Jn’oon xco na tquen tyo’ts’on

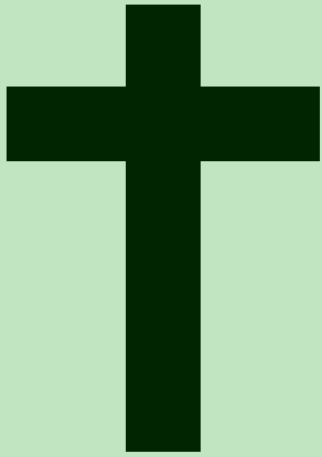

New Testament in Amuzgo, San Pedro Amuzgos (MX:azg:Amuzgo, San Pedro Amuzgos)

Jn'oon xco na tquen tyo'ts'on

New Testament in Amuzgo, San Pedro Amuzgos (MX:azg:Amuzgo, San Pedro Amuzgos)

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amuzgo, San Pedro Amuzgos

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amuzgo, San Pedro Amuzgos [azg], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amuzgo, San Pedro Amuzgos

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-03-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 20 Mar 2024
d8a54041-81ce-5bdf-9060-152f7eb71dc8

Contents

San Mateo 1
San Marcos 60
San Lucas 98
San Juan 157
Los Hechos 201
Romanos 256
1 Corintios 283
2 Corintios 307
Gálatas 323
Efesios 332
Filipenses 341
Colosenses 347
1 Tesalonicenses 353
2 Tesalonicenses 358
1 Timoteo 361
2 Timoteo 368
Tito 373
Filemón 377
Hebreos 379
Santiago 399
1 Pedro 406
2 Pedro 413
1 Juan 418
2 Juan 424
3 Juan 425
Judas 426
Apocalipsis 429

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Mateo

Nguee nn'an tsjan na tui Jesucristo
(Lc 3:23-38)

1 Ndö lista nguee nn'an tsjan na tui Jesucristo. Condui jon tsjan David na jndyocahan' ndo' mantyi ntyja 'naan' Abraham.
2 Abraham jnda jon Isaac, Isaac jnda jon Jacob, ndo' Jacob jnda jon Judá yo ntyje tsan'ñeen.
3 Juu Judá scuu' jon jndyu Tamar. Ndahin jndyu Fares yo Zara. Ndo' juu Fares jnda jon Esrom, ndo' Esrom jnda jon Aram.
4 Ndo' Aram jnda jon Aminadab, ndo' Aminadab jnda jon Naasón, ndo' Naasón jnda jon Salmón.
5 Ndo' Salmón scuu' jon jndyu Rahab. Ndahin jndyu Booz, ndo' Booz scuu' jon jndyu Rut. Ndahin Obed, ndo' Obed jnda jon Isaí.
6 Ndo' Isaí jnda jon David, tsan na taquintyja toco'xen. Ndo' David ty'oon jon scuu' tsoUrías, ndahin Salomón.
7 Ndo' Salomón jnda jon Roboam, ndo' Roboam jnda jon Abías, ndo' Abías jnda jon Asa.
8 Ndo' Asa jnda jon Josafat, ndo' Josafat jnda jon Joram, ndo' Joram jnda jon Uzías.
9 Ndo' Uzías jnda jon Jotam, ndo' Jotam jnda jon Acaz, ndo' Acaz jnda jon Ezequías.
10 Ndo' Ezequías jnda jon Manasés, ndo' Manasés jnda jon Amón, ndo' Amón jnda jon Josías.
11 Ndo' Josías jnda jon Jeconías yo ntyje tsan'ñeen. Tom'an joohin xjen na nque nn'an tsjoon Babilonia tyechohan nn'an Israel ndyuaahan cha'vijon preso ng'e tsu nn'an Israel ya tont'a nn'an Babilonia tyia' yohin.
12 Jndë na tyecho nn'an Babilonia nn'an Israel ndyuaahin, Jeconías jnda jon Salatiel, ndo' Salatiel jnda jon Zorobabel.
13 Zorobabel jnda jon Abiud, ndo' Abiud jnda jon Eliaquim, ndo' Eliaquim jnda jon Azor.
14 Ndo' Azor jnda jon Sadoc, ndo' Sadoc jnda jon Aquim, ndo' Aquim jnda jon Eliud.
15 Ndo' Eliud jnda jon Eleazar, ndo' Eleazar jnda jon Matán, ndo' Matán jnda jon Jacob.
16 Juu Jacob'ñeen jnda jon José, tsan na toco yo María. Ndo' juu María'ñeen singui jon Jesús na nquii jon conduihin Mesías.
17 Yajo' ntyja 'naan' tsjan nn'an na tui Jesucristo, quindë nqui ncho'nenque jnda tsjan nn'an na jndyocahan' na jnanhan' Abraham na tuee'han' ata xjen David. Ndo' cüiichen nqui ncho'nenque jnda tsjan nn'an na jndyocahan' na jnanhan' David na tuee' tiempo ya na tyecho nn'an Babilonia nn'an Israel ndyuaahin cha'vijon preso. Ndo' cüiichen nqui ncho'nenque jnda tsjan nn'an na jndyocahan' na jnanhan' na tyecho nn'an Babilonia nn'an Israel ndyuaahin na tuee'han' na tui nquii jon na conduihin Mesías.

Ndö vaa na tui Jesucristo
(Lc 2:1-7)

18 Ndö vaa ntyja na tui Jesucristo. Ndyee jon María, tomin jñ'oon na ngoco jon yo José. Majo' vitjachen na ntoncohin, taa' ts'on María na ñjon jnda juu ntyja 'naan' najndei nquii Espíritu Santo.
19 Majo' José je', tsan na ndisaa' María, tonduihin ts'an na itsiquindë jon juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Tyí'quint'ue ts'on jon na ngüejnaan' tsan'ñeen. Ng'e na nnda', sitiu jon na ve' ninma'chen ndyuii' juu jñ'oon'ñeen.
20 Ndo' viochen xjen na toquindyii' ts'on jon jñ'oon'ñeen, tityincyoo' cüii ángel nnon jon xjen na tsoo' jon ndaa. Ndo' tso ángel'ñeen nnon jon: "'U' José na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', tyi'nty'ue' na ngyon' cüenta juu María na ndiscu'hin ng'e ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jo' na ñjon jnda jon.
21 Nndui jnda jon yus'a. Ndo' 'u' ntsiquijndyu'hin Jesús ng'e nque nn'an cüentaa' jon, ntsin'man jon ñuaanhan yo jnan na nan'xuanhin."
Ndö' jñ'oon siquindyii ángel'ñeen José.
22 Tui na nnda' cha' quitsiquindëhan' jñ'oon na siquindyi Tyo'ts'on yo 'ndyo Isaías na toninncyaa juu jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.
23 Itso tsan'ñeen:
Quitquenho' cüenta, ngaquiñjon jnda juu yuscundyua na ntsingui juu cüii yus'a,
ndo' nnan'quijndyu nn'an jon Emanuel.
Juu jñ'oon Emanuel itsiquindyihan': "Nquii Tyo'ts'on m'aan jon yo jaa."

24 Ndo' juu José, xjen na ticjee' jon na tsoo' jon ndaa, siquindë jon jñ'oon na tso ángel'ñeen nnon jon. Ndo' ty'oon jon cüenta María na ndiscuu' jonhin.
25 Majo' tyí'quitjon'han yo ntyjehin na ninñoon' ata vi na jndë singui tsan'ñeen yujnt'a'ñeen. Ndo' siquijndyu Joséhin Jesús.

2

Nn'an na jnda' nquen ty'ehin Belén

1 Tui Jesús tsjoon Belén ndyuaa Judea. Xjen'ñeen juu Herodes co'xen jon ndyuaa'ñeen. Juu xjen'ñeen nn'an na jnda' nquen, squenonhin Jerusalén na jnanhin ndyuaa tontyja na quindui' ndo'cüjioon'.
2 Tota'xee'hin ndëë nn'an:
—¿Yuu jon m'aan nquii yujnt'a na tui na conduihin na co'xen jon 'o' nn'an judíos? Ng'e xjen na ninvaa m'án ndyuaa nján yuu jon na ján tontyja na quindui' ndo'cüjioon', xjen'ñeen jnty'iá na tityincyoo' quixjuu na itsi'manhan' na jndë tuihin. Jo' na tincyŏ na nnan't'mán' jon.
3 Ndo' nquii Herodes, vi na jndë jndyii jon juu jñ'oonva', ti'ndaa' tycya ntyjii jon ndo' mantyi tsoñ'en nn'an tsjoon Jerusalén.
4 Ndo' t'ua jon ts'ian na cancüi tsoñ'en ntyee na conintque ntyja 'naan nn'an judíos yo nn'an na conan'man ntji na co'xenhan' na tquen Moisés. Jo' taxee' Herodes'ñeen ndëë nan'ñeen yuu jon itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na ndui nquii jon na conduihin Mesías.
5 Ndo' t'a nan'ñeen, jnduehin nnon jon:
—Ntji na tquen Tyo'ts'on itsiquindyihan' na juu Mesías nduihin tsjoon Belén ndyuaa Judea. Ee jñ'oon na tji Miqueas na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen, ndö vaa na itsiquindyihan':
6 'O' nn'an tsjoon Belén ndyuaa Judá,
'o' t'manntyi conduiho' quii' nt'an njoon ninvaa ndyuaa Judá,
ng'e quityquii' nt'an 'o' ndui' cüii ts'an na nnintquehin tondëë nn'an.
Juu jon ngüantyjee' jon nn'an njan nn'an Israel.
Ndö' vaa jñ'oon tso juu tsan'ñeen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on.
7 Ndo' juu Herodes, ve' nty'iu, tqueen' jon joo nan'ñeen na jnda' nquen na jnanhin tontyja na quindui' ndo'cüjioon'. Taxee' jon ndëëhin nin nquii xjen na tityincyoo' juu quixjuu'ñeen.
8 Ndë jo' jñon jon joohin na c'ohin Belén. Tso jon ndëëhin:
—C'oho' Belén, ndo' vi na jndë squeho' jo', quijnt'ue jnda' 'o' yuu vijon m'aan juu lu'ñeen. Ndo' vi na jndë jndioho'hin, ncyo ntcüe'ho' na quinan'quindyiiho' ja, cha' mantyi nndëë ncjö na ntsit'maan'hin.
9 Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oon na tso juu tsan'ñeen na ico'xen, jndui'hin, ty'ehin. Ndo' mantyi juu quixjuu na jnty'iahin xjen na ninvaa m'anhin ndyuaahin tontyja na quindui' ndo'cüjioon', tejndyeehan' tondëëhin, taquintyjahan' nquii naijon m'aan lu chjo'ñeen.
10 Ndo' ya na jnty'ia nnda'han juu quixjuu'ñeen, tyincyaahan' na nein jndyihan.
11 Jndë na squehin na m'aan José yo María, tyeque'hin. Jnty'iahin juu lu'ñeen yo ndyee juu María. Satoquityehin nnon lu'ñeen, jnan't'maan'hin jon. Ndo' jnan'quinaanhin quichu 'naanhin, jnt'ahin nayahin, s'on ijan yo su yo 'nan quichi jndyi na jndyuhan' mirra.
12 Jndë jo' ty'e ntcüe'hin ndyuaa na jnanhin. Majo' mañoon nato ty'ehin ng'e quityquii' tsantsjon, siquindyii Tyo'ts'onhan na tavinc'o ntcüe'hin na m'aan Herodes.

José yo scuu' jon, jnt'ahin vi ntyja, ty'ehin Egipto

13 Xjen na jndë jndui' nan'ñeen, cüii ángel cüentaa' ta Tyo'ts'on tityincyoo'hin nnon José xjen na tsoo' jon ndaa. Tso ángel'ñeen nnon jon:
—Quinaquintyja', cayon' luchjöhö' yo ndyee jon, quinan'cjeho', c'oho' ndyuaa Egipto. Jo' quintjoho' ata xjen na ntsiquindyi 'u'. Quitsa' na nnda' ng'e nt'uevichen ts'on Herodes luchjova cha' na ntscuee' jonhin.
14 Ndo' jnanquintyja José na itso jon. Majuuntyi tsjon'ñeen tëy'oon jon luchjo'ñeen yo ndyee jon, jndui'hin, ty'ehin Egipto.
15 Jo' tom'anhin ata xjen na tue' juu Herodes. Ndo' na tui na nnda', siquindëhan' juu jñ'oon na si'man Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nnon Oseas, tsan na toninncyaa jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Ndö vaa na itsohan': "Tquën' yus'a jnda na quindui' ntcüe' jon ndyuaa Egipto."

T'ua Herodes ts'ian na cüje yotsca

16 Majo' juu Herodes'ñeen, vi na jndë tquen jon cüenta na joo nan'ñeen na jnan tontyja na quindui' ndo'cüjioon', ve' jnan'vi'nn'anhan jon na jnduehan na ntsque ntcüe'han na m'aan jon, sev'ii jndyi jon. Jo' t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quinan'cüjehin tsoñ'en

yotsca yonon na m'an tsjoon Belén, yo na jndë ve chu na tocje ndo' mantyi yo yotsca na cüajon ndyu na m'an njoon quijndë na m'an xi'jndio juu tsjoon'ñeen. Ng'e nnda' vaa na tji' jon cüenta ntyja 'naan' juu xuee na jndue nan'ñeen na tityincyoo' juu quixjuu'ñeen na jnty'iahin.

17 Ndo' na s'aa jon na nnda', siquindëhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na tyincyaa nquii Jeremías na tonduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon nchu vaa 'nan na nguaa. Sinin jon jñ'oon ntyja 'naan nanntcu judías tsjoon Belén na ntsichjoo' jndyihan' n'onhin na nnan'cüje nn'an ndahin. Tyí'quitsinin nquii' jon jñ'oon'ñeen.

18 Tso jon:

Quityquii' tsjoon Ramá tic'uaa na cotyuee ndyee yotsca.
Jndei conan'xuaahin, cotyueehin ntyja 'naan ndahin min tyi'ninncyahin na ntsinjoon' ts'anhin ng'e jndë jnan'cüje nn'an ndahin.
Nnda' vaa jñ'oon na tji Jeremías.

Tay'oon ntcüe' José Jesús yo María Nazaret

19 Ndo' vi na jndë tue' juu Herodes'ñeen, juu ángel cüentaa' Tyo'ts'on, tityincyoo' nnda'hin nnon José xjen na tsoo' jon ndaa. Xjen'ñeen ninvaa m'aan jon ndyuaa Egipto.

20 Tso ángel'ñeen nnon jon: "Quinaquintyja', cayon' ntcüe' yuchjova yo ndyee jon ndo' c'o ntcüe' 'o' ndyuaa Israel, ng'e nn'an na tojnt'uehin yuchjova na nnan'cuee'hanhin, jndë tjëhan."

Ndö' vaa na siquindyi ángel'ñeen jon.

21 Ndo' juu José je', jnanquintyja jon, tay'oon jon yuchjo'ñeen yo ndyee juu, ty'e ntcüe'hin ndyuaa Israel.

22 Majo' vi na jndë jndyii José na jndë tue' Herodes, ndo' juu jnda jon Arquelao co'xen tsan'ñeen ndyuaa Judea, jo' na sity'uehan' José na ncja ntcüe' jon Judea. Ndo' xjen'ñeen s'aa nnda' Tyo'ts'on na tsoo' juu ndaa na si'man jon nnon juu na tyi'ncja juu jo'. Mang'e jo' tja jon tontyja ndyuaa Galilea.

23 Jndë na squehin jo', ntjohin tsjoon Nazaret. Ndo' na tui na nnda', sequindëhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncya nn'an ndyu na toxen'chen na juu Jesús nnan'quijndyu nn'anhin ts'an Nazaret.

3

Incyaa Juan jñ'oon ndëë nn'an
(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9, 15-17; Jn 1:19-28)

1 Juu xjen'ñeen na ta' Juan na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an vi ntyjaa' jndëë naijon tyi'jndye nn'an m'an. Totsiquindëë' jon nn'an.

2 Totso jon ndëëhin: "Quintcüe' n'onho' yo jnan na nan'xuanho' ng'e nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, jndë tindyo na ngitye' na ntco'xen jon 'o' na cotsam'anho'."

3 Juu Isaías, tsan na ndyu na toxen'chen na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa, sinin jon ntyja 'naan' Juan'ñeen quii' jñ'oon na tji jon, tso jon:
M'aan cüii ts'an tojndëë naijon tyi'jndye nn'an m'an. Incyaa jon jñ'oon ndëë nn'an, itso jon:
"Juu na conan'jonho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, itsijonhan' juuhan' cha'vijon nato.
Quita'yaho' na tonnon jon.
Quinan'yuho' ntyja na cotsam'anho' cha'vijon na conan'yuho' nato na nndyo jon."
Mannda' jñ'oon tso Isaías'ñeen.

4 Juu Juan'ñeen tocüe jon ndiaa na jndëhan' yo soo' camello. Ndo' tsiaa' jon toquityen tjan. Ndo' ve' quintcaa ndyue' tocüa' jon, ndo' to'u jon tsion' quinty'i jndëë.

5 Jndye nn'an tsjoon Jerusalén ty'ehin naijon m'aan jon na nin'quindyehin jñ'oon na toninncyaa jon, mantyi yo nn'an ndyuaa Judea yo nin'nn'an na m'an ndyo jndaa Jordán.

6 Ndo' vi jndë na tji' jndyoyuhin nchu vaa na tonan'tjahin nnon Tyo'ts'on, siquindëë' Juan joohin quityquii' ndaa jndaa Jordán.

7 Ndo' jndyiaa' Juan na jndye nn'an tmaan' fariseos yo tmaan' saduceos, squehan na m'aan jon na nt'ue n'onhan na quitsiquindëë' jon joohan. Majo' ya na tquen jon cüenta na nnda', jo' jaa' jñ'oon tso jon ndëëhan: "Joo quindu xjen na ndyo chon, ncyaa jndyi o', conan'non o'han'. 'O' ntyja na cont'aho', itsijonhan' juuhan' cha'na cont'a joo cho'ñeen. 'O' concyoho' na m'an ja ng'e na conan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. ¿Nin ts'an si'man ndëëho' na vaa na nndëë nt'aho' na tyi'ntsiv'ii jon 'o'?

8 Cüa, quint'aho' ncüii ncüii nnon na ntsi'man jndyoyuhan' na jndë contcüe' n'onho' yo jnan na nan'xuanho'.

9 Min tyi'nan'tiuho' na vanaan na nnan'saa' nque n'onho' na nndueho': Jaa tyi'xe'quit'uii Tyo'ts'on jaa ng'e condui jaa tsjan Abraham na jndyocahan'. Quindyeho' jñ'oon na ntsjö,

min ve' ntjö'min nndëë ntscüequen Tyo'ts'onhan' na nnduihan' nn'an tsjan 'naan' Abraham ndo' na nnda' n'ndyihan' 'o'.
10 Cha'xjen ndyii' cje hacha nt'ö ts'an na nc'ua juu ng'ee n'oon na tyi'ya të cont'a, ndo' vi na jndë tinquehan', ndyion juuhan' nnon chon, mannda' itsijonhan' na nts'aa Tyo'ts'on 'o'.
11 Jñ'oon na mayuu' na matsiquint'ë 'o' yo ndaa, ng'e na contcüe' n'onho' jnan na nan'xuanho'. Majo' vi na jndë na jnty'iihan' ja na matsixuan ts'ianmin, yajo' nc'oon nquii jon na ntsiquindëë' jon 'o' na nninncyaa jon Espíritu Santo. Majo' ñ'en 'o' na ntsiquindëë' jon 'o' yo chon ng'e na nnt'uiityenhan' 'o' ntyja 'naan' jnan 'o'. Juu jon t'manchen conduihin, chintyi ja, min tyi'quijnt'ue ja na ve' na ncjöcy'ön ntcoon' jon na ññjon jonhan'.
12 Cje ntscüe'ndyii jon juu trigo. Ndë jo' ntsue jon juu trigo'ñeen quityquii' vaa' jon, majo' tsjaa'han' ntsco jonhan' yo chon na tajon quinduu'."
Ndö' jñ'oon na sinin Juan ndëë nan'ñeen. Jñ'oon'ñeen tyí'quitsinin nquii' jonhan'.

Siquindëë' Juan Jesús
(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)
13 Jndë jo' jndui' Jesús ndyuaa Galilea, tja jon jndaa Jordán na ntsiquindëë' Juanhin.
14 Majo' quii 'ndyo Juan na tyi'nts'aa Jesús na nnda'. Itso jon:
—Ja chuhan' na 'u' ntsiquindë' ja. Tyi'quichuhan' na ja na ntsiquint'ë 'u'.
15 Majo' sentcüe' Jesús jñ'oon nnon tsan'ñeen, tso jon:
—Jndyoyu icüji'han' na quindui 'nan na matsjö, ng'e icanhan' na quita'nc'uë jaa tsoñ'en na itsijnda' Tyo'ts'on.
Yajo' tanguee' Juan.
16 Ndo' vi na jndë siquindëë' Juanhin, yajo' jndui' Jesús quityquii' ndaa. Majuu xjen'ñeen jnaan quiñoon'ndue, ndo' jndyiaa' jon na jndyocue Espíritu cüentaa' Tyo'ts'on cjoo' jon na cha'vijon quitu'. Jndyoquintyjo Espíritu Santo cjoo' Jesús.
17 Ndo' nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, tic'uaa na sinin jon, tso jon: "Ndöhin tsans'a jnda na vi'nchjii jndyihin, na nën jndyihin."

4

Itsichon yutyia na quitsitja Jesús
(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)
1 Vi na jndë tui na nnda', tay'oon Espíritu Santo Jesús ndyuaa naijon tyi'jndye nn'an m'an. Jo' totsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' Jesús.
2 Jndë na tejndo' jon venn'an xuee ndo' venn'an tsjon, tyioo na ninjndo' jon.
3 Ndo' tyjee'non yutyia na m'aan Jesús na nin'quityii' juu ng'ee juuhin. Tso juu nnon jon:
—Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, quitsu' ndëë ntjö'min na cüequen tyoo'han' na ntcüa'.
4 Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon, itso jon:
—Jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan' na chito ve' xia'ntyi yo tyoo' ngüando' ts'an. Majo' ntyja na vanguee' ts'an ncüii ncüii 'ndyo jñ'oon na incyaa Tyo'ts'on, jo' ngüando' juu.
5 Jndë jo' tay'oon yutyia Jesús Jerusalén, tsjoon ji'ua cüentaa' Tyo'ts'on. S'aa juu na cüentyjee' Jesús xquenvi' vats'on t'man na m'aan juu tsjoon'ñeen.
6 Tso juu nnon jon:
—Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, cüa, cju' 'u' tyuaa, ng'e jñ'oon' jon itsohan': Nc'ua jon ts'ian ndëë ángeles cüentaa' jon ntyja 'nan'.
Joohin ntyi'hin ndueehin 'u' cha' tyi'ncjaquiñjon ntjö' ng'e'.
7 Majo' t'a Jesús, itso jon nnon yutyia:
—Min tyi'quichuhan' na quits'a cha'xjen na matsu' ndö' ng'e mantyi vaa jñ'oon' jon na itsiquindyihan': "Tyi'ntquen' xjen 'nan' nquii ta Tyo'ts'on na conduihin na ityе'ntjon jon tsoñ'en."
8 Ndo' na mats'ia tay'oon yutyia Jesús cüii tyo' ndye. Si'man juu nnon jon ncüii ncüii nnon nanm'ann'ian na ninvaa tsonnangue ndo' yo ntyja na t'man najndëhan.
9 Tso juu nnon jon:
—Tsoñ'en nan'min' nninncya na nnan'xuanhan' cüenta' xe na aa ntco'xtye' na ntsit'man' ja.
10 T'a Jesús, tso jon:
—Quenan' 'u' nnön Satanás. Ee quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on chuu' jñ'oon na coxenhan' na xia'ntyi nquii jon na quitsit'maan' ts'an, ninnquii jon ntye'ntjon' nnon jon.
11 Ndë jo' jnty'ii yutyia Jesús, ndo' sque ángeles, totixee'han jon.

Ta' Jesús ts'ian 'naan' jon ndyuaa Galilea
(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)
12 Ndo' vi na jndë jndyii Jesús na jndë tyi' nn'an Juan vancjo, tja ntcüe' jon Galilea.

13 Majo' tyí'quintjohin Nazaret, jndui' jon jo', ntjohin tsjoon Capernaum na m'aanhan'
'ndyo ndaandue. Ndyuaa'ñeen tsixuanhan' cüenta tmaan' nn'an judíos tsjan Zabulón yo
Neftalí.
14 Na tom'aan jon juu ndyuaa'ñeen, siquindëhan' jñ'oon na tji Isaías, tsan na toninncyaa
jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa. Juu jñ'oon'ñeen, ndö vaa na
itsiquindyihan':
15 Ntyja 'naan nn'an na m'an ndyuaa cüentaa' Zabulón yo nn'an ndyuaa cüentaa' Neftalí,
joohan na m'an ndyuaa nato na vjahan' tondaandue, ndo' mantyi nn'an na m'an ixndya
jndaa Jordán,
yo nn'an ndyuaa Galilea na chito conduihin nn'an judíos,
16 joo nan'ñeen m'anhin na cje 'naan' najaan, majo' naneinhin jndë tityincyoo' ncüii nnon
na quixuee jndyi ndëëhin.
Itsijonhan' juuhan' cha'vijon na ndyova ndo'cüjioon' na itsixueehan' nnon tsonnangue,
mannda' ro jndë sixueehan' quii' n'on nn'an na m'anhin nacje 'naan' ncüaan' 'nan tyia na
its'aahan' cotsu ñuaanhan.
Nnda' jñ'oon na tso Isaías'ñeen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on.
17 Ndo' nquii Jesús, xjen'ñeen ta' jon na toninncyaa jon jñ'oon. Totso jon:
—Quintcüe' n'onho' jnanho', ng'e jndë tentyja xjen na nninncyaho' na nquii Tyo'ts'on na
m'aan quiñoon'ndue ntye'ntjon jon 'o'.

Iqueen' Jesús ninnque nn'an na cotji' quintcaa
(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)

18 Xjen na mandyi' Jesús 'ndyo ndaandue Galilea'ñeen, jndyiaa' jon ve tsans'a na ninncüii
ts'an ntsindahin, Simón, tsan na jndyu Pedro, yo tyje jon na jndyu Andrés. Cotjue'hin ntqui'
'naanhin quityquii' ndaandue na cotji'hin quintcaa.
19 Jo' t'man Jesús joohin, itso jon:
—Quindyonan'jonho' yo jñ'oon na mancya ndo' nts'a na nnan'tjonho' nn'an na nc'onhan
cüentaa' Tyo'ts'on.
20 Ninñoon' jnty'ehin ntqui' 'naanhin, ty'ehan yo juu jon.
21 Jndë na tjantyichen jon, jo' ntji jon mañoon vechen ts'an. Nan'ñeen ntsinda Zebedeo,
jndyu ncüii tsan'ñeen Santiago yo tyje jon Juan. M'anhin quityquii' v'aandaa yo nquii
tyehin. Cota'yahin ntqui' 'naanhin. Tqueen' Jesús joohin.
22 Ndo' jo' ninñoon' jndui'hin quii' v'aandaa'ñeen, jnty'ehinhan' yo tyehin, tyenan'jonhin
yo jon.

Tsi'man Jesús ndëë jndye nn'an
(Lc 6:17-19)

23 Ndo' nquii Jesús, tomandyi' jon ninvaa ndyuaa Galilea. Totsi'man jon ndëë nn'an
quityquii' nt'aan'on 'naanhin. Toninncyaa jon jñ'oon naya na nanein ngita' Tyo'ts'on na
ntye'ntjon jon nn'an, ncüii nnon na ñoncya vaa yo na tots'aa jon ndyu na toxen'chen.
24 Ninvaa ndyuaa Siria tocya jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Ndo' joo nn'an ndyuaa'ñeen,
tondyochohan tsoñ'en nn'an v'i na m'aan jon na jndye nnon ntycu cotjonhin yo na
toquiihan'hin. Ndo' mantyi yo nn'an na m'an jndyetyia quii' n'on, ndo' yo nn'an na cho
tycu na ive'quiso yo tycutquen. Ndo' sin'man Jesús nan'ñeen.
25 Jndye ntmaan' nn'an tentyjahin naxen' jon. Jnanhin ndyuaa Galilea yo joo nqui njoon
na conduehin Decápolis, yo tsjoon Jerusalén yo ndyuaa Judea ndo' mantyi nin'ndyuaa
ixndyaa' jndaa Jordán.

5

Jñ'oon na tyincyaa Jesús xjen na tovequityen jon ncüii tyo'

1 Ndo' ya na jndyiaa' Jesús na vancüi tmaan' nn'an na jndye jndyi'hin, teva jon ncüii
tyo'. Jndë na tëcjo jon jo', nque nn'an na tqueen' jon na quinan'jonhin yo jon yo jñ'oon
na toninncyaa jon, tentyjaa'hin nnon jon.
2 Jo' ta' jon, totsi'man jon ndëëhin, tso jon:

Nan'min incyaahan' na neiin' ts'an
(Lc 6:20-23)

3 —Joo nn'an na covaa' n'onhin na conduihin nn'an nty'iahin na tonnon Tyo'ts'on,
incyaahan' na neiin' n'onhan. Conduihin nn'an na ityentjon jon.
4 "Joo nn'an na chjoo' n'onhan na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin'
n'onhan ng'e ntsinjoon' jonhan.
5 "Joo nn'an na cotjue'cjehin na tonnon nquii Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan
ng'e nndahin juu tsonnangue xco.

6 “Joo nn'an na nt'ue jndyi n'onhin na nt'ahin 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e quindë ya nninncyaa jon nchu vaa na contyja n'onhan jon.
7 “Joo nn'an na m'anhan na nty'ia ro ntyjehan ngiohan, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e nc'oon Tyo'ts'on na nty'ia rohan nchjii jon.
8 “Joo nn'an na ntju' m'anhin na conan'tiuhin yo na cont'ahin, incyaahan' na neiin' n'onhan ng'e njnty'ia ndëëhin nquii Tyo'ts'on.
9 “Joo nn'an na cota'yahin ntyjehin na cho nan'ñeen tyia', incyaahan' na neiin' n'onhan. Joo nan'ñeen na ya cont'ahin, ngitso Tyo'ts'on na conduihan ntsinda nquii jon.
10 “Joo nn'an na conty'e nn'anhin ng'e na cotsantyjahin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, incyaahan' na neiin' n'onhan. Joo nan'ñeen conduihan nn'an na m'an nacje 'naan' na ico'xen nquii Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue.
11 “Incyaahan' na neiin' n'onho' xjen na conan'cüejnaan' nn'an 'o', ndo' na cont'avi'hin 'o', ndo' cotji'hin tsoñ'en nnon jñ'oonvi' cjoho' na ve' quintuhan' ng'e na conduiho' nn'an na m'an ntyja njan.
12 C'onho' na nein jndyiho' ng'e na coquenonho' nan'min' ng'e t'man naya 'naanho' vave quiñoon'ndue. Ee macha'xjen cont'avi'hin 'o', mannda' ro tont'avi'han nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa.

Conduiho' cha'vijon tsjaan' ndo' yo chon
(Mr 9:50; Lc 14:34-35)

13 “'O' conduiho' cha'vijon tsjaan'chjen' quii' nt'an nn'an tsonnangue. Majo' juu tsjaan' je', xe na aa jndë jndui' na chjen'han', ¿Nchu ya nts'aa ts'an na ndichjen' nnda'han'? Tayuu jnt'uehan'. Ve' ntyque'to ts'anhan' na ntque'ntjo nn'an cjohan'.
14 “Ndo' mantyi conduiho' cha'vijon chon na condixuee ndëë nn'an tsonnangueva. Mangioho' cüii tsjoon na vequityenhan' xquen cüii tyo', tyi'xe'quindëë ngitë'han'.
15 Min tanin juu na ntscü'a ncüii lámpara cha' ndëcya ntscüangioo' tsan'ñeen istjö cjoo'han'. Juu tsan'ñeen ntsintyja jon lámpara'ñeen cha' ya ntsixueehan' ndëë tsoñ'en nn'an na m'an v'aa.
16 Mannda' quint'aho' 'nan na chuhan' yo nn'an ng'e naya na nt'aho'hin ntsijonhan' juuhan' cha'vijon chon na covixuee ndëëhin. Ee na nnt'aho' na nnda', yajo' ntquenhin cüenta joo 'nan ya cont'aho' ndo' nnan't'maan'hin nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue.

Tsi'man Jesús ntyja 'naan' jñ'oon na tquen Moisés

17 “Joo jñ'oon na tquen Moisés yo jñ'oon na toninncya nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa, tyi'nan'tiuho' na jndyö na ntsity'ui joohan', ja jndyö na joo jñ'oon'ñeen ntsiquindëhan' juuhan' ntyja njan ndo' cha' ntsi'man nchu vaa itsiquindyihan'.
18 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', viochen xjen na vacachen na m'aan tsjö'ndue yo tyuaa, ncüii cüii ntji na quindëchen na m'aanhan' tyquii' jñ'oon' Tyo'ts'on na co'xenhan', tsoñ'enhan' ntsiquindëhan' juuhan'.
19 Mang'e jo', min'cya ro ts'an na nts'aa na tyi'quinjon ncüii nnon jñ'oon na tquen Moisés, min na tyi'jaa'chen tsixuanhan' quii' nt'an jñ'oon'ñeen, ndo' xe na aa ntsi'man juu ndëë ntyje juu na tyi'nan'vehan jñ'oon'ñeen, naijon na ico'xen Tyo'ts'on, ngitsohan' ntyja 'naan' tsan'ñeen na tyi't'man conduihin. Majo' juu ts'an na itsue jñ'oon'ñeen, ndo' ntsi'man jon ndëë nn'an na quita'nguee'hinhan', t'manchen condui tsan'ñeen naijon na ico'xen nquii Tyo'ts'on.
20 Cha' na nndëë ntsijon ts'an ntyja 'naan' juu na ico'xen Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue, chuhan' na quitsiquindëntyichen juu cha'xjen 'nan na nt'ue ts'on jon, chito cha'xjen na cont'a nn'an tmaan' fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés. Xe tyi'quint'aho' cha'xjen na matsjö ndö', tyi'jon quindëë nan'jonho' ntyja 'naan'han'.

Tsi'man Jesús na tyi'nan'vjëë ntyjë
(Lc 12:57-59)

21 “'O' jndë mangioho' jñ'oon na tso Tyo'ts'on ndëë ndochiho': 'U' tyi'ntscue' ts'an, ndo' min'cya ro ts'an na ntscuee' juu tyje juu, majnda' nt'uiityenhan'hin tonnon jüe.
22 Majo' ja matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na ntsiv'ii juu ncüii ntyje juu, chi nt'uiityenhan' tsan'ñeen, ndo' min'cya ro ts'an na ngitso juu na tayuujnt'ue tyje juu ndo' xe na aa ngitso juu nnon tsan'ñeen: Tsan' 'u', vaa na toncuu' na ncju'han'hin quityquii' chon v'io.
23 “Mang'e na nnda', juu xjen na matyio' 'nan nnontyiu na ntsit'man' Tyo'ts'on, cañjoon' tson' xe na aa m'aan ncüii ts'an na tyi'ya nchjii juu yo 'u'.

24 Ndo' xe na aa nnda', yajo' qui'ndyi' juu nan'ñeen na tyio' nnontyiu'ñeen, caco'ya jndyee
'u' yo juu, ndë jo' quindyo' ntcüe' na ntsit'man' Tyo'ts'on.
25 "Juu ts'an na nin'quen juu 'u' nnon ts'ian, cje ro quitsa' na ntjo ya ntyjii juu yo
'u' viochen na incyaahan' xjen na nninjnda' jñ'oon 'nan' yohin, tyi'nts'aahan' ng'e na
tyi'cotsijnda' jñ'oon na vaa yo 'u', ntquen juu 'u' nnon jüe, ndo' juu jüe nc'ua juu ts'ian na
quityi' cominsión 'u' vancjo.
26 Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', tyi'xe'quindui' jo' ata jndë tyion'ñ'en' na chu'jnan'.

Tsi'man Jesús na tyi'nc'oon tsans'a yo tsanscu na ve' ndö' ro

27 "'O jndë jndyeho' na tso Tyo'ts'on ndëë ndochiho': 'U' tyi'nc'on' yo ts'an na ve' ndö' ro.
28 Majo' ncö, jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ncüiiho' na ndyiaa' juu ncüii
tsanscu, na nin'c'oon jndyi juu yo tsan'ñeen, ndo' na nnda', jndë tsixuan juu jnan yo
tsanscu'ñeen, ng'e quii' ts'on juu jndë sitiu juu na nnda'.
29 "Ndo' ng'e na nnda', xe na aa ënnon' ntyjaya nts'aahan' na matsitja 'u', yantyi cüji'han',
quityque'han' na tycya na m'an', ng'e yantyichen na tyi'quindë 'u' na ngaque' na m'aan
Tyo'ts'on, chito na quindë 'u' ncja' v'io.
30 Ndo' mantyi juu nt'ö' ntyjaya, xe na aa its'aahan' na matsitja 'u', yantyi quityje'han'
ndo' ndë quityque'han', ng'e yantyi na tyi'quindë 'u' na ncja' quiñoon'ndue, chito na quindë
'u' na ncja' v'io.

Joo nn'an na jndë tonco, tsi'man Jesús na tyi'ndyehan ntyjehan
(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

31 "Mantyi 'o' jndë jndyeho' jñ'oon na tquen Moisés na itsohan': Min'cya ro ncüii 'o' na
n'ndyii juu scuu', nndë ncüii tson na ngitsohan' na jndë jnty'ehan ntyjehan.
32 Majo' jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', xia'ntyi xe na aa m'aan scuu' ts'an yo
ncüiichen ts'an, jo' vanaan na n'ndyii jonhin. Xe na aa chito nnda' vaa, ndo' 'ndyi'hin,
matsa' na ve' m'aan ya juu yo ncüiichen ts'an, ndo' mantyi juu tsans'a'ñeen vaa jnaan' jon
na ve' m'aan ya jon yo juu tsanscu'ñeen.

Tsi'man Jesús na tyi'ntji' jaa xuee' Tyo'ts'on na ve' cotquëntyën jndyuë

33 "Ndo' mantyi jndë jndyeho' jñ'oon na tondye ndochiho': Tyi'ntco' 'ndyo' na nchjii
Tyo'ts'on na mayuu' jñ'oon na matsinin' ndo' nchji' ya' na je'quitsiquindë'han'. Majo' 'u'
quitsiquindë' jñ'oon na jndë tco' 'ndyo' nnon jon.
34 Majo' ja matsjö ndëëho', min'ncüii nnon tyi'ngita'ho' jndyueho' jñ'oon na condueho' na
nchjii Tyo'ts'on na mayuu'han', min tyi'ngita'ho' jndyueho' na ntji'ho' xuee' quiñoon'ndue
ng'e juuhan' conduihan' silla na manin'ts'iaan' na vequityen jon.
35 Ndo' min tyi'ngita'ho' jndyueho' na ntji'ho' xuee' tsonnangue ng'e juuhan' m'aanhan'
tocje 'naan' jon, ndo' na nndueho' na nnda' itsijonhan' na condueho' na nchjii jon na
mayuu' jñ'oon na condueho'. Ndo' min tyi'ntji'ho' xuee' tsjoon Jerusalén na cota'ho'
jndyueho', ng'e conduihan' tsjoon naijon na ico'xen Tyo'ts'on na nquii jon taquintyja na
t'man conduihin.
36 Min tyi'ntji'ho' xuee' nquen nqueho' na cota'ho' jndyueho' ng'e min'ncüii sonquenho'
je'quindëë nt'aho' na nninquichi'han' ndo' min na aa ndintonhan'.
37 Majo' ya na cota'ho' jndyueho' na mayuu' cüii jñ'oon, quitsi'manhan' na mayuu'han',
ndo' juu xjen na cota'ho' jndyueho' na min tyi'yuu' ncüii jñ'oon, quitsi'manhan' na
tyi'yuu'han'. Ng'e min'cya ro jñ'oon na ntscüantjo'ntyi ts'an na ntco' juu 'ndyo juu na nchjii
Tyo'ts'on na jñ'oon mayuu' itsinin juu, juu jñ'oon'ñeen conanhan' na m'aan yutyia.

Itsi'man Jesús ya na cont'avi' nn'an jaa, tyi'jnt'uë na nnjon nan'ñeen
(Lc. 6:29-30)

38 "'O' jndë jndyeho' jñ'oon na tquen Moisés na itsohan': Minninchen nnon navi' na
nts'aa ts'an yo cüiichen tyje juu, manincüajon quitjon juu. Xe na aa ënnon tyje juu isquee'
juu, mantyi nnda' quitjon juu. Ndo' xe na aa tsi'n'on cüii tyje juu tcon juu, mantyi quiton
tsi'n'on juu.
39 Majo' ja, ndö vaa matsjö ndëëho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva': Tyi'nt'ue' 'u' na nnjon ts'an
na its'aa vi' 'u'. Minninchen ts'an na imin' nda'chcya quincho' tontyjaya, ncya' na quimin'
juu cüiichenhan' tontyjandyuaan'.
40 Ndo' nin juu na iquen 'u' nnon ts'ian na nin'cüji' juu coton', mantyi ncya' na ngay'oon
juu ndiaaso'.
41 Ndo' nin juu na its'aa na ijndei'han' na cja' yohin na ngichu' xu 'naan' juu cüii kilómetro,
cja' yohin min na ve kilómetros.
42 Ts'an na ican 'nan nnon', ncya'han' nnon juu, ndo' min tyi'ntsintycüi' 'nan nnon ts'an
na nin'cüji' jnan 'nan nnon'.

Cüivi'ngiö nn'an na jndo jaa
(Lc 6:27-28, 32-36)

43 "Mantyi 'o' jndë jndyeho' jñ'oon na tquen Moisés na co'xenhan': Cüive'nchji' ts'an na
ya jñ'oon 'u', ndo' ts'an na jndoo' 'u', cüejon quitsa' yohin.
44 Majo' ndö vaa matsjö ndëëho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva': Cüivengioho' joo nn'an
na jndohin 'o', ndo' quitanho' na quityio Tyo'ts'on jn'aan nque nn'an na conty'ehinho'
tsojnaan' na conan'jonho' ntyja njan.
45 Ee na nt'aho' cha'xjen na matsjö, nnduiho' ntsinda nquii tyeho' na m'aan jon
quiñoon'ndue. Nquii jon its'aa jon na juu ndo'cüjioon' 'naan' jon ndyiaa'han' ndëë nn'an
na ya nn'an ndo' mantyi yo ndëë nn'an na tyia nn'an. Ndo' mantyi itsquioo jon ndaatsua'
'naan' jon cjo nn'an na cont'a cha'xjen na chuhan' ndo' mantyi cjo nn'an na conan'tja nnon
jon.
46 Ng'e xe na aa ve' xia'ntyi nque nn'an na vi'ngiohinho' na conan'vengioho'hin, ¿Aa
conan'tiuho' ng'e jo' vaa naya 'naanho' tonnon Tyo'ts'on? Quitquenho' cüenta, joo nn'an
na cotyehin s'onndyuaa cüentaa' gobiernon tsjoon Roma, mannda' vaa cont'ahan.
47 Ndo' xe na aa ve' xia'ntyi joo nn'an na ya jñ'oonhin yo 'o' na concyaho' ts'onhin, ¿Aa
conan'tiuho' na t'man vaa na conan'quindëho'? Joo nn'an na tyi'quinan't'maan' Tyo'ts'on,
mantyi nnda' vaa cont'ahan.
48 Cha'xjen nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, tsoñ'en ntyja 'naan' jon conduihin
na jndyoyuhin, mantyi mannda' c'onho' quii' nt'an nn'an.

6

Itsi'man Jesús na quint'aha 'nan ya

1 "Ya na cont'aho' cüii nnon na chuhan' ng'e na cotsantyjaho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on,
quitquenho' cüenta na chito cont'aho'han' cha' na quitquen nn'an cüenta ntyja 'naan'han'.
Ng'e xe na aa ve' tondëë nn'an cont'aho'han', tanaya 'naanho' tonnon nquii Tyeho' na
m'aan jon quiñoon'ndue.
2 "Mang'e jo' ya na matsa' naya cüii ts'an, quitsa' na ninncu' cüintyji'han', tyi'ntsixua'
ndëë nn'an juu naya na matsa' cha'xjen na cont'a nn'an na ve' cont'a nquehin na ya jndyi
nn'anhin. Joo nn'an na covancüi nt'aan'on ndo' natahin', cont'a nan'ñeen na quindye nn'an
juu naya na cont'ahin cha' quindue nan'ñeen na ya jndyi nn'anhin. Jñ'oon na mayuu'
matsjö ndëëho', xia'ntyi jo' naya 'naanhin na joo ntyjehin conan't'maan' nan'ñeenhan.
3 Majo' 'u' je', ya na matejndei' cüii ts'an 'nan na itsitjahan'hin, min'ncüii nnon ts'an
tyi'ntsu' ntyja 'naan' 'nan na matsa', min ts'an na ya jndyi jñ'oon yo 'u'.
4 Yajo' nts'aahan' na ninncu' ntyji' juu naya na matsa'. Majo' nquii Tye' na indyiaa' jon
naya na matsa' yo cüiichen ts'an na ninncu' ntyji'han', ntsinon jon 'nan na icanhan' 'u'.

Itsi'man Jesús nin jñ'oon na nnan'nën nnon Tyo'ts'on
(Lc 11:2-4)

5 "Juu xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, tant'aho' cha'xjen cont'a nn'an na ve' cont'a
nquehin na njon jndyihin tonnon Tyo'ts'on. Ng'e joohin ya jndyi ngiohin na quijnty'ia
nn'anhin xjen na minntyjee'hin quityquii' nt'aan'on ndo' nata na conan'neinhin nnon
Tyo'ts'on. Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', xia'ntyi jo' naya 'naanhin na vaa.
6 Majo' 'u', xjen na ntsinin' nnon Tyo'ts'on, caque' quityquii' va', quitscu' 'ndyohan',
jo' quitsinin' nnon Tye' na tatyi'ncyoo'hin, majo' m'aan jon yo 'u' jo'. Ndo' nquii jon na
conduihin Tye' na nchjii jon tsoñ'en na tacovityincyo ndëë nn'an, ntsiquindaa' jon tsoñ'en
na icanhan' 'u'.
7 "Ya na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, tandueho' jñ'oon na ve' ninjuuntyi ninjuuntyi-
han', cha'na cont'a joo nn'an na tyi'quitajn'aanhin jon. Ee conan'tiuhin na ndyii jon ng'e
ninjuu ninjuu jñ'oon na conduehin.
8 Majo' 'o' tyi'nt'aho' cha'xjen na cont'ahan, ng'e vitjachen na ngitanho' nnon jon, majndë
nchjii jnda' jon nin 'nan na icanhan' 'o'.
9 Ndö vaa jñ'oon na quindueho' nnon jon:
Tyë na m'an' quiñoon'ndue, quits'aahan' na ninnquii'chen cüit'maan' xue'.
10 Juu na matye'ntjon', quindyo co'xenhan' na vja na m'an.
Quindui 'nan na nt'ue tson' nnon tsonnangueva cha'xjen na conduihan' quiñoon'ndue.
11 Ncya' 'nan na icanhan' na ntcü'á xeevahin.
12 Quitsit'man tson' já yo 'nan tyia na jndë jnt'á cha'xjen conan't'man n'ŏn nn'an na
conan'tjahin ndě.
13 Quitejndei' já na tyi'ntyii'han' ng'eehan' já na nt'á 'nan na tyi'quichuhan',
majo' quitsiquindya' já tsoñ'en nnon 'nantyia na nin'quitsi'ndaa'han' já.
Ng'e ntyjantyi xjen na tquen' tsoñ'en,

'u' condui na maco'xen',
ndo' condui 'u' najndu',
ndo' tsixuan' na tsoñ'en na tquen' na cüit'maan' 'u' ntyja 'naanhan'.
Quindui na mac'an.

14 Ndo' tsontyichen Jesús: "Xe na 'o' conan't'man n'onho' nn'an na conan'tjahin ndëëho',
yajo' mantyi nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, ntsit'man ts'on jon 'o' na co-
nan'tjaho' nnon jon.
15 Majo' xe na aa tyi'conan't'man n'onho' nque ntyjeho' na conan'tjahin ndëëho', mantyi
nquii Tye'ho' tyi'xequitsit'man ts'on jon 'o' 'nan na conan'tjaho' nnon jon.

Itsi'man Jesús ntyja na ntyje ts'an 'nan 'ndyo juu

16 "Xjen na conan'quindëho' jñ'oon na cotyjeho' 'nan jndyueho', tyi'nt'a yaho' na
ntsi'manhan' na chjoo' n'onho' cha' quitquen nn'an cüenta na juuhan' cont'aho'. M'an
nn'an na ve' cont'a yahin na cotyjehin 'nan jndyuehan cha' quijnty'ia nn'an na co-
nan'quindëhin. Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', ve' ntyja 'naan' na cojnty'ia nn'an
na nnda' cont'ahin, xia'ntyi jo' vaa naya 'naanhin.
17 Majo' 'u', xjen na matyje' 'nan 'ndyo', quiman' nnon', quitscjo'ya' xquen',
18 Cha' tyi'ntsi'manhan' ndëë nn'an na matyje' 'nan 'ndyo', majo' nquii Tye' na m'aan jon
quiñoon'ndue, ntsi'manhan' nnon jon na juuhan' matsa'. Ndo' nquii jon na ndyiaa' jon 'nan
na tatyi'ncyo ndëë nn'an, nninncyaa jon tsoñ'en na icanhan' 'u'.

Naya 'naan' ts'an na vaa quiñoon'ndue
(Lc 12:33-34)

19 "Min 'nan na conan'ncüi nn'an na njon jndyihan' na conan'qui n'onhinhan'. Majo'
quinty'ua conan'ndaa' o'han' ndo' co'on tscüahan' ndo' mantyi co'oque' nannty'uee nt'aa
nan'ñeen na ntji'hinhan'.
20 Majo' 'naanho' na njon jndyihan' na conan'qui n'onho'han', quinan'ncüiho'han'
quiñoon'ndue naijon na je'cüa' quinty'uahan', min na je'c'on tscüahan' ndo' min na
je'coque' nannty'uee na ntji'hinhan'.
21 Ng'e naijon na covave 'nan na njon jndyi na conan'ncüiho', majo' vijon m'aan na ndyii'
n'onho'.

Tënnon ts'an itsijonhan' juuhan' cha'vijon lámpara
(Lc 11:34-36)

22 "Ya na mandyi' jñ'oon na mayuu' yo na xoncüee' tson', itsijonhan' 'u' cha'na ts'an na
tyincyo ya naxuee ndyiaa'. Ng'e xjen mavaa' tson' jñ'oon'ñeen, yajo' itejndeihan' 'u' tsoñ'en
xuee na vam'an'.
23 Majo' xe na aa tyi'nin'quindyi' jñ'oon na mayuu', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon ts'an
na tyi'ya tënnon na m'aan juu na nchjaan' juu. Ng'e min na mandyi' jñ'oon'ñeen, majo'
tyi'je'cüaa' tson' na mayuu'han', ng'e tyquii' tson' matsixuan' cha'vijon najaan jndyi.

Je'quindëë na ntye'ntjön ndëë ve patrón na ninvi xjen
(Lc 16:13)

24 "Tamin'ncüii ts'an nndëë ntye'ntjontyen ndëë ve patrón na ninvi xjen. Ng'e nc'oon juu
na tyi'cuee' ts'on juu ncüii patrón'ñeen ndo' ncüiichenhin nc'oon juu na vi'ntyjii juuhin. Ee
nts'aahan' na njon jndyi nchjii juu yo ncüiihan, majo' cüiichenhin tyi'quinjonhin ntyjii juu.
Xe na jen cojoo' n'onho' na nnan'tjonho' 'nan na nnintyaho', ntscu'han' na nnan't'maan'ho'
Tyo'ts'on, ng'e tyi'je'quindëë ntye'ntjonho' ndëë ve nnonhan'.

Ncyaa Tyo'ts'on 'nan na icanhan' ntsinda jon
(Lc 12:22-31)

25 "Mang'e na nnda' vaa, matsjö ndëëho' na tanc'onho' na m'aan' jndyi n'onho' nchu vaa
na vja na m'anho' tsonnangueva, na nin 'nan ntcüa'ho', ndo' na ncüeho', min ntyja 'naan
ndiaa na ntcüeho'. Ng'e ntyjii Tyo'ts'on nchu vaa na cotando'ho', majndeichen yo 'nan na
ntcüa'ho'. Ntyjii jon tsoñ'en ntyja 'naanho', majndeichen yo ndiaa na ntcüeho'.
26 Quitquen yaho' cüenta ntyja 'naan quintsa na ma'ntyja nandye. Joo o' taconon o' cha'
ngue'han' na ntyje o' ndo' na nnan've o'han' na nninjnt'ue o' 'iocha. Majo' min na nnda',
nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, incyaa jon 'nan na cocüa' o'. Ndo' 'o' je', ¿Aa chito
njonchen nchjii jon yoho', chichen quintsahin'?
27 Min tanin ncüii 'o' nndëë ngüando'ntyiho' ng'e na jndye jndyi m'aan' n'onho'.
28 "Yajo' ¿Ndu na m'aan' jndyi n'onho' ntyja 'naan' ndiaa na ntcüeho'? Quitquenho' cüenta
ntyja 'naan ntjaa' jndëë ya na covindyehan'. Nancoo' covaa'han'. Joohan' min tacont'ahan'
ts'ian, min tacoto'ñoonhan' tsuan na nndë ndiaahan'.

29 Majo' quindyeho' ntsjö: Juu rey Salomón, min na tya jndyihin, ndo' tëquintyja na ya 'nan
na tonan'chu jon, majo' tyi'quitsijonhan' na nancoo' ndiaa na tocüe jon cha'xjen nancoo'
ncüii ntjaa'min.
30 Ndo' ng'e na nnda' vaa na incyaa Tyo'ts'on na nancoo' ntjaa' jndëë na ve' xeevaa
ro minhan', ndo' 'iocha coninjnt'ue nn'anhan' na conan'quineinhan 'nan na cocüa'han,
majndeichen ntyjii jon yuu jon nnan ndiaa na ntcüeho', 'o' na chjo jndyi vantyja n'onho'hin.
31 Jo' tajen nc'onho' jñuaan' ts'on na nndueho': ¿Nin 'nan nt'aha na nninjnda' 'nan ntcü'a
ndo' na ncüë? ¿Nin 'nan nt'aha na nninjnda' ndiaa ntcüë?
32 Ee joo nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ninnquii'chen m'aan' n'onhin
nan'min', majo' nquii jon na conduihin Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, nchjii jnda' jon
na tsoñ'en nan'min' itsitjahan'ho'.
33 Navejndyee quijnt'ueho' na nquii Tyo'ts'on itye'ntjon jon 'o'. Ndo' quint'aho' 'nan na
cavee' ts'on jon ee xe na nnda' tsam'anho', nts'aa jon na ndaho' tsoñ'en 'nan na icanhan'ho'.
34 Mang'e jo' tyi'nc'onho' na m'aan' jndyi n'onho' 'nan na nninjnt'ueho' 'iocha na tonnon.
Xuee 'io ntsijnda' nquiihan' nin jñ'oontiu na nc'onho' ntyja 'naan' 'nan na icanhan' 'o'. Juu
navi' na iquenon ts'an na ncüii ncüii xuee, maxjen condinon ntyja 'naan'han'.

7

Tyi'ncüji' cüenta na aa conan'tja nn'an
(Lc 6:37-38, 41-42)

1 "Tyi'ntji'ho' cüenta na aa conan'tja nn'an, ng'e xe na aa nt'aho'han', mantyi ncüji'
Tyo'ts'on cüenta na conan'tjaho' nnon jon.
2 Ng'e cha'xjen na cotji'ho' cüenta na aa conan'tja nn'an ndëëho', mannda' ncüji' jon cüenta
na conan'tjaho' nnon nquii jon. Macha'xjen na cont'aho' yo nn'an, mannda' nts'aa jon na
quit'uii ntcüe'han' 'o'.
3 ¿Ndu na maquen' cüenta ncüii nnon na tyi't'man itsitja cüiichen ts'an ndo' min ncu'
tyi'maquen' cüenta na t'man matsitja 'u'? Na nnda' matsa', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon
na mandyia' jndëë'n'oon na tuahan' tënnon cüii ts'an, majo' min'chjo tyi'quen'to' cüenta na
ñjon ts'oon tseii' v'aa tënnon' ncu'.
4 Ndo' na nnda', tyi'quitsohan' na ntsu' nnon tsan'ñeen: Cüa ntyjë, ncya' na ncüji'
jndëë'n'oon na tua tënnon'. Ndo' majuuto xjen'ñeen ninvaa ñjon ts'oon tseii' v'aa tënnon'
ncu'.
5 'U' na ve vaa na matsitiu', juu ts'oon tseii' v'aa na ñjon tënnon', cüji' jndyee'han', yajo'
xuee ndyia' na ncüji' jndëë'n'oon na ñjon tënnon tsan'ñeen.
6 "'Nan na ji'ua nan'xuanhan' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, tyi'ninncyaho'han' ndëë nn'an na
tyi'quinjonhan' ngiohin. Ee xe na aa nt'aho' na nnda', ntsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon
ndëë quindue' coninncyaho' 'nan na nan'xuanhan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' quindë'ñeen
ngüe'quen o' ndo' ntquii o' 'o'. Min tyi'ninncyaho' 'nan na njon jndyi nan'xuanhan' ndëë
nn'an na tyi'quinjonhan' ngiohin. Ng'e xe na aa nt'aho' na nnda', itsijonhan' cha'vijon
cotjue'ho' ts'uaa të' perlas ndëë quintcu. Ndo' cho'ñeen nndyue o'han'.

Quitanho' nnon Tyo'ts'on, yajo' ncy'onho' cüentahan'
(Lc 11:9-13; 6:31)

7 "Ninnquii'chen quitanho' nnon Tyo'ts'on, yajo' ncy'onho' cüenta 'nan na cotanho'.
Ninnquii'chen quijnt'ueho' nchu ya na quint'aho' tonnon jon, ndo' nninjnda'han'. Nin-
nquii'chen quinan'manho' nnon jon 'nan na coquenonho', yajo' ntsiquinaan jon tondëëho'
cha'vijon na nnaan 'ndyo v'aa.
8 Ng'e ncüii ncüii ts'an na ninnquii'chen ican juu nnon Tyo'ts'on, ncy'oon juu cüenta 'nan
na ican juu. Ndo' ncüii cüii ts'an na ninnquii'chen nt'ue juu nchu vaa na nt'ue ts'on jon,
mancüiixjen ncüaa' ts'on juuhan'. Ndo' juu ts'an na ninnquii'chen itsi'man nnon jon 'nan
na iquenon, ntsiquinaan Tyo'ts'on tonnon tsan'ñeen cha'vijon conaan 'ndyo v'aa.
9 "Juu jnda', xe na aa ntcan juu cüii tan' tyoo' nnon', tyi'je'ncya' na ve' cüii tsjö' nnon juu
na ntcüa' juu.
10 Ndo' min xe na aa ntcan juu cüii quitscaa nnon' na ntquii juu, tyi'je'ncya' ve' quitsu
ntquii juu.
11 Ng'e na nnda', 'o' na conduiho' nn'an na tyia nn'anho', xe 'o' ngioho' nninncyaho' 'nan
ya ndëë ndaho', majndeichen nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, nninncyaa jon 'nan
na yantyichen ndëë nn'an na cotanhan' nnon jon.
12 "Jo' tsoñ'en 'nan na nt'ue n'onho' na quint'a nn'an yo 'o', majo'ntyi quint'aho' yohin.
Ee na nts'aa ts'an na nnda', itsiquindëhan' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', ndo'
mantyi jñ'oon na jndui na tondue nn'an na itsiquindyihan' 'nan na nguaa.

Quitsac'ë 'ndyo teon na quintuhan'
(Lc 13:24)

13 "Quitsaque'ho' 'ndyo teon na quintuhan' cha' nndëë nc'onho' natoo' Tyo'ts'on. Ng'e
vaa 'ndyo teon tuen na ngaquee' ts'an nato tuen. Majo' juu nato'ñeen ngay'oonhan' ts'an
na ngitsuhin, ndo' jndye jndyi nn'an cotsaque'han'.
14 Majo' 'ndyo teon na ngaquee' ts'an nato na ngay'oonhan'hin na tyi'quintycüii na
ngüando' ñuaan' juu, quintuvi'han' ndo' tyi'jndye nn'an condiohinhan'.

Ng'e të na its'aa ts'oon, jo' ngüajnaan' ts'an nin ts'oonhan'
(Lc 6:43-44)

15 "Quitquenho' cüenta yo nque nn'an na coninncyahin jñ'oon na itsivi'nn'anhan'ho'.
Cotsquehin quii' nt'anho' ndo' ngioho' na ndyia' n'onhin cha'xjen joo quinman ndyia' n'on
o', majo' quityquii' n'on nan'ñeen nan'xuanhin nanvi' nn'anhin cha'vijon lobo.
16 Nndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa nan'xuanhin na cotquenho' cüenta 'nan na cont'ahin.
Mangioho' na joo tëndöndyoo' tsjan, tyi'xe'quityjee ts'anhan' n'oonneon, min tyi'xequityjee
ts'an tëhigos tsonneonndye.
17 Nan'ñeen itsijonhan'hin cha'vijon cüii ts'oon. Ts'oon ya, cove' të ya, majo' min'cya ro
ts'oon na tyi'ya, its'aahan' të tyi'ya.
18 Juu ts'oon ya xecue' të tyi'yahan', majo' juu ts'oon tyi'ya, min tyi'xecue' të yahan'.
19 Ncüii cüii ts'oon na tyi'quint'ahan' të ya, cot'uahan', ndë chi nguaahan' nnon chon.
20 Nnda' vaa na ntajn'aanho' nin 'nan nan'xuan nan'ñeen, ng'e ya na ntquenho' cüenta
'nan na cont'ahin, ntsi'man jndyoyuhan' ndëëho' na chito jñ'oon mayuu' coninncyahin.

Chito tsoñ'en nn'an ntsaque'han ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on
(Lc 13:25-27)

21 "Jndye nn'an conduehin nnön ta, majo' chito tsoñ'enhan ntsaque'han tyquii' juu na
ityentjon Tyo'ts'on nn'an. Majo' minninchen ts'an na ntsiquindë juu cha'xjen na nt'ue ts'on
Tyëhö' na m'aan jon quiñoon'ndue, juu tsan'ñeen ngaquee' juu ntyja 'naan' na itye'ntjon jon
nn'an.
22 Ya na ngüentyja xjen ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na jndë jnan't jahin nnon
jon, nnduehan nnön: Manchji' rii' ta na jndë tyincyá já jñ'oon naya 'nan' yo juu najndei
na matsixuan', ndo' jndyetyia yo nanjndyi, jndë tjí' jáhan' quityquii' n'on nn'an, ndo' yo
najndei na condui 'u', jndë jnt'á jndye nnon ts'ian na tyi'xe'quinduihan' yo na jndë nquë.
23 Yajo' ntsintcü'ë jñ'oon ndëë nan'ñeen: Min tyi'cüajn'an 'o'. Quenaanho' na tonnön, 'o'
na ninnquii'chen tont'aho' 'nan tyia.

Jñ'oon ntyja na condë ve v'aa
(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

24 "Ncüii ncüii ts'an na indyii juu jñ'oonmin na matsjö ndo' vanguee' juuhan', itsijonhan'
tsan'ñeen cha'vijon ts'an na jnda' xquen na sia vaa' cjoo' tsjö' na tyen minntyjee'han'.
25 Ndo' tyioo ndaatsua', jndui' ndaats'o t'man, tyoo jndye t'man, taquiñjonhan' v'aa'ñeen,
majo' tatyioohan' ng'e tyen minntyjee'han' nacjoo' juu tsjö'ñeen.
26 Majo' ncüii cüii ts'an na indyii jñ'oon na matsjö, majo' tyi'quitsiquindë juuhan',
itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon cüii ts'an na tyi'jnda' xquen na ve' siato juu vaa' juu cjoo'
tei'.
27 Ndo' tyioo ndaatsua', jndui' ndaats'o t'man ndo' jndei tyioo jndye. Tovaquiñjonhan' juu
v'aa'ñeen, mana tyioohan'. T'man tsuhin ntyja 'naan'han'.
28 Vi na jndë sinin Jesús tsoñ'en jñ'oonmin', nn'an na jndye jndyi'hin na tondyehan jñ'oon
na toninncyaa jon, jndye tom'aan' n'onhin ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen,
29 Ng'e totsi'man jon ndëëhin cha'xjen ts'an na conintquehin na ityentjon, chito cha'xjen
nn'an na tonan'man nchu vaa itsiquindyi juu ntji na tquen Moisés.

8

Sin'man Jesús ts'an na chu ndö' cotö'
(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

1 Xjen na tjantcüe' Jesús na jnan jon juu tyo'ñeen, nn'an na jndye jndyi'hin tyentyjahan
toxen' jon.
2 Ndo' tyjee'non cüii tsans'a na chu ndö' cotö', tconxtye juu tonnon jon, itso juu:
—Nnda' ta, nchji na vaa najndei na condui 'u' na nndëë ntsin'man' ja xe na aa nt'ue tson'.
3 Ndo' tyio Jesús nt'ö jon nacjoo' tsanvii'ñeen, itso jon nnon juu:
—Nt'ue ts'ön, c'on' na jndë ntjo ya ntcüe' 'u'.
Ndo' ninñoon' jn'man juu, mana tsu ndö'ñeen.
4 Ndo' tso Jesús nnon juu:

—Ndyee'he', min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsu' nchu vaa s'a. Naneinhin cja', quitsi'man' nnon tyee njan jaa nn'an judíos na jndë jn'man', ndo' juu quioo' na itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés na nninncyaho' nnon Tyo'ts'on, juu o' ncya' nnon tyee'ñeen. Ee na ntsiquindë' na nnda', ntsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an na jndë jn'man'.

Sin'man Jesús mosoo' cüii capitán
(Lc 7:1-10)

5 Jndë na tëquee' Jesús tsjoon Capernaum, tëntyjaa' ncüii capitán na m'aan jon. Juu tsan'ñeen co'xen jon ncüii ciento sondaro cüentaa' tsjoon Roma. Tcan jon na quits'aa Jesús vi naya'ñeen'hin yohin.

6 Itso jon:

—Nnda' ta, mioon jndyi iquenon moso njan na vaa juu v'a, iy'oon tycu coquenhin ndo' iquii jndyihan'hin.

7 T'a Jesús, itso jon:

—Ncjö ntsin'manhin.

8 Majo' sintcüe' capitán'ñeen jñ'oon, itso jon:

—Nnda' Ta, tyi'quitsixuan na ngaque' quityquii' v'a. Majo' ve' quitsu' na quin'man moso njan, ndo' n'man juu.

9 Ng'e mantyi ja m'an nacje 'naan nn'an na coto'xenhin ja. Ndo' mantyi m'an sondaro na maco'xën. Ya na ma'ua ts'ian nnon ncüiihin, matsjö nnon juu: "Cja' ndöhin, ndo' ncja juu." Ndo' ya na ma'ua ts'ian nnon cüiichenhin: "Quindyo' ntjoohin", ndo' nndyo juu. Ndo' na ntsjö nnon moso njan: "Quitsa' ts'ianva', ndo' nts'aa juuhan'."

10 Ndo' vi na jndë jndyii Jesús jñ'oon na tso tsan'ñeen, tëvee' jndyi ts'on jon. Tso jon ndëë nn'an na cotsantyja naxen' jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', quii' nt'an ntyjëëhë nn'an Israel, min'jon tacontji ncüii ts'an na t'man vaa na vantyja ts'on juu Tyo'ts'on cha'na juu tsanvahin.

11 Quitquenho' cüenta jñ'oon na ntsjö, juu xjen ya na nnintyincyoo' ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an tsonnangue, nnan nn'an xi'jndiohan' na ngüendyuaahan yo ndochihi Abraham, Isaac yo nin'Jacob na ntcüa' nan'ñeen yohan.

12 Majo' nque nn'an judíos, joohin chuhan' na nan'xuanhin juu na itye'ntjon Tyo'ts'on, ncüji'han'hin jo'. Ndo' ncju'han'hin naijon na tëquintyja najaan, ndo' jo' nc'onhan na nnan'xuaahan na ntsi'ndaa'han' ngiohan. Ndo' manin'nan'qui'ioon'hin ndi'n'onhan na ntquiihan'hin.

13 Jndë jo' tso Jesús nnon juu capitán'ñeen:

—Cja' ntcüe' va', ndo' quindui cha'xjen na mavantyja tson'.

Ndo' majuuntyi xjen'ñeen jn'man mosoo' juu capitán'ñeen.

Sin'man Jesús tsanscu xeen' Pedro
(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

14 Ndo' tja Jesús vaa' Pedro. Jndë na tëquee' jon jo', jndyii jon jñ'oon na juu tsanscu xeen' Pedro, vaa tsan'ñeen cjoo' jndu. Iy'oon tjuen'hin.

15 Jo' t'ui Jesús nt'ö tsanscu'ñeen. Ndo' ninñoon' jndya tjuen'hin. Jnanquintyja juu, ta' juu na sijñ'oon' juu na tcüa'han.

Jndye nn'an v'i sin'man Jesús
(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

16 Ndo' vi na jndë tua ndo'cüjioon', nn'an na nan'xuan jndyetyia, tyecho nn'an joohin na m'aan Jesús. Tco'xen jon jndyetyia'ñeen na quindui'hin quii' n'on nan'ñeen. Mantyi sin'man jon tsoñ'en nn'an v'i.

17 Tui na nnda' cha' quitsiquindëhan' jñ'oon na jndui na toninncyaa Isaías ndyu na toxen'chen. Itso jon: "Manquii Tyo'ts'on tejndei jon jaa na tyi'jndei' nn'ön. Ndo' sin'man jon jaa tsoñ'en nnon ntycu na coquenön."

Nn'an na nin'quitsantyja toxen' Jesús
(Lc 9:57-62)

18 Ya na jndyiaa' Jesús na jndye jndyi nn'an m'an xejndio ngiaa' jon, tso jon ndëë nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon na quinan'jnda'hin v'aandaa na ngüe'jndyahan ndaandue.

19 Tantyjaa' ncüii ts'an na tsi'man nchu vaa itsiquindyi ntji na tquen Moisés. Itso juu nnon Jesús:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndë, minyuuchen na ncja' ntsijon ja yo 'u'.

20 Jo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, itso jon:

—Joo ndyondyehin' min ndue' o', ndo' quintsahin' min ntycya o', majo' ja na condui tsans'a na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, min naijon na ngüajndyëë, ta'nan yu ro.

21 Cüiichen ts'an na ivay'oon juu yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, itso juu nnon jon:

—Ta, ncya' chjo jñ'oon na ntix'ë tyëhö' ndo' vi na jndë ty'iuhin, yajo' yu je', ngöy'ön ja yo jñ'oon na mancya'.

22 T'a Jesús, itso jon:

—Jndye nn'an m'anhin cha'vijon nt'oohin. Qui'ndyi' na quity'iu nque nan'ñeen ntyjehin. Majo' 'u' quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

Sichen Jesús jndye yo na iju ndaandue
(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

23 Tua Jesús quityquii' v'aandaa ndo' nn'an na tqueen' jon na quitsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehin yo jon.

24 Ndö vaa 'nan tui, tyí'covijndye na ty'ehan, ndo' tyioo ncüii jndye t'man nnon juu ndaandue'ñeen, mavaaxjen na nchjehan' v'aandaa'ñeen ng'e juu ndaandue'ñeen, jndei ijuhan'. Ndo' Jesús je', itso jon.

25 Yajo' joo nn'an na tonan'jon jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo'hin nnon jon, jnan'ntcüihan jon, jnduehan:

—Nnda' ta, quitsin'man' jaa, ee juu v'aandaa na ñjön, mangua ndaahan' na nchjehan' juuhan' na ntscüjehan' jaa.

26 T'a Jesús, itso jon:

—'O' tyi'covantyja ya n'onho'. ¿Ndu na coquityueho'?

Ndo' jnanquintyja jon, sityia' jon jndye'ñeen yo ndaandue, ndo' tichen ntcüe'han'.

27 Ndo' s'aahan' na jndye jndyi t'oon n'onhan na nnda' tui, taxee'han ndëë ntyjehan:

—Juu tsanvahin, ¿nin conduihin? Ata juu jndye yo ndaandue cota'nguee'han' jñ'oon na ico'xen jonhan'.

Sin'man Jesús nn'an Gadara na m'an jndyetyia quii' n'onhan
(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

28 Jndë na tejndyahan juu ndaandue'ñeen, squehan ndyuaa na jndyu Gadara. Jo' jndui'han v'aandaa. Ndo' tyequitjon ve nn'an ndyuaa'ñeen jon na ninnquii'chen tom'anhan ndi'nt'ua nt'oo. Nan'xuan nan'ñeen jndyetyia quii' n'onhan. Vjee jndyihan ata ndiquindëë ngüe'non nn'an naijon na m'anhan.

29 Tye' jnan'xuaahan, jnduehan:

—'U' Jesús na condui 'u' Jnda Tyo'ts'on, ¿Nin 'nan nt'ue tson' yo já? ¿Aa jndyo' na ntsa'vi' já, min na tyi'coventyja xjen na nt'ui'vi' já?

30 Ndyo naijon m'an nan'ñeen m'an cüii tmaan' quintcu na cotqui o'.

31 Ndo' tan jndyetyia'ñeen cüii naya'ñeen nnon Jesús, jnduehan:

—Xe na ncüji' já quityquii' n'on nanmin, ncya' jñ'oon na ntsac'ë quii' n'on quintcu na m'an ndö'.

32 T'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Cüa, quindui'ho'.

Yajo' jndui' jndyetyia'ñeen, tyeque'han quii' n'on joo cho'ñeen, ndo' na nnda' ninvaa tmaan' o' jnan'non o', tyecue o' naijon ty'a vaa na njoon jndyihan', jo' tequityee' o' tyquii' ndaandue, tjë o' na sava ndaa nquen o'.

33 Ndo' joo nn'an na tota'ntyjee' cho'ñeen, jnan'nonhan, tyentcüe'han tsjoonhan. Chen jndyi tonan'quindyiihan nchu vaa 'nan na tui na tjë o', ndo' mantyi ntyja 'naan' na jn'man joo nan'ñeen na tonan'xuanhan jndyetyia.

34 Ng'e na nnda', tsoñ'en nn'an tsjoon'ñeen jndui'han, tyequijnty'iahan Jesús. Ndo' xjen na squehan naijon na m'aan jon, tanhin nnon jon na quits'aa jon vi naya'ñeen na quindui' ntcüe' jon ndyuaa tsjoonhin.

9

Sin'man Jesús ts'an na ndicaca
(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

1 Jndë tui na nnda', tua nnda' Jesús v'aandaa yo nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon. Te'jndya ntcüe'hin ndaandue. Squehan tsjoon naijon m'aan ya jon.

2 Jo' squenon nn'an na m'aan jon, y'onhin cüii tsanvii', vaa juu cjoo' tsue. Tycu coquen ty'oonhin, ntjo ntjein ng'ee juu. Ya na tquen Jesús cüenta vantyja n'on nan'ñeen, tso jon nnon juu tsanvii'hin:

—'U' jnda, cyon' na t'man tson'. Ja jndë sit'man ts'ön 'u' jnan na tsixuan'.

3 Ndo' vendye nn'an na conan'man nchu vaa tsi'man jñ'oon na tquen Moisés, vi na jndë
jndyehan na nnda' tso Jesús, jnan'tiuhan, jnduehan: "Tsanva', jñ'oon tsan' itsinin juu, ee
its'aa juu na cüajon conduihin yo nquii Tyo'ts'on." Nnda' vaa na jndue nan'ñeen.
4 Majo' ntyjii Jesús nchu vaa conan'tiuhan, ng'e jo' taxee' jon ndëëhan:
—¿Ndu na conan'tiuho' jñ'oon vi' ntyja njan?
5 ¿Nin jñ'oon na cotji'ho' cüenta na tyi'jndyaa'chen ntsjö nnon tsanvahin? "¿Aa na
ntsjö nnon juu na matsit'man ts'önhin yo jnan na tsixuan juu?" Ndo' "¿Aa ntsjö na
quinanquintyja juu, cjaca juu?"
6 Majo' quitquenho' cüenta, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën
tsoñ'en nn'an, ntsjö jñ'oon na jndyaa'ntyichenhan' ngioho'. Yajo' vi na jndë jn'man tsanva',
ncüaa' n'onho' na vaa najndö na matsixuan nnon tsonnangue na nndëë ntsit'man ts'ön
nn'an jnan na nan'xuanhan.
Jo' tso jon nnon ts'an na ntjein ng'ee'hin:
—Cüa, quinaquintyja', quitsintcüi' tsue' ndo' cja' va'.
7 Ndo' jnanquintyja juu, tja juu vaa' juu.
8 Ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, vi na jndë jnty'iahin na nnda' tui, tyuehin ndo'
tyincyaahan' na nein jndyihin ndo' tonan't'maan'hin Tyo'ts'on na nnda' vaa tyincyaa jon
najndei na tsixuan jon nnon Jesús na itejndei jon nn'an.

Tqueen' Jesús Mateo
(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

9 Jndui' Jesús jo', tja jon na tonnonchen. Jo' jndyiaa' jon ja Mateo. Tom'an v'aa naijon na
m'an nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma. Tso jon nnön:
—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.
Ndo' jnty'i ts'ian'ñeen, ndo' tyjë yo nquii jon.
10 Ndo' ndö vaa 'nan na tui, vequityen Jesús mesa quii' v'a na cocü'á. Ñ'en ntyjë na
mantyi cotye s'on na cotyion nn'an ntyja 'naan' tsanm'aants'ian tsjoon Roma, ndo' mantyi
ñ'en nn'an na cotji' nn'an cüenta ntyja 'naanhan na conduihan nn'an na conan'tjahin nnon
Tyo'ts'on. Ninvi tojnaan' tovendyuaa nan'ñeen yo nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa
Jesús.
11 Ndo' joo nn'an tmaan' fariseos, vi na jndë jnty'iahan na nnda' s'aa jon, taxee'han ndëë
nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan ndëë nan'ñeen:
—¿Ndu na juu tsan na itsi'man ndëëho' icüa' jon yo nn'an na cotye s'on ndo' yo nn'an na
cotjí' cüenta na nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on?
12 Ndo' vi na jndë jndyii Jesús na nnda' conduehin, sinin jon jñ'oon na itsijonhan' juuhan'
ntyja 'naan nan'ñeen, itso jon:
—Nn'an na tyi'v'i, tyi'icanhan'hin ts'an na nts'aa nasihin. Majo' nn'an v'i, joohan
icanhan'hin ts'an na nts'aa nasihin.
13 Nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon na cüaa' n'onho' jñ'oonva na itsohan': "Ja njon jndyi ntyji
na nc'onho' na cüivengioho' nn'an, chichen na nnan'cuee'ho' quioo' na conan't'maan'ho' ja
yohan'."
Ndo' tsontyichen Jesús:
—Quint'aho' cha'xjen itsinin jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui: "Ja chito jndyö na mac'ën nn'an
na cont'a ntyja na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Joo nn'an na nan'xuan jnan, jndyö na mac'ënhin na
quintcüe' n'onhan."

Cota'xee'han nnon Jesús na ntyjee ts'an 'nan 'ndyo juu
(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

14 Nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa Juan squehan na m'aan Jesús, taxee'han
nnon jon:
—Já yo nn'an tmaan' fariseos cotyjë 'nan jndyuë, majo' joo nn'an na matsi'man' ndëë,
tyi'cont'ahan na nnda'. ¿Ndu?
15 T'a Jesús, sinin jon ncüii jñ'oon ndëë nan'ñeen na it'uiihan' ntyja 'naan' nquii jon, tso
jon:
—Nn'an na conan'jon yo nquii tsans'a na ngoco, ¿Aa nc'onhan na chjoo' n'onhan viochen
xjen na condit'maan' na ninvaa m'aan tsan'ñeen tyquii' nt'anhin? Tyi'xe'quint'ahan na
nnda'. Majo' ngüentyja xuee na ntji' nn'an juu tsan'ñeen quityquii' nt'anhan. Juu xjen'ñeen
nnan'chjoo' n'onhan ndo' ntyjehan 'nan jndyuehan.
16 Ndo' sininntyichen Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan' ntyja 'naan' jñ'oon xco na
toninncyaa jon. Tso jon: "Vi tan' ndiaa xco na tyi'cotmanhan', tyi'quichuhan' na ncüjaa'
ts'anhan' ndiaa ntsa. Ng'e xe na aa nts'aa ts'an na nnda', juu ndiaa xco'ñeen ngateihan' ndo'
nc'ioo'han' juu ndiaa ntsa'ñeen. Ndo' na nnda', juu naijon na t'io ndiaa'ñeen, t'manntyichen
nt'iohan'.

17 Min ntjan quioo' na cotyion nn'an ndaa vinon, majo' tyi'je'quityion nnda' ts'an juu
ndaa'ñeen ntjan na jndë tijnt'ue ts'anhan' toxen'. Ng'e xe na aa nnda' nts'aa ts'an, joo nt-
jan'ñeen ndi'ndaa'han' ndo' mantyi juu ndaa vinon na ñjonhan', nntcüe'han'. Ng'e na nnda',
ndyion ts'an ndaa vinon xco tjan xco ndo' na nnda', min juu tjan'ñeen tyi'je'cüi'ndaa'han'
min ndaa vinon'ñeen tyi'je'quitsuhan'.

Tyincyaa Jesús na tando' xco yuscu chjo jnda Jairo
(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

18 Ninvaa na itsinin Jesús jñ'oon'ñeen ndo' ncüii ts'an juu tsjoon'ñeen na conintquehin
ntyja 'naan' vats'on cüenta nn'an judíos, tyjee'non juu na m'aan Jesús. Tconxtye tsan'ñeen
nnon Jesús. Tso jon:

—Quichenvi' tue' yuscu chjo jnda, majo' xe na aa ntsa' vi naya'ñeen na ncja' quityio' nt'ö'
cjoo' juu, yajo' ngüando' nnda' juu.

19 Maninñoon' sicje Jesús, tantyja jon toxen' tsan'ñeen, mantyi já na totsay'ŏn yo jñ'oon
na toninncyaa jon, sáñ'ën yohin.

20 Ndo' majuuto xjen'ñeen jndyontyja ncüii tsanscu toxen' Jesús, mioon vii' juu. Jndë
ncho've chu na coc'a neoon' juu. Jndyotsindyoo'hin toxen' jon, t'uii juu 'ndyo ndiaa' jon.

21 Ng'e sitiu juu: "Xe ve' aa nndëë nt'ui ndiaa' jon, nn'man."

22 Ndo' nquii Jesús, tequen jon, jndyiaa' jon nnon tsanscu'ñeen. Tso jon nnon juu:

—'U' jnda, cyon' na t'man tson'. Ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.

Ndo' majuuto xjen'ñeen ntjo ya ntcüe'hin.

23 Ndo' xjen na tuee' Jesús vaa' juu Jairo'ñeen, tëquee' jon quii'han'. Jo' jndyiaa' jon m'an
nn'an na cotja' nmaan na coninjnda' na nganty'iu juu ts'oo chjo'ñeen. Conan'xuaa nn'an
ndo' cotyuee jndyihin.

24 Tso jon ndëëhin:

—Cüa, quindui'ho' ntjoohin, yuscu chjovahin, chito aa tue' juu, ve' itso juu.

Majo' jnan'cüejnaan'hin jon, ve' toncohin ng'e nnda' tso jon.

25 Majo' vi na jndë tji' jon nan'ñeen ch'en, tëquee' jon naijon vequityen ts'oo chjo'ñeen, jo'
t'uii jon nt'ö juu, ndo' jnanquintyja juu.

26 Ndo' na s'aa Jesús na nnda', tycya jñ'oon ntyja 'naan'han' ninvaa nt'ö juu ndyuaa'ñeen.

Sin'man Jesús ve nn'an nchjan

27 Xjen na jndui' Jesús v'aa'ñeen, tentyja ve nn'an nchjan toxen' jon. Tonan'xuaahan,
jnduehan:

—'U' ta na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', c'on' na nty'ia rŏ ntyji'.

28 Ndo' vi na jndë tëquee' jon quityquii' v'aa, jnan'ndyoo'hin na m'aan jon. Taxee' jon
ndëëhin:

—¿Aa vantyja n'onho' na nndëë nninncya na njnty'ia nnda'ho'?

T'ahan, jnduehan:

—Ta, vantyja n'ŏn.

29 Ngue ro jñoon nt'ö jon tëndëëhin, ndo' tso jon ndëëhin:

—Quindui cha'xjen na vantyja n'onho'.

30 Ndo' tyincyaahan' na ya cojnty'iahan. Majo' jaa' jñ'oon na tso jon ndëëhan na
tyi'nan'quindyiihan nn'an na nnda' s'aa jon.

31 Majo' ta'nan jnan'quindëhinhan'. Ee vi na jndë jndui'han juu v'aa'ñeen, chen chen
tonan'neinhan ndëë nn'an na m'an juu ndyuaa'ñeen 'nan na s'aa Jesús yohan.

Sin'man Jesús ts'an na ndiquitsinin

32 Xjen na jndui' nan'ñeen v'aa'ñeen, sque mañoon nn'an na m'aan Jesús. Y'onhin cüii ts'an
na tsixuan juu jndyetyia quii' ts'on juu na ndincyaahan' na ntsinin juu.

33 Ndo' vi na jndë tji' Jesús jndyetyia'ñeen quii' ts'on tsan'ñeen, tye' tsinin juu. Ndo' nn'an
na jnty'ia na tui na nnda', tyuehin ndo' tom'anhan na neinhin. Jnduehan:

—Jaa nn'an Israel, min'jon tacojnty'ia na nts'aa ts'an cüii ts'ian t'man cha' juu 'nan na s'aa
Jesús ndö'.

34 Majo' jnan'cüejnaan' nn'an fariseos jon. Jnduehan:

—Ve' ntyja 'naan' juu najndei na itsixuan nquii juu na conditque ndëë tsoñ'en yotyia, jo'
na condëë icüji' tsanva' yotyia quityquii' n'on nn'an.

Nty'ia nchjii Jesús nn'an

35 Tomandyi' Jesús tsochen njoon t'man yo njoon quijndë ndyuaa Galilea. Totsi'man
jon ndëë nn'an na covancüi nt'aan'on. Toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' na ityentjon
Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'anhan. Ndo' mantyi totsin'man jonhin ncüii cüii nnon ntycu
na coquenonhan yo ncüii cüii nnon na tajndei' n'onhan na iquiihan'hin.

36 Ya na jndyiaa' jon ntmaan' nn'an na jndye jndyi'hin, t'oon jon na nty'ia rohan ntyjii
jon, ng'e m'anhan na ntycüii najndëhan na jndye vaa na m'aan' n'onhan. Cha'vijon na
cocyaatohan tyuaa na ndiquindëë na nc'ontyihan. Itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'xjen
coquenon quinman na tats'an ivantyjee'.
37 Ndo' ta' jon na itsi'man jon na jndye nn'an m'an na ndyehan jñ'oon' Tyo'ts'on, majo'
nn'an na nnan'neinhinhan' ndëëhan, tyi'jndyehan. Ndëë joo nn'an na totsay'on yo jñ'oon
na toninncyaa jon, sinin jon jñ'oon na sijonhan' juuhan' yo juu nan'ñeen. Tso jon:
—Jñ'oon na mayuu' jndye jndyi ntjon na tue', majo' tyi'jndye nanntjon m'an na ntyjehan'.
38 Mang'e jo' quitanho' nnon nquii jon na 'naan' joo ntjon'ñeen na quijñon jon nn'an na
quitsaquityjehin ntjon 'naan' jon.

10

Icüji Jesús ncho've nn'an na quitsay'onhan jñ'oon yohin
(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

1 Tqueen' Jesús já nn'an na ncho've. Tyincyaa jon na mantyi nan'xuán juu najndei na
condui nquii jon cha' ntjí' jndyetyia quii' n'on nn'an, ndo' na quinan'n'mán nn'an tsoñ'en
nnon ntycu vjee yo tsoñ'en nnon na tajndei' n'onhan na iquiihan'hin.
2 Ndö nguë já nn'an na ncho've na t'ua jon ts'ian 'naan' jon ndë. Naminjndyee Simón, na
mantyi xuee' jon Pedro, jndë ve, tyje jon Andrés, ndë jo' Santiago yo tyje jon Juan, joohan
ntsinda Zebedeo,
3 Felipe yo Bartolomé, Tomás yo ja Mateo na toquë s'on 'naan' gobiernon tsjoon Roma,
ndo' Santiago jnda Alfeo yo Tadeo,
4 Yo Simón, tsan na totsijonhin yo tuaan' nn'an na tonan'vehan nacjoo' gobiernon tsjoon
Roma, ndo' yo nin'Judas Iscariote, tsan na jndëcya tyincyaa juu cüenta Jesús nduee nn'an
na jnan'cuee'hanhin.

T'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an ncho've
(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

5 Ndo' ndö vaa ts'ian na t'ua Jesús ndë na ncho've já na tji jon, tso jon:
—Tyi'ntsaque'ho' quii' nt'an nn'an na chito conduihan ntyjë nn'an judíos, ndo' min
tyi'ntsaque'ho' njoon na m'an nn'an ndyuaa Samaria.
6 Xia'ntyi c'oho' na m'an ntyjeeho' nn'an Israel, na conduihan cha'vijon quinman na jndë
tsu.
7 Viochen na cotsacondyi'ho', ndö jñ'oon quindueho' ndëë nn'an: Quitquenho' cüenta na
nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, jndë tentyja xjen na ninncyaho' na ntye'ntjon jon
'o'.
8 Ndo' tsontyichen Jesús ndë: Quinan'n'manho' nn'an v'i yo nn'an na cho ndö' cotö'.
Quint'aho' na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë. Quitji'ho' jndyetyia quii' n'on nn'an. Juu
nayavahin, ve' yu tyincyaa Tyo'ts'on na nan'xuanho'han'. Mantyi 'o' tyi'nta'ntjonho'
xoquitu' ndëë nn'an ntyja 'naan'han'.
9 "Tyi'ntsachoho' s'on ijan, min s'on xuee min s'on ve na ñjon chetsja' na ntyjahan'
ndi'ntscu'ho' na ntsaquint'aho' ts'ian njan.
10 Min tyi'ntsachoho' nchetsja' na nc'oho' nato na ñjon 'nan na ndijnt'ueho', min ncüiichen
ntjo ndiaa, min ntcon, min ts'oon na ntyjaho'. Ng'e cha'xjen ivantjon ts'an yo ts'ian na its'aa
juu, mannda' chuhan' na nndaho' 'nan na icanhan'ho' na cotye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on.
11 "Ndo' minninchen tsjoon na ntsqueho', min na aa t'manhan', ndo' min na aa chjohan',
chen quijnt'ueho' nin ts'an na its'aa na njon jñ'oon' Tyo'ts'on na ncy'oon juu cüentaho'
vaa' juu na ntixee' juu 'o'. Jo' quintjoho' vaa' tsan'ñeen ata xjen na nndui' ntcüeho' juu
tsjoon'ñeen.
12 Juu xjen na nc'oque'ho' v'aa'ñeen, quitanho' na quityio Tyo'ts'on jn'aan nan'ñeen.
13 Ndo' joohan, xe na aa ya nn'anhin, yajo' ndyio jon jn'aanhin. Majo' xe na aa
tyi'quinan'xuan nan'ñeen na ncy'onhan cüenta juu naya'ñeen, yajo' tyi'xe'quits'aa Tyo'ts'on
cha'xjen na cotanho' nnon jon.
14 Ndo' nn'an tsjoon'ñeen, xe na aa ta'nan ncüiihan na nin'cy'oon juu cüentaho' na ntixee'
juuho', min tyi'ninqui'ndyii juu jñ'oon na coninncyaho', juu xjen na ndui'ho' vaa' juu
oo tsjoon'ñeen, quinan'cyaaho' ts'ojndë na chuu' ng'eho'. Na nt'aho' na nnda', ncüji'
jndyoyuhan' na joo nan'ñeen tyi'nin'cy'onhan cüenta juu jñ'oon' Tyo'ts'on na coninncyaho'.
15 Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', nn'an tsjoon'ñeen juu xuee ya na ntco'xen
Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na tonan'tjahan nnon jon, t'manntyichen nt'uiivi'han'hin,
chichen juu navi' na isquioo jon cjo nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra.

Nt'a vi' nn'an 'o'

16 “Quitquenho' cüenta, 'o' na conduiho' cha'vijon quinman, majñönho' quii' nt'an nn'an
na conduihan cha'vijon lobo. Ng'e jo', cha'xjen quindu m'an na jnda' nquen o', mantyi 'o'
c'onho' na jnda' nquenho' na tyi'ntsivi'nn'anhan' 'o'. Ndo' cha'xjen tyi'manyaan' quitu',
mannda' vaa c'onho'.
17 Tyi'nc'onho' na conan'qui n'onho' nn'an ee nninncyahan cüentaho' nduee
nanm'ann'ian, ndo' nan'ñeen ntji'han ts'ian na ngich'oho' quityquii' nt'aan'on 'naanhan.
18 Ndo' ng'e na conduiho' nn'an na m'an ntyja njan, nnt'ahan na ngüentyjee'ho' tondëë
nn'an na conduihan gobiernon ndo' mantyi ndëë nn'an na tëquintyja t'man condui. Ndo'
na nnda', nninncyaahan' na ntji' jndyoyuho' ndëëhin ntyja njan ndo' mantyi ndëë nn'an
na tyi'quinan't'maan'han nquii Tyo'ts'on na vando'.
19 Ya na nninncyahan cüentaho', tyi'nc'onho' jñmaan' ts'on na nin jñ'oon nnan'ntcüe'ho'
ndëëhan. Ng'e majuuntyi xjen'ñeen nninncyaa Tyo'ts'on nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho'.
20 Ee nquii Espíritu na condui nquii tyeho' Tyo'ts'on, ntsi'man jon nin jñ'oon na
nnan'ntcüe'ho', tyi'xe'canhan' na nnan'ntcüe'ho' jñ'oon ndëë nan'ñeen ve' yo na jnda'
nquen nqueho'.
21 “M'an nn'an na ninncüii ts'an ntsindahin na nninncyahan ntyjehin nduee
nanm'ann'ian cha' nnan'cüje nan'ñeen joo. Ndo' mantyi m'an nn'an na nninncyahin
ndahin nduee nanm'ann'ian cha' nnan'cüje nan'ñeen joo. Ndo' majo'ntyi nnt'a nda nn'an
cha' cüje tye ndyee joo.
22 Ndo' tsoñ'en nn'an nc'onhan na tyi'quijndoo'han 'o' ng'e na conduiho' ntyja njan.
Majo' juu ts'an na ntjotyen ntyja njan ata juu xjen na ntycüii tsoñ'en, ntsin'man Tyo'ts'on
ñuan 'naan' tsan'ñeen.
23 Nn'an ncüii tsjoon, xjen na conty'ehan 'o', quinanonho', c'oho' cüiichen joo. Jñ'oon
na mayuu' na matsjö ndëëho', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën
tsoñ'en nn'an, nndyo ntcü'ë nnt'a. Majo' ninjo' m'anchen njoon ndyuaa na m'an nn'an
Israel na tyi'cotsqueho' na nninncyaho' jñ'oon naya ntyja njan ndëëhin juu xjen na nncüjë
ntcü'ë.
24 “Já nn'an na t'man Jesús na quitsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, sininntyichen jon
jñ'oon ndë ntyja 'naan' juu ts'ian na tsixuan nquii jon. Tso jon: “Juu ts'an na itsijnaan',
tyi't'man conduihin cha'xjen nquii mastro 'naan' juu. Min juu ts'an na tye'ntjon nnon
patrón, tyi't'man conduihin cha'xjen nquii patrón'ñeen.
25 Juu ts'an na itsijnaan', quintjo ya ntyjii juu na cüejon iquenon juu cha'xjen na iquenon
nquii ts'an na itsi'man nnon juu. Ndo' mantyi juu ts'an na itye'ntjon nnon patrón, quintjo
ya ntyjii juu na cüejon iquenon juu cha'xjen na iquenon nquii tsan'ñeen na itye'ntjon juu
nnon. Ncö na condui ja ts'an na conditque ndëë nn'an v'aa, condue nn'an na tsixuan
Beelzebú, 'o' na cotye'ntjonho' nnön, mantyi nnda' nnduehan cjoho'.

Xia'ntyi Tyo'ts'on nan'xuan na c'ön na ncyaa
(Lc 12:2-7)

26 “Majo' 'o' tyi'ndyueho' na nin 'nan nnt'a nn'anho'. Ng'e tsoñ'en na vanty'iu m'anhan',
ngüentyja xjen na nnintyincyoo' jndyoyuhan'. Ndo' juu jñ'oon na tyi'condye nn'an, ncüaa'
n'onhan nchu vaa itsiquindyihan'.
27 Mang'e jo', jñ'oon na matsinën ndëëho' na tyi'matsjö nc'ihan', quinan'nein jndy-
oyuho'han' ndëë nn'an. Ndo' jñ'oon na matsinën ndëëho' na ninnqueho', quindueho'han'
ndëë tsoñ'en nn'an.
28 Joo nn'an na conan'cüje ntyje, majo' tyi'je'quindëë nt'ahin na ngitsu ñuaanho',
tyi'ndyueho'hin. 'O' c'onho' na ncyaaho' Tyo'ts'on na nquii jon vaa najndei na conduihin
na ncju' jon si'ts'o 'naan' ts'an yo ñuaan' ts'an quii' v'io.
29 “'O' mangioho' na tyi'jnda coninjnt'ua ve quintsa quijndë. Majo' nquii Tyeho' Tyo'ts'on
iquen jon cüenta joo o'. Nchjii jnda' jon ya na ngovje ncüii cüii joo o'.
30 Ndo' ata ntyjii jnda' jon tsa'nnda' sonquenho'.
31 Mang'e jo', tyi'ndyueho', ng'e 'o' njonntyichen ntyjii jon, nchichen na jndye quintsa
quijndë.

Quitji' jndyoyu jaa ntyja 'naan' Jesucristo
(Lc 12:8-9)

32 “Minninchen ts'an na icüji' jndyoyu juu ntyja njan tondëë nn'an, mantyi nnon Tyëhö'
na m'aan quiñoon'ndue, ja ncüji' jndyoyu nnon jon na condui tsan'ñeen ntyja njan.
33 Majo' minninchen ts'an na icüjihin ntyja njan, mantsjö nnon Tyëhö' na min
tyi'quitsixuan tsan'ñeen ntyja njan.

Ntyja 'naan' Jesús ic'onhan' nn'an yo ntyjehan
(Lc 12:51-53; 14:26-27)

34 “Tyi'nan'tiuho' na jndyö tsonnangue cha' ya nc'on nn'an yo ntyjehan. Chito juu ts'ian
jndyö. Ja jndyö na nc'on nn'an cjo ntyjehan.
35 Ee ntyja njan ja, nc'oon tsans'a na tyi'cüejon jñ'oonhin yo tye juu, mantyi tsanscu yo
ndyee juu, ndo' mantyi tsanntsa yo nquii tsanscu xeen' juu.
36 Ata nts'aahan' na nque nn'an vaa' ts'an na vantyja ts'on juu ja, joohin ata xjen
nnan'vjehanhin.
37 “Minninchen ts'an na njonntyichen ntyjii juu tye juu ndo' ndyee juu, chichen ja,
tyi'quitsixuan tsan'ñeen na nc'oon juu ntyja njan. Mantyi minninchen ts'an na it-
sivi'ntyjiichen juu jnda juu yus'a, yuscu, chintyichen ja, tyi'quitsixuan tsan'ñeen na nc'oon
juu ntyja njan.
38 Cha' na ndëë ntsijon ts'an ntyja njan, chuhan' na quintjo ya ntyjii jon 'nan vi' na
iquenon juu. Xe na aa tyi'nts'aa juu na nnda', xe'quindëë ntsixuan juu ntyja njan.
39 Ntyja 'naan' na vam'aan ts'an, xe na aa ntsichon juu na ndui cha'xjen na nt'ue ts'on
nquii juu cha' ncy'oon Tyo'ts'on cüentahin, ngitsuhin ntyja 'naan'han'. Ng'e min'cya ro ts'an
na incyaa na quitjon nin 'nan na ngenon ng'e na m'aan juu ntyja njan, ntsin'man Tyo'ts'on
ñuaan' juu. Majo' min'cya ro ts'an na nt'ue nquii nchu ya cha' ntyja 'naan' jo' ntsin'man
Tyo'ts'on ñuaan' juu, majnda' ntyja 'naan 'nan na its'aa tsan'ñeen, ngitsu ñuaan' juu.

Naya na itsiquindaa' Tyo'ts'on nn'an
(Mr 9:41)

40 “Min'cya ro ts'an na ntsintjoo' juu 'o', mantyi ja itsintjoo' tsan'ñeen. Ndo' juu ts'an na
ntsintjoo' ja, mantyi itsintjoo' tsan'ñeen nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'an nn'an.
41 Ndo' minninchen ts'an na ntsintjoo' juu ncüii ts'an na incyaa jñ'oon ng'e na jñ'oon'
Tyo'ts'onhan', ncy'oon tsan'ñeen maninjuu naya cha'xjen juu naya na ncy'oon ts'an na
incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' minninchen ts'an na ntsintjoo' juu ncüii ts'an na itsijonhin
cha'xjen na chuhan' na c'oon ts'an na tonnon Tyo'ts'on, ng'e nt'ue tsan'ñeen na nts'aa juu
na nnda', tsan'ñeen ncy'oon juu cüenta maninjuu naya cha'xjen juu naya na ncy'oon nquii
ts'an na its'aahan'.
42 Ndo' jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minninchen ts'an na ninncyaa min ve' chjovi'
ndaatioo tein na nc'u ncüii ts'an na itsijonhin yo ja, tanin min na aa tyi't'man conduihin,
majnda' vaa naya na ncy'oon juu cüenta.”

11

Jñon Juan nn'an na m'aan Jesús
(Lc 7:18-35)

1 Ndo' ya na jndë si'man Jesús jñ'oonmin' ndë na ncho've já na t'man jon na quitsay'ŏn
yo jñ'oon na toninncyaa jon, yajo' jndui' jon jo'. Tja jon na ntsi'man jon ndo' na nninncyaa
jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an na m'an njoon ndyuaa Galilea.
2 Ndo' juu Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, xjen'ñeen ndyii' jon vancjo. Jo' jndyii jon
jñ'oon ntyja 'naan' juu ts'ian na its'aa Cristo. Jo' t'ua Juan ts'ian ndëë ve ndye nn'an na
t'man jon na quitsay'onhan yo jñ'oon na incyaa jon na c'ota'xee'han cüii jñ'oon nnon Jesús.
3 Jndue nan'ñeen nnon jon:
—¿Aa condui 'u' nquii jon na tso jñ'oon' Tyo'ts'on na nndyo jon nnon tsonnangue, oo aa
ngüent'ŏ na ncüjee' cüiichen ts'an?
4 Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon: “Quitsantcüe'ho' na m'aan Juan, quindueho' nnon
jon nchu vaa jñ'oon na condyeho' na mancya, yo na cojnty'ia ndëëho' na jndye nn'an
con'manhin.
5 Quindueho' nnon jon na joo nn'an na nintom'anhin na nchjanhin, naneinhin xuee
cojnty'iahin. Joo nn'an na tom'an na ntjein ng'e, nein ya cotsaca'hin. Joo nn'an na
nintoquichohin tycu ndö' cotö', jndë jn'manhin. Joo nn'an na nintom'anhin na quitahin,
nein ya condyehin. Joo nn'an na jndë tjë, cotando' xcohin. Ndo' joo nn'an na nty'ia
jndyihan, jndë macondyehan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on.
6 Ndo' juu ts'an na tyi'vacüaa'hin ntyja njan, condui tsan'ñeen ts'an na neiin' juu na
tonnon Tyo'ts'on.”
Jñ'oonmin' sinin Jesús ndëë nan'ñeen na jñon Juan.
7 Ndo' vi na jndë na tyentcüe' nan'ñeen, ta' Jesús na sinin jon ntyja 'naan' Juan ndëë
tmaan' nn'an na m'an xi'jndio ngiaa' jon. Tso jon: “Juu xjen na ty'eho' jndëë naijon tom'aan
Juan, ¿Nchu vaa na tji'ho' cüenta na tsixuan jon? ¿Aa jnty'iaho'hin cha'na ts'an na ve vaa
itsinin na sijonhan'hin cha'vijon cüii tsmaan ts'on na nay'oon jndyehan'? Chito nnda'
totsixuan jon.

8 Ndo' na nnda', yajo' ¿Nin ncüii nnon jnan'tiuho' na tsixuan jon na tyequijnty'iaho'hin?
¿Aa jnty'iaho'hin na conduihin ncüii ts'an na cüe ndiaa na njon jndyi? Min chitojo'. 'O'
ngioho' xia'ntyi nn'an na t'manntyi conduihin, joohan cocüehan ndiaa na njon jndyi.
9 Yajo' ¿Nin 'nan t'oon' n'onho' na tyequijnty'iaho'hin? Ja nchji na tyequijnty'iaho'
cüii ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Ndo' juu jon
t'manntyichen conduihin quityquii' ts'ian'ñeen, chito tsoñ'en nn'an na coninncya jñ'oon'
Tyo'ts'on.
10 Juu jñ'oon' jon na jndui, itsininhan' ntyja 'naan' juu Juan'ñeen. Ndö vaa na itsohan':
Majñön moso njan na vja jndyee jon na tonnon'.
Jñ'oon na nninncyaa jon ntejndeihan' nn'an na nnan'cjehan na nndyehan jñ'oon na
nninncya' vi na jndë tue' quii' nt'anhin.
11 Tsontyichen Jesús: "Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu Juan, tsan na totsiquindëë'
nn'an, min'jon tat'oon cüii ts'an na tondui t'manhin tonnon Tyo'ts'on cha'na nquii jon.
Majo' min na nnda' totsixuan jon, minninchen ts'an na nninncyaahin na ityentjon
Tyo'ts'on juu na vam'aan juu, t'manntyichen condui tsan'ñeen, chichen nquii Juan."
12 Ndo' sininntyichen Jesús ndëë nn'an, itso jon: "Nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an,
xjen na ta' jon na toninncyaa jon jñ'oon, jndye nn'an condyehan na i'man Tyo'ts'onhan
na quinan'jonhan na ntye'ntjon jonhan, ndo' ñ'enhan na conan'chonhan na nnan'jonhan
ntyja 'naan'han'.
13 Tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncya nn'an ndyu na toxen'chen yo jñ'oon na
tquen Moisés, ninnquii' conan'manhan' nchu vaa na ityentjon Tyo'ts'on nn'an juu na
cotsam'anhan. Ndo' ya na tye' na toninncyaa Juan jñ'oon' jon, si'man juu na jndë tentyja
xjen na ntyentjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan.
14 Ndo' xe na aa m'an cjeho' na ngantyja n'onho' jñ'oonvahin, nquii Juan conduihin juu
Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on cominndoo'ho' na nndyo nnda' jon.
15 Minninchen ts'an na min ndö'nqui na ndyii jñ'oon na matsjö, cüaa' ts'on juuhan'."
16 Ndo' tsontyichen Jesús: "Nque nn'an na m'an nanein, ¿Nin jñ'oon na ntsijön' ja ntyja
'naanhin? Itsijonhan'hin cha'vijon yotsca na concy'o nata quii' tsjoon.
17 Conan'xuaa yo'ñeen ndëë ntyje joo, condue joo: Jndë tjá' tsuaan juu son na cotja' na
cotonco nn'an, majo' 'o' tajnan'jnonho'. Jndë jo' tjá' son na vaquityen ts'oo chjo, majo' 'o'
tatyueeho'.
18 Mannda' itsijonhan' na cont'a nn'an na m'an nein. Jndyo Juan quii' nt'anho', nty'ia
jndyi tom'aan jon. Ve' ninntyi 'nan tocüa' jon, min tyi'c'u jon vinon, majo' jndueho' na
tsixuan jon yutyia.
19 Ndo' vi jndëcya, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en
nn'an, tyjë na m'anho'. Matsijon ja yo nn'an na cocüa' ndo' ma'ua vinon yohan, majo'
condueho' ntyja njan: Tsanvahin, jen icüa' quitscu juu ndo' jen i'u juu. Ndo' mantyi ya
jñ'oonhin yo nn'an na conan'tjahin nnon Tyo'ts'on yo nn'an na cotye s'on cüentaa' nquii
gobiernon tsjoon Roma. Nnda' vaa jñ'oon na conan'neinho' ndëë ntyjeeho' ntyja njan.
Majo' tanin, ng'e covityincyo jndyoyu na jnda' xquen Tyo'ts'on ng'e tsoñ'en na itsijnda' jon
tsi'manhan' na nnda'."

Jñ'oonvi' cjo nn'an na tyi'nin'quita'nguee'han (Lc 10:13-15)

20 Jndë jo' ta' Jesús na itsityia' jon nn'an ncüii cüii tsjoon naijon na tots'aa jon jndyentyi
ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' yo najndei nquii ts'an. Majo' min na nnda', ta'nan ntcüe'
n'on nan'ñeen jnanhan.
21 Itso jon: "'O' nn'an tsjoon Corazín, vi' jndyi ntque'nonho'. Ndo' mantyi 'o' nn'an
tsjoon Betsaida, vi' jndyi ntque'nonho', min na jndye nnon ts'ian njon jndyi na tots'a
quii' nt'anho', majo' ta'nan ntcüe' n'onho' jnanho'. Majo' xe na aa s'a joo ts'ian'ñeen quii'
nt'an nn'an tsjoon Tiro yo Sidón, cjechen jndë tcüehan ndiaatsja' ndo' jndë tyiohan tsjaa'
nquenhan na nnan'manhan' na contcüe' n'onhan jnanhan.
22 Matsjö ndëëho', juu xuee xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na jndë
tonan'tjahan nnon jon, tyi'jaa'chen nt'uiivi'han' joo nn'an tsjoon Tiro yo Sidón, majo' 'o'
jaa'ntyichen nt'uiivi'han', chichen nan'ñeen.
23 Ndo' mantyi 'o' nn'an tsjoon Capernaum, jndye ts'ian tots'a quii' nt'anho'. ¿Aa ng'e jo'
cotji'ho' cüenta na taquintyja 'o' na t'man condui? Jñ'oon na mayuu' ncju'cjeñ'en Tyo'ts'on
'o'. Joo nn'an tsjoon Sodoma, xe na aa juuhan' jnty'ia ndëëhan ts'ian t'man na tots'a quii'
nt'anho', tyi'nan ro na ninvaa m'aan juu tsjoon'ñeen ata xjen nein.
24 Matsjö ndëëho' juu xuee xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan,
jaa'ntyichen nt'uiivi'han'ho', chichen joo nn'an na tom'an ndyuaa tsjoon Sodoma'ñeen."

Ncyoho' na m'an ja ndo' nninncya na nta'jndyeeho'
(Lc. 10:21-22)

25 Majuu xjen'ñeen sinin Jesús nnon Tyo'ts'on, tso jon: "'U' Tye' na condui 'U' na maco'xen' quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue, matsit'man' ja 'U' ng'e jndë iscu' jñ'oonmin' ndëë nn'an na cotji' nquehin cüenta na jnda' jndyi nquenhan yo na jen covaa' n'onhan nchu vaa itsi'manhan'. Majo' ndëë nn'an na nty'iachen nan'xuan, jndë tyincya' na covaa' n'onhinhan'.

26 Mayuu' Tye' ng'e nnda' vaa na tëvee' tson'."

Mannda' ro jñ'oon na sinin jon nnon Tyo'ts'on.

27 Nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, tso jon ndëëhan: "Nquii Tyëhö' jndë tyincyaa jon najndö na matsi'man jñ'oonmin' ntyja 'naan' na conduihin na ityentjon jon nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Ndo' min tanin ts'an na ivaa' ts'on juu nchu vaa matsixuan na condui ja jnda jon, xia'ntyi ninnquii jon ntyjii. Ndo' min ta'nan ts'an ivaa' ts'on nchu vaa tsixuan Tyëhö', ninncö na condui jnda jon mavaa' ts'ön ntyja 'naan' jon. Ndo' mantyi min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön na cüaa' ts'on nchu vaa tsixuan Tyëhö', mancya ja na cüaa' ts'on tsan'ñeenhan'.

28 Tsoñ'enho' na tejndyaaho' ngioho' ng'e na ja jndyi xu choho' na ndiquinanho'han', ncyoho' na m'an ndo' nninncya na nta'jndyeeho'.

29 Juu ts'oon na cotyio nn'an quitya' ndoro, its'aahan' na cüa jon cont'a o' ts'ian. Mantyi quita'nguee'ho' na nnan'jonho' yo ja. Ncyaho' na ntsijn'an 'o' ntyja njan, ng'e ja tyi'nc'uaa' ts'ön yo m'an na ndyiaa' ts'ön. Ndo' na nnan'jonho' yo ja, nts'a na ngüajndyee ñuaan 'naanho'.

30 Ng'e juu na nnan'jonho' yo ja, tyi'jndyaa'han', ndo' juu xu na matyiö nacjoho', tyi'jahan'."

12

Tyjehan xju' ntquen trigo juu xuee na cota'jndyee nn'an
(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

1 Ndö vaa na tui cüii xee saro' xuee na cota'jndyee nn'an judíos. Venon Jesús naijon vaa ntjon ntquen trigo. Ndo' já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, t'á na totyjĕ xju' ntquen trigo'ñeen ng'e na ninjnt'ŏ, toty'uĕ joo xju'ñeen, totquĕhan'.

2 Majo' joo nn'an tmaan' fariseos, xjen na jnty'iahan na jnt'á na nnda', jnduehan nnon Jesús:

—'U' ts'an, quen' cüenta, joo nn'an na tquen' na quinan'jonhan yo ts'ian 'nan', cont'ahin 'nan na tyi'quichuhan' na nts'aa ts'an juu xuee na cota'jndyëëhë.

3 Ndo' t'a jon jndyuehan, itso jon:

—'O' je'quits'aahan' na tyi'conan'jn'aanho' jñ'oon nchu vaa 'nan s'aa David yo nn'an na tom'an yohin juu xjen na t'onhan na ninjndo'han. Majo' 'o' tyi'conan'ng'eho' ntyja 'naan' na s'aa jon na nnda'.

4 Juu jon tëquee' jon quii' vats'on cüentaa' Tyo'ts'on, ndo' tcan jon tyoo' nnon nquii tyee tque. Tcüa' jonhan' ndo' mantyi tyincyaa jonhan' ndëë nn'an na tom'an yohin. Ndo' joo tyoo'ñeen, tyoo' na jndë tquen nn'anhan' tonnon Tyo'ts'on, min tyi'cüanaan na ntcüa' min'cya ro ts'anhan'. Xia'ntyi nque ntyee'ñeen vanaan na ntcüa'hinhan'.

5 Ndo' mantyi min je'quits'aahan' na tyi'conan'jn'aanho' jñ'oon na tquen nquii Moisés naijon na itsiquindyihan' na nque ntyee'ñeen, juu xjen na cotye'ntjonhan quityquii' vats'on t'man, jndye ts'ian cont'ahin juu xuee na cota'jndyëë. Majo' taconan'tjahan na cont'ahan na nnda'.

6 Quindyeho' jñ'oon ntsjö ndëëho', ja na jndë tyjë quii' nt'anho', njonntyichen condui ja, chichen vats'on t'man na cont'a jndyiho' na njonhan'.

7 'O' vitjachen na ncüaa' ya n'onho' nchu vaa itsi'man jñ'oonva na tso Tyo'ts'onhan': "Njonntyichen ntyji ja na c'onho' na nty'ia ro nn'an ngioho', chintyi na coninncyaho' quioo' na conan'cüjeho' na conan't'maan'ho' ja." Nnda' itsiquindyi jñ'oon na toninncyaa Oseas. Ndo' tsontyichen Jesús: Xe na aa taa' ya n'onho' juu jñ'oonva', yajo' taxe'quinan'chonho' na quit'uiihan' nn'an na tyi'conan'tjahin.

8 Ng'e na nnda', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, tsixuan na quitsjö nin 'nan vanaan na nnt'a nn'an min juu xuee na cota'jndyëëhë.

Sin'man Jesús ts'an na jndë tëtei nt'ö
(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

9 Ndo' vi na jndë jndui' Jesús jo', tja jon na tonnonchen, tuee' jon na vaa vats'on tsjoon'ñeen, tëquee' jonhan'.

10 Ndo' jo' m'aan cüii tsans'a na tëtei nt'ö. Ndo' nn'an fariseos na m'anhin juu
vats'on'ñeen, tojnt'uehin nchu vaa nnt'ahan cha' na nndëë ntji'han jñ'oon cjoo' Jesús.
Ta'xee'han nnon jon:
—Juu xuee na cota'jndyëëhë, ¿Aa vanaan na ntsin'man ts'an tsanvii', ndo' aa tyi'cüanaan?
11 Ndo' jo' sentcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, itso jon:
—Ndo' ncüii nqueho', xe na aa m'aan quitsman tsjuen', ndo' ngioo o' quityquii' cüii tsue',
mancüiixjen cje ngacüji' juu cho'ñeen min na aa juu xuee na cota'jndyëëhë.
12 Jo' quitji'ho' cüenta, nquii Tyo'ts'on, njonntyichen ntyjii jon yo ncüii ts'an, chito ve'
quitsman. Mang'e jo' chuhan' na quitejndei ts'an cüiichen tyje juu na iquenon tsan'ñeen
navi', min na aa juu xuee na cota'jndyee nn'an.
13 Ndo' itso jon nnon juu tsanvii'ñeen:
—Quitsindiu' nt'ö'.
Ndo' sindiuu juu nt'ö. Jo' maninñoon' ntjo yahan' cha'xjen cüiichen ntyja.
14 Majo' joo fariseos'ñeen, vi na jndë jndui'han, ta'han na tonan'jnda'han nchu vaa
nt'ahan na nnan'cuee'han Jesús.

Jñ'oon na tyincyaa Isaías ntyja 'naan' Jesús

15 Ndo' vi na jndë taa' ts'on Jesús na nnda' vaa na conan'jnda' nan'ñeen, jndui' jon jo'.
Ndo' jndye jndyi nn'an tyentyjahan toxen' jon, jo' sin'man jon nn'an v'i na sachohan.
16 Ndo' jaa' jndyi jñ'oon na siqui'maan' jon nan'ñeen na tyi'nan'quindyihan nn'an nin
ts'an conduihin.
17 Ndo' na s'aa jon na nnda', siquindëhan' jñ'oon na tji Isaías, tsan na toninncyaa jñ'oon'
Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Tso jon:
18 Ndö juu ts'an na jndë tji ja ntyja njan.
Conduihin moso njan na ityentjon jon nnön.
Ve'nchjihin ndo' nën jndyi ntyja 'naan' jon.
Ninncya na t'man ntsixuan jon Espíritu Santo.
Juu jon ninncyaa jñ'oon njan ndëë nn'an na chito judíos conduihin cha' ndëë ntjo ya
ntcüe'han tonnön.
19 Juu jon tyi'je'quitsintja'hin yo nn'an,
min tyi'xe'quitsijndei' 'ndyo jon,
min tyi'xe'quintjii ts'anhin nata quii' tsjoon na ityii' jon tyia' nn'an.
20 Tyi'xe'quits'aa vi' jon ts'an na chjo jndyi vantyja ts'on na itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon
tsmaan na jndë ton na jndei jndyo jndye.
Ntejndeintyichen jon ts'an na nnda' vaa na itsijonhan' na iquenon juu.
Ndo' ntejndei jon ts'an na jaa' 'nan na iquenon, na ndiquindëë ncja juu na tonnonchen na
itsijonhan'hin cha'vijon chon candi na ngüe ngüe ro cov'ahan'.
Nan'min' nts'aa jon ata ngüentyja xjen na juu na chuhan' na condui nquii Tyo'ts'on na
ngüantjonhan' ntyja 'naan tsoñ'en.
21 Ndo' nn'an na mañoon tsjan conduihan,
nc'onhan na ntyja n'onhan jon.
Ndö' jñ'oon na tji Isaías.

Conduehan na tsixuan Jesús yutyia tque
(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

22 Tom'aan cüii tsannchjaan' na ndiquitsinin juu. Tyey'on nn'anhin na m'aan Jesús.
Tom'aan yutyia quii' ts'on juu. Sin'man jonhin, tyincyaahan' na xuee jndyiaa' juu ndo' ya
itsinin juu.
23 Ndo' tsoñ'en nn'an na jnty'ia na tui na nnda', tëvee' jndyi ngiohan, taxee'han:
—¿Aa nts'aahan' na juu tsanva' conduihin nquii jon na cominnt'ö na ncüjee' na nnduihin
tsjan David na jndyocahan'?
24 Majo' nn'an fariseos je', xjen na jndyehan na nnda' vaa jñ'oon conan'nein nan'ñeen,
jnduehan:
—Tsanva' itsixuan juu naijndei ntyja 'naan' Beelzebú, nquii yutyia tque. Ve' jo' condëë
icüji' juu yutyia yo nanjndyi quii' n'on nn'an.
25 Ndo' taa' ts'on Jesús na nnda' vaa conan'tiuhan. Tso jon ndëëhan:
—Ncüii cüii gobiernon na cot'ioo' nn'an na conan'jon ts'ian na its'aa jon, nndyuii' ntyja
'naan' jon. Ndo' mantyi nn'an ninncüii tsjoon oo nque nn'an na ninncüii v'aa, xe na aa
conan'ntja'han yo ntyjehan, majnda' na ic'onhan'hin. Ndo' na nnda', conan'tyuii' nquehin.
26 Ndo' xe na aa mayuu' cha' na condueho' na nquii yutyia tque icüji' nquiihin quii' n'on
nn'an, yajo' tsi'manhan' na itsityuii' nquiihin. Ndo' xe na aa nnda' vaa, ¿Nin 'nan nts'aa juu
cha' ntjotyenhin na ico'xen juu joo nn'an na conduihan cüentaa' juu?

27 'O' condueho' na ve' yo najndei na tsixuan Beelzebú, jo' na macüji' yotyia quii' n'on nn'an. Xe na aa jñ'oon mayuu'han', yajo' mantyi nque ntyjeeho' cotji'han yotyia quii' n'on nn'an yo maninjuu naijndei na itsixuan juu. Majo' ng'e na tyi'yuu' na nnda', jo' 'nan na cont'a nquehan, icüji' jndyoyuhan' na cochue n'onho' ntyja 'naan'han'.
28 Majo' ng'e na macüji' yotyia quii' n'on nn'an yo naijndei na tsixuan nquii Espíritu na condui nquii Tyo'ts'on, jo' tsi'manhan' na juu na ityentjon jon nn'an quityquii' na cotsam'anhan, jndë tyjee'han' quii' nt'anho'.
29 "Cüii tsanch'uee je', tyi'je'quindëë ngaquee' juu quii' vaa' ts'an na tsixuan ñuaan' na ncüji' juu 'naan' jon. Icanhan' na quitsityen jndyee juu tsan'ñeen, cha' nndëë ncüji' juu 'naan' jon. Mannda' vaa itsijonhan' ntyja njan ja na macüji' yotyia yo jndyetyia quii' n'on nn'an.
30 "Juu ts'an na tyi'c'oon ntyja njan, m'aan juu na jndoo' juu ja. Ndo' juu ts'an na tyi'quitsitjon nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on yo ja, ic'on juu nn'an.
31 "Ntsit'man ts'on Tyo'ts'on nn'an tsoñ'en jnan na nan'xuanhan yo jñ'oon tsan' na conan'neinhan. Majo' minninchen ts'an na itsinin jñ'oonvi' nacjoo' nquii Espíritu Santo, tyi'je'quitsit'man ts'on Tyo'ts'on juu tsan'ñeen.
32 Minninchen ts'an na itsinin jñ'oonvi' nacjö na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on juu tsan'ñeen. Majo' min'cya ro ts'an na itso na ve' ntyja najndei na tsixuan juu yutyia, jo' condëë mats'a ts'ian njan, itsinin tsan'ñeen jñ'oonvi' cjoo' nquii Espíritu Santo. Ndo' na nnda', tyi'je'quitsit'man ts'on Tyo'ts'onhin, min xjen nein, ndo' min juu xjen na ntycüii tsonnangue."

Juu jñ'oon ntyja 'naan' tëë' ts'oon, vaa na itsi'manhan'
(Lc 6:43-45)

33 Yajo' sinin Jesús cüii jñ'oon na icanhan' na quitji' nn'an cüenta ntyja 'naan' nquii jon. Sijoon' nquiihin na conduihin ncüii ts'oon na ya tëë'han'. Tso jon: "Ncüii ts'oon, xjen na cojnty'iaho' na ya tëë'han', condueho' na ya ts'oon. Ndo' mantyi ya na cotquenho' cüenta ncüiichen ts'oon na incyaahan' të tö', condueho' na juu ts'oon'ñeen tyi'cüijnt'uehan'.
34 Cha'xjen quinduntja, vjee jndyi ndaa jndyue o', mannda' itsijonhan'ho'. Tyi'je'quindëë nnan'neinho' jñ'oon ya ndo' mantyi too'chen natyia quityquii' n'onho'. Ng'e ntyjantyi jñ'oon na ndyii' ts'on ts'an, mantyjantyi juuhan' na itsinin juu.
35 Juu ts'an na ya ts'anhin, its'aa juu 'nan ya ng'e 'nan na m'aan' ts'on juu, yahan'. Majo' juu ts'an natyia ts'anhin, its'aa juu 'nan natyia ng'e juu 'nan tyia ndyii' ts'on juu, xia'ntyi juuhan' m'aan' ts'on juu.
36 Matsjö ndëëho', juu xuee ya na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' natyia na jndë tont'ahan, yajo' nninncyahan cüenta nnon jon ntyja 'naan' ncüii ncüii jñ'oon na ve' jnan'neintohin.
37 Ng'e yo ntyja 'naan' jñ'oon na conan'neinho', mayo juuhan' ntco'xen Tyo'ts'on 'o'. Joo jñ'oon ya na conan'neinho', ngüañoon'han'ho'. Ndo' mantyi jñ'oon tyia na conan'neinho', nt'uiityenhan'ho'."

Jn'aan ntyja 'naan' Jonás
(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

38 Juu xjen'ñeen vendye nn'an fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés jnduehan nnon Jesús:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ndëë nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on, nt'ue nn'ön na quitsa' chjo cüii nnon ts'ian na njnty'iá na tyi'je'quindëë nduihan' yo najndei nquii ts'an.
39 Majo' t'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Nn'an na m'an nein, tyia jndyi nn'anhan, jndë jnty'ehan Tyo'ts'on, itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'na ts'an na jndë jnty'ii juu scuu' oo saa'. Ve' ng'e na nnda' nan'xuanhan, cotanhan na njnty'iahan cüii jn'aan t'man cha' ncüaa' n'onhan nin ts'an condui ja. Majo' taje'ncya juu 'nan na cotanhan. Xia'ntyi njnty'iahan cüii na itsijonhan' cha'na juu 'nan na tenon Jonás.
40 Juu Jonás ndye xuee ndo' ndye tsjon toquiñjon jon quii' tsiaa' quitscaa t'man. Mannda' vaa na ntsijonhan' na ngenön na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ndye xuee ndo' ndye tsjon nc'ön quityquii' tsi'ts'ua.
41 Joo nn'an na jndë tjë, juu xuee xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an 'nan na tonan'tjahan, xjen'ñeen nque nn'an tsjoon Nínive, nntcüi nnda'han. Ndo' mantyi nn'an na m'an na neinhin na ya ngüentyja xjen na ngovjehan, nntcüi nnda'han juu xjen'ñeen. Ndo' joo nn'an Nínive'ñeen, nnduehan na nque nn'an na m'an naneinhin, t'manntyi jnan nan'xuanhan, chito nquehan, ng'e juu xjen ya na jndyehan jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncyaa Jonás'ñeen, ntcüe' n'onhan jnanhan. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na m'an quii' nt'anho', t'manntyichen condui ja, chito Jonás, ndo' min tyi'nin'quintcüe' n'onho' jnanho'.

42 Ndo' juu xuee ya na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an na jndë tjë xeng'e na tonan'tjahan, ya
jo' mantyi nquii tsanscu na toco'xen nn'an ndyuaa tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aan,
ntcüi nnda' jon. Mantyi nn'an na m'an nanein ya na ngüentyja xjen na ngovjehan,
nntcüi nnda'han juu xjen'ñeen. Ndo' juu tsanscu'ñeen ngitso jon na nque nn'an na m'an
nanein t'manntyi jnan nan'xuanhan, chito nquii jon, ng'e tycya ndyuaa 'naan' jon na
jndyo jon na nin'quindyi jon jñ'oon 'ndyo Salomón, tsan na jnda' jndyi xquen. Ndo'
quitquenho' cüenta, ja na m'an quii' nt'anho' t'manntyichen condui ja, chichen Salomón.
Majo' tyi'nin'quindyeho' jñ'oon na mancya.

Na cova ntcüe' yotyia quityquii' ts'on ts'an
(Lc 11:24-26)

43 "Xjen na jndë jndui' cüii jndyetyia quii' ts'on ts'an, ve' mandyi'to juu ndyuaa na tandaa
c'oon yu ro na nt'ue juu naijon ya nc'oon juu. Majo' ng'e tantjii juu ncüiichen joo, jo' sitiu
juu quii' ts'on juu.
44 Itso juu: "Nanein ncjö ntcü'ë nnt'a na nc'ön quii' ts'on ts'an naijon na jnt'ui." Majo'
xjen na nguee' ntcüe' juu, ntjii juu quii' ts'on tsan'ñeen cha'vijon quityquii' v'aa na tats'an
quindyii'. Ntju'han' cha'vijon na tca ya ts'an ndo' jndë tijnda' ya.
45 Ndo' na nnda', vja yutyia'ñeen, vaquichu juu ntyque' yotyia na vi'ntyichen
nan'xuanhan', chichen cha'xjen nquii juu. Ndo' ngoque'han quityquii' ts'on juu tsan'ñeen
na ntjotyenhan jo'. Ndo' na nnda' ndui, mamioonntyichen ntquenon tsan'ñeen, chichen
cha'xjen na toquenon jndyee juu. Mannda' itsijonhan' na ntquenon nn'an manyan na
m'an naneinhin.

Tyjee' ndyee Jesús yo ntyje jon na m'aan jon
(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

46 Ninvaa na itsinin Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin, ndo' tyjee'non ndyee jon yo ntyje
nquii jon. Nin'quinan'neinhin yo juu jon, majo' ntjohin toch'en v'aa.
47 Ndo' siquindyii cüii ts'an Jesús, itso juu nnon jon:
—Nnda' ta, juu 'ndyo'ho' yo manin'nty'iu'hin', m'anhan ch'en na nin'quinan'neinhan yo
'u'.
48 Majo' sintcüe' jon jñ'oon nnon tsan'ñeen, tso jon:
—Quindyi' ntsjö nnon', ¿Nin ts'an na condui ndyö ndo' nin'ntyjö ncö?
49 Yajo' si'man jon nt'ö jon ndëë nn'an na tqueen' jon na quitsay'onhan jñ'oon yo jon, itso
jon:
—Nanmin conduihan ndyö ndo' yo ntyjö.
50 Ng'e minninchen ts'an na its'aa cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyëhö' na m'aan
quiñoon'ndue, condui tsan'ñeen tyjö ncö na tsans'a, tyjö ncö na tsanscu ndo' conduihin
ndyö.

13

Juu jñ'oon ntyja 'naan' ts'an na tëquitscyaa tsjan ntquen trigo, vaa 'nan itsi'manhan'
(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

1 Tjantyi chjochen xjen juu xuee'ñeen na jndui' Jesús quii' v'aa, tëcjo jon 'ndyo ndaandue.
2 Ndo' jndye jndyi nn'an tëtjon na m'aan jon. Mang'e jo' tua jon quityquii' v'aandaa, tëcjo
jon jo' ndo' nan'ñeen tentyjee'han tyuaatcüii 'ndyo ndaandue'ñeen.
3 Ndo' ta' jon na jndye jñ'oon totsi'man jon ndëëhan yo jñ'oon na tyi'quitso nquii' jon nchu
vaa na itsiquindyihan'. Tso jon:
—Tom'aan cüii ts'an na tots'aa juu ts'ian jndëë. Tja tsan'ñeen, tëquitscyaa juu ntquen trigo.
4 Ndo' viochen xjen na itscyaa juu ntquen'ñeen, ñ'enhan' na tycyaahan' 'ndyo nato.
Maninñoon' squenon quintsa, tquii o'han'.
5 Ndo' ñ'en ntquen'ñeen tycyaahan' naijon na jen ntjö', yuu na tyi'ta m'aan ts'o. Juuhan'
cje t'onhan' ng'e tyi'ta m'aan ts'o.
6 Majo' ya na tijmin' na jndyiaa' ndo'cüjioon', t'uaahan', tëcanhan' ng'e na tyi'njoon ty'e
nch'ioo'han'.
7 Ndo' ñ'en ntquen'ñeen tycyaahan' naijon na m'an nda' nt'ööneon. Cje tëvindye
nt'ööneon'ñeen, scüjehan' ntjon ntquen'ñeen.
8 Majo' vendye ntquen'ñeen tycyaahan' naijon na ya ts'o, vaa ya jndyi s'aahan'. Ncüii tan'
juu ntjon'ñeen tji'han' ninnque xu ntquen trigo na cüii istjöhan' na iscyaa tsan'ñeen. Ndo'
cüii tan'han' tji'han' ve xu xo'ncüe na cüii istjöhan' na iscyaa tsan'ñeen. Ndo' ncüiichen ncüii
tan'han' tji'han' cüii xu vantjo' yon istjö na cüii istjöhan' na iscyaa tsan'ñeen.
9 Minninchen ts'an na min ndö'nqui na ndyii, cüaa' ts'on juu jñ'oonva'."

Ts'iaan' na sinin Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan'
(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

10 Nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo'han
m'aan jon. Ta'xee'han nnon jon:
—Joo jñ'oon na matsinin' ndëë nn'an, ve' jñ'oon na tyi'quitsu' nqui'han'. ¿Ndu na nnda'
vaa na matsinin' ndëëhan?
11 T'a jon jndyuehan:
—Ndëë 'o' incyaa Tyo'ts'on na cüaa' n'onho' juu jñ'oon na tyí'cotsi'man jonhan' na
toxen'chen nchu vaa na itye'ntjon jon nn'an ntyja na cotsam'anhan. Majo' ndëë
min'ndyechenhan tatyincyaa jon na ncüaa' n'onhinhan'.
12 Minninchen ts'an na iy'oon cüenta jñ'oon na matsi'man, nninncyaa Tyo'ts'on na ncüaa'
yachen ts'on juuhan'. Majo' minninchen ts'an na tyi'nin'cy'oon juu cüenta jñ'oon na
matsi'man, nts'aahan' na ve' jn'aan na ivaa' ts'on juu chjovi'han'.
13 Ng'e jo' matsinën ndëë nn'an yo jñ'oon na tyi'quitsjö nc'i. Ng'e min na ninnquii'chen
cojnty'iahan, majo' tyi'xequitquenhan cüenta. Ndo' min condyehan, majo' m'anhan
cha'vijon na tyi'condyehan, min tyi'covaa' n'onhan jñ'oon na condyehan.
14 Ntyja 'naan joohin itsiquindëhan' jñ'oon na tji Isaías, tsan na toninncyaa jñ'oon'
Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa. Itso jon:
Ninnquii'chen nndyeho', majo' tyi'xe'cüaa' n'onho'han'.
Ninnquii'chen njnty'ia ndëëho', majo' tyi'xequitquenho' cüenta nchu vaa itsi'manhan'.
15 Ng'e nanmin' jndë jnan'que' n'onhan cha' tyi'quinan'tiuhan yo na jnda' nquenhan.
Tavinin'quindyehan jñ'oon na matsjö cha' nndëë ncüaa' n'onhinhan'.
Cont'a nquehin cha'vijon tacojnty'iahin cha' tyi'icanhan' na ntquenhan cüenta.
Ndö' vaa na cont'a yahan cha' tyi'ntcüe' n'onhan jnanhan na tonnön ndo' na ntsin'man
ñuaanhan.
Ndö' vaa na itsiquindyi juu jñ'oonva' na tji Isaías.
16 “Sininntyichen Jesús ndëë nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa jon. Tso jon:
T'man ityio Tyo'ts'on jn'aanho' na cojnty'ia ndëëho' ts'ian na mats'a ndo' mantyi covaa'
n'onho' jñ'oon na condyeho' na mancya.
17 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', jndye nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu
na toxen'chen ndo' jndye nn'an tont'ahin cha'xjen na chuhan' na tonnon jon, tojnt'ue
jndyihan na njnty'ia ndëëhan 'nan na cojnty'iaho', ndo' na nndyehan jñ'oon na condyeho',
majo' tyí'quijnty'iahinhan' min tyí'quindyehinhan'.

Ndö vaa 'nan na nin'quitsiquindyihan' na iscyaa ts'an ntquen trigo
(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

18 “Juu jñ'oon'ñeen na tyi'quitsjö nc'ihan' ntyja 'naan' ts'an na taquitscyaa tsjan ntquen
trigo, quindyeho' nin 'nan nin'quitsiquindyihan':
19 Min'ndye ntquen'ñeen na tycyaa 'ndyo nato na tquii quintsa, jo' nn'an na condye
jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' min'cya ro ts'an na ndyii juu jñ'oon ntyja 'naan' na ico'xen
Tyo'ts'on nn'an, majo' tyi'cantyja ts'on juuhan', jo' icüjee' juu yutyia ndo' icüji' juu jñ'oon
naya'ñeen quii' ts'on tsan'ñeen.
20 Ndo' minndye ntquen'ñeen na tycyaa naijon na ntjö' jndyi, jo' nn'an na condye jñ'oon'
Tyo'ts'on, ndo' yo na nein jndyihan coy'onhan cüentahan'.
21 Majo' itsijonhan' nan'ñeen cha'vijon ntjon na tyi'njoon ty'e nch'ioo', ndo' macje ro
tëcanhan'. Ee xjen na coquenonhan navi' oo conty'e nn'anhin ntyja 'naan' juu jñ'oon naya,
maquintyjachen co'ndyehan na conan'jonhan yo juu jñ'oon naya'ñeen.
22 Ndo' ntquen na tycyaa naijon na m'aan nt'ööneon, jo' nn'an na condye jñ'oon naya.
Majo' ng'e na jndye jndyi jñuaan' ts'on na m'anhan ntyja 'naan' na cotsam'anhan, yo nchu
vaa nnt'ahan cha' nninjndye 'naanhin, mang'e nan'min' m'aan' n'onhan, jo' itscu'han' na
nnt'ahan cha'xjen na chuhan'. Joo jñ'oontiu'ñeen itscu'han' na nnan'qui'ndëhan tonnon
Tyo'ts'on, cha'xjen jnt'a joo nt'ööneon'ñeen na iscüjehan' ntjon ntquen'ñeen.
23 Majo' ntquen na tycyaa naijon na ya jndyi ts'o, jo' nn'an na condye jñ'oon naya.
Covaa' n'onhinhan' ndo' yo 'nan na cont'ahan, covityincyo na conan'vehan nchu vaa na
itso juu jñ'oon'ñeen. Min'ndye nan'ñeen tëquintyja ya cont'ahin. Itsijonhan'hin cha'na cüii
istjö ntquen'ñeen na tji'han' ninnque xu. Ndo' minndye nan'ñeen, chjochen cont'ahan.
Itsijonhan'hin cha'vijon cüii istjö ntquen'ñeen na tji'han' ve xu xo'ncüe. Ndo' min'ndyehan
tyi'cjoo' n'onhan na cotsantyjahan nchu vaa na chuhan', jo' itsijonhan'hin cha'vijon cüii
istjö ntquen'ñeen na tji'han' ninncüii xu vantjo' yon istjöhan'.”

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntqueen' jndë yo ntquen trigo
24 Ndo' sinin Jesús cüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan'. Tso jon ndëëhan:

—Ntyja na ityentjon Tyo'ts'on nn'an, itsijonhan' juuhan' cha'na cüii ts'an na tja juu na vaa tyuaa' 'naan' juu, tjaquitscyaa juu ntquen tsjan 'nan ya.
25 Majo' ncüii tijaan xjen na itso jon yo nn'an vaa' jon, tja cüii ts'an na v'iihin, taquitscyaa tsan'ñeen ntqueen' jndë mañoon quii' nt'an trigo'ñeen. Jndë jo' tja tsan'ñeen.
26 Juu ntquen'ñeen tëvindyehan' ndo' tye' condui' xju'han', ndo' mantyi tityincyo na ñ'en jndë mañoon quii' nt'anhan'.
27 Ndo' joo nanntjon 'naan' tsan'ñeen tquenhan cüenta na nnda' vaa, jo' tyequinduehan nnon jon: Nnda' ta, ¿Aa tyi'yuu' na tëquitscya' tsjan ntquen ya tyuaa 'nan'? Yajo' ¿Ndu na covityincyoo' na ñ'en jndë mañoon quityquii'han'?
28 T'a jon jndyuehan, itso jon: Ts'an na v'ii ja, juu s'aa na nnda'. Ndo' ta'xee' nanntjon'ñeen nnon jon: ¿Aa nt'ue tson' na ntsaquitjí'han' quityquii' ntjon 'nan'?
29 Majo' t'a jon, itso jon ndëëhan: Min chitojo', ng'e xe na aa ntyeho' joo jndë mañoon'ñeen, nts'aahan' na mantyi ntyeho' juu ntjon ya.
30 Qui'ndyeho' na ninvixjen ndindye na mancha've nnonhan' ata xjen jndë tmanhan'. Yajo' ntsjö ndëë nn'an na ntyjehan ntjon'ñeen: Quityje jndyeeho' juu jndë ntquen mañoon, quint'aho' xjen sëë'han' cha' ntcohan'. Ndëcya quityjeho' jndë ntquen 'nan ya na ntjue'ho'han' quityquii' tsë' njan'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntqueen' mostaza
(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

31 Mantyi sininntyichen Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii' jon nin 'nan itsiquindyihan'. Jñ'oon'ñeen itsi'manhan' na ndijndyentyi nn'an na ityentjon Tyo'ts'onhin juu na cotsam'anhan. Tso jon:
—Juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii ntqueen' mostaza na tëquinon' ts'anhan' quityquii' teon 'naan' jon.
32 Juu nan'ñeen quijndëntyichenhan' na tsoñ'en ntquen na nnon' ts'an, majo' ya na jndë t'onhan', jndë tindyehan', yajo' ngüenoon'han' tsoñ'en n'oon na ninncüii nguesua' na coventyjee', t'man ndueehan' ata joo quintsa nnan'ya 'o ntycya o' xquenhan'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsquentë
(Lc 13:20-21)

33 Ndo' mantyi sinin Jesús ncüiichen jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii' jon nin tsiquindyihan'. Itso jon:
—Juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsquentë na sitjon' cüii tsanscu quityquii' ndye kilo jndë tyoo'. Ndo' juu tsquentë'ñeen tsiquindëhan' ninvaa tsquen tyoo'ñeen.

Ts'iaan' na tijnt'ue Jesús jñ'oon na tyi'quitsinin nquii' jonhan'
(Mr 4:33-34)

34 Ninnquii'chen tijnt'ue Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ya na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an. Tasinin jon ndëëhan na ve' ndö' ro.
35 Ndo' na nnda' s'aa jon, siquindëhan' jñ'oon na sinin nquii ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen. Tso jon:
Ntsinën ndëë nn'an yo jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' nchu vaa 'nan na nguaa.
Ndo' jñ'oon na vanty'iuu' m'aanhan' ntyjantyi xjen na tquen Tyo'ts'on tsonnangue,
joo jñ'oon'ñeen ntsiquinanhan' ndëëhan.

Ndö vaa itsiquindyi jñ'oon ntyja 'naan' ntqueen' jndë mañoon yo ntquen trigo

36 Joo nn'an na jndye jndyi'hin, vi na jndë jñon Jesús joohan na c'o ntcüe'han, yajo' tëquee' jon quii' v'aa. Ndo' já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo' já nnon jon, jnduë:
—Juu jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntqueen' jndë mañoon na t'onhan' quii' ntjon ya, quitsu' ndë, ¿Nin 'nan itsiquindyihan'?
37 T'a jon jndyuë, itso jon:
—Nquii ts'an na tëquitscyaa ntquen tsjan ya, ja condui juu tsan'ñeen, ncö tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an.
38 Tyuaa 'naan' tsan'ñeen, jo' tsonnangue. Ntquen tsjan ya, jo' nque nn'an na cota'nguee'hin na quitye'ntjon Tyo'ts'onhan. Ndo' ntqueen' jndë mañoon, jo' nn'an na m'an ntyja 'naan' yutyia.
39 Juu tsan'ñeen na tyia ts'anhin na tëquitscyaa juu tsjan ntqueen' jndë mañoon, jo' nquii yutyia tque. Ndo' xjen na jndë tman ntjon na saquityje nanntjonhan', jo' xuee ya na nntycüii tsonnangue. Joo nanntjon na tyequityje juu ntquen'ñeen, conduihan ángeles cüentaa' Tyo'ts'on.

40 Ndo' cha'xjen jnt'a nanntjon xjen sëë' jndë mañoon na ntcohan', mannda' itsijonhan' na ndui xuee na nntycüii tsonnangue.
41 Juu xjen'ñeen ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, njñön ángeles njan na ntji' ndya'han nn'an natyia nan'xuan yo nn'an na conan'jnda' nquen ntyje na quint'a nan'ñeen 'nan tyia.
42 Ndo' ntjue' ángeles joo nan'ñeen quityquii' chon v'io. Jo' ndyueehan ndo' manin' ntcüa'han ndi'n'onhan.
43 Yajo' ngue'ntyja na ityentjon Tyo'ts'on tsoñ'en. Juu xjen'ñeen nque nn'an na tajnan nan'xuan, nc'onhan naijon na m'aan jon. Ntyja 'naan' na ngaquinjonhin, itsijonhan' cha'vijon na manin' conduindui' ndo'cüjioon'. Nin juu na nin'cüaa' ts'on jñ'oonva', quindyii juu.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' xoquitu' na vanty'iuu' m'aanhan' quii' tyuaa
44 "Ntyja 'naan' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon cüii iston na ñjon s'on na ty'iu ts'an quii' tyuaa. Ntjii ncüiichen ts'anhan', majo' maninñoon' ty'iu ntcüe' jonhan'. Tja jon na neiin' jon, tëquijndëë jon tsoñ'en 'naan' jon na min. Jndë jo' sijnda jon juu tyuaa'ñeen naijon na ndyii' iston'ñeen.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' të' perla
45 "Mantyi ntyja 'naan' na ityentjon Tyo'ts'on nn'an na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii ts'an na ninnquii'chen nt'ue jon të' perlas na yantyichen na itsijnda jon ndo' na ijndëë nnda' jonhan'.
46 Ndo' vi na jndë ntjii jon ncüii të' perla na tëquintyja na yahan', tja jon, tëquijndëë jon tsoñ'en 'naan' jon na min, jndë jo' sijnda jon juu të' perla'ñeen.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsqui'
47 "Ntyja 'naan' juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii tsqui' t'man na cotjue' nn'an quityquii' ndaandue. Jndye nnon quintcaa covahan'.
48 Ndo' vi jndë too'han' na ñjon quintcaa, contyja nn'anhan' tyuaatcüi. Jndë jo' cotsacüendyuaahan, cotjihan quintcaa na yantyichen. Cotyionhan joo o' quityquii' ntque, majo' quintcaa na tyi'quijnt'ue, conan'cyaahan joo cho'ñeen.
49 Mannda' itsijonhan' na nguaa xuee ya na nntycüii tsonnangue. Nndyocue ángeles na ntji'han nn'an na tyia nan'xuan na m'anhan quii' nt'an nn'an na cotsam'an cha'xjen na chuhan' tonnon Tyo'ts'on.
50 Ndo' ntjue'han joo nan'ñeen quii' chon v'io. Jo' ndyuee nan'ñeen ndo' manin' ntcüa'han ndi'n'onhan tsojnaan' na vi' na ntque'nonhan jo'."

Njon jndyi nan'xuan jñ'oon xco yo jñ'oon ndyo
51 Jndë jo' taxee' Jesús ndë já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ön yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:
—¿Aa covaa' n'onho' tsoñ'en jñ'oonmin'?
T'á, jnduë nnon jon:
—Covaa' n'önhan', ta.
52 Ng'e jo' itso jon ndë:
—Covaa' n'onho' nin 'nan conan'quindyi joo jñ'oon na tyi'quitsjö nc'ihan'. Matsjö ndëëho', tyincüii ncüii ts'an na jndë taa' ts'on nchu vaa itsi'man juu jñ'oon na tquen Moisés ndo' yo ntyja 'naan' juu na co'xen Tyo'ts'on nn'an, itsijonhan' juu tsan'ñeen cha'vijon ts'an na conintque cüii v'aa. Covijnt'uehin 'nan ndyo na nachu jon, ndo' mantyi tsixoncüi jon 'nan xco na nninjnt'uehin. Ndo' na nnda', min'cya ro xjen na icanhan' na nninjnt'uehin cüiihan', vaa cjehan'.

Tja nnda' Jesús tsjoon Nazaret
(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)
53 Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin' na tyi'quitso nquii'han', yajo' jndui' jon jo'.
54 Tantcüe' jon ndyuaa tsjoon yuu jon na taquehin. Ta' jon totsi'man jon quii' vats'on tsjoon'ñeen. Ndo' tsochen nan'ñeen vacue tom'aan' n'onhan ntyja 'naan jñ'oon na toninncyaa jon. Jnduehan:
—Tsanva', ¿Nin 'nan s'aa juu na jnda' jndyi xquen juu? Juu najndei na condëë its'aa juu ts'ian t'manmin' na cojnty'ia, ¿Yuu ty'oon juu najndei'ñeen?
55 Juu ve' jnda ts'an na icyu n'oonhin, ndo' ntjoo m'aan ndyee juu María, ndo' mantyi ntjoo m'an ntyje juu Santiago, José, Simón yo nin'Judas, mantyje nquii juuhin.
56 Ndo' mantyi quii' nt'an m'an nanntcu ntyje juu. Ng'e na nnda', ¿Nchu vaa na condëë its'aa juu ts'ianmin', ndo' ve' ts'an tsjöönhin?
57 Mang'e jo' ndincyaahan' na ngantyja n'onhan Jesús. Majo' tso jon ndëëhan:

—Minyuuchen na vja ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, mancüiixjen cont'a nn'an na njonhin. Majo' nque nn'an ndyuaa' tsjoon' juu yo nn'an chuu'hin, joo nan'ñeen tyi'quint'ahan na njonhin.
58 Ndo' nque nn'an tsjoon' jon, ng'e tyí'cantyja n'onhan jon, jo' ve' cüantyi ro ts'ian t'man s'aa jon quii' nt'anhan.

14

Jnan'cuee' nn'an Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an
(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

1 Majoo nguee'ñeen tom'aan Herodes na ico'xen jon ndyuaa Galilea. Jo' jndyii jon jñ'oon na tonan'nein nn'an ntyja 'naan' ts'ian t'man na tots'aa Jesús.
2 Tso Herodes ndëë nn'an na cotsantyja yo ts'ian na conduihin:
—Tsanva' majuu Juanhin, tsan na totsiquindëë' nn'an. Jndë vando' xco jon na tom'aan jon na ts'oohin. Mang'e na nnda', covityi'ncyoo' ts'ian t'manmin' na its'aa jon.
3-4 Nnda' tso Herodes ng'e ve' tom'aan ya jon yo Herodías, scuu' tyje jon Felipe. Ndo' juu Juan'ñeen, tsojnaan' na tso jon nnon Herodes'ñeen na tyi'quichuhan' na m'aan jon yo scuu' tyje jon, ng'e jo' na t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quinan'tyenhan tsan'ñeen, quitjue'hanhin vancjo.
5 Ndo' min na nin'quitscuee' jon Juan, majo' ncyaa' jon nn'an, ng'e jndye nn'an tji'hin cüenta na juu Juan'ñeen tonduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa.
6 Majo' ya na jnan't'maan' nn'an na tuee' xeechuu' nquii Herodes, yajo' yuscundyua jnda Herodías'ñeen, sijnon juu tondëëhan. Ndo' tavee' jndyi ts'on Herodes na nnda' s'aa juu.
7 Jo' tco' jon 'ndyo jon nnon juu yo jñ'oon na tyi'jon quitscüejndyo jonhan'. Ata tso jon na min'cya ro 'nan na ntcan juu nnon jon, nninncyaa jonhan'.
8 Ndo' ng'e na nnda', juu yuscundyua'ñeen, tyii' ndyee juu jñ'oon nnon juu na can juu xquen Juan. Ndo' tso juu nnon Herodes:
—Ndö vaa 'nan na nt'ue ts'ön. Ncya' ndöhin cüii xio na ñjon xquen Juan, nquii tsan na itsiquindëë' nn'an.
9 Ti'ndaa' ntyjii Herodes ng'e nnda' vaa 'nan na tcan juu, majo' ng'e jndë tso jon na tyi'je'quitscüejndyo jon jñ'oon na tso jon nnon juu ndo' ng'e na jndye nn'an m'an na conan'jon na tuee' xeechuu' jon, jo' t'ua jon ts'ian na quindui cha'xjen na tcan juu yuscundyua'ñeen.
10 Jo' juu Herodes'ñeen, jñon jon sondaro na c'ohan vancjo na m'aan Juan na quityjehan xquen jon.
11 Ndo' vi jndë na jnt'ahan na nnda', tyey'onhan xquen Juan'ñeen na ñjonhan' quii' xio. Tyincyahinhan' nnon yuscundyua'ñeen, ndo' tëy'oon juuhan' na m'aan ndyee juu.
12 Jndë na tui na nnda', joo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, tyecy'onhan si'ts'o 'naan' jon. Tyequity'iuhanhin. Jndë jo' tyenan'quindyiihan Jesús 'nan na tui.

Tyincyaa Jesús 'nan na tcüa' 'on min nannon
(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17; Jn 6:1-14)

13 Xjen na jndyii Jesús na jndë jnan'cuee' nan'ñeen Juan, tua jon quityquii' v'aandaa, jndui' jon jo' yo já nn'an na t'man jon na quinan'jön yo jñ'oon na toninncyaa jon. Sá ncüii joo naijon na ninnquě. Majo' joo nn'an, vi na jndë jndyehan na jndë vet'io jon ndaandue, yajo' jndui'han njoonhan, ty'e ng'ehan, tyencyahan ntyee' 'ndyo juu ndaandue'ñeen na tyentyjahan tonc'ën.
14 Ndo' juu xjen na jndui' Jesús v'aandaa'ñeen, jndyiaa' jon cüii tmaan' nn'an na jndye jndyi na jndë squehan jo', ndo' tyioo na vi'nchjii jndyi jonhin. Sin'man jon nn'an v'i na sachohan.
15 Ndo' xjen na vi vaninnton chjo, já nn'an na totsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, santyjá' nnon jon. Jnduě:
—Nanein jndë tman ndo' ntjoohin quii' jndëëhan'. Mang'e jo' quijñon' nanmin', na c'ohan njoon quijndë na nnan'jndahan 'nan ntcüa'han.
16 Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndě:
—Min tyi'icanhan' na nc'ohan, 'o' ncyaho' na ntcüa'han.
17 Jo' jnduě nnon jon:
—Ninxia'ntyi 'on tan' tyoo' y'ŏn yo ve quitscaa.
18 Tso jon ndě:
—Quindyoy'onho'han' ntjoohin.
19 Yajo' t'ua jon ts'ian na cüe'ndyuaa nn'an cjoo' jndë quijndë. Ndë jo' ty'oon jon joo 'on tyoo'ñeen yo ve quitscaa'ñeen, jndondë jon quiñoon'ndue, ndo' tyincyaa jon na ncya

ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Jndë jo' tyjee jon xjen ntan'han' ndo' tyincyaa jonhan' ndë. Ndo' já tyincyáhan' ndëë nn'an na jndye jndyi'hin.
20 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' tëcjohan. Jndë jo' joo tyoo' ntan' yo nin'quintcaa ntan' na jnty'iihan', jnan'tjönhan', ndo' jnan'quit'ő ncho've tsque yo joo ntan'ñeen.
21 Ndo' nn'an na tcüa tuee' cha'na 'on min nannon, majo' nanntcu yo yotsca, tajnt'á cüentahan.

Taca Jesús nnon ndaandue
(Mr 6:45-52; Jn 6:16-21)

22 Jndë na tui na nnda', já nn'an na cotsay'őn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, t'ua jon ts'ian ndë na quitsacüet'ió nnt'á ndaandue na ntsquë cüiichen ixndya. Majo' nquii jon ntjohin na njñon jndyee jon nn'an na jndye jndyi'hin, ndë jo' ndyontyja jon tonc'ën.
23 Ndo' vi na jndë jñon jonhan na contcüe'han nt'aahan, yajo' tëva jon ncüii tyo' na ninnquii jon na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndo' xjen na tëvinton, ninvaa m'aan jon jo' na ninnquii jon.
24 Ndo' juu v'aandaa na ñjőn, jndë tuee'han' xo'ncüe ndaandue na covet'ió, majo' ndicjahan' ng'e toju ndaandue na vaquiñjonhan' juuhan', ndo' mantyi ityque' ndya' jndyehan'.
25 Ndo' cha'na ninnque na vitsjoon jndyoca Jesús nnon ndaandue na m'án yo v'aandaa.
26 Ya na jnty'iá na ndyoca jon nnon ndaandue, tyuë jndyí, jnan'xuá quityuë, jnduë:
—'O' ntyjë, ncüaan' ts'oo ndö'.
27 Majo' nin'ñoon' t'man Jesús já. Itso jon ndë:
—Quinan'xuanho' ñuaanho', tyi'ndyueho' ng'e maja ndö.
28 Ndo' Pedro je', t'a jon 'ndyo Jesús:
—Ta, xe na aa mayuu' na ncu', quitsu' na ncjöca nnon ndaatioo na ncjöquitjon ja 'u'.
29 Tso Jesús:
—Quindyo'.
Ndo' jndui' Pedro quityquii' juu v'aandaa'ñeen. Ta' jon na taca jon nnon ndaatioo na taquitjonhin Jesús.
30 Majo' xjen na jndyiaa' jon na jndei jndyi m'aan jndye, jndyo ncüii na sity'uehan'hin, tye' nchjehan'hin quityquii' ndaa'ñeen. Jo' sixuaa jon, tso jon:
—Ta, cüji' ja quityquii' na toncuu'vahin.
31 Ndo' nin'ñoon' t'uii Jesús nt'ö juu, ndo' tso jon nnon juu:
—Icanhan' na cantyjantyichen tson'. ¿Ndu na ve vaa sitiu'?
32 Ndo' juu xjen na tua ntcüe'han tyquii' v'aandaa'ñeen, tichen ntcüe' na m'aan jndye.
33 Ng'e na nnda', já na mancüiixjen ñjőn quityquii' v'aandaa'hin, tonquityë na tonnon Jesús. Tonan't'mán'hin. Jnduë nnon jon:
—'U' mayuu' condui 'u' Jnda nquii Tyo'ts'on.

Sin'man Jesús nn'an v'i ndyuaa Genesaret
(Mr 6:53-56)

34 Ndo' vi na jndë tyejndyá ndaandue, jnt'uí ndyuaa Genesaret.
35 Ndo' nn'an ndyuaa'ñeen, xjen na ta'jn'aanhin Jesús, jnt'ahan na tycya jñ'oon ninvaa xi'jndio juu ndyuaa'ñeen. Ndo' jo' joo nn'an v'i na tom'an ndyuaa na m'anhin, tondyochohan tsoñ'en nan'ñeen na m'aan jon.
36 Tanhan jñ'oon nnon jon na nncyaa jon na nnt'uehan min ve' 'ndyo ndiaa' jon. Ndo' ncüii ncüii nn'an na t'ue ndiaa' jon, jn'manhan.

15

Nan'min its'aahan' na tyi'ji'ua tsixuan ts'an na tonnon Tyo'ts'on
(Mr 7:1-23)

1 Yajo' vendye nn'an fariseos na jnanhan Jerusalén yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, squenonhan na m'aan Jesús. Taxee'han nnon jon:
2 —¿Ndu na joo nn'an na conan'jon jñ'oon na mancya', tyi'quitanguee'han joo jñ'oon na tquen ndochiihi? Ng'e nn'an 'nan' tyi'quinan'quindëhan juu jñ'oon na iquenhan' xjen jaa na quituan nduë vitjachen na ntcü'a.
3 Ndo' sentcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon:
—Ndo' mantyi 'o', ¿Ndu na tyi'quita'nguee'ho' jñ'oon na tso Tyo'ts'on na ico'xenhan' ve' na nin'quitsantyjaho' jñ'oon na tquen ndochiihi?
4 Ee ndö vaa na itso jñ'oon' jon: "Quitsa' na njon tye' yo 'ndyo'." Ndo' itsontyichenhan': "Minninchen ts'an na itso jñ'oonvi' nnon tye, ndyee juu, ijndei'han' na quinan'cuee' nn'anhin."

5 Majo' 'o' condueho' na vanaan na ngitso ts'an nnon tye juu, ndyee juu: “Quitsit'man
tson' ja, taje'quindëë ntejndei 'u' yo 'nan na itsitjahan' 'u', ng'e tsoñ'en 'nan njan jndë
tyincyahan' cüentaa' Tyo'ts'on.”
6 Ndo' cont'aho' na min'cya ro ts'an na ngitso na nnda', min tyi'icanhan' na quits'aa juu
na njon tye juu, ndyee juu na ntixee' juuhan. Ndo' na nnda' condueho', cont'aho' na juu
jñ'oon' Tyo'ts'on ta'nan najndeihan' ng'e cont'aho' na njonntyichen joo jñ'oon na tquen
ndochiho', chintyi jñ'oon na tso nquii jon.
7 'O' na ve vaa na cont'aho', juu jñ'oon na toninncyaa Isaías, ya tacüji'han' ntyja 'naanho'.
Ndö vaa na itso juu jñ'oon'ñeen:
8 Nanmin' ve' yo jñ'oon jndyuehin conan't'maan'han ja.
Majo' t'man vaa na tyi'xoncüee' n'onhan yo ja.
9 Ve' jn'aan na conan't'maan'hin ja ng'e ve' jñ'oon na conan'jnda' nn'an conan'manhan,
chito aa jñ'oon njan.
Nnda' vaa itsiquindyi juu jñ'oon na toninncyaa Isaías'ñeen.
10 Jndë jo' t'man Jesús nn'an na jndye jndyi'hin na quinan'ndyoo'han na m'aan jon. Tso
jon ndëëhan:
—Quindyeho' jñ'oon na ntsjö ndo' cüaa' n'onho'han':
11 Joo 'nan na icüa' ts'an, tyi'xe'quits'aahan' na tyi'ji'ua tsixuan juu na tonnon Tyo'ts'on.
Majo' jñ'oon tsan' na itsinin ts'an, joohan' iquenhan' tsan'ñeen na tyi'ji'ua tsixuan juu na
tonnon jon.
12 Ndo' já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, santyjá' nnon
jon, jnduë nnon jon:
—¿Aa nchji' na juu jñ'oon sinin' ndö', si'ndaa'han' ngio nn'an fariseos'ñeen?
13 Jo' sintcüe' jon jñ'oon ndë na tyi'quitso nquii' jonhan', itso jon:
—Nquii Tyëhö' na m'aan quiñoon'ndue, ncüii cüii nnon ntjon na chito jon jnon'han', nque
jonhan' xen nch'ioo'chenhan'.
14 Mang'e jo' tanc'oon jñ'oontiuho' ntyja 'naan nanmin'. Itsijonhan' ntyja 'naanhin
cha'vijon nannchjan na conan'manhan nato ndëë ntyje nchjanhan. Ndo' mangioho' xjen
na vay'oon tsannchjaan' tyjenchjaan' juu, ninvaa vehan ntycyaahan tsë'tsjoon.
15 Ndo' jo' tso Pedro nnon Jesús, tso juu:
—Quitsi'man' chjo ndë nin nin'quitsiquindyi juu jñ'oonva' na tyi'quitso nquii'han.
16 Sintcüe' Jesús jñ'oon, itso jon:
—¿Aa min 'o' ndicüaa' n'onho'han'?
17 Aa tyi'quindioho' na tsoñ'en 'nan na icüa' ts'an, xia'ntyi quityquii' tsiaa' juu co'ohan',
chito quii' ñuaan' juu. Ndo' ndë jo' chi ncja juu 'ndyo jndëë.
18 Majo' joo jñ'oon na itsinin ts'an, quityquii' ts'on juu conanhan', ndo' joohan' cotquen-
han'hin na tyi'ji'ua tsixuan juu tonnon Tyo'ts'on.
19 Ee quityquii' ts'on ts'an conan jñ'oon tyia na itsitiu juu na ntscuee' juu ts'an, ndo'
mantyi na ve' ndö ro nc'oon juu yo cüiichen ts'an na chito saa' juu min chito scuu' juu, oo
na nc'oon juu yo tyje s'a juu, tyje scu juu, oo na nch'uee juu, oo na ntsinin juu quintu cjoo'
cüiichen ts'an, oo jñ'oon tsan', jñ'oon ntjein.
20 Joo nan'min' cotquenhan'hin na tyi'ji'ua tsixuan juu na tonnon Tyo'ts'on, majo' na
ntcüa' ts'an na ve' tyi'quiman juu nt'ö cha'xjen jñ'oon na cotquen nn'an fariseos, juuhan'
tyi'xe'quenhan ts'an na tyi'ji'ua conduihin na tonnon Tyo'ts'on.

Cüii tsanscu na tovantyja ts'on juu Jesús
(Mr 7:24-30)

21 Yajo' jndui' Jesús jo', sá yohin na tja jon ndyuaa tsjoon Tiro yo Sidón.
22 Ndo' cüii tsanscu tsjan nn'an cananita na m'aan ya juu ndyuaa'ñeen, tëtsindyoo'hin na
m'aan Jesús, jndei sixuaa juu nnon jon, itso juu:
—Nnda' ta na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia rö nchji'. Juu yuscu
chjo jnda, ji vaa jndyi iquenon juu na m'aan jndyetyia quii' ts'on juu.
23 Majo' tajñ'oon t'a Jesús. Jo' jnan'ndyoo' já nnon jon, jnduë:
—Cüa, quijñon' tsanscuva', ng'e itscüëtë' jon já na ndyotsixuaa jon tonc'ën.
24 T'a Jesús, tso jon:
—Xia'ntyi i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na quindyoy'ön jñ'oon naya 'naan' jon tondëë nn'an
ndyuaa Israel. Ng'e joohin itsijonhan'hin cha'vijon quinman na jndë tsu.
25 Majo' tsanscu'ñeen sindyoo'hin, tëco'xtye jon nnon Jesús, tso jon:
—Nnda' ta, quitejndei' ja, rii'.
26 T'a Jesús, sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan', itso jon:
—Joo yotsca na cocüa', tyi'quichuhan' na ncüji' ts'an 'nan jndyue joo ndo' na ncju' juuhan'
ndëë quindë' quijndë.

27 Ndo' t'a tsanscu'ñeen 'ndyo jon:
—Mayuu' ta, majo' min na nnda', quindë' quijndë cocüa' o' 'nan quijndë na cocyaa nacjee' mesa 'naan' ty'o o'.
28 Ndo' t'a Jesús 'ndyo tsanscu'ñeen, itso jon:
—'U' tsanscu, t'man vantyja tson'. Quindui cha'xjen na macan'.
Ndo' majuuto xjen'ñeen jn'man yuscu chjo jnda jon.

Jndye nn'anv'i sin'man Jesús
29 Jndë na jndui' Jesús jo', sá yohin na tja ntcüe' jon 'ndyo ndaandue Galilea. Tëva jon cüii tyo', tëcüetyen jon jo'.
30 Jndye jndyi nn'an squehan na m'aan jon. Ndo' jndyochohan vendye nn'an ntjein ng'e, yo nn'an na nchjan yo nn'an na tyi'quindë nduee, yo nn'an na ndiquinan'nein, yo nn'an na mañoon ntycu totjon. Tquenhan nn'an v'i'ñeen tonnon Jesús, ndo' sin'man jonhan.
31 Ndo' joo nn'an na jndye jndyi'hin, tyincyaahan' na tëvee' jndyi ngiohan na jnty'iahan na joo nn'an na ndiquinan'nein, ya conan'neinhan, joo nn'an na tyi'quindë nduee, yo ng'e, jndë tco' yahan'hin, ndo' nn'an nchjan, xuee cojnty'iahan. Ndo' tonan't'maan' nan'ñeen nquii Tyo'ts'on cüenta nn'an Israel.

Tyincyaa Jesús 'nan tcüa' ninnque min nannon
(Mr 8:1-10)
32 T'man Jesús já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon toninncyaa jon. Tso jon:
—Nty'ia ro nanmin' nchji ng'e nein jndë jndë ndye xuee na m'anhan yo ja ndo' jndë ntycüii 'nan na y'onhan na ntcüa'han. Ndo' tyi'nin'quijñön ntcü'ëhan nt'aahan na ninvaa nin'jndo'han, ng'e nndëë nts'aahan' na ngüejaanhan nato.
33 Jo' jnduë nnon jon:
—Ntjoohin ve' jndëë m'an jaa. ¿Yuu jon ya nnan'jnt'á 'nan na nninnonhan' na ntcüa' nanmin' na jndye jndyihin?
34 Ndo' taxee' Jesús ndë, tso jon:
—¿Tsa'nnda' tyoo' y'onho'?
Jo' jnduë nnon jon:
—Ninntyque'han' yo vendye quintcaa quijndë.
35 Ndo' t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na jndye jndyi'hin na cüendyuaahan tyuaa.
36 Ndo' ty'oon jon cüenta tyoo'ñeen yo quintcaa'ñeen, ndo' vi jndë na tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on, yajo' tyjee jon xjen ntan'han' ndo' tyincyaa jonhan' ndë, ndo' já t'ŏnhan' ndëë tsoñ'en nan'ñeen.
37 Ndo' tsoñ'enhan tcüa' tëcjohan. Ndo' ntan' quijndë na jnty'iihan', tuee' ntyque' ntque na jnan'quit'ŏ yohan'.
38 Ndo' joo nn'an na tcüa', cha'na ninnque min nannon min tajnt'ahan cüenta tsa'nnda' nanntcu yo yotsca.
39 Ndo' vi na jndë tyincyaa Jesús ts'on nan'ñeen, yajo' tua nnda' jon v'aandaa, sá yohin, squë ndyuaa Magadán.

16

Cotanhan na quits'aa Jesús cüii jn'aan
(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)
1 Nque nn'an tmaan' fariseos yo nn'an tmaan' saduceos squehan na m'aan Jesús. Tanhan nnon jon na quits'aa jon jn'aan na njnty'iahan na ntsi'manhan' na mayuu' na jnan jon quiñoon'ndue.
2 Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon: “Ya na jndë tman ndo' cojnty'iaho' na m'aan chincyu vequindya' tsjö'ndue, condueho' na ya jndyi nnonco cüiichen xuee.”
3 Majo' vi na jndë tonco juu xuee'ñeen, ndo' cojnty'iaho' na ntyja chincyu jnt'a na colo ve, condueho' na ngua'. 'O' nn'an na tyi'ninncüii cotji'ho' cüenta, 'o' jnda' nquenho' na cotji'ho' cüenta ntyja 'naan' chincyu na ntyja tsjö'ndue, majo' ndicüaa' n'onho' nin nin'quitsiquindyi joo ts'ian t'man na cojnty'iaho' na mats'a.
4 Tsontyichen Jesús: “Nn'an na m'an nanein, tyia nn'anhan, jndë jnty'ehan Tyo'ts'on, majo' min na nnda', cotanhan na njnty'ia ndëëhan cüii jn'aan t'man. Majo' tyi'je'quits'a 'nan na cotanhan, xia'ntyi cüaa' n'onhan nchu vaa itsi'manhan' 'nan na tquenon juu Jonás.”
Jndë jo' tja jon, jnty'ii jon nan'ñeen.

Tsquentë na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo tmaan' saduceos
(Mr 8:14-21)
5 Ndo' sá nnt'á cüiichen ixndyaa' ndaandue. Ndo' vi na jndë squë jo' yo Jesús, tëñjoon' n'ŏn na tsuu' tcya n'ŏn na ntsay'ŏn 'nan na ntcü'á.

6 Tso jon ndë:
—Quitquen jndyoho' cüenta ntyja 'naan' juu tsquentë na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo nn'an tmaan' saduceos.
7 Ndo' já na t'man jon na quinan'jŏn yo jñ'oon toninncyaa jon, t'á na conan'nĕn nquĕ ndëë ntyjĕ, jnduĕ:
—Nnda' jñ'oon tsinin jon ndëë ng'e ta'nan cy'ön 'nan ntcü'a.
8 Majo' taa' ts'on Jesús na nnda' m'aan' n'ŏn, jo' tso jon ndĕ:
—'O' na chjo vantyja n'onho'. ¿Ndu na conan'neinho' ndëë ntyjeeho' ng'e na tajndyoy'onho' 'nan na ntcü'a?
9 ¿Aa tyi'covaa' n'onho' jñ'oonva' na tsjö? ¿Aa tyi'cañjoon' n'onho' joo 'on tan' tyoo'ñeen na tyjë xjen ntan'han' na tcüa' 'on min nn'an ndo' ti'ndyo tsque na tua tyoo' ntan' na jnty'iihan' na jnan'veho'?
10 Ndo' ¿Aa min tyi'cañjoon' n'onho' cüiichen ntyque' tan' tyoo' na tcüa' ninnque min nan'ñeen, ndo' mantyi ti'ndyo tsque na tua tyoo' ntan' na jnty'iihan'?
11 Ndo' na s'a nan'min', ¿Ndu na tataa' n'onho' na min chito matsinën ntyja 'naan' 'nan na ntcü'a? Matsjö na quitquenho' cüenta juu tsquentë na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos yo nn'an saduceos.
12 Yajo' taa' n'ŏn na chito tso jon na quitquĕn cüenta juu tsquentë na coninjnt'ue na condë tyoo', majo' tsi'man jon ndë na quint'á cüenta ntyja 'naan' joo jñ'oon na conan'man nn'an fariseos yo nn'an saduceos.

Tji' jndyoyu Pedro na Jesús conduihin Mesías
(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

13 Ndo' vi na jndë squĕ ndyuaa cüentaa' tsjoon Cesarea Filipo yo Jesús, já na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee' jon ndĕ, tso jon:
—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ¿Nin ts'an condue nn'an na condui ja?
14 T'á 'ndyo jon, jnduĕ:
—M'an nn'an conduehan na 'u' Juan, nquii tsan na totsiquindëë' nn'an. Ndo' ñ'en nn'an conduehan na 'u' Elías, ndo' vandya' m'an nn'an na conduehan na 'u' Jeremías oo cüiichen ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.
15 Yajo' taxee' jon ndĕ:
—Ndo' 'o' je', ¿Nin ts'an condueho' na condui ja?
16 T'a Simón Pedro 'ndyo jon, itso juu:
—'U' condui nquii Mesías, Jnda Tyo'ts'on na vando'.
17 Tso Jesús nnon Pedro:
—'U' Simón, jnda Jonás, ng'e na mavaa' tson' na nnda', t'man jndyi ityio Tyo'ts'on jn'aan 'u' ng'e chito aa ve' ts'an si'manhan' nnon', nquii Tyëhö' na m'aan quiñoon'ndue, juu jon incyaa na mavaa' tson' ntyja njan.
18 'U' jndyu' Pedro, jñ'oon na tsiquindyihan' tsjö', ndo' nacjoo' jñ'oon jndyoyu na tsu' ntyja njan, jo' ntquën tmaan' nn'an na macüji ntyja njan. Ndo' min yotyia na m'an quityquii' v'io na nan'xuan najndë tyi'je'quindëë ntjue' cjehin joo nn'an na conduihan tmaan' cüenta ja.
19 Ja nninncya na ntsixuan' najndu' na ntsi'man jndyoyu' ndëë nn'an nin jñ'oon na nninncyahan cha' cüaa' n'onhan nin 'nan quint'ahan, cha' ndëë ntye'ntjon Tyo'ts'onhan. Jñ'oon na ntsu' na tyi'itsohan' na nnt'a nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, ntsijonhan' juu jñ'oon'ñeen yo jñ'oon na ntyjii nquii jon. Ndo' jñ'oon na ntsu' na vanaan na nt'a nn'an, mantyi ntsijonhan' juuhan' cha'xjen jñ'oon na ntyjii nquii jon na vanaan na nque nn'an na conduihin cüentaa' jon quint'ahan.
20 Ndo' jaa' jñ'oon na tso Jesús ndë na min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'mán na nquii jon conduihin Mesías.

Itsiquindyi Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mr 8:31-9:1; Lc 9:22-27)

21 Xjen'ñeen já na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ta' jon na itsi'man jon ndĕ na mancüii xjen icanhan' na chi ncja jon Jerusalén. Ndo' joo nn'an na conintque ndëë nn'an na m'an juu tsjoon'ñeen, yo ntyee na conintque ndëë nan'ñeen, yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, nnan'jnda' nan'ñeen na ntquenon jon navi' t'man ndo' nnt'ahan na cue' jon, majo' xee na jndë ndye ngüando' xco jon.
22 Ndo' vi na jndë jndyii Pedro na nnda', tëy'oon jon Jesús vi ntyja, ta' jon na jaa' jñ'oon tso jon nnon Jesús, tso juu:
—Tyi'ntsitiu' na nnda', ta, tyi'jon ncyaa Tyo'ts'on na ngenoon' na nnda'.
23 Tequen Jesús, itso jon nnon Pedro:

—Quenan' 'u' na tonön, 'u' yo Satanás mavayon' jñ'oon. 'U' nin'quitsa' na ntsitja ja, ng'e chito m'aan' tson' cha'xjen itsitiu nquii Tyo'ts'on, 'u' m'aan' tson' cha'xjen na m'aan' n'on nn'an.

24 Jndë jo' tso Jesús ndë na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Minninchen ts'an na nin'cay'oon juu yo jñ'oon na mancya, icanhan' na cüjihin yo 'nan na itsitiu nquii juu. Quintjo ya nchjii juu yo navi' na iquenon juu, min xe na aa ntyja 'naan' jo' ntscuee'han'hin, ndo' mantyi quindyontsijonhin yo 'nan na mats'a.

25 Ng'e minninchen ts'an na incyaa juu na cuaanquii na nin 'nan na ngenon juu, ng'e na m'aan juu ntyja njan, tsan'ñeen ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu. Majo' minninchen ts'an na itsijnda' nquii juu nchu ya cha' ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, ntyja 'naan' jo' ngitsu ñuaan' juu.

26 Tanin, min xe na aa ninvaa tsonnangue ngüantjon ts'an, majo' xe na aa ngitsu ñuaan' juu, ¿Yuu vaa na itejndei nan'ñeenhin? Mangioho' na ta'nan ncüii nnon na nninncyaa ts'an na ngüañoon'han' juu cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu.

27 Ja na condui tsans'a na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyö nnt'a tsonnangue yo ángeles cüentaa' Tyëhö'. Yajo' cha'xjen condit'maan' jon, majo'ntyi ntsixuan ja. Juu xjen'ñeen nts'a na ncüii cüii ts'an ncy'oon juu cüenta ntyjantyi 'nan na tots'aa juu, aa 'nan na ya, ndo' aa 'nan natyia.

28 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', quii' nt'anho' m'an ntyjeeho' na tyi'xe'cüjehan ata xjen na jndë jnty'ia ndëëhan ja na condui ts'an na jnan quiñoon'ndue na ncüjë na ntyentjön.

17

Siñoonhan' Jesús
(Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

1 Jndë na tenon yon xuee na tso Jesús na nnda', ndo' të'y'oon jon Pedro yo Santiago yo nin'Juan tyje Santiago. Tëchu jonhin xquen cüii tyo' ndye naijon na ninnquehan.

2 Xjen na cojnty'iahan ndo' siñoonhan' jon tondëëhan, s'aahan' na manin' condui'ndui' nnon jon cha'vijon na xuee ndo'cüjioon'. Ndo' iscüaquenhan' ndiaa' jon na quichi'han' cha'xjen quichi' na xuee chon.

3 Ndo' juu xjen'ñeen tityincyoo' ve nn'an na tom'an tivio, Moisés yo nin'Elías, jnan'neinhan yo Jesús.

4 Ndo' ve' tsoto Pedro nnon jon:

—Nnda' Ta, vaa ya jndyi na m'án ntjoohin. Xe na aa cavee' nchji', nnan'yá ndye xque' ntjoohin, cüiihan' cüenta' ncu', cüiihan' cüentaa' Moisés, ndo' nin'cüiichenhan' cüentaa' Elías.

5 Ninvaa na itsinin Pedro, ndo' jndyoquioo ncüii chincyu quichi' na quixuee jndyihan' nacjohan. Iscu'han'hin. Jndyehin jndyee' nquii Tyo'ts'on quityquii' juu chincyu'ñeen, tso jon:

—Juu tsans'avahin conduihin Jnda na venchji jndyihin. Ninnquii'chen incyaahan' na nën ntyja 'naan' jon. Quitanguee'ho' jñ'oon na incyaa jon.

6 Ndo' joo ndye nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, xjen na jndyehan juu jñ'oonva', tyeta'ngiohan xen' tyuaachen, mioon jndyi tyuehan.

7 Majo' sindyoo' Jesús na m'anhan. T'uii jonhan, tso jon ndëëhan:

—Quinan'quintyjaho'. Tyi'ntyueho'.

8 Ndo' xjen na jndondëhan, min'ncüii ts'an tavijnty'iahan, xia'ntyi nquii Jesús vi m'aan.

9 Ndo' viochen xjen na tyecuehan juu tyo'ñeen, jaa' jñ'oon sinin Jesús ndëëhan, tso jon:

—Viochen xjen na ninvaa vant'ö, min'ncüii nnon ts'an tyi'ndueho' 'nan na jnty'iaho' quichen. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncü'iö, ndë jo' ngüant'ö xcö. Juu xjen'ñeen vanaan na nnan'neinho' ndëë nn'an juu 'nan na jndë jnty'ia ndëëho'.

10 Yajo' já na totsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, ta'x'ë nnon jon:

—Ndo' nn'an na conan'man nchu vaa tsi'man jñ'oon na tquen Moisés ¿Ndu conduehan na itsohan' na juu Elías ncüjee' jndyee, ndë jo' ncüjee' Cristo?

11 Jo' t'a Jesús jndyuë:

—Mayuu' na conan'manhan na Elías ncüjee' jndyee, ndo' ntsijnda' jon tsoñ'en.

12 Majo' ja matsjö ndëëho' na jndë tyjee' jon, min tataa' n'on nn'an ntyja 'naan' jon. Ndo' jnt'ahan yo jon cha'xjen na nt'ue n'onhan. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, majo'ntyi nnt'ahan yo ja.

13 Jo' taa' n'ŏn na itsinin Jesús ndë ntyja 'naan' nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an.

Sin'man Jesús cüii yus'achjo na ve' coquiootohin
(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

14 Ndo' vi na jndë squë nt'á naijon na m'an nn'an na jndye jndyi'hin, jndyo sindyoo' cüii
tsans'a na m'aan Jesús. Taco'xtye juu na tonnon jon.
15 Itso juu:
—Nnda' ta, c'on' na ndyia' ro ntyji' yus'achjo jnda. Ee nay'oon jndyetyiahin ndo' ji vaa
jndyi iquenon juu. Jndye jnda itsquioohan'hin quityquii' chon, ndo' mantyi quii' ndaa.
16 Ndo' jndyoy'önhin na m'an nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na mancya', majo' tyí'quindëë
nnan'n'manhan juu.
17 Nquë na totsay'ŏn jñ'oon yo Jesús, t'a jon, tso jon ndë:
—'O' nn'an na tyi'nin'cantyja n'onho' ja na conan'que'to n'onho'. ¿Tsa'nnda' xjen vio na
icanhan' na nntjo ja yoho' na ntsi'manntyëchën ndëëho'? ¿Tsa'nnda' xuee na icanhan' na
nts'a ts'ian quii' nt'anho' ata na ncüaa' ya n'onho' nchu vaa najndei na tsixuan Tyo'ts'on?
Quindyoy'onho' yus'achjöhö' ntjoohin.
18 Yajo' sityia' Jesús juu jndyetyia'ñeen ndo' yo najndei'han' s'aa jon na quindui'han' quii'
ts'on yu'ñeen. Maninñoon' jn'man juu.
19 Jndë na tui na nnda', yajo' já na conan'jŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnt'uí vi ntyja
naijon na ninnquë yohin. Ta'x'ë nnon jon:
—¿Ndu na tyí'quindëë ntjí' jndyetyia'ñeen?
20 Sentcüe' Jesús jñ'oon ndë, itso jon:
—Jnaan' na tyi'vantyja ya n'onho' Tyo'ts'on, jo' na tajndëë jnt'aho'. Majo' tanin, min xe na
aa chjo vantyja n'onho' cha'xjen quijndë cüii ntqueen' mostaza, majo' t'man ts'ian nndëë
nt'aho'. Min na covenonho' ncüii na jndyaa' jndyi na nt'aho'han', na itsijonhan' juuhan'
ngioho' cha'vijon tyo' t'man, majo' nndëë nt'aho'. Quindueho' nnonhan': "Quenan' tonnön,
cja' ndö'ñeenchen," Ndo' ngenaan'han'. Ee ta'nan cüii nnon na tyi'je'quindëë nt'aho' xe na
aa covantyja n'onho'.
21 Majo' jndyetyiamin' icanhan' na quityje ts'an 'nan 'ndyo ts'an ndo' na ntsinin juu nnon
Tyo'ts'on cha' nndëë ncüji' juuhan'.

Itsiquindyi nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

22 Ndo' viochen xjen na tomanty'í ndyuaa Galilea, tso Jesús ndë na juu jon na conduihin
tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na coxen jon tsoñ'en nn'an, m'aan nin juu na
nninncyaa cüentahin nduee nn'an.
23 Ndo' nnan'cuee' nn'anhin, majo' xee na jndë ndye nninncyaa Tyo'ts'on na ngüando'
xco jon.
Vi na jndë jndyë na nnda', sichjoo' jndyihan' n'ŏn.

Tyion Jesús s'on cüentaa' vats'on t'man

24 Jndë na tuee' Jesús tsjoon Capernaum yo já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon toninncyaa
jon, joo nn'an na cotye s'on cüentaa' vats'on t'man, squehan na m'aan Pedro. Jnduehan
nnon jon:
—Juu tsan na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', ¿Aa tyi'ityion jon s'on cüentaa' vats'on
t'man?
25 T'a Pedro, itso jon:
—Ityion jonhan'.
Jndë tiquiuu' chjo na tui na nnda', ndo' tuee' Pedro na vaa v'aa, tëquee' jon jo'. Ndo' Jesús
je', tityuaa'ntyi jon, ta' jon na sinin jon jñ'oon tyi'quitsi'man nquii'han' nnon Pedro. Tso
jon:
—'U' Simón, ¿Nchu vaa macüji' cüenta? Joo nn'an na m'an n'ian t'man, ¿Nin nn'an matsitiu'
na cot'ua nan'ñeen ts'ian ndëëhin na quityionhan s'onndyuaa? ¿Aa nn'an ndyuaahan na
ntquenhan jñ'oon na quityion nan'ñeen s'on'ñeen, ndo' aa nn'an na ve' cotsque ya?
26 T'a Pedro 'ndyo jon, tso juu:
—Nn'an na ve' cotsque ya, joohan cont'a nanm'ann'ian t'man na quityionhan s'on'ñeen,
chito nn'an na m'an ndyuaahan.
Tsochen Jesús:
—Yajo' joo nn'an ndyuaahan, tyi'icanhan' na ndyionhinhan'.
27 Majo' min na nnda', cha' tyi'nan'vjee nn'an na conan'ncüi s'on cüentaa' juu vats'on
t'man, ndyiön cha'xjen na nt'ue n'onhan. Mang'e jo' cja' 'ndyo ndaandue, cju' tsi'quintycüe.
Quitscaa na ncüji' jndyee', quitsinuein' 'ndyo o', jo' ntji' cüii xoquitu' na juuhan' ndinonhan'
na ndyion' ntyja njan ndo' yo ntyja 'nan'. Cayon'han', na nninncya'han' ndëëhan.

18

¿Nin juu na njonntyi tsixuan?
(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

1 Majuuntyi xjen'ñeen já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, santyjá'cyá
na m'aan jon. Ta'x'ë nnon jon, jnduĕ:
—¿Nin juu nc'oon na njonntyichen conduihin naijon na ityentjon Tyo'ts'on?
2 Yajo' t'man Jesús ncüii yuchjo, tquen jonhin xoncüe quii' nt'án.
3 Itso jon ndĕ:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', icanhan' na quintcüe' n'onho' ntyja 'naan' 'nan na
conan'tiuho', ndo' c'onho' cha'na yoquijndë na tyi'quinanchon joo na ndinjonhin, yajo'
nndëë nnan'jonho' ntyja 'naan' na ityentjon Tyo'ts'on.
4 Yajo' min'cya ro ts'an na iju'cjehin min tyi'quint'ue juu na ndiquinjonhin, itsijon-
han'hin cha'na yuchjova. Juu tsan'ñeen njonntyichen conduihin naijon na itye'ntjon nquii
Tyo'ts'on.
5 Ndo' minninchen ts'an na yo xuë iy'oon juu cüenta ncüii yuchjo cha'na yuvahin, ncö
iy'oon tsan'ñeen cüenta.

Vaa na toncuu' xe na nt'aha 'nan tyia
(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

6 "Majo' min'ninchen ts'an na its'aa juu ncüii 'nan na ntyja 'naan'han' na ngacüaa'
ncüiichen ts'an na tyi't'man na vantyja ts'on juu ja, yantyichen na nnan'tyen nn'an tosu
t'man xtyo' tsan'ñeen ndo' quitjue'hanhin quii' ndaandue, cue' juu.
7 Vi' jndyi na coquenon nn'an tsonnangue na jndye nnon 'nan tyia na cont'ahan na
ntyja 'naan'han' na vacüaa' nn'an na tonnon Tyo'ts'on. Majo' tanchu ya, ng'e mancüiixjen
minhan'. Majo' juu ts'an na its'aa juu 'nan na ntyja 'naan'han' na ngacüaa' cüiichen ts'an na
quits'aa juu 'nan tyia, vi' jndyi ngenon tsan'ñeen.
8 "Cüii nt'ö', cüii ng'e', xe na aa ntyja 'naan'han' ngacüaa' 'u' na tonnon Tyo'ts'on na
matsitja 'u', quen' xjen joohan' cha'vijon jndë tyje'han' na ntyque'han', cha' tantsitjantyi
'u'. Ng'e yantyichen min xe na aa tyi'quindë 'u' cha' na nndëë ntsixuan' na tyi'quintycüii
na ngüando' ñuan 'nan', chito na quindë 'u' ndo' na ntjue' ángeles 'u' quii' chon na tyi'jon
quinduu'.
9 Ndo' mantyi xe na aa ve' tsojnaan' 'nan na mandyia' its'aahan' na vacüaa' 'u' na matsitja
'u' nnon Tyo'ts'on, quen' xjenhan' cha'vijon na macüji' tënnon' ndo' na ntyque'han' cha'
tyi'ntsitjantyichen 'u'. Ee yantyichen ntsixuan' na tyi'quintycüii na ngüando' ñuan 'nan' min
na ninncüii tënnon', chito na quindë vehan' ndo' na ntjue' ángeles 'u' quii' chon v'io.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' quitsman na tsu
(Lc 15:3-7)

10 "Quitquenho' cüenta na tyi'cuee' n'onho' ncüii joo nanmin na tyi't'man vantyja
n'onhin. Matsjö ndëëho' joo ángeles cüenta nan'ñeen, ninnquii'chen cotsquehan na m'aan
nquii tyëhö' na m'aan jon quiñoon'ndue, cotquenhan cüenta nin 'nan cont'a nn'an nan'ñeen.
11 Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, jndyö na
ntsin'man ja ñuaan nn'an na tsuhan.
12 "¿Nchu vaa cotji'ho' cüenta? Xe na aa m'aan ncüii ts'an na m'an ncüii ciento quinman
ntsjuen', ndo' tsu ncüii joo cho'ñeen, ¿Aa chi n'ndyii juu joo nenquenn'an ncho'nqui vantjo'
ñjen cho'ñeen cjoo' tyue' ndo' ngaquint'ue juu cho'ñeen na tsu?
13 Ndo' vi na jndë ntjii jon juu o', jñ'oon na mayuu' neiin'ntyichen jon yo juu quits-
man'ñeen, chintyi yo tsoñ'en quinman'ñeen na tyí'catsu o'.
14 Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan' Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue. Joo nn'an na
tyi'njon conduihan, min'ncüiihan tyi'quint'ue ts'on jon na ngitsu ñuaanhan.

Nan'xuan jaa na quinan't'man nn'ön ntyjë
(Lc 17:3)

15 "Xe na aa m'aan cüii ty'iu' na vantyja ts'on na itsitjahin nnon', cüa, cja' cüan' ya'hin xjen
na ninnquii juu. Quitsi'man' nnon juu na sitjahin. Ndo' xe na aa ndyii juu jñ'oon na tsu',
yajo' jndë jnan'ntycüiiho' jñ'oon ndo' jndë tejndei'hin na ntjo ya ntcüe'hin tonnon nquii
Tyo'ts'on.
16 Majo' xe na aa tyi'nin'quindyii juu jñ'oon na matsu', yajo' cayon' ncüii oo ve ts'an,
c'ohan yo 'u' cha' nndyehan jñ'oon na conan'neinho' cha' cüaa' jnda' n'onhan nchu vaa
jñ'oon jnan'neinho' yo juu tsan'ñeen.
17 Ndo' xe na aa min tyi'nin'quindyii juu jñ'oon na condue nan'ñeen, yajo' juu tmaan'
nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on, quitsiquindyi'hin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Ndo' xe
na aa majo'ntyi tyi'nin'quindyii juu jñ'oon na condue nan'ñeen nnon juu, yajo' ta'nan
ncüiichen nnon na ndëë ntsa'. Cüji' cüenta na tsixuan juu yo ntyja 'nan' cha'vijon ts'an
na tyi'tsit'maan' juu Tyo'ts'on, tsijonhan'hin cha'vijon ts'an ique s'on cüentaa' gobiernon
tsjoon Roma.

18 “Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', joo nn'an tsonnangue na jndë vantyja n'on, min'cya
ro jñ'oon na condueho' na tyi'quichuhan' na nnt'ahan, ntsijonhan' juu jñ'oon'ñeen cha'xjen
na ntyjii Tyo'ts'on. Ndo' min'cya ro jñ'oon na condueho' na ndëë nt'a nn'an na vantyja n'on,
mantyi ntsijonhan' juu jñ'oon'ñeen cha'xjen na ntyjii nquii jon.
19 “Mantyi matsjö ndëëho': Xe na aa ve 'o', nincüajon m'aan' n'onho' jñ'oon na cotanho'
nnon Tyëhö' na m'aan jon quiñoon'ndue, yajo' nndyii jon ndo' nninncyaa jon jñ'oon na
cotanho'.
20 Ee min'yuuchen na covancüi ve nn'an oo ndyehan na conan'jonhan ntyja njan, xoncüe
quii' nt'anhan, jo' m'an.
21 Ndo' tëtsindyoo' Pedro na m'aan Jesús. Taxee' juu nnon jon:
—Nnda' ta, ¿Tsa'nnda' jnda na chuhan' na quitsit'man ts'ön cüii ntyjë na itsitjahin nnön?
¿Aa cüii ntyque' jnda?
22 Tso Jesús nnon juu:
—Chito aa matsjö nnon' na ninntyque' jnda. Matsjö na quitsit'man tson'hin ntyque' vee'
jnda na ndyenn'an ncho'nqui. Ninnquii'chen quitsit'man tson'hin.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ve ts'an na chujnan

23 “Mang'e na nnda' vaa, juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, cüaa' n'onho' nchu vaa
na itsiquindyihan'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii rey na sitiu jon na ntsijnda' jon
tsa'nnda' tuee' na chujnan ncüii cüii ts'an cotsantyja naxen' jon yo ts'ian na m'aan jon.
24 Xjen na ta' jon na icüji' jon cüenta na tsa'nnda' na chojnan nan'ñeen nnon jon, ndo'
jndyoy'on nn'an ncüii ts'an na minyonchen s'on na chujnan juu nnon jon.
25 Ndo' juu rey'ñeen, vi na jndë tquen jon cüenta na min'chjo ndiquindëë ndyion
tsan'ñeenhan', yajo' t'ua jon ts'ian na cüijnt'ua tsan'ñeen na ngaquee' juu na
quitye'ntjontyen juu, ndo' majo'ntyi scuu' juu yo ndahan, yo nin'tsoñ'en 'naan' juu
cha' nt'io na chujnan juu nnon jon.
26 Ndo' juu tsan'ñeen na vantyja xen' rey'ñeen, tconxtye juu nnon jon, tocan juu vi
naya'ñeen nnon jon. Tso juu: “Nnda' Ta, cyon' chjo na t'man tson' ja, cüendo' ya' chjo ndo'
nndyiönñ'ën na chöjnan nnon'.”
27 Ndo' juu rey'ñeen ty'oon jon na ndyia' ro juu nchjii jon. Sit'man ts'on jonhin yo na
ninvaañ'en na chujnan juu, ndo' siquindyaa ntcüe' jonhin.
28 “Majo' xjen na jndui' juu quii' vaa' jon, tjonhin ncüiichen ntyje juu na ninncüii ts'ian
m'anhan. Chujnan tsan'ñeen nnon juu nin'ncüii ciento s'on. T'uii juuhin, tonchje juu xtyo'
tsan'ñeen. Sixuaa juu nnon tsan'ñeen: “Quityion' na chujnan' nnön.”
29 Yajo' tconxtye tsan'ñeen tonnon juu. S'aa juu ty'oohin: “Mac'an na quitsit'man chjo
tson' ja, cüendo' ya' chjo ndo' nndyiönñ'ën na chöjnan nnon'.”
30 Majo' tatendoo' tsan'ñeen, matëquen juu jñ'oon nnon ts'ian. Tju' juu tsan'ñeen vancjo,
ata xjen na ndyion juu na chujnan juu nnon tsan'ñeen.
31 Majo' vendyechen ntyjehan na mantyi conduihan nn'an cotsantyja naxen' rey'ñeen,
xjen na tquenhan cüenta na s'aa tsan'ñeen na nnda', sichjoo' jndyihan' n'onhan. Tye-
nan'quindyiihan nquii rey'ñeen tsoñ'en 'nan na jndë s'aa tsan'ñeen.
32 Ng'e na nnda', tqueen' nnda' jonhin, tso jon nnon juu: “'U' na vi' jndyi ñuan tsixuan'. Ja
sit'man ts'ön 'u' tsoñ'en na chujnan' nnön ng'e na sindyia' 'u' nnön.
33 Mang'e jo' ¿Aa chi mantyi chuhan' na cyon' na vi'ntyji' juu ty'iu' moso' cha'xjen ty'ön
na vi'ntyji 'u'?”
34 Ndo' sijmiin' jndyihan' rey'ñeen. T'ua jon ts'ian na quitjue'han tsan'ñeen vancjo, ndo'
quint'avi'han juu ata xjen na ndyionñ'en juu ninvaañ'en na chujnan juu nnon jon.
35 Yo jñ'oonva siquindë Jesús jñ'oon'ñeen na tyi'quitso nquii' jonhan', itso jon:
—Nquii Tyëhö' na m'aan quiñoon'ndue, mannda' vaa nts'aa jon yo 'o' xe na aa chito yo na
xoncüee' n'onho' na nnan't'man n'onho' ntyjeho' ya na conan'tjahan ndëëho'.

19

Jñ'oon na si'man Jesús ntyja 'naan' na ndyuii' tson na toco ts'an
(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

1 Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin', yajo' jndui' jon ndyuaa Galilea, tja jon nt'ö Judea, ixndya
jndaa Jordán.
2 Ndo' jndye jndyi nn'an tyentyjahin toxen' jon. Tsoñ'en nn'an v'i na m'an jo', totsin'man
jon nan'ñeen.
3 Yajo' vendye nn'an tmaan' fariseos, jnan'ndyoo'han na m'aan jon na nt'ue n'onhan na
quits'aa jon ncüii nnon cha' ntyja 'naan'han' ngacüaa'hin. Ta'xee'han nnon jon:
—Ntyja 'naan' jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na iquenhan' xjen, ¿Aa ncyaahan' na ntsityuii'
ts'an tson na toco juu yo scuu' juu ng'e min'cya ro ncüii nnon na itsitja tsan'ñeen nnon juu?

4 Jo' t'a Jesús jndyuehan:
—¿Aa min'jon tyi'conan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na itsininhan' ntyja 'naan' na ta' jndyee jon na tquen jon tsoñ'en? Itsohan' na sia jon tsans'a yo tsanscu.
5 Itsontyichen Jesús: "Mang'e na nnda', n'ndyii tsans'a tye juu, ndyee juu na ntjon' matyenhin yo scuu' juu, ndo' vehan nin'ncüii ts'an nduihan."
6 Mang'e juu jñ'oon'ñeen tsohan' na nnda', tyi'nan'xuanhan na ve ts'an, nanein ninncüii ts'an conduihan. Ndo' ng'e na nnda' vaa sijnda' nquii Tyo'ts'on, tyi'quichuhan' na ve' ts'an ntsityuii' ntyja na m'anhan.
7 Ndo' nque fariseos'ñeen taxee'ntyichenhan nnon jon, jnduehan:
—Yajo' ¿Nin ng'e'ñeen na t'ua Moisés ts'ian na cüji ts'an jñ'oon na nndyuii' tson 'naan' juu yo scuu' juu, ndë jo' ncyaahan' na n'ndyii juu tsan'ñeen?
8 T'a Jesús jndyuehan:
—Ve' ng'e na que' jndyi n'onho' na itscu'han' na cüaa' n'onho' nchu vaa na sijnda' Tyo'ts'on, jo' na tyincyaa Moisés na ndëë nnan'tyuii'ho' tson 'naanho' yo ntcuho'. Majo' chito nnda' vaa na sijnda' Tyo'ts'on na minjndyee.
9 Ncö matsjö ndëëho', ncüii tsans'a je', xe na aa ntsityuii' juu tson na toco juu yo scuu' juu ndo' ngoco juu yo cüiichen tsanscu, itsiquindyihan' na ve' m'aan ya juu yo tsanscu'ñeen. Ninnquii'chen xe na aa m'aan scuu' juu yo cüiichen tsans'a na ve' ndö' ro, jo' vanaan na quityuii' tson na toco jon yo juu.
10 Já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduĕ nnon jon:
—Xe na aa nnda' vaa ntyja 'naan' ts'an yo scuu' jon, yantyichen na tyi'ngoco jon.
11 T'a Jesús jndyuĕ:
—'O' condueho' na yantyichen tyi'ngoco ts'an, majo' tyi'tsoñ'en nn'an nndëë nnt'ahan yo jñ'oonva'. Ve' jnda' nn'an na nndëë nta'nguee'han na nnda' ng'e na jndë tyincyaa Tyo'ts'on na condëë cont'ahinhan'.
12 Ee m'an nn'an na tyi'quitoncohan ng'e tuihan na tyi'icanhan'hin tsanscu, ndo' ñ'enhan na tyi'quitoncohan ng'e na tui nasihin cha' tyi'ntcanhan'hin tsanscu. Ndo' ñ'en nn'an na conan'jnda' nquehin na tyi'nin'quitoncohan ng'e nin'quityentjonhan nnon nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue. Min'cya ro ts'an na ivaa' ts'on juu jñ'oonva' ndo' nndëë ntsiquindë juuhan', quitsiquindë juuhan'.

Ityio Jesús jn'aan yotsca
(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

13 Vendye nn'an na tyechohan yotsca na m'aan Jesús na quityio jon nt'ö jon cjo joo na ndyio jon jn'aanhin ndo' na can jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan joo. Majo' já nn'an na conan'jŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ty'iá nan'ñeen.
14 Ndo' tso Jesús ndĕ:
—Qui'ndyeho' na quindyo ntyjaa' yotscahin' na m'an. Tyi'nan'ntcüe'ho'hin ng'e nque nn'an na nin'quinan'xuanhan yo juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an, chuhan' na quinan'xuanhan cha'na yotsca.
15 Ndo' vi jndë na tyio jon nt'ö jon cjo yotsca'ñeen, jndui' jon jo'.

Itsinin cüii tsantya yo Jesús
(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

16 Cüii jon tyjee' cüii ts'an na tyi'tquechen na m'aan Jesús. Taxee' juu nnon jon:
—'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ¿Nin 'nan na njonntyi na chuhan' na quits'a ja cha' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan?
17 Sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, itso jon:
—¿Ndu na mavaxe' nnön ntyja 'naan' 'nan na njonchen na quitsa'? Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na njonchen. Majo' xe na aa nin'quitsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan', juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', cüangue'han'.
18 Jo' taxee' juu nnon jon:
—¿Nin jñ'oonhan'?
T'a Jesús 'ndyo juu:
—Tyi'ntscue' ts'an. Tyi'nc'on' yo cüiichen ts'an na ve' ndö' ro. Tyi'nch'ue' 'naan' ts'an. Tyi'ntsinin' quintu nacjoo' ts'an.
19 Juu tye' yo 'ndyo', quitsa' na njonhan, ndo' c'on' na ve'ntyji' cüiichen ts'an cha'xjen na ve'ntyjii nquii 'u'.
20 Jo' t'a juu 'ndyo Jesús:
—Tsoñ'en jñ'oonmin' matsiquindëëhan' xi' na tichjo ja. ¿Aa vaa ncüiichen nnon 'nan na icanchenhan' na quits'a?
21 T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

—Xe na aa nt'ue tson' na quindë ya ntsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan', cja', quijndë' tsoñ'en 'nan' na min. S'on na ncyon' cüenta na njndë'han', ncya'han' ndëë nanninñen'. Xe na aa ntsa' na nnda', ntsixuan' na tya 'u' tonnon Tyo'ts'on. Ndë jo' quindyotsijon 'u' yo juu ts'ian na mats'a.

22 Majo' xjen na jndyii tsan'ñeen jñ'oon na tso Jesús, tja ntcüe' juu na chjoo' jndyi ts'on juu ng'e tya jndyihin.

23 Jo' tso Jesús ndë já na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon:

—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', ncüii tsantya, jndyaa' jndyi na ntsijonhin nchu vaa na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan.

24 Mantyi matsjö nnt'a ndëëho', jndyaa'chen na ncju'cje cüii tsantya na ntsijonhin yo juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an, chichen na ngüequindyi' camello tsue' x'ee tsi'ncya.

25 Majo' xjen na jndyĕ juu jñ'oonva', jndye jndyi nnon tondyii' n'ŏn. Jo' ta'x'ĕ ndëë ntyjĕ, jnduĕ:

—Ng'e na nnda' vaa, ¿Nin ts'an nndëë ntsixuan juu na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan'?

26 Jo' jndyiaa' Jesús ndĕ, tso jon:

—Min'ncüii nnon 'nan je'quindëë nts'aa ts'an na ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu. Majo' nquii jon tsoñ'en nnon condëë its'aa jon.

27 Ndo' itso Pedro nnon Jesús:

—Manchji' na jndë jnty'ĕ tsoñ'en cha' condëë conan'jŏn yo ts'ian na matsa'. ¿Nin naya na ncy'ŏn cüenta?

28 T'a Jesús jndyuĕ, itso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu xjen na nguaa tsonnangue xco, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncjöquijman nnon silla na manin' ts'iaan' njan na taquintyja na njon tsixuanhan' naijon na ntcoxën nn'an yo 'nan na jndë tont'ahan. Ndo' 'o' na jndë jnan'jonho' yo ja, mantyi nguaa ncho've silla na manin' ts'iaan' 'naanho' na ntsacüendyuaaho' na ngotoxenho' joo ncho've tmaan' ntyjeeho' nn'an Israel ntyja 'naan' na jndë tont'ahan.

29 Ndo' ncüii cüii ts'an na jndë jnty'ii juu vaa' juu, ndyee juu oo scuu' juu oo ntsinda juu, oo ndyuaa 'naan' juu, ntyje juu nannon yo ntyje juu nanntcu ng'e na jndë vay'oon juu jñ'oon ntyja njan, xjen neinhin ncy'oon juu cüii ciento vee' jnda tsoñ'en nnon na jndë jnty'ii juu, ndo' nninncyaa Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.

30 Jndye nn'an m'an nanein na conan'tiu nquehin na njon conduihin, majo' ngüentyja xjen na ncju'cjehan'hin. Ndo' mantyi jndye nn'an na m'an nanein na tyi'njon conduihan, majo' ndëcya ntsiquinjonhan'hin.

20

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan nanntjon

1 Sininntyichen Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han', tso jon: “Nquii Tyo'ts'on na ityentjon jon quiñoon'ndue, itsijonhan'hin cha'vijon cüii patrón na vaa ntjon 'naan'. Vitsjoonya tëquint'ue patrón'ñeen nanntjon na ngoque'han ts'ian 'naan' jon.

2 Ntjo ngiohan na tso jon ndëëhan na ndyion jonhan ncüii denario na cüii xuee cha'xjen cota'ntjon nn'an. Jndë jo' jñon jonhan na quitsaquint'ahan ts'ian naijon vaa ntjon 'naan' jon.

3 Ndo' cha'na ñjen na vitsjoon, tja nnda' jon quii' tsjoon, jo' ntjii jon mañoon vendye nn'an na tats'ian cont'a.

4 Tso jon ndëëhan: “Cüa, c'oho' na vaa ntjon njan na quint'aho' ts'ian. Ja ndyiönho' cha'xjen na chuhan'.” Nan'ñeen ninñoon' ty'ehan.

5 Ndo' mantyi cha'na yajmin' tja nnda' jon quii' tsjoon. Ntjii nnda' jon mañoon nanntjon. Ndo' ya tuee' cha'na ndye na matman, majo'ntyi s'aa jon.

6 Xjen vi manguee'vi' na 'on na matman, tja nnda' jon quii' tsjoon. Ntjiichen jon mañoon nn'an na ve' m'anchenhan. Tso jon ndëëhan: “¿Ndu na cüa' xuee na m'anho' ntjoohin na tats'ian cont'aho'?”

7 Ndo' jo' jnduehan nnon jon: “Mayuu' ng'e tanin ts'an t'ua ts'ian ndë.” Yajo' tso jon ndëëhan: “Ya xe na aa mantyi nc'oho' na vaa ntjon njan, jo' quint'aho' ts'ian, ja ndyiönho' cha'xjen na chuhan'.”

8 “Ndo' ya na tuee' na yon na matman, tso patrón nnon nquii moso tque 'naan' jon: “Cüan' nanntjon ndo' quityion'han na jnt'ahin ts'ian. Quityion' jndyee' joo nn'an na tyeque' na mats'ia. Chen chen ncyaa'han' ata nguee'han' nn'an na tyeque' jndyee.”

9 Yajo' santyjaa' nn'an na tyeque' na 'on na matman. Ncüii ro ncüiihan ty'onhan cüenta na ncüii cüii denario cha'xjen na ngüantjon ts'an na ncüii xuee.

10 Ndo' ya na tuee'han' nn'an na tyeque' jndyee, jnan'tiuhan na jndantyichen
nta'ntjonhan. Majo' ncüii ro ncüiihan, mantyi ty'onhan cüenta ncüii ncüii denario.
11 Ndo' vi na jndë ty'onhan cüenta joo s'on'ñeen, ta'han na tyi'cavee' ngiohan yo nquii
patrón'ñeen.
12 Jnduehan nnon jon: "Joo nanmin' na tyeque' vi mats'iañ'en, ninncüii hora jnt'ahan
ts'ian, majo' nincüajon tyion'han cha'xjen na tyion' já. Ndo' já cüa' xuee tonan'chŏn ndo'
tonan'quii n'ŏn min na jmin' tondyiaa' ndo'cüjioon' já."
13 Majo' t'a patrón 'ndyo cüii joo nan'ñeen, tso jon: "'U', ¿Yuu vaa na matsitja ja nnon'?"
"¿Aa chi jndë ntjo nchji' na ngüantjon' cüii denario cha'xjen cota'ntjon nn'an?
14 Cyon' s'on 'nan', cja' va'. Ncö ntyji xe na aa cüajon nin'quityiön tsanva' cha'xjen na
matyiön 'u' min na tinioon' tëquee' juu.
15 ¿Aa matsitiu' na je'quindëë nts'a cha'xjen na nt'ue ts'ön yo xoquitu' njan? ¿Aa matsitëë'
tson' ng'e ja tyi'ntycü'i?"
16 Ndo' tsontyichen Jesús:
—Juu jñ'oonva' na tyi'quitsjö nc'ihan', ndö vaa na nin'quitsi'manhan'. Nn'an na
tyi'quinan'tiu na njon conduihan na tonnon Tyo'ts'on, nincüajon ntsit'maan' jonhan
cha'xjen ntsit'maan' jon mañoon ntyjehan. Ndo' nn'an na conan'tiu nque na njon condui-
han, ngüentyja xjen na nnintyi'ncyo na nincüajon nnan'xuanhan tonnon Tyo'ts'on cha'xjen
min'cya ro ts'an.

Itsiquindyi nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

17 Viochen xjen na ñjon Jesús nato na tja jon Jerusalén, já na ncho've já na tqueen' jon,
tëchu jon já vi ntyja na ninnquë. Tso jon ndë:
18 —Quitquenho' cüenta, nanein co'ö Jerusalén. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on
ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, jo' nninncyaa ts'an cüenta ja nduee ntyee na conintque
ndëë ntyjëëhë nn'an judíos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen
Moisés. Ndo' joo nan'ñeen nnt'ahan na quit'uiityenhan' ja na cü'iö.
19 Nninncyahan cüenta ja nduee nn'an na mañoon tsjan conduihan na joo nan'ñeen
nnan'cüejnaan'hin ja. Ntja'hin ja ndo' nt'ionhan ja tsonjn'aan na cü'iö, majo' xee na jndë
ndye ngüant'ö xcö.

Jñ'oon na tcan ndyee Santiago yo Juan
(Mr 10:35-45)

20 Scuu' juu Zebedeo yo ntsinda jon Santiago yo nin'Juan, jnan'ndyoo'han na m'aan Jesús.
Tconxtye juu tonnon jon na ican juu vi naya'ñeen nnon jon.
21 Taxee' Jesús nnon jon:
—¿Nin 'nan nt'ue tson'?
T'a tsanscu'ñeen, itso juu:
—Ya na ngüentyja xjen na ntye'ntjon' nn'an, ncya' jñ'oon na ve ntsinda nanmin,
nnan'jonhan ntyja na ndit'maan' 'u'. Cüiihan nc'oon ngia' tontyjaya ndo' cüiichenhin nc'oon
juu ngia' ntyjatymaan'.
22 Majo' t'a Jesús jndyue ve nan'ñeen, tso jon:
—Tyi'covaa' n'onho' nchu vaa icüji'han' jñ'oon na ican ndyeeho'. Juu navi' na ngenön,
¿Aa nndëë nnanho'han'? Ndo' ¿Aa nndëë nntjo ngioho' na ncüjeho' cha'xjen ntjo nchji na
ncü'iö?
T'ahan 'ndyo jon, jnduehan:
—Nndëë.
23 Sentcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon:
—Majnda' ngenonho' maninjuuntyi navi' na ngenön. Ndo' icanhan' na quintjo ngioho' na
nnan'cüje nn'an 'o' cha'xjen contjo ya nchji na ncü'iö. Majo' chito ncö tsixuan na ntsijnt'a
nin ts'an na ngüaquityen nc'ia tontyjaya oo tontyjatymaan'. Nquii Tyëhö' nninncyaa jon
naya'ñeen ndëë joo nn'an na jndë sijnda' jon na ncy'onhan cüentahan'.
24 Ndo' jo' ncüiichen nqui já na totsay'ŏn yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús, xjen na jndyë
jñ'oon na tcan tsanscu'ñeen, jnan'vjë yantyë joo ve ntyjë nan'ñeen.
25 Ng'e jo' tqueen' Jesús tsoñ'en já na m'aan jon. Tso jon ndë:
—'O' mangioho' na joo nn'an na conintquehan ncüii cüii tsonnangue conan'ntsahan
ndëë nn'an na coto'xenhan. Ndo' nn'an na condit'man, cotoxenhan nn'an na m'an nacje
'naanhan.
26 Majo' tyi'quichuhan' na 'o' nc'onho' na nnda' yo ntyjeho'. Ee minninchen cüii 'o' na
ntyja ts'on juu na t'man nduihin quii' nt'anho', chuhan' na quityentjon juu ndëëho'.
27 Ndo' min'cya ro cüii 'o' na ntyja ts'on juu na ncju'han'hin na tonnon, c'oon juu na
xoncüee' ts'on juu na ntejndei juu 'o'.

28 Quits'aa juu cha'xjen mats'a na condui ja nquii tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na
coxën tsoñ'en nn'an. Jndyö na ntye'ntjön ndëë nn'an, chito na ntyentjonhan nnön. Ndo'
mantyi na nninncya na cü'iö na ndyiön jnan nn'an jndye jndyi cha' nndyaahan yo ntyja
'naan'han'.

Sin'man Jesús ve tsannchjaan'
(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

29 Xjen na sant'uí tsjoon Jericó, tyentyja ncüii tmaan' nn'an naxen' Jesús.
30 'Ndyo nato'ñeen, jo' vendyuaa ve nannchjan. Ya na jndyehan jñ'oon na juu Jesús venon
jo', ta'han jnan'xuaahan, jnduehan:
—'U' ta na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'iá rŏ nchji'.
31 Majo' joo nn'an na m'an jo', jnan'tyia'han joo nannchjan'ñeen na cüichen jndyuehan.
Majo' joohan jndeintyichen jnan'xuaahan, jnduehan:
—Nnda' ta, 'u' na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'iá rŏ nchji'.
32 Tëcüentyjee' Jesús, t'man jon nan'ñeen. Tso jon ndëëhan:
—¿Nin 'nan nt'ue n'onho' na quits'a 'o'?
33 T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:
—Nnda' ta, já nt'ue n'ön na nndëë njnty'iá.
34 Ndo' ty'oon Jesús na nty'ia rohin nchjii jon. Tyio jon nt'ö jon ndö'ndëëhan, ndo' ninñoon'
xuee jnty'iahin. Tyentyjahin toxen' jon.

21

Tëquee' Jesús Jerusalén
(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40; Jn 12:12-19)

1 Ndo' vi na jndë tindyo na ntsquě Jerusalén, na ndyoo' tyo' na m'an n'oon olivos, squě
tsjoon Betfagé. Jo' joo ve ntyjë na cotsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa Jesús, jñon jonhan
ncüii nt'aa.
2 Tso jon ndëëhan:
—Quitsaque'ho' tsjoon chjo na m'aanhan' tondëëho'. Jo' maquintyjachen nndioho' ncüii
snonxque na tyen o' yo jnda o'. Quinan'quinan'ho' joo o', ndo' quindyoy'onho' cho'ñeen
ntjoohin na m'an.
3 Ndo' xe na aa ngüaxee' ts'an ndëëho' ndu na cotsay'onho' cho' ntsjuen' juu, jo'
quinan'ntcüe'ho' jñ'oon nnon juu: "Nquii jon na t'man condit'manhin ndě, icanhan' na
nninjnt'ue jon joo o', ndo' ya na nndë, ntscüenon ntcüe' jon joo o'."
4 Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon na sinin Zacarías, ts'an na toninncyaa jñ'oon'
Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Ndö vaa jñ'oon na tji jon:
5 Ndö jñ'oon na quindueho' ndëë nn'an tsjoon Sión: "Quitquenho' cüenta, nquii jon na
taquintyja na t'man conduihin ndëëho',
mancüjee' jon quii' nt'anho', ndyia' ts'on jon,
ntjo jon cüii snon, jnda quioo' na ichu xu."
Ndö' vaa na siquindyi jñ'oon na tso tsan'ñeen.
6 Ndo' jo' ve nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa Jesús, ty'ehan, jnt'ahan
cha'xjen ts'ian na t'ua jon ndëëhan.
7 Squehan, y'onhan snonxque'ñeen yo jnda o'. Ndo' tyiohan ndiaahan nquen' joo o' ndo'
tantjo Jesús juu o'.
8 Ndo' jndye jndyi nn'an tyenan'jonhan yo Jesús. Ñ'en vendyehan jnan'nueen'han
ndiaahan xoncüe nato yuu jon na vja jon. Ndo' vendyehan totyjehan nduee n'oon,
totquenhinhan' nato'ñeen na jnt'ahan na njon jon.
9 Ndo' nque nn'an na ve'jndyee yo nn'an na santyja toxen' jon, ta'hin tonan'xuaahan,
tonduehan:
—Cüit'maan' nquii jon na tuihin tsjan tsochiihi David na jndyocahan'. T'man ityio
Tyo'ts'on jn'aan nquii jon na ndyo jon yo najndei na tsixuan nquii Tyo'ts'on na co'xen jon
jaa. Quindit'maan'hin quiñoon'ndue.
10 Xjen na tëquee' Jesús quityquii' Jerusalén, tondic'uaa jndyue nn'an na m'an juu
tsjoon'ñeen, ta'x'ehan:
—Tsanvahin, ¿Nin ts'anhin?
11 Ndo' nn'an na ty'e yo jon, t'ahan, jnduehan:
—Ndö Jesús, nquii jon na incyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on. Jnan jon Nazaret nt'ö Galilea.

Tëquee' Jesús vats'on t'man
(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48; Jn 2:13-22)

12 Ndo' vi na jndë tëquee' Jesús vats'on t'man, tsoñ'en nn'an na condëëhan ndo' co-
nan'jndahan 'nan jo', tji' jonhan. Ndo' siquityee' jon mesa 'naan nn'an na conan'jndyo s'on
jo'. Majo'ntyi s'aa jon yo silla 'naan nn'an na condëë quintu'.
13 Ndo' tso jon ndëë nan'ñeen:
—Jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan: "V'aa njan tsixuanhan' v'aa yuu jon na covatjon
nn'an na conan'nein nnon Tyo'ts'on." Majo' 'o' cont'aho' na tsixuanhan' cha'vijon tsë'tsjö'
naijon cotoo' nannty'uee.
14 Ndo' juu xjen na m'aan Jesús vats'on t'man'ñeen, sque nannchjan na m'aan jon yo
nn'an na ndic'oca'. Ndo' sin'man jonhan.
15 Ndo' nque ntyee na conintque vats'on'ñeen yo nn'an na conan'man nchu vaa it-
siquindyi jñ'oon na tquen Moisés, jnty'iahan ts'ian t'man na s'aa Jesús na itsin'man
jon nn'an. Mantyi tondyehan na tonan'xuaa yotsca na tondue joo: "Cüit'maan' nquii
jon na tuihin tsjan tsochiihi David na jndyocahan'." Ndo' na nnda' jndue yotsca'ñeen,
majndeichen jnan'jmiin' ntyee'ñeen.
16 Jo' jnduehan nnon Jesús:
—¿Aa mandyi' nchu vaa condue yotscamin?
T'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Mandyi. Ndo' 'o' je', ¿Aa min'jon taconan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan'?:
'U' jndë sijnda' na yoquijndë yo yo'ndaa na ninvaa cotei',
nnan't'maan' yo'ñeen ja yo na xoncüee' n'on joo.
17 Jndë na tso Jesús na nnda', jnty'ii jon nan'ñeen, jndui' ntcüe' jon Jerusalén, tja jon tsjoon
chjo Betania. Jo' ntjohin natsjon.

Tju' Jesús jñ'oonvi' nacjoo' ts'oon higuera
(Mr 11:12-14, 20-26)

18 Tonco cüiichen xuee, xjen na vja ntcüe' jon Jerusalén, tyjee' na ninjndo' jon.
19 Ndo' jndyiaa' jon cüii ts'oon higuera na minntyjee'han' 'ndyo nato'ñeen, tëtsindyoo'hin
nnonhan', majo' min'ncüii të higo tana ntjii jon, xia'ntyi ve' tsco t'uii'han'. Tso jon nnon
ts'oon'ñeen:
—Tajon xuee vi ngaquichu' nnda' të 'u'.
Ndo' juu ts'oon'ñeen je', ninñoon' tcanhan'.
20 Já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon toninncyaa Jesús, ya na tquĕn cüenta na tui na nnda',
s'aahan' na ndicüaa' n'ŏn, jnduĕ nnon jon:
—¿Nchu tui na ninñoon' tcan ts'oonva'?
21 Jo' t'a Jesús jndyuĕ, itso jon:
—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', xe na aa covantyja ya n'onho', ndo' min tyi'c'onho'
na ve vaa na conan'tiuho', nndëë nt'aho' cha'na s'a juu ts'oon higuerava'. Ndo' chito
ve' xia'ntyi jo', mantyi nndëë nt'aho' min'cya ro nnon 'nan na ngioho' na jndyaa'han'.
Ntsijonhan' juuhan' cha'vijon na nndueho' nnon tyo'va': "Quenan' ntjoohin. Cüa, cju'han'
'u' quityquii' ndaandue", ndo' nndui na nnda'.
22 Ee ncüii cüii nnon jñ'oon na cotanho' na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, xe na aa vantyja
n'onho' na ncy'onho'han', mancüiixjen ncy'onho' cüentahan' cha'xjen na cotanho'.

Najndei na tsixuan Jesús
(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

23 Jndë na tui na nnda', tëquee' nnda' Jesús vats'on t'man. Viochen xjen na itsi'man
jon ndëë nn'an na sque jo', nque ntyee na conintque yo nin'joo nn'an na conintque ndëë
ntyjehan nn'an judíos, tentyjaa'han nnon jon. Tax'ehan nnon jon, jnduehan:
—¿Nin najndei na matsixuan' na tji' nanmin' quii' vats'on? Ndo' ¿Nin nquii ts'an na
tyincyaa na matsixuan'han'?
24 Jo' t'a jon jndyuehan, itso jon:
—Mantyi ja ngüax'ë cüii jñ'oon ndëëho'. Xe na aa nt'aho'han', yajo' mantyi ntsjö ndëëho'
nin nquii tyincyaa najndei na matsixuan na s'a na nnda'.
25 Ntyja 'naan' na totsiquindëë' Juan nn'an, ¿Nin juu t'ua ts'ian'ñeen nnon jon? ¿Aa
nquii Tyo'ts'on jñonhin na quits'aa juu na nnda', ndo' aa ve' nn'an jndue na quits'aa juu
ts'ian'ñeen?
Ndo' nan'ñeen je', ta'han, tonan'nein nquehan yo ntyjehan. Jnduehan:
—¿Nin jñ'oon nt'a na nnda' vaa na ivax'ee jon ndëë? Ee xe na aa nnduë na nquii Tyo'ts'on
t'ua jon ts'ian'ñeen nnon Juan, yajo' ngitso jon ndëë: ¿Ndu na tatëntyja n'onho' jñ'oon na
totso juu Juan'ñeen?
26 Majo' xe na aa nnduë na juu najndei na totsixuan jon jnanhan' ve' ntyja 'naan nn'an,
joo nn'an na jndye jndyi'hin nndëë nt'uevi'han jaa ng'e tsoñ'enhan cotji'han cüenta na juu
Juan tonduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

27 Ndo' t'ahan 'ndyo Jesús, jnduehan:
—Juu Juan'ñeen, ntyja 'naan' ts'ian na totsixuan jon, min tyi'quindió nin juu t'ua ts'ian'ñeen nnon jon.
Yajo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Tanin, min ja xequitsjö ndëëho' nin juu na tyincyaa najndei na matsixuan na mats'a nan'min'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ve ts'an na ninncüii tye
28 Yajo' sininntyichen Jesús ndëë nan'ñeen:
—Ntsinën jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'. C'oon' n'onho' ntyja 'naan'han'. Tom'aan ncüii ts'an. Tom'an ve ntsinda jon nannon. Tso jon nnon jnda jon, tsan na tui jndyee: "'U' jnda, xevahin cja' quitsa' ts'ian na vaa ntjon njan."
29 T'a tsan'ñeen, itso juu: "Ja tye', tyi'cjötö." Majo' vi jndëcya scüejndyohan' 'nan na sitiu juu, tja juu, tëquits'aa juu ts'ian.
30 Ndo' vi jndëcya, sindyoo' tyehan nnon ncüiichenhin. Majuuntyi jñ'oon tso jon nnon juu. T'a juu 'ndyo jon: "Ya tye', ncjö," majo' tatja juu.
31 Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:
—Cüa je', quindueho', ¿Nin cüii na ve joohan jnt'ahan cha'xjen na nt'ue ts'on tyehan?
T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Jnda jon tsan na vejndyee.
Ndo' tso Jesús ndëëhan:
—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', nque nn'an na cotye s'on na cotyion nn'an ntyja 'naan' tsanm'aants'ian tsjoon Roma ndo' mantyi joo nanntcuntjaa', tyuaa'ntyi nninncyahan na ntye'ntjon Tyo'ts'onhin ntyja na cotsam'anhan, chito 'o'.
32 Ee tyjee' Juan quii' nt'anho' na toninncyaa jon jñ'oon na si'manhan' nchu vaa na chuhan' na c'onho' tonnon nquii Tyo'ts'on, majo' 'o' ta'nan tëntyja n'onho' jñ'oon na toninncyaa jon. Majo' nque nn'an na cotye s'on na cotyion nn'an ntyja 'naan' gobiernon ndo' mantyi yo joo nanntcuntjaa', joohan tëntyja n'onhan jñ'oon na toninncyaa juu Juan'ñeen. Ndo' 'o' min na jnty'iaho' na tui na nnda', majo' ta'nan ntcüe' n'onho' min tyí'cantyja n'onho' jñ'oon na toninncyaa jon.

Nn'an na totquen cüenta nt'öönt jon
(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)
33 "Nanein ntsinën cüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na cüaa' n'onho'han'. Tom'aan ncüii ts'an na vaa tyuaa 'naan' jon. Jnon' jon nt'öönt jon tëndöndyoo' tsjan. Ndo' tyii' jon teonntjö' xi'jndiohan'. Jndë jo' jñ'en jon pila yuu jon na ngocue ndaa' joo tëndöndyoo' tsjan na jndë jnty'ii nanntjon'ñeen. Jndë jo' sia jon cüii v'aandye naijon na nc'oon ts'an na ntquen cüenta juu ntjon'ñeen. Jndë jo' sijnda' jon nin nn'an na nnt'a ts'ianhan', jndë jo' jndui' jon, tja jon cüiichen ndyuaa na tycya.
34 Ndo' ya na jndë tentyja xjen na jndë tque tëhan', jñon jon mosoo' jon na m'an nan'ñeen na coquichohan të na tantjon juu tyuaa 'naan' jon.
35 Majo' joo nn'an na cont'a ts'ian tyuaa 'naan' jon, ty'onhan joo moso'ñeen. Cüii tsan'ñeen tja'hanhin. Cüiichen tsan'ñeen jnan'cuee'hanhin. Ndo' tsan na jndë ndye, totuen'han ntjö'hin.
36 Ndo' juu patrón'ñeen, xjen na jndyii jon na nnda', jñon nnda' jon majndyentyichen mosoo' jon na m'an nan'ñeen. Majo' nin'cüajon jnt'ahan yo joo nan'ñeen.
37 "Na mats'iañ'en nquii tsans'a jnda jon, jñon jonhin na m'an nan'ñeen. Ee sitiu jon: "Mancüiixjen nt'ahan na njonhin."
38 Majo' joo nan'ñeen na cont'a ts'ian, ya na jnty'iahan juu jnda nquii patrón'ñeen, jnduehan ndëë ntyjehan: "Ndö jnda nquii patrón. Tsanva', vi na jndë tue' tye juu, ntjo tyuaava nt'ö juu. Cüa, quinan'c'uëhin cha' 'naan' juu ntjohan' nduë."
39 Ndo' ty'onhanhin, tjue'hanhin toxen' juu ntjon'ñeen, ndo' jnan'cuee'han jon.
40 Taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:
—Juu ts'an na 'naan' ntjon'ñeen, xjen na ncüjee' nnda' jon, c'oon' n'onho' nin 'nan nts'aa jon yo joo nan'ñeen na cont'ahin ts'ian tyuaa 'naan' jon.
41 T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:
—Majnda' na ntscüje jonhan ng'e tyia jndyi nan'xuanhan, ndo' nninncyaa jon juu ts'ian'ñeen ndëë mañoon nn'an na nninncyahan 'nan na ngüantjon tyuaa 'naan' jon xjen na ngue' ntjonhan'.
42 Ndo' sininntyichen Jesús ndëë nan'ñeen na sijoon' nquiihin na conduihin tsjö' ya. Tso jon:
—Joo albañil na conan'yahin tsjaan' v'aa, majuuto tsjö' na conduehin na tyi'je'cüijnt'uehan', majndë vaquityentyenhan' nquii naijon na tjihan' nquii tsjaan'

v'aa. Nquii ta Tyo'ts'on sijnda' jon na nnda'. Ndo' ndicuee' na ncüaa' ya nn'ön na cojnty'ia na tuihan'.
43 Ng'e na nnda' vaa na tsi'man juu jñ'oon'va', ndö jñ'oon na matsjö ndëëho'. Juu na tyincyaa Tyo'ts'on na conan'jonho' ntyja 'naan' na itye'ntjon jon nn'an ntyja na cotsam'anhan, ncüji' ntcüe' jon na nan'xuanho'han', ndo' nninncyaa jon na mañoon nn'an nnan'xuanhan juu ts'ian'ñeen. Ndo' ndit'maan' jon ntyja 'naan' juu ts'ian na nt'a nan'ñeen.
44 Ndo' ntyja 'naan' tsjö'va' na sinën ndëëho', minninchen ts'an na tyi'cüaa' ts'on juu ntyja njan, vi' ntjon tsan'ñeen cha'vijon ts'an na tonhin na tyioohin nacjoo' tsjö'. Majo' ts'an na tyi'cantyja ts'on ja, majnda' nt'uiivi'han'hin ya na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan nnon jon. Ntyja 'naan' 'nan na ngenon tsan'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon na tyioo ncüii tsjö' t'man nacjoo' juu na sitiuu jndëhan'hin.
45 Ndo' joo jñ'oonmin' na tyi'quitso nquii' Jesús joohan', nque ntyee na conintque yo nn'an fariseos, vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, taa' n'onhan na tji' jonhan' ntyja 'naanhin.
46 Ng'e jo' nin'quit'uehan jon, majo' ncyaahan nn'an na jndye jndyi'hin, ee nan'ñeen tji'hin cüenta na conduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on.

22

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' na toco ts'an
(Lc 14:15-24)

1 Cüiichen jon sinin nnda' Jesús ndëë ntyee na conintque yo nn'an fariseos. Sinin jon jñ'oon na tyi'quitso quii'han' ndëëhan:
2 —Juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii rey na s'aa jon nguee t'man na ngoco tsans'a jnda jon.
3 T'ua jon ts'ian ndëë mosoo' jon na quitsaquitqueen'han tsoñ'en nn'an na jndë siquindyii jon na ncyohan nguee na its'aa jon. Majo' joo nan'ñeen tajnt'ue n'onhan.
4 Ng'e jo' jñonchen jon moso, tso jon ndëëhan: Quindueho' ndëë nn'an na jndë siquindyi ja na ncyohan ng'e jndë min cje 'nan na nninjnt'ue na ngoco juu tsans'a jnda. Jndë iscüjë ndoro yo minndyechen quioo' na jndë siqui'mën, jndë tijñ'oon' tsoñ'en, mang'e jo' ncyohan nguee na ngoco juu tsans'a jnda.
5 Majo' joo nan'ñeen je', tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon na tyey'on mosoo' jon. Ncüii joohan tëquits'aa juu ts'ian tyuaa 'naan' juu. Ncüiichenhin tëquijndëë juu 'nan.
6 Ndo' minndye nan'ñeen t'uehin mosoo' jon, ji vaa jndyi tja' nan'ñeen joohan ata jnan'cüjehanhin.
7 Ndo' vi jndë taa' ts'on juu rey'ñeen na nnda' tont'a nn'an mosoo' jon, siv'ii jndyi jon. Jo' jñon jon sondaro 'naan' jon na quitsanan'cüjehan nan'ñeen. Ndo' jñonhan chon tsjoon nan'ñeen.
8 Jndë jo' tso jon ndëë minndye mosoo' jon: Tsoñ'en jndë tijnda' ya na ndit'maan' na ngoco tsans'a jnda, majo' nn'an na tquën' jndyëë na ncyohin ngueeva, taviquinan'xuanhin na nts'a na njonhan.
9 Nanein c'oho' nquii nata t'man, jo' qui'manho' ncüii cüii ts'an na ntjonho' jo'. Quindueho' ndëëhan na quindyontyjaa'han na icoco juu jnda.
10 Ndo' joo moso'ñeen, jndui'han, jndyi'han nata quii' tsjoon. Jnan'ncüihan tsoñ'en nn'an na tjonhan. Ñ'en nn'an na tyia nn'anhan ndo' ñ'en nn'an na ya nn'an. Ve' nda' ro s'aahan' na too' v'aa yo nn'an na jnan'ncüihan na toco jnda nquii rey'ñeen.
11 "Majo' nquii jon, xjen na tëquee' jon na nninncyaa jon ts'on nn'an'ñeen, jndyiaa' jon ncüii ts'an na tyi'cüe juu ndiaa cha'xjen juu ndiaa cocüe nn'an na conan'jonhan ya na ngoco ts'an.
12 Itso jon nnon juu: "'U' ntyjë, ¿Ndu na jndyoque' ntjoohin ndo' min tyi'cüe' ndiaa cha'xjen na cocüe nn'an ya na icoco ts'an?" Majo' tsan'ñeen, min'ncüii jñ'oon ta'nan t'a.
13 Jo' juu rey'ñeen tso jon ndëë nn'an na cotye'ntjon nnon jon: "Quinan'tyenho' ng'ee tsanva' yo nt'ö juu. Ndo' quitjue'ho'hin ch'en naijon najaan jndyi. Jo' yuu na cotyuee nn'an ndo' cocüa'hin ndi'n'onhin na iquii jndyihan'hin."
14 Ndo' sintycüii Jesús jñ'oonva', itsontyichen jon:
—Jndye jndyi nn'an na i'man Tyo'ts'on na quintcüe' n'onhin yo jnanhin, majo' tyi'jndyehin icüji jon na nnan'xuanhan cüentaa' jon.

Nan'xuan na quityiön s'on cüentaa' gobiernon
(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

15 Yajo' jndui' nn'an fariseos'ñeen, jnan'nein nquehan yo ntyjehan nchu vaa nquii nnt'ahan na quit'uiivi'han' Jesús tsojnaan' joo jñ'oon na itsinin jon.
16 Jndë jo' jñonhan vendye ntyjehan yo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes na quitsataxee' nan'ñeen nnon Jesús. Ty'ehan, jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangió na condui 'u' ts'an na tyi'je'quitsivi'nn'an'. Jñ'oon na mayuu' na matsi'man' ndë nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yo nn'an. Min tamatyi' cüenta nchu vaa na conan'tiu nn'an oo nchu vaa nan'xuanhan.
17 Quitsu' nndyë nchu vaa matsitiu': ¿Aa chuhan' na quityiön s'on nnon tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, oo aa tyi'quichuhan'?
18 Majo' taa' ts'on Jesús manyan na nan'xuanhan. Tso jon ndëëhan:
—'O' na ve vaa na conan'tiuho', ¿Ndu na jen cojnt'ueho' nchu vaa nquii nt'aho' cha' quit'uiivi'han' ja?
19 Cüa, quinan'manho' nnön cüii xoquitu' na cotyionho' s'on na ican gobiernon.
Yajo' tji'han ncüii s'on denario, jnan'manhinhan' nnon jon.
20 Ndo' taxee' jon ndëëhan:
—Juu xoquitu'vahin, ¿Nin ts'an 'ndyo nnon na chuu'han'? Ndo' ntjimin, ¿Nin ts'an xuee'han'?
21 T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Ndö 'ndyo nnon nquii tsanm'aants'ian t'man yo xuee' nquii jon.
Jo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan:
—Jo' nquii tsanm'aants'ian t'man, quityionho' s'on nnon jon na tsixuan jon na ncy'oon jon cüentahan'. Ndo' mantyi tsoñ'en na vacüja'han' Tyo'ts'on, ncyaho'han' cüentaa' nquii jon.
22 Ndo' vi na jndë jndyehan na nnda', vacue m'aan' n'onhan na nnda' vaa na tso jon. Jnty'ehin jon, ty'ehin.

Cota'xee'han ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an
(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

23 Maninjuuntyi xee'ñeen sque nn'an tmaan' saduceos na m'aan Jesús. Quii jndyue nan'ñeen na joo nn'an na jndë tjë, tyi'je'quita'ndo' xcohan. Ndö vaa jñ'oon jnduehan nnon jon:
24 —Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, juu jñ'oon na ty'ön cüenta na tquen Moisés icoxenhan' na ncüii tsans'a, xe na aa tue' juu ndo' min ta'nan ntsinda jon yo scuu' jon, yajo' ijndei'han' na juu tyje ts'oo'ñeen ngoco juu yo scuu' tsoxio juu. Nc'oon ntsinda juu yo juu tsanscu'ñeen cha' ntsinonhan' na tantsinda xio juu na tui.
25 Ndö vaa 'nan na tui, cüii jon quii' nt'án tom'an ntyque' nannon na nincüii ts'an ntsindahan. Juu tsantque toco juu, majo' tue' juu. Tantsinda juu yo scuu' juu. Jo' tyje juu ts'oo'ñeen, toco juu yo scuu' tsoxio juu.
26 Ndo' majo'ntyi tsans'a na jndë ve, ta'nan ntsinda juu yo tsanscu'ñeen xjen na tue' juu. Majo'ntyi tjon tsan na jndë ndye, ndo' manincüajon ata tsan na jndë ntyque'.
27 Ndo' mats'iañ'en mantyi nquii tsanscu'ñeen, tue' juu.
28 Ta, juu jñ'oonva na nin'quita'x'ë nnon'. Juu xjen na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, ¿Nin ncüii joo na ntyque'hin na ndiscuhin juu tsanscu'ñeen? Ng'e ninvaa na ntyque' nan'ñeen tondiscuhin jon.
29 T'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—'O' cochue' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva', ng'e min na conan'jn'aanho' jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na vaa, majo' tyi'covaa' n'onho' nin 'nan nin'quitsiquindyihan'. Min ndicüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu najndei na condui jon.
30 Ee juu xjen na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, taxe'quitonco nnda'han, min nannon, min nanntcu. Ee juu xjen'ñeen nnan'xuanhan cha'na ángeles na m'an quiñoon'ndue.
31 Ndo' mantyi juu jñ'oon na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, ¿Aa min'jon tyí'conan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë jndui na itso jon:
32 "Ja condui Tyo'ts'on na totsit'maan' Abraham, yo Isaac ndo' yo nin'Jacob." Mang'e na tso jon na nnda', itsiquindyihan' na conduihin Tyo'ts'on ntyja 'naan nn'an na cota'ndo', chito ntyja 'naan nt'oo.
33 Ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, xjen na jndyehan na sinin jon jñ'oonmin', vacue tom'aan' n'onhan jñ'oon na totsi'man jon.

Jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', jaa'ntyi tsixuanhan'
(Mr 12:28-34)

34 Joo nn'an tmaan' fariseos jndyehan na juu jñ'oon na sinin Jesús, sichenhan' jndyue ntyjehan nn'an saduceos'ñeen, ng'e jo' jnan'ncüihan ntyjehan.
35 Ndo' ncüii joohin, ts'an na tsi'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés, taxee' jon ncüii jñ'oon nnon Jesús na nt'ue juu na juu jñ'oon na ntsintcüe' jon, ndëë nninjnt'uehin juuhan' na quit'uiihan' jon. Tso juu:
36 —'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on, quityquii' jñ'oon' jon na tquen Moisés, ¿Nin jñ'oon na t'manntyi na ico'xenhan'?

37 T'a Jesús 'ndyo tsan'ñeen, tso jon:
—“Juu jñ'oon na njonntyichen tsixuanhan', ndo' na t'manntyichen ico'xenhan', ndö vaa na itsohan': Nquii Tyo'ts'on na conduihin na co'xen jon 'u', cüivintyji'hin yo na mancha'chen tson' yo ninvaa ñuan', yo tsoñ'en 'nan na matsitiu'.”
38 Juu jñ'oonva' na ico'xenhan', juuhan' njonntyichenhan' ndo' juuhan' navejndyee ngue quityquii' tsoñ'en jñ'oon na ico'xenhan'.
39 Ndo' jñ'oon na jndë ve itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon'ñeen. Ndö vaa na itsohan': “Cüive'nchji' minninchen ts'an cha'xjen ve'nchjii nquii 'u'.”
40 Joo ve jñ'oonmin' conduihan' x'ee tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés yo jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncya nn'an ndyu na toxen'chen na tonduehan nchu vaa 'nan na nguaa.

Cristo conduihin Jnda Tyo'ts'on
(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)
41 Viochen xjen na ninvaa m'an nn'an tmaan' fariseos, taxee' Jesús cüii jñ'oon ndëëhan.
42 Tso jon:
—¿Nchu vaa na cotji'ho' cüenta ntyja 'naan' nquii juu na conduihin Cristo? ¿Nin ts'an tsjan 'naan'hin?
T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Conduihin tsjan David na jndyocahan'.
43 Ndo' tso jon ndëëhan:
—Mayuu' na nnda'. Ndo' nquii David yo na tyincyaa Espíritu Santo na jnda' xquen jon, tji jon ncüii jñ'oon ntyja 'naan' Cristo, tsjan 'naan' nquii jon na jndyocahan', na itso jon na ityentjon Cristo jon. Ndö juu jñ'oon na tji David, ndö vaa na itsiquindyihan':
44 Nquii ta Tyo'ts'on ico'xen jon tsoñ'en, tso jon nnon nquii jon na conduihin na ityentjon jon ja:
“Quijman' nc'ia ntyjaya naijon na itsit'maan'han' 'u' ata xjen nque nn'an na jndohan 'u' jndë tju'cjëhan nacje 'nan'.”
45 Ndo' tsontyichen Jesús:
—Ndö vaa jñ'oon mavax'ë ndëëho': Juu David itso jon na nquii Cristo conduihin tsjan 'naan' nquii jon na jndyocahan', yajo' ¿Nchu vaa na itso jon na nquii Cristo conduihin nquii ta na ityentjon jonhin?”
46 Majo' min'ncüii joo nan'ñeen tyi'quindëë nt'ahin yo jñ'oon na taxee' jon. Ndo' mantyi xuee na tacachenhan', tavi 'nan ts'an ty'oon na t'man ts'on na ngüaxee'ntyichen jñ'oon nnon Jesús.

23

Ncyaa Jesús jnan fariseos yo nn'an na conan'manhan nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés
(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)
1 Jndë jo' sinin Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin yo ndë já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:
2 —Nque nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés yo joo nn'an tmaan' fariseos, ty'onhan cüenta juu ts'ian na totsixuan Moisés na quinan'quindyiihinho' nchu vaa tsi'man juu jñ'oon na tquen tsan'ñeen.
3 Mang'e jo' quitquenho' cüenta jñ'oon na conan'manhan. Ndo' quinan'quindëho' tsoñ'en cha'xjen na coto'xenhan na quint'aho'. Majo' tyi'ntsantyjaho' cha'na cont'a nquehan, ee joohan ya jñ'oon na coninncyahan, majo' ñoon ñoon 'nan na cont'ahan.
4 Ee nquehan cotquenhan jñ'oon na ijndei'han' na quinan'quindë nn'anhan' na itsijonhan' juuhan' cha'vijon conan'tyenhan ncüii xu na ja na cotyiohinhan' quitya' nn'an. Majo' min nquehan tyi'je'quityi'han min ve' nin'ncüii ndëë ndueehan na ntejndeihan nan'ñeen.
5 Tsoñ'en 'nan na cont'ahan, cont'ahinhan' cha' quitquen nn'an cüenta na jen conan'quindëhan. Min ntjan na ntuein chjo na chuu' jñ'oon' Tyo'ts'on, conan'tyenhinhan' quitahan yo ndueehan. Joo jñ'oon'ñeen tji nquehinhan' nnon ntjan'ñeen. Cont'ahin na nnda' cha' quitquen ntyjehin cüenta na njon jndyi ngiohan juu jñ'oon' jon. Ndo' mantyi ndiaatonco na cüehin, toncontyichen nman 'ndyohan' cont'ahan, chichen ndiaa' min'cya ro ts'an.
6 Ndo' mantyi ya na covee' nguee, cojoo' n'onhan na nquehan ngüendyuaa naijon na itsiquinjonntyichenhan'hin. Ndo' ya na covancüi nn'an vats'on, cojnt'uehan silla na tonnonntyichen naijon na ndit'maan'hin.
7 Mantyi cavee' jndyi ngiohan na nninncyaa ts'an ts'on joohan xoncüe ts'ua, ndo' na quindue nn'an ndëëhan na mastrohin na conan'manhin jñ'oon na tquen Moisés.

8 “Majo' 'o' tyi'jnt'ueho' na quindue nn'an mastro 'o', ng'e tsoñ'enho' conduiho' ntyje
nqueho', ndo' xia'ntyi nquii Cristo conduihin mastro 'naanho'.
9 Min tyi'nan't'maan' 'o' ncüii ts'an tsonnangue na nndueho' na conduihin tyeho'. Ng'e
ninncüiihin na conduihin Tyeho', nquii jon na m'aan jon quiñoon'ndue.
10 Min tyi'ninncyaho' na ndue nn'an na 'o' conduiho' nn'an na co'o jndyeeho', ng'e
xia'ntyi nquii Cristo conduihin na vja jndyee jon tondëëho'.
11 Ndo' minninchen ts'an na t'manntyi conduihin quii' nt'anho', chuhan' na quitye'ntjon
juu ndëëho'.
12 Min'cya ro ts'an na itsiquinjon nquiihin, ncju'cje Tyo'ts'onhin. Ndo' minninchen ts'an
na iju'cje nquiihin, ntsiquinjon Tyo'ts'onhin.
13 “'O' nn'an fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' jñ'oon na tquen Moisés, vi' jndyi
ntquenonho'. 'O' ve' cont'a nqueho' na jen ya nn'anho', majo' cot'ioo'ho' ndëë nn'an cha'
tyi'ndëë nnan'jonhan yo na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an. 'O' tyi'quita'nguee'ho' na ntye'ntjon
jonho', ndo' joo nn'an na nin'quinan'jonhan ntyja 'naan'han', conan'ntcüe'ho'hin.
Nqueho' tyi'nin'quityii'ho' juu na ityentjon jon, min tyi'nin'ncyaho' na ngoque' nn'an ntyja
'naan'han'.
14 “'O' nn'an tmaan' fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' jñ'oon na tquen Moisés, vi'
jndyi ntquenonho'. 'O' ve' cont'a nqueho' na njon jndyi Tyo'ts'on ngioho'. Majo' joo
nanntcu ninnque, cotyjeho' nt'aahan, ndo' cha' nnan'tiu nn'an na njon jndyi Tyo'ts'on
ngiohan, jndye jñ'oon conan'neinho' nnon jon cha' tyi'ntsi'man nquii'han' na vi' nn'an
'o'. Mang'e jo' juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahin nnon jon,
t'manntyichen nt'uiivi'han' 'o'.
15 “'O' nn'an tmaan' fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na
tquen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na ya jndyi nn'anho'. 'O' tycya
coma'ndyi'ho' ata covet'ioho' ndaandue na cojnt'ueho' min ninncüii ts'an na ntsijonhin yo
jñ'oon na coninncyaho'. Ndo' ya na jndë jndë jnt'aho' na vantyja juu cha'xjen cont'aho',
yajo' vjay'oonhan'hin na ji vaachen nts'aa juu. Ndo' na nnda', jaa'ntyichen nt'uiivi'han'hin
quii' v'io, chichen 'o'.
16 “Vi' jndyi ntquenonho', 'o' na conan'manho' ndëë ntyjeeho', majo' itsijonhan' 'o'
cha'vijon nannchjan. Ee ya na icüji' ts'an xuee' vats'on t'man, cha' quitsi'manhan' na ntyjii
Tyo'ts'on na jñ'oon mayuu' itsinin juu, condueho' na tyi'jaa' jñ'oon'ñeen na iquentyen juu
nacjoo' juu. Majo' condueho' na juu jñ'oon na ncüji' ts'an xuee' s'on ijan na tcüe' vats'on
t'man cha' quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on na jñ'oon mayuu' itso juu, juu jñ'oon'ñeen
cotji'ho' cüenta ja'ntyichenhan'.
17 'O' nan' jndyi nquenho'. Nan'xuanho' na nchjan yantyiho'. Ee ¿Nin cüii na ve nan'min'
njonntyichen tsixuanhan'? Juu s'on ijan tyi'njonchen tsixuanhan' ng'e joo 'nan na jndë yo
s'on'ñeen, iquenhan' joohan' cüentaa' Tyo'ts'on ng'e itsixuanhan' ntyja 'naan' nquii vats'on
t'man.
18 Ndo' mantyi condueho' xjen na icüji' ts'an xuee' nnontyiu quii' vats'on t'man cha'
quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on na mayuu' jñ'oon na itso juu, tyi'jaa' jñ'oon icüji' juu.
Majo' condueho' na juu jñ'oon tji' ts'an xjen na icüji' juu xuee' s'i quioo' na cotyio nn'an
nnontyiu'ñeen cha' quitsi'manhan' na ntyjii Tyo'ts'on jñ'oon na mayuu' condueho', juu
jñ'oon'ñeen jaa'chenhan'.
19 'O' nan' jndyi nquenho'. Quindëñ'en nan'xuanho' nannchjanho'. Ee ¿Nin cüii na
ve nan'min' njonntyichen tsixuanhan'? Juu s'i quioo' na cotyio nn'an nnontyiu'ñeen
tyi'cüentyja na njonchen conduihan'. Ee juu nnontyiu naijon contyjo si'ñeen, juuhan'
njonchen tsixuanhan' ng'e ntyja 'naan'han' iquenhan' si'ñeen cüentaa' Tyo'ts'on.
20 Jo', juu ts'an na iquentyen ncüii jñ'oon nacjoo' nquii xjen na icüji' juu xuee' nnontyiu
quii' vats'on t'man cha' quitsi'manhan' na mayuu' jñ'oon tso juu, chito xia'ntyi ntyja
'naan' nnontyiu'ñeen iquentyen juu jñ'oon, mantyi iy'oonhan' tsoñ'en 'nan na contyjo
nacjoo'han'.
21 Ndo' juu ts'an na iquentyen ncüii jñ'oon nacjoo' nquii na icüji' juu xuee' vats'on
t'man, chito ixia'ntyi ntyja 'naan'han' iquentyen juu jñ'oon, ndo' mantyi iy'oonhan' nquii
Tyo'ts'on na m'aan jon jo'.
22 Ndo' juu ts'an na iquentyen ncüii jñ'oon nacjoo' nquii na icüji' juu xuee' quiñoon'ndue,
chito xia'ntyi ntyja 'naan'han' iquentyen juu jñ'oon, mantyi iy'oonhan' juu silla na
manin'ts'iaan' 'naan' Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nquii jon na vequityen jonhan'.
23 “'O' nn'an fariseos yo 'o' na conan'manho' nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na
tquen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na conduiho' nn'an na
conan'quindë. Ee coninncyaho' diezmo cüentaa' Tyo'ts'on ntyja 'naan' na cove' ntjon
'naanho', ata min ve' tsco quichi menta yo tsco anís yo ntqueen' cominon na coninncyaho',
majo' juu jñ'oon na jaa'ntyi tyquii' jñ'oon na tquen Moisés, tyi'nin'quita'nguee'ho'han'. Joo

jñ'oon'ñeen conan'manhan' nchu vaa na nc'onho' cha'xjen na chuhan' tonnon Tyo'ts'on, yo na quinan'vengioho' nn'an ndo' mantyi quinan'quindëho' jñ'oon na condueho'. Ee cha'xjen na itsohan' na coninncyaho' diezmo, mantyi quinan'quindëho' jñ'oonmin' na njonntyichen conduihan' na tquen Moisés.

24 Itsijonhan' 'o' cha'na nn'an na conan'cü'aanhan ndaatioo na covehan cha' ncüji'han' quioo' quijndë, majo' tyi'quitquenhan cüenta na tondye tsjo'ñeen, jo' ñjon ncüii camello tue'. Ee cojoo' n'onho' na nin'quinan'quindëho' jñ'oon na tyi't'manchen nan'xuanhan', majo' jñ'oon na njonntyichen tyi'nin'quinan'quindëho'han'. Mang'e na nnda', 'o' nan'xuanho' nn'an na conan'manho' nato ndëë nn'an, majo' nqueho' conduiho' cha'vijon nannchjanho' na cove'jndyeeho' ndëëhan.

25 "'O' nn'an fariseos yo 'o' nn'an na conan'manho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na ya jndyi nn'anho' majo' juu na cotsam'anho', itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na ya ya itsintju' juu naxen' vaso yo xio, majo' quityquii'han' ty'a jndyihan'. Ee 'nan na cocüa'ho' na ñjonhan' jo', nan'xuanhan' 'naan nn'an na conty'ueeho' yo na tyi'nin'quitquen nqueho' xjen yo 'nan na nt'ue jndyi n'onho'.

26 'O' nn'an fariseos, 'o' conduiho' cha'vijon nannchjan. Nqueho' quitquen jndyoyuho' na tonnon Tyo'ts'on, yajo' ntyja 'naanho' ntsijonhan' cha'vijon na jndë jnan'ntju' 'o' quityquii' vaso yo xio. Ndo' na nnda', nts'aahan' na cüejon ntju' quityquii'han' yo naxen'han'.

27 "'O' nn'an fariseos yo 'o' na conan'manho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee 'o' ve' cont'a nqueho' na ya jndyi nn'anho'. Majo' itsijonhan' 'o' cha'na ndi'nt'ua na ve' cjohan' quichi' jndyi ndyiaa' ts'an, majo' quityquii'han' too' ndi' nt'oo yo tsochen nnon 'nan ty'a nan'xuanhan'.

28 Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho' ee tondëë nn'an cont'aho' na jen ya nn'anho', majo' tyquii' n'onho' ninnquii'chen ve vaa na conan'tiuho', yo na too'chenhan' m'aan 'nan tyia.

29 "'O' nn'an fariseos yo 'o' na conan'manho' nchu vaa siquindyi jñ'oon na tquen Moisés, vi' jndyi ntquenonho'. Ee ve' cont'a nqueho' na jen ya nn'anho'. Ee conan'yaho' ndi'nt'ua 'naan nque nn'an na toninncyahin jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' mantyi conan'tycüi'ho' ndi'nt'ua 'naan nt'oo na totsam'anhan yo na chuhan'.

30 Ndo' condueho' xe na juuhan' aa m'anho' juu xjen na tom'an ndochiho' ndyu'ñeen, tyi'xequinan'jonho' xjen na tonan'cüje nan'ñeen nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on.

31 Ndo' na condueho' na nnda', nqueho' cotji' jndyoyuho' jñ'oon nacjoho' na conduiho' tsjan 'naan nan'ñeen na jndyocahan', nque nan'ñeen na tonan'cüjehan nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on.

32 Mang'e jo' cha'xjen na tont'a ndochiho', quinan'quindëñ'enho'han'.

33 "'O' ntyja 'nan tyia na cont'aho', conduiho' cha'vijon nda quinduntja. Min'ncüii 'nan je'quindëë nt'aho' cha' ntyja 'naan'han' ndyaaho' juu navi' na nt'uiihan' nn'an na nc'ohan v'io.

34 Mang'e jo' matsjö ndëëho', quii' nt'anho' njñön ja nn'an na nninncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëho' na nnan'neinhin ndëëho' yo ntyja 'naan' na jnda' xquen jon ndo' na nnan'manhan ndëëho' nchu vaa na ico'xen jon. Majo' minndye nan'ñeen, nnan'cüjeho'han. Ndo' ñ'en ntyjehan njñonho'hin nonjn'aan. Ndo' ñ'en nan'ñeen na ntja'ho'hin quii' nt'aan'on. Ndo' ñ'enhan na nty'eho'hin ncüii ndo' ncüii tsjoon.

35 Ndo' tsojnaan' na nt'aho' na nnda', ndyionho' jnan nn'an na jnan'cüjehan tsoñ'en nn'an na tonduihan nn'an na jnt'ahan 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on xjen na tye' na m'aan tsonnangue ata xjen nein. Ngitye' na nt'uiivi'han' 'o' xjen na iscuee' Caín tyje juu Abel, tsan na tova m'aan juu cha'xjen na chuhan', jndyocahan' ata xjen jnan'cuee' ndochiho' nquii Zacarías jnda Berequías xoncüe quii' ntan' nnontyiu t'man yo ta vats'on t'man.

36 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsoñ'enho' na m'anho' nanein, majndë majnda' na nt'uiivi'han' 'o' ntyja 'naan' tsoñ'en navi'min' na tquenon nan'ñeen.

T'ioo Jesús ntyja 'naan nn'an Jerusalén
(Lc 13:34-35)

37 "'O' nn'an Jerusalén na conan'cüjeho' nn'an na coninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa ndo' cotuen'ho' ntjö' joo nn'an na ijñon jon na m'anho', majndye jnda tontyja ts'ön na ntsincüi ja 'o' na nc'onho' ntyja njan cha'xjen ncüii quitsjon xque itsincüi o' ntsinda o' quityquii' tsëë' o'. Majo' 'o' ta'nan jnt'ue n'onho'.

38 Jo' quitquenho' cüenta, jndë jnty'ii Tyo'ts'on 'o', taje'cüantyjee'ntyichen jon tsjoonho'.

39 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nanein na tonnonchen taxe'quijnty'iantyichenho' ja ata juu xjen ya na ngüentyja xuee na nndueho': "Ityio Tyo'ts'on jn'aan nquii jon na icüjee'non jon na m'an jaa yo juu najndei na condui nquii jon."

24

Itsiquindyi Jesús na ndyuii' vats'on t'man
(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

1 Jndui' Jesús vats'on t'man, ndo' viochen xjen na vja jon, já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon toninncyaa jon, jnan'ndyoo' já nnon jon. T'á na conan'mán nnon jon nchu xjen na nancoo' jndyi nt'aa cüentaa' juu vats'on t'man.

2 Majo' t'a jon jndyuë:

—Mayuu', itso jon, nanein cojnty'iaho' nt'aamin'. Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tyi'xe'qui'ndyihan' min'ncüii tsjö' nacjoo' ntyjehan'. Tsoñ'en nt'aamin' ndyuii'ñ'enhan'.

Jn'aan na conan'manhan' na manndyo ntycüii tsoñ'en
(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

3 Ndo' sá tyo' na m'an n'oon olivos. Ndo' vi na jndë tëcjo Jesús jo', já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon toninncyaa jon, santyjá' nnon jon cha' nndëë nnan'nĕn yohin na ninnquëchën. Jnduë:

—Quitsu' ndë yuu xjen na ndui nan'min' na tsu'. Ndo' ¿Cüan na ndityincyoo' na ntsi'manhan' na jndë tindyo nndyo' nnda' ndo' na mantycüii tsonnangue?

4 T'a Jesús jndyuë, itso jon:

—Quitquenho' cüenta na minncüii ts'an tyi'ntsivi'nn'an 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin'.

5 Ng'e jndye nn'an nninncyohan yo xuë na nnduehan joohan conduihin Mesías, ndo' na nnda' ntsivi'nn'anhan' nn'an.

6 Nndyo nndyoo' nndyeho' na m'aan ndyia' ndo' nninc'uaa jñ'oon na nc'oon ndyia' mañoon tsonnangue. Majo' tyi'ntyueho' ee mancüiixjen ijndei'han' na ngüenon jndyee nan'min'. Majo' min na nnda' ninvaa vitjachen na ntycüii tsonnangue.

7 Nn'an ncüii tsonnangue nnan'vehan nacjo nn'an ncüiichen tsonnangue. Ndo' ncüii tsanm'aants'ian t'man ntsuehin nacjoo' cüiichen tsanm'aants'ian. Jndye joo nc'oon jndo' t'man ndo' jndei ngonts'ii tyuaa.

8 Tsoñ'en navi'min', joohan' ndui na vejndyee. Itsijonhan' joohan' cha'vijon ya na ngitye' na iquiihan' tsanscu na ntsingui jon.

9 "Xjen'ñeen nt'uevi' nn'an 'o' ng'e na m'anho' ntyja njan ndo' nninncyahan cüenta 'o' nduee nn'an na nnt'avi'han 'o' ndo' nnan'cüjehan 'o'. Ndo' nn'an xejndio tsonnangue nc'onhan na jndo jndyihan 'o' ng'e na m'anho' ntyja njan.

10 Juu xjen'ñeen jndye nn'an ntji ntcüe'han ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Tyo'ts'on. Nc'onhan na jndohan ntyjehan ata njnt'uehan jñ'oon na quit'uiivi'han' nan'ñeen.

11 Ndo' nnintyi'ncyoo' nn'an na nnduehan na coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' ve' quintuhan' na ntyja 'naan'han' jndye nn'an nnan'vi'nn'an nan'ñeen.

12 Ndo' ng'e vandijndye nnon 'nan tyia, juuhan' nts'aahan' na tavi'je'cüivi'ngio nn'an ntyjehan.

13 Majo' ncüii cüii ts'an na ntjotyenhin ntyja njan ata xjen ntycüii tsoñ'en, ntsin'man ja ñuaan' tsan'ñeen.

14 Ninvaa tsonnangue nc'o nn'an na nninncyahan juu jñ'oon nayavahin ntyja 'naan' juu na ityentjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Juuhan' ntsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an ncüii ncüii tsonnangue nchu vaa na c'onhan na tonnon Tyo'ts'on, yajo'ñeen ngüentyja xjen na ntycüii tsoñ'en.

Tsan na tyia jndyi tsixuan

15 "Min'cya ro ts'an na itsijnaan' jñ'oonmin', cüaa' ts'on juu nchu vaa na nin'quitsiquindyihan'. Juu Daniel, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, tji jon jñ'oon ntyja 'naan' juu tsan na ji vaa tyia 'nan its'aa na ntsi'ndaa' juu tsoñ'en. Juu xjen na njnty'iaho' na jndë m'aan tsan'ñeen quityquii' vats'on t'man naijon na taquintyja na ji'ua conduihan' cüentaa' Tyo'ts'on,

16 Yajo' tsoñ'enho' na m'anho' ndyuaa Judea, quinan'nonho' na quitsata'nty'iuho' quii' ntyo' jndëë.

17 Juu xjen'ñeen ts'an na ntyjo juu xquen vaa' juu na su, ya na nndyocue juu, tyi'ngaquee' juu quii'han' na ncüji' juu 'nan. Quitsityuaa'ntyichen juu, quinanon juu.

18 Ndo' minninchen ts'an na m'aan tojndëë na its'aa juu ts'ian, tyi'ngantcüe' juu vaa' juu na ngaquichu juu ndiaa' juu.

19 Juu xjen'ñeen, joo nanntcu na ñjon nda na m'anhin ndyuaa'ñeen, vi' jndyi ntquenonhan, yo joo ntyjehan na 'ndaa nda.

20 Ntyja 'naan' juu navi'ñeen, quitanho' nnon Tyo'ts'on na tyi'ntsijonhan' na nnan'nonho' tyquii' nguee tein, min chito juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos.
21 Ng'e juu xjen'ñeen ngioo cüii navi' na t'manntyichen na min'jon tyí'cotjon nn'an ntyjantyi xjen na tye' tsonnangue ata xjen nein. Ndo' na tonnonchen taje'quindui nnda' cüiichen navi' na ntsijonhan' juuhan' cha'na juu navi'ñeen.
22 Majo' nquii Tyo'ts'on, jndë sijnda' jon na tyi'viochen na nguaa juu navi' t'man'ñeen. Ee xe na aa tyi'quits'aa jon na nnda', min'ncüii ts'an je'quin'man yo juuhan'. Majo' ng'e na ve'nchjii jon nn'an na jndë tji jon na conduihan cüentaa' jon, jo' chi nts'aa jon na tyi'jndye xuee na nc'oon navi'ñeen.
23 "Juu xjen'ñeen xe na aa ngitso cüii ts'an ndëëho': "Ndö m'aan nquii Mesías", Oo ngitso juu "Ndö'ñeen m'aan jon", tyi'ngantyja n'onho' jñ'oon'ñeen.
24 Ee nnintyincyoo' nn'an na nnduehan na joohan condui Mesías. Nnduehan na jñ'oon' Tyo'ts'on coninncyahan min na min'chjo tyi'yuu'han'. Ndo' nnt'ahan jndye nnon jn'aan t'man yo jndye nnon ts'ian na tyi'je'quinduihan' yo najndei nquii ts'an. Ts'ian'ñeen ngavee' ngio nn'anhan', majo' nnan'vi'nn'anhan'hin. Nnt'a nan'ñeen juu ts'ian'ñeen cha' nnan'vi'nn'anhan nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon xe na aa nndëë nnt'ahan. Majo' tyi'xe'ncyaa jon na nndëë nnt'ahan na nnda'.
25 Matyuaa'ntyichen matsiquindyi ja 'o' vitjachen na nnduihan' cha' quint'aho' cüenta.
26 Mang'e jo' xe na aa ngitso ts'an ndëëho': "Ndö'ñeen m'aan juu Mesías totyquii' jndëë", tyi'nc'oho' jo'. Ndo' xe na aa nnduehan: "Ntyjava m'aan jon quityquii' v'aa", tyi'ngantyjato n'onho'.
27 Ng'e ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, juu xjen ya na nndyö nnt'a, juu na ndityincyoo' ja ndëë nn'an na ninvaa tsonnangue, ntsijonhan' juuhan' cha'xjen na covixue chontsuee tontyja na quindui' ndo'cüjioon' ata tontyja na vahan'.
28 Juu navi'ñeen na jndë tsjö na ntquenonho', mancüiixjen ngüentyjahan' ng'e minyuuchen na vaquityen quioo' tue', majo' ngancüii nt'ën.

Ndö vaa nguaa xjen na nndyo nnda' Jesús
(Mr 13:24-37; Lc 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 "Ndë ngue na ngüenon navi' t'man nguee'ñeen, ndijaan ndo'cüjioon', ndo' mantyi chi' taxe'cüixueehan', ndo' ntycyaa ncjuu tsjö'ndue. Ndo' mantyi joo natyia na coto'xen na m'an tsjö'ndue, nndyuii' tsoñ'enhan.
30 Ndo' juu xjen'ñeen tsjö'ndue nnintyincyoo' jn'aan ntyja njan na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an. Xjen na njnty'ia nn'an tsonnangue juu jn'aan'ñeen, ntsit'ioohan'hin. Ndo' nnt'ui na nndyocuë quityquii' chincyu yo najndei na condui ja ndo' yo juu na nanncoo' na quixuee na condui t'man ja.
31 Yajo' jndei nnin'c'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on, ndo' njñön ángeles njan na nc'ohan ninvaa tsonnangue na quinan'ncüihan nn'an na jndë tji ja cüenta na m'anhan ncüii ncüii ndyuaa na ninvaa tsonnangue.

Jñ'oon na itsiquindyihan' ntyja 'naan' ts'oon higuera

32 "Juu jn'aan ntyja 'naan' ts'oon higuera, cüaa' n'onho' nchu vaa itsiquindyihan'. Juu xjen na cojnty'iaho' na condei' nt'öhan', ndo' condui' tsco'ndaahan', yajo' covaa' n'onho' na jndë tindyo ngueesua'.
33 Macha'xjen covaa' n'onho' ntyja 'naan' na nnda', mantyi xjen na cojnty'iaho' na condui tsoñ'en nan'min' na jndë siquindyi 'o', jo' cüaa' n'onho' na jndë tichjo xuee. Mavaa mavaa xjen na nndyö nnt'a.
34 Quindyeho' ntsjö, jñ'oon na mayuu', nn'an na m'an nein tyi'xecüjeñ'enhan ata xjen na jndë siquindëñ'enhan' tsoñ'en jñ'oonmin'.
35 Tsjö'ndue yo tsonnangue ntycüiiñ'enhan', majo' juu jñ'oon na mancya, tsoñ'enhan' ntsiquindëñ'enhan' juuhan'.

Tats'an quintjii nin xuee ndo' yuu xjen

36 "Majo' min'ncüii ts'an tyi'quintjii nin xuee ndo' yuu xjen na nndui tsoñ'en nan'min'. Min nque ángeles na m'an quiñoon'ndue tyi'quindiohan, min ja na condui Jnda Tyo'ts'on tyi'quintyji yuu xjenhan', xia'ntyi nquii Tyëhö' ntyjii jon.
37 "Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, xjen na nndyö nnt'a, nn'an na m'an juu xjen'ñeen, ntsijonhan' ntyja 'naanhan cha'xjen na tonan'xuan nn'an xjen na tom'aan Noé.
38 Ee joo ndyu'ñeen vitjachen na siquitsu ndaatsua'ty'a tsonnangue, joo nan'ñeen tocüa'han, tovehan, totoncohan, toninncyahan ndahan na nnonco joo ata juuntyi xuee ya na tëquee' nquii Noé v'aandaa t'man.

39 Majo' joo nan'ñeen min'chjo tyí'quitquentohan cüenta na vaa na toncuu' ata juu xjen na
jndyo ndaatsua'ty'a na tachuhan' tsoñ'enhan. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian
nnön na coxën tsoñ'en nn'an, mannda' vaa na itsijonhan' na ntquenon nn'an juu xjen ya
na ncüjë nnt'a.
40 Majuu xjen'ñeen ntsijonhan' m'an ve nn'an na cont'ahan ts'ian jndëë. Cüii tsan'ñeen
ncjöy'önhin na nc'oon juu na m'an ja ndo' ncüiichen tyje juu n'ndyihan'hin.
41 Mannda' ntsijonhan' ntyja 'naan ve nanntcu na cotua. Cüiihan ncjöy'önhin na nc'oon
juu na m'an, ndo' ncüiichen tsan'ñeen n'ndyihan'hin.
42 "Mang'e jo' ninnquii'chen c'oncjeho' ee tyi'quindioho' yuu xjen na nndyö ntcü'ë ja na
condui na matye'ntjön 'o'.
43 Juu jñ'oonvahin na tyi'quitso nquii'han', cüaa' n'onho'han'. Xe na aa ntyjii ts'an yuu
xjen ntsque nannty'uee vaa' jon, tyi'xequitso jon, min xe'ncyaa jon na ngoque'han na
ntji'han 'naan' jon.
44 Mang'e jo' mantyi 'o' c'oncjeho' ee majuu xjen na tyi'quinan'tiuho', majuuto xjen'ñeen,
ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyö ntcü'ë.

Moso na tsiquindë yo moso na tyí'quitsiquindë
(Lc 12:41-48)

45 "Juu moso na jnda' xquen ndo' itsiquindë juu, majuu juu ntquen jndyee patrón 'naan'
juu na quityentjon juu tsoñ'en ntyje moso juu na m'anhin v'aa'ñeen. Ndo' ntixee' juuhan
xjen na icanhan'.
46 Xjen na ncüjee' ntcüe' patrón 'naan' juu na tja jon cüii joo, ndo' xe na aa ntjii jon na juu
moso'ñeen ya itsiquindë juu ts'ian na chu juu, neiin' jndyi jon.
47 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', tsoñ'en 'naan' juu patrón'ñeen, nnincyaa jon
cüentahan' nt'ö juu moso'ñeen.
48 Majo' juu moso'ñeen, xe na aa conduihin na tyia ts'anhin, ndo' ndyii' ts'on juu na
tyi'xecüjee' tyuaa' patrón 'naan' juu,
49 Ndo' ng'e jo' ngita' juu na ncüja' juu minndyechen nan'ñeen na m'an nacje 'naan' juu,
ndo' ntsijonhin yo nanquindye na nc'u juu ndo' na ntcüa' juu yohan,
50 Ndo' na nnda', nquii patrón 'naan' juu ncüjee' ntcüe' jon manin'juu xuee na tyi'c'ooncje
juu, majuuto xjen na tyi'quitsitiu juu na ncüjee' jon.
51 Ndo' nquii patrón, ji vaa jndyi ncüja' jonhin, ndë jo' ncju' jon tsan'ñeen naijon na m'an
nn'an na ve' cont'a nquehan na ya nn'anhan. Jo' naijon na nt'ioo juu ndo' ntcüa' juu
ndi'n'on juu na itsi'ndaa'han' ntyjii juu.

25

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan nqui yontcundyua

1 Sininntyichen Jesús ncüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' na toco ts'an.
Juu jñ'oon'ñeen it'uii'han' ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an. Itso Jesús:
—Tom'an nqui yontcundyua, tyecho joo candi 'naan joo na cov'ahan' yo aceite. Jndui'
joo, tyequitjon joo juu tsans'a na ngoco.
2 'Onhin tyi'jnda' nquen, ndo' cüiichen 'on ntyje joo, jnda' nquen yo'ñeen.
3 Joo yontcu na tyi'jnda' nquen, tyecho yo'ñeen candi 'naan joo, majo' tasay'onchen joo
aceite na nc'ua.
4 Majo' joo yontcu na jnda' nquen, tyecho yo'ñeen candi 'naan joo na cov'a ndo' mantyi
yo nin'ndioo na ñjon aceite.
5 Viochen xjen na minndoo' yo'ñeen nquii tsans'a na ngoco, sijaa'han' tsantsjon ndëë joo,
ndo' jnda joo.
6 Ndo' xoncüe tsjon, tic'uaa na itsixuaa ts'an. Itso juu: "C'oncjeho', jndë mandyo nquii
ts'an na icoco. Ncyoho' na nnan'jonho' yohin."
7 Jo' jnan'quintyja yontcu'ñeen. Ta'ya joo ndiaa nnon candi 'naan joo.
8 Ndo' joo yontcu'ñeen, yo na tyi'jnda' nquen, jndue ndëë ntyje joo, yo na jnda' nquen:
"'O' s'ei, quitejndeiho' chjo aceite na conan'y'onho' já ng'e jndë vanduu' candi na y'ŏn."
9 Majo' joo yontcu ntyje joo yo na jnda' nquen, t'a yo'ñeen, jndue joo: "Xe'quindëë
ng'e nts'aahan' na tyi'je'cüijndei'han' na nninjnt'ue nquě ndo' mantyi 'o'. Yantyichen
quitsanan'jnda nqueho' 'nan na nninjnt'uee'ho'."
10 Ndo' viochen xjen na tyenan'jnda yontcu'ñeen aceite, tyjee'non nquii tsans'a na icoco.
Yajo' joo yontcu na m'ancje, tyeque' joo quii' v'aa yo jon na ndit'maan' na ngoco jon. Jndë
jo' të' 'ndyo v'aa'ñeen.
11 Jndë jo' vendye yo na tyequijnt'ue aceite, squenon ntcüe' joo. Jnan'c'uaa joo 'ndyo v'aa.
Jndue joo: "Nnda' ta, quitsiquinan' chjo 'ndyo v'aa."
12 Majo' t'a jon jndyue joo: "Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', tyi'cüajn'an ja 'o'."

13 Ndo' tsontyichen Jesús ndë:
—Mang'e na nnda', cüaa' n'onho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oonva' na c'oncjeho' ng'e tyi'quindioho' nin xuee ndo' yuu xjen na ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyö nnt'a na m'anho'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ndye moso
(Lc 19:11-27)

14 "Nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue, ntsinënntyëchën cüiichen jñ'oon ndëëho' na tyi'quitso nquii'han' na tsi'manhan' na itye'ntjon jon nn'an. Tom'aan ncüii ts'an na sijnda' jon na ncja jon cüiichen tsonnangue na tycya. Tqueen' jon mosoo' jon ndo' tyincyaa jon xoquitu' 'naan' jon ndueehan na quint'ahan ts'ian yohan'.

15 Nnon cüii joo nan'ñeen tyincyaa jon 'on min s'on. Nnon cüiichenhin tyincyaa jon ve min ndo' nnon cüiichenhin ninncüii min tyincyaa jon. Ndëë ncüii cüii nan'ñeen tyincyaa jon cha'xjen na taa' ts'on jon na nndëë nt'ahin ts'ian. Jndë jo' jndui' jon, tja jon cüiichen tsonnangue.

16 Ndo' juu ts'an na ty'oon cüenta 'on min s'on'ñeen, maquintyjachen tots'aa jon ts'ian yohan', ndo' tantjonntyichen jon cüiichen 'on min.

17 Ndo' mantyi juu ts'an na ty'oon cüenta ve min, tots'aa juu ts'ian yohan' ndo' mantyi tantjonntyichen juu cüiichen ve min.

18 Majo' juu tsan'ñeen na ty'oon cüenta na ninncüii min s'on'ñeen, tja tsan'ñeen, taqui'ñen juu tyuaa, jo' ty'iu juu s'on 'naan' patrón'ñeen.

19 "Majndye xuee ëcahan' ndo' tyjee' ntcüe' patrón 'naanhan. Sijnda' jon na ncüji' jon cüenta yohan nchu xjen tuee' na tantjonhan yo s'on 'naan' jon.

20 Jo' tyjee' juu tsan'ñeen na ty'oon 'on min s'on. Y'oon juu s'on'ñeen, mantyi yo cüiichen 'on min na tantjon juu yohan'. Tyincyaa juuhan' nnon patrón 'naan' juu. Itso juu: "Nnda' ta, 'u' tyincya' 'on min s'on nnön. Quindyia', ndö cüiichen 'on min na jndë tantjön yohan'."

21 Sentcüe' patrón'ñeen jñ'oon nnon juu: "'U' moso njan, ya sa'. Tsi'manhan' na tojoo' tson' ndo' na siquindë', min ve' ncüii ts'ian chjohan', majo' 'u' siquindë'han'. Nein nc'ua ja ts'ian na t'manntyi ndui 'u'. Quindyotsijon 'u' yo ja juu na m'an na në̈n rö."

22 Jndë jo' tyjee' juu tsan'ñeen na ty'oon cüenta ve min s'on. Itso juu: "Nnda' ta, 'u' tyincya' ve min s'on nnön. Quindyia' je', ndö cüiichen ve min na jndë tantjön yohan'."

23 Ndo' sintcüe' patrón'ñeen jñ'oon nnon juu: "'U' moso njan, ya sa'. Tsi'manhan' na tojoo' tson' ndo' na siquindë', min ve' cüii ts'ian chjohan', majo' 'u' siquindë'han'. Nein nc'ua ja ts'ian na t'manntyi na ndui 'u'. Quindyotsijon 'u' yo ja juu na m'an na në̈n rö."

24 "Yajo' na mats'iañ'en tyjee' juu moso'ñeen na ty'oon ninncüii min. Tso juu nnon patrón 'naan' juu: "Nnda' ta, mantyji na 'u' ji quii 'ndyo' ndëë moso 'nan'. Ee 'u' ve' 'nan na cove' ntjon 'naan' ncüiichen ts'an, juuhan' matsive'. Ja nchji 'nan na ngüantjön, 'u' ncüji'han' nt'ö.

25 Mang'e na nnda', sincyaa'han' ja, jo' tyjë, tëquity'iu s'on 'nan' quii' tyuaa. Ndo' ndö juuhan', cyon' ntcüe' cüentahan'."

26 T'a patrón 'naan' juu: "'U' moso na tyia ts'an 'u' ndo' na nchquen'. Manchji' na ja ts'an quii 'ndyo yo 'u' ndo' 'nan na ngüantjon', ncüji'han' nt'ö'.

27 Ng'e na nnda' tji' cüenta, ¿Ndu na tatja' quityi' s'on njan banco yuu jon na condive s'on 'naan nn'an, yajo' ncy'ön ntcü'ë s'on njan yo manin' jndahan'?"

28 Ndo' jo' tsontyichen patrón'ñeen ndëë vendye moso 'naan' jon: "Quitji' 'o' ncüii minva' nt'ö juu ndo' ncyaho'han' nnon juu tsan na nay'oon nqui min.

29 Ee ntyjantyi na itsixuan ncüii cüii ts'an, xe na aa ya ts'ian its'aa juu yohan', yajo' ncy'oonntyichen juu cüenta na nninjnt'uee'hin. Majo' juu ts'an na tyi'ya ts'ian its'aa, nndui'ñ'en chjovi' 'nan na nay'oon juu.

30 Ndo' ntyja 'naan' mosovahin na tayuu jnt'uehin, quitjue'ho'hin ch'en naijon na jaantsue'. Jo' nt'ioo juu ndo' ntcüa' juu ndi'n'on juu na itsi'ndaa'han' ntyjii juu."

Ntco'xen Tyo'ts'on nn'an na ninvaa tsonnangue

31 "Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nndyo ntcü'ë nnt'a yo tsoñ'en ángeles njan na ntco'xën. Juu xjen'ñeen ndit'maan' ja na ncjöquijman silla na manin' ts'iaan' njan na nanncoo' quixueehan' naijon na ntyentjön.

32 Jo' na tonnön ngancüii nn'an na nnan ninvaa tsonnangue. Yajo' nc'ön joohin cha'xjen its'aa cüii ts'an na m'an quinman yo quinch'io ntsjuen' na ic'on juu o'.

33 Ndo' nts'aa jon tmaan' joo quinman ngiaa' jon tontyjaya, ndo' quinch'io nts'aa jon tmaan' o' ngiaa' jon tontyjatymaan'.

34 Yajo' ja na condui na matyentjön nn'an, ntsjö ndëë nn'an na m'an nc'ia ntyjaya: "Ncyoho' 'o' nn'an na jndë jndaho' na ityio Tyëhö' jn'aanho'. Ncyoho' na ncy'onho' cüenta juu naya na incyaa jon na mantyi 'o' nnan'jonho' ntyja 'naan' juu na ityе'ntjon jon ng'e xjen na tquen jon tsonnangue, nnda' vaa na sijnda' jon ntyja 'naanho'.

35 Ng'e xjen na tom'an ja na nin'jnt'ö, 'o' toninncyaho' 'nan na tocü'a. Juu xjen tom'an
na nin'c'ua ndaa ndo' tonincyaho' ndaa na to'ua. Tomanty'i ncüii cüii tsjoonho' yuu na
tata'jn'aan nn'an ja ndo' toy'onho' cüenta ja quii' nt'aaho'.
36 Tom'an na totsitjahan' ndiaa na ntcüë ndo' 'o' toninncyaho' ndiaa na tocüë, ndo'
tom'an na v'i ndo' 'o' tota'ntyjee'ho' ja. Tom'an vancjo ndo' 'o' totsaquijnty'iaho' ja."
37 Yajo' nque nan'ñeen na m'an nc'ia tontyjaya na jndyoyu conduihan na tonnon
Tyo'ts'on, nt'ahan 'ndyö, nnduehan: "Nnda' ta, ¿Ndo' cüan tojnty'iá 'u' na nin'jndo' ndo'
toninncyá 'nan na tocüa', oo tojnty'iá 'u' na nin'c'ua' ndaa ndo' toninncyá ndaa na to'ua'?
38 ¿Ndo' cüan tojnty'iá 'u' na tomandyi' quii' nt'an nn'an na tyi'quita'jn'aanhan 'u' ndo'
toy'ŏn cüenta 'u' quii' nt'á, oo na tojnty'iá 'u' na itsitjahan' ndia' ndo' toninncyá ndiaa na
tocüe'?
39 ¿Ndo' ncüan tojnty'iá 'u' na vi' oo na tom'an' vancjo ndo' totsaquijnty'iá 'u'?"
40 Yajo' ja na condui na matyentjön ntsjö nndëë nan'ñeen: "Jñ'oon mayuu' na matsjö
ndëëho', minninchen nnon 'nan tont'aho' na totejndeiho' cüii ncüii ntyjëëhë, nanmin' na
nty'ia jndyihin, ntyja njan ja tont'aho'han'."
41 "Ndë jo' ja na taquintyja na t'man condui ja na matyentjön nn'an, ntsjö nndëë nn'an
na m'an nc'ia ntyjatymaan': "Quenaanho' na tonnön, 'o' nn'an na jndë tju'vi' Tyo'ts'on 'o'.
Nanein ngoque'ho' quii' chon na tyi'jon quinduu', juuhan' sijnda' jon cüentaa' juu yutyia
na nts'aavi'han'hin yo ángeles 'naan' juu."
42 Ng'e tom'an na nin'jnt'ö, majo' tatyincyaho' 'nan ncü'a. Tom'an na nin'c'ua ndaa, majo'
tatyincyaho' ndaa nc'ua.
43 Tomanty'i ndyuaaho' naijon na tata'jn'aan nn'an ja, majo' 'o' taty'onho' cüenta ja.
Tom'an na totsitjahan' ndia, majo' tatyincyaho' ndiaa ntcüë. Tom'an na v'i, majo' tatye-
quijnty'iaho' ja. Toquinty'i vancjo, majo' tatyequijnty'iaho' ja."
44 Yajo' joo nan'ñeen nnan'ntcüe'han jñ'oon nnön, nnduehan: "Nnda' ta, ¿Ndo' ncüan
tojnty'iá 'u' na nin'jndo', oo na ninc'ua' ndaa', na nintondyi' naijon na tatajn'aan nn'an 'u',
oo na nint'on' na totsitjahan' ndia', oo na nintivi', oo na toquindyi' vancjo ndo' tatotejndeí
'u'?"
45 Yajo' ntsintcü'ë jñ'oon ndëë nan'ñeen: "Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', jnaan' na
tatotejndeiho' ntyjë nanmin' na nty'ia jndyihin, mantyi ntyja njan ja tatont'aho'han'."
46 Ndo' nc'o nan'ñeen naijon na tyi'jon quintycüii na nt'uiivi'han'hin. Majo' nque nn'an
na jndë jnduu' jnanhan na tonnon Tyo'ts'on, ncy'onhan cüenta na tyi'jon quintycüii na
cota'ndo' ñuaanhan.

26

Conan'jnda'tyenhan na nt'uehan Jesús
(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2; Jn 11:45-53)

1 Vi na jndë sinin Jesús tsoñ'en jñ'oonmin', tso jon ndë na cotsay'ŏn yo jñ'oon toninncyaa
jon:
2 —Mangioho' na ninve xuee vitja ndo' nguee' nguee pascua. Ndo' ja na condui tsans'a na
i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, majuu xjen'ñeen nninncya nn'an cüenta
ja nduee nn'an na njñonhan ja tsonjn'aan.
3 Majuu xjen'ñeen nque ntyee na conditque yo nn'an na conditque ndëë nn'an judíos,
tëncüihan v'aa t'man vaa' tyee na conintque na jndyu Caifás.
4 Jnan'jnda'han jñ'oon yo ntyjehan nchu vaa nnt'ahan na nnan'vi'nn'anhan Jesús cha'
nnt'uehan jon, ndo' na nnan'cuee'hanhin.
5 Majo' jnduehan ndëë ntyjehan:
—Chito nt'uëhin xoncüe na m'aan nguee, tyi'nts'aahan' na nnan've nn'an cjö.

Iscongio ncüii tsanscu nchen' nacjoo' Jesús
(Mr 14:3-9; Jn 12:1-8)

6 Tom'aan Jesús tsjoon Betania vaa' Simón, tsan na toquichu tycu ndö' cotö'.
7 Xjen'ñeen sindyoo' ncüii tsanscu na m'aan Jesús, y'oon juu ncüii tsioo na sia ya ts'anhan'
yo tsjö' quichi' na jndyu alabastro. Tsioo'ñeen ñjon nchen' quichi na njon jndyi. Iscongio
juu nchen'ñeen xquen Jesús xjen na vequityen jon mesa.
8 Ndo' já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, ya na jnty'iá na nnda', jnan'vjë.
Jnduë:
—Ve' jn'aan t'man tsu nchen'va'.
9 Yantyichen xe na aa jndëë juuhan'. Jndye s'on ncüji'han' na nndui naya nanninñen'.
10 Ng'e na taa' ts'on Jesús na nndaa' conduë, tso jon ndë:
—¿Ndu na conan'ntjaan' 'o' ntyja 'naan' juu nan'va' na s'aa tsanscuva yo ja? Tëquinjon'
naya na s'aa jon yo ja.

11 Ng'e ja chito ninnquii'chen nc'ön quii' nt'anho', majo' joo nanninñen', ninnquii'chen
m'anhan quii' nt'anho'.
12 Tsanscuva iscongio juu nchen' cjö na itsijnda' juu ntyja 'naan' na nganty'iu ja.
13 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minyuuchen na ninvaa tsonnangue na nninncya
nn'an jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, ninnquii'chen nnan'neinhan ntyja 'naan' juu naya na
s'aa tsanscuva, cha' tyi'ngitsu jñ'oon ntyja 'naan' jon.

Ijndëë Judas Jesús ndëë ntyee
(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

14 Ndo' ncüii nquë nn'an na ncho've já, juu tsan na jndyu Judas Iscariote, tja jon na m'an
ntyee na conditque.
15 Tso jon ndëëhan:
—¿Nchu ndyionho' ja na ninncya cüenta Jesús ndëëho'?
Jo' jnan'jnda'han, tyincyahan ntcyu ncho'nqui s'on xuee nnon juu.
16 Ndo' xjen'ñeen ta' juu, tont'ue juu nchu ya nts'aa juu na nninncyaa juu cüenta Jesús
ndueehan.

Itsijnda' Jesús na ntcüa' jon quitsman yo nn'an na totsay'on jñ'oon yohin
(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23; Jn 13:21-30; 1 Co 11:23-26)

17 Tuee' xuee na cotye' nguee na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë tëquee'. Já nn'an
na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnan'ndyoo' já na m'aan jon. Jnduë nnon jon:
—¿Yuu jon nt'ue tson' na ntsanan'jndá' já ntyja 'naan' nguee pascua, na nninjnda' na
ntqui' quitsman?
18 T'a jon, tso jon ndë:
—Quitsaque'ho' quii' tsjoon, ndo' quindueho' nnon ncüii ts'an na nndioho' jo': "Nnda' ta,
nquii jon na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndë, itso jon na jndë vavindyoo' na ngenon jon juu
navi' t'man. Nt'ue ts'on jon na quitejndei' va' na ndijnda' na ntcüa' jon, ntquii jon quitsman
na ntsit'maan' jon Tyo'ts'on na nguee' nguee pascua yo já nn'an na cotsay'ŏn jñ'oon yohin."
19 Ndo' jo' jnt'á cha'xjen na tso jon. Jnan'jnt'á na ntcü'á cüenta matman ntyja 'naan' juu
nguee'ñeen.
20 Xjen na tuee' na tinton chjo, tuee' Jesús v'aa'ñeen. Tacüetyen jon mesa yo ninvaa
ncho've já.
21 Ndo' viochen xjen na tcü'á, ta' jon, sinin jon ndë. Tso jon:
—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', ndyii' ncüiiho' na nninncyaa juu cüenta ja nduee
nn'an.
22 Juu jñ'oonva' sichjoo' jndyihan' n'ŏn. Ncüii ro ncüii já t'á, ta'x'ë nnon jon, jnduë:
—Ta, ¿Aa nts'aahan' na ja?
23 T'a jon jndyuë, tso jon:
—Manquii ts'an na ninvixjen ijoon quii' xio yo ja, majuu juu nninncyaa cüenta ja.
24 Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, mancüixjen
nt'uiivi'han' ja cha'xjen na itsiquindyi juu jñ'oon' jon na jndui. Majo' juu ts'an na
nninncyaa cüenta ja nduee nn'an, vi' jndyi ngenon juu. Yantyichen xe na aa tatuihin.
25 Yajo' juu Judas, tsan na tyincyaa cüentahin, taxee' juu, tso juu:
—Nnda' ta, ¿Aa nts'aahan' na ja?
T'a Jesús 'ndyo juu:
—Aa majo' ro cha'xjen na jndë tsu'.
26 Viochen xjen na tcüa'han, ty'oon Jesús cüenta tyoo', sit'maan' jon Tyo'ts'on na tyincyaa
jon na ncya yahin ntyja 'naan'han'. Jndë jo' tyjee jon tan'han' ndo' tyincyaa jonhan' ndë.
Tso jon:
—Cy'onho' cüentahan', cüa'ho'han', juuhan' conduihan' s'i.
27 Jndë jo' mantyi ty'oon jon cüenta ncüii vaso na ñjon ndaa vinon. Sit'maan' jon Tyo'ts'on
na tyincyaa jon na ncya yahin ntyja 'naan'han'. Tso jon:
—Nan'va cüeho'han'. Quinan'cüenonho'han' ndëë ntyjeeho'.
28 Juu ndaa vinonva conduihan' n'eön na ntcüe'han' cüenta jndye jndyi nn'an cha' nndëë
ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan jnanhan. Yo juu n'eön maquëntyën jñ'oonxco.
29 Matsjö ndëëho', xuee na tonnonchen taje'c'ua nnt'a ndaa vinon ata vi na jndë tentyja
xjen na ityentjon Tyëhö' tsoñ'en. Yajo' nc'ua xcöhan' yoho'.

Itsiquindyi Jesús na ncüji Pedro
(Mr 14:26-31; Lc 22:31-34; Jn 13:36-38)

30 Jndë na tá vendye salmos, yajo' jnt'uí já jo'. Sá juu tyo' Olivos.
31 Juu xjen'ñeen itso Jesús ndë:

—Tsjonvahin tsoñ'enho' ntjiho' ntyja njan. Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan': "Mancya ja na vanaan na nnan'cuee' nn'an nquii ts'an na vantyjee' quinman. Ndo' quinman ntsjuen' jon ntycya o'."
32 Ndo' tsontyichen jon ndë:
—Majo' xjen na jndë vant'ö xcö na t'iö, ja ncjö jndyëë ndyuaa Galilea. Jo' quitsantyjaho'.
33 Ndo' jo' t'a Pedro 'ndyo jon, tso juu:
—Min xe na aa tsoñ'en nanmin' ntjihin ntyja 'nan', majo' ja tyi'jon cüji ja.
34 Itso Jesús nnon juu:
—Jñ'oon na mayuu' na matsjö nnon', tsjonvahin, vitjachen na ntsixuaa quil'ö, majo' 'u' jndë ndye jnda na jndë tji 'u' ntyja njan.
35 Majo' sentcüe' Pedro jñ'oon nnon Jesús:
—Min xe na aa ngacju'han' na cü'iö yo 'u', majo' tyi'jon cüji ja ntyja 'nan'.
Ndo' maninjuuntyi jñ'oon t'á tsoñ'en já na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús.

Itsinin Jesús nnon Tyo'ts'on naijon min ntjon Getsemaní
(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

36 Yajo' sá yo Jesús, squë naijon min ntjon na jndyu Getsemaní. Tso jon ndë:
—C'uho' ndöhin viochen xjen na jö ndö' na ntsinën nnon Tyo'ts'on.
37 Yajo' tjantyichen jon, tëy'oon jon Pedro yo ve ntsinda Zebedeo. Tye' na si'ndaa' jndyihan' ntyjii jon, ndo' na sichjoo'han' ts'on jon.
38 Tso jon ndëë nan'ñeen:
—Juu 'nan na ngenön, itsichjoo' jndyihan' ts'ön, juuhan' vay'oonhan' ja na ntscuee'han' ja. Quintjoho' ntjoohin. C'oncjeho', quinan'jonho' yo ja, chito ve' ndaho'.
39 Yajo' tjantyichen jon chjochen. Tëcüangio jon na itsindyia'hin tonnon Tyo'ts'on. S'aa jon ty'oo, tso jon:
—'U' Tye', xe aa vaa na nndëë ndui, ncya' na tyi'ngenön juu navi' t'manva. Majo' min na nnda' mac'an, quindui cha'xjen na nt'ue tson' ncu', chito cha'xjen na nt'ue ts'ön ja."
40 Jndë jo' jndyo ntcüe' jon na m'an joo ndye nan'ñeen na conan'jonhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Ntjii jonhan na condahan. Tso jon nnon Pedro:
—¿Cüa ndicüiqui n'onho' na ve' ninncüii hora na tyi'ndaho', na nnan'jonho' yo ja nan'neinho' nnon Tyo'ts'on?
41 Tsoñ'enho' c'oncjeho' na quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' ya na va 'nan na ityii'han' ng'eehan' 'o', tyi'ngachuhan' 'o' xjen 'naan'han'. Mayuu' 'o' m'ancjeho' na nt'aho' cha'xjen na icanhan', majo' ng'e na nn'anho', jo' ndiquinanho'.
42 Ndo' tja nnda' jon na jndë ve na ntsininntyichen jon nnon Tyo'ts'on. Tso jon:
—'U' Tye', xe na aa tyi'je'quindëë na ngüenoon' juu navi' t'man na ngenön, tanin, quindui cha'xjen na nt'ue tson' ncu'.
43 Jndë jo' tuee' nnda' jon na m'anhan, ntjii jonhan na conda jndyihan, ee ta jndyi jndë ty'oon tsantsjonhan.
44 Yajo' jnty'ii jonhan, tja nnda' jon na jndë ndye na sinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndo' maninjuuntyi jñ'oon tcan jon.
45 Tyjee' nnda' jon na m'an nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon yo jon. Tso jon ndëëhan:
—¿Aa ninvaa condaho' ndo' cota'jndyeeho'? Cüa je', c'oncjeho', ng'e ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndë tentyja xjen na quit'uiivi'han' ja na ninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an na nan'xuan jnan.
46 Quinaquintyjaho', cja, ndö jndë ndyo juu ts'an na tancyaa cüenta ja nduee nn'an.

T'uehan Jesús
(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53; Jn 18:2-11)

47 Ninvaa na itsinin Jesús ndo' nquii Judas, ncüii já nn'an na ncho've, tyjee' juu. Jndyochu juu jndye nn'an na conduihan nn'an na m'an ntyja 'naan ntyee na conintque ndëë nn'an judíos, ndo' mantyi yo nn'an na m'an ntyja 'naan nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén. Cho nan'ñeen ncjo espadas yo nonnch'io.
48 Ndo' Judas, tsan na tyincyaa cüenta Jesús, jndë si'man juu ndëëhin nchu vaa na nnts'aa juu. Tso juu ndëë nan'ñeen: "Juu ts'an na nc'ua quinchoo' na nninncya ts'onhin, majuu tsan'ñeen na cojnt'ueho'. Ninñoon' quit'ueho'hin."
49 Ndo' tja jndyoyu juu na m'aan Jesús. Tso juu:
—¿Aa tijaan ya 'u', ta?
Ndo' t'u juu quinchoo' jon.
50 Tso Jesús nnon juu:
—'U' ntyjë, quitsiquindë' ts'ian na jndyo'.
Yajo' jnan'ndyoo' nan'ñeen nnon Jesús. Ty'onhan jon, t'uetyenhanhin.
51 Ndo' ncüii já na m'án yo Jesús, tji' juu xjo. Tyjee juu tsö'nqui mosoo' tyee na conintque.

52 Ndo' jo' tso Jesús nnon juu:
—Quityion' ntcüe' xjo'hö' tyquii' tjanvaa'han'. Ng'e juu ts'an na its'aa natë' yo xjo, mayo
juuhan' ngue' juu.
53 ¿Aa tyi'covaa' tson' na nndëë ntc'an nnon Tyëhö' ndo' ninñoon' nc'ua jon ts'ian ndëë
minchen ntmaan' ángeles na ntejndeihan ja?
54 Majo' xe na aa nts'a na nnda', tyi'je'quitsiquindëhan' juu jñ'oon' jon na jndui na
itsiquindyihan' na tsixuan na quenön nan'min.
55 Yajo' tso Jesús ndëë tsoñ'en nan'ñeen:
—¿Ndu na tyincyoho' na ncy'onho' ja yo ncjo espadas ndo' yo nonnch'io? Cha'vijon na
jndyoquijnt'ueho' tsanch'uee. Ja 'io 'io tovaquityën quityquii' vats'on t'man na totsi'man
jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', min taty'onho' ja.
56 Majo' maquenön tsoñ'en nan'min cha' joo jñ'oon' Tyo'ts'on na toninncya nn'an ndyu
na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, ntsiquindëñ'enhan' joohan'.
Ndo' juu xjen'ñeen tsoñ'en já na conan'jön yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnannőn,
jnty'ëhin na ninnquiintyi jon.

Nn'an na conintque coy'onhan Jesús
(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55, 63-71; Jn 18:12-14, 19-24)

57 Ndo' nque nn'an na ty'onhan Jesús, tyey'onhan jon vaa' Caifás, nquii tyee na conintque.
Jo' jndë tëncüi nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés,
manin' yo nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén.
58 Ndo' nquii Pedro, tycya tycya tëntyja jon toxen' Jesús. Ya na tuee' jon vaa' juu tyee
na conintque'ñeen, tëquee' jon toch'een' juu v'aa'ñeen. Jo' tëcjo jon quii' nt'an nannt'i na
cota'ntyjee' vats'on t'man, na nndyiaa' jon nchu vaa nquii na nninjnda' ntyja 'naan' Jesús.
59 Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén yo tsoñ'en
minndye nn'an na m'an n'ian, tojnt'uehan nn'an na quityji'han jñ'oon quintu nacjoo' Jesús
cha' nndëë nninjnda' jnaan' jon na cue' jon.
60 Majo' min na jndye nn'an jnduehan jñ'oon quintu nacjoo' jon na vaa jnaan' jon, majo'
jñ'oon'ñeen tyi'cüiyuu'han'. Jndë jo' jnan'tjon' ve nan'ñeen jñ'oon quintu, jnduehan:
61 —Juu tsanva' itso juu na ntsityuii' juu vats'on t'man cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' ninndye
xuee ntsia xco juu ncüiichenhan'.
62 Ndo' nquii tyee na conintque, tëcüentyjee' jon, taxee' nnon Jesús:
—Juu jnanva' na cotji' jndyoyu nanmin' cjo', ¿Aa min'ncüii 'ndyo jñ'oon tyi'cü'a' ntyja
'naan'han'?
63 Majo' Jesús, min'ncüii 'ndyo jñ'oon tat'a jon. Yajo' nquii tyee'ñeen tso jon nnon Jesús:
—Ng'e nquii Tyo'ts'on na vando' indyiaa'chen jon, jo' na maco'xën 'u' na co'tyen' 'ndyo'
na quitsu' jñ'oon na mayuu' na ndyë. 'U', ¿Aa condui 'u' Mesías jnda Tyo'ts'on?
64 T'a Jesús 'ndyo jon:
—Majo' ro cha'xjen jñ'oon na matsu'. Ndo' mantyi matsiquindyi 'o' na 'io cha, xuee na
vjantyihan', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an,
njnty'iaho' na m'an ntcü'ë naijon na condit'maan' ja ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya, nquii jon
na tsixuan tsoñ'en najndei. Ndo' njnty'iaho' ja na nnan quiñoon'ndue na nndyocuë nnt'a
quii' chincyu.
65 Ndo' juu tyee na conintque'ñeen, jndyii' jon ndiaa' jon ve' ng'e quindya' jndyi nchjii
jon. Tso jon:
—Tsanva jndë sinin juu jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on. Min tyi'icanntyichenhan' ts'an
na ncüji' jndyoyu jñ'oon nacjoo' juu. Nqueho' jndë macondyeho' jñ'oon tsan' na itsinin juu.
66 ¿Nin 'nan conan'tiuho' na chuhan' na quitjon juu?
T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:
—Majnda' na chuhan' na cue' juu.
67 Ndo' totjue'han ndaajndyuehan nnon jon. Totyiohan nda'hin, ndo' vendyehan
totmin'han nda'chcya quinchoo' jon.
68 Ndo' jnduehan nnon jon:
—'U' na matsa' ncu' na condui 'u' Mesías na jñon Tyo'ts'on, cüa, quitsu' nin ts'an tmin' nda'
'u'.

Icüji Pedro ntyja 'naan' Jesús
(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-27)

69 Ndo' viochen xjen na condui nan'min', vaquityen Pedro toch'en. Ndo' ncüii tsanscu na
ityentjon jo', sindyoo'hin nnon Pedro. Tso juu nnon jon:
—'U' mantyi toquiñ'en 'u' yo Jesús, tsan na jnan Galilea.
70 Majo' tjihin tondëë tsoñ'en nn'an na m'an jo'. Tso jon:
—Min'chjo tyi'quintji ja jñ'oon na matsu' 'u'.

71 Jndë jo' tja jon naijon na vaa 'ndyoteon juu v'aa'ñeen ndo' cüiichen tsanscu na mantyi
ityentjon jo' ntjii juuhin. Tso tsan'ñeen ndëë nn'an na m'an ndyo:
—Tsanvahin mancüiixjen toquiñ'enhin yo Jesús tsan na jnan Nazaret.
72 Jo' cüiichen jon tji Pedro, tco' jon 'ndyo jon. Tso jon:
—Ntyjii jnda' Tyo'ts'on na tyi'cüajn'an ja tsanva'.
73 Ndo' tyi'covivio xjen ndo' vendye nn'an na minntyjee' jo', tentyjaa'han nnon jon.
Jnduehan:
—Mayuu' na 'u' ncüii nque nn'an na conan'jon yo tsanva', ng'e jñ'oon na matsinin'
itsi'manhan' na jnan' Galilea.
74 Yajo' ta' jon na tju' nquii jon jñ'oonvi' nacjoo' jon. Tso jon na nquii Tyo'ts'on ntyjii jnda'
jon na mayuu' jñ'oon itsinin juu. Tso juu:
—Min'chjo tyi'cüajn'an tsanva'.
Ndo' majuuto xjen'ñeen sixuaa ro quil'ö.
75 Ndo' na nnda' tui, ninñoon' tëñjoon' ts'on Pedro juu jñ'oon na jndë tso Jesús nnon jon:
"Vitjachen na ntsixuaa quil'ö, ndo' 'u' jndë ndye jnda tji 'u' ntyja njan." Ndo' jndui' jon jo'.
T'ioo jndyi jon.

27

Tyencyahan Jesús nt'ö Pilato
(Mr 15:1; Lc 23:1-2; Jn 18:28-32)

1 Vi na jndë tixuee, tsoñ'en ntyee'ñeen yo nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén,
nincüajon tjoo' jñ'oonhan nchu vaa nguaa cha' cue' Jesús.
2 Jnan'tyenhan jon, tyey'onhanhin. Tyencyahan cüentahin nt'ö Pilato, tsan na condui
gobernado juu ndyuaa'ñeen.

Iscuee' nquii Judas

3 Ndo' juu Judas, tsan na jndëë Jesús ndëë nan'ñeen, vi na jndë tquen ya juu cüenta na jndë
tijnda'tyen na cue' Jesús, tyioo na si'ndaa' jndyihan' ntyjii juu ntyja 'naan' 'nan na s'aa juu.
Jo' tëtsintcüe' juu ntcyu ncho'nqui s'on xuee'ñeen ndëë ntyee na conintque'ñeen yo ndëë
nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén.
4 Tso juu ndëëhan:
—Min'chjo tatëquinjon' s'a. T'man jndyi jnan chö na juu ts'an na tajnan tsixuan, jndë
isquiöhin ndueeho'.
Majo' t'a nan'ñeen, jnduehan nnon juu:
—Min'chjo ta'nan its'aahan' já. 'U' ntyji' nin 'nan sa'.
5 Jo' tyque'to Judas joo s'on xuee'ñeen quii' vats'on t'man. Mana jndui' juu jo', tja juu,
tëtsintyjahin na iscuee' nquiihin.
6 Ndo' joo ntyee'ñeen jñen' ntcüe'han joo s'on'ñeen. Jnduehan:
—S'onmin jndë tyionhan' na cue' ts'an. Mang'e na nnda', tyi'chuhan' na nnan'tjön'
ntcü'ëhan' yo s'on na coninncya nn'an cüentaa' Tyo'ts'on.
7 Mang'e jo' tjoo' jñ'oonhan yo ntyjeehan. Jnan'quitsuhinhan' na tyionhan cüii tan'
tyuaa naijon na min ts'oquichu na condëë nguaa. Juu tyuaa'ñeen, manin'ts'iaan' na
tijnt'uehinhan' na ngaty'iu nt'oo, nn'an na chito nn'an tsjoonhan.
8 Mang'e na nnda', ata xee nein juu tyuaa'ñeen jndyuhan' Tyuaa Neon'.
9 Ndo' na ty'on ntcüe'han juu xoquitu'ñeen, siquindëhan' jñ'oon 'ndyo Jeremías, tsan
na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Tso
tsan'ñeen: "Nn'an Israel jnan'jnda'han na ndyionhan ntcyu ncho'nqui s'on xuee ntyja
'naan' ts'an. Jndë jo' ty'on ntcüe'han cüentahan'.
10 Ndo' yo juuhan' jnan'jndahan ncüii tan' tyuaa nnon ts'an na itsia juu nguaa cha'xjen
na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na mancüiixjen quindui."
Mannda' jñ'oon tji Jeremías.

Ivajndo Pilato Jesús
(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5; Jn 18:33-38)

11 Tyey'onhan Jesús na m'aan gobernado Pilato. Taxee' tsan'ñeen nnon jon:
—¿Aa 'u' condui nquii ts'an na taquintyja na t'man conduihin na co'xen' nty'iu' nn'an
judíos?
T'a Jesús, itso jon:
—Majo' ro cha'xjen na matsu'.
12 Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conintque quii' tsjoon, tyincyahan jnaan'
Jesús nnon Pilato. Totquenhan jñ'oon cjoo' jon, majo' min'ncüii jñ'oon tat'a jon.
13 Mang'e jo' itso Pilato nnon jon:
—¿Aa tyi'mandyi' jñ'oon na conan'tja'han nacjo'?

14 Majo' min'ncüii jñ'oon tat'a Jesús ntyja 'naan' jñ'oon na jnan'tja'han cjoo' jon. Ndo' na
nnda', s'aahan' na ndicüaa' ts'on Pilato ndu na s'aa Jesús na nnda'.

Tijnda'tyen na cue' Jesús
(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25; Jn 18:38-19:16)

15 Tyincüii cüii chu, juu xjen na covee' nguee pascua, tovaa costumbre na nquii gober-
nado itsiquindyaa jon min'cya ro preso na ngitan nn'an judíos nnon jon.
16 Ndo' majuu xjen'ñeen tom'aan ncüii preso na jndyu juu Barrabás, na t'man jnaan' juu
vaa.
17 Ndo' juu xjen ya na jndë tencüii nn'an tonnon Pilato, taxee' jon ndëëhan:
—Quindueho' nndyi, ¿Nin juu na nt'ue n'onho' na quitsiquindya? ¿Aa juu Jesús Barabás,
oo aa juu Jesús na condue nn'an na conduihin Mesías?
18 Nnda' tso Pilato ndëëhan ng'e taa' ts'on jon na joo ntyee'ñeen ve' jndohan Jesús, jo' na
jnan'quioohanhin nt'ö jon, chito aa ng'e mayuu' sitjahin.
19 Ndo' viochen xjen na vequityen Pilato naijon na ico'xen jon jñ'oon, nquii scuu' jon
scüenon juu cüii jñ'oon na m'aan jon. Tso juu: "Tyi'ntyi' 'u' xquen' jñ'oonva' ee condui
tsanva' ts'an na tajnan tsixuan tonnon Tyo'ts'on. Ee tsjon toncoquiuu' jen vaa jndyi sichju
tsantsjon ja ntyja 'naan' jon."
20 Majo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conintque quii' tsjoon, tyi'han jndyuehan
nn'an na quitanhan na quindyaa juu Barrabás, ndo' Jesús je', cue' jon.
21 Yajo' nquii Pilato taxee' nnda' jon ndëë nn'an na jndye jndyi'hin, tso jon:
—Cüa, quindueho' nnön, ¿Nin ncüii na ve nanmin' nt'ue n'onho' na quitsiquindya?
Ndo' jo' t'ahan, jnduehan:
—Juu Barrabás, quitsiquindya'.
22 Yajo' ncüiichen jon taxee' Pilato ndëëhan, tso jon:
—Xe na aa nndyaa Barrabás, yajo' ¿Nin 'nan quits'a yo Jesús na condueho' na conduihin
Mesías?
Tsoñ'enhan t'ahan, jnduehan nnon Pilato:
—Quijñon'hin tsonjn'aan.
23 Yajo' taxee' nnda' Pilato ndëëhan, tso jon:
—¿Nin jnaan' juu vaa na ngioho'?
Majo' jndeintyichen jnan'xuaahan, jnduehan:
—Quijñon'hin tsonjn'aan.
24 Ndo' Pilato, vi jndë jndyiaa' jon na ndiquinan jon jndyue nan'ñeen, ata manndyo na
nnan'vehan nacjoo' jon, jo' tcan jon ndaatioo, tman jon nt'ö jon tondëëhan, tso jon:
—Maman nt'ö cha' cüji' jndyoyuhan' ndëëho' na tajnan quichö xe na aa nnan'cuee'ho'
tsanva'. Ntyja 'naan nqueho'han'.
25 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen t'ahan, jnduehan:
—¿Nin its'aahan' já? Nquë chŏ jnan ndo' mantyi ndá ntyja 'naan' na ngue' tsanva'.
26 Ndo' s'aa Pilato cha'xjen na tan nan'ñeen, siquindyaa ntcüe' jon Barrabás. Ndo' t'ua jon
ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quitja'han Jesús. Jndë jo' tyincyaa jonhin ndueehan na
quijñonhanhin tsonjn'aan.

Jnan'cüejnaan' sondaro Jesús

27 Ndo' nque sondaro'ñeen, tyey'onhan Jesús quityquii' vats'ian. Jo' jnan'ncüihan tsoñ'en
ntyje sondarohin na xi'jndio ngiaa' Jesús.
28 Tji'han ndiaa' jon ndo' jnan'cüehan ncüiichen ndiaahin, ndiaatco colo ve.
29 Jndë jo' jnan'cüetyjohan neon, jnt'ahan tseihan', tyionhinhan' xquen jon cha'vijon
corona. Ndo' tyi'han ncüii tsman nt'ö jon ntyjaya cha'vijon tsonjnt'ei 'naan'
tsanm'aants'ian t'man. Jndë jo' totongityehan tonnon jon na ve' toncohin jon. Tonduehan:
—'U' tsan na matyentjon' joo nn'an judíos, vaa t'man condui 'u'.
30 Mantyi totjue'han ndaa jndyuehan cjoo' jon. Ndo' tji' ntcüe'han tsman na ndyii' nt'ö
jon, totuein'hinhan' xquen jon.
31 Vi na jndë tëcjoo'chen n'onhan na concohan jon, yajo' tji' ntcüe'han juu ndiaatco'ñeen,
jnan'cüe nnda'han ndiaa' jon, jndë jo' tyey'onhan jon na njñonhin jon tsonjn'aan.

Cojñonhan Jesús tsonjn'aan
(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43; Jn 19:17-27)

32 Xjen na tyendui'han quii' tsjoon, tjonhin ncüii ts'an tsjoon Cirene na jndyu Simón. Yo
naijndei'han', jnt'ahan na cay'oon juu tsonjn'aan 'naan' Jesús.
33 Jo' squehan ncüii joo na jndyu Gólgota. Jñ'oonva' tsi'manhan' Tyo' Tsi'xquen Ts'oo.
34 Jo' tyincyahan vinon na nc'u jon na tjon'han' yo ncüii nasi ja. Majo' vi na jndë ntjii'
'ndyo jon na tjon' nasi'ñeenhan', tat'u jonhan'.

35 Ndo' sondaro'ñeen je', vi na jndë jñonhan jon tsonjn'aan, ty'ehan x'iaa' na njnty'iahan
nin ncüii joohan ndijnoon' ncüii cüii ndiaa' jon. Ndo' na tui na nnda', siquindëhan' juu
jñ'oon na tji ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja nchu vaa 'nan
na nguaa. Itsohan': "Ty'ehan x'iaa' na njnty'iahan nin joohan ndijnoon' ncüii cüii ndia."
Nnda' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen.
36 Jndë jo' tyecüendyuaa sondaro'ñeen na ntquenhan cüenta Jesús.
37 Ndo' tondye xquen Jesús, t'ionhan tscaa' na chuu' ntji na si'manhan' nin jnaan' jon.
Tsohan': "Ndöhin juu Jesús, tsan na taquintyja na t'man conduihin na ico'xen jon nn'an
judíos."
38 Mantyi jo' jñonhan ve nannty'uee ndëë nonjn'aan. Ncüii tsan'ñeen ñoon juu tsonjn'aan
na minntyjee' ngiaa' Jesús tontyjaya. Ndo' ncüiichenhin ñoon juu tsonjn'aan na minntyjee'
tontyjatymaan'.
39 Ndo' nn'an na tovenon jo', totjue'han jñ'oonvi' cjoo' Jesús. Tonan'cahan nquenhan.
40 Tonduehan:
—'U' ts'an na matsu' na ntsityui' vats'on t'man ndo' ninndye xuee ntsia' xco'han', cüa
je', quitsin'man nquii 'u'. Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, cüa, quindyocuee'
tsonjn'aanva'.
41 Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon
na tquen Moisés, yo nin'nn'an na conintque quii' tsjoon Jerusalén, mantyi mannda' vaa
tonan'cüejnaan'han Jesús. Tonduehan ndëë ntyjehan:
42 —Vaa jñ'oon na totsin'man tsanva' nn'an ntyja 'naan' navi' na coquenonhan. Majo'
min ndiquindëë ntsin'man nquiihin navi' na iquenon juu. Condue nn'an na conduihin
nquii ts'an na taquintyja na t'man conduihin na ico'xen juu jaa nn'an Israel. Xe na aa
mayuu' na nnda', yajo' quindyocue juu na ñoon juu tsonjn'aanva'. Xe na aa nts'aa juu na
nnda', yajo' chi ngantyja nn'önhin.
43 T'man quii ts'on juu Tyo'ts'on ee tso juu ndëë na nquii juu conduihin Jnda Tyo'ts'on.
Xe na aa mayuu' njonhin ntyjii Tyo'ts'on, cüa, cüji' jonhin quii' navi'vahin.
44 Ndo' mantyi nque nannty'uee'ñeen na ñoon nonjn'aan tongiaa' Jesús, manincüajon
jnan'cüejnaan'hin jon.

Tyincyaa ya Jesús na tue' jon
(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49; Jn 19:28-30)

45 Xjen na tuee' yajmin', ninvaa tsonnangue tijaanhan' ata na ndye na matman.
46 Ndo' cha'na ndye na matman jndei sixuaa Jesús, tso jon: "Elí, Elí, ¿Lama sabactani?" Juu
jñ'oonva' itsiquindyihan': "'U' Tyo'ts'on na matsitman', ¿Ndu na jndë jnty'i' ja?"
47 Ndo' vendye nn'an na m'an ndyo, xjen na jndyehan jñ'oonmin', jnduehan:
—Tsanva' itsixuaa juu Elías, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen na toninncyaa jñ'oon'
Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.
48 Ndo' ncüii tsan'ñeen je', ninñoon' jnannon juu, tëcy'oon juu ncüii 'nan na nchja' na ya
ncü'aahan' ndaa. Nchje juuhan' quii' vinon të, tyio juuhan' nnon tsman cha' ya nguee'han'
'ndyo Jesús na ngitei jonhan'.
49 Majo' vendyechen nan'ñeen jndyuehan:
—Qui'ndyi'. Cüa, njnty'iá na aa ncüjee' Elías na ncüji' jonhin.
50 Ndo' jndei sixuaa nnda' Jesús, juu na ndyii' na vando' jon, tyincyaa jon cüentahan', ndo'
tue' jon.
51 Ndo' majuuto xjen'ñeen, juu ndiaatco na ntyjat'io quityquii'chen vats'on t'man, t'io
ninvaa tcohan' ata xjen nnontyuaachen. Mantyi jndei s'ii tsonnangue, ndo' tiuu ntjö'.
52 Mantyi jnaan ndi'nt'ua ndo' jndye nn'an na jndë tjë na tovantyja n'on Tyo'ts'on, tando'
xcohan.
53 Ndo' vi na jndë na vando' xco Jesús, mantyi joo nan'ñeen jndui'han quityquii'
ndi'nt'uahan, ndo' tyeque'han quii' tsjoon Jerusalén. Ndo' jndye nn'an jnty'iahin nan'ñeen
jo'.
54 Nquii capitán yo sondaro 'naan' jon na cota'ntyjee'han Jesús, xjen na ticjehan na s'ii
ndo' yo tsoñ'en 'nan na tui, tyue jndyihan. Jnduehan ndëë ntyjehan:
—Jñ'oon mayuu', juu tsanva' conduihin Jnda Tyo'ts'on.
55 Ndo' jndye nanntcu m'an naijon jñon sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan. Joohan ve' jnty'ia
tycyahan 'nan na tui. Jnanhan ndyuaa Galilea, santyjahan toxen' Jesús na totixee'han jon.
56 Quii' nt'an nanntcu'ñeen m'aan María, tsan tsjoon Magadán, yo María ndyee Santiago
yo José, ndo' mantyi yo juu ts'an na condui ndyee ntsinda Zebedeo.

Ty'iuhan Jesús
(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56; Jn 19:38-42)

57 Ndo' tom'aan ncüii tsantya na jndyu José, ts'an tsjoon Arimateahin. Itsijonhin yo
jñ'oon na toninncyaa Jesús.
58 Xjen na tuee' na tman juu xuee'ñeen, tja tsan'ñeen na m'aan Pilato, tëcan jon si'ts'o
'naan' Jesús. Ndo' Pilato, t'ua jon ts'ian ndëë sondaro'ñeen na nncyahan cüenta juu si'ts'o
'naan' Jesús nt'ö juu José'ñeen.
59 Jo' ty'oon José cüenta nquii ts'oo Jesús. Ndo' ndiaa sábana na ntju' na jndë yo tsan lino,
scüetyjo jonhan' tsoJesús.
60 Jndë jo' tyii' jon ts'oo'ñeen quityquii' tsi'ts'ua 'naan' nquii jon. Juuhan' tsë'tsjö' xcohan'
na jndë jnan'ya nn'an. Jndë jo' iscu' jon 'ndyo juu tsi'ts'ua'ñeen yo ncüii tsjö' t'man. Jndë jo'
tja jon.
61 Ndo' juu María, tsan tsjoon Magadán, yo ncüiichen María'ñeen, jnty'iahan na s'aa jon na
nnda'. Tyecüendyuaahan tonnon juu tsi'ts'ua'ñeen.

Tota'ntyjee' sondaro tsi'ts'ua

62 Xuee na tanty'iu Jesús, majuu xuee na conan'jnda' nn'an judíos 'nan na icanhan'hin,
ng'e xuee saro' xuee na cota'jndyeehan. Ndo' juu xuee saro'ñeen, nque ntyee na conintque
yo nn'an fariseos, ninncüii tmaan' ty'ehan na m'aan Pilato.
63 Jnduehan nnon jon:
—Nnda' ta, vañjoon' n'ŏn jñ'oon na totso tsanquintu'ñeen xjen na ninvando' juu. Tso juu
xuee jndë ndye ngüando' xco juu na tue' juu.
64 Mang'e jo' nt'ue n'ŏn na c'ua' ts'ian na c'o sondaro 'nan', na ngoquitquenhan cüenta
tsi'ts'ua 'naan' tsan'ñeen ata xjen na jndë tenon ndye xuee. Tja ndo' nts'aahan' na joo
nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na toninncyaa juu, ntsquehan ndo' nty'ueehan si'ts'o 'naan'
juu, ndo' nnduehan ndëë nn'an na jndë vando' xco juu. Ndo' quintuva' t'manntyichen
ntsivi'nn'anhan' nn'an, chito jñ'oon na toninncyaa juu xjen na tovando' juu.
65 T'a Pilato, tso jon ndëëhan:
—Sondaromin mancya na nninjnt'ueho'. Cüa, c'oho' yohan. Ya ya quita'ntyjee'ho' juu
tsi'ts'ua'ñeen.
66 Ndo' jo' jndui'han. Tyequitë'tyenhinhan'. T'ionhan sello xoncüe na ntjon 'ndyo
së'tsjö' yo tsjö' t'man cha' ntsi'manhan' xe na aa ntsiquinaan ts'anhan'. Jndë jo' jnty'ehan
sondaro'ñeen na quitquenhan cüenta juu tsi'ts'ua'ñeen.

28

Na vando' xco Jesús
(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12; Jn 20:1-10)

1 Jndë tenon xuee saro'ñeen na cota'jndyee nn'an judíos ndo' jndë tavixuee xuee nuinco',
xee na vejndyee soana. Juu xjen'ñeen, tja María tsan tsjoon Magadán yo ncüiichen
María'ñeen, tyequijnty'iahan juu tsi'ts'ua.
2 Ndo' jndei jndë s'ii ng'e ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue
jon naijon vaa juu tsi'ts'ua'ñeen. Tendyaa' jon tsjö' na të' 'ndyohan', tëcjo jon cjoo'han'.
3 Ninvaañ'enhin quixuee cha'vijon chontsuee. Ndo' quichi' ndiaa' jon cha'vijon tein
quichi' jndyi.
4 Ndo' joo sondaro'ñeen na totquenhin cüenta tsi'ts'ua'ñeen, ya na jnty'iahan juu
ángel'ñeen, toviquijnty'ehan na ncyaahan, tycyaahan tyuaa cha'vijon nt'oo.
5 Ndo' juu ángel'ñeen, sinin jon ndëë nanntcu'ñeen, tso jon:
—Tyi'ntyueho'. Ja mantyji na juu Jesús cojnt'ueho', manquii jon na jñon nn'anhin
tsonjn'aan.
6 Tac'oonhin ntjoohin ng'e jndë vando' xco jon na tue' jon, cha'xjen jñ'oon na totso jon.
Quindyoquijnty'iaho' naijon na tquen nn'anhin.
7 Ndë jo' quinan'cjeho' na quitsanan'quindyiiho' nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na
toninncyaa jon, na jndë vando' xco jon na tue' jon. Ndo' quindueho' ndëëhan na juu jon
vjajndyee ndyuaa Galilea, ndë jo' jnty'iaho'hin. Ndö vaa jñ'oon na jndyoquitsjö ndëëho'.
8 Yajo' quintyja quintyja jndui' ntcüe' nanntcu'ñeen naijon na vaa juu tsi'ts'ua'ñeen. Tyue
jndyihan ndo' neinhan. Jnan'nonhan na tyenan'quindyiihan nque nn'an na totsay'onhan
yo jñ'oon na toninncyaa Jesús na nnda' vaa 'nan na tso juu ángel'ñeen ndëëhan.
9 Ndo' ninjonto nquii Jesús tjon jon joohan. Tso jon ndëëhan:
—¿Aa tonco ya 'o'? Toquityehan nnon jon, t'uehan quityo' ng'ee jon na jnan't'maan'han
jon.
10 Ndo' tso jon ndëëhan:
—Tyi'ndyueho'. Cüa, c'oho', quitsanan'quindyiiho' joo ntyjë na cotsay'onhan yo jñ'oon
na toninncya, na c'ohan ndyuaa Galilea, jo' njnty'iahan ja.

Jñ'oon na jnan'nein joo sondaro'ñeen

11 Viochen xjen na ty'e joo nanntcu'ñeen, ve ndye sondaro'ñeen na totquen cüenta juu
tsi'ts'ua'ñeen, tyeque' ntcüe'han Jerusalén, tyenan'quindyiihan ntyee na conintque tsoñ'en
'nan na tui.
12 Ndo' joo ntyee'ñeen tetjonhan yo joo nn'an na conintque quii' tsjoon'ñeen. Ndo'
jnan'tjon'han jñ'oon yo nan'ñeen, maya xoquitu' tyincyahan ndëë sondaro'ñeen.
13 Ndo' jnduehan ndëë nan'ñeen:
—Quindueho' ndëë nn'an na nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo Jesús, natsjon squehan.
Ndo' xjen na jndaho', tequitji'han si'ts'o 'naan' juu quii' tsi'ts'ua'ñeen.
14 Min'chjo jñ'oontiu tyi'nc'onho', ta'nan ntquenonho'. Ee xe na aa ncüaa' ts'on gober-
nado juu jñ'oonva', nquë ngiŏ nchu vaa nt'a cha' na tyi'nt'uiihan' 'o'.
15 Ndo' ty'on sondaro'ñeen cüenta xoquitu'ñeen. Ta'han tonan'cyahan jñ'oon cha'xjen na
jndue ntyee'ñeen na quinduehan. Ve' ng'e jo', ata xjen nein conan'nein nn'an judíos na
nque nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, tyequinty'ueehan juu si'ts'o 'naan' jon.

Ts'ian na t'ua Jesús ndëë nn'an cüentaa' jon
(Mr 16:14-18; Lc 24:36-49; Jn 20:19-23)
16 Ndo' nquë na nqui ncho'ncüii já sá Galilea, naijon na m'aan juu tyo' na siquindyi Jesús
na ngitsá.
17 Ndo' xjen na jnty'iáhin, tonan't'mán'hin. Majo' ñ'en vendye ntyjë na ve vaa na tom'aan'
n'onhan na aa mayuu' na juu jon.
18 Yajo' sindyoo' Jesús na tondë. Tso jon:
—Nquii Tyo'ts'on jndë tyincyaa jon na vaa najndö na condui ja na co'xën tsoñ'en na m'aan
quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue.
19 Mang'e na nnda', c'oho' na m'an nn'an ncüii cüii tyuaa na ninvaa tsonnangue.
Nninncyaho' juu jñ'oon naya ndëëhan cha' ngantyja n'onhan ja. Quinan'quindëë'ho'han
yo xuee' Tyëhö' yo xuë na condui ja Jnda nquii jon, ndo' yo xuee' nquii Espíritu Santo.
20 Quinan'manho' ndëë nan'ñeen na quita'nguee'han tsoñ'en jñ'oon na jndë tquën
ndëëho'. Ndo' cañjoon' n'onho' ninvito na m'an ja yoho' ata xjen na ntycüii tsonnangue,
tyi'xe'qui'ndyi ja 'o'.

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Marcos

Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, toninncyaa jon jñ'oon
(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9, 15-17; Jn 1:19-28)

1 Ndö cotye' juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo na conduihin jnda Tyo'ts'on.
2 Cha'xjen juu jñ'oon na chuu' nnon juu tson na tji Isaías, tsan na totsinin jñ'oon ntyja
'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Cha'vijon nquii Tyo'ts'on itsinin jon nnon jnda jon
Jesucristo. Itso jon:
Quen' cüenta, na tonnon' majñön nquii ts'an na nninncyaa jñ'oon ntyja njan.
Juu jon ntsijnda' nato na ncja'.
3 Juu tsan'ñeen nninncyaa jñ'oon ndëë nn'an na ngancüihan ndyuaa naijon tyi'jndye nn'an
m'an. Ngitso jon:
"Quinan'jnda'ho' juu nato na nndyo nquii ts'an na conduihin na co'xen jon nn'an.
Quinan'quinaanho' nato jndyoyu na ncja jon."
Mannda' itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.
4 Cha'xjen na itso Tyo'ts'on na ncüjee' ts'an na ninncyaa jñ'oon' jon, juu Juan tyjee'
jon ndyuaa naijon tyi'jndye nn'an m'an. Toninncyaa jon jñ'oon na quint'ë nn'an, cha'
quitsi'manhan' na contcüe' n'onhan jnan nan'xuanhan na ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan-
han.
5 Nn'an na m'an ninvaa ndyuaa Judea jndui'han na to'ohan naijon tom'aan juu Juan'ñeen.
Mantyi ñ'en nn'an tsjoon Jerusalén, jndui'han, ty'ehan naijon na tom'aan jon. Ndo' vi na
jndë tji' jndyoyuhan jnanhan, yajo' ncüii ro cüiihan siquindëë' Juan'ñeen joohan quii' ndaa
jndaa Jordán.
6 Ndo' ndiaa na tocüe tsan'ñeen jndëhan' yo soo' camello, ndo' tsiaa' jon toquityen tjan,
ndo' tocüa' jon quintcandyue', ndo' to'u jon tsion' quinty'i jndëë.
7 Ndo' toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen, totso jon:
—Na tox'ën ndyontyja ncüii ts'an na t'manntyichen conduihin, chichen ja. Min
tyi'quinjon ja na ve' na ngüangiö na ntsiquin'an tjan na tyen ntcoon' jon.
8 Ja matsiquint'ëho' yo ndaatioo, majo' juu jon ntsiquindëë' jon 'o' yo nquii Espíritu
Santo."
Nnda' jñ'oon tyincyaa juu Juan'ñeen.

Jndëë' Jesús
(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)

9 Ndo' juu xjen'ñeen jnan Jesús tsjoon Nazaret ndyuaa Galilea. Tuee' jon naijon m'aan
juu Juan'ñeen jndaa Jordán, ndo' jo' siquindëë' jon juu Jesús.
10 Ndo' juu xjen na jndui' Jesús quityquii' juu jndaa'ñeen, jndyiaa' jon na jnaan tsjö'ndue
naijon na m'aan nquii Tyo'ts'on. Juu xjen'ñeen tityincyoo' Espíritu Santo, cha'vijon ncüii
quitu', jndyocue jon nacjoo' Jesús.
11 Ndo' tic'uaa ncüii jndye na tondye tsjö'ndue na sinin nquii Tyo'ts'on, itso jon:
—'U' condui 'u' jnda. T'man vaa na vi'ntyji 'u' ndo' nën jndyi 'U'."

Itsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' Jesús
(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)

12 Ndo' majuuntyi xjen'ñeen s'aa Espíritu Santo na cja Jesús ndyuaa na tyi'jndye nn'an
m'an.
13 Ndo' jo' tom'aan jon venn'an xuee. Ndo' juu yutyia totsichon yantyi juu na quityii'han'
ng'eehan' Jesús na quitsitjahin nnon nquii Tyo'ts'on. Ndo' tom'aan Jesús quii' nt'an quioo'
ncyaa. Ndo' majuuto xjen'ñeen, nque ángeles na cotyentjon nnon Tyo'ts'on squehan na
tixee'han jon.

Ndyuaa Galilea ta' Jesús na toninncyaa jon jñ'oon
(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

14 Ndo' vi na jndë ty'on nanm'ann'ian juu Juan'ñeen na tyi'han jon vancjo, yajo' jndui'
Jesús juu ndyuaa'ñeen, tja ntcüe' jon ndyuaa Galilea. Ndo' jo' toninncyaa jon jñ'oon naya
'naan' Tyo'ts'on.
15 Totso jon:
—Juu xjen na ninncya nn'an na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhan ntyja 'naan' na
cotsam'anhan, jndë tuee' xjenhan'. Ng'e jo' quintcüe' n'onho' jnanho', ndo' cantyja n'onho'
juu jñ'oon naya 'naan' jon."

Tqueen' Jesús ninnque nn'an na cotji' quintcaa
(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

16 Ndo' viochen xjen na venon Jesús 'ndyo ndaandue Galilea, jndyiaa' jon tsan na jndyu
Simón. Iju' tsan'ñeen tsqui'tsan quityquii' ndaandue'ñeen yo tyje jon na jndyu Andrés, ng'e
ninnquii' juu ts'ian na cont'ahan na cotji'han quintcaa.
17 T'man Jesús joohan, tso jon ndëëhan:
—Quindyonan'jonho' yo ja ndo' ja nts'a na nnan'tjonho' nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on.
18 Ndo' joohan ninñoon' jnty'ehan ntqui'tsan 'naanhan, tyenan'jonhan yo Jesús.
19 Ndo' tjantyi jon chjochen. Jo' jndyiaa' jon Jacobo yo tyje juu Juan, tyehan jndyu
Zebedeo. M'anhan quityquii' v'aandaa 'naanhan na cota'yahan ntqui'tsan 'naanhan.
20 Ndo' majo'ntyi ninñoon' t'man Jesús joohan. Ndo' juu tyehan jnty'ehan jon quityquii'
juu v'aandaa'ñeen yo nin'moso 'naanhan, jo' tyenan'jonhan yo Jesús.

Ncüii tsans'a na tsixuan jndyetyia
(Lc 4:31-37)

21 Ndo' jo' squehan tsjoon Capernaum. Juu xjen na tuee' xuee na cota'jndyee nn'an judíos,
taquee' Jesús vats'on 'naan nan'ñeen. Ta' jon na si'man jon ndëë nn'an na tëncüi jo'.
22 Majo' jñ'oon na tyincyaa jon, ndicuee' na ncüaa' n'onhan juuhan' ng'e si'man jon
cha'xjen ncüii ts'an na tsixuan na iquen xjen, ng'e joo jñ'oon na si'man jon njonntyichen-
han', tachi cha'xjen joo jñ'oon na concya nque nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi
jñ'oon na tquen nquii Moisés.
23 Ndo' quii' nt'an nn'an na tëncüi juu vats'on'ñeen, jo' m'aan ncüii ts'an na tsixuan juu
jndyetyia. Juu jndyetyia'ñeen, s'aahan' na jndei sixuaa tsan'ñeen.
24 Itso juu:
—'U' Jesús na jnan' tsjoon Nazaret, ¿Nin ts'ian na matyii' 'u' yo ntyja nján? ¿Aa jndyo' na
ntsiquitsu' já? Ja mavaa' ya ts'ön nin condui 'u'. Ja ntyji na condui 'u' ñuan nquii' na jnan'
na m'aan nquii Tyo'ts'on.
25 Majo' juu Jesús, sityia' jon juu jndyetyia'ñeen. Itso jon nnon juu:
—Machen 'ndyo', quindui' tyquii' ts'on tsanvahin.
26 Ndo' juu xjen na jndui' juu jndyetyia'ñeen, s'aahan' na tue'quiso tsan'ñeen ndo' jndei
sixuaa juu.
27 Ndo' joo nan'ñeen na jnty'iahan na tui na nnda', vacue m'aan' n'onhan. Ndo' jo'
tota'xee'han ndëë ntyjehan, jnduehan:
—Joo jñ'oon na incyaa tsanva', ¿Nin tsiquindyihan'? Ee joo jñ'oon'ñeen tyi'cüajonhan' yo
jñ'oon na condyëë na conan'man nn'an ndëë. Ee juu jon ata iquen jon xjen joo yotyiahin'
ndo' cota'nguee'han' jñ'oon na ico'xen jon.
28 Ng'e na ndö' vaa na s'aa Jesús, jo' tsoñ'en nn'an na m'an ndyuaa Galilea, quintyja
quintyja tonan'neinhan ndëë ntyjehan ntyja 'naan' jon.

Sin'man Jesús tsanscu xeen' Simón Pedro
(Mt 8:14-15; Lc 4:38-39)

29 Ndo' xjen na jnan Jesús juu vats'on'ñeen, juu Jacobo yo nin'Juan, jnan'jonhan yohin,
ty'ehan vaa' Simón yo tyje juu na jndyu Andrés.
30 Ndo' juu tsanscu xeen' Simón, vaa juu cjoo' jndu na iy'oon tjuen'hin. Jo' jnduehan nnon
Jesús na vii' juu tsanscu'ñeen.
31 Ndo' nquii Jesús, sindyoo'hin nnon tsan'ñeen, t'uii jon vi ntyjaa' nt'ö juu, sue jonhin na
vaa juu cjoo' jndu'ñeen. Ndo' majuuntyi xjen'ñeen jndya tjuen'hin. Jo' jnan'quintyja juu, ta'
juu, sijnda' juu 'nan na tcüa'han.

Jndye nn'an v'i sin'man Jesús
(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

32 Ndo' vi na jndë tua ndo'cüjioon', nque nn'an na m'an juu tsjoon'ñeen jndyochohan
tsoñ'en ntyjehan nn'an na v'i. Mantyi yo nn'an na m'aan jndyetyia quityquii' n'on na
quitsin'man Jesús joohan.
33 Ndo' nn'an juu tsjoon'ñeen, tsoñ'enhan tëncüihan 'ndyo juu v'aa'ñeen.
34 Ndo' jndye nn'an na jndye nnon ntycu na cotjonhan, sin'man Jesús joohan. Ndo'
mantyi nn'an na nan'xuan jndyetyia na ñ'enhan jo', tji' jon jndyetyia'ñeen quii' n'onhan,
min tyí'ncyaa jon na nan'nein jndyetyia'ñeen ng'e mangio jnda'han nin condui jon.

Toninncyaa Jesús jñ'oon naya ndëë nn'an ndyuaa Galilea
(Lc 4:42-44)

35 Vitjachen na nonnco ncüiichen xuee, ninvaa jaanchen jnanquintyja Jesús, jndui' jon
juu v'aa'ñeen. Tja jon ncüii joo naijon na tann'an c'oon na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on.
36 Majo' juu Simón yo ntyje juu, tentyjahan naxen' Jesús na cojnt'uehan jon.

37 Ndo' xjen na jndiohanhin, jnduehan nnon jon:
—Tsoñ'en nn'an cojnt'uehan 'u'.
38 Majo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Cja nc'ö mañoon njoon na ndyo ndyo cha' mantyi nndëë nninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen, ng'e majuu ts'ian na jndyö.
39 Jo' tomandyi' Jesús njoon ndyuaa Galilea. Toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos joo njoon'ñeen. Ndo' quii' nt'an nque nn'an njoon'ñeen, ñ'en nn'an na nan'xuanhan jndyetyia. Jo' tji' jonhan' quii' n'on nan'ñeen.

Sin'man Jesús ts'an na chu ndö' cotö'
(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

40 Ndo' ncüii ts'an na chu ndö' cotö', tyjee'non juu na m'aan Jesús. Tco'xtye tsan'ñeen tonnon jon. Tcan juu vi naya'ñeen, tso juu:
—Nnda' ta, xe na aa nt'ue tson', ndëë ntsin'man' ja.
41 Ty'oon Jesús na ndyia' ro tsan'ñeen nchjii jon, tyio jon nt'ö jon cjoo' juu. Tso jon:
—Mannda' nt'ue ts'ön, c'on' na jndë jn'man'.
42 Ndo' xjen na tso jon na nnda', majuuntyi xjen'ñeen jn'man juu.
43-44 Ndo' siqui'maan' Jesús tsan'ñeen, tso jon:
—Min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsu' yo 'nan na s'a 'u'. Majo' nanein cja' na m'aan juu tyee cüenta jaa nn'an judíos. Ndo' juu quioo' na itso nquii Moisés na ninncya nn'an na jndë jn'man, ncya' o' nnon juu tyee'ñeen cha' quitsi'manhan' ndëë nn'an na jndë ntjo ya ntcüe' 'u' 'nan na toquenoon'.
Nnda' jñ'oon siqui'maan' Jesús tsan'ñeen. Jndë jo' jñon jonhin na cja juu.
45 Majo' juu tsan'ñeen, jndui' juu. Ndo' nato na tja juu, ndo'vanjan totsiquindyi juu nn'an nchu vaa 'nan na tjon juu. Ndo' ng'e na nnda' s'aa juu, iscu'han' na ngaquee' Jesús quityquii' njoon'ñeen. Tsojnaan' jo', tom'aan jon quii' jndëë, ndo' nn'an na tonan ncüii cüii tsjoon, majndyehan totsquehan na m'aan jon jo'.

2

Sin'man Jesús ncüii ts'an na ntjein ng'ee
(Mt.9:1-8; Lc 5:17-26)

1 Jndëcya vendye xuee, ndo' tyjee' ntcüe' Jesús tsjoon Capernaum'ñeen. Ndo' tic'uaa jñ'oon na jndë m'aan nnda' jon v'aa na mancüiixjen tocüjee' jon.
2 Ndo' jndye jndyi nn'an na tëncüi jo'. Ndo' juu v'aa'ñeen too'chenhan' m'an nn'an, min tandicüinon mañoon ntyjehan quityquii'han'. Ndo' tyincyaa Jesús jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen.
3 Ndo' juu xjen'ñeen squenon ninnque ca' nn'an, y'onhan ncüii tsanvii' na ntjein ng'ee.
4 Ndo' tsojnaan' na jndye jndyi nn'an na m'anhan', jo' na ndiquindëë na ntsquehan yo juu tsan'ñeen naijon m'aan Jesús. Ng'e na nnda', tyevahan cjoo' v'aa'ñeen, jnan'cjohan tsue' xquenhan', ndo' jo' jnan'cüenonhan juu tsanvii'ñeen naijon na m'aan Jesús na ninvaa vaa juu cjoo' tsue'hin.
5 Ndo' nquii Jesús, vi na jndë jndyiaa' jon na vantyja n'on nan'ñeen jon, itso jon nnon juu tsanvii'ñeen:
—'U' jnda, ja matsit'man ts'ön 'u' tsoñ'en jnan tsixuan'.
6 Ndo' jo' m'an vendye nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen nquii Moisés. Xjen na jndye nan'ñeen juu jñ'oon'ñeen na tso Jesús, jnan'tiuhan quii' n'onhan:
7 "¿Ndu na ndö' vaa jñ'oon na itsinin tsanvahin? Jñ'oon na itsinin juu, itscüejnaan'han' Tyo'ts'on na iju'cjehan'hin. Ee ta'nan ts'an nndëë ntsit'man ts'on jnan na nan'xuan nn'an, xia'ntyi nquii Tyo'ts'on condëë its'aa jonhan'."
Ndö' vaa jñ'oon na jndue nan'ñeen.
8 Ndo' nquii Jesús, taa' ts'on jon na nnda' vaa na conan'tiuhan nacjoo' jon. Jo' taxee' jon ndëëhan:
—¿Ndu na ndö' vaa na cotji'ho' cüenta?
9 ¿Nin ts'an nchjito na aa ng'e ntyja 'naan' jñ'oon na matsjö, jo' condui ja na ntsit'man ts'ön ts'an na tsixuan jnan? Majo' xe na aa ntsjö nnon tsanvahin na quinanquintyja juu, ndo' quitsintcüii juu tsuee' juu, cja juu vaa' juu, yajo' ntsi'manhan' ndëëho' na majo' condui ja.
10 Majo' cha' quitsi'man nquiihan' ndëëho' na condui ja tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, na mayuu' tsixuan na ntsit'man ts'ön nn'an jnan na nan'xuanhan, yajo' tso jon nnon tsanvii'ñeen:
11 —'U' ntyjë matsjö nnon', quinanquintyja', quitsintcüi' tsue', ndë cja' va'.

12 Ndo' jnanquintyja tsan'ñeen, sue juu tsuee' juu, jndui' juu quii' nt'an nan'ñeen. Ndo' joohan, vacue tom'aan' n'onhan na tui na nnda', ndo' mantyi tyincyaahan' na neinhan. Ta'han tonan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan:

—Nquii Tyo'ts'on, vaa t'man conduihin. Min'jon tacojnty'ia na ndui ncüii nnon 'nan cha'xjen juu 'nan na tui naneinhin.

Iqueen' Jesús Leví
(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)

13 Ndë jo' tja ntcüe' Jesús 'ndyo ndaandue Galilea. Jo' squenon ncüii tmaan' nn'an na m'aan jon. Ndo' jo' tye' tyincyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen.

14 Jndë jo' tja nnda' jon juu tsjoon Capernaum. Ndo' viochen xjen na venon jon jo', jndyiaa' jon tsan na jndyu Leví, jnda Alfeo. Vaquityen juu mesa na ique juu s'on cüentaa' tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma. Itso Jesús nnon Leví'ñeen:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

Ndo' jo' jnanquintyja juu, ëtsijonhin yo jon.

Sijñ'oon' Leví na tcüa' Jesús

15 Ndo' juu Leví'ñeen, t'man juu Jesús na chi ncja jon vaa' juu yo nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon na ntcüa'han. Ndo' jo' ñ'en vendye nn'an na majo'ntyi cotyehan s'on cüentaa' tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, ndo' mantyi yo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon' nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen nquii Moisés. Ee jndye jndyi nn'an cotsantyja naxen' Jesús.

16 Ndo' majo'ntyi m'an nn'an na tonan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen. Joo nan'ñeen totsay'onhan yo jñ'oon na toninncya nn'an tmaan' na jndyu fariseos. Totquenchen nan'ñeen cüenta na tcüa' Jesús yo joo nan'ñeen na totye s'on ndo' mantyi yo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'hin nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés. Ndo' ng'e na nnda', ta'xee'han ndëë nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan ndëë nan'ñeen:

—Cüa juu ts'an na itsi'man ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëëho', icüa' jon ndo' i'u jon yo nanmin'. Tyi'quichuhan' na its'aa jon na nnda'.

17 Ndo' juu Jesús, jndyii jon na jndue nan'ñeen na nnda'. Jo' itso jon ndëëhan:

—Itsijonhan' ja cha'na ncüii ndoto. Juu tsan'ñeen, tachi nn'an y'a na vancyaa jon nasi. Juu jon nn'an v'i vaquindyiaa' jon. Ja chito jndyö na ntc'ën nn'an na conduehan na nquehan na ya nn'anhan na quitsay'onhan yo juu jñ'oon na mancya. Ja jndyö na mac'ën nn'an na covaa' n'onhan na nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on.

Taxee' nn'an nnon Jesús na ntyjee ts'an 'nan 'ndyo juu
(Mt 9:14-17; Lc 5:33-39)

18 Nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, juu tsan na totsiquindëë' nn'an, sque nan'ñeen na m'aan Jesús, mantyi yo nin'nn'an fariseos. Joo nan'ñeen cotyjehan 'nan jndyuehan cha' quitji' nn'an cüenta na jen conan'quindëhan na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' jo' jnduehan nnon Jesús na joohin na conan'jonhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Juan'ñeen, cotyjehin 'nan jndyuehin, ndo' manin' cüajon cont'a nn'an na nan'xuan tmaan' fariseos. Ndo' taxee' nan'ñeen nnon Jesús ndu na nque nn'an cotsay'on yo jñ'oon na incyaa jon, tyi'quityjehan 'nan jndyuehan.

19 Jo' t'a Jesús, sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëëhan:

—Joo nn'an na conan'jonhan juu xjen na ngoco tsans'andyua, ¿Aa chuhan' na ntyjehan 'nan jndyuehan? Min'chjo tyi'quichuhan' na nt'ahan na nnda. Aa chi majndeichen jndyechen ntcüa'han ng'e nein jndyihan na coco ntyjehan tsan'ñeen yo juu yu na ndiscuu' juu.

20 Majo' mangüentyja xjen na ntji' nn'an nquii ntyjehan tsans'a'ñeen na coco, jo' juu xjen'ñeen joo nn'an na conan'jon yo juu, ntyjehan 'nan jndyuehan. Mannda' itsijonhan' ntyja njan, ngüentyja xjen na ntji' nn'an ja, ndo' juu xjen'ñeen nque nn'an na cotsay'onhan jñ'oon yo ja ntyjehan 'nan jndyuehan

21 “Ndo' mantyi juu ndiaa xco na tyi'cotman, min tyi'quichuhan' na ncüjaa' ts'anhan' ndiaa ntsa ee xe na aa nts'aa ts'an na nnda', yajo' ngatihan', ndo' na nnda', nc'ioo'han' juu ndiaa ntsa'ñeen, ndo' juu naijon na t'ioo' ndiaa'ñeen mat'manntyichen na nt'ioo'han'.

22 Min tyi'quityion ts'an ndaa vinon xco tyquii' ntjan na jndë tindyo, ng'e xe na aa nts'aa ts'an na nnda', ndo' juu vinon xco'ñeen, ya na ntsiquindeihan', yajo' joo ntjan'ñeen nt'ioo'han'. Ndo' na ndui na nnda', ve' jn'aan na tsu juu vinon yo juu ntjan'ñeen. Ndo' ng'e jo', chuhan' na quityion ts'an vinon xco ntjan xco.

Tsixuan Jesús na quen jon xjen min'cya ro xuee
(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

23 Ncüii xuee na cotajndyee nn'an judíos, nquii Jesús yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, tenonhan nc'uii nato naijon min ntjon 'naan nn'an. Ndo' nque nan'ñeen na conan'jonhan juu jñ'oon na incyaa jon, ta'han cotyjehan xju' ntquen trigo.

24 Ndo' joo nn'an tmaan' fariseos, vi na tquenhan cüenta na cont'a nan'ñeen na nnda', yajo' jnan'jndyehan jndyuehan nnon Jesús. Jnduehan nnon jon:

—Juu jñ'oon ns tquen Moisés iquenhan' xjen na tyi'nt'a jaa ts'ian juu xee na cota'jndyëëhë. Majo' quen' ya' cüenta na joo nn'an na cotsay'onhan yo juu jñ'oon na mancya, tyi'quint'ahan na njon juu jñ'oon'ñeen.

25 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—'O', ¿Aa min'jon tyí'conan'jn'aanho' juu jñ'oon na itsiquindyihan' ntyja 'naan' 'nan na s'aa nquii David juu xjen na sitjahan' 'nan na ntcüa' jon? Juu xjen'ñeen t'oon jon na nin'jndo' jon yo nin'nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon.

26 Juu xjen'ñeen taquee' jon vats'on 'naan' Tyo'ts'on. Juu ndyu'ñeen nquii tsan na jndyu Abiatar, juu jon conduihin tyee tque ntyja njanhan nn'an judíos. Ndo' juu David je', tcan jon 'nan na ntcüa'han nnon juu Abiatar'ñeen. Ndo' mantyi tyincyaa tsan'ñeen tyoo' na jndë tquen nn'anhan' cüentaa' nquii Tyo'tson. Ndo' tcüa' David juu tyoo'ñeen ndo' majo'ntyi nque nn'an na totsay'on jñ'oon yohin. Ndo' juu tyoo'ñeen. chito ve' min'cya ro ts'an na ndëë na ntcüa'han'. Xia'ntyi nque ntyee'ñeen vanaan na ntcüa'hinhan'. Majo' min na nnda' s'aa David, ta'nan tso Tyo'ts'on na sitjahin.

27 Ndo' itsontyichen Jesús ndëë joo fariseos'ñeen:

—Nquii Tyo'ts'on tquen jon xuee na cota'jndyee nn'an cha' quitejndeihan' joohan, chito tquen jon nn'an na ve' quint'ahan na njonchen juu xuee'ñeen.

28 Ng'e jo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën nn'an, condui ja na quën xjen nchu vaa 'nan na quint'a nn'an juu xuee na cota'jndyëëhë.

3

Sin'man Jesús ts'an na tatei nt'ö vi ntyja
(Mt 12:9-14; Lc 6:6-11)

1 Ndo' taquee' nnda' Jesús ncüii vats'on cüenta nn'an judíos. Jo' tom'aan ncüii tsans'a na tatei vi ntyjaa' nt'ö juu.

2 Ndo' nn'an tmaan' fariseos yo ntyjehan nn'an judíos na m'an jo', cotquenchenhan cüenta xe na aa ntsin'man jon juu tsan'ñeen xee na cota'jndyeehin. Ndo' xe na aa nts'aa jon na nnda', yajo' nt'ahan jnaan' jon.

3 Ndo' tso Jesús nnon tsan'ñeen, tsan na tatei nt'ö'hin:

—Quinanquintyja', quindyo' ntjoohin tondëë nn'an.

4 Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:

—Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', ¿Aa incyaahan' na vanaan na ntejndei ts'an cüiichen ntyje juu juu xuee na cota'jndyëëhë, oo aa qui'ndyii juu na quitjon tsan'ñeen navi'? Oo ¿Aa chuhan' na quitsin'man ts'anhin min na aa juu xuee na cota'jndyëëhë cha' tyi'ngue' juu? Ndo' ¿Aa qui'ndyiito ts'an na cue' nquii juu ve' ng'e na tsijonhan' juu xee'ñeen?

Ndo' jo', chen tui jndyue nan'ñeen.

5 Ndo' na nnda', jndyiaa' Jesús xi'jndio ndëë nan'ñeen, quindya' ntyjii jon ntyja 'naanhin ndo' mantyi chjoo' jndyi ts'on jon ng'e tyi'nin'quindyehan. Yajo' tso jon nnon juu tsan-vii'ñeen:

—Juu nt'ö' tontyja vi', quitsindiu'han'.

Ndo' sindiuu juu nt'ö juu, ndo' majuuntyi xjen'ñeen ntjo ya ntcüe'han'.

6 Majo' nque nn'an fariseos'ñeen, ta'han na jnan'tjon'han yo joo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes. Jnan'jnda'han yo nan'ñeen nchu vaa nquii nt'ahan cha' cue' Jesús.

Jndye nn'an na tancüi 'ndyo ndaandue

7 Ndo' jo' jndui' Jesús yo nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehan ndaandue. Ndo' jo' nn'an na jndye jndyi'hin tentyjahan naxen' jon. Joo nan'ñeen jnanhan ndyuaa Galilea,

8 Judea, tsjoon Jerusalén ndo' mantyi ndyuaa Idumea, ndo' ñ'en nn'an na jnan ncüiichen ixndya jndaa Jordán, ndo' ñ'en mañoon nn'an na jnan ndyo juu tsjoon Tiro yo Sidón. Jndë tondye nan'ñeen tsoñ'en 'nan na tots'aa jon, jo' squenonhan na m'aan jon.

9 Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na totsay'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon na quinan'jnda'han ncüii v'aandaa na ngua jon, cha' tyi'ngaquinto' nn'an na jndye jndyi'hin na m'aan jon.

10 Ndö' tso jon ng'e jndye jndyi nn'an na sin'man jon, ndo' tsoñ'en nn'an v'i, to-nan'chonhan na nin'quitsaquiñoonhan jon cha' nndëë n'manhan.

11 Ndo' joo nn'an na nan'xuan jndyetyia, min'cya ro xjen na jnty'iahan Jesús, joo
jndyetyia'ñeen tont'ahan' na toto'quitye nan'ñeen nnon jon, ndo' jnt'ahan' na jndei to-
nan'xuaa nan'ñeen. Jnduehan:
—'U' condui 'u' jnda Tyo'ts'on.
12 Ndo' yo na jndei'han' tso jon ndëë joo jndyetyia'ñeen na tavinduehan nin condui jon.

Tji Jesús ncho've ts'an na nc'oncyahan juu jñ'oon naya
(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

13 Yajo' tava Jesús ncüii tyo'. Jo' tqueen' jon nn'an na jndë sitiu jon na ya ntejndeihan jon.
Ndo' squenon nan'ñeen na m'aan jon.
14 Ndo' quii' nt'an joo nan'ñeen, tji jon ncho've ts'an, t'ua jon ts'ian ndëëhan na
quinan'jonhan yo jon na njñon jonhan na ntsancyahan juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë
nn'an.
15 Ndo' maninjuu najndei na condui nquii jon, tyincyaa jon na quinan'xuanhinhan' cha'
ndëë nnan'n'manhan nn'an v'i ndo' cha' mantyi ndëë ntji'han jndyetyia quii' n'on nn'an.
16 Nque nn'an na tji jon na t'ua jon ts'ian'ñeen ndëëhan na quitejndeihan jon, ndö
ngueehan: Simón, xuee' juu na vja ve siquijndyu Jesús juu Pedro,
17 Jacobo yo Juan, joohan ntsinda Zebedeo, ngueehan na jndë ve siquijndyu Jesús joohan
Boanerges. Jñ'oonvahin tsi'manhan' jaa' jñ'oon jndyuehan ya na conan'neinhan jñ'oon'
Tyo'ts'on.
18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo jnda Alfeo, Tadeo, Simón tsan na
totsijonhin yo juu tmaan' nn'an na jndyuhan' cananista,
19 Yo nin'Judas Iscariote, tsan na jndëcya tyincyaa juu cüenta Jesús nduee nn'an na
jndohan jon.

Condue nn'an na icüji' Jesús jndyetyia ve' yo najndei na tsixuan juu Beelzebú
(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

20 Ndo' vi jndë jo', tjaquee' Jesús ncüii v'aa yo nan'ñeen na jndë tji jon. Ndo' cüiichen jnda
tëncüi nnda' ncüii tmaan' nn'an na m'aan jon, ndo' ng'e jo' min na ndincyaahan' xjen na
ntcüa' jon yo nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon yo jon.
21 Ndo' joo nn'an na ntyje nquii Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda' vaa, yajo' saquitji'han
jon quii' nt'an nan'ñeen, ng'e jnduehan t'man vaa tsi'ndaa'han' xquen jon.
22 Tsjoon Jerusalén jnan nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen
nquii Moisés. Tonan'cüejnaan'han Jesús tondëë nn'an. Tonduehan:
—Juu Beelzebú, nquii yutyia na conintque tondëë yotyia, ntyja 'naan' juu jon, jo' vaa
najndei na tsixuan tsanvahin. Jo' na condëë icüji' juu yotyia quii' n'on nn'an.
23 Tsojnaan' na jndue nan'ñeen na nnda', jo' t'man Jesús joohan na
quinan'ndyoo'chenhan na m'aan jon. Yajo' sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'
ndëëhan cha' quitsi'manhan' na ve' cochue n'on nan'ñeen. Tso jon:
—Nquii yutyia Satanás, tyi'je'cüji' nquii juu ntyje juu na m'anhan quii' n'on nn'an.
24 Nque nn'an na conintque ncüii ndyuaa, xe na aa cot'on nquehan ntyjehan yo 'nan na
cont'ahan, taje'quintjontyichenhan na cotoxenhan.
25 Ndo' majo'ntyi nn'an na m'an cüii v'aa, xe na aa cot'on nquehan ntyjehan yo 'nan na
cont'ahan, mataje'quintjo yahan.
26 Ndo' majuuntyi xjen ntyja 'naan' Satanás, xe na aa itsue nquiihin nacjo ntyje yotyia
juu, ntycüii na ico'xen juu quii' n'on nn'an.
27 "Ndo' mantyi cüii ts'an na vaa najndei na nachu juu nt'ö ts'ian tyia', ya iquen juu cüenta
vaa' juu, ndo' 'naan' juu na min, tanin 'nan ntjonhan'. Majo' xe na aa ngaquee' ncüiichen
ts'an na vantyichen najndei, chichen nquii juu, yajo' juu tsan'ñeen ntsityen jonhin ndo'
ncüji' jon 'naan' juu, ndo' nninncyaa jonhan' ndëë nn'an na cotsay'on jñ'oon yohin.
28 "Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsoñ'en nnon na conan'tja nn'an nnon Tyo'ts'on yo
joo jñ'oon vi' na conan'neinhan nacjoo' jon, nndëë ntsit'man ts'on jonhan.
29 Majo' min'ninchen ts'an na itso na mats'a ts'ian yo ntyja 'naan' juu najndei na
tsixuan juu yutyia Satanás, nacjoo' nquii Espíritu Santo itsinin tsan'ñeen jñ'oon vi', jo'
taje'quindyaahin yo juu jnan'ñeen, taje'quitsit'man ts'on Tyo'ts'onhin."
30 Ndö' jñ'oon na itso Jesús ng'e jndue nan'ñeen na ntyja 'naan' nquii yutyia, jo' its'aa jon
joo ts'ian'ñeen.

Ndyee Jesús yo nque ntyje jon squehan na m'aan jon
(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

31 Juu xjen'ñeen tyjee' ndyee Jesús yo ntyje jon na m'aan jon, ve' ch'en ntjohin. Jo'
jnduehan ndëë nn'an na m'an jo', quinan'quindyii nan'ñeen jon na jndë squehan.
32 Ndo' joo nan'ñeen jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, ch'en m'aan 'ndyo'hö' yo nty'iu'hin', cojnt'uehan 'u'.
33 Ndo' jo' t'a jon jndyue nan'ñeen, tso jon:
—¿Nin nn'an na conduihin ndyö yo ntyjö ncö?
34 Yajo' jndyiaa' jon xi'jndio ndëë nn'an na vendyuaa ngiaa' jon. Itso jon:
—Joo nanmin conduihin ndyö yo ntyjö ncö.
35 Ng'e min'cya ro ts'an na its'aa juu 'nan na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen condui tyjö tsans'a yo tyjö tsanscu yo ndyö.

4

Jñ'oon ntyja 'naan' ts'an na tëquitscyaa ntquen trigo
(Mt 13:1-9; Lc 8:4-8)

1 Ndo' ncüiichen jnda, xjen na t'oon Jesús 'ndyo ndaandue Galilea'ñeen, ta' jon na tyincyaa jon jñ'oon ndëë nn'an. Jndye jndyi nn'an tëncüi naijon na m'aan jon jo'. Ndo' jo' tua jon quityquii' ncüii v'aandaa na ntyjachenhan' nnon ndaa. Tëcüetyen jon tyquii'han' ndo' joo nan'ñeen m'anhan 'ndyo ts'otei' ndaandue.
2 Jndye jndyi nnon jñ'oon na tyi'quitsiquindyi nquii'han' na si'man jonhan' ndëëhan.
Ndö jñ'oon na tso jon xjen na si'man jon ndëëhan:
3 —Quindyeho' jñ'oon na ntsinën. M'aan ncüii ts'an na taquitscyaa juu tsjan ntquen trigo.
4 Ndo' viochen xjen na iscyaa jon juu ntquen'ñeen, ñ'enhan' na tycyaa xoncüe nato. Ndo' jo' sque quintsa, tquii o' joo ntquen'ñeen.
5 Ndo' minndyehan' tycyaahan' cjoo' chjo ts'o na ntyjo cjoo' ntjö'. Ndo' cje ro t'onhan' ng'e ñjen m'aan ts'o jo'.
6 Majo' xjen na jndui' ndo'cüjioon', yajo' tye' co'uaahan', tsojnaan' na ñjen m'aan ts'o'ñeen, jo' ndic'o nch'ioo'han', jo' na tcanhan'.
7 Ndo' minndyechenhan' tycyaahan' tyuaa naijon na minntyjee' n'oon neon. Ndo' joo neon'ñeen tëvindyehan', sincüan'han' cjo joo ntjon'ñeen, jo' na tatue'han'.
8 Ñndo' mantyi minndyechenhan' tycyaahan' naijon na m'aan ts'o ya. T'on joo ntquen'ñeen, tëquehan', juu ntjon'ñeen ya tue'han'. Ñ'enhan' na tyincyaahan' ncüii xu vantjo' yon stjö na cüii stjöhan' na iscyaa tsan'ñeen, ndo' minndyechenhan' tyincyaahan' ata ve xu xoncüe na ncüii istjöhan' na iscyaa juu tsan'ñeen, ndo' mantyi minndyechenhan' tyincyaahan' ata ninque xu na ncüii istjöhan' na iscyaa juu."
9 Ndo' tsontyichen Jesús:
—Juu ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oon na matsjö, quen ya juu cüentahan'."

Ts'iaan' na totsinin Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'
(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)

10 Joo nan'ñeen na jndye jndyi'hin, vi na jndë jndui'han, yajo' nn'an na ncho've'hin, taxee'han nnon Jesús, jnduehan:
—Juu jñ'oon na sinin' quichen na tyi'quitso nquii'han', ¿Nin 'nan nin'quitsiquindyihan'?
11 Ndo' t'a jon jndyuehan, tso jon: —Ndyu na toxen'chen ta'nan si'man Tyo'ts'on ndëë nn'an jñ'oon na vanty'iu na m'aanhan' nchu vaa na ico'xen jon nn'an. Majo' ndëë 'o' itsi'man jndyoyu jon ntyja 'naan'han'. Ndo' nque nn'an na tyi'c'onhan ntyja njan, joo jñ'oon na mancya ndëëhan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'anhan, ninnquii'chen matsinën jñ'oon ndëëhan na tyi'quitsjö nc'ihan'.
12 Nnda' vaa cha' min jndye jnda quindyehan, majo' xe'cüaa' n'onhan nin 'nan itsiquindyihan'. Ndo' min na jndye jnda cojnty'iahan 'nan na mats'a, majo' je'quitquenhan cüenta. Ndo' na ndö' vaa na nan'xuanhan, ndicachuhan'hin na ntcüe' n'onhan yo jnanhan ndo' na ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan."

Ndö vaa na itsiquindyihan' ntyja 'naan' ts'an na tëquitscyaa trigo
(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)

13 Ndo' taxee' Jesús ndëë nn'an ncho've'hin, tso jon:
—Ndo' na tataa' n'onho' juu jñ'oonva' na tyi'quitsjö nc'ihan', yajo' ¿Nchu ya nt'aho' na ncüaa' ya n'onho' xe na aa ntsinën mañoon jñ'oon cha'na juuhan'?
14 Juu ts'an na itscyaa ntquen trigo'ñeen, conduihin nquii ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an.
15 Ndo' joo ntquen na tycyaa nato na tquii quintsahan', jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' vi na jndë jndyehinhan', juu xjen'ñeen icüjee' yutyia na m'anhan, ndo' its'aa juu na quitsuu' n'onhinhan'.
16 Ndo' ntquen na tycyaa naijon na jen ntjö' na ñjen m'aan ts'o, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on, joohan coy'onhan cüentahan' yo na nein jndyihan.

17 Majo' tyi'xoncüee' n'onhan na covantyja n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndo' ve' ng'e vi' coquenonhan na conan'vje nn'anhan, ndo' conan'cüejnaan' nn'anhan na nin'quitjihan quityquii' na tsixuan juu tsonnangue, yajo' co'ndyehan juu jñ'oon' Tyo'ts'on, cotsacüentyjee'han na covantyja n'onhan juuhan'.
18 Ndo' joo ntquen na tycyaa naijon na minntyjee' n'oon neon, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on.
19 Majo' jnaan' na jndye jndyi m'aan' n'onhan yo 'nan na icanhan'hin nanein, yo na itsivi'nn'anhan'hin na nin'cüityahan, yo jndyechen nnon 'nan na nin'cuen ndueehan, ndo' ng'e na nnda' vaa m'aan' n'onhan, ta'nan cüii nnon na itsi'manhan' na conan'jonhan yo juu jñ'oon naya'ñeen.
20 Majo' m'an nn'an na itsijonhan'hin cha'na juu ntquen trigo na iscyaa tsan'ñeen naijon na m'aan ts'o ya. Condye nan'ñeen juu jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' cona'quii n'onhan juuhan'. Ndo' jo' itsijonhan'hin cha'na joo ntjon na ya cove'. Cha'xjen vendye ntjon'ñeen ya tue'han', tyincyaahan' ncüii xu vantjo' yon istjö, ve xu xoncüe ndo' ata ninque xu. Mantyi m'an nn'an na nnda' vaa na conan'jonhan yo jñ'oon' Tyo'ts'on, ndyii'han jndye ts'ian cont'ahan ntyja 'naan' nquii jon, ndo' ñ'enhan na chjo ro cont'ahin ntyja 'naan' jon, ndo' ñ'enhan na majndyentyichen na cont'ahan."

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han ntyja 'naan' lámpara
(Lc 8:16-18)

21 Mantyi sininntyichen Jesús ncüiichen jñ'oon ndëëhan, na tyi'quitso nquii'han'. Tso jon:
—Ta'nan ts'an na ntscü'a lámpara na ve' na ntco'to juuhan' na tocjee' jndu, oo min na ntscu' juuhan' yo stjö. Chito nnda' nts'aa ts'an. Juu lámpara'ñeen ntsintyja ts'anhan' cha' quitsixueehan' chon ndëë tsoñ'en nn'an na m'an v'aa.
22 Min'cya ro jñ'oon na matsinën na ndicüaa' n'on nn'an na tyi'quitsjö nc'ihan', majo' ngüentyja xjen na ncüaa' ya n'onhinhan'. Tsoñ'en jñ'oon na matsinën naneinhin na ndicüaa' ts'on ts'anhan', majo' ngüentyja xjen na ñ'en nn'an xi'jndio tsonnangue na ncüaa' n'onhinhan'.
23 Juu ts'an na nin'cüaa' ts'on joo jñ'oon na matsinën, quen ya juu cüentahan'."
24 Mantyi tso Jesús ndëëhan:
—Quitquen yaho' cüenta jñ'oon na condyeho' na matsinën, ng'e xe na aa ve' chjo rohan' na cotquenho' cüenta, mantyi tyi'jndyehan' na ncüaa' n'onho'. Ndo' xe na aa ntquen yaho' cüentahan', yajo' majndyentyichenhan' ncüaa' n'onho'. Ndo' nninncyaa Tyo'ts'on na mat'manntyichen na ncüaa' n'onho'han'.
25 Ng'e juu ts'an na ivaa' ts'on juu jñ'oon na mancya, mat'manntyichen nndaa' tsan'ñeen na ncüaa' ts'on juuhan'. Ndo' xe na aa m'aan ts'an na tavi nin'quindyii juu jñ'oon na matsjö, ngitsuu' ts'on juu chjo jñ'oon na jndë nchjii juu ntyja njan."

Jñ'oon na sinin Jesús na tyi'quitso nquii'han' ntyja na vaque ntjon na jnon' ts'an
26 Sininntyichen Jesús, tso jon:
—Juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, ndö vaahan'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na jnon' ncüii nnon ntjon.
27 Ndo' juu tsan'ñeen tyi'ncüii tman vacuaa juu, itso juu, ndo' nnanquintyja juu tyi'ncüii nonnco. Ndo' joo 'nan tsjan'ñeen co'onhan', coquehan', covindyehan' min na tyi'quintjii tsan'ñeen nchu vaa na its'aahan' na nnda'.
28 Co'on ntjon its'aa tyuaa. Navejndyee condui' ntsquiihan', ndo' vi na jndë tindyehan', condui' xju'han', ndë jo' cotsaque' n'onhan', ndë jo' comanhan'.
29 Ndo' ya na jndë tcanhan', yajo' ntyjee ts'anhan'. Ndö' vaa na itsijonhan' ntyja na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan.

Jñ'oon na sinin Jesús na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntquen mostaza
(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

30 Mantyi tso Jesús:
—Ntsinën cüii jñ'oon ndëëho' na tyi'quitsjö nc'ihan' cha' quitejndeihan' 'o' na ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. ¿Nin jñ'oon na ntsinën cha' na ncüaa' n'onho' ntyja 'naan'han'? Ndo' ¿Nin ncüii nnon jñ'oon na ntsijön' ntyja na ico'xen jon?
31 Itsijonhan' juuhan' cha'na ncüii ntquen mostaza na jnon' ts'anhan'. Ndo' majuuhan' na quijndëntyichenhan' na tsoñ'en ntquen 'nan na conon nn'an.
32 Majo' vi na jndë t'onhan', majuuhan' na coninndyentyichenhan' na tsoñ'en n'oon na ninncüii ngueesua' na coventyjee', ata conan'ya quintsahin' ntycya o' xquenhan'.

Jñ'oon na totsi'man Jesús ndëë nn'an, ninnquii'chen tyi'quitso nquii' jonhan'
(Mt 13:34-35)

33 Jndye jndyi jñ'oon totsinin Jesús ndëë nn'an na tyi'quitso nquii' jonhan' cha'na joo
jñ'oonmin'. Tonincyaa jon jñ'oon'ñeen xi'ncüii cha'xjen na taa' ts'on jon na nndëë ncüaa'
n'onhan.
34 Ndo' ninnquii'chen totsinin jon ndëë nn'an yo jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'. Majo'
xjen na ntjo nquiihin yo nque nan'ñeen na tqueen' jon na quinan'jonhan yo jñ'oon na
toninncyaa jon, yajo' totsi'man jon ndëëhan nchu vaa itsiquindyi ncüii cüii jñ'oon'ñeen.

Sichen Jesús jndye yo na iju ndaandue
(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

35 Majuuntyi xee'ñeen na jndë macontsjë chjo min, itso jon ndëë nn'an na tqueen' jon na
quitsay'onhan jñ'oon yohin:
—Cja, nc'ö, ngüe'jndya ndaandue.
36 Yajo' jnty'ehan nn'an, jndui'han. Ndo' tyey'onhan Jesús yo majuuntyi v'aandaa na
tijnt'ue jon xjen na tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. Ndo' mantyi vendyechen nn'an
na tom'an na tondyehan jñ'oon na toninncyaa jon, tentyjahan naxen' jon yo mañoon
nt'aandaa.
37 Ndo' tyioo vi jndye jndyo tque nnon juu ndaandue'ñeen, ata totyionhan' ndaa
quityquii' juu v'aandaa'ñeen, mavaa xjen na ngitoo'han' yo ndaa.
38 Ndo' Jesús xi' tëntycüii ts'aan juu v'aandaa'ñeen, jo' itso jon, ndyii' ndiaa quitya' jon.
Ndo' jo' jnan'ntcüihanhin, jnduehan:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ndë, ¿Aa min'chjo ta'nan its'aahan' 'u' na mavaa xjen na
ncüjë na ngava ndaa nquén?
39 Ndo' jnanquintyja Jesús, sityia' jon juu jndye'ñeen, tso jon nnonhan':
—Cüichen na jndei m'an' nnon ndaandue.
Ndo' nnon nquii ndaandue'ñeen tso jon:
—Cacüentyje'.
Yajo' tëvichen jndye nnonhan'. Ndo' mantjo taquiñjonchenhan'.
40 Jo' tso Jesús ndëë nan'ñeen:
—¿Ndu na coquityueho'? ¿Aa tyi'cantyja n'onho' na ntejndei Tyo'ts'onho'?
41 Ndo' tyue jndyihan s'aahan'. Ndo' jnduehan ndëë ntyjehan:
—¿Nin condui tsanvahin? Cüa tanin tquen jon xjen juu jndye ndo' yo juu ndaandue, ndo'
ta'nguee'han' jñ'oon na tso jon.

5

Ts'an Gerasa na nay'oon jndyetyiahin
(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

1 Jesús yo nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon tet'iohan ndaandue'ñeen,
squehan ndyuaa Gerasa.
2 Ndo' juu xjen na jndui'han v'aandaa'ñeen, jndyotsindyoo' ncüii ts'an ndëëhan, jnan juu
ndi'nt'ua nt'oo. Ndo' tsan'ñeen, m'an jndyetyia quii' ts'on juu.
3 Ninnquii'chen ndi'nt'ua nt'oo tom'aan juu, ndo' min'ncüii ts'an ta'nan jndëë ntsixjen
yo 'nan na tots'aa juu, min na yo carena.
4 Ee jndye jnda jndë tonan'tyen nn'an nt'ö juu, ng'ee juu yo carena, majo' ninñoon' toc'ioo'
juu ncjo'ñeen na tyenhan' nt'ö juu, ndo' totsitiuu jndë juu carena na jnan'tyen nn'an ng'ee
juu. Ndo' min ta'nan ts'an na ndëë ntscu' nnon juu 'nan na tsixuan juu.
5 Cüa'xuee ndo' cüa'tsjon totsixuaa juu na tonannon juu quii' nt'an ntyo' yo ndi'nt'ua
nt'oo'ñeen. Ndo' totsquee' nquiihin yo ntjö'.
6 Ndo' Jesús je', ninvaa tycyachen ndyo jon, ndo' jndyiaa' tsan'ñeenhin, jnannon juu na
nguee' juu na m'aan jon. Tëconxtye juu na tonnon jon.
7 Ndo' juu jndyetyia'ñeen, s'aa juu na jndei sixuaa tsan'ñeen, itso juu:
—'U' Jesús na condui 'u' jnda Tyo'ts'on na m'aan nandye quiñoon'ndue, ¿Nin ts'ian na
jndyo' ntjoohin? Ndyii jon na matsixua ja xuee' jon na tyi'ntsa'vi' ja.
8 Ndö' vaa na tso tsan'ñeen ng'e jndë tso Jesús nnon juu:
—'U' jndyetyia, quindui' quii' ts'on tsanvahin.
9 Ndo' tsontyichen Jesús nnon juu jndyetyia'ñeen:
—¿Nchu jndyu'?
T'a juu, tso juu:
—Já jndyú Legión, ng'e minchen já.
10 Ndo' juu jndyetyia'ñeen, tocan juu vi naya'ñeen nnon Jesús na tyi'jñon jon joohan na
quindui'han juu ndyuaa'ñeen.
11 Ndo' ndyo jo' m'an ncüii tmaan' quintcu na cotqui o'.

12 Jo' tan jndyetyia'ñeen nnon Jesús na ncyaa jon jñ'oon na nc'oque'han quityquii' n'on
joo quintcu'ñeen.
13 Ndo' jo' tyincyaa Jesús jñ'oon. Ndo' joo jndyetyia'ñeen jndui'han quii' ts'on juu
tsan'ñeen, saque'han quii' n'on joo quintcu'ñeen, joo cho'ñeen cha'na ve min o'. Ndo' joo
o' jnan'non o', ty'e o' tontyja na ji vaa jndyi na congio juu tyo'ñeen, tycyaa o' quityquii' juu
ndaandue'ñeen, ndo' tava ndaa nquen o', mana tjë o'.
14 Ndo' joo nn'an na tota'ntyjee' quintcu'ñeen, jnty'iahan na nnda' vaa 'nan na tui. Jo'
tyii' yantyihan na jnan'nonhan na sanan'quindyiihan joo nn'an na m'an juu tsjoon na
ico'xenhan' juu tyuaa'ñeen, yo nin'nn'an na com'an jndëë na nnda' vaa 'nan na tui. Yajo'
nn'an na nin'quijnty'ia nchu vaa 'nan na tui, ty'ehan naijon na m'aan Jesús.
15 Ndo' xjen na squehan naijon na m'aan jon, jnty'iahan juu tsan'ñeen na totsixuan juu
jndyetyia, vequityen juu na cüe juu ndiaa, ndo' jndë tco' ya ntcüe'han'hin, tavitsitsan'han'
xquen juu. Ndo' jo' sity'ue jndyihan' joo nan'ñeen na nnda' vaa 'nan na tui.
16 Ndo' nque nn'an na tota'ntyjee' joo quintcu'ñeen na jnty'iahan na nnda', jnan'neinhan
ndëë nn'an na tancüi jo' nchu vaa na tco' yahan' juu tsan'ñeen yo nchu vaa na tjë joo
quintcu'ñeen.
17 Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, ta'han na tanhan nnon Jesús na
quindui' ntcüe' jon ndyuaa 'naanhan.
18 Ndo' xjen na vacua nnda' Jesús v'aandaa'ñeen, juu tsan'ñeen na jndë tco' yahan'hin,
tcan juu jñ'oon nnon jon na ncyaa jon na chi ncja juu yohin.
19 Majo' tyí'ncyaa jon jñ'oon na tcan tsan'ñeen. Tso jon nnon juu:
—Cja' ntcüe' va' na m'an nn'an 'nan'. Jo' quitsu' ndëëhan nchu vaa 'nan t'man jndyi na
s'aa Tyo'ts'on yo 'u' na ty'oon jon na ndyia' ro' nchjii jon.
20 Ndo' juu tsan'ñeen, siquindë juu, tja juu. Ndo' tye' totsinin juu ndëë nn'an na m'anhan
njoon ndyuaa Decápolis ntyja nchu vaa 'nan na s'aa Jesús yohin. Ndo' joo nan'ñeen, vi na
jndë jndyehan na nnda' s'aa Jesús yohin, tëvee' jndyi ngiohan.

Yuscu chjo jnda Jairo yo tsanscu na t'uii ndiaa' Jesús
(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

21 Juu Jesús tet'io nnda' jon ndaandue yo v'aandaa. Tuee' jon ncüiichen ixndya yo
nn'an na totsay'on yo jñ'oon yohin. Ndo' jndye jndyi nn'an squenon na m'aan jon 'ndyo
ndaandue'ñeen.
22 Ndo' jo', ncüii ts'an na jndyu Jairo, tyjee' juu na m'aan jon. Juu tsan'ñeen conduihin
ts'an Israel na conintquehin vats'on cüenta nn'an judíos tsjoon' juu. Xjen na jndyiaa' juu
Jesús, tëconxtye juu na s'aa juu na njonhin.
23 Tcan juu na quitejndei jonhin, tso juu:
—Mioon jndyi vii' juu yuscu chjo jnda, jndë manin'cue' juu. Quitsa' chjo vi naya'ñeen na
chi ngaquityio' nt'ö' nacjoo' juu cha' n'man juu na tyi'ngue' juu.
24 Ndo' tja Jesús yo tsan'ñeen. Mantyi jndye nn'an tentyja na nquen'han, manin'
conchjehan jon na co'ohan.
25 Ndo' quii' nt'an tmaan' nan'ñeen, jo' ñ'en ncüii tsanscu, jndë ncho've chu na vii' juu na
coc'a neoon' juu.
26 Ji vaa jndyi totjon juu na tont'a ndoto nasihin, ndo' min jo' taquits'aahan', majndeichen
vavimioon' juu. Ndo' jndë ntycüii xoquitu' 'naan' juu na totsiquitsu juu na tondui nasihin.
27 Ndo' ng'e na jndyii juu jñ'oon na tonan'nein nn'an ntyja 'naan' Jesús, jo' na sindyoo'hin
quii' nt'an nan'ñeen na tentyjahan toxen' jon, ndo' t'uii juu ndiaa' jon.
28 Nnda' vaa na s'aa juu ng'e jndë sitiu juu: "Xe na aa ve' nndëë nt'ui ndiaa' jon, yajo' chi
n'man."
29 Ndo' xjen na s'aa juu na nnda', maninñoon' taquitscu'han' 'nan na iquenon juu,
ntyjiichen juu na tëco' yahan' quii' si'ts'o 'naan' juu na jndui' juu tycu'ñeen.
30 Ndo' taa' ts'on Jesús na jndë jn'man ts'an yo ntyja 'naan' juu najndei na condui jon. Jo'
tëquen jon, taxee' jon ndëë nn'an na tentyja toxen' jon, tso jon ndëëhan:
—¿Nin juu t'uii ndia?
31 Ndo' joo nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, t'ahan, jnduehan
nnon jon:
—Mandyia' na tyen ro m'an nn'an ata conchjehan 'u', ndo' aa mavaxe' ¿Nin ts'an t'uii
ndia'?
32 Ndo' Jesús, jndyiaa' jon xi'jndio, na ndyiaa' jon nin nquii ts'an t'uii ndiaa' jon.
33 Ndo' juu tsanscu'ñeen, tyioo na ncyaa' juu, sindyoo'cyahin nnon jon na coviqui-
jnty'ehin. Tëconxtye juu na tonnon jon ng'e nchjii juu nchu vaa na s'aahan'hin. Ndo' tso
jndyoyu juu nnon jon yo 'nan na s'aahan'hin.
34 Ndo' tso Jesús nnon juu:

—'U' jnda, ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'. Naneinhin cja' ntcüe' va', min'ncüii jñ'oontiu tavi nc'on'. Jndë jn'man' yo juu tycu na maquenoon'.

35 Ndo' viochen xjen na sinin Jesús nnon tsanscu'ñeen, jo' sque ro nn'an na jnan vaa' nquii tsan'ñeen na conintquehin ntyja 'naan' juu vats'on'ñeen, juu tye yuscu chjo yuvii'. Ndo' jnduehan nnon jon:

—Jndë tue' juu yuscu chjo jnda'. Jo' juu tsan na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, tavintsinchju'ntyi'hin.

36 Ndo' nquii Jesús, jndyii jon na jndue nan'ñeen na nnda', majo' itso jon nnon juu tsan'ñeen na conintquehin vats'on:

—Tyi'nty'ue', 'u' xia'ntyi cantyja tson' Tyo'ts'on.

37 Ndo' juu Pedro, Jacobo yo nin'Juan tyje juu Jacobo'ñeen, ty'ehan yo Jesús vaa' nquii Jairo'ñeen. Min tyí'ncyaa Jesús na ncja ncüiichen ts'an yohin.

38 Ndo' xjen na squehan vaa' Jairo'ñeen, jndyii jon na c'uaa jndyi jndyue nn'an na cotyueehan, ndo' conan'xuaahan na tue' yuscu chjo'ñeen.

39 Majo' vi jndë na taquee' jon quityquii' v'aa, min na ntyjii jon na jndë tue' juu yuscu chjo'ñeen, tso jon ndëë nn'an na m'an jo':

—¿Ndu na c'uaa jndyi jndyueho' na cotyueeho'? Ee juu nian chjöhö', chito aa tue' juu, ve' itso juu.

40 Majo' nn'an na sque ya juu v'aa'ñeen, ve' toncohan Jesús ng'e ngio yahan na jndë tue' juu. Jo' tji' jon nan'ñeen ch'en, ndo' ndë jo' të'oon jon nquii tye juu ts'oo chjo'ñeen yo ndyee juu. Teque'han juu cüarto naijon na vaquityen juu.

41 Ndo' t'uii jon vi ntyjaa' nt'ö ts'oo chjo'ñeen, tso jon yo jñon'ndaa 'naan' jon:

—Talita, cumi. Juu jñ'oonva'hin itsiquindyihan': “Yuscu chjo, matsjö nnon', quinanquintyja'.”

42 Ndo' juu xjen na tso Jesús jñ'oonva', jnanquintyja yuscu chjo'ñeen, ndo' tye' na vaca nnda' juu, ng'e jndë jndë ncho've chuu' juu. Ndo' na tui na nnda', joo nn'an na m'an jo', tëvee' jndyi ngiohan.

43 Majo' jaa' jñ'oon siqui'maan' Jesús joohan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nduehan na nnda' vaa 'nan na s'aa jon. Ndo' mantyi t'ua jon ts'ian ndëëhan na ncyahan 'nan na ntcüa' juu yu'ñeen.

6

Tja nnda' Jesús Nazaret
(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

1 Jndëcya jndui' Jesús tsjoon Capernaum, tja nnda' jon tsjoon naijon tëquehin. Ndo' nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, mantyi ty'ehan yohin.

2 Ndo' ya tuee' juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos, yajo' taquee' jon vats'on juu tsjoon'ñeen, tyincyaa jon jñ'oon. Ndo' jndye nn'an na m'an jo', tëvee' ngiohan juu jñ'oon'ñeen. Jnduehan ndëë ntyjehan:

—¿Yuu va chu tsanvahin joo jñ'oonmin' na itsinin juu ndëëhë? ¿Nin ts'an si'man nnon juu? ¿Nin conduihin na condëë its'aa juu ts'ianmin', na joohan' ve' min'cyato ts'an je'quindëë nts'aahan'.

3 Juu jon ve' ts'an tocyu ntcaa'hin, ndo' ve' jnda Maríahin, ndo' mantyi ntjoo m'an ntyje juu Jacobo, José, Judas yo nin'Simón, ndo' mantyi nanntcu ntyje juu mantjoo ro com'an joo.

Nnda' vaa na tyí'quint'a nan'ñeen na njon Jesús.

4 Ndo' ng'e na nnda' jndue nan'ñeen, yajo' tso jon ndëëhan:

—Nn'an na mañoonchen, tsoñ'enhan cont'ahan na njon juu ts'an na ncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' nque nn'an tsjoon' tsan'ñeen, tyi'quinjonhin ngiohan, min nn'an chuu'hin min nn'an vaa' juu.

5 Ve' ng'e na nnda' vaa na tonan'tiu nan'ñeen yo ntyja 'naan' Jesús, tsojnaan' na tyi'cantyja' n'onhan, jo' na iscu'han' na ntsin'man jon nn'an tsjoon' jon. Xia'ntyi ninvendye ts'an na tyio jon nt'ö jon cjohin jn'manhan.

6 Majo' si'ndaa'han' nchjii jon na tyí'nin'cantyja n'onhan jon.

Ndë jo' jndui' jon, toca jon njoon quijndë, jo' toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an.

I'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an na cotsay'on jñ'oon yohin na quitsancyahan juu jñ'oon' Tyo'ts'on
(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

7 Ndëcya tqueen' jon joo ncho've nn'an na i'ua jon ts'ian ndëëhan na ve vehan na c'ohan ts'ian 'naan' jon, ndo' tyincyaa jon na nan'xuanhan juu najndei na conduihin cha' ndëë ntji'han jndyetyia quii' n'on nn'an.

8 Ndo' tquen jon jñ'oon ndëëhan na xia'ntyi tsonjnt'ei quitsay'onhan, majo' tyí'ntsay'onhan chetsja', min 'nan na ntcüa'han, min xoquitu'.
9 Ndo' quityionhan ntconhan ng'ehan, ndo' min tyí'ntsay'onhan ncüiichen ntjo ndiaahin.
10 Ndo' tso jon ndëëhan:
—Tsjoon naijon na ntsqueho', ndo' xe ngitso ts'an ndëëho' na ngüenonho' quii' vaa' jon na ntixee' jon 'o', jo' quintjoho' vaa' jon ata xjen na nndui' ntcüe'ho' juu tsjoon'ñeen.
11 Ndo' xjen na ntsqueho' ncüii tsjoon, majo' nque nn'an juu tsjoon'ñeen, xe na aa tyi'nin'cy'onhan cüentaho', ndo' min tyi'nin'quindyehan jñ'oon na concyaho', ndö vaa quint'aho'. Xjen na nndui' ntcüe'ho' 'ndyo juu tsjoon'ñeen, quinan'cyaaho' ts'o na chuu' ng'eho', yajo' ntsi'manhan' ndëë nan'ñeen na tyi'ya jnt'ahan. Joo nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra, tyia jndyi 'nan na tont'ahan. Juu xuee na nt'uii Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na tonan'tjahan nnon jon, vi' jndyi ngenon joo nn'an njoon'ñeen. Majo' nque nn'an m'an njoon na tyi'nin'cy'onhan cüentaho', vi'ntyichen ngenonhan, chichen nn'an joo njoon'ñeen.
12 Vi jndë sinin Jesús ndëëhan, yajo' jndui'han, tyencyahan jñ'oon na quintcüe' n'on nn'an yo jnan na nan'xuanhan.
13 Mantyi jndye jndyi jndyetyia tji'han quii' n'on nn'an, ndo' jndye nn'an v'i na tyeehan aceite, jnan'n'man nan'ñeen.

Jnan'cuee' sondaro Juan tsan na totsiquindëë' nn'an
(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

14 Jndye nn'an tonan'neinhan ntyja 'naan' juu ts'ian t'man na tots'aa Jesús, ndo' jndyii Herodes joo jñ'oon'ñeen. Juu jon conduihin na ico'xen jon nn'an juu ndyuaa'ñeen. Tso jon:
—Ja tquën jñ'oon na jnan'cuee' sondaro njan juu Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an. Nts'aahan' jndë vando' xco jon, mang'e jo' covityincyoo' ts'ianmin' na its'aa tsanvahin na je'quinduihan' na ve' yo najndei nquii ts'an.
15 Ndo' ñ'en nn'an jnduehan ntyja 'naan' Jesús na conduihin Elías, nquii ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nguaa.
Majo' vendyechenhan jnduehan:
—Juu Jesús conduihin ncüiichen ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on tiviontyichen nchu vaa 'nan na nguaa.
16 Ng'e na tonan'nein nn'an joo jñ'oonmin', ndo' Herodes, vi na jndë jndyii jon ntyja 'naan' 'nan na its'aa Jesús, tso jon:
—Tsanvahin majuu Juanhin, tsan na tquën jñ'oon ndëë sondaro njan na quityjehan xquen juu, majuu jon jndë vando' xco.
17-19 Nquii Herodes'ñeen jndë toco jon yo juu Herodías, scuu' tyje jon Felipe. Majo' juu Juan'ñeen jndë tso jon nnon juu Herodes: "Tyi'quichuhan' na manayon' scuu' ty'iu' na ndiscu'hin." Ng'e na nnda' vaa na tso Juan, jo' si'v'ii matyen Herodías'ñeen jon. Nt'ue jndyi ts'on juu na cue' tsan'ñeen, majo' ta'nan jndëë s'aa juu.
20 Majo' juu Herodes, tots'aa jon na njon juu Juan'ñeen. Ee taa' ts'on jon na ya ts'anhin, ndo' na tsixuan juu ñuan nquii' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Mang'e jo' tyí'ncyaa jon na ngenon juu natë'. Ndo' min na ndicüaa' ya ts'on jon jñ'oon na toninncyaa Juan'ñeen, majo' tëvee' nchjii jonhan'.
21 Majo' juu Herodías, tuee' xjen na jndëë s'aa juu yo 'nan na nt'ue ts'on juu na cue' Juan'ñeen. Ee juu xjen ya na tuee' xeechuu' nquii Herodes, s'aa jon ncüii nguee na ntcüa' jon yo nque nn'an na condui nanm'ann'ian na cotsantyja naxen' jon juu ndyuaa Galilea, yo nn'an na conintque ndëë sondaro 'naan' jon ndo' yo nin'nantya.
22 Ndo' jo', juu yuscundyua jnda Herodías'ñeen, tëquee' juu naijon na m'an nan'ñeen, sijnon juu. Ndo' Herodes taxjen vaa tëvee' jndyi ts'on jon na nnda' vaa s'aa juu, nquii jon ndo' mantyi joo nan'ñeen na conan'jonhan yohin juu nguee'ñeen. Ndo' itso jon nnon juu yuscundyua'ñeen:
—¿Nin 'nan nt'ue tson' na nts'a naya 'u'? Quitsu' nnön ndo' ja nninncyahan' nnon'.
23 Nquii Tyo'ts'on, ndyiichen jon jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', ata xoncüe ndyuaa na macoxën nninncyahan' nnon'.
24 Ndo' juu yuscundyua'ñeen, vi na jndë jndyii juu na nnda', jndui' juu, taquitso juu nnon ndyee juu:
—'Ndyo', ¿Nin 'nan ntc'an?
Ndo' t'a ndyee juu, itso jon:
—Can' nnon jon na quitscüenon jon xquen Juan nt'ö', juu tsan na totsiquindëë' nn'an.
25 Ndo' juu yuscundyua'ñeen, maquintyjachen tja ntcüe' juu na m'aan Herodes'ñeen, tso juu nnon jon:
—Nt'ue ts'ön na nin'ñoon' nein quitscüenon' xio na ñjon xquen juu Juan nt'ö, juu tsan na totsiquindëë' nn'an.

26 Ndo' nquii Herodes, xjen na jndyii jon na nnda', tyioo na tyia jndyi nchjii jon. Majo' ng'e jndë tso jon na ntyjii Tyo'ts'on na ntsiquindë jon juu jñ'oon na tso jon nnon juu, ndo' mantyi joo nan'ñeen na sanan'jon na cocüa'han yohin jndë jndyehan juu jñ'oon'ñeen, jo' xe na aa ngitso jon je'quindëë na ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen, yajo' ngüejnaan' jon tondëëhan.
27 Ng'e na nnda', ninñoon' jñon jon ncüii sondaro na caquityjee juu xquen Juan na ndyii' jon vancjo.
28 Ndo' juu tsan'ñeen, tja juu, taquityjee juu xquen juu Juan'ñeen yo xjo, ndo' jndë jo' jndyoy'oon juuhan' na ñjonhan' quityquii' xio. Tyincyaa juuhan' nnon yuscundyua'ñeen, ndo' juu juu tyincyaa juuhan' nnon ndyee juu.
29 Ndo' joo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, vi na jndë jndyehan na nnda' vaa na tjon jon, tyecy'onhan si'ts'o 'naan' jon, saquity'iuhan juuhan'.

Tyincyaa Jesús 'nan na tcüa' 'on min nannon
(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17; Jn 6:1-14)

30 Vi jndë tui na nnda', joo nn'an ncho've na jñon Jesús ts'ian 'naan' jon, tëncüi nnda'han na m'aan jon. Chen jndyi jnduehan nnon jon ntyja 'naan' juu ts'ian na jndë tont'ahan yo ntyja 'naan' jñ'oon na tonan'manhan ndëë nn'an.
31 Jo' itso jon ndëëhan:
—Cja nc'ö ncüii joo naijon na ninnquë, cha' ya nta'jndyëë chjo.
Nnda' vaa na tso jon ng'e jndye jndyi nn'an cotsque naijon na m'aan jon, min ndincyaahan' xjen na ntcüa'han.
32 Yajo' jndui'hin yo v'aandaa, te't'iohan ndaandue na ninnquehan. Ndo' squehan ncüii joo naijon tavi 'nan nn'an c'on.
33 Majo' jndye nn'an tquenchenhan cüenta naijon ty'ehan. Ndo' jndui' nan'ñeen cha'tso njoon na m'aan xi'jndio juu ndyuaa'ñeen, jnan'nonhan, ndo' macjentyichen squehan naijon vja Jesús yo nn'an na totsay'onhan jñ'oon yohin.
34 Ndo' juu xjen na jndui' Jesús v'aandaa'ñeen, jndyiaa' jon na jndye jndyi nn'an jndë sque. Ndo' tyioo na nty'ia rohan nchjii jon, ng'e itsijonhan'hin cha'vijon quinman na tats'an vantyjee'. Yajo' jndye jñ'oon tye' na totsi'man jon ndëëhin.
35 Ndo' vi na jndë vaman, yajo' nque nn'an na totsay'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, jnan'ndyoo'han, jnduehan nnon jon:
—Jndë vaman ndo' ntjoohin ta'nan ncüii joo na nninjnda' 'nan na ntcüa' nn'an.
36 Mang'e jo' quitsu' ndëë nanmin na chi nc'ohan jndëë yo njoon quijndë na m'an xi'jndio na chi nnan'jndahan 'nan na ntcüa'han, ng'e ta'nan quichohan na ntcüa'han.
37 Majo' t'a Jesús, tso jon:
—Nqueho' ninncyaho' 'nan na ntcüa'han.
Ndo' joo nan'ñeen, t'ahan, jnduehan nnon jon:
—Min xe na aa nnan'quitsu ve ciento s'on denarios na ntsanan'jndá tyoo', majo' tyi'je'cüinonhan' na nninncyá na ntcüa' joo nanmin.
38 Ndo' t'a Jesús, taxee' jon:
—¿Tsa'nnda' tyoo' na y'onho'? Cüa, quitsaquijnty'iaho'.
Ndo' vi na jndë jnty'iahan na tsa'nnda'han', yajo' jnduehan nnon jon:
—Nin 'on tan' tyoo' na y'ő́n yo ve quitscaa na jndë jnein.
39 Ndo' t'ua Jesús ts'ian na xen' ntmaan' na quitsacüendyuaa nn'an cjoo' jndë quijndë.
40 Yajo' sacüendyuaa nan'ñeen na xen' ntmaan'han. Ñ'en ntmaan' na jnt'ahan na venn'an venn'an ncho'nqui ts'an, ndo' ñ'en ntmaan' na ncüii ciento ts'an na jnt'ahan.
41 Jndë jo' ty'oon Jesús joo 'on tan' tyoo'ñeen yo ve quitscaa'ñeen, ndo' jndondë jon toquiñoon'ndue, tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Ndë jo' tji' jon xen' ntan'han'. Ndo' vi jndë jo' tyincyaa jonhan' ndëë nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na quit'onhinhan' ndëë nn'an joo ntmaan'ñeen. Ndo' majo'ntyi s'aa jon yo ve quintcaa'ñeen, tji' jon xen' ntan'han' na ntquii tsoñ'en nan'ñeen.
42 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' tacjohan,
43 Ndo' ndë jo', nque nn'an na totsay'on jñ'oon yo Jesús, jnan'quitoo'han ncho've tsque yo tyoo' ntan' na jnty'iihan' na tcüa' nan'ñeen yo nin'quintcaa'ñeen.
44 Ndo' joo nn'an na tcüa' juu xjen'ñeen, tuee' cha' na 'on min na xia'ntyi nannon.

Vaca Jesús nnon ndaandue
(Mt 14:22-27; Jn 6:16-21)

45 Ndë jo' tso Jesús ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na cua nnda'han v'aandaa na chi ngüet'io nnda'han juu ndaandue'ñeen na ntsquehan tsjoon Betsaida, viochen xjen na njñon jon nan'ñeen na c'o ntcüe'han nt'aahan.

46 Ndo' vi na jndë jñon jon joo nan'ñeen, tava jon ncüii tyo' na ntsinin jon nnon nquii
Tyo'ts'on.
47 Ndo' vi na jndë tijaan, joo nan'ñeen na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon,
jndë m'anhan xoncüe ndaandue yo juu v'aandaa'ñeen, majo' juu jon ninm'aan jon tyuaa
tcan.
48 Ndo' jndyiaa' jon na vi' jndyi coquenonhan, na tandiquindëë nt'ahan ndaa ve' ng'e
na totsintcüe' jndye juu v'aandaa na ñjonhan. Ndo' xjen na vanco, yajo' tëca Jesús nnon
ndaandue. Sindyoo'hin nnon v'aandaa'ñeen naijon na ñjonhan, ndo' s'aa jon na cha'vijon
ngüenoon' jon joohan.
49 Ndo' xjen na jnty'iahan na vaca jon nnon ndaandue'ñeen, jnan'tiuhan ve' ncüaan' ts'oo
na cojnty'iahan. Ng'e na nnda' ta'han na jnan'xuaahan na coquityuehan.
50 Ndo' tsoñ'enhan jnty'iahan jon, ndo' mioon jndyi tyuehan. Majo' t'man jon joohan, tso
jon:
—Quinan'xuanho' ñuaanho', mancöntyë na mamanho', c'onho' na tavi ncyaaho'.
51 Ndo' tua jon v'aandaa na ñjonhan jo', yajo' tichen na m'aan juu jndye'ñeen. Majo' min
ndicüaa' n'onhan nchu vaa na nnan'tiuhan na nnda' vaa 'nan na tui.
52 Ng'e tyi'covaa' ya n'onhan na tsoñ'en nndëë nts'aa Jesús min na jnty'iahan na s'aa jon
na tinon juu tyoo'ñeen na tcüa' tsoñ'en nan'ñeen. Joohan tsojnaan' na tsan ñuan 'naanhan,
jo' iscu'han' na ncüaa' n'onhinhan'.

Sin'man Jesús nn'an v'i ndyuaa Genesaret
(Mt 14:34-36)

53 Xjen na jndë tet'io nnda'han juu ndaandue'ñeen, squehan ndyuaa Genesaret naijon
jnan'tyenhan juu v'aandaa'ñeen.
54 Ndo' xjen na jndui'hinhan', joo nn'an ndyuaa'ñeen ta'jn'aanhan Jesús.
55 Ndo' cje ro jnan'quindyiihan ntyjehan na m'an xi'jndio. Jo' ta'han na totsachohan
nn'an v'i na ntyjohan cjo ndue min'cya ro naijon tic'uaa jñ'oon na ngüenon nquii Jesús.
56 Ndo' min'cya ro naijon na tuee' jon, aa njoon t'man ndo' aa yuu na m'aan ninve ndye
nt'aa, totquen nn'an ntyjehan nn'an na v'i jndyue nata, na ngitanhan na nt'uehan ndiaa'
Jesús cha' n'manhan. Ndo' tsoñ'en nn'an na t'ue ndiaa' jon jn'manhan.

7

'Nan na its'aahan' na tyi'ji'ua tsixuan ts'an tonnon Tyo'ts'on
(Mt 15:1-20)

1 Nque nn'an fariseos, jnan'ndyoo'han na m'aan Jesús yo nn'an na conan'man nchu vaa
itsiquindyi juu jñ'oon na tquen nquii Moisés. Joo nan'ñeen jnanhan Jerusalén.
2 Totquenhan cüenta na nque nn'an na conan'jon yo Jesús, tocüa'han min na
tyi'quitmanhan ndueehan cha'xjen juu costumbre na cont'a ntyjehan nn'an judíos. Jndue
fariseos'ñeen na joo nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, tyi'ya na nnda' cont'ahan.
3 Ee joo fariseos'ñeen yo tsoñ'en ntyjehan nn'an judíos, xe'cüa'han xe na aa tyi'nan'quindë
jndyeehan juu jñ'oon na jnan'jnda' ndochihan na tom'an ndyu na toxen'chen ntyja 'naan'
na cotmanhan ndueehan.
4 Ee nque nn'an fariseos'ñeen yo tsoñ'en ntyjehan nn'an judíos, vi na jndë jnanhan ts'ua,
tyi'je'cüa'han xe na aa tyi'quitquen ntju' jndyeehan na cotman ndueehan cha'xjen co'xen
costumbre. Ndo' jndyechen 'nan min na cont'ahan cha'xjen na jnan'jnda' nque ndochihan
na tom'an ndyu na toxen'chen, cha' na majnda' na cotmanhan vaso na nc'u ts'an ndaa, yo
nguaa jaro, yo nguaa ncjo yo nin'jndu 'naanhin.
5 Yajo' joo fariseos'ñeen yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen
nquii Moisés, taxee'han nnon Jesús, jnduehan:
—Joo nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na mancya', ¿Ndu na tyi'quita'nguee'hin jñ'oon
na jnty'e ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen? Majo' joo nn'an 'nan', cocüa'han
min na tyi'quint'a jndyeehan juu 'nan na ntsiji'uahan' ndueehan cha'xjen na co'xen juu
costumbre.
6 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Juu jñ'oon na tji Isaías, jndyoyu na tsi'manhan' na conduiho' nn'an na ve vaa na cont'a.
Ee itso jñ'oon'ñeen:
Nanmin' ve' yo nnon jndyuehan na conan't'maan'han ja, majo' 'nan na covitincyoo' na vja
na m'anhin, tsi'manhan' na tycya m'anhan yo ntyja njan.
7 Ve' jn'aan na conan't'maan'han ja, ee jñ'oon na jnan'jnda' nn'an na ico'xenhan', joohan'
conan'manhin ndëë nn'an,
ee cont'ahan na njon joo jñ'oon'ñeen cha'vijon conduihan' jñ'oon na sinin nquii Tyo'ts'on.
Ndö' jñ'oon na sinin Isaías.

8 Ndo' itsontyichen Jesús ndëë nan'ñeen:

—Tquen Tyo'ts'on jñ'oon na coxenhan' 'o', majo' 'o' co'ndyeho' joohan' cha' ninncyaahan' na nnan'quindëho' costumbre na tquen nn'an, cha' ntyja 'naan' na cotmanho' vaso yo nguaa jaro yo nguaa ncjo yo vendyechen nnon 'nan na itsijonhan' joohan'.

9 Mantyi tsontyichen jon ndëëhan:

—Conan'tiuho' na njon jndyi cont'aho' na conan'quindëho' joo jñ'oon na tquen ndochiho' na tom'an ndyu na toxen'chen. Majo' tanin min na tyi'quita'nguee'ho' juu jñ'oon na iquen nquii Tyo'ts'on.

10 Cha'na juu jñ'oon na sinin Moisés, na itsohan': “Quitsa' na njon tye' yo 'ndyo'.” Ndo' mantyi tso jon: “Min'cya ro ts'an na itsinin jñ'oon tsan' nnon tye, ndyee juu, quinan'cuee' nn'anhin.”

11 Majo' 'o' condueho' tanin min xe na aa ngitso ts'an nnon tye juu yo ndyee juu: “Ndiquindëë na ntejndei 'u' yo 'nan na icanhan' 'u', ng'e 'nan na manachö tsixuanhan' Corbán.” Juu jñ'oon Corbán itsiquindyihan' 'nan na jndë tyincyaa ts'an cüentaa' juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on.

12 Majo' 'o' na conduiho' tmaan' fariseos, min xe na aa itsitjahan' 'nan nquii tye ts'an oo ndyee juu, 'o' tanin'ncyaho' na ntejndei tsan'ñeen tye juu oo ndyee juu.

13 Ndo' na cont'aho' na nnda', its'aahan' na juu jñ'oon na tquen nquii Tyo'ts'on, ve' jn'aanhan' ng'e vandya' tsiquindyi joo costumbre na conan'veho'. Ndo' jndyechen nnon 'nan min na cont'aho' na itsijonhan' joohan' cha'na jñ'oonmin'.

14 Ndo' t'man nnda' Jesús nn'an, tso jon ndëëhan:

—Tsoñ'enho' quindyeho' jñ'oon na matsjö, ndo' cüaa' n'onho' joohan'.

15 'Nan na icüa' ts'an, tyi'xe'quitsiji'uahan'hin na tonnon Tyo'ts'on. Majo' joo jñ'oon na itsitiu juu quii' ts'on juu, joohan' cont'a na tyi'ji'uahin na tonnon jon.

16 Juu ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oon na matsjö, quen ya juu cüentahan'.

17 Jndë na jnty'ii Jesús joo nan'ñeen, tja ntcüe' jon v'aa. Ndo' xjen na m'aan jon quii' v'aa, yajo' nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee'han nnon jon nin 'nan itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen na tyí'quitso nquii' jonhan'.

18 Ndo' t'a jon, tso jon ndëëhan:

—¿Aa mantyi itsijonhan' 'o' cha'na joo nan'ñeen? ¿Aa tyí'cüaa' n'onho' juu jñ'oon'ñeen? Tachi 'nan na icüa' ts'an na iquenhan'hin na tyi'ji'uahin na tonnon Tyo'ts'on,

19 Ng'e chito quityquii' ñuaan' juu co'ohan', quityquii' tsiaa' juu covahan', ndo' ndë jo' vja juu 'ndyo jndëë.

Ndo' yo juu jñ'oonvahin tsi'man Jesús na tajnan tsixuan ts'an na ve' ncüii nnon 'nan icüa' juu.

20 Ndo' tsontyichen jon:

—Joo jñ'oon na itsitiu ts'an quii' ts'on juu, joohan' cont'a na tyi'ji'uahin na tonnon Tyo'ts'on.

21 Ee quii' ts'on ts'an conan natyia na itsitiu juu, cha'na ve' nin'c'oon ya juu yo ncüiichen tsanscu, oo na nin'c'oon juu yo tsanscuntjaa', ndo' aa na ntscuee' juu ts'an,

22 Ndo' aa na ich'uee juu 'naan' ts'an, ndo' aa nin'cy'oon juu 'naan' ncüiichen ts'an na nndi'naan' juuhan', ndo' na its'aa vi' juu nn'an, ndo' na itsivi'nn'an juu ntyje juu, ndo' joo jñ'oon na ico'xenhan', min tyi'quits'aa juu na njonhan', ndo' na itsitëë' ts'on juu ntyje juu, ndo' tyia jñ'oon itsinin juu nacjoo' ncüiichen ts'an, ndo' na itsitiu nquii juu na t'manchen conduihin, ndo' na ve' tsitsan'to juu xquen juu yo 'nan na its'aa juu.

23 Tsoñ'en natyiamin', quii' ts'on ts'an conanhan', ndo' ntyja 'naan' joohan' na coninjnda' na vaa jnaan' juu na tonnon Tyo'ts'on.

Tsanscu na mañoon ndyuaa na vantyja ts'on jon Jesús (Mt 15:21-28)

24 Jndui' ntcüe' Jesús juu tsjoon'ñeen naijon na toninncyaa jon jñ'oon. Tja jon, tuee' jon ndyuaa Tiro yo Sidón. Ndo' tuee' jon vaa' ncüii ts'an juu tsjoon'ñeen, min tyí'quint'ue ts'on jon na ncüaa' n'on nn'an na tyjee' jon jo'. Majo' min na nnda', tic'uaa jñ'oon na jo' jndë m'aan jon.

25 Juu tsjoon'ñeen tom'aan ncüii tsanscu na m'aan jnda juu, yu'ñeen yuscuhin na nay'oon jndyetyiahin. Ndo' juu ndyee yuscu chjo'ñeen, vi na jndë jndyii juu ntyja 'naan' Jesús, sityuaa' juu na tja juu naijon na tuee' jon. Ndo' xjen na tuee' juu na m'aan jon, tëco'xtye juu tonnon jon.

26 Majo' tachi ts'an judíohin, jñon'ndaa griego itsinin tsanscu'ñeen, tuihin tsjan nn'an ndyuaa Sirofenicia. Ndo' vi na jndë tyjee' juu na m'aan Jesús, tcan juu na cüji' jon juu jndyetyia'ñeen.

27 Majo' t'a Jesús, juu jñ'oon na sinin jon nnon tsanscu'ñeen, tyi'quitso nquii'han'. Itso jon:
—Chuhan' na quitejndei jndyëë nn'an na ninncüii tsjan conduihan yo ja, chito nn'an na mañoon ndyuaa. Ng'e tyi'quichuhan' na ntyjee ts'an 'nan na cocüa' ntsinda juu ndo' na ncju' juuhan' ndëë quindue'.
28 Ndo' juu tsanscu'ñeen, mantyi sintcüe' juu jñ'oon nnon Jesús na tyi'quitso nquii'han', tso juu:
—Mayuu' ta yo juu jñ'oon na tsu', majo' joo quindë'hin' ve' 'nan quijndë na cocyaa tyuaa na cocüa' yotsca, juuhan' cojñen' o'.
29 Ndo' jo' t'a Jesús, itso jon:
—Ya jndyi jñ'oon na sintcüe'. Nanein, cja' ntcüe' va'. Juu yuscu chjo jnda', jndë jndui' jndyetyia quii' ts'on juu.
30 Ndo' xjen na tuee' ntcüe' juu tsanscu'ñeen vaa' juu, ntjii juu yuscu chjo'ñeen na vaa juu cjoo' jndu, jndë jn'man juu.

Sin'man Jesús ts'an quitaa' na nchee'hin

31 Jndui' ntcüe' Jesús ndyuaa Tiro, tenon jon ndyuaa Sidón, tancyaa jon ntyee' juu ndyuaa njoon Decápolis. Tuee' nnda' jon juu ndaandue Galilea.
32 Ndo' jo' jndyoy'on nn'an ncüii ts'an quitaa' ndo' nchee'hin na m'aan Jesús. Nn'an na m'an jo', tanhan na quityio jon nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen cha' n'man juu.
33 Ndo' tëy'oon Jesús juu tsan'ñeen vi ntyja naijon na ninnquii jon yohin. Tuii jon ndëë nt'ö jon ndë'nqui juu, vi jndë jo' tji' jon ndaa 'ndyo jon, ndo' tyu jonhan' nnon tsa juu.
34 Ndë jo' jndondë jon toquiñoon'ndue, tcan jon vi naya nnon nquii Tyo'ts'on. Sinin jon yo jñon'ndaa 'naan' jon, tso jon:
—"Efata." Juu jñ'oonvahin itsiquindyihan' na ncyaa nnda'han' na ya ndyii juu yo na ya ntsinin juu.
35 Ndo' majuuntyi xjen'ñeen jnaan ndë'nqui tsan'ñeen, mantyi ntjo ya ntcüe' na itsinin juu.
36 Xjen na tja nnda' Jesús yo tsan'ñeen naijon na m'an nn'an, yajo' siqui'maan' jon joohan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'manhan ntyja 'nan na s'aa jon. Majo' tajnt'ahan na njon juu jñ'oon'ñeen na tso jon, ee ndo'vanjan tonan'neinhan ntyja 'naan' juu ts'ian t'man'ñeen na s'aa Jesús.
37 T'man jndyi vaa na tëvee' ngiohan, jnduehan ndëë ntyjehan:
—Va ya jndyi its'aa jon. Nque nn'an quita, itsin'man jonhan na ya condye nnda'han, ndo' joo nn'an nchee', mantyi itsin'man jonhin na ya conan'nein nnda'han."

8

Tyincyaa Jesús na tcüa' ninnque min nn'an
(Mt 15:32-39)

1 Xjen'ñeen jndye jndyi nn'an jndë tëncüi naijon na m'aan Jesús. Ndo' juu xjen'ñeen, sitjahan' 'nan na ntcüa'han. Mang'e jo' t'man jon joo nn'an na totsay'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon ndëëhan:
2 —Nty'ia ro nanmin' nchji ng'e naneinhin jndë ndye xuee na conan'jonhan na condyehan juu jñ'oon na mancya, ndo' 'nan na jndyochohan na ntcüa'han, jndë jndyuehan'.
3 Ndo' xe na aa njñönhan na c'o ntcüe'han nt'aahan na ninvaa nin'jndo'han, nndëë nts'aahan' na ntsi'ndaa'han' nquenhan ndo' ntycyaahan nato ng'e ñ'enhan na tycya chjo na jnanhan.
4 Ndo' joo nn'an na totsay'on jñ'oon yo jon, t'ahan, jnduehan:
—¿Nchu nt'á na nninncyá 'nan ntcüa' nanmin' ntjoohin? Ee ntjoo ta'nan nn'an c'oon na nndëëhan 'nan.
5 Taxee' Jesús ndëëhan:
—¿Tsa'nnda' tyoo' y'onho'?
T'ahan, jnduehan:
—Ninntyque' tan' tyoo' y'ŏn.
6 Ndo' tso jon ndëë nn'an na jndye jndyi'hin:
—C'uho' tyuaa. Ndë jo' ty'oon jon joo ntyque' tan' tyoo'ñeen, ndo' vi jndë jo', tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndë jo' tji' jon xjen ntan'han'. Ndë tyincyaa jonhan' ndëë nque nn'an na totsay'on jñ'oon yohin, ndo' joohan t'onhinhan' ndëë joo nan'ñeen.
7 Ndo' mantyi y'onhan vendye quintcaa quijndë. Mantyi tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhan'. Ndë jo' mantyi tyincyaa jon quintcaa'ñeen ndëë nan'ñeen na quit'onhan joohan' ndëë nn'an na jndye jndyi'hin.

8 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' tëcjohan, ndo' ndë jo' nque nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon
yo Jesús, jnan'quitoo'han cha' vi ntyque' tsque yo tyoo' ntan' na jnty'iihan'.
9 Ndo' joo nn'an na tcüa' jo', tuee' cha'na ninque minhan.
10 Ndo' vi jndë jo' tso jon ndëë nan'ñeen, ya xe na nc'o ntcüe'han ng'e jndë mavja jon.
Ndo' tua nnda' jon v'aandaa yo nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon. Ty'ehan,
squehan ndyuaa na jndyu Dalmanuta.

Nn'an tmaan' fariseos, tanhan nnon Jesús na quits'aa jon cüii jn'aan
(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

11 Ndo' vendye nn'an tmaan' fariseos squehan na m'aan Jesús. Ta'han tonan'jndyehan
jndyuehan yo jon na quits'aa jon ncüii nnon ts'ian na ntsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on t'ua
ts'ian nnon jon. Ee cojnt'uehan na quityii'han' ng'eehan'hin ntyja 'naan' jñ'oon na itsinin
jon.
12 Yajo' jndyo ncüii na ton ts'on jon na sichjoo'han' ts'on jon ntyja 'naanhan. Itso jon:
—Nque nn'an na m'an naneinhin, ¿Ndu na nt'ue n'onhan na quits'a ncüii nnon ts'ian
na njnty'iahan na ntsi'man jndyoyuhan' na nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian nnön na jndyö?
Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tyi'je'quits'a ncüii na ntsi'manhan' na nquii jon ncyaa na
t'man condui ja.
13 Yajo' jnty'ii jon joo nan'ñeen. Ndo' tua nnda' jon v'aandaa, tet'io nnda' jon ndaan-
due'ñeen. Tuee'cya jon ncüiichen ixndyaa'han'.

Tsquentë na nan'xuan nn'an fariseos
(Mt 16:5-12)

14 Ndo' nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, juu xjen na tuahan
v'aandaa, tsuu' tycya n'onhan na ntsay'onhan tyoo' na ntcüa'han, cha' ve' ninncüiito tyoo'
na say'onhan.
15 Yajo' siqui'maan' jon joohan na tyi'nan'jonhan yo 'nantyia na nan'xuan nn'an tmaan'
fariseos. Tso jon:
—Nn'an fariseos yo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes, vaa ncüii nnon ntyja 'naanhan na
itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsquentë. Quitquenho' cüenta na juu 'natyia nan'xuanhan
tyi'ncü'aahan' 'o' na ntsi'ndaa'han' 'o'.
16 Ndo' na tso jon na nnda', joo nan'ñeen na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa
jon, tye' na jnduehan ndëë ntyjehan:
—Ndö' vaa na itso jon ndëë tsojnaan' na tsuu' tycya nn'ön na ndyoy'ön tyoo'.
17 Majo' taa' ts'on Jesús na nnda' vaa na conan'tiuhan na itsinin jon ntyja 'naan' tyoo'.
Majo' chito jo', itsiquindyi jonhan ntyja 'naan' 'nantyia na nan'xuan nn'an tmaan' fariseos
yo nn'an tmaan' cüentaa' Herodes. Yajo' tsontyichen jon ndëëhan:
—¿Ndu na conan'neinho' na tatyoo' jndyoy'onho'? ¿Aa tyi'covaa' n'onho', ndo' aa min
tyi'quitquenho' cüenta? 'O', ¿Aa ninvaa m'anho' na conan'tsanho' ñuan 'naanho'?
18 'O' na min tëndëëho', ¿Aa tyi'cojnty'iaho'? 'O' na min ndë'nquiho', ¿Aa tyi'condyeho'?
¿Ndo' aa tyi'cañjoon' n'onho' nin 'nan s'a xjen na sitjahan' 'nan na ntcüa' nn'an?
19 Juu xjen na s'a xjen ntan' joo 'on tan' tyoo' na t'onho'han' ndëë 'on min nn'an,
¿Tsa'nnda' tsque na jnan'quitoo'ho' yo ntan' quijndë na jnty'iihan'?
T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Jnan'quit'ő ncho've tsquehan'.
20 —Ndo' juu xjen'ñeen na s'a xjen ntan' joo ntyque' tyoo' na t'onho' na tcüa' ninque min
nn'an, ¿Tsa'nnda' tsque na jnan'quitoo'ho' yo ntan' quijndë na jnty'iihan'?
T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Jnan'quit'ő ntyque' tsquehan'.
21 Ndo' tso jon ndëëhan:
—Ndo' na nnda' vaa, joo ts'ian t'man na mats'a, ¿Ndu na ndicüaa' n'onho' nin ts'an condui
ja?

Sin'man Jesús cüii tsannchjaan' tsjoon Betsaida

22 Ndë jo' nquii Jesús yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa jon, squehan tsjoon
Betsaida. Ndo' joo nn'an tsjoon'ñeen tyey'onhan ncüii tsannchjaan' na m'aan jon. Tanhan
na quityio jon chjo nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen cha' n'man juu.
23 Ndo' t'uii Jesús nt'ö tsan'ñeen, tëy'oon jonhin 'ndyo tsjoon naijon na ninnquii jon yohin.
Tyu jon ndaa'ndyo jon ndö'nnon juu. Ndë jo' tyio jon nt'ö jon ndö'nnon juu, ndo' taxee' jon
nnon juu:
—¿Aa jndë ya chjo mandyia'?
24 Ndo' ya na jndondë tsannchjaan'ñeen, itso juu:
—Manty'ia nn'an, ve' itsijonhan' na manty'ia joohan cha'vijon na contsjë n'oon.

25 Yajo' tyio nnda' Jesús nt'ö jon ndö'nnon juu tsan'ñeen. Ndo' jndë na s'aa jon na nnda', tyincyaahan' na xuee jndyi jndyiaa' juu, tco' ya ntcüe'han'hin. Min 'nan na tycya, majo' ya jndyiaa' juu.
26 Jndë jo' jñon ntcüe' Jesús juu na cja juu. Itso jon nnon juu:
—Cja' vi tova', min tyi'ngaque' quii' tsjoon, min tyi'ntsinin' ndëë nn'an ntyja 'naan' juu naya na s'a 'u'.

Tji' jndyoyu Pedro na juu Jesús conduihin Cristo
(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

27 Jndë jo' juu Jesús yo nn'an na totsay'on jñ'oon yohin, ty'ehan, squehan ndyuaa Cesarea Filipo. Ndo' xoncüe na ñjonhan nato, taxee' jon ndëëhan, itso jon:
—Ntyja njan ja, ¿Nin ts'an na condue nn'an na condui ja?
28 T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Ñ'en nn'an na conduehan na 'u' condui Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, na vando' xco juu. Ndo' vendyechen nn'an conduehan na 'u' condui nquii Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen. Ndo' mantyi m'an nn'an na conduehan na condui 'u' ncüii nque nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa.
29 Jo' taxee' jon ndëëhan, itso jon:
—Ndo' 'o' je', ¿Nin condueho' na condui ja?
T'a Pedro, itso jon:
—'U' condui nquii Cristo na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon' na ntsin'man' ñuaan nn'an.
30 Ndo' jaa' jñ'oon na tso jon ndëëhan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'neinhan na nnda' vaa na conduihin.

Itsiquindyi Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

31 Jndë jo' ta' Jesús na itsi'man jon ndëë nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, na juu jon na conduihin tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na co'xen jon tsoñ'en nn'an, chuhan' na jndye navi' ngenon jon. Nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos nt'ahan na tyi'cuee' n'onhan jon, ndo' majo'ntyi nt'a joo nn'an na conintque ndëë ntyee 'naanhan, ndo' manin' yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés. Itso Jesús na nnan'cuee' nan'ñeenhin, majo' xee na jndë ndye na jnan'cuee'han jon, ngüando' xco jon.
32 Sinin jndyoyu jon jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon. Majo' vi na jndë jndyii Pedro na nnda', s'aa juu vi ntyja yohin. Siqui'maan' jon Jesús. Itso juu nnon jon:
—Tyi'quichuhan' na ngenoon' na nnda'.
33 Majo' nquii Jesús, vi na jndë jndyii jon na tso Pedro na nnda', jo' tequen jon, jndyiaa' jon tontyja na ntjo joo nn'an na totsay'on yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, jaa' jñ'oon na sinin jon nnon Pedro na siqui'maan' jonhin, itso jon:
—'U' Satanás, quenan' 'u' nnön. 'U' Pedro, tachi cha'xjen ndyii' ts'on nquii Tyo'ts'on na ndyii' tson', 'u' cha'xjen na conan'tiu nn'an, jo' matsijon 'u'.
34 Yajo' t'man Jesús nn'an na totsay'on jñ'oon yohin yo tsoñ'en nn'an na m'an jo'. Itso jon ndëëhan:
—Minninchen ts'an na nin'quitsijonhin ntyja na matsixuan, icanhan' na cüji nquiihin nchu vaa na nt'ue ts'on juu, ndo' c'oon juu na quintjo ya nchjii juu yo navi' na ngenon juu ng'e na m'aan juu ntyja njan, min xe na aa ntyja 'naan' jo' nnan'cuee' nn'anhin.
35 Ndo' minninchen ts'an na itsichon nquii juu na ngüando' ñuaan' juu ntyja 'naan' juu, conduihin ts'an na jndë tsuhin. Majo' minninchen ts'an na cotji' nn'an cüenta na cotsu naya 'naan' juu ng'e na incyaa juu jñ'oon naya njan ndëë nn'an, juu tsan'ñeen vaa naya 'naan' juu na tyi'xe'quintycüii na ngüando' ñuaan' juu.
36 Tanin min xe na aa ninvaa tsonnangue cuaahan' na 'naan' ts'an, majo' min na nnda' ¿Yuu vaa naya 'naan' juu xe na aa ngitsu ñuan 'naan' juu?
37 Ee ta'nan cüii nnon 'nan na nndëë nninncyaa ts'an nnon Tyo'ts'on na juuhan' ngüañoon'han'hin na tyi'ngitsu ñuan 'naan' juu.
38 M'an nn'an na tyi'njon Tyo'ts'on ngiohan ndo' na nan'xuanhan jnan. Minninchen ts'an na jnaan' juu tondëë nan'ñeen ng'e na m'aan juu ntyja njan yo ntyja 'naan' juu jñ'oon naya njan, mantyi ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, nc'ön na jn'an yo tsan'ñeen xjen na nndyö nnt'a yo juu najndei na condui nquii Tyëhö' ndo' yo nque ángeles na cotyentjon nnon jon.

9

1 Ndo' tsontyichen Jesús ndëëhan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', quii' nt'anho' m'an ntyjeho' na tyi'je'cüjehan ata vi na jndë jnty'ia ndëëhan na jndë tyjee' Tyo'ts'on na ntye'ntjon jon nn'an 'naan' jon yo juu najndei na conduihin.

Na siñoonhan' Jesús
(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

2 Taca yon xuee na jndë tso Jesús na nnda', ndo' tëy'oon jon Pedro, Jacobo yo nin'Juan. Tyevahan ncüii tyo' ndye naijon na ninnquehan. Xjen'ñeen jnty'iahan na siñoonhan'hin.
3 Ndo' juu ndiaa' jon, manin' condui ndui'han', ndo' quichi'tyenhan' cha'vijon tein. Min'ncüii ts'an tsonnangue je'quindëë ntsiquichi' ndiaa cha'xjen quichi' ndiaa' jon juu xjen'ñeen.
4 Ndo' jo' joo ndye nan'ñeen jnty'iahan na tyjee' nquii Elías yo nin'Moisés, na jnanhan quiñoon'ndue, na jnan'nein nan'ñeen yo nquii Jesús.
5 Ndo' jo' tso Pedro nnon Jesús:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndë, vaa ya jndyi vaa na m'án ntjoohin. Nnan'yá ndye xque' ncüan', ncüiihan' cüenta', cüiichenhan' cüentaa' nquii Moisés, ndo' ncüiichenhan' nin'cüentaa' juu Elías.
6 Ndö' vaa jñ'oon na tso jon ng'e ndicüaa' ts'on jon nin jñ'oon ngitso jon ee mioon jndyi tyuehan.
7 Ndo' juu xjen'ñeen tyioo ncüii chincyu nacjohan, ndo' quityquii'han', jo' tic'uaa jndyee' nquii Tyo'ts'on, tso jon:
—Juu tsanvahin conduihin jnda na vi'nchji jndyihin. Quitquenho' cüenta jñ'oon na ngitso jon.
8 Ndo' xjen na jnty'ia nan'ñeen xi'jndio, min'ncüii ts'an tavi c'oon, ninnquiintyi Jesús na vi m'aan.
9 Ndo' viochen xjen na tyecuehan juu tyo'ñeen, tso jon ndëëhan:
—Min'ncüii nnon ts'an tyi'nan'neinho' 'nan na jnty'ia ndëëho' quichen. Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, vi na jndë jnan'cuee' nn'an ja, ndo' ya na jndë vant'ö xcö, juu xjen'ñeen vanaan na nnan'neinho' ntyja 'naan' juu 'nan na jnty'ia ndëëho'.
10 Ndo' nan'ñeen, jnan'vehan juu jñ'oon'ñeen. Ndo' majuuntyi xjen'ñeen, ta'xee'han ndëë ntyjehan nin 'nan nin'quitsiquindyihan' na tso jon na ngüando' xco jon vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin.
11 Ya jo' taxee'han nnon jon, jnduehan:
—Nque nn'an na conan'man nchu vaa na itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés, conduehan na juu Elías ncüjee' jndyee, ndo' ndë jo' ncüjee' nquii Cristo. ¿Nchu vaa na conduehan na nquii Elías'ñeen ncüjee' jndyee jon?
12 Jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Juu jñ'oon' Tyo'ts'on mayuu' itsiquindyihan' na ncüjee' ncüii ts'an na ntsixuan juu cha'xjen totsixuan nquii Elías'ñeen, ndo' nts'aa tsan'ñeen na nt'a xco nn'an na njon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi juu jñ'oon 'naan' jon itsiquindyihan' na ja na condui tsans'a na i'ua jon ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndye navi' ngenön. Ndo' mantyi nnt'ahan na tyi'cuee' n'onhan ja.
13 Majo' matsjö ndëëho' na mayuu' jndë jndyo ncüii ts'an na totsixuan jon cha'xjen juu Elías'ñeen, ndo' nque nn'an jndë jnt'a vi'han jon ntyjantyi na nt'ue n'onhan cha'xjen tsiquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na mancüiixjen nt'ahan jon.

Sin'man Jesús ncüii yus'a na nay'oon jndyetyiahin
(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

14 Ndo' tja ntcüe' Jesús yo ndye nan'ñeen naijon m'an ntyjehan, nque nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon. Ndo' vi na jndë squehan jo', jnty'iahan na jndye jndyi nn'an na jndë tëncüi naijon na m'an nan'ñeen. Quii' nt'anhan ñ'en cüanntyi nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés, conan'jndyehan jndyuehan yo nan'ñeen.
15 Ndo' nque nn'an na jndye jndyi'hin, xjen na jnty'iahan na ndyo Jesús, tëvee' jndyi ngiohan, jnan'nonhan na tyequitjonhan jon na tyencyahan ts'onhin.
16 Yajo' taxee' Jesús ndëëhan, tso jon:
—¿Nin jñ'oon na conan'jndyeho' jndyueho' yo joo ntyjë na cotsay'onhan jñ'oon yo ja?
17 Ncüii ts'an na m'aan quii' nt'an nn'an juu tmaan'ñeen, t'a juu, tso juu:
—Nnda' ta, ndö m'aan yus'a jnda na jndyoy'önhin na nay'oon jndyetyiahin na itscu'han' na ntsinin juu.
18 Ndo' minyuuchen na m'aan juu xjen na covee' xjen na itsijaa'han', itsquioohan'hin, ndo' condui' chon' 'ndyo juu, manin' tsiqui'ioon' juu ndi'n'on juu, ndo' 'ndyiihan'hin vi na

jndë sits'oonhan'hin. Ndo' jndë tc'an vi naya'ñeen ndëë nque nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na mancya' na quitji'han juu jndyetyia'ñeen, majo' tana jndëë jnt'ahan.
19 Jo' t'a Jesús jndyue nque nan'ñeen na totsay'on jñ'oon yo jon, tso jon:
—'O' nn'an na tyi'cantyja n'onho' ja. Majndye xuee na m'an quii' nt'anho' na matsi'man ndëëho'. Jndye vaa na m'an na t'man ts'ön 'o', majo' min na nnda', ninjo' tyi'cantyja n'onho' ja. ¿Tsa'nnda' chu na icanhan' na nc'ön yo 'o' cha' ngantyja n'onho' ja? Quindyoy'onho' yus'aha' ndöhin.
20 Ndo' xjen na say'onhanhin na m'aan Jesús, ndo' vi na jndë jndyiaa' juu jndyetyia'ñeen jon, yajo' s'aa juu na si'ndaa'han' xquen juu lu'ñeen, tyioohin tyuaa, totsiquityee'ñ'enhin, ndo' tondui' chon' 'ndyo juu.
21 Ndo' jo' taxee' Jesús nnon tye juu:
—Juu jndyetyiavahin, ¿Tsa'nnda' xuee na jndë vja na nay'oonhan'hin?
Ndo' juu tye yus'achjo'ñeen, t'a jon, tso jon:
—Tye'han' xjen na chjohin.
22 Ndo' tijndye jnda na itsquioohan'hin quii' chon ndo' quii' ndaa cha' na ntscuee'han'hin, majo' xe na aa vaa na nndëë ntsa' na ntejndei' já, c'on' na nty'iá rő nchji' na quitsin'man'hin.
23 Jo' t'a Jesús 'ndyo tye juu yuchjo'ñeen, tso jon:
—Tyi'ya tsu' xe na aa vaa na nndëë nts'a, ee min'cya ro ts'an na vantyja ts'on nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en 'nan na ican juu nnon jon, nndëë nts'aa jonhan'.
24 Yajo' juu tye yuchjo'ñeen, jndei tic'uaa 'ndyo jon, tso juu:
—Vantyja ts'ön Tyo'ts'on, majo' quitejndei' ja ntyja na ndicantyja ts'ön cha'xjen na icanhan'.
25 Ndo' Jesús, xjen na tquen jon cüenta na jndye nn'an vancüi jo', ninñoon' sityia' jon juu jndyetyia'ñeen. Tso jon nnon juu:
—'U' yutyia na tyi'nin'ncya' na ndyii yuvahin, min na ntsinin juu, quindui' quii' ts'on juu, matavi xuee na ngaque' nnda'.
26 Yajo' s'aa jndyetyia'ñeen na jndei sixuaa juu, ji vaa jndyi na si'ndaa'han' xquen juu yus'a'ñeen, ndë jo' jndui'han'. Majo' jnty'iihan'hin cha'vijon ts'oohin, ata jndye nn'an na m'an jo' jnduehan:
—Jndë tue' juu.
27 Majo' nquii Jesús t'uii jon vi ntyjaa' nt'ö juu lu chjo'ñeen, tejndei jonhin na tacüentyjee' juu, ndo' jnanquintyja juu.
28 Ndo' vi na jndë tëquee' Jesús cüii v'aa yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon yo jon, ta'xee'han nnon jon, jnduehan:
—¿Ndu na tyí'quindëë ntjí' juu jndyetyia'ñeen quii' ts'on yus'a'ñeen?
29 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Cha' nndëë ntji'ho' jndyetyiamin', icanhan' na quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on.

Itsiquindyi nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

30 Ndo' jndui' Jesús jo' yo nque nan'ñeen na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon. Sacüenonhan juu ndyuaa Galilea. Ndo' tyi'quint'ue ts'on Jesús na ncüaa' n'on nn'an yu vaato ntyja vja jon.
31 Ng'e itsi'man jon ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Tso jon:
—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, nninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an, ndo' joo nan'ñeen nnan'cuee'han ja, majo' xee na jndë ndye na t'iö, ngüant'ö xcö.
32 Majo' joo nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ta'nan taa' n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndo' ncyaahan na nta'xee'han nnon jon nin tsiquindyihan'.

¿Nin ts'an na njonntyichen condui?
(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

33 Jesús yo nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon sque nnda'han Capernaum. Ndo' vi na jndë na teque'han ncüii v'aa, taxee' jon ndëëhan:
—Nato na tincyö, ¿Nin jñ'oon jnan'jndyeho' jndyueho' yo ntyjeho'?
34 Ndo' jo' chen tui jndyuehan, ee nato na ñjonhan, jnan'jndyehan jndyuehan yo ntyjehan nin ncüii nquehan na nndui' juu na njonchen conduihin quii' nt'anhan.
35 Yajo' tëcjo Jesús. T'man jonhan na quinan'ndyoo'han na ndyehan jñ'oon. Tso jon:
—Min'cya ro ts'an na nt'ue ts'on na njonchen na nnduihin, quitsindyia' ts'on juu ndo' quitejndei juu tsoñ'en nn'an.
36 Ndë jo' ty'oon jon ncüii yuchjo, tco' jonhin xoncüe quii' nt'anhan, chu jonhin. Tso jon ndëëhan:

37 —Minninchen ts'an na yo na ya ntyjii juu na ncy'oon juu cüenta ncüii yuchjo, mantyi iy'oon juu cüenta ja yo na ya ntyjii juu. Ndo' min'cya ro ts'an na iy'oon juu cüenta ja, mantyi iy'oon juu cüenta nquii jon na jñon jon ja quii' nt'an nn'an tsonnangue.

Juu ts'an na tyi'tsuehin nacjö, m'aan juu ntyja njanhan
(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

38 Ndo' tso Juan nnon Jesús:

—Nnda' ta, jnty'iá ncüii ts'an na icüji' juu xue' cha' quindui' jndyetyia quii' n'on nn'an. Ndo' jnduě nnon juu na tavi nts'aa juu na nnda' ng'e tyi'cay'oon juu jñ'oon yo jaa.

39 Majo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Tyi'ndueho' na tants'aa juuhan', ng'e ts'an na jndë s'aa ncüii ts'ian t'man yo xuë, tyi'je'quits'aahan' na quintyjachen ntsinin juu jñ'oon tyia nacjö.

40 Ng'e juu ts'an na tyi'itsuehin nacjö, juu tsan'ñeen m'aan jon ntyja njan.

41 Ndo' min'cya ro ts'an na nninncyaa juu ncüii vaso ndaa na ncüeho' ng'e na conduiho' cüenta ja, nquii Tyo'ts'on ndyion juu tsan'ñeen naya na s'aa juu 'o'.

Ta'ndyicje jaa nnon ncüii 'nan na ityii'han' ng'eehan' jaa na quinan'tja jaa
(Mt 18:6-9; Lc 17:1-12)

42 "Min'cya ro ts'an na ntsi'man juu nnon ncüiichen ts'an na chjo na vantyja ts'on juu ja na ntsitjahin nnon Tyo'ts'on, yantyi xe na quinan'tyen nn'an ncüii tosu xtyo' tsan'ñeen, ndo' ntjue'hanhin quityquii' ndaandue.

43 Ndo' xe na aa matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on ve' ng'e yo 'nan na matsa' yo nt'ö', tyi'ntsa'han', c'on' cha'vijon na quitycüan' nt'ö'. Ng'e yantyichen na tyi'quindë 'u' na ncja' naijon na tyi'quintycüii na cota'ndo' nn'an, chito na quindë 'u' ndo' na ncja' v'io, naijon na tavi xuee nduu' chon,

44 Naijon tyi'cüje quintyi min tajon quinduu' chon.

45 Ndo' mantyi xe na aa matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on ve' tsojnaan' ng'e', yantyi tavi ncja' jo', c'on' na cha'vijon na quitycüan' ng'e', ee yantyi ngaque' naijon na cotando' nn'an na quitycüan' ng'e', chito na quindë ng'e' na ncja' v'io naijon na tavixuee nduu' chon.

46 Ee quii' v'io, tajon ncüje quintyi min tajon quinduu' chon.

47 Ndo' mantyi xe na ve' nin'quindyiaa' 'nan na ntyja 'naan' jo' nts'aahan' na ntsitja 'u' nnon Tyo'ts'on, yantyi c'on' cha'vijon na jndë tji' tënnon', ng'e yantyi ngaque' naijon na ico'xen jon na ninncüii tënnon', chito yo ve joohan' ncja' v'io.

48 Naijon na tyi'jon cüje quintyi min tyi'jon quinduu' chon.

49 "Joo quioo' na tonan'cüje nn'an na tijnt'uehan na tonan't'maan'han Tyo'ts'on, totyiohan tsjaan' nacjo o' xjen na tonan'cohan o'.

50 Juu tsjaan' ya jndyihan'. Coninjnt'uehan' cha' tyi'nin'ndaa' 'nan, majo' xe na aa jndë jndui' na chjen'han', ¿Nchu ya nts'aa ts'an na nninchjen' nnda'han'? Matavi nchu ya na ntjo yahan'. Ng'e na nnda', quinduiho' na cha'vijon tsjaan' na ya chjen'han', ndo' c'onho' na ya ntyjii' ñuan 'naanho' yo ntyjeeho'.

10

Tyi'nan'tyuii' nn'an tson na toncohan
(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

1 Jndui' Jesús Capernaum. Tja jon ndyuaa Judea tontyja na quindui' ndo'cüjioon' na toxndyaa' jndaa Jordán, ndo' jo' tovancüi nnda' nn'an naijon na tyjee' jon. Ndo' jo' ta' jon na itsi'man jon ndëëhan cha' mancüii xjen its'aa jon.

2 Ndo' vendye nn'an fariseos squenonhan naijon na m'aan jon. Cojnt'uehan nchu vaa nt'ahan cha' ntyja 'naan' jñ'oon na ntsintcüe' jon ndëëhan, quit'uiivi'han' jon. Taxee'han nnon jon:

—¿Aa vanaan na ntsityuii' ts'an tson toco juu yo scuu' juu?

3 Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Jñ'oon na tquen juu Moisés na iquenhan' xjen 'o', ¿Nchu vaa itsiquindyihan'?

4 T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Nquii Moisés, tyincyaa jon na vanaan ngave ncüii tson na ngitsohan' na jndë jnty'ehan ntyjehan.

5 Yajo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Ng'e na que' n'onho', jo' na tquen Moisés juu jñ'oon'ñeen.

6 Majo' xjen na tye' na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en 'nan na min, vaa jñ'oon na itsiquindyihan' na sia jon tsans'a yo tsanscu.

7 Mang'e na itsohan' na nnda', xuee na ngoco tsans'a, n'ndyii juu tye juu yo ndyee juu cha' ntjotyenhin yo scuu' juu.

8 Ng'e na nnda', ve joo nan'ñeen its'aahan' na ninncüii ts'an conduihin. Ndo' na nnda', tachito ve ts'an conan'xuanhan, ninncüii ts'an conduihan.
9 Ndo' ng'e jo', ya na jndë toco cüii tsans'a yo tsanscu, itsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on sijnda' jon na nnda' vaa, mang'e jo' tyi'ndyehan ntyjehan.
10 Ndo' vi na jndë tyjee' ntcüe' Jesús v'aa yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee' nan'ñeen nin nin'quitsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.
11 Ndo' t'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Juu ts'an na n'ndyii scuu' ndo' ngoco nnda' juu yo ncüiichen tsanscu, jndë vaa jnaan' juu nnon scuu' nquii juu, ee conduihin ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen tsan'ñeen.
12 Ndo' mantyi xe na aa n'ndyii tsanscu saa' juu ndo' ngoco nnda' juu yo ncüiichen tsans'a, jndë vaa jnaan' juu nnon saa' nquii juu, ee conduihin ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen tsans'a'ñeen.

Tyio Jesús jn'aan yotsca
(Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)

13 Ndo' tyey'on nn'an yotsca na m'aan Jesús, na nt'ue n'onhan na quityio jon nt'ö jon cjo yotsca'ñeen cha' ndyio jon jn'aan joo. Majo' nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ta'han na jnan'tyia'han joo nan'ñeen na jndyochohan yotsca'ñeen.
14 Majo' nquii Jesús, xjen na jndyiaa' jon na nnda' vaa na cont'a nan'ñeen, siv'ii jon. Tso jon ndëëhan:
—Ncyaho' na vanaan na ntsque yotsca na m'an ja. Tyi'nan'ntcüe'ho' joo ng'e ntyjantyi nn'an na covantyja n'on ja cha'xjen na covantyja n'on yotsca ja, joo nan'ñeen conduihan nn'an na itye'ntjon Tyo'ts'onhan.
15 Xe na aa m'aan ts'an na nin'quitsijonhin yo juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, icanhan' na nninncyaa tsan'ñeen na ntco'xen jonhin cha'xjen ncüii yuchjo vanguee' juu 'nan na tso tye juu ndyee juu. Majo' juu ts'an na tyi'nin'ncyaa juu na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhin, tyi'je'quindëë na nduihin ts'an na m'aan ntyja 'naan' jon.
16 Yajo' nquii Jesús, ncüii ro cüii yotsca'ñeen, chu jonhin, ndo' tyio jon nt'ö jon nquen joo. Tso jon ndëë joo:
—Nquii ta Tyo'ts'on quityio jon jn'aan ncüii ro ncüiiho'.

Itsinin ncüii tsantya yo Jesús
(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

17 Xjen na vandui' Jesús na chi ncja jon, jnannon ncüii ts'an, tja juu na m'aan jon, tëco'xtye tsan'ñeen nnon jon. Tso juu:
—Nnda' ta, 'u' na ya ts'an 'u', ¿Nin ncüii nnon na chuhan' na quits'a cha' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan na tonnon nquii Tyo'ts'on?
18 Ndo' t'a Jesús, tso jon nnon juu:
—¿Ndu na tsu' na ya ts'an ja? Min'ncüii ts'an tac'oon na ya ts'anhin, xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na nnda'.
19 'U' nchji' jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés, cha'na "Tyi'nc'on' yo tsanscu na ve' ndö' ro, tyi'ntscue' ts'an, tyi'nch'ue', tyi'ntsinin' quintu nacjoo' ncüiichen ts'an, tyi'ntsivi'nn'an' ts'an, ndo' mantyi quitsa' na njon tye' yo 'ndyo'".
20 Ndo' juu tsan'ñeen je', sintcüe' juu jñ'oon, tso juu:
—Nnda' ta, xjen chjo ja tye' na mavanc'uë tsoñ'en jñ'oonmin'.
21 Jndyiaa' Jesús nnon juu, tyioo na vi'nchjii jonhin. Itso jon nnon juu:
—Vaa ncüii nnon na icanchenhan' na quitsa'. Cja', quijndë' tsoñ'en 'nan' na min. Ndo' xoquitu' na ngyon' cüenta, quitsa' nayahan' nanninñen', yajo' ntsixuan' na tya 'u' na tonnon nquii Tyo'ts'on. Ndo' ndë jo' quindyotsijon 'u' ntyja njan.
22 Majo' juu tsan'ñeen, vi na jndë jndyii juu na nnda', si'ndaa'han' nchjii juu, tja ntcüe' juu. Ee juu jñ'oon'ñeen sichjoo' jndyihan' ts'on juu ng'e jndye jndyi 'naan' juu min, ndo' min tyi'nin'quijndëë juu joohan'.
23 Ndo' na tui na nnda', jndyiaa' Jesús xi'jndio ndëë nn'an. Ndo' tso jon ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:
—Ncüii tsantya je', vaa jndyaa' jndyi na ntsijonhin yo jñ'oon na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan.
24 Ndo' nan'ñeen, si'ndaa'han' ngiohan na nnda' vaa na tso Jesús. Majo' tsontyichen jon ndëëhan:
—Nnda' 'o' ntsinda, joo nn'an na t'man quii n'on yo 'nan na tyahin, jndyaa' jndyi na nta'nguee'hin na nquii Tyo'ts'on ntco'xen jonhan.
25 Ncüii tsantya, jndyaa'ntyichen na ntsijonhin juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, chintyichen na ngüequindyi' camello tsue' x'ee tsi'ncya.

26 Ndo' nque nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, t'man vaa na
ndincyaahan' na ncüaa' n'onhan na nnda' vaa itso jon, jo' taxee'han ndëë ntyjehan:
—Ng'e na nnda' vaa, ¿Aa chi tsi'manhan' na tanin juu na nndëë n'man ñuaan'?
27 Jndyiaa' Jesús ndëëhan, tso jon:
—Juu na cotji' nn'an cüenta yo ntyja 'naan' jñ'oonva', tanchu ya, majo' ntyja 'naan' nquii
Tyo'ts'on, tsoñ'en condëë its'aa jon.
28 Na jndyii Pedro na nnda', tso jon nnon Jesús:
—Já tsoñ'en 'nan na nan'xuán, jndë jnty'ë'han' cha' condëë na conan'jŏn ntyja 'naan' juu
ts'ian na matsa'.
29 Jo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minninchen ts'an na 'ndyii juu vaa' juu na ngancyaa
juu jñ'oon naya ntyja njan, 'ndyii juu ntyje juu nannon, yo nanntcu, tye juu, ndyee juu,
scuu' juu, ntsinda juu, tyuaa 'naan' juu, ng'e na conduihin ts'an na m'aan juu ntyja njan,
cha' ndëë ngancyaa juu jñ'oon naya,
30 Ndyuminhin jndyechen nn'an na ndixee'han juu cha'vijon na vaa' juuhan', ndo' nn'an
na ngichu juu cüenta, ndui nan'ñeen ntyje juu nannon, yo nanntcu, nn'an na ndui cha'vijon
tye juu, ndyee juu, nn'an ndui cha'vijon ntsinda juu, yo nin'ndyuaa 'naan' juu. Ndo' mantyi
nnon tsonnanguevahin ngenon juu navi', majo' ya na nguee' juu quiñoon'ndue, ntsixuan
juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu tonnon nquii Tyo'ts'on.
31 Jndye nn'an na m'an neinhin conan'tiuhan na joohan njon conduihan, joo nan'ñeen
ncju'cje Tyo'ts'onhan. Majo' juu ts'an na condue nn'an na tyi'quinjonhin, ncju' jon
tsan'ñeen na tonnon.

Itsinin nnda' Jesús na nnan'cuee' nn'an jon
(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

32 Tava Jesús nato na vjahan' Jerusalén yo nque nan'ñeen na totsay'onhan yo juu jñ'oon
na toninncyaa jon. Majo' joo nan'ñeen ti'ndaa' tycya ngiohan na vja jon juu tsjoon'ñeen,
ndo' mañoon nn'an na santyja na nquen' nan'ñeen, mantyi ve' ncyaa ncyaahan. Yajo' t'man
nnda' jon joo ncho've nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon toninncyaa jon, jndui'han 'ndyo
nato'ñeen. Ta' jon sinin jon ndëëhan nchu vaa na mavaa xjen na ngenon jon navi' t'man.
33 Tso jon ndëëhan:
—Quitquenho' cüenta na cotsava na ntsquë Jerusalén. Ndo' ja na condui tsans'a na
i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën nn'an, jo' nninncyaa ts'an cüenta ja nduee ntyee
na conintque ndëë jaa nn'an judíos, ndo' mantyi yo nduee nn'an na conan'man nchu
itsiquindyi juu jñ'oon na tquen nquii Moisés. Ndo' joo nan'ñeen nnan'jnda'han na cü'iö,
ndo' mantyi nninncyahan cüenta ja nduee joo nn'an na tachi nn'an judíos conduihan.
34 Ndo' joo nan'ñeen nnan'cüejnaan'han ja, ndyiohan 'nan ja, ndo' ntjue'han ndaa
jndyuehan cjö, ndë jo' nnan'cuee'han ja. Majo' xuee na jndë ndye na tui na nnda', ngüant'ö
xcö."

Santiago yo Juan cotanhan vi naya nnon Jesús
(Mt 20:20-28)

35 Juu Santiago yo nin'Juan, ntsinda Zebedeo, squenonhan na m'aan Jesús. Jnduehan
nnon jon:
—Ta, nt'ue nn'ŏn na ntsa' vi naya'ñeen na cotán nnon'.
36 Yajo' taxee' jon ndëëhan:
—¿Nin naya nt'ue n'onho' na quits'a yo 'o'?
37 Jo' t'ahan, jnduehan:
—Ya na ngacüetyen' naijon na ndit'maan' 'u' na ntcoxen' tsonnangue, nninncya' na
ngüendyuá ncüii cüii ntyja ngia' na nnan'jŏn yo 'u' ntyja 'naan' na maco'xen'.
38 Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon:
—'O' min tyi'covaa' n'onho' nin 'nan na cotanho' nnön. Ja contjo ya nchji yo navi' na
ngenön na nnt'a nn'an ja, ndo' na nnan'cuee'han ja. Ndo' 'o' je', ¿Aa ntjo ya ngioho' navi' na
nnt'a nn'anho' min xe na aa na nnan'cüjehan 'o'?
39 T'ahan, jnduehan:
—Nndëë nnt'á.
Ndo' itsochen Jesús ndëëhan:
—Ng'e na cotsay'onho' jñ'oon yo ja, jo' juu navi' na ngenön, mantyi ngenonho'han', ndo'
ng'e na nan'xuanho' ntyja njan, jo' na nnan'cüje nn'anho'.
40 Majo' chito ja tsixuan na nninncya na ngüendyuaaho' ncüii cüii ntyja nc'ia, nquii
Tyo'ts'on nninncyaa jon juu naya'ñeen ndëë nque nn'an na nan'xuanhan na ncy'onhan
cüentahan'.

41 Ndo' joo nqui nan'ñeen na mantyi totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús,
ta'han, jnan'vjehan Santiago yo nin'Juan'ñeen.
42 Ng'e jo' t'man Jesús na ninvaa ncho'vehan, tso jon ndëëhan:
—Nque nn'an na conintque ndëë nn'an ncüii cüii tsonnangue, mangioho' na co-
nan's'ahan ndëë joo nn'an na cotoxenhan. Ndo' nque nn'an na condui nanm'ann'ian
t'man, cotquenhan xjen nn'an na m'an nacje 'naanhan.
43 Majo' 'o' minchjo tyi'quichuhan' na nnda' nc'onho' ndëë ntyjeho'. Min'cya ro na cüiiho'
na ntyja ts'on juu na nnintquehin quii' nt'an ntyjeho', tsixuan juu na quityentjon juu
ndëëho'.
44 Ndo' min'cya ro cüiiho' na ntyja ts'on juu na nc'oon juu na tonnon quii' nt'anho',
quinduihin ts'an na ityentjon juu ndëëho'.
45 Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, chito jndyö
na mant'uë nn'an na quitye'ntjonhan nnön. Ja jndyö na ntye'ntjön ndëë nn'an, ndo' n'ndyii
nquii ja na cü'iö na ndyiön jnan nn'an, cha' ndyaahan ntyja 'naan'han'.

Sin'man Jesús Bartimeo
(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

46 Squehan tsjoon Jericó, ndo' xjen na vandui' Jesús juu tsjoon'ñeen yo nin'nn'an na
totsay'onhan jñ'oon yohin, yo cüii tmaan' nn'an jndye jndyi, jo' 'ndyo nato'ñeen vaquityen
ncüii tsannchjaan', ican juu xoquitu' ndëë nn'an. Jndyu juu Bartimeo, jnda tsan na jndyu
Timeo.
47 Xjen na jndyii juu na nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret, ivenon jon jo', ta' juu na sixuaa
juu. Tso juu:
—Nnda' Jesús na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia rö nchji'.
48 Ndo' jndye nan'ñeen jnan'tyia'hanhin na cüichen 'ndyo juu, majo' juu juu majndein-
tyichen tic'uaa 'ndyo juu. Tso nnda' juu:
—'U' na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', cyon' na nty'ia rö nchji'.
49 Ndo' jo' tëcüentyjee' Jesús. Tso jon ndëë nn'an na totsay'on jñ'oon yohin:
—Qui'manho'hin.
Ndo' t'manhan juu tsannchjaan'ñeen, jnduehan nnon juu:
—C'on' na ya ntyji', quinanquintyja', nquii jon i'man jon 'u'.
50 Yajo' tju'to juu ndiaa na vanjoon'hin, ninñoon' jnanquintyja juu, tja juu na m'aan Jesús.
51 Ndo' taxee' Jesús nnon juu, tso jon:
—¿Nin 'nan nt'ue tson' na quits'a ja 'u'?
Ndo' jo' t'a juu tsannchjaan'ñeen, tso juu:
—Ta, nt'ue jndyi ts'ön na nnty'ia nnt'a.
52 Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu:
—Jndë ya ncja', ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.
Ndo' majuuntyi xjen'ñeen ntjo naxuee jndyiaa' tsan'ñeen. Tja juu yo Jesús nato na vja jon.

11

Taquee' Jesús Jerusalén
(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40; Jn 12:12-19)

1 Vi na jndë tindyo na ntsquehan Jerusalén, na ndyo m'aan juu tsjoon Betfagé yo Betania
na tonnon tyo' na minntyjee' n'oon Olivos, t'ua Jesús ts'ian ndëë ve joo nn'an na totsay'on
yo juu jñ'oon na toninncyaa jon na c'ohan ncüii nt'aa.
2 Majo' vitjachen na jndui'han, tso jon ndëëhan:
—Quitsaque'ho' tsjoon chjo na m'aan tondëëho'. Ndo' vi na jndë squeho' jo', yajo'
njnty'iaho' ncüii snonndyua na min'jon tacontjo ts'an. Quinan'quinan'ho' juu o', ndo'
quindyoy'onho' juu cho'ñeen ntjoohin.
3 Ndo' xe na aa ngüaxee' ts'an ndëëho' ndu na cont'aho' na nnda', quinan'ntcüe'ho' jñ'oon
nnon tsan'ñeen xe ng'e nquii jon na conintque nninjnt'ue chjohin o', ndo' ya ndë jo',
ngaquintjo ntcüe' o'.
4 Ndo' jndui' nan'ñeen, ty'ehan ndo' mayuu' jndiohan juu snon'ñeen na tyen o' 'ndyo v'aa
na m'aan 'ndyo nato, jo' jnan'quinan'han juu o'.
5 Ndo' nque nn'an na m'an ndyo jo', taxee' nan'ñeen ndëëhan, jnduehan:
—¿Ndu na conan'quinan'ho' juu snonva'?
6 Yajo' t'ahan cha'xjen juu jñ'oon na jndë tso Jesús na quinduehan. Ndo' nn'an njnuen'
juu cho'ñeen, tyincyahan na tyey'on nan'ñeen juu o'.
7 Ndo' xjen na sque ntcüe'han naijon m'aan jon na y'onhan juu snon'ñeen, tyiohan
ndiaahan naxen' o', jo' tantjo jon juu o'.

8 Ndo' jndye nn'an na m'an jo', totquenhan ndiaa tonco 'naanhan nato, ndo' vendyehan tyjeehan nduee n'oon, tquenhan joohan' nato'ñeen na jnan't'maan'han jon.
9 Ndo' nn'an na ve'jndyee na tonnon jon yo nin'nn'an na ntyja toxen' jon, ninnquii'chen tonan'xuaahan:
—Nën jndyi jaa ngiö nquii tsan na icüjee'. Quityio Tyo'ts'on jn'aan nquii juu na icüjee'non ndëë yo xuee' nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon nn'an.
10 Conan't'maan' jaa nquii jon na mavaa xjen na ntco'xen jon, cha'xjen nquii David ndyu na toxen'chen toco'xen jon nn'an tsjan jaa na jndyocahan'. Quindit'maan' nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue.
11 Ndo' xjen na taquee' Jesús Jerusalén, tja jon vats'on t'man. Ndo' nn'an na m'an jo', vi na jndë tquen jon cüenta nchu vaa 'nan na cont'ahan, ndo' ng'e na vaman, jo' jndui' ntcüe' jon. Tja jon Betania yo nque nn'an ncho've'ñeen.

Tju' Jesús jñ'oonvi' cjoo' ts'oon higuera na tatë quichuu'han'
(Mt 21:18-19)

12 Ndo' tonco cüiichen xuee, jndë na jndui' nnda'han Betania, tyjee' na nin'jndo' Jesús.
13 Jo' jndyiaa' tycya jon ncüii ts'oon higuera na min tscoo'han'. Ndo' jo' sindyoo'hin nnon juu ts'oon'ñeen, na tëquindyiaa' jon aa chuu' tëhan' na ntquii jon. Majo' xjen na tuee'cya jon nnonhan', ve' xia'ntyi tsco minhan', ng'e tyi'covee' xjen na nguen tëhan'.
14 Ndo' tso jon nnonhan':
—Tavi xuee na ntsa' të na ntquii ts'an.
Ndo' nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, mantyi jndyehan juu jñ'oon'ñeen.

Tji' Jesús nn'an quityquii' vats'on t'man,
(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48; Jn 2:13-22)

15 Ndë jo' sque nnda'han Jerusalén. Ndo' Jesús, tëquee' nnda' jon vats'on t'man. Jo' ijon jndye 'nan min na condëë nn'an, yo quioo' na conan'cüje nn'an na conan't'maan'han nquii Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na itsi'ndaa'han' nchjii jon na coninjnt'ua 'nan jo', ta' jon, tji' jon nan'ñeen ch'en. Mantyi nn'an na conan'jndyo s'on 'naan nn'an na cotsque ya, scüequityee' jon joo mesa 'naanhin. Ndo' manin' cüajon s'aa jon yo joo silla 'naan nn'an na condëë quintu'.
16 Min tatyincyaa jon jñ'oon na vanaan na ngüenon ts'an ch'een' juu vats'on'ñeen na chu juu xu.
17 Tye' na itsi'man jon ndëë nan'ñeen, tso jon:
—Quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan': Juu v'a tsixuanhan' v'aa naijon nque nn'an na ninvaa tsonnangue na conan'neinhan nnön. Ndo' tsontyichen jon: Majo' 'o' cont'aho' na itsijonhan' juuhan' ncüii tsë'tsjö' na cotoo' nan'nty'uee, ee 'o' conty'ueeho' xoquitu' 'naan nn'an na cotsque ntjoohin na nnan'neinhan nnon jon.
18 Ndo' nque nn'an na conintque ndëë ntyee 'naan nque nn'an judíos yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen nquii Moisés, jndyehan na nnda' vaa na s'aa Jesús. Tsojnaan' jo' tojnt'uehan nchu vaa nt'ahan na nnan'cuee'han jon. Majo' ve' ncyaahan na nt'ahan na nnda' ng'e tsoñ'en nn'an, t'man vaa na tëvee' ngiohan jñ'oon na totsi'man jon ndëëhan.
19 Ndo' xjen na taman, yajo' jndui' nnda' Jesús Jerusalén yo nn'an 'naan' jon. Ty'ehan.

Ts'oon higuera jndë tcanhan'
(Mt 21:20-22)

20 Tonco ncüiichen xuee, tenon nnda'han naijon minntyjee' juu ts'oon higuera'ñeen. Jo' cojnty'iahan na jndë tcanhan' xjen nch'ioo'chenhan'.
21 Ndo' tañjoon' ts'on Pedro 'nan na tui. Tso jon nnon Jesús:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, quindyia', juu ts'oon higuera na tju' jñ'oonvi' cjoo', jndë tcanchenhan'.
22 Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Cantyja n'onho' nquii Tyo'ts'on.
23 Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', xe na aa ican ts'an nnon jon na quenaan' jon tyo'vahin ndo' cju' jonhan' quityquii' ndaandue, xe na aa tyi'nts'aa juu na ve vaa na ndyii' ts'on juu, ndui cha'xjen jndë vantyja ts'on juu.
24 Mang'e jo' matsjö ndëëho', tsoñ'en na cotanho' nnon Tyo'ts'on, cantyja n'onho' na jndë tyincyaa jonhan' ndëëho', ndo' nndui cha'xjen na cotanho'.
25 Ndo' juu xjen na matsinin' nnon Tyo'ts'on, xe na aa m'an' na v'i' ncüii ty'iu', quitsit'man tson' juu cha' min tyi'ntscu'han' na nquii Tyëëhë na m'aan quiñoon'ndue ndëë ntsit'man ts'on jon 'u' na matsitja 'u' nnon jon.

26 Majo' xe na aa tyi'nin'quitsit'man tson' juu ty'iu' na sitjahin nnon', min nquii Tyëëhë
na m'aan quiñoon'ndue, xe'quitsit'man ts'on jon 'u' na matsitja 'u' nnon jon.

¿Nin juu incyaa najndei na condui Jesús?
(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

27 Ndo' ncüiichen jon sque nnda'han Jerusalén. Ndo' viochen xjen tyincyaa jon ntyee'
ch'een' juu vats'on t'man, vendye ntyee na conintque ntyja 'naan nn'an judíos squenonhan
na m'aan jon, yo ntyjehin nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen
Moisés, ndo' yo nn'an na conintque ndëë tsoñ'enhan na conduihan nn'an judíos.

28 Joo nan'ñeen taxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Nin najndei condui 'u' na tji' nn'an quityquii' vats'on t'man? Ndo' ¿Nin juu tyincya
najndu' na sa'han'?

29 Jo' t'a jon jndyuehan, tso jon:

—Mantyi ja vaa jñ'oon na ngüax'ë ndëëho', xe na aa nnan'ntcüe'ho' juuhan', yajo' mantyi
ntsjö ndëëho' nin nquii na t'ua ts'ian nnön na tji' nan'ñeen quityquii' vats'on t'man.

30 Nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, ¿Nin nquii juu t'ua ts'ian nnon jon na quits'aa
jon juu ts'ian'ñeen? ¿Aa nquii Tyo'ts'on, ndo' aa ve' nn'an jndue na quits'aa jonhan'? Cüa,
quit'aho'.

31 Yajo' tye' na jnan'nein nquehin yo ntyjehan, jnduehan:

—Xe na aa nnduë na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon juu tsan'ñeen na quitsiquindëë'
juu nn'an, yajo' juu tsanvahin ngitso juu ndëë: "¿Ndu na tatentyja nn'ön juu jñ'oon na
toninncyaa Juan'ñeen?"

32 Ndo' mantyi xe na aa nnduë na ve' nn'an t'ua juu ts'ian'ñeen nnon juu.

Mannda' jñ'oon na tom'aan' n'onhan. Majo' tyi'je'quinduehan na nnda' ng'e ncyaa
jndyihan na nnan'vje nn'anhin, ee tsoñ'en nn'an tovantyjatyen n'onhan na nquii Tyo'ts'on
t'ua jon juu ts'ian'ñeen nnon Juan.

33 Mang'e na nnda', jnduehan nnon Jesús:

—Aa já mancüiixjen tyi'quindiö.

Ndo' jo' t'a jon, itso jon ndëëhan:

—Min ja xe'quitsjö ndëëho' nin nquii jon na t'ua ts'ianmin' nnön na s'ahan'.

12

Nn'an na cotquen cüenta nt'öönt jon
(Mt 21:33-46; Lc 20:9-19)

1 Ndo' ta' Jesús na sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëë nn'an. Ndö vaa na itso
ncüii jñ'oon'ñeen:

—Tom'aan ncüii ts'an. Jnon' jon nt'öö tëndöndyoo' tsjan. Ndë jo' tyii' jon teon xi'jndio
juu ntjon'ñeen. Ndo' mantyi tquen tsan'ñeen ncüii tsjö' na su nnon na ndëë nchje jon
tëndöndyoo' tsjan'ñeen cha' ncüji' jon ndaa'han'. Ndë jo' sia jon ncüii jndu ndye cha' ndëë
ntquen ts'an cüenta juu ntjon'ñeen, jndë jo' jnt'ue jon nn'an na quint'ahan ts'ianhan'. Jndë
jo' jndui' jon, tja jon ncüiichen tsonnangue.

2 Ndo' xjen na nchjii jon na jndë tue' të joo nt'öö'ñeen, jo' jñon jon ncüii ts'an na tye'ntjon
jon na m'an nan'ñeen na nnon juu tsan'ñeen nninncyahan të na tsixuanhan' cüentaa' nquii
jon.

3 Majo' joo nan'ñeen, ty'onhan juu, totja'hanhin, ndë jñon ntcüe'han juu na tatë tyincya-
han na ngachu juu.

4 Ndo' na nnda', juu ts'an na 'naan' juu ntjon'ñeen, jñon nnda' jon ncüiichen ts'an na
itye'ntjon jon naijon na m'aan nan'ñeen. Juu tsan'ñeen totuen'han ntjö'hin, jnan'quee'han
xquen juu. Ji vaa jndyi jnt'ahanhin.

5 Jndë jo' juu ts'an na 'naan' ntjon'ñeen, jñon nnda' jon ncüiichen ts'an na ityentjon jon.
Juu tsan'ñeen, jnan'cuee'hanhin. Ndo' joo nan'ñeen, ninnquii' nnda' vaa tont'ahan tsoñ'en
nn'an na tojñon nquii ts'an na 'naan' juu ntjon'ñeen, ñ'en nn'an na totja'han, ndo' vendye
nan'ñeen jnan'cüjehan.

6 "Majo' taquintjo ninncüii ts'an na vi m'aan na itsitiu jon na ijñon jon na m'an nan'ñeen.
Jo' jnda nquii jon, ninncüii ts'onhin na tuihin ndo' t'man vaa na vi'nchjii jonhin. Na
mats'iañ'en jñon jonhin ndëë joo nan'ñeen. Ee sitiu jon: Nque nanmin' na totyentjonhan
nnön, tajnt'a nan'ñeen na njonhan, majo' jnda ja nt'ahan na njonhin".

Nnda' va na toquindyii' ts'on jon.

7 Majo' juu xjen na tyjee' jnda nquii jon na m'an nan'ñeen, jnduehan ndëë ntyjehan:
Ts'ian ya yuu', vi na jndë tue' tye tsanvahin, juu ntjonvahin ntjohan' cüentaa' juu. Cüa,
quinan'cuëë'hin cha' ntjotyenhan' nduëë.

8 Ndo' na nnda', ty'on nan'ñeen jon, jnan'cuee'han jon, ndë jo' tyque'han si'ts'o 'naan' jon
na toxen' juu teon'ñeen.
9 Ndo' taxee' Jesús:
—Nquii ts'an na 'naan' juu ntjon'ñeen, ¿Nin 'nan nts'aa jon? Nquii jon nndyo ntcüe' jon
ndo' ntscüje jon joo nn'an na jnty'ii jon juu teon'ñeen ndueehan, ndo' ntsijnda' jon mañoon
nn'an na nt'ahan ts'ian juuhan'.
10 "Tyi'xe'quits'aahan' na taconan'jn'aanho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na minhan' ndueeho'
na itsohan':
Nque nn'an na conan'ya v'aa, jnan'neinhan, jnduehan:
Juu tsjö' na jndue nn'an na conan'ya v'aa na tayuu jnt'uehan',
tquenhan' juuhan' na conduihan' tsjö' na ngüentyjee'tyen nqui v'aa.
11 Nquii jon na itye'ntjon jon jaa, nnda' vaa na sijnda' jon.
Cavee' jndyi ngiö na cotquën cüenta na nnda' vaa na its'aa jon.
12 Ndo' joo nan'ñeen na jndohin Jesús, vi na jndë jndyehan jñ'oonva' na sinin jon, nt'ue
jndyi n'onhan na cy'on cominsión jon, na chi ncja jon navi', ng'e joohan sijoon' jon yo nque
nan'ñeen na tont'ahan 'nan natyia. Ee taa' n'onhan nacjo nquehin sinin jon juu jñ'oon'ñeen.
Majo' jnty'ehan na nin'quit'uehan jon ng'e ncyaahan na joo nn'an na jndye jndyi'hin nt'a
vi' nan'ñeenhan. Ty'ehan.

Cotaxee' nn'an nin ts'an nnon na ndyionhan s'on
(Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

13 Ndëcya nque nn'an tmaan' fariseos jñonhan vendye ntyjehan yo nn'an 'naan' Herodes
na m'aan Jesús. T'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen na quitquenhan cüenta jñ'oon na itsinin Jesús
cha' ntyja 'naan'han' quit'uiihan'hin.
14 Xjen na squehan na m'aan jon, jnduehan:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangiŏ na matsinin' jñ'oon na
mayuu', min tacüenta matyi' joo jñ'oon na conan'nein nn'an nacjo'. 'U' ninncüii xjen ntyji'
yo tsoñ'en nn'an. 'U' jñ'oon na mayuu' matsi'man' nchu vaa nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'a
nn'an. Majo' nin'quindyĕ jñ'oon 'ndyo', juu s'on na ique tsanm'aants'ian, ¿Aa chuhan' na
cotyiŏnhan', ndo' aa tyi'quichuhan'?
15 Majo' taa' ts'on Jesús na ve' condue nquehan jñ'oon'ñeen. Jo' tso jon ndëëhan:
—'O' nt'ue n'onho' na quit'uiivi'han' ja, jo' na nnda' vaa na condueho' nnön.
Quindyoy'onho' ncüii xoquitu' denario na nty'ia.
16 Tyey'onhan cüiihan'. Ndo' taxee' jon ndëëhan:
—¿Nin ts'an tsö'xquen chuu'han', ndo' nin nquii ts'an xuee' na chuu'han'?
T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Nquii tsanm'aants'ian t'man César.
17 Ndo' tso Jesús ndëëhan:
—Mayuu' jñ'oon na t'aho'. Jo' quinan'quindëho' jñ'oon na iquen jon ndëëho', ndo' juu
jñ'oon na iquen Tyo'ts'on ndëëho', mantyi quita'nguee'ho'han'.
Ndo' na nnda' t'a jon jndyuehan, ntjohin na vacue m'aan' n'onhan ntyja 'naan' jon.

Taxee' nn'an ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an
(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

18 Ndë jo' vendye nn'an juu tmaan' saduceos squenonhan na m'aan Jesús. Nan'ñeen
conduehan ncüii ts'an na jndë tue', tyi'je'cüando' nnda' juu. Ndö juu jñ'oon na jnan'neinhan
nnon Jesús, jnduehan:
19 —Nnda' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, nquii Moisés, vaa jñ'oon na
jnty'ii jon ndëë jaa na co'xenhan', xe na aa ngue' ts'an ndo' ntjo scuu' juu na min ta'nan
ndahan tui, ico'xenhan' na ngoco tyje nquii ts'oo'ñeen yo scuu' jon na ntjo, na nc'on ndahan
na ntsive juu xuee' nquii ts'oo'ñeen.
20 Jñ'oon na ngiŏ, tom'an ntyque' nannon na ninncüii ts'an ntsindahan. Nquii tsan na
vejndyee, toco jon, majo' ya na tue' jon ta'nan jnda jon yo scuu' jon.
21 Ndo' tyje jon, tsan vja ve, toco juu yo tsanscu'ñeen, ndo' majo'ntyi xjen na tue' juu, min
ta'nan jnda juu t'oon yo juu tsanscu'ñeen. Ndo' majo'ntyi tjon tyje jon tsan vja ndye.
22 Ndo' tsoñ'en na ninvaa na ntyque' joo nan'ñeen, toncohan yo juu tsanscu'ñeen, ndo'
min'ncüii ndahan tat'oon yohin, ndo' vi na mats'iañ'en, mantyi nquii tsan'ñeen tue' juu.
23 Jñ'oon na nin'quita'x'ĕ nnon', nn'an na jndë tjë, xe na aa nta'ndo' nnda'han, cha'xjen
juu jñ'oon na matsi'man', ¿Nin ncüii joo na ntyque' nan'ñeen na ndisaa' juu tsanscu'ñeen,
ng'e ninvaa na ntyque'han tondisaa' juu?
24 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Juu jñ'oonva' na condueho' ndö', tsi'manhan' na cochue n'onho', min ndicüaa' n'onho'
juu jñ'oon' Tyo'ts'on na conan'jn'aanho', ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii jon.

25 Ee joo nn'an na jndë tjë, juu xjen na ntando' nnda'han, taje'quitonco nnda'han, min
taje'ncyahan ndahan na nnonco joo. Ee nndui nan'ñeen cha'na nque ángeles na m'an
quiñoon'ndue.
26 Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na cota'ndo' nnda' nn'an na jndë tjë, 'o' jndë
jnan'jn'aanho' nacjoo' tson na tji Moisés, juu jñ'oon na sinin Tyo'ts'on nnon jon xjen na
tëquindyiaa' jon ts'oon chjo na cov'a. Itso jon nnon Moisés'ñeen: "Ja condui Tyo'ts'on cüentaa'
Abraham yo Isaac yo nin'Jacob na vantyja n'onhan ja. Nnda' vaa jñ'oon na tso jon min na
tivio jndë tjë nan'ñeen."
27 Jo' min na jndë tjë nn'an na tui tsjan nquii Moisés, sinin Tyo'ts'on ntyja 'naanhan
na ninvaa vando'han. Ndo' ng'e na nnda', condui jon Tyo'ts'on cüenta nque nn'an na
cotando', chito cüenta nt'oo. Jo' tsi'manhan' na 'o' cochue n'onho' yo 'nan na conan'tiuho'
na tyi'je'quitando' nnda' nn'an na jndë tjë.

Jñ'oon na njonntyichen na ico'xenhan'
(Mt 22:34-40)

28 Xjen na sinin Jesús ndëë nn'an saduceos'ñeen, tyjee' cüii ts'an na itsi'man nchu vaa
itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés. Jo' jndyii juu jñ'oon'ñeen na sintcüe' Jesús ndëë
nan'ñeen. Ndo' taa' ts'on tsan'ñeen na juu jñ'oon na sintcüe' Jesús, jndyoyuhan'. Jo' taxee'
juu nnon jon:
—Quii' nt'an tsoñ'en jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', ¿Nin nquii jñ'oon na
njonntyichen tsixuanhan'?
29 T'a Jesús, itso jon nnon tsan'ñeen:
—Nquii jñ'oon na njonntyichen tsixuanhan', ndö vaa na ico'xenhan': "'O' nn'an Israel,
quindyeho', xia'ntyi nquii ta Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, taquintyja nquii jon na
conduihin Tyo'ts'on, ta'nan ncüiichen.
30 Jo' cüive'nchji' jon yo na xoncüee' tson'. Tsoñ'en na ndëë ntsa', quitsa'han' ng'e
na ve'nchji' jon, mantyi tsoñ'en 'nan na matsitiu', quitsitiu' ya'han' ng'e na venchji'
jon. Quityentjon' nnon jon yo na ninvaañ'en najndu' ng'e na venchji' jon. Jñ'oonvahin
tsixuanhan' na njonntyichen na ico'xenhan'."
31 Ndo' juu jñ'oon na vja ve na ico'xenhan', itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon na
vejndyee: "Cüivenchji' tsoñ'en nn'an cha'xjen na venchjii nquii 'u'." Ta'nan ncüiichen jñ'oon
na njonntyichen conduihan' yo jñ'oonmin'.
32 Yajo' juu tsan'ñeen na tsi'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen nquii Moisés,
sintcüe' juu jñ'oon nnon Jesús, tso juu:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndë, juu jñ'oonva' na tsu', jndy-
oyuhan'. Mayuu' jñ'oon na matsu' na nquii jon ninncüiihin. Ninnquii jon co'xen, ta'nan
ncüiichen.
33 Ndo' na nc'oon ts'an na cüivechjii juu jon yo na xoncüee' ts'on juu, ndo' yo tsoñ'en na
ndëë nts'aa juu na quits'aa juuhan' ng'e na venchjii juu jon, ndo' tsoñ'en na itsitiu juu na
ntsiquindë juuhan' ng'e na venchjii juu jon, ndo' na ntyentjon jon juu na ninvaa najndei
juu, ndo' mantyi na cüivenchjii juu nn'an cha'xjen na venchjii nquiihin, joo nan'min'
njonntyichen conduihan', chichen quioo' na ntscuee' ts'an na ntsco juu o' na itsit'maan'
juu Tyo'ts'on, yo mañoonchen nnon na ninncyaa ts'an na ndit'maan' jon.
34 Ndo' tquen Jesús cüenta na ya jñ'oon sintcüe' tsan'ñeen. Jo' tso jon nnon juu:
—'U' tavi jndye vitja na ntsijon 'u' yo na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cot-
sam'anhan.
Ndë jo' matavi 'nan ncüiichen ts'an na sisaa' ts'on na ngüaxee'chen jñ'oon nnon jon.

Cristo conduihin nquii jnda Tyo'ts'on
(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

35 Viochen xjen na itsi'man Jesús ndëë nn'an quityquii' juu vats'on t'man, tso jon:
—Joo nn'an na conan'manhin ndëë ntyjehin nn'an judíos, conduehin na nquii Cristo na
jñon Tyo'ts'on jon quii' nt'an nn'an, conduihin jnda nquii David. ¿Ndu na conduehan na
nnda'?
36 Ee juu David ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo tso jon:
Nquii ta Tyo'ts'on itso jon nnon nquii jon na itye'ntjon jon ja:
Quijman' nc'ia na tontyjaya, viochen xjen na joo nn'an na jndohan 'u' nts'a ntmaan'han
nacje 'nan' na ntco'xen'han.
Tsontyichen Jesús ndëëhan:
37 Ja matsjö ndëëho', juu David tso jon na nquii Cristo conduihin nquii jon na itye'ntjon
jonhin. Ndo' na nnda', ¿Nchu vaa na tso juu na conduihin jnda juu?
Ndo' na sinin Jesús jñ'oonmin', joo nn'an jndye jndyi'hin, tavee' jndyi ngiohan na
tondyehan joohan'.

Nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, 'nan tyi'quichuhan' cont'ahan
(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

38 Viochen xjen na itsi'man Jesús, tso jon:
—Quint'aho' cüenta na tyi'nt'aho' cha' na cont'a nque nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen nquii Moisés. Ee cavee' ngiohan na cocüehan ndiaa tonco cha' quindue nn'an na t'man conduihan. Ndo' mantyi cavee' jndyi ngiohan na ninncyaa ts'an ts'onhan nata.
39 Ndo' xjen na covatjon nn'an vats'on, joohan na nin'cüendyuaahan naijon itsiquinjonhan'hin. Ndo' xjen na covee' nguee, joohan nt'ue n'onhan na ntcüa' jndyeehan.
40 Majo' joo 'nan 'naan nanntcu ninnque, cotji' nan'ñeenhan' na nin'cüi'naanhinhan', ndo' ndë jo' jndye jñ'oon na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on cha' quinan'tiu nn'an na vaa njon jndyi jon ngiohan. Matsjö jaa'ntyichen nt'uiivi' Tyo'ts'on joohan ng'e na nnda' vaa cont'ahan.

Juu tsanscu ninnqui, njonntyichen 'nan tyincyaa juu
(Lc 21:1-4)

41 Ncüii jon m'aan Jesús vats'on t'man. Jo' vequityen jon na tonnon naijon min quiton na cotyion nn'an s'on cüentaa' juu vats'on'ñeen. Ndo' jndyiaa' jon jndye nn'an tjue'han s'on jo'. Ndo' jndye nantya, t'man s'on tyionhan tyquii' joohan'.
42 Majuu xjen'ñeen, cüii tsanscu na jndë ntjohin ndo' jñen' jndyihin, tyjee'non juu, tacju' juu ve xoquitu' s'on ve ncüii joo iston'ñeen. Joo xoquitu'ñeen njonhan' cha'na ninncüii xoquitu'.
43 Ndo' na tui na nnda', tso Jesús ndëë joo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsanscuvahin na jndë tue' saa' juu, njonntyichen 'nan na tju' juu quityquii' iston'ñeen, tachito joo s'on jnda na tjue' nantya.
44 Ee tsoñ'en nan'ñeen ve' s'on na vantjo'chen na tjue'han quityquii' quiton'ñeen, majo' juu tsanscuvahin na jndë ntjohin na jñen' jndyihin, tju'ñ'en jon xjoquitu' y'oon jon, min tajnty'iihan' na ninjnda 'nan na ntcüa' jon.

13

Itsiquindyi Jesús na ndyuii' vats'on t'man
(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

1 Xjen na vandui' Jesús na m'aan jon vats'on t'man yo nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa jon, ncüii joohan tso juu nnon jon:
—Nnda' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndë, quindyia' nancoo' jndyi ntjö'min na tijnt'ue na jndë juu vats'onvahin yo nt'aa cüentaa'han'.
2 Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:
—Mayuu' nancoo' jndyi nt'aamin na mandyia' na jndëhan' yo ntjö' t'man. Majo' min'ncüii tsjö' je'quintjohan' nacjoo' ntyjehan'. Tsoñ'enhan' nnan'tyuii' nn'anhan'.

Jn'aan na ntsi'manhan' na ntycüii tsonnangue
(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

3 Yajo' ty'ehan tyo' na m'an n'oon olivos na tonnon vats'on t'man. Jo' tacjo Jesús, ndë jo' nquii Pedro, Jacobo, Juan yo nin'Andrés, tye' taxee'han nnon jon, jnduehan:
4 —Quitsu' ndë ¿Yuu xjen na ngüentyja yo 'nan na tsu' quichen? Ndo' ¿Nin 'nan nndui jndyee na ntsi'manhan' na mandyo ngüentyja na nndui nan'min'?
5 Jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Quitquen ya yaho' cüenta na tyi'ntsivi'nn'an ts'anho' ntyja 'naan joo jñ'oonmin'.
6 Ee jndye joo nndityincyoo' nn'an yo xuë na nnan'vi'nn'anhan nn'an, na nnduehan: Ja condui Cristo, Tyo'ts'on jñon jon ja na jndyö.
7 "Ndo' juu xjen na nndyeho' na jndye joo jndë tye' ndyia', tyi'ndyueho' ng'e mancüiixjen nnda' vaa na nguaa. Ndo' min na nnda' vaa, majo' tyi'coventyja xjen na ntycüii tsonnangue, jndyentyichen 'nan na nndui.
8 Ee nn'an ncüii tsonnangue nt'ahan tyia' yo nn'an ncüiichen tsonnangue, ndo' ncüii tsanm'aants'ian t'man ntsiquinan jon tyia' yo ncüiichen tsanm'aants'ian t'man. Ndo' jndye joo ngots'ii. Ndo' mantyi nc'oon jndo' t'man, ndo' nn'an ncüii tsjoon nnan'ntja' nquehin yo ntyjehin. Joo navi'min' 'nan na nndui na vejndyee. Ndo' mañoon navi' na majantyichen ngüentyja na ngenon nn'an.
9 "C'on cjeho', ee ngoy'on nn'an judíos 'o' tondëë nn'an na conintque nt'aan'on 'naanhan, ndo' majo' ijon na conan't'maan'han Tyo'ts'on, jo' ntja'hanho'. Yo navi' ngüentyjee' 'o' na

tondëë nanm'ann'ian t'man na ntji' jndyoyuho' ndëëhan ntyja 'naan' na covantyja n'onho' ja.
10 Majo' vitjachen na ngitsu tsonnangue, chuhan' na juu jñ'oon naya ntyja nchu vaa
na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, nninncya nn'anhan' ndëë ntyjehan na ninvaa tson-
nangue.
11 Majo' juu xjen na nninncya nn'an cüenta 'o' nduee nanm'ann'ian, min tyi'nc'onho'
jñ'oontiu na nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëëhan. Juu xjen'ñeen, joo jñ'oon na nninncyaa
Tyo'ts'on quii' n'onho', joohan' quinan'ntcüe'ho' ndëë nan'ñeen, ee nquii Espíritu Santo
ntsijnda' jon nquenho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëëhan.
12 Juu xjen'ñeen xio ts'an, nninncyaa jon cüenta juu na nnan'cuee' nn'anhin. Majo'ntyi
nquii tye ts'an nninncyaa jon cüenta joo ntsinda jon na nnan'cüje nn'an joo. Ndo' mantyi
ntsinda ts'an nninncya joo cüenta tye joo yo ndyee joo cha' nnan'cüje nn'anhan.
13 Ndo' tsoñ'en nn'an nc'onhan na jndohanho' ng'e na conduiho' nn'an na m'an ntyja
njan, majo' juu ts'an na vantyja ts'on ja, xe na aa tyi'ncüjihin ntyja njan ata xjen na
nnan'cuee' nn'an juu, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' tsan'ñeen.

Quii' vats'on t'man Jerusalén, ji vaa 'nan nc'oon jo'

14 "Ndyu na toxen'chen, tom'aan ncüii ts'an na toquijndyu Daniel. Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on
na sinin jon ndëë nn'an, quitquen yaho' cüenta juu jñ'oon'ñeen cha' ncüaa' ya n'onho'han'.
Itsiquindyihan' na ngita' nn'an ncüii 'nan na ji vaa quityquii' juu vats'on t'man na
quinan't'maan' nn'an juuhan' cha'xjen nquii Tyo'ts'on. Juu xjen na njnty'iaho' na nnda'
vaa, 'o' na m'anho' ndyuaa Judea, quinan'nonho' na nc'oho' na m'an ntyo' na ntanty'iuho'
ng'e t'man jndyi na toncuu' m'aan.
15 Ndo' juu xjen'ñeen, minninchen ts'an na vajndyee juu ch'een' juu, tyi'ntsitiu juu na
ngaquee' nnda' juu quityquii' vaa' juu na ncüji' juu 'naan' juu na ngachu juuhan'.
16 Ndo' mantyi juu xjen'ñeen, ts'an na m'aan jndëë na its'aa juu ts'ian, min tyi'ndyo ntcüe'
juu na ncüji' juu ndiaasoo' juu.
17 Ndo' joo nanntcu na ñjon ndahin juu xjen'ñeen, vi' jndyi ngotjonhin, ndo' mantyi
ntyjentcuhin na m'an ndahin yo'ndaa.
18 Quitanho' nnon Tyo'ts'on na min chito ngueetein na ngenonho' juu navi'ñeen.
19 Ng'e joo nguee'ñeen, ngenon nn'an ncüii nnon navi' na min'jon tacoquenonhan xjen
navejndyee na tquen Tyo'ts'on juu tsonnangue ata xjen neinhin, min tajon jnda ngenon
nnda'han cüii navi' cha'na juuhan'.
20 Ndo' juu navi'ñeen, xe na aa jndye xuee na ngenon nn'anhan', yajo' matavi jndyehan
na n'ndyihan'. Majo' ng'e na vi'nchjii Tyo'ts'on joo nn'an na icüji jon na nincüentaa' nquii
jon, nts'aa jon na cje ro ntycüiihan'.
21 "Ng'e na nnda', juu xjen'ñeen xe na aa ngitso ncüii ts'an ndëëho': Quijnty'iaho',
ntjoo m'aan nquii Cristo, oo xe na aa ngitso tsan'ñeen: Quijnty'iaho', ndö m'aan jon, min
tyi'ngantyja n'onho' juu jñ'oon'ñeen.
22 Ee ntsquenon nn'an quii' nt'anho' na nnduehin nquehin conduihan Cristo. Nnduehan
juu jñ'oon' Tyo'ts'on coninncyahan, min na ve' jñ'oon quintu juu jñ'oon na conan'manhan.
Ata nnt'ahan na nndityincyoo' jndye nnon jn'aan t'man yo ts'ian na tyi'je'quinduihan' na
ve' ntyja najndei nquii ts'an. Ndo' joo ts'ian'ñeen mandyo na nndëë nnan'vi'nn'anhan'
nque nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon.
23 Tyuaa'chen matsiquindyi ja 'o' na nan'min' nguaa, ng'e jo' quitquen ya yaho' cüenta.

Ndö vaa na nguaa xjen na nndyo nnda' Jesús
(Mt 24:29-35, 42, 44; Lc 21:25-36)

24 "Joo nguee'ñeen vi na jndë tenon juu navi' t'man'ñeen, juu ndo'cüjioon' nndijaanhan',
min chi' taxe'cüixueehan'.
25 Ndo' ncjuu ntycyaa o' ndo' juu ntjö'ndue t'man ngots'iihan', yajo' nque na cotoxen na
m'anhan' ntjö'ndue, ndyuii' joohan'.
26 Ndo' juu xjen'ñeen ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en
nn'an, njnty'ia nn'an na nndyö nnt'a quityquii' chincyu. Juu xjen'ñeen nndyö yo na t'man
vaa na condui ja na matyë'ntjön yo manin' conduindui' na condit'maan' ja.
27 Yajo' tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue na macüji ja na conduihan cüenta, joo ángeles
na cotyentjon nnön, nc'ua ts'ian ndëëhan na quinan'ncüihan joo nan'ñeen naijon na m'an
ja.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'oon higuera

28 "Ts'oon higuera vaa jñ'oon na itsi'manhan' ntyja 'naan' jo'. Cüaa' ya n'onho' ntyja
'naan' juu jñ'oon'ñeen. Juu xjen na cojnty'iaho' na condei' nt'öhan' ndo' na condui' tsco
'ndaahan', covaa' n'onho' na jndë tindyo ngueesua'.

29 Mantyi xjen na cojnty'iaho' na jndë condui nan'min' na jndë tsjö ndëëho', yajo' cüaa' ya n'onho' na mavaa mavaa xjen na nnan quiñoon'ndue na nndyö nnt'a.
30 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', nn'an na m'an naneinhin, tyi'xe'cüjeñ'enhan ata na jndë siquindë ñ'enhan' tsoñ'en jñ'oonmin'.
31 Juu tsjö'ndue yo tsonnangue ntycüiiñ'enhan', majo' juu jñ'oon na mancya tyi'je'quintycüii juu najndei na itsixuanhan'.
32 "Majo' ta'nan ts'an quintjii nin xuee min yuu xjen na nndyö nnt'a, min nque ángeles tyi'quindiohan yuu xjenhan', min ja na condui jnda nquii Tyo'ts'on, xia'ntyi nquii Tyëhö' nchjii.
33 "Mang'e na nnda' vaa, jo' quitquen ya yaho' cüenta, ndo' quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ng'e tyi'ndioho' nin xuee ndo' yuu xjen na nndyö nnt'a.
34 Majo' ntyja na nndui na nnda', vaa jñ'oon na itsi'manhan' ntyja 'naan'han'. Tom'aan ncüii ts'an, jndui' jon na chi ncja jon ncüiichen tsonnangue na tycya. Xjen na jndui' jon, t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na itye'ntjon jon. Ndo' nnon juu ts'an na iquen cüenta 'ndyo vaa' jon, tso jon: Cüantyje' ya' v'a viochen xjen na ja tac'ön.
35 Ndo' tsontyichen Jesús: Mancha' juu jñ'oon'ñeen na tso tsan'ñeen, mannda' vaa matsjö ndëëho': Quitquen ya yaho' cüenta ng'e itsijonhan' ntyja njan cha'na juu tsan'ñeen na jndui' juu vaa' juu. Ndo' 'o', itsijonhan' 'o' cha'na joo nan'ñeen na totyentjonhan nnon jon. Ee min tyi'quindioho' yuu xjen na nndyö nnt'a, aa nts'aahan' na vaman, ndo' aa tsantsjon navejndyee xjen na ntsixuaa quil'ö, ndo' aa xoncüe tsjon, ndo' aa vi vanco. Tyi'quindioho' yuu xjen na nndyö ntcü'ë.
36 Ee xe na aa ninjonto na nndyö ntcü'ë ndo' 'o' tyi'c'on cjeho', yajo' ntsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon ts'an itso.
37 Juu jñ'oonva' na matsjö ndëëho', mantyi matsjöhan' ndëë tsoñ'en nn'an na c'on cjehan."

14

Cojnt'ue nn'an nchu ya cha' quit'uiivi'han' Jesús
(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2; Jn 11:45-53)

1 Nn'an judíos m'aan nguee xjen na vañjoon' n'onhan na siquindyaa Tyo'ts'on ndochihan navi' na toquenon nan'ñeen ndyuaa Egipto. Juu nguee'ñeen jndyuhan' pascua, xjen na cocüa'han tyoo' na ta'nan tsquentë taquee'. Vechen xuee na vitja na nguee' juu nguee'ñeen, yajo' joo nn'an na conintque ndëë ntyee yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés, ta'han na ve' nty'iu tojnt'uehan nchu vaa nquii nt'ahan cha' cue' Jesús.
2 Jnduehan ndëë ntyjehan:
—Tyi'nt'a na nt'uë v'i jon juu xjen na xoncüe na m'aan ngueeva, cha' tyi'nan'vjee nn'an jaa.

Scongio María nchen' quichi cjoo' Jesús
(Mt 26:6-13; Jn 12:1-8)

3 Tsjoon Betania tom'aan Jesús vaa' ts'an na jndyu Simón. Juu tsan'ñeen tondivii' juu yo tycu ndö' cotö'. Viochen xjen na minndyuaahan mesa, tyjee'non ncüii tsanscu. Y'oon juu ncüii 'nan na jndëhan' yo tsjö' quichi' na jndyu alabastro. Tyquii'han' jo' ñjon nchen' quichi na jndyu nardo, jnda jndyi njon juu nchen'ñeen. Manin' ts'iaan'han' na covijnt'ue nn'anhan' na cotyehinhan' nt'oo. Tan' tsanscu'ñeen 'ndyo juu tsioo'ñeen cha' ya nndui' nchen'ñeen, ndë jo' scongio juuhan' xquen Jesús.
4 Majo' vendye nn'an na m'an jo', jnan'vjenhan juu tsanscu'ñeen, jnan'nein nquehin yo ntyjehin, jnduehan:
—¿Ndu na ve' jn'aan scongio juu nchen'va' xquen jon?
5 Yantyichen xe na aa jndëë juuhan', ngüenon ndye ciento s'on denario na ncy'oon juu, ndo' na nnda', ndëë nninjnt'uehinhan' na ntejndei juu nanninñen' 'nan na icanhan'hin.
Nnda' vaa na jnan'manhan na tyi'cavee' ngiohan 'nan na s'aa juu tsanscu'ñeen.
6 Majo' tso Jesús ndëëhan:
—Qui'ndyeho'hin na nnda' its'aa juu. ¿Ndu na conan'cüejnaan'ho'hin? Ya jndyi 'nan na jndë s'aa juu ja.
7 Ee joo nanninñen' ninnquii'chen m'anhan quii' nt'anho', ndo' min'cya ro xjen na nt'ue n'onho' ndëë ntejndeiho' joohan. Majo' ja je', chito mancha'xjen na nc'ön yoho'.
8 Tsanscuvahin jndë s'aa juu yuu vantyi na jndëë s'aa juu. Ee vitjachen na ncü'iö ndo' jndë tyio juu nchen' quichi cjö cha'xjen cont'a nn'an xjen na conan'jnda'han na nty'iuhan ts'oo.

9 Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', min'cya ro joo na ninvaa tsonnangue na nninncya nn'an jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, quinan'neinhan ntyja 'naan' juu nayava' na s'aa juu ja, cha' quiñjon n'on nn'anhin.

Jndëë Judas Jesús ndëë ntyee
(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

10 Jndë na tui na nnda', ndo' cüii nque nn'an na ncho've na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, tsan na jndyu Judas Iscariote, tja juu na m'an nque ntyee na conintque ndëë nn'an judíos. Tatsijnda' juu jñ'oon yo joohan na ninncyaa juu cüenta Jesús ndueehan.

11 Ndo' joo nan'ñeen, tyioo na nein jndyihan na jndyehan na nnda' sitiu juu. Jnduehan na nnincyahan s'on na ngüantjon juu. Jo' ta' juu na tont'ue juu nchu ya nts'aa juu na nnincyaa juu cüenta Jesús ndueehan.

Itsi'man Jesús ntyja 'naan' tyoo' yo vinon
(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23; Jn 13:21-30; 1 Co 11:23-26)

12 Xee na vejndyee na m'aan nguee pascua, xjen na nque nn'an judíos cocüa'han tyoo' na tatsquentë taquee', maninjuu xuee na conan'cüjehan quinman quijndë, nque nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús, taxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Yuu jon nt'ue tson' na nnan'jnt'á na ntcüa' quitsman chjo ntyja 'naan' juu nguee pascua?

13 Yajo' t'ua jon ts'ian ndëë ve nan'ñeen na c'ohan cüii nt'aa. Tso jon ndëëhan:

—Quitsaque'ho' quii' tsjoon, jo' ntjonho' ncüii tsans'a na y'oon juu tsjö ndaa. Quitsantyjaho' naxen' tsan'ñeen.

14 Ndo' v'aa na ngaquee' juu, quindueho' nnon ts'an na vaa' juu v'aa'ñeen: "Nquii ta na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, tso jon ndë na quinduë nnon': ¿Yuu jon vaa cuarto na ninjnt'uehin na ntcü'a quitsman chjo yohin tman nein?"

15 Ndo' juu tsan'ñeen ntsi'man jon ndëëho' ncüii cuarto t'man v'aa vja vequito' na tsoñ'en 'nan jndë min na ninjnt'ue na nt'a ngueeva. Jo' quinan'jnda'ho' na ntcü'a.

16 Ndo' ve nan'ñeen je', jndui'han, tyeque'han quii' tsjoon. Ndo' tui tsoñ'en cha'xjen na jndë tso Jesús ndëëhan. Jo' jnan'jnda'han na ntcüa'han quitsman chjo ntyja 'naan' juu nguee pascua'ñeen.

Itsiquindyi Jesús na ncüii nquehan nnincyaa juu cüenta jon

17 Ndo' vi na jndë contsjë chjo min, tuee' Jesús yo nque nn'an ncho've'hin jo'.

18 Ndo' viochen xjen na vendyuaahan na cocüa'han, tso jon ndëëhan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', cüii nqueho' na icüa' juu yo ja, nein nninncyaa juu cüenta ja.

19 Juu jñ'oon'ñeen sichjoo' jndyihan' n'onhan, tye' totaxee'han nnon jon, jnduehan:

—¿Aa nndëë nts'aahan' na ja nts'aa na nnda'?

20 Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:

—Mancüii nqueho' na ncho'veho' na vendyuaaho' mesavahin na ninvixjen ijoon juu quii' xio yo ja, juu nninncyaa cüenta ja nduee nn'an.

21 Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncü'iö cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui jndë itsiquindyihan' na ngenön, majo' vaa vi' jndyi ngenon juu ts'an na nninncyaa cüenta ja. Yantyi xe na tatuihin.

22 Ndo' viochen xjen na cocüa'han, ty'oon Jesús tyoo', tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndo' ndë jo' tyje jon ntan'han', ndë t'on jonhan' ndëëhan. Tso jon:

—Cy'onho' tyoo'min na conduihan' si'ts'o njan.

23 Ndë jo' majo'ntyi ty'oon jon cüii vaso na ñjon vinon. Ndo' vi na jndë tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndë jo' tyincyaa jonhan' ndëëhan, ndo' tsoñ'enhan tëhan juu nan'ñeen.

24 Ndo' tso jon ndëëhan:

—Nan'vahin tsixuanhan' n'eön. Mancya na ntcüe'han' ntyja 'naan jndye nn'an. Na yo juuhan' contjotyen juu jñ'oon xco na itsijnda' Tyo'ts'on yo nn'an.

25 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', taxe'c'ua nnt'a vinon ata nguee' xjen na itye'ntjon Tyo'ts'on tsoñ'en, juu xjen'ñeen nc'ua vinon xco.

Itsiquindyi Jesús na ncüji Pedro
(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34; Jn 13:36-38)

26 Ndo' vi na jndë tahan joo Salmos na mancüiixjen cota nn'an judíos jndë na tcüa'han juu nguee'ñeen, jo' jndui'han juu v'aa'ñeen, ty'ehan tyo' naijon mintyjee' n'oon olivos.

27 Ndo' tso Jesús ndëëhan:

—Quii' jñ'oon' Tyo'ts'on itsiquindyihan' ntscuee' jon nquii ts'an na vantyjee' quinman, ndo' joo cho'ñeen ntycya o'. Nnda' vaa na ngenonho', nnan'cuee' nn'an ja ndo' 'o' n'ndyeho' ja.
28 Ndo' tsontyichen Jesús:
—Majo' xjen na jndë vant'ö xcö, ncjö jndyëë Galilea, jo' c'oho' na m'an.
29 Ndo' jo' tso Pedro nnon Jesús:
—Tsoñ'en nanmin, min xe na aa quitjihan ntyja 'nan', majo' ja tyi'je'cüji ja.
30 Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, tso jon:
—Matsjö nnon', majuuntyi tsjonvahin, vitjachen na ntsixuaa quil'ö na ve jnda, majo' 'u' jndë ndye jnda macüji 'u' na m'an' ntyja njan.
31 Majo' ninvito na tso Pedro:
—Min na quitscüee'han' ja ntyja 'nan', majo' tyi'xe'cüji ja.
Ndo' tsoñ'enhan maninnquii' nnda' na jnduehan.

Itsinin Jesús nnon Tyo'ts'on quii' Getsemaní
(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)
32 Vi jndë jo' squehan cüii joo na conan'quijndyu nn'anhan' Getsemaní. Jo' tso Jesús ndëëhan:
—C'uho' ndöhin, jö ndö' na ntsinën nnon Tyo'ts'on.
33 Ndo' jo' tjantyichen jon, tay'oon jon Pedro, Jacobo yo nin'Juan. Ndo' tye' tyioo na itsi'ndaa'han' nchjii jon yo na itsichjoo'han' ts'on jon.
34 Tso jon ndëë ndye nan'ñeen:
—Itsichjoo' jndyihan' ts'ön 'nan na ngenön, ata ntscuee'han' ja. Jo' quintjoho' chjo ndöhin, quitquen yaho' cüenta, chito ndaho'.
35 Ndo' jo' tjantyichen jon, tëcüangio jon nnon tyuaa. Tcan jon nnon Tyo'ts'on xe na aa ndëë ninncyaa jon na tyi'ngenon juu navi' na ndyontyja nacjoo' juu.
36 Tso Jesús:
—Nnda' Tye', tsoñ'en na condëë matsa'. Mac'an na quitsiquindya' ja yo juu navi'vahin, majo' tanin, quindui ntyja na nt'ue tson', tachi cha'xjen na nt'ue ts'ön."
37 Ndë jo' jndyo ntcüe' jon naijon jnty'ii jon ndye nan'ñeen. Ndo' ntjii jonhan na condahan. Jo' sintcüi jonhan. Ndo' tso jon nnon Pedro:
—'U' Simón, ¿Aa vatsu'? ¿Aa ndiquinan' tsantsjon min na ve' ninncüii hora?
38 Ninnquii'chen c'oncjeho', ndo' quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' juu xjen na itsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' 'o', je'quindëë ngüantjon juu yoho'. Ntyji na nin'quint'aho' na nnda', majo' ng'e juu si'ts'o 'naanho' cjehan', jo' na ndiquindëë nnan'quindëho'han'.
39 Jndë jo' tja nnda' jon naijon sinin jndyee jon nnon Tyo'ts'on, maninjuuntyi jñ'oon'ñeen sinin nnda' jon.
40 Ndë jo' tyjee' ntcüe' jon na m'an nan'ñeen, cüiichen jon ntjii jonhan na condahan ng'e ta jndyi na jndë ty'oon tsantsjonhan. Min tyí'quindiohan nin jñ'oon na nt'ahan 'ndyo jon.
41 Ndo' mantyi tja nnda' jon na vja ndye, ndë jo' tja ntcüe' jon na m'anhan. Tso jon ndëëhan:
—¿Aa jndë tacjoho' na condaho' na cotajndyeeho'? Cuaanquii ndö' ro, ng'e jndë tuee' xjen na nninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an na nan'xuan jnan.
42 Cüa, quinanquintyjaho', nc'ö. Ndövi' jndë ndyo juu ts'an na nninncyaa cüenta ja nduee nn'an.

Ty'on nn'an Jesús
(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53; Jn 18:2-11)
43 Ninvaa na itsinin Jesús jñ'oonva' ndo' tyjee'non juu Judas, juu ncüii nque na ncho've nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon. Jndye nn'an sque yohin, chohan ncjo espadas yo nonnch'io. Joo nan'ñeen nn'an cüenta ntyee na conintque ntyja 'naan nn'an judíos yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés yo nn'an na conintque nnon tsjoon.
44 Ndo' juu Judas'ñeen, tsan na tyincyaa cüenta Jesús nduee nan'ñeen, jndë si'man juu ndëëhan nchu vaa 'nan nts'aa juu. Itso juu: "Nquii juu tsan na cojnty'iaho' na ma'ua ja ntsmaan' na mancya ts'onhin, majon jo', quit'uetyenho'hin ndo' quint'aho' cüenta xjen na ntsay'onho' jon."
45 Ndo' ya na tyjee'non juu na m'aan Jesús, jndyoyu nnon jon na tuee' juu. Tso juu nnon jon:
—¿Aa m'an' ta?
Ndë jo' tyincyaa juu ts'on Jesús na t'u juu ntsmaan' jon.
46 Yajo' joo nan'ñeen na tëchu juu, t'uehan Jesús, tyey'onhan jon na quit'uiivi'han'hin.

47 Majo' ncüii ts'an na tovay'oon juu jñ'oon yo Jesús na minntyjee' juu jo', tji' juu xjoo' juu,
ndo' tyjee juu tsö'nqui juu tsan na itye'ntjon nnon nquii tyee na conintque ndëë ntyee.
48 Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen na squehan naijon m'aan jon:
—¿Aa yo ncjo espadas ndo' yo nonnch'io jndyoquit'ueho' ja cha'vijon cont'a nn'an na
nt'uehan tsanch'uee?
49 Ja 'io 'io na totsi'man ndëëho' quii' vats'on t'man, ndo' taty'onho' ja. Majo' tanin min
na nnda' cont'aho' ja cha' quitsiquindëhan' joo jñ'oon na jndui ntyja njan.
50 Ndo' nque nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, jnan'nonhan, jnty'ehan jon.

Ncüii tsans'andyua na jnannon

51 Majo' tantyja cüii tsans'andyua na tonquen' nan'ñeen na ve' xia'ntyi sábana vetyjohin,
ndo' t'ue nan'ñeen juu sábana na vetyjohin.
52 Jo' jnty'ii juu ndiaa'ñeen, tja juu na ninquisihin.

Minntyjee' Jesús tondëë nanm'ann'ian cüenta nn'an judíos
(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55, 63-71; Jn 18:12-14, 19-24)

53 Ndo' joo nan'ñeen, tyey'onhan Jesús vaa' nquii tyee na conintque ndëë ntyee. Ndo'
tsoñ'en nn'an na conintque ndëë joo ntyee'ñeen, tetjonhan jo', yo nque nn'an na conintque
nnon tsjoon ndo' yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen
nquii Moisés.
54 Majo' Pedro je', tycya tycya tantyja juu. Tuee' juu vaa' juu tyee na conintque'ñeen, jo'
ntjohin ch'en, tëcüetyen juu quii' nt'an nannt'ei cüentaa' vats'on, itoon' juu chon yohin.
55 Ndo' nque nn'an na conintque ndëë ntyee'ñeen, yo tsoñ'en nanm'ann'ian 'naan nn'an
judíos, tojnt'uehan nn'an na ninncya jnaan' Jesús. Ee cha' ndëë na quit'uiityenhan'hin na
vaa jnaan' jon, icanhan' ve ts'an na nincüajon juu jñ'oon na nninncyahan ntyja 'naan' jon
cha' quitsijnda'han' na quinan'cuee' nanm'ann'ian tsjoon Roma jon. Majo' tatijnda' ve
ts'an na nincüajon jñ'oon tyincya.
56 Majo' jndye nn'an jnan'nein jñ'oon quintu nacjoo' jon, majo' joo jñ'oon'ñeen min
tyi'cüajonhan'.
57 Yajo' jnan'quintyja vendyechen nn'an na tyincya jnaan' jon. Majo' ve' quintu
jnan'neinhan, jnduehan:
58 —Já jndyĕ na tso tsanva' na ntsityuii' jon vats'on t'man njanhan na jnan'ya nn'an, ndo'
ninndye xuee na ntsia jon ncüiichenhan' na tachito nn'an na nnan'yahan'.
59 Majo' min na nnda' jndue nan'ñeen, tatijon juu jñ'oon na jnan'neinhan.
60 Yajo' nquii ts'an na conintque ndëë ntyee, tacüentyjee' jon quii' nt'an joo nan'ñeen,
taxee' jon nnon Jesús:
—¿Ndu na tyi'cü'a' joo jñ'oon na condue nanmin' nacjo'?
61 Majo' Jesús, tajñ'oon sintcüe' jon, min'ncüii jñ'oon tat'a jon. Ndo' na nnda', juu tyee na
conintque'ñeen, taxee' nnda' juu nnon jon:
—'U' je', ¿Aa condui 'u' Cristo, jnda nquii Tyo'ts'on na conan't'mán'?
62 Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:
—Mayuu' jo' condui ja, ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën
tsoñ'en nn'an, njnty'iaho' na mavaquityën ngiaa' jon tontyjaya. Ndo' mantyi njnty'iaho' na
nndyö nnt'a quityquii' chincyu na nnan ja quiñoon'ndue.
63 Ndo' juu tyee na conintque'ñeen, vi na jndë jndyii jon na nnda', tye jon ndiaa' jon na
quindya' jndyi ntyjii jon, ee ntyja na tji' jon cüenta na t'man jnan tsixuan Jesús ng'e na nnda'
jñ'oon sintcüe' jon. Ndo' juu tyee'ñeen tso jon ndëë nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon:
—¿Aa icanntyichenhan' ncüiichen ts'an na ninncyaa jnaan' juu?
64 Nqueho' jndë macondyeho' juu jñ'oon tsan' na itsinin juu nacjoo' nquii Tyo'ts'on. Itso
juu na conduihin jnda nquii jon. ¿Nin condueho' na tsixuan juu na quitjon juu?
Ndo' tsoñ'en nan'ñeen t'ahan, jnduehan:
—Tsixuan juu jnan. Chuhan' na cuee' juu.
65 Ndo' vendye nan'ñeen ta'han totjue'han ndaa jndyuehan jon, të'han nnon jon, ndo'
totuein'han nda'hin. Conduehan:
—Cüa, quitsu' nin ts'an icüja' 'u'.
Ndo' mantyi joo nannt'ei'ñeen totuin'hin nda' chcyaa'hin.

Itso Pedro na tyi'cüajnaan' juu Jesús
(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-29)

66 Ndo' viochen xjen na m'aan Pedro toch'en juu v'aa'ñeen na tocje, tyjee' cüii tsanscu na
itye'ntjon juu nnon nquii tyee na conintque'ñeen.
67 Na jndyiaa' juu na itoon' Pedro chon, mavio chjo xjen jndyiaa' juu nnon jon. Tso juu:
—Mantyi 'u' toquiñ'en 'u' yo juu Jesús, tsan na jnan Nazaret.

68 Majo' Pedro tjihin, tso jon:
—Min'chjo tyi'cüajn'an tsan'ñeen, min tyi'quintji ntyja 'naan' juu jñ'oon na tsu' ndö'.
Yajo' s'aa jon vi ntyja, tja jon naijon m'aan 'ndyo teon. Ndo' juu xjen'ñeen sixuaa quil'ö.
69 Ndo' majuuntyi tsanscu'ñeen jndyiaa' nnda' juuhin. Ta' juu itso juu ndëë nn'an na m'an jo':
—Tsanvahin, juu ncüii nque nn'an na itsijonhin yo juu Jesús.
70 Majo' tji nnda' Pedro. Ndo' min tyi'covivioto xjen, nque nn'an na m'an jo', jnduehan nnon jon:
—Mayuu' jñ'oon na condui 'u' ncüii joohan, ng'e juu jñ'oon na matsinin', cüajonhan' yo juu jñ'oon na conan'nein nn'an ndyuaa Galilea.
71 Ndo' ta' Pedro, itsinin jon jñ'oon tsan cjoo' Tyo'ts'on, itso jon:
—Ja min'chjo tyi'cüajn'an juu ts'an na condueho' ndö'.
72 Ndo' maninñoon' sixuaa nnda' quil'ö na vja ve. Jo' tañjoon' ts'on Pedro juu jñ'oon na jndë tso Jesús nnon jon: "Vitjachen na ntsixuaa quil'ö na vja ve, majo' 'u' jndë ndye jnda na macüji 'u' ntyja njan." Ndo' ya na tëñjoon' ts'on jon juu jñ'oonva', t'ioo vichen ts'on jon.

15

Coy'onhan Jesús nnon Pilato
(Mt 27:1-2, 11-14; Lc 23:1-5; Jn 18:28-38)

1 Ya na tonco ncüiichen xuee, yajo' joo ntyee na conintque'ñeen, jnan'tjonhan nn'an na conintque nnon tsjoon, yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés yo nin'tsoñ'en nanm'ann'ian 'naan ntyjehan nn'an judíos. Ndo' jnan'tyenhan Jesús, tyencyahan cüenta jon nt'ö nquii Pilato.
2 Ndo' juu Pilato, taxee' jon nnon Jesús, tso jon:
—Joo nty'iu' nn'an judíos, ¿Aa condui 'u' nquii ts'an na co'xen joohan?
Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:
—Mayuu' jo' cha'xjen na matsu'.
3 Ndo' nque ntyee na conintque'ñeen, jndye jnaan' jon tyincyahan nnon Pilato.
4 Ndo' taxee' nnda' jon nnon Jesús, tso jon:
—¿Ndu na tyi'cü'a'? Quen' cüenta jndye jnan' na concya nanmin'.
5 Majo' tajñ'oon sintcüe' Jesús, taxjen ndicüaa' ts'on Pilato ndu na nnda' vaa na s'aa jon.

Tijnda' tyen na cue' Jesús
(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25; Jn 18:38-19:16)

6 Ndo' chu ro chu ro, xjen na covee' juu nguee pascua, ncüii ts'an judío na m'aan juu navi' nt'ö Pilato na ngitan nn'an ntyje judíos juu na quitsiquindyaa jonhin ndueehan, tots'aa jon na nnda'.
7 Ndo' juu xjen'ñeen, jndye nn'an m'an vancjo jnaan' na jnan'vehan nacjo nanm'ann'ian ndo' na jnan'cüjehan nn'an. Ncüii joohan na m'aan navi', tsan na jndyu Barrabás.
8 Ncüii tmaan' nn'an judíos'ñeen, jnan'ndyoo'han na m'aan Pilato. Ta'han na tanhan na quitsiquindyaa jon ncüii ts'an na m'aan navi' ndueehan cha'xjen na mancüiixjen its'aa jon.
9 Ndo' jo' taxee' jon ndëë nan'ñeen:
—'O' nn'an judíos, juu ts'an na conduihin na co'xen jon 'o', ¿Aa nt'ue n'onho' na ndueeho' nninncyahin?
10 Ndö' jñ'oon itso Pilato ng'e jndë ivaa' ts'on jon na nque ntyee na conintque, tyincyahan Jesús nt'ö jon ng'e na jndohanhin.
11 Majo' nque ntyee na conintque'ñeen, jnan'jmiin'han joo nan'ñeen na quitanhan nnon Pilato na quitsiquindyaa jon juu Barrabás'ñeen, chito nquii Jesús.
12 Ng'e jo' taxee' nnda' Pilato ndëë nn'an judíos'ñeen:
—Ndo' na nnda', 'o' nn'an judíos, ¿Nin 'nan nt'ue n'onho' na quits'a yo juu ts'an na condueho' na conduihin na co'xen jon 'o'?
13 Jnan'xuaahan, jnduehan:
—Cüa, quit'ion'hin tsonjn'aan.
14 T'a Pilato jndyuehan, tso jon:
—¿Ndu? ¿Nin jnaan' juu vaa na ngioho'?
Majo' jnan'xuaa nnda'han, jnduehan:
—Cüa, maninjon ro quit'ion'hin tsonjn'aan.
15 Ndo' ng'e juu Pilato nt'ue ts'on jon na quitji' nan'ñeen cüenta na ya ts'anhin yohan, yajo' t'ua jon ts'ian na quindyaa juu Barrabás'ñeen cha'xjen na nt'ue n'onhan. Ndë jo' t'ua jon ts'ian na quitja' sondaro 'naan' jon nquii Jesús. Ndo' jndë jo' tyincyaa jon juu nduee joo sondaro'ñeen na quit'ionhanhin nnon tsonjn'aan.

16 Ndo' sondaro'ñeen, tyey'onhan Jesús quityquii' vats'ian 'naan' nquii gobernado. Ndë
tqueen'han tsoñ'en ntyje sondarohan.
17 Ndë jo' jnan'cüehan ncüii ndiaa colo venton Jesús cha'na ndiaa cocüe nque nn'an na
cotoxen, ndo' jnan'yahin ncüii tsei yo nt'ööneon, tyionhan juuhan' xquen jon.
18 Ndë jo' ta'han concyahan ts'onhin cha'vijon na mayuu' na cont'ahan na njonhin.
Jnduehan:
—Vaa t'man jndyi condui 'u', ninncu' na condui na matye'ntjon' nty'iu' nn'an judíos.
19 Ndo' totuein'han tsonjnein xquen jon, mantyi totjue'han ndaa jndyuehan jon, ndo'
totonquityehan na ve' cont'a nquehan na conan't'maan'han jon.
20 Nnda' vaa na tonan'cüejnaan'han jon. Ndë jo' tji' ntcüe'han juu ndiaa colo venton'ñeen,
jnan'cüe ntcüe'han juu ndiaa' jon. Jndë jo' tyey'onhanhin na nt'ionhan jon tsonjn'aan.

Na t'ionhan Jesús tsonjn'aan
(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43; Jn 19:17-27)

21 Xjen na sandui'han quii' tsjoon, jo' tjonhan ncüii ts'an na jnan jndëë. Simón jndyu
tsan'ñeen, tuihin ndyuaa Cirene. Ntsinda juu jndyu Alejandro yo Rufo. Yo naijndei'han'
jnt'a sondaro'ñeen na cay'oon juu tsonjn'aan na nt'ionhan Jesús.
22 Yajo' tyey'onhan Jesús ncüii joo na jndyu Gólgota. Juu jñ'oonvahin itsohan': "Tyo'
Tsi'xquen Ts'oo."
23 Jo' tyincyahan vinon na jndë tjon'han' yo cüii nasi na jndyu mirra na nc'u jon cha'
tyi'ntquiihan'hin. Majo' tyí'c'u jonhan'.
24 Ndo' t'ion sondaro'ñeen jon tsonjn'aan. Ndo' ty'ehan x'iaa' cha' njnty'iahan nin ncüii
joohan na ngacüja'han' ncüii cüii ndiaa' jon. Nnda' vaa na t'onhan ndiaa' jon.
25 Cha' vi na ñjen navitsjoon xjen na t'ionhan jon tsonjn'aan.
26 Ndo' mantyi jo' t'ionhan ncüii tscaa' nnonhan', jo' jndui juu jnan na tsixuan jon na
tijnda' na cue' jon cha' na nnan'jn'aan nn'an juuhan'. Jñ'oon'ñeen itsohan': "Tsanvahin
conduihin tsan na taquintyja co'xen juu nn'an judíos."
27 Ndo' mandyo jo', mantyi ta'han mañoon ve nonjn'aan na t'ionhan nannty'uee. Ncüii
tsan'ñeen ngiaa' jon tontyjaya ndo' ncüiichenhin ngiaa' jon tontyjantymaan'.
28 Ndo' na tui na nnda', jo' siquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na itsohan':
Quii' nt'an nn'an na t'man jnan'tjahan, jo' jnan'ñ'enhan jon.
29 Ndo' nn'an na tovenon jo' tonan'cüejnaan'han jon, tonan'cahan nquenhan na tyi'cuee'
n'onhan jon. Tonduehan:
—¿Aa ve' 'u' na ntsityui' juu vats'on t'man njáⁿ ndo' na ninndye xuee ntsia' xco'han'?
30 Cüa, quitsin'man nquii 'u'. Quindyocuee' na ñon' juu tsonjn'aanvahin.
31 Ndo' mantyi nque ntyee na conintque'ñeen, yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa
itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés, tonan'cüejnaan'han jon. Jnduehan:
—Tsanvahin, va ya jndyi totsin'man juu nn'an, majo' ndiquindëë ntsin'man nquiihin.
32 Xe na aa njnty'ia na ndyocue juu tsonjn'aanvahin, yajo' ngantyja nn'ön na conduihin
Cristo, nquii jon na tsixuan na co'xen jaa nn'an Israel.
Ndo' mantyi joo nan'ñeen na ñoon nonjn'aan na ventyjee' ngiaa' jon, majuuntyi jñ'oon
jnduehan.

Tyincyaa Jesús na tue' jon
(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49; Jn 19:28-30)

33 Ndo' vi na jndë tuee' yajmin', s'aahan' na tijaan tsonnangue ata xjen na ndye na
matman.
34 Ndo' majuu xjen'ñeen, jndei sixuaa Jesús yo jñon'ndaa 'naan' jon, tso jon:
—Eloí, Eloí, ¿Lama sabactani? Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan': Tye' Tyo'ts'on, ¿Ndu na
ma'ndyi' ja?
35 Ndo' vendye nn'an na m'an jo', jndyehan na nnda' vaa na tso jon. Jnduehan:
—¿Aa jndyeho' na itsixuaa jon Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na
toxen'chen?
36 Ndo' ncüii ts'an na m'an jo', jnannon juu, tacy'oon juu ncüii 'nan na nchja', nchje
juuhan' quii' vinon të, jndë jo' tyio juuhan' nnon ncüii ts'oon cha' ya nguee'han' 'ndyo Jesús
na ngitei jonhan'. Tso tsan'ñeen:
—Quindyeho', njnty'ia aa nndyo nquii Elías na ndyoquitsquioo jon juu na ñoon juu
tsonjn'aanvahin.
37 Vi jndë jo', jndei sixuaa Jesús, tue' jon.
38 Ndo' juu ndiaa na ntyjat'io quii' vats'on t'man'ñeen na itscu'han' naijon na
ji'uantyichen tsixuanhan', jndyii' tcohan' ata xjen nnontyuaachen.
39 Ndo' juu capitán na minntyjee' na tonnon Jesús, ya na jndyii juu na sixuaa jon, ndo' na
tue' jon, yajo' tso juu:

—Tsanvahin mayuu' conduihin jnda Tyo'ts'on.
40 Ndo' mantyi vendye nanntcu na tycya chjo ventyjee', jnty'iahan na nnda' vaa 'nan na tui. Quii' nt'an joo nanntcu'ñeen m'aan María, tsan tsjoon Magadán, yo Salomé yo nin'cüiichen María, ndyee José yo Jacobo, tyje José.
41 Joo nanntcumin' tonan'jonhan yo Jesús xjen na tomandyi' jon Galilea na totejndeihan jon 'nan na tocanhan'hin. Ndo' mantyi jo' m'an vendyechen nanntcu na jnan'jonhan yo jon na jnan jon Galilea na tja jon Jerusalén.

Ty'iuhan Jesús
(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56; Jn 19:38-42)
42 Juu xjen'ñeen majndë contsjë chjo min, ndo' juu xuee'ñeen, jo' xuee na nque nn'an judíos conan'jnda'han 'nan na ninjnt'uehan juu xuee na cota'jndyeehan.
43 Mantyi jo' vijon m'aan ncüii ts'an tsjoon Arimatea, juu tsan'ñeen jndyu jon José. T'man conduihin quii' nt'an nanm'ann'ian cüenta nn'an judíos. Mantyi juu jon minndoo' jon na nguee' xjen na ndityincyoo' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on. Yajo' sisaa' ts'on tsan'ñeen, taquee' jon na m'aan Pilato. Tëcan juu si'ts'o 'naan' Jesús nnon tsan'ñeen.
44 Ndo' nquii Pilato, sitsan' chjohan'hin xjen na jndyii jon na nnda'. Tom'aan' jndyi ts'on jon ¿Aa yuu' jo' na jndë tue' Jesús? Ndo' na nnda', tqueen' jon nquii capitán'ñeen na ngüaxee' jon nnon juu, ¿Aa mayuu' na jndë tue' Jesús?
45 Ndo' vi na jndë tso juu capitán'ñeen na mayuu'han', yajo' tyincyaa Pilato jñ'oon na juu José'ñeen, ya ngay'oon jon juu si'ts'o 'naan' Jesús.
46 Ndo' tja José, tëtsijnda juu ncüii sábana ya na jndëhan' yo tsan lino, ndë isquioo juu si'ts'o 'naan' Jesús tsonjn'aan, iscüetyjo juu sábana'ñeen jon. Ndë jo' ty'iu juuhin ncüii tsë'tsjö' na jnan'ya nn'an ncüii ngiaa' tyo' cha'xjen coty'iu nn'an judíos nt'oo. Ndë jo' iscu' juu 'ndyo tsë'tsjö'ñeen yo ncüii tsjö' t'man.
47 Ndo' juu María, tsan na jnan tsjoon Magadán yo María ndyee José, jnty'iahan naijon na tanty'iu Jesús.

16

Jndë vando' xco Jesús
(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12; Jn 20:1-10)
1 Ndo' vi na jndë tua ndo'cüjioon', juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos, juu María'ñeen na jnan tsjoon Magadán yo Salomé, yo nin'María ndyee Jacobo, sanan'jndahan nchen' quichi na ntyeehinhan' juu si'ts'o 'naan' Jesús.
2 Ndo' ya tonco vitsjoon nuinco', ty'ehan juu tsi'ts'ua'ñeen, vi na jndë jndui' ndo'cüjioon'.
3 Ndo' nato na ñjonhan, jnan'nein nquehan ndëë ntyjehan, jnduehan:
—¿Nin ts'an na ntejndei jaa na ngenaan' juu tsjö' na të' 'ndyo tsi'ts'ua?
4 Majo' xjen na squehan jo', jnty'iahan juu tsjö' t'man'ñeen na jndë tquenaan'han'.
5 Ndo' vi na jndë tyeque'han quityquii' juu tsi'ts'ua'ñeen, jnty'iahan tontyja ya vaquityen cüii tsans'andyua. Cüe juu ncüii ndiaa quichi', ndiaa tco, ndo' jo' tyue jndyihan na jnty'iahan jon.
6 Majo' itso tsan'ñeen ndëëhan:
—Tyi'ndyueho', nchji na cojnt'ueho' nquii Jesús na jnan Nazaret, nquii jon na t'ion nn'anhin tsonjn'aan. Majo' jndë vando' xco jon, mang'e jo' tac'oonhin ntjoo. Quijnty'iaho' ndö' naijon na tquen nn'an si'ts'o 'naan' jon.
7 Ndo' naneinhin c'oho' na m'aan juu Pedro yo nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ndo' quindueho' ndëëhan na vja jndyee jon Galilea, ndo' jo' njnty'iahan jon cha'xjen juu jñ'oon na jndë siquindyi jonhan.
8 Ndo' nan'ntcu'ñeen, ninñoon' jndui' ntcüe'han, manin' conan'nonhan, ty'e ntcüe'han, ndo' toviquijnty'ehan na tyuehan. Min tana jnduehan 'nan na tenonhan tsojnaan' na tyue jndyihan.

Tityincyoo' Jesús nnon María tsan na jnan Magadán
(Jn 20:11-18)
9 Ndo' vi na jndë vando' xco Jesús na vitsjoon nuinco', tityincyoo' jndyeehin nnon juu María'ñeen, tsan tsjoon Magadán, tsan na tji' jon ntyque' jndyetyia quii' ts'on.
10 Ndë jo' tja María'ñeen, tatsiquindyi juu nque nan'ñeen na tom'anhan yo Jesús. Juu xjen'ñeen t'onhan na chjoo' jndyi n'onhan ndo' totyuehan.
11 Majo' xjen na siquindyi juu joohan na jndë vando' xco jon, ndo' jndë jndyiaa' nnon juu jon, min tatëntyja n'onhan juu jñ'oon'ñeen.

Tityincyoo' Jesús ndëë ve nn'an na conan'jon jñ'oon yohin
(Lc 24:13-35)

12 Ndo' vi jndëcya, tityincyoo' Jesús ndëë ve nn'an na conan'jonhan yohin, xjen na ty'ehan
jndëë. Cha'vijon mañoon ts'an na jnan'joon'han jon.
13 Ndo' vi na jndë taa' n'onhan na manquii jon na jnty'iahan, ty'e ntcüe'han Jerusalén,
tyenan'quindyiihan ntyjehan na jndë tityincyoo' jon ndëëhan. Majo' nan'ñeen, min ta'nan
tëntyja n'onhan jñ'oon na jnduehan.

Ts'ian na t'ua Jesús ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon
(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49; Jn 20:19-23)

14 Vi jndë jo', nque nn'an na nqui ncho'ncüii na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa
Jesús, tityincyoo' jon ndëëhan juu xjen na cocüa'han. Ndo' sityia' jonhan jnaan' na tatëntyja
n'onhan juu jñ'oon na jndue nn'an na jndë jnty'iahan na vando' xco jon ndo' mantyi ntyja
na que' n'onhan.
15 Ndo' tso jon ndëëhan:
—C'oho' ninvaa tsonnangue, ncyaho' juu jñ'oon naya ntyja njan ndëë tsoñ'en nn'an.
16 Juu ts'an na vantyja ts'on juuhan' ndo' na ndëë' juu, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan'
tsan'ñeen. Majo' juu ts'an na tyi'cantyja ts'on juu jñ'oon'ñeen, juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on
jnan nn'an, mantjotyen jnaan' tsan'ñeen.
17 Ndo' joo nn'an na covantyja n'onhan Tyo'ts'on, jndye nnon ts'ian na nt'ahin cha'
ntsi'manhan' na mayuu' jñ'oon na concyahan, ndo' na ntji'han jndyetyia quii' n'on nn'an
yo ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan xuë, ndo' nnan'neinhan jñ'oon na chito mancüii xjen
na conan'neinhan.
18 Xe na aa nt'uehan quinduntja ndo' xe na aa ncüehan ncüii nasi na ntscuee'han' ts'an,
majo' ta'nan na ngenonhan nts'aahan'. Ndo' na ndyiohan ndueehan nacjo nanv'i, n'man
nan'ñeen."

Tava Jesús quiñoon'ndue
(Lc 24:50-53)

19 Vi na jndë ntycüii na sinin Jesús joo jñ'oonmin' ndëë nn'an na totsay'onhan yo juu
jñ'oon na toninncyaa jon, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue, tëcüetyen jon ngiaa' Tyo'ts'on
tontyjaya.
20 Ndo' jndui' nan'ñeen, ndo'vanjan toninncyahan juu jñ'oon naya'ñeen. Ndo' mantyi
nquii ta Jesús totejndei jon joohan quii' ts'ian 'naan' jon na tont'ahan. Tyincyaa jon
na nan'xuanhan juu najndei na condui nquii jon cha' ndëë nt'ahan ts'ian t'man na
tyi'je'quinduihan' yo najndei na tsixuan nquii ts'an, mang'e jo' jndyechen nn'an taa'
n'onhan na juu jñ'oon na toninncya nan'ñeen, mayuu'han'. Mantyjantyi ndö' ro.

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Lucas

Ntyja na sijnda' Lucas na tji jon jñ'oon naya

1 'U' ta Teófilo na njon jndyi condui 'u', mancya ts'on njan nnon'. Majndye nn'an jndë tjihan jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Joo jñ'oon'ñeen chuhan' 'nan na jndë tui quii' nt'án na majnda' na mayuu'han'.

2 Nque nn'an na tojnty'ia ndëëhan tsoñ'en 'nan na tui ntyja 'naan' Jesús na cotye'ntjon nan'ñeen nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' jñ'oon naya 'naan' jon, joohan jndë tjihan jñ'oon'ñeen na jndë ty'ón cüentahan'.

3 Ndo' mantyi ncö, s'aahan' ts'ön na ntsinch'u ja jñ'oonvahin na ntsijnan'han', xeng'e mantyi ja chen chen jndë jnt'uë tsoñ'en na jndë tui ntyja 'naan' Jesús xjen na tye'han'.

4 Nnda' mats'a cha' ncüaa' tson' na joo jñ'oon na jndë tonan'man nn'an nnon', conduihan' jñ'oon na mayuu'.

Siquindyii ángel ntyja 'naan' na nndui Juan

5 Joo ndyu xjen na tom'aan Herodes tsanm'aants'ian t'man ndyuaa Judea, tom'aan ncüii tyee cüenta nn'an judíos na jndyu Zacarías. Totsixuan jon ts'ian yo tmaan' ntyee na jndyuhan' Abías. Scuu' jon jndyu Isabel. Juu juu tonduihin tsjan 'naan' Aarón na jndyocahan'.

6 Ndo' nquii Zacarías yo scuu' jon, ncha' vehan tonduihan nn'an jndyoyuhan na tonnon Tyo'ts'on, tota'nguee'han tsoñ'en jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', tajnan'tjahan ndëëhan'.

7 Majo' nan'ñeen, tandahan ng'e Isabel ts'an ntue'hin, ndo' ncha' vehan jndë tquehan.

8 Ncüii jon, nque ntyee tmaan' juu Abías'ñeen, tentyja xjen na ntyentjonhan nnon Tyo'ts'on quii' vats'on t'man Jerusalén. Ndo' juu Zacarías, majo' ñ'enhin.

9 Cha'xjen na vaa jñ'oon ndëë ntyee ntyja 'naan nn'an judíos, to'ohan x'iaa' na njnty'iahan nin ncüii joohan ngacüja'han' na ngaquee' quityquii' juu vats'on t'man cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' juu Zacarías'ñeen, tijnoon' jon na ngaquee' jon na ntsco jon su. Ndo' taquee' jon vats'on'ñeen ndo' ta' jon na itsco jon su.

10 Majuu xjen na isco jon su, ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, tancüihan toch'een' juu vats'on t'man'ñeen na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on.

11 Ndo' juu xjen'ñeen, ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on tityincyoo'hin nnon tsan'ñeen. Juu ángel'ñeen, minntyjee' jon ngiaa' nnontyiu na tontyjaya naijon na coco su.

12 Ndo' juu Zacarías'ñeen, xjen na jndyiaa' jonhin, siquijñ'eenhan'hin. Ndo' mioon sity'uehan'hin.

13 Ndo' ángel'ñeen itso juu nnon jon:

—'U' Zacarías, tyi'nty'ue'. Majndë indyii Tyo'ts'on jñ'oon na macan' nnon jon. Ndo' nquii scu' Isabel, ntsingui jon ncüii yujnt'a yus'a ndaho', ndo' 'u' ntsiquijndyu'hin Juan.

14 Nninncyaahan' na neiin' tson' na nduihin, ndo' t'man ngavee' nchji' ntyja 'naan' juu. Ndo' majndye nn'an nninncyaahan' na neinhan ntyja na nduihin.

15 Ee t'man nnduihin na tonnon Tyo'ts'on. Tyi'xe'c'u juu vinon min nta ya. Ndo' vitjachen na ntsingui ndyee juuhin, quindëya ntsixuan juu Espíritu Santo.

16 Ntyja 'naan' juu, jndye jndyi nn'an Israel ntcüe' n'onhan jnanhan tonnon nquii ta Tyo'ts'on cüentahan.

17 Majuu juu ncja jndyee na tonnon nquii jon na taquintyja na t'man conduihin. Ntye'ntjon juu nnon jon yo maninjuu najndei na totye'ntjon nquii Elías. Ntyja 'naan' juu jnda', ntjo ya ngio nn'an yo ndahan. Ndo' nn'an na conan'que' n'on, ntyja 'naan' nquii juu ngovaa' n'on nan'ñeen na quita'nguee'hin cha'xjen na chuhan'. Ts'ianmin' nts'aa juu cha' quitsijnda' yahan' quii' n'on nn'an na nc'onhan cüentaa' Tyo'ts'on.

18 Ndo' jo' taxee' Zacarías nnon juu ángel'ñeen:

—¿Nin 'nan nndui cha' ncüaa' ts'ön na nguaa na nnda'? Ng'e ja ndö, jndë tque ja ndo' majo'ntyi scu.

19 Ndo' t'a ángel'ñeen, itso jon nnon juu:

—Ja jndyu Gabriel. Condui ja na matye'ntjön nnon nquii Tyo'ts'on. Nquii jon i'ua jon ts'ian nnön na jndyotsiquindyi 'u' jñ'oon nayamin.

20 Majo' nein, jnaan' na tyi'cantyja tson' jñ'oon na matsjö nnon', jo' ngitë' na matsinin' ata juu xuee ya na jndë siquindëhan' tsoñ'en na jndë tsjö nnon'. Juu xjen'ñeen nnaan na ntsinin' nnda'.

21 Ndo' viochen xjen na tui na nnda', joo nan'ñeen na tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on,
tominndoo'han na ndui' Zacarías quii' vats'on'ñeen. Vacue tom'aan' n'onhan ndu na vio
jndyi ndyii' jon jo'.
22 Ndo' juu xjen na jndui' jon, tavijndëë sinin jon, jo' taa' n'onhan na vaa ncüii nnon na
tityincyoo' na jndyiaa' jon quii' juu vats'on'ñeen. Ve' nt'ö jon tots'aa jon na sinin jon ndëëhan
ng'e jndë ntjotyen na tandiquitsinin jon.
23 Ndo' vi na jndë siquindë jon xuee na tye'ntjon jon quii' vats'on t'man'ñeen, tantcüe' jon
tsjoon' jon.
24 Ndo' nquii scuu' jon Isabel taquiñjon jnda juu, ndo' cha' vi 'on chi' ta'nan tondui' jon
na ncja jon mañoon tsjoon.
25 Ya jo' tso juu:
—Ndö vaa naya na its'aa ta Tyo'ts'on yo ja. Nnda' its'aa jon na icüji'han' na
totscüejnaan'han' ja tondëë nn'an na tajnda.

Siquindyii ángel na nndui Jesús

26 Nquii ángel Gabriel'ñeen, jndë vja vi yon chi' na tityincyoo'hin nnon Zacarías, ndo' t'ua
nnda' Tyo'ts'on ts'ian nnon ángel'ñeen na cja jon tsjoon Nazaret ndyuaa Galilea.
27 Jñon jonhin na m'aan ncüii yuscundyua na jndyu María. Juu juu min jñ'oon na ngoco
juu yo ncüii tsans'a na jndyu José. Juu José'ñeen conduihin tsjan David na jndyocahan'.
28 Ndo' tuee' ángel'ñeen na m'aan María, itso jon nnon juu:
—Mancya ts'on 'u', na vaa t'man jndyi naya na its'aa Tyo'ts'on yo 'u'. Nquii jon m'aan yo
'u'.
29 Ndo' juu María, xjen na jndyii jon jñ'oonmin', siquijñ'eenhan'hin, ndo' tom'aan' jndyi
ts'on juu nin 'nan nin'quitsiquindyi juu jñ'oon'ñeen na sinin ángel'ñeen.
30 Ndo' tsontyichen ángel nnon juu:
—María, tyi'nty'ue', ng'e 'u' t'man naya na jndë tijnon' tonnon Tyo'ts'on.
31 Ndö vaa na nndui, ngaquiñjon jnda', ndo' ntsingui' ncüii yujnt'a yus'a na ntsiqui-
jndyu'hin Jesús.
32 Juu jon t'man nndui. Ndo' ntsiquijndyuhan'hin Jnda nquii Tyo'ts'on na m'aan
nandyentyichen. Ndo' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' tachii' juu David, nquii ta Tyo'ts'on
nninncyaa jon na ncy'oon Jesús cüentahan' na ntco'xen jon.
33 Cha' ntjotyen na ntco'xen jon nn'an Israel, juu na conduihin na ntco'xen jon,
tyi'je'quintycüiihan'.
34 Ndo' juu xjen na jndyii María na nnda' tso ángel'ñeen, tso juu:
—Mayuscundyua ja. ¿Nchu vaa nndui na nts'aahan' na nnda'? Ja chito m'an yo tsans'a.
35 Jo' t'a ángel'ñeen 'ndyo jon:
—Nquii Espíritu Santo nts'aa jon ncüii ts'ian t'man yo 'u'. Ee juu najndei na condui
nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen, ndyoquioo ncüaan'han' nacjo'. Mang'e na nnda',
nndui yujnt'a ndo' ntsiquijndyuhan'hin ñuan nquii' ndo' Jnda nquii Tyo'ts'on.
36 Ndo' mantyi nquii xjo' Isabel, ntsingui jon min na jndë tquehin. Ee naneinhin jndë yon
chi' na taquiñjon jnda jon. Ndo' juu jon ts'an na condue nn'an ts'an ntue'hin.
37 Ee nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en condëë its'aa jon.
38 Jo' t'a María 'ndyo juu ángel'ñeen:
—Condui ja ts'an na matye'ntjöntyën nnon ta Tyo'ts'on. Quindui yo ja cha'xjen na jndë
tsu'.
Ndo' juu xjen'ñeen jndui' ángel'ñeen na m'aan jon.

Taquindyiaa' María xjo jon Isabel

39 Tyi'covijndye xuee na tui na nnda', sijnda' María, sityuaa' jon, tja jon ncüii tsjoon
cüentaa' ndyuaa Judá na juu tsjoon'ñeen m'aanhan' quii' nt'an ntyo'.
40 Ndo' tuee' jon vaa' Zacarías'ñeen. Taquee' jon ndo' tyincyaa jon ts'on Isabel.
41 Ndo' vi na jndë jndyii Isabel na tyincyaa María ts'onhin, ya jo' juu yujnt'a na ñjon tsiaa'
jon, sijndei juu, ndo' xjen'ñeen taquee' Espíritu Santo ninvaa quityquii' ñuaan' jon.
42 Jo' jndei sinin jon, tso jon:
—Quii' nt'an ntyjë ntcuhu, 'u' t'manntyichen na ityio Tyo'ts'on jn'aan 'u'. Ndo' mantyi
ityio jon jn'aan yujnt'a na ñjon tsia'.
43 Majo' ja je', ¿Nin condui ja na tijnön na jndyoquindyia' ja? Ee condui 'u' ndyee nquii
jon na taquintyja na t'man conduihin na ityе'ntjon jon ja.
44 Ee xjen na tyincya' ts'on ja, juu yujnt'a na ñjon tsia, ninñoon' sijndei juu na neiin' juu.
45 Ityio Tyo'ts'on jn'aan 'u' ng'e mavantyja tson' na mayuu' ntsiquindëhan' juu jñ'oon na
siquindyii jon 'u'.
46 Ndo' t'a María, tso jon:
Matsit'man' ja ta Tyo'ts'on yo na mancha'chen ñuan njan.

47 Ndo' yo ninvaa na ndyii' vant'ö, m'an na neiin' ts'ön yo nquii jon. Ee conduihin na
itsin'man jon ñuan njan.
48 Iy'oon jon na ve'nchjii jon ja, min ts'an na ve' cüantyi ro ja na matye'ntjön nnon jon.
Ndo' nanein, xee na tonnonchen, tsoñ'en nn'an na vjaca tsjan 'naanhan, nnan'neinhan
ntyja na jndë tyio jon jn'aan ja.
49 Ng'e nquii jon na tsoñ'en najndei na conduihin, t'man naya its'aa jon yo ja.
Ndo' xuee' jon ji'ua conduihan'.
50 Nque nn'an na vacantyichen tsjan 'naanhin na conan't'maan'han nquii Tyo'ts'on,
tsoñ'enhan m'aan jon na nty'ia rohan nchjii jon.
51 Ts'ian na tots'aa jon, totsi'man nquii'han' naijndei na conduihin.
Majo' joo nn'an na conan'quinjon nquehin ntyja na conan'tiuhan, s'aa jon na mincya
jndyi'han.
52 Totsue jon nn'an na nty'iachen, majo' nn'an na vaa najndë na chohan ts'ian na cotoxen-
han, tji' jon nan'ñeen.
53 Ndo' joo nn'an na ngiohan na itsitjahan'hin na tonnon jon, its'aa jon yohan cha'vijon
ts'an na jndë tacjoo' na tcüa'.
Majo' nn'an na conan'tiu na min'chjo tyi'conan'tjahan na tonnon jon, tana tejndei jon
nan'ñeen.
54 Ndochiihi nn'an Israel na totyentjonhan nnon jon, totejndei jonhan.
Tyi'cotsuu' ts'on jon na c'oon jon na nty'ia rohan ntyjii jon.
55 Ee nnda' vaa tco' jon 'ndyo jon na tyi'jon ntycüii na vi'nchjii jon ndochiihi, majuu
Abraham yo nin'nn'an tsjan 'naan' jon na jndyocahan'.
Jñ'oonmin' sinin María na sit'maan' jon Tyo'ts'on.
56 Ndo' ntjohin yo Isabel cha'na ndye chi'. Jndë jo' tjantcüe' jon tsjoon' jon.

Tui Juan tsan na totsiquindëë' nn'an

57 Tentyja xjen na ntsingui Isabel'ñeen, ndo' singui jon ncüii yujnt'a yus'a.
58 Ndo' nn'an 'naan' jon yo nn'an na m'an ndyo v'aahan, jndyehan na ty'oon Tyo'ts'on na
ndyia' ro Isabel nchjii jon. Tsoñ'enhan t'onhan na neinhan yohin.
59 Jndë nen xuee na tui yujnt'a'ñeen, tancüihan na nnan'quindëhan costumbre na cont'a
nn'an Israel yo yo'ndaa ndahan yonon. Nan'ñeen jnduehan na ntsue juu xuee' tye juu
Zacarías.
60 Majo' tso ndyee juu:
—Chito aa jo'. Juan ndiquijndyu juu.
61 Majo' t'a nan'ñeen 'ndyo Isabel, jnduehan:
—¿Ndu na nnda' matsa'? Ndo' ta'nan nin juu nn'an chuu'ho' na jndyu na nnda' tsu.
62 Ng'e na nnda', jo' jnt'ahan ndueehan nnon tye yujnt'a'ñeen na cotaxee'han nchu vaa
na nt'ue ts'on nquii jon na nninjnda' xuee' juu.
63 Ndo' tcan jon tscaa' na ncüji jon, ndo' nacjoo'han' tji jon na Juan xuee' juu. Ndo' tsoñ'en
nan'ñeen s'aahan' na vacue m'aan' n'onhan ndo' neinhan na nnda' vaa na tui.
64 Ndo' na s'aa jon na nnda', ninjonto jnaan ntcüe' na itsinin jon, sit'maan' jon Tyo'ts'on.
65 Ndo' tsoñ'en nn'an na ndyo nt'aahan yo Zacarías yo Isabel, s'aahan' na vacue tom'aan'
n'onhan ndo' mantyi neinhan. Ndo' ninvaa xi'jndio quii' ntyo' ndyuaa Judea, tycya jñ'oon
ntyja 'naan' na tui nan'min'.
66 Ndo' tsoñ'en nn'an na tondyehan ntyja 'naan' na tui na nnda', vacue tom'aan' n'onhan,
tota'xee'han:
"¿Nin ts'an nchjiito nin 'nan na ngue'ntyja ntyja 'naan' juu yujnt'ava'?" Ee tityincyoo'
jndyoyu na nquii Tyo'ts'on m'aan jon yohin.

Itsit'maan' Zacarías Tyo'ts'on

67 Ndo' nquii Zacarías, tye juu yujnt'a'ñeen, quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo. Sinin
jon jñ'oon nchu vaa 'nan na nnguaa. Tso jon:
68 Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on cüenta jaa nn'an Israel ee jaa nn'an na condui cüentaa' jon,
jndë jndyo jon na ntsin'man jon ñuan njanhan.
69 Yo tsjan mosoo' jon David na jndyocahan',
jndë tquen jon nquii na condui t'manhin na itsin'man jon ñuan njanhan.
70 Ndyu na toxen'chen toninncyaa Tyo'ts'on jñ'oon yo jndyue nn'an na nan'xuanhan ñuan
nquii'.
Joo nan'ñeen toninncyahan jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa.
71 Jñ'oon na jndue nan'ñeen na yo nquii jon na conduihin tsjan 'naan' David, ncüji' Tyo'ts'on
jaa nduee nn'an na jndohan jaa, ndo' mantyi yo nduee nn'an na tyi'cuee' n'onhan
jaa.

72 Ntyja 'naan' nquii jon na conduihin tsjan David na jndyocahan', sijnda' Tyo'ts'on na joo
ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen na nc'oon jon na nty'ia rohan nchjii jon.
Ndo' na ngañjoon' ts'on jon joo jñ'oon na sijnda' jon yohan na tyi'je'quitscüejndyo jonhan'
na ji'ua tsixuanhan'.
73 Majuu jñ'oon'ñeen na tquentyen jon nnon tsochiihi Abraham, tsan na tom'aan ndyu na
toxen'chen.
74 Majuu jñ'oon na tso jon nnon juu na ntsiquindyaa jon jaa nduee nn'an na jndohan jaa
cha' nndëë ntye'ntjön nnon jon na min'ncüii jñuaan' ts'on tyi'nc'ön.
75 Ndo' tsoñ'en xuee na m'anntyëchën, ngom'an ntyja na tquen jon na ñuan nquii' jaa.
Ndo' na ntye'ntjön na tonnon jon cha'xjen na chuhan'.
76 Ndo' 'u' jnda, nndue nn'an na condui 'u' ts'an na incyaa jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan
na nnguaa.
'U' ntye'ntjon' nnon nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen.
Ng'e 'u' ncja' jndyee' tonnon nquii jon na conduihin na co'xen jon nn'an, ndo' na ncüji'
jndyoyu' ntyja 'naan' jon cha'vijon ts'an na ico'ya nato, cha' c'on cje nn'an xjen na
ncüjee' jon.
77 Nque nn'an na conduihan cüentaa' jon, 'u' ntsa' na cüaa' n'onhan na itsit'man ts'on jonhan
na conan'tjahan nnon jon, ndo' na itsin'man jon ñuaanhan.
78 Ng'e nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, taquintyja na nty'ia rö nchjii jon,
jo' na nc'ua jon ts'ian nnon nquii juu na nnaan juu nandyentyichen na ntsijonhan'hin
cha'vijon ndo'cüjioon' na ntsixuee juu tondëëhë.
79 Juu jon ntsixuee jon ndëë nn'an na m'an nacje 'naan' najaan na vay'oonhan'hin na ngitsu
ñuaanhan.
Ndo' ndëëhë nninncyaa jon na tajñuaan' ts'on nan'xuan na tonnon jon.
Jñ'oonmin' sinin Zacarías xjen na tui jnda jon Juan.
80 Ndo' juu yus'a chjo Juan, tëquehin. Mantyi tay'oon juu najndei juu ntyja 'naan' nquii
Tyo'ts'on. Ndo' ya na s'aahan' tsans'andyuahin, tom'aan juu ndyuaa naijon na tyi'jndye
nn'an m'an, ata xjen na tye' na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an Israel.

2

Ntyja 'naan' na tui Jesús
(Mt 1:18-25)

1 Juu xjen'ñeen nquii tsanm'aants'ian t'man, Augusto César, t'ua jon ts'ian na quindui
nguee tsoñ'en nn'an na m'an ncüii cüii tyuaa naijon ico'xen jon.
2 Juuhan' na minjndyee na tye' na tji nanm'ann'ian nguee nn'an. Juu xjen'ñeen tom'aan
Cirenio gobernador ndyuaa Siria.
3 Jndue nanm'ann'ian'ñeen na ncüii cüii ts'an ngantcüe' juu naijon vaa tsjoon nque nn'an
tsjan na tuihin, na nndui xuee' juu.
4 Mang'e na nnda', jnan José tsjoon Nazaret, ndyuaa Galilea. Tja jon ndyuaa Judea,
tsjoon' tsoDavid na jndyu Belén ng'e condui José tsjan David na jndyocahan'.
5 Tja jon tsjoon'ñeen yo María, tsan na ndiscuu' jon, na ndui ngueehan. Ndo' juu juu jndë
mandyovi' na ntsingui juu.
6 Ndö vaa 'nan tui: viochen xjen na m'anhan jo', tuee' xjen na ntsingui María.
7 Ndo' singui jon jnda jon na vejndyee, yus'ahin. Scüetyjo jon ndiaahin, ndë jo' tyio jonhin
naijon na cocüa' quioo' ng'e nt'aa naijon na ve' cotsque ya nn'an, too'chenhan' na m'an
nn'an.

Tityincyoo' ángeles ndëë nn'an na cota'ntyjee' quinman

8 Ndyo tsjoon Belén, tom'an nn'an tojndëë na tota'ntyjee'han quinman njnuen' natsjon.
9 Ndo' ninjonto tityincyoo' ncüii ángel cüentaa' ta Tyo'ts'on ndëëhan, ndo' juu naquixuee
na conduihin, sixueehan' xi'jndio nan'ñeen, ndo' na tui na nnda', s'aahan' na ncyaa
jndyihan.
10 Majo' juu ángel'ñeen tso jon ndëëhan:
—Tyi'ndyueho', quitquenho' cüenta, ndyoy'ön jñ'oon na ya jndyihan' ndëëho' na nnin-
ncyaahan' na neiin' jndyi n'on nn'an na ninvaa tsonnangue.
11 Ee tsjonvahin quii' tsjoon' tsoDavid jndë tui nquii jon na ntsin'man jon ñuan nn'an. Juu
jon conduihin nquii Mesías. Ndo' conduihin na co'xen jon 'o'.
12 Ndo' ndö vaa jn'aan na ntsi'manhan' ndëëho' na majuu jon. Juu yujnt'a'ñeen
nndioho'hin na vetyjo ndiaa na covetyjo yo'ndaahin na ñjon juu naijon na cocüa' quioo'.
13 Ndo' majuuto xjen'ñeen tityincyoo' ángeles cüenta jndye yo juu ángel'ñeen, to-
nan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan:
14 Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen.

Ndo' nnon tsonnangue, joo nn'an na covineiin' n'onhan na cont'ahan 'nan cavee' nchjii jon, quinan'xuanhan na tajñuaan' ts'onhan na tonnon jon.
15 Ndo' joo ángeles, vi na jndë ty'e ntcüe'han quiñoon'ndue, ya jo' joo nan'ñeen na tota'ntyjee'han quinman njnuen'han, jnduehan ndëë ntyjehan:
—Cja Belén. Ntsaquijnty'ia juu 'nan na jndë tui na itsiquindyi Tyo'ts'on jaa.
16 Ndo' jo' jnan'tyuaa'han, ty'ehan, ndo' vi na jndë squehan jo', jndiohan juu María yo José, yo yujnt'a na ñjon juu naijon na cocüa' quioo'.
17 Ndo' vi na jndë jnty'iahan 'nan na tui, tonan'cyahan jñ'oon nchu vaa 'nan na jndë siquindyi ángel'ñeen joohan ntyja 'naan' juu yujnt'a'ñeen.
18 Ndo' tsoñ'en nn'an na jndyehan jñ'oon na jndue nan'ñeen, s'aahan' na jndye t'oon' n'onhan ndo' tyincyaahan' na tavee' ngiohan.
19 Ndo' nquii María, s'aahan' na njon jndyi jñ'oonmin' na ntyjii jon, vacue tom'aan' ts'on jonhan'.
20 Ndo' joo nan'ñeen na cota'ntyjee'han quinman njnuen'han, tyentcüe'han, tonan't'maan'han nquii Tyo'ts'on. Tontcüii'han jon ntyja 'naan tsoñ'en na jndë jndyehan ndo' na jndë jnty'ia ndëëhan, cha'xjen na tso juu ángel'ñeen ndëëhan.

Tyencyahan cüenta yujnt'a Jesús nt'ö Tyo'ts'on

21 Vi jndë na nen xuee na tui yujnt'a'ñeen, ndo' jnt'ahan yohin cha'xjen juu costumbre na cont'a nn'an judíos yo yo'ndaa yonon ndahin. Juu xjen'ñeen jnan'quijndyuhanhin Jesús, ee nnda' vaa xuee' juu na tquen ángel'ñeen vitjachen na ñjon juu tsiaa' ndyee juu.
22 Jndë na tenon venn'an xuee na singui María, jo' tentyja xjen na juu José yo María ntquen ntju'han na tonnon Tyo'ts'on cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés. Jo' ty'ehan Jerusalén, tyey'onhan Jesús na tyincyahan cüentahin nt'ö ta Tyo'ts'on.
23 Jnt'ahan na nnda' ng'e vaa jñ'oon na ico'xenhan' nacjoo' jñ'oon'ñeen na co'xenhan': "Ncüii cüii yujnt'a na yus'a na nndui jndyee, nn'an na ndahin ncyahan cüentahin nt'ö ta Tyo'ts'on."
24 Ng'e na nnda', juu José yo María ty'ehan vats'on t'man na nninncyahan quioo' cüentaa' Tyo'ts'on na ngue' o' cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés na itsohan': Nninncyahan ncüii ntjo quinchco oo ve quitu' quijndë.
25 Ndo' juu xjen'ñeen, ncüii tsans'a na jndyu Simeón, tom'aan jon tsjoon Jerusalén. Tsan'ñeen totsiquindë jon cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi xoncüee' ts'on jon na itsit'maan' jon Tyo'ts'on. Yo na ntyja jndyi ts'on jon, tominndoo' jon na ndyiaa' nnon jon nquii jon na conduihin na ntsin'man ñuaan nn'an Israel. Ndo' Simeón quindëya totsixuan jon Espíritu Santo.
26 Ndo' nquii Espíritu Santo, jndë si'man jon nnon tsan'ñeen na ndyiaa' jndyee juu nquii jon na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntsin'man jon ñuaan nn'an. Ndë jo' ngue' juu.
27 Ndo' juu xjen'ñeen, nquii Espíritu si'man jon nnon tsa'ñeen na cja jon vats'on t'man. Ndo' majuuto xjen'ñeen José yo María tyey'onhan yujnt'a Jesús vats'on'ñeen. Jnt'ahan na nnda' cha' quindui ntyja 'naan' juu cha'xjen na tsi'man jñ'oon na tquen Moisés na quint'ahan.
28 Vi jndë jo', ty'oon Simeón juu yujnt'a Jesús yo nt'ö jon. Sit'maan' jon Tyo'ts'on. Tso jon:
29 Je' yuu' je' ta, ja na condui moso 'nan', jndë siquindë' juu jñ'oon na tco' 'ndyo' nnön.
Nanein quitsiquindya' ja na ncü'iö min tajñuaan' ts'on ja.
30 Ee na jndë manty'ia nnön nquii jon na ntsin'man jon ñuaan nn'an.
31 Manquiintyi jon na t'ua' ts'ian'ñeen nnon jon tondëë tsoñ'en nn'an.
32 Conduihin naxuee na ntsi'man jon jñ'oon na mayuu' 'nan' ndëë nn'an na mañoon tsjan conduihan.
Ndo' ntyja 'naan' jon ntsit'maan'han' nque nn'an 'nan', nn'an Israel.
Ndö' jñ'oon na sinin Simeón' nnon Tyo'ts'on.
33 Ndo' juu José yo ndyee Jesús, tom'aan' jndyi n'onhan tsoñ'en jñ'oon na sinin Simeón ntyja 'naan' Jesús.
34 Jndë jo' tcan tsan'ñeen na quityio Tyo'ts'on jn'aan nan'ñeen, ndo' nnon nquii María tso jon:
—Quen' cüenta, juu yujnt'ava, i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntyja 'naan' jon ñ'en nn'an Israel ngitsu ñuaanhan ng'e tyi'covantyja n'onhan jon. Ndo' ñ'enhan na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan ng'e na ngantyja n'onhanhin. Ntsixuan jon jn'aan na itscüenon Tyo'ts'on ndëë nn'an, majo' jndye nn'an nc'ohan nacjoo' jon.
35 Ntyja 'naan' nquii jon nnintyincyoo' tsoñ'en na ndyii' n'on nn'an. Ndo' mantyi 'u' María, vaa ncüii nnon na ngenoon' ntyja 'naan' jon na ntsi'ndaa'han' nchji', cha'vijon na iquiihan' ya na ngüequindyi' xjotë.

36 Ndo' mantyi jo' ijon tom'aan ncüii tsanscu na jndyu Ana na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on. Tsan'ñeen jnda Fanuel, juu Fanuel'ñeen conduihin ntyja 'naan' tmaan' tsjan Aser na jndyocahan'. Xjen na toco Ana'ñeen, tom'aan jon yo saa' jon vi ntyque' chu.
37 Jndë jo' ntjohin na tue' saa' jon. Nanein jndë tque jndyihin, jndë ninquenn'an vantjo' ninque chuu' jon. Ndo' min tyi'quindui' jon quii' vats'on t'man. Jo' ijon totyentjon jon nnon Tyo'ts'on naxuee ndo' natsjon. Totyjee jon 'nan 'ndyo jon ndo' totsinin jon nnon Tyo'ts'on.
38 Majuuto xjen'ñeen na itsinin Simeón, ndo' sindyoo' juu Ana'ñeen na m'an joohan. Tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu yujnt'a Jesús. Jndë jo' totsinin jon ntyja 'naan' yujnt'a'ñeen ndëë tsochen nn'an Jerusalén yo ndëë nn'an mañoon njoon na mantyi cominndoo'han na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan ntyja 'naan' jnanhan.

Tyentcüe'han tsjoon Nazaret

39 Ndo' José yo María, vi na jndë jnan'quindëhan tsoñ'en na tcanhan' na quen ji'uahan cha'xjen na ico'xen jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' tyentcüe'han tsjoon Nazaret, ndyuaa Galilea.
40 Tandimaya lu Jesús, taquehin, ndo' mantyi tavijnda' xquen juu. Ndo' juu naya na itsixuan Tyo'ts'on, t'manhan' na totsixuan juu.

Yus'a chjo Jesús ntjohin vats'on t'man

41 Juu José yo María, chu ro chu ro to'ohan Jerusalén xjen na covee' nguee pascua.
42 Ndo' vi na jndë jndë ncho've chuu' Jesús, tja jon Jerusalén yohan cha'xjen na to'ohan juu nguee pascua'ñeen.
43 Ndo' vi jndë na tenon juu nguee'ñeen, jnan'jnda'han na nc'ontcüe'han tsjoonhan, majo' juu yus'a chjo Jesús ntjohin Jerusalén, min tyí'quindiohan na s'aa juu na nnda',
44 Ee jnan'tiuhan na ñ'enhin quii' nt'an nn'an na co'o ntcüe' na ty'e nguee. Cüa'xuee toquiñjonhan nato, majo' tatityincyoo'hin. Jo' ta'han, tojnt'uehan jon quii' nt'an nn'an chuu'han yo nn'an na tajn'aanhan.
45 Majo' tajndiohanhin, mang'e jo' tyentcüe'han Jerusalén na njnt'uehan jon jo'.
46 Juu xuee na jndë ndye, tyquii' vats'on t'man, jo' jndiohan jon. Quii' nt'an nn'an na conan'man chu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, jo' vaquityen jon. Iquen jon cüenta jñ'oon na jnan'nein nan'ñeen ndo' mantyi ivaxee' jon ndëëhan.
47 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na jndyehan jñ'oon na sinin jon, tëvee' jndyi n'onhan jñ'oon na tovaa' ts'on jon ndo' yo jñ'oon na totsintcüe' jon ndëëhan na taxee'han nnon jon.
48 Majo' José yo María, ya na jnty'iahan jon, siquijñ'eenhan'hin. Tso ndyee jon nnon jon:
—'U' jnda, ¿Ndu na nnda' sa' já? ¿Aa tyi'quintji' juu tye' yo ja, itsi'ndaa'han' ngiŏ na cojnt'uë 'u'?
49 Ndo' sintcüe' jon jñ'oon ndëëhan, tso jon:
—¿Ndu na cojnt'ueho' ja? ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na chuhan' na c'ön vaa' Tyëhö'?
50 Majo' tataa' n'onhan juu jñ'oon'ñeen na tso jon ndëëhan.
51 Jo' tja ntcüe' jon yohan Nazaret. Ndo' tom'aan jon nacje 'naanhan. Ndo' juu ndyee jon, vacue tom'aan' ts'on jon ntyja tsoñ'en 'nan na tui.
52 Ndo' nquii Jesús, tëvijnda' xquen jon ndo' taquehin. Tëvee' ts'on Tyo'ts'on yohin ndo' mantyi nn'an.

3

Jñ'oon na toninncyaa Juan
(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8; Jn 1:19-28)

1 Chu na jndë ngin'on na m'aan Tiberio César tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, majuu xjen'ñeen juu Poncio Pilato tonduihin gobernador ndyuaa Judea. Ndo' juu Herodes toco'xen jon ndyuaa Galilea. Tyje jon Felipe, juu tsan'ñeen toco'xen jon ndyuaa Iturea yo Traconite. Ndo' Lisanias, juu jon toco'xen jon ndyuaa Abilinia.
2 Juu xjen'ñeen nquii Anás yo Caifás conduihan ntyee tque tondëë nn'an judíos. Majuu xjen'ñeen juu Juan jnda Zacarías'ñeen, tom'aan jon ndyuaa naijon tyi'jndye nn'an m'an, ndo' t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon juu na ncyaa juu jñ'oon' jon ndëë nn'an.
3 Juu Juan'ñeen ninvaa ndyuaa xi'jndio jndaa Jordán, jo' tomandyi' jon. Toninncyaa jon jñ'oon na quintcüe' n'on nn'an jnanhan cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan, ndë jo' ntsiquindëë' jon joohan.
4 Tui na nnda' cha'xjen na tso jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Ndö vaa na itso juu jñ'oon'ñeen:

M'aan ts'an na itsixuaa juu ndëë nn'an ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an m'an. Itso tsan'ñeen:
“Quinan'jnda'ho' quii' n'onho' cha'vijon ncüii nato na nndyocüjee'non nquii jon na ntco'xen jon 'o'.
Quita' xoncüeho' ntyja na cotsam'anho', cha'vijon na conan'yuho' nato na nndyo jon.

5 Ncüii ro cüii ro quindyma' quinan'quitoo' nn'anhan'.
Ndo' quinan'suhan ncüii ro ncüii ro ntyo' t'man yo ntyo' quijndë.
Tsoñ'en nato ntyee', quinan'yuhinhan'.
Ndo' yuu na ve' congioo' nato, quinan'suhinhan'.
6 Ya jo' tsoñ'en nn'an njnty'iahan nquii jon na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntsin'man
jon ñuaan nn'an."
Nquii Isaías tji jon juu jñ'oonva'.
7 Jndye jndyi nn'an tentyjaa'han na m'aan juu Juan'ñeen na nt'ue n'onhan na
ntsiquindëë' jonhan. Ndo' tso jon ndëëhan:
—¿Nin ts'an si'man ndëëho' na vaa na ndëë n'manho' navi' na ndyontyja? 'O' cont'aho'
cha'na cont'a quindu na conan'non o' xjen na nndyo chon cjoo' tyue'.
8 Qui'ndyeho' 'nan natyia na cont'aho' ndo' quint'aho' ncüii cüii nnon 'nan ya, ya jo'
ntsi'man jndyoyuhan' na mayuu' na contcüe' n'onho'. Min tyi'nan'saa' nqueho' n'onho'
na nndueho': Aa jaa taconan'xuan nn'an na conan'tja ng'e nquii Abraham conduihin
tsochiihi. Quindyeho' na matsjö ndëëho', min ve' ntjö'min nndëë ntscüaquen Tyo'ts'onhan'
na nnduihan' nn'an tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan', ndo' na nnda', n'ndyiihan' 'o'.
9 'O' itsijonhan' 'o' cha'vijon n'oon na tyi'ya të cont'a. Ndo' mangioho' joo n'oon na
tyi'quint'ahan' të ya, ndijon xjen nch'iochenhan'. Ndo' vi na jndë tcan n'oon'ñeen, ndyion
nn'anhan' quii' chon. Mannda' ro itsijonhan' na nts'aa Tyo'ts'on 'o' xe na aa tyi'nt'aho'
cha'xjen na chuhan'."
10 Ndo' nan'ñeen je', ta'xee'han nnon Juan, jnduehan:
—¿Nin 'nan icanhan' na quint'á xe na aa yu' nnda'?
11 T'a jon jndyuehan, tso jon:
—Juu ts'an na nay'oon ve camisa, ncya juu ncüiihan' nnon ts'an na tacy'oonhan'. Ndo' juu
ts'an na y'oon 'nan na ntcüa', quits'aa juu naya ts'an na tacy'oonhan'.
12 Nque nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon, mantyi squehan na m'aan Juan na
quitsiquindëë' jonhan. Jnduehan nnon jon:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, já je', ¿Nin 'nan chuhan' na
quint'á?
13 T'a jon jndyuehan, tso jon:
—Xia'ntyi juu s'on na ican gobiernon na quityion nn'an, juu rohan' quitanho' ndëëhan.
14 Mantyi vendye sondaro taxee'han nnon jon:
—Ndo' já je', ¿Nin 'nan chuhan' na quint'á?
T'a jon jndyuehan:
—Tantji'ho' xoquitu' nduee nn'an na ve' yo naijndei'han' oo na ve' quintu na condueho'
nacjohan. Ndo' mantyi quintjo ya ngioho' nchuntyi xjen na cotantjonho'.
15 Juu xjen'ñeen tsoñ'en nn'an tontyja jndyi n'onhan na ncüjee' nquii Mesías. Mang'e na
nnda', t'man tom'aan' jndyi n'onhan ntyja 'naan' juu Juan. Totaxee'han ndëë ntyjehan na
aa nts'aahan' na juu jon conduihin Mesías.
16 Jo' t'a jon jndyue tsoñ'en nan'ñeen, tso jon:
—Ja matsiquint'ëho' yo ndaatioo, majo' mandyontyja nquii jon na ntsiquindëë' jon 'o' yo
juu Espíritu Santo quii' n'onho'. Majo' ñ'en vendyeho' na nt'uiityenhan' 'o' ntyja 'naan' na
conan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. Na nts'aa jon na nnda', itsijonhan' na ntsiquindëë' jon 'o' yo
chon. Nquii jon t'manntyichen conduihin, chichen ja. Ja yo ntyja 'naan' nquii jon, min ve'
na ndi'ntjön nnon jon na ntsiquin'an tjan na ntyjo tscoon' jon, min jo' tyi'cüijnt'ue ja.
17 Jndë mavaavi' xjen na ntco'xenhan'ho' ntyja 'naan' jnanho'. Ndo' itsijonhan'ho'
cha'vijon ntquen na ninvaa ñ'en to'han' yo nchuaa'han'. Icanhan' na quitscüe'ndyii ts'an
ntquen'ñeen, cha' ntju'han'. Ndo' vi na jndë na ntju'han', ntsue ts'anhan' quii' v'aa. Majo'
ntquen ndue' yo to', njñoon ts'an chonhan'. Mannda' ro itsijonhan' na its'aa Tyo'ts'on.
Nn'an na ya cont'a, ncy'oon jon cüentahan, majo' joo nn'an na cont'a 'nan na tyi'quichuhan',
ntsco jonhan yo chon na tyi'jon quinduu'.
Ndö' vaa jñ'oon na sintcüe' Juan ndëë nan'ñeen.
18 Ndo' juu Juan, jndye nnon jñ'oon na sinin jon ndëë nn'an cha'na jñ'oonmin' na
totsiquindyi jonhan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on.
19 Juu Herodes, tsan na tom'aan gobernado ndyuaa Galilea, ve' ndö' ro m'aan jon yo
Herodías, scuu' tyje nquii jon Felipe. Jo' na siqui'maan' Juan Herodes na tyi'quichuhan'
na its'aa jon na nnda'. Ndo' mantyi yo tsoñ'en nnon natyia na jndë tots'aa tsan'ñeen.
20 Majo' juu Herodes je', ntyja 'naan' tsoñ'en natyia na jndë tots'aa jon, ndö 'nan na
vantyjo'chen na s'aa jon, tyii' jon juu Juan'ñeen vancjo.

Na siquindëë' Juan Jesús
(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

21 Ndo' vi na jndë na siquindëë' Juan jndye nn'an, mantyi jndëë' Jesús s'aa jon, ndo' juu
xjen na itsinin Jesús nnon Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen jnaan quiñoon'ndue.
22 Ndo' jndyocue Espíritu Santo nacjoo' jon cha'vijon quitu', jndyoquintyjo jon nacjoo'
Jesús. Ndo' tic'uaa na sinin nquii Tyo'ts'on quiñoon'ndue, itso jon:
—'U' condui tsans'a jnda na vi'nchji jndyi ja 'u'. Itsineiin'han' ts'ön ntyja 'nan'.

Tsjan na jndyocahan' na tui Jesucristo
(Mt 1:1-17)

23 Nquii Jesús je', m'aan jon cha'na ntcyu ncho'nqui chuu' jon xjen na ta' jon ts'ian na t'ua
Tyo'ts'on nnon jon. Ntyja 'naan' na cotji' nn'an cüenta, jnda Joséhin. Ndo' José jnda Elí juu.
24 Ndo' Elí jnda Matat, ndo' Matat jnda Leví, ndo' Leví jnda Melqui, ndo' Melqui jnda Jana,
ndo' Jana jnda José,
25 Ndo' José jnda Matatías, ndo' Matatías jnda Amós, ndo' Amós jnda Nahúm, ndo' Nahúm
jnda Esli, ndo' Esli jnda Nagai,
26 Ndo' Nagai jnda Maat, ndo' Maat jnda Matatías, ndo' Matatías jnda Semi, ndo' Semi jnda
Josec, ndo' Josec jnda Judá,
27 Ndo' Judá jnda Joanán, ndo' Joanán jnda Resa, ndo' Resa jnda Zorobabel, ndo'
Zorobabel jnda Salatiel, ndo' Salatiel jnda Neri,
28 Ndo' Neri jnda Melqui, ndo' Melqui jnda Adi, ndo' Adi jnda Cosam, ndo' Cosam jnda
Elmadam, ndo' Elmadam jnda Er,
29 Ndo' Er jnda Jesús, ndo' Jesús jnda Eliezer, ndo' Eliezer jnda Jorim, ndo' Jorim jnda
Matat,
30 Ndo' Matat jnda Leví, ndo' Leví jnda Simeón, ndo' Simeón jnda Judá, ndo' Judá jnda
José, ndo' José jnda Jonam, ndo' Jonam jnda Eliaquim,
31 Ndo' Eliaquim jnda Melea, ndo' Melea jnda Mena, ndo' Mena jnda Matata, ndo' Matata
jnda Natán,
32 Ndo' Natán jnda David, ndo' David jnda Isaí, ndo' Isaí jnda Obed, ndo' Obed jnda Booz,
ndo' Booz, jnda Sala, ndo' Sala jnda Naasón,
33 Ndo' Naasón jnda Aminadab, ndo' Aminadab jnda Admin, ndo' Admin jnda Arni, ndo'
Arni jnda Esrom, ndo' Esrom jnda Fares, ndo' Fares jnda Judá,
34 Ndo' Judá jnda Jacob, ndo' Jacob jnda Isaac, ndo' Isaac jnda Abraham, ndo' Abraham
jnda Taré, ndo' Taré jnda Nacor,
35 Ndo' Nacor jnda Serug, ndo' Serug jnda Ragau, ndo' Ragau jnda Peleg, ndo' Peleg jnda
Heber, ndo' Heber jnda Sala,
36 Ndo' Sala jnda Cainán, ndo' Cainán jnda Arfaxad, ndo' Arfaxad jnda Sem, ndo' Sem
jnda Noé, ndo' Noé jnda Lamec,
37 Ndo' Lamec jnda Matusalén, ndo' Matusalén jnda Enoc, ndo' Enoc jnda Jared, ndo'
Jared jnda Mahalaleel, ndo' Mahalaleel jnda Cainán,
38 Ndo' Cainán jnda Enós, ndo' Enós jnda Set, ndo' Set jnda Adán, ndo' Adán jnda Tyo'ts'on.

4

Itsichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr 1:12-13)

1 Xjen na tantcüe' Jesús na jnan jon jndaa Jordán, quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo.
Ndo' nquii Espíritu Santo tey'oon jonhin ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an m'an.
2 Jo' joo venn'an xuee'ñeen na tom'aan Jesús juu ndyuaa'ñeen, tojoo' ts'on yutyia na
quityii'han' ng'eehan'hin. Ndo' juu xjen'ñeen min tatcüa' jon. Jndë jo' tyjee' na nin'jndo'
jon.
3 Jo' tso yutyia nnon jon:
—Xe na aa condui 'u' jnda nquii Tyo'ts'on, cüa, quitsu' nnon tsjö'va' na quitscüaquenhan'
'nan na ntcüa'.
4 T'a Jesús, tso jon:
—Tyi'je'quits'a na nnda' ee mantyi vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsiquindyihan':
“Chito ve' xia'ntyi ntyja 'naan' 'nan na ntcüa' ts'an, jo' na ivando' juu.”
5 Vi jndë jo' tay'oon yutyia jon ncüii tyo' ndye. Ndo' maquintyjachen si'man juu nnon jon
ncüii cüii ndyuaa na cotoxen nn'an na ninvaa tsonnangue.
6 Ndo' tso juu nnon jon:
—Nt'ö' 'u' nninncya cüenta tsoñ'en najndë na conan'xuan nanm'ann'ian t'man yo tsoñ'en
na condui t'manhan ndyuaamin. Ee nt'ö jndë ntjohan' ndo' min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön,
nninncya jahan' nnon juu.
7 Xe na aa ntco'xtye' na ntsit'man' ja, ya jo' tsoñ'enhan' nnan'xuanhan' na 'nan'.
8 Majo' t'a Jesús, tso jon nnon juu:

—Jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': “Quitsit'man' nquii ta Tyo'ts'on cüenta' ndo' xia'ntyi nnon nquii jon quitye'ntjon'.”
9 Jndëcya tay'oon yutyia Jesús tsjoon Jerusalén. Ndo' xquenvi' vats'on t'man naijon nandyentyichen, jo' tquen juuhin. Itso juu nnon jon:
—Xe na aa mayuu' condui 'u' jnda Tyo'ts'on, cüa, cju' 'u' tyuaa,
10 Ee mantyi vaa jñ'oon' jon na jndui na itsiquindyihan':
Nc'ua Tyo'ts'on ts'ian ndëë ángeles cüentaa' jon na ya ya quitantyjee'han 'u'.
11 Ndo' ntyi'han ndueehan 'u' cha' tyi'ngaquiñjon ntjö' ng'e'.
12 Majo' t'a Jesús, tso jon nnon juu:
—Mantyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': “Min tyi'ntquen' xjen nquii ta Tyo'ts'on cüenta'.”
Mannda' itsiquindyi jñ'oon'ñeen na sinin Jesús.
13 Vi na jndë jndë na totsichon yutyia ncüii cüii nnon na quityii'han' ng'eehan' Jesús, jnty'ii juuhin ata ndëcya nndyiaa' juu aa xe'quindëë nts'aa juu.

Ita' Jesús ts'ian na tsixuan jon
(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

14 Jndë jo' tantcüe' Jesús ndyuaa Galilea. Ndo' quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo. Ndo' jñ'oon ntyja 'naan' jon, tycyahan' ninvaa juu ndyuaa'ñeen.
15 Totsi'man jon ndëë nn'an quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos. Ndo' ya jñ'oon jndue nn'an ntyja 'naan' jon.

Tatëvee' ngio nn'an Nazaret Jesús
(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

16 Ndo' jo' tuee' nnda' Jesús Nazaret naijon na tëquehin. Juu xuee na cotajndyee nn'an judíos, tja jon vats'on cha'xjen mancüiixjen tots'aa jon. Ndo' tacüentyjee' jon na ntsijnaan' jon jñ'oon' Tyo'ts'on.
17 Ya jo' joo nn'an na m'anhan juu vats'on'ñeen, tyincyahan tson na tji Isaías nt'ö jon. Juu Isaías'ñeen ndyu na toxen'chen toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Siquinaan Jesús juu tson'ñeen ndo' tuee'han' yuu jon na itsohan':
18 Nquii Espíritu na condui nquii ta Tyo'ts'on m'aan jon yo ja.
Mang'e jo' jndë t'ua jon ts'ian nnön na nninncya jñ'oon naya ndëë nanninñen'.
Ndo' jndë t'ua jon ts'ian nnön na quitsiquindyi ja nn'an na matsiquindyahan ntyja 'naan'
jnan na nan'xuanhan.
Ndo' joo nn'an nchjan, nts'a na njnty'ia nnda'han.
Ndo' mantyi nque nn'an na cont'a vi' nn'anhan, t'ua jon ts'ian nnön na quitsiquindyahan.
19 Ndo' na quitsiquindyi jahan na ndyumin m'aan Tyo'ts'on na vi'nchjii jon joohan.
Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías.
20 Vi na jndë sintcüi Jesús tson'ñeen na chuu' ntji, sintcüe' ntcüe' jonhan' nnon ts'an na itejndei quii' juu vats'on'ñeen. Ndë tacjo jon. Ndo' tsoñ'en nn'an na m'an jo', tojnty'ia jndyihan nnon jon.
21 Ndo' jo' ta' jon na ntsinin jon ndëëhan, tso jon:
—Juu jñ'oonva' na jndyeho' na sijn'an, maxeevahin jndë itsiquindëhan' juuhan'.
22 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen jnduehan na ya sinchu' jon jñ'oon. Ndo' tavee' ngiohan na taquinjon' jñ'oon na tyincyaa jon, majo' tataa' n'onhinhan', jnduehan:
—¿Nchu vaa na nnda' tsixuan juu, ndo' ve' jnda Joséhin?
23 Jo' t'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Nts'aahan' na nndueho' nnön juu jñ'oon na itsohan': “'U' ts'an na matsa' nasi nn'an, quitsin'man nquii 'u'. Quitsa' ts'ian ntjoohin tsjon' cha'xjen juu 'nan na condyë na matsa' tsjoon Capernaum.”
24 Ndo' tsontyichen Jesús ndëëhan:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nn'an na maninncüii tsjoon yo nquii ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, tyi'cy'onhan cüenta juu tsan'ñeen.
25 Majo' quindyeho' na matsjö, xjen na tom'aan Elías, jndye nanntcu na jndë tjë non tom'anhan ndyuaa Israel. Juu xjen'ñeen cha' ncüii ndye chu xoncüe tatua', jo' ninvaa ndyuaa'ñeen jndyo ncüii jndo' t'man.
26 Majo' min na nnda', min'ncüii nanntcu ndyuaa Israel, tat'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon juu Elías'ñeen na quitejndei jon nan'ñeen. Majo' tsjoon Sarepta, ndyuaa Sidón tom'aan ncüii tsanscu ninnquii, jo' juu tsjoon'ñeen t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon Elías na cjaquitejndei jonhin ntyja 'naan' na tom'aan juu jndo'ñeen.
27 Ndo' mantyi juu xjen na tom'aan Eliseo, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, jndye nn'an tom'an ndyuaa Israel na toquicho ntycu ndö' cotö'. Majo' xia'ntyi ts'an ndyuaa Siria, ts'an na jndyu Naamán, sin'man Eliseo juu yo tycu'ñeen.

Ndö' vaa jñ'oon na sinin Jesús ndëëhan.
28 Ndo' tsoñ'en nn'an na too'han juu vats'on Nazaret, ya na jndyehan na nnda' vaa tso
Jesús, tyion jndyihan' na quindya' ngiohan ntyja 'naan' jon.
29 Ng'e jo' jnan'quintyjahan, ndo' yo naijndei'han' tyey'onhan jon 'ndyo tsjoonhan na
m'aanhan' 'ndyo ncüii tyo'ty'a cha' ntjue'han jon jo'.
30 Majo' jndui' jon xoncüe quii' nt'anhan, tja jon.

Icüji' Jesús jndyetyia quii' ts'on ts'an
(Mr 1:21-28)

31 Jndë jo' tja Jesús tsjoon Capernaum ndyuaa Galilea. Ndo' na tuee' xuee na cota'jndyee
nn'an judíos, totsi'man jon ndëë nn'an tsjoon'ñeen ntyja 'naan' Tyo'ts'on.
32 Ndo' tavee' jndyi ngio nan'ñeen jñ'oon na toninncyaa jon, ee joo jñ'oon'ñeen
totsi'manhan' na va najndei na condui jon.
33 Ndo' tyquii' juu vats'on'ñeen m'aan ncüii tsans'a na jndë tua jndyetyia quii' ts'on juu.
Juu jndyetyia'ñeen s'aahan' na jndei sixuaa tsan'ñeen.
34 Itso juu:
—'U' Jesús, ts'an Nazaret, qui'ndyi' já. ¿Nin 'nan nin'quitsa' já? ¿Aa jndyo' ntjoo na
ntsiquitsu' já quii' v'io? Mavajn'an nin condui 'u'. 'U' condui jnda nquii Tyo'ts'on na
conduihin ñuan nquii'.
35 Majo' sityia' Jesús jndyetyia'ñeen, itso jon:
—Machen' 'ndyo'. Quindui' quii' ts'on tsanvahin.
Ndo' vi na jndë isquioo jndyetyia'ñeenhin quii' nt'an nn'an na m'an jo', mana jndui' juu
quii' ts'on tsan'ñeen. Majo' min'chjo natë' tas'aa juu tsan'ñeen.
36 Ndo' na nnda' s'aa Jesús, tsoñ'en nn'an na m'an jo', totsiquijñ'eenhan'hin. Jnduehan
ndëë ntyjehan:
—Joo jñ'oonmin' na sinin jon, ¿Nin nan'xuanhan'? Itsijonhan' jon cha'vijon ts'an na
ico'xen nn'an. Ee vaa najndei na condui jon na ico'xen jon min jndyetyia, ndo' condui'han'
quii' n'on nn'an.
37 Ndo' ninvaa xi'jndio ndyuaa'ñeen, tycya jñ'oon ntyja 'naan' Jesús.

Sin'man Jesús tsanscu xeen' Simón Pedro
(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

38 Ya jo' jndui' Jesús juu v'aa'ñeen, tuee' jon vaa' Simón, taquee' jon jo'. Ndo' juu tsanscu
xeen' Simón, vii' jon, mioon jndyi iy'oon tjuen'hin. Ndo' nn'an v'aa'ñeen tanhan nnon Jesús
na quitsin'man jon juu tsan'ñeen.
39 Jo' sindyoo'cya jon nnon juu tsanvi'ñeen, sityia' jon tycu'ñeen na quindui'han'. Ndo'
ninñoon' ntjo ya ntcüe'hin. Jnanquintyja juu, sijñ'oon' juu na tcüa'han.

Sin'man Jesús jndye nn'an v'i
(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

40 Juu xjen na mandyo na ngua ndo'cüjioon', tsoñ'en nn'an jndyochohan ntyjehan na
m'aan Jesús, na jndye nnon ntycu na coquenon nan'ñeen. Ndo' tyio jon nt'ö jon cjo ncüii
cüiihan, jn'manhan.
41 Ndo' mantyi quii' nt'an nan'ñeen, jndye nn'an ñ'enhan na tco'xen jon na quindui'
jndyetyia quii' n'onhan. Ndo' jndyetyia'ñeen jnan'xuaahan, jnduehan:
—'U' condui 'u' jnda nquii Tyo'ts'on.
Majo' sityia' jonhan min tyí'ncyaa jon na nnan'neinhan. Ee mangio yahan na nquii jon
conduihin Mesías.

Incyaa Jesús jñ'oon naya quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos
(Mr 1:35-39)

42 Vi na jndë vandixuee, jndui' jon quii' tsjoon. Tja jon na ninnquii ts'on xquen jon ncüii
joo quii' jndëë. Majo' tentyja nn'an toxen' jon, tyequijnt'uehanhin, ndo' jndiohan jon. Ee
nin'quint'ahan na ntscu'han' na vja jon na tonnonchen, cha' tyi'ndyii jonhan.
43 Majo' itso jon ndëëhan:
—Mantyi ijndei'han' na cjö njoon xi'jndio na nninncya jñ'oon naya ntyja 'naan' na
ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan. Ee ng'e majuu ts'ian'ñeen na i'ua jon nnön.
44 Ndo' tovancyaa jon jñ'oon quii' nt'aan'on 'naan nn'an ndyuaa Judea.

5

S'aa Jesús na jndye quintcaa tji'han
(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

1 Ncüii jon tom'aan Jesús 'ndyo ndaandue na jndyu Genesaret. Jo' jndye jndyi nn'an
tëncüihan. Tyen ñjonhan ndyo na m'aan jon, ata tonchjehan jon na nin'quindyehan jñ'oon'
Tyo'ts'on.
2 Ndo' jndyiaa' jon ve v'aandaa 'ndyo ndaandue'ñeen, majo' nn'an na cont'a ts'ian na
cotji'han quintcaa yohan', jndë jndui'hinhan'. Cotmanhan ntqui' 'naanhan.
3 Ndo' tua jon tyquii' ncüii v'aandaa'ñeen. Ma'naan' Simónhan'. Ndo' tcan Jesús nnon
tsan'ñeen na canon chjochenhan' toquityquii' ndaa. Jndë jo' tacjo jon quii'han'. Jo' tyincyaa
jon jñ'oon ndëë nan'ñeen xjen na vaquityen jon quii' juu v'aandaa'ñeen.
4 Ndo' vi jndë tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen, ya jo' tso jon nnon Simón'ñeen:
—Quitsay'onho' v'aandaava, nc'öntyë naijon na njoonchen. Jo' quitjue'ho' ntqui'
'naanho' na ntji'ho' quintcaa.
5 Majo' t'a Simón 'ndyo jon:
—Ta, cüa'tsjon jnt'á ts'ian, ndo' min'ncüii quitscaa tatjí'. Majo' tanin, ng'e jñ'oon 'ndyo',
jo' ntjuë' nnt'áhan'.
6 Ndo' vi na jndë jnt'ahan na nnda', vaa jndye jndyi quintcaa tua quityquii' ntqui'
'naanhan ata vat'ioo'han'.
7 Ndo' na nnda', jnt'ahan ndueehan ndëë ntyjehan na m'an nan'ñeen ncüiichen
v'aandaa na quindyotejndei nan'ñeenhan. Squenon nan'ñeen ndo' jnan'quitoo'han ve joo
v'aandaa'ñeen yo quintca, ata mavaa xjen na nchjehan' nt'aandaa'ñeen.
8 Ndo' juu Simón Pedro, vi na jndë tquen jon cüenta na nnda', tco'xtye jon tonnon Jesús,
tso jon:
—Nnda' ta, qui'ndyi' ja ee condui ja ts'an jnan tonnon Tyo'ts'on.
9 Nnda' vaa tso jon ng'e mioon sity'uehan'hin yo ntyjehin ntyja 'naan joo quintcaa'ñeen
na tji'han.
10 Ndo' mantyi ntsinda Zebedeo, juu Santiago yo nin'Juan, mantyi tyue jndyihin. Ee
nan'ñeen ninncüii t'man cont'ahan ts'ian yo juu Simón. Ya jo' tsochen Jesús nnon Simón:
—Tyi'nty'ue', nanein na tonnonchen, nn'an ntsitjon' cüentaa' Tyo'ts'on, chito ve' quintca.
11 Ndo' vi na jndë sque ntcüe'han tyuaatcüii yo nt'aandaa'ñeen, jnty'ehan ts'ian'ñeen,
tyenan'jonhan yo Jesús.

Sin'man Jesús ts'an na chu ndö' cotö'
(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

12 Ncüii jon tom'aan Jesús ncüii tsjoon. Xjen'ñeen tyjee' ncüii tsans'a na m'aan jon na
ninvaañ'enhin chu juu ndö' cotö'. Ya na jndyiaa' juu Jesús, tco'xtye juu na tonnon jon. Tcan
juu na quitejndei jonhin. Tso juu:
—Ta, xe na aa nt'ue tson', ntyji na vaa najndei na condui 'u' na ndëë ntsin'man' ja.
13 Jo' tyio Jesús nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen, itso jon:
—Chuhan' na quits'a cha'xjen na matsu'. C'on' na jndë jn'man'.
Ndo' ninñoon' ntjo ya ntcüe' tsan'ñeen.
14 Ndo' jaa' jñ'oon na tso Jesús nnon juu, tso jon:
—Min'ncüii nnon ts'an tyi'ntsinin' nchu vaa 'nan s'a. Majo' cja' na m'aan tyee, quitsi'man'
nnon jon na jndë tco'yahan' 'u', ndo' juu quioo' na icanhan' na ninncya', ncya' o' nnon jon
cha' ntsi'manhan' na jndë jn'man', cha'xjen ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés. Ee na ntsa'
na nnda', ntsi'man jndyoyuhan' na jndë jn'man'.
15 Majo' tocya tocya jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Ndo' jndye jndyi nn'an totsantyjaa'han na
m'aan jon na nin'quindyehan jñ'oon na toninncyaa jon yo na nin'quin'manhan ntycu na
coquenonhan.
16 Majo' vaa xjen na to'ndyii jon nn'an, na ica jon naijon na ninnquii ts'on xquen jon cha'
ya ntsinin jon nnon Tyo'ts'on.

Sin'man Jesús ts'an na ntjein ng'ee
(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

17 Ncüii xuee'ñeen itsi'man Jesús jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Ndo' ñ'en vendye nn'an
tmaan' fariseos na minndyuaahan jo', mantyi yo nn'an na conan'man ndëë nn'an nchu vaa
itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés. Jnan nan'ñeen tsochen njoon quijndë ndyuaa Galilea
ndo' Judea yo mantyi juu tsjoon Jerusalén. Ndo' tyincyaa Tyo'ts'on na tsixuan Jesús najndei
na condui nquii jon cha' ntsin'man jon nn'an yo ntycu na coquenonhan.
18 Juu xjen'ñeen sque vendye nannon na chohan tsanvii' na ntyjo juu cjoo' tsue. Juu
tsan'ñeen na jndë tintjein ng'ee na ty'oon tycutquenhin. Tojnt'uehan nchu ya nt'ahan na
ngoy'onhan tsan'ñeen quii' v'aa na ntquenhan juu na tonnon Jesús.
19 Majo' tajndiohan nchu vaa na nt'ahan ee jndye jndyi nn'an m'an. Mang'e jo' tyevahan
nacjoo' juu v'aa'ñeen, jnan'cjohan xquenhan', ndo' jnan'cüenonhanhin na ninvaa ñjon juu
tsue. Tquenhanhin quii' nt'an nn'an na tonnon Jesús.

20 Ndo' xjen na jndyiaa' Jesús na nnda' vaa na jnt'a nan'ñeen na tsi'manhan' na vantyja
n'onhan jon, tso jon nnon juu tsanvii'hin':
—'U' ntyjë, matsit'man ts'ön 'u' jnan na tsixuan'.
21 Majo' nque nn'an na conan'man jñ'oon na tquen Moisés ndo' yo nn'an fariseos'ñeen,
ta'han na tyi'ya ngiohan yo Jesús. Ee toquindyii' n'onhan:
—¿Nin condui tsanva' na itsinin juu jñ'oon tsan'? Ee xia'ntyi nquii Tyo'ts'on nndëë
ntsit'man ts'on jon jnaan' ts'an.
22 Majo' taa' ts'on Jesús na nnda' vaa jñ'oontiu 'naan nan'ñeen. Jo' taxee' jon ndëëhan:
—¿Ndu na tyi'cavee' ngioho' jñ'oon na tsjö?
23 ¿Nin jñ'oon na ntsinën ngioho' na tyi'jndyaa'chenhan'? ¿Aa na ntsjö: "Matsit'man ts'ön
'u' jnan na tsixuan'," Oo aa na ntsjö: "Quinanquintyja', cja'ca'?"
24 Majo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an,
mantsi'man ndëëho' na vaa najndei na condui ja nnon tsonnanguevahin na ntsit'man ts'ön
nn'an jnan na nan'xuanhan.
Ya jo' tso jon nnon juu tsanvii'ñeen:
—'U' ntyjë, matsjö nnon', quinanquintyja'. Quitsintcüi' tsue' ndo' cja' va'.
25 Ndo' ninñoon' jnanquintyja tsan'ñeen tondëë tsoñ'en nan'ñeen. Sintcüii juu tsue na
tovaa juu. Tja juu v'aa, ninvito totsit'maan' juu Tyo'ts'on.
26 Ndo' tsoñ'en nn'an na m'an jo', ti'ndaa' tycya ngiohan. Tonan't'maan'han Tyo'ts'on.
Ndo' ntyja na tyuehan ndo' na neinhan, jnduehan:
—Min'jon tacojnty'ia ncüii nnon na t'man conduihan' cha'xjen juu 'nan na jndë jnty'ia
ndëë xeevahin.

Iqueen' Jesús Leví na mantyi jndyu juu Mateo
(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

27 Jndë na tui na nnda', jndui' Jesús jo'. Ndo' jndyiaa' jon ncüii ts'an na ique s'on cüentaa'
gobiernon tsjoon Roma, Leví jndyu tsan'ñeen. Vaquityen juu v'aa naijon na co'tsaquityion
nn'an s'on'ñeen. Tso Jesús nnon juu:
—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.
28 Ndo' juu Leví'ñeen, maquintyjachen jnan'quintyja jon, tji ntcüe'hin ntyja 'naan'
ts'ian'ñeen, ta' jon na totsijonhin yo jñ'oon na toninncya Jesús.
29 Ndo' vaa' tsan'ñeen, sijñ'oon' jon na t'oon vi nguee na tcüa' Jesús. Mantyi jndye ntyje
Leví'ñeen na tetjonhan na mantyi cotyehan s'on cüentaa' gobiernon. Tecüendyuaahan mesa
yohin yo Jesús yo minndyechen nn'an.
30 Majo' nn'an fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen
Moisés, tatëvee' ngiohan yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Jnduehan
ndëë nan'ñeen:
—Tyi'quichuhan' na cocüa'ho' ndo' na coveho' yo nn'an na cotye s'on 'naan' gobiernon
Roma, ndo' yo mañoon nn'an, ndo' condui nanmin' nn'an na conan't'jahan nnon Tyo'ts'on.
31 T'a Jesús jndyuehan, tso jon:
—Nn'an na tyi'v'i, tyi'icanhan' ts'an na nts'aa nasihan, majo' nn'an v'i, joohin icanhan'
na nts'aa tsan'ñeen nasihan.
32 Ja chito jndyö na ncüan nn'an na jndyoyu conduihan na tonnon Tyo'ts'on. Nque nn'an
na conan't'jahan nnon jon, jndë jndyö na ncüanhan na quintcüe' n'onhan yo jnanhan.

Nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ¿Ndu na tyi'quinan'cüejndoo'han?
(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

33 Ndo' jndue nan'ñeen nnon Jesús:
—Nn'an na cotsay'on jñ'oon ntyja 'naan' Juan, jndye jnda cotyjehan 'nan jndyuehan ndo'
na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Ndo' majo'ntyi cont'a nn'an tmaan' fariseos. Majo'
joo nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na mancya', 'io 'io cocüa'han ndo' covehan min
tyi'cotyjehan 'nan jndyuehan. Tyi'ya na cont'ahan na nnda'.
34 Jo' t'a Jesús, sinin jon ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan' ndëëhan. Itso jon:
—Nquii tsans'a na icoco, viochen xjen na ninvaa m'aan jon quii' nt'an nn'an na ya jñ'oon
yohin, joo ntyje jon, nn'an na jndyonan'jon na icoco jon, ¿Aa chuhan na nnan'cüejndo'han?
35 Majo' ngüentyja xjen na ntji' nn'an nquii tsans'a'ñeen quii' nt'an nan'ñeen. Juu xjen'ñeen
nnan'cüejndo'han.
36 Mantyi sinin jon ndëëhan ncüii jñ'oon na tyi'quitsinin nquii' jonhan' ntyja 'naan' juu
jñ'oon xco na itsi'man jon ndëëhan. Tso jon:
—Tanin ts'an na ntyjee juu ncüii tan' ndiaa, ndiaa xco na quindëhan', na ncüjaa' juuhan'
ncüii ndiaa ntsa. Ee xe na aa nts'aa ts'an na nnda', ntsi'ndaa'han' juu ndiaa xco'ñeen, ndo'
chito xia'ntyi jo', mantyi tyi'xe'quitsijonhan' juuhan' yo ndiaa na jndë tijndyo.

37 Ndo' tjaan' quioo' na conninjnt'ue nn'an na ndyionhan ndaa vinon, min
je'cüijnt'uehinhan' xe aa jndë tijndyohan'. Ee xe na aa nts'aa juu na nnda', nt'ioo'han' juu
tjan'ñeen. Mana nnin'ndaa'ñ'enhan', ndo' mantyi juu vinon'ñeen ntcüe'han'.
38 Mang'e na nnda', chuhan' na tjan xco na nc'ocue vinon xco, cha' min juu tjan min juu
vinon'ñeen tyi'je'quitsuhan'.
39 Ee ts'an na jndë tuii' na i'u vinon tque, min'chjo tyi'qui'nan vinon xco nchjii juu, ng'e
itso juu na juu vinon tque qui'nanchenhan'.

6

Tot'ioo'han xu' ntquen juu xuee na cota'jndyee nn'an
(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

1 Ncüii xuee na cota'jndyee nn'an judíos, ndö vaa 'nan tui. Venon Jesús naijon min ntjon
ntquen trigo. Ndo' nn'an na totsay'onhan jñ'oon yohin, ta'han tot'ioo'han xu' ntquen trigo.
Toty'uehinhan' nchcyaa' ndueehan, jndë jo' totquiihinhan'.
2 Ndo' na nnda', vendye nn'an na conduihan tmaan' fariseos jnduehan:
—Juu xuee na cota'jndyëëhë, tyi'quichuhan' na cont'aho' na nnda'.
3 Ndo' jo' t'a Jesús, tso jon:
—'O' jndë jnan'jn'aanho' jñ'oon nchu vaa na s'aa David xjen na tom'aan jon na ninjndo'
jon, juu jon ndo' mantyi joo nn'an na tentyja xen' jon. Majo' tyi'quinan'ng'eho' ntyja na
nnda' vaa na s'aa jon.
4 Taquee' jon vats'on cüentaa' Tyo'ts'on, tcan jon tyoo' nnon nquii tyee tque na tom'aan
jo', ndo' juu David'ñeen jndaa' jonhan'. Tcüa' jonhan', ndo' mantyi tyincyaa jonhan'
ndëë nan'ñeen na m'an yohin. Ndo' juu tyoo'ñeen, tyoo' na jndë tquen nn'anhan' tonnon
Tyo'ts'on, tyi'cüanaan na ve' min'cya ro ts'an ntcüa'han', xia'ntyi nque ntyee.
5 Tsontyichen Jesús ndëëhan:
—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, vaa najndei
na tsixuan na ntsjö nin 'nan quint'a nn'an juu xuee na cota'jndyëëhë.

Sin'man Jesús ts'an na tatei cüii nt'ö
(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

6 Ncüiichen xuee, xuee na cota'jndyee nn'an judíos, taquee' Jesús quii' vats'on. Totsi'man
jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Ndo' jo' m'aan ncüii tsans'a na jndë tatei nt'ö juu ntyjaya.
7 Ndo' nque nn'an na conan'man chu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, ndo'
mantyi yo nin'nn'an na conduihan tmaan' fariseos, totquenchenhan cüenta Jesús xe na aa
ntsin'man jon tsanvii'ñeen juu xuee na cota'jndyeehan. Ee xe na aa nts'aa jon na nnda',
nninncyahan jnaan' jon na quit'uiivi'han'hin.
8 Majo' ntyjii ya jon nin 'nan ndyii' n'onhan. Jo' tso jon nnon juu tsan'ñeen na tatei nt'ö:
—Quinanquintyja', cüentyje' quii' nt'an nn'an. Ndo' jnanquintyja tsan'ñeen, tacüentyjee'
juu xoncüe.
9 Ndo' tso Jesús ndëëhan:
—Mavax'ë ndëëho', juu xuee na cota'jndyëëhë, ¿Aa icüji' yahan' na ntejndei ts'an tyje juu
navi' na iquenon juu, oo aa tyi'cüji' yahan' na nts'aa juuhan'? ¿Aa chuhan' na quitsin'man
jon tyje jon cha' tyi'ngue' juu, oo aa qui'ndyiito jon na cue' tsan'ñeen?
10 Ndo' vi na jndë jndyiaa' Jesús xi'jndio ndëë tsoñ'en nan'ñeen, tso jon nnon tsanvii'ñeen:
—Quitsindiu' nt'ö'.
S'aa juu na nnda', ndo' jo' ntjo ya ntcüe' nt'ö juu.
11 Majo' joo nan'ñeen, tyion jndyihan' quindya' ngiohan yo Jesús. Ndo' tonan'jnda'han yo
ntyjehan nin 'nan ndëë nt'ahan cha' quit'uiivi'han' jon.

Icüji Jesús ncho've ts'an na nnan'jonhan ts'ian 'naan' jon
(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

12 Majoo xee'ñeen tava Jesús ncüii tyo' na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on. Minncha' tsjon
totsinin jon nnon Tyo'ts'on.
13 Xjen na jndë tixuee, tqueen' jon nn'an na tonan'jon jñ'oon na toninncyaa jon. Ndo' tji
jon ncho'vehan, ndo' t'ua jon ts'ian ndëëhan na nc'oncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on
ndëë nn'an.
14 Ndö nguee nan'ñeen: Simón, siquijndyu Jesús jon Pedro, yo tyje jon Andrés, yo Santiago
yo Juan, yo Felipe yo Bartolomé,
15 Yo Mateo, yo Tomás, yo Santiago jnda Alfeo, yo Simón tsan na totyii'hin yo tmaan' nn'an
na tonan'vehan nacjoo' gobiernon tsjoon Roma,
16 Yo Judas tyje Santiago, yo nin'Judas Iscariote, tsan na jndëcya tyincyaa juu cüenta Jesús.

Tyincyaa Jesús jñ'oon ndëë jndye nn'an
(Mt 4:23-25)

17 Ndo' vi na jndë jo', jndyocue Jesús juu tyo'ñeen yo tsoñ'en nn'an na totsay'onhan
yo jñ'oon na toninncyaa jon. Sacüentyjee'han ncüii su. Ndo' jndye nn'an na conan'jon
yo jñ'oon na toninncyaa jon, jndë squenonhan jo'. Mantyi jndye jndyi nn'an na jnan
ninvaa Judea yo Jerusalén yo 'ndyo ndaandue na ndyo tsjoon Tiro yo Sidón. Tyincyo
nan'ñeen na nin'quindyehan jñ'oon na toninncyaa jon ndo' na ntsin'man jonhan ntycu na
coquenonhan.
18 Ndo' mantyi sin'man jon nn'an na ji vaa jndyi tonan'chu jndyetyiahin.
19 Tsoñ'en nn'an tojnt'uehan nchu vaa nquii nt'ahan cha' ndëë nt'uehan jon. Ee vaa
najndei na condui jon na nn'man minninchen ts'an na nt'uii juuhin.

Jñ'oonmin itsijnda'han' na nc'oon ts'an na neiin' juu
(Mt 5:1-12)

20 Ndo' jndyiaa' Jesús ndëë nn'an na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon. Itso jon:
—'O' nn'an na nty'ia ro nan'xuanho', incyaahan' na neinho' ng'e na coninncyaho' na
itye'ntjon Tyo'ts'on 'o' ntyja na cotsam'anho'.
21 "'O' na nin'jndo'ho' nanein, incyaahan' na neinho' ee nninncyaa Tyo'ts'on na
ngacjoho'.
"'O' na cotyueeho' nanein, incyaahan' na neinho', ng'e ngüentyja xjen na nnonncoho'.
22 "Incyaahan' na neinho' na conan'jndo nn'anho' na cotji'hin 'o' quii' nt'anhan ng'e
na conan'jonho' yo ntyja njan, ndo' ya na conan'cüejnaan'han 'o' na conduehan na
nan'xuanho' nn'an vi' nn'anho' ng'e conan'jonho' yo ja.
23 Juu xjen na nnda' min na coquenonho', c'onho' na nein jndyiho' ng'e ndochi nan'ñeen
mandö' ro tont'avi'han nque nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na
nnguaa. Cüaa' n'onho' na juu quiñoon'ndue, jo' t'man naya condive ntyja 'naanho'.
24 "Majo' 'o' nn'an na t'man qui n'onho' 'nan na tyaho', vi' jndyi ntquenonho' ng'e ve'
xia'ntyi juuhan' incyaahan' na neinho'.
25 "Mantyi 'o' nn'an na tatsitjahan' 'nan na ninjnt'ueho' nanein, vi' jndyi ntquenonho',
ng'e ngüentyja xjen na ntsitjahan' 'nan 'o'.
"Mantyi 'o' nn'an na nein jndyiho' nanein, vi' jndyi ntquenonho', ng'e ngüentyja xjen na
nndyueeho' ndo' nnan'xuaaho' na chjoo' jndyi n'onho'.
26 "Tsoñ'en nn'an je', xjen na conan'neinhan jñ'oon ya ntyja 'naanho', vi' jndyi
ntquenonho' ng'e nque ndochi nan'ñeen, mannda' tonan'neinhan ntyja 'naan joo nn'an
na tyi'yuu' jñ'oon toninncyahan ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa.

Nn'an na jndo jaa, quinan'vengiöhin
(Mt 5:38-48; 7:12)

27 "'O' nn'an na condyeho' jñ'oon na mancya, ndö vaa na matsjö ndëëho',
quinan've'ngioho' nn'an na jndohan 'o'. Ndo' mantyi nque nn'an na tyi'cuee' n'onhan 'o',
quint'aho' na ya nn'anho' yohan.
28 Mantyi nque nn'an na condue jñ'oon tsan' nacjoho', quitanho' na quityio Tyo'ts'on
jn'aan nan'ñeen. Ndo' mantyi quinan'neinho' nnon jon ntyja 'naan nn'an na cojnt'ue na
quit'uiivi'han' 'o'.
29 Xe na aa mmin' ts'an nda' nchcya quincho', mantyi ncya' na quimin' juu ncüiichen
ntyja. Ndo' xe na aa ncüji' ts'an juu ndiaaso', quintjo ya nchji' min na mantyi ngay'oon
juu coton'.
30 Ndo' minninchen ts'an na ican ncüii 'nan nnon', ncya'han' nnon juu, ndo' ya na
vjay'oon ts'an ncüii 'nan', tyi'ntsing'e' na quitsintcüe' juuhan'.
31 Cha'xjen na nt'ue n'onho' na quint'a nn'an yo 'o', majo'ntyi quint'aho' yohan.
32 "Xe ve' xia'ntyi na conan'vengioho' nn'an na mantyi vengiohan 'o', ¿Yuu vaa na ya jndyi
cont'aho'? Ee mantyi joo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon' Tyo'ts'on, macüejon
cont'ahan.
33 Ndo' xe ve' cont'aho' na ya nn'anho' yo joo nn'an na mantyi ya nn'anhan yo 'o', ¿Yuu
vaa na ya jndyi cont'aho'? Ee mantyi joo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han jñ'oon' Tyo'ts'on,
majo'ntyi cont'ahan.
34 Ndo' mantyi 'o' xe ve' cotejndeiho' 'nan joo nn'an na mantyi ntyja n'onho' na quitejndei
nan'ñeen 'o', ¿Yuu vaa na ya jndyi cont'aho'? Ee joo nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han juu
jñ'oon' Tyo'ts'on, mantyi cotejndeihan 'nan ntyjehan ee ngiohan na ntcüe'han'.
35 Majo' 'o', quinan'vengioho' nn'an na vjehan 'o'. Quint'aho' na ya nn'anho' yohan.
'Naan na min, quitejndeiho'han' nn'an, min tandyii' n'onho' na aa nnan'ntcüe'hinhan'. Ee
xe na aa nnt'aho' na nnda', yajo' t'man naya nnan'xuanho' quiñoon'ndue. Ee na nnt'aho'
na nnda', ntsi'manhan' na conduiho' ntsinda nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen.

Ng'e mantyi nquii jon m'aan jon na vi'ntyjii jon joo nn'an na min tyi'conduehan na ncya ya jon. Ndo' joo nn'an na tyia nn'anhan, mantyi ventyjii jonhan.
36 C'onho' na nty'ia ro tsoñ'en ntyjeho' ngioho' cha'xjen nquii tyeho' m'aan jon na nty'ia ro tsoñ'en nn'an ntyjii jon.

Tavijnt'ueho' jnan nn'an
(Mt 7:1-5)

37 "Tavijnt'ueho' jnan nn'an na ve' xjen 'naan nqueho', cha' tyi'nts'aahan' na ntco'xen Tyo'ts'onho'. Min tavijnt'ueho' na quit'uiityenhan' nn'an na ve' xjen 'naan nqueho' cha' min tyi'nt'uii Tyo'ts'on 'o'. Ndo' quinan't'man n'onho' nn'an cha' mantyi nquii jon ntsit'man ts'on jon 'o'.
38 'Nan na icanhan' nn'an, ncyaho'han' ndëëhan, ya jo' mantyi ncy'onho' cüenta 'nan na ntejndeihan' 'o'. Ee Tyo'ts'on nninncyaa jon na ncy'onho' cüenta ncüii na quindë ya toxenhan'. Juuhan' itsijonhan' cha'vijon ncüii na titoncüii' yahan', tyen tyecuehan' ata vantjo'chen na too'han'. Ee cha'xjen juu na conincyaho' ndëë nn'an, majuuntyihan' na ntsintcüe' Tyo'ts'on na conjonhan' ndëëho'."
39 Ndö jñ'oon tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús ndëë nan'neen, tso jon:
—Ncüii tsannchjaan', ¿Aa ndëë ngay'oon juu tyje nchjaan' juu? Majo' xe na aa ndui na nnda', ninncüii tojnaan' ntycyaahan tsë'tsjoon.
40 Ncüii ts'an na itsijnaan' juu, tyi'conduihin cha'xjen nquii ts'an na itsi'man nnon juu, majo' vi na jndë jndë na itsijnaan' juu ntyjantyi na si'man tsan'ñeen nnon juu, yajo' ntsijonhan'hin cha'na nquii jon.
41 "Jen maquen' cüenta 'nan chjo na sitja ncüiichen ts'an, ndo' min ncu' tyi'quen' cüenta na t'man matsitja 'u'. Itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon na mandyia' jndëë' n'oon na tua tënnon ncüiichen ts'an, majo' min ncu' min'chjo tyi'quen' cüenta na ñjon tsontscaa' tënnon'.
42 Ndo' na nnda', je'quindëë na ntsu' nnon tsan'ñeen: 'U' ntyjë, ncya' na ncüji' ja jndëë' n'oon na tua tënnon', majo' min ncu' tyi'quen' cüenta na tsontscaa' ñjon tënnon'. 'U' na ve vaa matsa', ncu' cüji' jndyee' tsontscaa' na ñjon tënnon'. Ya jo' nninncyaahan' na xuee nndyia' na ncüji' jndëë' n'oon tënnon ncüiichen ty'iu'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tëë' ts'oon
(Mt 7:17-20; 12:34-35)

43 "Ta'nan ncüii ts'oon ya na ninnquii'chen na ninncyaahan' të na tyi'ya. Ndo' juu ts'oon na tyi'ya, min tyi'je'quits'aahan' të ya.
44 Cota'jn'aan nn'an ncüii cüii nnon ts'oon ntyjantyi të na its'aahan'. Ee tyi'je'quityjee ts'an tëndöndyoo' tsjan ncüii nt'oo neon.
45 Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan nn'an cha'na n'oon ntjon. Juu ts'an na ya ts'anhin, its'aa juu cha'xjen na chuhan', ee quii' ts'on juu conan 'nan na ya na itsitiu juu. Majo' ts'an na tyia tsixuan, 'nan na its'aa juu m'aanhan' ntyja 'naan' 'nan natyia, ee quii' ts'on juu conan natyia na itsitiu juu. Ntyjantyi na itsitiu ncüii cüii ts'an quii' ts'on juu, jo' conan 'nan tyia na itsinin juu.

Ts'an na jnda' xquen ndo' ts'an na tsan' xquen
(Mt 7:24-27)

46 "¿Ndu na condueho' ta nnön xjen na co'manho' ja? Majo' min tyi'nin'quint'aho' 'nan na matsjö ndëëho'.
47 Ntsi'man ndëëho' nchu vaa na itsijonhan' ncüii cüii ts'an na icüjee' na m'an ja na indyii juu jñ'oon na mancya, ndo' na ivanguee' juu joohan'.
48 Itsijonhan' juu cha'vijon ncüii ts'an na jnda' xquen na sia juu vaa'. Njoon jñ'en juu, tyen tquen juu ntjö' tsjaan' v'aa'ñeen cha' tyen cüentyjee'han'. Ndo' juu xjen na tua', sijndyehan' ndaa jndaa, jndei tovaquiñjonhan' juu v'aa'ñeen, majo' ta'nan tyioohan' ng'e tui ya ts'ianhan' s'aa tsan'ñeen.
49 Majo' juu ts'an na ve' indyii ngue juu jñ'oon na mancya, majo' min tyi'vanguee' juu joohan', itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ncüii ts'an na tsan' xquen na sia juu vaa' na ve' jnantohan' nnon tyuaa. Ta'nan jndë tsjaan'han' yo ntjö'. Jndë na tua', sijndyehan' ndaa jndaa ndo' jndei taquiñjonhan' juu v'aa'ñeen, maquintyjachen sinquehan'. Ndo' t'man tsu ntyja 'naan'han'.

7

Sin'man Jesús mosoo' capitán, ts'an tsjoon Roma
(Mt 8:5-13)

1 Vi na jndë sinin Jesús tsoñ'en jñ'oonmin' na tondye nn'an, yajo' tantcüe' jon Capernaum.

2 Juu tsjoon'ñeen m'aan ncüii capitán na ico'xen jon ncüii ciento sondaro. Ndo' m'aan
ncüii mosoo' jon na mioon vii' tsan'ñeen, manin'cue' juu. Njon jndyi juu nchjii jon.
3 Juu capitán'ñeen, vi na jndë jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' Jesús, t'ua jon ts'ian ndëë
vendye nn'an judíos na conintque na c'ohan na m'aan Jesús, na quitanhan nnon jon na
quindyotsin'man jon mosoo' juu.
4 Nan'ñeen ty'ehan na m'aan Jesús. Ndo' vi na jndë squehan jo', jnduehan nnon jon:
—Nquii ts'an na t'ua ts'ian ndë, ya ts'anhin. Mang'e jo', chuhan' na quitsijñ'on' jñ'oon na
ican jon.
5 Ee njon jndyi nchjii jon nque ntyjëëhë nn'an Israel. Ndo' mantyi siquitsu jon na jndë
vats'on tsjön.
6 Yajo' tja Jesús yo nan'ñeen. Majo' ya na mavaa xjen na ntsquehan vaa' juu capitán'ñeen,
t'ua tsan'ñeen ts'ian ndëë vendye nn'an na ya jñ'oonhan yo jon na quinduehan nnon Jesús:
—Nnda' ta, juu ts'an na vii' mosoo', incyaa jon ts'on 'naan' jon nnon'. Itso jon na
tantsichju'ntyi' ntyja 'naan' jon, ng'e itso jon tyi'tsixuan jon na ngaque' quii' vaa' jon.
7 Mang'e na nnda' vaa na icüji' jon cüenta ntyja 'naan' jon, jo' na tyi'tsitiu jon na ndyo
nquii jon na m'an'. Jo' itso jon ve' quitsu' na quin'man moso 'naan' jon, ndo' n'man juu.
8 Nnda' vaa nchjii jon ng'e mantyi nquii jon m'aan jon nacje 'naan nn'an na cotoxenhan
jon, ndo' mantyi m'an sondaro nacje 'naan' jon. I'ua jon ts'ian nnon ncüiihin na cja juu
nt'aa, ndo' ncja juu. Ndo' ngitso jon nnon ncüiichenhin na quindyo juu, ndo' indyo juu. Ndo'
nnon moso 'naan' jon i'ua jon ts'ian na quits'aa tsan'ñeen, ndo' its'aa juuhan'."
9 Ndo' vi na jndë jndyii Jesús jñ'oon na tso capitán'ñeen, tyincyaahan' na tavee' jndyi
nchjii jon ntyja 'naan' tsan'ñeen. Tequen jon ndëë nn'an na jndye jndyi'hin na tyentyjahan
toxen' jon, tso jon:
—Quindyeho' na matsjö, quii' nt'an ntyjëëhë nn'an Israel, min'jon taconty'ia ncüii ts'an
na t'man vantyja ts'on juu cha'na juu tsanvahin.
Nnda' vaa jñ'oon na tso Jesús.
10 Ndo' joo nn'an na jñon capitán'ñeen, ya na tyentcüe'han vaa' jon, xjen na squehan jo',
jndiohan moso'ñeen na jndë jn'man juu.

Tyincyaa Jesús na tando' nnda' jnda tsanscu ninnquii

11 Tyi'covivio xjen na tui na nnda', ndo' tja Jesús tsjoon chjo Naín. Ndo' nque nn'an na
conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehan yo jon yo ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi.
12 Ya na jndë tindyo na ntsquehan 'ndyo tateon ntjö' na ndyii' juu tsjoon'ñeen, jnty'iahan
na condui' nn'an na coquity'iuhan ts'oo. Juu ndyee ts'oo'ñeen, tsanscu ninnquiihin, ndo'
nquii ts'oo'ñeen, majuuñ'en juu na singui jon. Jndye jndyi nn'an tsjoon'ñeen tyenan'jonhan
na vjanty'iu juu ts'oo'ñeen.
13 Xjen na jndyiaa' ta Jesús juu tsanscu'ñeen, tyioo na ndyia' ro juu nchjii jon. Tso jon
nnon juu:
—Nnda' nan, tant'io'.
14 Ndo' tantyjaa' ta Jesús, t'uii jon jndu na ntyjo juu ts'oo'hin. Ndo' na nnda', joo nn'an na
chohinhan', tyecüentyjee'han. Ndo' tso jon nnon ts'oo'ñeen:
—'U' yus'andyua, matsjö nnon': Quinanquintyja'.
15 Ndo' jo' tacüetyen juu, tye' na itsinin juu. Yajo' tyincyaa Jesús juu nt'ö ndyee juu.
16 Ndo' na tui na nnda', siquity'ue jndyihan' tsochen nan'ñeen. Ndo' ta'han to-
nan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan:
—Quii' nt'an jaa jndë tyjee' ncüii ts'an na t'man jndyi conduihin na incyaa jon jñ'oon'
Tyo'ts'on.
Mantyi jnduehan:
—Nquii Tyo'ts'on, jndë tyjee' jon na ntejndei jon jaa na condui jaa nn'an cüentaa' nquii
jon.
17 Ndo' na nnda' vaa na s'aa Jesús, tycya jñ'oon ninvaa ndyuaa Judea yo njoon na m'aan
xi'jndio nt'öhan'.

Jñon Juan nn'an na m'aan Jesús
(Mt 11:2-19)

18 Nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Juan, jnan'quindyiihanhin tsoñ'en jñ'oon
ntyja 'naan' Jesús. Ndo' jo' t'man jon ve nan'ñeen.
19 T'ua jon ts'ian ndëëhan na c'ohan na m'aan Jesús na quitsata'xee'han nnon jon na
aa conduihin nquii Mesías na cominndoo' nn'an judíos na ncüjee', oo aa icanhan' na
ngüendoo'hin ncüiichen ts'an.
20 Ndo' nan'ñeen je', vi na jndë squehan na m'aan Jesús, jnduehan nnon jon:

—Nnda' ta, nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, jñon jon já na m'an' na quindyota'x'ë nnon': "¿Aa condui 'u' nquii Mesías na cominndoo' nn'an na ncüjee', oo aa icanhan' na ngüendoo'han ncüiichen?"

21 Ndo' manin'juu xjen'ñeen, sin'man Jesús nn'an v'i na jndye nnon ntycu na coquenonhan. Mantyi sin'man jon nn'an na m'aan jndyetyia quii' n'onhan, ndo' s'aa jon na joo nannchjan, xuee jnty'ia nnda'han.

22 Ndo' t'a jon jndyue nan'ñeen na jñon Juan:

—Quitsantcüe'ho' na m'aan Juan. Quinan'quindyiiho'hin ntyja 'naan' 'nan na jndë macondyeho' yo na cojnty'ia ndëëho'. Quindueho' nnon jon na joo nannchjaan, xuee cojnty'ia nnda'han, ndo' joo nn'an na ntjein ng'e, ya cotsaca'han. Nn'an na cho ndö' cotö', nein jndë jn'manhan. Joo nn'an na quita, neinhin ya condyehan. Nn'an na jndë tjë, cota'ndo' xcohan, ndo' joo nn'an na nty'iahan, jndë macondyehan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on.

23 Ndo' juu ts'an na tyi'c'oon' ts'on na ve vaa yo ntyja njan, neiin' jndyi juu.

24 Ndo' vi jndë na tyentcüe' nan'ñeen, ta' Jesús na sinin jon ndëë nn'an na jndye jndyi'hin ntyja 'naan' juu Juan'ñeen. Tso jon:

—¿Nchu vaa na saquijnty'iaho' na ty'eho' ndyuaa na tyi'jndye nn'an m'an naijon na tom'aan jon? ¿Aa tji'ho' cüenta na itsijonhan'hin cha'vijon ncüii tsman ts'oon na nay'oon jndyehan'? Ja nchji chito aa jo' tsixuan jon.

25 Ya jo' ¿Nchu vaa na saquijnty'iaho'? ¿Aa jnty'iaho'hin na cüe jon ndiaa na njon jndyi? 'O' mangioho' nque nn'an na cocüe ndiaa na njon jndyi, tacotsitjahan' 'nan na ntcüa'han ndo' ninnquii'chen m'anhan nt'aa na m'an rey.

26 Ng'e na nnda', ¿Nchu vaa na saquijnty'iaho'? ¿Aa jnty'iaho' na conduihin ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on? Ncö mav'a ja jñ'oonva', mayuu' majo' conduihin. Ata t'manntyichen ts'ian itsixuan jon, chichen min'cya ro nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on.

27 Juu jon conduihin nquii ts'an na tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui. Itsohan':

Ja majñönntyë ncüii moso njan na vejndyee jon tonnon' na ngay'oon jon juu jñ'oon njan.
Ncüji' jndyoyu jon ntyja 'nan' cha' nc'oncje nn'an xjen na ngue' na m'anhan."

Tsontyichen Jesús:

28 "Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', quii' nt'an nn'an na m'an tsonnangue naneinhin, ta'nan ts'an na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on na t'manntyi conduihin cha'na nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an. Majo' vaa jñ'oon xco na itsijnda' Tyo'ts'on na ico'xen jon nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan. Ndo' minninchen ts'an, min tyi't'man ivaa' ts'on juu ntyja 'naan' juu jñ'oon xco'ñeen, t'manntyichen condui tsan'ñeen, chichen nquii Juan.

29 "Ndo' nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon Roma, yo nin'tsoñ'en nn'an, xjen na jndyehan jñ'oon'ñeen na tso Jesús, tji' jndyoyuhan na its'aa Tyo'ts'on cha'xjen na chuhan'. Nnda' vaa tji'han cüenta ee mantyi na jndë siquindëë' Juan joohan.

30 Majo' joo nn'an na conduihan tmaan' fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés, jnt'ahan na tyi'quijnt'ue jñ'oon na sijnda' Tyo'ts'on na ntsin'man jon ñuaan nn'an, min tajnan'jonhan ntyja na totsiquindëë' Juan'ñeen nn'an."

31 Ndo' tso Jesús ndëë nan'ñeen:

—Nn'an na m'an nanein, ¿Nin 'nan ntsijön' jahan? ¿Nin ncüii nnon itsijonhan'hin?

32 "Itsijonhan' nanmin' cha'na yotsca na tyi'nin'quinan'tjon' yo'ñeen jñ'oon yo ntyje joo na concy'o joo nata. Conan'xuaa yo'ñeen ntyje joo, condue joo: Cotjá' tsman son na coco ts'an, majo' tyi'nin'quinan'jnonho'. Ndo' mantyi cotjá' son ntyja na tue' ts'an, majo' min tyi'nin'quityueeho'." Nnda' vaa jñ'oon conan'xuaa yotsca'ñeen ndëë ntyje joo.

33 Tsontyichen Jesús: "Ndo' juu xjen na tyjee' nquii Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, na ve' ninntyi 'nan na tocüa' jon, min tat'u jon vinon, ndo' tondueho' na totsixuan jon yutyia.

34 Majo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndë tyjë quii' nt'anho', matsijon ja yo nn'an, macü'a yohan ndo ma'va vinon. Majo' condueho' na condui ja ts'an na icüa' quitscu ndo' tenon ntyja xjen na i'u. Condueho' na matsijon ja yo nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon Roma ndo' yo nn'an na conan'tjahan tonnon Tyo'ts'on.

35 Majo' tanin, ee juu na jnda' xquen Tyo'ts'on, covitincyoo' jndyoyuhan' na tsoñ'en na itsijnda' jon itsi'manhan' na nnda'."

Tja Jesús vaa' Simón, ts'an tmaan' fariseo

36 Ncüii ts'an tmaan' fariseo, tqueen' juu Jesús vaa' juu na ntcüa'han. Ndo' jo' tja Jesús, tuee' jon jo'. Taquee' jon vaa' tsan'ñeen ndo' tacjo jon mesa na ntcüa'han.

37 Ndo' juu tsjoon'ñeen, jo' tom'aan ncüii tsanscu na ve' ndö' ro m'aan juu yo nn'an. Vi
na jndë jndyii juu na jo' m'aan Jesús na icüa' jon yo nn'an v'aa'ñeen, tja juu jo'. Tay'oon juu
ncüii tsioo na jndëhan' yo tsjö' quichi' na jndyuhan' alabastro na ñjon nchen' quichihan'.
38 Tecüentyjee' juu ngiaa' Jesús tong'ee jon. Ndo' ta' juu na it'ioo juu ndo' ndaa nnon juu
toncyaahan' cjoo' ng'ee Jesús. Mantyi tove' juu ng'ee jon yo soxquen juu. To'u juu ng'ee jon
ndo' tocyu juu nchen' quichi'ñeen ng'ee jon.
39 Majo' juu fariseo'ñeen na tqueen' juu Jesús na cüa' jon yohin, xjen na jndyiaa' juu na
nnda' vaa, jo' sitiu nquii juu: "Juu tsanvahin, xe na aa mayuu' conduihin ts'an na incyaa
jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'nan na nguaa, ya jo' jndë taa' ts'on jon nin ts'an tsanscuvahin ndo'
nin manyan tsixuan juu na ve' ndö' ro m'aan juu yo nn'an."
Nnda' vaa na tondyii' ts'on tsanfariseo'ñeen.
40 Ndo' juu Jesús, tso jon nnon fariseo'ñeen:
—Nnda' Simón, vaa jñ'oon na nin'quitsjö nnon'.
T'a tsan'ñeen, tso juu:
—¿Nin 'nan, ta? Quitsu' ndyi.
41 Tso Jesús:
—Tom'aan ncüii ts'an na totejndei jon xoquitu' nn'an. Ndo' tom'aan ve ts'an na toqui-
chojnanhan nnon jon. Ncüii tsan'ñeen chujnan juu 'on ciento s'on denarios, ndo' ncüiichen
tsan'ñeen, chujnan juu ninvenn'an ncho'nqui denarios.
42 Ndo' ng'e ta'nan cuaa s'on na ndyionhan na chojnanhan nnon jon, majo' min na nnda',
sit'man ts'on jonhan.
Nnda' vaa jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús.
Tsontyichen jon:
—Nanein nt'ue ts'ön na quitsu' nnön ¿Nin ncüii na vehan nc'oon juu na venchjiintyichen
juu jon?
43 T'a Simón'ñeen, tso juu:
—M'aan' ts'ön na juu ts'an na t'manchen na chujnan, njonntyichen tsan'ñeen nchjii juu.
Sintcüe' Jesús jñ'oon, tso jon:
—Majo' ro macüji' cüenta.
44 Ndo' jo' tequen Jesús, jndyiaa' jon nnon tsanscu'ñeen, tso jon nnon Simón:
—Maquen' cüenta ntyja 'naan' juu tsanscu na m'aan ndö, ¿Aa tyi'yuu'? Tyjë ja va', majo'
min tandaa tyincya' na mman ng'ë, majo' juu tsanva', jndë tman juu ng'ë yo ndaa nnon juu,
ndo' tue' juu ng'ë yo soxquen juu.
45 Tasiquindë' costumbre na nc'ua' quinch'ö na ninncya' ts'on ja, majo' tsanva' je',
ntyjantyi xjen na tyjë va', tacovacüentyjee' juu na i'u juu ng'ë.
46 "'U' min tascongio' nchen' xquën, majo' tsanva' jndë scongio juu nchen quichi ng'ë.
47 Mang'e na nnda', jo' matsjö nnon' na jndë sit'man ts'on Tyo'ts'on jnaan' juu na jndye
jndyihan' ng'e t'man vaa na venchjii juu ja. Majo' juu ts'an na tyi'jndyechen na tsit'man
ts'on Tyo'ts'on, mantyi tyi'venchjii ya tsan'ñeen ja.
48 Jndë jo' tso Jesús nnon tsanscu'ñeen:
—Jndë sit'man ts'ön tsoñ'en na matsitja 'u'.
49 Ndo' joo nn'an na vendyuaa mesa jo' yo jon, ta'han na cota'xee'han ndëë ntyjehan:
—Juu tsanva', ¿Nin ts'an conduihin na ata itsit'man ts'on jon jnan nn'an?
50 Yajo' itso jon nnon tsanscu'ñeen:
—Ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë sin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan'. Nanein cja', na
min'chjo jñuaan' ts'on tyi'nc'on'.

8

Jndye nanntcu totejndeihan Jesús

1 Jndë na tui na nnda', tja Jesús tsochen njoon t'man yo njoon quijndë na toninncyaa jon
jñ'oon naya ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na cotsam'anhan. Ndo'
nque nn'an na ncho've ty'ehan yo jon.
2 Ndo' mantyi ñ'en nanntcu na jndë sin'man jon na tom'aan jndyetyia quii' n'onhan. Ndo'
ñ'en minndye nanntcu na jndë sin'man jonhan ncüii cüii nnon ntycu na toquenonhan.
Ncüiihan jndyu María, tsan tsjoon Magadán, juu na jndë tji' Jesús ntyque' yotyia quityquii'
ts'on juu.
3 Ndo' mantyi ñ'en Juana yohan. Juu jon scuu' tsan na jndyu Chuza. Juu Chuza'ñeen
totejndei juu Herodes ts'ian na totsixuan jon. Ndo' mantyi yo Susana ndo' yo minndyechen
ntyjentcuhan. Ndo' xjen na vaa 'nan na tocanhan' Jesús yo nn'an ncho've'ñeen, totejndei
nanntcu'ñeen jon yo 'nan na tonan'y'onhan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'an na taquitscyaa ntquen trigo
(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

4 Tondui' nn'an ncüii cüii tsjoon, totsquehan na m'aan Jesús. Xjen na tovancüihan, ndö vaa jñ'oon na sinin jon ndëëhan na tyi'quitso nquii' jonhan':

5 Tso jon: "Tom'aan ncüii ts'an na tots'aa jon ts'ian jndëë. Taquitscyaa jon tsjan ntquen trigo. Ndo' viochen xjen na itscyaa jonhan', minndyehan' tycyaahan' 'ndyo nato. Jndyue nn'anhan', ndo' mantyi ñ'enhan' na tquii quintsahan'.

6 Ndo' minndye ntquen'ñeen tycyaahan' naijon na jen ntjö'. Jndë na t'onhan', maquinty-jachen ëcanhan', jnaan' na tyi'teiin' tyuaa.

7 Ndo' minndyechenhan' tycyaahan' naijon na minntyjee' ndaa' nt'ööneon. Ninvixjen tavindyehan', majo' joo nt'ööneon'ñeen tcahan' joo ntjon'ñeen.

8 Ndo' mantyi minndye ntquen'ñeen tycyaahan' yuu jon na ya ts'o. T'onhan' ndo' ya tue'han'. Ñ'enhan' na jnt'ahan' ncüii cüii ciento ntquen na ncüiihan' na iscyaa tsan'ñeen."

Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin', jndei sinin jon, tso jon:

—'O' na min ndö'nquiho', cüaa' n'onho' jñ'oonva'.

Ndö ts'ian na tijnt'ue Jesús jñ'oon na tyi'quitsinin nquii' jonhan'
(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

9 Ndo' juu jñ'oon'ñeen na sinin Jesús na tyi'quitso nquii' jonhan', nque nn'an na tonan'jon yohin, ta'xee'han nnon jon nchu vaa tsiquindyihan'.

10 T'a jon jndyuehan:

—Ndëë 'o' incyaa Tyo'ts'on na cüaa' n'onho' jñ'oon na vanty'iuu' m'aanhan' ntyja 'naan' na ico'xen jon nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Majo' ndëë tsochen nn'an matsinën yo jñ'oon na tyi'quitsjö nc'i cha' min na cojnty'iahan 'nan na mats'a, majo' tyi'xe'quitquenhan cüenta, ndo' min na condyehan jñ'oon na mancya, tyi'xe'cüaa' n'onhinhan'.

Tsi'man Jesús nchu vaa itsiquindyi jñ'oon ntyja 'naan' ts'an na taquitscyaa ntquen trigo
(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

11 "Juu jñ'oon na sinën na tyi'quitsjö nc'ihan', ndö vaa na itsiquindyihan'. Tsjan ntquen trigo na taquitscyaa tsan'ñeen, jñ'oon' Tyo'ts'onhan'.

12 Joo tsjan ntquen na tycyaa 'ndyo nato, jo' nn'an na condye jñ'oon' jon. Majo' juu yutyia, macje ro ndyocüji' juu jñ'oon'ñeen quii' n'onhan cha' tyi'cantyja n'onhan Tyo'ts'on ndo' ng'e jo', je'quindëë ntsin'man jon ñuaanhan.

13 Ndo' joo tsjan ntquen na tycyaa naijon na jen ntjö', jo' nn'an na condyehan jñ'oon' Tyo'ts'on. Yo na neinhan coy'onhan cüentahan'. Majo' tsijonhan'hin cha'vijon ntjon na ta'nan nch'iohan'. Ve' cüantyi ro xuee covantyja n'onhan, majo' ya na nndyo ncüii nnon na ityii'han' ng'eehan'hin, yajo' co'ndyehan.

14 Ndo' joo tsjan ntquen na tycyaa naijon na minntyjee' nda' nt'ööneon, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' jen ndyii' n'onhan ntyja na cotsam'anhan. Nin'cuen 'naanhan, nin'c'onhan ntyja na nanncoo' na tsixuan tsonnangue. Jo' na its'aahan' ntyja 'naanhan cha'vijon ntjon na tatue'.

15 Majo' joo tsjan na tycyaa naijon na ya ts'o, jo' nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on. Yo na xoncüee' n'onhan na conan'vehinhan', ndo' min na jndye nnon min na coquenonhan, majo' tyi'qui'ndyehinhan'. Ntyja na cotsam'anhan covityincyoo' na contjotyenhan ntyja 'naan'han'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' candi
(Mr 4:21-25)

16 Ndo' mantyi sinin Jesús ncüiichen jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han'. Tso jon ndëëhan: "Ta'nan ts'an na itscü'a chon candi ndo' ntscu' juuhan' yo xuaa oo ntyii' juuhan' tocjee' jndu. Chi ntsintyja ts'anhan' cha' xuee njnty'ia nn'an na ngoquee' jo'.

17 Tsoñ'en 'nan na mats'a nein na tyi'condye nn'anhan', manqueho' nnan'manho'han' ndëëhan. Ndo' ncüii cüii jñ'oon na tyi'quitsjö nc'i nanein, ngüentyja xjen na nque nn'an ninvaa tsonnangue ncüaa' n'onhinhan'. Nc'oon tyincyohan'.

18 "Yajo' quitquenho' cüenta jñ'oonmin' na matsinën ndëëho'. Ee xe na conan'veho'han', yajo' ntsi'manntyë jñ'oon ndëëho'. Majo' xe na aa tyi'quinan'veho'han', nts'aahan' na joo jñ'oon na cotji'ho' cüenta na covaa' n'onho', ve' jn'aanhan'."

Ndyee Jesús yo ntyje jon squehan na m'aan jon
(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

19 Ndo' tacju'han' tyjee' ndyee Jesús yo ntyje jon na m'aan jon, majo' tajndëë squehan na njnty'iahan jon jnaan' na jndye jndyi nn'an.

20 Ndo' nn'an na m'an jo' jnan'quindyiihan jon, jnduehan:

—Nnda' ta, ndyo'hö' yo nty'iu'hin' m'anhan ch'en. Nin'quinan'neinhan yo 'u'.

21 Ndo' t'a jon jndyuehan:
—Nque nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' cota'nguee'hinhan', joohan conduihan ndyö yo ntyjö.

Sichen Jesús jndye yo na iju ndaandue
(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

22 Ndo' tacju'han' ncüii xuee'ñeen tua Jesús quii' v'aandaa yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Tso jon ndëëhan:
—Cja ngüejndya ndaandue.
Ndo' jndui'han, ty'onhan, toty'ehan.
23 Ndo' viochen xjen na covet'iohan jo', ty'oon tsantsjon Jesús, tso jon. Ndo' tyioo ncüii jndye t'man, jndei tom'aanhan' nnon juu ndaandue'ñeen. S'aahan' na vatoo' v'aandaa na ityionhan' ndaa. Ninnquee' jn'aan' t'onhan.
24 Ndo' tentyjaa'han nnon jon, jnan'ntcüihan jon. Jnduehan:
—Nnda' ta, manchjehan' jaa tyqui'i' ndaa, na ntscüee'han' jaa.
Yajo' jnanquintyja jon, sityia' jon jndye yo na iju jndyi ndaandue'ñeen ndo' tacüentyjee'han'. Taquiñjonchenhan'.
25 Ndo' tso jon ndëëhan:
—¿Ndu na tyi'cantyja ya n'onho' ja?
Majo' joohan tyuehan ndo' tëvee' ngiohan. Ncüii ro ncüiihan taxee'han ndëë ntyjehan:
—Juu tsanva', ¿nin conduihin na min jndye ndo' ndaa iquen jon xjenhan', ndo' cota'nguee'han' jñ'oon 'ndyo jon?

TsanGerasa na m'aan jndyetyia quii' ts'on juu
(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

26 Jndë na tejndyahan juu ndaandue'ñeen na jnanhan Galilea, squehan ndyuaa Gerasa.
27 Xjen na jndui' Jesús v'aandaa, ncüii ts'an tsjoon'ñeen jndyoquitjon juuhin. Tijndye xuee na itsixuan juu yotyia quii' ts'on juu. Tacocüe juu ndiaa ndo' min tyi'c'oon juu vaa' juu. Ve' tomandyi'to juu ndi'nt'ua nt'oo.
28 Xjen na jndyiaa' tsan'ñeen Jesús, jndei sixuaa juu jnt'a yotyia'ñeen. Tconxtye juu nnon jon, jndei sinin juu, tso juu:
—¿Nin 'nan ntsa' ja, 'u' Jesús na condui 'u' jnda nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen? Mats'a ty'oo 'u' na tyi'ntsa' na quit'uiivi'han' ja.
29 Nnda' jñ'oon tso juu ee na jndë tco'xen Jesús na quindui' joo yotyia'ñeen quii' ts'on juu. Ee joo yotyia'ñeen, jndye jnda na jndë tquenhan' xjen 'naanhan'hin. Ee min na tonan'tyen nn'an tsan'ñeen yo carena yo ncjo na tot'uehan' nt'ö juu ndo' ng'ee juu, majo' toc'ioo' juu joo carena'ñeen. Ndë jo' tojñon jndyetyia'ñeenhin na cja juu ndyuaa naijon na ta'nan nn'an c'on.
30 Vi na jndë tso tsan'ñeen na nnda', taxee' Jesús nnon juu:
—¿Nchu jndyu'?
T'a juu, tso juu:
—Jndyu ja Legión.
Nnda' tso juu ee taxjen vaa jndye jndyi yotyia na jndë tua quii' ts'on juu.
31 Ndo' joo yotyia'ñeen, tont'ahan ty'oo Jesús na tyi'nc'ua jon ts'ian ndëëhan na c'ohan naijon na ntco'vi'han'hin.
32 Ndyovi' juu tyo'ñeen m'an ncüii tmaan' quintcu na cotquii o'. Jo' tan yotyia'ñeen nnon jon na ncyaa jon jñ'oon na ngoque'han quii' n'on joo quintcu'ñeen. Ndo' tyincyaa jon na vanaan.
33 Ndo' vi jndë na jndui' yotyia'ñeen quii' ts'on juu tsan'ñeen, tyeque'han quii' n'on quintcu'ñeen. Jo' na s'aahan' na ta' cho'ñeen jnannon o', tycyaa o' naijon na ty'a jndyi 'ndyo ndaandue, mana nchjehan' o' tyquii ndaa, tjë o'.
34 Ndo' joo nn'an na tota'ntyjee' quintcu'ñeen, vi na jndë jnty'iahan juu 'nan'ñeen na tui, jnan'nonhan, ty'ehan tsjoon. Tonan'quindyiihan nn'an na m'aan jndëë ndo' tsjoon na nnda' vaa 'nan na tui.
35 Ndo' joo nn'an na m'an jo' jndui'han, tyequijnty'iahan nin 'nan tui. Ndo' xjen na squehan naijon na m'aan Jesús, jnty'iahan juu tsan'ñeen na jndë jndui' yotyia quii' ts'on, vaquityen juu ngiaa' Jesús, ndo' na nnda', tyue jndyi nan'ñeen.
36 Ndo' nque nn'an na jndë jnty'ia ndëëhan 'nan na tui, jnan'neinhan ndëë nn'an 'nan na jndë tui. Chen chen jnduehan nchu tui na jn'man tsan'ñeen na totsixuan juu yotyia'ñeen.
37 Ndo' tsoñ'en nn'an ndyuaa Gerasa, tanhan nnon Jesús na quindui' ntcüe' jon quii' nt'anhan, ee tyue jndyihan ntyja 'naan' 'nan na tui. Ndo' na nnda', tua nnda' Jesús v'aandaa na vja ntcüe' jon ndyuaa Galilea.

38 Ndo' juu tsan'ñeen na jndë jndui' yotyia quii' ts'on, s'aa juu ty'oo Jesús na ncya jon
jñ'oon na chi ncja juu yohin, majo' tata'nguee' jon.
39 Tso jon nnon juu:
—Cja ntcüe' na m'an nn'an va'. Ndo' quitsu' ndëëhan tsoñ'en nnon naya na jndë its'aa
Tyo'ts'on yo 'u'.
Ya jo' tja ntcüe' tsan'ñeen, chen chen totsinin juu ndëë tsoñ'en nn'an tsjoon' juu ntyja
'naan' juu naya t'man na jndë s'aa Jesús yohin.

Yuscu chjo jnda Jairo
(Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

40 Tejndya nnda' Jesús ndaandue. Juu xjen na jndui' jon v'aandaa, m'an ncüii tmaan'
nn'an, nein jndyihan na tyjee' ntcüe' jon, ty'onhan cüenta jon ng'e tsoñ'enhan comin-
ndoo'han na ncüjee' ntcüe' jon.
41 Majuu xjen'ñeen tyjee'non ncüii ts'an na jndyu Jairo. Juu jon conintque ntyja 'naan'
vats'on 'naan nn'an judíos juu tsjoon'ñeen. Tconxtye juu tonnon Jesús, tcan juu na cja jon
vaa' juu.
42 Ee m'aan jnda jon yuscu na ninncüii ts'onhin na tuihin, jndë ncho've chuu' juu, majo'
jndë vave' juu.
Ndo' viochen xjen na ñjon Jesús nato na vja jon vaa' Jairo'ñeen, s'aahan' na tyen jndyi vja
jon ng'e na jndye jndyi nn'an.
43 Ndo' quii' nt'an nan'ñeen m'aan ncüii tsanscu na jndë ncho've chu vii' juu na
coc'a neoon' juu. Ndo' jndë ntycüii xoquitu' 'naan' juu na cont'a ndoto nasihin, majo'
min'ncüiihan tajndëë jnan'n'manhanhin.
44 Tatsindyoo'hin toxen' Jesús, jo' t'uii juu 'ndyo ndiaatco na cüe jon. Ndo' ninñoon'
tacüentyjee' na coc'a neoon' juu.
45 Ndo' na tui na nnda', jo' taxee' Jesús, tso jon:
—¿Nin juu t'uii ja?
Tsoñ'en nan'ñeen jnduehan na tyí'quindiohan. Ndo' jo' tso Pedro:
—Nnda' ta, jndye jndyi nn'an jndë condiquinto' ngia' ata nchjehan' 'u' cont'ahan.
46 Majo' t'a Jesús, tso jon:
—M'aan nin ts'an na vii' na t'uii ja. Ee nchji ya na jndë tijnt'ue najndei na condui ja na
jn'man tsan'ñeen.
47 Ndo' juu tsanscu'ñeen, vi na jndë taa' ts'on juu na ntyjii Jesús nchu vaa na s'aa juu,
sindyoo'cyahin nnon jon na coviquijnty'ehin. Tco'xtye juu na tonnon jon. Ndo' tondëë
tsoñ'en nn'an, tji' jndyoyu juu nin ng'e'ñeen na t'uii juu ndiaa' jon, ndo' ntyja na ninñoon'
na jn'man juu.
48 Ndo' tso Jesús nnon juu:
—'U' jnda, ng'e na mavantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'. Nanein cja' ntcüe' va' na
min'ncüii tajñuaan' ts'on 'u'.
49 Ninvaa na itsinin Jesús ndo' tyjee'non ncüii ts'an na jnan vaa' juu Jairo'ñeen, juu tsan
na conintque vats'on. Itso tsan'ñeen nnon jon:
—Jndë tue' yuscuchjo jnda'. Tavintsichjuntyi'chen' taha'.
50 Majo' jndyii Jesús na nnda' tso tsan'ñeen. Jo' tso jon nnon Jairo:
—Tyi'nty'ue', xia'ntyi cantyja tson' ja, ya jo' ntjo ya ntcüe' yuscuchjo jnda'.
51 Ndo' vi na jndë tuee' jon vaa' Jairo'ñeen, xia'ntyi nquii jon taquee' jo' yo Pedro yo
Santiago yo nin'Juan, manin' yo nn'an na nda yuscuchjo'ñeen.
52 Majo' tsoñ'en nn'an na m'an juu v'aa'ñeen jndei conan'xuaahan, cotyueehan ntyja
'naan' juu ts'oochjo'ñeen. Ndo' tso Jesús ndëëhan:
—Quitsacüentyjee'ho' na cotyueeho' ee chito jndë tue' juu, ve' itso juu.
53 Majo' joohan ve' toncohan Jesús ng'e ngio yahan na jndë tue' juu yu'ñeen.
54 Ndo' t'uii jon nt'ö juu, jndei sinin jon, tso jon:
—'U' nian, quinanquintyja'.
55 Maquintyjachen tando' nnda' juu ndo' ninñoon' jnanquintyja juu. Ndo' juu Jairo yo
scuu' jon, t'ua Jesús ts'ian ndëëhan na ncyahan 'nan na ntcüa' yuscuchjo'ñeen.
56 Ndo' joo nan'ñeen, tevee' jndyi ngiohan na vando' nnda' ndahan, majo' tquen Jesús
jñ'oon ndëëhan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nduehan nchu vaa 'nan na s'aa jon.

9

I'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an na ncho've
(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

1 Jndë na sincüi Jesús nn'an na ncho've, juu najndei na condui jon, tyincyaa jon
na quinan'xuanhinhan' cha' ndëë ntji'han ncüii cüii nnon yotyia, ndo' na nndëë
nnan'n'manhan nn'an na conan'xuan ntycu.
2 T'ua jon ts'ian ndëëhan na c'oncyahan jñ'oon ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an
ndo' na nnan'n'manhan nn'an v'i.
3 Tso jon ndëëhan:
—Min'ncüii 'nan tyi'ntsay'onho' na nc'oho' nato, min ts'oon na ntyjaho' na nc'oho',
min tjanche na ngocue s'on, min 'nan na ntcüa'ho', min xoquitu', min ve ntjo ndiaa
tyi'ntsay'onho'.
4 Ndo' min'cya ro vaa' ts'an na ntsqueho', quintjoho' jo' ata xjen na nndui' ntcüe'ho' juu
tsjoon'ñeen.
5 Ndo' minninchen tsjoon na tyi'nin'cy'on nn'an cüenta 'o', juu xjen na condui'ho' jo',
quinan'cyaaho' ts'ojndë na chuu' ng'eho'. Ndö' vaa quint'aho' cha' cüji' jndyoyuhan' nacjo
nan'ñeen na taty'onhan cüenta jñ'oon' nquii Tyo'ts'on.
6 Ndo' nque nn'an ncho've'ñeen jndui'han, ty'ehan tsochen njoon quijndë, toninncyahan
jñ'oon naya ndo' tonan'n'manhan nn'an v'i na m'anhan ncüii cüii joo.

Ndicüaa' ts'on Herodes ntyja 'naan' Jesús
(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

7 Juu Herodes, tsan na toco'xen ndyuaa Galilea, jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' tsoñ'en 'nan
na tots'aa Jesús. T'man totsiquijñ'eenhan'hin ee minndyechen nn'an tonduehan na jndë
vando' nnda' Juan na tue' juu, ng'e jo' na its'aa Jesús joo ts'ianmin'.
8 Ndo' minndyechen nn'an tonduehan na nquii Elías jndë tityincyoo' nnda'hin. Ndo'
mañoon vendyehan tonduehan na jndë vando' nnda' ncüii nque nan'ñeen na toninncya
jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa.
9 Majo' itso Herodes:
—Nquii Juan jndë tue' jon, ee ncö t'ua ts'ian na jnan xquen tsan'ñeen. Nquii tsanva', ¿Nin
ts'an conduihin na tijndye jñ'oon na mandyi ntyja 'naan' juu?
Ng'e na nnda', tojoo' ts'on Herodes na nndyiaa' jon Jesús.

Tyincyaa Jesús na tcüa' 'on min nannon
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44; Jn 6:1-14)

10 Nn'an na ncho've na t'ua Jesús ts'ian ndëëhan, vi jndë na sque ntcüe'han,
jnan'quindyiihan jon tsoñ'en 'nan na jndë tont'ahan. Ya jo' tachu jonhan ndo' ty'ehan na
ninnquehan ncüii joo ndyoo' tsjoon Betsaida.
11 Majo' nque nn'an na jndye jndyi'hin, vi na jndë taa' n'onhan na nnda', tentyjahan
toxen' jon. Ty'oon jon cüenta nan'ñeen ndo' totsinin jon ndëëhan ntyja 'naan' na ico'xen
Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Ndo' sin'man jon ntyjehan nanv'i.
12 Xjen na vaman, nque nn'an na ncho've'ñeen, tentyjaa'hin nnon jon. Jnduehan:
—Quijñon' nanmin' na quindui' ntcüe'han na nc'ohan njoon quijndë yo rancho 'naan
nn'an na m'an xi'jndio na quijnt'uehan yuu ya na ntsquehan ndo' na nnan'jndahan 'nan
na ntcüa'han, ng'e ntjoohin naijon na m'an nein, ve' quii' jndëëhan'.
13 Majo' t'a jon, tso jon ndëëhan:
—'O' ncyaho' 'nan ntcüa'han.
T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:
—Aa já xia'ntyi nin'on tan' tyoo' na y'ŏn yo ve quitscaa. Majo' ¿Yuu xjen'ñeen' na
nninnonhan'? Taquintyja xe na aa ntsanan'jndá 'nan na ntcüa' tsoñ'enhan.
14 Joo nannon'ñeen its'aahan' cha'na 'on minhan. Majo' itso Jesús ndëë joo ncho've nn'an
na totsay'onhan jñ'oon yohin:
—Quint'aho' na cüendyuaa nanmin' na venn'an venn'an ncho'nquihan na ncüii cüii
tmaan'.
15 Ndo' jnt'ahan na nnda', ndo' tyecüendyuaa tsoñ'en nan'ñeen.
16 Jndë jo' ty'oon Jesús cüenta joo 'on tan' tyoo' yo ve quitscaa'ñeen. Jnonndë jon
quiñoon'ndue, tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Jndë jo' tyjee jon xjen
ntan'han', tyincyaa jonhan' ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na
ncyahinhan' ndëë nan'ñeen.
17 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen tcüa' tacjohan, ata jnty'ichenhan' 'nan na tcüa'han. Ndo' nque
nn'an na tonan'jonhan yo Jesús, jnan'quitoo'han ncho've ntque yo ntan' na jnty'ihan'.

Icüji' jndyoyu Pedro na condui Jesús Mesías
(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

18 Ncüii jon xjen na m'aan Jesús ncüii joo na ninnquii jon na itsinin jon nnon Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, squenonhan na m'aan jon. Taxee' jon ndëëhan, itso jon:

—¿Nin juu condue nn'an na condui ja?

19 T'ahan 'ndyo jon, jnduehan:

—M'an nn'an na conduehan na 'u' Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an. Ndo' vendyechen nn'an conduehan na 'u' Elías. Ndo' mantyi m'an nn'an na conduehan na 'u' ncüii nque nn'an na ndyu na toxen'chen toninncyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, na jndë vando' nnda'.

20 Ya jo' taxee' Jesús ndëëhan, itso jon:

—Ndo' 'o' je', ¿Nin juu condueho' na condui ja?

T'a Pedro, itso jon:

—'U' condui nquii Mesías na sijnda' Tyo'ts'on na jndyo'.

Itsiquindyi Jesús ntyja na ngenon jon navi' t'man
(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

21 Ndo' jaa' jñ'oon sinin jon ndëëhan na min'ncüii nnon ts'an tyi'nduehan na nnda'.

22 Ndo' mantyi tsontyichen jon ndëëhan:

—Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, mancüiixjen tsixuan na ngenön jndye nnon navi'. Ee nn'an na conintque ndëë ntyjëëhë nn'an judíos, yo ntyee na conintque ndëëhan, yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, nc'onhan na tyi'cuee' n'onhan ja. Majnda' na nnan'cuee'han ja. Majo' juu xuee na jndë ndye na t'iö, ngüant'ö xcö.

23 Ndo' tsoñ'en nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon ndëëhan:

—Min'ninchen ts'an na nin'quitsixuan juu ntyja njan, icanhan' na cüjihin ntyja na itsitiu nquii juu, min xe na aa ntscuee'han'hin cha'xjen na ntscuee'han' ja. Ndo' mantyi quindyotsijonhin ntyja na mats'a.

24 Ee minninchen ts'an na incyaahin na quitjon juu min'cya nnon 'nan na ngenon juu ng'e na m'aan juu ntyja njan, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' tsan'ñeen. Majo' minninchen ts'an na int'ue nquii nchu vaa nts'aa cha' ntjo yahin tonnon jon, mave' jnaan' jo' ngitsu ñuaan' juu.

25 Mang'e na nnda', ¿Yuu vaa na itejndeihan' ts'an min xe na aa ninvaa tsonnangue cuaahan' 'naan' juu ee xe na aa nnda' na ntyja ts'on juu, itsityuii' nquiihin, oo itsiquitsu nquiihin?

26 Ndo' minninchen ts'an na m'aan na jnaan' juu ntyja njan ja, yo ntyja 'naan' jñ'oon naya njan, ja na condui ts'an na jnan quiñoon'ndue, nc'ön na ngüejn'an ntyja 'naan' tsan'ñeen. Nts'aahan' na nnda' juu xjen na nndyö nnt'a na ntco'xën tsoñ'en yo na condit'maan' ja, ndo' yo na condit'maan' nquii Tyëhö' yo ángeles na ji'ua conduihan.

27 Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', ñ'en minndyeho' na m'anho' ntjoohin xe'cüje tyuaa'ho' ata njnty'ia jndyeeho' juu na itye'ntjon Tyo'ts'on.

Ntyja na siñoonhan' Jesús
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

28 Tëca cha' nen xuee na sinin Jesús jñ'oonmin', ndo' tay'oon jon Pedro yo Santiago yo nin'Juan, tëva jon ncüii tyo' yohan na ntsinin jon nnon Tyo'ts'on.

29 Ndo' viochen xjen na itsinin jon nnon Tyo'ts'on, ncüiichen nnon siñoonhan' nnon jon, ndo' s'aahan' na quichi'tyen ndiaa' jon cha'vijon condui ndui' chon tsuee.

30 Ndo' quitquenho' cüenta, tityincyoo' ve nannon na conan'neinhan yo jon, nquii Moisés yo Elías.

31 Joohan sixueehan' xi'jndio na ninvaahan, ndo' jnan'neinhan yo jon ntyja 'naan' navi' na ngenon jon na ngue' jon Jerusalén cha'xjen na jndë sijnda' Tyo'ts'on.

32 Ndo' Pedro yo nn'an na tom'an yohin, jaa' jndyi nchje tsantsjonhan, majo' xjen na tji'han tsantsjon ndëëhin, jnty'iahan na quixuee na tsixuan Jesús ndo' mantyi jnty'iahan ve nannon'ñeen na m'anhan ngiaa' jon.

33 Juu xjen na jndui' ntcüe' nan'ñeen na m'aan Jesús, itso Pedro nnon jon:

—Nnda' ta, ya jndyi vaa na m'an ntjoohin, cüa, nnan'yá ndye xque'ncüan', cüiihan' cüenta', ncüiichen cüentaa' nquii Moisés ndo' ncüiichenhan' cüentaa' juu Elías.

Nnda' tso jon ng'e ve' sininto jon, ta'nan sitiu jon.

34 Ninvaa na tsinin jon jñ'oonmin', ndo' jndyocue ncüii chincyu na iscu'han'hin. Mioon jndyi tyuehan xjen na tyioo chincyu'ñeen xi'jndiohan.

35 Ndo' quityquii' juu chincyu'ñeen je', tic'uaa jndyee' nquii Tyo'ts'on, itso jon:

—Ndöhin jnda na venchji jndyihin. Quindyeho' jñ'oon na itsinin jon.

36 Jndë na tic'uaa jndyee' Tyo'ts'on, xjen na jnty'ia nnda'han, ninnquii Jesús vi m'aan.
Ndo' juu xjen'ñeen min'ncuii nnon ts'an ta'nan jnduehan ntyja 'naan' juu nan'ñeen na
jnty'ia ndëëhan.

Sin'man Jesús ncüii yus'a chjo
(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

37 Ndo' tonco ncüiichen xuee ya na jndë jndyocue ntcüe'han juu tyo'ñeen, tëquitjon ncüii
tmaan' nn'an na jndye jndyi joohan.
38 Quii' juu tmaan'ñeen, sixuaa ncüii ts'an, tso juu:
—Nnda' ta, quitsa' vi naya'ñeen na quindyia' chjo nin 'nan iquenon yus'a chjo jnda,
majuuñ'en juu na tuihin.
39 Ndo' ncüii yutyia na nay'oonhin, ndo' xjen na itsijaa'han' cjoo' juu, its'aahan' na jndei
itsixuaa juu. Coquenhin ndo' condui' chon' 'ndyo juu. Yo nc'ua jndyi i'ndyiihan'hin ndo'
itsintycüiihan' najndei juu.
40 Ndo' nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo 'u', jndë s'aa ty'oohan na quitji'han juu
yutyiava', majo' tajndëë nt'ahan.
41 T'a Jesús, tso jon ndëë nn'an na totsay'onhan jñ'oon yo jon:
—'O' nn'an na tyi'cantyja n'onho' min tyi'xoncüe na conan'tiuho'. ¿Tsa'nnda' xjen vio na
jndë jöm'an yo 'o' na matsiquii ts'ön 'nan na cont'aho'?
Ndo' tso jon nnon tye lu chjo'ñeen:
—Quindyoyon' lu jnda'hö' ndöhin.
42 Ndo' juu xjen na ndyotsindyoo'hin, isquioo yutyia'ñeenhin, ndo' jndei coquenhin,
majo' sityia' Jesús juu yutyia'ñeen. Sin'man jonhin ndo' tyincyaa jonhin nt'ö tye juu.
43 Ndo' tsoñ'en nn'an na jnty'ia na nnda', vacue t'oon n'onhan ntyja 'naan' na t'man
najndei na condui nquii Tyo'ts'on.
Ndo' viochen xjen na tsoñ'en nn'an tovavee' ngiohan ntyja 'naan' 'nan na tots'aa jon,
sinin jon ndëë joo nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:

Itsiquindyi nnda' Jesús ntyja 'naan' na nnan'cuee' nn'anhin
(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

44 —Ya ya quitquenho' cüenta jñ'oon na matsjö ndëëho'. Ja na condui tsans'a na t'ua
Tyo'ts'on ts'ian nnön na cö'xën tsoñ'en nn'an, nninncyaa ts'an cüenta ja nduee nn'an.
45 Majo' tataa' n'onhan nchu vaa itsiquindyi jñ'oonva' ng'e iscu' Tyo'ts'on na ncüaa'
n'onhinhan'. Ndo' mantyi ncyaahan na nta'xee'ntyichenhan nnon jon nchu vaa it-
siquindyihan'.

¿Nin juu na njonntyichen condui?
(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

46 Xjen'ñeen joo nn'an na ncho've, tonan'jndyehan jndyuehan nin ncüii nquehan njon-
ntyichen ndui' quii' nt'an ntyjehan.
47 Ng'e na nchjii Jesús na nnda' vaa na tondyii' n'onhan, jo' ty'oon jon ncüii yuchjo, s'aa
jon na cüentyjee' juu na tongiaa' jon.
48 Jndë jo' tso jon ndëëhan:
—Yuchjova, min na chjohin ngioho', majo' chuhan' na cüineinho'hin, ng'e na co-
nan't'maan'ho' ja. Ee xe na aa njon ncüii yuchjo ngioho' cha'na juu, ya jo' itsi'manhan'
na ja neinho'. Ndo' xe neinho' ja, ya jo' mantyi neinho' nquii Tyo'ts'on na t'ua jon ts'ian
nnön na jndyö. Minninchen ncüii 'o' na iju'cjehin quii' nt'anho', ndo' min tyi'quitsijñ'oon'
juu na ntsiquinjon nquiihin, juu tsan'ñeen t'man conduihin naijon na ico'xen Tyo'ts'on.

Nn'an na tyi'quinan'vehan nacjö, conduihan nn'an na m'anhan ntyja njan
(Mr 9:38-40)

49 Ndo' t'a Juan, tso jon nnon Jesús:
—Nnda' ta, jnty'iá ncüii ts'an na yo xue' icüji' juu yotyia quii' n'on nn'an. Ndo' jnduë nnon
juu na tavints'aa juu na nnda' ng'e tyi'cay'oon juu jñ'oon yo jaa.
50 Majo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:
—Tyi'ndueho' na tants'aa juu na nnda', ng'e ts'an na tyi'tsuehin nacjo', itsijonhin ntyja
'nan'.

Itsityia' Jesús Santiago yo nin'Juan

51 Ya na jndë tindyo na ngüentyja xjen na ngava ntcüe' Jesús quiñoon'ndue, ya jo' ninncüii
ntyjii jon na vja jon Jerusalén.
52 Jo' jñon jndyee jon vendye nn'an na c'ohan ncüii tsjoon chjo na m'an nn'an Samari-
tanos na nnan'jnda'han na nguee' jon tsjoonhan.
53 Majo' joo nn'an tsjoon'ñeen tyi'quint'ue n'onhan na ntjo jon jo' ng'e taa' n'onhan na vja
jon Jerusalén.

54 Majo' juu Santiago yo nin'Juan na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, ya na
jnty'iahan na nnda' jnt'a nn'an samaritanos'ñeen, jnduehan:
—Nnda' ta, ¿Aa ngüangue' na nnt'á cha'na s'aa nquii Elías? ¿Na ngitán chon na nnanhan'
quiñoon'ndue na quioohan' cjo nanmin' na ntscohan'hin?
55 Majo' tequen Jesús, t'man jon ndëëhan, tso jon ndëëhan:
—'O' min ndicüaa' n'onho' nin ncüii nnon na nan'xuanho'.
56 Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, chito jndyö
na ncüji' na cotando' nn'an. Ja jndyö na ntsin'man ñuaanhin.
Ya jo' ty'entyichenhan na ntsquehan ncüiichen tsjoon chjo.

Nn'an na nin'quinan'jonhan ntyja 'naan' Jesús
(Mt 8:19-22)

57 Viochen xjen na co'ohan nato, tso ncüii ts'an nnon Jesús:
—Ta, ncjö yo 'u', minyuuchen na vja'.
58 Ndo' t'a Jesús 'ndyo juu, itso jon:
—Ndyondye min ndue' na coto' o', ndo' quintsahin' min ntycyaa o', majo' ja na condui
ts'an na jnan quiñoon'ndue, min yuu na ngüajndyëë, tyi'jnda'.
59 Ndo' tso Jesús nnon ncüiichen ts'an:
—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.
Majo' t'a tsan'ñeen 'ndyo jon, tso juu:
—Nnda' ta, ncya' chjo jñ'oon na ndix'ëntyëchën tyëhö', ndo' ya na jndë ty'iu jahin, ya jo'
yuu' je', ntsijon ja yo jñ'oon na mancya'.
60 Majo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu, tso jon:
—M'aan nn'an na itsijonhan'hin cha'vijon nt'oohan. Quity'iu nquehan ntyjehan. Majo'
'u' cja' ncya' jñ'oon ndëë nn'an na quita'nguee'han na ntye'ntjon Tyo'ts'onhan.
61 Ndo' tso ncüiichen ts'an nnon jon:
—Ta, ntsijon ja yo jñ'oon na mancya' ndo' yo ts'ian na matsa', majo' ncya' chjo jñ'oon na
jöcüan jndyëë nn'an v'a, jndë jo' yuu' ncjö yo 'u'.
62 T'a Jesús 'ndyo juu, itso jon:
—Minninchen ts'an na ita' juu na vjatsijonhin ntyja njan ndo' ninnquii'chen ñjon ts'on
juu naijon na jndë jnty'ii juu, itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ts'an na it'uii larao na itsitiuu
juu tyuaa, ndo' ninnquii'chen vequen juu toxen' juu. Je'cüijnt'uehin quityquii' na ico'xen
Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan.

10

I'ua Jesús ts'ian ndëë nn'an na ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve

1 Jndë na tenon nan'min', tjintyichen Jesús ncüiichen vi ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve
nn'an. Ndo' t'ua jon ts'ian ndëëhan na ve vehan nc'o jndyeehan ncüii cüii tsjoon yo ncüii
cüii joo naijon na ndëcya ncja nquii jon.
2 Vitjachen na nndui' nan'ñeen na ty'ehan, itso jon ndëëhan:
—Jndye nn'an m'an na tacondyehan jñ'oon naya. Itsijonhan'hin cha'vijon ntjon na jndë
tman. Majo' nn'an na cotantjon na ntyjehan juuhan', min'chjo tyi'jndyehan. Ve' ng'e jo',
quitanho' nnon Tyo'ts'on na nquii jon 'naan' jon joo ntjon'ñeen, na quijñonntyichen jon
nn'an na cotantjon na ntejndeihinho' na ntji' jndyoyuho' jñ'oon naya njan ndëë nan'ñeen.
3 Ndo' tsontyichen jon ndëëhan: Cüa, c'oho' naijon na jndë tsjö ndëëho'. Quitquenho'
cüenta, 'o' na conduiho' na ya nn'anho', ma'ua ts'ian ndëëho' na nc'onho' quii' nt'an nn'an
natyia nn'anhan. Itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na m'an quinman quii' nt'an lobo.
4 Tyi'ntsay'onho' che na ñjon xoquitu', min chetsja', min ntcoon. Ndo' chito jndye jndyi
jñ'oon na nnan'neinho' yo nn'an na ntjonho' nato.
5 Ndo' minninchen v'aa naijon na ntsqueho', ncya jndyeeho' ts'on joo nn'an m'an
juu v'aa'ñeen. Quindueho' ndëëhan: "'O' ntyjë na m'anho' v'aavahin, ncya Tyo'ts'on na
tajñ'man ts'onho' na tonnon jon."
6 Ndo' joo nn'an na m'an jo', xe nan'xuanhan na ncy'onhan cüenta juu naya na tajñ'man
ts'onhin, ya jo' nndui cha'xjen na cotanho'. Majo' xe na aa tyi'quinan'xuanhan na
ncy'onhan cüenta juu nay'ñeen, tyi'xe'quintjohan' yohan.
7 Ndo' minninchen v'aa na ntsqueho', jo' quintjoho'. Ndo' min'cya ro 'nan na nninncya-
han na ntcüa'ho', jo' cüa'ho' ndo' cüeho'han'. Ee chuhan' na nndaho' 'nan na icanhan' 'o'
ntyja 'naan' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on, cha'xjen juu tsan na ivantjon tsixuan juu na
ncy'oon juu cüenta 'nan na ivantjon juu.
8 Min'cya ro tsjoon na ntsqueho' ndo' ncy'on nan'ñeen cüentaho', cüa'ho' minninchen 'nan
na nnincyahan ndëëho'.

9 Ndo' quinan'n'manho' nn'anv'i na m'an jo' ndo' quindueho' ndëë nn'an tsjoon'ñeen: 'O' ntyjë, jndë tentyja xjen na nninncyaho' na ntco'xen Tyo'ts'on 'o' nchu vaa na cotsam'anho'.
10 Majo' xe na aa ntsqueho' ncüii tsjoon ndo' min tyi'cy'on nan'ñeen cüentaho', quindui' ntcüe'ho' nata tsjoonhan na quitji' jndyoyuho' nacjohan.
11 Quindueho' ndëë nan'ñeen: Juu ts'ojndë tsjoonho' na chuu' ng'ë, conan'cyáhan'. Cont'á na nnda' cha' cüaa' n'onho' na tyi'nin'cy'onho' cüenta juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' quitquenho' cüenta na jndë tentyja xjen na ninncyaho' na ntco'xen jon 'o' ntyja na cotsam'anho'.
12 Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', ya na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na jndë jnan'tjahan nnon jon, vi'ntyichen ntquenon nn'an na tyi'cy'onhan cüenta 'o', chintyi juu navi' na tquenon joo nn'an tsjoon Sodoma.

Vi' ntquenon nn'an njoon na tyi'nin'quinan'quindëhan
(Mt 11:20-24)

13 "'O' nn'an tsjoon Corazín, vi' jndyi ntquenonho'. Mantyi 'o' nn'an tsjoon Betsaida, vi' jndyi ntquenonho'. Ee nque nn'an tsjoon Tiro yo Sidón, xe na aa si'man ndëëhan nchu vaa najndei na condui ja cha'xjen na jndë si'man ndëë nqueho', ya jo' cje ro jndë ntcüe' n'onhan jnanhan. Ee joo nan'ñeen, cha' tsi'manhan' na contcüe' n'onhan jnanhan tonnon Tyo'ts'on, tcüehan ndiaatsja' ndo' tyiohan tsjaa' nquenhan.
14 Mang'e jo', juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, jantyichen nt'uiivi'han' 'o', chichen nque nn'an Tiro yo Sidón'ñeen.
15 Ndo' mantyi 'o' nn'an tsjoon Capernaum, ¿Aa ng'e jndye ts'ian t'man na tots'a tyquii' nt'anho', jo' cotji'ho' cüenta na ntsqueho' quiñoon'ndue? Jñ'oon na mayuu', ncju' Tyo'ts'on 'o' naijon na m'an nt'oo. Mana ngitsuñ'en tsjoonho'."
16 Ndo' itsontyichen jon ndëë nan'ñeen na t'ua jon ts'ian ndëëhan: "Minninchen ts'an na indyii jñ'oon na coninncyaho', jñ'oon njan indyii juu, ndo' juu ts'an na vennoon' juu jñ'oon na concyaho', mantyi ivenoon' tsan'ñeen ja, ndo' nquii ts'an na ivenoon' juu ja, mantyi ivenoon' juu nquii jon na t'ua ts'ian nnön na jndyö."

Sque ntcüe' ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve nan'ñeen
17 Joo ndyenn'an ncho'nqui vantjo' ve nan'ñeen na t'ua Jesús ts'ian ndëëhan, sque ntcüe'han na m'aan jon na nein jndyihan. Jnduehan:
—Nnda' ta, xjen na cotjí' xue' na cotoxĕn yotyia na quindui'han quii' n'on nn'an, cota'nguee'han.
18 Majo' t'a jon, tso jon ndëëhan:
—Jnty'ia na jnan Satanás quiñoon'ndue na tyioohin cha'vijon chon tsuee na jndë tyuii' juu najndei na tsixuan juu.
19 Quitquenho' cüenta, ja jndë tyincya na conan'xuanho' juu najndei na condui ja na c'oonhan' yoho'. Mats'a na nnda' cha' min na ndyueho' quindu, min quintjö, majo' min'chjo tantjonho'. Ndo' nnanho' yo tsoñ'en najndei na tsixuan juu Satanás na m'aan juu nacjoho'.
20 Majo' min na nnda', tyi'nc'onho' na neinho' ve' ntyja na cotjue'cje yotyia ndëëho'. 'O' c'onho' na neinho' ng'e quiñoon'ndue, jo' na jndë jndui ngueho'.

Itsi'manhan' na neiin' Jesús
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

21 Majuu xjen'ñeen, tyincyaa Espíritu Santo na neiin' ts'on Jesús. Tye' na itsinin jon nnon Tyo'ts'on, tso jon:
—Tye'hë, matsit'man' ja 'u' na condui 'u' na maco'xen' quiñoon'ndue yo tsonnangue. Ee joo jñ'oonmin', 'u' jndë ty'iu'han' ndëë nn'an na cotji' nquehan cüenta na jnda' jndyi nquenhan yo nn'an na jen t'man covaa' n'onhan ngiohan. Majo' nque nn'an na nty'iachen, jndë si'man'han' ndëëhan. Ncya ya 'u' Tye' na nnda' vaa na tëvee' nchji'.
22 Sininntyichen Jesús ndëë nn'an, tso jon: "Nquii tyëhö' Tyo'ts'on, tsoñ'en jndë tyincyaa jon nt'ö. Ndo' tanin ts'an na ivaa' ts'on nchu tsixuan na condui ja jnda jon, xia'ntyi nquii jon ntyjii. Min tanin ts'an na ivaa' ts'on nchu vaa condui nquii Tyëhö', xia'ntyi ncö na condui ja jnda jon ntyjihan', ndo' mantyi minninchen ts'an na nt'ue ts'ön na ncüaa' ts'on nchu vaa na tsixuan jon."
23 Xjen na tom'aan Jesús yo nn'an na conan'jonhan yo jñ'oon na toninncyaa jon na ninnquehin, tso jon ndëëhan: "Ityio Tyo'ts'on jn'aan 'o' na m'anho' yo ja na cojnty'ia ndëëho' ts'ian na mats'a.
24 Quindyeho' na matsjö, jndye nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen yo nin'nn'an na t'man tonduihan na totoxenhan, joo nan'ñeen tontyja jndyi n'onhan na nin'quijnty'ia ndëëhan joo 'nan na cojnty'iaho' naneinhin, ndo' na nin'quindye jndyihan

joo jñ'oon na condyeho', majo' ta'nan jnty'ia ndëëhan ts'ian na mats'a min tana jndyehan jñ'oon na mancya."

Jñ'oon ntyja 'naan' ts'an ndyuaa Samaria na tyi'quitsiquindyi nquii'han'

25 Ya jo' ncüii ts'an na tsi'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, tyjee' juu na m'aan Jesús. Ve' nt'ue juu nchu vaa ngitso Jesús cha' quityii'han' ng'eehan'hin. Taxee' juu nnon jon:

—Nnda' ta, ¿Nin 'nan chuhan' na quits'a cha' ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan?

26 T'a Jesús 'ndyo juu:

—Juu jñ'oon na tquen Moisés, ¿nchu vaa itsiquindyihan'? ¿Nchu vaa na itsi'manhan' ya na matsijnan'han'?

27 T'a tsan'ñeen, itso jon:

—Jñ'oon'ñeen, ndö vaa itsiquindyihan': Cüivenchji' nquii Tyo'ts'on na conduihin na ico'xen jon 'u' yo na xoncüee' tson', ndo' yo ninvaa ñuan 'nan' yo ninvaa na condëë matsa', ndo' yo ninvaa na jnda' xquen'. Ndo' mantyi itsiquindyichenhan': Cüivenchji' minninchen ts'an cha'xjen na vi'ntyjii nquii 'u'.

28 Tso Jesús nnon juu:

—Jndyoyu jñ'oon na tsu'. Jñ'oonmin' quitsiquindë'han', ya jo' ntsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan'.

29 Majo' juu tsan'ñeen, nin'cüji' ya nquiihin, taxee'ntyi juu nnon Jesús:

—Ndo' ¿Nin juu ts'an na icanhan' na cüivenchji jahin cha'xjen na vi'ntyjii nquii ja?

30 T'a Jesús, itso jon:

—Tom'aan ncüii ts'an. Jnan juu Jerusalén na vacue juu tsjoon Jericó, ndo' tjonhin nannty'uee. Tji' nan'ñeen 'naan' juu, ndo' jnan'quee'hanhin, jnty'ehanhin na vave' juu.

31 Ndo' sijonhan' na ncüii tyee 'naan nn'an judíos vacue jon juu nato'ñeen. Majo' ya na ntjii jon juu tsan'ñeen, ve' tancyaa jon ntyee', na tanon jon jo'.

32 Ndo' ncüiichen ncüii ts'an na tuihin tsjan Leví, manin' cüajon s'aa juu. Xjen na tuee' juu naijon na vaquityen tsan'ñeen, ve' tëncyaa juu ntyee' na tenon juu jo'.

33 Majo' ncüii ts'an ndyuaa Samaria na mantyi vja juu nato'ñeen, tatsindyoo'hin. Ndo' ya na jndyiaa' juu tsan'ñeen, tyioo na ndyia' jndyi juu nchjii jon.

34 Tantyjaa'cya juu nnon tsan'ñeen. S'aa juu nasihin, tyio juu nchen' yo vinon nquii naijon na jnan'quee' nannty'uee'ñeenhin. Jndë jo' sityen juu ndiaa jo'. Ndë jo' juu quioo' na quintyjo juu, tyio juu tsan'ñeen nacjoo' o'. Tay'oon juuhin v'aa naijon na cotsque ya nn'an. Jo' tixee' juuhin.

35 Ndo' ncüiichen xuee vi jndë mavja juu na tonnonchen, tyincyaa juu ve s'on denarios nnon nquii ts'an na vaa' v'aa'ñeen. Tso jon nnon tsan'ñeen: "QuitiXee' ya' tsanvahin ndo' xe na aa vaa na ntsiquitsu'ntyi'chen' na matixe'hin, ya na ncüenön ntcü'ë, ya jo' ndyiönhan'."

Ndö' jñ'oon sinin Jesús na tyi'quitsi'man nquii'han'.

36 Ndo' taxee' jon nnon juu tsan'ñeen, tsan na tsi'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés:

—Joo ndye nan'ñeen, ¿Nchu vaa na macüji' cuenta? ¿Nin ncüii joohan na si'man juu na conduihin ntyje juu tsan na tjon natë'?

37 T'a tsan'ñeen, tso juu:

—Juu tsan na t'oon na ndyia' ro nchjii juu yo nquii tsan na tjon natë'.

Ndo' tso Jesús nnon juu:

—Mantyi 'u', cja' ndo' majuuntyihan' quitsa'.

Tja Jesús na m'aan Marta yo María

38 Vi jndë sinin Jesús jñ'oonmin', tjantyichen jon yo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Squehan ncüii tsjoon chjo yuu jon na m'aan ncüii tsanscu na jndyu Marta. Sintjoo' juu jon vaa' juu.

39 Ndo' m'aan tyje juu na jndyu María. Juu tsanscu'ñeen tovaquityen juu ngiaa' Jesús na indyii juu jñ'oon na itsinin jon.

40 Majo' Marta tavijndei juu yo ts'ian. Jo' tatsindyoo'hin nnon Jesús, tso juu:

—Nnda' ta, ¿Aa mandyia' na i'ndyii tyjöhö' ja na ninncö matsijñ'ön'? Quitsu' nnon juu na quitejndei juu ja.

41 T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:

—'U' ntyjë Marta, 'u' jndye jñ'oontiu m'an' na itsiquijñ'eenhan' 'u'.

42 Majo' ninncüii vaa na icanhan' na quits'aa ts'an. Juu María jndë tjii juu naya'ñeen na njonntyichen tsixuanhan'. Ndo' min tyi'xe'quityjë naya 'naan' juu.

11

Itsi'man Jesús nchu vaa na nnan'nën nnon Tyo'ts'on
(Mt 6:9-15; 7:7-11)

1 Ncüii jon tom'aan Jesús ncüii joo na itsinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndo' vi na jndë sinin jon,
ncuii nque nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso juu nnon jon:
—Ta, quitsi'man' ndë nchu vaa nnan'nën nnon Tyo'ts'on, cha'xjen nquii Juan totsi'man
jon ndëë nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa jon.
2 T'a Jesús, tso jon ndëëhan:
—Xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, quindueho':
'U' Tyë na m'an' quiñoon'ndue, quits'aahan' na ji'ua condui xue'.
Quitsa' na majndyentyichen nn'an ncyahan na ntco'xen'han ntyja na cotsam'anhan.
3 Ncya' 'nan na ntcü'á tyi'cüii xuee yu.
4 Ndo' quitsit'man tson' jnan na nan'xuán ee mantyi conan't'man n'ŏn tsoñ'en nn'an na
conan'tjahin ndë.
Ndo' xjen na nin'quityii' yutyia ng'ee juu já, quitsiquindya' já na nt'uí quityquii'han'.
5 Mantyi itso Jesús ndëëhan:
—Cüa, nduë xe ncüiiho' m'aan ncüii ts'an na ya jñ'oon juu yo 'u', ndo' xoncüe tsjon ncja'
na m'aan juu na ntsu' nnon juu: "Nnda' ntyjë, quite'jndei' chjo vi ndye tan' tyoo' ja.
6 Ng'e ncüii ts'an na ya jñ'oonhin yo ja jndë tyjee'non juu v'a na ve' ivenon ya juu. Ndo'
ja ta'nan 'nan cuaa na nninncyaa na ntcüa' juu."
7 Xe na aa nnda' vaa jñ'oon na ntsu' nnon tsan'ñeen na m'aan juu quii' vaa' juu, tyi'jndyaa'
ntsintcüe' juu jñ'oon nnon' na ngitso juu: "Tyi'nin'quinaquintyja ja, ee jndë iscu'tyën 'ndyo
v'a. Jndë mava cjoo' jndu ndo' jndë conda ntsinda. Jo' je'quindëë na ntejndei 'nan na
macan'."
8 Ndo' tsontyichen Jesús:
—Quindyeho' ntsjö ndëëho', min xe'quinanquintyja juu na ntejndei juu 'u' ng'e na ya
jñ'oonhin yo 'u', majo' ng'e na tquen ya 'u' na macan'han', jo' na nnanquintyja juu na
nninncyaa juu tsoñ'en 'nan na icanhan' 'u'.
9 Ndo' ng'e na nnda' vaa, ndö vaa 'nan na matsjö ndëëho': Quitanho' nnon Tyo'ts'on,
ndo' nninncyaa jon na ncy'onho' cüentahan'. Yo mancha'chen n'onho' quijnt'ueho' na
tonnon jon, ndo' ndijnda'han'. Mave' na qui'manho', ya jo' nnaan cha'vijon ncüii 'ndyo
v'aa tondëëho'.
10 Ee minninchen ts'an na ican juu nnon Tyo'ts'on, ncy'oon juu cüentahan'. Ndo' nin
juu na vaa na nt'ue, minnchuchen nninjnda'han'. Ndo' nin juu na itsic'uaa 'ndyov'aa,
mancüiixjen nnaanhan'.
11 "Nin ncüiiho' na m'aan jnda juu ndo' xe na aa ntcan juu quitscaa nnon' na ninjndo' juu,
¿Aa nnincya' ve' quitsu nnon juu?
12 Oo xe na aa ntcan juu tsi'quitsjon nnon' na ntquii juu, ¿Aa nninncya' ve' quitsjö nnon
juu? 'O' min tyi'xe'quint'aho' na nnda'.
13 Min na na tyia nn'an conduiho', majo' covaa' ya n'onho' na nninncyaho' 'nan na
ya ndëë ndaho'. Majndeichen nquii Tyeho' na m'aan jon quiñoon'ndue, nninncyaa jon
Espíritu Santo quii' n'onho' xjen na cotanho' nnon jon.

Condue nn'an na itsixuan Jesús yutyia tque Beelzebú (Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

14 Ncüii jon tji' Jesús ncüii yutyia quii' ts'on ts'an na ndiquitsinin. Ndo' vi na jndë jndui'
juu yutyia'ñeen, tco' ya nnda'han' tsan'ñeen, ya sinin juu. Ndo' joo nn'an na jndye jndyi'hin,
tëvee' jndyi ngiohan na nnda' vaa 'nan na s'aa Jesús.
15 Majo' vendyehan jnduehan:
"Tsanva', ve' yo ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan Beelzebú, nquii yutyia tque, jo' na
condëë icüji' juu yotyia quii' n'on nn'an."
16 Majo' ñ'en minndyechen nan'ñeen na jnan'jnda'han ncüii jñ'oon na ntyja 'naan'han'
ntyja n'onhan na ntsitjahin. Tanhan na quits'aa jon ncüii jn'aan cha' quitsi'manhan' na
nquii Tyo'ts'on incyaa najndei na condui jon.
17 Majo' ntyjii Jesús nchu vaa na ndyii' n'onhan, jo' tso jon ndëëhan:
"Xe m'aan ncüii gobiernon na cot'on nn'an ndyuaa naijon na ico'xen jon, jñ'oon na
mayuu' ndyuii' ntyja na ico'xen jon. Taxe'quindëë na ntjontyichenhin. Ndo' majo'ntyi
ntyja 'naan nn'an ncüii v'aa, xe tyi'tjon' conan'neinhan yo ntyjehin, conan'tyuii' nquehan.
18 Ndo' majo'ntyi ntyja 'naan' juu Satanás. Xe na aa ic'on nquii juu ntyje yotyia juu quii'
n'on nn'an, ya jo' ¿Nchu nts'aa juu na ntjontyichenhin ntyja na iquen juu xjen 'naan' juu
quii' n'on nn'an? Nnda' vaa matsjö ng'e condueho' na ja ve' yo ntyja 'naan' najndei na
itsixuan juu Beelzebú, jo' na macüji' yotyia quii' n'on nn'an.

19 Majo' xe na aa mayuu' na ntyja 'naan' najndei na tsixuan juu Beelzebú, jo' na macüji' yotyia quii' n'on nn'an, ya jo' itsiquindyihan' na mantyi nque ntyjeho' cotji'han yotyia'ñeen quii' n'on nn'an yo maninjuu naijndei na tsixuan juu. Majo' ng'e na tyi'yuu' na nnda' vaa ntyja 'naan ntyjeho', jo' ntyja na nnda' cont'a nquehin icüji' jndyoyuhan' na cochue n'onho' na cotji'ho' cüenta.
20 Ng'e na macüji' ja yotyia quii' n'on nn'an yo najndei na condui nquii Tyo'ts'on, jo' itsi'manhan' na juu na ico'xen jon nn'an ntyja na cotsam'anhan, jndë tyjee'han' quii' nt'anho'.
21 "Juu Satanás, itsijonhan'hin cha'vijon ncüii ts'an na vaa najndei, majo' ja condui ts'an na t'manntyichen najndei. Mangioho' ncüii ts'an na min nt'ö ts'ian tyia' 'naan', vaa naijndei na tsixuan juu. Ya jndyi iquen juu cüenta vaa' juu. Ta'nan ngenon 'naan' juu na min.
22 Majo' xjen na aa ncüjee' ncüiichen ts'an na jndeintyichen, chichen nquii juu, ya jo' xe'quindëë nts'a juu yo tsan'ñeen. Tsoñ'en nt'ö ts'ian na itsiqui ts'on juu, ncüji' tsan'ñeenhan' ndo' 'naan' juu nninncyaa jonhan' ndëë nn'an na conan'jon jñ'oon yohin.
23 "Nin juu na tyi'c'oon ntyja njan, m'aan tsan'ñeen nacjö, ndo' nin juu na tyi'quitsitjon nn'an yo ja, itsintcüe' juu nn'an na tyi'cantyja n'onhan ja.

Na co'o ntcüe' yotyia quityquii' ts'on ts'an
(Mt 12:43-45)

24 "Ncüii cüii yutyia, xjen na jndë tji'han'hin quii' ts'on ts'an, ve' inannonto juu ndyuaa na ta'nan ndaa, int'ue juu yuu jon ngüajndyee juu. Ndo' ng'e ta'nan ntjii juu, itso juu: Jö ntcü'ë quii' ts'on juu ts'an naijon na jnt'ui.
25 Majo' ya na nguee' ntcüe' juu jo', ntjii juu quii' ts'on tsan'ñeen cha'vijon ncüii v'aa na jndë ta ndo' tijnda' yahan'.
26 Ndo' na nnda', ncja juu na ndyochu juu mañoon ntyque' yotyia na vi'ntyichen, chichen juu. Jo' nc'oque'han' quityquii' ts'on tsan'ñeen ndo' nc'onhan jo'. Ndo' mats'iañ'en jen vaantyichen na ntquenon tsan'ñeen, chito na toquenon jndyee juu."

'Nan na nninncyaahan' na mayuu' na neiin' ts'an
27 Xjen na itsinin Jesús jñ'oonmin', ncüii tsanscu na m'aan quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, sue juu jndyee', tso juu nnon Jesús:
—Incyaa Tyo'ts'on na neiin' juu ts'an na singui 'u' ndo na siquitei' jon 'u'.
28 Majo' t'a Jesús 'ndyo tsanscu'ñeen, itso jon:
—Juu jñ'oon na tsu', min na mayuu'han', majo' joo nn'an na condye jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' cota'nguee'hinhan', conduihan nn'an na neinntyichen.

Nn'an na tyia nn'anhin cotanhin na ndui ncüii jn'aan
(Mt 12:38-42; Mr 8:12)

29 Ya na jndë tijndye nn'an tëncüii xi'jndio ngiaa' Jesús, ta' jon sinin jon jñ'oon ntyja 'naan' jon, itso jon:
—Nn'an na m'an neinhin, tyia jndyi nn'anhin. Jo' na je'ncya na njnty'iahan jn'aan na cotanhan. Xia'ntyi juu jn'aan na totsixuan Jonás, jo' na nninncyaa Tyo'ts'on na njnty'iahan.
30 Ee nquii Jonás'ñeen, totsixuan jon jn'aan ndëë nn'an tsjoon Nínive ng'e xuee na jndë ndye na tio quitscaa t'manhin, jo' sin'man Tyo'ts'onhin. Mannda' vaa itsijonhan' ja na condui tsans'a na i'ua jon ts'ian nn'ön na coxën tsoñ'en nn'an, ntsixuan ja jn'aan ndëë nn'an na m'an naneinhin.
31 Nque nn'an na m'an nanein, ya na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'onhan ntyja 'naan' jnanhan, juu tsanscu na tocoxen jon nn'an ndyuaa tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aan, ntcüi nnda' jon, ndo' mantyi joo nn'an na m'an nanein na ngovjehan, ntcüi nnda'han juu xjen'ñeen. Ndo' juu tsanscu'ñeen nnts'aa jon jnan nn'an na m'an nanein, ee min na tycya jndyi ndyuaa na jnan jon, majo' nin'quindyii jon jñ'oon na sinin Salomón yo na jnda' xquen jon. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na jndë tyjë quii'tyquii' nt'anho', t'manntyichen condui ja, chichen nquii Salomón. Majo' min tyi'nin'quindyeho' jñ'oon na mancya.
32 Ndo' mantyi juu xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, nque nn'an tsjoon Nínive ntcüi nnda'han. Ndo' nnt'ahan jnan joo nn'an na m'an nanein. Ee juu xjen na toninncyaa Jonás jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an juu tsjoon'ñeen, ntcüe' n'onhan. Ndo' quitquenho' cüenta, ja na jndë tyjë quii' nt'anho', t'manntyichen condui ja, chichen juu Jonás. Majo' 'o' min tyi'nin'quintcüe' n'onho' na condyeho' jñ'oon na mancya."

Tënnon ts'an conduihan' cha'vijon chon lámpara
(Mt 5:15; 6:22-23)

33 Ndo' tsochen Jesús: "Jñ'oon na mancya itsijonhan juuhan' cha'vijon lámpara na itsixueehan' chon tyquii v'aa. Majo' ta'nan ts'an na ntscü'a chon lámpara, ndo' vi jndë jo'

ntyii' juuhan' naijon na nty'iuu' oo nacjee' ncüii istjö. Mancüiixjen ndye ntsintyja ts'anhan' cha' ntsixueehan' ndëë nn'an na cotsaque' quii' v'aa.
34 Juu jñ'oon na mayuu' conduihan' cha'vijon chon lámpara, ee incyaahan' naxuee quii' tson'. Xe na aa mavaa' tson' jñ'oon na mayuu', itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'an na ya tënnon na quindë ya na tyincyoo' juu. Majo' xe na aa tyi'nin'cyon' cüenta jñ'oon na mayuu', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon ts'an na vi' tënnon na ninvaañ'enhin m'aan juu najaan.
35 Jo' quen' cüenta je' na mandyi' jñ'oon na mayuu', tyi'ntsa' na cha'vijon na nchjan' na nc'oon' tson' na tayuu jnt'uehan'.
36 Xe na aa quityquii' tson' jndë too'chen jñ'oon na mayuu' na tyi'cocüji 'u' ntyja 'naan'han', ya jo' ninvaa quii' tson' nts'aahan' na itsixueehan' cha'na itsixuee ncüii chon lámpara ndëë nn'an."

Itsityia' Jesús nn'an tmaan' fariseos
(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)
37 Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin', ncüii ts'an na conduihin ntyja 'naan' tmaan' fariseos, t'man juuhin na cja jon vaa' juu, chi ntcüa' jon yohin. Ndo' jo' tja jon, taquee' jon vaa' tsan'ñeen, tyecüendyuaahan mesa.
38 Majo' juu fariseo'ñeen xjen na tquen jon cüenta na tyi'quitsijñ'oon' Jesús costumbre na mman jon nt'ö jon cha'xjen na cont'a nan'ñeen vitjachen na ntcüa'han, tatëvee' ts'on juu.
39 Ndo' tso ta Jesús nnon juu:
—'O' nn'an na conduiho' tmaan' fariseos, itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon ts'an na ya ya itsintju' juu naxen' vaso yo ngio, majo' quityquii'han' ninvaa ji min jndyi. Mannda' vaa na itsijonhan'ho'. Ee tyquii' n'onho' too'chenhan' yo 'nan tyia, cha'nan na conty'ueeho' 'nan nn'an yo tsoñ'en nnon natyia na cont'aho'.
40 'O' nan' nquenho'. Mangioho' na nquii Tyo'ts'on sijnda' jon ninvaa nacjoo' ts'an. Ng'e na nnda', ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na mantyi nquii jon sijnda' jon quii' ts'on ts'an?
41 Quindyeho' na matsjö, quint'aho' naya nn'an 'nan na min ndueeho', ya jo' ntsi'manhan' na conduiho' na ntju' quii' n'onho'.
42 "'O' nn'an tmaan' fariseos, vi' jndyi ntquenonho', min jen conan'quindëho' na coninncyaho' diezmo cüentaa' Tyo'ts'on ata ve' tscojñon tsonjndya yo tscoja yo tsochen nnon tsco na cocüa'ho', majo' tonnon nquii jon tacota'nguee'ho' 'nan na chuhan' na quint'aho' tondëë nn'an, min tyi'vengioho' jon. Nan'min' icanhan' na quinan'quindëho', tsoñ'en 'nanho' na min, min tyi'ntsacüentyjee'ho' na coninncyaho' diezmo cüentaa' Tyo'ts'on.
43 "'O' nn'an na conduiho' tmaan' fariseos, vi' jndyi ntquenonho' ee joo silla na minntyjee' tyquii' nt'aan'on naijon na covendyuaa nn'an na t'man condui, jo' nin'cüendyuaaho' cha' ntyja 'naan' jo' ntji' nn'an cüenta na t'man conduiho'. Ndo' mantyi nt'ue jndyi n'onho' na nninncya nn'an ts'on 'o' nata cha' quitquen nn'an cüenta na njon jndyi conduiho'.
44 "Vi' jndyi ntquenonho' ee ve vaa na cont'aho'. Ee ntyja na cotsam'anho', jndye nn'an ivjachuhan' na min'chjo tyi'covaa' n'onhan na tyi'ya cont'ahan. Itsijonhan' 'o' cha'vijon ndi'nt'ua na tavityincyo ee juu xjen na ivenon ts'an ndo' indui juuhan', tyi'quintjii juu na ndyii' 'nan tö'han'."
45 Ndo' ncüii ts'an na itsi'man juu nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, t'a juu, tso juu nnon Jesús:
—Nnda' ta, na matsu' jñ'oonva', mantyi itscüejnaan'han' já cha'xjen nque nn'an na conduihan tmaan' fariseos.
46 Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon tsan'ñeen, tso jon:
—'O' na conan'manho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, mantyi vi' jndyi ntquenonho', ee itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na cotyioho' xu nacjo nn'an na cotquenho' jñ'oon na quinan'quindëhinhan'. Ndo' min na ndiquinanhinhan', majo' 'o' min ve' ncüii ndëë ndueeho' tyi'xe'quityi'ho' na ntejndeiho'hin.
47 "Vi' jndyi ntquenonho' ee nque nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, conan'tycüi'ho' joo ndi'nt'ua 'naanhin cha' quijnty'ia nn'an na njon ngioho' nt'oo'ñeen. Ndo' nque ndochiho' na tom'an ndyu tivio, joohin jnan'cüjehan nan'ñeen.
48 Ndo' na nnda' cont'aho', cotji' jndyoyuho' na conan'jonho' ntyja 'naan natyia'ñeen na tont'a ndochiho'. Ee joohan jnan'cüjehan nan'ñeen, ndo' 'o' conan'yaho' ndi'nt'ua 'naanhan.
49 "Ng'e na nnda' vaa, yo juu na m'aan Tyo'ts'on na jnda' xquen jon, itso jon: Njñön ja nn'an na nninncyahan jñ'oon naya njan ndëë nn'an. Ndo' mantyi njñön mañoon nn'an na conduihan nn'an na vejndyee ntyja 'naan' ts'ian njan. Ñ'en nan'ñeen na nnan'cüje nn'anhin, ndo' ñ'enhan nty'e nn'anhan.
50 Mang'e na nnda', nque nn'an na m'an naneinhan, joohan ndyionhan n'eon tsoñ'en nn'an na tonan'cüje ndochihan na toninncya nan'ñeen jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Chojnanhan n'eon nan'ñeen xjen na tye' tsonnangue ata xjen neinhin.

51 Juu jñ'oon'ñeen it'uiihan'hin xjen ntyja na tyioo neoon' Abel na iscuee' Caín juu ata
mats'ia na tyioo neoon' nquii Zacarías, tsan na jnan'cuee' nn'an tyquii' nt'an nnontyiu
t'man yo ta vats'on t'man. Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nn'an na m'an naneinhan,
minnchuchen ndyionñ'enhan n'eon nan'ñeen.
52 "'O' nn'an na conan'manho' nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, vi' jndyi
ntquenonho'. Ee juu jñ'oon na ntsiquinaanhan' na ngovaa' n'on nn'an nchu vaa it-
siquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on, 'o' jndë tji' ndya'ho'han'. Nqueho' tyi'cjoo' n'onho' na
nnan'jonho' ntyja 'naan'han', ndo' joo nn'an na nin'cüaa' n'onhinhan', conan'ntycüii'ho'
na nnan'jonhan yohan'.
53 Jndë na sinin Jesús jñ'oonmin' ndëëhan, ya jo' nn'an na conan'man nchu vaa it-
siquindyi jñ'oon na tquen Moisés yo nn'an tmaan' fariseo'ñeen, ta'hin na tonan'jaa'han
cjoo' jon. Jndye jñ'oon na ta'xee'han nnon jon.
54 Ee tojnt'ue nchu ya nt'ahan cha' quityii'han' ng'eehan'hin cha' ndëë nt'uehan jon ntyja
'naan' jñ'oon na sinin jon.

12

Itsi'man Jesús na tyi'nc'ön na ve vaa cont'a

1 Viochen xjen na toninncyaa jon jñ'oonmin', jndye jndyi nn'an tatjonhan, ata tot-
saquiñjonhan ntyjehan na tyen m'anhan. Ndo' ta' jon na itsinin jon ndëë nn'an na
totsay'onhan jñ'oon yohin. Itso jon:
—Quint'aho' cüenta yo jñ'oon na conan'man nn'an na conduihan tmaan' fariseos, ee ve
vaa na ndyii' n'onhan. Ndo' joo jñ'oon'ñeen vjacyahan' cha'na coviquindyi' tsquentë quii'
tsquen tyoo'.
2 Ee ta'nan ncüii nnon 'nan na ve' nty'iu na nts'aa ts'anhan', tyi'je'quindëë na ngitë'han',
mancüiixjen nditincyoo'han' Ndo' mantyi ta'nan ncüii nnon na ve' nty'iu na s'aa ts'anhan'
na tyi'xe'cüentyja na ntquen nn'an cüenta ntyja 'naan'han'.
3 Ve' ng'e jo', tsoñ'en 'nan na jndë jndueho' natsjon, mancüiixjen nnintyincyoo'han'
naxuee. Ndo' jñ'oon na jndë jnan'nein ninmaan'ho' tyquii' nt'aa na të' jndyuehan',
minnchuchen jndei nninc'uaa jñ'oon'ñeen quityquii' nata.

¿Nin juu nan'xuan na c'ön na ncyaa?
(Mt 10:26-31)

4 "'O' ntyjë na ya jñ'oonho' yo ja, matsjö ndëëho' tyi'nc'onho' na ncyaaho' joo nn'an na
conan'cüjehan ntyjehan, majo' ndë jo', ta'nan cüii nnon na nndëë nt'antyihan yoho'.
5 Ja ntsi'man ndëëho' nin juu na c'onho' na ncyaaho': C'onho' na ncyaaho' nquii Tyo'ts'on.
Ee vaa najndei jon na ncju' jon 'o' quii' v'io xjen na jndë tji' jon juu na cota'ndo'ho' nnon
tsonnanguevahin. Mayuu', matsjö c'onho' na ncyaaho' na tonnon nquii jon.
6 "'O' mangioho' na covijnt'ua 'on quintsa quijndë na ninve xoquitu' s'on ve. Min na
tyi'njon cho'ñeen, majo' nquii Tyo'ts'on tyi'cotsuu' ts'on jon min'ncüii joo o'.
7 Majndeichen nqueho'. Ntyjii jnda' jon tsa'nnda' sonquenho'. Mang'e jo' tyi'ndyueho',
ee 'o' njonntyichen conduiho' na tonnon jon, chichen quintsa quijndë min na jndye o'.

Quitji' jndyoyu jaa ntyja 'naan' Jesucristo ndëë nn'an
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minninchen ts'an na icüji' jndyoyu juu ntyja njan
ndëë nn'an, mantyi ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en
nn'an, ncüji' jndyoyu ndëë ángeles cüentaa' jon ntyja 'naan' juu tsan'ñeen.
9 Majo' juu ts'an na icüjihin ntyja njan tondëë nn'an, mantyi ndëë ángeles cüentaa'
Tyo'ts'on, ncüji' jndyoyu ja na tyi'cüajn'an juu tsan'ñeen.
10 "Minninchen ts'an na itsinin ncüii jñ'oon na itscüejnaan'han' ja na condui ja tsans'a na
i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, ndëë ntsit'man ts'on jon juu tsan'ñeen.
Majo' min'ncya ro ts'an na itsinin juu na juu ts'ian na mats'a, conduihan' ntyja 'naan' nquii
yutyia, chito ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, tavi xuee na ntsit'man ts'on jonhin.
11 "Mancüii ntquen nn'an jñ'oon nacjoho' ndo' ngochohan 'o' ndëë nn'an quii' nt'aan'on
'naan nn'an judíos, oo ndëë nque nn'an na conintque ndëëho' yo nanm'ann'ian na
ndoxenhanho'. Majo' ya na ndui na nnda', tyi'nc'onho' jñ'oontiu nin 'nan nt'aho' oo nin
jñ'oon nnan'ntcüe'ho',
12 Ee juu xjen'ñeen nquii Espíritu Santo ntsi'man jon ndëëho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho'
ndëëhan."

Tyi'ntscjaa' tson' 'naan' ty'iu'

13 Xjen'ñeen ncüii ts'an na m'aan quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, tso juu nnon Jesús:

—Nnda' ta, juu 'nan na jnty'ii tsotyë na tsixuanhan' cüenta, quitsu' nnon xiöhö' na nnincyaa juuhan' nnön.
14 Jo' t'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:
—'U' ntyjë, chito condui ja jüe na ntco'xën ja jñ'oon 'naanho' oo na nnc'ön 'nan na jnty'ii tsotyeho' ndueeho'.
15 Ndo' tso jon ndëë tsoñ'en nn'an:
—Quitquenho' cüenta na tyi'jen nts'aahan' ngioho' yo 'nan. Ee nndëë nts'aahan' na jndye 'naan' ts'an min, majo' chito ntyja 'naan'han' na ninncyaahan' na mavio nc'oon juu.
16 Ya jo' sinin Jesús jñ'oon na tyi'quitso nquii'han'. Tso jon:
—Tom'aan ncüii tsantya na ya tyuaa 'naan' jon, ndo' ya jndyi tove' ntjonhan'.
17 Sitiu jon quii' ts'on jon: "Nin 'nan chi nts'a, ee tavi yuu ya na ntsivë 'nan na tue'."
18 Itsontyichen jon: Ndö vaa nts'a, ntsity'ui ndë' njan naijon na coñjon 'nan na cove' ndo' ntsia mañoonhan' na t'manntyichen. Jo' ntsuë tsoñ'en 'nan na tue' yo tsochen 'nan mana chö.
19 Ndë jo' ntsjö ncö nnon ñuan njan: Je' yuu' je', jndye 'nan njan min na jndë sivë na ntejndeihan' ja jndye chu. Naneinhin ngüajndyëë chjo, ntcü'a ndo' nc'ua. Nc'ön na neiin' ts'ön.
20 Majo' nquii Tyo'ts'on itso jon nnon juu: Tsan' 'u', tsjonvahin ncü'io', ya jo' tsoñ'en 'nan na jndë sijnda', ¿Nin ts'an nt'ö ntjohan'?
21 Tsontyichen Jesús: "Mannda' vaa itsijonhan' na ntjon ts'an na itsue juu 'nan cüentaa' nquii juu, majo' na tonnon Tyo'ts'on, jñen' jndyihin."

Ivantyjee' Tyo'ts'on nn'an cüentaa' jon
(Mt 6:25-34)

22 Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:
—Mang'e na nnda' vaa, ndö jñ'oon matsjö ndëëho': Taji nc'onho' na ji m'aan' n'onho' vaa na m'anho' nnon tsonnangueva, na nin 'nan ntcüa'ho', ndo' yuu nnan ndiaa na ntcüeho'.
23 Ee ntyjii Tyo'ts'on na juu na na vja na cota'ndo'ho', njonntyichenhan', chichen joo 'nan na icanhan' 'o' na ntcüa'ho'. Ndo' mantyi njonntyichen juu si'ts'o 'naanho', chichen ndiaa na icanhan' 'o' na ntcüeho'.
24 Quitquenho' cüenta ntyja 'naan quindyaa, joo o' min tyi'quinon o', min tyi'quityje o', min ta'nan nt'aa o', min ndë' na coñjon ntquen ta'nan, majo' nquii Tyo'ts'on itixee' jon o'. Ndo' 'o' je', njonntyichen 'o' nchjii jon, chichen quindyaahin'.
25 ¿Nin ncüii 'o' na ve' ntyja 'naan' jñ'oontiu na m'aan' tson' nndëë ntsa' na nditco min ve' chjovi' xeechu' 'nan'?
26 Majo' ng'e na xe'quindëë nt'aho' nan'va' na chjontyichenhan', ya jo' ve' jn'aan na jndye jndyi jñ'oontiu m'anho' ntyja 'naan tsochen nan'min' na majndeichen tyi'je'quindëë nnt'a nqueho'han'.
27 "Quitquenho' cüenta ntyja 'naan ntjaa' jndëë. Tyi'cont'ahan' ts'ian, min tyi'nan'yahan' ndiaa na ntcüehan'. Majo' jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nquii rey Salomón, min na taquintyja na tyahin, ta'nan tuen ndiaa' jon na nancoo'han' cha'na nancoo' joo ntjaa' jndëë.
28 Xe ng'e na nnda' its'aa Tyo'ts'on, na nancoo' ntjaa' jndëë na tyi'vioo'han', nanein minhan' ndo' 'io cha jndë ntcohan' quii' ton', majndeichen nchjii jon nchu vaa ndui na ntcüeho' ndiaa, 'o' na chjo jndyi na vantyja n'onho' jon.
29 Ng'e jo', tyi'ji jndye na nc'oon' n'onho' na ninquii'chen nin 'nan na ntcüa'ho' yo 'nan na ntcüeho'. Taninncyaho' na nchje nan'min' 'o'.
30 Ee nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on, ninnquii'chen nan'min' co-jnt'uehan. Majo' nquii Tyëhö' Tyo'ts'on nchjii jon na tsoñ'en nan'min' itsitjahan' 'o'.
31 Majo' juu 'nan na vejndyee na c'oon' n'onho', quijnt'ueho' na nquii jon co'xen jon 'o', ndo' tsoñ'en nan'min' na itsitjahan' 'o', nninncyaa jonhan'.

Naya 'naan' ts'an na nnguaa quiñoon'ndue
(Mt 6:19-21)

32 "'O' nn'an tmaan' chjo cüenta ja, tyi'ndyueho', ee nquii Tyeho' neiin' jon na ninncyaa jon na nnan'jonho' juu na ico'xen jon.
33 Quindëëho' 'naanho' na min ndo' s'on na ncy'onho' cüenta, ncyaho'han' ndëë naninñen'. Xee na aa nt'aho' na nnda', nninncyaa jon na mañoon nnon naya na tyi'je'cüi'ndaa'han'. Juuhan' tsi'xuanhan' 'nan na m'aan ndo' m'aanhan' quiñoon'ndue naijon na je'cuee' tsanch'uee, min tyi'je'quinan'ndaa' quindiuhan'.
34 Ee naijon na conaveho' naya 'naanho' na njonhan', jo' vijon m'aan na ndyii' n'onho'."

Icanhan' na c'ön cjëhë

35 Ya jo' sinin Jesús nchu vaa nguaa xjen na nndyo nnda' jon. Tso jon: “C'on cjeho' na cominndoo'ho' ja, cha'vijon m'aan cje ts'an na cüe juu ndiaa. C'onho' cha'vijon joo moso na ninnquii'chen xuee chon lámpara 'naanhan.

36 Covendoo'han juu patrón 'naanhan na nndyo ntcüe' jon na tja jon naijon na toco ts'an. Juu xjen ya na ntsic'uaa jon 'ndyo vaa' jon, mam'an cje nan'ñeen na nnan'quinaanhan na ngüenon jon.

37 T'man naya 'naan joo moso'ñeen xe juu xjen na ncüjee' ntcüe' jon ndo' ntjii jon na ya cüenta cont'ahan. Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', ntsijnda' jon ndo' ntsijñ'oon' jon na ntcüa'han. Nts'aa jon na ngüendyuaahan mesa, ndo' nquii jon ntye'ntjon jon ndëëhan.

38 Tanin min xe na aa ncüjee' ntcüe' jon xoncüe tsjon oo min xe na aa ncüjee' jon na vanco ndo' ntjii jon na m'an cjehan, t'man vaa na nninncyaahan' na neinhan.

39 Ndo' cañjoon' n'onho' jñ'oonva, juu ts'an na conintque v'aa, xe na aa ntyjii jon yuu xjen na ncüjee' tsanch'uee, ya jo' nc'oon cje jon ndo' min tyi'xe'ncyaa jon na ngaquee' tsan'ñeen vaa' jon.

40 Mantyi 'o' c'on cjeho', ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, majuuto xjen na tyi'quinan'tiuho' na ncüjë ntcü'ë. Majuuto xjen'ñeen ncüjë nnt'a quii' nt'anho'.”

Moso na itsiquindë yo moso na tyi'tsiquindë
(Mt 24:45-51)

41 Taxee' Pedro nnon Jesús, tso juu:

—Nnda' ta, juu jñ'oonva' na tyi'quitsu' nquii'han', ¿Aa xia'ntyi ndë já na matsinin'han', oo aa mantyi ndëë tsoñ'en nn'an?

42 T'a ta Jesús, itso jon:

—Minninchen ts'an na conduihin cha'na mosotque, quindyii juu jñ'oonva. Ee juu mosotque'ñeen, xoncüee' ts'on jon ndo' jnda' xquen jon. Jo' na nc'ua patrón ts'ian nnon jon na nditquehin ndëë tsoñ'en ntyje moso jon na ntco'xen jon tsoñ'enhin, ndo' na 'io 'io nninncyaa jon 'nan na ntcüa'han.

43 T'man naya 'naan' tsan'ñeen vaa, xe juu xjen na ncüjee' ntcüe' patrón'ñeen ndo' ntjii jonhin na itsiquindë juu cha'xjen na sijnda' nquii jon.

44 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', nt'ö tsan'ñeen nninncyaa patrón tsoñ'en 'naan' jon na min na cüantyjee' juuhan'.

45 Majo' juu mosotque'ñeen xe na aa ntsitiu juu: Juu patrón njan, tyi'xe'cüjee' tyuaa' jon. Ndo' ng'e na nnda' vaa na ndyii' ts'on juu, jo' ngita' juu na ncüja' juu min'ndyechen ntyje moso juu nannon ndo' nanntcu. Ndo' ntcüa' quitscu juu ndo' nc'u juu ndo' nndyi juu.

46 Ndo' na nnda', juu xuee na tyi'c'oon cje juu ndo' xjen na tyi'quen juu cüenta, ncüjee' ntcüe' nquii patrón 'naan' juu. Jnaan' jo', ji vaa jndyi na ngichu' tsan'ñeen ata ntscuee'han'hin, ndë jo' ncju' patrónhin naijon na m'an nn'an na tyi'cantyja n'on Tyo'ts'on.

47 “Majo' juu moso na ntyjii nin 'nan na nt'ue ts'on patrón 'naan' na quits'aa, majo' tyi'quitsicjehin min tyi'cüanguee' juu 'nan na nt'ue ts'on tsan'ñeen, ngichu' jndyi juu.

48 Majo' ncüii moso na tyi'covaa' ts'on juu yo 'nan na its'aa, ndo' its'aa juu 'nan na tsixuan juu na ngichu', mancüiixjen ngichu' tsan'ñeen, ve' tyi'cuee'chen. Majo' minninchen ts'an na jndye ivaa' ts'on, mantyi jndye ntcan Tyo'ts'on na quitsiquindë juu. Ee juu ts'an na jen ntyja n'on nn'an, mat'manntyichen ntcanhan' na quits'aa tsan'ñeen.”

Ic'onhan' nn'an ntyja 'naan' Jesús
(Mt 10:34-36)

49 Tsochen Jesús: “Ja jndë jndyö tsonnangue na ntscü'a chon quii' nt'an nn'an. Yo ninvaa ñuan njan nt'ue ts'ön na jndë t'ahan'.

50 Vaa ncüii naijndei'han' na ngenön navi' t'man na ntyja 'naan' jo' ntscuee'han' ja. Ndo' inchjehan' ja ata nguee' xjen na ntsiquindëñ'enhan' juuhan'.

51 ¿Aa conan'tiuho' na jndyö tsonnangue na nts'a na nntjo ya nn'an yo ntyjehan? Min chito juu ts'ian na jndyö. Ja jndyö na nc'onhan' nn'an yo ntyjehan.

52 Nanein na tonnonchen, nc'on 'on nn'an na ncüii v'aa, ndyehan nc'onhan nacjo ve nan'ñeen, ndo' ve nan'ñeen nc'onhan nacjo ndye ntyjehan nan'ñeen.

53 Nquii tye ts'an vja jon nacjoo' tsans'a jnda jon, ndo' juu juu vja juu nacjoo' jon. Mantyi nquii ndyee yuscu nc'oon jon nacjoo' jnda jon na yuscu, ndo' nc'oon tsan'ñeen nacjoo' jon. Ndo' ncja jon nacjoo' tsanitsaa' jon, ndo' nc'oon tsan'ñeen nacjoo' jon.”

Jn'aan na nnan'manhan' 'nan na nndui
(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

54 Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin:

—Xjen na cojnty'iaho' ntyja chincyu tontyja na vacue ndo'cüjioon', quintyjachen conducho' na nngua', ndo' mayuu' its'aahan' na nnda'.
55 Ndo' xjen na cojnty'iaho' na nnan jndye tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aan, conducho': Nanein jmin' nts'aahan', ndo' mayuu' its'aahan' na nnda'.
56 'O' nn'an na ve vaa na cont'aho', jnda' jndyi nquenho' na covaa' n'onho' 'nan na covejndyo na its'aahan' nnon tsonnangue yo tsjö'ndue. Ndo' na nnda', ¿Ndu na ndicüaa' n'onho' ntyja 'naan' ts'ian na mats'a quii' nt'anho' ngueemin?"

Quintjo ya ngiö yo nn'an na tyi'quijndoo'hin jaa

57 Ndo' sininntyichen Jesús ndëëhan, itso jon: "Joo 'nan na covitincyo ntyja njan, ¿Ndu na conan'que' n'onho' na ntji'ho' cüenta nin 'nan itsi'manhan'?
58 Ya na vaa jñ'oon na it'uiihan' 'u' na covancüiho' nnon ta tsanm'aants'ian yo ts'an na matsitja 'u', ndö vaa quitsa'. Viochen xjen na vja' nato yohin, cjoo' tson' na cüan' yahin, cha' tyi'nts'aahan' na jaa' jndyi nt'uii jñ'oon'ñeen 'u' tonnon jüe. Ndo' juu jon nninncyaa jon 'u' nduee cominsión. Ndo' joo nan'ñeen ntyi'han 'u' vancjo.
59 Jñ'oon mayuu' na matsjö taxe'quindui' jo' ata jndë tyion'ñ'en' na matsitja 'u'."

13

Xe tyi'ntcüe' nn'ön, ngitsu jaa

1 Juu xjen'ñeen sque vendye nn'an na m'aan Jesús na jnduehan nnon jon nchu vaa na s'aa Pilato. Yo jñ'oon' tsan'ñeen jnan'cüje sondaro 'naan' jon vendye nn'an ndyuaa Galilea quii' vats'on t'man. Ndo' nque sondaro'ñeen jnan'tjon'han n'eon nan'ñeen yo n'eon quioo' na jnan'cüje nan'ñeen na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.
2 T'a Jesús jndyuehan, itso jon: "Nan'ñeen je', ¿Aa cotji'ho' cüenta na nnda' vaa na tquenonhan ee na t'manntyi jnanhan vaa, chintyi tsoñ'en nn'an ndyuaahan?
3 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', min'chjo chitojo'. Ee mantyi 'o' xe na aa tyi'ntcüe' n'onho' jnanho', mannda' itsijonhan' na ngitsu tsoñ'enho' cha'xjen na tquenon nan'ñeen.
4 Ndo' mantyi juu v'aandye na toventyjee'han' ndyo pila Siloé tsjoon Jerusalén na iscuee'han' quin'on ncho'ndye nn'an xjen na tyioohan' nacjohan, ¿Aa cotji' 'o' cüenta na t'manntyi tonan'tjahan, chintyi tsoñ'en ntyjehan nn'an na m'an tsjoon'ñeen?
5 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', min'chjo chitojo'. Ndo' mantyi nqueho', xe na aa tyi'ntcüe' n'onho' jnanho', mannda' itsijonhan' na ngitsu tsoñ'enho' cha'xjen na tquenon joo nan'ñeen."

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'oon higuera na tatë its'aahan'

6 Ndö vaa jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús. Juuhan' si'manhan' na icanhan' na quintcüe' n'on nn'an. Itso jon:
—Tom'aan ncüii ts'an, tominntyjee' ncüii ts'oon higuera quityquii' ntjon 'naan' juu. Ndo' tequint'ue tsan'ñeen të juu ts'oon'ñeen, majo' tatë ntjii jonhan'.
7 Jo' tso jon nnon ts'an na ivantyjee' juu ntjon'ñeen: Quen' cüenta nanein jndë ndye chu na mandyöquint'uë të ts'oon higuerava, majo' tatë contjihan'. Cüa, c'ua'han', ve' jn'aan na itsityenhan' tyuaa.
8 Majo' juu tsan na ivantyjee' tyuaa'ñeen, t'a juu 'ndyo jon, tso juu: Nnda' ta, qui'ndyi' ya'han' chuva ata na jndë jñ'ën xi'jndio ng'eehan' ndo' ndyiön ts'oto'han'.
9 Xe na aa nts'aahan' të chuncy'önhö', ya, majo' xe aa ta'nan, yajo' yuu' je', nc'ua'han'."

Sin'man Jesús tsanscu na siquix'en jndyev'ii naxen'

10 Ncüii xuee na cota'jndyee nn'an judíos, taquee' Jesús vats'on 'nan nan'ñeen, si'man jon ndëë nn'an.
11 Ndo' jo' tom'aan ncüii tsanscu na jndë ngin'on ncho'ndye chu na ty'oon jndyev'iihin, ata siquix'enhan' naxen' juu. Jen ntyja tovaca juu, ndiquindëë ntsindiuuhin.
12 Ndo' ya na jndyiaa' Jesús tsan'ñeen, t'man jonhin, tso jon nnon juu:
—'U' nan, jndë jn'man' tycu na maquenoon'.
13 Ndo' tyio jon nt'ö jon nacjoo' juu ndo' maquintyjachen tco'yuhan' naxen' juu. Tye' totsit'maan' juu Tyo'ts'on.
14 Majo' nquii ts'an na conintquehin juu vats'on'ñeen, siv'ii jon na sin'man Jesús juu tsanscu'ñeen juu xuee na cota'jndyeehan. Jo' tso jon ndëë nn'an na m'an jo':
—M'aan yon xuee na co'xenhan' na quint'aho' ts'ian. Ngueemin' ncyoho' na nn'manho', chito juu xuee na cota'jndyëëhë.
15 Ndo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:
—'O' nn'an na ve vaa na cont'aho', juu xuee na cota'jndyëëhë, 'o' mancüiixjen conan'quinan'ho' juu toro oo snon njnuen'ho' naijon na tyen cho'ñeen na icüa' o' ndo' na ntsanan'c'uho' ndaa o'. ¿Aa tyi'yuu' na nnda'?

16 Ndo' ng'e na nnda' vaa na cont'aho', juu tsanscuva' na conduihin tsjan Abraham
na jndyocahan', na jndë quin'on ncho'ndye chu na its'aavi' Satanás jon, chuhan' na
quindyaahin yo 'nan na iquenon jon min na juu xuee na cota'jndyëëhë.
17 Xjen na sinin Jesús jñ'oonmin', nque nn'an na tyi'cuee' n'onhan jon, tsoñ'enhan
s'aahan' na tyia jndyi ngiohan. Majo' nque nn'an na jndye jndyi'hin, na jnty'iahan tsoñ'en
ts'ian na njon na tots'aa jon, tyincyaahan' na nein jndyihan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ntquen mostaza
(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

18 Jndë jo' tsontyichen Jesús ndëëhan: "Juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na
cotsam'anhan, ¿Nin ncüii nnon na itsijonhan' juuhan'? Ndo' ¿Nin 'nan na ntsijön' na
ntsi'manhan' nchu vaa na vavit'man juu na ico'xen jon nn'an?
19 Itsijonhan' juuhan' cha'na ntquen mostaza na juuhan' quijndëvi'han'. Juu nan'ñeen
jnon' ts'anhan' quii' ntjon 'naan' juu. Jndë na t'onhan', cje ro tëvindyehan', t'man ts'oon
s'aahan' ata tonan'ya quintsahin' ntycya o' xquen juu ts'oon'ñeen."

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsquentë
(Mt 13:33)

20 Ndo' tsontyichen Jesús: "¿Nin ncüiichen 'nan ntsijön' ja juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an
ntyja na cotsam'anhan?
21 Itsijonhan' juuhan' cha'na tsquentë na tijnt'ue ncüii tsanscu na sitjon' jonhan' qui-
ityquii' ndye stotsua' jndë tyoo'. Ndo' juu tsquentë'ñeen siquindëhan' ninvaa tsquen
tyoo'ñeen."

Quitsac'ë 'ndyo v'aa na quintu
(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Xjen na toquiñjon Jesús nato na vja jon Jerusalén, tacüenon jon njoon t'man yo njoon
quijndë. Ndo' totsi'man jon ndëë nn'an njoon'ñeen.
23 Ndo' taxee' ncüii ts'an nnon jon, tso juu:
—Nnda' ta, ¿Aa tyi'jndye nn'an na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan?
24 T'a jon, tso jon nnon tsan'ñeen:
—Juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon
'ndyo v'aa quintuvi'. Quinan'chonho' na nan'jonho' ntyja 'naan'han' cha'xjen itsichon
ts'an na nguenon juu 'ndyo v'aa'ñeen. Ng'e matsjö ndëëho', jndye nn'an nnan'chonhan na
nnan'jonhan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an, majo' tyi'je'quinan'xuanhan na ndëë
nt'ahinhan'.
25 Ee nquii ts'an na conintque quii' juu v'aa'ñeen, vi na jndë jnanquintyja jon mesa ndo'
ntscu'tyen jon 'ndyo v'aa, yajo' 'o' na m'anho' ch'en, ngita'ho' na nnan'c'uaaho' 'ndyo juu
v'aa'ñeen. Nndueho': "Nnda' ta, quitsiquinan' 'ndyo v'aa na ngüenőn." Majo' ntsintcüe' jon
jñ'oon ndëëho', ngitso jon: "Tyi'cüajn'an ja 'o', min tyi'quintji yuu jon jnanho'."
26 Jo' ngita'ho' na nndueho' nnon jon: Já tovendyuá mesa na tocü'á yo 'u', ndo' totsi'man'
ndë xjen na tyje' tsjőn.
27 Majo' ntsintcüe' jon jñ'oon ndëëho': "Jndë tsjö ndëëho' na tyi'cüajn'an 'o' min tyi'quintji
yuu jon jnanho'. Quenaanho' ntjoohin, tsoñ'enho' na cont'aho' 'nantyia."
28 Ngüentyja xjen na njnty'iaho' nquii Abraham yo Isaac yo Jacob yo nin'tsoñ'en nn'an na
toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa na m'anhan naijon na ico'xen
Tyo'ts'on. Ndo' juu xjen na njnty'iaho' na nnda', ndo' nqueho' jndë jnty'iihan' 'o' ch'en,
yajo' nc'onho' na nnan'xuaaho' na itsi'ndaa'han' ngioho', ndo' ntcüa'ho' ndi'n'onho' na
quindya' jndyi ngioho'.
29 Majo' ntsque nn'an na nnan ninvaa tsonnangue. Nan'ñeen nc'onhan na neinhan na
ngatjonhan naijon na ico'xen Tyo'ts'on.
30 Quitquenho' cüenta, nn'an na m'an nanein na cotji'ho' cüenta na tyi'njon conduihin,
joohan ntco'han'hin na tonnon. Majo' joo nn'an na m'an nanein na cotji' nqueho' cüenta
na njon jndyi conduihin, majo' ngüentyja xjen na ncju'cjehan'hin.

It'ioo Jesús ntyja 'naan nn'an Jerusalén
(Mt 23:37-39)

31 Majuuto xjen'ñeen, squenon minndye nn'an tmaan' fariseos na m'aan Jesús, jnduehan
nnon jon:
—Yantyi na quindui' ntjoohin, cja' ncüiichen joo ee nin'quitscuee' Herodes 'u'.
32 T'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Juu tsan'ñeen itsijonhan'hin cha'vijon tyondye. Cüa, c'oho', quindueho' nnon jon:
"Nanein na tonnonchen macüjintyë yotyia quii' n'on nn'an, ndo' matsin'man jahin ntycu
na coquenonhan ndo' tajndye vitja na ntsiquindëë juu ts'ian na matsixuan."

33 Majo' juu nato na ñjön xeevahin, 'io ndo' cha, icanhan' na ncjö na tonnonchen, ee
xia'ntyi Jerusalén chuhan' na ngue' ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan
na nnguaa.
34 "'O' nn'an Jerusalén, 'o' na conan'cüjeho' nn'an na coninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja
nchu vaa 'nan na nnguaa, ndo' cotuen'ho' ntjö' nque nn'an na ijñon jonhan quii' nt'anho'
yo jñ'oon' jon. Majndye jnda tontyja ts'ön na ntsincüi 'o' na nc'onho' ntyja njan, cha'xjen
juu quitsjon xque itsincüi o' ntsinda o' quii' tsë ntsquii o', majo' o' tyi'quint'ue n'onho'.
35 Quitquenho' cüenta, taxe'cüantyjee'ntyi Tyo'ts'on tsjoonho'. Matsjö na
taje'quijnty'iantyichen 'o' ja ata juu xjen na ngüentyja xuee na nndueho': "Quityio Tyo'ts'on
jn'aan nquii juu na ndyo juu yo xuee' nquii jon."

14

Cüiichen jon sin'man Jesús ts'an juu xuee na cota'jndyee nn'an

1 Ncüii jon ncüii ts'an na conintquehin quii' tmaan' nn'an na conduihan fariseos, tso juu
nnon Jesús na ngacüa' jon vaa' juu, ndo' juu xuee'ñeen xuee na cota'jndyee nn'an yajo'. Joo
nan'ñeen totquenchenhan cüenta xe na aa vaa nchu nts'aa Jesús na ntyja 'naan' jo' na ndëë
nt'uehanhin.
2 Ndo' jo' na tonnon jon tecüentyjee' ncüii tsanvii' na ñjon juu ntcoo'.
3 Ndo' taxee' jon ndëë nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés,
yo joo nn'an fariseos'ñeen:
—¿Aa chuhan' na ntsin'man ts'an tsanvii' juu xuee na cota'jndyëëhë, oo aa
tyi'quichuhan'?
4 Majo' joohan tat'ahan. Jo' ty'oon jon cüenta juu tsanvii'ñeen, sin'man jonhin, jndë jo' tso
jon nnon juu ya cja ntcüe' juu vaa' juu.
5 Ndo' mantyi sinin jon ndëë joo fariseos'ñeen:
—Juu xuee na cota'jndyëëhë, xe na aa m'aan ncüii 'o' na ngioo jnda juu oo toro tsjuen' juu
quityquii' tsui' na njoon, nin'ñoon' ntsicje 'u' na ncüji' juu yu'ñeen oo cho'ñeen. ¿Aa tyi'yuu'
na nnda'?
6 Majo' joo nan'ñeen tat'ahan na nnda' tso jon.

Itsi'man Jesús na c'ön na ndyia' nn'ön

7 Ndo' Jesús, tquen jon cüenta 'nan na jnt'a nn'an na tqueen' juu fariseo'ñeen na ntcüa'han
yo jon. Nan'ñeen tojoo' n'onhan na ngüendyuaahan silla naijon na ntsiquinjonhan'hin. Jo'
jñ'oonva sinin jon ndëëhan na tyi'quitso nquii' jonhan'. Tso jon:
8 —Juu xjen ya na iqueen' ts'an 'u' na quitsijon 'u' na icoco jnda jon, tyi'ngaquijman'
silla naijon na ntsiquinjonhan' 'u'. Ee xe na aa ntsa' na nnda' ndo' ntsijonhan' na tqueen'
tsan'ñeen ncüiichen ts'an na t'manntyichen conduihin, chichen 'u',
9 Yajo' juu tsan'ñeen na tqueen' jon veho', ngantyjaa' jon nnon', ngitso jon: 'U' ntyjë,
quenan' ndöhin, tsanva' ncjo juu naijon na vaquityen'. Ndo' na nnda' na ngitso jon nnon',
nc'on' na jnan' na ngaquijman' silla na mats'iañ'en.
10 Mang'e na nnda', xjen na ntqueen' ts'an 'u', caquijman' silla na mats'iañ'en, cha' ya
na ngantyjaa' jon nnon' ngitso jon: "'U' ntyjë, cüenoon' na quiñoon'chen." Ndo' na nnda',
ndit'maan' 'u' tondëë tsoñ'en nn'an na minndyuaahan mesa yo 'u'.
11 Ee minninchen ts'an na itsivendye nquiihin, mancüiixjen ntsquioo cjehan'hin. Majo'
minninchen ts'an na iju'cjehin, majnda' ntsive Tyo'ts'onhin.
12 Ndo' mantyi tso Jesús nnon nquii tsan'ñeen na tqueen'hin:
—Xjen na maquen' nn'an na quinan'jonhan na ntcüa'han yoho' cüenta yajmin' oo na
tman, tyi'ntquen' nn'an na ya jñ'oonhan yo 'u', min nn'an 'nan', min nty'iu'tycya', min
nantya na ndyo m'anhan yo 'u'. Ee xe aa matsa' na nnda', nguee' xuee na majo'ntyi nt'ahin,
cha' juu naya'ñeen na sa' yohan njonhan'.
13 Majo' 'u' ya na matsijnda' 'nan t'man na ntcüa' nn'an, quen' nanninñen' yo nn'an na
tyi'quindë nduee, yo ng'e, yo nn'an na ndiquitsaca', yo nannchjan.
14 Ee na ntsa' na nnda' yohan, ya jo' nquii Tyo'ts'on ndyio jon jn'aan 'u' na matsa'han', ee
joo nan'ñeen 'nan na sa' yohan, tyi'xe'quindëë nt'ahin na njonhan'. Majo' nquii Tyo'ts'on
ndyion jon 'u' xjen na nta'ndo' nnda' nn'an na cotsam'an cha'xjen na chuhan' na tonnon
jon.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' juu na t'man ntcüa' nn'an
(Mt 22:1-10)

15 Ncüii ts'an yo na minndyuaahan mesa, ya na jndyii juu na nnda', tso juu nnon Jesús:
—T'man ityio Tyo'ts'on jn'aan minninchen ts'an na itsijonhin juu na ico'xen jon. Itsijon-
han' juuhan' cha'vijon na nein nn'an na conan'jonhan na cocüa'han yo ntyjehan.

16 T'a Jesús, sininntyichen jon ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan'. Juu jñ'oon'ñeen tsi'manhan' na chito tsoñ'en nn'an nnan'jonhan yo juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan. Tso jon:

—Tom'aan ncüii ts'an. Sijnda' jon ncüii na t'man na ntcüa' nn'an ndo' jndye nn'an tqueen' jon.

17 Ya na tman, xjen na mincje tsoñ'en 'nan na ntcüa'han, jñon jon mosoo' jon na caquitso tsan'ñeen ndëë nn'an na tqueen' jon: "Nnda'ho' ta, nc'oho' je' ee tsoñ'en jndë mavaa ya."

18 Majo' tsoñ'en nan'ñeen, ncüii ro ncüiihan jñoon'han. Tsan najndyee tso juu: "Quitsa' vi naya'ñeen na quitsu' nnon patrón 'nan' na quitsit'man chjo ts'on jon ja. Ee jndë sijnda vi tan' tyuaa ndo' ijndei'han' na ncjöquijnty'iahan'."

19 Ndo' mantyi ncüiichen ts'an tso juu nnon juu moso'ñeen: "Jndë sijnda 'on ntjo ndoro na nnt'a o' ts'ian, ndo' nein jöquinty'ia aa ya nnt'a o' ts'ian. Jo' quitsa' vi naya'ñeen na quitsu' nnon patrón 'nan' na quitsit'man chjo ts'on jon ja."

20 Ndo' ncüiichen ts'an tso juu: "Ja xejnda xco na toman'cö, jo' na je'quindëë ncjö."

21 Jo' juu moso'ñeen tantcüe' juu ndo' siquindyii juu patrón'ñeen tsoñ'en jñ'oonmin', ndo' jo' siv'ii jon. Tso jon nnon mosoo' jon: "Cüa, quitsityua', cja' na vaa ts'ua ndo' nata quii' tsjoon, ndo' quindyochu' nanninñen' yo nn'an na tyi'quindë nduee yo ng'e, nn'an na nditsaca' yo nn'an nchjan."

22 Ndo' tyi'covivioto xjen tyjee' ntcüe' juu moso'ñeen, tso juu nnon patrón 'naan' juu: "Nnda' ta, jndë s'a cha'xjen na tsu', majo' ninvaa vanaanchen na ngüendyuaa nn'an."

23 Ndo' t'a jon 'ndyo moso'ñeen: "Cja' nato t'man yo nato jndëë. Ndo' nn'an na ntji' jo', quitsu' ndëëhan na matsjö jndei'han' na nninncyohan cha' juu v'a ngitoo'han yo nn'an.

24 Ee na matsjö ndëëho', min'ncüii joo nn'an na tquën' jndyëë, taje'ncya na nnan'jonhan na ntcüa'han 'nan t'man na sijnt'a."

Ts'an na nin'quitsijonhin yo Cristo, cüji' juu cüenta na aa ntsiquindë juu
(Mt 10:37-38)

25 T'man tmaan' nn'an jnan'jonhan yo Jesús. Yajo' tequen jon ndëëhan ndo' tso jon:

26 "Min'ninchen ts'an na njonntyichen ntyjii juu tye juu, ndyee juu, scuu' juu, ntsinda juu, nn'an chuu'hin, ntsinda tye juu yo ndyee juu, ndo' mantyi njonntyichen nchjii juu nchu vaa na vando' nquii juu, chichen na njon nchjii juu yo ja, juu tsan'ñeen tyi'je'quindëë na ntsijonhin yo ja.

27 Ndo' minninchen ts'an na itsijonhin yo 'nan na mats'a, xe na aa tyi'quintjo ya ntyjii tsan'ñeen navi' na iquenon juu ntyja njan, min xe na aa cue' juu ntyja 'naan'han', jñ'oon na mayuu' tyi'je'quindëë ntsijonhin ntyja njan.

28 Xe na aa m'an ncüiiho' na nin'quitsia juu v'aandye, aa chi ngacjo jndyee juu, ntsitiu ya juu tsa'nnda' xoquitu' na ntcanhan' cha' ncüji' juu cüenta na aa nninjndei'han' ata ntsiquindë juu v'aa'ñeen.

29 Majo' xe tyi'quits'aa juu na nnda', jndë na sia juu tsjaan' v'aa ndo' nndyiaa' juu na tyi'je'quindëë ntsiquindë juuhan'. Ndo' na nnda', nque nn'an na njnty'ia na nnda' s'aa tsan'ñeen, ngita'han na nnan'cüejnaan'hanhin.

30 Nnduehan: Tsanva' siquita' juu ncüii ts'ian, majo' ve' jn'aanhan', tatijnt'uehan' ng'e tasiquindë juuhan'.

31 Ncüii ts'an na t'man conduihin na co'xen jon na tsixuan jon nqui min sondaro, ¿Aa nts'aahan' na ndui' jon na vjaquits'aa jon tyia' yo ncüiichen ts'an na mantyi t'man conduihin na tsixuan jon ntcyu min sondaro? Juu tsan na minjndyee, ¿Aa chi ngacjo juu na ntsitiu ya juu ncüii, aa nndëë ngüantjon jon juu tyia'ñeen?

32 Ndo' xe na aa ncüji' juu cüenta na tyi'je'quindëë nts'aa juu, yajo' vi xjen na ninvaa tcya m'aan ncüiichen tsan'ñeen, njñon jndyee juu nn'an na m'aan tsan'ñeen na ntsay'onhan jñ'oon na ntcan juu na tyi'nc'oon tyia'ñeen.

33 Mang'e na nnda' vaa, minninchen ts'an na nin'quitsijonhin yo jñ'oon na mancya, icanhan' na cüji'ñ'enhin ntyja 'naan' tsoñ'en na tsixuan nquii juu.

Tsjaan' na jndë jndui' na chjen'han', tyi'xe'cüijnt'uehan'
(Mt 5:13; Mr 9:50)

34 "Tsoñ'enho' ngioho' na ya covijnt'ue tsjaan', majo' xe na aa ndui' na chjen'han', tanchu ya na nninchjen' nnda'han'.

35 Ndo' na nnda', tayuu jnt'uehan', min nnon tyuaa, min yo to'. Ve' cotyque'to nn'anhan'. 'O' na min ndö'nquiho', cüaa' n'onho' jñ'oonva'."

15

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' quitsman na tsu o'
(Mt 18:10-14)

1 Ncüii jon joo nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma, jndyehan squehan
na m'aan Jesús na ndyehan jñ'oon na toninncyaa jon, ndo' mantyi yo nn'an na cotji' nn'an
judíos cüenta na conan'tja nan'ñeen nnon Tyo'ts'on.
2 Ndo' nque nn'an tmaan' fariseos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na
tquen Moisés, tatëvee' ngiohan na itsinin jon yo nan'ñeen. Jaa' jñ'oon jnan'neinhan nacjoo'
jon. Jnduehan:
—Tsanva itsijonhin yo nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi icüa' juu
yohan.
3 Ndö vaa jñ'oon na sinin Jesús ndëëhan na tyi'quitso nquii' jonhan'. Itso jon:
4 "Nin ncüii nqueho', xe na aa m'aan ncüii ciento quinman ntsjuen' juu, ndo' tsu ncüii 'o,
¿Aa chi n'ndyii ya juu joo ninquenn'an ncho'nqui vantjo' ñjen cho'ñeen naijon na cocüa' o'
ndo' ngaquint'ue juu quioo' na tsu, ata xjen na ntjii ntcüe' juu o'?
5 Ndo' vi na jndë ntjii ntcüe' juu o' chi ntscüanjoon' juu o' quitya' juu yo na neiin' jndyi juu.
6 Ndo' ya na nguee' ntcüe' juu v'aa, ntsitjon juu nn'an na ya jñ'oon yohin yo nn'an na
m'an ndyo vaa' juu. Ngitso juu ndëëhan: Cüineiin' n'onho' yo ja ee juu quitsman tsjuën' na
tsu o', jndë ntji ntcü'ë o'.
7 Itsontyichen Jesús: Matsjö ndëëho' na nnda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' nquii
Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue. Ncüii ts'an na itsitjahin nnon jon, neiin'ntyichen jon ya
na contcüe' ts'on tsan'ñeen jnaan' juu, chichen ntyja 'naan joo ninnquenn'an ncho'nqui
vantjo' ñjen ts'an na cotsam'anhan cha'xjen na chuhan' na cotji'han cüenta na tyi'icanhan'
na ntcüe' n'onhan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' xoquitu' na tsu

8 "Ndo' xe na aa m'aan ncüii tsanscu na y'oon juu nqui xen s'on xuee, ndo' xe na aa tëtsu
ncüiihan' quii' vaa' juu, ¿Nin 'nan nts'aa juu? ¿Aa chi ntscü'a juu chon, ndo' ntca juu, ndo'
chen chen nt'ue juuhan' ata xjen na ntjii ntcüe' juuhan'?
9 Ndo' vi na jndë ntjii juuhan', ntsitjon juu nn'an na ya jñ'oon yohan yo nn'an na m'an
ndyo vaa' juu, ndo' ngitso juu ndëëhan: Cüineiin' n'onho' yo ja, ee juu xoquitu' na tëtsu, jndë
ntji ntcü'ëhan'.
10 Sininntyichen Jesús, tso jon: Matsjö ndëëho' na nnda' vaa na itsijonhan' na joo ángeles
cüentaa' Tyo'ts'on m'anhan na neiin' n'onhan ntyja 'naan' ncüii tsanjnan na contcüe' ts'on."

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'an yo jnda jon

11 Sininntyichen Jesús, itso jon:
"Tom'aan ncüii ts'an, tom'an ve ntsinda jon yonon.
12 Nquii tsanche tso juu nnon tye juu: Nnda' tye', joo 'nan na tsixuan' na ncy'ön cüentahan',
ncyahan' nnön. Ndo' jo' t'on jonhan' ndëëhan.
13 Ndo' tyi'covijndye xuee na tui na nnda', jndëë juu tsoñ'en 'nan na tyincyaa tye juu,
ndo' xoquitu' na ty'oon juu, sitjon' juuhan', ndë jndui' juu jo', tja juu ncüiichen tsonnangue
na tycya. Jo' siquitsu juu xoquitu' 'naan' juu na minncyantyi tots'aa juu.
14 Majo' vi na jndë jndyueñ'enhan' na siquitsu juu, jndyo ncüii jndo' t'man na ninvaa
ndyuaa'ñeen. Ndo' tye' na toquenon juu navi' ng'e tanin 'nan ya na ninjnt'uehin.
15 Jo' tja juu, taquee'to juu na nts'aa juu moso 'naan' ncüii ts'an juu ndyuaa'ñeen.
Tsan'ñeen t'ua jon ts'ian nnon juu na ngüantyjee' juu quintcu jndëë 'naan' jon.
16 Tont'ue jndyi ts'on juu na ntcüa' juu min ve' nchuaa' joo të na cocüa' quintcu'ñeen.
Majo' min'ncüii ts'an ta'nan tyincyaa 'nan na ntcüa' juu.
17 Yajo' ty'oon juu na jnda' xquen juu, sitiu ya juu ncüii: "Vaa' tyëhö' jndye mosoo' jon
m'an. Cocüa'cjohin ata min 'nan na 'ndyichenhan', ndo' ntjoohin na m'an, manin'cü'iö na
nin'jnt'ö.
18 Je' yuu' nnt'ui ja ntjoohin, ncjö ntcü'ë na m'aan tyëhö', ndo' ntsjö nnon jon: Nnda' tye',
jndë sitja ja tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nnon'.
19 Nanein tyi'quitsixuan na ntsu' jnda' ja. Quitsa' yo ja cha'vijon ve' ncüii moso'.
Ndö' vaa sitiu juu.
20 Ndo' tantcüe' juu naijon m'aan tye juu. Majo' ninvaa tycya na ndyo juu, ndo' jndyiaa'
tye juuhin. Tyioo na t'man vaa na ndyia' juu nchjii jon, jnannon jon, tëtsitjon jonhin.
Jndyots'aa jonhin ndo' t'u jon quinchoo' juu na tyincyaa jon ts'onhin.
21 Ndo' tso juu nnon jon: 'U' rii' tye', jndë sitja ja tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi yo tonnon'
ncu'. Tyi'quitsixuan na ntsu' na jnda' ja.
22 Ndo' vi na jndë sque ntcüe'han v'aa, tso tye juu ndëë mosoo' jon: Cüa, quinan'cjeho'
na quindyoy'onho' ndiaa na yantyichen, chi ntcüe juuhan'. Ndo' quityion' tsi'x'ee nt'ö juu,
ndo' quitjue'ho' ntcoon ng'ee juu.
23 Ndo' mantyi quitsacy'onho' toro chjo na t'uein, quinan'cuee'ho' juu o'. Cüa, nnt'a
nguee ndo' na ntcü'a.

24 Ee juu jndahö', itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na jndë tue', ndo' vando' nnda' juu, cha'vijon ts'an na jndë tsu, majo' tijnda' ntcüe'hin. Yajo' ta'han na tonan't'maan'han.
25 "Majo' jnda jon, tsantquechen, tyí'c'oonhin, tja juu jndëë. Ndo' xjen na jndyo ntcüe' juu, tindyoo' juu na m'aan v'aahan, ndo' jndyii juu na cotja' ndo' cam'aan jnon.
26 Ndo' tqueen' juu ncüii mosohan, taxee' juu nin 'nan condui.
27 T'a tsan'ñeen, tso juu: "Juu ty'iu' jndë tyjee' ntcüe' juu ndo' tye'ho', jndë iscuee' jon toro chjo na t'uein ee ya ro tyjee' ntcüe' juu, tyi'vii' juu."
28 Majo' juu tsantquechen, siv'ii jndyi juu, min tyi'je'caquee' juu quii' v'aa. Ndo' na nnda', jo' jndui' tye juu, s'aa jndyi jon ty'oohin na caquee' juu.
29 Majo' t'a juu 'ndyo jon, tso juu: "Quen' cüenta, tijndye chu na matye'ntjön ja nnon'. Tacotsique' ts'ön yo ts'ian na tji' nnön. Majo' min'jon taconcya' min ve' quinch'iondyua na chi ntscü'ë na nts'a nguee na ntsit'man' chjo ja yo ntyjë na ya jñ'oonhan yo ja.
30 Majo' nein na jndë tyjee' ntcüe' juu jnda'hö' na tatsiquitsu juu 'nan' yo nanntcuntjaa', ata toro na t'uein jndë scue' cüentaa' juu.
31 Ndo' jo' t'a tye juu, itso jon: "'U' jnda, ninnquii'chen m'an' yo ja ndo' tsoñ'en 'nan njan, 'u' ma'nan'han'.
32 Majo' chuhan' na c'ön jaa na nënhën ndo' na quinan't'maan' jaa ng'e juu ty'iu'hö', cha'vijon jndë tue' juu ndo' na vando' nnda' juu, cha'vijon na jndë tsuhin, majo' jndë tijnda' ntcüe'hin."

16

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' na sitja mosotque

1 Mantyi sininntyichen Jesús ndëë nn'an na conan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, tso jon:
—Tom'aan ncüii tsantya ndo' m'aan ncüii mosotque 'naan' jon. Tyenan'quindyii nn'anhin na ve' its'aa ya juu na tsiquitsu juu 'naan' jon.
2 Ndo' na nnda', tqueen' tsantya'ñeenhin, tso jon nnon juu: "¿Nchu vaa jñ'oon na condue nn'an nacjo'? Quitsia' ncüii lista, chen chen cüji' ntyja 'naan' xoquitu' na tyon' cüenta yo tsa'nnda' na siquitsu', ee taxe'cüitquentyichen 'u' ndëë moso."
3 Ndo' juu mosotque'ñeen, sitiu ya juu ncüii: "¿Nchu nts'a cha' ngüant'ö? Ee patrón njan icüji' jon ja na condui ja mosotque. Ta'nan na jndö na nts'a ts'ian jndëë cha' ngüantjön 'nan na icanhan' ja, ndo' jn'an jndyi na ve' ntc'an 'ndyö 'nan ndëë nn'an.
4 Nanein mavaa' ts'ön nchu vaa nts'a cha' ntixee' nn'an ja quii' nt'aahan vi na jndë jnty'iihan' ja na condui ja mosotque."
5 Yajo' tqueen' jon ncüii ro ncüii nn'an na chojnan nnon patrón 'naan' juu. Taxee' juu nnon tsan na vejndyee: "¿Nchu xjen chu'jnan' nnon patrón njan?"
6 T'a tsan'ñeen 'ndyo juu: "Ja chöjnan ncüii ciento ncjo na too'han' yo nchen' n'oon olivos." Ndo' tso juu nnon tsan'ñeen: "Ndö juu tson na chuu' tsa'nnda' na chu'jnan'. Quijman', cje ro cüji' xco'han' na ninvenn'an ncho'nqui ncjo nchen' na chu'jnan'."
7 Jndë jo' taxee' juu nnon ncüiichen moso'ñeen: "Ndo' 'u' je', ¿Tsa'nnda' chu'jnan'?" T'a tsan'ñeen 'ndyo juu: "Ja chöjnan ncüii ciento xu ntquen trigo." Yajo' tso juu nnon tsan'ñeen: "Ndö tson na chuu' nchu xjen na chu'jnan'. Cyon'han'. Cüji' xco' na ninnenquenn'an xu na chu'jnan'."
Ndö' vaa na tso tsan'ñeen.
8 Ndo' juu tsantya'ñeen tso jon na juu moso'ñeen ty'oon juu na jnda' xquen juu min na sivi'nn'an juu ntyja ts'ian 'naan' jon na s'aa juu. Ee nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnanguevahin, jnda'ntyichen nquenhan yo ntyjehan, chito nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan' nquii jon na conduihin naxuee."
9 Itsontyichen Jesús: "Ndö vaa na matsiqui'man' jaho', joo 'nan na conan'choho' na nan'xuanhan' ntyja 'naan' tsonnangue jnan, cüijnt'ueho'han' na ntantjonho' jndye nn'an na ya jñ'oonhan yo 'o'. Yajo' juu 'nan na nan'xuanho', xjen na ntycüiihan', nque nan'ñeen na tejndeiho'hin, ncy'onhan cüentaho' naijon na tyi'quintycüii na nc'on nn'an.
10 "Minninchen ts'an na conduihin na itsiquindë juu ncüii jñ'oon na tyi't'man, mantyi ntsiquindë juu ncüii jñ'oon na t'man tsixuanhan'. Majo' minninchen ts'an na itsivi'nn'an juu ntyja 'naan' ncüii jñ'oon na tyi't'manhan', mantyi ntsivi'nn'an juu ntyja 'naan' jñ'oon na t'man.
11 Jo' ntyja 'naan' na ndijnt'ue ts'an 'nan na nque nn'an tsonnangue cotji'han cüenta na njon jndyihan', xe na aa tyi'cüijnt'ueho'han' cha'xjen na chuhan', yajo' joo 'nan na mayuu' na njon jndyi conduihan', min je'qui'ndyii Tyo'ts'onhan' ndueho'.
12 Ndo' joo 'nan ntyja 'naan' tsonnangue, xe na aa tyi'covijnt'ueho'han' cha'xjen na chuhan', yajo' joo 'nan na njon jndyi, ta'nan ts'an na ninncyaahan' ndueeho' na nan'xuanhan' cüentaho'.

13 “Ta'nan ts'an na nndëë ntye'ntjon nnon ve patrón. Ee nc'oon juu na jndoo' juu ncüiihan, ndo' ncüiichenhan nc'oon na vi'ntyjii jndyi juuhin. Oo ngay'oon juu jñ'oon yo ncüiihan ndo' ncüiichenhin nc'oon juu na tyi'cuee' ts'on juu. Tyi'je'quindëë ntye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi conan'chonho' na nintyaho'.”

14 Nn'an na conduihan tmaan' fariseos na m'anhin jo', tondyehan tsochen jñ'oonmin' na sinin Jesús. Ng'e na vi' jndyi n'onhan yo xoquitu', jo' tonan'cüejnaan'hin jon.

15 Itso jon ndëëhan: “'O' nt'ue n'onho' na quitji' nn'an cüenta na je' cont'aho' cha'xjen na chuhan', majo' nquii Tyo'ts'on ivaa' ts'on jon nchu vaa nan'xuanho'. Nn'an tsonnanngue, 'nan na cotji'hin cüenta na njon jndyi nan'xuanhan', joohan' indyiaa' ndya' Tyo'ts'onhan'.

Tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on ntsiquindëhan' juuhan'

16 “Ata xjen na tom'aan Juan, juu jñ'oon na tquen Moisés ico'xenhan', tonan'y'onho'han' yo jñ'oon jndyue nn'an na toninncya jñ'oon nchu vaa 'nan na nnguaa. Juu xjen na tom'aan Juan'ñeen, tye' na condinein jñ'oon naya ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan. Ndo' icanhan' na quitquen yantyihan ncüii cha' ndëë nduihan nn'an na ntye'ntjon jonhan.

17 “Quitquenho' cüenta, quii' jñ'oon' Tyo'ts'on min ntji naquijndëhan'. Majo' ntsiquindëñ'enhan' joohan'. Ee tyi'jndyaa'chen na ngitsu tsjö'ndue yo tsonnangue, chichen na n'ndyihan' ncüii ntji chjo na t'uii' quii' jñ'oon' Tyo'ts'on.

Tyi'quichuhan' na ntsityuii' ts'an tson na toco juu
(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)

18 “Minninchen ts'an na ntsityuii' tson na toco yo scuu' ndo' ngoco nnda' juu yo ncüiichen tsanscu, itsijnda'han' ntyja 'naan' tsan'ñeen na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen tsanscu'ñeen. Ndo' min'cya ro tsans'a na ngoco juu yo tsanscu'ñeen na jndë tyuii' tson 'naan' juu yo saa' juu, mantyi itsijnda'han' ntyja 'naan' tsan'ñeen na conduihin ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo tsanscu'ñeen.

Tsantya yo tsanjñen' Lázaro

19 “Ncüii jon tom'aan ncüii tsantya na ninnquii'chen ndiaa na yantyi tocüe jon ndo' njon jndyihan'. Tincüii xee yu, 'nan na yantyichen contyjo nnon mesa na tocüa' jon.

20 Ndo' ndyo teon vaa' tsan'ñeen, tyequitquen nn'an ncüii tsanjñen', tovaa juu jo', Lázaro jndyu juu. Nin vaa si'ts'o 'naan' juu min ntyje'.

21 Ntyja jndyi ts'on juu min ve' 'nan quijndë na cocyaa tocjee' mesa 'naan' tsantya'hin na ntcüa' juu. Ndo' sque quindue', jndyoquityue o' ntyje' na chu juu.

22 Ndo' tuee' xjen na tue' juu tsanjñen'ñeen, ndo' nque ángeles tyey'onhan ñuan 'naan' juu naijon m'aan nquii Abraham. Mantyi tue' tsantya ndo' tënty'iuhin.

23 “Viochen xjen na toquenon jon navi' naijon na co'o nn'an na jndë tjë, jndondë jon, jndyiaa' tycya jon na m'aan Lázaro ngiaa' Abraham.

24 Ndo' sixuaa jon, itso jon: 'U' ta Abraham, c'on' na nty'ia rö nchji'. Quitsa' vi naya'ñeen, quijñon' Lázaro na ve' ncüii ndëënt'ö juu quinchje juu quii' ndaa cha' ntsiquindaa' juu tsa. Ee jaa' jndyi navi' na maquenön quii' juu chonvahin.

25 Majo' t'a Abraham, tso jon: 'U' jnda, chen chen cañjoon' tson' joo naya na tyon' cüenta xjen na tovando', ndo' Lázaro vi' toquenon juu. Majo' nein ivajndyee juu ntjoo ndo' 'u' je', vi' maquenoon'.

26 Ndo' mantyi vaa ncüiichen 'nan. Quityquii' nt'án yo 'o', vaa ncüii tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan' cha' nin já na nin'quitsquë na m'anho', je'quindëë ngüenönhan'. Ndo' min nque nn'an na m'an naijon na m'anho', je'quindëë ngüenonhin ntyjava.

27 “Ndo' jo' t'a tsan'ñeen, itso juu: Ng'e na nnda', ta, mats'a ty'oo 'u', cüa, c'ua' ts'ian nnon juu na cja juu na m'an nn'an vaa' tsotyë,

28 Ee jo' m'aan 'on ntyjö ncö. Cjancyaa juu jñ'oon ndëëhan cha' tyi'ntsquehan ntjoohin naijon na ji va jndyi 'nan na maquenön.

29 Majo' sintcüe' Abraham jñ'oon nnon juu: Conan'y'onhan joo jñ'oon na jndui na toninncyaa Moisés yo nin'jñ'oon na toninncya nn'an na tonduehan nchu vaa 'nan na nguaa. Joo jñ'oon'ñeen quindyehinhan' ndo' quita'nguee'hinhan'.

30 Majo' t'a tsantya'ñeen, itso juu: Tyi'yuu' ta, xe ncüii joo nn'an na jndë tjë ncja na m'anhan, jñ'oon na mayuu' nntcüe' n'onhan jnanhan.

31 Ndo' t'a Abraham 'ndyo juu: Xe tyi'quinan'jñ'oon'han joo jñ'oon na toninncyaa Moisés yo mañoon nn'an na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, mantyi min xe'quindyehan jñ'oon 'ndyo nc'üii ts'an min na ngüando' xco juu.”

17

Jnaan' ts'an nt'uiihan'hin
(Mt 18:6-7, 21-22; Mr 9:42)

1 Ndo' tso Jesús ndëë nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:
“Tyi'je'cacüentyjee' na nin'cjachuhan' nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on, majo' vi'
jndyi ngenon juu ts'an na itsiquita' jñ'oon na ntycyaa nn'an na nnan'tjahan.
2 Ntyja 'naan' juu tsan'ñeen, yantyi xe na aa quinan'tyen nn'an ncüii tosu xtyo' juu ndo'
quitjue' nan'ñeenhin quityquii' ndaandue. Ee vi'ntyi ngenon juu na nts'aa juu 'nan na
ntsquioo'han' minninchen nn'an na chjo vantyja n'onhan ja.
3 Jo' quitquen nqueho' cüenta ntyja nchu vaa na cotsam'anho'.
“Xe ncüii ntyjeho' na vantyja ts'on Tyo'ts'on itsitjahin nnon', quitsiqui'man'hin. Ndo' xe
na aa contcüe' ts'on juu, quitsit'man tson'hin.
4 Ndo' xe na aa ntyque' jnda na itsitjahin nnon' na ncüii xuee, ndo' ncüii cüii jon ngaquitso
juu nnon': Quitsit'man tson' ja, contcüe' ts'ön na sitja ja nnon', chuhan' na quitsit'man
tson'hin.”

C'ön na t'manntyichen na vantyja nn'ön

5 Nn'an na ncho've na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan nnon jon:
—Ncya' na ndit'manntyichen na covantyja n'ön.
6 Jo' t'a jon jndyuehan, tso jon:
—Min xe na aa chjo na covantyja n'onho', min ve' cha'xjen na chjo ncüii ntquen mostaza,
majo' t'man ts'ian nndëë nt'aho'. Ata nnon ts'oon t'manva nndëë nndueho': “Quenan' 'u'
ntjoohin ndo' cacüentyje' quii' ndaandue.” Ndo' minchuchen ntsiquindëhan' cha'xjen na
condueho'.

Chuhan' na quitsiquindë ts'an na itye'ntjon

7 “Cüa, quinduë ncüiiho' m'aan moso 'naan' na itsitiuu juu tyuaa oo ivantyjee' juu cho'
ntsjuen' tojndëë. Ndo' vi na jndë tyjee' juu na jnan juu jndëë, ¿Aa nts'aahan' na ntsu' nnon
juu: “Cüa, cüenoon' ndö, quijman' mesa na ntcüa'?”
8 ¿Aa chi ngitso jndyee patrón'ñeen nnon juu: “Cüa ra, quitsijnda' 'u', quitsijñ'on' na
ntcü'a? Ndo' vi na jndë tcü'a ndo' jndë t'ua, yajo' chi ntcüa' ndo' nc'üa'.”
9 Min tatyincyaa jon naya juu moso'ñeen na siquindë juu ts'ian na t'ua jon nnon juu.
10 Mantyi 'o' ya na jndë jnt'aho' tsoñ'en na ico'xen Tyo'ts'on na quint'aho', jo' quindueho':
“Aa jaa na cotye'ntjön, tyi'quinan'xuan na ngitso ts'an na taquinjon' na cont'a, ee xia'ntyi
jndë jnt'a cha'xjen na chuhan' na quint'a.”

Sin'man Jesús nqui nn'an na cho ndö cotö'

11 Xjen na ñjon Jesús nato na vja jon Jerusalén, tenon jon tyonco ndyuaa Samaria yo
Galilea.
12 Juu xjen na vaquee' jon ncüii tsjoon chjo, tjonhin nqui nn'an na chohan tycu ndö cotö',
tyecüentyjee' tycyahan.
13 Jndei jnan'xuaahan, jnduehan:
—'U' Jesús na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, c'on' na nty'iá rŏ nchji'.
14 Ya na jndyiaa' Jesús joohan, tso jon ndëëhan:
—Quitsanan'man nqueho' ndëë ntyee.
Ndo' viochen xjen na co'ohan, jn'manhan.
15 Majo' ncüii joo nan'ñeen, xjen na tyincyaa juu cüenta na jndë jn'man juu, tantcüe' juu.
Jndei c'ua 'ndyo juu na totsit'maan' juu Tyo'ts'on.
16 Tco'xtye juu tonnon Jesús, tyincyaa juu na ncya ya jon. Ndo' juu tsan'ñeen conduihin
ts'an Samaria.
17 Ndo' taxee' Jesús:
—¿Aa chito ncha'vaa nqui nan'ñeen jn'manhan? Ndo' ñjenchenhin je', ¿Yuu m'anhan?
18 Juu tsanvahin chito conduihin ts'an judío, majo' jndyo ntcüe' juu na itsit'maan' juu
Tyo'ts'on. Majo' ñjen nan'ñeen ve' ty'etohan, ta'nan sque ntcüe'han.
19 Yajo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:
—Quinaquintyja', cja ntcüe' va'. Ng'e na vantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.

Ndö vaa na ngüentyja na ntye'ntjon Tyo'ts'on nn'an
(Mt 24:23-28, 36-41)

20 Ncüii jon joo nn'an na conduihan tmaan' fariseos taxee'han nnon Jesús ntyja 'naan' juu
na itye'ntjon Tyo'ts'on. Ta'xe'han ¿yuu xjen ngue'ntyjahan'? T'a jon jndyuehan, tso jon:
—Juu na condui Tyo'ts'on na itye'ntjon jon tsoñ'en, chito ng'e 'nan na covityincyoo', jo'
tsi'manhan' na jndë tyjee' juuhan'.

21 Min xe'quindue nn'an: “Ndö m'aan jon oo ndö'ñeen m'aan jon na itye'ntjon jon nn'an”,
ee juu na itye'ntjon jon, m'aanhan' quii' nt'anho'.
22 Ndo' tso ta Jesús ndëë nn'an na tonan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon:
—Mangue'ntyja xjen ya na nndueho': “Nt'ue jndyi nn'ön na ngue'ntyja xuee na nndyo
nnda' nquii jon na conduihin tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na co'xen jon tsoñ'en
nn'an.” Majo' xe'quijnty'iaho' na nnguaa na nnda'.
23 Ñ'en nn'an na nnduehan ndëëho': “Ndö' m'aan jon, oo nnduehan ntjoohin m'aan jon.”
Majo' tyi'ntsantyjaho' min tyi'nan'jonho' yo nan'ñeen.
24 Ee cha'xjen na ico' tsuee chon, itsixueehan' vi ntyjaa' tsjö'ndue ata ncüiichen ntyja,
mannda' vaa ntsijonhan' xjen na nndyö ntcü'ë. Ninjonto njnty'ia tsoñ'en nn'an ja na
condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an.
25 Majo' na vejndyee icanhan' na quenön navi' t'man ndo' mantyi nn'an na m'an nanein
nnt'ahan na tayuu jnt'ue ja ngiohan.
26 Jo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, cha'xjen
na tom'an nn'an xjen na tom'aan nquii Noé, mannda' vaa ntsijonhan' na nc'on nn'an xjen
na jndë tindyo na ndyö ntcü'ë.
27 Totsam'anhan cha'xjen na vja tont'ahan. Tocüa'han, tovehan, totoncohan, toninncya-
han ndahan na ntonco joo ata tuee' juu xuee na tua Noé quityquii' v'aandaa. Ndo' tova'ty'a,
ndo' joo nn'an na jnty'iihan', tjëñ'en nan'ñeen.
28 Ndo' manin'ncüii xjen tont'a nn'an xjen na tom'aan Lot. Tocüa'han, tovehan. To-
nan'jndahan 'nan ndo' tondëëhinhan'. Tononhin ntjon, tonan'yahan nt'aa.
29 Majo' juu xuee ya na tji' Tyo'ts'on Lot tsjoon Sodoma, tyioo ndaatsua' chon yo sufre na
jnanhan' tsjö'ndue. Ndo' iscüjeñ'enhan' nn'an na m'an juu tsjoon'ñeen.
30 Ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, mannda'
itsijonhan' na nnguaa juu xuee ya na njnty'ia nnda' nn'an ja.
31 “Juu xuee'ñeen, ts'an na m'aan ch'en, tyi'ngaquee' nnda' juu quii' vaa' juu na ncüji' juu
'naan' juu. Tyi'nguaa ntyjii juu ntyja 'naanhan'. Ndo' majo'ntyi ts'an na m'aan tojndëë,
tyi'ndyo ntcüe' juu cha' ndyoquichu juu 'naan' juu.
32 Cañjoon' ya n'onho' nin 'nan na tquenon juu scuu' Lot.
33 Minninchen ts'an na int'ue nquii juu nchu vaa nts'aa juu cha' tyi'quitsuhin, jñ'oon na
mayuu' ngitsuhin. Majo' minninchen ts'an na incyaa juu na quenon juu min'cya ro 'nan
na ngenon juu, tsan'ñeen ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu.
34 “Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', juu tijaan'ñeen, ya na nndyö nnt'a, ve
nn'an na man'hin condahan, ncüii tsan'ñeen vjay'oonhan'hin na m'an, ndo' ncüiichenhin
n'ndyiihan'hin.
35 Ve nanntcu tojnaan' cotuahan, ncüii tsan'ñeen vjay'oonhan'hin na m'an, ndo'
ncüiichenhin n'ndyiihan'hin.
36 Ve nannon m'an jndëë na cont'ahan ts'ian, ncüii tsan'ñeen vjay'oonhan'hin na m'an,
ndo' ncüiichenhin n'ndyiihan'hin.
37 Ndo' nn'an na tonan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon, taxee'han nnon jon:
—Ta, ¿Yuu vijon na nndui na nnda'?
Jo' t'a jon jndyuehan ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii' jonhan' na tsi'manhan' na
ntco'xenhan' nn'an. Tso jon:
—Navijon na vendyuaa 'nan tö', jo' ngancüi nt'ën.

18

Jñ'oon tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' tsanscu ninnquii ndo' jüe

1 Ndo' sinin Jesús ncüiichen jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han' na itsi'quindyihan' na nin-
nquii'chen quinan'nein nn'an nnon Tyo'ts'on, min tyi'nan'ntyquenhan ntyja 'naan'han'.
2 Tso jon ndëëhan: “Tom'aan ncüii jüe ncüii tsjoon t'man. Tyi'ncyaa' juu Tyo'ts'on min
tyi'c'oon' ts'on juu nchu vaa na conan'tiu nn'an yohin.
3 Ndo' juu tsjoon'ñeen mantyi tom'aan ncüii tsanscu ninnquii. Toca juu na m'aan jüe'ñeen
na totso juu nnon jon: Cüañon' chjo ja ntyja 'naan' quintu na tji' ts'an cjö.
4 Ndo' nquii jüe'ñeen, majndye xuee tasijñ'oon' jon juu 'nan na ican tsanscu'ñeen. Jndë jo'
sitiu nquii jon ncüii, tso jon: Ja min na tyi'ncya Tyo'ts'on ndo' min taquits'aahan' ja nchu
vaa cotji' nn'an cüenta yo ntyja njan,
5 Majo' ve' ng'e itscüetë' jndyi tsanscuva' ja, jo' ngüañ'öntöhin ncüii na tyi'contycüii na
t'man ts'önhin, ee xe tyi'nts'a na nnda', ntscüejndyaa' juu ja na ninnquii'chen ndyotsinty-
jaan' juu ja.”

6 Ndo' tsontyichen ta Jesús: "Nquii jüe'ñeen, min na conduihin ts'an na its'aa jon 'nan
na tyi'quichuhan', majo' ¿Aa cotquenho' cüenta na tso jon na ngüañoon' jnan jon juu
tsanscu'ñeen?
7 Ng'e na nnda', nquii Tyo'ts'on je', ¿Aa chi majndeichen ngüañoon' jon nque nn'an na
jndë tji jonhin cüentaa' nquii jon na contcüiii'han jon naxuee ndo' natsjon? Tyi'xe'quits'aa
jon na mavio xjen na ngüendoo'han na ntsijñ'oon' jon joo jñ'oon na cotanhan na quitejndei
jonhan.
8 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho' na maquintyjachen ntsijñ'oon' jonhan. Majo' min
na nnda', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, ya na
nndyö ntcü'ë tsonnangue, ¿Aa nninjnda' nn'an na vantyja n'onhan Jon?"

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' ts'an fariseo yo ts'an ique s'on

9 Mantyi ndö vaa ncüiichen jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na sinin Jesús ndëë nn'an na
tonan'tiuhan na xia'ntyi nquehan cont'ahan cha'xjen na chuhan', majo' conduehan na
tyi'quinjon mañoon nn'an, nquehan na njonchen.
10 Tso jon: "Tom'aan ncuii ts'an na conduihin tmaan' fariseos ndo' mantyi tom'aan ncüii
ts'an ique s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma. Ty'ehan vats'on t'man na nnan'neinhan
nnon Tyo'ts'on.
11 Ndo' juu fariseo'ñeen tacüentyjee' juu, sinin juu nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' nquii juu.
Ndö vaa na tso juu: 'U' Tyo'ts'on, ncya ya 'u' ng'e tyi'quitsixuan cha'na minndyechen nn'an,
na conty'ueehan, nn'an na cont'a 'nan na tyi'quichuhan', nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo
ntyjehan, ndo' min cha'na tsanva', tsan ique s'on.
12 Ja matscüejndo' ja ve jnda na ncüii soana, ndo' mantyi mancya diezmo tsoñ'en na
mavantyjön.
Ndö' vaa jñ'oon na sinin tsan'ñeen nnon Tyo'ts'on.
13 Majo' juu tsan'ñeen tsan na ique s'on, toxen'chen tacüentyjee' juu, min na nndondë juu
tsjö'ndue, ta'nan. Ve' tomin' juu nda' tsi'jndya juu na totsindyia'hin. Tso juu: 'U' Tyo'ts'on,
c'on' na nty'ia rö nchji' ng'e ts'an jnan ja.
14 Tsontyichen Jesús: "Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', juu tsan'ñeen tantcüe' juu
vaa' juu na tquen Tyo'ts'onhin na jndyoyuhin na tonnon jon, chito juu fariseo'ñeen. Ee
min'cya ro ts'an na itsivendye nquiihin, mancüiixjen ntsquioo Tyo'ts'onhin. Ndo' nin juu
na iju'cjehin, jñ'oon na mayuu' ntsivendye jonhin."

Ityio Jesús jn'aan yotsca
(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

15 Jndyocho nn'an yotsca na m'aan Jesús, tanhan na quityio jon nt'ö jon nacjo joo. Majo'
nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, xjen na jnty'iahan na nnda',
jnduehan ndëë nan'ñeen na tyi'nan'chjuhan jon.
16 Jo' t'man Jesús nan'ñeen, tso jon ndëëhan:
—Ncyaho' na ninncyo yotsca na m'an ja, tyi'nan'ntcüe'ho'hin, ee quityquii' juu na
ityе'ntjon Tyo'ts'on nn'an, xia'ntyi nque nn'an na ntyja n'onhan ja cha'xjen cont'a
yotscamin, joo nan'ñeen vanaan na conan'jonhan ntyja 'naan'han'.
17 Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minninchen ts'an na tyi'ntyjaa' juu Tyo'ts'on cha'na
contyjaa' yotsca tye joo yo ndyee joo, tyi'je'quindëë ntsijon tsan'ñeen ntyja na ityе'ntjon
Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan.

Itsinin tsantya yo Jesús
(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

18 Ncüii ts'an judío na conintquehin, taxee' juu nnon Jesús:
—'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on na ya ts'an 'u', ¿Nin 'nan icanhan' na quits'a cha'
nninncyaa Tyo'ts'on na ntsixuan na tyi'quintycüii na vando' ñuan njan?
19 T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:
—¿Ndu na matsu' na condui ja ts'an na ya ts'anhin? Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na
nnda', tanin ncüiichen.
20 'U' manchji' juu jñ'oon na ico'xenhan'. Itsohan': "Tyi'nc'on' yo ncüiichen ts'an na ve'
ndö' ro. Tyi'ntscue' ts'an. Tyi'nch'ue' 'naan' ts'an. Tyi'ntsinin' quintu cjoo' ts'an. Quitsa' na
njon nquii tye' yo 'ndyo'."
21 Ndo' tsan'ñeen je', t'a juu, tso juu nnon jon:
—Tsoñ'en jñ'oonmin' mavanc'uë'han' ninvaa xjen na tichjo ja.
22 Ndo' vi na jndë jndyii Jesús jñ'oonva', itso jon:
—Ncüii vaa na icanhan' na quitsa'. Quijndë' tsoñ'en 'nan' na min, ndo' xoquitu' na
ngyon' cüenta, ncya'han' ndëë naninñen'. Na ntsa' na nnda', yajo' ntsixuan' na tya 'u'
quiñoon'ndue. Ndë jo' quindyo' na ntsijon 'u' yo ts'ian na mats'a.

23 Majo' ya na jndyii tsan'ñeen jñ'oon'va', sichjoo' jndyihan' ts'on juu, ee tya jndyihin.
24 Ndo' vi na jndë tquen Jesús cüenta na nnda' s'aahan' tsan'ñeen, tso jon:
—Joo nantya, jndyaa' jndyi na nta'nguee'han na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhan ntyja na cotsam'anhan.
25 Jndyaa'ntyichen na ncju'cje ncüii tsantya na ntye'ntjon Tyo'ts'onhin, chichen na ngüequindyi' camello tsue' x'ee tsi'ncya.
26 Ndo' nn'an na jndyehan na tso jon jñ'oonva', jnduehan nnon jon:
—Ndo' na nnda', ¿Nin juu na nndëë ngitso Tyo'ts'on na tsixuan juu na jndyoyu conduihin na tonnon jon cha' nndëë nguee' juu naijon na m'aan nquii jon?
27 Jo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—'Nan na ndiquindëë nnt'a nn'an, nquii Tyo'ts'on condëë its'aa jonhan'.
28 Tso Pedro:
—Já jndë jnty'ë tsoñ'en 'nan njá́n cha' condëë cotsay'ŏn jñ'oon yo 'u'.
29 T'a Jesús, tso jon ndëëhan:
—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', minninchen ts'an na i'ndyii vaa', oo scuu', oo ntyje nquii, oo tye juu, ndyee juu, oo ntsinda juu ng'e na itsijonhin ntyja na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an,
30 Nan'min' jndye vee' jnda ncy'oon tsan'ñeen cüentahan' xjenva, ndo' xuee na tonnonchen, ncy'oon juu cüenta na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.

Jndë ndye jnda itsiquindyi Jesús na nnan'cuee' nn'anhin
(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

31 Tëchu Jesús nn'an ncho've vi ntyja naijon na ninnquehan. Tso jon ndëëhan: "Quitquenho' cüenta, cotsava Jerusalén. Ndo' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, juu tsjoon'ñeen ntsiquindëñ'enhan' tsoñ'en jñ'oon ntyja njan na tji nque nn'an na tonan'neinhan nchu vaa 'nan na nguaa.
32 Ee ninncya nn'an cüenta ja nduee nn'an na tachito conduihin nn'an judíos, ndo' joo nan'ñeen nnan'cüejnaan'hin ja, ndo' ntjue'hin ndaajndyuehin ja."
33 Ndo' ya na jndë tja'hin ja, nnan'cuee'han ja, majo' xuee na jndë ndye ngüant'ö xcö.
34 Majo' joo nn'an ncho've'ñeen, tataa' n'onhan nchu vaa itsiquindyi joo jñ'oonmin' na sinin Jesús ndëëhan ee vitjachen na ntsi'man Tyo'ts'on juuhan' ndëëhan. Mang'e jo' tataa' n'onhinhan'.

Sin'man Jesús ncüii tsannchjaan'
(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

35 Ty'entyihan nato. Ya na tëvindyohan tsjoon Jericó, jo' vaquityen ncüii tsannchjaan' 'ndyo nato'ñeen, ican juu 'nan na itsitjahan'hin ndëë nn'an.
36 Ndo' ya na jndyii juu na jndye jndyi nn'an cavenon, taxee' juu nin 'nan condui.
37 Jnduehan nnon juu:
—Nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret, jon venon jo'.
38 Xjen na jndyii juu na nnda', ta' juu na sixuaa juu, tso juu:
—Nnda' Jesús, 'u' na condui 'u' tsjan David na jndyocahan', c'on' na nty'ia rö nchji'.
39 Ndo' joo nn'an na ve'jndyee, jnan'tyia'hanhin na quitsichen juu 'ndyo juu, majo' jndeintyichen sixuaa nnda' juu:
—'U' na condui tsjan David na jndyocahan', c'on' na nty'ia rö nchji'.
40 Jo' tacüentyjee' Jesús, t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na quindyoy'onhan tsan'ñeen na m'aan jon. Ndo' vi na jndë tuee' juu, taxee' jon nnon juu, tso jon:
41 —¿Nin 'nan nt'ue tson' na quits'a 'u'?
T'a juu, tso juu:
—Nnda' ta, ncya' na nty'ia nnt'a.
42 T'a Jesús 'ndyo juu:
—C'on' na ya mandyia' nnda'. Ng'e na mavantyja tson' ja, jo' na jndë jn'man'.
43 Ndo' ninñoon' tyincyaahan' na jndyiaa' nnda' juu. Tantyja juu toxen' Jesús, totsit'maan' juu Tyo'ts'on. Ndo' mantyi nque nn'an na jndye jndyi'hin, ya na jnty'ia nan'ñeen na nnda' tui, tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

19

Jesús yo Zaqueo

1 Xjen na tuee' Jesús tsjoon Jericó, vavenon jon tyquii' tsjoon'ñeen.
2 Jo' tom'aan ncüii ts'an na jndyu Zaqueo. Conintquehin ndëë nn'an na cotye s'on cüentaa' gobiernon tsjoon Roma. Ndo' tyahin.
3 Nt'ue jndyi ts'on juu na ndyiaa' juu Jesús, majo' ng'e na quil'ëhin, jo' ndiquindëë ndyiaa' juu jon ng'e jndye jndyi nn'an.

4 Ng'e jo' jnannon juu, tja juu na tonnonchen, jo' tava juu ncüii ts'oon na ventyjee' 'ndyo
nato naijon na ngüenon Jesús, cha' ya nndyiaa' nnon juu jon.
5 Ndo' xjen na tyjee' Jesús jo', jndondë jon, tso jon:
—'U' Zaqueo, quitsityua', quindyo'cuee' ee xeevahin icanhan' na ntjo ya ja va'.
6 Jo' quintyjachen tacue juu. Yo na neiin' juu tay'oon juu Jesús vaa' juu.
7 Majo' ya na jnty'ia nn'an na nnda' s'aa jon, tsoñ'enhan tonan'neinhan jñ'oon' jon,
jnduehan:
—Cüa nquii Jesús, jndë tatsijonhin yo ts'an na itsitjahin nnon Tyo'ts'on na ntixee'
tsan'ñeenhin.
8 Jndë jo', tëcüentyjee' Zaqueo, tso juu nnon Jesús:
—Nnda' ta, xoncüe 'nan njan na min, ninncyahan' ndëë nanninñen', ndo' mantyi min'cya
ro ts'an na sivi'nn'an ja juu na tenoon' na tsjö tsa'nnda' na quityion juu nnon gobiernon,
nanein ntsintcü'ëhan' nnon tsan'ñeen ninque vee' jnda cha'xjen na tji' ja nt'ö juu.
9 Itso Jesús:
—Xeevahin juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, nque nn'an na m'an v'aavahin, jndë
nan'xuanhin juuhan', ee juu ntyjëëhë mantyi conduihin tsjan Abraham na jndyocahan'.
10 Ee ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en nn'an, jndy-
oquint'uë nn'an na jndë cotsu ñuaanhan na ntsin'man jahan.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan' s'on
(Mt 25:14-30)

11 Joo nn'an na tondye jñ'oonmin', jnan'tiuhan na macje njnty'ia ndëëhan na ntye'ntjon
Tyo'ts'on tsoñ'en, ncüjee'han' ee jndë mandyo na ngue' Jesús Jerusalén. Mang'e jo'
sininntyichen jon ncüiichen jñ'oon na quindyehan na tyi'quitsi'man nquii'han' juuhan'.
12 Tso jon ndëëhan: "Tom'aan ncüii ts'an na t'man tonduihin. Sijnda' jon na nndui' jon
ndyuaa 'naan' jon, ncja jon ncüiichen ndyuaa na tycya na ncy'oon jon cüenta ts'ian na
ntsixuan jon rey, ndo' ndë jo' nndyo nntcüe' jon.
13 Majo' vitjachen na nndui' jon na ncja jon jo', t'man jon nqui nn'an na cotye'ntjonhan
nnon jon. T'man s'on tyincyaa jon nnon ncüii cüiihan na ve' tejndei ya jonhan' joohan. Tso
jon ndëëhan: Quijnt'ueho' nchu vaa nnt'aho' na ntantjonho' yo s'onmin' viochen xjen na ja
tac'ön.
14 Majo' joo nn'an ndyuaa tsjoon' jon, jndohanhin. T'uahan ts'ian ndëë nn'an na
tentyjahan toxen' jon, jnduehan: Já tyi'quint'ue n'ön na nndui tsanva' ts'an na itye'ntjon
jon já.
15 "Ndo' juu tsan'ñeen, vi na jndë ty'oon jon cüenta ts'ian na ntsixuan jon, jndyo ntcüe' jon
ndyuaa naijon na jnan jon. Yajo' joo nan'ñeen na cotye'ntjonhan nnon jon na tejndei jon
s'onhan, tqueen' jonhan. Ng'e nin'cüaa' ts'on jon nchu xjen na tantjon ncüii cüiihan.
16 Jo' tyjee' tsan navejndyee, tso juu nnon jon: Nnda' ta, ¿Aa jndë tyje'? Ndö s'on 'nan',
nqui vee' jnda tantjön yo joo s'on na tyincya' nnön.
17 Ndo' tso jon nnon juu: Ya jndyi sa', 'u' moso njan, ng'e na siquindë' 'u' ncüii ts'ian min
na chjohan', jo' na ma'ua ts'ian nnon' na ntco'xen' nqui njoon t'man.
18 Jndë jo' tyjee' juu tsan na jndë ve, tso juu nnon jon: ¿Aa jndë tyje', ta? Ndö s'on 'nan, 'on
vee' na tantjön yohan'.
19 Ndo' majo'ntyi tso jon nnon juu: Naneinhin ma'ua ts'ian nnon' na ntco'xen' nn'an 'on
njoon t'man.
20 "Majo' xjen na tyjee' ncüiichen tsan'ñeen, tso juu nnon jon: ¿Aa jndë tyje', ta? Ndö s'on
'nan', suëhan' quii' peto.
21 Ee ncya jndyi 'u' xeng'e 'u' ts'an na jndei' 'ndyo. Ee 'u' mayon' cuenta yuu na chito
cüenta'. Min na tajnon' ntjon, majo' 'u' mancüiixjen matyje'.
22 Ndo' nquii rey'ñeen, vi na jndë jndyii jon na tso tsan'ñeen na nnda', t'a jon, tso jon
nnon juu: 'U' moso njan na tayuu jnt'ue 'u', majuuto jñ'oon na tsu' ndö', nts'a na juuhan'
quit'uiihan' 'u' ntyja 'nan na sa'. Jen mantyji' na ja ts'an na jndei' 'ndyö na may'ön cüenta
yuu na chito cüenta ndo' na mancüiixjen matyjë yuu na chito ja jn'ön.
23 Ng'e na nnda' nchji', ¿Ndu na tatëquityi' joo s'on njan naijon na ngüantjonhan'? Ee xe na
sa' na nnda', yajo' nein na jndë tyjë, ncy'ön ntcü'ë juu s'on njan yo jndahan'.
24 Ndo' jo' tso jon ndëë minndye nn'an na m'anhan ngiaa' juu: Cüa, quitji'ho' s'on njan
nt'ö tsanvahin ndo' cyaho'han' nnon nquii ts'an na nqui vee' jnda tantjon.
25 T'a nan'ñeen, jnduehan: Nnda' ta, ¿Ndu na ncy'oonntyi jonhan' ndo' jndë y'oon jon nqui
vee' jnda na nnda'?
26 Ndo' t'a rey'ñeen, tso jon: Quindyeho' ntsjö ndëëho', minninchen ts'an na min 'naan'
juu, ncy'oonntyichen juu cüenta. Majo' juu ts'an na ta'nan 'naan' cuen, nndui'ñ'en chjo
'nan na itsitiu juu na tsixuan juu.

27 Ndo' joo nan'ñeen na jndohin ja, na tyi'quint'ue n'onhan na nditque ja ntyja 'naanhan,
quindyochoho'hin ntjoohin, ndo' quinan'cüjeho'hin na tonnön."

Taquee' Jesús Jerusalén
(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11; Juan 12:12-19)

28 Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonva', tjantyichen jon na vja jon Jerusalén.
29 Juu xjen na vavindyoo' na nguee' jon tsjoon Betfagé yo Betania, mandyoo' tyo' na jndyu
Olivos, t'ua jon ts'ian ndëë ve nn'an na totsay'on jñ'oon yohin na c'ohan ncüii nt'aa.
30 Tso jon ndëëhan:
—C'oho' tsjoon chjo na m'aan jndyoyu na tondëëho'. Ndo' xjen na ntsaque'ho'
tyquii'han', jo' njnty'iaho' ncüii snon chjo na tyen o'. Min'ncüii jnda tacontjo ts'an juu o'.
Quinan'quinan'ho' juu o', ndo' quindyoy'onho' cho'ñeen ntjoohin.
31 Ndo' xe na aa ngüaxee' ts'an ndëëho' ndu na conan'quinan'ho' juu quioo'ñeen, quin-
dueho' nnon juu: "Nquii ts'an na conduihin na ico'xen jon já, nquii jon nninjnt'uehin juu
o'."
32 Ndo' ty'ehan juu nt'aa na t'ua jon ndëëhan, ndo' tijnda' juu snon'ñeen cha'xjen na tso
jon ndëëhan.
33 Ndo' viochen xjen na jnan'quinan'hin juu isnon'ñeen, nque nn'an na njnuen' o',
jnduehan:
—¿Ndu na conan'quinan'ho' snonva'?
34 T'ahan, jnduehan:
—Nquii tsan na conduihin na ityе'ntjon jon já, nquii jon nninjnt'ue yahin juu o'.
35 Jndë jo' tyey'onhan juu cho'ñeen na m'aan Jesús. Ndo' tyiohan ndiaahan naxen' o', ndo'
tantjo jon quioo'ñeen.
36 Ndo' viochen na venon jon nato, totji' nn'an ndia tonco na cüehan, tonan'nuein'hinhan'
nato na ngüenon jon.
37 Ndo' naijon na tantyque' nato juu tyo' na jndyu Olivos yuu jon na covityincyoo'
Jerusalén, tsoñ'en nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, yo na nein jndyihin
ta'hin jndei tonan'xuaahan, tonan't'maan'han Tyo'ts'on ntyja tsoñ'en ts'ian t'man na jndë
jnty'ia ndëëhan na tots'aa Jesús na tyi'je'quindëë nnduihan' yo najndei na tsixuan nquii
ts'an.
38 Jnduehan:
—Juu tsanvahin ityio Tyo'ts'on jn'aanhin. Nquii jon na taquintyja na t'man conduihin,
icüjee'non jon yo xuee' nquii Tyo'ts'on na ityе'ntjon jon tsoñ'en. Ntyja 'naan' jon, nquii
Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue ncyaa jon na tajñuaan' ts'on c'ön na tonnon jon. Co-
nan't'maan' jaa nquii jon na m'aan nandyentyichen.
39 Majo' minndye nn'an na conduihan tmaan' fariseos na m'anhan quii' nt'an nn'an na
jndye jndyi'hin, jnduehan nnon Jesús:
—'U' na matsi'man' jñ'oon ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, joo nn'an na cotsay'on
jñ'oon yo 'u', cüan' ndëëhan na tanduehan jñ'oonmin'.
40 Majo' t'a jon jndyuehan, itso jon:
—Quindyeho' ntsjö, xe nnan'chen nanmin' jndyuehan, yajo' joo ntjö'hin'
nnan't'maan'han' ja.

Si'ndaa'han' nchjii Jesús ntyja 'naan nn'an Jerusalén
41 Xjen na tuee' jon 'ndyo tsjoon Jerusalén, ndo' xjen jndyiaa' jonhan', sit'ioohan'hin ntyja
'naan nn'an na m'an jo'.
42 Cha'vijon ndëë nn'an tsjoon'ñeen sinin jon, tso jon: "Juu xeevahin, xe ve' aa taa' n'onho'
nchu vaa na icanhan' cha' ntjo yaho' na tonnon Tyo'ts'on, majo' ndincyaahan na ncüaa'
n'onho'han'.
43 Ee mangüentyja xjen na joo nn'an na jndohan 'o', nnan'yahan teonntjö' xi'jndio 'ndyo
tsjoonho' na nt'ahan tyia' yoho' ata je'quindëë nndui'ho'.
44 Nnan'tyuii'ñ'enhan nn'an tsjoonho' ndo' nnan'cüjehan nantque ndo' mantyi yoquijndë
ndaho'. Nnan'tyuii'han ntjö' na tijnt'ue na jndë tsjoonho', min'ncüiihan' xe'qui'ndyehan na
vaquityenhan' nacjoo' tyjehan'. Nnda' ngenonho' ng'e tataa' n'onho' na jñon Tyo'ts'on ja na
ntsin'man jon ñuaanho'."

Icüji' Jesús nn'an tyquii' vats'on t'man
(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19; Jn 2:13-22)

45 Jndë na tso jon na nnda', taquee' jon juu vats'on t'man, jo' ta' jon tji' jon nn'an ch'en,
joo nn'an na condëë 'nan quii' v'aa'ñeen.
46 Ndo' tso jon ndëëhan:

—Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "V'a njan conduihan' v'aa naijon na conan'nein nn'an nnon Tyo'ts'on." Majo' 'o', itsijonhan' na cont'aho' juuhan' cha'vijon tsë'tsjö' yuu jon na cotoo' nannty'uee.

47 Ndo' 'io 'io totsi'man Jesús jñ'oon ndëë nn'an quii' juu vats'on t'man'ñeen. Majo' nn'an na conintque ndëë ntyee 'naan nn'an judíos yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an tsjoon, tojnt'ue vichen n'onhan nchu vaa nquii nnt'ahan cha' nnan'cuee'han Jesús.

48 Majo' ta'taa' n'onhan nchu ya nnt'ahan ee tsoñ'en nn'an chen chen totquenhan cüenta juu jñ'oon na incyaa jon. Nt'ue n'on jndyihan na nndyehan joo jñ'oon'ñeen na totsinin jon.

20

Ntyja 'naan' najndei na condui Jesús
(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

1 Ncüii xuee'ñeen tacju'han' na itsi'man Jesús ndëë nn'an tyquii' juu vats'on t'man'ñeen. Tyincyaa jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' na itsin'man jon ñuaan nn'an. Ndo' nque ntyee na conintque ntyja 'naan' nn'an judíos, squenonhan na m'aan jon yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na tquen Moisés, yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an tsjoon.

2 Jnduehan nnon jon:

—Quitsu' ndë, ¿Nin naijndei condui 'u' na tji' nanmin' quii' vats'on? Ndo' ¿Nin juu tyincyaa na matsixuan'han'?

3-4 Jo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, tso jon:

—Mantyi ja ngüax'ë ncüii jñ'oon ndëëho'. Ts'ian na totsiquindëë' Juan nn'an, juu najndei na tonduihin, ¿yuu jnanhan'? ¿Aa nquii Tyo'ts'on tyincyaa na tonduihin na nnda', oo aa ve' nn'an jndue na quits'aa jonhan'? Cüa, quit'aho' ndyi.

5 Jo' joo nan'ñeen jnan'nein nquehan yo ntyjehan, jnduehan:

"Xe na aa nnduë nquii Tyo'ts'on tyincyaa na totsixuan Juan juu ts'ian'ñeen, yajo' ngitso tsanvahin ndëë: ¿Ndu na tatëntyja nn'ön jñ'oon na toninncyaa jon?

6 Majo' xe na aa nnduë nn'an jndue na quitsiquindëë' Juan'ñeen nn'an, yajo' tsoñ'en nn'an ntuen'han ntjö' jaa na nnan'cüjehan jaa, ee jndë vantyja n'onhan na nquii Juan conduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa."

7 Ng'e na nnda' jnan'tiu nan'ñeen, jnan'ntcüe'han jñ'oon nnon Jesús:

—Aa já ndicüaa' n'ön nin juu tyincyaa jñ'oon na quitsiquindëë' tsan'ñeen nn'an.

8 Ndo' na jnduehan na nnda', mantyi sintcüe' ta Jesús jñ'oon ndëëhan:

—Tanin, min xe'quitsjö ndëëho' nin juu tyincyaa najndei na condui ja na mats'a nan'min'.

Jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja 'naan nn'an na tota'ntyjee'han nt'öö ntjon
(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

9 Jndë jo' ta' Jesús, sinin jon jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ndëë nn'an, tso jon: "Tom'aan ncüii ts'an, juu tsan'ñeen jnon' jon nt'öö tëndöndyoo' tsjan tyuaa 'naan' jon. Jndëcya tyincyaa jon cüenta juu ntjon'ñeen nduee minndye nn'an, jndë jo' tja jon ncüiichen ndyuaa na majndye xuee.

10 Ndo' ya na tentyja xjen na tue' juu ntjon'ñeen, jñon jon ncüii moso 'naan' jon na m'an nan'ñeen na nninncyahan cüenta 'nan na vacüja'han' jon. Majo' nan'ñeen je', tja'hin juu, jñon ntcüe'hanhin na ta'nan tachu juu.

11 Jo' jñon nnda' jon ncüiichen mosoo' jon. Mantyi tonan'cüejnaan'han juu tsan'ñeen ndo' tja'hanhin. Jndë jo' jñon ntcüe'hanhin na ta'nan tachu juu.

12 Jndëcya nquii tsan'ñeen jñon nnda' jon ncüiichen moso 'naan' jon na jndë ndye. Juu tsan'ñeen jnan'quee'hanhin, tji'han juu quii' ntjon'ñeen.

13 "Na mats'ia nquii tsan'ñeen na 'naan' ntjon'ñeen, sitiu jon: ¿Nin 'nan chi nts'a ja? Ndö vaa nts'a, nquii tsans'a jnda na t'man vaa na venchjihin, njñönhin na m'an nan'ñeen, tyi'nan ro na nnt'a nanmin' na njonhin.

14 Majo' nque nan'ñeen na cont'a ts'ian tyuaa 'naan' jon, xjen na jnty'iahan na jnda nquii jon na jndë tyjee', jnduehan ndëë ntyjehan: Ts'ian ya yuu' nntjo ntjonvahin nt'ö juu. Cüa, quinan'cuëë'hin cha' ntjohan' nduëë.

15 Ndo' tji'hanhin quii' ntjon'ñeen, ndo' jnan'cuee'hanhin."

Ndo' taxee' Jesús ndëë nan'ñeen, tso jon:

"Nquii jon na 'naan' ntjon'ñeen, ¿Nin 'nan m'aan' n'onho' na nts'aa jon?

16 Ncüjee' ntcüe' jon ndo' ntscüje jon nan'ñeen. Ndo' nninncyaa jon ntjon 'naan' jon ndëë mañoon nn'an."

Ndo' nque nn'an na condye jñ'oonmin' na sinin Jesús, jnduehan:

—Tyi'jon ncyaa Tyo'ts'on na nndui na nnda'.

17 Majo' Jesús, quii jndyiaa' jon ndëëhan. Tji' jon ncüii jñ'oon na sijoon' nquiihin na
conduihin tsjö' na ninjnt'ue. Tso jon:
Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':
Nque albañin na conan'ya v'aa, juu tsjö' na conduehan na tyi'je'cüijnt'uehan',
majuutohan' vaquityen tyenhan' nqui tsjaan' v'aa.
Na nnda' vaa na tso jñ'oon'ñeen, ¿Nchu vaa na cotji'ho' cüenta na itsiquindyihan'?
18 Minninchen ts'an na ndicüaa' ts'on ntyja njan, iju'vi'han'hin cha'vijon ts'an na tonhin na
tyioohin nacjoo' tsjö'. Majo' juu ts'an na tyi'nin'cantyja ts'on ja, majnda' na nt'uiivi'han'hin.
Juu 'nan na ngenon juu itsijonhan' juuhan' cha'vijon 'nan na ntjon ts'an na tyioo ncüii tsjö'
t'man nacjoo', na sitiuu jndëhan'hin.
19 Ndo' nn'an na conintque ndëë ntyee yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi juu
jñ'oon na tquen Moisés, xjen'ñeen tojnt'uehin nchu vaa nquii nt'ahan na nnt'uehan Jesús,
ee taa' n'onhan na nacjo nquehan sinin jon juu jñ'oon'ñeen. Majo' ncyaahan nn'an na jndye
jndyi'hin.

¿Aa ichuhan' na quityiön s'on na ique gobiernon?
(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

20 Mang'e na nnda', tojnt'ue yantyihan nchu vaa nquii nnt'ahan. Joo nan'ñeen m'an
ntyjehin na cont'a nquehin na njon jndyi jñ'oon' Tyo'ts'on ngiohan. Jñonhin nan'ñeen
naijon na m'aan Jesús. T'uahin ts'ian ndëë nan'ñeen na quitsaquindahin jñ'oon na
toninncyaa jon. Ndo' vi na jndë jo', nninncyahan cüenta jon nt'ö gobernado cha' co'xen
tsan'ñeenhin.
21 Jo' taxee' nan'ñeen nnon Jesús:
—Nnda' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangiö na jndyoyu matsinin'
ndo' matsi'man' cha'xjen chuhan', min tacotsa' na njon nchji' yo ncüii ts'an, majo' ncüiichen
ts'an tyi'cuee' tson'hin. 'U' ninnquii'chen na matsi'man' na quits'aa ts'an cha'xjen na nt'ue
ts'on Tyo'ts'on.
22 Ndo' nanein ta, nin'quindyë, nquii César, tsan na conintque tsjoon Roma, ¿Aa chuhan'
na quityiön s'on na ique jon, ndo' aa tyi'quichuhan'?
23 Majo' nquii Jesús, taa' ts'on jon na conan'vi'nn'anhan. Jo' tso jon ndëëhan:
24 —Quinan'manho' ncüii xoquitu' denario nnön. ¿Nin ts'an xquen chuu'han' ndo' nin
ts'an xuee' na chuu'han'?
T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Nquii César chuu'han', juu tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma.
25 Yajo' tso jon ndëëhan:
—Ng'e na nnda', quityionho' s'on na ique César na tsixuanhan' cüentaa' jon, ndo' mantyi
ncyaho' cüentaa' Tyo'ts'on na tsixuanhan' cüentaa' nquii jon.
26 Jo' ta'nan jndëë jnt'ahan na quit'uiihan'hin ntyja 'naan' jñ'oon na totsinin jon quii'
nt'an nn'an. Ndo' nan'ñeen na jnt'uehan na quit'uiihan'hin ntyja 'naan joo jñ'oon na t'a
jon, vacue m'aan' n'onhan yo jñ'oon na sintcüe' jon.

Cota'xee'han ntyja 'naan' na nta'ndo' xco nn'an
(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

27 Jndë jo' minndye nn'an judíos na conduihan tmaan' saduceos, squenonhan na m'aan
Jesús. Nan'ñeen tyi'cantyja n'onhan na ngüando' xco ts'an na jndë tue'. Ve' ng'e jo', ndö vaa
jñ'oon na tyequinduehan nnon jon:
28 —'U' ta na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, nquii Moisés tji jon jñ'oon na
ico'xenhan' já xe ngue' ncüii tsans'a ndo' ntjo scuu' juu, yajo' juu tyje ts'oo'ñeen ngoco juu
yo itsaa' juu. Nc'on ntsinda juu yo tsanscu'ñeen cha' ntsinon juu na tantsinda tsoxio juu
t'on.
29 Quindyia', ndö vaa 'nan na tui. Tom'an ntyque' nannon na ninncüii ts'an ntsindahan.
Juu tsantque toco juu, majo' xjen na tue' juu, tat'oon jnda juu yo scuu' juu.
30 Jndë jo' juu tsan na jndë ve, toco juu yo tsanscu'ñeen.
31 Jndë jo' tsan na jndë ndye toco juu yo tsanscu'ñeen. Ndo' majo'ntyi tsoñ'en na ntyque'
nan'ñeen, ncüii ro ncüiihan toy'onhan juu na tondiscuhanhin ndo' tjëhan. Min'ncüii ndahan
yohin.
32 Ndo' na mats'ia mantyi nquii tsanscu'ñeen, tue' juu.
33 Ndö jñ'oon na nin'quita'x'ë nnon', juu xjen na nnta'ndo' xco nn'an, ¿Nin ncüii joo na
ntyque' nan'ñeen na ndisaa' juu? Ee tsoñ'en na ntyque'han tondiscuhanhin.
34 T'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Nn'an tsonnangue na m'an nanein cotoncohan, ndo' coninncyahan ndahan na cotonco
joo.

35 Majo' m'an nn'an na nan'xuanhan na nta'ndo' xcohan vi jndë na tjëhan, ndo' mantyi
nan'xuanhan na nc'onhan juu xjen na nnguaa tsonnangue xco. Majo' juu xjen'ñeen
taxe'quitoncohan, min nannon, min nanntcu,
36 Ee taxe'cüje nnda'han. Ntsijonhan'hin cha'na nque ángeles. Condui nan'ñeen ntsinda
Tyo'ts'on ng'e na jndë tyincyaa jon na cota'ndo' xcohan.
37 Mancüiixjen itsohan' na cota'ndo' xco nn'an na jndë tjë ee nquiintyi Moisés si'man
jon na nnda' yo jñ'oon na tji jon ntyja 'naan' ts'oon neon zarza na t'ahan'. Quityquii' juu
jñ'oon'ñeen tso jon na nquii ta Tyo'ts'on conduihin Tyo'ts'on cüentaa' Abraham, yo Isaac, yo
nin'Jacobo.
38 Juu jñ'oon'ñeen tsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on conduihin Tyo'ts'on cüenta nn'an na
cotando', chito cüenta nt'oo. Jo' tsi'manhan' na joo nn'an na vantyja n'on cotando'han.
39 Yajo' minndye nn'an na conan'man nchu vaa tsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés,
t'ahan, jnduehan nnon jon:
—Nnda' ta, taquinjon' jñ'oon na tsu'.
40 Ndo' joo nn'an tmaan' saduceos'ñeen, tavi t'onhan na nan'xuanhan ñuaanhan na
nta'xee'ntyichenhan jñ'oon nnon jon.

¿Nin ts'an tsjan condui nquii Jesús?
(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

41 Taxee' Jesús ndëë nn'an:
—¿Nchu vaa na condue nn'an na nquii Mesías conduihin tsjan David na jndyocahan'?
42 Ee nquii David tso jon na condui Mesías nquii ta na itye'ntjon jonhin. Juu jñ'oon'ñeen
jnduihan' cjoo' tson na chu salmos. Ndö vaa na itsohan':
Nquii ta Tyo'ts'on itso jon nnon nquii jon na itye'ntjon jon jaa:
Quijman' nc'ia ntyjaya naijon na itsit'maan'han' 'u'
43 Ata xjen nque nn'an na jndohan 'u' jndë s'a tmaan'han na c'onhan nacje 'nan'.
44 Ng'e na nnda' vaa tso juu jñ'oon'ñeen, ndö vaa jñ'oon na mavax'ë ndëëho'. ¿Nchu vaa na
condueho' na nquii Mesías conduihin tsjan David na jndyocahan', ndo' nquii David tso juu
na nquii Mesías conduihin nquii ta na ico'xen jonhin?

Quint'ahan cüenta yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés
(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

45 Viochen xjen na nque nn'an na jndye jndyi'hin manin vaa condyehin, tso Jesús ndëë
nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon:
46 "Nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, nein jndyihan na
ngondyi'han na cüehan ndiaa tonco cha' quitji' nn'an cüenta na t'man conduihan. Ndo'
nt'ue n'onhan na nninncya nn'an ts'onhan nata. Mantyi quii' nt'aan'on nin'cüendyuaahan
naijon na ntsiquinjonchenhan'hin. Ndo' xjen na covee' nguee, mantyi nin'cüendyuaahan
silla na tonnonchen.
47 Majo' 'naan nanntcu ninnque, cotji' nan'ñeenhan' na nnin'naanhinhan'. Ndo' jndye
jñ'oon conan'neinhan nnon Tyo'ts'on cha' quinan'tiu nn'an na jen conan'quindëhan
tonnon jon. Jnaan' na nnda' vaa na cont'ahan, jaa' jndyi nt'uiihan'hin. Tyi'nt'aho' cha'xjen
'nan na cont'ahan."

21

Xoquitu' na tyincyaa tsanscu ninnquii
(Mr 12:41-44)

1 Sinin Jesús jñ'oonmin' viochen xjen na m'aan jon vats'on t'man. Jo' tquen jon cüenta na
nque nantya, jndye s'on cotyionhan cüentaa' Tyo'ts'on quii' quiton na min jo'.
2 Mantyi jo' jndyiaa' jon ncüii tsanscu ninnquii, jñen' jndyihin. Taquityion juu ve xoquitu'
s'on ve ncüii joo quiton'ñeen.
3 Jo' tso Jesús:
—Jñ'oon mayuu' na matsjö ndëëho', juu tsanscuva' ts'an ninnquiihin na jñen' jndyihin,
jndyentyi tyincyaa juu cüentaa' Tyo'ts'on, chichen na tyincya tsoñ'en nantya'ñeen.
4 Ee joohan ve' s'on na vantjo'chen na min ndueehan, joohan' na tjue'hin quii'
quiton'ñeen. Majo' juu tsanscuva' na jñen' jndyihin, tju'ñ'en juu xoquitu' na y'oon juu,
manin' ntyja na ntcüa' juu.

Itsiquindyi Jesús na nndyuii' vats'on t'man
(Mt 24:1-2; Mr 13:1-2)

5 Vendye nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnan'neinhan ntyja 'naan'
juu vats'on t'man ndo' mantyi ntyja 'naan joo ntjö' na ya jndyi na tijnt'ue na tycüi'han'

ndo' ntyja 'naan' 'nan na njon jndyi na tyincyaa nn'an cüentaa'han' na tonan't'maan'han Tyo'ts'on. Xjen'ñeen tso Jesús:

6 —Tsoñ'en nan'min na cojnty'iaho', mangüentyja xjen na nnan'tyuii' nn'anhan'. Min'ncüii tsjö' je'quintjohan' nacjo ntyjehan'.

Jn'aan na conan'manhan' na mandyo na ntycüii
(Mt. 24:3-28; Mr 13:3-23)

7 Ndo' taxee'han nnon jon, jnduehan:

—'U' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ¿Yuu xjen na nndui na nnda'? Ndo' ¿Nin jn'aan na ntsi'manhan' na jndë mavaa xjen na nndui nan'min?

8 T'a jon jndyuehan, tso jon:

"Quitquenho' cüenta na tyi'nan'vi'nn'an nn'an 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin'. Ee jndye nn'an nninncyo na nnduehan na maja conduihan. Nnduehan na nquehin conduihan Mesías. Ndo' nnduehan: Jndë tentyja xjen na ntycüii tsoñ'en. Majo' tyi'nan'jonho' yo nan'ñeen.

9 Min' tyi'ndyueho' ya coninc'uaa jñ'oon na nc'oon ndyia' ndo' na conan've nn'an nacjo gobiernon 'naanhan. Ee mancüiixjen jndei'han' ngüenon jndyee nan'min', majo' tyi'coventyja xjen na ngitsu tsonnangue."

10 Ndë jo' tsontyichen jon ndëëhan: "Nn'an ncüii tsonnangue, nnan'vehan nacjo nn'an ncüiichen tsonnangue. Ndo' ncüii tsanm'aants'ian t'man nts'aa jon tyia' yo ncüiichen tsanm'aants'ian t'man.

11 Ndo'vanjan jndei ngots'ii ndo' nc'oon jndo' t'man ndo' ntycu chen jndyi ncy'oonhan' nn'an. Ndo' juu tsjö'ndue nnintyincyoo' jn'aan t'man na mioon ntsity'uehan' nn'an.

12 "Majo' vitjachen na nndui tsoñ'en nan'min', ncy'on nn'an 'o' na nnt'avi'han 'o' ndo' nnty'ehin 'o'. Ndo' mantyi nninncyahan cüenta 'o' ndëë nn'an quii' nt'aan'on 'naanhan ndo' ntyi'han 'o' nt'aancjo. Ndo' nc'ochohan 'o' tondëë nn'an na conintque yo tondëë nanm'ann'ian t'man, ve' ng'e na conan'jonho' yo jñ'oon na mancya.

13 Xjen na ntquenonho' tsoñ'en nan'min', ntsiquinaanhan' na ntji' jndyoyuho' ntyja njan ndëë nn'an.

14 Ng'e na nnda', quinan'jnda'ho' na tyi'ndyii' n'onho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëë nan'ñeen cha' ngüañoon'han'ho'.

15 Ee ncö nts'a na ntsijnda'han' nquenho' cha' nndëë nnan'ntcüe'ho' jñ'oon ndëë nan'ñeen, ata min'cya ro joohan na jndohan 'o', je'quindëë nnduehan na juu jñ'oon na coninncyaho' tyi'quijnt'uehan', min tyi'je'ncyaahan' na nnduehan na tyi'yuu'han'.

16 Mantyi nque tyeho', ndyeeho' nninncyahan cüenta 'o' nduee nn'an na nnan'cüje nan'ñeen minndye 'o'. Majo'ntyi nnt'a ntyje nqueho' yo ntyje tycyaho' ndo' mantyi nn'an na ya jñ'oon yoho'.

17 Ndo' jndye jndyihan nc'onhan na tyi'cuee' n'onhan 'o' ve' ng'e na m'anho' ntyja njan.

18 Majo' xe'qui'ndyi na ngitsuho'. Cha'vijon na itsohan' min ve' ncüii sonquenho' tyi'je'quitsuhan'.

19 Ng'e na ntjotyenho' yo ntyja njan, jo' na nninncyaa Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na nta'ndo'ho'.

Ntyja 'naan' na nndyuii' juu tsjoon Jerusalén

20 "Majo' ya na njnty'iaho' na minntyjee' sondaro xi'jndio Jerusalén, yajo' cüaa' n'onho' na mavaa xjen na nnan'tyuii'han juuhan'.

21 Juu xjen'ñeen joo nn'an na m'an ndyuaa Judea, quinan'nonhan na min ntyo' na nta'nty'iuhan jo'. Ndo' nn'an na m'an Jerusalén quindui'han jo', ndo' nn'an na m'an jndëë tyi'nc'o ntcüe'han juu tsjoon'ñeen.

22 Ee joo nguee'ñeen nan'xuanhan' xjen na nt'uiivi' Tyo'ts'on nn'an judíos cha' ntsiquindëhan' tsoñ'en jñ'oon' jon na tondui.

23 Nty'ia ro nanntcu na ñjon ndahan juu xjen'ñeen yo ntyjentcuhan na 'ndaa nda. Ee ngioo ncüii navi' t'man nacjoo' ndyuaava, vi' jndyi nts'aa Tyo'ts'on na ntquenon nn'an na m'an juu xjen'ñeen.

24 Nnan'cüje nn'an joohin yo xjo ndo' jndyehan nc'ocho nn'anhan cha'vijon preso ncüii ncüii tsonnangue. Ndo' joo nn'an na tyi'quinjon Tyo'ts'on ngiohin, nto'xenhin Jerusalén ata nguee' xjen ntyjii jon na ngacüentyjee' na cont'ahan na nnda'.

Nan'min nnguaa juu xjen na nndyo nnda' Jesús
(Mt 24:29-35, 42-44; Mr 13:24-37)

25 "Juu xjen'ñeen t'man jn'aan na nnintyincyoo' na njnty'ia nn'an ntyja 'naan' ndo'cüjioon' yo chi' ndo' yo nin'ncjuu. Ndo' nnon tsonnangue, ntsi'ndaa' jndyihan' ngio nn'an. Ndo' ng'e na nninc'uaa na iju ndaandue ntsiquijñ'eenhan'hin.

26 Nts'aahan' na tajndei' n'onhan ng'e na coviquityuehan ntyja 'naan' na m'aan' jndyi
n'onhan nchu vaa vja na its'aahan' nnon tsonnangue. Ndo' majuu xjen'ñeen tsoñ'en na
condui najndë na cotoxenhan' tsjö'ndue, ntsitoncüii'han' joohan'.
27 Yajo' juu xjen'ñeen ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na co'xën tsoñ'en
nn'an, njnty'ia nn'an na ncüjënön nnt'a tsonnangue. Tyquii' chincyu nndyö yo juu na
nancoo' naquixuee na condit'man ja.
28 Xjen na jndë tye' na condui nan'min', cüa, quityii'yantyiho', tyindyueho', c'on cjeho' ee
tajndye vitja na ntsiquindyaa Tyo'ts'on 'o' na ndui'ho' quityquii' navi'min'."

Jñ'oon ntyja 'naan' ts'oon higuera
29 Juu jñ'oonva na tyi'quitso nquii'han', sinin Jesús juuhan' ndëëhan, tso jon: "Cüaa'
n'onho' ntyja 'naan' ts'oon higuera oo min'cya ro ts'oon.
30 Xjen na cojnty'iaho' na jndë condui' tsco'ndaahan', cotji'ho' cüenta na jndë tindyo
ngueesua'.
31 Mantyi xjen na cojnty'iaho' na condui nan'min' na jndë tsjö, cüaa' n'onho' na jndë
tindyo juu xuee ya tsoñ'en nn'an ntji' jndyoyuhan na condui Tyo'ts'on na itye'ntjon jon
tsoñ'en.
32 "Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', nque nn'an na m'an naneinhin,
tyi'xe'cüjeñ'enhan ata xjen na jndë siquindëñ'enhan' tsoñ'en jñ'oonmin'.
33 Tsjö'ndue yo tsonnangue ntycüiiñ'enhan', majo' joo jñ'oon na mancya, tsoñ'enhan'
ntsiquindëñ'enhan' joohan'.
34 "Quitquenho' cüenta na tyi'ninncyaho' na ncjachuhan' 'o' na ve' conan'jontoho' na
cocüa' quintcu nn'an yo na covehan na condyehan oo na nc'on jndyiho' jñ'oontiu ntyja
'naan' na nchu vaa nquii na nc'onho' 'io cha. Ee xe nan'min' nc'oon' n'onho', ninjonto
ncüjee'non juu xuee'ñeen na nt'uiihan' 'o' cha'vijon it'uii xiu' quioo'.
35 Mannda' vaa na nguee'non juu xuee'ñeen na m'an nn'an na ninvaa tsonnangue.
36 Mang'e na nnda', ninnquii'chen quitquenho' cüenta ninvaa xuee na cotsam'anho'.
Ndo' quitanho' nnon Tyo'ts'on na nninncyaa jon na nc'oon najndei' n'onho' cha' ya ro
nndui'ho' quii' juu navi' na nndyo, ndo' cha' nndëë ngüentyjee'tyenho' tonnön, ja na condui
tsans'a na i'ua jon ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an."
37 Ndo' nquii Jesús, tincüii xueeyu totsi'man jon ndëë nn'an quii' juu vats'on t'man'ñeen.
Ndo' ya na tovaman, tondui' ntcüe' jon quii' tsjoon, toca jon juu tyo' na jndyu Olivos.
38 Ndo' tivinonnco, nn'an na jndye jndyihan totsquehan vats'on t'man'ñeen na ndyehan
jñ'oon na toninncyaa jon.

22

Sijnda' Judas na quit'uiivi'han' Jesús
(Mt 26:1-5, 14-16; Mr 14:1-2, 10-11; Jn 11:45-53)
1 Majndë vavindyo na nguee' nguee na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë taquee'.
Juu nguee'ñeen conan'quijndyuhinhan' pascua.
2 Ndo' joo ntyee na conintque ndëë nn'an judíos yo nn'an na conan'man nchu vaa
itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, ng'e na ncyaahan nn'an na neinhan Jesús, ve' nty'iu
tojnt'ue ntyee'ñeen nchu vaa nquii nt'ahan cha' na cue' jon.
3 Juu xjen'ñeen nquii Judas na mantyi jndyu juu Iscariote, tua Satanás quii' ts'on juu. Juu
juu ncüii nque nn'an na ncho've.
4 Tja tsan'ñeen na m'an joo ntyee na conintque'ñeen yo nantque na cotoxen nannt'ei
cüentaa' juu vats'on t'man. Tatsijnda' juu yohan nchu vaa nquii nts'aa juu cha' nninncyaa
juu Jesús ndueehan.
5 Ndo' nan'ñeen, sineiin'han' n'onhan na nnda' vaa na tso juu, ndo' jnan'cüejonhan jñ'oon
na ndyionhanhin na nts'aa juu na nnda'.
6 Ndo' mantyi juu siu' juu na nnda'. Jo' ta' juu tont'ue juu yuu xjen na ntsijonhan' na
nninncyaa juu cüenta Jesús ndueehan xjen na tyi'quijnty'ia nn'an.

Sijnda' Jesús na ntcüa'han pascua
(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25; Jn 13:21-30 1 Co 11:23-26)
7 Ndo' tuee' juu nguee na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë taquee'. Juu nguee'ñeen
na conan'cüje nan'ñeen quinman ntyja 'naan' nguee pascua,
8 Ndo' jñon Jesús Pedro yo nin'Juan ncüii nt'aa, tso jon ndëëhan:
—Cüa, c'oho' na nnan'jnda'ho' na ntcü'a jaa ntyja 'naan' nguee pascüa.
9 Ta'xee'han nnon jon:
—¿Yuu jon nt'ue tson' na nnan'jnt'áhan'?
10 T'a jon jndyuehan, itso jon:

—Quitquenho' cüenta, juu xjen na jndë tyeque'ho' quii' tsjoon, jo' ntjonho' ncüii tsans'a na y'oon juu tsjö na ñjon ndaa. Quitsantyjaho' xen' tsan'ñeen ata xjen nguee' juu v'aa na ngaquee' juu.
11 Jo' quindueho' nnon nquii ts'an na vaa' juu v'aa'ñeen: "Nnda' ta, nquii tsan na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ivaxee' jon: ¿Yuu vijon vaa cuarto na nninjnt'ue já na ntcüa' jon cüentaa' nguee pascua yo já nn'an na cotsay'ön yo jñ'oon na incyaa jon?"
12 Ndo' juu tsan'ñeen, ntsi'man jon ncüii cuarto ndëëho', v'aa vequito', majndë min quindë 'nan, jo' quinan'jnda' yaho'.
13 Jo' ty'ehan ndo' tijnda' tsoñ'en cha'xjen na tso Jesús ndëëhan. Ndo' jo' jnan'jnda'han na ntcüa'han cüentaa' juu pascüa.
14 Vi jndë tman, tuee'non Jesús jo', tëcjo jon mesa yo nque nn'an ncho've na conan'jonhan yo jon.
15 Tso jon ndëëhan:
—Juu nguee pascuavahin, nt'ue jndyi ts'ön na nin'què quitsman chjo yo 'o' vitjachen na ncü'iö.
16 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', taje'cü'a nnt'ahan' ata juu xjen na covityincyo jndyoyu nchu vaa itsi'manhan' naijon na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.
17 Juu xjen'ñeen ty'oon jon ncüii vaso, jndë na tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on, tso jon ndëëhan:
—Cy'onho' vasova, quinan'cüenonho'han' ndëë ntyjeho', ncüii ro ncüii ro 'o' cüeho'han'.
18 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nanein na tonnonchen taxe'c'ua ndaa vinon ata juu xjen na ngitye' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.
19 Jndë jo' ty'oon jon tyoo', mantyi tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', ndo' tyjee jon tan'han', tyincyaa jonhan' ndëëhan. Tso jon:
—Juu tyoo'va conduihan' s'i na mancya na cü'iö cüentaho'. Ndö vaa ngont'aho' na covañjoon' n'onho' ja.
20 Ndo' jndë na tcüa'han, majo'ntyi s'aa jon, ty'oon nnda' jon vaso. Tso jon:
—Juu vinon na ñjon vasova, tsi'manhan' juu jñ'oon xco na maquëntyën yo n'eön na ninncya na ntcüe'han' ntyja 'naanho'.
21 Majo' quitquenho' cüenta, juu ts'an na nninncyaa cüenta ja nduee nn'an, vaquityen juu mesava yo ja.
22 Jñ'oon na mayuu', ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ngenön cha'xjen na jndë tijnda' ntyja njan, majo' ndyia' jndyi juu ts'an na ninncyaa cüenta ja nduee nn'an.
23 Ndo' jo' ta'han tota'xee'han ndëë ntyjehin nin ncüii joohan na nts'aa na nnda'.

¿Nin juu na njonntyichen conduihin?
24 Mantyi nn'an na ncho've'hin, jnan'jndyehan jndyuehan yo ntyjehan nin ncüii nquehan na ndiquinjonchenhin.
25 Majo' tso Jesús ndëëhan: "Nque nanm'ann'ian t'man tsonnangueva yo nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo nn'an na cotoxen, conchjehan nn'an na cotye'ntjon ndëëhan, majo' conan'quijndyu nan'ñeen joohan nn'an na cota'ntyjee'hinhan.
26 Majo' 'o' tyi'quichuhan' na ntsam'anho' cha'na na cont'a nan'ñeen. Ndö vaa na quint'aho', juu ts'an na conint'manntyihin, c'oon juu cha'vijon ts'an na tyi't'man condui. Ndo' ts'an na ico'xen, c'oon juu cha'vijon ts'an na itye'ntjon ndëë nn'an.
27 Ee ¿Nin juu na njonchen conduihin, aa juu ts'an na vequityen mesa, oo aa juu ts'an na itye'ntjon jo'? ¿Aa chi majuu ts'an na vequityen mesa t'manntyichen conduihin? Majo' quitquenho' cüenta, ja m'an quii' nt'anho' na condui ja ts'an na itye'ntjon ndëëho'.
28 "'O' conduiho' nn'an na jndë ntjotyen yo ja tsoñ'en navi' na jndë toquenön.
29 Mang'e na nnda', ma'ua ts'ian ndëëho' na ntye'ntjonho' nn'an cha'xjen nquii tyëhö' i'ua jon ts'ian nnön na ntye'ntjön nn'an.
30 Juu xjen'ñeen ntsijnt'a na ntcüa' 'o' ndo' ncüeho' yo ja ngiaa' mesa naijon na ntco'xën. Ndo' ngüendyuaaho' nnon silla na manin' ts'iaan' na nqueho' ngotoxenho' joo ncho've ntmaan' ntyjë nn'an Israel."

Itsiquindyi Jesús na ncüji Pedro
(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31; Jn 13:36-38)
31 Ndo' tsontyichen ta Jesús:
—'U' Simón, quen' cüenta na jndë jndaa' Satanás jñ'oon na tcan juu na ntyii' juu ng'ee juu 'o', juu nan'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'vijon na ntscüe'ndyi ts'an ntquen.
32 Majo' ja jndë tc'an nnon Tyo'ts'on ntyja 'nan' na juu na mavantyja tson' tyi'ntycüiihan', ndo' vi jndë ntcüe' tson' tonnön, quitejndei' joo ntyjë nanmin na ngaquehan ntyja njan.
33 Majo' t'a Simón, tso juu:

—Nnda' ta, min xe na aa ntyi' nn'an 'u' vancjo ndo' xe na aa nnan'cuee'han 'u', mantyi ninncya na ntyi'han ja vancjo ndo' na ncü'iö yo 'u'.
34 T'a Jesús 'ndyo juu, tso jon:
—Pedro, nnon' matsjö, vitjachen na ntsixuaa quil'ö je'ntyi, majo' juu xjen'ñeen 'u' jndë ndye jnda macüji 'u' na mavajnan' ja.

Tso Jesús na mayuu' ntsiquindëñ'enhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui
35 Jndë jo' taxee' Jesús ndëë joo nn'an ncho've'ñeen:
—Juu xjen na t'ua ja ts'ian ndëëho' na totsancyaho' jñ'oon, tsjö na tyí'ntsay'onho' xoquitu', min chetsja', min ntcon. Xjen'ñeen, ¿Aa vaa 'nan na totsitjahan' 'o'?
T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Ta'nan yu ro.
36 Tsontyichen jon ndëëhan:
—Majo' nanein, nin juu na nay'oon 'nan na coñjon xoquitu', cay'oon juuhan' ndo' mantyi chetsja'. Ndo' nin juu na ta'nan xjoo', quijndëë juu ndiaatco 'naan' juu ndo' quitsijnda juu xjoo' juu.
37 Ee matsjö ndëëho', vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Tji' nn'an cüenta na cüajon jnan tsixuan jon cha'xjen nque nn'an na t'man jnan vaa."
Nnda' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen. Jnduihan' ntyja njan, ndo' mayuu' ntsiquindëhan'.
38 Yajo' jnduehan nnon jon:
—Ta, quindyia', ndö ve xjo y'ő́n.
T'a jon, tso jon:
—Mavaa ya je'.

Quii' Getsemaní tsinin Jesús nnon Tyo'ts'on
(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)
39 Xjen'ñeen jndui' Jesús v'aa yuujon na tcüa'han. Tja jon tyo' na jndyu Olivos naijon na mancüiixjen toca jon. Ndo' nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ty'ehan yohin.
40 Jndë na tuee' jon jo' yohan, tso jon ndëëhan:
—Quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' tyi'ngüantjon yutyia 'o' xjen na ityii' juu ng'ee juu 'o' na quinan'tjaho'.
41 Ndo' tjantyi jon chjochen na tonnonchen, cha'na tycya na ncju' ts'an ncüii tsjö'. Jo' tco'xtye jon, tye' na sinin jon nnon Tyo'ts'on.
42 Tso jon: "Tye', juu jñ'oon na mac'an nnon', xe na aa tsijonhan' juuhan' cha'xjen na nt'ue tson', quitsiquindya' ja na tyi'ngenön juu navi'va. Majo' min na mac'an na nnda', quindui ntyja na nt'ue tson' ncu', chito cha'xjen na nt'ue ts'ön ja."
43 Ndo' juu xjen'ñeen, ncüii ángel na jnan quiñoon'ndue, tyjee'non juu na m'aan Jesús, tyincyaa juu najndei' ts'on jon.
44 Ndo' na tëtsijaa'ntyichenhan' na si'ndaa'han' nchjii jon, totsinin jon nnon Tyo'ts'on yo ninvaa najndei jon. Ndo' juu ndaatjuen' na jndui'hin, cha'vijon neon'han', ninvindyii' sav'iuu'han' xjen tyuaachen.
45 Vi na jndë jnanquintyja jon na sinin jon nnon Tyo'ts'on, tja nnda' jon naijon na jnty'ii jon nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, majo' ntjii jonhin condahin, ee tandiquinanhan ve' ng'e na sichjoo' jndyihan' n'onhan.
46 Tso jon ndëëhan:
—¿Nchu vaa s'aahan' ngioho' na condaho'? Quinan'quintyjaho', quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on cha' tyi'ngüantjon yutyia 'o' xjen na ityii' juu ng'ee juu 'o' na quinan'tjaho' nnon Tyo'ts'on.

T'ue nn'an Jesús
(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50; Jn 18:2-11)
47 Ninvaa na itsinin Jesús, ndo' squenon nn'an na jndye jndyi'hin. Tondëëhan vejndyee nquii Judas, majuu juu ncüii nque nn'an na ncho've. Sindyoo'hin nnon Jesús na t'u juu quincho' jon na tyincyaa juu ts'onhin.
48 Ndo' taxee' Jesús nnon juu, itso jon:
—'U' Judas, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën nn'an, ¿Aa yo na ma'va' quinch'ö, jo' na mancya' cüenta ja nndue nn'an?
49 Ndo' joo nan'ñeen na tom'anhan yo Jesús, vi na jndë jnty'iahan 'nan na tui, jnduehan nnon jon:
—Ta, ¿Aa nnan'tjá' ncjo?
50 Ndo' ncüii joohan ninñoon' s'aa juu natë' juu mosoo' nquii tyee na conintque. Tyjee juu tsö'nqui tsan'ñeen tontyjaya.

51 Yajo' tso Jesús ndëëhan:
—Maya je', quitsacüentyjee'ho'.
Ndo' t'uii jon tsö'nqui tsan'ñeen, sin'man jonhin.
52 Ndo' sinin Jesús ndëë ntyee na conditque, yo ndëë nannt'ei na jnan vats'on t'man, yo nin'nn'an na conditque quii' tsjoon na sacy'onhanhin, tso jon ndëëhan:
—¿Aa cotji'ho' cüenta na tsanch'uee condui ja, jo' na jndyo cy'onho' ja yo ncjo yo nonnch'io?
53 'Io 'io tom'an quii' nt'anho' juu vats'on t'man, ndo' min tat'ueho' ja. Majo' naneinhin jndë tentyja xjen 'naanho' na conan'jonho' yo nquii yutyia na ico'xen juu ntyja 'naan' najaan.

Icüji Pedro ntyja 'naan' Jesús
(Mt 26:57-58, 69-75; Mr 14:53-54, 66-72; Jn 18:12-18, 25-27)

54 Ndo' nan'ñeen na t'uehan Jesús, tyey'onhan jon vaa' nquii tyee na conintque. Ndo' juu Pedro, tycya tycya tantyja juu.
55 Nn'an na tyey'onhan Jesús, jndë na jnan'ntjonhan chon toch'en, xi'jndio tyecüendyuaahan nnon chon'ñeen, ndo' mantyi juu Pedro tacjo jon quii' nt'anhan.
56 Ndo' ncüii tsanscu na itye'ntjon ndëë nn'an v'aa'ñeen, jndyiaa' juu na vaquityen Pedro naijon naxuee chon. Quii jndyiaa' juu nnon jon, ndo' tso juu:
—Mantyi tsans'ava' vay'oon juu jñ'oon yo juu Jesús.
57 Majo' tji Pedro, tso jon:
—'U' tsanscu, tyi'cüajn'an ja tsanva'.
58 Tja ngue chjo xjen ndo' jndyiaa' ncüiichen ts'anhin, tso juu nnon jon:
—Mantyi 'u' vayon' jñ'oon yo Jesús.
Majo' t'a jon:
—Aa xe 'u'. Min'chjo chito aa jo' ja.
59 Tëca cha'nan ncüii hora ndo' ncüiichen ts'an sijndei' 'ndyo juu, tso juu ndëë nn'an:
—Jñ'oon mayuu' na toquiñ'en tsanva' yo Jesús ee conduihin tsan na jnan ndyuaa Galileahin.
60 T'a Pedro 'ndyo tsan'ñeen:
—Ja, min'chjo tyi'quintji jñ'oon na matsu'.
Ninvaa na itsinin jon yo tsan'ñeen ndo' sixuaa ro quil'ö.
61 Ndo' na nnda', tequen ta Jesús, jndyiaa' jndyoyu jon nnon Pedro. Ndo' ninñoon' tañjoon' ts'on juu jñ'oon na jndë siquindyi Jesús juu: "Vitjachen na ntsixuaa quil'ö je'ntyi, majo' 'u' jndë ndye jnda macüji 'u' ntyja njan."
62 Ndo' jndui' Pedro jo', taxjen vaa t'ioo jndyi jon.

Conan'cüejnaan' nn'an Jesús
(Mt 26:67-68; Mr 14:65)

63 Nque nan'ñeen na totquenhan cüenta Jesús, tonan'cüejnaan'hanhin ndo' totja'han jon.
64 Ndo' mantyi jnan'tyenhan ndiaa nnon jon, jndë jo' taxee'han nnon jon:
—Cüa, cüiyuu' 'ndyo' nin juu icüja' 'u'.
65 Ndo' mantyi jndye mañoon jñ'oon tsan' na tonduehan cjoo' jon.

Tyencyahan cüenta Jesús nduee nn'an na conintque
(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64; Jn 18:19-24)

66 Vi na jndë tixuee, nque nn'an na conintque tondëë nn'an judíos, yo ntyjehan nque ntyee na conditque, ndo' yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, tëncüihan yo ntyjehan. Ndo' tyey'onhan Jesús naijon na conan'jnda'han jñ'oon. Jndë na tëncüihan jo', ta'xee'han nnon jon, jnduehan:
67 —Quitsu' ndë, ¿Aa condui 'u' nquii Mesías?
T'a jon jndyuehan:
—Min xe na aa ntsjö ndëëho', majo' xe'cantyja n'onho' ja.
68 Ndo' min xe na aa ngüax'ë ndëëho', majo' 'o' xe'quit'aho' 'ndyö,
69 Majo' nanein na tonnonchen, ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na coxën tsoñ'en nn'an, ncjöquijman ngiaa' jon tontyjaya naijon na itsit'maan'ntyichenhan' ja. Nquii jon na taquintyja najndei na conduihin.
70 Ndo' na tso jon na nnda', tsoñ'en nan'ñeen ta'xee'han nnon jon, jnduehan:
—Yajo' ¿Aa condui 'u' Jnda Tyo'ts'on?
T'a jon jndyuehan, tso jon:
—Nqueho' condueho' na jon condui ja.
71 Jo' jnduehan ndëë ntyjehan:

—Tyi'icanhan' na ndyëë jñ'oon jndyue mañoon nn'an nchu vaa na ngiohan ntyja 'naan' jnaan' juu, ee manquëntyë jndë jndyëë jñ'oon 'ndyo nquii juu.

23

Tyey'onhan Jesús na m'aan Pilato
(Mt 27:1-2, 11-14; Mr 15:1-5; Jn 18:28-38)

1 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na tëncüihan jo', jnan'quintyjahan, tyey'onhan Jesús na m'aan Pilato.

2 Ta'han tonduehan nnon tsan'ñeen nchu vaa ngiohan na itsitjahin. Jnduehan:

—Jndë jndiŏ na juu tsanva' itsi'ndaa' juu n'on nn'an ndyuaaminhin. Itso juu na joo s'on na co'xen César na quitye nn'an, tandyiönhan'. Ndo' mantyi manquiintyi juu tso juu na conduihin Mesías na taquintyja na t'man conduihin.

3 Ndo' Pilato, vi na jndë jndyii jon na jnduehan na nnda', taxee' jon nnon Jesús, tso jon:

—¿Aa mayuu' condui 'u' nquii tsan na taquintyja na t'man condui na co'xen' nty'iu' nn'an judíos?

T'a Jesús 'ndyo jon:

—Majo' ro cha'xjen na matsu'.

4 Ndo' tso Pilato ndëë ntyee na conintque yo ndëë nn'an na jndye jndyi'hin:

—Juu tsanva', min'ncüii tacovijnda' na aa itsitjahin.

5 Majo' tonan'jndei' jndyue nan'ñeen, jnduehan:

—Tsojnaan' juu jñ'oon na itsi'man juu, its'aahan' na joo nn'an ninvaa ndyuaa Judea conan'jmiin'han na conan'vehan cjoo' tsam'aants'ian t'man. Ta' juu toninncyaa juu jñ'oon'ñeen ndyuaa Galilea ndo' majo'ntyi its'aa juu tsjoonvahin.

Tyey'onhan Jesús na m'aan Herodes

6 Ndo' juu Pilato, vi na jndë jndyii jon jñ'oon ntyja 'naan' Galilea, taxee' jon ndëë nan'ñeen xe na aa condui Jesús ts'an ndyuaa Galilea.

7 Ndo' vi na jndë taa' ts'on Pilato na jnan Jesús ndyuaa Galilea naijon na ico'xen Herodes, yajo' scüenon jonhin na m'aan tsan'ñeen na co'xen juu jon. Juu Herodes tyjee' ya jon Jerusalén ng'e na m'aan nguee.

8 Ndo' ya na jndyiaa' Herodes Jesús, tyincyaahan' na neiin' jndyi jon, ee tijndye xuee nin'cüajnaan' jonhin. Ee jndë tondyii jon jñ'oon na tovinein ntyja 'naan' Jesús ndo' ntyja jndyi ts'on jon na nts'aa Jesús jn'aan t'man na nndyiaa' jon.

9 Jndye jñ'oon taxee' jon nnon Jesús, majo' min'ncüii jñ'oon ta'nan t'a jon.

10 Ndo' nque ntyee na conintque yo nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, mantyi ty'ehan na m'aan Herodes. Tonan'xuaahan na tonduehan nchu vaa ngiohan na itsitja Jesús.

11 Ndo' juu Herodes ndo' mantyi yo nque sondaro 'naan' jon, jnt'ahan na tyi'cuee' n'onhan Jesús, jnan'cüejnaan'han jon. Jnan'cüehan ncüii ndiaahin na njonhan' cha'nan ndiaa cocüe rey, jndë jo' jnan'cüenon ntcüe'hanhin na m'aan juu Pilato.

12 Ndo' juu xjen'ñeen, nquii Pilato yo Herodes, ntjo ya ntcüe' ngiohan yo ntyjehan ee tijndye xuee tom'anhan na vjehan ntyjehan.

Covijnda'tyen na cue' Jesús
(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15; Jn 18:39-19:16)

13 Ndo' Pilato tqueen' jon ntyee na conintque yo nanm'ann'ian yo nn'an na jndye jndyi'hin.

14 Tso jon ndëë nan'ñeen:

—'O' jndyoy'onho' tsanva' na condueho' na ityii' juu jñ'oon ndëë ntyjeho' nn'an judíos na quinan'vehan nacjoo' nquii gobiernon. Majo' quitquenho' cüenta, tondëë tsoñ'enho' jndë tajndöhin ndo' min'ncüii jnaan' juu tatijnda' na tsoñ'en jñ'oon na condueho' cjoo' juu.

15 Ndo' min nquii Herodes ta'nan ntjii jon jnaan' juu, jo' na iscüenon ntcüe' jonhin na m'an ja. Majo' quitquenho' cüenta, min'ncüii tyi'cotsitjahin na tsixuan juu na cue' juu.

16 Ng'e na nnda', jo' na nc'ua ja ts'ian na ngichu' juu, ndë jo' ntsiquindyahin.

Mannda' vaa jñ'oon na sintcüe' Pilato ndëë nn'an judíos'ñeen.

17 Ncüii ncüii chu, juu xjen na covee' nguee na conan'cüje nn'an judíos quinman, vaa costumbre na ncüii ts'an na m'aan navi' nt'ö Pilato, itsiquindyaa jon tsan'ñeen ndueehan, nin juu na cotanhan nnon jon.

18 Ng'e na nnda', tsoñ'en nan'ñeen tye' jnan'xuaahan, jnduehan:

—Cüji' tsanva', ndo' quitsiquindya' juu Barrabás.

19 Ndo' juu tsan'ñeen jndë tjue' sondarohin vancjo ng'e vaa jnaan' juu na tejndyee juu ndëë nn'an quii' tsjoon na jnan'vehan cjoo' gobernado, ndo' mantyi na iscuee' juu ts'an.

20 Ndo' ng'e na nin'quitsiquindyaa Pilato Jesús, jo' na t'man nnda' jon joo nn'an judíos'ñeen.
21 Majo' jnan'xuaa nnda'han, jnduehan:
—Cüa, maninjon ro quit'ion'hin tsonjn'aan.
22 T'a jon jndyuehan na jndë ndye jnda:
—¿Ndu? Quindueho' nnön, ¿Nin 'nan vaa na jen t'man sitjahin? Min'ncüii jnaan' juu ta'nan ntji na tsixuan juu na cue' juu. Yajo' nts'a na quichu' jndyee juu, ndo' ndëë jo' ntsiquindyahin.
23 Majo' ninvito tonan'jndei' jndyuehan. Jndei tonan'xuaahan, totanhan na quit'ion jonhin tsonjn'aan. Yajo' tanguee' Pilato cha'xjen jñ'oon na jnan'xuaahan.
24 Ndo' tso jon na quindui cha'xjen na cotanhan.
25 Jo' siquindyaa ntcüe' jon juu tsan'ñeen na tanhan na m'aan vancjo, na tejndyee juu ndëë nn'an na jnan'vehan cjoo' gobernado ndo' na iscuee' juu ts'an. Ndo' mantyi tyincyaa jon Jesús ndueehan na quint'ahan yo jon nchu vaa na nt'ue n'onhan.

Cot'ionhan Jesús tsonjn'aan
(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32; Jn 19:17-27)

26 Xjen na tyey'on sondaro Jesús na nt'ionhan jon tsonjn'aan, t'uehan ncüii ts'an na jnan jndëë, tsan na jndyu Simón, juu juu ts'an tsjoon Cirenehin. Nque sondaro'ñeen jnt'ahan na quichu tsan'ñeen tsonjn'aan na cantyja juu toxen' Jesús.
27 Jndye jndyi nn'an tentyja toxen' Jesús, quii' nt'anhan ñ'en nanntcu na totyuee jndyihan ndo' tonan'xuaahan na itsi'ndaa' jndyihan' ngiohan na jnty'iahan 'nan na tquenon Jesús.
28 Jo' tequen jon ndëë nanntcu'ñeen, tso jon ndëëhan:
—'O' nanntcu Jerusalén, tandyueeho' ntyja njan, quityueeho' ntyja 'naan nqueho' yo ndaho'.
29 Ee quitquenho' cüenta, mangüentyja xuee na nndue nn'an: "Joo nanntcu nn'an ndue' yo ntyjehan na tyi'quiñjon nda na tayo'ndaa jnan'quitei'han, t'man jndë tyio Tyo'ts'on jn'aanhan."
30 Xjen'ñeen ngita' nn'an na nnduehan ndëë ntyo' t'man: "Quitja' 'o' nacjö," ndo' mantyi ndëë ntyo' quijndë nnduehan: "Quity'iuho' já na ncüjë."
31 Ee xe nan'min cont'a nn'an yo ja na tajnan tsixuan, mat'manntyichen navi' ngenon nan'ñeen na vaa jnanhan.
32 Ndo' nque sondaro'ñeen, mantyi tyechohan ve nn'an na t'uiityenhan'hin na tont'ahan natyia na tojnaan' jnan'cüjehan joo nan'ñeen yo Jesús.
33 Xjen na squehan ncüii joo na conan'quijndyuhan juuhan' Tyo' Tsi'xquen Ts'oo, jo' t'ionhan Jesús tsonjn'aan yo joo nan'ñeen na tyia nn'anhin, ncüii tsan'ñeen ngiaa' jon tontyjaya ndo' ncüiichenhin ngiaa' jon tontyjatymaan'.
34 Tso Jesús:
—'U' Tye', nque nn'an na cont'avi' ja, quitsit'man tson'han ee tyi'covaa' n'onhan 'nan na cont'ahan ja.
Ndo' joo sondaro'ñeen, ty'ehan x'iaa' na njnty'iahan nin joohan ninjnoon' ncüii cüii ndiaa' jon.
35 Ndo' nn'an na sque jo', ninvito tojnty'iahan jon. Ndo' nque nanm'ann'ian ve' tonan'cüejnaan'hin jon, tonduehan:
—Juu tsanvahin, navi' na toquenon nn'an, totsin'man juuhan, jo' nanein xe na aa mayuu' conduihin nquii Mesías na t'ion Tyo'ts'on ts'ianhin na co'xen jon jaa, quitsin'man nquiihin navi' na iquenon juu.
36 Ndo' mantyi nque sondaro'ñeen jnan'cüejnaan'han Jesús. Tyentyjaa'hin na nninncyahan vinon të na nc'u jon.
37 Jnduehan:
—'U' xe na aa mayuu' na taquintyja na t'man condui 'u' na co'xen' nn'an judíos, cüa quitsin'man nquii 'u' navi'va na maquenoon'.
38 Tondyeyu xquen tsonjn'aan t'ionhan tscaa' na nnonhan' jndui jñ'oon griego, yo jñ'oon latyen, yo nin'jñ'oon hebreo. Itsohan': "Ndö nquii ts'an na taquintyja na t'man conduihin na ico'xen jon nn'an judíos."
39 Ndo' ncüii joo nn'an navi' nn'anhin, tsan na jñon sondaro'ñeen tsonjn'aan na mintyjee' tongiaa' jon, mantyi scüejnaan' juuhin. Tso juu:
—Condui 'u' Mesías, ¿Aa tyi'yuu'? Ng'e jo', quitsin'man nquii 'u' navi' na maquenoon', ndo' mantyi já.
40 Majo' t'a ncüiichen tyje tsan'ñeen, sityia' juuhin, tso juu:
—Cüa jen tyi'ncya' 'u' Tyo'ts'on, ndo' cüejon it'uiivi'han' 'u' cha'xjen na iquenon nquii Jesús.

41 Ndo' ve jaa mayuu' chuhan' na quenön na nnda', ee cotyiön na jndë jnan'tja jaa. Majo' juu taha', min'ncüii natyia tacots'aa jon.
42 Ndë jo' tso juu nnon Jesús:
—Nnda' ta, cañjoon' tson' ja ya na ngue' naijon na matyentjon'.
43 Ndo' t'a Jesús 'ndyo tsan'ñeen, tso jon:
—Jñ'oon na mayuu' na matsjö nnon', xeevahin nc'on' yo ja quityquii' juu paraíso naijon na m'aan nquii Tyo'ts'on.

Tyincyaa Jesús na tue' jon
(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41; Jn 19:28-30)
44 Xjen na tuee' yajmin', s'aahan' na tijaan ninvaa tsonnangue, ata xjen na ndye na matman.
45 Ee ndo'cüjioon' s'aahan' na tijaanhan'. Ndo' juu ndiaa tco na ntyja quityquii' vats'on t'man, xoncüe yahan' jndyii'.
46 Majuu xjen'ñeen jndei sixuaa Jesús, tso jon:
—Tye', nt'ö' ma'ndyi ntyja na vant'ö.
Ndo' vi jndë tso jon na nnda', tue' jon.
47 Ndo' juu capitán, tsan na ico'xen sondaro'ñeen, vi na jndë jndyiaa' jon na nnda' vaa 'nan na tui, sit'maan' jon Tyo'ts'on, tso jon:
—Jñ'oon na mayuu', juu tsanva' tajnan totsixuan jon.
48 Ndo' tsoñ'en nn'an na tëncüi jo' na jnty'iahan 'nan na tui, xjen na tyentcüe'han nt'aahan, totuen'han nda' ndei'ndyahan cha' quitsi'manhan' na itsi'ndaa'han' ngiohan.
49 Majo' tsoñ'en nn'an na ta'jn'aanhan Jesús yo joo nanntcu na tentyja toxen' jon na jnanhan Galilea, matycyaa' tintyjee'han, jnty'iahan na tquenon Jesús nan'min'.

Tyequity'iuhan Jesús
(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47; Jn 19:38-42)
50 Tom'aan ncüii ts'an na toquijndyu José. Juu jon ts'an Tsjoon Arimateahin, nt'ö Judea. Juu tsan'ñeen ncüii nque nn'an na conduihan nanm'ann'ian 'naan nn'an judíos. Ya ts'anhin ndo' jndyoyu conduihin na tonnon Tyo'ts'on.
51 Mantyi tominndoo' jon na nguee' xjen na juu na ityentjon Tyo'ts'on tsoñ'en, nninty-incyoo'han'. Min ta'nan sijon tsan'ñeen yo jñ'oon na jnan'jnda' ntyje nanm'ann'ianhin na cue' Jesús.
52 Juu José tja jon na m'an Pilato, tëcan jon si'ts'o 'naan' Jesús.
53 Jndë jo' taquityjee jonhan' nnon tsonjn'aan. Ndo' iscüetyjo jon ndiaa sábana tsan lino ts'oo Jesús, jndë jo' tjaquityii' jonhin quii' tsë'tsjö' na jnan'ya nn'an na min'jon tacovanty'iu ts'anhan'.
54 Juu xuee'ñeen, xuee na conan'jnda' nn'an judíos na nta'jndyeehan na nnan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na jndë tman juu xjen'ñeen, jo' na mavaa xjen na ngitye' juu xjen na quita'jndyeehan.
55 Ndo' joo nanntcu na jnan Galilea na tyincyohan yo Jesús, tentyjahan ndo' jnty'ia ndëëhan juu tsi'ts'ua'ñeen yo nchu vaa na tanty'iu jon.
56 Jndë jo' tyentcüe'han Jerusalén, tyenan'jndahan nasi quichi yo nchen' na ntyeehinhan' si'ts'o 'naan' Jesús.
Joo nanntcu'ñeen ta'jndyeehan juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos cha'xjen na juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan'.

24

Ntyja 'naan' na ta'ndo' xco Jesús
(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8; Jn 20:1-10)
1 Majo' vanco xuee na vejndyee soana, ty'ehan naijon na vaa tsi'ts'ua'ñeen yo vendyechen ntyjentcuhan. Tyechohan nasi quichi na jndë jnan'jnda'han na ntyeehinhan' si'ts'o 'naan' Jesús.
2 Majo' vi na jndë squehan jo', jnty'iahan na juu tsjö' na të' 'ndyo juu tsë'tsjö'ñeen, jndë tquenaan'han'.
3 Ndo' ya na tyeque'han tyquii'han', tavi cuaa si'ts'o 'naan' Jesús.
4 Ndo' viochen xjen na totsiquijñ'eenhan'hin na nnda' jndë tui, ya jnty'iahan, tityincyoo' ve ts'an ndyo ndëëhan, cüehan ndiaa quichi' na quixuee jndyihan'.
5 Jo' tyue jndyi nanntcu'ñeen, tyetangiohan xen' tyuaachen. Jndue nan'ñeen ndëëhan:
—Juu ts'an na vando', ¿Ndu na cojnt'ueho'hin quii' nt'an nt'oo?
6 Tac'oonhin ntjoohin, jndë vando' xco jon na tue' jon. Cañjoon' n'onho' juu jñ'oon na tso jon ndëëho' xjen na ninm'aan jon ndyuaa Galilea.

7 Tso jon na nquii jon na conduihin tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na co'xen jon tsoñ'en nn'an, mancüiixjen chuhan' na nninncya nn'an cüentahin nduee nn'an na nan'xuan jnan, ndo' njñonhin jon tsonjn'aan. Majo' xee na jndë ndye, ngüando' xco jon.

8 Yajo' tañjoon' n'onhan juu jñ'oon na totso Jesús ndëëhan.

9 Ndo' joo nanntcu'ñeen, jnanhan na vaa tsi'ts'ua, ty'entcüe'han na m'an nn'an quincho'ncüii yo minndyechen ntyjehan na conan'jonhan yo Jesús. Jnan'quindyiihan nan'ñeen na nnda' vaa 'nan na tui.

10 Joo nanntcu'ñeen na tyenan'quindyiihan nan'ñeen, jo' María, tsan tsjoon Magadán, yo Juana, yo ncüiichen María ndyee juu Santiago, yo minndyechen ntyjentcuhan.

11 Majo' joo nn'an quincho'ncüii'ñeen, juu jñ'oon na jnan'nein nanntcu'ñeen, ty'onhan cüentahan' na ve' ninntyi jñ'oonhan'. Tatëntyja n'onhinhan'.

12 Majo' juu Pedro je', jnanquintyja jon, jnannon jon, tja jon na vaa tsi'ts'ua'ñeen. Ndo' vi jndë na jndondyi jon quityquii'han', ntjii jon xia'ntyi ndiaa quichi'ñeen minquinto'han'. Jndë jo' tëntcüe' nnda' jon v'aa, vacue tom'aan' ts'on jon tsoñ'en na jndë tui.

Ndö 'nan na tui viochen xjen na ñjon ve ts'an nato Emaús (Mr 16:12-13)

13 Ndo' quen' cüenta, majuuntyi xuee'ñeen, ve nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ty'ehan tsjoon chjo na jndyu Emaús, juuhan' tycya m'aanhan' yo Jerusalén cha'na quincho'ncüii kilómetros.

14 Co'ohan ndo' tonan'nein nquehan tsoñ'en nan'min' na jndë tui.

15 Ndo' viochen xjen na ty'ehan, tonan'neinhan yo ntyjehan, ndo' nquiintyi Jesús tentyja jonhan. Ninvixjen tja jon yo joohan.

16 Majo' min na jnty'ia ndëëhan jon, tatyincyaahan' na nta'jn'aanhan nin ts'anhin.

17 Ndo' taxee' jon ndëëhan:

—¿Nin jñ'oon na conan'nein nqueho' nato na co'oho'?

Ndo' tyecüentyjee'han, tityincyoo' na chjoo' jndyi n'onhan.

18 Ndo' ncüiihan, tsan na jndyu Cleofas, t'a juu 'ndyo jon, tso juu:

—¿Aa xia'ntyi 'u' ts'an na ve' tyje' ya' Jerusalén, ng'e jo' tyi'quintji' nchu vaa 'nan na tui vja ro ndo' xee venjoon'?

19 Jo' taxee' Jesús:

—¿Nin 'nan tui?

Joohan t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Aa ntyja 'naan' Jesús, tsan tsjoon Nazaret na toninncyaa jon jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on. Ndo' na tonnon Tyo'ts'on, jaa' ts'ian na tots'aa jon yo jñ'oon na totsinin jon tondëë tsoñ'en nn'an.

20 Ndo' nque ntyee na conintque yo nanm'ann'ian nján, tyincyahan cüenta jon na quit'uiityenhan'hin na cue' jon. Jo' na jñon nn'anhin tsonjn'aan.

21 Ndo' já, jen tontyja n'ŏn na nduihin na ntsiquindyaa jon jaa nn'an Israel. Ndo' vandya' jo', naneinhin jndë ndye xuee na tui nan'min'.

22 Ndo' chito xia'ntyi jo', ñ'en nanntcu tmaan' na nan'xuán, jndyojnan'quindyiihan já jñ'oon na siquijñ'eenhan' já. Ee vitsjoon tonco quiuu', ty'ehan naijon na vaa juu tsi'ts'ua,

23 Majo' tavi si'ts'o 'naan' jon cuaa. Ndo' tyincyo ntcüe'han, ndo' tonduehan ndë na tityincyoo' ángeles ndëëhan, ndo' na jndue nan'ñeen ndëëhan na vando' xco jon.

24 Jndë jo' ty'e minndye ntyjë naijon vaa juu tsi'ts'ua'ñeen ndo' jnty'iahan na mayuu' cha'xjen na jndue nanntcu'ñeen, majo' nquii Jesús, ta'nan jnty'iahanhin.

25 Yajo' tso Jesús ndëëhan:

—'O' nn'an na tyi'quitquenho' cüenta tsoñ'en jñ'oon na tondue nque nn'an na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, min tyi'cjoo' n'onho' na ngantyja n'onho'han'.

26 Mangioho' na nquii Mesías chuhan' na ijndei'han' na quitjon jon tsoñ'en navi'min' ndo' jndëcya ngüentyja na ngitye' na ntsit'maan' Tyo'ts'on jon.

27 Ndë jo' ta' Jesús na totsi'man jon ndëëhan tsoñ'en jñ'oon na chuu' quii' jñ'oon' Tyo'ts'on na itsininhan' ntyja 'naan' nquii jon. Tye'han' yo jñ'oon na tquen Moisés ndo' chen chen t'uiihan' jñ'oon na tquen tsoñ'en nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa.

28 Xjen na tëvindyohin tsjoon chjo naijon na co'ohan, yajo' s'aa jon na vjantyichen jon na tonnon.

29 Majo' jnan'jndei' jndyuehan nnon jon. Jnduehan:

—Cüa ntyjë, quintjo 'u' yo já ee jndë tman nanein, jndë vavinton.

Jo' taquee' jon v'aa'ñeen na ntjohin yo nan'ñeen.

30 Ndo' xjen na tecjo jon mesa yohin, ty'oon jon cüenta tyoo', tyincyaa jon na ncya ya
Tyo'ts'on, jndë jo' tyjee jon tan'han', ndo' tyincyaa jonhan' ndëëhan.
31 Jndë na jnty'iahan na s'aa jon na nnda', yajo' cha'vijon tyincyaahan' na xuee
jnty'iahan, ndo' yajo' ta'jn'aanhan na nquii Jesús condui juu tsan'ñeen. Majo' ninjonto
tsuhin tondëëhan.
32 Ndo' jo' taxee'han ndëë ntyjehan:
—Aa tyi'yuu' tyincyaahan' na njon jndyi ngiö juu xjen'ñeen na sinin jon ndëë na tincyö
nato, na si'man jon nchu vaa itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na tondui.
33 Ndo' majuuntyi xjen'ñeen jnan'quintyjahan, ndo' tyentcüe'han Jerusalén. Jo' squehan
na m'an nque nn'an na quincho'ncüii'ñeen na tojnaan' m'anhan yo minndyechen nn'an na
totsay'onhan jñ'oon yohan.
34 Ndo' nque nn'an na quincho'ncüii'ñeen, jnduehan ndëë nan'ñeen.
—Jñ'oon na mayuu' na jndë vando' xco ta Jesús ee jndë tityincyoo' jon nnon Simón.
35 Ndo' mantyi ve nan'ñeen tonan'neinhan nchu vaa na tui xjen na njonhan nato ndo' na
ta'jn'aanhan jon xjen na tyjee jon tan' tyoo' yohan.

Tityincyoo' Jesús ndëë nn'an na conan'jon yo jon
(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18; Jn 20:19-23)

36 Ninvaa na conan'neinhan jñ'oonmin', ndo' nquii Jesús tityincyoo' minntyjee' jon
xoncüe quii' nt'anhan. Tso jon ndëëhan:
—¿Aa tijaan yaho'?
37 Majo' mioon tyuehan, s'aahan' ngiohan na cojnty'iahan ncüaan' ts'oo.
38 Ndo' tso jon ndëëhan:
—¿Ndu na jen itsiquijñ'eenhan' 'o' ndo' na ve vaa na m'aan' n'onho'?
39 Quijnty'iaho' nt'ö yo ng'ë na mancöntyë ndö. Quit'ueho' ja ndo' quijnty'iaho' ee ncüaan'
ts'oo min ndi' min sii' ta'nan quichuhan', cha'xjen na cojnty'iaho' na chö ja.
40 Ndo' vi jndë na tso jon na nnda', si'man jon nt'ö jon yo ng'ee jon ndëëhan.
41 Ndo' s'aahan' n'onhan na aa mayuu' na nquii jon, majo' mantyi tyincyaahan' na
neinhan ndo' totsiquijñ'eenhan'hin. Viochen xjen na tquenonhan na nnda', taxee' jon
ndëëhan:
—¿Aa vaa chjo 'nan na ya ntcüa' ts'an?
42 Ndo' tyincyahan ncüii tan' quitscaa jnein.
43 Ty'oon jonhan', ndo' tquii jonhan' na tondëëhan.
44 Jndë jo' tso jon ndëëhan:
—Viochen xjen na tom'an yoho', totsi'man ndëëho' nchu vaa itsiquindyi tsoñ'en jñ'oon na
jndui ntyja njan na m'aanhan' quii' juu jñ'oon na tquen Moisés, ndo' mantyi quii' jñ'oon
na toninncya nque nn'an na tonan'neinhan jñ'oon ntyja 'naan nchu vaa 'nan na nguaa.
Jñ'oonmin' majnda' na quitsiquindëñ'enhan' joohan', ndo' nanein jndë tui cha'xjen na
totsjö ndëëho' ntyja 'naan' joo jñ'oon'ñeen.
45 Ndë jo' tyincyaa jon na jnda' nquenhan na taa' n'onhan nchu vaa itsiquindyi jñ'oon'
Tyo'ts'on na tondui.
46 Ndo' tso jon ndëëhan:
—Jñ'oon na jndui itsiquindyihan' na nquii jon na conduihin Mesías, mancüiixjen ngenon
jon navi' t'man ndo' xuee na jndë ndye na jndë tue' jon, ngüando' xco jon.
47 Ndo' yo xuee' jon ninncya nn'an jñ'oon na quintcüe' n'on nn'an jnanhan cha' na
ntsit'man ts'on Tyo'ts'onhan. Juu ts'ian'ñeen, Jerusalén ngitye'han', ngacyahan' ninvaa
tsonnangue.
48 Ma'ua ts'ian ndëëho' na quitji' jndyoyuho' jñ'oonmin' ndëë nn'an.
49 Mancöntyë njñön Espíritu Santo na nc'oon jon yoho'. Nquii jon na jndë tco' Tyëhö' 'ndyo
jon na nninncyaa jonhin quii' n'onho'. Majo' quintjoho' Jerusalén ata xjen na ncy'onho'
cüentahin na nnan jon nandye, cha' nnan'xuanho' najndei quii' n'onho'.

Tava Jesús quiñoon'ndue
(Mr 16:19-20)

50 Ndo' tachu Jesús joohan to'ndyo tsjoon Jerusalén. Squehan ndyoo' tsjoon Betania. Juu
xjen'ñeen sintyja jon nt'ö jon cjohan na ityio jon jn'aanhan.
51 Ndo' juu xjen na ityio jon jn'aanhan, suehan'hin, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue.
52 Ndo' joohan jndë na jnan't'maan'han jon, tyentcüe'han Jerusalén na nein jndyihan.
53 Ninnquii'chen to'ohan vats'on t'man na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

Jñ'oon Naya Ntyja 'Naan' Jesucristo Na Tji Juan

Nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on tuihin na ts'anhin

1 Xjen na ta' Tyo'ts'on na tquen jon tsoñ'en, nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on,
mancüiixjen m'aan jon yohin. Ndo' tsoñ'en na condui nquii Tyo'ts'on, mantyi juu jon cüajon
conduihin.
2 Xjen na tye' tsoñ'en, nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on, mancüiixjen m'aan jon yo
nquii jon.
3 Tsoñ'en 'nan na min na tquen Tyo'ts'on, nquii jon na condui jñ'oon' jon, ñ'enhin xjen
na tquenhan joohan'.
4 Ntyja 'naan' nquii jon tsixuan jon na tyi'quintycüii na vando' jon. Juu na nnda' tsixuan
jon, itsijonhan' juuhan' cha'vijon chon na itsixueehan' ndëë nn'an.
5 Ndo' juu naxuee na conduihin, itsiquinaanhan' ncüii cüii nnon na co'nan'vehan' nacjoo'
Tyo'ts'on. Majo' tsoñ'enhan' ndiquindëë na ngitoxenhan' jon.
6 Nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian ncüii tsans'a na jndyu Juan na cjancyaa juu jñ'oon' jon
quii' nt'an nn'an judíos.
7 Jndyo tsan'ñeen na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na cüji' jndyoyu jon ntyja 'naan'
nquii Cristo na conduihin naxuee. Tocüji' jndyoyu Juan'ñeen cha' tsoñ'en nn'an ngantyja
n'onhan Cristo.
8 Majo' chito aa juu Juan na conduihin juu naxuee'ñeen, xia'ntyi jndyo jon na ncüji'
jndyoyu jon ntyja 'naan' nquii jon na conduihin juu naxuee.
9 Nquii Cristo na conduihin juu naxuee na mayuu', tyjee' jon tsonnangue, ncyaa jon
naxuee nnon ncüii cüii ts'an.
10 Tom'aan jon yo nquii Tyo'ts'on xjen na tquenhan tsonnangue, ndo' jndë jo' tyjee' jon
quii' nt'an nn'an na m'anhan'. Majo' juu na tui Cristo na ts'anhin, tataa' n'on nan'ñeen nin
conduihin.
11 Tui jon ndyuaa 'naan nn'an judíos, majo' tyí'cy'onhan cüenta jon.
12 Nincüanntyihan ty'onhan cüentahin, ndo' tëntyja n'onhan jon. Ndëë joo nan'ñeen
tyincyaa jon na conduihan ntsinda nquii Tyo'ts'on.
13 Majo' chito condui nan'ñeen ntsinda jon cha'xjen na condui nda nn'an. Min chito
conduihan ntsinda jon ng'e na t'man vaa na nt'ue ts'on ts'an. Xia'ntyi icüji'han' na condui
nan'ñeen ntsinda jon xeng'e nquii jon nt'ue ts'on.
14 Nquii jon na conduihin jñ'oon' Tyo'ts'on jnan jon naijon m'aan Tyëëhë Tyo'ts'on, tuihin
na ts'anhin. T'man vaa na venchjii jon nn'an ndo' na conduihin na mayuu'. Tom'aan
jon quii' nt'án ndo' jnty'iá ndë xjen na sit'maan' Tyo'ts'onhin. majuuhan' na siquinjon
Tyo'ts'onhin na conduihin jnda jon na ninncüii ts'onhin.
15 Juu tsan'ñeen na jndyu Juan, tocüji' jndyoyu jon ntyja 'naan' jnda Tyo'ts'on xjen na sue
juu jndyee' juu ndëë nn'an. Itso jon: “Mangioho' na jndë totsjö na 'io cha nnintyincyoo'
ncüii ts'an quii' nt'anho' na min'chjo tyi'quitsijonhan' ja yohin, ee mancüiixjen m'aan jon
vitjachen na ndui ja. Majuu jon tsan na ndyovindyoo' ndö.”

Ndö' jñ'oon na tso Juan'ñeen.

16 Nquii Cristo tsoñ'en naya condui jon. Ndo' ntyja 'naan' jon, ityio Tyo'ts'on jn'aan
tsoñ'en jaa. Ncüii nnon naya na condui jon na jndë ty'ön cüenta, ndë mañoon nnon na
ndyontyja na ityio jon jn'aan jaa.
17 Nquii Tyo'ts'on tyincyaa jñ'oon na co'xenhan' nnon Moisés. Juu tsan'ñeen tyincyaa
jonhan' ndëë nn'an. Majo' ntyja 'naan' Jesucristo scüanon Tyo'ts'on jñ'oon ntyja 'naan' juu
naya na condui jon, ndo' mantyi yo jñ'oon na conduihan' mayuu'.
18 Nquii Tyo'ts'on, min'ncüii ts'an tacondyiaa'hin. Xia'ntyi nquii Jnda jon na ninncüii
ts'onhin na mantyi Tyo'ts'on conduihin, juu jon mancha'xjen m'aan jon yo tye jon, juu jon
jndë si'man jon nchu vaa conduihin.

Jñ'oon na tji' jndyoyu Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an
(Mt 3:11-12; Mr 1:7-8; Lc 3:15-17)

19 Nn'an na conintque ndëë nn'an Jerusalén, jñonhan ntyee 'naanhan na m'aan Juan'ñeen
yo vendye nn'an tmaan' levitas na cotyentjonhan quii' vats'on tsjoon'ñeen. T'uahan ts'ian
ndëë nan'ñeen na quita'xee'han nnon Juan nin conduihin.
20 Juu tsan'ñeen tji' jndyoyu jon, itso jon:
—Ja chito condui ja Mesías na ijñon Tyo'ts'on na co'xen jon 'o' nchu vaa na cotsam'anho'.
21 Ndo' taxee'ntyichen nan'ñeen nnon jon:

—Yajo' ¿Nin ts'an condui 'u'? ¿Aa condui 'u' nquii Elías, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa?

T'a jon, itso jon:

—Min chitojo' na condui ja.

Majo' tyí'quintjo ngiohan, taxee' nnda'han nnon jon:

—Tso Moisés na nc'oon ncüii ts'an na nninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. ¿Aa condui 'u' juu tsan'ñeen?

Majo' t'a nnda' jon, itso jon:

—Min chito juu tsan'ñeen condui ja.

22 Ndo' jndue nnda' nan'ñeen nnon jon:

—Yajo' ¿Nin ts'an condui 'u'? Cüa, quitsu' ndë cha' ya nnan'ntcü'ë jñ'oon ndëë nn'an na t'uahan ts'ian ndë na quita'x'ë nnon'. ¿Nin matsu' ntyja 'naan' juu ts'ian na matsixuan'?

23 Yajo' sintcüe' jon jñ'oon ndëëhan, itso jon:

—Ja mats'a cha'xjen na tso Isaías xjen na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen. Tso jon: "M'aan ncüii ts'an na itsue jon jndyee' jon ndyuaa na tyi'jndye nn'an m'an. Quinan'jnda'ho' na ncy'onho' cüenta nquii jon na tëquintyja na t'man conduihin na ntye'ntjon jonho'."

Nnda' vaa jñ'oon na sintcüe' Juan ndëë nan'ñeen.

24 Nque nn'an na nan'xuan tmaan' fariseos, joohan jñonhan nan'ñeen na m'aan Juan'ñeen.

25 Yajo' taxee'ntyichen nan'ñeen nnon jon, jnduehan:

—Matsu' na chito condui 'u' Cristo, min Elías, ndo' min nquii tsan na itso Moisés na nninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë jaa nn'an judíos ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Yajo' ¿Ndu na matsiquindë' nn'an?

26 Xjen'ñeen t'a Juan jndyuehan, itso jon:

—Ja matsiquint'ë 'o' yo ndaatioo, majo' quii' nt'anho' m'aan ncüii ts'an na ninjo' tyi'covaa' n'onho' nchu vaa conduihin.

27 Manquii jon nts'aa ts'ian 'naan' Tyo'ts'on xjen na jndë jnty'iihan' ja, ee mancüiixjen m'aan jon vitjachen na tui ja. Ndo' min ts'ian na tyi'njon tsixuanhan', min tyi'quijnt'ue ja na ntye'ntjön nnon jon na nts'ahan'.

Ndö' jñ'oon sintcüe' Juan.

28 Juu nan'va' tui ncüii joo na jndyu Betábara, ixndyaa' jndaa Jordán naijon totsiquindëë' Juan nn'an.

Condui Jesús Quitsman tsjuen' Tyo'ts'on

29 Tonco ncüiichen xuee, jndyiaa' Juan na ndyovindyoo' Jesús na m'aan jon. Ndë já na tom'án yohin jo', itso jon: "Quijnty'iaho', ndö' ndyo nquii tsan na condui Quitsman Chjo tsjuen' Tyo'ts'on na itsinduu' jon jnan nn'an.

30 Mantyja 'naan' tsanva' na jndë totsjö ndëëho' na 'io cha nnintyincyoo' ncüii ts'an quii' nt'anho' na t'manntyichen conduihin, chichen ja, ee mancüiixjen m'aan jon vitjachen na ndui ja.

31 Xjen na t'a na matsiquint'ë nn'an yo ndaa, min'chjo tyi'covaa' ts'ön na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na ntsinduu' jon jnan nn'an. Majo' mats'a ts'ianva cha' quitsi'man jndyoyuhan' ndëë 'o' ntyjë nn'an Israel na jo' conduihin."

32 Ndo' nquii Juan'ñeen, tji' jndyoyuntyichen jon ndë, itso jon: "Jnty'ia nnön na nquii Espíritu Santo jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon na cha'vijon quitu', ntjohin yo Jesús.

33 Ndo' juu xjen'ñeen min tyí'covaa' ts'ön nin juu na ndui na ntsinduu' jnan nn'an. Majo' tëñjoon' ts'ön xjen na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na quitsiquint'ë nn'an, tso jon nnön: Nndyia' nnon' na nndyocue Espíritu Santo cjoo' ncüii ts'an, ndo' ntjohin yo jon. Juu tsan'ñeen jndë t'ua ts'ian nnon jon na ntsiquindëë' jon nn'an yo Espíritu Santo."

Ndo' sininntyichen Juan, itso jon:

34 "Ndo' mancö jndë jnty'ia nnön na tui na nnda', mang'e jo' macüji' jndyoyu na nquii jon conduihin jnda Tyo'ts'on."

Nn'an na t'man jndyee Jesús na quitsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon

35 Tonco ncüiichen xuee, ventyjee' nnda' Juan yo ve já na totsay'ön yo jñ'oon na toninncyaa jon.

36 Ndo' juu xjen na jndyiaa' jon na venon Jesús jo', itso jon ndë:

—Quijnty'iaho', tsanva' conduihin juu Quitsman Chjo tsjuen' Tyo'ts'on.

37 Ndo' ve já na tosay'ön yo jñ'oon na toninncyaa jon, vi na jndë jndyë jñ'oonva', santyjá toxen' Jesús.

38 Ndo' tequen Jesús, jndyiaa' jon na santyjá na toxen' jon. Yajo' taxee' jon ndë, tso jon

—¿Aa vaa 'nan na nt'aho' ja?

Jo' jnduë nnon jon:

—Rabí, ¿Yuu vijon vaa v'aa na ntjo 'u' neinhin? Juu jñ'oon Rabí'ñeen itsiquindyihan' ts'an na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on.

39 Ndo' t'a jon jndyuë:

—Ncyoho' na njnty'iaho'.

Yajo' sá yohin v'aa na tuee' jon. Squë yohin jo' cha'na nenque na matman.

40 Ja Juan yo nin'Andrés, tyje juu Simón Pedro, já jndyë jñ'oon'ñeen na tso Juan, ndo' sanan'jŏn yo Jesús.

41 Jndë jo' tëquint'ue Andrés'ñeen xio jon Simón. Itso juu nnon jon:

—Jndë jndiŏ nquii jon na conduihin Mesías. (Yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos, juu jñ'oonva' tsi'manhan' Cristo, nquii jon na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon na ntsin'man jon ñuaan nn'an.)

42 Ndo' tëy'oon Andrés xio jon na m'aan Jesús. Xjen na jndyiaa' Jesús juu, itso jon:

—'U' jndyu' Simón, tye' jndyu jon Juan. Ja ntsiquijndyu 'u' Cefas. (Jñ'oonva' itsiquindyihan' Pedro.)

Iqueen' Jesús Felipe yo Natanael

43 Tonco ncüiichen xuee, sijnda' Jesús na chi ncja jon ndyuaa Galilea. Jo' tjonhin Felipe. Tso jon nnon juu:

—Quindyotsijon 'u' yo jñ'oon na mancya.

44 Ndo' juu Felipe'ñeen maninncüii tsjoon' jon yo Andrés yo nin'Pedro. Joohan nn'an tsjoon Betsaida.

45 Ndë jo' juu Felipe tëquint'ue jon Natanael. Tso jon nnon juu:

—Nnon tson na tji Moisés na chuhan' jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', itsiquindyihan' ntyja 'naan' nquii jon na conduihin na ntsin'man jon ñuaan nn'an. Jndë jndiŏhin. Mantyi nque nn'an na toninncya jñ'oon nchu vaa 'nan na nguaa, vendyehan totjihan jñ'oon ntyja 'naan' tsanva', na majuu Jesús, tsan tsjoon Nazaret, na condue nn'an jnda Joséhin.

46 Tso Natanael:

—Cha'na juu tsjoon Nazaret, ¿Aa nnintyincyoo' ncüii ts'an na t'man na ntejndei jon nn'an?

T'a Felipe'ñeen, itso juu:

—Quindyo' ndo quindyia' nnon'hin.

47 Jndyiaa' Jesús na ndyovindyoo' Natanael. Itso jon:

—Quijnty'iaho', tsanva' conduihin ts'an tyi'quitsivi'nn'an jon nn'an. Juu jon mayuu' conduihin ts'an tsjan Israel.

48 Ndo' taxee' Natanael nnon Jesús:

—Ta, ¿Nchu sa' na taa' tson' na nnda' tsixuan ja?

T'a Jesús, itso jon:

—Vitjachen na ngaqui'man Felipe 'u', jnty'ia na m'an' va', x'ee ts'oon higuera 'nan'.

49 Ndo' t'a Natanael, tso juu:

—Condui 'u' tsan na itsi'man jñ'oon naya ndëë nn'an, 'u' condui jnda Tyo'ts'on. Ndo' taquintyja 'u' t'man condui ntyja njan jaa nn'an Israel.

50 T'a Jesús:

—Aa ve' ng'e tsjö na jnty'ia 'u' x'ee ts'oon higuera 'nan', ¿Aa ve' jo' na mavantyja tson' ja? 'Nan na t'manntyichen min ntyja njan na xejnda ndyia'.

51 Ndo' sininntyichen Jesús, tso jon:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', njnty'iaho' na nnaan quiñoon'ndue. Ndo' ja na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an, njnty'iaho' ncyocue ángeles na m'an ndo' na ngova nnda'han.

2

Na toco ts'an tsjoon Caná ndyuaa Galilea

1 Xee na jndë ndye na tui na nnda', toco ts'an tsjoon Caná ndyuaa Galilea. Ndo' joo nan'ñeen na ntonco, jnan'quindyiihan ndyee Jesús na chi ncja jon chjo.

2 Ndo' mantyi t'manhan nquii Jesús yo já na nc'ŏn yohan xjen na ntoncohan.

3 Ndo' xjen'ñeen, juu vinon na tijnt'uehan, ntycüiihan'. Jo' tso ndyee Jesús nnon jon:

—Tyi'cüinon vinon, jndë ntycüiihan'.

4 Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:

—Nnda' 'ndyo', tyi'quichuhan' na ntsijnda' ts'ian na nts'a. Tyi'coventyja xjen na nts'a ncüii nnon ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' na ve' ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan ts'an.

5 Majo' itso ndyee jon ndëë nn'an na cotyentjon jo':

—Min'cya nnon 'nan na ngitso jon ndëëho', quita'nguee'ho'han'.

6 Min jñ'oon na ico'xenhan' jaa nn'an judíos ntyja nchu vaa na cotquën na ji'ua 'nan na coninjnt'ue jaa na conan't'maan' Tyo'ts'on. Juu v'aa'ñeen min yon ntjö t'man na jndëhan' yo

ntjö' na coninjnt'uehan' na conan'quindë costumbre na cotman ndueehan yo 'nan. Ncüii cüii ntjö'ñeen coninnon cha'na ncüii ciento litros ndaahan'.
7 Jo' tso Jesús ndëë nn'an na cotyentjon jo':
—Quinan'quitoo'ho' ntjömin yo ndaa.
Ndo' jnan'quitoo'chenhinhan'.
8 Jndë jo' tso jon ndëëhan:
—Neinhin quitji'ho' chjohan'. Quitsay'onho'han' na m'aan tsantque 'ndyo v'aa.
Ndo' tyey'onhan juuhan' na m'aan tsan'ñeen.
9 Ndo' t'u tsan'ñeen chjovi' ndaa'ñeen na scüaquen Jesús vinonhan'. Tsan'ñeen min tyi'quintjii jon yuu va jnanhan', majo' nque nan'ñeen na cotyentjon jo', ngio yahan yuujon jndui'han'. Ndo' t'man jon juu novio.
10 Itso jon nnon juu:
—Tyi'ncüii cüii joo na maca na cotonco nn'an, coninncya jndyeehan vinon na yantyichen na ncüe ntyjehan. Ndo' vi na jndë vacjo nan'ñeen na covehan, yajo' coninncyahan vinon na tyi'cüentyjachen na ya. Majo' 'u' je', sue' vinon na yantyichen na nanein coninjnt'uehan'.
11 Juuhan' jn'aan t'man na vejndyeengue na s'aa Jesús na tuee' jon Caná ndyuaa Galilea. Juu ts'ian'ñeen si'man nquii'han' na t'man jndyi conduihin. Ndo' ng'e na nnda', já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, tye' na vantyja n'ŏnhin.
12 Jndë na tui na nnda', já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, sá yohin tsjoon Capernaum, mantyi tja ndyee jon yo nque ntyje jon. Ndo' ntjo já jo' yohin vendye xuee. Jndë jo' jnt'uí ntcü'ë yohin.

Yo vi' tji' Jesús nn'an quii' vats'on t'man Jerusalén
(Mt 21:12-13; Mr 11:15-18; Lc 19:45-46)

13 Juu xjen'ñeen vavindyo na nguee' nguee pascua xjen jaa nn'an judíos conan'cüjë quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on. Yajo' sá Jerusalén yo Jesús.
14 Ndo' toch'een' vats'on t'man njan jaa nn'an judíos, jo' ntjii jon nn'an na condëë ndoro, quinman ndo' yo nin'quintu'. Ndo' mantyi jo' minndyuaa nn'an na conan'jndyo s'on 'naan nn'an na cotsque yahan juu vats'on'ñeen.
15 Ndo' ya jndyiaa' jon na nnda' vaa na tont'a nan'ñeen, tijnt'ue jon ts'ua, sia jon tjantsi'. Ndë jo' jnty'e jon nan'ñeen yohan'. Tsoñ'en nan'ñeen tji' jonhan ch'een' juu vats'on'ñeen. Majo'ntyi s'aa jon yo quinman yo nin'ndoro'ñeen. Ndo' mesa na conan'cho nn'an na conan'jndyo s'on, siquityee' jonhan'. Iscyaa jon s'on 'naanhan.
16 Ndo' itso jon ndëë nn'an na condëë quintu':
—Quitji'ho' cho'min' ntjoohin. Juu vaa' Tyëhö', tant'aho' juuhan' cha'vijon ts'ua.
17 Ndo' na s'aa jon na nnda', já nn'an na t'man jon na totsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, tañjoon' n'ŏn juu jñ'oon na chuu' nnon tson Salmos. Itsiquindyihan': "Mancüiixjen nnan'cuee' nn'an ja tsojnaan' na nt'ue ts'ön na quint'a nn'an na njon vaa' Tyëhö' cha'xjen na chuhan'."
Mannda' itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.
18 Yajo' nn'an judíos na conintquehan quii' nt'an ntyjehan, taxee'han nnon jon, jnduehan:
—¿Nin ts'ian ntsa' na tyi'je'quinduihan' na ve' yo najndei nquii ts'an na ntsi'manhan' ndë na vaa najndei na condui 'u' na matsa' na nnda'?
19 T'a Jesús, itso jon:
—Juu v'aavahin, quinan'tyuii'ho'han' ndo' ja ninndye xuee ntsuë ntcü'ëhan'.
20 Nan'ñeen jnan'ntcüe'han jñ'oon nnon jon, jnduehan:
—Tëca venn'an vantjo' yon chu na jndë vats'on t'man njan, ndo' 'u' aa ve' ninndye xuee na ntsue' ntcüe'han'.
21 Majo' sijoon' jon juu si'ts'o 'naan' jon na conduihan' cha'vijon vats'on.
22 Jo' vi na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon na jndë jnan'cuee' nn'an jon, já nn'an na tondyë jñ'oon na toninncyaa jon, tëñjoon' n'ŏn na tso jon na nnda'. Ndo' mantyi tëntyja n'ŏn jñ'oon na sinin jon yo juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen.

Ntyjii Jesús nchu vaa na ndyii' ts'on ts'an

23 Viochen xjen na tom'aan Jesús Jerusalén na t'oon nguee pascüa, juu xjen'ñeen jaa nn'an judíos conan'cüjë quinman na conan't'maan' jaa Tyo'ts'on. Joo nn'an na m'an nguee'ñeen tojnty'iahan jndye nnon ts'ian na tots'aa Jesús na tyi'je'quindëë nduihan' na ve' ntyja 'naan' najndei na tsixuan nquii ts'an. Ng'e jo' jndye nan'ñeen tëntyja n'onhan jon.
24 Majo' Jesús tyi't'que ntyjii jon yo joohan, ee ntyjii ya jon nchu vaa 'nan na ndyii' n'onhan.
25 Min tyi'icanhan' na ngitso jndyoyu ts'an nnon jon nchu vaa nan'xuan nn'an, ee ntyjii ya jon nchu min quii' n'onhan.

3

Tyjee'non Nicodemo na m'aan Jesús

1 Quii' juu tmaan' nn'an fariseos, tom'aan ncüii ts'an jndyu Nicodemo. Tonintquehin
quii' nt'an ntyje jon nn'an judíos.
2 Tja jon na m'aan Jesús ncüii tijaan. Itso jon nnon Jesús:
—Nnda' ta, 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, mangiŏ na condui 'u' ts'an na
jñon Tyo'ts'on na quitsi'man' jñ'oon naya 'naan' jon ndë. Ee xe na aa tyi'c'oonhin yo 'u',
tyi'je'quindëë ntsa' ts'ianmin'.
3 T'a Jesús, itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' na matsjö nnon', xe na aa tyi'ndui xcoho', tyi'je'quindëë ntsaque'ho'
ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.
4 Ndo' jo' taxee' Nicodemo nnon jon, itso juu:
—Juu ts'an na jndë tque, ¿Nchu vaa nquii nts'aa jon na nndui nnda'hin? Ee tyi'xe'quindëë
ngua nnda' jon tsiaa' ndyee jon ndo' na nndui nnda'hin.
5 T'a Jesús, itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', xe na aa tyi'ndui ts'an ntyja 'naan' ndaa yo ntyja 'naan'
Espíritu, tyi'xe'quindëë ntsijonhin yo juu na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.
6 Ng'e na condui jaa nn'an, jo' mantyi nda mann'anhan. Mannda' vaa itsijonhan' ts'an na
nnduihin ntyja 'naan' Espíritu. Ts'an na tui ntyja 'naan' jon condui tsan'ñeen ntyja 'naan'
Tyo'ts'on.
7 Tyi'ninncya' na ntsiquijñ'eenhan' 'u' yo juu jñ'oon na matsjö: “Chuhan' na quindui
xcoho'.”
8 Juu xjen na m'an jndye, nndyi' na c'uaa na cam'aanhan', majo' tyi'quintji' yuu jon
jnanhan', min yuuva na vjahan'. Mannda' vaa itsijonhan' na ndicüaa' ts'on ts'an nchu vaa
na nndui ncüiichen tyje juu ntyja 'naan' Espíritu.
9 T'a nnda' Nicodemo, itso juu nnon Jesús:
—Ja ninjo' ndicüaa' ts'ön.
10 Itso Jesús:
—Cüa jo', ndo' t'man ts'an condui 'u' na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyjëëhë nn'an
Israel. Ng'e jo' tyi'quitsitiu na ndicüaa' tson' jñ'oonmin'.
11 Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon'. Matsinën ntyja 'naan 'nan na ntyji ndo' macüji'
jndyoyu 'nan jndë jnty'ia nnön, majo' 'o' tyi'nin'cantyja n'onho' juu jñ'oon na macüji'
jndyoyu.
12 Jndë matsinën ndëëho' ntyja 'naan 'nan na min nnon tsonnangue cha' cüaa' n'onho',
majo' tyi'nin'cantyja n'onho' ntyja 'naanhan'. Ya jo' ¿Nchu vaa nquii nts'a cha' ngantyja
n'onho' juu jñ'oon na mancya ntyja 'naan' quiñoon'ndue?
13 “Ta'nan ncüii ts'an tsonnangue na jndë tëva quiñoon'ndue cha' nndëë ntsiquindyi juu
nn'an nin 'nan na quint'ahan cha' ntjo ya ntyjii Tyo'ts'on yohan. Xia'ntyi ncö na condui
tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an, mavaa' ya ts'ön nchu vaa 'nan ntyjii jon.
14 Xjen na tom'an nn'an judíos ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an m'an, cjoo' ncüii ts'oon
t'ion Moisés ncüii xjo na sia jonhan' cha' vaa quitsu. Ja na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on
ja quii' nt'anho', mannda' vaa nt'ion nn'an ja tsonjn'aan.
15 Nnda' ngenön cha' min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juu ja, nninncyaa Tyo'ts'on na
tyi'quintycüii na ngüando' ñuaan' juu.

Venchjii Tyo'ts'on nn'an tsonnangue

16 “Nquii Tyo'tson t'man jndyi vaa na vi'nchjii jon nn'an tsonnangue, jo' nquii Jnda
jon na nincüii ts'onhin, tyincyaa jonhin na ndyion jon jnan nn'an. Ndö' vaa na its'aa
jon, cha' min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juuhin, tyi'xe'quitsu ñuaan' juu, tsixuan juu na
tyi'quintycüii na vando' juu.
17 Ee chito jñon Tyo'ts'on Jnda jon ndëë nn'an tsonnangue, cha' quit'uiivi'han'hin
tsojnaan' jnanhan. I'ua Tyo'tson ts'ian'ñeen nnon Jnda jon na ntsin'man jon ñuaan nn'an.
18 “Min'ninchen ts'an na vantyja ts'on juuhin, xe'quit'uii Tyo'ts'on tsan'ñeen ntyja 'naan'
jnaan' juu. Majo' juu ts'an na tyi'nin'cantyja ts'on juuhin, itsijnda'han' ntyja 'naan' juu na
it'uiivi'han'hin ng'e nquii Jnda Tyo'ts'on na nin'ncüii ts'onhin, tyi'nin'cantyja ts'on juuhin.
19 Ndö vaa jñ'oon na it'uiivi'han' nn'an: Nquii jon na conduihin naxuee, tyjee'non
jon quii' nt'an nn'an tsonnangue, majo' njonntyichen ngiohan 'nan natyia na cont'ahan,
chichen nquii jon na conduihin naxuee. Nnda' vaa ng'e joo 'nan na cont'ahan, tyia jndyi
nan'xuanhan'.
20 Ncüii cüii ts'an na its'aa 'nan tyia, jndoo' jndyi tsan'ñeen nquii jon na conduihin na
naxuee. Tyi'nin'quitsijonhin ntyja 'naan jon ee ncyaa' juu na ntsiquinan jon ntyja 'naan'
natyia na its'aa juu.

21 Majo' juu ts'an na itsijonhin yo ntyja 'naan' na mayuu', itsijon tsan'ñeen yo nquii jon na
conduihin naxuee. Ndo' na nnda' vaa, covityincyoo' ya na tsoñ'en 'nan na its'aa tsan'ñeen,
its'aa jonhan' ng'e na itsiquindëë jon tonnon Tyo'ts'on."

Juan, tsan na totsiquindëë' nn'an, itsininntyichen jon ntyja 'naan' Jesús

22 Jndë na tui na nnda', jndui' Jesús Jerusalén, ndo' já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ŏn
jñ'oon yohin, mantyi sá yohin. Tomanty'í yohin ndyuaa Judea. Jo' ntjo já vendye xuee, ndo'
jndye nn'an squenon na m'aan jon na nin'quint'ëhan.

23 Mantyi juu Juan totsiquindëë' jon nn'an ncüii joo na jndyu Enón, ndyo Salim, ee jo'
jndye ndaa m'aan. Ndo' to'o nn'an na m'aan jon na totsiquindëë' jonhan.

24 Ee juu xjen'ñeen tacotyii' Herodes jon vancjo.

25 Nque nn'an na tonan'jonhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Juan, jnan'jndyehan jndyue-
han yo ncüii ntyjehan ts'an judío. Conan'neinhan yuu vaa ts'ian na yantyi na ntquenhan'
ts'an na ji'ua conduihin tonnon Tyo'ts'on. ¿Aa ntyja 'naan' Jesús, ndo' aa ntyja 'naan' Juan?

26 Ndo' joo nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Juan, squenonhan na m'aan
jon. Jnduehan nnon jon:

—'U' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndë, juu tsan na toquiñ'en yo 'u' ixndya jndaa
Jordán, manquiintyi juu tsan na tji' jndyoyu' ntyja 'naan' jon ndë, quindyia', cont'ë nn'an
ntyja 'naan' jon, ndo' tsoñ'en nn'an cotsantyja toxen' jon.

27 Ndo' t'a Juan jndyuehan, itso jon:

—Ta'nan ncüii nnon ts'ian na nndëë nts'aa ts'an xe chito nquii Tyo'ts'on itsijnda' jon na
ntsixuan juuhan'.

28 Manqueho' ngioho' na tsjö ntyja njan na chito Mesías condui ja. Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian
nnön na jndyö jndyë na tonnon nquii Mesías, cha' joo nn'an ncy'onhan cüenta nquii jon.

29 'O' covaa' n'onho' juu jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii' ntyja 'naan' juu tsans'a na
ncy'oon juu cüenta yuscu yo na ngoco jon. Majo' juu tsan na itsijonhin yo juu tsans'a'ñeen,
tyi'vajndyi' ts'on juu tyje juu na ncy'oon tsan'ñeen cüenta juu yuscu'ñeen. Coquioo na neiin'
juu na ndyii juu jñ'oon na itsinin tyje juu na ngoco tsan'ñeen yo yuscu'ñeen. Mannda' ro
incyaahan' na nën na manty'ia na conan'jon nn'an ntyja 'naan' Jesús.

30 Ng'e na nnda', 'io 'io chuhan' na nquii jon ngandit'man ngio nn'an yohin, majo' ja
cantycüii ntyja na condui ja.

Ndö vaa tsixuan nquii jon na jnan quiñoon'ndue

31 Ndo' tsontyichen Juan: Tsanva' jnan jon quiñoon'ndue, ng'e jo' njonntyichen con-
duihin, chito tsoñ'en nn'an. Ja na ve' ts'an ja, matsixuan ntyja 'naan' tsonnangue ndo'
matsinën ntyja 'naan'han'. Majo' nquii tsanva' na jnan jon quiñoon'ndue, njonntyichen
conduihin na tsoñ'en.

32 Ndo' ntsinin jndyoyu jon 'nan na jndë jndyiaa' jon yo na jndë jndyii jon, majo' tanin
juu nin'cy'oon cüenta juu jñ'oon na icüji' jndyoyu jon.

33 Minninchen ts'an na iy'oon juu cüenta jñ'oon na icüji' jndyoyu jon ntyja 'naan' nquii
jon, mantyi icüji' jndyoyu tsan'ñeen na joo jñ'oon itsiquindyii Tyo'ts'on ntyja 'naan' Jesús,
tsoñ'enhan' conduihan' na mayuu'han'.

34 Ee nquii tsan na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an, itsinin juu jñ'oon' jon, tyi'cacuaa xjen
incyaa jon Espíritu cüentaa' jon quii' ts'on jnda jon.

35 Nquii Tyo'ts'on na conduihin Tyëëhë, venchjii jon nquii juu na conduihin jnda jon.
Tsoñ'en nnon na min, jndë tyincyaa jonhan' nt'ö juu.

36 Minninchen ts'an na vantyja ts'on juu jnda Tyo'ts'on, itsixuan juu na tyi'quintycüii
na vando' ñuaan' juu. Majo' juu ts'an na tyi'quitsijñ'oon' na ngantyja ts'on jnda Tyo'ts'on,
tyi'je'quindaa' tsan'ñeen na ngüando' ñuaan' juu. Ntyja 'naan'han' nt'uiivi' jonhin.

4

Jesús yo tsanscu tsjoon Samaria

1 Nn'an tmaan' fariseos tondyehan na majndyentyi nn'an totsay'onhan yo jñ'oon na
toninncyaa Jesús ndo' na jnt'ëhan ntyja 'naan' jon, chintyi joo nn'an na tonan'jonhan ntyja
'naan' Juan.

2 Majo' chito nquii Jesús totsiquindëë' jon nan'ñeen. Xia'ntyi já nn'an na t'man jon na
conan'jŏn yohin, já tont'á ts'ian'ñeen.

3 Vi na jndë jndyii Jesús na nnda' tondue fariseos'ñeen, jndui' jon ndyuaa Judea, tja ntcüe'
jon Galilea, sá yohin.

4 Ndo' na sá jo', tcanhan' na ngüenŏn ndyuaa Samaria.

5 Jo' squë ncüii tsjoon na jndyu Sicar na m'aanhan' juu ndyuaa'ñeen. Tsjoon'ñeen ndyo
m'aanhan' naijon na vaa tyuaa na jndaa' José nnon tsotye jon Jacob.

6 Jo' vaa tsui' na sia nquii Jacob'ñeen. Ng'e na tejndyaa' Jesús na jndyo jon nato, jo' tëcjo jon naijon vaa juu tsui'ñeen. Xjen'ñeen mandyo nguee' yajmin'han'.
7 Ndo' juu xjen'ñeen ncüii tsanscu Samaria tyjee'non juu na tacüji' juu ndaatioo. Itso jon nnon juu:
—Ncya' chjo ndaa nc'ua.
8 Juu xjen'ñeen, já nn'an na t'man jon na quitsay'ő́n yo jñ'oon na toninncyaa jon, jndë sá tsjoon'ñeen, sanan'jndá chjo 'nan na chi ntcü'á yohin.
9 Ndo' tsanscu'ñeen sintcüe' juu jñ'oon, itso juu:
—'U' condui ts'an judío ndo' ja condui ts'an ndyuaa Samaria. Jo' ndicüaa' ts'ön ndu nnön macan' ndaa. Nnda' jñ'oon tso tsanscu'ñeen ng'e joo nn'an judíos tyi'quijndoo'han nn'an Samaria.
10 Ndo' t'a Jesús 'ndyo juu, itso jon:
—Xe mavaa' tson' na njon jndyi tsixuan juu naya na nin'quitsiquindaa' Tyo'ts'on 'u', ndo' nin condui ja na mac'an ndaatioo nnon', yajo' 'u' ntcan' nnön na ninncya ndaa na ntyja 'naan'han' ngüando' ñuan 'nan'.
11 Jo' t'a tsanscu'ñeen, itso juu nnon jon:
—Nnda' ta, ta'nan 'nan cyon' na ncüji'han' ndo' juu tsuiva' njoon jndyihan'. Yajo' ¿Yuu va ngyon' juu ndaatioo na nnincyaahan' na ngüando' ñuan njan?
12 Nquii tsotachí Jacob, jnty'ii jon tsui'va ndë. Nquii jon to'u ndaatioo juuhan', majo'ntyi ntsinda jon yo nin'quioo' ntsjuen' jon. 'U' je', ¿Aa njonntyichen condui 'u', chichen nquii jon?
13 T'a Jesús, itso jon:
—Tsoñ'en nn'an na cove ndaatioomin, ngioo na nin'cüe nnda'hinhan'.
14 Majo' min'cya ro ts'an na nninncyaahin nt'ö, ngioo na tein quii' ts'on juu. Nts'aahan' quii' ts'on juu cha'vijon yuu na condui' t'man xtyo' ndaa na tyi'je'canhan'. Naya na matsixuan ja nts'aahan' na tyi'jon quintycüii na ngüando' ñuaan' ts'an.
15 T'a tsanscu'ñeen, tso juu:
—Ta, quitsa' vi naya'ñeen, ncya' ndaatioova cha' tancüjee' na nin'c'uantyëchënhan' min tantsichju na ninnquii'chen ndyocüji'han'.
16 Ndo' itso Jesús nnon juu:
—Cja', cüan' sa', ndë ncyoho' ntjoohin.
17 T'a tsanscu'ñeen 'ndyo jon:
—Ja ta'nan s'a.
Jo' tso Jesús 'ndyo juu:
—Mayuu' jñ'oon na tsu' na ta'nan sa'.
18 Ee jndë 'on nannon na jndë tom'an' yohan, ndo' juu ts'an na m'aan yo 'u' neinhin, chito aa sa'hin. Jñ'oon mayuu' na tsu' na nnda'.
19 Xjen na jndyii tsanscu'ñeen jñ'oonva', itso juu:
—'U' ta, mavaa' ts'ön na condui 'u' ts'an na matsinin' jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nndui.
20 Nque ndochí já nn'an samaritanos tonan't'maan'han Tyo'ts'on juu tyo'va. Majo' 'o' nn'an judíos condueho' na juu tsjoon Jerusalén, jo' chu'han' na quitsit'maan' ts'an jon.
21 Ndo' t'a Jesús 'ndyo tsanscu'ñeen, tso jon:
—'U' tsanscu, cantyja tson' jñ'oon matsjö nnon' na mangüentyja xjen na nnan't'maan' nn'an tyëhö' min'cya ro yuu jon, chito ve' xia'ntyi tyo'va ndo' min aa Jerusalén.
22 'O' nn'an Samaria tyi'covaa' n'onho' nchu vaa na conan't'maan'ho'. Majo' já nn'an judíos conan't'mán' Tyo'ts'on yo na covaa' n'ön. Ee ntyja njá́n já nn'an judíos, jo' itsin'man jon ñuaan nn'an.
23 Majo' ngüentyja xjen, ndo' nein jndë coventyjahan', na joo nn'an na conan't'maan'han nquii tyëhö', quint'ahinhan' na c'onhan nacje 'naan' Espíritu ndo' yo na xoncüee' n'onhan. Ee nt'ue jon nn'an na nan'xuan na nnda'.
24 Nquii Tyo'ts'on conduihin Espíritu. Mang'e jo' nque nn'an na nin'quinan't'maan'han jon, icanhan' na c'onhan nacje 'naan' Espíritu Santo, ndo' mantyi quinan't'maan'han jon yo na mancha'chen n'onhan.
25 Ndo' juu tsanscu'ñeen, t'a juu, tso juu:
—Ja mavaa' ya ts'ön na mancüjee' juu Mesías, nquii jon na conduihin Cristo. Ndo' vi na jndë tyjee' jon, tsoñ'en jñ'oonmin' ntsinchu' jonhan' ndëë.
26 Sintcüe' Jesús jñ'oon nnon juu:
—Maja na matsinën yo 'u' ndö, condui ja nquii tsan'ñeen na matsu'.

Nn'an na t'man Jesús, sque ntcüe'han na m'aan jon

27 Majuu xjen'ñeen, já nn'an na tqueen' jon na quinan'jŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, squĕ ntcü'ë na m'aan jon. Vacue t'oon' n'ŏn na tsinin jon yo cüii tsanscu. Majo' min na nnda', tata'x'ĕ nnon juu nin 'nan nt'ue ts'on juu. Min ta'nan jnduĕ nnon ta Jesús ndu na tsinin jon yo tsanscuva'.
28 Juu xjen'ñeen jnty'ii tsanscu'ñeen tsjöö' juu, tja ntcüe' juu tsjoon' juu. Tëquitso juu ndëë nn'an na m'an jo':
29 —Ncyoho' na ntsaquijnty'iaho' ncüii tsans'a na jndë tso jon nnön tsoñ'en nnon 'nan na tyi'ya na mats'a. ¿Aa xe'quits'aahan' na conduihin Cristo?
30 Ndo' joo nan'ñeen jndui'han, ty'ehan naijon na m'án yo Jesús.
31 Ndo' vitjachen na ntsquehan, já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, jnduĕ nnon jon:
—'U' ta na matsi'man' ndĕ, cüa, cüa'.
32 Majo' t'a jon jndyuë, tso jon:
—Ja y'ön 'nan na ntcü'a na tyi'covaa' n'onho' ntyja 'naan'han'.
33 Yajo' já na tondyĕ jñ'oon na tso jon, ta'x'ĕ nquĕ ndëë ntyjĕ, jnduĕ:
—¿Aa nts'aahan' na jndyoy'oon ts'an 'nan na tcüa' jon?
34 Majo' t'a Jesús jndyuĕ, itso jon:
—Xjen na mats'a 'nan na nt'ue ts'on nquii jon na jñon ja quii' nt'an nn'an ndo' na mavanc'uë ts'ian na i'ua jon nnön, juu ts'ian'ñeen incyaahan' najndö cha'xjen na incyaahan' najndei ts'an na icüa'.
35 Vaa jñ'oon itsi'manhan' ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan'neinho'. Ee condueho' na nenque chi' vitja ndo' ntyje nn'an 'nan na cove'. Majo' ja matsjö ndëëho', quinan'veho' nquenho', ndo' quijnty'ia ndëëho' xe'jndio na m'an nn'an na conduihan cha'vijon ntjon na jndë tman na ngüantjon ts'an joohan cüentaa' Tyo'ts'on. Itsijonhan'hin cha'vijon ntjon na jndë tuee' xjen na ntyjee ts'an.
36 Ee cha'xjen ts'an na ityjee ntjon na tue', vantjon juu na its'aa juu ts'ian, mantyi juu ts'an na itsi'man juu ndëë nn'an na ntycyaahan nt'ö Tyo'ts'on, cotantjon nan'ñeen na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan. Ndo' na nnda', juu ts'an na itsi'man juu jñ'oon' jon ndëë nn'an, itsicüajonhan' na neiin' tsan'ñeen cha'xjen na neiin' juu ts'an na vantjon nan'ñeen na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on.
37 Ndo' na nnda', itsi'manhan' na mayuu' juu jñ'oon na condue nn'an na ncüii ts'an inon' juu, majo' mañoon ts'an ityjeehan'.
38 Na majñön ja 'o' quii' ts'ian njan, itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na cotsaquityjeho' yuu vijon na tajnt'aho' jndyaa'. Mañoon nn'an jnt'a jndyaa' na nc'oon ts'ian 'naan' Tyo'ts'on quii' n'on nn'an, ndo' 'o' jndë tyeque'ho' quii' juu ts'ian'ñeen.

Jndye nn'an Samaria tëntyja n'onhan Jesús

39 Ndo' nque nn'an samaritanos na m'anhan juu tsjoon'ñeen, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús ng'e jñ'oon 'ndyo juu tsanscu'ñeen na sinin jndyoyu juu ndëëhan na itso juu: "Jndë si'man jon nnön tsoñ'en 'nan na tyi'ya na jndë tots'a."
40 Nn'an Samaria'ñeen xjen na squehan naijon m'aan Jesús, tanhan nnon jon na quintjohin yohan, ndo' ntjohin yo nan'ñeen cha' ve xuee.
41 Ndo' xjen na tondye nan'ñeen jñ'oon na toninncyaa jon, jndyentyichenhan tëntyja n'onhan jon.
42 Ndo' tonduehan nnon tsanscu'ñeen:
—Nanein chito ve' ntyja 'naan' juu jñ'oon na tsu' ndĕ, jo' na vantyja n'ŏn. Ee nquĕntyĕ jndë jndyĕ jñ'oon 'ndyo jon. Ndo' neinhin, covaa' n'ŏn na mayuu' conduihin Cristo na itsin'man jon ñuaan nn'an tsonnangue.

Sin'man Jesús jnda ts'an na t'man condui

43 Jndë na tenon joo ve xuee'ñeen, jndui' Jesús jo', sá ntcü'ĕ yohin ndyuaa Galilea.
44 Ee nquiintyi jon tji' jndyoyu jon jñ'oon na tyi'nan't'maan' nn'an ncüii ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on na ninncüii tsjan tuihin yohan.
45 Ndo' juu xjen na squĕ ntcü'ĕ Galilea yohin, nn'an na m'an jo' nein jndyihan jon, jnan'ntjoo'han jon. Ee juu xjen na tuee' nguee pascua Jerusalén, mantyi ty'e nan'ñeen jo', ee jndë jnty'ia ndëëhan tsoñ'en jn'aan t'man na tots'aa jon jo'.
46 Jndë jo' s'á nnt'á yohin Caná ndyuaa Galilea, naijon scüaquen jon ndaa na s'aahan' vinonhan'. Ndo' juu tsjoon Capernaum tom'aan ncüii ts'an na t'man tonduihin ntyja 'naan' gobernado. Juu lu, jnda tsan'ñeen, m'aan juu na vii' juu.
47 Ndo' xjen na jndyii tsan'ñeen na jndë squĕ ntcü'ĕ ndyuaa Galilea yo Jesús na jnán ndyuaa Judea, yajo' tja tsan'ñeen na m'án. Tcan juu vi naya'ñeen nnon Jesús na cja jon vaa' juu na quitsin'man jon lu chjo'ñeen ee nin'cue' juu.
48 Ndo' itso Jesús nnon tsan'ñeen:

—'O' mancüiixjen tyi'xe'cantyja n'onho' na vaa najndö na condui ja xe na aa tyi'jnty'ia ndëëho' ncüii nnon 'nan na mats'a na ndiquindëë na nduihan' na ve' ntyja 'naan' naijndei nquii ts'an, 'nan na ndicüaa' ts'on ts'an ntyja 'naan'han'.

49 T'a tsan'ñeen 'ndyo Jesús, itso jon:

—Nnda' ta, maninñoon' cja' v'a vitjachen na ngue' jnda.

50 Tso Jesús nnon jon:

—Cja', ee ntco' ya ntcüe'han'hin.

Ndo' juu tsans'a'ñeen, tëntyja ts'on jon jñ'oon na tso Jesús. Tëntcüe' jon vaa' jon.

51 Ndo' viochen xjen na vja ntcüe' jon tsjoon' jon Capernaum, nque mosoo' jon saquitjonhin jon. Jnan'quindyiihanhin, jnduehan nnon jon:

—Jndë vaco' yahan' lu jnda'.

52 Ndo' taxee' jon ndëë nan'ñeen yuu xjen tye' na tëco' yahan'hin. T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Vja vi na tenon chjo yajmin' jndya tjuen'hin.

53 Ndo' juu tye lu'ñeen taa' ts'on jon na maninjuu xjen'ñeen na tso Jesús nnon jon na ntco' yantcüe'han' lu jnda jon. Ndo' na nnda', tëntyja ts'on jon Jesús, juu jon ndo' mantyi tsoñ'en nn'an vaa' jon.

54 Jo' ts'ian na jndë ve na s'aa Jesús na tuee' jon Galilea na jnan jon Judea, na tyi'xe'quinduihan' na ve' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an.

5

Sin'man Jesús ts'an naijon na vaa pila

1 Jndë na tui nan'va', santcü'ë Jerusalén yo Jesús ee juu tsjoon'ñeen tuee' nguee ntyja njan jaa nn'an judíos.

2 'Ndyo tsjoon Jerusalén tovaa ncüii 'ndyov'aa t'man na jnan'quijndyuhan juuhan' 'Ndyov'aa Quinman. Ndyo jo' tovaa ncüii pila t'man. Juu pila'ñeen, yo jñ'oon hebreo, conan'quijndyu nn'anhan' Betzata. Xi'jndio ngiaa'han', jo' min 'on nt'aa na xia'ntyi n'oon nt'eii'han' min.

3 Quii' joo nt'aa'ñeen man' ncüii tmaan' nn'an v'i, nn'an nchjan yo nn'an na jndë tatei nduee, yo ng'e, yo nin'nn'an na ndiquitsaca'. Tominndoo'han na ntsijndei ndaa na ñjon pila'ñeen.

4 Ee tcya tcya xjen tondyocue ncüii ángel na totsits'ii jon juu ndaa'ñeen. Ndo' vi na jndë tui na nnda', juu ts'an na ngua jndyee quii' ndaa'ñeen, n'man juu min'cya ro nnon tycu na iquenon juu.

5 Juu v'aa'ñeen tom'aan ncüii tsans'a na jndë ntcyu ncho'nqui vantjo' nen chu na vii' juu.

6 Jo' jndyiaa' Jesús juu na vaa juu jo'. Ndo' ng'e na ntyjii jon na jndë tijndye xuee na nnda' vaa iquenon juu, jo' itso jon nnon juu:

—¿Aa nin'quin'man'?

7 Ndo' t'a tsanvii'ñeen, itso juu:

—Nnda' ta, ta'nan ts'an nchje ja quii' ndaaha' xjen na tsijndeihan', jo' viochen xjen na matsichön na ngua, ncüiichen ts'an matyuaa'ntyi venoon' juu ja.

8 Ndo' itso Jesús nnon juu:

—Quinaquintyja', quitsintcüi' tsue', ndë cja' va'.

9 Xjen'ñeen nin'ñoon' tco'yahan' tsan'ñeen, jn'man juu, jndë jo' sintcüi juu tsue 'naan' juu, ta' juu na tëca juu. Ndo' juu xuee na s'aa Jesús na nnda', xuee na já nn'an judíos cotajndyë.

10 Ng'e na nnda', vendye ntyjë nn'an judíos jnduehan nnon juu tsan'ñeen:

—Nanein xuee na cotajndyëë. Juu ntji na co'xenhan' itsiquindyihan' na tyi'cüanaan na ngayon' tsue 'nan'.

11 Majo' t'a juu, itso juu:

—Nquii tsan na sin'man ja itso jon nnön na quitsintcüihan' ndo' na quindyoy'önhan'.

12 Ndo' taxee' nan'ñeen nnon juu, jnduehan:

—¿Nin nquii ts'an tsan'ñeen na nnda' vaa tso juu nnon'?

13 Majo' juu tsan'ñeen na jndë jn'man, tyi'quintjii juu nin ts'an sin'manhin, ng'e jndye nn'an na tom'an jo'. Ndo' jndë jndui' ndya' Jesús jo'.

14 Ndo' vi na jndë tui na nnda', ntjii nnda' Jesús juu quii' vats'on t'man. Itso jon nnon juu:

—Ndyee' ra, quen' cüenta, jndë jn'man', cacüentyje' na matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on cha' tyi'ntjon' ncüii nnon na majantyichen.

15 Ndo' taquitso tsan'ñeen ndëë nn'an judíos na nquii Jesús sin'man jonhin.

16 Ng'e na nnda' s'aa Jesús, jo' tentyja nn'an judíos'ñeenhin. Tojoo' yantyi n'onhan na nnan'cuee'hanhin ee juu ts'ian'ñeen s'aa jonhan' juu xuee na cota'jndyeehan.

17 Majo' tso Jesús ndëëhan:

—Nquii Tyëhö' ninvaa its'aa jon ncüii cüii nnon na itejndeihan' ts'an, ndo' mantyi ja, majo' mats'a.
18 Ndo' tsojnaan' juu jñ'oonva', nque nn'an judíos'ñeen tojoo' yantyi n'onhan na
nin'quinan'cuee'han jon. Ee na cotji'han cüenta, sitjahin ntyja 'naan' juu xuee na
cota'jndyeehan ndo' t'manntyichen sitjahin na tso jon na nquii Tyo'ts'on conduihin Tye
jon, ndo' na nnda', its'aahan' na cüajon conduihin yo nquii Tyo'ts'on.

Najndei na itsixuan jnda Tyo'ts'on

19 Ndo' itso Jesús ndëë nan'ñeen:
—Jñ'oon na mayuu' matsinën ndëëho'. Ja na condui jnda Tyo'ts'on, tyi'nan'tiuho' na
mats'a 'nan na nt'ue ts'ön ncö. Ee xia'ntyi 'nan na manty'ia na its'aa Tyëhö', majoo rohan'
mats'a. Ee ja na condui jnda jon, tsoñ'en mats'a cha'xjen na manty'ia na its'aa nquii jon.
20 Tyëhö' na condui ja jnda jon, m'aan jon na venchjii jon ja. Itsi'man jon nnön tsoñ'en na
its'aa jon. Ndo' ts'ian na njonntyichen ntsi'man jonhan' nnön na quits'a cha' ninncyaahan'
t'manntyichen nc'oon' n'onho'.
21 Nquii Tyëhö' itsintcüi nnda' jon nn'an na jndë tjë ndo' incyaa jon na cotando' xcohan.
Ndo' cha'xjen na its'aa jon, mantyi ncö na condui ja jnda jon, min'cya ro ts'an na nt'ue ts'ön,
ninncya na ntsixuan tsan'ñeen na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.
22 Nquii Tyëhö' min'ncüii ts'an tyi'co'xen jon jnaan' juu. Majo' ncö na condui ja jnda jon,
jndë tyincyaa jon na vaa najndö na ntco'xën tsoñ'en nn'an tsojnaan' na conan'tjahan.
23 Jndë its'aa jon na nnda' cha' ja na condui jnda jon, tsoñ'en nn'an nnan't'maan'han ja
cha'xjen na conan't'maan'han nquii jon. Ee min'ninchen ts'an na tyi'nin'quitsit'maan' juu
ja na condui ja jnda jon na jñon jon ja quii' nt'anho', min nquii jon tyi'nin'quitsit'maan'
juuhin.
24 "Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minninchen ts'an na indyii jñ'oon 'ndyö ndo'
vantyja ts'on juu yo nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho', juu tsan'ñeen tsixuan juu na
tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu, min tyi'xe'quit'uii Tyo'ts'onhin ntyja 'naan' jnaan' juu.
Totsixuan juu cha'vijon ts'oo, majo' nein tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.
25 Jñ'oon na mayuu' matsiquindyi 'o', ngüentyja xjen ndo' naneinhin iventyjahan', na joo
nn'an na jndë tjë, nndyehan jndyëë na condui ja jnda Tyo'ts'on. Ndo' tsoñ'en nn'an na
vantyja n'onhan ja, ninncya na ntando' ñuaanhan ntyja njan.
26 Ee cha'xjen nquii Tyëhö' tsixuan jon na vando' jon ntyja 'naan' nquii jon, ja na condui
ja jnda jon, mannda' ro jndë tyincyaa jon na matsixuan na mavant'ö ntyja njan.
27 Ndo' mantyi ntyja 'naan' juu najndei na itsixuan nquii jon, jndë tyincyaa jon na ja
ntco'xën nn'an ntyja 'naan' jnanhan ng'e na condui ja tsans'a na jñon jon ja quii' nt'anho'.
28 Tant'aho' na jen cavee' ngioho' na nnda' tsjö, ee ngüentyja xjen na tsoñ'en nt'oo na too'
ndi'nt'ua nndyehan jndyëë.
29 Nque nn'an na jndyoyu conduihan na tonnon Tyo'ts'on, ntcüi nnda'han yo si'ts'o
'naanhan na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan. Majo' ntyjehan na tont'a 'nan na
tyi'quichuhan', ntcüi nnda'han yo na nt'uiityenhan'hin.

Jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja 'naan' Jesús

30 "Tyi'nan'tiuho' na mats'a cha'xjen na nt'ue ts'ön ncö. Ntyjantyi na incyaa Tyo'ts'on na
mavaa' ts'ön, ntyjantyi jo' na maco'xën cha'xjen na itsohan'. Ee chito mant'uë na ndui 'nan
na nt'ue ts'ön ncö. Mant'uë na nts'a cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyëhö' na t'ua jon ts'ian
nnön na jndyö na m'anho'.
31 Xe na aa macüji' jndyoyu ntyja njan ncö, ninncyaahan' na vanaan na ndueho' na joo
jñ'oonmin' tyi'quinan'xuanhan' jñ'oon na mayuu'.
32 Majo' m'aan ncüiichen na icüji' jndyoyu jon ntyja njan, manquii Juan. Ndo' ntyji ja na
juu jñ'oon na tocüji' jndyoyu jon, conduihan' jñ'oon na mayuu'.
33 Manqueho' jñonho' nn'an na m'aan jon, ndo' tji' jndyoyu tsan'ñeen jñ'oon na mayuu'
ntyja njan.
34 Juu jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja njan na may'ön cüentahan', chito conduihan'
jñ'oon na cotji'jndyoyu nn'anhan'. Majo' matsjö jñ'oonmin' ndëëho' cha ndëë ntsin'man
Tyo'ts'on ñuaanho'.
35 Nquii Juan'ñeen tonduihin cha'vijon lámpara na itsixueehan' chon tondëë nn'an. Ndo'
'o' viochen xjen na tom'aan jon, t'onho' na neinho' ng'e ngioho' jñ'oon na toninncyaa jon
totsijnda'han' nquenho' nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yoho'.
36 Majo' vaa jñ'oon na icüji' jndyoyuntyichenhan' ntyja njan na t'manntyichen con-
duihan', chito juu jñ'oon na tji'jndyoyu Juan'ñeen. Joo ts'ian na tyincyaa Tyëhö' na
quitsiquindëëhan', joohan' cotji' jndyoyuhan' na nquii jon t'ua jon ts'ian nnön na jndyö quii'
nt'anho'.

37 Nquii Tyëhö' na i'ua jon ts'ian nnön, juu jon icüji' jndyoyu jon ntyja njan quii' jñ'oon
'naan' jon. 'O' minjon tyi'condyeho' jndyee' jon, min na jnty'ia ndëëho' nchu vaahin.
38 Min tyi'cy'onho' cüenta jñ'oon 'naan' jon quii' ñuan 'naanho' ng'e tyi'covantyja n'onho'
ja na i'ua jon ts'ian na jndyö quii' nt'anho'.
39 Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen, chen jndyi conan'jn'aanho'han',
ndo' conan'tiuho' ng'e na nnda' cont'aho', jo' nndaho' na tyi'quintycüii na cotando' 'o' na
tonnon jon. Joo jñ'oon'ñeen conan'nein jndyoyuhan' ntyja njan.
40 Majo' min na nnda', tyi'nin'quitsay'onho' jñ'oon yo ja cha' nndëë nnan'xuanho' na
tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'.
41 "Ja tyi'cotsichön na quinan't'maan' nn'an ja.
42 Nchji na tyi'qui n'onho' ja ee tyi'vengioho' nquii Tyo'ts'on.
43 M'an quii' nt'anho' yo juu naijndei na itsixuan nquii Tyëhö', majo' 'o' tyi'nin'cy'onho'
cüenta ja. Majo' xe na aa ncüjee' ncüiichen ts'an ntyja 'naan' nquii juu, juu tsan'ñeen
ncy'onho' cüentahin.
44 'O' cotquenho' na nque ntyjeho' na quinan't'maan'hin 'o', majo' tyi'quitquenho' na
nt'aho' 'nan na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on cha' nndëë ntsit'maan' jonho'. Ndo' na cont'aho'
na nnda', ¿Yuu xjen ninncyaahan' na ngantyja n'onho' nquii jon?
45 Majo' tyi'nan'tiuho' na mancöntyë na ninncya jnanho' nnon Tyëhö'. M'aan ncüiichen
na ncyaa jon jnanho', manquiintyi Moisés, nquii tsan'ñeen na t'man conan'qui n'onho'hin.
46 Majo' ng'e na tyi'nin'cantyja n'onho' jñ'oon na tji jon na itsininhan' ntyja njan, mang'e
jo' tyi'cantyja n'onho' ja.
47 Ndo' ng'e na tyi'nin'cantyja n'onho' jñ'oon na tji jon, yajo' ¿Nchu ya nt'aho' na ngantyja
n'onho' jñ'oon na mancya?"

6

Tyincyaa Jesús na tcüa' 'on min nn'an
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

1 Jndë tenon nan'min', tet'ió nnt'á ndaandue Galilea yo Jesús. Xuee'han' na vjave
jndyuhan' ndaandue Tiberias.
2 Ndo' ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi'hin tentyjahan toxen' jon ng'e tovavee' ngiohan
na tojnty'iahan na sin'man jon nn'an v'i.
3 Yajo' já nn'an na t'man jon na quitsay'ön jñ'oon yohin, savá ncüii tyo' yo jon. Jo'
sacüendyuá.
4 Juu xjen'ñeen mandyo nguee' nguee pascua xjen na jaa nn'an judíos conan'cüjëëhë
quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on.
5 Ndo' t'ion Jesús nnon jon, jndyiaa' jon concyo ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi. Ndo'
tso jon nnon Felipe:
—¿Yuu vijon nninjnda' 'nan na ntcüa' tsoñ'en nanmin'?
6 Majo' nnda' vaa na tso jon ng'e nin'quindyii jon nin jñ'oon ntsintcüe' Felipe, ee ntyjii
jnda' jon nchu vaa nts'aa jon.
7 T'a Felipe'ñeen, itso jon:
—Min xe na aa nan'quitsu jaa ve ciento s'on denarios na nnan'jnda 'nan na ntcüa'
nanmin', majo' tyi'je'cüinonhan' min na ve' chjohan' na ngacüja'han'hin.
8 Jo' m'aan Andrés, jon tyje nquii Simón Pedro, conduihin ncüii ntyjë nquë já nn'an na
totsay'ön yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Tso tsan'ñeen nnon jon:
9 —Ntjoo m'aan ncüii lu na y'oon 'on tyoo' na jndëhan' yo jndë tyoo' ntquen cebada. Ndo'
mantyi y'oon juu ve quitscaa chjo na jndë jnein, majo' ¿Yuxjen'ñeen nninnonhan' na jndye
jndyi nn'an?
10 Ndo' t'a Jesús jndyuë, tso jon:
—Quindueho' ndëë nn'an na quitsacüendyuaahan. Ndo' naijon na t'ön, jo' jndye jndë
quijndë min. Yajo' tyecüendyuaahan. Ndo' joo nan'ñeen tuee' cha'na 'on min nannon.
11 Yajo' ty'oon Jesús cüenta joo tyoo'ñeen. Tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhan'.
Ndë jo' toc'on jonhan' ndë já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ön jñ'oon yohin. Ndo' já
tot'önhan' ndëë nan'ñeen. Majo'ntyi s'aa jon yo quintca quijndë'ñeen, chuntyi xjen na
nin'quitquiihan na ncüii cüiihan.
12 Ndo' vi na jndë tacjohan, yajo' itso jon ndë:
—Quinan'tjonho' ntan' quijndë na jnty'iihan', cüan na tyi'nts'aahan' na ve' jn'aan
ntjoohan'.
13 Ndo' jnan'tjön joo ntan' quijndë na jnty'iihan' na tcüa' nan'ñeen na jndëhan' yo jndë
tyoo' cebada.

14 Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jnty'iahan jn'aan t'man'ñeen na s'aa Jesús na
tyi'je'quindëë nduihan' na ve' naijndei nquii ts'an, jnduehan ndëë ntyjehan:
—Jñ'oon na mayuu' juu tsanva' conduihin nquii ts'an na itsiquindyi ntji na ncüjee' jon
tsonnangue na ninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.
15 Majo' taa' ts'on Jesús na mavaa xjen na ndyocy'on nan'ñeenhin ndo' yo naijndei'han'
na nt'ionhan ts'ian jon na nduihin rey na co'xen jon joohan. Ng'e na nnda', tja nnda' jon
jndëë naijon na ninnquii jon.

Tjaca Jesús nnon ndaandue
(Mt 14:22-27; Mr 6:45-52)

16 Ndo' vi na jndë tuatë' ndo'cüjioon', já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ŏn jñ'oon yohin,
sacuë 'ndyo ndaandue.
17 Jo' tuá ncüii v'aandaa, na ngüet'ió ndaandue'ñeen na ntsquë Capernaum. Majo' ya tuee'
na tijaan, ninjo' tacocüjee' jon ndë.
18 Ndo' ng'e na t'man jndye tyioo, totsuehan' juu ndaandue'ñeen.
19 Ng'e jo' na nin'on nin'yon kilómetros xejnda tëca juu v'aandaa'ñeen na contyjá n'oon
pala 'naan'han'. Ndo' juu xjen'ñeen jnty'iá na ndyoca Jesús nnon ndaandue na ndyovin-
dyoo' jon na m'án. Tyuë jndyí.
20 Majo' itso jon ndë:
—Maja ndö, tyi'ndyueho'.
21 Jo' tyioo na nën jndyí na ty'ŏn nnt'a cüentahin quityquii' v'aandaa. Ndo' quintyjachen
tuee'han' naijon na cotsá.

Cojnt'ue nn'an Jesús

22 Tonco ncüiichen xuee, nque nan'ñeen na jndye jndyi'hin na ntjohan ixndya ndaandue
naijon na tyincyaa Jesús na tcüa'han, tquenhan cüenta na ninncüii v'aandaa chjo nintuaa.
Ndo' tëñjoon' n'onhan na tyí'cua jon juu v'aandaa'ñeen yo já nn'an na totsay'ŏn jñ'oon
yohin.
23 Ndo' viochen xjen na nnda' vaa, squenon vendye nt'aandaa quijndë na jnan Tiberias
naijon na tcüa' nan'ñeen tyoo' na tyincyaa Jesús na ncya ya Tye jon.
24 Ndo' tua nan'ñeen joo nt'aandaa quijndë'ñeen. Ty'ehan, squehan Capernaum na
tyequijnt'uehan Jesús. Ee taa' n'onhan na tac'oonhin yuu vijon na tyincyaa jon na tcüa'han,
min nquë nn'an na tqueen' jon na quitsay'ŏn jñ'oon yohin.

Condui Jesús tyoo' na incyaahan' na cota'ndo' ñuaan nn'an

25 Ndo' vi na jndë jndiohan Jesús ncüiichen ixndya ndaandue, jnduehan nnon jon:
—'U' ta na matsi'man' ndëë nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ¿Yuu xjen jndyo' ntjoohin?
26 T'a jon jndyuehan, itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', 'o' chito cojnt'ueho' ja ng'e na jnty'iaho' ts'ian na s'a
na tyi'je'quindëë nduihan' na ve' yo naijndei nquii ts'an. 'O' cojnt'ueho' ja xeng'e na tcüa'
tacjoho' tyoo'ñeen.
27 'O' conan'chonho' na ninjnda' 'nan na ntcüa'ho', ndo' joohan' 'nan na contycüiihan'.
Majo' tyi'quichuhan' na nnda' cont'aho'. Quinan'chonho' na nndioho' ncüii na cha'vijon
na ntcüa' ts'an na ntyja 'naan'han' nnan'xuanho' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'. Ja
na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho', ninncya quii' ñuan
'naanho' juu na itsijonhan' juuhan' na ntcüa' ts'an ee itsi'man tyëhö' Tyo'ts'on na jndë t'ua
jon ts'ian'ñeen nnön.
28 Yajo' taxee' nan'ñeen nnon jon:
—¿Nin 'nan icanhan' na quint'á cha' ngavee' nchjii Tyo'ts'on yo já?
29 Jo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Ndö vaa na nt'ue ts'on jon, na cantyja n'onho' ja na jñon jon ja quii' nt'anho'.
30 Ndo' t'ahan, jnduehan:
—¿Nin ncüii nnon 'nan na ntsa' na njnty'iá ndë na tyi'je'quinduihan' na ve' ntyja 'naan'
naijndei nquii ts'an na ntsi'manhan' ndë na vaa na condui 'u', cha' ntejndeihan' na
ngantyja n'ŏn 'u'?
31 Ndochiihi tocüa'han maná xjen na tom'anhan ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an
tom'an cha'xjen itsiquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen: “Tyincyaa
Moisés tyoo' na tocüa'han na jnanhan' quiñoon'ndue.”
32 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu maná na tyincyaa tsan'ñeen, chito conduihan'
tyoo' na jnan na m'aan Tyo'ts'on. Majo' nquii Tyëhö' incyaa jon juu na mayuu' na jnan na
m'aan jon quiñoon'ndue na itsijonhan'hin cha'vijon tyoo'.

33 Juu na condui tyoo' na incyaa Tyo'ts'on, jnan jon quiñoon'ndue na jndyocue jon. Nquii
jon incyaa jon na nan'xuan nn'an na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan.
34 Ndo' jndue nan'ñeen nnon jon:
—Nnda' ta, ninnquii'chen ncya' tyoo'min' ndë, rii'.
35 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Ja condui tyoo' na mancya na nan'xuan nn'an na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan.
Min'cya ro ts'an na ninncyaahin nt'ö, itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na jndë tacjoo' na icüa'.
Ndo' juu ts'an na vantyja ts'on ja, ngioo na tein quii' ñuaan' juu cha'xjen ya na i'u ts'an ndaa.
36 Majo' cha'na jñ'oon na jndë tsjö ndëëho', min na jndë jnty'ia ndëëho' joo ts'ian na
mats'a, majo' tyi'cantyja n'onho' ja.
37 Majo' min na nnda' vaa, tsoñ'en nn'an na incyaa Tyëhö' nt'ö, nndye nan'ñeen ntyja
njan. Min tyi'je'quits'a na je'cy'ön cüenta ts'an na nincyaahin ntyja njan.
38 Ee ja na jnan quiñoon'ndue, chito na jndyö na nts'a 'nan na nt'ue ts'ön ncö. Ja jndyö na
nts'a cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho'.
39 Nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'anho', ndö vaa na nt'ue ts'on jon na quits'a, na
juu ts'an na jndë tyincyaa jon nt'ö, tyi'ninncya na ngitsu ñuaan' tsan'ñeen. Ndo' xuee na
mats'iañ'en, ninncya na nta'ndo' xco tsoñ'en nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na
cota'ndo' ñuaanhan.
40 Ee nquii Tyëhö' nt'ue ts'on jon na tsoñ'en nn'an na cojnty'ia ja na condui ja jnda jon,
na cantyja n'onhan ja, cy'onhan cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan. Ndo' xuee
na mats'iañ'en majantyë ninncya na nta'ndo' xco joo nn'an na jndë tjë.
41 Ndo' nque nn'an judíos'ñeen, jnan'manhan na tatëvee' ngiohan yo Jesús jnaan' jñ'oon
na tso jon: "Ja condui tyoo' na jnan quiñoon'ndue."
42 Ndo' jnduehan:
—Jesúsva', ¿Aa chi jnda Joséhin? Cota'jn'aan nn'an na ndahin. Ndo' ng'e na nnda', ¿Ndu na
itso jon na jndë jndyocue jon na jnan jon quiñoon'ndue?
43 T'a Jesús, itso jon ndëë nan'ñeen:
—Tanan'nc'uaa'ho' yo ntyjeho' ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen.
44 Cha' na nndëë ngioo' ts'on ts'an yo ntyja njan, icanhan' na nquii tyëhö' na i'ua jon
ts'ianvahin nnön, ndyoy'oon jon tsan'ñeen. Xe chito na nnda' vaa, minncüii ts'an je'quindëë
ntsijonhin yo ja.
45 Ee vaa jñ'oon na jndui na sinin Isaías, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu
vaa 'nan na nguaa. Juu jñ'oon'ñeen, ndö vaa na itsohan': "Ntsi'man Tyo'ts'on ndëë tsoñ'en
nn'an." Juu jñ'oonva' nin'quitsiquindyihan' na ncüii cüii ts'an na jndë jndyii jñ'oon na
coninncya nn'an ntyja 'naan' jon, ndo' jndë taa' ts'on juuhan', ntsijon tsan'ñeen yo ja.
46 "Jñ'oonva' tyi'tsi'manhan' na jndë jndyiaa' ts'an Tyëhö' Tyo'ts'on, xia'ntyi ja na i'ua jon
ts'ian na jndyö quii' nt'anho', ja jndë jnty'ia nnönhin.
47 Jñ'oon na mayuu' na matsjö ndëëho', nin juu na vantyja ts'on ja, itsixuan juu na
tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.
48 Ja na condui tyoo', ts'ian na i'ua Tyo'ts'on nnön na ncya na cota'ndo' nn'an.
49 Nque ndochiho' tocüa'han maná ndyu'ñeen xjen na tom'anhan ndyuaa na xjen ro
cova', ndo' tjëhan.
50 Majo' ja matsinën ntyja 'naan' juu tyoo' na jnan quiñoon'ndue na majo' condui ja. Ts'an
na ntcüa' juu tyoo'va, tyi'je'quitsu ñuaan' juu.
51 Ja na jnan quiñoon'ndue, condui ja tyoo' na mancya na cota'ndo' ñuaan nn'an. Ts'an
na ntcüa' juu tyoo'va itsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Ndo' juu tyoo' na
mancya cha' nnan'xuan nn'an na nta'ndo'han tonnon Tyo'ts'on, conduihan' s'ei.
52 Ndo' joo nn'an judíos'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonva', jnt'uehan jñ'oon yo ntyjehan.
Jnduehan:
—Jaa mangiö tyi'je'quindëë ninncyaa tsanva' seii' jon na ntquë.
53 Jo' tsontyichen Jesús ndëëhan:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ja na condui ts'an na jnan quiñoon'ndue, cha' na
ntsixuan ts'an na tyi'quintycüii vando' ñuaan' juu, chuhan' na quii juu s'ei ndo' c'u juu n'eön.
Xe tyi'nt'aho' na nnda', je'quindëë nan'xuanho' na vando' ñuaanho'.
54 Nquii ts'an na iquii s'ei ndo' na i'u juu n'eön, tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando'
ñuaan' juu. Ndo' min na cue' juu, majo' xee na mats'iañ'en ninncya na ngüando' xco juu.
55 Ee juu na ntcüa' ts'an na ntyja 'naan'han' na nninncyaahan' na ngüando' ñuaan' juu na
tonnon Tyo'ts'on, juuhan' conduihan' s'ei. Ndo' juu na nc'u ts'an na ntyja 'naan'han' nc'on
ts'an na tein quii' ñuaan' juu, jo' n'eön.
56 Min'cya ro ts'an na iquii s'ei ndo' na i'u n'eön, contjo tsan'ñeen ntyja njan, ndo' mantyi
contjo ja yohin.

57 Nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'anho', vando' jon ndo' mantyi ja vant'ö ntyja 'naan' nquii jon. Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan' ts'an na iquii s'ei, ngüando' ñuaan' juu ntyja njan.
58 Ja condui juu tyoo' na jnan quiñoon'ndue. Ndochiho' tocüa'han maná ndo' tjëhan. Majo' tyi'itsijonhan' ntyja njan cha'na juu maná'ñeen. Ee min'cya ro ts'an na icüa' juu tyoo' na condui ja, tyi'jon cue' juu, m'aan juu xe m'aan juu na vando' juu ntyja njan.
59 Jñ'oonmin' sinin Jesús viochen xjen na si'man jon ndëë nn'an quii' vats'on 'naan nn'an judíos tsjoon Capernaum.

Jñ'oon na conan'jnda'han' na itsixuan ts'an na tyi'quintcüii na vando' ñuaan' juu

60 Ndo' majndye nn'an na tovavee' n'onhan jñ'oon na toninncyaa Jesús, majo' xjen na jndyehan jñ'oonmin' jnduehan:
—Tsan' jñ'oon itsinin tsanva'. Tyi'je'quindëë ntsay'önntyëchën yo jñ'oon na itsinin jon.
61 Majo' ntyjii ts'on Jesús, na jnan'nc'uaa' n'on nan'ñeen yo ntyjehan ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na sinin jon ndëëhan. Mang'e jo' itso jon:
—Jñ'oonmin', ¿Aa itsquioohan' 'o'?
62 Yajo' quinan'tiu yaho' nchu vaa nts'aahan' 'o' juu xjen na njnty'iaho' ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'anho' na ncjöva nnt'a na tondye naijon na tom'an jndyëë.
63 Nquii Espíritu Santo conduihin na incyaa jon na nan'xuan nn'an na cota'ndo' ñuaanhan tonnon Tyo'ts'on. Seii' ts'an ndincyaahan' na ntsixuan ts'an na nnda'. Jñ'oon na mancya ndëëho' tsixuanhan' ntyja 'naan' nquii Espíritu. Ndo' ninnquii'chen ntsixuan ts'an na vando' xco juu xeng'e itsijonhin yo jñ'oonmin.
64 Majo' tyi'tsoñ'enho' vantyja n'onho' ja.
Nnda' ro jñ'oon tso jon ndëë nan'ñeen ee ntyjantyi xjen na ta' jon na toninncyaa jon jñ'oon, ntyjii jnda' jon nin joo na tyi'cantyja n'on jon, ndo' nin juu na ninncyaa cüentahin.
65 Yajo' tsontyichen jon:
—Mang'e jo' na jndë tsjö ndëëho', ninnquii' nndëë ntsijon ts'an yo ntyja njan xe na aa nquii Tyëhö' Tyo'ts'on incyaa jon na ndui na nnda'.
66 Ndo' ng'e jñ'oonva', jndye nn'an na tondye jndyee jñ'oon na toninncyaa jon, tyentcüe'han, tji ntcüe'han ntyja 'naan' jon, tavijnan'jonntyichenhan yohin.
67 Mang'e jo', taxee' jon ndë já nn'an na ncho've na t'man jon, itso jon:
—Ndo' 'o' je', ¿Aa mantyi nin'qui'ndyeho' ja?
68 Ndo' t'a Simón Pedro, tso jon:
—Tyi'ntsu' na nnda' vaa, ta, tyi'quichuhan' na ntsay'ön jñ'oon yo ncüiichen ts'an. Ee xia'ntyi juu jñ'oon na matsinin' incyaahan' na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuan njá́n.
69 Ee já jndë vantyja n'ön 'u' ndo' covaa' n'ön na condui 'u' Cristo, jnda nquii Tyo'ts'on na vando'.
70 Ndo' jo' t'a Jesús, itso jon:
—Ja tji 'o' na ncho'veho', majo' ncüiiho' m'aan juu ntyja 'naan' juu yutyia.
71 Jñ'oonva' itso jon na itsi'man jon Judas Iscariote, jnda ncüiichen Simón. Ee juu Judas'ñeen na tyincyaa juu cüenta Jesús nduee nn'an. Mantyi juu conduihin ncüii já na ncho've.

7

Ntyje Jesús tyí'cantyja n'onhan jon

1 Jndë na tui nan'min', tomanty'í yo Jesús ndyuaa Galilea. Ee nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos, jnaan' na tojoo' n'onhan na nin'quinan'cuee'han jon, jo' na tavinin'cja nnda' jon ndyuaa Judea.
2 Ndo' vavindyo na nguee' nguee na conan't'maan' nn'an judíos xjen na conan'yahan xque'ncüan' cüenta jndye na covañjoon' n'onhan nchu vaa tom'an ndochiihan ndyu'ñeenchen.
3 Ndo' vi na mavaa xjen na nguee' juu nguee'ñeen, tondue ntyje nquii jon nnon jon:
—Cüa, quindui' ntjoohin. Cja' ndyuaa Judea cha' joo nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na mancya' na m'anhan jo', mantyi ndëë njnty'ia ndëëhan ts'ian na matsa'.
4 Ee ts'an na mantyja ts'on na cantyja n'on nn'an yohin, tyi'quichuhan' na ntjohin na ninnquii juu. Tsoñ'en nn'an ncya' jndyoyu na quindiohan ntyja 'naan' ts'ian na matsa'.
5 Ndö' jñ'oon na jnduehan nnon jon ng'e min nquehin tyí'cantyja n'onhan jon.
6 Ndo' tso jon ndëëhan:
—Tyi'coventyja xjen na ntsi'man ja ndëë nn'an na condui ja nquii jon na itsin'man ñuaan nn'an. Majo' 'o' min'cya ro xjen na nin'condyi'ho', ta'nan na toncuu'.

7 Joo nn'an tsonnangue, tyi'c'onhan na tyi'cuee' n'onhan 'o'. Majo' ninnquii'chen
m'anhan na tyi'cuee' n'onhan ja, ng'e na macüji' jndyoyu ntyja 'naan' natyia na cont'ahan.
8 Cüa, c'o nqueho' ngueeva', ja yandëcya yajo' chi ncjö. Ee tyi'coventyja xjen na ntsi'man
na condui ja nquii jon na itsin'man ñuaan nn'an.
9 Vi jndë na tso jon na nnda' ndëëhan, ntjontyichenhin ndyuaa Galilea vendye xuee.

Tja Jesús na tuee' nguee xque'ncüan' cüenta jndye

10 Majo' ya na jndë ty'e ntyje jon na nguee' juu nguee'ñeen, yajo' mantyi tantyja jon, majo'
tasi'man jndyoyuhin ndëë nn'an. Tja jon cha'vijon ts'an na tyi'quint'ue ts'on na njnty'ia
nn'anhin.
11 Ndo' nn'an judíos na tyi'cuee' n'onhan jon, tojnt'uehan jon quii' nt'an nn'an na ty'e
nguee. Tota'xee'han, tonduehan:
—¿Yuu jon m'aan tsan'ñeen?
12 Ndo' nn'an na jndye jndyi'hin, t'man vaa na tyi'cüijon na jnan'neinhan ntyja 'naan' jon.
Ee ñ'en joohan na jnduehan: "Juu tsanva', ya ts'anhin." Majo' mañoon ntyjehan jnduehan:
"Tyi'yuu'han' ee itsivi'nn'an jon nn'an."
13 Majo' tajnan'nein jndyoyuhan ntyja 'naan' jon ng'e ncyaahan ntyjehan nn'an judíos
na conintque ndëëhan.

Jñ'oon na si'man Jesús xjen na t'oon nguee

14 Ya na tixoncüe na m'aan juu nguee'ñeen, yajo' taquee' Jesús quii' vats'on t'man 'naan
nn'an judíos ndo' jo' totsi'man jon ndëë nn'an.
15 Majo' nque nn'an judíos na conintque, tom'aan' jndyi n'onhin ntyja 'naan' jñ'oon na
toninncyaa jon. Tonduehan:
—Tsanvahin tatja juu scuela naijon na jnan'jn'aan. Yajo' ¿Nchu vaa na condëë na itsitjon'
juu jñ'oon?
16 Ndo' na nnda' jnduehan, tso Jesús ndëëhan:
—Chito ncö sijnt'a jñ'oon na matsi'man. Nquii jon na i'ua jon ts'ian nnön na jndyö quii'
nt'anho', juu jon itsijnda' joo jñ'oonmin na matsi'man ndëëho'.
17 Majo' min'cya ro ts'an na nin'quits'aa juu 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ncüaa' ts'on juu
na aa nquii jon sijnda' jñ'oon na matsi'man, ndo' aa ve' jñ'oon na sitiu ncö na mancya.
18 Ee min'cya ro ts'an na icüji' jñ'oon ntyja 'naan' nquii, itsichon tsan'ñeen na quindui
t'manhin ndëë ntyje juu. Majo' minninchen ts'an na itsichon na cüit'maan' nquii jon
na jñonhin, jñ'oon na itsinin tsan'ñeen, conduihan' na mayuu', tyi'quits'aa juu 'nan na
tyi'quichuhan'.
19 "Tji Moisés jñ'oon na tquen jon ndëëho' na ico'xenhan' 'o'. Majo' min na nnda' vaa,
ta'nan ncüiiho' na ivanguee' juuhan'. Ee xe na aa cota'nguee'ho' juu jñ'oon'ñeen, tyi'je'cjoo'
n'onho' na nin'quinan'cuee'ho' ja.
20 Ndo' t'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:
—'U' tsixuan' yutyia. ¿Nin ts'an na ijoo' ts'on na nin'quitscuee' 'u'?
21 Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon ndëëhan, itso jon:
—Juu xuee na cota'jndyëëhë, sin'man ts'an na ndicaca, ndo' ng'e jo' tjon' jñ'oonho' na
tyi'cavee' ngioho' yo ja.
22 Majo' cüaa' n'onho' jñ'oon matsjö. Nquii Moisés tquen jon jñ'oon na quint'aho'
yo yonon'ndaa ndaho' cha'xjen na tont'a ndochiho' na tom'an ndyu na toxen'. Ndo'
juu ts'ian'ñeen conan'quindëho'han' min juu xuee na cota'jndyëëhë. Nque ndochiiho'
jnan'quita'hin na cont'aho' na nnda'.
23 Ndo' mangioho' juu jñ'oon na tquen Moisés incyaahan' na vanaan na
quinan'quindëho' costumbre'ñeen xee na cota'jndyëëhë. Ndo' na nnda' vaa ¿Ndu na
conan'vjeeho' ja jnaan' juu xuee na cota'jndyëëhë na sin'man ncüii ts'an vii'?
24 Jo' chito ve' xia'ntyi ntji'ho' cüenta ntyja 'nan na covityincyo. Quitji'ho' cüenta ntyja
'naan' 'nan na chuhan'.

Jesús ¿Aa conduihin nquii Cristo?

25 Juu xjen'ñeen, vendye nn'an Jerusalén ta'han taxee'han ndëë ntyjehan, jnduehan:
—Tsans'ava, ¿Aa chito jon ts'an na cojnt'ue nanm'ann'ian njanhan na nnan'cuee'hanhin?
26 Majo' quitquenho' cüenta, itsinin tyincyo jon ndëë nn'an, min tajñ'oon quindue
nanm'ann'ian nnon jon. ¿Aa nts'aahan' na nquehan conan'tiuhan na condui tsanva' nquii
Mesías?
27 Majo' nquii tsan'ñeen, xjen na ncüjee' jon, tanin ts'an quintjii yuu jon na nnan jon.
Majo' tsanva' je', ngiö ya yuu jon jnan jon.
28 Xjen'ñeen si'man Jesús quii' vats'on t'man 'naan nn'an judíos. Ndo' vi na jndë jndyii jon
na nnda' jndue nan'ñeen, sue jon jndyee' jon. Itso jon:

—'O' condueho' na cota'jn'aanho' ja ndo' ngioho' yuu jon jnan. Majo' chito jndyö ntyja njan ncö, nquii jon na conduihin jñ'oon na mayuu', i'ua jon ts'ian nnön na m'an quii' nt'anho', majo' 'o' tyi'quita'jn'aanho'hin.

29 Ja mancüiixjen mavajn'anhin, ee na m'aan jon jnan, ndo' nquii jon i'ua jon ts'ian nnön na jndyö na m'anho'.

30 Ndo' ng'e juu jñ'oonva' na tso Jesús, tojoo' yantyi n'on nanm'ann'ian'ñeen na nt'uevi'han jon. Majo' ng'e na tyí'coventyja xjen na ntyjii Tyo'ts'on na ngenon jon juu navi' t'man, jo' minncüiihan tat'uehan jon.

31 Ndo' nn'an na tom'an jo', jndyehan tëntyja n'onhan jon. Tonduehan ndëë ntyjehan:

—Nquii Cristo, xjen na ncüjee' jon, ¿Aa jndyentyichen ts'ian na nts'aa jon na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja najndei nquii ts'an, chintyi na its'aa tsanva'?

Tyequijnt'ue comínsión Jesús

32 Nque nn'an na conduihan tmaan' fariseos tondyehan na tonan'nein nn'an jñ'oonmin' ntyja 'naan' Jesús. Yajo' jnan'jonhan jñ'oon yo ntyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos na t'uahan ts'ian ndëë cominsión na quitsacy'on nan'ñeen jon.

33 Ve' jnaan' jo' itso Jesús ndëë nn'an na jndye jndyi'hin:

—Jndë titsiaa'vi' xuee na vi m'an yo 'o'. Ndo' ndë jo' ncjö ntcü'ë na m'aan nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho'.

34 Juu xjen'ñeen njnt'ueho' ja, majo' taxe'quindioho' ja ee yuu jon na nguë, 'o' je'quindëë ntsqueho' jo'.

35 Ndo' vendye nn'an judíos'ñeen tonduehan ndëë ntyjehan:

—¿Yuu vijon ncja tsanva' na taje'quindëë ndiöhin? ¿Aa nts'aahan' na ncja jon quii' nt'an ntyjëëhë judíos na jndë tycyahan quii' nt'an nn'an na conan'nein jñ'oon griego, cha' ntsi'man jon ndëëhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on?

36 ¿Nin nin'quitsiquindyi juu jñ'oonva' na itsinin jon na njnt'uëhin, majo' je'quindiöhin? Ndo' na itso jon yuu jon na vja jon, tyi'je'quindëë ntsquë na m'aan jon.

Nquii Espíritu Santo itsijonhan'hin cha'vijon ndaa jndaa cüenta jndye

37 Juu xuee na mats'iañ'en na m'aan juu nguee'ñeen, nque nn'an judíos cont'ahan na t'manntyichenhan' na conan't'maan'han. Juu xuee'ñeen tëcüentyjee' Jesús, sue jon jndyee' jon. Itso jon:

—Min'cya ro ts'an na nin'c'oon jndyi juu nacje 'naan' Tyo'ts'on, quindyotsijonhin yo ja ndo' cantyja ts'on juu ja.

38 Na nts'aa ts'an na nnda', nts'aahan' yohin cha'xjen na tso jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë jndui. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' na quityquii' ts'on ts'an nnan' cha'vijon ndaa jndaa cüenta jndye na coninncyahan' na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaan nn'an.

39 Jñ'oonva' sinin jon na itsi'man jon ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo na joo nn'an na vantyja n'onhan jon ncy'onhan cüentahin. Ee juu xjen'ñeen tyí'cojñon Tyo'ts'on jon quii' ñuaan nn'an ng'e vitjachen na ngüentyja xjen na ntsit'maan' Tyo'ts'on juu Jesús.

Tyi'ninncüii na tondue nn'an ntyja 'naan' Jesús

40 Ndo' vendye nn'an na m'an quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, tondyehan jñ'oonmin' na sinin jon. Jo' tonduehan:

—Tsans'ava' mayuu' conduihin nquii ts'an na vaa jñ'oon na ncüjee' jon tsonnangue na ninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.

41 Ndo' ñ'en vendye nn'an jnduehan:

—Conduihin nquii Mesías.

Majo' vendyechen ntyjehan jnduehan:

—Nchu tajn'aanho', juu ts'an na conduihin Mesías chito conduihin ts'an ndyuaa Galilea.

42 Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio itsiquindyihan' na juu Mesías conduihin tsjaan David na ndyocahan'. Ndo' mantyi ts'an tsjoon chjo Belénhin naijon na jnan nquii David.

43 Tsojnaan' jñ'oonmin' s'aahan' na tyi'ninncüii tondyii' n'on nn'an ntyja 'naan' Jesús.

44 Ee ñ'enhan na nin'cy'onhan jon, majo' min'ncüii ts'an tyí'quits'aahan'.

Nanm'ann'ian tyi'cantyja n'onhan na juu Jesús conduihin Cristo

45 Yajo' joo cominsión'ñeen na cotyentjonhan vats'on, ty'e ntcüe'han na m'aan ntyee na conintque yo nn'an tmaan' fariseos. Ndo' taxee' nan'ñeen ndëëhan. Jnduehan:

—¿Ndu na tajndyoy'onho'hin?

46 Yajo' nque cominsión'ñeen t'ahan. Jnduehan:

—Min'jon tacondyë na ntsinin ncüii ts'an cha'xjen juu jñ'oon na njon jndyi na incyaa tsanva'.

47 Ndo' joo nn'an tmaan' fariseo'ñeen t'ahan, jnduehan:

—¿Aa mantyi itsivi'nn'anhan' 'o'?

48 Quitquenho' cüenta. Ta'nan ncüii ts'an na m'aan ts'ian na vantyja ts'on jon juu, ndo' min nquĕ fariseos.
49 Majo' joo nn'an na jndye jndyi'hin na tyi'jnda' nquenhan, juu ntji na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', tyi'covaa' n'onhinhan'. Mang'e jo' nan'xuanhan na quitsu ñuaanhan.
50 Majo' t'a Nicodemo, tsan na tja na m'aan Jesús ncüii tijaan, jon ncüii nque nanm'ann'ian'ñeen. T'a jon,
51 Itso jon ndëë nan'ñeen:
—Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na ico'xenhan' jaa, mangiö na itsiquindyihan' na tyi'quichuhan' na ngitoxën ncüii ts'an vitjachen na ndyëë jnaan' juu, ndo' na ninjnda' nin 'nan s'aa juu.
52 Ndo' nan'ñeen je', t'ahan 'ndyo jon, jnduehan:
—Aa xe 'u', ¿Aa mantyi condui 'u' ts'an Galilea? Cüa, chen chen quitsijnan' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, yajo' ngavaa' ya tson' na ta'nan ncüii ts'an na nnan Galilea na ninncyaa juu jñ'oon' jon.

Tsanscu na sitjahin
53 Ndo' ncüii cüii joo nan'ñeen ty'ehan nt'aahan.

8

1 Majo' Jesús tja jon tyo' Olivos.
2 Ndo' tonco ncüiichen xuee jndyo ntcüe' jon, taquee' nnda' jon vats'on t'man 'naan' nn'an judíos. Xjen'ñeen jndye jndyi nn'an squenon na m'aan jon. Ndo' vi na jndë tëcjo jon na ntsi'man jon ndëëhan,
3 Yajo' joo nn'an na conan'man jñ'oon na tquen Moisés na co'xenhan' yo nin'joo nn'an na conduihan tmaan' fariseos, say'onhan ncüii tsanscu na m'aan jon. Juu tsan'ñeen ty'onhan juu manin' juu xjen na itsitjahin yo ncüii tsans'a na ve' tjon yahin. Yajo' ta'hanhin xoncüe quii' nt'anhan.
4 Ndo' jnduehan nnon Jesús:
—'U' na matsi'man' ndĕ ntyja 'naan' Tyo'ts'on, juu tsanscuva ty'önhin manin' juu xjen na itsitjahin yo ncüii tsans'a.
5 Ndo' juu ntji na tquen Moisés, ico'xenhan' na quitmën' ntjö' nanntcu na cont'a na nnda'. Majo' 'u' je', ¿Nchu vaa matsu'?
6 Ndö' vaa na jnduehan nnon jon ng'e nt'ue n'onhan na quit'uiihan'hin. Majo' tëcjo tyosu Jesús, ta' jon na icüji jon quii' ts'ojndë yo nonnt'ö jon.
7 Ndo' ng'e na tyí'cotsacüentyjee'han na cotaxee'han jñ'oonva' nnon jon, tëcüentyjee' jon. Itso jon ndëëhan:
—Nin ncüiiho' na tajnan tsixuan, juu quimin' jndyee tsjö' tsanscuva.
8 Jndë jo', tacjo tyosu nnda' jon, tjintyichen jon.
9 Majo' vi na jndë jndye nan'ñeen jñ'oonva', s'aahan' na tejn'aanhin. Yajo' ncüii cüiihan tye' jndui'han jo'. Nque nantque, joohan jndui' jndyee, jndë jo' nn'an na cotsantyja. Mats'iañ'en xia'ntyi ninnquii Jesús ntjohin yo juu tsanscu'ñeen na minntyjee' juu tonnon jon.
10 Yajo' tacüentyjee' nnda' Jesús. Ndo' ng'e min'ncüii joo nan'ñeen na tavi'c'on, ninnquii tsanscu'ñeen vi m'aan, yajo' itso jon nnon juu:
—'U' tsanscu, joo nn'an na cont'a jnan', ¿Yuu m'anhan? ¿Aa tyi'quitmein'han ntjö' 'u'?
11 T'a tsanscu'ñeen, tso juu:
—Ta'nan yu ro, ta.
Itso Jesús nnon juu:
—Min ja, je'quits'a na quit'uiihan' 'u' ntyja 'naan' jnan'. Nanein cja', tavintsa'to' na vaa nnda'.

Jesús conduihin naxuee ndëë nn'an
12 Ndo' sinin nnda' Jesús ndëë nn'an, itso jon:
—Ja condui naxuee ndëë nn'an tsonnangue. Minninchen ts'an na itsijonhin yo ja, xe'c'oon juu nacje 'naan' najaan na conduihan' natyia. Juu tsan'ñeen nc'oon juu nacje njan na condui ja naxuee na mancya na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' ts'an.
13 Majo' nn'an tmaan' fariseos jnduehan nnon jon:
—'U' macüji' jndyoyu nquii 'u' ntyja 'nan'. Ndo' jñ'oon'ñeen min tyi'yuu'han'.
14 Yajo' t'a Jesús jndyuehan:
—Min na macüji' jndyoyu ntyja njan, majo' jñ'oon na mayuu' tsixuanhan', ng'e ntyji yuu jon jnan, ndo' nchji yuu jon jö. Majo' 'o' min tyi'quindioho' yuu jnan, min yuu na jö.
15 'O' ve' xia'ntyi yo 'nan na covaa' n'on nn'an, jo' cotji'ho' cüenta ntyja 'naan ntyjeho', majo' ja min'ncüii ts'an tyi'quit'ui jahin yo jnaan' juu.

16 Majo' ya na ngüentyja xjen na ntco'xën nn'an, ntco'xënhan cha'xjen na chuhan' ee chito
m'an na ninncö na nts'ahan'. Nquii Tyëhö' na jñon jon ja ntjoohin, m'aan jon yo ja.
17 Conan'y'onho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na co'xenhan'. Quii' jñ'oon'ñeen itsohan'
na cantyja n'onho' jñ'oon na cotji' jndyoyu ve nn'an.
18 Ja condui ncüii ts'an na macüji' jndyoyu ntyja njan, ndo' nquii Tyëhö' conduihin
ncüiichen na ndë ve.
19 Ndo' na nnda' tso jon, jndue nan'ñeen nnon jon:
—¿Yuu vijon m'aan juu tye'?
T'a Jesús, itso jon:
—'O' tyi'covaa' n'onho' ntyja njan min ntyja 'naan' nquii jon. Ee xe covaa' n'onho' ntyja
njan, yajo' mantyi ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' nquii jon.
20 Jñ'oonmin' sinin Jesús viochen xjen na totsi'man jon quii' vats'on t'man 'naan nn'an
judíos, ndyo naijon na cotjue' nn'an s'on cüentaa' Tyo'ts'on, majo' min tanin ts'an na t'uiihin
ee tyi'coventyja xjen na ngenon jon navi' t'man.

Tyi'je'quindëë ntsqueho' naijon na jö

21 Ndo' itsontyichen Jesús ndëëhan:
—Ja jö, ndo' 'o' njnt'ueho' ja, majo' ninvaa choho' jnanho' ndo' ncüjeho'. Ee naijon na jö,
'o' je'quindëë ntsqueho'han'.
22 Ng'e na tso jon jñ'oonva', taxee' nn'an judíos:
—¿Aa nts'aahan' na ntscuee' nquiihin, na itso juu yuu na vja juu je'quindëë ntsquëhan'?
23 Jo' t'a jon jndyuehan, itso jon:
—'O' tyi'quinan'xuanho' ntyja 'naan' quiñoon'ndue, majo' ja m'an ntyja 'naan'han'. 'O'
m'anho' ntyja 'naan' juu tsonnangue, majo' ja tyi'quitsixuan ntyja 'naan'han'.
24 Mang'e jo' jndë tsjö jñ'oonva' ndëëho' na ninvaa choho' jnanho' ndo' ncüjeho'. Ee xe na
aa tyi'covantyja n'onho' na condui ja nquii jon na t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii'
nt'anho', yajo' ninvaa choho' jnanho' ndo' ncüjeho'.
25 Yajo' taxee' nnda'han nnon jon, jnduehan:
—¿Nin condui 'u'?
T'a Jesús jndyuehan:
—Maninjuuntyi jñ'oon cha'xjen na jndë totsjö ndëëho' ntyjantyi xjen na t'a na mancya
jñ'oon naya.
26 Nquii jon na conduihin na mayuu' jñon jon ja na m'anho', jndye jñ'oon tso jon nnön
na quitsi'manhan' ndëëho'. Ja ninnquii'chen matscüenön joo jñ'oon'ñeen ndëë nn'an. Ndo'
jndye jñ'oon min na ntyjii jon na chuhan' na co'xën.
27 Majo' joo nan'ñeen, tataa' n'onhan na itsi'man jon na nquii Tyo'ts'on condui tye jon.
28 Ndo' tsontyichen Jesús ndëëhan:
—Condui ja nquii tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na m'an quii' nt'anho'. Ndo' vi na
jndë t'ionho' ja tsonjn'aan, juu xjen'ñeen ncüaa' n'onho' na juu jon condui ja ndo' mantyi na
ta'nan ncüii nnon na mats'a ntyja nchu vaa na matsixuan ncö. Ntyjantyi na si'man Tyëhö'
nnön, xia'ntyi joohan' na matsi'man ndëë nn'an.
29 Ndo' nquii Tyëhö' na jñon jon ja quii' nt'anho', m'aan jon yo ja. Tyi'co'ndyii jon ja na
ninncö, ng'e ninnquii'chen mats'a ncüii cüii nnon na cavee' ntyjii jon yo ja.
30 Ndo' vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin', jndye nn'an tëntyja n'onhan jon.

Juu jñ'oon na mayuu', ntsiquindyaahan' 'o'

31 Ndo' tso Jesús ndëë nn'an judíos na jndë vantyja n'onhan jon:
—Xe na aa ntjotyenho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na mancya ndëëho', yajo' mayuu' conduiho'
nn'an na cotsay'on yo jñ'oon na mancya.
32 Ndo' mantyi ncüaa' n'onho' nin jñ'oon conduihan' na mayuu', ndo' na nnda', ja na
condui jñ'oon na mayuu', ntsiquindya 'o' ntyja 'naan' jnanho'.
33 T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Nquë condui já tsjaan 'naan' Abraham na jndyocahan'. Min'jon tacondui já nn'an na
totye'ntjontyen ndëë mañoon nn'an. ¿Ndu na matsu' na ntsiquindya' já na m'án nacje 'naan'
ncüiichen ts'an?
34 Ndo' t'a Jesús, itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na itsitjahin nnon Tyo'ts'on, juu
jnaan' tsan'ñeen itye'ntjontyenhan'hin. Ndo' na nnda', itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na
ityentjontyen nnon ncüiichen ts'an.
35 Juu tsan na conduihin ts'an na itye'ntjontyen juu nnon patrón 'naan' juu, tyi'jnda' na
aa ntjotyenhin nacje 'naan' jon. Majo' nquii jnda jon, mancha' xjen m'aan juu yo jon.
36 Ja na condui jnda Tyo'ts'on, ntsiquindyaho' ntyja 'naan' jnanho', ndo' ng'e jo',
nan'xuanho' na mayuu' conduiho' nn'an na jndë jndyaaho' ntyja 'naan'han'.

37 Ndo' mantyji ya na conduiho' tsjaan Abraham na jndyocahan', majo' tsojnaan' na
ndiquioo jñ'oon njan quii' ñuaanho', jo' na cojoo' n'onho' na nin'quinan'cuee'ho' ja.
38 Ja matsinën ndëëho' 'nan na jndë jnty'ia nnön xjen na tom'an yo Tyëhö'. Majo' 'o'
cont'aho' 'nan na jndë jndyeho' na tso nquii juu na conduihin tyeho'.
39 T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Nquii Abraham conduihin tyë.
Ndo' t'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Xe na aa mayuu' conduiho' tsjaan 'naan' Abraham na jndyocahan', yajo' nt'aho'
cha'xjen na tots'aa nquii jon.
40 Majo' 'o' cojoo' n'onho' na nin'quinan'cuee'ho' ja na condui ja ts'an na matsinën jñ'oon
mayuu' ndëëho', ndo' joo jñ'oon'ñeen ninnquii'chen jñ'oon 'ndyo Tyo'ts'onhan' na jndyi ja.
Nquii Abraham tyí'quits'aa jon cha'xjen 'nan na cont'aho'.
41 Majo' 'o' cont'aho' cha'xjen na its'aa nquii tyeho'.
T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Já chito na tui já na tyi'jnda' nin ts'an tyë. Ninncüii tyë m'aan, nquii Tyo'ts'on.
42 T'a Jesús, itso jon:
—Xe na aa mayuu' Tyo'ts'on conduihin tyeho', yajo' mantyi nnan'vengioho' ja, ng'e ja na
m'aan jon jnan ndo' jndyö na m'anho'. Majo' chito aa jndyö ntyja njan ncö, nquii jon i'ua
jon ts'ian nnön na m'an quii' nt'anho'.
43 ¿Ndu na ndicüaa' n'onho' jñ'oon matsinën? Ndö' va na coquenonho' ng'e
tyi'nin'quindyeho' jñ'oon na mancya.
44 'O' nan'xuanho' ntyja 'naan' tyeho' nquii yutyia, ndo' nin'quinan'quindëho' 'nan na
nt'ue ts'on juu yoho'. Ntyjantyi xjen na tui tsonnangue, juu conduihin na itscüje juu nn'an.
Tyi'c'oon juu ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' ee ndiquitsixuan juuhan'. Ya na itsinin juu
quintu, itsinin juu ntyjantyi 'nan na itsixuan nquii juu ng'e tsanquintuhin ndo' conduihin
tye joo jñ'oon quintu.
45 Majo' ng'e na matsinën jñ'oon na mayuu' ntyja njan, jo' tyi'nin'cantyja n'onho' ja.
46 Tanin ncüiiho' na nndëë ntsi'man juu na matsitja ja nnon Tyo'ts'on. Jñ'oon na matsjö
ndëëho' conduihan' jñ'oon mayuu'. Ng'e na nnda', ¿Ndu na tyi'nin'cantyja n'onho' ja?
47 Min'cya ro ts'an na m'aan juu ntyja 'naan' Tyo'ts'on, nndyii juu jñ'oon 'ndyo jon. Majo'
ng'e na tyi'conduiho' ntyja 'naan' jon, jo' na tyi'nin'quindyeho' jñ'oon naya 'naan' jon.

Mancüiixjen m'aan Jesús vitjachen na ndui Abraham

48 Yajo' nn'an judíos'ñeen t'ahan 'ndyo jon, jnduehan:
—Jñ'oon na mayuu' conduë na condui 'u' ts'an ndyuaa Samaria. Mantyi tsixuan' yutyia,
jo' na tsitsan'han' xquen'.
49 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Ja tyi'tsixuan yutyia. Ja nquii Tyëhö' matsit'man', majo' 'o' tyi'quinjon ja ngioho'.
50 Ja chito mant'uë na quinan'quinjon 'o' ja. M'aan ncüiichen na itsiquinjon jon ja ndo'
nquii jon ntco'xen jon na aa conduihan'.
51 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na tsijñ'oon' yo jñ'oon na mancya,
tyi'je'quitsu ñuaan' juu.
52 Nque nn'an judíos'ñeen, t'ahan 'ndyo jon, jnduehan:
—Nanein covaa' n'ő́n na matsixuan' yutyia. Abrahan tue' jon, ndo' mantyi nque nn'an
na tom'an ndyu na toxen'chen na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na
nguaa. Majo' 'u' matsu': “Min'ninchen ts'an na itsijñ'oon' yo jñ'oon 'nan', tyi'je'quitsuhin.”
53 ¿Aa matsa' na t'manntyi condui 'u', chichen tsochiihi Abraham, tsan na tue' ndyu na
toxen'chen? Ndo' mantyi nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen ntyja
nchu vaa 'nan na nguaa, jndë tjëhan. 'U' je', ¿Nin ts'an na macüji' nquii 'u cüenta na condui
'u'?
54 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Tyi'xe'cüijnt'ue xe na aa matsiquinjon nquii ja. Nquii Tyëhö' conduihin na itsiquinjon
jon ja, manquii jon na condueho' na conduihin Tyo'ts'on cüentaho'.
55 'O' tyi'cotajn'aanho' jon. Ja mayuu' mavajn'anhin, ndo' xe na aa matsjö na
tyi'cüajn'anhin, yajo' nts'a na quintu ja cha'xjen 'o' m'anho' na quintuho'. Majo' ja mayuu'
mavajn'anhin, ndo' matsuë jñ'oon 'ndyo jon.
56 Nquii tsochiiho' Abraham tyioo na neiin' jon na taa' ts'on jon na nguee' xjen na ndui
ja na ts'an ja. Jndyiaa' jon na nnda', ndo' tyioo na neiin' jndyi jon ntyja 'naan'han'.
57 Ndo' t'a nan'ñeen, jnduehan:
—'U' min na tacondë venn'an ncho'nqui nchu'. Tyi'ya matsu' na jndë jndyia' Abraham.
58 Ndo' jo' t'a Jesús jndyuehan:

—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', vitjachen na nndui Abraham, majo' ja macüiixjen m'an.
59 Yajo' nan'ñeen jnan'ncüihan ntjö' na ntmein'han jon. Majo' tyi'quitquenhan cüenta na tenon jon xoncüe quii' nt'anhan. Jndui' jon vats'on t'man.

9

Tsan na tuihin na nchjaan' juu, sin'man Jesús juu

1 Já nn'an na ncho've na tqueen' Jesús na quinan'jŏn yo ts'ian na tots'aa jon, tomanty'í yohin. Xjen na sacüenŏn ncüii joo, jnty'iá ncüii tsans'a na mancüiixjen nchjaan' juu xjen na tuihin.
2 Tax'ë nnon Jesús, jnduë:
—'U' ta, na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndë, ¿Nin juu sitjahin nnon Tyo'ts'on na tui tsanva' na nchjaan' juu? ¿Aa nquii juu ndo' aa nn'an na ndahin?
3 Jo' t'a Jesús, itso jon:
—Min chito jnaan' nquii tsanva' na tuihin na nchjaan' juu, min chito jnan nque nn'an na ndahin. Nnda' vaa na iquenon juu cha' ntyja 'naan'han' ntsi'manhan' juu najndei na tsixuan nquii Tyo'ts'on.
4 Nquii jon na jñon jon ja, i'ua jon ts'ian nnön na quits'a. Ndo' tsixuan na quits'a ts'ian'ñeen viochen xjen na ninvant'ö. Majo' mangüentyja xjen na ncüjë, yajo' taje'quindëë nt'antyëchën ts'ian 'naan' jon.
5 Viochen xjen na m'an ja quii' nt'an nn'an, itsijonhan' ja cha'vijon chon na mancya naxuee ndëëhan.
6 Vi jndë tso Jesús na nnda', tju' jon ndaa 'ndyo jon tyuaa. S'aa jon ndoo' yohan', ndë jo' tyu jonhan' ndö'nnon juu tsannchjaan'ñeen.
7 Jndë jo' itso jon nnon tsan'ñeen:
—Cja' pila Siloé, quiman' ndö'nnon'. (Jñ'oon Siloé itsiquindyihan' na jñon ts'an tyje juu ncüii nt'aa.)
Ndo' tsannchjaan'ñeen tja juu jo', tman juu ndö'nnon juu. Ndo' ya na jndyo ntcüe' juu, xuee jndyiaa' juu.
8 Ndo' nn'an na m'an ndyo vaa' tsan'ñeen yo nn'an na tojnty'ia na tocan juu 'nan na totsitjahan'hin, jnty'iahan na ndyo ntcüe' juu. Yajo' taxee'han ndëë ntyjehan:
—Tsanva', ¿Aa chito majuu tsannchjaan' na tovequityen na tocan 'nan na itsitjahan'hin ndëë?
9 Jndue vendyehan:
—Majuu ndö'.
Majo' mañoon ntyjehan jndue:
—Chito juu, ve' mannda' vaahin.
Majo' itso nquii juu:
—Maja ndö.
10 Yajo' taxee'han nnon juu:
—¿Nchu tui na ya mandyia'?
11 T'a juu jndyuehan, itso juu:
—Juu tsan na jndyu Jesús s'aa jon ndoo', tyu jonhan' ndö'nnön. Jndë jo' tso jon na cjö Siloé quiman nnön. Ndo' tyjë jo', tman nnön, ndo' tyincyaahan' na ya manty'ia.
12 Ndo' taxee'ntyichenhan nnon juu, jnduehan:
—¿Yuu jon m'aan tsan'ñeen?
T'a juu jndyuehan:
—Tyi'quintji yuu jon m'aan jon.

Nin'cüaa' n'on nn'an fariseos nchu vaa tui na jn'man tsannchjaan'

13 Ndo' juu tsan'ñeen na tom'aan juu na nchjaan', tyey'on nn'anhin na tondëë ntyjehin nn'an judíos na conduihin tmaan' fariseos.
14 Ndo' juu xjen na s'aa Jesús ndoo' na tyincyaa jon na ya jndyiaa' tsan'ñeen, jo' xuee na cotajndyee nn'an judíos.
15 Ndo' nque nn'an fariseos'ñeen taxee'ntyihin nnon juu, jnduehan:
—¿Nchu vaa 'nan na tui na ya mandyia'?
T'a juu, itso juu:
—Tyu tsan'ñeen ndoo' ndö'nnön, jndë jo' tmanhan', ndo' nanein xuee manty'ia.
16 Ndo' vendye fariseos'ñeen, jnduehan:
—Tsan na sin'man 'u', tac'oon juu ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ee tyi'cuee' ts'on juu juu xuee na cotajndyëë.
Majo' vendye ntyjehan t'ahan, jnduehan:

—Ts'an na tsixuan jnan, tyi'je'quindëë nts'aa juu ncüii ts'ian t'man cha'na tui ndö'.
Ndo' na nnda' jnan'tiuhan, tyi'cüijon jñ'oon na jnan'neinhan.
17 Ndo' taxee' nnda'han nnon juu tsan'ñeen na tom'aan na nchjaan', jnduehan:
—Ndo' 'u' je', ¿Nin 'nan matsu' ntyja 'naan' na ya mandyia' na s'aa juu?
T'a tsan'ñeen:
—Condui jon ts'an na incyaa jñ'oon' Tyo'ts'on.
18 Majo' joo nan'ñeen na conintque ndëë jaa nn'an judíos, mancüiixjen tyi'nin'cantyja n'onhan na tom'aan tsan'ñeen na nchjaan' juu, ndo' naneinhin jndë ntjo ya ndyiaa' juu. Ng'e jo' tqueen'han nn'an na ndahin.
19 Ndo' taxee'han ndëë nan'ñeen, jnduehan:
—Tsanva', ¿Aa ndaho'hin? Nin jñ'oon condueho', ¿Aa mayuu' na tuihin na nchjaan' juu? Xe na aa mayuu' na nnda', nchu tui na ya ndyiaa' juu?
20 Ndo' nque nan'ñeen na ndahin, t'ahan, jnduehan:
—Mangiŏ na ndahin ndo' mantyi mangiŏ na tuihin na nchjaan' juu.
21 Majo' ntyja 'naan' na nchu vaa 'nan tui na ya ndyiaa' juu, jo' tyi'quindiŏ. Ndo' min tyi'quindiŏ nin ts'an s'aa na ya ndyiaa' juu. Majo' jndë tuee' ndyuu' juu, ng'e jo' quitaxee' nqueho' nnon juu nchu vaa 'nan tui. Nquii juu ngitso.
22 Nnda' vaa jñ'oon na jnan'ntcüe' nan'ñeen ng'e ncyaahan ntyjehan nn'an judíos na conintque ndëëhan. Ee nan'ñeen jndë jnan'jonhan jñ'oon yo ntyjehan xe na aa min'cya ro ts'an na ncüji' jndyoyu na juu Jesús conduihin nquii Mesías, tyi'je'ncyahan na ngacantyichen na ntsijon tsan'ñeen xjen na covancüihan vats'on na nnan't'maan'han Tyo'ts'on.
23 Ndo' na nnda' vaa, jo' na jndue nn'an na ndahin: "Jndë tuee' ndyuu' juu. Quitaxee' nqueho' nnon juu nchu vaa 'nan na tui."
24 Ndo' juu tsan'ñeen na tom'aan na nchjaan', tqueen' nnda' nn'an fariseo'ñeenhin. Jnduehan nnon juu:
—Quitsa' na njon nquii Tyo'ts'on. Já mangiŏ na juu tsans'ava' itsixuan juu jnan.
25 Jo' t'a juu, itso juu:
—Aa ja tyi'quintji na aa condui tsanva' ts'an jnan. Ninncüii vaa na mavaa' ts'ön, min na tom'an na nchjan, majo' nein xuee manty'ia.
26 Ndo' taxee' nnda'han nnon juu, jnduehan:
—¿Nin 'nan s'aa juu 'u'? ¿Nchu vaa s'aa juu na ya mandyia'?
27 Yajo' t'a tsan'ñeen, itso juu:
—Majndë tsjö ndëëho', majo' tyi'nin'quindyeho'. Ndo' nanein, ¿Nchu vaa na nin'quindye nnda'ho'? ¿Aa mantyi 'o' nin'quitsay'onho' yo jñ'oon na incyaa jon?
28 Yajo' ta'han na jnan'cüejnaan'han juu, jnduehan:
—'U' condui 'u' ts'an na vay'oon yo jñ'oon na incyaa tsanva', majo' já cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Moisés,
29 Já mangiŏ na sinin Tyo'ts'on yo Moisés, majo' juu tsanva', min tyi'quindiŏ yuuto jnan jon.
30 Ndo' t'a tsan'ñeen, itso juu ndëëhan:
—Cavee' jndyi ntyji na nnda' na 'o' min tyi'quindioho' yuu jon jnan jon, ndo' ja, jndë tyincyaa jon na ya manty'ia.
31 Ndo' tsoñ'en jaa mangiö na nque nn'an na tyia 'nan cont'a, tyi'je'quindyii Tyo'ts'on jñ'oon jndyuehan. Majo' min'cya ro ts'an na itsit'maan' juu jon ndo' its'aa juu 'nan na nt'ue ts'on jon, ndyii jon jñ'oon 'ndyo tsan'ñeen.
32 Ntyjantyi xjen na tui tsonnangue, minjon tacondye nn'an na aa nintom'aan ncüii ts'an na s'aa jon na ya ndyiaa' ncüii ts'an na tuihin na nchjaan' juu.
33 Juu tsans'ava' xe na aa tyi'c'oon Tyo'ts'on yohin, ta'nan 'nan nndëë nts'aa jon.
34 Majo' t'a nan'ñeen 'ndyo juu, jnduehan:
—'U' ntyjantyi xjen na tui 'u', matsixuan' jnan. Ndo' ¿Aa matsichon' na ntsi'man' ndë?
Jndë na tso juu na nnda', yajo' tavityincyahan na vintyja ntsijonchenhin yohan xjen na covancüihan vats'on 'naanhan.

Nan'xuanhan cha'vijon nn'an nchjan ntyja 'naan' Tyo'ts'on

35 Jndyii Jesús na tji'han tsan'ñeen quii' nt'anhan. Xjen na tjon nnda' jonhin, tso jon nnon juu:
—¿Aa vantyja tson' jnda Tyo'ts'on?
36 T'a juu:
—Nnda' ta, quitsu' nnön nin ts'anhin cha' ngantyja ts'önhin.
37 Itso Jesús nnon juu:
—Majndë jndyia'hin. Mancö na matsinën nnon' condui ja nquii jon.
38 Ndo' tëco'xtye juu na tonnon jon na itsit'maan' juuhin, itso juu:

—'U' ta, mavantyja ts'ön 'u'.
39 Ndë jo', tsontyichen Jesús nnon tsan'ñeen:
—Ja jndyö tsonnangue na ntco'xën nn'an ntyja 'naan' jnanhan. Ng'e na nnda', joo nn'an na conan'tiu na cha'vijon na cojnty'ia nchu vaa ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ja nts'aa na n'ndyiihan' joohan na itsijonhan'hin cha'vijon ts'an nchjaan'. Majo' nque nn'an na cotji'han cüenta na nan'xuanhan na nchjanhan na tonnon jon, ninncya na ncüaa' ya n'onhan ntyja 'naan' jon. Itsijonhan' ntyja 'naanhan na conduihan cha'vijon ts'an na xuee indyiaa'.
40 Ndyo jo' ventyjee' vendye nn'an tmaan' fariseos, jndyehan na nnda' vaa itso Jesús. Ya jo' taxee'han nnon jon:
—¿Aa mantyi condui já nn'an nchján?
41 T'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Xe na aa conduiho' cha'vijon nn'an na tyi'ngüicüaa' n'on ntyja 'naan' Tyo'ts'on, yajo' tavijnan nan'xuanho'. Majo' ng'e na condueho' na conduiho' nn'an na covaa' ya n'on ntyja 'naan' jon, tsojnaan' jo' nan'xuanho' na choho' jnanho'.

10

Jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han' ntyja 'naan' teon quinman
1 "Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ts'an na tyi'vaquee' 'ndyotsë' teon yuu jon na too' quinman, ve' ncüiichen joo iva juu teon'ñeen na ngüantyque' juuhan', conduihin tsanch'uee yo tsan ich'uee tyincyo.
2 Majo' juu ts'an na vantyjee' quinman'ñeen, vaquee' jon 'ndyotsë' teon.
3 Ndo' tsan na iquen cüenta 'ndyo juu teon'ñeen, itsiquinaan jon na ngüenon nquii tsan na vantyjee' joo cho'ñeen. Ndo' cho'ñeen condye o' jndyee' jon, icüji' jon nguee o' na vachu jon joo o' na ntcüa' o'.
4 Ndo' vi na jndë tji' jon tsoñ'en quinman'ñeen quii' teon'ñeen, yajo' ivejndyee jon tondëë o'. Ndo' cotsantyja o' toxen' jon ng'e cota'jn'aan o' jndyee' jon.
5 Majo' juu ts'an na chito conduihin ty'oo o' na tyi'quita'jn'aan o' jndyee', xe'quitsantyja o' toxen' juu, ve' nnan'non o'hin. Ee tyi'quita'jn'aan o' jndyee' ncüiichen ts'an na chito ty'oo o'.
6 Juu jñ'oon'ñeen na tyi'quitsinin nquii' Jesús juuhan' ndëëhan, majo' tataa' n'onhan nin jñ'oon nin'quitsiquindyihan'.

Condui Jesús tsan na ya jndyi ivantyjee' quinman
7 Ndo' sinin nnda' Jesús ndëë nan'ñeen. Itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho' na ja condui juu 'ndyotsë' teon na cotsaque' quinman.
8 Tsoñ'en nn'an na jndë jndyoquindue na conduihan na nta'ntyjee'han quinman vitjachen na ndyö, conduihan nannty'uee ndo' nn'an na conty'uee tyincyo. Majo' joo quinman, cho' na mayuu' condui o' cüenta ja, tyí'quinan'jñ'oon'han jñ'oon na condue nan'ñeen.
9 Ja condui 'ndyotsë' teon. Min'cya ro ts'an na ngaquee' ntyja njan, ntsin'man ja ñuaan' tsan'ñeen. Itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ncüii quitsman na quindui' o' teon'ñeen na nntjii o' na ntcüa' o' ndo' ndë jo' icüjee' nnda' o'.
10 "Tsanch'uee ninnquii'chen icüjee' juu na nch'uee juu ndo' na ntscüje juu ndo' na ntsi'ndaa' juu. Majo' ja jndyö na ninncya na tyi'quintycüii na cotando' ñuaan nn'an, ndo' cha' tyi'vacuaa xjen na nan'xuanhan juuhan'.
11 Ja condui tsan na ya mavantyjë' quinman. Juu tsan na ya ivantyjee' quinman ntsjuen', ncyaa juu na cue' juu ntyja 'naan o'.
12 Majo' juu tsan na ve' conduihin moso na chito ty'oo o' juu ee ve' na vantyjee' ya juu o', ndyiaa' juu na nndyo lobo. Yajo' n'ndyii juu quinman'ñeen, nnannon juu. Ndo' juu lobo'ñeen vantyja o' joo quioo'ñeen ndo' nt'uii o' cho'ñeen ndo' joo cho'ñeen cocya o'.
13 Inannon tsan'ñeen ee ve' ts'an vantjonhin, ta'nan its'aahan'hin yo 'nan na coquenon joo quinman'ñeen.
14 "Ja condui nquii ts'an na ya jndyi mavantyjë' quinman. Vajn'an ja quinman ntsjuën' ndo' joo o' cota'jn'aan o' ja.
15 Cha'xjen nquii tyëhö' vajnaan' jon ja, mantyi ja mavajn'anhin. Ndo' nninncya na nnan'cuee' nn'an ja ntyja 'naan quinman na condui o' cüenta.
16 Ndo' mantyi m'an nn'an na conduihan quinman ntsjuën' na tyi'c'onhan juu tmaan'va. Mantyi condui ja na cjöquichöhan, ndo' ndyontyjahan na ncüanhan. Ndo' nts'aahan' na ninncüii tmaan' conduihan ndo' ninncüii ts'an na ivantyjee'han.
17 "Ng'e na nnda' vaa, nquii Tyëhö' t'man vaa na venchjii jon ja ee mancya na cü'iö cüenta nn'an na conduihan quinman ntsjuën' cha' ninncyaa jon na nngüant'ö xcö.

18 Tanin juu na nndëë ncüji' na vant'ö na chito yo jñ'oon njan. Mancöntyë mancya na ngenön na nnda'. Ee vaa najndö na condui ja na quits'ahan', ndo' mantyi vaa najndö na condui ja na nc'ön na ngüant'ö xcö. Ndö' vaa jñ'oon na tquen tyëhö' nnön na quits'a.
19 Jñ'oonmin' s'aahan' na tyi'quitjon' nnda' na jnan'nein nn'an judíos ntyja 'naan' jon.
20 Ee jndye nan'ñeen jnduehan:
—Juu tsanva', tsixuan juu yutyia, ndo' jndë titsan' xquen juu. ¿Ndu na cotyi'ho' nquenho' jñ'oon na itsinin juu?
21 Majo' ñ'en nn'an na jnduehan:
—Jñ'oonmin' tyi'nan'xuanhan' jñ'oon na itsinin ts'an na m'aan nacje 'naan' yutyia. Ee ncüii ts'an na m'aan nacje 'naan' yutyia, tyi'je'quindëë nts'aa tsan'ñeen na ndyiaa' tsannchjaan'.

Nn'an judíos tyí'cantyja n'onhan Jesús

22 Tuee' nguee tsjoon Jerusalén xjen joo nn'an judíos tonan't'maan'han na covañjoon' n'onhan juu xjen ya na nque ndochihan tquen xco nnda'han vats'on t'man cüentaa' Tyo'ts'on.
23 Ndo' xoncüe ngueesua' xjen tuee' juu nguee'ñeen. M'aan Jesús vats'on t'man 'naanhan. Ivandyi' jon quii' ncüii corredor 'ndyo juu vats'on'ñeen na xia'ntyi nonnt'eii'han' min. Juu Salomón t'ua jon ts'ian na jndëhan'.
24 Ndo' nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos, xi'jndio sacüentyjee'han ngiaa' Jesús. Taxee'han nnon jon, jnduehan:
—¿Tsa'nnda'to xuee na mana chu' já na matsiquijñ'en' já? Xe na aa mayuu' condui 'u' Mesías quitsu' jndyoyu' ndë.
25 Yajo' itso ta Jesús ndëëhan:
—Jndë tsjö ndëëho' na majuu jon condui ja, majo' mancüiixjen tacovantyja n'onho' ja. Majoo ts'ian na mats'a yo najndei na tsixuan nquii Tyëhö', joohan' na cotji' jndyoyuhan' ntyja njan.
26 Majo' 'o' tyi'nin'cantyja n'onho' ja ng'e chito conduiho' tmaan' quinman ntsjuën'.
27 Nque nn'an na condui quinman ntsjuën', condyehan jndyëë, ndo' mavajn'anhin, ndo' condyontyjahan na x'ën.
28 Ja mancya na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan, min tajon ngitsu ñuaanhan. Ndo' min'ncüii ts'an tyi'je'quindëë ncüji'han nt'ö.
29 Ee nquii Tyëhö' na tyincyaa jon joohan nt'ö, t'manntyichen conduihin na tsoñ'en, ndo' tanin juu na nndëë ncüji'han nt'ö nquii jon.
30 Ja yo Tyëhö' ninncüii condui já.
31 Ndo' joo nn'an judíos'ñeen, vi na jndë jndyehan na nnda' tso Jesús, yajo' jnan'ncüi nnda'han ntjö' na ntuen'han jon.
32 Jo' tso jon ndëëhan:
—Cojnty'iaho' na mats'a jndye nnon ts'ian njon yo ntyja 'naan' juu najndei na itsixuan Tyëhö'. ¿Nin ncüii joo ts'ian'ñeen na its'aahan' na nin'quituen'ho' ntjö' ja?
33 Ndo' t'a nn'an judíos'ñeen, jnduehan:
—Chito ng'e ncüii nnon ts'ian na njon na matsa', jo' na nin'quituën' ntjö' 'u'. Nt'á na nnda' ng'e na matsinin' jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on. Ee 'u' na ve' ts'an 'u', majo' macüji' nquii 'u' cüenta na condui 'u' nquii Tyo'ts'on.
34 T'a Jesús, itso jon ndëëhan:
—Quii' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na conan'y'onho', mangioho' juu jñ'oon na sinin jon, itso jon: "'O' na conintqueho' ndëë nn'an, matsjö na itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'nan ncö."
Mannda' itsiquindyi jñ'oon'ñeen.
35 Ndo' itsontyichen Jesús:
—Tso Tyo'ts'on ndëë nn'an na ty'on cüenta jñ'oon' jon na conintquehan quii' nt'an nn'an judíos na itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'na nquii jon. Ndo' mangiö na juu jñ'oon na tso jon, chito quintuhan'.
36 Ndo' na nnda', ja na jñon tyëhö' quii' nt'an nn'an tsonnangue, ncö na i'ua jon ts'ian nnön na ntsin'man ñuaan nn'an, tyi'quichuhan' na condueho' na maju' jñ'oon tsan' na cjoo' jon xeng'e tsjö na condui ja jnda jon.
37 Jo' xe na aa chito ts'ian 'naan' Tyëhö' mats'a, tyi'quichuhan' na ngantyja n'onho' ja.
38 Majo' ng'e mats'a ts'ian 'naan' jon, min na tyi'nin'cantyja n'onho' ja, jo' cantyja n'onho' ntyja 'naan joo ts'ian'ñeen, Ee ntyja 'naanhan' ncüaa' n'onho' na nquii Tyëhö' ninncüii conduihin yo ja ndo' ninncüii condui ja yohin.
39 Ndo' nn'an judíos'ñeen, jnan'jnda' nnda'han na nt'uehan jon, majo' tja jon, ta'nan jndë jnt'ahan.

40 Ndo' tet'iŏ nnt'á jndaa Jordán yo Jesús, squĕ naijon na nintom'aan jndyee Juan na
totsiquindëë' jon nn'an. Jndye xuee tom'án jo' yo Jesús.
41 Ndo' juu xjen'ñeen jndye nn'an squenon na m'án na nin'quindyehan jñ'oon na
toninncyaa jon. Tonduehan ndëë ntyjehan:
—Juu Juan ta'nan s'aa jon ncüii nnon ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan
najndei nquii ts'an. Majo' sinin jon ntyja 'naan' tsanva', ndo' jñ'oon'ñeen covityincyo na
mayuu'han'.
42 Ndo' na vijon na m'anhin jo', jndye nn'an tantyja n'onhan Jesús.

11

Na tue' Lázaro

1 T'oon ncüii tsanvii', tsan na jndyu Lázaro. M'aan jon tsjoon Betania yo María yo xjo jon
Marta.
2 Majuu María'ñeen xjo Lazaro, iscongio juu nchen' ng'ee Jesús ndo' tue' juu ng'ee jon yo
soxquen juu.
3 Jo' joo nanntcu'ñeen jnan'cüanonhan jñ'oon na m'aan Jesús. Jnduehan:
—Nnda' ta, juu tsan na venchji' jndyi', mioon jndyi vii' juu.
4 Xjen na jndyii Jesús jñ'oonva', itso jon ndĕ:
—Juu tycuva' chito ve' xia'ntyi ts'ian na ntscuee'han'hin. Jnda' ndu na nnda' vaa na itjon
juu cha' nquii Tyo'ts'on ndit'maan'hin ntyja 'naan'han'. Ndo' mantyi cha' ntsit'maan' jon
ja na condui ja jnda jon.
5 Nquii Jesús, venchjii jndyi jon Marta, mantyi tyje juu yo nquii Lázaro'ñeen.
6 Majo' xjen na jndyii Jesús na vii' tsan'ñeen, ntjontyichenhin ve xuee naijon na m'aan
jon.
7 Ndë jo' itso jon ndĕ já nn'an na t'man jon na quinan'jŏn yohin juu ts'ian na its'aa jon:
—Cüa, nc'ö nnt'a ndyuaa Judea.
8 Majo' jnduĕ nnon jon:
—'U' ta na matsi'man' ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndĕ, tyi'covijndye xuee na nque ntyjë nn'an
judíos na m'an jo' jnan'chonhan na ntuein'han ntjö' 'u', ndo' ¿Aa jo' vja' nnda'?
9 Sinin Jesús jñ'oon na itsi'manhan' na tyi'coventyja xjen na nnan'cuee' nn'anhin. Itso
jon:
—Ndyiaa' ndo'cüjioon' na ncho've horas na ncüii xuee cha' nndëë nts'aa ts'an ts'ian. Ndo'
ng'e na nnda', xe na mandyi' ts'an naxuee, je'cacüaa' tsjö' ng'ee juu.
10 Majo' xe na aa natsjon mandyi' ts'an, ngacüaa'hin, ee tyi'xuee.
11 Ndo' vi na jndë tso jon na nnda' ndĕ, tsontyichen jon:
—Juu tsanntyjëëhë Lázaro, itso jon, majo' jö na ntsintcüihin.
12 Yajo' jnduĕ nnon jon:
—Nnda' ta, xe na aa ve' itso juu, majnda' na ntco'yahan'hin.
13 Ndo' yo juu jñ'oonva' na sinin Jesús, si'man jon na ts'oo Lázaro. Majo' já jnan'tiú na tso
jon na nnda' na mayuu' na itso tsan'ñeen.
14 Ndo' tso jndyoyu jon ndĕ:
—Juu Lázaro, jndë tue' jon.
15 Ndo' ya nchji na tyí'c'oon ja jo' xjen na tue' juu cha' ngantyja n'onho' ja. Cja na m'aan
jon.
16 Xjen'ñeen m'aan Tomás. Juu jon ncüii já na ncho've na t'man Jesús na quinan'jŏn yo
jñ'oon na toninncyaa jon. Conan'quijndyuhin Tsanñ'ein. Tso tsan'ñeen ndĕ:
—Cüa, nc'ö yo Jesús cha' na aa nnan'cuee' nn'anhin, mantyi jaa ncüjë.

Condui Jesús na cotando' xco nn'an na jndë tjë

17 Yajo' sá, squĕ Betania. Ndo' nn'an na m'an jo' jnduehan nnon Jesús na jndë ninque
xuee na ndyii' tsoLázaro quityquii' tsi'ts'ua.
18 Juu Betania cha'na ndye kilómetros na tycya m'aanhan' yo Jerusalén.
19 Ndo' jndye nn'an judíos jndë squenon na m'aan Marta yo María na conan'njoon'han
nanntcu'ñeen na chjoo' n'onhan na tue' Lázaro.
20 Ndo' juu Marta, vi na jndë jndyii jon na mavaa xjen ntsquĕ yo Jesús, jndui' juu na
jndyoquitjonhin Jesús yuu jon na m'án. Majo' María ntjohin v'aa.
21 Ndo' tso Marta nnon Jesús:
—Ta, xe na juuhan' aa m'an' ntjoohin, je'cue' tyjö.
22 Majo' min na jndë tue' juu, ntyji ya na min'ncya ro jñ'oon na ntcan' nnon Tyo'ts'on,
ninncyaa jonhan'.
23 Jo' t'a Jesús, itso jon nnon juu:
—Ngüando' xco ty'iu' min na jndë tue' juu.

24 Ndo' t'a Marta, itso juu:
—Ntyji na ngüando' xco tyjö juu xuee na mats'iañ'en ya na ntsintcüi Tyo'ts'on nn'an na jndë tjë.
25 Ndo' jo' tso Jesús nnon juu:
—Ncö condui na vando' xco ts'an vi na jndë tue' juu, ndo' mantyi ntyja njan itsixuan ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Minninchen ts'an na vantyja ts'on ja, min na cue' juu, mancüiixjen ngüando' xco juu.
26 Ndo' ncüii ncüii ts'an na vando' juu ntyja njan ndo' na vantyja ts'on juu ja, tyi'jon cuee' xuee ngitsu ñuaan' tsan'ñeen. ¿Aa vantyja tson' na nnda'?
27 Ndo' t'a juu, itso juu nnon Jesús:
—Mayuu' ta, vantyja ts'ön na condui 'u' nquii Mesías jnda Tyo'ts'on. Ma'u' na tsixuan' na jndyo' nnon tsonnangue.

Sichjoo'han' ts'on Jesús, t'ioo jon
28 Ndë jo' tja ntcüe' Marta, tëqui'man juu tyje juu María. Ve' ninmaan' tso juu nnon tsan'ñeen:
—Nquii taha' na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë, jndë tyjee' jon ndo' iqueen' jon 'u'.
29 Xjen na jndyii María na nnda', sityuaa' juu, taquitjonhin Jesús naijon na m'án.
30 Ee xjen'ñeen tyí'cotsac'ë quii' tsjoon yo Jesús. Ninm'án yohin naijon na taquitjon Marta já.
31 Ndo' nque nn'an judíos'ñeen na conan'njoon'han María na chjoo' ts'on juu na tue' Lázaro, na jnty'iahan na jnanquintyja juu na sityuaa' juu, jndui' juu quii' v'aa, tentyja nan'ñeen toxen' juu. Ee jnan'tiuhan na vaquit'ioo juu nnon tsi'ts'ua.
32 Vi na jndë na tuee' juu na m'án yo Jesús, tëco'xtye juu nnon jon. Itso juu:
—'U' ta, xe na juuhan' aa m'an' ntjoohin, je'cue' tyjö.
33 Ndo' ya na jndyiaa' Jesús na it'ioo jndyi María, ndo' mantyi joo nn'an judíos na jndyontyjahan toxen' juu, cotyuee nan'ñeen, yajo' t'man jndyi sichjoo'han' ts'on jon, ata si'ndaa'han' ntyjii jon.
34 Taxee' jon ndëëhan:
—¿Yuu nquii jon na ty'iuho'hin?
Jnduehan nnon jon:
—Nnda' ta, quindyoquindyia'.
35 Ndo' t'ioo Jesús.
36 Ndo' nque nn'an judíos'ñeen, ya na jnty'iahan na nnda' s'aa jon, jnduehan ndëë ntyjehan:
—Quitquenho' cüenta na venchjii jndyi jon juu ts'oo'ñeen.
37 Majo' vendye nnan'ñeen jnduehan:
—Tsans'ava' na tyincyaa jon na jndyiaa' tsannchjaan', ¿Aa chi mantyi vaa najndei na conduihin na tyi'ngue' Lázaro?

Tyincyaa Jesús na tando' xco Lázaro
38 Ncüiichen jon si'ndaa'han' ntyjii Jesús. Sá yohin naijon na vaa tsë'tsjö' na jnan'ya nn'an tsi'ts'ua. Të' ncüii tsjö' 'ndyohan'.
39 Ndo' tso Jesús ndëëhan:
—Quenaan'ho' tsjö'va'.
Majo' juu Marta, xjo ts'oo'ñeen, tso jon:
—Ta, jndë tic'eehin ee neinhin jndë nenque xuee na tue' juu.
40 Ndo' tso Jesús nnon juu:
—¿Aa chito jndë tsjö nnon' xe na aa ngantyja tson' Tyo'ts'on, ndyia' nnon' na ndit'maan'hin?
41 Jo' te'ndyaa'han juu tsjö' natë' 'ndyo tsi'ts'ua'ñeen. Ndë jndondë jon, sinin jon nnon Tyo'ts'on, itso jon:
—Ncya ya jndyi 'U' tye' na mandyi' jñ'oon 'ndyö.
42 Ee mantyji na ninnquii'chen mandyi' jñ'oon na matsinën nnon'. Majo' nnda' jñ'oon tsjö cha' nque nn'an na m'an xi'jndio na m'an, ngantyja n'onhan na 'U' t'ua' ts'ianmin nnön.
43 Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', sue jon jndyee' jon, itso jon:
—'U' Lázaro, quindui' jo'.
44 Ndo' juu xjen'ñeen jndui' tsoLázaro vetyjo ndiaa na tyi'ntuein ng'ee juu yo nt'ö juu, ndiaa'ñeen jnan'cüetyjo nn'anhan'hin na tanty'iuhin. Mantyi të' nnon juu yo ncüii ndiaa. Itso Jesús ndëë nan'ñeen:
—Quinan'quinan'ho' ndiaamin'hin cha' ya ncja juu.

Jnan'jnda' nn'an judíos na nt'uehan Jesús
(Mt 26:1-5; Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

45 Ndo' jndye nn'an judíos'ñeen na ty'ehan yo María, ya na jnty'iahan na nnda' s'aa Jesús, tëntyja n'onhan jon.
46 Majo' vendye ntyjehan tyenan'quindyiihan nn'an tmaan' fariseos. Tonduehan na jnty'iahan na nnda' s'aa Jesús jon.
47 Ndo' nque ntyee na conintque, tatjonhan yo fariseos yo vendye ntyjehan na conduihan nanm'ann'ian. Jnduehan ndëë ntyjehan:
—¿Nchu vaa nquii nt'aha? Ee tsanva' jndë tijndye ts'ian its'aa juu na tyi'je'quinduihan' na ve' yo ntyja 'naan' naijndei nquii ts'an.
48 Xe na aa ve'to n'ndyëë na quits'aachen jon na nnda', ya jo' tsoñ'en nn'an ngantyja n'onhanhin. Ndo' na nnda', joo nn'an romanos nnan'tyuii'han vats'on njan jaa nn'an judíos yo ninvaa nt'ö tsjöönhön.
49 Cüii joo nan'ñeen jndyu jon Caifás. Juu chu'ñeen juu jon conintquehin ndëë ntyee cüenta jaa nn'an judíos. Itso jon ndëë ntyjehin nan'ñeen:
—'O' min'chjo tyi'jnda' nquenho'.
50 Min tyi'quitji'ho' cüenta na yantyichen na cue' ncüii tsans'a ntyja 'naan tsoñ'en joo nn'an ndyuaa na nan'xuan jaa, cha' nquii ta tsanm'aants'ian t'man tyi'ntscüje jon tsoñ'en jaa.
51 Majo' chito na tso jon jñ'oon'ñeen ng'e na ivaa' ts'on nquii jon. Nnda' tso jon ng'e juu chu'ñeen conduihin tyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos. Jo' na tyincyaa Tyo'ts'on na tyuaa'chen sinin jon 'nan na xejnda ngüentyja na nguaahan' na nnan'cuee' nn'an Jesús. Nguaa na nnda' cha' nquii tsanm'aants'ian t'man, tyi'ntscüje jon nque ntyjehan nn'an na m'anhin juu ndyuaa'ñeen.
52 Ndo' chito xia'ntyi ntyja 'naan nque nn'an judíos na ngue' Jesús. Mantyi ngue' jon ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na min'cya ro joo na m'anhan na t'man qui n'onhan jon, ntsitjon Tyo'ts'on nan'ñeen ntyja 'naan' jon.
53 Ng'e na nnda' tso Caifás, majuuntyi xee'ñeen jnt'a nn'an judíos'ñeen jñ'oon na nnan'cuee'han juu Jesús.
54 Ng'e jo', tavi tondyi' tyincyo Jesús quii' nt'an nn'an judíos. Jo' jnt'uí ndyuaa Judea yohin, sá ncüii tsjoon chjo na jndyu Efraín. Juu tsjoon'ñeen ndyo m'aanhan' ndyuaa naijon na tyi'jndye nn'an m'an. Jo' tom'án yohin cüanntyi ro xuee.
55 Xjen'ñeen vavindyo na nguee' nguee pascua na jaa nn'an judíos conan'cüjë quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on. Vitjachen na nguee' juu nguee'ñeen, jndye nan'ñeen jndui'han njoonhan, ty'ehan Jerusalén cha' ndëë nnan'quindëhan tsoñ'en na ican jñ'oon na tquen Moisés, na ntyja 'naan' jo' ntquenhan'hin na ji'ua conduihan tonnon Tyo'ts'on.
56 Joo nan'ñeen tojnt'uehan Jesús. Ndo' viochen xjen na tom'anhan vats'on t'man, tonduehan ndëë ntyjehan:
—¿Nchu vaa m'aan' n'onho', aa nts'aahan' na tyi'xe'quindyo jon nguee?
57 Ndo' joo ntyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos yo nin'nn'an tmaan' fariseos, tquenhan jñ'oon naijndei'han'. Jnduehan min'cya ro ts'an na aa ntyjii yujon m'aan Jesús, quitsiquindyii tsan'ñeenhan, cha' nndëë ncuee' ndueehan jon.

12

Scongio María nchen' ng'ee Jesús
(Mt 26:6-13; Mr 14:3-9)

1 Yon xuee vitja na nguee' nguee pascua ya na jaa nn'an judíos conan'cüjë quinman na conan't'maan' Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen squë tsjoon Betania yo Jesús. Squë vaa' Lázaro, juu tsan na tyincyaa jon na vando' xco.
2 Ndo' jnan't'maan' nan'ñeen Jesús, jnan'jnda'han na tcü'á. Juu Marta tyentjon juu ndë ndo' mantyi tacüetyen nquii Lázaro'ñeen yo já na tendyuá mesa yo Jesús.
3 Juu María'ñeen na y'oon juu xoncüe litro nchen' ninnquii'chen nardo jnda jndyi njonhan'. Scongio juu nchen'ñeen ng'ee Jesús, ndë jo' tovee' juu ng'ee jon yo soxquen juu. Ndo' na s'aa juu na nnda', ninvaa quii' v'aa'ñeen tycya jndye quichi.
4 Juu xjen'ñeen juu Judas Iscariote, jnda Simón, m'aan juu jo', juu juu na jndë tindyovi' na nninncyaa juu cüenta Jesús. Condui tsan'ñeen ncüii já na tqueen' Jesús na quinan'jŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon.
5 Tyi'cuaa ya ntyjii juu ndu na s'aa María na nnda', itso juu:
—Cüa chito tijnt'ua nchen'va' na ncüii ndye ciento s'on denarios. Juu s'on'ñeen nndëë ntejndeihan' nanninñen'.

6 Majo' chito tso juu na nnda' ng'e na venchjii juu joo nanninñen'. Tso juu na nnda' ng'e
tsanch'ueehin, ee juu tonay'oon tjanche na toquiñjon s'on na toninjnt'ue tsoñ'en já, ndo'
toco'xen nquiihin na tocüji' juu s'on na ñjonhan'.
7 Ndo' na nnda' tso juu, jo' t'a Jesús, tso jon:
—Qui'ndyi' tsanscuva' na its'aa juu na nnda'. Ee itsijnda' juu ntyja 'naan' xuee na
ntsaquity'iu nn'an ja.
8 Ee nanninñen' tsoñ'en xuee m'anhan quii' nt'anho'. Majo' ja chito ninnquii'chen nnda'
na nc'ön yo 'o'.

Jnan'jnda' ntyee na nnan'cuee'han Lázaro

9 Tic'uaa jñ'oon na m'aan Jesús Betania yo já, ng'e jo', jndye nn'an squenonhan na m'án.
Majo' chito xiaa'ntyi na nin'quijnty'iahan Jesús, mantyi nin'quijnty'iahan juu Lázaro'ñeen,
ts'an na tue' na tyincyaa Jesús na tando' xco.
10 Ng'e na nnda' vaa, nque ntyee na conintque ndëë jaa nn'an judíos, jnan'jnda'han na
mantyi nnan'cuee'han Lázaro.
11 Ee ntyja 'naan' jon jndye ntyjehan nn'an judíos tjihan ntyja 'naan ntyee, tëntyja
n'onhan Jesús.

Ya squë Jerusalén jnan't'maan' nn'an Jesús
(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

12 Tonco ncüiichen xuee, nn'an na jndye jndyi'hin jndyehan na mandyo ntsquë Jerusalén
yo Jesús.
13 Yajo' tyechohan njon ntsquii nnontëncy'a, tyequitjonhan juu jon. Tonan'xuaahan,
tonduehan:
—Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on. Quityio jon jn'aan nquii tsan na ndyo yo xuee' nquii jon na
taquintyja jon t'man ts'an conduihin na co'xen jon jaa nn'an Israel.
Nnda' ro jñ'oon tonan'xuaa nan'ñeen.
14 Ndo' tijnda' ncüii snon na tantjo Jesús. Na s'aa jon na nnda', siquindëhan' juu jñ'oon'
Tyo'ts'on na jndui tivio.
15 Itsohan':
'O' nn'an Jerusalén, tyi'ndyueho'.
Quitquenho' cüenta, indyo nquii jon na taquintyja juu jon t'man ts'an conduihin na co'xen
jon 'o' na ntjo jon snon chjo.
16 Majo' já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, tataa' n'ŏn
jñ'oonmin' na vejndyee. Majo' vi na jndë sit'maan' Tyo'ts'onhin, yajo' tëñjoon' n'ŏn na
nnda' vaa jñ'oon na jndui ntyja 'naan' jon, ndo' tui cha'xjen juu jñ'oon'ñeen na jndui.
17 M'an ncüii tmaan' nn'an judíos xjen na t'man Jesús Lázaro na toquindyii' jon quii'
tsi'ts'ua. Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë tyincyaa jon na vando' xco Lázaro, yajo' totji'
jndyoyuhan ntyja 'naan' na nnda' vaa na jnty'ia ndëëhan.
18 Mang'e juu ts'ian'ñeen na s'aa Jesús na tyi'je'quindëë nduihan' na ve' najndei nquii
ts'an, jo' na tyequitjon nan'ñeen jon na jndë jndyehan na nnda' s'aa jon.
19 Ndo' na nnda', jo' jndue fariseos'ñeen ndëë ntyjehan:
—¿Aa cotquenho' cüenta je'? Taje'quindëë nnt'aha. Tsoñ'en nn'an conanjonhan ntyja
'naan' jon.

Vendye nn'an na conan'neinhan jñ'oon griego jnt'uehan Jesús

20 Quii' nt'an nn'an na ty'e nguee xjen na conan'cüje nn'an judíos quinman, tom'an
vendye nn'an na conan'nein jñ'oon griego.
21 Squenon nan'ñeen na m'aan Felipe, juu jon ts'an tsjoon Betsaida, ndyuaa Galilea.
Tanhan vi naya'ñeen nnon jon, jnduehan:
—Nnda' ta, nt'ue n'ŏn na nnan'nĕn yo nquii Jesús.
22 Ndo' tëquitso Felipe juu jñ'oon'ñeen nnon Andrés, jndë jo' vehan tyequinduehan nnon
Jesús na nnda'.
23 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Ja na condui tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'anho', naneinhin jndë tentyja xjen na
ngenön navi' t'man na ntyja 'naan'han' ntsit'maan' Tyo'ts'on ja.
24 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ncüii ntquen tsjaan, icanhan' na nnon' ts'anhan'
nnon tyuaa. Na nts'aa juu na nnda', itsijonhan' juuhan' cha'vijon na jndë tue'han'. Ee xe
na tyi'ndui na nnda', contjohan' na ninjo' ninncüiihan'. Majo' vi na jndë jnon' ts'anhan',
jndye ntquen ngue' nts'aahan'.
25 Minninchen ts'an na ve'nchjii nquiihin yo na ntsijnda' nquii juu na ngüando' ñuaan'
juu, jnaan' jo' ngitsuhin. Majo' min'cya ro ts'an na tyi'njon ntyjii juu nchu vaa na vam'aan
juu, nndaa' juu na tyi'jon quintycüii na vando' ñuaan' juu.

26 Xe na aa m'aan ncüii ts'an na nin'quityentjon nnön, quitsue juu jñ'oon na mancya. Ee
na nts'aa juu na nnda', nc'oon juu naijon na m'an ja. Ndo' nquii Tyëhö' ntsiquinjon jon juu
tsan'ñeen.

Itsinin Jesús ntyja na nnan'cuee' nn'anhin

27 "Nein itsi'ndaa'han' ntyji na ngenön navi', ndo' ¿Nchu vaa ntsjö ntyja 'naan'han'? ¿Aa
ntsjö: "Tye', cüji' ja juu xjen na ngenön navi'vahin"? Majo' xe'quitsjö na nnda' ee majuu
ts'ian na jndyö na ncü'iö cüenta nn'an.
28 'U' tye', ncya' na ndit'maan' 'U' ntyja njan.
Juu xjen'ñeen tic'uaa jndyee' tye jon quiñoon'ndue. T'a jon:
—Jndë tyincya na covit'maan' ja, ndo' ndit'maan'ntyichen ja.
29 Ndo' nque nn'an na ventyjee' nc'iá, jndyehan na nnda'. Jo' jnduehan ndëë ntyjehan na
co'man ntsuee. Majo' vendye ntyjehan jnduehan:
—Ncüii ángel sinin nnon jon.
30 Majo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Tic'uaa na jndyeho' na sinin jon cha' quitejndeihan' 'o', chito cha' ntejndeihan' ja.
31 Nein covijnda' jnan na nan'xuan nn'an tsonnangue. Nanein ndyuii' ntyja na tsixuan
juu yutyia na ico'xen juu quii' n'on nn'an.
32 Ndo' vi na jndë jnan've nn'an ja nnon tsonjn'aan na nnan'cuee'han' ja, yajo' joo nn'an
na ninvaa tsonnangue ndyontyjahan ntyja njan.
33 Jñ'oonva' itso jon cha' quitsi'manhan' nchu vaa na ngenon jon na ngue' jon.
34 Majo' t'a nan'ñeen, jnduehan:
—Majndë jndyë na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan' na nquii Cristo
tyi'je'quintycüii na nc'oon jon. Ndo' na nnda', ¿Ndu na matsu' na nquii jon na conduihin
tsans'a na jñon Tyo'ts'onhin quii' nt'an nn'an, nnan'vehanhin na nnan'cuee'han jon? ¿Nin
juu na nnda' na matsu' na conduihin tsans'a na jñon Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an?
35 Ndo' t'a Jesús jndyuehan, itso jon:
—Ja na condui naxuee quii' nt'an nn'an, chjo ro xjen na vi m'an quii' nt'anho'. Ng'e jo'
ninnquii'chen c'onho' ntyja njan viochen xjen na m'anntyëchën yo 'o', cha' juu na condui
natyia tyi'ncju' cjehan' 'o'. Ee ts'an na m'aan nacje 'naan' natyia, tyi'quintjii juu yuu jon
vjay'oonhan'hin.
36 Majo' ja na condui naxuee, viochen xjen na m'an quii' nt'anho', cantyja n'onho' na
condui ja nquii naxuee'ñeen. Xe na aa nnt'aho' na nnda', nnan'xuanho' ntyja 'naan'
Tyo'ts'on na nquii jon conduihin naxuee.
Ndo' vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin', tja jon ncüii joo naijon nty'iuu'.

Tyi'nin'cantyja n'on nn'an judíos Jesús

37 Ee min na jndye nnon ts'ian tots'aa Jesús tondëëhan na tyi'je'quinduihan' yo najndei
nquii ts'an, mancüiixjen tyi'nin'cantyja n'onhan jon.
38 Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' jñ'oon na toninncyaa juu Isaías, tsan na totsinin nchu
vaa 'nan na nguaa. Tso jon:
Ta, ¿Nin juu na vantyja ts'on jñ'oon na conincyá?
Ndo' juu Isaías'ñeen tsontyichen jon ncüiichen jñ'oon:
¿Nin juu na jndë si'man Tyo'ts'on nnon ntyja najndei na condui nquii jon?
39 Si'man Isaías'ñeen nchu vaa na ndiquindëë na ngantyja n'on nn'an judíos Tyo'ts'on, ee
vaa ncüiichen jñ'oon na tso tsan'ñeen:
40 Cha'xjen ts'an na nchjaan', ndiquindyiaa' juu, mannda' s'aa Tyo'ts'on quii' n'on nn'an,
ndo' tyincyaa jon na jnan'que' n'onhan tonnon jon.
Nan'min' tui cha' tyi'je'quitquenhan cüenta nchu vaa na nt'ue ts'on jon yohan min na
je'cüaa' n'onhan yo ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon.
Ndo' tsontyichen Tyo'ts'on nnon Isaías'ñeen:
Ee xe na aa ntquenhan cüenta nchu vaa nt'ue ts'ön yohan ndo' ncüaa' n'onhan juuhan',
ndo' ng'e na nnda' ntcüe' n'onhan jnanhan, ndo' ng'e jo' ntsin'man ja ñuaanhan.
Ndö' vaa jñ'oon na tso Tyo'ts'on.
41 Sinin Isaías'ñeen ntyja 'naan' nquii Jesús ya sinin jon jñ'oonva' xjen na tityincyoo' nnon
jon na tit'maan' Tyo'ts'on.
42 Majo' min na nnda' tso Isaías'ñeen, jndye nn'an na m'an n'ian quii' nt'an nn'an
judíos, tëntyja n'onhan Jesús. Majo' jnaan' na ncyaahan nn'an tmaan' fariseos, jo'
tyi'quitji' jndyoyuhan na nnda'. Ee xe na aa ntji' jndyoyuhan ntyja 'naan' jon, nque
fariseos'ñeen tyi'je'ncyahan na vanaan na nnan'jon nan'ñeen xjen na covancüihan vats'on
na conan't'maan' nn'an Tyo'ts'on.
43 Ee joo nanm'ann'ian'ñeen, neinntyichenhan na quindue ntyjehan na ya jndyi
cont'ahan, chichen na ntyja n'onhan na juu Tyo'ts'on ngitso na ya ntyjii jon yohan.

Jñ'oon na incyaa Jesús, coxenhan' nn'an yo 'nan na conan'tjahan

44 Yajo' jndei tic'uaa 'ndyo Jesús. Tso jon:

—Minninchen ts'an na vantyja ts'on ja, tsan'ñeen chito xia'ntyi ja vantyja ts'on juu. Mantyi vantyja ts'on juu nquii Tyëhö' na jñon jon ja.

45 Ndo' minninchen ts'an na jndë jndyiaa' juu ja, mantyi jndë jndyiaa' juu nquii jon na jñon ja quii' nt'anho'.

46 Ja na condui naxuee jndë jndyö tsonnangue na mancya naxuee quii' ñuaan nn'an, cha' minninchen ts'an na vantyja ts'on ja, ncüji'han'hin ntyja 'naan' natyia.

47 Majo' min'cya ro ts'an na nndyii jñ'oon na mancya, min tyi'quitsiquindë juuhan', chito ja tsixuan na ntco'xën tsan'ñeen 'nan na itsitjahin. Ee chito t'ion Tyëhö' ts'ian ja na ntco'xën nn'an yo 'nan na conan'tjahin. T'ion jon ts'ian ja na quitsin'man ñuaan nn'an.

48 Juu tsan na tyi'cuee' ts'on ja ndo' min tyi'cy'oon juu cüenta jñ'oon na mancya, vaa ncüii na ntco'xenhan'hin. Juu xuee na mats'iañ'en, manquentyi jñ'oon na jndë sinën, joohan' ngito'xenhan' tsan'ñeen ntyja 'naan' na jndë sitjahin.

49 Tyi'nan'tiuho' na ve' na jndei' nquii 'ndyö na matsinën jñ'oonmin'. Ee nquii Tyëhö' na jñon ja quii' nt'an nn'an, nquii jon t'ion ts'ian ja na quitsinënhan', ndo' na quitsi'manhan' ndëëho'.

50 Ndo' juu jñ'oon na tquen jon, mavaa' ts'ön na incyaahan' na tsixuan ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Ng'e jo' ninnquii'chen matsinën cha'xjen joo jñ'oon na ndë si'man jon nnön."

13

Tman Jesús ng'e nn'an na tqueen' jon

1 Ntyjantyi xjen na tye' na tqueen' Jesús já nn'an na quitsay'ön yo jñ'oon na toninncyaa jon, si'man jon na venchjii jndyi jon já. Ntyjii jon na jndë vaventyja xjen na nndui' jon nnon tsonnangue na ncja ntcüe' jon na m'aan tye jon. Jo' xjen na vavindyo na ngitye' nguee pascua ya na conan'cüjë quinman na conan't'mán' Tyo'ts'on, si'manntyichen jon na t'man jndyi vaa na venchjii jon já.

2 Tcü'á yo Jesús cüenta matman. Juu xjen'ñeen jndë s'aa yutyia quii' ts'on juu ntyjë Judas Iscariote, jnda Simón, na ncyaa juu cüenta Jesús.

3 Majnda' ntyjii jon na nquii tye jon jndë tyincyaa jon na min'ncüii 'nan tyi'ngenon jon na chito jñ'oon' jon. Ntyjii Jesús na jnan jon na m'aan Tyo'ts'on ndo' majo' vja ntcüe' jon.

4 Juu tman'ñeen, viochen xjen na tcü'á, jnanquintyja Jesús, tji' jon ndiaatco na cüe jon. Sityen jon tsiaa' jon yo ncüii ndiaa na cot'uë nduë.

5 Ndë jo' tyion jon ndaatioo quii' 'nan na cotmán nduë. Ta' jon na iman jon ng'ë, ndë ive' jon ng'ë yo ndiaa'ñeen.

6 Majo' ya na tuee' jon nnon Simón Pedro, itso juu nnon jon:

—Ta, ¿Aa ja mman' ng'ë?

7 T'a Jesús, itso jon:

—Ndicüaa' tson' ts'ian na mats'a naneinhin, majo' ya ndëcya ncüaa' tson'han'.

8 Majo' itso Pedro:

—Tyi'xe'ncya na mman' ng'ë.

T'a Jesús, itso jon:

—Xe na aa tyi'man 'u', tyi'je'quindëë ntsixuan' ntyja njan.

9 Itso Simón Pedro nnon Jesús:

—Ta, xe na aa nnda', yajo' chito ve' xia'ntyi ng'ë, mantyi quiman' nt'ö yo xquën.

10 Majo' sinin Jesús ncüii jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' nnon Pedro:

—Minninchen ts'an na jndë jndëë', tyi'icanhan' na mman na ninvaañ'enhin ee jndë ntju'hin, ve' xia'ntyi ng'ee ro juu icanhan' na mman. Ndo' 'o' conduiho' na ntju' n'onho', majo' tyi'tsoñ'enho'.

11 Nnda' tso jon ee ntyjii ya jon nin juu na ninncyaa cüentahin nduee ntyee 'naan nn'an judíos. Ng'e jo' na tso jon:

—Majo' tyi'tsoñ'enho' na conduiho' na ntju' n'onho'.

12 Ndo' vi na jndë jndë tman jon ng'ë, tcüe nnda' jon ndiaatco 'naan' jon, ndë jo' tëcjo nnda' jon mesa. Itso jon ndë:

—¿Aa covaa' n'onho' nin 'nan itsiquindyihan' na nnda' s'a?

13 'O' conan'quijndyuho' ja tsan na tsi'man jñ'oon naya ndëëho' ndo' mantyi na condui ja ts'an na ico'xeenho'. Ndo' majo' ro na condueho' ee mancüiixjen jo' condui ja.

14 Ng'e ja na condui tsan na tsi'man ndëëho' ndo' na matye'ntjönho', jndë tman ng'eho', mantyi chuhan' na 'o' quitjue'cjeho' na ntyentjonho' ndëë ntyjeho'.

15 Ee ja jndë s'a ncüii nnon na tsi'manhan' ndëëho' cha' mantyi 'o' quint'aho' na nnda' yo
nn'an cha'xjen jndë s'a yoho'.
16 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', juu moso tyi't'man conduihin cha'xjen t'man condui
nquii ts'an na ityentjon juu nnon. Ndo' mantyi nquii ts'an na conduihin ts'an na incyaa juu
jñ'oon, tyi'tsijonhan'hin yo nquii ts'an na t'ua ts'ian'ñeen nnon juu.
17 Xe covaa' n'onho' jñ'oonmin' ndo' xe na aa nt'aho'han', ndyio Tyo'ts'on jn'aanho'.
18 "Majo' chito matsjö jñ'oonva' ntyja 'naan tsoñ'enho'. Ee mantyji nchu xjen nn'anho',
'o' na jndë tjiho' na quinan'jonho' ts'ian na mats'a. Ee mancüiixjen ijndei'han' na quit-
siquindëhan' juu jñ'oon na chu salmo na itsohan': "Manquii ts'an na icüa' yo ja, itsuehin
na cjö."
Nnda' vaa itsiquindyi juu salmo'ñeen.
19 Matsjö jñ'oonva' ndëëho' vitjachen na nndui na nnda', cha' juu xjen na ntsiquindëhan'
juuhan', ngantyja n'onho' na condui ja manquiintyi jon na jndë totsjö ndëëho'.
20 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', minninchen ts'an na ncy'oon juu cüenta ts'an na
ma'ua ts'ian njan nnon juu, ja iy'oon tsan'ñeen cüenta. Ndo' minninchen ts'an na iy'oon
juu cüenta ja, mantyi iy'oon tsan'ñeen cüenta nquii jon na jñon ja quii' nt'anho'.

Itsiquindyi Jesús na njndëë Judas jon
(Mt 26:20-25; Mr 14:17-21; Lc 22:21-23)
21 Jndë na sinin Jesús jñ'oonva', t'man jndyi vaa na si'ndaa'han' ntyjii jon, yajo' tji'
jndyoyu jon ndë. Itso jon:
—Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', ncüii nqueho' nninncyaa juu cüenta ja.
22 Xjen'ñeen tojnty'ia ndëë ntyjë ng'e ndicüaa' n'ŏn nin ncüii já na itso jon na nts'aa na
nnda'.
23 Juu xjen'ñeen ja Juan na vequityën ngiaa' Jesús na cocü'á. T'man vaa na venchjii jon ja.
24 Jo' juu Simón Pedro s'aa jon nt'ö jon nnön na cüax'ë nnon Jesús nin ncüii já na
nninncyaa juu cüentahin.
25 Jo' sindyoo'ntyichen ja ngiaa' Jesús, tax'ë nnon jon, tsjö:
—Ta, ¿Nin ncüii já na nts'aa na nnda'?
26 Ndo' t'a jon 'ndyö, tso jon:
—Majuu tsan na nninncya tan' tyoo' nnon ya na jndë siquint'ahan'.
Ndo' vi na jndë siquindaa' jon tyoo'ñeen, tyincyaa jonhan' nnon Judas Iscariote, jnda
ncüii ts'an na jndyu Simón.
27 Ndo' xjen'ñeen vi na jndë ty'oon juu cüenta tyoo'ñeen, tëquee' yutyia Satanás quii' ts'on
juu. Yajo' tso Jesús nnon juu:
—Quitsicje 'u' yo ts'ian na ntsa'.
28 Majo' já na minndyuá mesa yohin, min'ncüii já tyí'cüaa' n'ŏn ndu na nnda' tso jon.
29 Ndo' ng'e na mangiŏ na juu Judas na y'oon tjanche na ñjon xoquitu', jo' vendye já
jnan'tiú na t'ua Jesús ts'ian nnon juu na quitsijnda juu 'nan na icanhan' na ninjnt'ue já
juu nguee'ñeen, ndo' aa quits'aa juu naya naninñen'.
30 Ndo' vi na jndë tcüa' Judas juu tan' tyoo'ñeen, manin'ñoon' jndui' juu. Ndo' juu xjen'ñeen
jndë tijaanhan'.

Jñ'oon xco na ico'xenhan' nn'an
31 Vi na jndë jndui' Judas quii' nt'án, itso Jesús ndë:
—Neinhin ja na condui tsans'a na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na jndyö quii' nt'an nn'an,
condit'maan' ja. Ndo' juu 'nan na ngenön ndit'maan' jon ntyja 'naan'han'.
32 Ndo' ng'e juu 'nan na ngenön, ndit'maan' jon ntyja 'naan'han', yajo' mantyi ja na
condui tsans'a na jñon jon ja quii' nt'an nn'an, ntsit'maan' jon ja ntyja 'naan'han' ndo' cje
nts'aa jonhan'.
33 'O' na conduiho' ntsinda na venchjiho', matavivio vi m'an yo 'o'. Njnt'ueho' ja, ndo'
cha'xjen jndë totsjö ndëë ntyjëëhë nn'an judíos, nein majuuntyihan' matsjö ndëëho': 'O'
je'quindëë ntsqueho' naijon na ncjö.
34 Ncüii jñ'oon xco na mancya ndëëho' na ico'xenhan' 'o', na quinan'vengioho' ntyjeho'.
Cha'xjen m'an ja na ventjiho', mannda' vaa quinan'vengioho'hin.
35 Ee na nnt'aho' na nnda', tsoñ'en nn'an ncüaa' n'onhan na conduiho' nn'an na tc'ën na
quitsay'onho' yo jñ'oon na mancya.

Itsiquindyi Jesús na ncüji Pedro
(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31; Lc 22:31-34)
36 Ndo' taxee' Simón Pedro nnon Jesús:
—Ta, ¿Yuu vijon vja'?
T'a Jesús, tso jon:

—Ntyja na ngenön naneinhin, je'quindëë ntsijon 'u' ntyja 'naan'han', majo' ngüentyja xjen na ngenoon'han'.

37 Jo' taxee' Pedro nnon jon:

—Ta, ¿Ndu na je'quindëë na ntsijon ja naneinhin yo 'nan na ngenoon'? Tanin min xe na aa ncü'iö yo ntyja 'nan'.

38 Ndo' t'a Jesús, tso jon:

—'U' matsitiu' na nninncya' na nncü'io' ntyja njan. Jñ'oon na mayuu' matsjö nnon', vitjachen na ntsixuaa quil'ö na vanco 'io, majo' juu xjen'ñeen 'u' jndë ndye jnda jndë tji 'u' ntyja njan.

14

Condui Jesús nato na nguee' ts'an na m'aan Tyo'ts'on

1 "Tyi'ninncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho'. Covantyja n'onho' Tyo'ts'on, mantyi cantyja n'onho' ja.

2 Vaa' tyëhö' jndye joo min yuu jon na nc'on nn'an. Xe na aa chi nnda' vaa, jndë tsjö ndëëho'. Mancjö na ntsijnt'a joohan' na ninjnt'ueho'.

3 Ndo' na jö ntsijnt'a naijon na nc'onho', majo' nndyö ntcü'ë. Ndo' jo' ncjöchöho' naijon na m'an, cha' naijon na m'an, mantyi 'o' nndëë nc'onho' jo'.

4 Ndo' 'o' mangioho' yuu jon tja nato na nguee'han' naijon na jö.

5 Ndo' itso Tomás nnon Jesús:

—Nnda' ta, já tyi'quindiŏ yuujon vja', ndo' ¿Nchu vaa nt'á na ncüaa' n'ŏn yuujon tja juu nato'ñeen?

6 T'a Jesús, tso jon nnon juu:

—Ja condui nato, ndo' condui ja jñ'oon na mayuu', ndo' condui ja na tyi'jon quintycüii na vando' ñuaan' ts'an. Ninnquii'chen ntyja njan na nndëë nguee' ts'an na m'aan Tyëhö'.

7 Xe na aa covaa' n'onho' nin condui ja, yajo' mantyi ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' nquii Tyëhö'. Majo' nanein na tonnon ng'e na cota'jn'aanho' ja, mantyi cota'jn'aanho'hin, ndo' cha'vijon na jndë jnty'ia ndëëho'hin.

8 Ndo' tso Felipe nnon Jesús:

—Nnda' ta, quitsi'man' Tye'hö' ndë, yajo' ntjo ya ngiö.

9 T'a Jesús 'ndyo juu:

—'U' Felipe, jndë tijndye xuee na m'an yo 'o', ¿Aa manin jo' tyi'cüajnan' ja? Juu ts'an na jndë jndyiaa' ja, mantyi jndë jndyiaa' juu nquii tyëhö'. ¿Ndu na tsu': Quitsi'man' tye'hö' ndë?

10 ¿Aa tyi'cantyja tson' na jndyoyu condui ja yo tyëhö', ndo' jndyoyu conduihin yo ja? Majoo jñ'oon na matsinën ndëëho', chito cha'xjen na mavaa' ts'ön ncö na matsinënhan'. Nquii Tyëhö' na ninnquii'chen m'aan jon yo ja, nquii jon its'aa jon ts'ian 'naan' jon yo ntyja njan.

11 Ng'e na nnda', cantyja n'onho' na ninncüii condui ja yo Tyëhö', ndo' ninncüii conduihin yo ja. Xe na aa ndicantyja n'onho' na nnda', majo' ncyaho' na ngantyja n'onho' ja xeng'e ntyja 'naan joo ts'ian na mats'a.

12 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juu ja, maninjoo ts'ian na mats'a, jo' nts'aa juu. Ata njonntyichen ts'ian na nts'aa juu, ng'e jö na m'an Tyëhö'.

13 Ndo' minninchen jñ'oon na ngitanho' nnon Tyëhö' yo xuë, jo' na ninncyahan' cha' cüit'maan'hin ntyja njan na condui ja jnda jon.

14 Tsoñ'en na ngitanho' yo xuë, ninncyahan' ng'e na m'anho' ntyja njan.

Itso Jesús na ninncyaa jon Espíritu Santo quii' n'on nn'an na vantyja n'onhan jon

15 "Xe na aa vengioho' ja, yajo' quita'nguee'ho' jñ'oon njan na ico'xenhan' 'o'.

16 Ndo' ja ntc'an nnon Tyëhö' na nncyaa jon ncüiichen na ntejndei jon 'o', manquii Espíritu Santo na conduihin jñ'oon na mayuu'. Ninnquii'chen nc'oon jon yoho'.

17 Nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnangue, je'quindëë na ncy'onhan cüenta jon ee tyi'cojnty'iahin jon, min tyi'quita'jn'aanhan jon. Majo' 'o' cota'jn'aanho'hin, ee m'aan jon quii' n'onho', ndo' ninnquii'chen nc'oon jon yoho'.

18 "Tyi'je'qui'ndyi 'o' na ntjotoho', majnda' na nndyö nnt'a na m'anho'.

19 Nn'an na tyi'cantyja n'onhan ja, mavaa xjen na nnan'cuee'han ja, ndo' ndë jo' taxe'quijnty'iantyichenhan ja. Majo' 'o' njnty'ia nnda'ho' ja, ee na ngüant'ö xcö. Mang'e jo' mantyi 'o' nnan'xuanho' na tyi'quintycüii na nta'ndo' xco ñuaanho'.

20 Juu xjen'ñeen, vi na jndë tentyjahan', ncüaa' n'onho' na m'an ja yo Tyëhö', ndo' mantyi 'o' m'anho' yo ja, ndo' ja m'an yoho'.

21 Juu tsan na itsue jñ'oon na maco'xën ndo' na itsiquindëë juuhan', tsan'ñeen vi'nchjii juu ja. Mantyi nquii Tyëhö' ntsivi'nchjii jon ts'an na vi'nchjii ja. Ndo' mantyi ja ntsivi'nchji tsan'ñeen, ndo' ntsi'man nnon jon ntyja njan.

22 Yajo' itso juu tsan na jndyu Judas, majo' chito Judas Iscariote:

—Nnda' ta, ¿Ndu na xia'ntyi ndë na ntsi'man' ntyja na condui 'u', majo' tyi'je'quitsa'han' ndëë nn'an tsonnangue?

23 Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:

—Juu ts'an na venchjii ja, ntsiquindëë jon jñ'oon na maquën. Ndo' Tyëhö' nc'oon jon na venchjii jon tsan'ñeen ndo' ntsquënőn na m'aan juu na nc'őn yohin.

24 Majo' juu ts'an na tyi'venchjii ja, tyi'nin'cüanguee' tsan'ñeen jñ'oon na mancya. Ee jñ'oon na mancya ndëëho' tsixuanhan' jñ'oon 'ndyo Tyëhö' na t'ua jon ts'ian nnön na jndyö quii' nt'an nn'an, chito jñ'oon 'ndyö ncöhan'.

25 "Matsinën jñ'oonmin ndëëho' viochen xjen na ninm'an yoho'.

26 Majo' ja ntc'an nnon Tyëhö' na quijñon jon Espíritu Santo yoho' na nquii jon ngüañoon' jon 'o'. Ntsi'manntyichen jon ndëëho' jñ'oon na icanhan' na quindyeho'. Ndo' nts'aa jon na ngañjoon' n'onho' tsoñ'en jñ'oon na jndë nintotsjö ndëëho'.

27 "Juu na condui ja na tajñuaan' ts'on ja, ma'ndyihan' na c'oonhan' yoho'. Juuhan' mancya na cy'onho' cüentahan', juuhan' njonntyichen tsixuanhan', chito juu na tajñuaan' ts'on na nan'xuan nn'an tsonnangue. Tyi'nin'ncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho' nin ncüii nnon na ntjonho' min tyi'ntyueho'.

28 Jndë jndyeho' na tsjö ndëëho' na ncjö, majo' nndyö nnt'a na m'anho'. Xe na aa vengioho' ja, yajo' nninncyaahan' na neinho' min na tsjö na jö, ee jö naijon na m'aan Tyëhö'. Jon t'manntyichen conduihin, chintyi ja.

29 Ndo' jñ'oonmin' matsiquindyi ja 'o' vitjachen na ngüentyjahan', cha' vi na jndë tentyjahan', ngantyja n'onho' ja.

30 "Mataviviochen na ntsinën yo 'o', ee nquii juu na ityе'ntjon nn'an tsonnangueva, jndë ndyontyja juu. Majo' ntyja njan ta'nan min'ncüii nnon na nndëë ninjnt'uehin na quit'uiihan' ja.

31 Ee tsoñ'en jñ'oon na ico'xen Tyëhö' ja, mavanc'uëhan'. Ntyja 'naan'han' ncüaa' n'on nn'an tsonnangue na venchji ja jon. Cüa je', quinan'quintyjaho', cja, nnt'ui ntjoohin.

15

Condui Jesús ts'öö ntjon na mayuu'

1 "Ja condui ts'öö ntjon na mayuu', ndo' nquii Tyëhö' conduihin ts'an na vantyjee'han'.

2 Min'cya ro nt'ö juu ts'öö'ñeen na m'aanhan' ntyja njan na tyi'quint'ahan' të, ityjee jonhan', ndo' itscyaa jonhan'. Majo' ncüii cüii nt'ö ts'öö'ñeen na cont'ahan' të, ityjee jon ndëëhan' cha' jndyentyi të quint'ahan'.

3 Joo jñ'oon na jndë tyincya ndëëho', iquen ntju'han' ñuaanho' cha' ya nnt'aho' ts'ian njan.

4 Mang'e jo' quintjotyenho' ntyja njan cha'xjen contjotyen ja ntyja 'naanho'. Ee cha'xjen nt'ö ts'öö, je'quindëë nts'aa nquiihan' të vi na jndë t'ioo'han' yo nquii ts'öö, min 'o' je'quindëë nt'aho' ts'ian na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan' xe na aa tyi'quintjoho' ntyja njan.

5 "Ja condui cha'vijon x'ee ts'öö, ndo' 'o' conduiho' nt'öhan'. Nin ncüiiho' na contjotyenhin ntyja njan, mantyi ntjotyen ja yohin. Ndo' ng'e na nnda', ndëë nt'aho' ts'ian njan. Majo' xe na aa nt'ioo' ts'an ntyja njan, ta'nan ncüii nnon na ndëë nts'aa juu na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'.

6 Ndo' juu ts'an na tyi'quintjotyenhin ntyja njan, ntyque'han' juu cha'xjen na conan'cyaa nn'an nt'ö ts'öö, ndo' jo' cocanhan'. Ndë jo' conan'ncüi nn'an nt'öö'ñeen na ndyionhinhan' nnon chon na nntcohan'.

7 "Xe na aa contjotyenho' ntyja njan ndo' cota'nguee'ho' jñ'oon na mancya, yajo' quitanho' nnon Tyo'ts'on tsoñ'en na nt'ue n'onho' ndo' ninncyaa jonhan'.

8 Ndö vaa na itsit'maan'han' Tyëhö', na nt'aho' jndye nnon na ntyja 'naan' jo' ndit'maan'hin. Na nnt'aho' na nnda', ntsi'manhan' na mayuu' conduiho' nn'an na mac'ën na quinan'jonho' yo juu jñ'oon na mancya.

9 Cha'xjen nquii Tyëhö' venchjii jon ja, mannda' ro venchji jahin. Jo' quintjotyenho' ntyja 'naan' juu na m'an na venchjiho'.

10 Ja matsiquindëë jñ'oon na ico'xen Tyëhö' ja, ndo' contjo ja quii' na venchjii jon ja. Mantyi 'o' ninnquii'chen quita'nguee'ho' jñ'oon na maco'xënho'. Ee na nnt'aho' na nnda', ntjotyenho' ntyja 'naan' juu na venchji 'o'.

11 “Jñ'oonmin' matsinën ndëëho' cha' juu na incyaa Tyo'ts'on na nën rö,
nnan'xuanho'han', ata vantjo'chen ninncyaahan' na neinho' ng'e na cota'nguee'ho'
'nan na matsjö.
12 Ndö ro jñ'oon na maco'xën ja 'o' na quinan'vengioho' ntyjeho' cha'xjen na venchji ja
'o'.
13 Juu tsan na ninncyaa na cue' ntyja 'naan ntyje, t'manntyi tsixuan juu na venchjii juu
tsoñ'en nn'an.
14 'O' conduiho' nn'an na ya jñ'oon yo ja xe na aa cota'nguee'ho' jñ'oon na maco'xënho'.
15 Tyi'quitsjö na 'o' conduiho' moso, ee ts'an na m'aan moso tyi'quintjii juu nin 'nan
itsijnda' nquii tsan na itye'ntjonhin. Nein matsjö na 'o' conduiho' nn'an na ya jñ'oon yo
ja, ee tsoñ'en jñ'oon na jndyi 'ndyo Tyëhö', jndë tsjö nc'ihan' ndëëho'.
16 Chito 'o' jnt'ueho' ja, ncö tji ja 'o' ndo' ma'ua ts'ian ndëëho' na ntsaquint'aho' ncüii
cüii nnon na je'camintyjee' na ndit'maan' nquii Tyëhö' ntyja 'naanhan'. Ee na nnt'aho'
na nnda', nninncyaa jon min'cya ro jñ'oon na ngitanho' nnon jon yo xuë ng'e na vantyja
n'onho' ja.
17 Ndo' ndö vaa jñ'oon na maco'xën 'o': Quinan'vengioho' ntyjeho'.

Jesús yo nn'an cüentaa' jon, tyi'cuee' n'on nn'anhin

18 “Vaa xjen na nque nn'an tsonnangue, tyi'cuee' n'onhanho'. Ya na nnda' vaa, cüaa'
n'onho' na tyuaa'ntyichen t'onhan na tyi'cuee' n'onhan ja, chito ninnqueho'.
19 Xe na aa cotsay'onho' jñ'oon yo nn'an tsonnangue, yajo' nc'onhan na vengiohan 'o'.
Majo' ng'e na tyi'quinan'jonho' yohan, jo' na tyi'cuee' n'onhan 'o', ee ja jndë tji ja 'o' quii'
nt'an nan'ñeen na nan'xuanho' cüentaa' nquii Tyo'ts'on.
20 Cañjoon' n'onho' joo jñ'oon na jndë totsjö ndëëho'. Juu moso tyi't'man conduihin
cha'xjen nquii ts'an na ico'xenhin. Ng'e na conty'e nn'an ja, majo'ntyi nty'ehin 'o'. Ndo'
xe na aa cota'nguee'ho' jñ'oon na mancya, yajo' mantyi nnan'vehan jñ'oon na ninncyaho'
ndëëhan.
21 Ee mancüiixjen nnt'avi' nn'anho' ng'e na conduiho' cüenta. Nnt'ahan na nnda' ng'e na
tyi'quita'jn'aanhan nquii jon na jñon ja quii' nt'anhan.
22 “Xe na ja tyi'quindyö na matsinën ndëëhan, yajo' tyi'je'quitsijnda'han' na nan'xuanhan
jnan tonnon Tyo'ts'on. Majo' neinhin tyi'je'quindëë nnduehan na tyi'quindiohan na aa
conan'tjahan nnon jon.
23 Ee juu tsan na tyi'cuee' ts'on ja, mantyi tyi'cuee' ts'on tsan'ñeen nquii Tyëhö'.
24 Min'ncüii ts'an tyí'cots'aa ts'ian quii' nt'an nn'an cha'xjen joo ts'ian na mats'a. Xe na
aa tacots'ahan', yajo' tyi'je'cüijnda' na conan'tjahan nnon jon. Majo' min na jndë jnty'iahan
ts'ian'ñeen na mats'a ntyjantyi xjen na t'a jahan', mancüiixjen m'anhan na tyi'cuee' n'onhan
ja yo nquii Tyëhö'.
25 Majo' nnda' vaa cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon na jndui na conan'y'onhan na
ico'xen na itsohan': T'on nn'an na tyí'cuee' n'onhan ja min na tacots'a min'ncüii nnon na
ninncyaahan' na cont'ahan na nnda'.
26 “Majo' nquii jon conduihin na ngüañoon' jonho', nquii Espíritu na conduihin na
mayuu', nnan jon na m'aan Tyëhö' na ncüjee' jon na m'anho'. Xjen na nnguë ntcü'ë na
m'an Tyëhö', nc'ua ts'ian na nndyo Espíritu Santo na m'anho'. Ndo' vi na jndë tyjee' jon,
ncüji' jndyoyu jon ntyja njan.
27 Ndo' mantyi 'o' ntyji' jndyoyuho' ntyja njan, ee xjen na t'a ts'ianmin' m'anho' yo ja.

16

1 Itsontyichen Jesús:
—Jndë sinën jñ'oonmin' ndëëho' ntyja njan cha' tyi'ntscyaahan' 'o' na vantyja n'onho'
Tyo'ts'on.
2 Ee nque nn'an judíos, ntji'han 'o' quityquii' nt'aan'on 'naanhan. Ndo' mangüentyja xjen
na min'cya ro ts'an na ntscuee' juu 'o' tsojnaan' na vantyja n'onho' ja, ntsitiuto juu na
itye'ntjon juu nnon Tyo'ts'on na nts'aa juu na nnda'.
3 Nnt'ahan nan'min' ng'e ndicüaa' n'onhan ntyja 'naan' nquii Tyëhö' min ntyja njan.
4 Majo' jndë tsjö jñ'oonmin' ndëëho' cha' ya na ngüentyjahan', ngañjoon' n'onho' na jndë
tsjöhan'.

Ts'ian na its'aa Espíritu Santo

“Tyí'quitsjö jñ'oonmin ndëëho' xjen na t'a ts'ian na chö ng'e na ninm'an yoho'.
5 Majo' nquii jon na jñon jon ja quii' nt'anho', jö ntcü'ë na m'aan jon, ndo' min'ncüiiho'
tacota'xee'ho' yuu vijon jö.
6 Majo' ve' ee na tsjö jñ'oonmin' ndëëho', jo' t'man jndyi itsichjoo'han' n'onho'.

7 Ndo' min na nnda' vaa, majo' jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', mancüiixjen ntejndeihan' 'o' na ncjö. Ee xe na aa tyi'ncjö, nquii jon na ngüañoon' jon 'o' tyi'xe'cüjee' jon. Ndo' na ncjö, nc'ua ts'ian nnon jon na quindyo jon na m'anho'.
8 Ndo' vi na jndë tyjee' jon, joo nn'an na conan'tjahan, nts'aa jon na ngioo' n'onhan yo nquii jon, yo na quint'ahan 'nan na chuhan' ndo' mantyi yo na ntco'xen Tyo'ts'onhan tsojnaan' na conan'tjahan nnon jon.
9 Joo nn'an na tyi'nin'cantyja n'onhan ja, nquii Espíritu Santo nts'aa jon na ngioo' n'onhan na conduihan nn'an jnan.
10 Mantyi nts'aa jon na ngioo' n'on nn'an tsonnangue na quint'ahan 'nan na jndyoyu ng'e na jö ntcü'ë na m'aan Tyëhö', ndo' taxe'quijnty'iantyichenhan ja.
11 Nts'aa jon na ngioo' n'on nn'an na mayuu' na ntco'xen Tyo'ts'onhan tsojnaan' na tonan'tjahan nnon jon ee na jndë tco'xen jon nquii yutyia na conintque quii' n'on nn'an tsonnangue.
12 "Min jndyechen jñ'oon na nin'quitsinën ndëëho', majo' ndiquindëë ncüaa' n'onho'han' nanein.
13 Majo' nquii Espíritu na conduihin na mayuu', juu xjen na ncüjee' jon, ngotsi'manntyichen jon ndëëho' tsoñ'en jñ'oon na conduihan' na mayuu'. Tyi'xe'quitsinin jon ntyja nchu vaa tsixuan nquii jon, xia'ntyi ntsinin jon ntyja 'naan' ncüii cüii jñ'oon na indyii jon na itsinin nquii Tyo'ts'on. Ndo' ntsi'man jon ndëëho' 'nan na ndëcya nndui.
14 Ntsit'maan' jon ja ee tsoñ'en jñ'oon na nin'quitsiquindyi ja 'o' ncy'oon jon cüentahan', ndo' jñ'oon'ñeen ntsi'man jonhan' ndëëho'.
15 Tsoñ'en na tsixuanhan' cüentaa' nquii Tyëhö', macüentahan'. Ng'e jo' na tsjö na nquii Espíritu Santo ncy'oon jon cüenta jñ'oon na nin'quitsiquindyiho' ndo' na ntsi'man jonhan' ndëëho'.
16 "Taviviochen vi nc'ön yoho' ndo' ndë jo' taje'quijnty'iantyichenho' ja. Ndo' ya ndëcya, chjovi' xjen, vi njnty'ia nnda'ho' ja, ng'e jö na m'aan Tyëhö'.

Juu na itsichjoo'han' n'onho' ntscüequenhan' na nc'onho' na neinho'

17 Jndë na sinin jon jñ'oonmin', vendye já na tqueen' jon na quitsay'ŏn jñ'oon yohin, jnduĕ ndëë ntyjĕ:
—¿Nin 'nan nin'quitsiquindyi jñ'oonva' na itso jon ndëë: Taviviochen vi nc'ön yoho', ndo' ya ndë taje'quijnty'iantyichenho' ja? Ndo' ya jndëcya, chjovi' xjen vi njnty'ia nnda'ho' ja? Ndo' mantyi na itso jon: Ng'e na ncjö na m'aan Tyëhö'.
18 Jnduëntyëchĕn: "¿Nin nin'quitsi'man jñ'oonva' na itso jon na chjovi' xjen? Ndicüaa' nn'ön ntyja 'naan'han'."
19 Ndo' Jesús, taa' ts'on jon na nin'quita'x'ëntyëchĕn jñ'oon'ñeen nnon jon. Jo' tso jon:
—¿Aa cota'xee'ho' ndëë ntyjeho' ntyja 'naan' jñ'oonmin' na tsjö na taviviochen vi na nc'önntyë yoho', ndo' ndë jo' taxe'quijnty'iantyichen 'o' ja, ndo' ndëcya na chjovi' xjen, yajo' njnty'ia nnda'ho' ja?
20 Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', nque nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnangue nc'onhan na nein jndyihan na njnty'iahan 'nan na ngenön. Majo' juuhan' nnts'aahan' na nndyuee jndyiho'. Majo' juu na itsichjoo'han' n'onho', ntscüaquenhan' na nc'onho' na neinho'.
21 Ncüii tsanscu, iquiihan'hin xjen na mandyo ntsingui jon, ng'e jndë tentyja xjen. Majo' vi na jndë tui yujnt'a, cotsuu' tycya ts'on jon na tquiihan'hin ee m'aan jon na neiin' jon na jndë tui jnda jon.
22 Mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naanho'. Nein m'anho' na chjoo' n'onho' na matsjö na ncjö, majo' ninncyaahan' na neinho' ya na njnty'ia nnda'ho' ja. Ndo' juu xjen'ñeen juu na neinho', ta'nan ts'an na nndëë ntyjeehan'.
23 "Juu xee'ñeen taxe'canhan' na nta'xee'ntyichenho' jñ'oon nnön. Jñ'oon na mayuu' matsjö ndëëho', tsoñ'en na ngitanho' nnon Tyëhö' yo xuë ng'e na vantyja n'onho' ja, jo' na ninncyaa jon na ncy'onho' cüentahan'.
24 Ata xjen nein ta'nan tcanhan' na ninjnt'ueho' xuë na ngitanho' jñ'oon nnon tyëhö'. Nein cüijnt'ueho' xuë na ngitanho' nnon jon cha' ncy'onho' cüenta 'nan na cotanho'. Ng'e na nnda', nts'aahan' na nein jndyiho'.

Juu na tsixuan tsonnangue, jndë tantjönhan'

25 "Joo jñ'oonmin' na jndë sinën ndëëho', tyi'quitsinën nc'ihan'. Majo' mangüentyja xjen na taje'quitsinën na nnda', ee ntsinën jñ'oon jndyoyu ndëëho' ntyja 'naan' nquii Tyëhö'.
26 Ndo' vi na jndë m'an nnt'a na m'aan Tyëhö' yajo' ngitanho' jñ'oon nnon jon yo xuë cha' ntyja 'naanhan' ndit'maan' ja. Yajo' min tyi'xe'canhan' na ja ntc'an nnon jon.
27 Ee nquiintyi jon venchjii jon 'o' ng'e vengioho' ja, ndo' jndë vantyja n'onho' na jnan na m'aan jon.

28 Ja jnan na m'aan jon, tyjë tsonnangueva, ndo' nein ma'ndyihan' na ncjö ntcü'ë na
m'aan jon.
29 Yajo' já nn'an na tqueen' jon na quinan'jŏn yohin, jnduĕ nnon jon:
—Nein tavimatsinin' jñ'oon na tyi'quitso nquii'han', matsinin' jndyoyu'.
30 Ndo' nanein covaa' n'ŏn na tsoñ'en ntyji', min tyi'canhan' na nta'x'ëntyĕ jñ'oon nnon'.
Ng'e jo' vantyja n'ŏn na mayuu' jnan' na m'aan nquii Tyo'ts'on.
31 Yajo' t'a Jesús jndyuĕ:
—Nein its'aahan' ngioho' na vantyja n'onho' ja.
32 Majo' ngüentyja xjen, ndo' nein jndë ventyjahan' na ntycyaho' na m'anho' yo ja. Ncüii
cüiiho' nc'oho' v'aaho', n'ndyeho' ja na ninncö. Majo' tanin, ee chito ninncö m'an, nquii
Tyëhö' m'aan jon yo ja.
33 Jndë sinën jñ'oonmin' ndëëho' cha' ntyja njan, juu na tajñuaan' ts'on m'an ja,
nnan'xuanho'han'. Ninnquii'chen ngenonho' navi' na m'anho' tsonnangue, majo'
tyi'ndyueho' ee ja jndë tantjŏn juu yutyia na ico'xen juu nn'an tsonnangue.

17

Nn'an na tqueen' Jesús, ican jon na quitejndei Tyo'ts'onhan

1 Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin' ndë, jndondë jon quiñoon'ndue. Itso jon:
—Tye', jndë tentyja xjen na ndui tsoñ'en 'nan na tijnda' ntyja njan. Nanein quitsit'man'
ja na condui ja jnda', cha' mantyi ja na condui jnda' ndit'maan' 'u' ntyja njan.
2 Ee ninncö jndë tquen' na conintque ja ndëë tsoñ'en nn'an cha' ncüii cüii ts'an na
mancya' nt'ö nndëë ninncya na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.
3 Ee ndö vaa na ntsixuan ts'an na tyi'jon quintycüii na vando' ñuaan' juu, na cüaa' ts'on
tsan'ñeen na ninncu' condui 'u' Tyo'ts'on na mayuu', ndo' ja condui Cristo na jñon' ja quii'
nt'an nn'an tsonnangue.
4 "Xjen na t'a juu ts'ian 'nan', matsit'maan' 'u' tondëë nn'an tsonnangue. Ndo' jndë
siquindëë juu ts'ian na t'ion' ja na cü'iö cüentahan.
5 Ndo' nanein Tye', quitsit'man' ja cha'xjen na covit'maan' 'u' naijon na m'an', na
ninncüiixjen matsixuan ja yo 'u' vitjachen na nguaa tsonnangue.
6 "Joo nn'an na tyincya' nt'ö, ja jndë si'man ndëëhin ntyja 'nan'. Tom'anhan
cüenta' ndo' tyincya'han na conduihan cüenta ja. Conan'vehan jñ'oon naya 'nan' ndo'
cota'nguee'hinhan'.
7 Ndo' nanein, covaa' n'onhan na tsoñ'en na tyincya' na mats'a, ninncu' tyincya' na
matsixuanhan'.
8 Joo jñ'oon na tsu' nnön, jndë tyincyahan' ndëëhan, ndo' jndë ty'onhan cüentahan'. Covaa'
n'onhan na mayuu' na jnan na m'an', ndo' vantyja n'onhan na 'u' t'ua' ts'ian nnön na jndyö
quii' nt'an nn'an.
9 "Ntyja 'naan joohan mac'an vi naya'ñeen nnon', chito ntyja 'naan nn'an tsonnangue.
Quitejndei' joo nanmin' na jndë tyincya'han nt'ö ee conan'xuanhan cüenta'.
10 Tsoñ'en joohan na nan'xuanhan cüenta, mantyi conan'xuanhan cüenta'. Ndo' joohan
na nan'xuanhan cüenta', mantyi conan'xuanhan cüenta. Ndo' vandit'maan' ja ntyja
'naanhan.
11 "Nein taxe'c'önntyëchën quii' nt'an nn'an tsonnangue, ee jö ntcü'ë na m'an', majo' joo
nanmin' contjohin. 'U' Tye' na ñuan nquii' condui 'u', joo nanmin' na jndë tyincya'han nt'ö,
mac'an vi naya'ñeen nnon' ntyja 'naanhan na quen' cüentahan yo juu najndei na matsixuan'
cha' nts'aahan' ninncüii nnan'xuanhan cha'xjen ninncüii condui jaa.
12 Nque nn'an na jndë tyincya' nt'ö, xjen na tom'an quii' nt'anhan, toquën cüentahan yo
juu najndei na matsixuan'. Ndo' xia'ntyi nquii tsan na itsixuan na ngitsu, tsuhin, tanin
ncüiichen joohan na tsu. Nnda' tui cha' juu jñ'on' na jndui, quitsiquindëhan'.
13 "Majo' nein mavaa xjen na ncjö ntcü'ë na m'an'. Ndo' matsinën jñ'oonmin viochen
xjen na ninvaa m'an tsonnangue cha' juu na condui na nën, ntsiquindëhan' juuhan' quii'
n'on nanmin'.
14 Jndë tyincya jñ'oon naya 'nan' ndëëhan, majo' nn'an tsonnangue tyi'cuee' n'onhin
nan'ñeen. Nnda' vaa ng'e tyi'quinan'xuanhan ntyja 'naan'han'.
15 Chito mac'an nnon' na cüji' joohan qui'nt'an nn'an tsonnangue, majo' quitsiquindya'
joohan nin 'nan na nin'quits'aa juu yutyia yohan.
16 Juu na tsixuan tsonnangue, tavicotsam'anhin tyquii'han' cha'xjen min ncö tyi'jö m'an
ntyja 'naan'han'.
17 Juu jñ'on' conduihan' na mayuu'. Mac'an nnon' na quitsiji'ua'han yo maninjuuntyi
jñ'oon'ñeen. Juu jñ'oon naya 'nan' conduihan' na mayuu'han'.

18 Ndo' cha'xjen na jñon' nnön na jndyö tsonnangue, mantyi ma'ua ja ts'ian ndëëhan na
coquitji' jndyoyuhan ntyja 'nan' ndëë nn'an tsonnangue.
19 Maquën ncö na ji'ua condui ja ntyja 'naanhan cha' ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu',
ntquenhan'hin na ji'ua conduihan.
20 “Ndo' chito xia'ntyi ntyja 'naan nanmin' na mac'an vi naya nnon'. Mantyi mac'an na
quitejndei' nque nn'an na xejnda ngantyja n'onhan ja yo jñ'oon na ntji' jndyoyu nanmin',
21 Cha na ninncüii nan'xuanhan, cha'xjen 'u' Tye' ninncüii condui 'u' yo ja, ndo' ja
ninncüii condui ja yo 'u', ee na nndui na nnda', mantyi joohan nndëë nnan'xuanhan na
ninncüii conduihan yo jaa. Ndo' vi na jndë na condui na nnda', yajo' joo nn'an tsonnangue
ngantyja n'onhan na ncu' jñon' ja nquii' nt'an nn'an tsonnangue.
22 Ntyja na tyincya' na tsiquinjonhan' ja, mantyi jndë tyincya na nan'xuanhan juuhan'
cha' na ninncüii nnan'xuanhan cha'xjen jaa ninncüii condui jaa.
23 Ja m'an yohan, ndo' 'u' m'an' yo ja. Mannda' vaa nts'aahan' na ninncüii conduihan.
Ndo' na nnda', ncüaa' n'on nn'an na ncu' jñon' ja ndo' na venchji' joohan cha'xjen na ventyji'
ja.
24 “'U' Tye', nque nn'an na mancya' nt'ö, nt'ue ts'ön na ninncya' na nc'onhan naijon
na m'an, cha' nndëë nty'ia ndëëhan juu na itsiquinjonhan' ja. Ng'e vitjachen na tquen'
tsonnangue, 'u' vi'ntyji' ja.
25 'U' Tye' na jndyoyu condui 'u', nn'an tsonnangue tyi'ndicüaa' n'onhan ntyja 'nan', majo'
ja mavajn'an 'u' ndo' nanmin' na cotsay'onhan yo jñ'oon na mancya', covaa' n'onhan na
ncu' jñon' ja quii' nt'anhan.
26 Jndë si'man ntyja 'nan' ndëëhan, ndo' ntsi'manntyëchën ndëëhan cha' juu na venchji'
ja, mantyi nc'oonhan' quii' n'onhan. Ntyja 'naan' juuhan' mantyi ja nc'ön quii' n'onhan.”

18

Coy'on sondaro Jesús navi'
(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

1 Vi na jndë sinin Jesús jñ'oonmin' nnon Tyo'ts'on, mana jndui' jon naijon na tom'aan
jon yo já nn'an na t'man jon na quitsay'ön jñ'oon yohin. Tet'iö tsjo' Cedrón. Squë ncüii joo
naijon min ntjon, jo' santyjá na tëquee' jon jo'.
2 Ndo' mantyi juu ntyjë Judas, tsan na tyincyaa cüenta jon, ntyjii juu yuujon vaa
ntjon'ñeen ee jndye jnda totsá jo' yo Jesús.
3 Juu Judas'ñeen, ty'oon juu cüenta ncüii tmaan' sondaro yo vendye nannt'ei 'naan ntyee
na conintque, ndo' yo nn'an tmaan' fariseos. Tachu juu nan'ñeen jo'. Tyechohan lámpara
na covixuee chon yo chon ntca quindu yo nt'ö ts'ian tyia'.
4 Ndo' Jesús, ntyjii jnda' jon tsoñ'en na mavaa xjen na ngenon jon, mang'e jo' jndui' jon,
taquitjonhin nan'ñeen. Taxee' jon ndëëhan, tso jon:
—¿Nin ts'an cojnt'ueho'?
5 T'a nan'ñeen, jnduehan:
—Já cojnt'uë Jesús, tsan na jnan Nazaret.
Tso jon:
—Maja ndö.
Ndo' mantyi juu ntyjë Judas na tyincyaa juu cüentahin, ñ'enhin yo nan'ñeen.
6 Ndo' juu xjen na tso Jesús: “Maja ndö”, quintyjachen sanon tonquen'han, tycyaahan
tyuaa.
7 Ndo' taxee' nnda' Jesús ndëëhan:
—¿Nin nquii ts'an cojnt'ueho'?
T'a nnda'han 'ndyo jon:
—Juu Jesús tsan na jnan Nazaret.
8 T'a nnda' Jesús jndyuehan:
—Jndë tsjö na maja ndö. Yajo' xe na aa ja cojnt'ueho', qui'ndyeho' na chi nc'o nanmin.
9 Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon'ñeen na tso jon xjen na sinin jon nnon tye jon.
Ee tso jon: “Tacotsiquitsu min'ncüii joo nn'an na tyincya' nt'ö.”
10 Juu xjen na nnda' t'a Jesús, juu Simón Pedro, tji' jon xjo na y'oon jon. Ndo' juu tsan na
jndyu Malco, tyjee jon tsö'nqui tsan'ñeen ntyjaya. Juu Malco'ñeen ityentjon juu nnon nquii
tyee na conintque ndëë nn'an judíos.
11 Ndo' na nnda' s'aa Pedro, tso Jesús nnon jon:
—Quityion' ntcüe' juu xjo' quii' tjanvaa'han'. ¿Aa matsitiu' na tyi'quichuhan' na ngenön
navi' t'man na sijnda' Tyëhö' na quitjön?

Tyey'onhan Jesús na m'aan tyee na conintque
(Mt 26:57-58; Mr 14:53-54; Lc 22:54)

12 Ndo' nque sondaro'ñeen yo capitán na conintque ndëëhan yo nin'nannt'ei 'naan ntyee
na conintque ndëë nn'an judíos, t'uehan Jesús, jnan'tyenhan jon.
13 Ndo' tyey'on jndyeehan jon na m'aan nquii Anás, xeen' juu tyee na jndyu Caifás na juu
chu'ñeen conintquehin ndëë tsoñ'en ntyee.
14 Manquiintyi Caifás'ñeen siqui'maan' jon nn'an judíos na yantyichen na cue' ncüii ts'an
cüenta tsoñ'en ntyjehan.

Icüji Pedro ntyja 'naan' Jesús
(Mt 26:69-70; Mr 14:66-68; Lc 22:55-57)

15 Ve já, nquii Simón Pedro yo ja Juan, santyjá na tonquen' nan'ñeen. Juu tyee na
conintque vajnaan' jon ja. Mang'e jo' tyjëc'ë toch'en vaa' jon xjen na tyey'onhan Jesús jo'.
16 Majo' juu Pedro tacüentyjee' jon 'ndyo teon. Ndo' ng'e juu tyee na conintque, vajnaan'
ya jon ja, jo' jnt'ui ch'en, sinën yo tsanscu na iquen cüenta 'ndyo teon'ñeen. Ndo' tyincyaa
juu jñ'oon na taquee' Pedro ch'een' juu v'aa'ñeen.
17 Yajo' juu tsanscu na iquen cüenta 'ndyo teon'ñeen, itso juu nnon Pedro:
—¿Aa chito 'u' ncüii joo nn'an na tqueen' tsanva' na quitsay'on jñ'oon yohin?
T'a Pedro, itso jon nnon juu:
—Min'chjo chito aa ja.
18 Ndo' joo nn'an na cotyentjon jo', yo vendye nannt'ei 'naan nn'an judíos na co-
tye'ntjonhan vats'on t'man, jndë jnan'cü'ahan ñon. Minntyjee' nan'ñeen na cot'onhan chon
ee tein jndyi. Ndo' mantyi nquii Pedro, majo' minntyjee' jon quii' nt'anhan na toon' jon
chon.

Vajndo tyee na conintque Jesús
(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64; Lc 22:66-71)

19 Juu tyee'ñeen na conintque ndëë ntyee, ta' jon na taxee' jon nnon Jesús nin já nn'an na
tqueen' jon na quitsay'ŏn jñ'oon yohin, ndo' mantyi ntyja 'naan' juu jñ'oon na toninncyaa
jon.
20 Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:
—Tacotsinën ndëë nn'an na ve' vanty'iuu'. Totsi'man ndëë ntyjëëhë nn'an judíos quii'
nt'aan'on 'naanhan yo vats'on t'man naijon na covatjonhan. Tyí'cotsinën jñ'oon na ve'
cüanntyi ts'an na ndyii.
21 Ng'e na nnda', ¿ndu na mavaxee' nnön? Nque nn'an na jndë jndye jñ'oon na toninncya,
ndëë joohan cuaxe' nchu vaa jñ'oon na totsjö. Nan'ñeen ngio jnda'han jñ'oon na totsi'man.
22 Ndo' vi na jndë tso Jesús jñ'oonva', ncüii tsanjnt'ei na conintque na ityentjon juu ndëë
ntyee na m'an vats'on t'man, tyincyaa juu ncüii nda'chcya 'ndyo jon. Tso juu nnon jon:
—¿Aa nnda' vaa ncü'a' 'ndyo nquii jon na conintque ndëë ntyee cüenta jaa?
23 T'a Jesús, itso jon:
—Juu jñ'oon na tsjö, xe na aa tyiahan', cüji' jndyoyu' ntyja 'naan'han'. Majo' xe matsinën
cha'xjen na chuhan', yajo' ¿Ndu macüja' ja?
24 Ndë jo' ninvaa tyen Jesús, scüanon Anás'ñeenhin nt'ö Caifás, tyee na conintque ndëë
nn'an judíos.

Icüji nnda' Pedro ntyja 'naan' Jesús
(Mt 26:71-75; Mr 14:69-72; Lc 22:58-62)

25 Ndo' viochen xjen na minntyjee' Pedro na itoon' jon chon, nn'an na m'an jo', taxee'han
nnon jon:
—¿Aa chito ma'u' ncüii nque nn'an na cotsay'on jñ'oon yo Jesús?
Majo' tjihin, itso jon:
—Min'chjo chito aa ja.
26 Ndo' jo' m'aan ncüii ts'an na ityentjon juu nnon nquii tyee na conintque. Mann'an
chuu'hin yo juu tsan na tyjee Pedro tsö'nqui. Itso tsan'ñeen nnon Pedro:
—¿Aa chi ma'u' na jnty'ia na m'an' yo Jesús quityquii' juu ntjon'ñeen?
27 Majo' tji nnda' Pedro, ndo' ninñoon' sixuaa quil'ö.

Tyincya nn'an judíos Jesús nt'ö Pilato
(Mt 27:1-2, 11-14; Mr 15:1-5; Lc 23:1-5)

28 Yajo' nn'an judíos'ñeen jndui'han vaa' Caifás, tyey'onhan Jesús, squehan vats'ian naijon
m'aan gobernado yo sondaro 'naan' jon. Xjen'ñeen ninvaa vitsjoonhan'. Majo' ta'nan
tyeque'han jo', ee xe na aa ntsaque'han, juu na tyi'ji'ua na nan'xuan nan'ñeen, ncü'ahan'
joohan ndo' tsojnaan' jo', taje'ncyaahan' na nnan'jonhan na ntcüa'han quitsman chjo yo
ntyjehan nn'an judíos.
29 Ng'e na nnda', nquii Pilato jndui' jon quii' v'aa'ñeen, tatsinin jon ndëëhan. Taxee' jon:
—¿Nin jnaan' tsanva' na ndyoquitquenho' nnön?

30 T'ahan, jnduehan nnon jon:
—Xe'quindyoy'önhin na m'an' xe na aa ts'an ya ts'anhin.
31 Yajo' tso Pilato ndëë joo judíos'ñeen:
—Quitsay'on nqueho' juu. Quitoxenho' jnaan' juu yo ntyja 'naan' juu ntji na co-nan'y'onho' na ico'xenhan'.
Majo' t'a nan'ñeen 'ndyo jon:
—Ta'nan najndei nan'xuán na nnan'cuë' ts'an.
32 Nnda' tui cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon na sinin Jesús na si'man jon nin ncüii nnon na ngue' jon.
33 Ndo' ya na jndyii Pilato na nnda', tëquee' nnda' jon quii vats'ian 'naan' jon. Ndo' taxee' jon nnon Jesús:
—'U' je', ¿Aa 'u' nquii tsan na taquintyja t'man conduihin na ntco'xen' nty'iu' nn'an judíos?
34 T'a Jesús:
—Juu jñ'oon na mavaxe', ¿Aa matsu'han' ng'e na mavaa' nquii tson'? Ndo' ¿Aa m'aan nin juu na tso nnon' na jo' condui ja?
35 T'a Pilato 'ndyo Jesús:
—Ja aa ve' ts'an judío condui ja ntyji'. Nque nn'an ndyuaa na m'anho' yo joo nn'an na conintque ndëë ntyee cüentaho', joohan tyincyahan cüenta 'u' nt'ö. ¿Nin nquii 'nan sa'?
36 T'a Jesús:
—Juu na condui ja na maco'xën, tyi'c'oonhan' ntyja 'naan' tsonnangue. Xe na aa ntyja 'naan' tsonnangueva maco'xën, yajo' joo nn'an na cotsay'on jñ'oon yo ja, nt'ahan tyia' cha' na tyi'ninncyaa ts'an cüenta ja nduee ntyjë nn'an judíos, majo' juu na condui ja na maco'xën, tyi'tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangue.
37 Ndo' tso Pilato nnon Jesús:
—¿Aa ncu' condui ts'an na taquintyja t'man na maco'xen' nn'an?
T'a Jesús 'ndyo jon:
—Mancüiixjen majo' condui ja. Ng'e jo' tui ja na jndyö tsonnangue cha' ncüji' jndyoyu ntyja 'naan' juu jñ'oon na conduihan' mayuu'. Ncüii cüii ts'an na itsijonhin yo jñ'oon'ñeen, indyii tsan'ñeen jñ'oon na mancya.
38 Ndo' t'a Pilato, tso jon nnon Jesús:
—Juu na matsu' na conduihan' jñ'oon na mayuu', je'cüaa' ts'on ts'an nin 'nan nin'quitsiquindyihan'.
Ndo' vi na jndë tso Pilato na nnda', jndui' nnda' jon tondëë nn'an judíos'ñeen. Itso jon ndëëhan:
—Ta'nan jnaan' tsanva'.

Tijnda'tyen na cue' Jesús
(Mt 27:15-31; Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

39 Majo' 'o' nn'an judíos, nguee na cotquiiho' quitsman chjo, vaa costumbre quii' nt'anho' na quitsiquindya ja ncüii ts'an na m'aan navi' na ninncyahin ndueeho'. Yajo' juu tsan na taquintyja t'man conduihin na co'xen juuho', ¿Aa nt'ue n'onho' na quitsiquindyahin?
40 Ndo' joo nan'ñeen, jnan'xuaahan, jnduehan:
—Chito tsanva' ntsiquindya'. Quitsiquindya' Barrabás.
Nnda' vaa jñ'oon na tan nan'ñeen. Ndo' juu Barrabás'ñeen, tsanch'ueehin.

19

1 Yajo' t'ua Pilato ts'ian na quitja' sondaro Jesús.
2 Ndo' nque sondaro'ñeen je', jnan'yahan tseineon, jndë jo' tyionhinhan' xquen Jesús, ndo' jnan'cüehan ncüii ndiaatcohin colo venton, cha' vaa ndiaa cocüe nn'an na tëquintyja na coto'xen.
3 Ndë jo' jnan'ndyoo'han nnon jon. Ve' toncohan, jnduehan:
—'U' na co'xen' joo nn'an judíos, vaa t'man condui 'u'.
Ndo' totuein'han nda' 'ndyo jon.
4 Yajo' jndui' nnda' Pilato tondëë nn'an judíos'ñeen. Itso jon:
—Quijnty'iaho', macüji'hin ch'en tondëëho' cha' cüaa' ya n'onho' na min'ncüii jnan na tatijnda' ntyja 'naan' juu.
5 Xjen'ñeen jndui' Jesús tondëëhan na ñjon juu tseineon'ñeen xquen jon, ndo' cüe jon ndiaatco colo venton. Tso Pilato ndëëhan:
—Quijnty'iaho', ndö juu.
6 Ndo' joo ntyee na conintque yo nannt'ei 'naanhan, xjen na jnty'iahin Jesús, tye' jnan'xuaahan:
—Quit'ion'hin tsonjn'aan, quit'ion'hin tsonjn'aan.

T'a Pilato jndyuehan:

—Nqueho' cy'onho' cüentahin ndo' quit'ionho'hin tsonjn'aan ee ja chen chen jndë tajndöhin ndo' min'ncüii jnan tyi'tsixuan juu.

7 Majo' joo nn'an judíos'ñeen, t'a nnda'han, jnduehan:

—Min ntji na conan'y'ŏn na ico'xenhan', ndo' ntyja 'naan'han' tsixuan juu na cue' juu ee its'aa nquii juu na conduihin jnda Tyo'ts'on.

8 Ndo' juu Pilato, vi na jndë jndyii jon jñ'oonva', sity'uehan'hin.

9 Taquee' nnda' jon vats'ian 'naan' jon. Jo' taxee' nnda' jon nnon Jesús:

—'U' ¿Yuu jon jnan'?

Majo' min'ncüii jñ'oon tyí'cü'a Jesús.

10 Ndo' tso Pilato nnon jon:

—¿Ndu na tyi'cü'a' 'ndyö? Ja vaa najndö na ntsiquindya 'u', ndo' na aa nt'iön 'u' tsonjn'aan.

11 Ndo' jo' t'a Jesús:

—Xe chito nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vaa najndu', min'ncüii nnon 'nan je'quindëë ntsa' yo ja. Ng'e jo' juu tsan na tyincyaa ja nt'ö', t'manntyichen jnan tsixuan juu, chichen jnan na tsixuan' ncu'.

12 Ndo' vi na jndë jndyii Pilato jñ'oonva', sichon jon na nin'quitsiquindyaa jon Jesús. Majo' nque nn'an na conintque ndëë nn'an judíos jnan'xuaahan, jnduehan:

—Xe na aa ntsiquindya' tsanva', tyi'ya jñ'oon 'u' yo César, nquii tsanm'aants'ian t'man. Ee min'cya ro ts'an na nin'c'oon juu ts'ian na taquintyja t'man, vja tsan'ñeen nacjoo' nquii César.

13 Ndo' juu Pilato je', vi na jndë jndyii jon jñ'oonmin', tji' jon Jesús tondëëhan. Jo' tëcjo jon silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon ncüii joo na jndyu Nata Ntjö' yuu naijon na ico'xen jon jñ'oon. Majo' yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos jndyu nata'ñeen Gabata.

14 Juu xuee na tui nan'va', majuu xuee na jaa nn'an judíos conan'jnt'a na ntquë quitsman chjo. 'Nan' vaa tuihan' cha' na yajmin'. Yajo' tso Pilato ndëë nn'an judíos'ñeen:

—Quijnty'iaho', ndö juu ts'an na taquintyja t'man conduihin na co'xen juuho'.

15 Majo' nan'ñeen jnan'xuaahan:

—Quitscue'hin. Quitscue'hin. Quit'ion'hin tsonjn'aan.

Tso Pilato ndëëhan:

—Nquii ts'an na taquintyja t'man conduihin na ico'xen juuho', tyi'quichuhan' na quit'iönhin tsonjn'aan.

Joo ntyee na conintque'ñeen, t'ahan, jnduehan:

—Aa já ta'nan ncüiichen ts'an na conint'man tondë na co'xen jon já, xia'ntyi nquii César.

16 Ndo' vi mats'iañ'en tyincyaa Pilato Jesús nduee nan'ñeen na nt'ionhan jon tsonjn'aan. Ndo' ty'on nan'ñeen cüentahin, tyey'onhan jon.

T'ion sondaro Jesús tsonjn'aan
(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

17 Ndo' juu tsonjn'aan na jñon sondaro Jesús, tay'oon jonhan' ncüii tyo' na jndyu Tsi' Xquents'oo. Majo' yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos jndyuhan' Gólgota.

18 Jo' t'ion sondaro'ñeen jon tsonjn'aan. Ndo' mantyi jo' ncüiichen ve nn'an, t'ionhan nan'ñeen nonjn'aan, ncüii cüii tsan'ñeen na vi ntyjaa' jon, ndo' jon xoncüe ya.

19 Ndo' juu Pilato t'ua jon ts'ian na jndui jñ'oon na t'ionhan xquen juu tsonjn'aan'ñeen. Itso jñ'oon'ñeen: "Ndö Jesús tsan na jnan Nazaret. Juu jon ts'an na taquintyja t'man conduihin na ico'xen jon nn'an judíos."

20 Ndo' jndye nn'an judíos jnan'jn'aanhan juu jñ'oon'ñeen ee yuu naijon t'ion sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan, ndyo 'ndyo tsjoonhan'. Juu jñ'oon'ñeen jnduihan' yo jñ'oon hebreo na conan'nein nn'an judíos, mantyi yo jñ'oon latyen na conan'nein nn'an romanos ndo' yo nin'jñ'oon griego na conan'nein nn'an griegos.

21 Majo' ntyee na conintque cüenta nn'an judíos, tanhan vi naya'ñeen nnon Pilato. Jnduehan:

—Nnda' ta, juu tsanva', tyi'ncüji' na condui t'manhin na ico'xen juu já nn'an judíos. Xia'ntyi cüji': Itso tsanva': "Ja condui t'man na macoxën nn'an judíos."

22 Majo' t'a Pilato jndyuehan, itso jon:

—Jñ'oon na jndë jndui, taje'quitscüejndyöhan'.

23 Ndo' vi na jndë t'ion sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan, yajo' ninnquehan ty'onhan cüenta ncüii cüii ndiaa' jon. Mantyi ty'onhan cüenta juu ndiaatco 'naan' jon na tayuu ñjon'han'.

24 Ndo' jnduehan ndëë ntyjehan:

—Tyi'nan'tiuutöhan', cüa, nc'ö x'iaa' cha' njnty'ia nin ncüii jaa na ndijnoon'han'.

Nnda' vaa jnt'ahan cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio nnon tson Salmos na itsohan': "T'onhan ncüii cüii ndiaa ndëë ntyjehan, ndo' ty'ehan x'iaa' na tantjonhan juu ndiaatco njan." Ndo' jnt'a sondaro'ñeen cha'xjen itsiquindyi jñ'oonva'.

25 Ndo' ngiaa' juu tsonjn'aan na ñoon Jesús, jo' minntyjee' ndyee jon yo tyje ndyee jon, juu María scuu' Cleofas, yo nin'ncüiichen María na jnan tsjoon Magadán.

26 Ndo' mantyi ja na jen venchjii Jesús na tqueen' jon na quitsijön yo jñ'oon na toninncyaa jon, ventyjë' ja jo'. Vi na jndë jndyiaa' jon na ventyjee' ndyee jon nc'ia, tso jon nnon juu:

—'U' 'ndyo', tsanvahin conduihin jnda'.

27 Jndë jo' tso Jesús nnön:

—Juu ndyöhö' na m'aan ndö, cyon' cüentahin cha'vijon na conduihin 'ndyo' ncu'.

Ndo' majuu xjen'ñeen ty'ön cüenta ndyee jon, tyjëy'önhin v'a. Totixë'hin cha'vijon na conduihin ndyö ncö.

Ntyja na tue' Jesús
(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

28 Ndo' vi na jndë tui na nnda', ntyjii Jesús na tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë tondui ntyja 'naan' jon, jndë siquindëhan' joohan'. Yajo' itso jon:

—Nin'c'ua ndaa.

29 Ndo' jo' ijon vaa ncüii xuaa na ñjon vinon të. Yajo' joo sondaro'ñeen tuehan ncüii 'nan na nchja' quii' vinon'ñeen. Ndë jo' tyiohinhan' nnon ncüii ts'oon hisopo, ndë jo' t'ionhinhan' 'ndyo Jesús.

30 Ndo' vi na jndë tuee'han' 'ndyo jon, tso jon:

—Tsoñ'en ntyja njan, jndë siquindëñ'enhan' joohan'.

Ndë jo' scongio jon xquen jon, tue' jon.

Ntyja na iscjo sondaro tsi'ntsquee' Jesús

31 Xee na ngita' nn'an judíos nguee pascua'ñeen xjen na t'ion sondaro'ñeen Jesús tsonjn'aan. Majo' joo nn'an na condui nantque ndëë nn'an judíos, tyi'quint'ue n'onhan na joo ndye nan'ñeen nñoonhan nonjn'aan juu xee na cota'jndyeehan, ee juu xuee'ñeen xee na conan'cuee'han quitsman chjo na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ng'e jo', tyequitanhan nnon Pilato na c'ua jon ts'ian na quiton ndi'ng'e nan'ñeen cha' cje cüjehan, ndo' cha' cjechen na nnan'cyaahan nan'ñeen nonjn'aan.

32 Ndo' sondaro'ñeen tyequitonhan ndi'ng'ee tsan navejndyee na ñoon juu tsonjn'aan na ventyjee' ngiaa' Jesús, ndo' majo'ntyi jnt'ahan yo ncüiichen tsan'ñeen.

33 Majo' xjen na squehan tsonjn'aan na ñoon nquii Jesús, jnty'iahan na jndë tue' jon. Ta'nan tonhan ndi'ng'ee jon.

34 Majo' min na nnda', ncüii sondaro'ñeen tuii juu lantsa tsi'ntsquee' Jesús, jo' ninñoon' jndui' neon' yo ndaa.

35 Ja Juan jnty'ia nnön na tui na nnda, ndo' macüji' jndyoyu ntyja 'naan' jo'. Ndo' covaa' n'onho' na matsinën jñ'oon na mayuu' cha' mantyi ndëë ngantyja n'onho' Tyo'ts'on.

36 Ee tui nan'min' cha' quitsiquindëhan' juu jñ'oon' jon na jndui tivio nnon tson Salmos na itsohan': "Min'ncüii tsii' jon tyi'xe'quiton nn'anhan'."

37 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Ve'to njnty'ia jndyi nn'an nquii jon na jnan'cjohan tsi'ntsquee'."

Tanty'iu Jesús
(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

38 Jndë na tui nanmin', juu José, tsan tsjoon Arimatea, tëcan jon vi naya'ñeen nnon Pilato na ninncyaa tsan'ñeen si'ts'o 'naan' Jesús nt'ö jon. Juu José'ñeen itsijonhin yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, majo' ve' nty'iu ng'e ncyaa' jon nque ntyje jon nn'an judíos. Ndo' vi na jndë tyincyaa Pilato jñ'oon, jo' tja José, tëcy'oon jon si'ts'o 'naan' Jesús.

39 Ndo' mantyi juu Nicodemo, tsan na tja na m'aan ta Jesús ncüii tijaan'ñeen na nin'quitsinin juu yo jon, xjen na tacy'oon José'ñeen si'ts'o 'naan' Jesús, tay'oon Nicodemo cha'na ntcyu ncho'nqui kilos nchen' na tjon' mirra yo áloes na ntyeehinhan' si'ts'o 'naan' Jesús.

40 Yajo' ty'onhan cüenta tsoJesús, tyeehan juu nchen' quichi'ñeen ndiaa na jndëhan' yo tsan lino. Ndë jo' jnan'cüetyjohan juu ndiaa'ñeen jon. Ee nnda' vaa costumbre 'naan nn'an judíos na coty'iuhan nt'oo.

41 Naijon yuu na t'ion nn'an Jesús tsonjn'aan, vaa ncüii ntjon. Quityquii'han' vaa ncüii tsi'ts'ua xco na tats'an covanty'iu.

42 Ndo' ng'e na mavaa xjen na ngoque' nn'an judíos xuee saro', ya na cota'jndyeehan, juu tsi'ts'ua'ñeen, jo' tyequityi'han tsoJesús ee juuhan' ndyo vaahan' naijon na t'ion nn'an jon tsonjn'aan.

20

Tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco Jesús
(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

1 Vanco juu xuee nuinco' xee na vejndyee soanan, juu María, tsan tsjoon Magadán, tyjee'non juu na vaa tsi'ts'ua'ñeen. Ndo' jndyiaa' jon na jndë tendyaa' juu tsjö' na të' 'ndyohan'.
2 Yajo' jnannon tsan'ñeen, ja na jen ventyjii Jesús, tja jon naijon na m'an yo juu Simón Pedro. Itso jon ndë:
—Juu si'ts'o 'naan' ta Jesús, jndë tji' nn'anhan' quityquii' tsi'ts'ua, min tyi'quindiŏ yuu jon tquenhan jon.
3 Xjen'ñeen jnt'uí, sá yo Pedro. Squë naijon vaa tsi'ts'ua'ñeen.
4 Ndo' ninncüii sá, jnan'nŏn, majo' jndeintyi jnannön, chichen Pedro. Ng'e jo' ja tuë jndyëë naijon vaa juu tsi'ts'ua'ñeen.
5 Jndondyi, jnty'ia juu ndiaa na jnan'cüetyjo nan'ñeen Jesús, minndyuaahan' quii' tsi'ts'ua'ñeen, majo' tyí'cjöc'ë.
6 Majo' nquii Simón Pedro, vi na jndë tuee' jon na tantyja jon tox'ën, taquee'cya jon quityquii'chenhan'. Ndo' jndyiaa' jon joo ndiaa'ñeen na tovetyjohan' Jesús, minndyuaahan' jo'.
7 Mantyi juu ndiaa na të' xquen Jesús, ntjii jonhan' na tacüetyenhan' yo ndiaa na tovetyjohin, vequityen ndya'han', totye yahan'.
8 Yajo' ja Juan na tuë jndyëë, ncö na matsijön yo ts'ian na t'ion Jesús já, tyjëc'ë tyquii' juu tsi'ts'ua'ñeen. Jnty'ia nnön na nnda' vaa, ndo' juu xjen'ñeen tëntyja ts'ön na vando' xco Jesús.
9 Ee juu xjen'ñeen ninvaa tataa' n'ŏn juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsiquindyihan' na chuhan' na ninncyaa jon na ngüando' xco Jesús.
10 Ndo' ve já jnt'uí na vaa tsi'ts'ua. Santcü'ë v'aa.

Tityincyoo' Jesús nnon María tsan tsjoon Magadán
(Mr 16:9-11)

11 Majo' juu María'ñeen, minntyjee'chen jon ngiaa' tsi'ts'ua'ñeen, na it'ioo jon. Ndo' viochen xjen na it'ioo jon, jndondyi jon na jndyiaa' jon tyquii'han'.
12 Jo' jndyiaa' jon ve ángeles, quichi' jndyi ndiaa cüehan. Ncüii tsan'ñeen vequityen jon tontyja na nint'oon xquen Jesús ndo' cüiichenhin vequityen jon tontyja na nint'oon ng'ee Jesús.
13 Ndo' ta'xee'han nnon María'ñeen:
—'U' tsanscu, ¿Ndu mat'io'?
Tso jon ndëëhan:
—Tyey'on nn'an nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon ja, ndo' min tyi'quintji yuu jon tquenhanhin.
14 Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', yajo' tequen jon, jndyiaa' jon na ventyjee' Jesús jo', majo' tyí'cüajnaan' jon na aa nquii Jesús tsan'ñeen.
15 Yajo' tso Jesús nnon jon:
—'U' tsanscu, ¿Ndu na jen mat'io'? ¿Nin ts'an mant'ue'?
Sijoon' jon Jesús na juu tsan na vantyjee' ntjon'ñeen. Jo' tso jon:
—Nnda' ta, xe na aa 'u' teyon'hin, quitsu' nnön yuu jon tyi'hin, ndo' ncjöy'önhin.
16 Tso Jesús:
—María.
Ndo' vi na jndë jndyii jon na tji' Jesús xuee' jon, yajo' tequen jon. T'a jon yo jñ'oon na conan'nein nn'an judíos, tso jon:
—Rabóni. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' ts'an na tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë ntyje.
17 Tso Jesús nnon jon:
—Tyi'nt'ui'tyen' ja, ee vitjachen na ncjöva na m'aan Tyëhö'. Majo' cja' ntcüe' na quitsiquindyi' joo nn'an na cotsay'on jñ'oon yo ja. Quitsu' ndëëhan na jöva na m'aan Tyëhö' na mantyi conduihin Tyeho'. Jö na m'aan Tyo'ts'on na matsit'man' ja ndo' na conan't'maan'ho'.
18 Ndo' juu María'ñeen, tsan tsjoon Magadán, tja jon, tatsiquindyi jon já nn'an na tqueen' ta Jesús na quitsay'ŏn jñ'oon yohin yo ts'ian na tots'aa jon. Tso María ndë jñ'oon na jndë sinin Jesús yohin ndo' na jndë jndyiaa' nnon juu nquii jon.

Tityincyoo' Jesús ndë já nn'an na totsay'ön jñ'oon yohin
(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

19 Majuu tman xuee nuinco'ñeen, já nn'an na tqueen' Jesús, tëncüi já. Tyen t'ë jndyuent'aa
ve' ng'e na ncyá jndyí nn'an judíos na conintque. Yajo' tyjee'non jon na m'án, ninjonto
tacüentyjee' jon quii' nt'án, tyincyaa jon ts'on já, tso jon:
—Juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin, ncyaa jon na c'oonhan' yoho'.
20 Ndo' vi na jndë tso jon na nnda' ndë, yajo' si'man jon nt'ö jon yo tsi'ntsquee' jon. Ndo'
tyincyaahan' na nën jndyí na jnty'iá nnt'áhin.
21 Jo' tso nnda' jon ndë:
—Juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin, c'oonhan' yoho'. Cha'xjen nquii jon
na conduihin Tyëëhë jndë t'ua jon ts'ian nnön na quitsi'man juu jñ'oon naya 'naan' jon
ndëëho', majo'ntyi ma'ua ja ts'ian ndëë 'o' na c'oncyaho'han' ndëë nn'an.
22 Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', tju' jon jndye ndë. Tso jon:
—Cy'onho' cüenta nquii Espíritu Santo.
23 Nque nn'an na contcüe' n'onhan jnanhan, vanaan na quindueho' ndëëhan na jndë
sit'man ts'on Tyo'ts'onhan. Majo' joo nn'an na tyi'contcüe' n'onhan yo jnanhan, mantyi
vanaan na nndueho' ndëëhan na tyi'cotsit'man ts'on jonhan.

Jndyiaa' Tomás na vando' xco Jesús

24 Já nn'an na tqueen' Jesús na quinanjön yo ts'ian na tots'aa jon, ninnquii ntyjëëhë Tomás
tyí'c'oonhin xjen na jndyo jndyee Jesús ndë. Juu Tomás'ñeen conduëhin Tsanñ'ein.
25 Ndo' vendye já jnduë nnon jon:
—Jndë jnty'iá ndë nquii Jesús.
Majo' t'a jon, tso jon ndë:
—Xe na aa nty'ia nnön jn'aan naijon na iscjo co' nt'ö jon, ndo' na nndui nonnt'öhan', yo
na nndui vintyjaa' nt'ö tsi'ntsquee' jon, yajo' yuu' je', ngantyja ts'ön na vando' xco jon.
26 Ndo' jndë nen xuee na tui na nnda', tom'án nnt'a juu v'aa'ñeen. Xjen'ñeen m'aan Tomás.
Ndo' jo' tyjee' nnda' Jesús quii' nt'án na tyen të' jndyuent'aa. Tyincyaa jon ts'on já. Itso jon:
—Juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin, c'oonhan' yoho'.
27 Ndo' ninñoon' itso jon nnon Tomás:
—Quitui' nnonnt'ö' nt'ö. Ndo' mantyi quitui' nda'nt'ö' tsi'ntsc'ë. Majo' tyi'ntsa' na
tyi'cantyja tson', cüa, cantyja tson' na vant'ö xcö.
28 Yajo' t'a Tomás 'ndyo jon:
—'U' ta, condui 'u' Tyo'ts'on na matsit'man' ndo' condui 'u' na quitye'ntjon' ja.
29 Ndo' tso Jesús nnon tsan'ñeen:
—'U' Tomás, xeng'e jndë jndyia' nnon' ja, jo' na mavantyja tson'. Ityio Tyo'ts'on jn'aan joo
nn'an na vantyja n'on ja min na tacojnty'ia ndëëhan ja.

Ts'iaan' na jndui tsonvahin

30 Já nn'an na tqueen' Jesús na quitsay'ön yo ts'ian na tots'aa jon na tojnty'iá ndë na
jndyechen nnon ts'ian na tots'aa jon na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an,
joohan' tajnduihan' nnon tsonvahin na macüji ja.
31 Majo' macüji jñ'oonmin' cha' cantyja n'onho' na nquii Jesús conduihin Cristo, ndo' jnda
nquii Tyo'ts'on, ndo' cha' ntyja 'naan' jo' ncy'onho' cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo'
ñuan 'naanho'.

21

Tityincyoo' Jesús ndëë ntyque' já

1 Jndë na tui nan'min, tityincyoo' nnda' Jesús ndë já nn'an na tqueen' jon na quitsay'ön
yo jñ'oon na toninncyaa jon. S'aa jon na nnda' viochen xjen na m'án ndaandue Tiberias.
Ndö vaa na tui xjen na tityincyoo' jon ndë.
2 Ninncüii tojnaan' m'aan Simón Pedro, Tomás, tsan na conduë Tsanñ'ein, Natanael, tsan
na jnan Caná ndyuaa Galilea, yo ve já ntsinda Zebedeo yo vechen ntyjëëhë na tqueen' Jesús
na quitsay'ön jñ'oon yohin.
3 Tso Simón Pedro ndë:
—Jöcüji' quintcaa.
Jnduë nnon jon:
—Ngitsá yo 'u'.
Yajo' sá, tuá v'aandaa. Majo' juu tijaan'ñeen, min'ncüii quitscaa tatjí'.
4 Vi na jndë vavixuee, yajo' nquii Jesús tyjee'non jon ndë. Ventyjee' jon 'ndyo juu
ndaandue'ñeen, majo' tajnan'jön' na aa juu jon.
5 Ndo' taxee' jon ndë:
—'O' ntyjë, ¿Aa jndë tji'ho' chjo quintcaa ntquë?
T'á 'ndyo jon:
—Min'ncüii o' tacotjí'.

6 Ndo' t'a jon, tso jon ndë:
—Quitjue' nnda'ho' tsqui' 'naanho' ngiaa' v'aandaa tontyja ya, yajo' ngua quintcaa tyquii'han'.
Ndo' tjuë' nnt'áhan'. Ndo' jndë jo' ndiquindëë na ntjí'han' ng'e na jndye jndyi quintcaa ñjonhan'.
7 Ndo' tsjö nnon Pedro:
—Manquii ta Jesús tsanva'.
Xjen na jndyii jon na nnda', tcüe jon ndiaa camiseta, ng'e jndë tji' jonhan' na its'aa jon ts'ian. Ndë jo' tju'hin quii' ndaandue, tuee'cya jon tyuaa tcüi.
8 Ndo' vendyechen já na conan'jŏn yo Jesús, jndyontyjá yo v'aandaa chjo cha' na venn'an ncho'nqui nc'a, na tontyjá juu tsqui'ñeen na too'chenhan' na ñjon quintcaa, ndo' squë tyuaa tcüi.
9 Ndo' vi na jndë squë jo', jnty'iá ñon cov'a, ndo' ntyjo quintcaa yo tyoo' cjo ñon'ñeen na coneinhan'.
10 Ndo' tso Jesús ndë:
—Quindyoy'onho' cüantyi quintcaa na jndë tji'ho' quichen.
11 Yajo' tua nnda' Simón Pedro quii' v'aandaa chjo. Jndyoy'oon jon juu tsqui'ñeen 'ndyo ndaandue na too'chenhan' na ñjon quintcaa t'man. Ndo' tuee' ncüii ciento vantjo' venn'an ncho'nqui vantjo' ndye cho'ñeen. Majo' min na jndye jndyi quintcaa'ñeen, tyí'quit'ioo' tsqui'ñeen.
12 Ndo' tso Jesús ndë:
—Ncyoho' na ntcüa'ho'.
Ndo' já na tqueen' jon na quitsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa jon, min'ncüii já tat'ŏn na t'man n'ŏn na ntax'ë nnon jon nin ts'anhin, ee mangiŏ yá na manquii ta Jesús jon.
13 Yajo' sindyoo' jon nc'iá. Ty'oon jon tyoo' yo quintcaa, tyincyaa jonhan' ndë.
14 Nquë na tqueen' jon na quitsay'ŏn jñ'oon yohin, ndö' vaa na jndë ndye jnda na tityincyoo'hin ndë vi na jndë na vando' xco jon.

Jñ'oon na sinin Jesús nnon Simón Pedro

15 Ndo' vi na jndë tcü'á, yajo' nquii Jesús, taxee' jon nnon Simón Pedro. Tso jon:
—Nnda' Simón, jnda Juan, ¿Aa ventyji'ntyichen' ja, chichen nanmin'?
T'a jon, itso jon:
—Mayuu' ta, ntyji' na nën jndyi 'u'.
Juu jñ'oon na sintcüe' Jesús nnon tsan'ñeen, tyi'quitsinin nquii' jonhan'. Tso jon:
—Cüantyje' quinman quijndë ntsjuën'.
16 Jndë jo' taxee' nnda' jon nnon Pedro:
—'U' Simón, jnda Juan, ¿Aa mayuu' na ventyji' ja?
Jo' t'a nnda' Pedro:
—Mayuu' ta, ntyji' na njon jndyi 'u' ntyji.
Ncüiichen jon tso nnda' Jesús juu jñ'oon'ñeen:
—Cüantyje' joo quinman ntsjuën'.
17 Jndë ndye taxee' nnda' jon nnon Pedro, itso jon:
—'U' Simón, ¿Aa venchji' ja?
Jo' si'ndaa'han' ntyjii Pedro na jndë ndye jnda na vaxee' Jesús nnon jon:
—¿Aa venchji' ja?
Yajo' t'a jon, tso jon:
—Ta, tsoñ'en mavaa' tson'. Mantyji' na njon jndyi 'u' ntyji.
Itso Jesús nnon jon:
—Cüantyje' joo quinman ntsjuën'.
18 Jñ'oon na mayuu' na matsiquindyi ja 'u', xjen na tom'an' na xoncüe ts'an 'u', sijnda' na ntsa' minninchen na nt'ue tson', ndo' ta'nan ts'an ntsitsan' 'u' yuu jon na nin'cja'. Majo' ya na ve' yo nc'ua na manoon', ntsindiu' nt'ö' ndo' ncüiichen ts'an ntsityen juu 'u' na ngay'oon juu 'u' yuu jon na tyi'nin'cja'.
19 Ndö' vaa jñ'oon na tso Jesús na si'man jon nin ncüii nnon na ngue' Pedro na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu. Jndë na sinin jon jñ'oonmin', itso jon:
—'U' quitsijon 'u' yo ja.

Jñ'oon na sinin Jesús ntyja 'naan' juu Juan.

20 Ndo' tequen Pedro, jndyiaa' jon na jöntyja tonquen'han. Tañjoon' ts'on jon na ventyjii Jesús ja ndo' na maja nintaquityën ngiaa' Jesús xjen na tcü'á juu tijaan'ñeen yohin, ndo' xjen'ñeen tax'ë nnon jon: "Ta, ¿Nin ts'an na ninncyaa cüenta 'u'?"
21 Ndo' vi na jndë jndyiaa' Pedro na jöntyja, taxee' jon nnon Jesús. Tso jon:
—Ta, ndo' tsanva' je', ¿Nin ncüii nnon 'nan na ngenon juu?

22 Ndo' t'a Jesús 'ndyo jon:
—Xe na aa nt'ue ts'ön na ninc'oon juu ata xjen na nndyö nnt'a, ¿Nin its'aahan' 'u'? 'U' quitsijon 'u' yo ja.
23 Ng'e na nnda', quii' nt'an ntyjë na vantyja n'onhan Jesús, tycya jñ'oon na itso jon na xe'cü'iö. Majo' ve' xia'ntyi tso jon: "Xe na aa nt'ue ts'ön na ninc'oon juu ata xjen na nndyö nnt'a, ¿Nin its'aahan' 'u', Pedro?"
24 Maja condui juu tsan'ñeen na nnda' jñ'oon tso Jesús ntyja 'naan'. Maja na macüji jñ'oonminhin, ndo' jñ'oon na mayuu' na matsinën, chito ve' matsivi'nn'an.
25 Ndo' jndyechen mañoon ts'ian min na tots'aa Jesús. M'aan' ts'ön xe na aa ncüji ts'an ncüii cüiihan', its'aahan' ntyji tyi'je'cüijndei' tsonnangue yo joo tson na ncüji ts'anhan'.

Ts'ian Na Tont'a Nn'an Na Jñon Jesucristo

Jñ'oon na tco' Jesucristo 'ndyo jon na nndyo Espíritu Santo

1-2 'U' ta Teófilo na njon jndyi 'u' ntyji, mancya ts'on njan nnon'. Jñ'oon na tji jndyëë na scüanön na m'an', siquindyi ja 'u' ntyja 'naan tsoñ'en na ta' Jesús na tots'aa jon yo nin'ntyja 'naan nchu vaa na totsi'man jon ata xjen tuee' xuee na tjava ntcüe' jon quiñoon'ndue. Vitjachen na ngava ntcüe' jon, jo' tji jon nn'an na t'ua jon ts'ian ndëëhan, ndo' si'man jon ndëëhan nin ts'ian na quint'ahan. Ntyja 'naan' Espíritu Santo na si'man jon ndëëhin nin ts'ian na quint'ahin.

3 Ndo' vi jndë tue' jon, tityincyoo'hin ndëëhan na vando' xco jon. Tom'aan jon yohan vi venn'anchen xuee. Jndye nnon 'nan tots'aa jon na tojnty'ia ndëëhan na totsi'man jndy-oyuhan' na manquiintyi jon. Ndo' totsinin jon ndëëhan jñ'oon ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an.

4 Viochen xjen na tom'aan jon yo joohan, tquen jon jñ'oon ndëëhan na tyi'ndui' tyuaa'han tsjoon Jerusalén. Itso jon:

—Cüendoo' 'o' ata xjen na ntsiquindë jndyeehan' juu jñ'oon na tco' Tyëhö' 'ndyo jon na nndyo nquii Espíritu Santo cha'xjen juu jñ'oon na jndë totsjö ndëëho'.

5 Ee Juan mayuu' totsiquindëë' jon nn'an yo ndaatioo, majo' 'o' tajndye xuee ndo' mant'ëho' nquii Espíritu Santo na njñon Tyo'ts'onhin quii' n'onho'.

Tava ntcüe' Jesús quiñoon'ndue

6 Viochen xjen na tom'an nan'ñeen yo Jesús, taxee'han nnon jon, jnduehan:

—Ta, ¿Aa naneinhin ntquen' nnda' ntyjëëhë nn'an Israel na ngitoxen nquehan?

7 Majo' t'a jon, itso jon ndëëhan:

—Xia'ntyi nquii Tyëhö' tsixuan jon na itsijnda' jon non'cüan ndo' yuu xjen na ntyjii jon na ngüentyja na nndui ncüii cüii nnonhan'. 'O' tyi'quinan'xuanho' na ncüaa' n'onho' joo jñ'oonmin'.

8 Majo' juu xjen na ncy'onho' cüenta Espíritu Santo quii' n'onho', xjen'ñeen nninncyaa Tyo'ts'on na nnan'xuanho' juu najndei nquii Espíritu Santo. Ndo' nnan'nein jndyoyuho' ntyja njan quityquii' tsjoon Jerusalén, yo ninvaa ndyuaa Judea, yo ndyuaa Samaria, ndo' ata ninvaa nnon tsonnangue.

9 Ndo' vi na jndë tso jon jñ'oonmin', ninvaa na cojnty'iahan, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue. Ndo' juu xjen'ñeen jndyo ncüii chincyu na iscu'han'hin.

10 Ndo' viochen xjen na cojnty'ia jndyihan na tondye tsjö'ndue na tjava jon, juu xjen'ñeen tityincyoo' ve nannon ndëëhan, quichi' jndyi ndiaa na cüe nan'ñeen.

11 Ndo' jndue nan'ñeen ndëëhan:

—'O' nn'an ndyuaa Galilea, ¿Ndu na cojnty'ia jndyiho' na tondye tsjö'ndue? Manquiintyi Jesús na jnan jon tondëëho', tja ntcüe' jon quiñoon'nduechen. Ndo' macha'xjen na jnty'iaho' na tjava jon jo', mannda' vaa na nndyo ntcüe' jon.

Ts'ian na totsixuan Judas, t'ionhinhan' Matías

12 Ndo' joo nan'ñeen na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús, jndui'han juu tyo' na jndyu Olivos, tyentcüe'han Jerusalén. Juu tyo'ñeen ndyo chjohan' yo Jerusalén cha' na ncüii kilómetro.

13 Ndo' vi na jndë sque ntcüe'han tsjoon'ñeen, tyevahan quii' v'aa, v'aa vequito' naijon na mancüiixjen cotsque yahan. Jo' tyjee' Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo jnda Alfeo, Simón tsan na mantyi nintonduihin tmaan' cananista, yo nin'Judas, tyje nquii Jacobo.

14 Tsoñ'enhan jnan'cüajonhan jñ'oon yo ntyjehan na 'io 'io tovancüihan na tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Ndo' ñ'en vendye nanntcu, mantyi ñ'en María ndyee nquii Jesús yo nin'nannon nque ntyje Jesús.

15 Ncüii joo xuee'ñeen juu Pedro jnanquintyja jon quii' nt'an nn'an na vantyja n'onhan Jesús. Nan'ñeen tuee' cha'na ncüii ciento vantjo' ntcyuhan.

16 Tso jon ndëëhan: "'O' ntyjë, toxen'ntyichen si'man Espíritu Santo jñ'oon nnon David na tji jonhan' ntyja 'naan' Judás. Ndo' nanein juu jñ'oon'ñeen jndë siquindëhan' juuhan', ee juu juu tjatsi'man juu Jesús ndëë nn'an na t'uehan jon.

17 Juu juu tovay'oon juu jñ'oon yo jaa, ndo' manincüajon ts'ian na totsixuan juu cha'xjen conan'xuan nquëhë.

18 Majo' yo juu xoquitu' na tyion ntyee tque juu ntyja 'naan' natyia na s'aa juu, yo majuuntyihan' jnan'jndahan ncüii tan' tyuaa. Juu Judas'ñeen sintyja nquiihin, tyioohin tyuaa, tongio xquen juu, ndo' jnan'hin, jndui'ñ'en tsiaa' juu.

19 Ndo' tsoñ'en nn'an Jerusalén, xjen na taa' n'onhan na nnda' s'aa juu, yo jñ'oon na conan'neinhan jnan'quijndyuhan juu tyuaa'ñeen Acéldama. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' Tyuaa Neon'.
20 Ee nnon tson Salmos vaa jñ'oon na itsohan':
Vaa' juu, quintjo nquiihan', min'ncüii ts'an tyi'nc'oonhan'.
Mantyi itsohan':
Juu ts'ian na totsixuan juu, ncüiichen ts'an cy'oon cüentahan'."
21-22 Ndo' tsontyichen Pedro: "Ng'e na nnda', icanhan' ncüiichen ts'an na ntsijonhin yo jaa na ngotji' jndyoyu jaa ntyja 'naan' na vando' xco Jesús. Ncüii ts'an na ninnquii'chen tom'aan juu yo jaa ninvaa xuee xjen na jndëë' Jesús ata juu xjen na tëva ntcüe' jon quiñoon'ndue."
23 Ndo' vi na jndë sinin Pedro jñ'oonva', jo' jnan'man nan'ñeen ve ts'an, José yo nin'Matías. Juu José'ñeen tye juu jndyu Sabás. Xuee' juu na jndë ve Justo.
24-25 Ndo' juu xjen'ñeen jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on, jnduehan: "'U' ta, mandyia' quii' n'on tsoñ'en nn'an, ng'e jo' quitsi'man' nin ncüii joo na ve nanmin na macüji' na ntsijonhin yo já na ma'ua' ts'ian 'nan' ndë. Cha' juu tsan'ñeen ninnonhin ts'ian na totsixuan Judas na jndë tjihin, ndo' jndë tja juu naijon na tsixuan juu na cja juu ntyja 'naan' jnaan' juu."
26 Ndo' ty'ehan x'iaa', cha' quitsi'manhan' nin juu na ve nan'ñeen na ngacüja'han'hin juu ts'ian'ñeen. Ndo' juu Matías tijnoon' jonhan'. Ndo' majuu xjen'ñeen tëque' jon ts'ian cha'xjen juu ts'ian na nan'xuan nque nn'an na nqui ncho'ncüii na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús.

2

Na jndyo Espíritu Santo

1 Xjen na tuee' nguee Pentecostés, nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsoñ'enhan ninncüii tojnaan' m'anhan.
2 Juu xjen'ñeen ninjonto tye' na tic'uaa tondye tsjö'ndue, nan'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'vijon ya na jndei ndyo jndye. Ndo' xjen'ñeen, ninvaa quii' v'aa naijon na minndyuaa nan'ñeen, tic'uaa.
3 Juu xjen'ñeen, jnty'iahan tityincyoo' cha'vijon tsachon na ntyjohan' nacjo ncüii cüiihan.
4 Ndo' tsoñ'enhan quindë ya nan'xuanhan Espíritu Santo. Ndo' tyincyaa jon na nan'xuanhan juu najndei na condui nquii jon. Ndo' tye' jnan'neinhan mañoon nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüiixjen na conan'neinhan.
5 Ndo' juu xjen na tui na nnda', quii' Jerusalén m'an nn'an judíos na ve' sque yahan jo' na jnanhan ncüii cüii ndyuaa. Squehan tsjoon'ñeen na nnan't'maan'han Tyo'ts'on.
6 Ndo' joo nan'ñeen xjen na jndyehan na nnda' vaa na tic'uaa, xjen'ñeen tëncüihan. Ee tsoñ'enhan tondyehan na joo jñ'oon na mancüiixjen conan'nein nquehan, nque nn'an na t'ua Jesús ts'ian ndëëhan, tonan'neinhan joo jñ'oon'ñeen. Ndo' joo nan'ñeen na sque yahan jo', totsiquijñ'eenhan'hin na nnda' vaa 'nan na tui.
7 Xjen na jndye nan'ñeen na nnda', sity'uehan'hin ndo' vacue tom'aan' n'onhan. Tota'xee'han' ndëë ntyjehan:
—Tsoñ'en nanmin', mancüiixjen nn'an ndyuaa Galileahin.
8 Ndo' na nnda', ¿Nin ng'e'ñeen na condyëë na conan'neinhan ncüii cüii nnon jñ'oon na mancüiixjen conan'nën jaa?
9 Ee quii' nt'an jaa m'an ntyjë na jnanhin ndyuaa Partia, Media, Elam yo Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, yo nin'ndyuaa Asia.
10 Mantyi ñ'en jaa na jnan ndyuaa Frigia, Panfilia, Egipto, yo ndyuaa Africa na ndyo tsjoon Cirene. Ndo' vendyechen jaa na jnan tsjoon Roma, mantyi ñ'en jaa na tui jaa nn'an judíos, ndo' ñ'en vendye jaa na conan'jön na conan't'maan' Tyo'ts'on cha'xjen nque nn'an judíos conan't'maan'han jon.
11 Ndo' mantyi ñ'en jaa na jnan Creta yo nin'Arabia. Ndo' joo nanmin' nn'an ndyuaa Galileahin, tsoñ'en jaa condyëë na conan'neinhan ncüii cüii nnon jñ'oon na mancüiixjen na conan'nën. Conduehan joo 'nan na taquintyja na t'man na its'aa Tyo'ts'on.
12 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na jnanhan ncüii cüii joo, t'man jndyi vaa na s'aahan ngiohan, ndo' mantyi totsiquijñ'eenhan'hin. Tota'xee'han ndëë ntyjehan:
—¿Nin nin'quitsiquindyihan' na nnda' vaa 'nan na condui?
13 Majo' ñ'en vendye nan'ñeen ve' toncohan. Jnduehan:
—Nanmin' jndë quindyehan na tëhan vinon na tacoque ya.

Jñ'oon na sinin Pedro ndëë nn'an

14 Ng'e na nnda' jndue nan'ñeen, jo' tëcüentyjee' Pedro yo ntyje jon nn'an nqui ncho'ncüii. Jndei sinin jon ndëë nn'an na m'an jo'. Itso jon: "'O' ntyjë nn'an ndyuaa Judea yo tsoñ'enho'

na sque yaho' ntjoohin Jerusalén, quitquen yaho' cüenta ndo' quindyeho' chjo jñ'oon na ntsjö.
15 Ee nque ntyjëëhë nanmin, chito quindyehan cha'xjen na cotji'ho' cüenta, ee xe jnda tuee' na ñjen na vitsjoon.
16 Majo' ntyja 'naan' juu 'nan na cojnty'iaho' naneinhin, itsiquindëhan' juu jñ'oon na toninncyaa Joel, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa.
17 Ndö vaa jñ'oon na siquindyi Tyo'ts'on yo 'ndyo tsan'ñeen. Itso jon:
Joo xuee na mats'ia, njñön ja Espíritu njan quii' n'on jndye nn'an.
Ng'e jo', nque ndaho' nannon yo nanntcu, nnan'neinhan jñ'oon na ntsiquindyi ja joohan.
Ndo' nannon na tyi'tque, min 'nan nnintyincyoo' na njnty'ia ndëëhan.
Ndo' nque nn'an na jndë tque, ngitsohan ndaa.
18 Majoo xuee'ñeen, njñön Espíritu njan quii' n'on nn'an na cotye'ntjonhan nnön, nque nannon ndo' mantyi nanntcu.
Joohan ninncyahan jñ'oon ntyja njan.
19 Ndo' ja nts'a na ndityincyoo' jndye nnon jn'aan na tondye tsjö'ndue, ndo' xjen na njnty'ia nn'anhan', ntsity'uehan'hin.
Ndo' na tocje nnon tsonnangue,
nts'a na ndityincyoo' jn'aan cha'na neon' yo chon yo nin'neoon.
20 Juu xjen'ñeen, nninjaan nnon ndo'cüjioon', ndo' chi' ntsijonhan' nnonhan' cha'vijon neon'.
Joo jn'aanmin' ndityincyoo' vitjachen na nguee' juu xuee ntyja 'naan' nquii jon na conduihin na ntco'xen jon.
Juu xee'ñeen t'manntyichen tsixuanhan' na ntsi'manhan' juu najndei na condui ja.
21 Ndo' ncüii cüii ts'an na ntcan na quitejndei jahin, ja ntsin'man ñuaan' tsan'ñeen."
Ndö' vaa jñ'oon na itsiquindyi Tyo'ts'on yo 'ndyo Joel.
22 Ndo' tsontyichen Pedro: "'O' ntyjë nn'an Israel, quindyeho' chjo jñ'oon na ntsinën ntyja 'naan' nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret. Joo ts'ian na tots'aa jon quii' nt'anho', totsi'man jndyoyuhan' na nquii Tyo'ts'on jñonhin quii' nt'an nn'an. Ee ts'ian'ñeen tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an. Jndye nnon 'nan na tots'aa jon na tyincyaahan' na tëvee' jndyi ngio nn'anhan', yo jn'aan na tataa' n'on nn'an nin 'nan totsi'manhan'.
23 Ee ndyu na toxen'chen, mancüiixjen ntyjii Tyo'ts'on na nc'oon Jesús ndueeho', ng'e nquii jon nnda' vaa na sijnda' jon. Majo' 'o' tyincyaho' cüenta Jesús nduee nn'an na conduihan ntyja 'naan' tsjoon Roma. Ndo' vi na jndë jnt'aho' na nnda', joo nan'ñeen t'ionhan jon nnon tsonjn'aan na jnan'cuee'han jon.
24 Majo' nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vando' xco jon. Siquindyaa jonhin ntyja na tom'aan jon na ts'oohin ee tyi'jon jnda na ntjotyenhin ntyja 'naan' na covje nn'an.
25 Ee nquii David sinin jon na cha'vijon itsinin nquii Jesús. Itso tsan'ñeen:
Ninnquii'chen manty'ia Tyo'ts'on na m'aan jon na tonnön.
Ng'e na m'aan jon yo ja, jo' na tyi'cjöcüentyjë' na mantyja ts'önhin.
26 Mang'e na nnda', nën jndyi ja 'u', min taxe'quitsichjoo'han' ts'ön ntyja 'naan' juu si'ts'o njan.
27 Ng'e 'u' xe'ncya' na ntjo ñuan njan naijon na contjo ñuaan nn'an na jndë tjë,
min ja na matye'ntjön nnon' na condui ja ñuan nquii', je'ncya' na ngitö' juu si'ts'o njan.
28 Ncu' si'man' nato nnön na ntyja 'naan' jo' ngüant'ö nnt'a.
Ndo' na nty'ia nnon' nninncyaahan' na nën jndyi."
Ndö' vaa jñ'oon na sinin David.
29 Ndo' tsontyichen Pedro: "'O' ntyjë, mantsinën jñ'oon nquii' ndëëho' na juu tsochiihi David, tivio tue' jon. Tyequity'iu nn'anhin ndo' ata xjen neinhin ninvaa vaa tsi'ts'uaa' jon tsjöönhön.
30 Majo' tonduihin ts'an na toncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. Ntyjii ya David na tyi'je'quitsivi'nn'an Tyo'ts'onhin. Ee jndë tso jon nnon juu na nquii Cristo nduihin quii' nt'an tsjan 'naan ntsindantyjo jon na nndyocahan', ndo' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' juu, nquii Cristo ngüaquityen jonhan' na ntco'xen jon.
31 Ndo' vitjachen na tui na nnda', taa' ya ts'on David na ngüando' xco Cristo. Ng'e jo' na tso tsan'ñeen na xe'quintjo ñuan 'naan' Cristo naijon na contjo ñuan 'naan nn'an na jndë tjë, ndo' mantyi si'ts'o 'naan' nquii jon, min tyi'je'quitö'han'.
32 Ndo' jñ'oon na mayuu', manquiintyi Jesús na conan'nën ndëëho' ntyja 'naan' jon, jndë tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon, ndo' cotjí' jndyoyú ndëëho' ntyja 'naan' na nnda' vaa na tui.
33 Ndo' naneinhin m'aan Jesús tontyjaya nt'ö Tyo'ts'on naijon na covit'maan'hin. Nquii tye jon tco' jon 'ndyo jon na nninncyaa jon Espíritu Santo. Ndo' nquii Jesús, vi na jndë m'aan

ntcüe' jon naijon m'aan tye jon, ty'oon jon cüenta juu Espíritu Santo na nquii jon na jndë tyjee' naneinhin. Jo' na condui tsoñ'en ts'ianmin' na cojnty'iaho' ndo' na condyeho'.
34 Ee chito nquii David tëva jon quiñoon'ndue. Tsi'manhan' na nnda' ee nquiintyi jon tso jon:
Nquii ta Tyo'ts'on sinin jon nnon nquii ta na itye'ntjon jon ja.
Itso jon nnon juu: Quijman' nc'ia tontyjaya,
35 Ata nque nn'an na jndohan 'u' nts'a tmaan'han nacjee' ng'e'."
36 Ndo' itsontyichen Pedro: "'O' ntyjë nn'an Israel, ng'e na nnda' vaa itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen, tsoñ'enho' cüaa' ya n'onho' na mayuu' na nquii Jesús na t'ionho'hin tsonjn'aan, nquii Tyo'ts'on tquen jon na conduihin ta na ngoco'xen jon jaa, ndo' mantyi conduihin Cristo na ntyja 'naan' jon na n'man ñuan njanhan."
37 Ndo' nque nn'an Israel'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin', t'man jndyi vaa na si'ndaa'han' ngiohan. Ncüii cüiihan jnduehan nnon Pedro yo ntyje jon nn'an na cotsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús:
—'O' ntyjë, ng'e na nnda' vaa, ¿Nin 'nan icanhan' na quint'á?
38 Ndo' sintcüe' Pedro jñ'oon ndëë nan'ñeen, tso jon:
—Ncüii cüiiho' quintcüe' n'onho' yo jnanho', ndo' quint'ëho' yo xuee' Jesucristo, cha' ndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'onho' jnanho'. Ndo' nninncyaa jon na ncy'onho' cüenta Espíritu Santo quii' n'onho'.
39 Ee juu jñ'oonvahin na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na tyi'xe'cüejndyo juuhan', tsixuanhan' cüenta nqueho' yo ndaho', ndo' mantyi cüenta tsoñ'en nn'an na tycya m'anhin, ndo' mantyi cüentaa' ncüii cüii ts'an na juu ta Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa na iqueen' jonhan.
40 Ndo' jndyentyichen jñ'oon sinin jndyoyu Pedro ndëë nan'ñeen. Yo jñ'oon'ñeen siqui'maan' jonhan. Tso jon:
—Ncyaho' na ntsin'man Tyo'ts'onho' quii' nt'an nn'an na que' n'on na cont'ahan 'nan natyia.
41 Ndo' nque nn'an na tëntyja n'onhan juu jñ'oon na tyincyaa jon, juu Pedro yo ntyjehin jnan'quindëë'han nan'ñeen. Ndo juu xee'ñeen, nque nn'an na tëntyja n'onhan Jesús, tuee' cha'na ndye minhan.
42 Joo nan'ñeen totquen yahan cüenta jñ'oon na tondyehan na tonan'man nque nn'an na tonan'jon yo jñ'oon na toncyaa Jesús. Ndo' yo na xoncüee' n'onhan totejndeihan ntyjehan 'nan na tocanhan'. Mantyi totyjehan tan' tyoo' yo ntyjehan na tovañjoon' n'onhan Jesús ndo' na tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on.

Nn'an na vejndyee na tovantyja n'on Jesús, ndö vaa tom'anhan

43 Ndo' nque nan'ñeen na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jndye nnon ts'ian t'man na tont'ahan na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndë nquehin. Mantyi tont'ahan jndye nnon jn'aan t'man na tonan'manhan' na totyentjonhan nnon Jesús. Joo ts'ian'ñeen s'aahan' na nque nn'an na tatonan'jonhan yo juu jñ'oon'ñeen, ve' jn'an tinan'han, min ndicüaa' n'onhan ntyja 'naanhan'.
44 Ndo' nque nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, tsoñ'enhan ninncüii jñ'oon ngiohan yo ntyjehan. Ndo' 'naanhan na min, ninvit'man na tovijnt'uehinhan'.
45 Ee tondëëhan ndyuaa 'naanhan yo nin'naanhin na min. Ndo' xoquitu' na ty'onhan cüenta na jndëëhinhan', tot'onhinhan' ndëë nn'an xjen ncüii nchu xjen 'nan na totsitjahan' nan'ñeen.
46 'Io 'io tovatjonhan vats'on t'man. Ndo' mantyi tovancüihan nt'aa ntyjehan na totyjehan tan' tyoo' tocüa'hinhan' na tovañjoon' n'onhan nquii Jesús. Yo na neinhin, ninncüii tojnaan' tocüa'han na xoncüee' n'onhan tom'anhan yo ntyjehan.
47 Tonan't'maan'han Tyo'ts'on, ndo' nque nn'an quii' tsjoon tondinjon jndyi nan'ñeen ngiohan. Ndo' 'io 'io tavijndyentyichen nn'an na tsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan, ndo' ng'e na nnda', juu tmaan' nn'an na jndë vantyja n'onhan jon, tëvijndyentyichenhan'.

3

Pedro yo Juan jnan'n'manhan ts'an na ndicaca

1 Ncüii xuee, cha'na na ndye na matman, xjen na covatjon nn'an vats'on t'man na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on, Pedro yo nin'Juan ty'ehan jo'.
2 Juu vats'on'ñeen, vaa ncüii 'ndyohan' na conan'quijndyu nn'an judíos juuhan' 'Ndyo V'aa na Nancoo' Jndyi. Ndo' ncüii ts'an na mancüiixjen ntjein ng'ee juu xjen na tuihin, nque nn'an chuu'hin, 'io 'io totsaquitquenhanhin jo'. Nnda' vaa tont'ahan cha' nndëë ntcan juu 'nan na itsitjahan'hin ndëë nn'an na cotsaque' quii' vats'on'ñeen.
3 Ndo' xjen na jndyiaa' juu na vaquee' Pedro yo nin'Juan quii' vats'on, ta' juu na itsindyia'hin ndëëhan na quint'ahan chjo nayahin.

4 Ndo' Pedro yo Juan, quii jnty'iahan nnon tsan'ñeen. Ndo' jo' itso Pedro nnon juu:

—'U' ntyjë, quindyia' ndë.

5 Ndo' quii jndyiaa' juu ndëëhan. Sitiu juu na nt'ahan nayahin.

6 Majo' itso Pedro nnon juu:

—Ja min s'on xuee min s'on ijan, ta'nan cy'ön, majo' xia'ntyi juu na y'ön, ninncya na ngyon'han'. Yo xuee' Jesucristo, tsan na jnan Nazaret, quinanquintyja' ndo' caca'.

7 Ndo' vi na jndë tso Pedro na nnda', t'uii jon nt'ö tsan'ñeen tontyjaya, sue jonhin. Ndo' ninñoon' sinquehan' ndaa' ng'ee juu yo quityo' ng'ee juu.

8 Ndo' tsan'ñeen ninjonto jnanquintyja juu. Tëcüentyjee' juu ndo' tye' na tëca juu. Tëquee' juu quii' vats'on yohan. Tovaca juu ndo' totsinava ndyehin ndo' totsit'maan' juu Tyo'ts'on.

9 Ndo' tsoñ'en nn'an na too'han quii' juu vats'on'ñeen, jnty'iahan na vaca juu ndo' ninvindyii' totsit'maan' juu Tyo'ts'on.

10 Ndo' ta'jn'aanhan na manquii juu na tovaquityen 'ndyo vats'on t'man'ñeen na jndyuhan' 'Ndyo V'aa na Nancoo' Jndyi. Manquii juu na tocan 'nan na totsitjahan'hin ndëë nn'an. Mang'e na nnda', t'man jndyi vaa na tom'aan' n'onhan ndo' tëvee' jndyi n'onhan na jndë tco' yahan'hin.

Jñ'oon na sinin Pedro corredor vats'on t'man

11 Juu vats'on'ñeen vaa ncüii corredor cüentaa'han' na na nquii Salomón t'ua ts'ian na jndëhan'. Tsoñ'en nn'an tentyjaa'han jo', totsiquijñ'eenhan'hin na juu tsan'ñeen na tondintjein ng'ee juu na jndë tco'yahan'hin. Majo' juu tsan'ñeen ntjohin yo Pedro yo Juan, tyi'nin'qui'ndyii juu joohan.

12 Majo' xjen na jndyiaa' Pedro na tsoñ'en nn'an jndë tëncüihan jo', itso jon ndëëhan: "'O' ntyjë Israel, ¿Ndu na cavee' jndyi ngioho' 'nan na tui? ¿Nin ts'ian na cojnty'ia jndyiho' ndë? ¿Aa conan'tiuho' na ve' ntyja najndë nquë, ndo' aa ng'e na njonntyichen ngió na conan't'mán' Tyo'ts'on, jo' na ya vaca tsanvahin? Min'chjo chitojo'.

13 Nquii Abraham, Isaac, Jacob yo nin'nque ndochiihi, tonan't'maan' nan'ñeen Tyo'ts'on. Nquii jon na tonan't'maan'han, jndë sit'maan' jon nquii Jesús na conduihin na totye'ntjon juu nnon jon. Majo' nquentyiho' tyincyaho' cüentahin nt'ö Pilato, ndo' nquii tsan'ñeen, min na jndë sitiu jon na ntsiquindyaa jonhin, majo' 'o' tata'nguee'ho'.

14 'O' jnan'xuaaho' nnon jon na quitscuee' jon nquii Jesús na conduihin na tajnan tsixuan, na conduihin ñuan nquii'. Majo' juu ts'an na totscüje nn'an, nqueho' tanho' nnon Pilato na quitsiquindyaa jon juu tsan'ñeen.

15 Ndo' na nnda', nquii jon na conditque na incyaa jon na cota'ndo' ñuaan nn'an, nqueho' jnan'cuee'ho'hin. Majo' nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon na vando' xco Jesús, ndo' já cotjí' jndyoyú na nnda'.

16 Já vantyja n'ön jon, ndo' mantyja 'naan' juuhan' tyincyaahan' najndë ng'ee tsanvahin na cojnty'iaho' ndo' cota'jn'aanho'. Ng'e na vantyja n'ön Jesús, jo' na cojnty'iaho' na m'aan juu quii' nt'an na jndë jn'man tycya juu.

17 "Ndo' nanein 'o' ntyjë, ntyja 'naan' na jnan'cuee'ho' Jesús, ntyji ya na tataa' n'onho' na jnt'aho' na nnda', min nque nn'an na cotoxenhan 'o'.

18 Majo' ntyja 'naan' na tui na nnda', jo' siquindë Tyo'ts'on joo jñ'oon na totsi'man jon ndëë nn'an na toninncya jñ'oon' jon ndyu na toxen'chen nchu vaa 'nan na nnguaa. Nan'ñeen tonan'neinhan jñ'oon na juu Cristo, tsan njñon jon quii' nt'an nn'an tsonnangue, mancüiixjen na chuhan' na cue' jon.

19 Mang'e juu jñ'oon'ñeen nnda' vaa na itsiquindyihan', jo' quintcüe' n'onho' yo jnanho' ndo' quita' yaho' na tonnon Tyo'ts'on, cha' ntsinduu' jon jnanho' ndo' cha' joo xuee na tonnon, yantyi na nc'onho' na tonnon jon.

20 Yajo' ngüentyja xjen na njñon ntcüe' jon nquii Jesús na conduihin Cristo, tsan na ntsin'man ñuaanho', ee nquii Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen sijnda' jon na nguaa na nnda'.

21 Majo' naneinhin icanhan' na quintjo Jesucristo quiñoon'ndue ata xjen na ntco' ya ntcüe' Tyo'ts'on tsoñ'en. Ndyu na toxen'chen siquindyi jon na nc'oon Jesús jo'. Yo jñ'oon jndyue nn'an na tonduihan ñuan nquii', jo' siquindyi jon na nguaa na nnda'.

22 Juu Moisés toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' jñ'oonva' ndëë ndochiihi, nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen. Itso jon: Quii' nt'anho' njñon ta Tyo'ts'on ncüii ntyjeho' na nninncyaa tsan'ñeen jñ'oon' jon ndëëho' cha'xjen na t'ua jon ts'ian'ñeen nnön. Tsoñ'en jñ'oon na ntsinin jon ndëëho', quita'nguee'ho'han'.

23 Ee min'cya ro ts'an na tyi'quen ya cüenta jñ'oon na nninncyaa tsan'ñeen, ncüji'ndya'han'hin quii' nt'an nn'an Israel."

Ndö' vaa jñ'oon na sinin Moisés.

24 Ndo' tsontyichen Pedro: “Tsoñ'en nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on, cha'na Samuel yo nque nn'an na tom'anhan vi jndë na tue' jon, nan'ñeen tonduehan na ndui tsoñ'en 'nan cha'xjen joo 'nan na condui naneinhin.
25 Manqueho' conduiho' tsjan 'naan nque nan'ñeen na toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' 'nan na xejnda na nguaa. Ee na tso jon nnon Abraham: Quityquii' nn'an tsjan 'nan' na ngacahan', nndui nquii jon na njñönhin na m'anho', na ntyja 'naan' jon ndyiö ja jn'aan nn'an na ninvaa tsonnangue.
Ndö' vaa jñ'oon na sinin Tyo'ts'on nnon Abraham. Ndo' tsontyichen Pedro ndëë nan'ñeen:
26 Juu xjen na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jnda jon, jñon jndyee jonhin tondëë nqueho' cha' ndyio jon jn'aanho' na ntejndei jonho' na ntcüe' n'onho' natyia na cont'aho'.”

4

Pedro yo Juan, tja' nanm'ann'ianhan

1 Viochen xjen nquii Pedro yo nin'Juan tonan'neinhan jñ'oonva' ndëë nan'ñeen, juu xjen'ñeen vendye ntyee cüenta nn'an judíos squenonhan na m'an nan'ñeen yo nin'nquii ts'an na conintque ndëë nn'an na cotquen cüenta vats'on t'man. Ndo' mantyi yo vendye nn'an judíos na conan'jonhan yo juu tmaan' na jndyuhan' saduceos.
2 Tyion jndyihan' na quindya' ngiohan yo Pedro yo nin'Juan tsojnaan' na tonan'manhan ndëë nn'an. Ee jñ'oon na toninncyahan na jndë vando' xco Jesús, ndo' ng'e na nnda' itsi'manhan' na mantyi nque nn'an na jndë tjë, majnda' na ntando' xco nnda'han.
3 Yajo' ty'on nan'ñeen Pedro yo nin'Juan'ñeen. Majo' ng'e na jndë tman, ng'e jo' na tyi' nan'ñeen joohan vancjo ata ya nonnco ncüiichen xuee.
4 Majo' joo nn'an na tondye jñ'oon' Tyo'ts'on na tyincyaa Pedro yo Juan, jndye jndyihan tëntyja n'onhan Jesús. Juu xjen'ñeen tsoñ'en nn'an na tëntyja n'onhan jon, tuee' cha'na 'on minhan na ve' xia'ntyi nannon.
5 Ndo' ya na tonco ncüiichen xuee, nque nanm'ann'ian 'naan nn'an judíos tsjoon Jerusalén, tëtjonhan yo nn'an na conintque tsjoon'ñeen yo nin'nn'an na conan'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés.
6 Ndo' mantyi yo nquii Anás, tyee na conintque ndëëhan, ndo' yo Caifás, yo Juan yo Alejandro, yo nin'tsoñ'enchen nn'an tsjan na jndyocahan' nque ntyee na tonintque ndyu na toxen'chen.
7 Ndo' nque ntyee'ñeen t'uahan ts'ian na caquindyo Pedro yo Juan na too'han vancjo. Ndo' vi jndë squehin, ta'han na cota'xee'han nnon Pedro yo Juan, jnduehan:
—Juu najndei na conduiho' na jnan'n'manho' tsanva', ¿Yu va ty'onho'han'? Ndo' ¿Nin ts'an xuee' na conan'y'onho' na jnt'aho'han'?
8 Ndo' juu xjen'ñeen, quindë ya tsixuan Pedro Espíritu Santo. T'a tsan'ñeen ndëëhan:
—'O' ta na conduiho' nanm'ann'ian, yo nin'o' ta na conintqueho' ndëë jaa nn'an Israel.
9 ¿Aa cota'xee'ho' ndë ntyja 'naan' juu naya na tui yo juu tsan na tom'aan juu na ntjein ng'ee? ¿Aa nin'cüaa' n'onho' nin 'nan tui na jndë tco'ya ntcüe'han'hin?
10 Já jñ'oon na mayuu' na conduë ndëëho' cha' nqueho' yo nin'tsoñ'en ntyjëëhë nn'an Israel cüaa' jnda' n'onho' nchu vaa 'nan na tui. Nquii Jesucristo, tsan na jnan Nazaret na t'ionho'hin tsonjn'aan, nquii Tyo'ts'on jndë tyincyaa na vando' xco jon. Yo xuee' nquii jon na jndë tco' yahan' juu tsanvahin na cojnty'iaho' na minntyjee' juu tondëëho'.
11 Juu Jesús itsijonhan'hin cha'vijon ncüii tsjö', ndo' 'o' itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon nn'an na conan'ya v'aa. Juu 'nan na jnt'aho'hin, itsijonhan' juuhan' cha'vijon na tyque'ho' juu tsjö'ñeen. Majo' min na nnda', jndë tëcüetyen tyenhan' nqui tsjaan' v'aa naijon na njonntyichen tsixuanhan'.
12 Majo' xia'ntyi nquii Jesús ndëë ntsin'man jon ñuan nn'an, ta'nan ncüiichen ts'an. Ee nnon tsonnangue ta'nan xuee' ncüiichen ts'an na jndë tquen Tyo'ts'on na juu jon conduihin na ntsin'man juu ñuan njanhan.
13 Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë tyincyahan cüenta na juu Pedro yo Juan, tyi'ncyaahan, ndo' mantyi tji'han cüenta na joo nan'ñeen, chito conduihan nn'an na jndë jnan'jn'aanhan, ndo' mantyi ve' ninntyi jndyi nn'anhin, yajo' nan'ñeen tom'aan' jndyi n'onhan ndu na jnda' jndyi xquen Pedro yo Juan. Ndo' tañjoon' n'onhan na toma'ndyi' nan'ñeen yo nquii Jesús.
14 Ndo' majndeichen na jnty'ia ndëëhan na jo' minntyjee' juu tsan'ñeen na jndë tco' yahan'hin. Ndo' na nnda', mana iscu'ñ'enhan' jñ'oon na nduehan cjo nan'ñeen.
15 Ndo' t'uahan ts'ian na quindui' nan'ñeen quii' nt'anhan, viochen xjen na nnan'jnda' nquenhan yo ntyjehan nchu vaa nquii nguaa.
16 Jnduehan:

—¿Nchu vaa nquii nt'aha yo nanmin'? Ee tsoñ'en nn'an tsjöön Jerusalén jndë ngio yahan na jndë jnt'a nanmin' ncüii jn'aan t'man na tyi'xe'quindëë nduihan' na ve' ntyja najndei nquehan, min tyi'je'quindëë nduë na tyi'yuu' na nnda' vaa 'nan tui.
17 Majo' cha' tantycyantyichen jñ'oonmin' quityquii' nt'an nn'an, yo naijndei'han' nduë jñ'oon na quitsity'uehan'hin na min'ncüii nnon ts'an tavinan'neinntyichenhan jñ'oonmin' ntyja 'naan' Jesús.
18 Ndo' vi jndë jo', tqueen' nnda' ntyee'ñeen joohan. Jndue nan'ñeen ndëëhan na yo naijndei'han' na min'ncüii 'ndyo jñ'oon tavinan'neinntyichenhan ntyja 'naan' Jesús, min na nan'manhan ndëë nn'an ntyja 'naan' xuee' jon.
19 Majo' Pedro yo nin'Juan jnan'ntcüe'han jñ'oon ndëë nan'ñeen, jnduehan:
—Na tonnon Tyo'ts'on, nqueho' quitji'ho' cüenta na aa chuhan' na quita'nc'uë cha'xjen na condueho', chito na quinan'quindë ts'ian na i'ua nquii jon ndë.
20 Ee já je'qui'ndyë na conan'nën ntyja 'naan' 'nan na tojnty'iá ndë na tots'aa Jesús yo na tondyë na totsinin jon.
21 Ndo' joo ntyee'ñeen jnan'ty'uentyichehan Pedro yo Juan yo jñ'oon jaa'. Jndë jo' jnan'quindyaa ntcüe'han nan'ñeen ng'e tajndiohan nchu vaa nt'ahan na nt'avi'hanhin. Ndo' mantyi ncyaahan nn'an tsjoon ee tsoñ'en nan'ñeen tonan't'maan'han Tyo'ts'on ntyja 'naan' na sin'man Pedro yo Juan juu tsan'ñeen na tom'aan juu na ntjein ng'ee juu.
22 Ee tsan'ñeen na t'man jndyi naya s'aa Tyo'ts'on na jndë tco'yahan'hin, juu tsan'ñeen jndë tenon venn'an chuu' juu.

Nn'an na vantyja n'on Jesús, jnan'neinhan nnon jon

23 Ndo' nquii Pedro yo Juan, vi na jndë jnan'quindyaa ntcüe' nan'ñeenhin, ty'ehan na m'an ntyjehan na vantyja n'on Jesús. Jnan'quindyiihan nan'ñeen tsoñ'en jñ'oon'ñeen na jndue ntyee'ñeen yo nin'nque nn'an na conintque quii' tsjoon.
24 Ndo' nque nn'an na vantyja n'on, vi na jndë jndyehan na nnda', ninncüii tjon' jndyeehan na jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Jnduehan: "'U' ta Tyo'ts'on na tsoñ'en na maco'xen', 'u' tquen quiñoon'ndue, tsonnangue, ndaandue yo nin'tsoñ'en 'nan na min.
25 Juu David totyentjon jon nnon'. Ntyja 'naan' juu Espíritu Santo, yo 'ndyo David tsu' jñ'oonmin':
Nn'an na chito judíos conduihin, ¿Ndu na conan'vjehan?
Ndo' nque nn'an judíos, ¿Ndu na conan'tiuhan ncüii nnon 'nan na ve' jn'aanhan'?
26 Nque nn'an na cotoxen ncüii cüii tsonnangue jnan'vehan cjoo' nquii Tyo'ts'on ndo' mantyi cjoo' juu Cristo, tsan na t'ua jon ts'ian nnon.
Ndo' joo nn'an na condui nanm'ann'ian, nincüajon jnt'ahan cha'xjen na jnt'a nan'ñeen.
27 "Ee mayuu' quityquii' juu tsjoonvahin, nquii Herodes yo Poncio Pilato yo nn'an tsjan nque nn'an Israel, yo nin'nn'an na conduihan tsjan mañoon nn'an, jnan'tjon'han jñ'oon yo ntyjehan na ty'ehan nacjoo' nquii Jesús, nquii jon na condui ñuan nquii' ndo' na t'ion' ts'ianhin na totye'ntjon jon nnon'.
28 Ndo' na jnt'ahan na nnda', chen jnan'quindëhan tsoñ'en na ntyji' na icanhan' na quindui, ndo' naneinhin jndë tuihan' cha'xjen na sijnda' ncu'.
29 Ndo' nanein ta, joo jñ'oon vi' na conan'neinhan nacjŏ na conan'ty'uehin já, quen' ya' cüentahan'. Ndo' nquë na cotye'ntjön nnon', ncya' na nc'ŏn na tyi'ncyá na nnan'nën jñ'oon naya 'nan' ndëë nn'an.
30 Ndo' yo juu najndei na condui 'u', quitsin'man' nn'an v'i, ndo' quitsa' jn'aan t'man yo ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an. Cotan jñ'oonmin' nnon' yo xuee' nquii Jesús na totye'ntjon jon nnon' ndo' na conduihin ñuan nquii'."
31 Ndo' vi na jndë jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on, sitoncüii'han' juu v'aa'ñeen naijon na tëtjonhan. Ndo' quindë ya tonan'xuanhan Espíritu Santo, ndo' tyincyaa Tyo'ts'on na yo na quii jndyuehan, tonan'neinhan jñ'oon' jon ndëë nn'an.

Joo 'naanhin na min, 'naan t'man ñ'enhinhan'

32 Ndo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsoñ'enhan tom'anhan na nincüii nnon 'nan toquindyii' n'onhan yo ntyjehan, ndo' ninncüii nnon na ngiohan. Ndo' 'nan na nan'xuanhan, min'ncüiihan' tyi'quinduehan 'naanhinhan'. Tovijnt'ue t'man ñ'enhinhan'.
33 Ndo' nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ninnquii'chen yo najndei na tsixuan nquii jon, tonan'nein jndyoyuhan ntyja 'naan' na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon. Ndo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsoñ'en nan'ñeen t'man vaa na ityio Tyo'ts'on jn'aanhan.
34 Ndo' quii' nt'anhan, ta'nan ncüii ntyjehan na itsitjahan' 'nan na nninjnt'uehin. Ee nque ntyjehan, nn'an na min ndyuaa 'naanhan ndo' yo nt'aahan, jndëëhinhan' ndo' tondyoy'onhan s'on na tijnt'ua nan'ñeen.

35 Joo s'on'ñeen tyincyahinhan' ndëë nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Ndo' joo nan'ñeen tot'onhinhan' ndëë ncüii cüii nn'an na itsitjahan' 'nan na ninjnt'uehan.
36 Quii'tyquii' nt'an juu tmaan' nan'ñeen tom'aan ncüii ts'an na jndyu José. Jon conduihin tsjan tsoLeví na jndyocahan'. Tuihin ndyuaa Chipre. Juu ndyuaa'ñeen, xi'jndiohan' m'an ndaandue. Nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnan'quijndyuhanhin Bernabé. Xuee' jon itsiquindyihan' ts'an na itsinjoon' juu ntyje 'nan navi' na coquenonhan.
37 Juu tsan'ñeen tovaa tyuaa 'naan' jon. Jndëë jonhan' ndo' xoquitu' na ty'oon jon, jndyoy'oon jonhan', tyincyaa jonhan' ndëë nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús.

5

Ananías yo Safira jnan'tjahan

1 Majo' ncüiichen tsans'a na jndyu Ananías, mantyi jndëë jon ncüii tyuaa, ndo' scuu' jon, tsan na jndyu Safira, t'oon tsan'ñeen na cüejon jñ'oon na tui na nnda'.
2 Majo' xoquitu' na tijnt'uahan', tatëy'oonñ'en Ananías juuhan' ndëë nque nan'ñeen na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Ndo' mantyi scuu' tsan'ñeen ntyjii juu na nnda' vaa na s'aa jon.
3 Ndo' itso Pedro nnon jon:
—'U' ntyjë Ananías, 'u' jndë tyincya' na tua Satanás quii' ñuan 'nan' ee juu xoquitu' na tyon' na jndë' tyuaa 'nan', tajndyoyon' quindë'han', ndo' na nnda' sa', sivi'nn'an' nquii Espíritu Santo.
4 Xjen na tacojndë'han', ma'nan'han'. Ndo' mantyi vi na jndë tijnt'uahan', vanaan na quitsa' 'nan na nt'ue tson' yo joo xoquitu'ñeen. ¿Ndu na tyjee' tson' na sa' na nnda'? Cüaa' tson', xia'ntyi sivi'nn'an' nn'an, chito nquii Tyo'ts'on.
5 Ndo' juu Ananías, xjen na jndyii jon jñ'oonva'hin, ve' tyiootohin, mana tue' jon. Ndo' nn'an na jndyehan na nnda' vaa na tjon tsan'ñeen, tsoñ'enhan tyue jndyihan.
6 Ndo' nque nannon ndyua na m'anhan jo', jnan'quintyjahan, jnan'cüetyjohan ndiaa si'ts'o 'naan' tsan'ñeen, saquity'iuhan jon.
7 Ndo' vi na jndë tenon chjo, cha' vi ndye hora, ndo' mantyi tyjee'non scuu' Ananías jo', min tyi'quintjii juu na aa vaa 'nan tui.
8 Ndo' mantyi taxee' Pedro nnon juu:
—Quitsu' nnön, ¿Aa mayuu' na ve' ndö'ntyi xjen na ndëëho' tyuaa 'naanho'?
Ndo' jo' t'a tsan'ñeen 'ndyo jon, itso juu:
—Mayuu' ntyjë, nnda'ntyi ro xjen na tijnt'uahan'.
9 Yajo' taxee'ntyichen Pedro nnon juu:
—¿Ndu na ncha' veho' na jnan'jonho' na nin'quitquenho' xjen Espíritu na conduihin nquii Tyo'ts'on? Ndö jndë concyo nn'an na saquity'iu sa'. Mantyi 'u' nein cje ro ncü'io', ndo' mantyi ngoquity'iuhan 'u'.
10 Ndo' majuuntyi xjen na sinin Pedro na nnda', juu Safira'ñeen, majo'ntyi ve' tyiootohin tonnon jon, mana tue' juu. Ndo' nannon'ñeen, juu xjen na teque'han jo', jndiohanhin na ts'oohin. Jo' tji'hanhin, saquity'iuhanhin ngiaa' saa' juu.
11 Ndo' nque nn'an na conduihan tmaan' nn'an na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan, tsoñ'enhan sity'ue jndyihan'hin na tui na nnda', nquehan ndo' mantyi tsochen nn'an na jndyehan ntyja 'naan'han'.

Ts'ian t'man na tont'a nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesucristo

12 Ndo' tyi'ncüii xeeyu, jndye jn'aan t'man na tondui quii' nt'an nn'an yo ntyja 'naan nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesucristo. Mantyi tont'ahan jndye nnon ts'ian na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndë nquehan. Ndo' tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Jesús, tovancüiihan juu corredor cüentaa' vats'on t'man na nquii Salomón t'ua jon ts'ian na jndëhan'.
13 Majo' nque nn'an na tyi'conan'jonhan yo juu tmaan' nan'ñeen, ncyaahan na nnan'tjon'han yo nn'an na vantyja n'on Jesús. Majo' min na nnda' vaa, njon nan'ñeen ngiohan.
14 Ndo' tëvijndyentyichen nn'an na tovantyja n'onhan ta Jesús, nannon ndo' mantyi nanntcu.
15 Ata nanv'i na ntyjohan cjo jndu yo cjo ndue, totquen nn'anhin jndyue nata, cha' juu xjen na ngüenon Pedro, min na ve' ncüaan' jon ngüenonhan' nacjo vendye nan'ñeen cha' n'manhan ntycu na coquenonhan.
16 Ndo' mantyi nn'an na m'anhan njoon na ndyo m'aanhan' Jerusalén, tondyochohan nn'an v'i yo nin'ntyjehan na nay'oon jndyetyia. Ndo' tsoñ'en nan'ñeen jn'manhan.

Nanm'ann'ian cont'a vi'han Pedro yo Juan

17 Juu xjen'ñeen nquii tyee na conintque ndëë ntyee 'naan nn'an judíos yo nin'ntyjehin tmaan' na jndyuhan' saduceos, jnan'nc'uaa'hin. Tiquindya' ngiohan ndo' na tëë' n'onhan nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncya Jesús.

18 Jo' tjahin nan'ñeen, ndo' tjue'hanhin vancjo.

19 Majo' vi na jndë tijaan juu tsjon'ñeen, tyjee' ncüii ángel cüentaa' ta Tyo'ts'on na m'anhan. Ndo' siquinaan jon 'ndyo vancjo'ñeen, ndo' tji' jon joohan toch'en.

20 Ndë jo' tso jon ndëëhan: "Quitsacüentyjee'ho' quityquii' vats'on t'man. Quinan'neinho' jñ'oonvahin ndëë tsoñ'en nn'an, na min'cya ro ts'an na ngantyja ts'on juu Jesús, ngüando' ñuaan' juu."

Nnda' vaa jñ'oon na tso juu ángel'ñeen.

21 Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, ty'ehan. Ndo' xjen na tonco ncüiichen xuee, tyeque' nnda'han vats'on t'man. Ta'han jnan'manhan ndëë nn'an na sque jo'.

Ndo' nquii tyee'ñeen na conditque yo nn'an na conan'jonhan yo jon, squenonhan vats'on'ñeen. Jnan'tjonhan ntyjehan nn'an na condui nanm'ann'ian yohan yo nin'tsoñ'en nn'an na conintque ndëë nn'an Israel. Ndë jo', joo ntyee'ñeen t'ua ts'ian ndëë nannt'ei na quitsaquichohan nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús na too'han vancjo.

22 Majo' xjen na sque nannt'ei'ñeen vancjo'ñeen, matavijndiohan juu Pedro yo Juan na m'anhin navi' jo'. Yajo' majuuntyi xjen'ñeen ty'e ntcüe' nannt'ei'ñeen, tyenan'quindyiihan na taviquitoo' nan'ñeen vancjo.

23 Jnduehan ndëë ntyee'ñeen:

—Tyen të' 'ndyo vancjöhö' xjen na squě. Ndo' m'an sondaro na cota'ntyjee'han'. Majo' xjen na jnan'quinán 'ndyohan', min'ncüii ts'an taquindyii'han'.

24 Yajo' nquii tyee na conintque'ñeen yo tsan na coxen nn'an na cotantyjee' vats'on t'man'ñeen yo nin'nn'an na conintque ndëë tsoñ'en ntyee, xjen na jndyehan jñ'oon na jndue nannt'ei'ñeen, yajo' jnduehan ndëë ntyjehan nchu ya nt'aha cha' ngacüentyjee' jñ'oonvahin.

25 Ndo' maninjuu xjen'ñeen, tyjee'non ncüii ts'an na m'anhan. Juu tsan'ñeen siquindyi juu joohan, itso juu:

—Joo nn'an na tjue'ho' vancjo, ntjo' m'anhan vats'on t'man na conan'manhan ndëë nn'an.

26 Ndo' juu ts'an na conintque ndëë nn'an na cota'ntyjee' vats'on t'man, tja jon yo nannt'ei 'naan' jon. Tëcy'onhan Pedro yo nin'Juan, majo' tachito yo naijndei'han', ng'e ncyaahan na nque nn'an tsjoon'ñeen, ntuein' nan'ñeen ntjö' joohan.

27 Majo' ya sque ntcüe'han naijon na tëncüi nanm'ann'ian'ñeen, tyincyahan cüenta nan'ñeen ndueehan. Ndo' nquii tyee'ñeen na conintque, sing'e nnda' jon juu jñ'oon'ñeen. Itso jon ndëë nan'ñeen:

28 —'O' mangio jnda'ho' na jndë jnduě ndëëho' na yo naijndei'han' na tavinan'manntyichenho' jñ'oon ntyja 'naan' Jesúsva'. Majo' jnan 'o', ninvaa quii' tsjöön Jerusalén, mangio nn'an jñ'oon na jndë jnan'manho' ndëëhan. Ndo' condueho' ndëë nn'an na jnán já, jo' na tue' Jesús.

29 Yajo' Pedro yo ntyje jon na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, jnduehan:

—Chuhan' na quita'nc'uě jndyě jñ'oon na itso nquii Tyo'ts'on, chichen jñ'oon na condue nn'an.

30 Nquii Tyo'ts'on na tonan't'maan' nque ndochi ndotyëëhë na tom'an ndyu na toxen'chen, jndë tyincyaa jon na vando' xco Jesús, tsan na jnan'cuee'ho' na t'ionho'hin tsonjn'aan.

31 Ndo' na nnda', jndë sit'maan' jon nquii Jesús na jndë tacjo jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya. Ndo' jndë tquen jon na condui Jesús nquii jon na vja tonnon ndëë tsoñ'en, ndo' mantyi na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an. S'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' nque nn'an Israel vanaan na ntcüe' n'onhan jnanhan ndo' na ntsit'man ts'on jonhan.

32 Ndo' cotjí' jndyoyú ntyja 'naan' juu jñ'oonva', ndo' nquii Espíritu Santo, manincüajon its'aa jon na incyaa Tyo'ts'onhin quii' n'on nn'an na cota'nguee'han tonnon jon.

Ndö' jñ'oon na sintcüe' Pedro ndëë ntyee'ñeen.

33 Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin', quindya' jndyi ngiohan, ata nin'quinan'cüjehan nan'ñeen.

34 Majo' ncüii nque nanm'ann'ian'ñeen, tsan na jndyu Gamaliel, jnanquintyja jon. Tsan'ñeen ñ'enhin yo tmaan' nn'an fariseos. Conduihin ts'an na itsi'man nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na tquen Moisés, ndo' tsochen nn'an judíos njon jndyi ngiohanhin. Ndë jo', nque nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, t'ua Gamaliel ts'ian na quindui' nan'ñeen toch'en vitan' xjen.

35 Ndë jo' tso jon ndëë ntyje nanm'ann'ian jon:
—'O' ntyjë nn'an Israel, quint'aho' cüenta yo 'nan na conan'tiuho' na nin'quint'aho' nanmin'.
36 Cañjoon' n'onho' juu jñ'oon ntyja 'naan' Teudas. Jndë s'aahan' xuee na totsis'ahin na totso juu na t'man conduihin. Ndo' juu xjen'ñeen cha'na nenque ciento nannon na totsay'onhan jñ'oon yohin. Majo' juu tsan'ñeen, jnan'cuee' nn'anhin ndo' tsoñ'en nn'an na tonan'jonhan yohin, tycyahan, tyuii' ntyja 'naanhan.
37 Ndo' juu xjen na nquii tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma t'ua jon ts'ian na tixco nguee nn'an, juu xjen'ñeen tsan na jndyu Judas, na jnan ndyuaa Galilea, totsis'a nquiihin. Ndo' jndye nn'an jnan'jon jñ'oon yohin. Majo'ntyi, jnan'cuee' nn'anhin ndo' tsoñ'en nn'an na tonan'jon jñ'oon yo tsan'ñeen, tycyahan.
38 Mang'e na nnda', joo nanmin', juu Pedro yo nin'Juan, tavindyii' n'onho' joohin, qui'ndyeho' ntyja na cont'ahan. Ee juu jñ'oon na conincyahan yo ts'ian na cont'ahan, xe na aa ve' ntyja 'naan nn'an conan'xuanhan', ngantycüii nquiihan'.
39 Majo' juu ts'ianmin' na cont'ahan, xe na aa ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on conduihan', yajo' tyi'jon quindëë na nnan'tyuii'ho' joohan'. Ata nnintyincyoo' na nquii jon conan'veho' cjoo' jon.
40 Ndo' joo nan'ñeen na conduihan nanm'ann'ian yo Gamaliel'ñeen, jnan'jonhan yo jñ'oon na siqui'maan' jonhan. Ndo' ndë jo' tqueen' nnda'han ve nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Tja'han nan'ñeen. Ndo' jndue nnda'han na yo naijndei'han' na quitsacüentyjee'han na conan'manhan ntyja 'naan' xuee' Jesús. Ndë jo' jnan'quindyaa ntcüe'han nan'ñeen.
41 Ndo' joo nan'ñeen jndui'han quii' nt'an nanm'ann'ian'ñeen. Nein jndyihan na tyincyaa Tyo'ts'on na conduihin nn'an na scüejnaan'han'hin ntyja 'naan' xuee' nquii Jesús.
42 Ndo' 'io 'io tonan'manntyichenhan ndëë nn'an quii' vats'on t'man, ndo' mantyi xen' nt'aa xen' nt'aa tonan'manhan ndëë nn'an. Tasacüentyjee'han na tonan'manhan ndo' na toninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' Jesús na manquii jon conduihin Cristo.

6

Joo nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, cot'ionhan ts'ian ntyque' ntyjehan

1 Majoo xuee'ñeen tëvijndyentyichen nn'an na vantyja n'on Jesús. Quii' nt'anhin m'an nn'an judíos na conan'neinhan jñ'oon griego, ndo' yo mañoon ntyjehan na conan'neinhan jñ'oon hebreo. Nque nan'ñeen na conan'nein jñ'oon griego, tquenhan jñ'oon ntyja 'naan ntyjehan nan'ñeen na conan'nein jñ'oon hebreo. Ee joo nanntcu ninnque na m'an juu tmaan' na conduihan, chjochen 'nan na toy'onhan cüenta na tovijnt'uehan, chichen ntyjehan nanntcu ninnque na conan'nein jñ'oon hebreo.
2 Ndo' ng'e juu jñ'oon'ñeen, nque nn'an na ncho've jnan'ncüihan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Jesús. Jnduehan ndëë nan'ñeen:
—'O' ntyjë, tyi'quichuhan' na n'ndyë na coninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on cha' na nnan'jnt'á 'nan na ntcüa' nn'an.
3 Mang'e jo', tyquii' nt'an ntyjeho' tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, quitjiho' ntyque' ntyjeho' nannon na vaa jñ'oon ntyja 'naan nan'ñeen na ya nn'anhin. Icanhan' na conduihan nn'an na jnda' nquen ndo' na quindë ya nan'xuan Espíritu Santo, Ndo' nquë nt'iön ts'ianmin joohan na quinan'jnda'han 'nan na ncy'on joo nanntcu ninnque.
4 Ndo' já, ninnquii'chen na nnan'nën nnon Tyo'ts'on ndo' na nninncyá jñ'oon' jon ndëë nn'an.
5 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na vantyja n'on, tjon' jñ'oonhan na quindui na nnda'. Jo' tjihan juu Esteban, tsan na mancha'chen ts'on na vantyja ts'on Jesús ndo' na quindë ya tsixuan Espíritu Santo. Ndo' mantyi tjihan Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, yo nin'Nicolás, tsan na jnan tsjoon Antioquía. Juu jon chito ts'an judíohin, conduihin ts'an na totsijonhin yo jñ'oon na conan't'maan' nn'an judíos nquii Tyo'ts'on.
6 Ndo' nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë tjihan nanmin', jndyochohan nan'ñeen ndëë nn'an ncho've na totsay'onhan jñ'oon yo Jesús. Ndo' nquehan jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan nan'ñeen. Jndë jo' tyiohan ndueehan nacjo nan'ñeen na ncy'onhan cüenta ts'ian na nt'ahan.
7 Ndo' jñ'oon' Tyo'ts'on majndyentyichen tëcyahan'. Ndo' quii' Jerusalén tëvijndyentyichen nn'an na vantyja n'onhan Jesús. Ata nque ntyee 'naan nn'an judíos, mantyi jndyehan tovantyja n'onhan jon.

Ty'on nn'an Esteban

8 Juu naya na condui Tyo'ts'on, quindë ya totsixuan Esteban juuhan'. Mantyi quindë ya tom'aan Espíritu Santo quii' ts'on jon. Ng'e jo' jndye jn'aan t'man na tots'aa jon quii' nt'an

nn'an na tyi'je'quinduihan' xe na aa yo najndei nquii jon na s'aahan' na t'oon' jndyi n'on nn'an ntyja 'naan'han'.

9 Quii' tsjoon Jerusalén, jo' tovaa ncüii vats'on cüenta nn'an judíos, joo nn'an na tovancüi jo', tonduihan nn'an na jndë jndyaahan na totye'ntjontyenhan ndëë mañoon nn'an. Joo nan'ñeen jnanhan tsjoon Cirene yo Alejandría ndo' yo ndyuaa Cilicia yo nin'Asia. Vendye joo nan'ñeen ta'han na jnan'jndyehan jndyuehan yo juu Esteban'ñeen.

10 Majo' joo nan'ñeen tyí'quindëë nt'ahan yo jñ'oon na totsinin jon, mang'e nquii Espíritu Santo tyincyaa na jnda' xquen jon.

11 Ndo' na nnda', jnan'jnda' nan'ñeen na tyincyahan xoquitu' ndëë vendye nn'an na quindue nan'ñeen na jndë jndyehan na totsinin Esteban jñ'oon tsan' cjoo' Moisés yo mantyi cjoo' nquii Tyo'ts'on.

12 Ndo' nn'an na m'an Jerusalén, vi na jndë jndyehan juu quintu'ñeen, t'man tyionhan' na quindya' ngiohan. Nquehan yo nn'an na conintque ndëëhan, yo nin'nn'an na conan'man jñ'oon na tquen Moisés. Jo' tyioohan na m'aan Esteban'ñeen, ty'onhan jon, tyey'onhanhin ndëë nanm'ann'ian 'naanhan.

13 Ndo' mantyi jnan'jnda'han nn'an na quinan'nein quintu cjoo' jon. Jndue nan'ñeen:

—Juu tsanvahin ninnquii'chen itsinin juu jñ'oon tsan' cjoo' vats'on t'manva na ji'ua tsixuanhan', ndo' mantyi cjoo' juu jñ'oon na tquen Moisés.

14 Ee nquě jndë jndyě na totso juu na juu Jesús, tsan na jnan Nazaret, ntsityuii' juu vats'onvahin ndo' mantyi ntscüejndyo juu costumbre na tyincyaa Moisés ndëëhë.

15 Ndo' tsoñ'en nanm'ann'ian'ñeen, quii jnty'iahan nnon Esteban. Jnty'iahan na itsijonhan' nnon jon cha'na nnon ncüii ángel.

7

Jñ'oon na sintcüe' Esteban ndëë nn'an na ty'onhin

1 Ndo' nquii tyee na conintque ndëë nn'an judíos'ñeen, taxee' jon nnon Esteban. Itso jon: "¿Aa mayuu' na nnda' vaa na totsu'?"

2 Ndo' t'a Esteban, tso jon: "'O' ta na conintqueho' yo nin'o' ntyjëëhë, quindyeho' chjo jñ'oon na ntsinën. Nquii ta Tyo'ts'on na taquintyja t'man conduihin, tityincyoo'hin nnon tsochiihi Abraham xjen na tom'aan jon ndyuaa Mesopotamia, vitjachen na ncja jon tsjoon Harán.

3 Itso jon nnon juu: Quindui' ntjoohin ndyuaa tsjon'. Qui'ndyi' nn'an 'nan'. Ndo' cja' ndyuaa na ntsi'man nnon'.

Nnda' vaa tso Tyo'ts'on nnon Abraham.

4 Ndo' na nnda', ya jo' jndui' Abraham tsjoon' jon ndyuaa Caldea, tja jon ndyuaa Harán. Ndo' vi na jndë tue' tsotye jon, yajo' jndyoy'oon Tyo'ts'on Abraham'ñeen ndyuaavahin naijon na m'anho' naneinhin.

5 Majo' tasiquindaa' Tyo'ts'on juu ndyuaamin jon, min na ve' vi tan' chjohan'. Majo' min na nnda', tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon jñ'oon na tyi'je'quitscüejndyo jonhan' na mancüiixjen nndaa' juu ndyuaaminhin, ndo' ya na ngue' juu, ntsinda juu, joohan nnan'xuanhan cüentahan'. Nnda' tso Tyo'ts'on nnon juu min na juu xjen'ñeen min'ncüii jnda juu tac'oon.

6 Ndo' mantyi tso Tyo'ts'on na nque nn'an tsjan Abraham na nndyocahan', nc'ohan ncüiichen ndyuaa naijon na nduihan nn'an na ve' sque ya. Ndo' jo' ngotye'ntjontyenhan ndëë nn'an juu ndyuaa'ñeen, ndo' joo nn'an na m'anhan', nenque ciento ndyu ngont'avi' nan'ñeenhan.

7 Majo' tsontyichen Tyo'ts'on nnon Abraham: "Ndo' joo nn'an ndyuaa'ñeen na nt'ahan na ngotye'ntjontyen ntsinda'ntyjo' ndëëhan, ncö ntco'xën nan'ñeen jnaan' na nnda' nnt'ahan. Ndo' ndë jo', joo ntsinda'ntyjo' nndyochö ntcü'ëhan ndyuaavahin na nnan't'maan' nnda'han ja ntjoohin."

Ndö' vaa jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon tsan'ñeen.

8 Ndo' tquen Tyo'ts'on jñ'oon nnon Abraham na juu jnda jon na jndëcya nnduihin, quityjee jon tjan na yus'ahin. Ndo' na nnda', juu xjen na tui Isaac, tyjee jon tjan na yus'ahin juu xee na jndë nen xuee 'naan' juu. Ndo' juu Isaac, manincüajon s'aa jon xjen na tui jnda jon Jacob. Ndo' nquii Jacob, majo'ntyi s'aa jon yo ncho've ntsinda jon nn'an na conduihan ndochiihi, manquëhë na condui jaa ncho've ntmaan' nn'an Israel.

9 "Ndo' nque ntsinda Jacob, na conduihan ndochiihi na tom'anhan ndyu na toxen'chen, tonan'tëë' jndyi n'onhan ntyjehan José. Ndëëhanhin ndëë nn'an ndo' joo nan'ñeen tyey'onhanhin ndyuaa Egipto. Majo' nquii Tyo'ts'on tom'aan jon yohin na tom'aan juu ndyuaa'ñeen.

10 Ndo' tsoñ'en navi' na toquenon juu José'ñeen, totsiquindyaa Tyo'ts'onhin, mantyi tyincyaa jon na jnda' xquen juu, ndo' s'aa jon na tëvee' ntyjii Faraón yohin. Nquii

Faraón'ñeen, conduihin tsanm'aants'ian t'man juu ndyuaa Egipto. T'ion jon ts'ian José na tonduihin gobernado ninvaañ'en ndyuaa'ñeen, ata mantyi juu vats'ian naijon na co'xen juu Faraón'ñeen.

11 “Ndo' tentyja xjen na tyioo jndo' t'man ninvaa ndyuaa Egipto'ñeen yo nin'ndyuaa Canaán. Jnaan' jo' ji vaa jndyi toquenon nn'an. Ndo' nque ndochiihi tandicüijnda' 'nan na ntcüa'han.

12 Majo' nquii Jacob'ñeen, jndyii jon jñ'oon na juu ndyuaa Egipto'ñeen, jo' min 'nan na ya ntcüa' ts'an. Yajo' nque ndochiihi, ntsinda jon, jñon jonhan jo' na vejndyee ngue.

13 Ndo' vi na jndë jo', nque ndochiihi nan'ñeen, ty'e nnda'han jo' na vja ve, ndo' juu xjen'ñeen José si'man nquii' jon ndëëhan na manquiintyi jon na conduihin ntyje nquehan. Ndo' na nnda', nquii tsanm'aants'ian t'man'ñeen, tajnaan' jon ntyje nquii José nan'ñeen.

14 Ndo' vi na jndëcya, nquii José t'ua jon ts'ian ndëë ntyje jon na quitsacy'onhan tsotyehan yo nin'tsoñ'en nn'an chuu'han. Joo nan'ñeen jndë ndyenn'an ncho'nqui vantjo' 'onhan.

15 Nnda' vaa na tui na tja Jacob ndyuaa Egipto. Jo' tom'aan jon, ndo' majo' tue' jon. Mantyi ndochiihi ntsinda juu Jacob'ñeen, juu ndyuaa'ñeen tjëhan.

16 Ndo' ndëcya nque ndantyjo nt'oo'ñeen, tyecho ntcüe'han si'ts'o 'naan nan'ñeen tsjoon Siquem, ndyuaa naijon na jnanhan. Ndo' tyequity'iuhan nt'oo'ñeen quii' tsi'ts'ua na sijnda Abraham yo s'on xuee ndëë ntsinda tsan na jndyu Hamor.

17 Ndo' sininntyichen Esteban. Tso jon: “Ndo' viochen xjen na ngatsiquindëhan' juu jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham na ntsiquindyaa jon nan'ñeen na nndui' ntcüe'han juu ndyuaa'ñeen, majndyentyichenhan tandë.

18 Ndo' joo ndyu'ñeen jndye nn'an na ncüii ro ncüiihan na jndë tom'anhan ts'ian t'man ndyuaa Egipto. Ndo' tuee' xjen na tëcjo ncüiichen ts'an na nduihin tsanm'aants'ian t'man ndëë nn'an Egipto. Juu tsan'ñeen tatajnaan' jon tsoJosé.

19 Nquii tsanm'aants'ian'ñeen, yo na jnda' xquen jon, totsivi'nn'an jon ndochiihi. Ee tquen jon jñ'oon na qui'ndyehan yo'ndaa ndahan na cüje nque joo.

20 Ndo' majooto xuee'ñeen tui Moisés. Ndo' tëvee' ntyjii Tyo'ts'on yo jon. Tye jon yo ndyee jon, ninndye chi' na tonan'quehan jon v'aahan.

21 Majo' tuee' xjen, yo najndei'han' na jnty'ehanhin na cue' jon, majo' manquiito yuscu jnda tsanm'aants'ian t'man'ñeen ntjii juu yujnt'a Moisés. Juu yuscu'ñeen tovantyjee' juuhin cha'vijon jnda nquii juu.

22 Mang'e na nnda' tui, juu Moisés totsijnaan' jon tsoñ'en na jnda' nquen nn'an Egipto. Ndo' jaa' jñ'oon na totsinin jon, yo ntyja 'naan' 'nan na tots'aa jon.

23 “Juu Moisés'ñeen, ya na tuee' jon cha'na venn'an chu, s'aahan' ts'on jon na nin'caquindyiaa' jon nque nn'an na nincüii tsjan conduihin, nque nn'an tsjan Israel.

24 Tja jon ndo' jndyiaa' jon ncüii ts'an Egipto na its'aa vi' tsan'ñeen ncüii ts'an na ninncüii tsjan conduihin yo nquii jon. Juu xjen'ñeen tañoon' jon tsan'ñeen, tji' jonhin quii' nanvi'ñeen. Iscuee' jon juu tsanEgipto'ñeen.

25 Nnda' vaa na s'aa jon ng'e toquindyii' ts'on jon na nque nn'an 'naan' jon, nn'an Israel, ncüaa' ya n'onhan na ninjnt'ue Tyo'ts'onhin cha' ntyja 'naan' nquii jon ndyaahan juu navi' na m'anhan, majo' joohan tataa' n'onhan na nnda'.

26 Ndo' vi tonco ncüiichen xuee, jndyiaa' Moisés'ñeen ve ntyje jon nn'an Israel na ninncüii tsjan conduihan yo nquii jon, na conan'ntja'han. Ndo' nt'ue ts'on jon na quintjo ya ntcüe'han yo ntyjehan. Ng'e jo' na tso jon ndëëhan: “'O' ninncüii tsjan conduiho'. ¿Ndu na conan'ntja'ho' yo ntyjeho'?”

27 Majo' juu ts'an na nt'ue tyia' yo ncüiichen tsan'ñeen, jñoon juu nt'ö nquii Moisés. Ndo' tso juu nnon jon: “¿Nin ts'an tquen 'u' na nintque 'u' ndë, ndo' na ntco'xen' já?

28 ¿Aa mantyi nin'quitscue' ja cha'na iscue' juu ts'an Egipto vja? ”

29 Ndo' Moisés, vi na jndë jndyii jon jñ'oonva', s'aa jon vi ntyja, tja jon ndyuaa Madián. Jo' tom'aan ya jon, ndo' majo' toco jon, tui ve nannon ntsinda jon juu ndyuaa'ñeen.

30 “Ndo' vi na jndë tenon venn'an chu na tom'aan jon jo', sijonhan' na m'aan jon ncüii joo quii' jndëë na ndyo juu tyo' na jndyu Sinaí. Juu xjen'ñeen tityincyoo' ncüii ángel nnon jon quityquii' tsachon na coco ncüii tsonneon.

31 Ndo' na jndyiaa' jonhan', tom'aan' jndyi ts'on jon nin 'nan nin'quitsiquindyihan'. Majo' juu xjen na sindyoo'hin na ndyiaa' ya jonhan', jndyii jon na nquii ta Tyo'ts'on itsinin.

32 Tso jon: “Ja condui Tyo'ts'on cüentaa' tsochi' Abraham, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen, majo'ntyi cüentaa' juu Isaac yo nin'Jacob.” Ndo' xjen na jndyii Moisés na nnda', tye' coviquijnty'ehin na ty'ue jon, min ndincyaahan' na ndyiaa' jon juu ts'oon'ñeen.

33 Ndo' tso Tyo'ts'on nnon jon: “Cüji' ntcon', ng'e naijon na mintyje', conduihan' tyuaa na ji'ua ng'e jndë tyjënön ntjoohin.

34 Ee jndë jnty'ia nnön na nque nn'an ndyuaa Egipto cont'avi'han nn'an njan, nn'an
Israel, ndo' mantyi jndë mandyi na cotcüihan quityquii' juu navi'ñeen.
Ndo' jo' jndë jndyocuë na ntsiquindyahin. Ndo' naneinhin, 'u' njñön na cja' ntcüe' ndyuaa Egipto."
35 Ndo' tsontyichen Esteban: "Nque nn'an Israel tont'ahin na tyi'cuee' n'onhan juu
Moisés. Ee jnduehan nnon jon: ¿Nin ts'an tquen 'u' na nintque 'u' ndë ndo' na ntco'xen'
já? Majo' manquiintyi Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon tsan'ñeen na co'xen jon joohan ndo'
na ntsiquindyaa jonhan navi' na tom'anhan ndyuaa Egipto. Ntyja 'naan' juu ángel na
tityincyoo' nnon Moisés quityquii' tsonneon na cov'a, jo' na sijnda' Tyo'ts'on na tsixuan
Moisés juu ts'ian'ñeen.
36 Majuuntyi Moisés'ñeen, tji' jon ndochiihi nn'an Israel ndyuaa Egipto na tom'anhan
jo' ndyu na toxen'chen. Majon na tots'aa ts'ian t'man na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan'
najndei nquii jon. Manquiintyi jon na tots'aa jn'aan t'man xjen na tenonhan Ndaandue
Ve, ndo' mantyi viochen xjen na tom'an yahan vivenn'an chu ndyuaa naijon tajnda' ya
cova'.
37 Manquiintyi jon na tso jon ndëë ntyjëëhë nn'an Israel: "Nquii Tyo'ts'on ntquen jon
ncüii nn'an 'naanho' na ntsixuan jon ts'ian na nnincyaa jon jñ'oon ndëëho' cha'xjen na t'ua
jon juu ts'ian'ñeen nnön."
38 Manquii jon na tom'aan yo tmaan' ntyjëëhë Israel viochen xjen na tom'an yahan
ndyuaa na tajnda' cova'. Manquii jon na tom'aan jon Tyo' Sinaí xjen na sinin ángel nnon
jon yo ndëë ndochiihi nan'ñeen. Manquii jon na ty'oon cüenta joo jñ'oon na concyahan' na
ngüando' ñuaan' ts'an na tonnon Tyo'ts'on na itscüenon jonhan' ndëëhë.
39 "Majo' nque ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen, tyí'quita'nguee'han jñ'oon
na toninncyaa Moisés ndëëhan. Min tajnan'jñ'oon'han jñ'oon na totso jon ndëëhan ndo'
mantyi tots'aa jndyihan' n'onhan na ninc'o ntcüe'han Egipto.
40 Mang'e na nnda', jo' na tonduehan nnon Aarón: Quitsia' 'nan na nnan'quijndyu
jaahan' Tyo'ts'on na nnan't'maan' jaa na juuhan' ngüejndyeehan' tondëëhë, ng'e ntyja 'naan'
juu Moisésva', tsan na tji' jaa ndyuaa Egipto, min tyi'quindiö nin 'nan tjon jon.
41 Ndo' na jnduehan na nnda', jnan'yahan ncüii 'nan na cha'vijon toro chjo. Ndo'
tonan'cüjehan quioo' na tonan't'maan'han juuhan' na tonduehan na juuhan' conduihan'
Tyo'ts'on. Mantyi tont'ahan nguee na tonan't'maan'han juu nan'ñeen na jnan'ya nquehan.
42 Mang'e na nnda', jnty'ii Tyo'ts'on joo nan'ñeen. Ata tyincyaa jon na nque nan'ñeen
jnan't'maan'han ncjuu na m'an tsjö'ndue. Ee juu tsan na tonincyaa jñ'oon ntyja nchu vaa
'nan na nguaa, vaa jñ'oon na tji jon ntyja 'naan nan'ñeen. Ndö vaa tso jñ'oon'ñeen:

'O' nn'an Israel, joo quioo' na tonan'cüjeho' xjen na tom'anho' venn'an ndyu juu
ndyuaa'ñeen na tajnda' cova',

¿Aa nnön na toninncyaho' quioo'ñeen?

43 Quioo'ñeen, chito nnön toninncyaho' joo o'.

Ee 'o' tonan'y'onho' v'aa ndiaa na toquindyii' juu 'nan na tonan't'maan'ho' na jndyuhan'
Moloc.

Mantyi yo juu 'nan na jndyu Renfán, quixjuu ntyja 'naan'han',

juuhan' na tonan't'maan'ho'.

Joo nan'min' na tonan't'maan'ho',

ninnquii'chen 'nan na tonan'ya nqueho'han'.

Ng'e tsojnaan' na conan't'maan'ho' nan'min', jo' na ncüji' ja 'o' ndyuaa tsjoonho' na
njñönho' na nc'oho' ndyuaa na tonnon tsjoon Babilonia.

Ndö' vaa jñ'oon na tyincyaa tsan'ñeen. Ndo' tsontyichen Esteban:

44 "Nque ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen, xjen na tom'anhan juu ndyuaa'ñeen
na tann'an c'oon, tonan'y'onhan juu v'aa ndiaa naijon na tonan'vehan ntcaa' ntjö' na chuu'
ntji na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Juu v'aa ndiaa'ñeen jndëhan' cha'xjen jñ'oon na
si'man jon nnon Moisés ee tso jon nnon juu na quitsia juuhan' cha'xjen 'nan na jndë si'man
jon nnon juu.
45 Nque ndochiihi na tom'anhan ndyu na toxen'chen, nn'an tsjan joohan na jndyocahan',
jndyoy'on nan'ñeen juu v'aa'ñeen xjen na jndyochu Josué joohan ndyuaaminhin naijon na
sijnda' Tyo'ts'on na nc'onhan. Ndo' joo nn'an na tom'an jndyee ndyuaaminhin, tji' jon
nan'ñeen, mang'e jo' nque ndochiihi jndëë jnt'ahan yo nan'ñeen. Ndo' juu v'aa ndiaa'ñeen,
ninvaa tonan'y'onhan juuhan' ata xjen na tom'aan juu David.
46 Nquii Tyo'ts'on, juu naya na conduihin, siquindaa' jonhan' juu David'ñeen. Jo' na tcan
juu vi naya'ñeen na nninncyaa jon na ntsia juu ncüii v'aa naijon nque nn'an tsjan Jacob na
jndyocahan', nnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on.
47 Majo' Salomón, jnda nquii David, nquii juu sia v'aa'ñeen.

48 Majo' nquii Tyo'ts'on na m'aan nandyentyichen, chito ve' quii' nt'aa na conan'ya
nn'an, jo' na im'aan jon. Cha'xjen jñ'oon na tso ts'an na toninncyaa jñ'oon ntyja nchu vaa
'nan na nnguaa, tso tsan'ñeen:
49 Quiñoon'ndue conduihan' silla na manin' ts'iaan' naijon na mavaquityën.
Ndo' juu tsonnangue tsixuanhan' naijon na ntyjo ng'ë.
Ndo' na nnda', ¿Nin ncüii nnon v'aa na nndëë nnan'yaho' naijon na nc'ön?
Ndo' ¿Yuu vaa nquii jon na ngüajndyëë?
50 Ee ncö, tsoñ'en nan'min', maja tquënhan'."
Ndö' vaa jñ'oon na tji tsan'ñeen.
51 Ndo' tsontyichen Esteban: "Majo' 'o' mancüiixjen conduiho' nn'an que' n'on. Itsi-
jonhan' 'o' cha'vijon nque nn'an na tyi'quinan't'maan'han Tyo'ts'on. Tyi'nin'quindyeho'
nchu vaa na nt'ue ts'on jon yoho', min tyi'quita'nguee'ho'han'. Ninnquii'chen conan'veho'
nacjoo' nquii Espíritu Santo. Manincüejon cont'aho' cha'xjen tont'a nque ndochiho' na
tom'anhan ndyu na toxen'chen.
52 Ncüii cüii ts'an na tom'anhin ndyu na toxen'chen na toninncyahin jñ'oon' Tyo'ts'on
ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa, nque ndochiho', mancüiixjen tont'avi'han nan'ñeen. Ndo'
mantyi nque nn'an na toninncya jñ'oon ntyja na ndyo nquii Cristo na jndyoyu conduihin,
majoontyi ndochiho' tonan'cüjehan nan'ñeen. Majo' nanein nquii Cristo, nqueho' jndë
tyincyaho' cüentahin, ndo' jndë jnan'cuee'ho'hin.
53 Manquentyiho' na ty'onho' cüenta juu jñ'oon na tquen Moisés na tyincya ángeles
juuhan' nnon jon, majo' 'o' tyi'nin'quita'nguee'ho'han'."

Na jnan'cuee' nn'an Esteban

54 Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin' na sinin Este-
ban ndëëhan, tennon ntyja xjen na tyionhan' quindya' ngiohan. Tonan'qui'ioon'han
ndi'n'onhan na jnan'vjehan jon.
55 Majo' juu jon, quindë ya tom'aan Espíritu Santo quii' ts'on jon. Jndondë jon
quiñoon'ndue, jo' jndyiaa' jon juu na nancoo' jndyi quixuee naijon na m'aan nquii
Tyo'ts'on. Ndo' mantyi jndyiaa' jon na minntyjee' Jesús ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya.
56 Ndo' ya na jndyiaa' Esteban na nnda', jndei sinin jon, tso jon:
—Quijnty'iaho', manty'ia na conaan quiñoon'ndue ndo' nquii jon na conduihin na
itsin'man jon ñuaan nn'an, m'aan jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya.
57 Ndo' nan'ñeen, jndei jnan'xuaahan na vjehan na nnda' tso jon. Të'han nquihan, ndo'
ninñoon' ty'onhan jon.
58 Ndo' vi na jndë tji'han jon quii' tsjoon, yajo' nque nn'an na condue na vaa jnaan' jon,
tji'han ndiaatco na cüehan. Tquen yahan joo ndiaa'ñeen na m'aan ncüii tsans'andyua na
jndyu juu Saulo, na quen juu chjo cüentahan'. Ndë jo' ta'han, totuen'han ntjö' Esteban.
59 Ndo' viochen xjen na cotuen' nan'ñeen ntjö'hin, sinin jon nnon Tyo'ts'on. Itso jon: "'U'
ta Jesús, juu na ndyii' na vant'ö, cyon' cüentahan'."
60 Ndo' vi jndë jo' tcon xtye jon. Jndei sixuaa jon, tso jon: "Ta Jesús, juu jnanva na cont'a
nanmin ja, tyi'ntsa' na nt'uiihan'hin."
Ntycüii na tso jon na nnda', mana tue' jon.

8

1 Ndo' jo' vijon m'aan Saulo. Sijonhin jñ'oon yo nan'ñeen na jnan'cuee'han Esteban.
Ndo' majuuntyi xuee'ñeen na jnan'cuee' nan'ñeen Esteban, joo nn'an tsjoon Jerusalén,
tye' na ji vaa jndyi tont'a vi'han joo nn'an na vantyja n'on Jesús na tom'anhan jo'. Ng'e
na nnda', tsochenhan tycyahan ninvaa ndyuaa Judea yo Samaria. Xia'ntyi nque nn'an na
totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, joohan tatycya.

Tots'aa vi' Saulo tmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon

2 Ndo' vendye nn'an na njon jndyi Tyo'ts'on ngiohan, tyequity'iuhan Esteban. Totyuee
jndyihan na njon ngiohanhin.
3 Majo' juu Saulo tennon ntyja xjen na tots'aa vi' juu joo nn'an na conduihan tmaan' na
vantyja n'onhan Jesús. Ee tovaquee' juu quii' nt'aahan ndo' yo navi' tocüji' juu nannon ndo'
nanntcu. Tovaquityii' juuhan vancjo.

Toninncya nn'an jñ'oon naya ndyuaa Samaria

4 Majo' nque nan'ñeen na jndui'han Jerusalén na jnannonhan, ncüii cüii joo naijon na
totsquehan, tonan'neinhan jñ'oon ntyja 'naan' Jesús.
5 Ncüii joo nan'ñeen, tsan na jndyu Felipe, tja jon ncüii tsjoon cüentaa' ndyuaa Samaria.
Jo' ijon na totsinin jon ndëë nn'an tsjoon'ñeen ntyja 'naan' Cristo.

6 Tovatjon nn'an ndo' totquen yahan cüenta jñ'oon na tonincyaa jon, ndo' mantyi tojnty'ia ndëëhan jn'aan t'man na tots'aa jon na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii jon.
7 Ndo' jndye nn'an na nan'xuan jndyetyia quii' n'onhan, sin'man jonhan. Ndo' joo jndyetyia'ñeen, xjen na jndui'han quii' n'on nan'ñeen, jndei tonan'xuaahan. Ndo' mantyi jndye nn'an na ntjein ng'e, ntjein nduee, totsin'man jon joohan.
8 Mang'e na nnda' tots'aa jon, nn'an tsjoon'ñeen tyincyaahan' na nein jndyihan.
9 Majo' juu tsjoon'ñeen jndë tijndye xuee m'aan ncüii tsanquindua', Simón jndyu tsan'ñeen. Nque nn'an ndyuaa Samaria'ñeen, totsivi'nn'an juu joohan ee totso juu na njon jnduihin yo ts'ian na its'aa juu.
10 Ndo' joo nn'an tsjoon'ñeen, min na t'man conduihin, ndo' min na tyi't'man conduihin, tsoñ'enhan totquenhan cüenta jñ'oon na toninncyaa juu. Tonduehin: "Juu Simónva', juu najndei na condui Tyo'ts'on, t'man jndyi tsixuan jonhan'."
11 Ndo' nan'ñeen totquen yahan cüenta jñ'oon na totsinin juu ndëëhan ee na tijndye xuee na itsivi'nn'an juu joohan yo ts'ian quindua'ñeen.
12 Majo' ya na toninncyaa Felipe jñ'oon ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cotsam'anhan, yo ntyja 'naan' xuee' Jesucristo, yajo' joo nn'an Samaria'ñeen, jndyehan tëntyja n'onhan. Nannon ndo' nanntcu tont'ëhan yo xuee' Jesús.
13 Ndo' mantyi juu Simón'ñeen, tëntyja ts'on juu Jesús ndo' jndë jo', jndëë' juu. Ta' juu na itsijonhin yo Felipe. Joo jn'aan t'man na tots'a Felipe yo nin'joo ts'ian na tots'aa jon na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii jon, juu Simón'ñeen vacue tom'aan' ts'on juu ntyja 'naan'han'.
14 Juu xjen'ñeen nque nn'an na tqueen' Jesús na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon, ninvaa m'anhan Jerusalén. Ndo' vi na jndë jndyehan na mantyi nque nn'an Samaria jndë ty'onhan cüenta jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo, yajo' t'uahan ts'ian nnon Pedro yo nin'Juan na quitsaquijnty'iahan joo nan'ñeen.
15 Ndo' vi na jndë squehan na m'an nan'ñeen, jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Tanhan na joo nn'an na vantyja n'on, ncyaa jon na nan'xuan nan'ñeen Espíritu Santo.
16 Ee juu xjen'ñeen min'ncüii joohan tacoy'onhan cüenta Espíritu Santo. quii' n'onhan. Xia'ntyi jndë jnt'ëhan yo xuee' ta Jesús.
17 Jo' juu Pedro yo Juan tyiohan ndueehan nacjo nan'ñeen. Ndo' na nnda', ty'onhan cüenta Espíritu Santo.
18 Majo' juu Simón, vi na jndë tquen juu cüenta na joo nan'ñeen ty'onhan cüenta Espíritu Santo xjen na Pedro yo Juan tyiohan ndueehan nacjo nan'ñeen, tso juu na nninncyaa juu xoquitu' ndëëhin, cha' mantyi nquii juu ntsixuan juu cha'na joohan.
19 Tso juu:
—Juu najndei na nan'xuanho', ncyaho' na mantyi ntsixuan jahan' cha' juu xjen na ndyiö nt'ö nacjoo' min'ninchen ts'an, mantyi ncy'oon juu cüenta Espíritu Santo quii' ts'on juu.
20 Ndo' sintcüe' Pedro jñ'oon, tso jon:
—Cju'vi' Tyo'ts'on s'on 'nan', ndo' mantyi ncu', ee matsitiu' na ve' yo s'on, jo' na ndëë ngyon' cüenta juu naya na ve' yu na itsiquindaa' jonhan' nn'an.
21 Juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na nan'xuán, 'u' tyi'quichuhan' na ntsijon 'u' yohan', ee tyi'xoncüee' tson' na tonnon jon.
22 Jo' quintcüe' tson' jnan na matsixuan'. Ndo' can' nnon jon, tyi'nan ro na ntsit'man ts'on jon 'u' na nnda' vaa na ndyii' tson'.
23 Ee maquën cüenta na t'man jnan' vaa, ndo' juu jnan'ñeen jndë sityenhan' 'u' cha'vijon tyen tyen ts'an yo carena.
24 Ndo' t'a Simón, itso juu ndëëhan:
—Quitanho' nnon Tyo'ts'on na tyi'ngenön cha'xjen juu jñ'oon na condueho'.
25 Ndo' Pedro yo Juan, tonan'manntyichenhan jñ'oon' Tyo'ts'on, tonan'nein nquii'han ntyja 'naan' Jesús. Ndo' vi jndë jo', jndui'han tsjoon'ñeen ndyuaa Samaria na nc'o ntcüe'han Jerusalén. Ndo' majndye njoon quijndë na m'anhan' ndyuaa'ñeen, tovenonhan jo'. Toninncyahan jñ'oon naya ndëë nn'an na m'an njoon'ñeen.

Felipe yo ts'an ndyuaa Etiopía

26 Jndë jo' ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on, sinin jon nnon Felipe, itso jon: "Quitsijnda' na ncja' nato ntyja na condui' ncjuu tsonjn'aan. Juu nato na inanhan' Jerusalén na ivenonhan' ndyuaa naijon tyi'jndye nn'an m'an na ivee'han' tsjoon Gaza, juu nato'ñeen cja'."
27 Ndo' jo' sijnda' Felipe, tja jon. Ndo' nato na ñjon jon, tjonhin ncüii ts'an na jnan tsan'ñeen ndyuaa Etiopía. Juu tsans'a'ñeen eunucohin na ityе'ntjon jon nnon Candace, nquii tsanscu na ico'xen ndyuaa Etiopía. Juu tsans'a'ñeen, t'ua Candace ts'ian nnon juu

na quitsue juu s'on quityquii' vats'ian 'naan' jon. Tsjoon Jerusalén, jo' tëtsit'maan' juu Tyo'ts'on, jnan juu jo',
28 Vja ntcüe' juu ndyuaa tsjoon' juu. Ndo' xjen na tjon Felipehin, ñjon juu tyquii' carreta 'naan' juu. Itsijnaan' juu tson na chuu' jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías.
29 Ndo' nquii Espíritu Santo itso jon nnon Felipe: "Quitsindyoo' 'u' nnon carretavahin, ndo' quitsijon 'u' yo juu tsan na vay'oonhan'."
30 Jo' tëntyjaa' Felipe nnon juu tsan'ñeen. Jo' jndyii jon na itsijnaan' tsan'ñeen jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías. Jo' taxee' jon nnon juu, itso jon:
—Joo jñ'oon na matsijnan', ¿Aa mavaa' tson'han'?
31 Ndo' t'a tsan'ñeen, itso juu:
—Nnda' 'u' ts'an, ta'nan ts'an na ya ntsi'man nnön, yajo' ¿Nchu ya nts'a na ncüaa' ts'önhan'?
Ndo' tcan tsan'ñeen na cava Felipe tyquii' carreta'ñeen na cacjo jon ngiaa' juu.
32 Ndo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na sijnaan' tsan'ñeen, ndö vaa na tsohan':
Xjen na vay'oon ts'an quitsman na ntscuee' jon juu o', min'chjo tyi'tsixuaa o'.
Ndo' cha'xjen ncüii quitsman chjo, xjen na ityjee ts'an soo' o', ninma'chen 'ndyo o'.
Ndo' nquii jon na conduihin quitsman chjo cüentaa' Tyo'ts'on,
mannda' tajñ'oon tso jon min na tjon jon navi'.
33 Ndo' juu jon jnan'cüejnaan' nn'anhin, min tyí'quitoxen yahan jñ'oon ntyja 'naan' jon.
Ndo' ¿Nin ts'an na nndëë ncüji' cüenta ntyja 'naan nn'an tsjan 'naan' jon na jndyocahan'?
Ta'nan ts'an na nndëë nts'aahan' ng'e tji'han na vando' jon nnon tsonnanguevahin.
Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías.
34 Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen taxee' juu nnon Felipe, itso juu:
—Quitsa' vi naya'ñeen, quitsu' nnön, juu ts'an na tyincyaa jñ'oonmin, ¿Aa itsinin jon ntyja 'naan' nquii jon, ndo' aa ntyja 'naan' ncüiichen ts'an?
35 Ndo' ta' Felipe na sinin jon ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na jnduihan' nnon tson'ñeen. Sinin jon nnon tsan'ñeen jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús.
36 Ndo' viochen xjen na ñjonhan nato, squehan ncüii joo na m'aan ndaatioo. Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen, tso juu nnon Felipe:
—Quindyia', ndö m'aan ndaa. ¿Aa m'aan ncüii nnon na itscu'han' na ntsiquindë' ja?
37 Ndo' sintcüe' Felipe jñ'oon, itso jon:
—Xe na aa yo mancha'chen tson' na vantyja tson' Jesús, ndëë na ntsiquint'ë 'u'.
T'a tsan'ñeen, itso juu:
—Mavantyja ts'ön na nquii Jesucristo conduihin jnda Tyo'ts'on.
38 Ndo' juu ts'an etiopia'ñeen, t'ua jon ts'ian na cacüentyjee' carreta'ñeen. Ndë jo' ncha'vehan tyecuahan tyquii' ndaa, ndo' siquindëë' Felipehin.
39 Ndo' vi na jndë jndui' ntcüe'han quii' ndaa'ñeen, nquii Espíritu na condui nquii Tyo'ts'on, tëy'oon jon Felipe. Ndo' juu ts'an etiopía'ñeen, tavijndyiaa' nnda' jon Felipe, majo' tja jon nato na vja jon na neiin' jndyi jon.
40 Ndo' juu Felipe'ñeen, xi' tsjoon Azoto, jo' tityincyoo'hin. Jndye njoon tomandyi' jon na toninncyaa jon juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús, ata tuee' nnda' jon tsjoon Cesarea.

9

Ntcüe' ts'on Saulo jnaan' jon
(Hechos 22:6-16; 26:12-18)

1 Majo' juu Saulo, tyí'caminntyjee' juu na itsity'ue juu nn'an na vantyja n'onhan Jesús na ntscüje juu joohan. Mang'e na nnda', tja juu na m'aan nquii tyee na conintque cüenta nn'an judíos.
2 Ëcan juu tson nnon tyee'ñeen na ngay'oon juuhan' ndëë nn'an judíos na m'anhan tsjoon Damasco ncüii cüii vats'on 'naanhan. Juu tson'ñeen chuhan' jñ'oon na ninncyaahan' najndei juu na ngacüja juu nn'an na cotsam'anhan nato 'naan' Jesús, nannon ndo' nanntcu, ndo' nndyochu ntcüe' juuhan nc'onhan navi' Jerusalén.
3 Majo' nato na ñjon juu na vavindyo na nguee' juu tsjoon Damasco, ndo' ninjonto jnan chon quiñoon'ndue, tyioohan' xi'jndio na m'aan jon.
4 Ndo' na nnda', tyioohin tyuaa, jndyii juu ncüii jndye. Itsohan' nnon juu: "'U' Saulo, ¿Ndu na matsa' vi' ja? ¿Ndu na manty'e' ja?"
5 Ndo' t'a juu: "¿Nin ts'an 'u', ta?" Ndo' t'a jon, itso jon nnon juu: "Ja Jesús na manty'e'. 'U' mats'aa vi' nquii 'u'. Ntyja na matsa', itsijonhan' juuhan' cha'na its'aa toro na imin' o' ntsiu' nnon tsontë na itsityuaa' ts'an o'."
6 Ndo' tsontyichen Jesús nnon juu:
"Quinanquintyja', cjaquee' quii tsjoon na vja', ndo' jo' ngitso ncüii ts'an nnon' nchu vaa nquii na quitsa'."

7 Ndo' nque nannon na conan'jonhan yo Saulo, sacüentyjee' nan'han na tyue jndyihan,
ee xia'ntyi jndyehan jndyee' ts'an, majo' min'ncüii ts'an tajnty'iahan.
8 Ndo' juu Saulo, jnanquintyja juu tyuaa. Majo' vi na jndë siquinaan juu ndö'nnon juu,
tavindëë ndyiaa' juu. Mang'e na nnda', jo' na t'uehan nt'ö juu na tyey'onhanhin tsjoon
Damasco.
9 Jo' ijon tom'aan juu vi ndye xuee na ndiquindyiaa' juu. Ndo' juu xjen'ñeen min tatcüa'
juu, min ta'nan t'u juu yu ro.
10 Tyquii' juu tsjoon Damasco'ñeen tom'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on jon Jesús,
tsan'ñeen jndyu jon Ananías. Juu jon jndyiaa' jon na tityincyoo' ta Jesús nnon jon. Sinin
jon nnon juu, itso jon: "'U' Ananías." T'a juu, itso juu: "Ndö m'an, ta."
11 Ndo' tso ta Jesús nnon juu: "Cja' nata na jndyuhan' Nata Yuu. Ndo' vaa' tsan na jndyu
Judas, jo' cüaxe' tsan na jndyu Saulo, tsan'ñeen ts'an tsjoon Tarsohin. Itsinin juu nnön.
12 Ndo' quityquii' na tityincyoo' nnon juu, jndyiaa' juu na 'u' jndë tëque' na m'aan juu na
tyio' nt'ö' cjoo' juu cha' nndëë nndyiaa' nnda' juu."
13 Majo' juu Ananías'ñeen, vi na jndë jndyii jon juu jñ'oon'ñeen, t'a jon, itso jon: "'U' ta,
jndye nn'an jndë jnan'neinhan nnön ntyja 'naan' tsan'ñeen na nque nn'an na conduihan
cüenta' na m'anhan Jerusalén, tijndyehan na its'aa vi' juu.
14 Ndo' naneinhin jndë tyjee' juu tsjoonvahin na y'oon juu tson na nque ntyee na
m'anhan Jerusalén jndë tyincyahinhan' nnon juu. Ndo' juu tson'ñeen chuhan' jñ'oon
na incyaahan' najndei juu na joo nn'an na contcüii'han xue', tsoñ'enhan quityii' juuhan
vancjo."
15 Ndo' sintcüe' Jesús jñ'oon nnon Ananías'ñeen, itso jon: "Cja' ee ncö jndë tjihin na ntsinin
juu ntyja njan ndëë nn'an na mañoon ndyuaa, ndo' mantyi ndëë nque nn'an na cotoxenhan
nn'an na m'an jo', ndo' mantyi ndëë nn'an Israel.
16 Ndo' mantyi ntsi'man nnon juu na jndye nnon navi' na chuhan' na ngenon juu ng'e na
vantyja ts'on juu ja."
17 Ndo' juu Ananías'ñeen, vi na jndë jndyii jon na nnda', tja jon v'aa naijon na m'aan Saulo.
Tëquee' jon jo'. Tyio jon nt'ö jon nacjoo' tsan'ñeen. Tso jon:
—'U' ntyjë Saulo, manquiintyi ta Jesús na tityincyoo'hin nnon' nato na jndyo', nquii jon
jñon ja na m'an'. T'ua jon ts'ian nnön na 'u' ndyia' nnda' ndo' na quindë ya nc'oon Espíritu
Santo quii' tson'.
18 Juu xjen'ñeen, ninñoon' jndyii' tjan na tcüe tënnon Saulo, tycyaahan' cha'vijon tsja, ndo'
na nnda', xuee jndyiaa' ntcüe' jon. Ndo' jnanquintyja jon, siquindëë' Ananías'ñeen jon yo
xuee' Jesús.
19 Jndë jo' tcüa' jon, juuhan' tyincyaa nnda'han' najndei' ts'on jon. Ndo' nincüanntyi ro
xuee na vi ntjohin juu tsjoon'ñeen yo nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús.

Tyincyaa Saulo jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Damasco

20 Ndo' juu Saulo'ñeen, maquintyjachen ta' jon na toca jon nt'aan'on 'naan nn'an judíos
tsjoon'ñeen. Jo' tonincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on.
21 Ndo' tsochen nn'an na tondye jñ'oon na toninncyaa jon, vacue tom'aan' n'onhan.
Tonduehan:
—Tsanva', ¿Aa chi manquiintyi juu na tomandyi' quityquii' tsjoon Jerusalén na tots'aa
vi' jon nn'an na contcüii' xuee' Jesús? Ndo' ntjoohin ¿Aa chito mantyi jndë jndyo jon na
ntsityen jon nn'an na vantyja n'on Jesús na ngachu ntcüe' jonhan Jerusalén ndëë nque
ntyee na conintque?
22 Majo' Saulo, tyi'ncüii cüii jon na toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' Jesús, tëy'oonchen
jon najndei jon quityquii' juu ts'ian'ñeen. Yo juu jñ'oon na totsi'man jon ndëë nn'an judíos
juu tsjoon'ñeen, totsityuii' jon joo jñ'oon na tondue nan'ñeen na juu Jesús, tyi'yuu' na
conduihin Mesías.

Jn'man Saulo nduee nn'an judíos

23 Ndo' vi jndë na tyi'ndyo xuee, yajo' nque nn'an judíos na m'anhan Damasco,
jnan'tjon'han jñ'oon yo ntyjehan na nnan'cuee'han Saulo.
24 Majo' juu jon, taa' ts'on jon juu jñ'oon'ñeen. Ndo' nan'ñeen naxuee ndo' natsjon
tondahan jon jndyue teonntjö' na nin'quinan'cuee'han jon.
25 Majo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan juu tsjoon'ñeen, tejndeihan jon
natsjon. Tua jon quii' ncüii tsque na jndë yo nt'öö t'man. Jndë jo' jnan'v'iuu'han jon
ventana na vaa tondye 'ndyo teonntjö'ñeen. Yajo' jndui' jon jo', ve' nnda' vaa na jn'man
jon.

Toninncyaa Saulo jñ'oon ntyja 'naan' Jesús tsjoon Jerusalén

26 Ndo' xjen na tuee' ntcüe' Saulo Jerusalén, nin'quitsitjon'hin yo nn'an na vantyja
n'onhan Jesús. Majo' tsoñ'en nan'ñeen ncyaahan jon, min tyi'nin'cantyja n'onhan na
conduihin ts'an na vantyja ts'on Jesús.
27 Majo' min na nnda', tëy'oon Bernabé jon na m'an nque nn'an na tji Jesús na tot-
say'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon. Juu tsan'ñeen sinin jon ndëë nan'ñeen nchu vaa
na jndyiaa' Saulo ta Jesús xjen na ñjon juu nato Damasco, ndo' mantyi yo na sinin jon nnon
juu. Ndo' mantyi xjen na tom'aan juu tsjoon Damasco'ñeen, tavincyaa' juu na toninncyaa
juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesús.
28 Jo' ntjo Saulo Jerusalén, tomandyi' jon yo joo nan'ñeen. Min'chjo tyi'ncyaa' jon na
toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús.
29 Ndo' joo nn'an judíos na conan'neinhan jñ'oon griego, totsijndye jon 'ndyo jon yo
joohan, majo' nan'ñeen tojnt'uehan nchu vaa nt'ahan na nnan'cuee'han jon.
30 Ndo' nque nn'an Jerusalén na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda',
tyey'onhan juu Saulo'ñeen Cesarea. Vi na jndë squehan jo', jnan'cüenon ntcüe'han jon
tsjoon Tarso.
31 Yajo' joo ntmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan ninvaa ndyuaa Judea,
Galilea, yo nin'Samaria, ya tom'anhan, jndë tichen navi' na toquenonhan, ndo' man-
tyi tovaquehan ntyja na vantyja n'onhan. Tom'anhan na ncyaa' n'onhan na nt'ahan
ncüii nnon na tyi'xe'cavee' ts'on Tyo'ts'on. Ndo' yo na itejndei Espíritu Santo joohan,
tëvijndyentyichenhan.

Na jn'man Eneas

32 Ndo' nquii Pedro, tomandyi' jon na tovaquindyiaa' jon nn'an na vantyja n'on Jesús.
Ndo' mantyi nque nn'an tsjoon Lida na mantyi vantyja n'onhan, tëquindyiaa' jon joohan.
33 Jo' ntjii Pedro ncüii tsans'a na ntjein ng'ee juu na jndë nen chu na vaa juu jndu,
tsan'ñeen jndyu juu Eneas.
34 Itso Pedro nnon juu:
—'U' ntyjë Eneas, Jesucristo itsin'man jon 'u'. Quinanquintyja'. Quitsintcüi' tsue'.
Ndo' maquintyjachen jnanquintyja tsan'ñeen, jndë jn'man juu.
35 Ndo' nn'an tsjoon Lida'ñeen yo joo nn'an na m'an ndyuaa su Sarón, tsoñ'enhan
tojnty'iahan tsan'ñeen, ndo' tëntyja n'onhan ta Jesús.

Ntyja na tando' xco Dorcas

36 Tsjoon Jope, jo' tom'aan ncüii tsanscu na vantyja ts'on Jesús, Tabita jndyu juu. Majo'
yo jñ'oon griego condue nn'anhin Dorcas. Juu tsan'ñeen ya ts'anhin ndo' na totejndei jon
nanninñen'.
37 Ndo' joo nguee'ñeen, ty'oon na tivii' jon ndo' tue' jon. Ndo' vi na jndë tmanhan
ts'oo'ñeen cha'xjen costumbre 'naanhan, jo' tquenhan si'ts'o 'naan' jon v'aa na vja ve quito'.
38 Juu tsjoon Jope'ñeen ndyo chjo m'aanhan' yo tsjoon Lida. Ndo' nn'an na vantyja n'on
Jesús na m'anhan tsjoon Jope, ngiohan na juu Pedro ve' m'aan ya jon tsjoon Lida. Mang'e
jo', jñonhan ve tsans'a ntyjehan na quitsaquitqueen'han jon. Ndo' nan'ñeen, ty'ehan jo',
jnduehan nnon jon: "Já jnán Jope na tincyŏ na m'an'. Quitsa' vi naya'ñeen na majuuntyi
xjenva ncja' chjo yo já."
39 Yajo' tja Pedro yo nan'ñeen. Ndo' vi na jndë tuee' jon tsjoon Jope, joo nn'an na m'an
jo' cominndoo'chenhin jon, ndo' savahin yo jon naijon vequityen juu ts'oo'ñeen. Ndo' joo
nanntcu ninnque, tsoñ'enhan tatjonhin nnon jon. Joo ndiaa tonco yo ndiaa quityquii' na
totsia Dorcas cüentahan xjen na tovando' jon, cotyueehan viochen xjen conan'manhinhan'
nnon juu Pedro.
40 Ndo' juu Pedro, s'aa jon ts'ian na tsoñ'en nan'ñeen jndui'han toch'en. Ndë jo' tcon xtye
jon, sinin jon nnon Tyo'ts'on. Ndë jo' tequen jon tontyja na vaa ts'oo'ñeen, jndyiaa' jonhin.
Tso jon:
—'U' nan Tabita, quinanquintyja'.
Ndo' siquinaan juu nnon juu, ndo' xjen jndyiaa' juu Pedro, tëcüetyen juu.
41 Ndo' t'uii Pedro cüii ntyjaa' nt'ö juu, sue jonhin. Ndë jo' t'man jon nanntcu'ñeen yo
nin'joo nn'an na vantyja n'on Jesús. Si'man jon tsanscu'ñeen ndëëhan na vando' nnda' juu.
42 Ndo' nn'an tsjoon Jope'ñeen, tsoñ'enhan jndyehan na tui na nnda', ndo' jndyehan
tovantyja n'onhan ta Jesús.
43 Ndo' juu Pedro, majndye xuee ntjohin juu tsjoon'ñeen vaa' tsan na jndyu Simón, tsan
na itsiquitö' ntjan.

10

Pedro yo Cornelio

1 Tsjoon Cesarea, jo' m'aan ncüii tsans'a na jndyu Cornelio. Juu tsan'ñeen conduihin ts'an
na ico'xen jon ncüii tmaan' sondaro na jnanhan ndyuaa Italia.
2 Juu tsan'ñeen yo mancha'chen ts'on jon itsit'maan' jon Tyo'ts'on, nquii jon ndo' mantyi
tsoñ'en nn'an vaa' jon. M'aan na ncyaa' ts'on jon na nts'aa jon ncüii nnon 'nan na tyi'cavee'
ntyjii Tyo'ts'on. Ndo' mantyi joo nn'an judíos nanninñen', t'man totejndei jonhan. Ndo' 'io
'io totsinin jon nnon Tyo'ts'on.
3 Ncüii xuee cha' na ndye na matman, vaa ncüii nnon na tityincyoo' nnon jon na jndyiaa'
jon.
Jndyiaa' jon na taquee' ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on naijon na m'aan jon. Itso jon nnon
juu: "Cornelio."
4 Ndo' ve' tojndyiaa' jndyi jon nnon juu ángel'ñeen na quity'ue juu. Taxee' juu nnon jon:
—¿Nin 'nan ntsa' ja, ta?
Ndo' t'a ángel'ñeen, itso jon:
—Joo jñ'oon na matsinin' nnon Tyo'ts'on, jndë iy'oon jon cüentahan'. Ndo' iquen jon cüenta
na matejndei' naninñen', ndo' mantyi vañjoon' ts'on jon 'u'.
5 Ndo' naneinhin, quijñon' nn'an na chi nc'ohan tsjoon Jope na quitsaquitqueen'han juu
tsan na jndyu Simón na mantyi condue nn'anhin Pedro.
6 Juu jon m'aan ya jon vaa' ncüiichen Simón, tsan na itsiquitö' ntjan. Vaa' tsan'ñeen
minntyjee'han' ndyo 'ndyo ndaandue."
7 Ndo' vi na jndë jndui' ángel'ñeen na sinin jon yo Cornelio, yajo' tqueen' tsan'ñeen ve
ts'an na itye'ntjon jon yo ncüii sondaro na vjay'oonchen jñ'oon yohin. Juu tsan'ñeen mantyi
itsit'maan' juu Tyo'ts'on.
8 Chen jndyi sinin Cornelio ndëëhan nchu vaa 'nan na jndyiaa' jon. Ndë jo' t'ua jon ts'ian
ndëëhan na c'ohan Jope.
9 Ndo' tonco ncüiichen xuee ninvaa ñjonhan nato. Cha'na mandyo nguee' yajmin',
vavindyo na ntsquehan tsjoon Jope'ñeen. Juu xjen'ñeen tëva Pedro xquen v'aa su. Ta' jon
na itsinin jon nnon Tyo'ts'on.
10 Jo' m'aan jon, ndo' tyioo na nin'jndo' jndyi jon. Ndo' viochen xjen na nque nn'an
v'aa'ñeen conan'jnda'han 'nan na ntcüa' jon, vaa ncüii nnon 'nan na tityincyoo' nnon jon.
11 Jo' jndyiaa' jon na jnaan quiñoon'ndue. Jndyocue ncüii cha'vijon ncüii ndiaandyu' tuen
na tjon' ninnque nquihan'. Tyioohan' naijon na m'aan jon.
12 Ndo' quityquii'han', jo' ñjon tsoñ'en nnon quioo' na cotsaca', yo quioo' na cotsaman',
ndo' yo nin'quintsa.
13 Ndo' jndyii Pedro ncüii jndye na itsohan': "Quinanquintyja', quitscue' quioo' na
ntqui'."
14 Majo' sintcüe' jon jñ'oon, itso jon: "Nnda' ta, tyi'je'quëhan' ee joo 'nan na itsiquindyi
jñ'on' na tyi'ntju' tsixuanhan', ndo' min tyi'ji'uahan', min'jon tacoquëhan'."
15 Juu xjen'ñeen, jndyii nnda' jon juu jñ'oon'ñeen: "'Nan na jndë tquen Tyo'ts'on na ji'ua
conduihan', cjacüentyje' na macüji' cüenta na tyi'ntju'han'."
16 Ndye jnda na jndyii jon juu jndye'ñeen. Ndë jo' juu nan'ñeen na cha'vijon ndiaahan',
tavantcüe'han' quiñoon'ndue.
17 Ndo' m'aan' jndyi ts'on Pedro nin 'nan nin'quitsiquindyihan' na nnda' vaa 'nan na
jndyiaa' jon. Majo' viochen xjen na m'aan' jndyi ts'on jon ntyja 'naan'han', nque nan'ñeen
na jñon Cornelio na m'aan Pedro, squenonhan tsjoon Jope. Tota'xee'han yuu jon na vaa
vaa' Simón na ve' m'aan ya Pedro jo'. Ndo' na nnda', squehan 'ndyo vaa' juu tsan'ñeen.
18 Ndo' t'manhan, jnduehan: "Ncyŏ chjo v'aa. ¿Aa ntjoo m'an juu tsan na jndyu Simón na
mantyi condue nn'anhin Pedro?"
19 Ndo' viochen xjen na ninm'aan' ts'on Pedro na nin 'nan nin'quitsiquindyi juu nan'ñeen
na jndyiaa' jon, juu xjen'ñeen nquii Espíritu Santo tso jon nnon juu: "Quindyia', jndë sque
ndye nannon na cojnt'uehan 'u'.
20 Quinanquintyja', cja'cuee', ndo' cja' yo joohan, min'ncüii jñ'oontiu tyi'nc'on' na ncja'
yohan ee ncö jndë tsjö ndëëhan na ncyohan na m'an'."
21 Jo' tacue Pedro na m'an nan'ñeen. Tso jon ndëëhan:
—Ja ts'an na cojnt'ueho'. ¿Nin ts'ian tyincyoho'?
22 Ndo' t'ahan, jnduehan nnon jon:
—Já tincyŏ ts'ian 'naan' tsan na jndyu Cornelio, juu tsan'ñeen ico'xen jon ncüii tmaan'
sondaro. Juu jon jndyoyu vam'aan jon ndo' itsit'maan' jon Tyo'ts'on. Ndo' nque nn'an
judíos, tsoñ'enhan ya jñ'oon conan'neinhan ntyja 'naan' jon. Majo' ncüii ángel cüentaa'
Tyo'ts'on tso jon nnon juu na quitsiquindyi jon 'u' na chi ncja' vaa' jon na nndyii jon jñ'oon
na ntsinin'.
Nnda' jñ'oon na jndue nan'ñeen.

23 Jo' sijnda' Pedro na juu tijaan'ñeen ntjo nan'ñeen v'aa naijon na m'aan ya jon. Ndo' tonco ncüiichen xuee tja jon yohan. Ndo' mantyi vendye nn'an tsjoon Jope na mantyi vantyja n'onhan Jesús, ty'ehan yo jon.

'Nan na tui vaa' Cornelio

24 Xee na jndë ve squehan juu tsjoon Cesarea'ñeen. Iminndoo' jndyi Cornelio joohan. Ndo' jndë sincüi jon nn'an chuu'hin yo vendye nn'an na ya jñ'oon yohin.

25 Xjen na jndyii jon na jndë tyjee' Pedro, tëquitjonhin tsan'ñeen. Tcon xtye juu nnon jon na sit'maan' juuhin.

26 Majo' Pedro sue jon Cornelio. Itso jon nnon juu:

—Quinanquintyja', ee mantyi cüajon ts'an ja cha'na 'u'.

27 Ndo' viochen xjen na conan'neinhan, tyeque'han quityquii' v'aa. Jo' jndyiaa' Pedro na jndye nn'an na jndë jnan'ncüihan jo'.

28 Jo' tso jon ndëëhan:

—'O' mangioho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan't'mán' já Tyo'ts'on, jo' itscu'han' na já nn'an judíos ntsantyjá' nnon ncüiichen ts'an na mañoon tsjan conduihin yo já nn'an judíos, min na ntsac'ë vaa' juu. Majo' nquii Tyo'ts'on jndë si'man jon nnön na min'ncüii ts'an tavintsjö na ve' min'cya ro ts'anhin, ndo' min tavintsjö na tyi'ji'ua condui tsan'ñeen.

29 Mang'e na nnda' vaa na si'man jon nnön, jo' juu xjen na tqueen' 'o' ja, tavi'nan sitiu na jndyö. Ndo' naneinhin, quindueho' nnön ¿Aa vaa ts'ian na tqueen'ho' ja?

30 Ndo' t'a Cornelio, tso jon:

—Xeevahin jndë nenque xuee na majuu xjenvahin m'an ja v'a. Ndo' cha'nan ndye na matman, matyjë 'nan 'ndyö ndo' matsinën nnon Tyo'ts'on. Majuu xjen'ñeen tityincyoo' ncüii ts'an nnön na quixuee jndyi ndiaa' jon.

31 Itso jon nnön:"'U' Cornelio, jndë indyii Tyo'ts'on jñ'oon na matsinin' nnon jon, ndo' ñjon ts'on jon na matejndei' nn'an 'nan na itsitjahan'hin.

32 Mang'e jo' quijñon' nn'an na chi nc'ohan tsjoon Jope na quitsaquitqueen'han nquii Simón, tsan na mantyi jndyu Pedro. Juu tsan'ñeen ve' m'aan ya jon vaa' Simón, tsan na itsiquitö' ntjan. V'aa'ñeen minntyjee'han' 'ndyo ndaandue. Juu Pedro vi na jndë tyjee' jon ntjoohin, min jñ'oon na ntsiquindyi jon 'u'."

33 Tsontyichen Cornelio: Mang'e jo', maquintyjachen t'ua ts'ian na quitsacy'on nn'an 'u', ndo' ncya ya 'u' na jndyo'. Ndo' naneinhin, tsoñ'en já m'án ntjoohin na tonnon Tyo'ts'on na ndyë tsoñ'en jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quitsiquindyi' já.

Ndö jñ'oon na sinin Pedro vaa' Cornelio

34 Jo' tye' sinin Pedro, itso jon ndëë nan'ñeen:

—'O' na m'anho' ntjoohin, naneinhin mavaa' ts'ön na mayuu' tyi'quits'aa Tyo'ts'on na ve' jnda' ro nn'an na ngay'oon jon jñ'oon yohan.

35 Ee min'cya ro tsonnangue na m'an nn'an na conan't'maan'han jon ndo' na cont'ahan cha'xjen na chuhan', jñ'oon na mayuu' ngavee' ntyjii jon ntyja 'naanhan.

36 Toninncyaa jon jñ'oon' jon ndë já nn'an Israel. Totsiquindyi jon já jñ'oon naya na incyaahan' na min'ncüii tajñuaan' ts'on ts'an na tonnon jon xeng'e nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en nn'an.

37 Nqueho' mangioho' jñ'oon ntyja 'naan' Jesús. Vi jndë na tenon na toninncyaa Juan jñ'oon na quint'ë nn'an cha' ntsi'manhan' na jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onhan jnanhan, juu xjen'ñeen ta' Jesús, toncyaa jon jñ'oon ndëë nn'an ndyuaa Galilea ndo' ata ninvaa ndyuaa Judea tycya juu jñ'oon'ñeen.

38 Jndë macondyeho' na nquii Jesús, tsan na jnan Nazaret, tyincyaa Tyo'ts'on na quindë ya totsixuan jon Espíritu Santo yo juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Tomandyi' Jesús, tots'aa jon 'nan naya, ndo' totsin'man jon tsoñ'en nn'an na m'an nacje 'naan' juu yutyia, ng'e nquii Tyo'ts'on m'aan jon yohin.

39 Já tojnty'iá ndë tsoñ'en 'nan na tots'aa Jesús ndyuaa Judea ndo' mantyi quii' tsjoon Jerusalén. Majo' jnan'cuee' nn'anhin na t'ionhan jon nnon tsonjn'aan.

40 Majo' xee jndë ndye na tue' jon, nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vando' xco jon, ndo' mantyi si'man jon Jesús ndë.

41 Chito ndëë tsoñ'en nn'an na tovityincyoo'hin, xia'ntyi ndë já na si'man Tyo'ts'onhin. Ee nquii Tyo'ts'on jndë tji jon já na quinan'nën jndyoyú ndëë nn'an ntyja 'naan' jon. Manquë na tocü'á yohin vi jndë na vando' xco jon.

42 I'ua jon ts'ian ndë na ninncyá jñ'oon naya ndëë nn'an na quinan'nën jndyoyú na nquii jon tquen jon Jesús na conduihin na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan't'jahin, nque nn'an na ninvando' yo mantyi nin'nn'an na jndë tjë.

43 Ndo' mantyi nque nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndyu na toxen'chen to-
nan'neinhan ntyja 'naan' Jesús. Tonduehan na ncüii cüii ts'an na vantyja ts'on juu jon,
ntsit'man ts'on Tyo'ts'on nan'ñeen yo jnan na nan'xuanhan xeng'e xuee' nquii Jesús.

Nn'an na chito judíos ty'onhan cüenta Espíritu Santo

44 Ninvaa itsinin Pedro ndëë nan'ñeen, ndo' majuu xjen'ñeen tsoñ'enhan na tondyehan
jñ'oon na tyincyaa jon, ty'onhan cüenta juu Espíritu Santo.
45 Ndo' nque nn'an judíos'ñeen na vantyja n'on Jesús na tyenan'jonhan yo Pedro, ti'ndaa'
tcya ngiohan na mantyi joo nan'ñeen ty'onhan cüenta Espíritu Santo.
46 Ee joo nn'an judíos'ñeen jndyehan na jnan'nein nan'ñeen mañoon nnon jñ'oon yo na
jnan't'maan'han Tyo'ts'on.
47 Ndo' ng'e na nnda' vaa 'nan na tui, jo' itso Pedro ndëë nn'an na ty'e yohin:
—¿Aa nts'aahan' na m'aan ncüii 'o' na ngitso juu na tyi'cüji' yahan' na nt'ë nanmin'? Ee
maninncüii xjen jndë ty'onhan cüenta juu Espíritu Santo cha'xjen na ty'ön cüenta jon quii'
nn'ön.
48 Ndo' sijnda' jon na quint'ë nan'ñeen yo xuee' Jesucristo. Ndo' vi jndë jo', tan nan'ñeen
nnon jon na quintjohin vendyechen xuee yohan.

11

Itsiquindyi Pedro ntyja na tja jon vaa' Cornelio

1 Ndo' nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús yo nin'ntyjehan nn'an
na vantyja n'on jon na m'anhan ndyuaa Judea, jndyehan na joo nn'an na tachi judíos
conduihan, mantyi jndë ty'onhan cüenta jñ'oon' Tyo'ts'on.
2 Majo' xjen na tja ntcüe' Pedro Jerusalén, nn'an judíos na vantyja n'onhan Jesús na
m'anhan juu tsjoon'ñeen, jnan'tyia'han jon.
3 Jnduehan nnon jon:
—'U' ntyjë, ¿Ndu na tja' na m'an nn'an na chito conduihan tsjan jaa? Ndo' mantyi na tcüa'
yohan.
4 Ndo' t'a Pedro, chen chen sinin jon ndëëhan tsoñ'en 'nan na tui. Tso jon:
5 —M'an ja tsjoon Jope na matsinën nnon Tyo'ts'on. Ndo' juu xjen'ñeen mantyi tityincyoo'
'nan nnön. Jnty'ia ncüii ndiaandyu' tuein na tyen nenque nquihan'. Quiñoon'ndue
jnanhan', tyioohan' naijon m'an.
6 Ndo' vi na jndë tquën ya cüenta, quityquii'han', jo' jnty'ia na m'an quioo' tsjan yo quioo'
quii' jndëë yo quioo' na cotsaman' tsia yo nin'quintsa.
7 Juu xjen'ñeen mantyi jndyi na nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue sinin jon nnön.
Itso jon: "Pedro, quinanquintyja', quitscue' quioo' na ntqui'."
8 Majo' t'a, tsjö: "Nnda' ta, tyi'je'què ee min'jon tacoquë 'nan na itso jñ'oon' na tyi'ntquë,
min 'nan na tyi'ji'ua tsixuanhan'."
9 Ndo' na vja ve t'a nnda' Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue. Tso jon nnön: "'Nan na
jndë tquën na ntju' tsixuanhan', 'u' tavintsu' na tyi'ji'uahan'."
10 Ndye jnda tui na nnda'. Ndë jo' tëva ntcüe'han' quiñoon'ndue.
11 Ndo' majuuto xjen'ñeen, sque ndye ca' nn'an v'aa naijon na m'an ya. Ncüii ts'an tsjoon
Cesarea, t'ua jon ts'ian ndëë nan'ñeen na tyequijnt'uehan ja jo'.
12 Ndo' nquii Espíritu Santo tso jon nnön na min'ncüii tyi'ndyii' ts'ön na ncjö yo nan'ñeen.
Ndo' mantyi yon ntyjëëhë nanmin na vantyja n'onhan Jesús, ty'ehan yo ja. Tsoñ'en já sac'ë
quii' vaa' nquii tsan'ñeen.
13 Ndo' juu tsan'ñeen tso jon ndë na jndyiaa' jon ncüii ángel na tëcüentyjee' tsan'ñeen quii'
vaa' jon. Ndo' tso ángel'ñeen nnon jon: "C'ua' ts'ian ndëë nn'an na c'ohan tsjoon Jope na
quitsaquitqueen'han juu Simón, tsan na mantyi xuee' juu na vja ve Pedro.
14 Juu tsan'ñeen ngitso jon nnon' nchu vaa nquii ntsa' cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan',
ndo' mantyi tsoñ'en nn'an va'."
Ndö' vaa jñ'oon na tso ángel'ñeen nnon jon.
15 Ndo' tsontyichen Pedro: "Ndo' majuu xjen na tye' na matsinën ndëë nn'an'ñeen,
ty'onhan cüenta Espíritu Santo quii' n'onhan cha'xjen na ty'ön cüenta jon juu xee'ñeen."
16 Ndo' na tui na nnda', tëñjoon' ts'ön juu jñ'oon na sinin ta Jesús, na itso jon: "Juu Juan
totsiquindëë' jon nn'an yo ndaatioo, majo' 'o' mañoon nnon na nt'ëho', ee njñon Tyo'ts'on
Espíritu Santo quii' n'onho'. Ntyja 'naan' jon nt'ëho'."
17 Ndo' na tui na nnda', tquën cüenta na cha'xjen na nquii Tyo'ts'on na siquindaa' jon
Espíritu Santo jaa xjen na tëntyja nn'ön Jesucristo, macüejon na s'aa jon yo joo nan'ñeen.
Mang'e na nnda', tyi'quitsixuan ja na ntsc'u 'nan na its'aa Tyo'ts'on yohan.
18 Ndo' joo ntyjehin, nn'an judíos'neen, chen tui jndyuehan xjen na jndyehan jñ'oonmin'.
Ndo' jnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on. Jnduehan:

—Yajo' mantyi nque nn'an na mañoon tsjan conduihan yo jaa, xe na aa ntcüe' n'onhan yo jnanhan, mantyi ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan cha' nnan'xuanhan na tyi'quintycüii na vando' ñuaanhan.

Tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús tsjoon Antioquía

19 Vi najndë na jnan'cuee' nn'an Esteban, juu xjen'ñeen ta' nn'an na tonty'ehan joo nn'an na vantyja n'on Jesús. Mang'e na nnda', jndye jndyi nan'ñeen tycyahan. Ñ'enhan na ty'ehan ata xjen ndyuaa Fenicia, ndo' mañoon ntyjehan ty'ehan ndyuaa chjo na jndyuhan' Chipre na xi'jndiohan' m'aan ndaandue. Ñ'en ntyjehan na ty'ehan tsjoon Antioquía. Nan'ñeen tonan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on, ve' xia'ntyi ndëë ntyjehin nn'an judíos.

20 Majo' quii' nt'an nan'ñeen tom'an vendye nn'an na jnanhan juu Chipre'ñeen yo nin'Cirene. Ndo' nan'ñeen, vi na jndë squehan tsjoon Antioquía'ñeen, ta'han tonan'neinhan ndëë nn'an na conan'nein jñ'oon griego. Tonan'manhan jñ'oon naya ntyja 'naan' ta Jesús ndëë nan'ñeen.

21 Ndo' tonan'xuanhan juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Jo' s'aahan' na jndye nn'an ntcüe' n'onhan jnanhan, tovantyja n'onhan ta Jesús.

22 Ndo' nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan Jerusalén na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda', t'uahan ts'ian nnon juu Bernabé na chi ncja jon Antioquía'ñeen.

23 Ndo' vi na jndë tuee' jon jo', tquen jon cüenta na t'man vaa na ityio Tyo'ts'on jn'aan juu ts'ian'ñeen. Ndo' tyioo na neiin' jndyi jon na condui na nnda'. Tsoñ'en nan'ñeen totsiqui'maan' jonhan na yo na xoncüee' n'onhan quintjotyenhan ntyja 'naan' ta Jesús.

24 Juu Bernabé'ñeen, ya ñuan tsixuan jon. Quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo, ndo' t'man vantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Ndo' jndyechen nn'an tyion jonhan natoo' Tyo'ts'on.

25 Ndë jo' tja jon tsjoon Tarso na tëquint'ue jon Saulo.

26 Ndo' vi na jndë ntjii jon tsan'ñeen, tantcüe' jon, tay'oon jon tsan'ñeen Antioquía. Ndo' ninvaa ncüii chu tom'anhan jo' yo tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús. Jndye nn'an tsjoon'ñeen tonan'manhan ndëë nan'ñeen ntyja 'naan' Jesús. Ndo' nque nn'an Antioquía'ñeen, joohan na jnan'quita' jndyeehan na jnan'quijndyuhan joo nn'an na vantyja n'on Jesús cristianos.

27 Joo xuee'ñeen vendye nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on jndui'han Jerusalén, ty'ehan, squehan Antioquía.

28 Ncüii joo nan'ñeen, tsan na jndyu Agabo, yo na tyincyaa Espíritu Santo na jnda' xquen jon, ta' jon na toninncyaa jon jñ'oon, 'nan na xejnda nguaa na nndyo jndo' t'man na ninvaa tsonnangue. Ndo' xjen na tom'aan nquii Claudio tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma, juu xjen'ñeen siquindëhan' juu jñ'oon'ñeen.

29 Mang'e jo', nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan juu tsjoon Antioquía'ñeen, ntyjantyi na jndëë jnt'ahan, jnan'tjonhan xoquitu'. Ndo' jnan'cüenonhinhan' ndëë ntyjehan na vantyja n'onhan jon na m'anhan ndyuaa Judea cha' quitejndeihan' joo nan'ñeen 'nan na itsitjahan'hin.

30 Ndo' jnt'ahan na nnda'. T'uahan ts'ian nnon juu Bernabé yo nin'Saulo na joo xoquitu' na jndë jnan'tjonhan, quitsay'on nan'ñeenhan'. Ndo' joohan tey'onhinhan' na m'an nque nn'an na conintque quii' nt'an nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan ndyuaa Judea.

12

Jnan'cuee' nn'an Jacobo ndo' mantyi tyi'han Pedro vancjo

1 Majuu xjen'ñeen nquii Herodes, tsan na co'xen juu ndyuaa Judea, t'uii jon vendye nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'on Jesús. Tyii' jon nan'ñeen vancjo.

2 Ndo' nquii Jacobo xio Juan, tquen Herodes'ñeen jñ'oon na quinan'cuee' sondaro 'naan' jonhin yo xjo espada.

3 Ndo' vi na tquen Herodes cüenta na tëvee' ngio nn'an judíos na t'ua jon ts'ian na tue' Jacobo, mantyi tyii' jon Pedro vancjo. Juu xjen na tui na nnda', xoncüe na m'aan nguee 'naan nn'an judíos na cocüa'han tyoo' na tatsquentë tëquee'.

4 Ndo' vi na jndë t'uii Herodes Pedro, tyincyaa jon cüentahin nduee ngin'on ncho'ncüii sondaro. Ee sitiu jon naxen' ngüenon juu nguee pascua'ñeen, yajo' ncüji' jonhin na ntco'xen jonhin na tondëë nn'an.

5 Jo' joo sondaro'ñeen tota'ntyjee'han Pedro quii' vancjo, majo' nque nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'onhan Jesús, tasacüentyjee'han na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on na quitejndei jon tsan'ñeen.

Sin'man Tyo'ts'on Pedro na tyi' nn'anhin vancjo

6 Ndo' nquii Pedro'ñeen, majuu tijaan ya na nnonnco xee'ñeen na ncüji' Herodes jon
tondëë nn'an tsjoon, juu xjen'ñeen xoncüe quii' nt'an sondaro'ñeen itso jon, tyenhin yo ve
carena. Ndo' vendye ntyje sondaro'ñeen, cotquenhan cüenta 'ndyo vancjo'ñeen.
7 Majuu tijaan'ñeen, ncüii ángel cüentaa' Tyo'ts'on, ninjonto tyjee' jon tyquii' vancjo'ñeen,
sintjii' jon nt'ö jon tsi'ntsquee' Pedro na sintcüi jonhin. Itso jon nnon juu: "Cje quinanquin-
tyja'."
Ndo' xjen na s'aa jon na nnda', joo carena na tyen nt'ö jon, ninñoon' jnduihan'.
8 Ndo' tsontyichen ángel'ñeen nnon jon: "Quitsityen' tsia' ndo' quityion' ntcon' ng'e'."
Ndo' vi na jndë s'aa jon na nnda', itsontyichen ángel'ñeen nnon jon: "Cüa, cüe' ndiaatco
'nan' ndo' quindyontyja' nax'ën."
9 Ndo' Pedro, jndui' jon, tëntyja jon toxen' juu ángel'ñeen, majo' min tyí'quintjii jon na aa
mayuu' na jndë jndyaahin na s'aa ángel'ñeen. Ee sitiu jon aa chi ve' ndaa itsoo' jon.
10 Tenonhan naijon na m'an sondaro na vejndyee, nn'an na cota'ntyjee' jo'. Ndë jo'
mantyi tenonhan naijon na m'an sondaro na jndë ve. Ndo' squehan 'ndyo juu vancjo'ñeen
na të' xjohan' naijon na nndui' ts'an na ngua jon nata quii' tsjoon. Ndo' juu 'ndyo v'aa'ñeen,
jnan nquiihan'. Jo' tuahan nata, ty'ehan, ndo' juu xjen'ñeen jnty'ii ángel'ñeen jon na
ninnquii ts'on xquen jon.
11 Xjen'ñeen ticjee'ya Pedro ncüii, tso jon: "Nanein mavaa' ya ts'ön na nquii Tyo'ts'on jñon
jon ángel 'naan' jon na quitsiquindyaa tsan'ñeen ja nt'ö Herodes yo nduee ntyjë nn'an judíos
ntyja tsoñ'en na conan'tiuhan na nin'quint'ahan ja."
12 Ndo' nquii Pedro, vi na jndë taa' ts'on jon yo 'nan na tenon jon, tja jon vaa' María, ndyee
Juan, tsan na mantyi jndyu Marcos. Jndye nn'an na jndë tëncüihan jo' na conan'neinhan
nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu Pedro.
13 Ndo' sic'uaa jon 'ndyo teon na ndyii' juu v'aa'ñeen. Ndo' ncüii yuscu na jndyu juu Rode
na itye'ntjon ndëë nn'an v'aa'ñeen, jndui' yu'ñeen, tëquindyiaa' juu nin ts'an na itsic'uaahan'.
14 Ndo' vi na jndë tajnaan' juu na jndyee' Pedrohan', tyioo na neiin' jndyi juu. Majo'
ta'nan siquinaan juu 'ndyo teon'ñeen. Sicjehin, tja ntcüe' juu tyquii' v'aa na tëtsiquindyi juu
joo nn'an na m'an jo'. Tso juu ndëëhan ndö' ro jndë tyjee' nquii Pedro, itsic'uaa jon 'ndyo
teon.
15 Ndo' joo nan'ñeen jnduehan nnon juu:
—Tsan' xquen'.
Majo' juu yuscu'ñeen ninvito tco'hin na mayuu' na juu Pedro na m'aan 'ndyo teon'ñeen.
Ndo' ng'e na nnda' tso juu, yajo' jnduehan:
—Chito mayuu' nquii jon, majuu ángel na ivantyjee'hin na minntyjee' ndö'.
16 Ndo' viochen xjen na nnda' conan'neinhan, nquii Pedro tatëcüentyjee' jon na itsic'uaa
jon 'ndyo teon'ñeen ata xjen jnan'quinaanhin juuhan'. Majo' ya na jnty'iahan jon, tyuehan
ndo' tineinhan na mayuu' juu jon na minntyjee' jo'.
17 Majo' s'aa jon nt'ö jon ndëëhan na cüichen jndyuehan. Ndo' vi jndë jo', sinin jon nchu
vaa na s'aa ta Tyo'ts'on na tji' jonhin quii' vancjo'ñeen. Ndo' itso jon ndëëhan:
—Juu Jacobo yo nin'ntyjë na vantyja n'onhan Jesús, quinan'quindyiiho'hin juu
jñ'oonvahin.
Ndo' vi jndë tso jon na nnda', jndui' jon, tja jon ncüiichen joo.
18 Ndo' xjen na tonnco, nque sondaro'ñeen, ji vaa tic'uaa jndyuehan yo ntyjehan na nin
'nan tui na tac'oon Pedro.
19 Ndo' juu Herodes, t'ua jon ts'ian na chen chen quijnt'uehan Pedro, majo' tajndiohan-
hin. Mang'e jo' tovajndo jndyi jon joo sondaro'ñeen, ndo' tsojnaan' na tajñ'oon tijnda', jo'
t'ua jon ts'ian na cüjehan. Ndë jo', jndui' jon ndyuaa Judea, tja jon Cesarea na jo' nc'oon ya
jon.

Ntyja na tue' Herodes'ñeen

20 Juu Herodes, v'ii jon nque nn'an tsjoon Tiro yo Sidón. Ndo' ng'e na nnda', joo nn'an
njoon'ñeen, jnan'jnda'han na nc'ohan na m'aan jon. Majo' ty'ejndyeehan na m'aan juu
Blasto, tsan'ñeen itye'ntjon juu nnon Herodes'ñeen. Ndo' tyincyahan xoquitu' nnon juu
cha' ntsintyjaa' juu jñ'oon 'naanhan nnon Herodes. Ndë jo' tanhan nnon jon na quintjo
ya ntyjii jon yohan. Ee 'nan na coninjnt'uehan yo 'nan na cocüa'han, conanhan' tyuaa na
ico'xen.
21 Ndo' tquen jon ncüii xuee na ya ninncyo nnda'han na m'aan jon, ndo' vi na jndë tuee'
juu xuee'ñeen, tcüe jon ndiaa ya na manin' ts'iaan' na tsi'manhan' na conduihin na ico'xen
jon. Jo' tëcüetyen jon naijon na macüiixjen vacüetyen jon xjen na itsijnda' jon jñ'oon. Jndë
jo' ta' jon na incyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen.

22 Ndo' joo nan'ñeen, xjen na jndyehan jñ'oon na tyincyaa jon, yajo' ve' jnt'a yahan na
jnan't'maan'han jon. Jnan'xuaahan, jnduehan: “Juu ts'an na itsinin ndö', chito ve' ts'anhin,
conduihin ncüii tyo'ts'on.”
23 Majo' ncüii ángel cüentaa' nquii Tyo'ts'on, ninñoon' isquioo jon ncüii tycu v'ii
cjoo' Herodes na iscuee'han'hin na tcüa' quintyihin. Nnda' vaa na tjon jon ng'e na
tyí'quitsit'maan' jon nquii Tyo'ts'on.
24 Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on, tëcyantyichenhan'. Ndo' tëvijndyentyi nn'an na tovantyja
n'onhan Jesús.
25 Ndo' juu Bernabé yo nin'Saulo, vi na jndë jnan'quindëhan juu ts'ian na ty'ehan
Jerusalén, jo' ty'e ntcüe'han Antioquía. Ndo' mantyi tyey'onhan juu Juan, tsan na mantyi
jndyu Marcos, na ntejndei jonhan.

13

Bernabé yo Saulo ta'hin na concyahan jñ'oon' Tyo'ts'on

1 Juu tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan tsjoon Antioquía, quii' nt'anhan
tom'an nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' yo nn'an na conduihan na tonan'manhan
juuhan' ndëë nn'an. Ndö nguee nan'ñeen: Bernabé, Simón (mantyi conan'quijndyuhanhin
Niger), Lucio ts'an tsjoon Cirene, Manaén yo nin'Saulo. Juu Manaén'ñeen, nincüajon
tëquehin yo Herodes, tsan na toco'xen ndyuaa Galilea.
2 Ncüii xee'ñeen, xjen na nque nan'ñeen na vantyja n'on conan't'maan'han Tyo'ts'on, yo
na cotyjehan 'nan jndyuehan, juu xjen'ñeen nquii Espíritu Santo itso jon ndëëhan: “Juu
Bernabé yo Saulo, quitji'ndya'o'hin na nc'ohan ts'ian na mat'iön jahan.”
3 Ndo' nque nan'ñeen na vantyja n'on Jesús, vi na jndë jndyehan na nnda', tyjechenhan
'nan jndyuehan, ndo' tonan'neinntyichenhan nnon Tyo'ts'on. Ndë jo' tyiohan ndueehan
nacjoo' juu Bernabé yo nin'Saulo na cüit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan. Ndo' ndë jo'
t'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen na c'ohan ts'ian 'naan' jon.

Bernabé yo Saulo coninncyahan jñ'oon naya ndëë nnan ndyuaa Chipre

4 Ndo' juu Bernabé yo nin'Saulo, jndui'han, ty'ehan tontyja naijon na jñon Espíritu Santo
joohan. Ty'ejndyeehan tsjoon Seleucia naijon tuahan v'aandaa na ntsquehan tyuaa Chipre
na m'aan ndaandue xi'jndiohan'.
5 Ndo' vi na jndë squehan tsjoon Salamina juu ndyuaa'ñeen, jo' tye' toninncyahan jñ'oon'
Tyo'ts'on quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos na m'anhan juu ndyuaa'ñeen. Ndo' mantyi juu
Juan'ñeen, tsan na jndyu Marcos, tja juu yo joohan, totejndei juuhan.
6 Nan'ñeen tomandyi'han ninvaa ndyuaa'ñeen. Jo' squehan tsjoon Pafos. Juu tsjoon'ñeen
jndiohan ncüii tsanquindua', ts'an judíohin. Itsivi'nn'an juu na conduihin ts'an na incyaa
jñ'oon' Tyo'ts'on. Barjesús jndyu juu.
7 Juu tsan'ñeen tom'aan juu yo nquii tsanm'aants'ian na jndyu Sergio Paulo, tsan'ñeen
jnda' jndyi xquen jon. Tqueen' jon Bernabé yo Saulo ee nin'quindyi jndyi jon jñ'oon'
Tyo'ts'on.
8 Juu tsanquindua'ñeen jndyu juu Elimas. Totsichon yantyi juu na tantsinin Bernabé
yo Saulo nnon nquii tsanm'aants'ian'ñeen. Ndo' mantyi s'aa juu na min tyi'ntsijñ'oon'
tsan'ñeen jñ'oon na conan'neinhan, ng'e tyi'quint'ue ts'on juu na ngantyja ts'on jon Jesús.
9 Jo' juu Saulo, tsan na mantyi jndyu Pablo, na quindë ya tsixuan jon Espíritu Santo, quii
jndyiaa' jon nnon juu tsanquindua'ñeen.
10 Itso jon nnon juu:
—'U' ts'an na ji vaa matsivi'nn'an', tyia jndyi matsa'. 'U' condui 'u' jnda nquii yutyia.
Condui 'u' ts'an na jndoo' tsoñ'en 'nan na jndyoyu conduihan'. ¿Yuu xjen na ngacüentyje'
na matscu' na ngoque' nn'an nato jndyoyu ntyja 'naan' Tyo'ts'on?
11 Ndo' ng'e na nnda' xjen ts'an 'u', jo' nquii Tyo'ts'on n'ndyii vi' jon 'u'. Vendye xuee
nc'on' na nchjan' na taje'quindyia' na xuee ndo'cüjioon'.
Ndo' vi na jndë tso Pablo na nnda', ninñoon' jnty'iihan'hin na cha'vijon ts'an na vja
quityuii' chincyuts'o, ntjohin na ndiquindyiaa' juu. Ndo' ng'e na nnda', jnt'uehin ts'an na
nt'uii nt'ö juu na ngay'oon tsan'ñeenhin.
12 Ndo' nquii tsanm'aants'ian'ñeen, vi na jndë jndyiaa' jon 'nan na tui, yajo' tëntyja ts'on
jon Jesús. Ndo' jndye t'oon' ts'on tsan'ñeen ntyja 'naan' juu jñ'oon na tonan'man nan'ñeen
ntyja 'naan' nquii Jesús.

Pablo yo Bernabé tonincyahin jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Antioquía ndyuaa Pisidia

13 Xjen'ñeen, juu Pablo yo nn'an na tonan'jon jñ'oon yohin, jndui'han tsjoon Pafos.
Tuahan v'aandaa, ty'ehan, squehan tsjoon Perge ndyuaa Panfilia. Juu tsjoon'ñeen, jo' jnty'ii
Juan joohan, tëntcüe' ntcüe' juu Jerusalén.

14 Ndo' Pablo yo nin'Bernabé, vi na jndë jndui'han tsjoon Perge'ñeen, ty'echenhan,
squehan tsjoon Antioquía ndyuaa Pisidia. Ndo' xjen na tuee' xuee na cota'jndyee nn'an
judíos, tyeque'han vats'on 'naan nan'ñeen, jo' tyecüendyuaahan.
15 Ndo' sijnaan' ncüii ts'an ntji na tquen Moisés yo jñ'oon na totji nn'an na toninncya
jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nnguaa. Ndo' vi jndë jo', nque nn'an na conintque
ndëë nn'an vats'on'ñeen, jnduehan nnon Pablo yo Bernabé:
—'O' ntyjë, xe na aa vaa jñ'oon na nin'quinan'neinho' na ntejndeihan' já, cüa, quindueho',
ndyë.
16 Ndo' jo' jnanquintyja Pablo, s'aa jon nt'ö jon na quitquenhan cüenta jñ'oon na ntsinin
jon. Tso jon:
—'O' ntyjë nn'an Israel yo 'o' nn'an na mañoon tsjan conduiho' na mantyi co-
nan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on, quindyeho' chjo jñ'oon na ntsjö.
17 Nquii Tyo'ts'on na conan't'mán' já nn'an Israel, nque ndochí na tom'an ndyu na
toxen'chen, tji jonhan na conduihan cüentaa' nquii jon. Ndo' nquii jon s'aa na tit'man jndyi
tmaan' joohan viochen xjen na tom'an yahan juu ndyuaa Egipto. Ndo' ntyja 'naan' naijndei
na tsixuan jon, tañoon' jonhan, tji' ntcüe' jonhan juu ndyuaa'ñeen.
18 Ncüii venn'an chu xjen na tomanonhan ndyuaa naijon tann'an c'oon, jndye nnon 'nan
na tyí'quichuhan' na tont'ahan, totsiquii ts'on jon yo ntyja 'naanhin.
19 Ndo' vi jndë jo', joo ntyque' tmaan' nn'an na mancüii xjen tom'anhan ndyuaa Canaán,
sityuii' jon nan'ñeen. Ndo' tyuaa na tonan'xuanhan, siquindaa' jonhan' nque nn'an tsjan
na tui jaa, joo nn'an Israel.
20 Ndo' juu nan'va' na matsjö, tëca cha'na vi nenque ciento vantjo' venn'an ncho'nqui chu
na tuihan'.
"Ndo' vi jndë jo', tyincyaa jon jüe na totoxen nan'ñeen joohan. Ndö' vaa 'nan na tovaa
ata tuee' xjen na t'oon juu Samuel, tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na
nnguaa.
21 Juu xjen'ñeen joo nn'an Israel'ñeen, totanhan nnon Tyo'ts'on na incyaa jon ncüii ts'an
na taquintyja na t'man conduihin na ntco'xen tsan'ñeen joohan. Ndo' ng'e na nnda', jo'
t'ion jon ts'ian nquii Saúl, jnda tsan na jndyu Cis. Juu Saúl'ñeen tonduihin tsjan 'naan nn'an
tmaan' Benjamín. Venn'an chu toco'xen Saúl joohan.
22 Ndë jo' nquii Tyo'ts'on tji' ntcüe' jon tsan'ñeen, ndo' juu ts'ian'ñeen t'ion jonhan' David.
Ntyja 'naan' David'neen, itso jon: "Juu David, jnda Isaí, nts'aa jon cha'xjen na nt'ue ts'ön."
Nnda' vaa jñ'oon na tso jon ntyja 'naan' David.
23 "Juu jon, matsjan 'naan' jon tui Jesús, tsan na conduihin na itsin'man jon nn'an Israel
na cha'xjen jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon.
24 Nquii Jesús, vitjachen na ngita' jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon, juu Juan
mancüiixjen m'aan jon. Toninncyaa tsan'ñeen jñ'oon ndëë ntyjëëhë nn'an Israel. Totso jon
ndëëhan na quintcüe' n'onhan jnanhan, ndo' ndë jo' ntsiquindëë' jonhan.
25 Ndo' juu xjen na vantycüii xeechuu' juu Juan'ñeen, na jndë siquindë jon ts'ian na
t'ua Tyo'ts'on nnon jon, itso jon ndëë nn'an: "'O' conan'tiuho' na condui ja nquii ts'an na
ndyotsin'man ñuaanho', majo' chito juu jon condui ja. Nquii jon mancüjee' jon ndo' t'man
conduihin. Majo' ja ndö, min ve' ntcoon' jon tyi'quichuhan' na ntsiquin'anhan'."
26 Ndo' tsontyichen Pablo ndëëhan:
—'O' ntyjë, ñ'en já na condui tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan', ndo' ñ'enho' na
nn'an mañoon tsjan nn'an conduiho', majo' mantyi conan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on. Ndëë
tsoñ'en jaa itscüanon Tyo'ts'on juu jñ'oonva na ntyja 'naan' jo' itsin'man jon ñuan njanhan.
27 Majo' nque nn'an na m'an Jerusalén yo nin'nn'an na conintque ndëëhan, tataa'
n'onhan nin condui juu Jesús. Nque nn'an judíos tyi'ncüii cüii xuee na cota'jndyeehan,
conan'jn'aanhan jñ'oon na totji nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan
na nnguaa. Majo' joo nn'an judíos'ñeen, joo jñ'oon'ñeen na itsininhan' ntyja 'naan'
nquii Jesús, tataa' n'onhan nin 'nan itsiquindyihan'. Mang'e na nnda', manquetohan
jnan'jnda'han jnanhan cha'xjen joo jñ'oon'ñeen tsiquindyihan' na ngenonhan, tsojnaan'
na tataa' n'onhan nin condui Jesús.
28 Nque nan'ñeen min'ncüii jnaan' jon tyi'cüijnda' na nt'ahan na co'xenhan' na cue' jon.
Majo' min na nnda', totanhan nnon Pilato na cue' Jesús.
29 Ndo' vi na jndë siquindëhan' tsoñ'en cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na it-
siquindyihan' na ntquenon Jesús, yajo' jnan'quioo nn'an si'ts'o 'naan' jon nnon tsonjn'aan,
ndo' ndë jo' tyequity'iuhan jon.
30 Majo' nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon na vando' xco Jesús. Naneinhin tac'oonhin naijon
na m'an nt'oo.

31 Ndo' nque nn'an na jnan'jon yo jñ'oon na toninncyaa jon na jnanhan ndyuaa Galilea
na ty'ehan yo jon Jerusalén, tyi'ndyo xuee na tojnty'ia ndëëhan jon vi jndë na vando' xco
jon. Ndo' xjen neinhin, manquentyi nan'ñeen cotji' jndyoyu ntyja 'naan' jon ndëë nn'an.
32 "Ndo' mantyi já jndë squĕ na m'anho' na coninncyá juu jñ'oon nayavahin ndëëho'.
Conan'quindyí 'o' na joo jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëë ndochiihi nn'an judíos
ndyu na toxen'chen,
33 Joo jñ'oon'ñeen jndë siquindë jonhan' ndëë jaa na condui jaa ndantyjo joo nan'ñeen ee
tyincyaa jon na vando' xco Jesús. Tui na nnda' cha'xjen juu jñ'oon na jndui salmo na jndë
ve na itsohan': "'U' condui jnda ja. Xeevahin matsi'man ndëë nn'an na condui ja tye'."
34 Ndo' mantyi quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on vaa ncüiichen jñ'oon na jndui na itso jon:
"Juu jñ'oon na tcö' 'ndyö nnon David, ji'ua nan'xuanhan', ndo' jñ'oon na mayuu'han'.
Mancüiixjen ntsiquindëë ja joohan'." Yo joo jñ'oonmin' totsi'man Tyo'ts'on na nninncyaa
jon na ngüando' xco Jesús cha' tyí'quitö'hin na tue' jon.
35 Ndo' mantyi nacjoo' ncüiichen salmo jndui jñ'oon. Ntyja na tsi'manhan', itsijonhan'
cha'vijon nquii Jesús itsinin. Itsohan': "Ja na matye'ntjön nnon', ñuan nquii' condui ja.
Mang'e na nnda', tyi'je'ncya' na ngitö' si'ts'o njan."
36 Ntyja 'naan' juu David'ñeen, tsan na tji joo jñ'oonmin', tovijnt'ue Tyo'ts'onhin tondëë
nn'an ndyuaa na toco'xen jon cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Ndo' vi jndë jo', tue' juu
David'ñeen, ndo' tequity'iu nn'anhin naijon na tovanty'iu ndotachii' jon na tom'an tivio,
ndo' juu si'ts'o 'naan' jon tö'han'.
37 Majo' si'ts'o 'naan' nquii Jesús, tatö'han', ee nquii Tyo'ts'on tyincyaa na vando' xco jon.
38 Mang'e na nnda', 'o' ntyjë, cüaa' ya n'onho' jñ'oonmin' na conincyá ndëëho'. Ntyja
'naan' nquii Jesús na itsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan na nan'xuanho'.
39 Ee joo ntji na tquen Moisés, ndincyaahan' na ntyja 'naan'han' na n'man ñuaan' ts'an na
tonnon Tyo'ts'on. Majo' ntyja 'naan' nquii Jesús, minninchen ts'an na vantyja ts'on juuhin,
iquen Tyo'ts'on tsan'ñeen na conduihin ts'an na tajnan tsixuan.
40 Jo' quitquen ya yaho' cüenta na tyi'ntjonho' cha'xjen itsiquindyi joo jñ'oon na totji
nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nnguaa.
41 Jñ'oon'ñeen ndö vaa na itsiquindyihan':
'O' nn'an na tyi'cuee' n'onho' juu jñ'oon na mayuu', quitquenho' cüenta.
Ja Tyo'ts'on, joo xuee na cota'ndo'ho',
vaa ncüii nnon na mats'a min na ntsinin ts'an ndëëho' ntyja 'naan'han',
majo' tyi'je'cantyja n'onho'han'.
Jo' jndye c'oon' n'onho' ntyja 'naan'han',
ata nts'aahan' na ngitsu ñuaanho' na tyi'cantyja n'onho' yo juu nan'ñeen na mats'a.
42 Ndo' vi na jndë sinin Pablo jñ'oonmin', jndui' jon juu vats'on'ñeen yo Bernabé. Ndo'
nque nn'an na chito judíos conduihan, tanhan nnon jon na quitsininntyichen jon joo
jñ'oon'ñeen ndëëhan ncüiichen xuee na cota'jndyee nn'an judíos.
43 Ndo' nque nn'an na tëtjon juu vats'on'ñeen, vi na jndë tycyahan, yajo' jndye nn'an judíos
yo nin'nn'an na chito conduihan tsjan nan'ñeen, majo' na conan't'maan'han Tyo'ts'on
cha'xjen nque nn'an judíos, tyentyja nan'ñeen toxen' Pablo yo nin'Bernabé. Ndo' nan'ñeen
je', totsiqui'maan' Pablohin yo Bernabé na quintjotyenhan ntyja 'naan' juu naya na condui
Tyo'ts'on.
44 Ndo' ya na tuee' nnda' ncüiichen xuee na cota'jndyee nn'an judíos, mandyo tsoñ'en
nn'an tsjoon'ñeen tëtjonhan na nin'quindyehan jñ'oon' Tyo'ts'on.
45 Majo' nque nn'an judíos'ñeen, ya na jnty'iahan na jndye jndyi nn'an jndë tëncüi,
jnan'tëë' n'onhan. Tye' na tonduehan na juu jñ'oon na incyaa Pablo tyi'yuu'han', ndo'
mantyi tonan'neinhan jñ'oon tsan' nacjoo' jon.
46 Ndo' na nnda', Pablo yo Bernabé, yo na nan'xuanhan ñuanhan, jnan'ntcüe'han jñ'oon
ndëë nan'ñeen, jnduehan:
—'O' ntyjë nn'an judíos, chuhan' na ndëë 'o' na concyá jndyĕ juu jñ'oon' Tyo'ts'on, majo'
'o' tyi'nin'cy'onho' cüentahan'. Cotji'ho' cüenta na juu naya na tyi'quintycüi na nta'ndo
ñuaanho', tyi'nan'xuanho' na ntsiquindaa' Tyo'ts'on juuhan' 'o'. Tsojnaan' jo', naneinhin
juu jñ'oon nayavahin nninncyáhan' ndëë nn'an na mañoon tsjan conduihan,
47 Ng'e nnda' vaa ts'ian na t'ua ta Tyo'ts'on ndĕ. Tsi'manhan' na nnda', ee nquii jon jndë
tso jon:
Ncö jndë tquënho' na conduiho' cha'vijon chon na ntsixueehan' ndëë nn'an na chito
conduihan nn'an judíos.
Ata nn'an na m'an ninvaa nnon tsonnangue nninncyaho' jñ'oon ndëëhan ntyja 'naan' na
ntsin'man ja ñuaanhan.
48 Ndo' nque nan'ñeen na chito judíos conduihan, vi na jndë jndyehan jñ'oonvahin,
tyincyaahan' na nein jndyihan. Tonduehan na juu jñ'oon' Tyo'ts'on, njon jndyihan'. Ndo'

ncüii cüii ts'an na mancüiixjen ntyjii Tyo'ts'on na ncy'onhan cüenta na tyi'ntycüii na nta'ndo' ñuaanhan, tëntyja n'onhan Jesús.
49 Ndo' ninvaa ndyuaa'ñeen, toninncya nn'an jñ'oon' Tyo'ts'on.
50 Juu tsjoon'ñeen tom'an nanntcu na t'man conduihan na conan'jonhan yo nn'an judíos ntyja 'naan' na conan't'maan' nan'ñeen Tyo'ts'on. Nque judíos'ñeen jnan'ndaa'han n'on nanntcu'ñeen. Majo'ntyi jnt'ahan yo nque nannon na conintque tsjoon Antioquía'ñeen. Ndo' joo nanntcu'ñeen yo nannon'ñeen, jnan'quita'hin tyia' yo Pablo yo Bernabé. Ndo' na nnda', jnt'ahan na tji'han nan'ñeen ndyuaahan.
51 Mang'e na nnda', juu Pablo yo Bernabé jnan'toncüii'han ng'ehan na cyaa ts'ojndë na chuu'han'. Na jnt'ahan na nnda', si'man jndyoyuhan' na tyi'quichuhan' na jnt'a nan'ñeen na nnda'. Ndë jo' Pablo yo Bernabé ty'ehan tsjoon Iconio.
52 Majo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan tsjoon Antioquía'ñeen, nein jndyihan ndo' quindë ya m'aan Espíritu Santo quii' n'onhan.

14

Pablo yo Bernabé coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Iconio

1 Pablo yo Bernabé manincüajon jnt'ahan tsjoon Iconio. Tyeque'han vats'on 'naan nn'an judíos juu tsjoon'ñeen. Jo' toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Ndo' joo nn'an na tëncüi jo' yo nin'vendye nn'an na tachi judíos conduihan, xjen na jndyehan jñ'oon na tonan'nein nan'ñeen, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús.
2 Majo' nque nn'an judíos na tatëntyja n'onhan, tonan'ndaa'han n'on nn'an na mañoon tsjan conduihan yo joohan. Ndo' vi jndë jo', joo nan'ñeen tonan'v'ii' n'onhan joo nn'an na vantyja n'onhan Jesús.
3 Jo' juu Pablo yo nin'Bernabé, majndye xuee ntjohin juu tsjoon'ñeen. Ndo' yo na nan'xuanhan ñuaanhan na toninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on. Ndo' si'man jon juu jñ'oon na toninncya nan'ñeen, jñ'oon na mayuu'han' ee ntyja 'naan' nquii jon na tondëë tont'ahan jn'aan t'man na tyi'je'quinduihan' na ve' najndë nquehan, min xe'cüaa' ts'on ts'an nchu vaa na tuihan'.
4 Ng'e na nnda' vaa, joo nn'an tsjoon'ñeen, s'aahan' na tyi'ninncüii toquindyii' n'onhan. Ee ñ'enhan na tonan'jonhan yo nn'an judíos, ndo' ñ'enhan na tonan'jonhan yo nn'an na totsay'onhan yo juu jñ'oon na toninncyaa Jesús.
5 Ndo' na nnda', nque nn'an judíos yo nin'nn'an na tachijo' conduihan, jnan'jonhan jñ'oon yo nanm'ann'ian tsjoonhan na nnan'cüejnaan'han nan'ñeen, ndo' na ntuen'han ntjö' joo nan'ñeen.
6 Majo' Pablo yo nin'Bernabé, vi na jndë jndyehan na nnda' conan'jnda' nan'ñeen, jo' jnt'ahan vi ntyja. Ty'ehan tsjoon Listra yo tsjoon Derbe ndyuaa Licaonia, yo ndyuaa na m'an xi'jndyio juu ndyuaa'ñeen.
7 Mantyi ndëë nn'an ndyuaa'ñeen toninncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on.

Nn'an tsjoon Listra cotuen'han ntjö' Pablo

8 Juu tsjoon Listra'ñeen, jo' tovequityen ncüii tsans'a na ndicaca, ee mancüiixjen ntjein ng'ee juu xjen na tuihin. Min'ncüii jon tacovaca juu.
9 Jndyii tsan'ñeen na sinin Pablo. Ndo' quii jndyiaa' jon nnon juu, ee taa' ts'on jon na ngantyja ts'on juu na ntco'yahan'hin.
10 Ndo' sue jon jndyee' jon, itso jon:
—Cüa, quinanquintyja', cüentyje'.
Ndo' juu tsan'ñeen, ninñoon' tëcüentyjee' juu, tye' tëca juu.
11 Ndo' joo nn'an Licaonia'ñeen, xjen na jnty'iahan na nnda' s'aa Pablo, ta'han na tonan'xuaahan yo jñon'ndaa 'naanhan. Tonduehan:
—Quii' nt'an jaa jndë sque ve tyo'ts'on na cha'vijon nn'anhan.
12 Ee juu Bernabé, jnduehan na jon tyo'ts'on Júpiter, ndo' Pablo, jon tyo'ts'on Mercurio, ng'e incyaa jon jñ'oon ndëëhan.
13 'Ndyo juu tsjoon'ñeen, jo' minntyjee' vats'on cüentaa' Júpiter'ñeen. Ndo' juu tyee na totye'ntjon nnon juu ty'ö'ñeen, ata xen' 'ndyo teon juu tsjoon'ñeen jndyochu jon ndoro na ñjon nt'ua ntjaa' quityo' o'. Ndo' nquii jon yo nin'nn'an tsjoon'ñeen, nin'quinan'cüjehan joo cho'ñeen nnon Bernabé yo nin'Pablo na nnan't'maan'han nan'ñeen na cha'vijon conduihan nquii Tyo'ts'on.
14 Majo' nque nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, majuu Bernabé yo nin'Pablo, xjen na tquenhan cüenta na nnda' vaa nin'quint'a nan'ñeen, tye' tyehan ndiaahan na conan'man tyia jndyi ngiohan. Jnan'tyuaa'han na tyeque'han quii' nt'an nn'an tsjoon'ñeen. Ndo' jnan'xuaahan, jnduehan ndëë nan'ñeen:

15 —'O' nn'an, ¿Ndu na nnda' nin'quint'aho'? Já mann'an já cha'na nqueho'. Ndo' jndyoy'ön jñ'oon naya na ndyeho' cha' qui'ndyeho' na cont'aho' nan'min' na ve' jn'aanhan'. Jo' quintcüe' n'onho' na nnda' vaa na nin'quint'aho', ndo' quinan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on na vando', manquii jon na tquen quiñoon'ndue yo tsonnangue yo ndaandue yo nin'tsoñ'en nnon na min nnonhan'.

16 Joo xuee na toxen'chen, jnty'ii jon na tsoñ'en nn'an na cuaa nquii na nt'ahan min'cyato 'nan na nt'ue n'onhan.

17 Majo' naneinhin icüji' jndyoyuhin ntyja 'naan' nquii jon, ee ya jndyi its'aa jon yo tsoñ'en nn'an. Incyaa jon ndaatsua' na conanhan' tsjö'ndue, ndo' its'aa jon na coque ntjon. Ndo' 'nan na icanhan' jaa, incyaa jonhan' cha' c'ön na nën ndo' cha' ngacjö 'nan na cocü'a.

Nnda' vaa jñ'oon na jnduehan ndëë nan'ñeen.

18 Majo' min na jnduehan jñ'oonmin', joo nn'an tsjoon'ñeen, yo nc'ua ngiohan na jnty'ehan na nin'quinan'cüjehan quioo'ñeen tondëë nan'ñeen na nin'quinan't'maan'hinhan na cha'vijon conduihan nquii Tyo'ts'on.

19 Majo' vendye nn'an judíos na jnanhan tsjoon Antioquía yo Iconio, squenonhan juu tsjoon Listra'ñeen. Ndo' jnt'ahan na jnan'jon nn'an tsjoon'ñeen yo 'nan na nt'ue n'onhan. Jo' na tuen' nn'an ntjö' Pablo, ndo' xjen na jnan'tiuhan na jndë jnan'cuee'han jon, jndyotscaa'han jon xen' 'ndyo tsjoon'ñeen.

20 Majo' nque nn'an na vantyja n'on Jesús, sacüentyjee'han xi'jndio ngiaa' jon. Juu xjen'ñeen jnanquintyja jon, ndo' tëquee' nnda' jon quii' tsjoon. Ndo' tonco ncüiichen xuee, jndui' ntcüe' jon jo' yo nin'Bernabé, ty'ehan tsjoon Derbe.

21 Juu tsjoon'ñeen toninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, ndo' nn'an na m'an jo', jndyehan tëntyja n'onhan Jesús. Ndo' vi jndë jo' tantcüe' nnda' Pablo tsjoon Listra, Iconio yo nin'Antioquía'ñeen.

22 Nn'an na tëntyja n'onhan Jesús na m'anhan joo njoon'ñeen, joo jñ'oon na toninncyaa Pablo yo nin'Bernabé, totejndeihan'hin. Ndo' tonan'qui'maan'han nan'ñeen na cüentyjee'tyenhan na vantyja n'onhan Jesús. Ndo' mantyi chuhan' na jndye nnon navi' na coquenön cha' condëë conan'jön yo juu na ityе'ntjon Tyo'ts'on.

23 Ndo' mantyi ncüii cüii tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús, Pablo yo nin'Bernabé jnan'jnda'han nn'an na conintque ndëë nn'an ntmaan'ñeen. Ndo' jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on na quitejndei jon nan'ñeen ts'ian na chohan, ndo' tyjehan 'nan jndyuehan na tanhan juu naya'ñeen. Ndo' vi jndë jo', tquenhan nan'ñeen nt'ö ta Jesús na nquii jon vantyja n'onhan.

Pablo yo Bernabé contcüe'han tsjoon Antioquía ndyuaa Siria

24 Vi jndë jo', tenonhan ndyuaa Pisidia, ndo' squehan ndyuaa Panfilia.

25 Juu tsjoon Perge na m'aanhan' ndyuaa'ñeen, jo' tyincyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndë jo' tyecuehan tsjoon Atalia na m'aanhan' 'ndyo ndaandue.

26 Tsjoon'ñeen jo' tuahan v'aandaa. Ty'e ntcüe'han juu tsjoon Antioquía naijon na jnanhan xjen na nque nn'an na vantyja n'on Jesús tquenhan joohan nt'ö Tyo'ts'on na quityio jon jn'aanhan ts'ian 'naan' jon na ty'ehan. Ndo' juu ts'ian'ñeen jndë jnan'quindëhinhan'.

27 Ndo' xjen na sque ntcüe'han Antioquía, joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Jesús, jnan'ncüihan nan'ñeen. Ndo' chen tonduehan ndëë nan'ñeen tsoñ'en na totejndei Tyo'ts'on joohan ts'ian 'naan' jon na jndë tont'ahan. Ndo' mantyi tonan'neinhan nchu vaa na its'aa jon na nque nn'an na tachi judíos conduihan, na mantyi iqueen' Tyo'ts'on joohan na vantyja n'onhan Jesús.

28 Ndo' Pablo yo nin'Bernabé, jndye xuee ntjohan Antioquía'ñeen yo ntyjehan nn'an na vantyja n'on Jesús.

15

Nn'an Jerusalén na vantyja n'on Jesús tëncüihan

1 Juu xjen'ñeen, nn'an na jnan ndyuaa Judea, sque vendyehan Antioquía'ñeen. Nan'ñeen tonan'manhan ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús. Tonduehan naijndei'han' na quita'nguee' nan'ñeen juu costumbre cha'xjen nque nn'an judíos cont'ahan yo yonon'ndaa ndahan, ee tonduehan xe na aa tyi'quita'nguee' nan'ñeen juu costumbre'ñeen, tyi'xe'quinduihin nn'an na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan.

2 Ndo' na quii jndyue nan'ñeen yo ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen, jo' juu Pablo yo nin'Bernabé, ninvito t'ahan na tyi'yuu' na icanhan' na nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na quinan'quindëhan juu costumbre'ñeen. Jo' nque nan'ñeen na vantyja n'on, t'ionhan ts'ian Pablo yo Bernabé yo nin'vendye ntyjehan nn'an tmaan' na conduihan, na c'o nan'ñeen Jerusalén. Nc'ohan na m'an nque nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús yo

nin'nque nn'an na conintque quii' tmaan' nn'an na vantyja n'onhan jon na m'anhan juu tsjoon'ñeen. Tondëë joo nan'ñeen, jo' ninjnda' juu jñ'oon'ñeen.

3 Joo nn'an tsjoon Antioquía'ñeen na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, t'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen. Jo' jndui'han, ty'ehan, tenonhan ndyuaa Fenicia yo nin'Samaria. Joo nn'an na vantyja n'on na m'anhan njoon'ñeen, tonan'quindyiihan nan'ñeen na mantyi nque nn'an na tachi nn'an judíos conduihan, contcüe' n'onhan jnanhan ndo' vantyja n'onhan Jesús. Ndo' joo nn'an njoon'ñeen, xjen na jndyehan na nnda', tyincyaahan' na nein jndyihan.

4 Ndo' vi jndë tyjee' Pablo yo Bernabé Jerusalén, tsoñ'en nn'an na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, ñ'en nn'an na conintque quii' nt'an nan'ñeen, yo nin'nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, yo na nein jndyihan chohan cüenta nan'ñeen. Ndo' Pablo yo nin'Bernabé, tonduehan ndëë nan'ñeen tsoñ'en 'nan na jndë tots'aa Tyo'ts'on yo joohan quii' ts'ian 'naan' jon.

5 Majo' vendye nn'an judíos na vantyja n'on na conduihan ntyja 'naan' tmaan' fariseos, jnan'quintyjahan, jnduehan:

—Juu costumbre na jaa nn'an judíos cont'a yo yonon'ndaa nda, ijndei'han' na quita'nguee' nan'ñeenhan', ndo' mantyi juu ntji na tquen Moisés na ico'xenhan', quinduë ndëëhan na quita'nguee'han tsoñ'enhan'.

6 Xeng'e juu jñ'oon'ñeen, jo' nque nn'an na totsay'on yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an na vantyja n'on jon, tëncüihan na nnan'jnda'han juu jñ'oonva'.

7 Ndo' vi jndë na tonan'jndyechenhan jndyuehan ntyja 'naan'han', jo' jnanquintyja Pedro. Tso jon ndëëhan:

—'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, 'o' mangio jnda'ho' na vavijndye xuee na nquii Tyo'ts'on tji jon ja quii' nt'anho' na t'ua jon ts'ian nnön na ninncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an na chito conduihan tsjan jaa nn'an judíos cha' ngantyja n'onhan Jesús.

8 Majo' nquii Tyo'ts'on na ntyjii jnda' jon nchu vaa tsixuan ts'an quii' ñuan 'naan' juu, si'man jndyoyu jon na ty'oon jon cüenta nan'ñeen. Ee mantyi tyincyaa jon na m'aan Espíritu Santo quii' n'onhan cha'xjen na tyincyaa jonhin na m'aan jon quii' nn'ön.

9 Ee mantyi nquii Tyo'ts'on nincüajon its'aa jon yo joohan cha'xjen mantyi its'aa jon yo nquë. Ee ng'e na vantyja n'onhan Jesús, jo' na iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan cha'xjen nquëhë.

10 Ndo' nanein, nque nn'an na chito conduihan tsjan jaa nn'an judíos na mantyi vantyja n'onhan Jesús, ¿Ndu na nin'quitquenho' xjen 'naan'ho' Tyo'ts'on na yo naijndei'han' na quita'nguee'han juu costumbre njanhan? Ndo' na nnda' cont'aho', itsijonhan' na cha'vijon nin'quityioho' ncüii xu nacjo nan'ñeen, ndo' juuhan' min nque ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen, tajnanhin juuhan', ndo min nquëhë.

11 Majo' tyi'yuu' na nnda' vaa na icanhan' na quint'a nn'an, ee vantyja nn'ön na xia'ntyi ntyja 'naan' juu naya na condui ta Jesús, jo' na itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan ndo' mantyi nquehan.

Mannda' jñ'oon na siqui'maan' Pedro nan'ñeen.

12 Ndo' joo nan'ñeen na tëncüihan jo', tsoñ'enhan chen tui jndyuehan. Tquen yahan cüenta jñ'oon na sinin Bernabé yo nin'Pablo ntyja 'naan' juu ts'ian t'man na tont'ahan na tijnt'ue Tyo'ts'onhan quii' nt'an nn'an na chito conduihan tsjan nn'an judíos. Ndo' mantyi ntyja na tont'ahan jn'aan t'man na tyi'je'quindëë nduihan ntyja najndë nquehan.

13 Ndo' vi na jndë jnan'neinhan, yajo' sinin Santiago. Itso jon:

—'O' ntyjë na vantyja n'onho', quindyeho' chjo jñ'oon na ntsjö.

14 Juu ntyjëëhë Simón Pedro jndë sinin jon ndëëhë nchu vaa na si'man jndyee Tyo'ts'on na ndyii' ts'on jon ntyja 'naan joo nn'an na mañoon tsjan conduihan yo jaa, na mantyi quii' nt'an nan'ñeen icüji jon nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon.

15 Ndo' na nnda' vaa, itsijonhan' juuhan' yo jñ'oon na jndui quityquii' jñ'oon' Tyo'ts'on na tji nn'an na toninncya jñ'oon' jon nchu vaa 'nan na nguaa. Juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan':

16 Vi na jndë tui tsoñ'en nan'min, ja ncy'ön nnt'a na vi' ntyji nn'an tsjan 'naan' David na jndyocahan'. Mantsijnt'a na ncüii joohan na ntco'xen.

17 Nnda' vaa na matsijnt'a cha' mantyi nque nn'an na tachi tsjan nn'an judíos conduihan njnt'uehan ja, mancö na condui ja na taquintyja na maco'xën.

Juu xjen'ñeen tsoñ'en nan'ñeen njnt'uehan ja cha' nndëë nty'i jahan ntyja njan.

18 Ndo' juu jñ'oon'ñeen tsontyichenhan': "Jñ'oonva' tivio na itsi'man Tyo'ts'onhan' ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon naneinhin."

19 Ndo' tsontyichen Santiago: "Ng'e na ndö' vaa na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen, ndö ro jñ'oon na matsitiu ja ntyja 'naan nque nan'ñeen na tachi tsjan jaa conduihan na contcüe'

n'onhan jnanhan na vantyja n'onhan Jesús. Tyi'quichuhan' na nnan'chju jaa joo nan'ñeen yo costumbre njanhan.
20 Ya xe na nnan'cüanön tson ndëëhan na nnan'quindyiihan na tantcüa'han 'nan na jndë tyio nn'an ndëë 'nan na conan't'maan'han na cotjihan cüenta na conduihan' Tyo'ts'on. Min tanc'onhan yo nn'an na ve' ndö' ro. Min tantquiihan s'i quioo' na ve' ngue' jndio' min tavintquiihan neon'.
21 Ee na toxen'chen, nque ntyjë nn'an judíos, mancüii xjen coninncyahan jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan'. Ndo' nque ntyjëëhë nan'ñeen, tyi'ncüii cüii xuee na cota'jndyeehan, conan'jn'aanhan jñ'oon'ñeen ncüii cüii tsjoon naijon na m'anhan.

Tson na jnan'cüanon nn'an judíos ndëë nn'an na tachi judíos

22 Ndo' nque nan'ñeen na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús yo ntyjehan na conintque yo nin'tsoñ'en nn'an na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan tsjoon Jerusalén, jnan'jnda'han na tjihan ve ntyjehan na t'uahan ts'ian ndëë nan'ñeen na juu xjen na ncja ntcüe' Pablo yo nin'Bernabé Antioquía, na c'o ve nan'ñeen yo joohan. Juu Judas, tsan na vja ve xuee' Barsabás, yo nin'Silas, ndëëhan t'ua nan'ñeen ts'ian'ñeen. Joo ve nan'ñeen conintquehan quii' ts'ian'ñeen.
23 Juu tmaan' nan'ñeen, ndö vaa jñ'oon na chu tson na jnan'cüanonhan:
"Já nn'an na cotsay'ŏn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús, ndo' mantyi nin'nquĕ na conintque quii' nt'an tmaan' nn'an na vantyja n'on jon na m'án tsjoon Jerusalén. Concyá ts'on nján ndëë nqueho' ntyjë na m'anho' tsjoon Antioquía yo ndyuaa Siria yo nin'Cilicia. Conan'cüanŏn tsonvahin ndëë 'o' ntyjë na mañoon tsjan conduiho' yo já nn'an judíos na mantyi vantyja n'onho' Jesús.
24 Já jndë jndyĕ na jnan vendye ntyjĕ ntjoohin na squehan na m'anho', ndo' yo jñ'oon na conan'manhan ndëëho', itsiquijñ'eenhan'ho'. Conan'ndaa'han n'onho' na conduehan naijndei'han' na quinan'quindëho' juu costumbre na já nn'an judíos cont'á yo yonon'ndaa ndá, ndo' yo na conduehan na quita'nguee'ho' juu ntji na tquen Moisés. Majo' min na nnda' na conan'man nan'ñeen ndëëho', ta'nan ts'an na i'ua juu ts'ian'ñeen ndëëhan.
25 Mang'e na nnda', tëncüi já ndo' ninncüii conan'tiú na ntjí ncüii ve ntyjëëhë quii' nt'án na nt'iŏn ts'ianhan na c'ohan na m'anho' yo nque ntyjë na vengiŏ jndyí, juu Bernabé yo nin'Pablo.
26 Ee joohan tyi'quityi'han cüenta min na aa ntscuee'han'hin na cotye'ntjonhan nnon nquii Jesucristo na conduihin itye'ntjon jon jaa.
27 Jo' na cot'uá ts'ian nnon juu Judas yo nin'Silas na c'ohan na m'anho'. Nquehan nnduehan ndëëho' juu jñ'oon na conan'jnt'á ntyja 'naan' juu jñ'oonva'.
28 Ee nquii Espíritu Santo jndë si'man jon ndĕ na tyi'ndyiŏ xu nacjoho'. Mang'e jo', joo jñ'oon na tyequindue nan'ñeen ndëëho', tyi'icanhan' na nnan'quindëho'han'. Xia'ntyi jñ'oonmin na conduĕ na quita'nguee'ho'.
29 Si' na jndë tyio nn'an tondëë 'nan na conan't'maan'han na tachi Tyo'ts'onhan', tantcüa'ho'han'. Min tantquiiho' neon', min s'i quioo' na ve' ngue' jndio'. Min tavinc'onho' yo nn'an na ve' ndö' ro. Mantyjantyi jo' ro na conduĕ ndëëho'. Concyá ts'on nján ndëëho' na tsoñ'enho'."
Ndö' jñ'oon na jnan'cüanon nan'ñeen ndëë nn'an Antioquía'ñeen.
30 Ndo' juu Judas yo nin'Silas, vi na jndë t'manhan ntyjehan na vantyja n'on, jndui'han. Ty'ehan Antioquía yo Pablo yo nin'Bernabé. Ndo' vi na jndë squehan jo', jnan'tjonhan nn'an na vantyja n'on Jesús, jndë jo' juu tson'ñeen na y'onhan, tyincyahinhan' ndëë nan'ñeen.
31 Ndo' joo nan'ñeen, vi na jndë jnan'jn'aanhinhan' , t'onhan na nein jndyihan ng'e juu jñ'oon na chuhan' tji'han'hin quityquii' juu na m'aan' jndyi n'onhan.
32 Ndo' juu Judas yo nin'Silas, mantyi conduihan nn'an na i'ua Espíritu Santo ts'ian ndëëhan na ya concyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Mang'e jo' jndye jñ'oon na tonan'neinhan ndëë nan'ñeen. Ndo' juu jñ'oon'ñeen tyincyaahan' na xoncüii' n'on nan'ñeen. Ndo' mantyi t'onhan najndëhan ntyja 'naan'han'.
33 Ndo' juu Judas yo nin'Silas'ñeen, vi na jndë tenon cüanntyi ro xuee na m'anhan juu tsjoon'ñeen, jnan'jnda'han na nc'ontcüe'han Jerusalén naijon na m'an nn'an na t'ua ts'ian'ñeen ndëëhan. Ndo' nque nn'an na vantyja n'on na m'anhan tsjoon Antioquía, tyincyahan ts'on nan'ñeen. Tanhan na nquii Tyo'ts'on cüantyjee' jonhan na co'o ntcüe'han.
34 Majo' juu Silas'ñeen, sitiu jon na ntjohin jo'.
35 Mantyi Pablo yo Bernabé ntjohan jo'. Joohan ndo' jndye mañoon nn'an na m'an jo' na vantyja n'onhan Jesús, tonan'manhan ndo' toninncyahan jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on nndëë nn'an.

Pablo jndë ve jnda na vancyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on

36 Ndo' vi jndë na cüanntyi ro xuee na tom'anhan juu tsjoon'ñeen, tso Pablo nnon Bernabé:
—Nque ntyjëëhë na vantyja n'onhan Jesús na m'anhan ncüii cüii tsjoon naijon na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëhan, cüa, ntsaquijnty'ia nnt'a nchu vaa na m'anhan.
37 Ndo' Bernabé, nt'ue ts'on jon na chi ncja Juan yohan, tsan na vja ve xuee' Marcos.
38 Majo' nquii Pablo, tatëvee' ts'on jon na ncja tsan'ñeen yohan, ee xjen na tom'anhan ndyuaa Panfilia, jnty'ii tsan'ñeenhan, tji'ntcüe' juu na totejndei juu joohan ts'ian na ty'ehan.
39 Ndo' tsojnaan' jñ'oon'ñeen, nquii Pablo yo nin'Bernabé, tatëquinjon' na jnan'neinhan yo ntyjehan, jnan'jndyehan jndyuehan ata jnty'ehan ntyjehan. Jo' nquii Bernabé tëy'oon jon Marcos, tuahan v'aandaa na ty'ehan ndyuaa Chipre na m'an ndaandue xi'jndiohan'.
40 Majo' juu Pablo tëy'oon jon Silas. Ndo' nque nn'an na m'an Antioquía na vantyja n'onhan Jesús, tquenhan nan'ñeen nt'ö Tyo'ts'on na nquii jon cüijnt'ue jon joohan quityquii' ts'ian 'naan' jon na co'ohan. Ndo' vi jndë jo', jndui'han, ty'ehan.
41 Tyecüenonhan ndyuaa Siria yo nin'Cilicia. Ndo' ntmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús, juu jñ'oon na toninncyaa Pablo yo nin'Silas, tejndeihan' nan'ñeen na tovaquehan ntyja na vantyja n'onhan.

16

Pablo yo nin'Silas, tjihan Timoteo na chi ntejndei juuhan

1 Pablo yo nin'Silas jndui'han Antioquía, squehan tsjoon Derbe. Ndo' vi jndë jo', ty'e nnda'han tsjoon Listra. Jo' vijon tom'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on juu Jesús, Timoteo jndyu tsan'ñeen. Ndyee juu ts'an judía na mantyi vantyja ts'on jon, majo' tye juu tsjan ts'an griegohin.
2 Nque nn'an na vantyja n'on na m'anhan tsjoon Listra'ñeen yo Iconio, ya jñ'oon tonan'neinhan ntyja 'naan' juu Timoteo.
3 Ndo' Pablo nt'ue ts'on jon na quitsijon Timoteo yohin yo ts'ian na its'aa jon. Ng'e na nnda', jo' sijnda' Pablo na tui yohin cha'xjen juu costumbre na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahan. S'aa jon na nnda' cha' nque nn'an judíos na m'an ndyuaa naijon na co'ohan, ncy'on nan'ñeen cüentahin. Ee ngio ya nan'ñeen na juu tye Timoteo, tsjan ts'an griegohin.
4 Ndo' joo jñ'oon'ñeen na jnan'jnda' nque nn'an na jñon ta Jesús yo jñ'oon naya 'naan' jon, yo nin'nn'an na conintque ndëë nn'an na vantyja n'on na m'anhan Jerusalén, joo jñ'oon'ñeen, nquii Pablo yo Silas yo nin'Timoteo, nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na m'anhan ncüii cüii tsjoon naijon tovenonhan, tonan'quindyiihan nan'ñeen na quita'nguee'han joo jñ'oon'ñeen na jnan'jnda' nn'an na vantyja n'on Jesús.
5 Mang'e na tont'ahan juu ts'ian'ñeen, jo' ncüii cüii tmaan' nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, tovaquehan na vantyja n'onhan ndo' 'io 'io tëvijndyentyichenhan.

Tityincyoo' jndyiaa' Pablo tsans'a ndyuaa Macedonia

6 Ndo' nquii Espíritu Santo, tata'nguee' jon na juu Pablo yo nin'nn'an na totsay'on jñ'oon yohin na nnan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an ndyuaa Asia. Mang'e na nnda', tenonhan ndyuaa Frigia yo ndyuaa Galacia.
7 Juu xjen na squehan tyonco ndyuaa Misia, jnan'tiuhan na ngoque'han ndyuaa Bitinia. Majo'ntyi min tatyincyaa Espíritu Santo na ngüenonhan jo'.
8 Mang'e na nnda', ve' tenon ntyjahan ndyuaa Misia. Tyecuehan ata squehan tsjoon Troas na m'aanhan' 'ndyo ndaandue.
9 Ndo' natsjon na m'an nan'ñeen jo', vaa ncüii na tityincyoo' nnon Pablo na jndyiaa' jon. Ee jndyiaa' jon ncüii tsans'a ndyuaa Macedonia na minntyjee' juu. S'aa tsan'ñeen ty'oohin, itso juu nnon jon: "Quitsa' vi naya'ñeen na cüenoon' ntyjava ndyuaa Macedonia. Quindyotejndei' já."
10 Ndo' vi na jndë jndyiaa' Pablo na nnda' vaa, ya jo' ninñoon' jnan'jnt'á na ngüet'iö ndaandue na ntsquë ndyuaa Macedonia. Ee taa' ya n'ön na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndë na quitsancyá jñ'oon naya 'naan' Jesús ndëë nn'an ndyuaa'ñeen.

Lidia tsan tsjoon Filipos, vantyja ts'on jon Jesús

11 Ndo' juu tsjoon Troas'ñeen, jo' tuá v'aandaa. Sá jndyoyú, squë ncüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue xi'jndiohan' na jndyuhan' Samotracia. Ndo' tonco ncüiichen xuee, jnt'uí jo', sá, squë tsjoon Neápolis.
12 Jnt'uí jo', sá, squë tsjoon Filipos. Ico'xen tsjoon Roma juu tsjoon'ñeen, ndo' majuuhan' ico'xenhan' njoon quijndë na m'aanhan' ndyuaa Macedonia. Jo' ntjo já Filipos'ñeen cüantyi ro xuee.
13 Ndo' juu xuee na cota'jndyee nn'an judíos, jnt'uí já 'ndyo tsjoon'ñeen 'ndyo jndaa. Ee m'aan' n'ön na aa ndiö naijon na covancüi nn'an na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on, na

nnan'jon já yohan. Ndo' mayuu' jndiŏ nanntcu na tëncüihan jo'. Jo' sacüendyuá, jnan'nĕn jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús ndëëhan.

14 Ndo' quii' nt'an nanntcu'ñeen, jo' m'aan ncüii ts'an na jndyu Lidia. Juu tsan'ñeen ts'an na jnan tsjoon Tiatira, ndo' ijndëë jon ndiaa ya, ndiaa colo venton. Jon mancüiixjen itsit'maan' jon Tyo'ts'on. Ndo' nquii ta Tyo'ts'on tyincyaa jon quii' ts'on tsanscu'ñeen na tquen ya jon cüenta jñ'oon na tyincyaa Pablo.

15 Ndo' vi na jndë jndëë' jon yo xuee' Jesús, yo nin'nn'an vaa' jon, yajo' s'aa jon ty'oo já, tso jon ndĕ:

—Xe na aa cotji'ho' cüenta na xoncüee' ts'ön na mavantyja ts'ön ta Jesús, cüa quintjoho' v'a.

Ndo' sichon jon na quintjo já vaa' jon.

Pablo yo nin'Silas, tyi' nn'an tsjoon Filiposhan vancjo

16 Ncüii xuee'ñeen sá naijon na covancüi nn'an na conan'neinhan nnon Tyo'ts'on. Juu xjen na ñjon já nato, jo' tjon já ncüii yuscundyua na itsixuan juu ntyja 'naan' najndei yutyia. Itsinin yuscu'ñeen ndëë nn'an 'nan na ntquenonhan. Ityentjontyen yu'ñeen ndëë nn'an na jnan'jndahan juu. Ndo' t'man s'on na cotantjonhan ntyja 'naan' juu.

17 Ndo' yu'ñeen, ta' juu na tovantyja juu na tonc'ĕn yo Pablo. Tatëcüentyjee' juu na tsixuaa juu, totso juu:

—Joo nannonmin' cotye'ntjonhan nnon nquii Tyo'ts'on na m'aan na tëquintyja na ndyentyichen. Conan'quindyiihan 'o' ntyja na itsin'man jon ñuaan nn'an.

18 Jndye xuee na tots'aa juu na nnda', ndo' jñ'oon na totsinin juu, totscüetë'han' Pablo. Jo' tequen jon, sinin jon nnon juu yutyia na m'aan quii' ts'on juu. Tso jon:

—'U' yutyia, yo xuee' Jesucristo macöxën 'u', quindui' quii' ts'on yuscuva'.

Ndo' vi jndë tso Pablo jñ'oonva', maquintyjachen jndui' juu jndyetyia'ñeen.

19 Majo' nque nan'ñeen na cotantjonhan ntyja 'naan' yuscu'ñeen, vi na jndë tquenhan cüenta na juu jndyetyia'ñeen jndë jndui'han'hin, jo' na taa' n'onhan na taje'quioontyichen s'on ndueehan yo ts'ian na tots'aa juu na totsinin juu 'nan na ntquenon nn'an. Tsojnaan' jo' nque nn'an na jnan'jndahan yuscu'ñeen, ty'onhan Pablo yo Silas. Tyequitquenhan nan'ñeen ndëë nanm'ann'ian quii' ts'ua t'man tsjoon'ñeen.

20 Ndo' vi na jndë jo', jnduehan:

—Nannonmin', conduihan nn'an judíos ndo' cotyi'han tyia' nn'an tsjöön.

21 Ee joo jñ'oon na conan'manhan vjahan' nacjoo' ntji 'naan' gobiernon Roma, ndo' jaa mancüiixjen condui jaa nn'an na m'an nacje 'naan' juu tsjoon'ñeen, mang'e jo' tyi'quichuhan' na ntquën cüenta jñ'oon na coninncyahan, min na nt'a 'nan na conduehan.

22 Ndo' na jndue nan'ñeen na nnda', nque nn'an tsjoon'ñeen jnan'vehan nacjoo' Pablo yo Silas. Mantyi nque nanm'ann'ian'ñeen t'uahan ts'ian na quindui' ndiaa nan'ñeen, ndo' ngich'ohan yo nonjnein.

23 Ndo' vi na jndë tijndye nonjnein na jnan'tja' nan'ñeenhan, jndë jo' tyi' nanm'ann'ian'ñeenhan vancjo. Ndo' nquii ts'an na iquen cüenta juu vancjo'ñeen, jnduehan nnon jon na ya ya quen jon cüenta Pablo yo Silas.

24 Ndo' juu tsan'ñeen, vi na jndë ty'oon jon cüenta jñ'oonva', tyii' jonhan vancjo na quiñoon'chen, ndo' sityen tyen jon ng'ehan yo nonntcaa'.

25 Majo' cha' na xoncüe tsjon, juu Pablo yo Silas tonan'neinhan nnon Tyo'ts'on ndo' totahan alabanzas, ndo' nque nn'an na m'an navi' na too'han juu vancjo'ñeen yohan, tondyehan na nnda'.

26 Ndo' ninjonto jndei s'ii ra, ata titoncüii' ninvaa vancjo'ñeen. Ndo' juu xjen'ñeen, jnduent'aa na min vancjo'ñeen, jnaan nquehan', ndo' mantyi ncüii cüii nn'an na m'an navi' jo', jndyaa carena na tyenhan.

27 Ndo' nquii tsan'ñeen na iquen jon cüenta vancjo'ñeen, sintcüihan'hin, ndo' jndyiaa' jon na vanaan jndyuehan'. Tsojnaan' jo', tji' jon xjoo' jon na ntscuee' nquiihin ee sitiu jon na nque nn'an na m'an navi', jndë jnan'nonhan.

28 Majo' Pablo jndei sixuaa jon nnon tsan'ñeen. Tso jon:

—Qui'ndyi', tyi'ntscue' nquii 'u' ee tsoñ'en já ninm'án ndöhin.

29 Ndo' juu tsan'ñeen, tcan jon chon. Jndei tëquee' jon quii' vancjo'ñeen. Coviquijnty'ehin na ty'ue jon. Tcon xtye juu nnon Pablo yo Silas.

30 Ndo' vi jndë jo', tji' jon joohan ch'en. Taxee' jon ndëëhan, tso jon:

—'O' ta, ¿nin 'nan na icanhan' na quits'a cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njan?

31 Ndo' t'ahan, jnduehan nnon jon:

—Cantyja tson' nquii ta Jesucristo, yajo' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan', ndo' majo'ntyi quint'a nn'an va'.

32 Ndo' jnan'neinhan juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesús nnon tsan'ñeen ndo' mantyi ndëë tsoñ'en nn'an vaa' jon.
33 Ndo' majuuntyi xjen'ñeen ninvaa jaanchen, tëchu jon joohan ndo' tman jon yuu na tc'ehan na ch'ohan. Ndo' jndë jo', jndëë' jon yo xuee' Jesús, juu jon ndo' mantyi yo nin'nn'an vaa' jon.
34 Vi jndë jo', Pablo yo Silas, tëchu jonhan vaa' jon, tyincyaa jon 'nan na tcüa'han, ndo' juu jon yo nin'tsoñ'en nn'an vaa' jon, neinhan na jndë vantyja n'onhan Tyo'ts'on.
35 Ndo' vi na jndë tixuee, nque nanm'ann'ian juu tsjoon'ñeen, t'uahan ts'ian ndëë comisión na coquitji' nan'ñeen Pablo yo Silas vancjo na chi ndyaahan.
36 Ng'e na nnda', nquii tsan'ñeen na iquen cüenta vancjo'ñeen, siquindyii jon Pablo jñ'oonva'. Itso tsan'ñeen nnon jon:
—Nque nanm'ann'ian jndë jnan'cüanonhan jñ'oon na quitsiquindya ja 'o'. Mang'e na nnda', vanaan na nndui'ho'. C'oho' na min'ncüii jñuaan' ts'on tyi'nc'onho'.
37 Majo' tso Pablo ndëë cominsion'ñeen:
—Já condui já nn'an ntyja 'naan' tsjoon Roma. Majo' min na nnda', tondëë tsoñ'en nn'an tja'hin já. Jnt'atohan na nnda' min na tyí'covijnda' aa vaa 'nan na jnan'tjá já. Jndë jo' tyi'han já vancjova. Nan'min' jnt'ahan já min na min'chjo tyi'quichuhan' na nt'ahan na nnda' yo ncüii ts'an na conduihin ts'an na m'aan nacje 'naan' juu tsjoon Roma. Ndo' naneinhin ¿Aa ve' nty'iu na ntji' ntcüe'han já? Tyi'cüji' yahan' na nnda'. Nquehan quindyoquitji'han já.
38 Ndo' joo cominsion'ñeen, ty'e ntcüe'han, tyenan'quindyiihan nque nanm'ann'ian'ñeen joo jñ'oonmin'. Ndo' nan'ñeen je', vi na jndë jndyehan na juu Pablo yo nin'Silas conduihan nn'an na m'an nacje 'naan' tsjoon Roma, tyue jndyihan.
39 Mang'e na nnda', tyequitanhan jñ'oon t'man ts'on ndëë nan'ñeen na quinan't'man n'on nan'ñeen joohan. Ndë jo' tji'han nan'ñeen vancjo. Ndo' tanhan na quindui' ntcüe' nan'ñeen tsjoonhan.
40 Ndo' joo nan'ñeen, vi jndë na jndui'han vancjo'ñeen, ty'ehan, sque nnda'han vaa' Lidia. Jo' tonan'neinhan ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús. Tyincyahan na t'man n'on nan'ñeen. Jndë jo' jndui'han tsjoon Filipos'ñeen.

17

Tyionhan' na nc'uaa' n'on nn'an tsjoon Tesalónica

1 Pablo yo Silas jnduihan tsjoon Filipos, ty'ehan, tenonhan tsjoon Anfípolis yo Apolonia. Ndë jo' squehan tsjoon Tesalónica naijon na vaa ncüii vats'on 'naan nn'an judíos.
2 Ndye soana na tom'anhan juu tsjoon'ñeen. Ncüii cüii jon na covee' xuee na cota'jndyee nn'an judíos, s'aa Pablo cha'xjen na ncüiixjen its'aa jon. Tëtsitjon'hin yo nan'ñeen quii' vats'on 'naanhan. Totsi'man jon ndëëhan nchu vaa na itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio.
3 Ndo' mantyi tyincyaa jon jñ'oon na mancüiixjen itsohan' na ji vaa jndyi na ngenon nquii jon na conduihin Cristo, tsan na ndyotsin'man jon ñuaan nn'an. Nt'ion nn'anhin tsonjn'aan, ngue' jon, ndë jo' nninncyaa Tyo'ts'on na ngüando' xco jon. Ndo' tsontyichen Pablo ndëë nan'ñeen:
—Nquii Jesús na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho', manquii jon conduihin Mesías.
4 Ndo' vendye nn'an judíos'ñeen, tëntyja n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndo' jnan'jonhan yo Pablo yo nin'Silas. Mantyi nn'an na tachi judíos conduihan na conan't'maan'han Tyo'ts'on, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús, ndo' majo'ntyi joo nanntcu, ntcu nn'an na conintque quii' tsjoon, jndyehan tëntyja n'onhan.
5 Majo' nque nn'an judíos na tyí'cantyja n'onhan jon, tonan'tëë' jndyi n'onhan ng'e na coy'on nn'an cüenta juu jñ'oon na tyinncyaa Pablo. Tsojnaan' jo', jnan'tjonhan ncüii tmaan' nn'an na vi' nn'an. Jndë jo' nque nn'an judíos'ñeen tyi'han chon nn'an tsjoonhan. Joo jñ'oon na jnan'neinhan s'aahan' na quindya' jndyi ngio nn'an tsjoon'ñeen, jo' ty'ehan vaa' tsan na jndyu Jasón. Ndo' yo na ijndei'han' na tyeque'han juu v'aa'ñeen na cojnt'uehan Pablo yo Silas, ee nin'quitquenhan nan'ñeen tondëë nn'an tsjoonhan.
6 Majo' tajndiohan nan'ñeen. Tsojnaan' jo', yo naijndei'han' na tyey'onhan juu Jasón yo nin'vendye nn'an na vantyja n'on Jesús. Ndo' tyechohan nan'ñeen tondëë nanm'ann'ian tsjoonhan. Jndei tonan'xuaahan na totji'han jñ'oon vi' nacjoo' Pablo yo nin'Silas. Jnduehan:
—Nque nannon'ñeen na conan'ndaa'hin nn'an na ninvaa tsonnangue, mantyi jndë squehan tsjöön.
7 Ndo' juu Jasónva', sintjoo' juu joohan vaa' juu. Ndo' tsoñ'en nanmin cont'ahan na tanin min na tyi'ntsiquindë ts'an juu jñ'oon na iquen tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma. Ee

conduehan na m'aan ncüiichen ts'an na tëquintyja na t'man conduihin na ico'xen juu joohan na jndyu juu Jesús.
8 Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen yo nin'nn'an tsjoonhan, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin, tyionhan' na nc'uaa' n'onhan.
9 Ndo' ng'e na nnda' tui, juu Jasón yo vendye nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, vi na jndë na tyincyahan xoquitu' ndëë nanm'ann'ian'ñeen, jnan'quindyaa ntcüe' nan'ñeen joohan.

Pablo yo Silas coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Berea

10 Majuu tijaan xee'ñeen, nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús, ninñoon' jñonhan Pablo yo nin'Silas na c'ohan tsjoon Berea. Ndo' joohan, vi na jndë squehan tsjoon'ñeen, ty'ehan vats'on 'naan nn'an judíos.
11 Majo' nque nn'an judíos na m'anhan juu tsjoon Berea'ñeen, yantyichen nn'anhan, chichen ntyjehan na m'an Tesalónica. Ee yo na xoncüee' n'onhan totquen yahan cüenta jñ'oon na totsi'man Pablo yo nin'Silas. Ndo' 'io 'io, chen jndyi tonan'jn'aanhan jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ndyu na toxen'chen na tojnt'uehan na aa mayuu' joo jñ'oon na conincya nan'ñeen.
12 Mang'e na nnda', majndyehan tëntyja n'onhan Jesús. Ndo' mantyi jndye nn'an na tachi judíos conduihan na conan'neinhan jñ'oon griego, ndo' mantyi jndye nanntcu na t'man condui yo nin'nannon.
13 Majo' joo nn'an judíos na m'an Tesalónica'ñeen, tondyehan na toninncyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an Berea'ñeen. Ndo' ng'e jo' ty'ehan juu tsjoon'ñeen, ndo' tyenan'jmiin'han nan'ñeen.
14 Ndo' ng'e na nnda', nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan, maninñoon' jñonhan Pablo na cja jon 'ndyo ndaandue. Majo' juu Silas yo nin'Timoteo, ntjo yahan juu tsjoon'ñeen.
15 Ndo' nque nn'an na tyenan'jon yo Pablo, tyequi'ndyehan jon tsjoon Atenas. Jndë jo' ntcüe' ntcüe'han juu tsjoon Berea'ñeen. Tyey'onhan jñ'oon na siquichu Pablo joohan na quitsityuaa' Silas yo Timoteo na contyjahan xen' jon, tyi'nan'chjuhan.

Incyaa Pablo jñ'oon ndëë nn'an tsjoon Atenas

16 Ndo' Pablo je', viochen xjen na tominndoo' jon joohan tsjoon Atenas, si'ndaa'han' ntyjii jon ng'e na tquen jon cüenta na ninvaa quii' tsjoon'ñeen, ndovanjan min 'nan na jnan'ya nn'an na conan't'maan'hinhan' cha'vijon na conduihan' nquii Tyo'ts'on.
17 Jo' totsinin jon yo nn'an judíos quii' vats'on 'naan nan'ñeen ndo' yo vendye nn'an na tonan'jon yo nan'ñeen na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' mantyi 'io 'io totsinin jon ndëë nn'an tsjoon'ñeen na tëtjonhan ts'ua t'man.
18 Ndo' nque nn'an tsjoon'ñeen, ve tmaan' conduihan. Ncüii tmaan' nan'ñeen conan'quijndyu nn'anhan epicúreos, ndo' nn'an ncüiichen tmaan'ñeen conan'quijndyu nn'anhan estoicos. Joo nan'ñeen ta'han na conan'neinhan yo Pablo. Vendyehan ve' toncohan taxee'han, jnduehan:

—¿Nin jñ'oon itsinin tsanvahin na jndye jndyi jñ'oon ntyjii juu?

Ndo' vendyehan t'ahan, jnduehan:

—Ndo' ncüan itsinin juu ntyja 'naan tyo'ts'on cüenta jndye na jen mañoon conduihan.

Nnda' ro jñ'oon na jnan'neinhan ee sinin Pablo ndëëhan ntyja 'naan' Jesús yo na vando' xco jon.
19 Ndo' tyey'on nan'ñeen Pablo ncüii joo na conan'quijndyuhinhan' Areópago, naijon na covatjon nn'an na condyehan jñ'oon. Jo' jnduehan nnon jon:

—Cüa, juu jñ'oon xco na matsi'man' ndëë nn'an, nin'quindyĕ nchu vaa na itsiquindyihan'.
20 Ee juu jñ'oon na mancya', jen mañoonhan', min'jon tacondyĕhan'. Mang'e na nnda', nin'cüaa' n'ŏn nin 'nan itsiquindyihan'.
21 Ee joo nn'an juu tsjoon Atenas'ñeen yo nn'an na mañoon njoon na m'an yahan juu tsjoon'ñeen, ninnquii'chen na nin'quindyehan ndo' nin'quinan'neinhan min'cya ro nnon jñ'oon na xcontyichen.
22 Yajo' juu Pablo tëcüentyjee' jon quii' nt'an nan'ñeen naijon na covijnda' jñ'oon. Tso jon ndëëhan:

—'O' ta na conduiho' nn'an tsjoon Atenas, xi'jndio quii' tsjoonho' covityincyo na 'o' conduiho' nn'an na njon jndyi ngioho' 'nan na conan't'maan'ho',
23 Ee viochen xjen na tomanty'i ja quii' tsjoonho', jo' tquën ya cüenta joo nnontyiu naijon conan't'maan'ho'. Jo' ntji ncüiihan' na manin' ts'iaan'han' na conan'quijndyuho'han': Juu nnontyiuva conduihan' cüentaa' nquii tyo'ts'on na tyi'quita'jn'aan jaa. Ndö' vaa na itsiquindyi juu ntji'ñeen. Jo' manquiintyi Tyo'ts'on na ve' conan't'maan'toho'hin, min na tyi'quita'jn'aanho' nin conduihin, mantyja 'naan' nquii jon na matsinën ndëëho'.

24 “Manquii jon tquen tsonnangue yo nin'tsoñ'en 'nan na min nnonhan', ndo' xia'ntyi
nquii jon ico'xen jon ninvaa quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue. Ng'e na nnda', tyi'im'aan
jon nt'aa na conan'ya nn'an cüentaa' jon.
25 Min tyi'icanhan' na jaa nta'ntyjëë'hin ee min'ncüii tyi'itsitjahan'hin. Ee manquiintyi
jon na incyaa jon tsoñ'en jaa na cotant'ö, incyaa jon jndye na cotja yo ncüii cüii nnon na
itsitjahan' jaa.
26 “Jaa nn'an tsonnangue, s'aa jon na ninncüii tsjan jaa min na ncüii cüii nnon tyuaa na
m'an covejndyohan'. S'aa jon na nnda', cha' c'ön ninvaa nnon tsonnangue. Ndo' nquii jon
sijnda' jon yuu xjen na ngüentyja na nc'oon ts'an ndo' mantyi yo ncüii cüii joo.
27 S'aa jon na nnda' cha' ncüii cüii jaa na m'an nnon tsonnangue quijnt'uëhin, cha' njnty'ia
na aa ndëë nndiö jon, min na mayuu' nquii jon ndyo m'aan jon yo ncüii cüii jaa.
28 Ee ntyja 'naan' nquii jon na cotant'ö, comanty'i ndo' cotsam'an. Ee jñ'oonvahin
itsijonhan' juuhan' cha'xjen juu jñ'oon na tondue vendye ntyjeho' na ya conan'tjon'han
jñ'oon. Jndue nan'ñeen: “Jñ'oon na mayuu' condui jaa tsjan 'naan' nquii Tyo'ts'on na
jndyocahan'.”
Mannda' itsiquindyi jñ'oon na jndue nan'ñeen. Ndo' tsochen Pablo:
29 “Ndo' xe na aa mayuu' condui jaa tsjan 'naan' jon na jndyocahan', tyi'quichuhan' na
conan'jöön' jaa jon ve' vi 'nan na jndë yo s'on ijan ndo' aa yo s'on xuee ndo' aa yo ntjö',
nan'min' ve' ntyja na conan'tiu nque nn'an, jo' na conan'yahinhan'.
30 Joo ndyu na toxen'chen, tont'a nn'an joo ts'ian'ñeen yo ntyja 'naan' na jnda' nquen
nquehan. Majo' tots'aa Tyo'ts'on cha'vijon na tyí'quindyiaa' jon na tont'ahan joohan'.
Majo' naneinhin iquen jon jñ'oon nnon ncüii cüii ts'an na quintcüe' ts'on juu ntyja
'naan'han'.
31 Ee majnda' xuee na jndë sijnda' jon xjen na ntco'xen jon jaa nn'an tsonnangue ntyja
'naan' 'nan na jndë tonan'tja jaa nnon jon. Juu ts'ian'ñeen nts'aa jonhan' cha'xjen na
chuhan'. Ndo' majnda' nquii ts'an na jndë t'ua jon ts'ian'ñeen nnon juu na quits'aa juuhan'.
Ndo' ndëë tsoñ'en nn'an itsi'man jndyoyu jon na mayuu' na nguaa na nnda' ee tyincyaa jon
na vando' xco tsan'ñeen vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin.”
32 Ndo' nque nn'an Atenas'ñeen, vi na jndë jndyehan na sinin Pablo ntyja 'naan' na
nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, ñ'enhan na ve' toncohan. Majo' ñ'en ntyjehan na jnduehan:
—'Io cha nndyë na ntsinin'ntyi'chen' juu jñ'oonva'.
33 Jo' jndui' Pablo naijon tëtjon nan'ñeen.
34 Majo' vendye joo nan'ñeen na tëntyja n'onhan Jesús, jnan'jonhan yo Pablo. Quii'
nt'an nan'ñeen, jo' ñ'en Dionisio, juu tsan'ñeen na conintquehin Areópago'ñeen naijon na
covijnda' jñ'oon. Ndo' mantyi ñ'en ncüii tsanscu na jndyu Dámaris yo nin'vendye ntyjehan
nn'an tsjoon'ñeen na tëntyja n'onhan Jesús.

18

Incyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Corinto

1 Vi na jndë tui nan'min', jndui' Pablo tsjoon Atenas, tja jon tsjoon Corinto.
2 Juu tsjoon'ñeen, jo' ntjii jon ncüii ts'an judío na jndyu Aquila. Juu tsan'ñeen tuihin
ndyuaa Ponto. Juu jon yo scuu' jon Priscila, tyí'covijndye xuee na jndui'han ndyuaa Italia,
squehan Corinto. Nnda' vaa na jnt'ahan ng'e nquii tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma,
tsan na jndyu Claudio, tquen jon jñ'oon na tsoñ'en nn'an na conduihan tsjan nn'an judíos
quindui'han juu tsjoon'ñeen. Tëquindyiaa' Pablo joohan.
3 Ndo' nan'ñeen, ts'ian na cota'ntjonhan na conan'yahan nt'aa ndiaa. Ndo' juu Pablo
majuuntyi ts'ian na its'aa jon cha'xjen joohan, jo' tojnaan' ntjohin yo nan'ñeen na tont'ahan
ts'ian.
4 Ndo' tyi'ncüii ncüii xuee na cota'jndyee nn'an judíos, toca Pablo vats'on 'naan nan'ñeen.
Toninncyaa jon jñ'oon ndëëhan, nquehan yo nin'joo nn'an na mañoon tsjan conduihin na
quioo' n'onhan, na cantyja n'onhan Jesús.
5 Xjen'ñeen jnan Silas yo Timoteo ndyuaa Macedonia, squehan na m'aan Pablo. Jo' ta'
jon na totsichon yantyi jon na toninncyaa jon jñ'oon' Tyo'ts'on. Totsinin jndyoyu jon ndëë
nn'an judíos'ñeen na nquii Jesús conduihin Cristo, tsan na comindoo'han na ndyotsin'man
jon ñuaanhan.
6 Majo' joo nan'ñeen jnan'vehan nacjoo' Pablo, tye' tonan'neinhan jñ'oon tsan' nacjoo'
jon. Tsojnaan' jo' sitoncüii' jon ndiaa' jon tondëëhan cha' quitsi'manhan' na quijnty'ia
nquehan nin 'nan ntquenonhan, ncja jon ncüiichen ntyja. Itso jon ndëëhan:
—Naneinhin min xe na aa ngitsu ñuaanho', mancüiixjen jnan nqueho'han', chito ng'e na
tacotsiquindyi ja 'o'. Naneinhin na tonnonchen ncjöncya jñ'oon ndëë nn'an na tachito tsjan
nn'an judíos conduihan.

7 Ndo' na nnda', jnty'ii jon nan'ñeen quii' vats'on 'naanhan, tja jon vaa' tsan na jndyu Ticio
Justo. Tsan'ñeen itsit'maan' juu Tyo'ts'on cha'xjen na cont'a nn'an judíos. Vaa' tsan'ñeen
ninncüii t'uii'han' yo juu vats'on'ñeen.
8 Quii' nt'an nn'an na covancüii vats'on 'naan judíos'ñeen, jo' m'aan ncüii ts'an na jndyu
Crispo, conintquehin ndëë nan'ñeen. Tsan'ñeen tëntyja ts'on jon Jesús, nquii jon ndo' mantyi
yo tsoñ'en nn'an vaa' jon. Ndo' joo nn'an tsjoon Corinto, jndyehan tëntyja n'onhan Jesús.
Ndo' vi na jndë jndyehan jñ'oon na toninncyaa Pablo, jnt'ëhan yo xuee' Jesús.
9 Ndo' ncüii tijaan vaa ncüii na tityincyoo' nnon Pablo, jndyiaa' jon na itsinin ta Jesús
yohin. Itso jon: "Tyi'nty'ue' min tyi'ngacüentyje' na mancya' jñ'oon naya njan. Tyi'ntsichen'
'ndyo'.
10 Ee ja m'aan yo 'u', ndo' min'ncüii ts'an tyi'je'ncya na nts'aa vi' juu 'u'. Ee jndye nn'an
na m'an tsjoonvahin na conduihan cüenta ja."
11 Mang'e na nnda', jo' ncüii chu xoncüe ntjo Pablo tsjoon Corinto na totsi'man jon jñ'oon
naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen.
12 Juu xjen'ñeen nquii Galión tom'aan jon gobernado juu tsjoon Corinto'ñeen na toco'xen
jon ninvaa ndyuaa Acaya, xjen'ñeen nque nn'an judíos na m'anhan juu tsjoon'ñeen,
ninncüii jnan'jonhan jñ'oon yo ntyjehan na jnan'vehan nacjoo' Pablo. Tyey'onhan jon
nnon nquii Galión'ñeen.
13 Tyincyahan jnaan' juu nnon jon, jnduehan:
—Juu tsanvahin, itsichon juu na quioo' n'on nn'an na ñonncya vaa na quinan't'maan'han
Tyo'ts'on, chito cha'xjen na tsi'man juu jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés.
14 Majo' juu xjen na mantsintcüe' Pablo jñ'oon ndëë nn'an judíos'ñeen, ndo' sityuaa'ntyi
juu Galión. Itso jon ndëëhan:
—'O' nn'an judíos, xe na aa vaa ncüii nnon 'nan na its'aa tsanva', ndo' xe na aa t'man
jnaan' juu vaa, yajo' chuhan' na quitsichju ja na ndyi jñ'oon na condueho'.
15 Majo' 'o' ve' ntyja 'naan' juu jñ'oon na incyaa tsanva', jo' na jndyo quitquenho' jñ'oon
nnön, ndo' ve' ng'e ntyja 'naan' juu ntji na conan'y'onho', tachi ntyja 'naan' ntji na tsixuan
vats'ian njan. Mang'e jo' quijnty'ia nqueho', ee ja tyi'nin'quityii' ja yo joo jñ'oonmin'.
16 Ndo' tji' jon nan'ñeen quityquii' juu vats'ian'ñeen.
17 Ndo' ng'e na nnda', nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, t'uehan Sóstenes,
totja'han jon na tonnon vats'ian'ñeen. Majo' Galión min tatyii' jon xquen jon na nnda'
jnt'ahan. Juu Sóstenes'ñeen, conintquehin ndëë nn'an judíos quityquii' vats'on 'naanhan.

Siquindë Pablo ts'ian na jndë ve na tja jon ndo' siquita' jon ts'ian na jndë ndye

18 Ndo' nquii Pablo, tontjontyichenhin Corinto. Vi jndë jo' itso jon ndëë nn'an na vantyja
n'on Jesús na jndë vja jon. Tua jon v'aandaa na tja jon Siria. Ndo' juu Priscila yo nin'Aquila,
ty'ehan yo jon. Squehan tsjoon Cencrea, ndo' juu Pablo, jo' tinqui' xquen jon. Na s'aa jon
na nnda', itsi'manhan' na vaa jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon nnon Tyo'ts'on.
19 Ndo' vi na jndë na squehan juu tsjoon Efeso, juu Priscila yo Aquila, ntjohin jo'. Ndo'
juu Pablo, tja jon vats'on 'naan nn'an judíos. Tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen.
20 Joo nan'ñeen tanhan nnon jon na quintjontyichenhin yohan, majo' tasiu' jon.
21 T'man jon joohan na jndë vja jon, itso jon ndëëhan: "Xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ndyö
nnt'a na m'anho'."
Vi jndë jo' jndui' jon Efeso yo v'aandaa.
22 Xjen na tuee' juu v'aandaa'ñeen Cesarea, jndui' jon, tëva jon nato Jerusalén, jo' tyincyaa
jndyee jon ts'on joo nn'an na conduihan tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús, ndo' ndë jo'
tëntcüe' nnda' jon Antioquía.
23 Ndo' vi na jndë tenon cüantyi xuee na m'aan jon tsjoon'ñeen, jndui' ntcüe' jonhan'. Jo'
tovenon jon ncüii ncüii tsjoon naijon m'an nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhin ndyuaa
Galacia yo nin'Frigia. Tyincyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen na tejndeihan' na tëquehin ntyja
na vantyja n'onhan Jesús.

Tyincyaa Apolos jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Efeso

24 Juu xjen'ñeen ncüii ts'an judío na jndyu Apolos, tuee' jon tsjoon Efeso. Tsjoon' tsan'ñeen
jndyuhan' Alejandría. Ya itsinchu' jon jñ'oon ndo' mantyi ivaa' ts'on jon jñ'oon' Tyo'ts'on
na jndui ndyu na toxen'chen.
25 Juu tsan'ñeen jndë jnan'man nn'an nnon jon ntyja 'naan' nato na itsin'man Tyo'ts'on
ñuaan nn'an, ndo' tojoo' jndyi ts'on jon na totsi'man jon ndëë nn'an. Totsi'man jon ntyja
na ntyjiintyi jon ntyja 'naan' Jesús, majo' xia'ntyi toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' na
totsiquindëë Juan nn'an.
26 Ta' jon na itsinin jon ndëë nn'an judíos quii' vats'on 'naanhan na min'ncüii tyi'ityi' jon
cüenta xe na aa vaa 'nan nt'a nn'anhin. Majo' juu Priscila yo nin'Aquila, xjen na jndyehan

jñ'oon na toninncyaa jon, yajo' tyey'onhan tsan'ñeen v'aahan. Tonan'nchu'ntyichenhan jñ'oon nnon jon ntyja na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an.

27 Ndo' ya na s'aahan' ts'on jon na nin'cja jon ndyuaa Acaya, nque nn'an tsjoon Efeso na vantyja n'onhan Jesús, jnduehan nnon jon na ya jndyi na jo' vja jon. Ndo' tjihan ncüii tson na vjay'oon jonhan' na m'an nn'an ndyuaa Acaya'ñeen. Joo nan'ñeen, ee naya na tsixuan Tyo'ts'on, jo' na jndë vantyja n'onhan Jesús. Ndo' vi na jndë tuee' Apolos quii' nt'an nan'ñeen, jndye vaa na totejndei jonhan.

28 Ee jaa' jñ'oon totsinchu' jon ndëë tsoñ'en nn'an judíos na chue n'onhan na cotji'han cüenta na tyi'yuu' na nquii Jesús conduihin Mesías. Ee tijnt'uehin jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio cha' ntsi'man jndyoyuhan' na mayuu' na jo' condui Jesús.

19

Incyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on tsjoon Efeso

1 Viochen xjen na juu Apolos'ñeen tom'aan jon Corinto ndyuaa Acaya, nquii Pablo tomandyi' jon njoon na m'aan quii' ntyo'. Ndo' vi jndë jo', tuee' jon tsjoon Efeso, naijon ntjii jon vendye nn'an na conan'jon jñ'oon na toninncyaa Juan.

2 Taxee' Pablo ndëë nan'ñeen, itso jon:

—Nquii Espíritu Santo, ¿Aa ty'onho' cüenta jon quii' n'onho' xjen na tëntyja n'onho' Jesús?

T'a nan'ñeen, jnduehan:

—Ta'nan yu ro, min tacondyĕ na aa m'aan Espíritu Santo.

3 Ndo' taxee'ntyi Pablo ndëëhan:

—Juu xjen na jnt'ëho', ¿Nin yo ts'an xuee' na jnt'ëho'?

T'a nan'ñeen, jnduehan nnon jon:

—Jnt'ĕ ntyja 'naan' juu jñ'oon na toninncyaa Juan.

4 Jo' t'a Pablo, tso jon ndëëhan:

—Juan jñ'oon na mayuu' na totsiquindëë' jon nn'an xjen na tontcüe' n'onhan jnanhan. Majo' totso jon ndëë nan'ñeen na cantyja n'onhan Jesús, tsan na jndyontyja toxen' jon. Juu jon conduihin Mesías.

5 Ndo' joo nn'an Efeso'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonmin', jo' jnt'ëhan yo xuee' nquii ta Jesús.

6 Juu xjen na tyio Pablo nt'ö jon cjohan, yajo' mantyi ty'onhan cüenta nquii Espíritu Santo. Ndo' ninñoon' ta'han jnan'neinhan mañoon nnon jñ'oon, tachi jñ'oon na macüiixjen conan'neinhan. Ndo' mantyi toninncyahan jñ'oon na si'man Tyo'ts'on ndëëhan.

7 Nannon'ñeen cha'na ncho'vehan.

8 Nquii Pablo cha' na ndye chi' tom'aan jon juu tsjoon Efeso'ñeen, ninnqui' toca jon vats'on 'naan nn'an judíos. Min'ncüii nnon tyi'quindyii' ts'on jon na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. Tquen yantyihin na totsi'man jon ndëëhan ntyja 'naan' na ico'xen Tyo'ts'on nn'an nchu vaa na cotsam'anhan, ndo' na quioo' n'onhan na cantyja n'onhan Jesús.

9 Majo' vendye nan'ñeen tont'a yahan na tonanque' n'onhan, tyi'nin'cantyja n'onhan jñ'oon na toninncyaa Pablo. Jnduehan na juu jñ'oon ntyja 'naan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, tayuu jnt'uehan'. Ndo' na nnda', jndui' Pablo quii' nt'an nan'ñeen, ndo' mantyi nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tëchu jonhan v'aa scuela cüentaa' tsan na jndyu Tirano. Ndo' 'io 'io totsi'man jon ndëëhan jo'.

10 Jndë ve chu na tots'aa jon na nnda', ndo' ng'e jo', tsoñ'en nn'an judíos na m'anhan ndyuaa Asia, mantyi yo nin'nn'an na tachi conduihan tsjan nan'ñeen, tsoñ'enhan jndyehan jñ'oon naya ntyja 'naan' ta Jesús.

11 Ndo' nquii Tyo'ts'on, tyincyaa jon najndei na tsixuan Pablo na tots'aa jon jn'aan t'man na tyi'je'quindëë nduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an.

12 Ee ndiaa yo nin'peto na jnan na m'aan jon, joohan' tyecho nn'anhan' na m'an nn'an v'i, ndo' na nnda', jn'man nan'ñeen. Ndo' mantyi jndyetyia na m'an quii' n'on nn'an, jndui'han.

13 Majo' vendye nn'an judíos na nan'xuanhan ts'ian quindua', tomandyi'han, totji'han jndyetyia quii' n'on nn'an. Jndë jo', jnan'tiu nan'ñeen na nt'ahan ts'ian'ñeen na nninjnt'uehan xuee' ta Jesús. Ncüii cüiihan ta'han na tonduehan ndëë jndyetyia: "Yo xuee' Jesús, tsan na itsinin Pablo ntyja 'naan', ma'ua ja ts'ian na quindui' quii' ts'on tsanva."

14 Tom'aan ncüii ts'an judío na jndyu Esceva, conduihin ncüii tyee na conintque ntyja 'naan' nn'an judíos. Juu tsan'ñeen tom'an ntyque' nannon ntsinda jon na totji'han jndyetyia.

15 Majo' ncüii jon xjen na jnt'a ntsinda jon ts'ian'ñeen, jo' nquii jndyetyia'ñeen, t'a juu, itso juu ndëëhan: "Nquii Jesús, mavajn'an ja jon, ndo' mantyi juu Pablo, ntyji nin ts'an conduihin, majo' 'o' je', ¿Nin nn'an conduiho'?"

16 Ndo' juu tsans'a na ndyii' jndyetyia'ñeen, tju'hin nacjo nan'ñeen. Jndëë s'aa juu yohan. Jin vaa jndyi s'aa juu joohan ata jnty'ii juuhan na ninquintsihan ndo' mantyi tc'ehan. Jndei jndui'han quii' v'aa, jnannonhan.

17 Ndo' tsoñ'en nn'an judíos na m'anhan tsjoon Efeso'ñeen, yo nin'nn'an na mañoon tsjan conduihan, tycya jñ'oon na nnda' vaa 'nan tui. Mang'e na nnda', tsoñ'enhan tyue jndyihan ndo' tonan't'maan'han xuee' nquii ta Jesús.

18 Ndo' mantyi jndye nn'an na covantyja n'onhan Jesús, jndyoncyahan jnanhan. Joo nan'ñeen tondue jndyoyuhan ntyja 'naan' ts'ian tyia na cont'ahan na tyi'cavee' ts'on jonhan'.

19 Ndo' jndye nn'an na tont'a ts'ian quindua', joo tson 'naanhan na toninjnt'uehin na tont'ahan juu ts'ian'ñeen, jnan'ncüihinhan'. Ndo' tondëë tsoñ'en nn'an, jnan'cohan joo tson'ñeen. Ndo' vi na jndë tji'han cüenta nchu xjen njon joo tson'ñeen, taa' n'onhan na tuee' na njonhan' venn'an ncho'nqui min s'on xuee.

20 Ndo' ng'e na nnda', tëvijndyentyichen nn'an na ty'onhan cüenta jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús. Totsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on taquintyja najndei condui jon.

21 Ndo' vi jndë tenon na tui nan'min', sitiu Pablo na ngacüenon nnda' jon ndyuaa Macedonia yo nin'Acaya. Ndëcya, ncja nnda' jon Jerusalén. Ndo' vi na jndë tuee' jon Jerusalén, chuhan' na mantyi ncja jon tsjoon Roma.

22 Ndo' juu Timoteo yo nin'Erasto na cotejndeihan jon, jñon jonhan na nc'ontyihan Macedonia. Majo' nquii jon ntjontyichenhin ndyuaa Asia.

Nn'an tsjoon Efeso tyionhan' na nc'uaa' n'onhan

23 Juu xjen'ñeen nque nn'an Efeso, t'man jñ'oon jnt'ahan ntyja 'naan' juu ts'ian xco na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an.

24 Ndo' juu tsjoon'ñeen, jo' tom'aan ncüii tsans'a na jndyu Demetrio. Totsiquindyi' tsan'ñeen s'on xuee na totsia jon 'nan quijndë na totsijonhan' joohan' vats'on cüentaa' juu ty'ö Diana na tonan't'maan' nn'an tsjoon'ñeen. Juu Demetrio'ñeen yo nin'ntyje jon na ya jñ'oon yohin, tonan'yahan joo nan'ñeen, na ntyja 'naan' jo' t'man totantjonhan.

25 Ndo' juu Demetrio'ñeen, sitjon jon nan'ñeen yo nin'vendye nn'an na cont'a ts'ian na sijonhan' juuhan' yo ts'ian na cont'a nquehan. Tso jon ndëëhan:

—'O' ntyjë, mangioho' na juu ts'ianva incyaahan' na ya cotantjön.

26 Majo' condyeho' ndo' cotquenho' cüenta na juu Pablova', mandyi' juu na incyaa juu jñ'oon. Itsi'man juu na joo 'nan na conan'ya jaa, tyi'yuu' na conduihan' Tyo'ts'on. Ndo' chito xia'ntyi nque nn'an tsjoon Efesova na vantyja n'onhan juu jñ'oonva' na itsinin juu, majo'ntyi nque nn'an na ninvaa ndyuaa Asia, vandyuehan na vantyja n'onhan jñ'oonva'.

27 Majo' chito xia'ntyi vaa na toncuu' na nndue nn'an na tayuu jnt'ue ts'ianva na cont'a. Mat'manntyi vaa na toncuu' na juu vats'on t'man cüentaa' nquii Diana na conan't'maan' jaa, nndue nn'an na taviquinjonhan'. Ndo' juu na itsiquinjonhan'hin na ngio nn'an, ncju'cjehan' juuhan'. 'O' mangio jnda'ho' na tsoñ'en nn'an ndyuaa Asia conan't'maan'han jon, ndo' mantyi ata nque nn'an na ninvaa tsonnangue."

28 Ndo' nque nan'ñeen, vi na jndyehan jñ'oonmin' na sinin Demetrio, tyion jndyihan' na nc'uaa' n'onhan. Jndei tonan'xuaahan, tonduehan:

—Juu Diana cüenta jaa nn'an Efeso, vaa t'man jndyi conduihin.

29 Ng'e na jnt'a nan'ñeen na nnda', jo' siquijñ'eenhan' nn'an tsjoon'ñeen. Maquintyjachen tyeque'han quii' v'aa naijon na covatjonhan xjen na m'aan junta. Xjen na cotsaque'han jo', t'uehan juu Gayo yo nin'Aristarco, tyechohan nan'ñeen. Ve joo nan'ñeen nn'an ndyuaa Macedoniahin na cotejndeihan juu Pablo.

30 Ndo' nquii Pablo, nin'caquee' jon quii' juu v'aa'ñeen, majo' nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, tyí'ncyahan na nts'aa jon na nnda'.

31 Ndo' mantyi vendye joo nn'an na conduihan nanm'ann'ian ndëë joo nn'an ndyuaa Asia, joo nan'ñeen ya jñ'oonhan yo Pablo, jnan'cüanonhan jñ'oon na m'aan jon na tyí'ngaquee'to jon jo'.

32 Majo' nque nn'an na jndë tëtjon v'aa'ñeen, min taxe'cüaa' tson' nin jñ'oon conduehan, ve' vi coñ'eento jndyuehan. Ee vendyehan conan'xuaahan ncüii nnon jñ'oon, ndo' ndyii' ntyjehan conan'xuaahan ncüiichen nnon jñ'oon. Ndo' majndyentyi nan'ñeen, min tyí'quindiohan nin ts'ian na tëncüihan jo'.

33 Ndo' nque nn'an judíos na m'anhan juu tsjoon'ñeen, t'uahan ts'ian nnon Alejandro na quitsinin jon ndëë nan'ñeen, na nin ts'ian tëtjon nn'an v'aa'ñeen. Mang'e na nnda', jo' s'aa jon nt'ö jon na cüichen jndyue nan'ñeen ee vaa jñ'oon na ntsinin jon ndëëhan ntyja 'naan ntyje jon nn'an judíos.

34 Majo' joo nan'ñeen, vi na jndë tquenhan cüenta na mantyi juu Alejandro ts'an judíohin,
ninncüii jnan'tjon'han jndyeehan. Ndo' cha'na ve hora, ninncüii tonan'xuaahan, tonduehan: "Nquii Diana cüenta jaa nn'an Efeso, vaa t'man jndyi conduihin."
35 Ndo' juu tsantsintji tsjoon'ñeen, vi na jndë sichen jon jndyue nan'ñeen, tso jon ndëëhan:
"'O' ntyjë nn'an Efeso, nque nn'an na ninvaa tsonnangue ngio yahan na jaa nn'an tsjoonvahin tijñõn jaa na nta'ntyjëë' juu vats'on t'man cüentaa' nquii Diana na conan't'maan' jaa.
Nquii jon na taquintyja t'man conduihin. Mantyi ngio jnda' nn'an na cota'ntyjëë' juu 'ndyo
nnon nquii Diana na jnanhan' tsjö'ndue na jndyocuehan' na m'an jaa.
36 Mang'e na nnda', ta'nan ts'an na ngitso na tyi'yuu' jñ'oonmin', jo' tavinan'xuaaho',
tant'atoho' ncüii nnon na ndëcya nninncyaahan' na tyia ngioho'.
37 Ee joo nannonmin' na jndyochoho'hin v'aavahin, tyi'je'quindëë nduë na
jndë jnty'ueehan 'nan na tsixuan juu Diana, nquii jon na conan't'maan' jaa, min
tyi'conan'neinhan jñ'oon tsan' cjoo' jon.
38 Ndo' nquii Demetrio yo nin'nn'an na ya jñ'oonhin, xe na aa va jñ'oon na
nin'quitquenhan cjoo' ts'an, quitsaquitquenhan jñ'oon'ñeen nnon jüe. Ee joo jñ'oon na
cotquen nn'an nacjo ntyjehan, jo' covijnda'han'.
39 Ndo' mantyi xe na aa vaa ncüiichen nnon jñ'oon na nt'ue n'onho' na nninjnda', juu xjen
na nc'oon junta, yajo' nninjnda'han'.
40 Ee 'nan na jnt'aho' xeevahin, m'aan jaa na toncuu' na ngitso gobernado nacjoo' nquii
jon na conan'vë. Ee xe na aa ngüaxee' jon ndëë ndu na jnt'ahan', tajñ'oon na nndëë
nnan'ntcü'ë na ngüañoon'han' jaa na tonnon jon."
41 Ndo' vi na jndë sinin tsan'ñeen jñ'oonva', t'ua jon ts'ian na cyahan.

20

Tja nnda' Pablo ndyuaa Macedonia yo Grecia

1 Ndo' vi na jndë tenoon' na tic'uaa jndyue nan'ñeen, yajo' tqueen' Pablo nn'an na vantyja
n'on Jesús. Jñ'oon na sinin jon ndëëhan tyincyaahan' na t'man n'onhan. Jndë jo' tyincyaa
jon ts'onhan, jndui' jon, tja ntcüe' jon ndyuaa Macedonia.
2 Ninvaa ndyuaa'ñeen tomandyi' jon. Joo jñ'oon na tonincyaa jon ndëë nn'an na vantyja
n'on Jesús na m'anhan ndyuaa'ñeen, tyincyaahan' na t'man n'onhan. Jndë na siquindë jon
juu ts'ian'ñeen, jndui' ntcüe' jon jo', tja jon ndyuaa Grecia.
3 Jo' tom'aan jon ndye chi'. Mandyo ngua jon v'aandaa na chi ncja ntcüe' jon ndyuaa
Siria, ndo' juu xjen'ñeen jndyjii jon jñ'oon na nque nn'an judíos condahan jon. Ndo' ng'e
na nnda', sitiu jon na yantyi nnon tyuaa ncja ntcüe' jon, ngüenon nnda' jon juu ndyuaa
Macedonia.
4 Ndo' mantyi tom'an vendye nn'an na tonan'jon yohin, tsan na jndyu Sópater, jon ts'an
tsjoon Bereahin, jnda ts'an na jndyu Pirrohin, mantyi ñ'en Aristarco yo Segundo, joo
nan'ñeen nn'an tsjoon Tesalónica, ñ'en Gayo, juu jon ts'an tsjoon Derbe, ndo' yo Timoteo,
ñ'en Tíquico yo nin'Trófimo, joohan nn'an ndyuaa Asia.
5 Ndo' joo nan'ñeen ty'entyihan, squehan tsjoon Troas. Jo' tominndoo'han Pablo yo ja
Lucas.
6 Juu nguee na cocüa' nn'an judíos tyoo' na tatsquentë tëquee', jo' tom'án juu tsjoon Filipos.
Ndo' vi na jndë tenon juu nguee'ñeen, tuá v'aandaa. Sá, ndo' xee vja 'on squë na m'an
nan'ñeen tsjoon Troas. Nen xuee ntjo já jo'.

Itsinin Pablo ndëë nn'an na vantyja n'on Jesús tsjoon Troas

7 Xee na vejndyee soana, xuee nuinco', nque nn'an na covantyja n'on Jesús, tëtjonhan na
ntyjehan tan' tyoo' na covañjoon' n'onhan jon. Ndo' Pablo, sinin jon ndëëhan. Na nonco
ncüiichen xuee nndui' jon, ncja jon. Ng'e jo' mavio chjo xjen na sinin jon ndëëhan, ata tuee'
xoncüe tsjon.
8 Juu cuarto nandye naijon na tëtjon já, jndye candi min na conan'xueehan' chon jo'.
9 Juu cuarto'ñeen v'aa na jndë ndye quito'han', jo' vequityen ncüii tsans'andyua ventana
na vaa juu v'aa'ñeen. Jndyu juu Eutico. Ndo' ng'e mavio chjo sinin Pablo, jo' sijaa'han'
tsantsjon nnon juu. Ndo' xjen na ty'oon tsantsjonhin, mana tequintyjahin xen' tyuaachen.
Ndo' xjen na jnan've nn'anhin, mats'oohin.
10 Ndo' tëcue Pablo tyuaa, tacüangio jon, jndyots'aa jon ts'oo'ñeen. Ndo' itso jon ndëë nn'an
na vantyja n'on Jesús:
—Tyi'ntsi'ndaa'han' ngioho', vando' nnda' juu.
11 Ndo' vi jndë na tso jon na nnda', tëva nnda' jon quii' v'aa'ñeen. Tyjee jon tan' tyoo' yohan
na covañjoon' n'onhan Jesús, jndë jo' tcüa'han. Ndo' sininntyichen jon yohan ata tëvixuee.
Jndë jo' jndui' jon.

12 Ndo' juu tsan'ñeen na tyioohin, saqui'ndyehanhin vaa' juu. Tsoñ'enhan t'man vaa sinjoon'han'hin na vando' nnda' juu.

Jndui' Pablo yo ntyje jon, ty'ehan tsjoon Mileto

13 Já santyë, sá yo v'aandaa, squë tsjoon Aso. Ee jndë jnan'jnt'á yo Pablo na juu tsjoon'ñeen ngancüi já yohin, ee juu jon tja ng'ee jon.

14 Ndo' vi jndë na tëncüi já yohin, vi tojnaan' sá yo v'aandaa, squë tsjoon Mitilene.

15 Jnt'uí juu tsjoon'ñeen, ndo' ncüiichen xuee tenŏn tyuaa chjo na jndyu Quío na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Ncüiichen xuee squë mañoon tyuaa chjo na jndyuhan' Samos na mantyi m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Jndë jnt'uí tsjoon'ñeen, sá, squë ndyuaa Trogilio. Jo' tajndyë. Ndo' ncüiichen xuee santyë, squë tsjoon Mileto.

16 Nnda' vaa na jnt'á, ee juu Pablo jndë sitiu jon na tyi'cacüentyjee' jon tsjoon Efeso ndyuaa Asia. Ee jndë tji' jon cüenta xe na aa ngüenon jon jo', ntsichjuhan'hin nato na vja jon. Jo' na sicjehin cha' na tyi'nan ro jndë m'aan jon Jerusalén ndo' nguee' nguee Pentecostés.

Jñ'oon na siqui'maan' Pablo nn'an na conintque vats'on Efeso

17 Juu xjen na m'án tsjoon Mileto'ñeen, t'ua Pablo ts'ian ndëë vendye nn'an na coquitqueen'han nque nn'an na conintque quii' nt'an tmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhan juu tsjoon Efeso'ñeen.

18 Ndo' xjen na sque nan'ñeen na m'aan jon, itso jon ndëëhan:

—'O' ntyjë, mangio jnda'ho' nchu vaa na tom'an ja quii' nt'anho' ntyjantyi xee na vejndyee na tyjë ndyuaa Asiava.

19 Totyentjön nnon ta Tyo'ts'on na ninquii'chen toju'cje ja. Na tots'a ts'ian'ñeen, jndye vaa na totsi'ndaa'han' ntyji, ata tot'iö. Ndo' mantyi jndye vaa na toquenön na tonda nn'an judíos ja na nin'quinan'cuee'han ja.

20 Majo' min na toquenön nan'min', tyí'cjöcüentyjë' na chen totsinën ndëëho' tsoñ'en jñ'oon na ngotejndeihan' 'o'. Totsi'man ndëëho' xjen na tovancüiho' ndo' mantyi xjen na tuë quii' nt'aaho'.

21 Tsoñ'enho' tocüji' jndyoyu ja ndëëho', tanin min na aa nn'an judíos conduiho', ndo' min na mañoon tsjan nn'an conduiho'. Totsjö na quintcüe' n'onho' jnanho' tonnon Tyo'ts'on ndo' cantyja n'onho' ta Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

22 Ndo' naneinhin, majndë majö rii'. Jö Jerusalén ng'e nquii Espíritu Santo i'ua jon ts'ian nnön na cjö jo', min tyi'quintji nin 'nan iminndoo'han' ja jo'.

23 Xia'ntyi na macüji' ja cüenta na ncüii cüii tsjoon na mavenön, nquii Espíritu Santo itsi'man jon nnön na joo nn'an na m'an Jerusalén, mancüiixjen nt'avi'han ja, ndo' nnt'ahan na nc'ön navi'.

24 Majo' min na nnda' vaa na ngenön, ta'nan its'aahan' ja. Min xe na aa nnan'cuee' nn'an ja, ta'nan its'aahan' ntyji. Ninncüii vaa na ndyii' ts'ön, na yo na nën rö ntsiquindëë juu ts'ian na t'ua ta Jesús nnön na cüji' jndyoyu jñ'oon naya ntyja 'naan' na vi'ntyjii Tyo'ts'on nn'an.

25 "Ndo' naneinhin, 'o' na jndë toninncya jñ'oon ndëëho' ntyja 'naan' nchu vaa na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an, ntyjii' ya ts'ön na min'ncüiiho' taje'quijnty'ia nnda'ho' ja.

26 Jo' xeevahin, macüji' jndyoyu ndëëho' min xe na aa ngitsu ñuaan' ts'an, majo' ja tajnan quichö.

27 Ee tsoñ'en jñ'oon na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na ncüaa' n'onho', jndë si'manhan' ndëëho', min'chjo tyíquity'iuhan' ndëëho'.

28 Ng'e jo' quitquen nqueho' cüenta, ndo' mantyi yo nin'nque nn'an na conduihan tmaan' na vantyja n'on Jesús, ee nquii jon jndë sijnda jon joohan yo neoon' jon. Manquiintyi Espíritu Santo i'ua jon ts'ian ndëëho' na quita'ntyjee'ho' nan'ñeen.

29 Ndö vaa ts'ian na ma'ua ja ndëëho', ee ntyji ya vi na jndë jnt'ui ja, ntsaque' nn'an quii' nt'anho' na nnan'ndaa'han n'onho' ntyja na conan'jonho' yo Cristo. Na nt'a nan'ñeen na nnda', ntsijonhan' cha'vijon xjen na cotsque lobo quii' nt'an quinman na conan'cüje cho'ñeen joo o'.

30 Ata quii' nt'an ntyje nqueho', nndui' vendyeho' na nnan'manhan ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Majo' joo jñ'oon'ñeen, ve' quintuhan', chito jñ'oon na mayuu'han'. Nt'ahan na nda' cha' vendye nn'an na vantyja n'on, nnan'jon nan'ñeen yohan.

31 Mang'e na nnda', c'on cjeho' ndo' cañjoon' n'onho' ndye chu, naxuee ndo' natsjon, tyí'cjöcüentyjë' na totsiqui'man'ho' cha' ncüii cüiiho' ngavaa'ntyichen n'onho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ata tocüji'han' ndaa nnön na tots'a ts'ian'ñeen quii' nt'anho'.

32 "Ndo' naneinhin 'o' ntyjë, ma'ndyi ja 'o' nt'ö nquii Tyo'ts'on ndo' yo juu jñ'oon naya na tsixuan nquii jon. Juuhan' vaa najndei na tsixuanhan' na ngaqueho' tonnon jon. Mantyi ntyja 'naan'han' ndaho' tsoñ'en na jndë tco' jon 'ndyo jon na nninncyaa jon nnon ncüii cüii ts'an na iquen jonhin na conduihin ñuan nquii'.

33 Ja min s'on xuee 'naan' ts'an, min s'on ijan, ndo' min ndiaa' ts'an, min ncüii nnon joo
nan'min' tacotscjaa' ts'önhan'.
34 Ata manquentyiho' ngio jnda'ho' ncö tots'a ts'ian yo nt'ö na tovantjön 'nan na
tocanhan' ja, ncö ndo' mantyi nque nn'an na tonan'jonhan yo ja ntyja 'naan' juu ts'ianva
na mats'a.
35 Juu xjen na tom'an quii' nt'anho', ninnquii'chen totsi'man ndëëho' na quint'aho' ts'ian
cha' nque nn'an na itsitjahan' 'nan na ninjnt'uehin, nndëë ntejndeiho'hin. Ninnquii'chen
cañjoon' n'onho' juu jñ'oon na tso ta Jesús, tso jon: Nquii Tyo'ts'on, t'manntyichen ityioo
jon jn'aan ts'an na its'aa naya ncüiichen ts'an, chintyi juu ts'an na iy'oon cüentahan'."
36 Ndo' Pablo, vi na jndë sinin jon jñ'oonmin', jo' tconxtye jon. Ndo' juu jon yo nin'tsoñ'en
nan'ñeen, jnan'neinhan nnon Tyo'ts'on.
37 Tsoñ'enhan sityiahan' ngiohan, ta'han tyueehan, jndyo'ts'aahin jon ndo' tyincyahan
ts'onhin.
38 Ee t'man si'ndaa'han' ngiohan jñ'oon na tso jon ndëëhan na taje'quijnty'ia
nnda'hanhin. Ndo' vi jndë jo', tyequi'ndyehan jon naijon ventyjee' v'aandaa.

21

'Nan na tui na ñjon Pablo nato Jerusalén

1 Ndo' vi jndë na tuá v'aandaa, joo nan'ñeen, ty'onhan, toty'ehan. Ndo' já sá jndyoyú,
squë ndyuaa Cos na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Ncüiichen xuee santyëchën. Squë tyuaa
Rodas na mantyi m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Jo' jnt'uí, sá, squë tsjoon Pátara.
2 Ndo' juu tsjoon'ñeen, jo' tijnda' ncüii v'aandaa na ngüet'iohan' ndaandue na nguee'han'
ndyuaa Fenicia. Jo' tuá, sá.
3 Juu ndyuaa Chipre na m'aan ndaandue xi'jndyiohan', vi na jndë tityincyoo'han',
xjen na savenönhan', ntjohan' tontyjandyuaan'. Sá, squë tsjoon Tiro ndyuaa Siria. Juu
tsjoon'ñeen, jo' tëcüentyjee' v'aandaa'ñeen na ndui' quichu na chuhan', jo' jnt'uí.
4 Juu tsjoon'ñeen jnt'uë nn'an na vantyja n'onhan Jesús, ndo' vi na jndë tijnda' naijon
m'anhan, nen xuee ntjo já yo nan'ñeen. Nquii Espíritu Santo jndë si'man jon ndëëhan nin
'nan na ngenon nquii Pablo, ng'e jo' jnduehan nnon jon na tyi'ncjato jon Jerusalén.
5 Ndo' vi na jndë tenon joo nen xuee'ñeen, nque nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús yo
ntcuhan yo nin'ndahan, tsoñ'enhan tyequi'ndyehan já 'ndyo tsjoon. Squë na m'aan ts'otei'
'ndyo ndaandue. Jo' tonquityë, jnan'nën nnon Tyo'ts'on.
6 Ndë jo', tyincyá nan'ñeen ts'on ntyjë yohan. Ndo' vi jndë jo', tuá v'aandaa ndo' nan'ñeen,
tyentcüe'han nt'aahan.
7 Juu v'aandaa'ñeen, jndui'han' tsjoon Tiro. Sá, squë tsjoon Tolemaida. Jo' jnt'uí
v'aandaa'ñeen. Ndo' nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na m'anhan tsjoon'ñeen, sancyá
ts'on nan'ñeen, ndo' ntjo já yohan ncüii xuee.
8 Tonco ncüiichen xuee, jnt'uí tsjoon'ñeen. Sá, squë tsjoon Cesarea. Jo' squë vaa' Felipe,
tsan na toninncyaa jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo. Nque nn'an na vantyja n'on Jesús
na m'anhan Jerusalén, jndë t'uahan ts'ian ndëë ntyque' ntyjehan na quityentjon nan'ñeen
ndëëhan. Ndo' juu Felipe'ñeen, jon conduihin ncüii joo na ntyque' nan'ñeen. Jo' ntjo ya chjo
já.
9 Juu tsan'ñeen m'an nenque nanntcu ntsinda jon na tyí'quitonco joo. Joo nanntcu'ñeen
conduihan nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on.
10 Ndo' vi na jndë s'aahan' xuee na m'án jo', ndo' ncüii ts'an na jndyu Agabo na jnan jon
ndyuaa Judea, tyjee' jon jo'. Juu tsan'ñeen conduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on
ntyja nchu vaa 'nan na nguaa.
11 Tyjee' jon v'aa naijon na m'án. Ty'oon jon ndiaa na cotyen tsiaa' Pablo, yo juuhan'
sityen nquii jon ng'ee jon yo nin'nt'ö jon. Itso jon:
—Nquii Espíritu Santo, ndö vaa na itsiquindyi jon. Nque nn'an judíos na m'anhan
Jerusalén, cha'xjen na mats'a, mannda' vaa nnan'tyenhan juu ts'an na 'naan' ndiaava.
Ndo' na nninncyahan cüentahin nduee nn'an na mañoon tsjan conduihan na quitoxen
nan'ñeenhin.
12 Xjen na jndyë jñ'oonva', já ndo' mantyi nque nan'ñeen na vantyja n'onhan Jesús na
m'anhan Cesarea, jnt'á ty'oo Pablo na tyi'ncjato jon Jerusalén.
13 Majo' t'a jon, itso jon:
—¿Nin ts'ian na cotyueeho' nnön? Na cont'aho' na nnda', concyaho' na chjoo' ts'ön.
Ee mancüiixjen mancyaa nquii ja na ngenön min'cya ro nnon 'nan na nin'quint'a nn'an
Jerusalén ja. Cuaa nquii min na nnan'tyenhan ja ndo' min xe na aa nan'cuee'han ja ng'e
na condui ja cüentaa' ta Jesús.

14 Ndo' ng'e na tyí'quindëë nnt'á na ntsquě ñuaan' jon na vja jon Jerusalén, jo' jnty'ëtő. Jnduě:
—Quindui cha'xjen na nt'ue ts'on nquii ta Tyo'ts'on yo Pablo.
15 Jndë jo' jnan'jnt'á, savá Jerusalén.
16 Ndo' vendye nn'an Cesarea'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, jnan'jonhan yo já na sá. Tyequi'ndye nan'ñeen já na m'aan Mnasón. Juu jon tsan na jnan ndyuaa Chipre na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Juu Mnasón'ñeen tijndye xuee na vantyja ts'on jon Jesús. Tijnda' na ntjo já vaa' tsan'ñeen.

Tëquindyiaa' Pablo Santiago

17 Xjen na squě tsjoon Jerusalén, nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, yo na neinhan ty'onhan cüenta já.
18 Ndo' vi na tonco ncüiichen xuee, juu Pablo tja jon na m'aan Santiago, ndo' mantyi sá yohin. Nque nn'an na conintque quii' nt'an nn'an na vantyja n'on, tsoñ'enhan jndë tëncüihan jo'.
19 Ndo' juu Pablo, tyincyaa jon ts'on nan'ñeen. Ndo' vi jndë jo', chen jndyi sinin jon ndëëhan tsoñ'en ntyja na totejndei Tyo'ts'onhin ts'ian na tots'aa jon quii' nt'an nn'an na mañoon tsjan conduihan.
20 Ndo' vi na jndë jndyehan jñ'oon na sinin jon, ta'han jnan't'maan'han Tyo'ts'on. Jnduehan nnon Pablo:
—Mayuu' ntyjë, majo' ntyji' na joo ntyjëëhë nn'an judíos na m'an tsjoonva, minchenhan na jndë vantyja n'onhan Jesús, ndo' tsoñ'enhan cotji'han cüenta na chuhan' na quitsiquindë ts'an juu ntji na tquen Moisés.
21 Majo' vaa jñ'oon na condyehan ntyja 'nan'. Ee coninc'uaa jñ'oon na matsi'man' ndëë ntyjëëhë nn'an judíos na m'anhan quii' nt'an nn'an na mañoon tsjan conduihan, na joo nan'ñeen matsiqui'man'han na tavinan'jñ'oon'han juu ntji na tquen Moisés, min tyi'icanhan' na nt'ahan juu costumbre na jaa nn'an judíos cont'a yonon'ndaa ndaha, min tyi'nan'quindëhan joo costumbre na jnan'jnda' ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen.
22 Ndo' ng'e na nnda', ndö vaa na cotjí' cüenta na chuhan' na quint'a. Ee nque ntyjëëhë na m'anhan tsjoonvahin na vantyja n'onhan Jesús, mancüiixjen nndyehan na jndë tyje'.
23 Ng'e na nnda', ndö quitsa' cha'xjen na conduě nnon'. Quii' nt'án m'an nenque nannon na vaa jñ'oon na jndë tquenhan jndyuehan nnon Tyo'ts'on na chuhan' na quinan'quindëhan juuhan'.
24 Jo' quitsijon 'u' yo nanmin', quitsa' ts'ian yohan na icanhan' na quit'aho' cha' ntquenhan na ji'ua conduiho' cha' ndëë na nninnqui' nquenhan. Ee na ntsa' na nnda', yajo' tsoñ'en ntyjëëhë ncüaa' n'onhan na joo jñ'oon na condyehan ntyja 'nan', min tyi'yuu'han'. Ndo' ntji'han cüenta na mantyi 'u' mavangue' jñ'oon na tquen Moisés.
25 Majo' ntyja 'naan nque nn'an na vantyja n'onhan Jesús na mañoon tsjan nn'an conduihan yo jaa, jndë jnan'cüanőn tson na m'anhan na jnduě ndëëhan na xia'ntyi icanhan' na tantcüa'han s'i quioo' na jndë tijnt'ue nn'anhan' na conan't'maan'han 'nan na jnan'ya nn'an. Min tantquiihan neon', min s'i quioo' na ve' tue' jndio', min tavinc'onhan yo ntyjehan na ve' ndö' ro.

Ty'on nn'an Pablo quii' vats'on t'man na ncja jon navi'

26 Ndo' ty'oon Pablo cüenta joo nenque nannon'ñeen. Ndo' tonco ncüiichen xuee, jnt'ahan ts'ian na tquenhan'hin na ji'ua conduihan tonnon Tyo'ts'on. Ndo' vi jndë jo', tëquee' jon quii' vats'on t'man. Tatsiquindyi jon ntyee ntyja 'naan' juu xuee na nnan'quindëhan juu ts'ian'ñeen ndo' na ngue' quioo' na tonnon Tyo'ts'on ntyja 'naan ncüii cüiihan.
27 Joo ntyque' xuee na ntjo jñ'oonhin yo nan'ñeen, mavaa xjen na ngaquindëhan'. Ndo' juu xjen'ñeen, ñ'en vendye nn'an judíos na jnanhan juu ndyuaa Asia. Ndo' na nnda', jnan'jmiin'han nn'an na m'an vats'on'ñeen, ty'onhan jon.
28 Ta'han jndei jnan'xuaahan, jnduehan:
—'O' ntyjë Israel, cüa, quitejndeiho' já ee juu tsanvahin, manquiintyi juu na mandyi' tsochen njoon. Itsinin juu jñ'oon nacjö yo nacjoo' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan' yo juu vats'on t'manva. Ndo' chito ve' xia'ntyi na nnda' vaa na its'aa juu, mantyi vendye nn'an na mañoon tsjan conduihan, jndë jndyoquityii' juuhan quii' vats'on t'manva. Ndo' na s'aa juu na nnda', jndë sity'a juuhan' na ji'ua tsixuanhan'.
29 Ndö' vaa jñ'oon na jndue nan'ñeen ng'e tyi'covivioto xjen na jnty'iahan Pablo quii' tsjoon yo Trófimo, tsan tsjoon Efeso, ndo' juu tsan'ñeen, tsan na mañoon tsjan conduihin. Ndo' na nnda', jnan'tiuhan na juu Pablo të'yoon jon tsan'ñeen quii' vats'on t'man 'naanhan.
30 Ng'e jo' tsochen nn'an tsjoon Jerusalén jnan'jmiin'han, jnan'nonhan, ndo' cje jndyi tëncüihan. T'uehan Pablo, tji'han jon quii' vats'on'ñeen, jndyotscaa'han jon toch'een'han'. Jndë jo' macantyee' ro të'han jndyuehan'.

31 Ndo' viochen xjen na conan'jndëhan na nin'quinan'cuee'han jon, tuee' ts'an naijon na
m'aan nquii ts'an na ico'xen sondaro quii' tsjoon Jerusalén. Siquindyii tsan'ñeen jon na
tsochen nn'an tsjoon'ñeen contsjëhan yo jñ'oon'ñeen.
32 Ndo' juu xjen na jndyii tsan'ñeen na nnda', quintyjachen tëchu jon sondaro yo capitán
na nan'xuanhan ncüii cüii ciento sondaro. Ninñoon' ty'ehan naijon na m'an joo nan'ñeen.
Ndo' nque nn'an na cotja'han Pablo, vi na jndë jnty'iahan sondaro'ñeen, ninñoon' jnty'ehan
na cotja'han jon.
33 Ndo' nquii tsan'ñeen na ico'xen sondaro, xjen na tyjee' jon, t'ua jon ts'ian na cy'onhan
Pablo, ndo' quinan'tyenhan jon yo ve carena. Jndë jo' taxee' jon, nin ts'an condui Pablo
ndo' nin 'nan sitjahin.
34 Ndo' ñ'en nan'ñeen jnan'xuaahan ncüii nnon jñ'oon nacjoo' Pablo, majo' mañoon
ntyjehan vandya' jñ'oon na jnan'xuaahan. Ndo' tsojnaan' na jnan'jmiin' nan'ñeen, jo' nquii
tsan na ico'xen sondaro'ñeen, ndicüaa' ts'on jon yuu vaa nquii jñ'oon na mayuu'. Ng'e
na nnda', t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quitsay'onhan Pablo v'aa naijon na
com'anhan.
35 Ndo' xjen na tuee' jon naijon na ngava ts'an na ngaquee' jon juu v'aa'ñeen, nque
sondaro'ñeen chondyehan jon jnaan' na nque nn'an na jndye jndyi'hin na conchjehan jon.
36 Ee nque nn'an na tentyjahan tonquen' sondaro'ñeen, ninvito tonan'xuaahan, tonduehan: “Maninjon ro quinan'cuee'ho'hin.”

Itsinchu' Pablo jñ'oon 'naan' jon ndëë nn'an

37 Ndo' nque sondaro'ñeen, xjen na vi mantyi'han Pablo quii' juu v'aa'ñeen, yajo' taxee'
jon nnon nquii ts'an na ico'xen. Tso jon nnon tsan'ñeen:
—¿Aa vanaan na ntsjö ncüii 'ndyo jñ'oon nnon'?
T'a tsan'ñeen, taxee' jon:
—¿Aa ya ntsinin' jñ'oon griego?
38 Yajo' ¿Aa chi condui 'u' juu tsan Egipto na tyi'covijndye xuee na sue tsan'ñeen nacjoo'
nquii gobiernon? Sitjon tsan'ñeen nenque min nn'an vi nn'an na tëchu juuhan ndyuaa na
xjen ro cova'.
39 Ndo' jo' t'a Pablo, sitcüe' jon jñ'oon nnon tsan'ñeen:
—Condui ja ts'an judío. Tui ja juu tsjoon Tarso, tsjoon t'man na ico'xenhan' ndyuaa Cilicia.
Majo' mac'an vi naya'ñeen nnon', ncya' chjo jñ'oon na ntsinën ndëë nanmin'.
40 Ndo' juu tsan'ñeen, ntjo ntyjii jon na nnda'. Yajo' tcüentyjee' Pablo naijon na ngaquee'
ts'an 'ndyo juu v'aa'ñeen. S'aa jon nt'ö jon ndëëhan na cüichen jndyuehan. Ndo' vi na jndë
tichen jndyuehan, ta' jon sinin jon ndëëhan yo jñ'oon hebreo, jñ'oon na mancüiixjen na
conan'nein nquehan. Itso jon:

22

1 —Nnda' 'o' ta, yo 'o' ntyjë cüajön, quindyeho' chjo jñ'oon na itsinchu'han' ntyja njan.
2 Ndo' ya na jndyehan na sinin jon ndëëhan yo jñ'oon 'naanhan, jñ'oon hebreo, chen tui
jndyuehan na ntquenntyichenhan cüentahan'. Itsontyichen jon ndëëhan:
3 —Ja mantyi mats'an judío ja cha'nan nqueho'. Tsjoon Tarso ndyuaa Cilicia, jo' tui ja,
majo' ntjoohin Jerusalén, jo' tëque ja, nquii maestro Gamaliel, juu jon totsi'man nnön. Nque
ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen, tonan'y'onhan juu jñ'oon na tquen Moisés na
ico'xenhan'. Nquii Gamaliel quindë ya totsi'man jonhan' nnön. Majoo' jndyi ts'ön na
ngotyentjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen na cont'a nqueho' xeevahin.
4 Joo xee na toxen'chen, nque nn'an na m'an natoo' Jesús, tojöntyja na nquen'han na tots'a
v'ihan, ata s'a na cüjehan. Min nannon ndo' min nanntcu, tojöcüjahan ndo' totsityënhan yo
carena,
5 Ndo' nquii tyee na conintque ntyja 'naanho' yo nin'tsoñ'en nn'an na conintquehan
ndëëho', mangio jnda'hin na tyincyahan tson nnön na ncjöy'önhan' na m'an ntyjëëhë na
m'anhan tsjoon Damasco. Nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan Jesús, tyjëquichöhin
na nty'ihan vancjo ntjoohin Jerusalén cha' quityionhan jnanhan, tsojnaan' na vantyja
n'onhan Jesús.

Itsinin Pablo na ntcüe' ts'on jon jnaan' jon
(Hechos 9:1-19; 26:12-18)

6 Tsontyichen Pablo: “Juu xjen na ñjön nato na tyjë Damasco na mandyo nguë jo', ndo'
cha'na yajmin', ninjonchen tyioo chon xi'jndio nc'ia. Juuhan' jnanhan' quiñoon'ndue,
tenonntyja xjen na xueehan'.
7 Ndo' na nnda' 'nan tjön, tyioo ja tyuaa, ndo' jndyi na i'man ts'an ja. Taxee' jon nnön:
Nnda' Saulo, ¿Ndu na manty'e' ja?

8 Ndo' t'a, tax'ë: ¿Nin ts'an 'u', ta? Ndo' t'a jon, itso jon: Maja Jesús tsan Nazaret na manty'e' ja.
9 Ndo' nque nn'an na tyenan'jon yo ja, jnty'iahan juu chon'ñeen, majo' tataa' n'onhan juu jñ'oon na sinin jon nnön.
10 Ndo' tax'ë nnon jon: Nnda' ta, ¿Nin 'nan na chuhan' na quits'a? Ndo' t'a ta Jesús 'ndyö, itso jon: Quinanquintyja', cja'cya' tsjoon Damasco. Jo' ngitso ts'an nnon' tsoñ'en na jndë sijnt'a ja na ntsa'. Nnda' vaa tso jon nnön.
11 Majo' tsojnaan' na xuee jndyi juu chon'ñeen, jo' na sinchjaan'han' ja. Ng'e jo', nque nan'ñeen na tyenan'jonhan yo ja, tyet'uehan nt'ö, ve' nnda' vaa na tuëcya juu tsjoon'ñeen.
12 "Jo' m'aan ncüii ts'an na jndyu Ananías. Juu tsan'ñeen yo na xoncüee' ts'on jon ivanguee' jon juu ntji na tquen Moisés. Ndo' nque ntyjë nn'an judíos na m'anhan tsjoon'ñeen, tsoñ'enhan njon jndyi tsan'ñeen ngiohan.
13 Tuee' jon naijon na m'an ja. Ndo' tso tsan'ñeen nnön: I"U' ntyjë Saulo, ncyaa xco Tyo'ts'on na ndyia' nnda'."
14 Ndo' tsontyichen jon nnön: "Nque ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen, to-nan't'maan'han nquii Tyo'ts'on, manquii jon na jndë tji jon 'u'. S'aa jon na nnda' cha' ncüaa' tson' 'nan na nt'ue ts'on jon yo 'u'. Tji jon 'u' cha' nquii jnda jon na tajnan tsixuan, ndyia'hin, ndo' mantyi na ndyi' jñ'oon na ntsinin jon nnon'.
15 Ee i'ua jon ts'ian nnon' na ndui 'u' ts'an na ncüji' jndyoyu' ndëë nn'an ntyja 'naan' 'nan na jndë jndyia' nnon' yo jñ'oon na jndë jndyi' na tso jon nnon'.
16 Ndo' nanein, ¿Nin ncüiichen na minndo'? Quinanquintyja' ndo' quinda' yo xuee' ta Jesús. Can' nnon jon na quitsintju' jon 'u' yo jnan na tsixuan'."

Jñon Tyo'ts'on Pablo tondëë nn'an na tachi judíos

17 Ndo' tsontyichen Pablo: "Ndo' xjen na jndyö ntcü'ë ntjoohin Jerusalén, tyjë vats'on na tëtsinën nnon Tyo'ts'on. Ndo' juu xjen'ñeen vaa ncüii nnon na jnty'ia na si'manhan' nnön.
18 Quityquii' nan'ñeen jnty'ia nquii Jesús. Tso jon nnön: "Quitsicje 'u' na quindui' tsjoonvahin ee nn'an m'an ntjoohin tyi'xe'quindyehan jñ'oon na ncüji' jndyoyu' ntyja njan.
19 Ndo' t'a, tsjö: Nnda' ta, joohan ngio jnda'han na tojöc'ë quii' tsoñ'en nt'aan'on 'naanhan. Ndo' mantyi ngiohan na nque nn'an na vantyja n'on 'u', tocüja' jahan ndo' tju'han vancjo.
20 Ndo' mantyi juu xjen na jnan'cuee' nn'an Esteban, nquii tsan na tocüji' jndyoyu ntyja 'nan', mantyi ñ'en ja yo nan'ñeen, ndo' tanc'uë na tui na nnda', ndo' ndiaa joo nan'ñeen, maja tquën cüentahan' xjen na jnan'cuee'han jon."
21 Majo' nquii ta Jesús, t'a jon 'ndyö: "Quindui' ntjoohin, ee tondëë nn'an na mañoon tsjan conduihan na tycya ndyuaa tsjoonhan, jo' majñön 'u'."

M'aan Pablo nt'ö tsan na ico'xen sondaro

22 Ndo' joo nn'an judíos'ñeen na tji'hin Pablo quii' vats'on'ñeen, totquenhan cüenta joo jñ'oon na sinin jon, majo' vi na jndë tso jon juu jñ'oonva', matavityi'han nquenhan. Ta'han jnan'xuaahan, jnduehan ndëë sondaro'ñeen: —Maninjon ro quinan'cuee'ho' tsanva' ee tyi'quichuhan' na ngüando'chen juu.
23 Nan'ñeen jndei tonan'xuaahan. Ndo' tji'han ndiaahan ndo' totjue'han joohan' nandye, ndo' jnt'ahin na nnda' si'manhan' na quindya' jndyi ngiohan. Ndo' mantyi totjue'han ts'ojndë nandye na tyi'cuee' n'onhan jon.
24 Yajo' nquii tsan'ñeen na ico'xen sondaro, t'ua jon ts'ian na quitsay'onhan Pablo quii' v'aa naijon na com'anhan. Ndo' t'ua jon ts'ian na quitja'han Pablo yo tjantsi' cha' nninjnda' ndu na nnda' vaa na jnan'xuaa nan'ñeen cjoo' jon.
25 Majo' vi na jndë na jnan'tyenhan jon na ntja'hanhin, ndo' tso jon nnon juu capitán na minntyjee' jo':
—Juu ntji na ico'xenhan, ¿Aa ncyaahan' na vanaan na ntja'ho' ts'an na conduihin ts'an na m'aan nacje' 'naan' tsjoon Roma na min tyi'covijnda' na aa vaa jnaan' juu?
26 Ndo' juu capitán'ñeen, vi na jndë jndyii jon jñ'oonva', tëntyjaa' jon na m'aan nquii tsan'ñeen na ico'xen tsoñ'en sondaro. Itso juu nnon tsan'ñeen:
—¿Nchu vaa ntsa' yo tsanva'? Ee conduihin ts'an na m'aan ntyja 'naan' tsjoon Roma.
27 Ndo' juu tsan'ñeen, sindyoo'hin na m'aan Pablo. Taxee' tsan'ñeen nnon jon:
—¿Aa mayuu' jñ'oon na condui 'u' ts'an cüentaa' tsjoon Roma?
Ndo' t'a Pablo 'ndyo tsan'ñeen, itso jon:
—Mayuu'han'.
28 Ndo' juu tsan'ñeen na ico'xen jon sondaro'ñeen, itso jon:
—Ja maya s'on tyiön cha' ntsixuan ja ts'an na m'aan nacje 'naan' Roma.
Ndo' t'a Pablo 'ndyo tsan'ñeen:
—Majo' ntyjantyi xjen na tui ja, condui ja ts'an ntyja 'naan' tsjoon Roma.

29 Ndo' nque sondaro na mavaa xjen na ntja'han Pablo, ninñoon' jnty'ehan jon, tenaan-
han nnon jon. Ndo' mantyi nquii tsan na ico'xen joohan na t'ua jon ts'ian na cüityen Pablo,
ty'ue jndyi jon vi na jndë taa' ts'on jon na condui tsan'ñeen ts'an na m'aan nacje 'naan'
tsjoon Roma.

Minntyjee' Pablo tondëë nanm'ann'ian 'naan nn'an judíos

30 Majo' nquii tsan'ñeen na ico'xen sondaro'ñeen, nin'cüaa' jnda' ts'on jon nin ng'e'ñeen
na cont'a nn'an judíos jnaan' Pablo. Ng'e jo' vi ya na tonco ncüiichen xuee, t'ua jon ts'ian
na nque ntyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos, yo nin'tsoñ'en nanm'ann'ian
'naanhan, cancüihan. Ndo' tji' jon Pablo, tëy'oon jonhin tondëë nanm'ann'ian'ñeen.

23

1 Ndo' Pablo je', quii jndyiaa' jon ndëë nanm'ann'ian'ñeen. Tso jon ndëëhan:

—'O' ntyjë, ninvaa xuee na tëque ja, mavicjë quii' ñuan njan na ninquii'chen mats'a
cha'xjen na iquenhan' xjen na quits'aa ts'an na tonnon nquii Tyo'ts'on.

2 Ndo' na tso Pablo na nnda', juu Ananías, nquii tyee na conintque, t'ua jon ts'ian ndëë
nn'an na minntyjee' ngiaa' Pablo, na quituen'han nda' 'ndyo juu.

3 Ndo' na nnda', jo' tso Pablo nnon juu tyee'ñeen:

—Nquii Tyo'ts'on mmin' jon 'nan 'u' ee ve vaa na matsa'. Ng'e 'u' tsixuan' na ntco'xen' ja
cha'xjen na co'xen nquii ntji na tquen Moisés, majo' sa' ts'ian na quitja' nn'an ja min na juu
ntji'ñeen itsiquindyihan' na tyi'cüanaan na ntsa'han'.

4 Ndo' joo nn'an na m'an jo', jnduehan nnon Pablo:

—Nquii tyee na conintque na itye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on, tyi'quichuhan' na
matscüejnan'hin.

5 Ndo' t'a Pablo, itso jon:

—'O' ntyjë, tyi'condyi ja na conduihin tyee na conintque, ee mayuu' macüiixjen vaa ntji na
jndui na ico'xenhan' na tyi'ntsinin ts'an jñ'oon na ntscüejnaan'han' nquii tsan na conintque
ndëë nn'an tsjoon' juu.

6 Ndo' juu xjen'ñeen, tquen Pablo cüenta na nque nanm'ann'ian'ñeen, ve tmaan' con-
duihan. Ee ñ'en nan'ñeen conduihan tmaan' nn'an judíos na jndyuhan' saduceos. Ndo'
mañoon ntyjehan conduihan tmaan' fariseos. Ndo' na nnda', sue jon jndyee' jon, tso jon
ndëëhan:

—Nnda' ntyjë, condui ja ts'an fariseo, ndo' mantyi tsotyë. 'O' cotoxenho' ja ve' ng'e na
vantyja ts'ön na ntcüi nnda' nn'an na jndë tjë.

7 Ndo' vi na jndë tso jon jñ'oonva', nque nan'ñeen na conduihan tmaan' fariseos, ta'han
jnan'jndyehan jndyuehan yo ntyjehan na conduihan tmaan' saduceos. Ndo' ng'e na nnda',
ve vaa na tom'aan' n'onhan ntyja 'naan' jñ'oon 'naan' jon.

8 Ee nque nn'an saduceos conduehan na joo nn'an na jndë tjë, taje'quintcüi nnda'han.
Ndo' mantyi conduehan na ta'nan ángel, min ta'nan espíritu itsixuan ts'an. Majo' nque
fariseos'ñeen, vantyja n'onhan na m'an ángeles, ndo' mantyi nan'xuan nn'an espíritu, ndo'
nque nn'an na jndë tjë, mancüiixjen ntcüi nnda'han.

9 Ndo' nque nan'ñeen na tëncüihan jo', tic'uaa jndyuehan ndëë ntyjehan na jnan'ntja'han.
Ndo' vendye nn'an na conduihan tmaan' fariseos'ñeen na conan'manhan jñ'oon na tquen
Moisés, jnan'quintyja nnonhan, jnduehan:

—Juu tsanva', ta'nan jnaan' juu. Tyi'nan ro na ncüii espíritu sinin yohin oo aa ncüii ángel.

10 Ndo' na nnda', tavijaa'ntyichen na jnan'ntja'han, ata nquii tsan'ñeen na conintque
ndëë sondaro, ty'ue jndyi jon na mavaa xjen na nnan'cuee' nan'ñeen Pablo. Ng'e jo' t'ua
jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na yo naijndei'han' quitsaquitji'han tsan'ñeen nduee
nan'ñeen ndo' na quitsay'on ntcüe'han jon v'aa naijon na com'anhan.

11 Tijaan ncüiichen tsjon, nquii ta Jesús tityincyoo'hin nnon Pablo, itso jon nnon juu:
"'U' Pablo, cyon' najndu' ee cha'xjen na jndë tji' jndyoyu' ntyja njan ntjoohin Jerusalén,
mannda' vaa na icanhan' na ntsinin' ntyja njan ndëë nn'an tsjoon Roma."

Conan'jnda' nn'an judíos na nnan'cuee'han Pablo

12 Tonco ncüiichen xuee, vendye nn'an judíos tëncüihan yo ntyjehan, ndo' jnan'cüejonhan
jñ'oon na nnan'cuee'han Pablo. Jnduehan xe na aa ninvaa na tyi'conan'cuee' jndyeehan
jon ndo' na ntcüa'han oo na ncüehan ndaa, quitscüje Tyo'ts'on joohan.

13 Nn'an na ta' jndyuehan yo jñ'oonva', tenon venn'anhan.

14 Jo' ty'ehan naijon m'aan juu tyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos yo nin'nn'an
na conintque ndëë nan'ñeen. Jnduehan:

—Já jndë jnduë nnon Tyo'ts'on xe na aa tyi'nan'cuë' jndyë juu Pablo, ndo' na ntcü'á oo na
ncüë ndaa, quitscüje jon já.

15 Ndo' nanein, 'o' yo tsoñ'en nanm'ann'ian njan jaa nn'an judíos, quitanho' nnon nquii tsan na conintque ndëë sondaro na 'io quitscüenon nnda' jon tsan'ñeen ndueeho'. Ve' quit'a nqueho' na nin'quita'xee'ntyiho' ntyja 'naan' jon. Majo' vitjachen na ncüjee'cya jon na m'anho', ndo' já jndë m'an cjë na nnan'cuë'hin.

Mannda' jñ'oon na jndue nan'ñeen.

16 Majo' juu lu, jnda tsanscu tyje nquii Pablo, jndyii juu na nnda' vaa nin'quint'a nan'ñeen. Jo' na tëquee' juu naijon na ndyii' Pablo. Siquindyii juuhin na nnda' vaa.

17 Ndo' vi na jndë jndyii Pablo jñ'oon'ñeen, t'man jon ncüii capitán. Itso jon nnon tsan'ñeen:

—Juu yus'a chjovahin, cayon' chjohin na m'aan nquii tsan na conintque ndëëho' ee vaa jñ'oon naijndei'han' na quitsiquindyii juu jon.

18 Jo' juu capitán'ñeen, tay'oon jonhin naijon na m'aan nquii tsan na conintque ndëëhan. Tso juu nnon tsan'ñeen:

—Juu Pablo, tsan na m'aan navi', tqueen' juu ja, ndo' tso juu na quindyoy'ön luva na m'an', ee vaa jñ'oon na icanhan' na ngitso juu nnon'.

19 Ndo' nquii tsan na conintque'ñeen, vi na jndë jndyii jon na nnda' tso sondaro'ñeen, t'uii jon nt'ö lu'ñeen, s'aa jon vi ntyja yohin. Taxee' jon nnon juu, itso jon:

—¿Nin jñ'oon na nin'quitsiquindyi' ja?

20 Jo' t'a lu'ñeen, itso juu:

—Nnda' ta, nque nn'an judíos jndë jnan'jnda'han na ngitanhan vi naya'ñeen nnon' na 'io quitscüenon' Pablo nduee nanm'ann'ian 'naanhan. Ve' nnt'a nquehan na nin'quinan'jnda'ntyihan jñ'oon ntyja 'naan' jon.

21 Majo' 'u' ta, tyi'ngantyja' tson' na nnda', ee nato na ncja' yo xiö Pablo, tenon venn'an ntyjehan na ntsaquindahin jon jo'. Ee nquehan jndë tquenvi'han na ta'han jndyuehan na taxe'cüa'han min taxe'cüehan ndaa ata xjen na jndë jnan'cuee'han jon. Ndo' nanein je', ve' vi jñ'oon na ntsu', na cominndoo'han.

22 Ndo' nquii tsan'ñeen na conintque ndëë sondaro, ty'iu jon 'ndyo lu'ñeen. Tso jon nnon juu: Min'ncüii nnon ts'an, tyi'ntsinin' jñ'oon na siquindyi' ja.

Tson na tyey'on sondaro na m'aan gobernador Felix

23 Ndo' juu tsan'ñeen na conintque ndëë sondaro, t'man jon ve capitán. T'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'jnda'han ve ciento sondaro na cotsaca' ng'e, ndo' mantyi ndyenn'an ncho'nqui sondaro na nta'ntjo quitso yo manin' mañoon ve ciento sondaro na ngicho ncjo lantsa. Tquen jon jñ'oon ndëëhan na ñjen na majaan quindui'han na quitsay'onhan Pablo tsjoon Cesarea.

24 Ndo' mantyi t'ua jon ts'ian na quinan'jnda'han quitso na ngüantjo Pablo. Mantyi tquen jon jñ'oon ndëë sondaro'ñeen na quitquen jndyihan cüenta Pablo cha' ya nguee' juu na m'aan nquii gobernado Felix.

25 Ndo' tji jon ncüii tson na tyincyaa jonhan' ndëëhan na quitsay'onhinhan' nnon tsan'ñeen. Ndö vaa na itsohan':

26 “Maja Claudio Lisias mancya ts'on njan nnon' 'u', ta gobernado Felix, na njon jndyi condui 'u'.

27 Nque nn'an judíos ty'onhan tsans'ava, ndo' mavaa xjen na nnan'cuee'han juu. Majo' xjen na jndyi na conduihin ts'an na m'aan nacje 'naan' tsjoon Roma, tyjë yo sondaro na maco'xën ndo' tji' jahin nduee nan'ñeen.

28 Ndo' ng'e na nin'cüaa' ts'ön nin jñ'oon na conan'tja'hin nacjoo' juu, jo' na tëy'önhin ndëë nanm'ann'ian 'naan nan'ñeen.

29 Ndo' jo' tyincya cüenta na ve' condue nan'ñeen na itsitjahin ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan'y'onhan na ico'xenhan'hin. Majo' si'man nquii'han' na tyi'quitsixuan juu na cue' juu min na ntjohin vancjo.

30 Majo' vi na jndë jndyi na conda nan'ñeenhin na nnan'cuee'hanhin, mang'e jo' na matscüenönhin na m'an'. Ndo' mantyi nque nn'an na cont'a jnaan' juu, jndë tsjö ndëëhin na c'ohan na m'an' cha' nnan'jnda' yahin juu jñ'oon'ñeen. Ntyjantyi ndö ro jñ'oon na matsiquindyi 'u'.”

31 Ndo' joo sondaro'ñeen, jnan'quindëhan ts'ian na t'ua tsan'ñeen ndëëhan. Natsjon tyey'onhan Pablo ata xjen na squehan tsjoon Antípatris.

32 Ndo' tonco cüiichen xuee, joo sondaro na cotsaca' ng'e, ntcüe' ntcüe'han v'aa na macüiixjen com'anhan, ndo' nque ntyjehan na ta'ntjo quitso, tyequi'ndyecyahan Pablo na m'aan gobernador.

33 Ndo' xjen na squehan Cesarea, tyincyahan juu tson'ñeen nnon gobernado ndo' mantyi nquii Pablo.

34 Ndo' vi na jndë sijnaan' jon juu tson'ñeen, taxee' jon nnon Pablo nin ndyuaa coxenhan' naijon na jnan juu. Ndo' vi na jndë taa' ts'on jon na jnan juu ndyuaa Cilicia,
35 Jo' tso jon nnon juu:
—Nque nn'an na cont'a jnan', quitsque jndyeehan, yajo' nndyi jñ'oon 'ndyo' ndo' ntsijnt'ahan'.
Jndë jo' t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quitquenhan cüenta Pablo quii' vats'ian na t'ua Herodes ts'ian na jndëhan'.

24

Itsinchu' Pablo jñ'oon 'naan' nquii jon nnon Felix

1 Vi na jndë tëca 'on xuee, juu tyee na conintque ndëë nn'an judíos, tsan na jndyu Ananías, jnan jon Jerusalén, tëcue jon tsjoon Cesarea. Ndo' mantyi vendye nn'an na conintque ndëë nn'an judíos tsjoon Jerusalén, tyenan'jonhan yo nquii jon. Ndo' mantyi juu Tértulo, tsan na vajnaan'ntyi jñ'oon na ntsinin, tja jon yohan. Ndo' vi na jndë squehan Cesarea, tyeque'han nnon gobernado na ninncyahin jnaan' Pablo.
2 Yajo' nquii gobernado'ñeen, tqueen' jon Pablo. Ndo' vi jndë jo', ta' Tértulo tyincyaa jon jnaan' Pablo. Tso jon nnon gobernado:
—Nnda' ta gobernador, ng'e na jnda' jndyi xquen', jo' na m'án na ta'nan ndyia' quii' nt'án. Jndye nnon ts'ian matsinchu' na cotejndeihan' nque nn'an na m'an ndyuaa tsjŏn.
3 'U' ta Felix na njon jndyi condui 'u' ngiŏ, cotquĕn cüenta tsoñ'en na matejndei' já. Ndo' ncya ya jndyi 'u' ntyja 'naan tsoñ'enhan'.
4 Majo' tyi'quichuhan' na jndye jñ'oon na nnan'chjú 'u'. Mac'an vi naya'ñeen nnon' na quindyi' chjo jñ'oon na nnduĕ nnon' min ve' chjovi' xjen.
5 Juu Pablovahin, jndë jndiŏ na tyia jndyi tsixuan juu. Já nn'an judíos, ncüii ncüii ndyuaa na m'án, ntyja 'naan' juu jñ'oon na incyaa juu, ic'onhan' já. Ndo' manquii juu na conintquehin quii' nt'an ntmaan' nn'an na vantyja n'onhan yo tsan na jnan Nazaret.
6 Mantyi ata nin'cachu juu nn'an na tachito judíos quityquii' vats'on t'man nján. Ndo' na nnda', sity'a juuhan'. Ndo' ve' tsojnaan' jo' na ty'ŏnhin na nin'quitoxĕnhin ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés na conan'y'ŏn.
7 Majo' juu Claudio Lisias, tsan na conintque ndëë sondaro tsjŏn, tja jon ntyja 'naan' juu, ndo' yo naijndei'han', tji' jonhin nduĕ.
8 Ndo' tso tsan'ñeen na já na cont'á jnaan' tsanvahin, ncyŏ na m'an'. Ndo' ncu' ndëë ngüajndo' Pablova ntyja 'naan tsoñ'en joo jñ'oon na cotquĕn nnon' na mayuu'han'.
9 Ndo' nque nn'an judíos'ñeen na ty'e yo Tértulo, jnduehan na juu jñ'oon na sinin jon mayuu'han'.
10 Ndo' nquii gobernado, sue jon nt'ö jon na quitsinin Pablo. Ndo' ta' Pablo, itso jon:
—Nnda' ta, ntyji ya na jndye ndyu na macoxen' ndyuaa njáñ. Jo' na nën rö na incyaahan' na vanaan na ntsinën ncüii ve 'ndyo jñ'oon nnon' na ngüañoon'han' ja.
11 Ja xe jnda vjantyi ninncho've xuee tëva Jerusalén na tëtsit'man' Tyo'ts'on, ndo' 'u' ta, juu jñ'oon'ñeen m'an nn'an na nndëë nduehan nnon' na mayuu'han'.
12 Ja tacotsintja' ja yo nn'an, min tacoty'i tyia' nn'an vats'on t'man, min nn'an na covatjon nt'aan'on quijndë, min quii' nt'an nn'an quii' tsjoon, tyí'coty'i tyia'.
13 Ndo' juu jnan ja na jndë tquen nanmin' nnon', min je'quindëë nnan'manhan na mayuu'han'.
14 Majo' xe'quitsivi'nn'an 'u', ta. Nquii Tyo'ts'on na tonan't'maan' nque ndochi ja na tom'an ndyu na toxen'chen, majuuntyi jon matyentjön nnon. Majo' juu nato xco na condue nanmin' na tyi'xe'cüijnt'uehan', mantyja 'naan'han' na matsijon ja. Ee tsoñ'en jñ'oon na tquen Moisés ndo' mantyi joo jñ'oon na tji nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, tsoñ'en mavantyja ts'önhan'.
15 Ndo' nque nanmin' mantyi contyja n'onhan na joo nn'an na jndë tjë, ntsintcüi nnda' jonhan, min na aa conduihan nn'an na jndë jnt'ahan 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' min na aa nn'an na nan'xuan jnan. Ja cüejon vantyja ts'ön jñ'oonva' cha'xjen nque nanmin'.
16 Mang'e na nnda', tonnon Tyo'ts'on ndo' na tondëë nn'an, maquen yantyi ja na juu na vicjee' ñuan njan, m'anhan' na ntju'.
17 "Ndo' na nnda' na condui ja, its'aahan' chuchen na tacoca tsjoon na tëque ja. Ee jo' tyjë ntcü'ëhan' na ntejndei nn'an tsjoon'ñeen yo 'nan na icanhan'hin ndo' mantyi yo 'nan na tyincyaa cüentaa' Tyo'ts'on na sit'man' jahin ntyja 'naan'han'.
18 Juu ts'ian'ñeen mats'ahan' tyquii' vats'on t'man. Cha'xjen costumbre na conan'y'ŏn, jo' jndë tquen ji'ua ja na tonnon Tyo'ts'on. Majo' chito nn'an jndye t'on yo ja, min chito

conan'ntja'han. Juu xjen'ñeen vendye nn'an judíos na jnanhan ndyuaa Asia, jndiohan ja jo'.

19 Joo nan'ñeen, xe na aa vaa jnan na nin'quitquenhan nnon', chuhan' na nquehan quindyoquinduehan nnon' ntyja 'naan'han'.

20 Ndo' xe na aa joo nan'ñeen ndiquindëë ninncyohan ntjoohin, nque nanmin', quinduehan nin 'nan tijnda' na sitja ja xjen na tom'an ndëë nanm'ann'ian njáⁿ já nn'an judíos.

21 Ninnquii'chen xe na ¿Aa cotji'han cüenta na juu jñ'oon na tic'uaa 'ndyö tsi'manhan' na sitja ja? Juu xjen'ñeen tsjö: Xeevahin minntyjë' ja tondëëho' na cotoxenho' ja tsojnaan' na mavantyja ts'ön na nque nn'an na jndë tjë, ntando' xcohan.

Nnda' jñ'oon na sinin Pablo.

22 Ndo' nquii Felix'ñeen, mancüiixjen ntyjii jnda' jon ntyja 'naan' nato xco 'naan' Tyo'ts'on. Jo' tatyii' jon xquen jon jñ'oon na tquenhan nnon jon ntyja 'naan' Pablo. Tso jon ndëë nan'ñeen:

—Juu Lisias, tsan na co'xen sondaro, cüjee' jndyee jon, yajo' ntsijnt'a jñ'oon na cotquenho' nnön.

23 Ndo' t'ua Félix ts'ian nnon juu capitán na quita'ntyjee'han Pablo na ntjo jnan yahin, min tyi'ngitë'han na joo ntyje tsan'ñeen ntixee'han jon.

24 Ndo' tyi'covijndyeto xuee, nquii Félix tyjee' nnda' jon yo scuu' jon, tsan na jndyu Drusila, juu tsan'ñeen tsanscu judía. Ndo' s'aa Félix ts'ian na quindyo Pablo, ndo' jndyii Félix na sinin juu ntyja 'naan' na ngantyja ts'on ts'an Jesucristo.

25 Juu xjen'ñeen sinin Pablo na quits'aa ts'an cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi quen nquii ts'an xjen nchu va na vam'aan juu, ndo' mantyi ntyja 'naan' na ngüentyja xjen na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an yo 'nan na conan'tjahan. Ndo' juu Félix, xjen na jndyii jon jñ'oon'ñeen, ty'ue jndyi jon. Ndo' tso jon nnon Pablo:

—Nanein cja' ntcüe', njnty'ia ndo'cüan nninncyaantyichenhan' xjen na nnan'nën nnt'a yo 'u'.

26 Ndo' mantyi nquii Félix'ñeen, mantyja jndyi ts'on jon na nninncyaa Pablo s'on nnon jon cha' ntsiquindyaa jonhin. Ng'e na nnda', jndye jnda toqueen' jonhin na tonan'neinhan.

27 Ndo' ng'e na nnda' vaa, tenon ve chu na t'oon Pablo jo'. Juu xjen'ñeen, jndui' Félix ts'ian na totsixuan jon, tëquee' tsan na jndyu Porcio Festo. Ndo' ng'e nquii Félix nt'ue jndyi ts'on jon na nque nn'an judíos quitji'han cüenta na ya ts'anhin yo joohan, jo' na jnty'ii jon Pablo na quintjohin navi'.

25

Itsinin Pablo nnon Festo

1 Xuee na jndë ndye na ntjo Festo ts'ian, yajo' jndui' jon Cesarea, tja jon Jerusalén.

2 Ndo' nque ntyee na conintque ndëë nn'an judíos yo nin'ntyjehan na t'man conduihan quii' nt'anhan, tyencyahan jnaan' Pablo nnon tsan'ñeen.

3 Tanhan vi naya'ñeen nnon jon na cjaquindyo Pablo. Nnda' vaa na tanhan ng'e na jnan'jnda'han na nndahan jon nato cha' nnan'cuee'han jon.

4 Majo' nquii Festo sentcüe' jon jñ'oon ndëëhan, itso jon:

—Juu Pablo mancüiixjen m'aan jon navi' Cesarea, ndo' ja mandyo na nncjö ntcü'ë jo'.

5 Ndo' tsontyichen jon ndëëhan:

—Jo' 'o' na conint'manho' quii' nt'an ntyjeho', c'oho' Cesarea yo ja. Ndo' vi na jndë squeho' jo', nninncyaho' jnaan' tsan'ñeen xe na aa va nchu vaa 'nan na sitjahin.

6 Ndo' juu Festo, ninnen oo nqui xuee ntjohin Jerusalén. Ndo' vi jndë jo', tantcüe' jon Cesarea. Ndo' ya na tonco ncüiichen xuee, tëcjo jon naijon na mancüiixjen ivequityen jon ya na itsijnda' jon jñ'oon. Ndo' t'ua jon ts'ian na quindyoy'onhan Pablo jo'.

7 Ndo' vi na jndë tuee' Pablo naijon na covijnda' jñ'oon, joo nn'an judíos'ñeen na jnanhan Jerusalén, sanan'ndyoo'han ngiaa' jon. Jnduehan na jndye nnon jñ'oon na sitjahin, na jaa' jndyi jñ'oon'ñeen, majo' joo jñ'oon'ñeen tyi'cacüji'han' joohan' cha'xjen joo jñ'oon na jnduehan.

8 Majo' ndö vaa jñ'oon na sintcüe' Pablo na tañoon'han'hin:

—Juu ntji na tquen Moisés, na conan'y'ön já nn'an judíos, tacotsitja ja ntyja 'naan'han'. Min tacotsitja ja ntyja 'naan' vats'on t'man njáⁿ, min ntyja 'naan' nquii ta tsanm'aants'ian t'man César.

9 Majo' juu Festo, nt'ue jndyi ts'on jon na quitji' nn'an judíos cüenta na ya jñ'oon jon yohan, jo' tso jon nnon Pablo:

—¿Aa ngüangue' na nc'ö Jerusalén ndo' jo' ntsijnt'a jñ'oon 'nan'?

10 Ndo' sintcüe' Pablo jñ'oon, itso juu nnon jon:

—Nnda' ta, nanein minntyjë' na tonnon' naijon na chuhan' na ntco'xen' ja, ee 'u' vaa najndu' na tsixuan' na ntsa' ts'ianva ng'e nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma i'ua jon ts'ian'ñeen nnon'. Ee tacotsitja ja ndëë ntyjë judíos, ndo' 'u' mavaa' tson' na mayuu'han'.

11 Xe na aa mayuu' vaa jnan na tsixuan na cü'iö, je'cüji ja. Majo' ng'e tyi'yuu' jñ'oon na cotji' nanmin' cjö, tyi'je'ncya na ninncyaa ts'an ja ndueehan. Mac'an na nquii ta tsanm'aants'ian t'man na quitsijnda' jon jñ'oon njan.

12 Ndo' ve' ng'e na nnda' tso Pablo, sinin Festo yo nn'an na conan'qui'maan'hin, ndo' vi jndë jo', tso jon nnon Pablo:

—Juu jñ'oon na macan' na nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma na quitsijnda' jon jñ'oon 'nan', conan'jnt'a na ncja' jo'.

Itsinin Festo nnon Agripa ntyja 'naan' Pablo

13 Ndo' tëca vendye xuee, ndo' nquii Agripa, tsan na t'man conduihin na ico'xen jon, tyjee' jon tsjoon Cesarea yo tyje jon Berenice. Sancyahin ts'on 'naanhin nnon nquii Festo.

14 Ndo' ng'e na tyi'ndyo xuee na tom'an yahin jo', juu Festo sinin jon nnon Agripa ntyja 'naan' Pablo. Tso jon nnon tsan'ñeen:

—Ntjoo m'aan ncüii tsans'a na jnty'ii Félix navi'.

15 Juu xjen na tyjë Jerusalén, nque ntyee na conintque yo nin'joo ntyjehan na conintque ndëë nn'an judíos, tyincyahan jnaan' juu nnön ndo' tanhan na c'ua ts'ian na cue' juu.

16 Majo' sintcü'ë jñ'oon ndëë nan'ñeen na nquë nn'an na condui já cüentaa' tsjoon Roma, tyi'concyá na ve' cue'to ts'an na m'aan navi' na tyi'covijnda' jnaan' juu. Cont'á na ngancüi jndyeehan vats'ian na nduehan nin 'nan sitja juu tsan na m'aan navi', ndo' mantyi nquii juu ntsinin juu jñ'oon na ngüañoon'han'hin.

17 Jo' ya na sque nan'ñeen ntjoohin, tasichju ja. Tonco ncüiichen xuee, tëcüetyën naijon na mancüiixjen mavaquityën xjen na maco'xën jñ'oon. Ndo' t'ua ts'ian na caquindyo Pablo.

18 Majo' xjen na ta' nan'ñeen na tyincyahan jnaan' juu, jñ'oon na jnduehan, tyi'cacüji'han' juuhan' cha'xjen na sitiu na nduehan.

19 Tquën cüenta na xia'ntyi conan'vjehan juu ng'e ntyja 'naan' jñ'oon na conan't'maan'han. It'uiihan' ntyja 'naan' tsoJesús, majo' Pablo quii 'ndyo juu na vando' nnda' tsan'ñeen.

20 Majo' ng'e tyi'quintji nchu ya ntsijnt'a juu jñ'oonva, tax'ë nnon juu xe na aa ngüanguee' juu na ncja ntcüe' juu Jerusalén, ndo' jo' ntsijnt'a juu jñ'oon'ñeen.

21 Majo' jndë tcan juu na nquii Augusto, ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma na quitsijnda' jon jñ'oon 'naan' juu. Ndo' ng'e na nnda', jo' jndë t'ua ts'ian na quintjohin navi' ata na nninncyaahan' xjen na ntscüenönhin na m'aan nquii tsan'ñeen.

22 Ndo' juu Agripa tso jon nnon Festo:

—Mantyi ja nin'quindyi jñ'oon na itsinin juu.

Ndo' t'a Festo, tso jon nnon tsan'ñeen:

—'Iochen nndyi' jñ'oon 'ndyo juu.

23 Ndö vaa 'nan na tui, ya na tonco ncüiichen xuee, juu Agripa yo Berenice, na njon conduihan tyeque'han v'aa naijon covancüi nn'an xjen na condyehan jñ'oon. Ndo' nque nn'an na cotoxen sondaro yo joo nn'an na conintque quii tsjoon, mantyi jnan'jon nan'ñeen yohan. Yajo' t'ua Festo ts'ian na quitsacy'on sondaro juu Pablo.

24 Ndo' vi na jndë tyjee' jon, itso Festo:

—Nnda' ta Agripa na condui 'u' rey, yo tsoñ'enho' na conan'jonho' yo jaa xjenvahin, macojnty'iaho' tsans'avahin. Juu xjen na tyjë Jerusalén, nque nn'an judíos na m'anhan tsjoon'ñeen yo nin'ntyjehan na m'an tsjoonvahin, cotquenhan jnaan' juu nnön. Conan'xuaahan yo na quii jndyuehan na cue' juu.

25 Majo' mavaa' ts'ön na tanin 'nan its'aa juu na tsixuan juu na cue' juu. Ndo' ng'e nquii juu jndë tcan juu na nquii ta tsanm'aants'ian t'man Augusto, quitsijnda' jon jñ'oon 'naan' juu, jo' sijnt'a na ntscüanönhin na m'aan jon.

26 Majo' tajñ'oon jnda' nchji na ncüji nnon tson na ntscüenönhan' na m'aan nquii ta na taquintyja na conintquehin nnön. Mang'e na nnda', jo' na jndyoy'önhin na tondëëho', ndo' majndeintyichen nnon', 'u' ta Agripa, na ndyi' jñ'oon na ntsinin juu, cha' vi na jndë jndyeho' jñ'oon na itsinin juu, vaa jñ'oon na ntscüenön ntyja 'naan' juu.

27 Ee its'aahan' nchji ja ncüii ts'an na ntscüenon jon ncüii ts'an na m'aan navi', min tyi'covijnda' jnaan' juu, tyi'quichuhan' na nnda'.

26

Jñ'oon na tañoon'han' Pablo nnon Agripa

1 Jo' tso Agripa nnon Pablo:

—Vanaan na ntsinin' jñ'oon na ngüañoon'han' 'u'.

Xjen na ta' Pablo na sinin jon ntyja 'naan' nquii jon, sive jon nt'ö jon ndëëhan.
2 Itso jon:
—Nnda' ta Agripa, incyaahan' na nën jndyi na ndyi' juu jñ'oon na ngüañoon'han' ja ntyja 'naan' juu jñ'oon na nque ntyjë nn'an judíos na cotquenhan cjö.
3 Tsoñ'en costumbre njá́n já nn'an judíos, jndë mantyji' jnda' joohan', ta. Mang'e na nnda', cyon' na t'man tson' na ndyi' chjo jñ'oon na ntsjö nnon'.

Ndö vaa na totsixuan Pablo vitjachen na ntcüe' ts'on jon
4 Ndo' tsontyichen Pablo: "Tsoñ'en ntyjë nn'an judíos ngio jnda'han ntyja na tojöm'an tsjön, ndo' mantyi Jerusalén, juu xjen na tondichjo ja ata xjen neinhin.
5 Xe na aa nndue nanmin' nnon', mangio yahan na condui ja ts'an ntyja 'naan' tmaan' fariseos, manquë na cojoo'ntyichen n'ön na cota'ntc'uë tsoñ'en na ico'xen juu jñ'oon na tquen Tyo'ts'on.
6 Ndyu na toxen'chen, nquii Tyo'ts'on tco' jon 'ndyo jon ndëë ndochí na nque nn'an na jndë tjë, ntcüi nnda'han. Ndo' ng'e na mantyja ts'ön na nndui na nnda', tsojnaan' jo' na it'uiivi'han' ja.
7 Já nn'an Israel condui já ncho've tmaan', ndo' ncüii cüii tmaan' joohan mannda' contyja n'onhan na ntcüi nnda'han vi na jndë tjëhan. Mang'e jo' naxuee ndo' natsjon, tyi'tsacüentyjee'han na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' 'u', ta Agripa, tsojnaan' na mantyja ts'ön na ntcüi nnda' nn'an na jndë tjë, jo' cotquen nanmin' jñ'oon cjö na vaa jnan.
8 ¿Ndu na cotji'ho' cüenta na tyi'je'quitsintcüi nnda' Tyo'ts'on nn'an na jndë tjë?

Icüji' jndyoyu Pablo na tonty'e jon nn'an na vantyja n'on Jesús
9 Ndo' tsontyichen Pablo: "Nque nn'an na vantyja n'on Jesús, tsan na jnan Nazaret, mancö totsitiu na tcanhan' na quits'av'i nan'ñeen.
10 Juu ts'ian'ñeen tots'ahan' Jerusalén. Nque ntyee na conintque ndëë ntyjehan nn'an judíos, tyincyahan najndö na joo nn'an na vantyja n'onhan Jesús, toty'ihan vancjo. Ndo' xjen na tijnda' na cüje nan'ñeen, mantyi totsijon ja na quindui na nnda'.
11 Majndye jnda toca tsoñ'en nt'aan'on 'naan ntyjë nn'an judíos, tots'av'ihan cha' yo naijndei'han' quitji ntcüe'han na vantyja n'onhan Jesús. Sinc'uaa' jndyihan' ja, ata tyjë mañoon njoon na tycya na tonty'ë nn'an na vantyja n'on jon."

Itsinin nnda' Pablo ntyja na ntcüe' ts'on jon jnaan' jon
(Hechos 9:1-19; 22:6-16)
12 Ndo' tsontyichen Pablo: "Quityquii' juu ts'ian'ñeen, nque ntyee na conintque ndë, t'uahan ts'ian nnön na cjö Damasco.
13 Ndo' juu nato'ñeen na ñjön, ta, cha'na yajmin' tyioo ncüii chon na xueentyichenhan', chichen juu ndo'cüjioon'. Sixueehan' cjö, ja ndo' mantyi nn'an na tyenan'jon yo ja.
14 Ndo' na tui na nnda', tsoñ'en já tycyaa tyuaa. Juu xjen'ñeen jndyi jndyee' ts'an na t'man jon ja yo jñ'oon hebreo. Tso jon nnön: 'U' Saulo, ¿Ndu na manty'e' ja? 'U' ma'ndyi vi' nquii 'u', ndo' na nnda' matsa', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon toro na iju' o' ntsiu' nnon tsontë na itsityuaa' ts'an o'.
15 Ndo' juu xjen na jndyi na nnda', tsjö: ¿Nin ts'an 'u', ta? Ndo' t'a jon 'ndyö, itso jon: "Mancö Jesús na manty'e' ja."
16 Majo' quinanquintyja', cüentyje' ee jndë tityincyo ja nnon' na nc'ua ts'ian nnon' na ntyentjon' nnön ndo' na ncüji' jndyoyu' ntyja njan yo 'nan na jndë jndyia' nnon', ndo' mantyi ntyja 'naan' na nnintyincyontyichen ja nnon'.
17 Ndo' nque nty'iu' nn'an judíos, tsoñ'en navi' na nin'quint'ahan 'u', yo nque nn'an na mañoon tsjan conduihan, ja ngüañön' 'u'. Ndo' ma'ua ja ts'ian nnon' na cjancya' jñ'oon naya njan ndëë nan'ñeen.
18 Nt'iön ts'ian'ñeen 'u' cha' ntyja 'nan' ntsi'manhan' ndëë nan'ñeen juu na condui ja, cha' nndëë nndui'han ntyja 'naan' juu na condui najan ndo' na nnan'jonhan ntyja 'naan' juu na condui naxuee. Ma'ua ts'ianva nnon' cha' nndëë ndyaahan na m'anhan nacje 'naan' Satanás ndo' na nc'onhan nacje 'naan' nquii Tyo'ts'on. Juu ts'ianva ma'uahan' nnon' cha' ngantyja n'onhan ja, ndo' na nnda' nndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnanhan yo na ntsitjon' jonhan quii' nt'an nn'an na iquen jonhan na conduihan ñuan nquii' ntyja 'naan' nquii jon."

Tsiquindë Pablo ts'ian na t'ua Jesús nnon jon
19 Tsontyichen Pablo: "'U' ta Agripa, ta'nan sique' ts'ön yo juu jñ'oon'ñeen na tso Jesús nnön xjen na tityincyoo'hin nnön.
20 Na vejndyee ndëë nn'an tsjoon Damasco toninncyaa jñ'oon na quintcüe' n'onhan jnanhan ndo' quinan't'maan'han nquii Tyo'ts'on na vando'. Ndo' mantyi t'ua ts'ian ndëëhan na quitsam'anhan cha'xjen na chuhan' cha' quitsi'manhan' na jndë ntcüe' n'onhan. Ndë jo' maninjuuntyi jñ'oon sinën ndëë nn'an tsjoon Jerusalén ndo' mantyi ndëë nn'an judíos

ninvaa ndyuaa Judea. Ndo' majo'ntyi totsjö jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan.
21 Mang'e na matsiquindëë juu ts'ianva, jo' na ty'on ntyjë nn'an judíos ja quii' vats'on t'man na nin'quinan'cuee'han ja.
22 Majo' ng'e nquii Tyo'ts'on ivañoon' jon ja, jo' min ndëë nn'an na t'man conduihan, min tondëë nn'an na tyi'condui t'manhin, xia'ntyi mancya jñ'oon na toninncyaa Moisés yo nque nan'ñeen na toninncyahan jñ'oon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Tyí'cotscüantjö'chën jñ'oon'ñeen. Ata xjen neinhin itejndei Tyo'ts'on ja na mats'a ts'ianva.
23 Ee tondue nan'ñeen na juu tsan na conduihin Cristo, chuhan' na ngenon jon navi', ndo' na ngue' jon, ndo' na nnincyaa Tyo'ts'on na juu jon conduihin tsan na vejndyee na ngüando' xco jon quii' nt'an nn'an na jndë tjë. Ndo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na vando' xco jon, ndëë nn'an judíos ndo' mantyi ndëë nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, nninncya nn'an jñ'oon na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan, ncüii na cha'vijon na itsixueehan' chon ndëëhan."

Itsichon Pablo na cantyja ts'on Agripa Cristo

24 Juu xjen na sinin Pablo jñ'oonmin' na vañoon'han'hin, jndei sixuaa Festo. Tso jon:
—'U' Pablo, tsan' xquen'. Tsojnaan' na jndye sijnan', jo' na itsi'ndaa'han' xquen'.
25 Majo' t'a Pablo 'ndyo jon, itso juu:
—'U' ta Festo, na njon condui 'u', chito ts'an tsan' xquen ja, jnda' jñ'oon na matsitiu ndo' jñ'oon mayuu'han'.
26 Nquii Agripa, tsan na conduihin rey, ndö m'aan jon, ndo' tsoñ'en jñ'oonmin' ntyjii ya jonhan', jo' may'ön najndö na matsinën nnon jon ee joohan' chito ve' nty'iu na tuihan'.
27 'U' ta Agripa, ¿Aa vantyja tson' jñ'oon na totji nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja nchu vaa 'nan na nguaa? Ja ntyji na vantyja tson' jñ'oon'ñeen.
28 Ndo' t'a Agripa 'ndyo Pablo, tso jon:
—Aa xe' 'u' nnda' Pablo, 'u' matsitiu' na ve' yo chjo jñ'oon na matsinin' nnön, nts'aahan' na manin'ñoon' na ngantyja ts'ön Cristo.
29 Ndo' t'a Pablo 'ndyo tsan'ñeen, tso jon:
—Mac'an nnon Tyo'ts'on, min na aa cje ro, ndo' aa jndye xuee, 'u' ndo' mantyi yo tsoñ'enho' na condyeho' na matsinën xeevahin, ngüentyja xjen na nnan'xuanho' tonnon Tyo'ts'on cha'xjen na matsixuan ja, ve' tyi'quityenho' yo carena cha'xjen na tyen ja.
30 Ndo' vi jndë sinin Pablo jñ'oonmin', juu Agripa, tsan na conduihin rey, yo tsan na condui gobernado yo Berenice, sacüentyjee'han yo nin'tsoñ'en nn'an na te'ndyuaa yohan.
31 Ndo' vi na jndë jnt'ahin vi ntyja nnon Pablo, jnan'neinhan jñ'oon 'naan' jon yo ntyjehan. Jnduehan:
—Juu tsans'ava, minncüii 'nan tacotsitjahin na tsixuan juu na ngue' juu oo min na ntjohin navi'.
32 Ndo' tso Agripa nnon Festo:
—Xe na aa juuhan' ta'nan tcan juu na nquii tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma na quitsijnda' jon jñ'oon 'naan' juu, ndëë ndyaahin.

27

Conan'cüenonhan Pablo tsjoon Roma

1 Ndo' nque nanm'ann'ian'ñeen, vi na jndë jnan'jnda'han na nnan'cüanonhan Pablo ndyuaa Italia yo mañoon nn'an na m'an navi', tyincyahan cüentahin nt'ö juu ts'an na coxen cüii tmaan' sondaro. Julio jndyu tsan'ñeen. Juu tmaan' sondaro na co'xen jon, jndyuhan' Augusto, xuee' nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoon Roma. Ndo' ja Lucas, tyjë yo Pablo.
2 Sacuá v'aandaa na jnanhan' ndyuaa Adramitio na vjahan' njoon na m'anhan' 'ndyo juu ndaandue ndyuaa Asia. Juu Aristarco, tom'aan jon yo já. Jon ts'an tsjoon Tesalónica ndyuaa Macedonia. Ndo' vi na jndë tuá juu v'aandaa'ñeen, maty'ön, tosá.
3 Ndo' cüiichen xuee squě tsjoon Sidón. Ndo' juu Julio, s'aa juu na ya ts'anhin yo Pablo, ee tyincyaa juu na tëquindyiaa' ya Pablo nn'an na ya jñ'oonhin na tixee' nan'ñeen jon.
4 Jndë jo' sacuá nnt'á v'aandaa. Jnán Sidón, sacüenön tondye ndyuaa Chipre. Juu ndyuaa'ñeen m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Tondyee' juu Chipre'ñeen tyi'jndeichen totyion jndye sta v'aandaa.
5 Sacüenön tocjee' ndyuaa Cilicia yo Panfilia. Jo' squě tsjoon Mira ndyuaa Licia.
6 Juu tsjoon'ñeen, jo' ntjii capitán'ñeen ncüiichen v'aandaa na jnanhan' tsjoon Alejandría na vjahan' ndyuaa Italia. T'ua tsan'ñeen ts'ian na cuá quii' v'aandaa'ñeen.
7 Majndye xuee nion ro nion ro totsá. Yo nc'ua yo nc'ua satsquě tonnon tsjoon Gnido. Ee ninvaa na totyion jndye sta v'aandaa'ñeen, jo' na tandiquindëë na ngitsácyá ndyuaa Salmón. Jo' na sacüenön tocjee' ndyuaa Creta na mantyi m'aan ndaandue xi'jndiohan'.

8 Ndo' yo nc'ua jndyi tenŏn ngiaa'vi' juu ndyuaa'ñeen, jo' squĕ ncüii joo na ndyo tsjoon
Lasea na jndyu Buenos Puertos naijon na tandyii' ndaandue.
9 Ndo' ng'e na tyi'ya m'aan jndye, jo' jndye xuee na toquiñjŏn nato yo juu v'aandaa'ñeen.
Ndo' xjen'ñeen jndĕ tentyja na toncuu' na ncjantyichen v'aandaa, ee jndĕ ty'oonhan'
ngueesua'. Mang'e jo', siqui'maan' Pablo nn'an na cotsay'on v'aandaa'ñeen.
10 Itso jon ndëĕhan:
—'O' nn'an, ndŏ jñ'oon na matsiqui'man' ja 'o', xe na aa nc'öntyë, ngenön natë' ndo' t'man
ngitsu. Ndo' chito xia'ntyi quichu na ngitsu, mantyi ngitsu juu v'aandaavahin yo nin'nquë.
11 Majo' juu capitán'ñeen, siu' jon jñ'oon na tso tsan na vay'oon v'aandaa yo juu tsan na
'naan'han'. Min tatyii' jon xquen jon jñ'oon na tso Pablo.
12 Ndo' ng'e juu tyuaa'ñeen tyi'ya vaahan' naijon na ntsacüentyjee' nt'aandaa, jnaan'
jo' tyi'nin'cüenon nan'ñeen ngueesua', ee majndyentyihan jnan'tiuhan na yantyi na
nc'ochenhan na tonnon, ee tontyja n'onhan na aa nndëĕ ntsquehan tsjoon Fenice naijon
ya jndyi vaa na cotsacüentyjee' nt'aandaa, jo' ngüenonhan ngueesua'. Juu tsjoon Fenice'ñeen
m'aanhan' ndyuaa Creta na xi'jndiohan' m'aan ndaandue.

Jndei tyio jndye nnon ndaandue

13 Nion ro nion ro tom'aan jndye, jo' jnan'tiu nan'ñeen na nndëĕ nt'ahan cha'xjen na tjoo'
jñ'oonhan. Ndo' juu xjo na cotjue'han quityquii' ndaa cha' na ngüentyjee'tyen v'aandaa,
jnan'vehinhan', jnt'uí, ty'ŏn, tosá. Sacüenŏn ngiaa'vi' juu ndyuaa Creta.
14 Majo' tyi'covijndye na sá, ndo' tontyja na condui' ncjuu ntyque', jo' jnan ncüii jndye na
tenon ntyja xjen na jndei jndyohan', totyiohan' juuhan' cjoo' v'aandaa'ñeen.
15 Juu jndye'ñeen tovay'oontohan' juu v'aandaa'ñeen. Ndo' ng'e na ndiquindëĕ nt'á na
ntsay'önhan' na tonnon, jo' jnty'ětŏ na cay'oon nquiihan' tontyja na nt'ue ts'onhan'.
16 Tenŏn tocjee' ncüii ndyuaa chjo na jndyuhan' Cauda na m'aan ndaandue xi'jndiohan',
juu ntyja'ñeen tyi'jndeichen m'aan jndye, jo' yo nc'ua jndyi na t'uĕ istjö cüentaa' juu
v'aandaa t'man, na ty'íhan' jo'.
17 Ndo' vi na jndë tjuĕ' istjö'ñeen quii' v'aandaa'ñeen, jo' jnan'tyĕn juu v'aandaa yo nt'ua
t'io cha' tyi'ntsityuii' ndaanduehan'. Jnt'á na nnda' ee ncyá jndyí xe na aa ngacü'ahan' ncüii
joo na jndyuhan' Sirte naijon na jndye tei' m'aan. Jndë jo' nque nn'an na cont'a ts'ian yo
v'aandaa'ñeen, jnan'cyaahan ndiaa ntuein na ityionhan' jndye cha' ntsixjenhan' najndei
ntyque jndyehan'. Jndë jo' majnty'ehan na tovantyqueto jndyehan'.
18 Ndo' vi na tonco ncüiichen xuee, nin vaa jndei na ntyque jndye juu v'aandaa'ñeen.
Jo' ta' nan'ñeen na totji'han quichu, totjue'hinhan' quii' ndaandue cha' ntsixjenhan' na ja
v'aandaa'ñeen.
19 Ndo' xee na jndë ndye, nquĕ totjí' nt'öts'ian cüentaa' juu v'aandaa'ñeen, totjuĕ'han'
tyquii' ndaandue.
20 Majndye xuee na tyí'quijnty'iá min ndo'cüjioon' min ncjuu. Ndo' ninvito jndei
totyionhan' jndye t'man juu v'aandaa'ñeen, ata tonan'tiú na m'án na nt'oo já.
21 Ndo' ng'e jndë tijndye xuee na tacocü'á, jo' tëcüentyjee' Pablo quii' nt'an nan'ñeen. Itso
jon ndëĕhan:
—'O' nn'an, juu xjen na ninvaa m'an Creta, tsjö ndëĕho' na tyi'ninncyö. Xe na aa juuhan'
tyi'ho' nquenho' jñ'oon na tsjö, tyi'xe'quitjön navi'va, min tyi'xequitsu quichu.
22 Majo' naneinhin, matsiqui'man' jaho' na tyi'ndyueho'. C'onho' na quinan'xuanho'
ñuaanho' ee min'ncüii jaa xe'cüjë, xia'ntyi juu ro v'aandaa ndyuii'han'.
23 Ee ja condui cüentaa' nquii Tyo'ts'on ndo' matye'ntjön nnon jon. Ee tsjon jñon jon ncüii
ángel cüentaa' jon na m'an.
24 Juu ángel'ñeen itso jon nnön: "Nnda' Pablo, tyi'nt'ue', ee mancüiixjen ngue' tsjoon Roma
naijon na m'aan ta tsanm'aants'ian t'man. Ndo' joo nn'an na ñjon nato yo 'u', min'ncüiihan
xe'ncyaa Tyo'ts'on na nncüjehan."
Ndö' vaa na tso ángel'ñeen nnön.
25 Mang'e jo', c'onho' na quinan'xuanho' ñuaanho' ee ja vantyja ts'ön na ntsiquindë
Tyo'ts'on cha'xjen na jndë tso juu ángel'ñeen nnön.
26 Majo' ngantyque'han' jaa ncüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue xi'jndiohan'.
27 Jndë tuee' cha'na quin'on xuee na ndo'vanjan vay'oon jndye juu v'aandaa'ñeen na
tom'án juu ndaandue Adriático. Ndo' ndö vaa 'nan na tui. Cha'na xoncüe tsjon, nque nn'an
na cont'a ts'ian yo juu v'aandaa'ñeen, taa' n'onhan na mandyo ntsquĕ ncüii tyuaa.
28 Jo' tjue'han 'nan na ntji'han xjen nchu xjen na njoon juu ndaandue, ndo' taa' n'onhan
na njoonhan' cha' vi ntcyu ncho'nqui vantjo' yon metros. Ndo' vi na jndë ty'entyihan, tji'
nnda'han xjen, ndo' taa' n'onhan na njoonhan' cha'na ntcyu ncho'ntyque' metros.
29 Ndo' ng'e na ncyaa jndyihan na ngaquiñjon v'aandaa'ñeen ntjö', jo' tjue'han ninnque
xjo tots'aan v'aandaa'ñeen cha' ngacüentyjee'han'. Ndo' nt'ue jndyi n'onhan na nninxuee.

30 Ndë jo' nque nn'an na cont'a ts'ian yo juu v'aandaa'ñeen, jnan'tiuhan na nnan'nonhan. Juu tontyja sta v'aandaa'ñeen, ve' jnt'a yahan na mañoon ncjo cotjue'han quityquii' ndaandue na nt'ahan' na cacüentyjee'chenhan'. Majo' tyi'yuu' na jo' nt'ahan ee istjö cotjue'han nnon ndaandue cha' ndëë nnan'non nquehan.
31 Majo' itso Pablo nnon Julio yo sondaro 'naan' tsan'ñeen:
—Xe joo nanmin' tyi'quintjohan quii' v'aandaa, min 'o' xe'quindëë n'manho'.
32 Ndo' sondaro'ñeen je', vi na jndë jndyehan jñ'oon'ñeen, t'uahan ts'ua na tyen istjö'ñeen, mana jnty'ehan na tëvjahan'.
33 Ndo' xjen na vandixuee, siqui'maan' Pablo nan'ñeen na cüa'han. Itso jon:
—Jndë ngin'on xuee ndyii' jndyi n'onho' na aa n'manho', min tatyincyaahan' xjen na ntcüa'ho'.
34 Ng'e jo' na matsjö ndëëho' na cüa'ho' cha' nninncyaahan' najndëho' ee min'ncüiiho' xe'cüjeho', tsoñ'enho' n'manho' quii' navi'va.
35 Ndo' vi na jndë tso jon na nnda', yajo' ty'on jon tyoo'. Tondëë tsoñ'en nan'ñeen tyincyaa jon na ncya ya ta Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Ndë jo' tyjee jon tan'han', ndo' ta' jon na icüa' jon tondëëhan.
36 Ndo' na s'aa jon na nnda', tji'han' nan'ñeen quii' jñ'oontiu na tom'anhan, mantyi ta'han tcüa'han.
37 Ndo' tsoñ'en já na m'án quii' v'aandaa'ñeen, quindë ve ciento vantjo' ndyenn'an ncho'nqui vantjo' yon já.
38 Ndo' vi na jndë tëcjohan na tcüa'han, yajo' juu quichu ntquen trigo, totjue'hinhan' tyquii' ndaandue cha' quitsixjenhan' na ja' juu v'aandaa'ñeen.

Tëquitycüii v'aandaa ndo' na ti'ndaa'han'

39 Ndo' vi na jndë tixuee, nque nn'an na cotyentjonhan ntyja 'naan' juu v'aandaa'ñeen, tyí'quita'jn'aanhan juu ndyuaa'ñeen. Majo' jnty'iahan ncüii joo naijon tëndyii' ndaandue na m'aan ts'otei'. Jnan'jnda'han na njnty'iahan na aa nndëë ngaquee'han' jo'.
40 Ndo' joo ncjo'ñeen na jndë tjue'hinhan' quii' ndaandue cha' ngacüentyjee'chenhan', t'ua sondaro'ñeen nt'ua na ñjonhan', jo' ntjohan' quii' ndaa. Ndo' vi na jndë jo', nque nan'ñeen na cont'ahan ts'ian yo v'aandaa'ñeen, jnan'quinan'han n'oon pala na jndë jnan'tyenhinhan'. Joo pala'ñeen ts'iaan' na covijnt'uehan' na ngantyquehan' v'aandaa yuu va na nt'ue n'onhan. Ndo' mantyi jnan'ntyjahan ndiaa na tostahan' na ndyionhan' jndyehan' cha' ngantyquehan' v'aandaa. Jndë na tui na nnda', tye' na vjahan' naijon na tëndyii' ndaandue.
41 Majo' tuee'han' ncüii joo naijon na ityionhan' ndye ndaa. Mana tëquitycüii sta v'aandaa'ñeen quii' tei' naijon na ñjen m'aan ndaa. Tavijndëë s'iihan'. Ndo' tsojnaan' najndei na jndyoju ndaa t'man, jo' tye' na tëtyuii' ts'aanhan'.
42 Ndo' joo sondaro'ñeen, jnan'jnda'han na nnan'cüjehan nn'an na m'an navi' na chohan cha' tyi'ntsata'ntjoo'han ndaa ndo' nnan'nonhan.
43 Majo' juu capitán'ñeen, nin'cüañoon' jon juu Pablo, jo' ta'nan tyincyaa jon na nnan'cüje sondaro'ñeen nn'an na chohan na m'an navi'. Jo' tsoñ'en nan'ñeen, tso jon ndëëhan na joo nn'an na ya cota'ntjoo' ndaa, joohan quitjue' jndyeehan quii' ndaa cha' ya ntsquehan tyuaa tcüi.
44 Ndo' ndëë minndyechenhan nn'an na jnty'iihan', tso jon na c'ohan cjoo' ntcaa' 'naan' v'aandaa yo ntan' na tyuii'han'. Ndo' na jnt'á na nnda', tsoñ'en já jn'mán.

28

Tom'aan Pablo tyuaa chjo Malta na m'aan ndaandue xi'jndiohan'

1 Ndo' vi na jndë jn'mán já juu navi'ñeen, yajo' taa' n'őn na juu tyuaa'ñeen jndyuhan' Malta.
2 Nque nn'an ndyuaa'ñeen jnt'ahan na ya nn'anhan yo já. Ee jnan'ntjonhan chon ndo' jnduehan na quit'őn chon, ng'e tein jndyi na cova'.
3 Ndo' Pablo, sincüi jon cüii sëë' nonjnein. Majo' xjen na tëquityion jonhan' nnon chon, jndi'non ncüii quitsu na inannon o' juu chon'ñeen. Tyen t'a o' nt'ö jon.
4 Ndo' nque nn'an ndyuaa'ñeen, xjen na jnty'iahin na tyi'nin'quitsiquindyaa o' nt'ö jon, jnan'nein nquehan yo ntyjehan. Jnduehan: "Juu tsanvahin, tyi'nan ro na conduihin ts'an na iscüje juu nn'an, ee min na tatue' jon quii' ndaandue, majo' juu na it'uiihan' ts'an ntyja na itsitjahin, tyi'qui'ndyiihan'hin na ngüando'ntyichen jon."
5 Majo' juu Pablo, sitoncüii' jon nt'ö jon, mana tyioo juu cho'ñeen tyquii' chon, min ta'nan natë' tjon jon.
6 Ndo' nan'ñeen je', tominndoo'han na aa ndyii'han' tcoo'hin, oo aa na ngiootohin na mana ngue' jon. Ndo' tja xjen na cominndoo'han, ndo' jnty'iahan ta'nan tjon jon, yajo'

scüejndyohan' na m'aan' n'onhan ntyja 'naan' jon, ta'han jnduehan na conduihin ncüii tyo'ts'on.
7 Ndo' naijon na tot'ŏn chon, mandyo jo' na m'an tyuaa cüentaa' juu tsan na conintquehin tyuaa'ñeen na m'an ndaandue xi'jndiohan'. Juu tsan'ñeen jndyu jon Publio. Ty'oon jon cüenta já vaa' jon ndo' tixee' jon já cha' vi ndye xuee.
8 Ndo' sijonhan' na nquii tye juu tsan'ñeen, vii' jon. Iy'oon tjuen'hin ndo' iteii' jon neon'. Jo' na tëquindyiaa' Pablohin. Sinin jon nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' tsan'ñeen, ndë jo' tyio jon nt'ö jon cjoo' tsan'ñeen, sin'man jonhin.
9 Ndo' vi na jndë tui na nnda', mañoon nn'an v'i na m'anhan juu ndyuaa'ñeen, ty'ehan na m'aan Pablo ndo' mantyi sin'man jonhan.
10 Ndo' nan'ñeen je', jndye nnon naya na jnt'ahin já, ndo' juu xjen na mant'uí yo v'aandaa na ngitsá nnt'á, tyincyahan 'nan na tcanhan' na tijnt'ue viochen xjen na toquiñjŏn nato yo v'aandaa.

Tuee' Pablo tsjoon Roma

11 Jndë na tënon ndye chi' na squë juu ndyuaa Malta'ñeen, jnt'uí jo' yo ncüiichen v'aandaa. Juuhan' tsjoon Alejandría jnanhan'. Juu ndyuaa Malta'ñeen, jo' jndë ntjo ya v'aandaa'ñeen nguesua'. Stahan' jo' chuu' ndëë nty'ö Cástor yo Pólux.
12 Sá, squë tsjoon Siracusa naijon na cotsacüentyjee' nt'aandaa, tsjoon'ñeen tom'án yá vi ndye xuee.
13 Jnt'uí jo', santyĕchĕn, ngiaa'vi' ndyuaa sacüenŏn ata squë tsjoon Regio. Ndo' tonco ncüiichen xuee, tyioo vi jndye na jnanhan' tontyja na condui' ncjuu tsonjn'aan. Juu jndye'ñeen tëntyquehan' v'aandaa tontyja na cotsá. Ndo' xee na jndë ve, squë tsjoon Puteoli. Jo' jnt'uí v'aandaa'ñeen.
14 Juu tsjoon'ñeen, jo' jndiŏ vendye nn'an na vantyja n'on Cristo. Jndue nan'ñeen na quintjo ya já yohan ncüii nen xuee. Vi jndë jo', santyĕchën, ndo' squë juu tsjoon Roma.
15 Ndo' nque nn'an Roma'ñeen na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, xjen na jndyehan na ñjŏn nato, jndui'han, jndyoquitjonhan já xen' tsjoon Foro de Apio ndo' mañoon ntyjehan jndyoquitjonhan já ncüii joo na jndyu Tres Tabernas. Ndo' juu Pablo, xjen na jndyiaa' jonhan, tyincyaa jon na ncya ya Tyo'ts'on ndo' t'oon jon na xoncüii ts'on jon.
16 Ndo' juu xjen na squë tsjoon Roma, juu capitán'ñeen tyincyaa jon cüenta nn'an na m'an navi' nt'ö nquii tsan na tëquintyja na co'xen tsoñ'en sondaro. Majo' juu Pablo, tyincyahan na vanaan na nc'oon ndya' jon yo ncüii sondaro na ntquen tsan'ñeen cüentahin.

Tsjoon Roma toninncyaa Pablo jñ'oon' Tyo'ts'on

17 Xuee na jndë ndye na squë Roma, ndo' tqueen' Pablo nn'an na conintque quii' nt'aan'on 'naan nn'an judíos juu tsjoon'ñeen. Ndo' vi na jndë tëncüi nan'ñeen na m'aan jon, tso jon ndëëhan:
—'O' ntyjë, min'ncüii tacotsitja ja ndëë ntyjëëhë nn'an judíos, min ntyja 'naan' costumbre na tquen ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen. Majo' min na nnda', tsjoon Jerusalén ty'onhan ja ndo' tyincyahan cüenta ja nduee nn'an tsjoonvahin.
18 Ndo' nan'ñeen je', tanhan na ncö quitsjö nin 'nan na sitja ja. Ndo' vi na jndë jndyehan jñ'oon na sinën, nin'quinan'quindyaahan ja, ee taa' n'onhan na tanin 'nan s'aa na chuhan' na cü'iö.
19 Majo' nque ntyjëëhë nn'an judíos'ñeen, ninvito ta'han na tyí'quintjo ngiohan na ndyaa ja. Jo' na tc'an na nquii ta tsanm'aants'ian t'man tsjoonvahin ntsijnda' jon jñ'oon njan. Majo' chito na jndyö ntjoo na ntquën nn'an ndyuaa tsjön nnon ts'ian.
20 Mang'e jo' tquën' 'o' na nty'ia 'o' ndo' na ntsinën yoho'. Ee jaa nn'an judíos, contyja nn'ön na nncüjee' nquii jon na conduihin na ntsin'man jon ñuan njanhan. Ndo' ja ndö, vantyja ts'ön na jndë jndyo jon. Tsojnaan' jo' na tyen tyen carenamin nt'ö.
21 Ndo' t'a nan'ñeen 'ndyo jon, jnduehan:
—Nque ntyjëëhë nn'an ndyuaa Judea, min'ncüii tson taconan'cüenonhan ntjoohin ntyja 'nan', min xjen na squehan ntjoohin, min'ncüii jñ'oonvi' taconan'neinhan cjo'.
22 Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na vantyja n'onho', já nin'quindyĕ nchu vaa na mavaa' tson'han', ee mangiŏ na tsoñ'en nn'an conduehan na juu na vantyja n'onho' Jesús, tyi'xe'cüijnt'uehan'.
23 Ndo' juu xjen'ñeen jnan'jnda'han nin xuee na ngancüii nnda'han, ndo' ya tuee' juu xuee'ñeen, jndye jndyi nan'ñeen tëncüihan juu v'aa na m'aan ya Pablo. Vitsjoon ta' jon na sinin jon ndëëhan ata xjen tman. Jñ'oon na siqui'maan' jonhan na ncyahan na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhan ntyja na cotsam'anhan. Sinin jon ndëëhan jñ'oon na tquen Moisés yo jñ'oon na toninncya nn'an na tonan'nein jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Tijnt'uehin joo jñ'oon'ñeen na nin'cüantjon jon nn'an judíos'ñeen na cantyja n'onhan na nquii Jesús conduihin Cristo.

24 Ndyii' nan'ñeen na tëntyja n'onhan jñ'oon na sinin jon, majo' vendyehan tyí'cantyja
n'onhinhan'.
25 Ndo' tsojnaan' na tyi'nin'ncüii na jnan'tiuhan ntyja 'naan' jñ'oon na jndyehan, jo' na
tye' na tycyahan. Majo' sinin jndyee Pablo ndëëhan ncüii jñ'oon, itso jon:
—Mayuu' jñ'oon na si'man Espíritu Santo nnon Isaías tsan na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on
ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Juu tsan'ñeen sinin jon jñ'oon'ñeen ndëë ndochiihi na tom'an
ndyu na toxen'chen. Tso jon:
26 Joo nn'an ndyuaavahin, ndö jñ'oon na cja'quitsu' ndëëhan:
"Min na jndye jnda na condyeho' jñ'oon na matsiqui'man' jaho', majo' xe'cüaa' n'onho'han'.
Ndo' min na jndye nnon na mats'a na cojnty'ia ndëëho', majo' xe'quitquenho' cüenta 'nan
na itsi'manhan'.
27 Nnda' vaa na coquenon nanmin' ng'e nquehan jndë jnan'que' n'onhan. Itsijonhan'hin
cha'vijon nn'an quita, cha'vijon nn'an të' ndëë.
Nnda' vaa na coquenonhan cha' tyi'ntquenhan cüenta 'nan na cojnty'iahin na mats'a, min
na ncüaa' n'onhan nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon na matsiqui'man'han.
Ee xee na aa ntquenhan cüenta ndo' na ncüaa' n'onhinhan', yajo' ntcüe' n'onhan jnanhan
na tonnön, ndo' na ntsin'man ja ñuaanhan."
28 Ndo' tsontyichen Pablo ndëë nn'an judíos'ñeen: —Jo' 'o' ntyjë, juu jñ'oonvahin ntyja na
itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, cüaa' n'onho' na itscüenon jonhan' ndëë nn'an na mañoon
tsjan conduihan yo 'o'. Joo nan'ñeen nnan'vehinhan'.
29 Ndo' joo nn'an judíos'ñeen, vi na jndë jndyehan jñ'oonva', jndui'han. Jndye jñ'oon na
tyí'cüijon na tonan'neinntyichenhan yo ntyjehan.
30 Ndo' Pablo, quindë ve chu na tom'aan ya jon ncüii v'aa na ve' chi' ro chi' ro totyion
jonhan'. Ndo' tsoñ'en nn'an na totsaquijnty'iahan jon, jo' chu jon cüentahan.
31 Toninncyaa jon jñ'oon ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an ntyja na cot-
sam'anhan. Ndo' mantyi totsi'man jon jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesucristo. T'man vaa na
tyincyaahan' na totsi'man jon jñ'oon'ñeen ndëë nn'an ndo' min'ncüii ts'an tasitsan'hin.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Roma

Incyaa Pablo ts'on ndëë nn'an na vantyja n'on Jesucristo

1 Ja Pablo macüji tsonvahin. Condui ja ts'an na ityentjon nnon Jesucristo. Nquii Tyo'ts'on tqueen' jon ja, ndo' i'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon jon tondëë nn'an na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëëhan.

2 Ndyu na toxen'chen, tom'an nn'an na toninncyahin jñ'oon' jon ntyja 'naan' 'nan na nguaa. Quii' jñ'oon' jon na tji nan'ñeen na ji'ua conduihan', vaa jñ'oon na siquindyi jonhan ntyja 'naan' juu jñ'oon nayavahin.

3 Majuuntyi jñ'oon ntyja 'naan' jnda jon Jesucristo. Juu jon na tuihin na ts'anhin, tuihin tsjan 'naan' David na jndyocahan', nquii David na taquintyja tonduihin toco'xen jon nn'an Israel.

4 Ntyja 'naan' Jesús tji' jndyoyuhan' na conduihin jnda Tyo'ts'on ng'e na tando' xco jon vi na jndë na jnan'cuee' nn'anhin. Juu nan'ñeen, tuihan' ntyja 'naan najndei na condui nquii Espíritu Santo.

5 Ntyja 'naan' nquii Jesucristo jndë ty'ön naya na condui jon, jo' na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon jon ja tondëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' jon. Its'aa jon na nnda' cha' nque nn'an na mañoon tsjan conduihan yo nn'an judíos, ngantyja n'on Jesucristo, ndo' na nnan'vehan jñ'oon na iquen jon ndëëhan. Ndo' na nnda', ndit'maan' xuee' jon.

6 Ndo' mantyi nqueho' na m'anho' tsjoon Roma, ñ'enho' na icüji' Tyo'ts'onho' quii' nt'an nan'ñeen na mantyi its'aa jon na conduiho' nn'an cüentaa' nquii Cristo.

7 Ndo' ng'e na nnda', mantyi tëcüja'han' 'o' na itsivi'ntyjii Tyo'ts'on 'o'. Nquii jon na conduihin tyëëhë yo nin'nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihan, ncyahinhan' quii' n'onho' yo nin'juu na c'onho' na tajñuaan' ts'onho' tondëëhan.

Nin'cjaquindyiaa' Pablo nn'an tsjoon Roma

8 Jñ'oon najndyee na matsjö ndëëho', nquii Tyo'ts'on na matsit'man' ja, mancya nayahin ntyja 'naan tsoñ'enho' na vantyja n'onho' Jesucristo. Nque nn'an na mañoon ndyuaa, conan'neinhan ntyja 'naan' na vantyja n'onho' jon.

9 Yo mancha'chen ts'ön matye'ntjön nnon Tyo'ts'on na mancya jñ'oon naya ntyja 'naan' jnda jon. Ntyjii jon na mancha'chen xjen na matsinën nnon jon na vañjoon' ts'ön 'o'.

10 Mac'an nnon jon xe na aa nt'ue ts'on jon, ngüentyja xjen na nninncyaa jon na nguë na m'anho'.

11 Ee nt'ue jndyi ts'ön na nty'ia 'o' cha' nndëë ntsi'man ndëëho' jñ'oon na jndë si'man jon nnön, cha' ntyja 'naan' jo' ngaquentyichen 'o' tyquii' na vantyja n'onho' jon.

12 Matsjö na nnda', cha' juu na vantyja n'onho' Jesucristo ntejndeihan' ja, ndo' mantyi juu na vantyja ts'önhin, ntejndeihan' 'o'.

13 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' na jndye jnda jndë sitiu na ncjöquijnty'iaho', majo' ata xjen neinhin ninnquii'chen itscu'han' na nts'ahan'. Nin'cjö jo', ee cha'xjen matejndei ja nn'an mañoon njoon na covaquehan ntyja 'naan' Cristo, majo'ntyi nin'quitejndei 'o'.

14 M'an nn'an na conan'nein jñ'oon griego, ndo' mantyi m'an nn'an na conan'nein mañoon nnon jñ'oon. M'an nn'an na jnda' nquenhan, ndo' mantyi m'an nn'an na tyi'quita'jn'aanhan ntji. Tsoñ'enhan chöjnan na ninncya jñ'oon naya 'naan' Jesucristo ndëëhan.

15 Mang'e na nnda', ntyja jndyi ts'ön na ncjö na m'anho' tsjoon Roma na nninncya juu jñ'oon naya'ñeen ndëëho'.

Juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, vaa najndei na tsixuanhan'

16 Ee ja tyi'jn'an yo ntyja 'naan' juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, ng'e ntyja 'naan'han' itsi'man nquii Tyo'ts'on na conduihan' najndei na itsin'man jon ñuaan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo. Sijnda' jndyee jon na its'aa jon na nnda' yo nque nn'an judíos, ndo' majo'ntyi its'aa jon yo nn'an na mañoon tsjan conduihan.

17 Ng'e ntyja 'naan' juu jñ'oon nayava, itsi'manhan' ndëë nchu vaa na iquen Tyo'ts'on jaa na min'ncüii jnan tyi'quinan'xuan. Covityincyoo' jndyoyu na nan'xuan na nnda' ng'e xia'ntyi ng'e na vantyja nn'önhin, ta'nan ncüiichen nnon 'nan na ntquenhan' jaa na tajnan nan'xuan. Ng'e jñ'oon' jon na jndui itsohan': “Juu tsan na jndë sinduu' Tyo'ts'on jnaan', xia'ntyi ng'e na vantyja ts'on juu, jo' incyaa jon na ngüando' ñuaan' juu.”

Majnda' na tsoñ'en nn'an conan'tjahan

18 Ng'e ata xjen quiñoon'nduechen itsi'man jon na quindya' jndyi ntyjii jon yo tsoñ'en nn'an na cont'ahan na tyi'cuee' n'onhan jon, tsojnaan' 'nan tyia na cont'ahan yo ntyjehan. Ng'e na cont'a nan'min, manque rohin cotë'hin juu jñ'oon na mayuu' na nts'aahan' ts'ian 'naan'han' quii' n'onhan.

19 Itsiv'ii jonhin ee juu na ndëë ncüaa' ts'on ts'an ntyja 'naan' na conduihin, covityincyoo' jndyoyuuhan' ndëëhan, ee nquiintyi jon itsi'man jndyoyu jon ndëëhan ntyja 'naan'han'.

20 Ee ntyjantyi xjen na tquen jon tsonnangue, covityincyoo' jndyoyu na tsoñ'en 'nan na s'aa jon, conan'manhan' na tëquintyja najndei conduihin, ndo' na jnda' itsijnda' jon tsoñ'en. Ng'e 'nan na cojnty'ia nn'an na s'aa jon, ntyja 'naan'han' covaa' n'onhan nchu vaa condui jon. Mang'e jo', je'quindëë nnduehan na ndicüaa' n'onhin nin 'nan nt'ue ts'on jon na quint'ahin.

21 Ee covaa' n'onhan na m'aan Tyo'ts'on, majo' min na nnda' tyi'quinan't'maan'han jon cha'xjen na chuhan', min na tyi'nin'ncyahin na ya jon na itixee' jon joohan. Ndo' ng'e na nnda', juu jñ'oon na ndyii' n'onhan ntyja nchu vaa na conduihin, ve' jn'aanhan'. Ndo' ve' ng'e na tyi'nin'cüaa' n'onhan ntyja 'naan' jon, jo' itscu'han' na ndëë ntji'hin cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'.

22 Ee min na tji' nquehan cüenta na conduihin nn'an na jnda' jndyi nquen, majo' juu nan'ñeen scüaquenhan' juuhan' na conduihin nn'an nan' nquen.

23 Ndo' jnty'ehan na conan't'maan'han juu Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na vando' jon, ndo' totoquityehan ndëë 'nan na tonan'ya nquehan. Ñ'enhan' totsijonhan' joohan' cha'vijon nn'an na covje, ndo' mantyi yo quioo' na jndui na min ntsquii yo quioo' na ninnque ng'e ndo' yo nin'quioo' na vavaa tsiaa'.

24 Tsojnaan' tsoñ'en nan'min', jo' jnty'ii Tyo'ts'on na cotsantyjatohan natyia na nt'ue n'on nquehan. Cuaa nquii na nt'ahan min'cya ro nnon natyia na conan'tiuhan na nin'quint'ahan. Mang'e jo' nquehan yo si'ts'o 'naanhan tont'ahan 'nan yo ntyjehan na jnaan' jndyi vaahan'.

25 Jo' jnty'ii jon na quint'ahan 'nanmin' ng'e jndë jnty'ehan juu jñ'oon na mayuu' ntyja 'naan' nquii jon cha' na ngantyja n'onhan jñ'oon na ve' quintu. Ee tonan't'maan'han 'nan na tquen jon ndo' totyentjonhan ndëëhan', majo' nquii jon na tquen jon tsoñ'en, ta'nan jnan't'maan'han jon. Nquii jon na vacüja'han' na mancha'xjen cüit'maan'hin. Quindui na nnda'.

26 Majnaan' jo', jnty'ii Tyo'ts'on na nc'oon' n'onhan 'nan na nin'quint'ahan na jnaan' jndyi vaahan'. Ata nque nanntcu, juu na sijnda' Tyo'ts'on na nc'onhan yo nannon, jnty'ehan na nt'ahinhan'. Jnan'cüejndyohan na nt'ahan na nnda' cha' nc'onhin yo ntyje ntcuhan, ndo' juu ts'ian'ñeen vandya'han', chito cha'xjen na sijnda' jon ntyja 'naanhan.

27 Ndo' mantyi manin' cüajon tont'a nannon. Jnty'ehan na ntjonhan yo nanntcu, tonan'jmiin'han na nin'c'onhan yo ntyje nonhan. Nque nannon, totquen yantyihan na tont'ahinhan' yo nan'ñeen, 'nan na jnaan' jndyi vaahan', ndo' ng'e jo', sits'o 'naan nquehan cotantjonhan' 'nan na chuhan' na ngenonhan ng'e natyiamin' na cont'ahan.

28 Ndo' ng'e na tji' nn'an cüenta na tyi'icanhan' na c'oon' n'onhan na m'aan Tyo'ts'on, ng'e jo' jnty'ii jonhan na na quinan'tiuhan 'nan tyia, min ta'nan tji'han cüenta na aa tyiahan'. Ve' cont'atohan 'nan na tyi'quichuhan' na nt'ahan.

29 Ninnquii'chen na cont'ahan ncüii cüii nnon na tyi'quichuhan', cha'nan natyia na conan'tiuhan yo ntyjehan, yo na nin'cüi'naanhan 'naan ntyjehan, yo na conan'tiuhan nin ncüii nnon natyia na nt'avi'han. Ninvaa quii' n'onhan m'an na vjehan ntyjehan na min 'naan, mantyi yo na conan'cüjehan nn'an, yo na conan'ntja'han, yo na conan'vi'nn'anhan, yo ncüii cüii nnon navi' na cont'ahan nn'an. Min tyi'cotsacüentyjee'han na conan'neinhan quintu cjo ntyjehan.

30 Conan'neinhan jñ'oon tsan' nacjo nan'ñeen, mantyi yo na m'anhan na jndohan Tyo'ts'on, yo na conan'cüejnaan'han ntyjehan, yo na conan'tiuhan na ve' xia'ntyi nquehan na njonhan, ndo' mantyi conan'ntsahin ntyja 'naan nquehan, yo na cotquen yantyihan na nt'ahan natyia na min taconan'tiu nn'an na nt'ahinhan', min tyi'quita'nguee'han jñ'oon na condue nn'an na ndahin,

31 min nquehan tyi'conan'tiuhan yu vaa 'nan na ya cha' nt'ahinhan', min tyi'conan'quindëhan jñ'oon na jndë ta'hin jnduehan na nt'ahan, min tyi'quinan'vengiohan nn'an v'aahan, joohan tyi'xequinan't'man n'onhan ts'an na vaa na techuu' 'ndyo juu yohan, min tyi'cy'onhan na vi'ngiohan nn'an na coquenon navi'.

32 Ndo' mangio jnda'han na jndë sijnda' Tyo'ts'on na joo nn'an na cont'ahan 'nan tyiamin', mancüiixjen ngitsu ñuaanhan. Majo' min na nnda' covaa' n'onhan, chito ve'chjo ro cont'ahin joo 'nanmin', ninvito cont'ahinhan', mantyi coquioo jndyi n'onhan yo joo nn'an na cont'ahin 'nanmin'.

2

Ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' na itsijnda' Tyo'ts'on na vaa jnan nn'an

1 Ndo' 'u' na min'cya ro ts'an 'u', macüji' cüenta na nque nn'an na cont'a 'nantyiamin', ji vaa nan'xuanhan, ndo' majuuntyi xjen matsa' cha'xjen joohan. Ee ya na matsu' na itsitja ts'an na its'aa juuhan', ncu' matsijnda' na vaa jnan', ng'e nincüajon matsa' cha'xjen cont'a joo nan'ñeen.

2 Majo' nquii Tyo'ts'on, xjen na icüji' jon cüenta na nque nn'an na cont'a nan'min', vaa jnanhan, ndo' mangiö na its'aa jon na nnda' cha'xjen na chuhan'.

3 'U' na macüji' cüenta na conan'tja nan'ñeen, majo' ncu' cüejon matsa' cha'xjen joohan. Manchji' ya' na joo nn'an na cont'a 'nan tyia, icüji' Tyo'ts'on cüenta na conan'tjahin nnon jon, ng'e na nnda', tyi'ntsitiu' na tyi'je'quit'uii jon 'u' na mantyi matsa'han'.

4 Nquii Tyo'ts'on t'man jndyi naya its'aa jon yo 'u'. Min na matsitja 'u' nnon jon, tyi'tsiv'ii' ts'on jon 'u' na ninñoon'. 'U' na tyi'quitsijñ'on'hin, minndoo' jndyi jon 'u', ndo' na matsa' nan'min', tyi'cuee' tson'hin, min tyi'covaa' tson' na ya jndyi its'aa jon yo 'u' cha' ntyja 'naanhan' ngay'oonhan' 'u' na ntcüe' tson' yo jnan 'nan',

5 Majo' ng'e na que' tson', tyi'nin'qui'ndyi' na matsitja 'u', ndo' ng'e na nnda', mancu'to' matsa' na vaquinto'chen na quitsiv'ii jon 'u' juu xuee na mats'ia ya na ntsiv'ii matyen jon nn'an tsojnaan' na conan'tjahin. Juu xjen'ñeen nnintyincyoo' na cha'xjen na chuhan', jo' icüji' jon cüenta na vaa jnaan' ts'an.

6 Ndo' ya na ngüentyja juu xjen'ñeen, ndyion jon xi' ncüii cüii ts'an ntyjantyi 'nan na jndë tots'aa juu xjen na tovam'aan juu tsonnangue.

7 Ndö vaa na ndyion jon nn'an, nque nn'an na cojoo' n'on na nt'a 'nan na chuhan' cha' ntyii' jonhan naijon na m'aan jon na taquintyja na nancoo'han', na ntyja n'onhan na ntsit'maan' jonhan yo na nninncyaa jon na nnan'xuanhan na tavije'cüjehan, ndëë nan'ñeen nninncyaa jon na ncy'onhan cüenta na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan.

8 Majo' nque nn'an na ninnquii'chen totsantyjahin 'nan na nt'ue n'on nquehan, na min tyi'nin'quindyehan jñ'oon na mayuu' na itsijnda' jon, na conan'jonhan yo 'nan tyia, joohan' nin'contyjahan, ndyion jon nan'ñeen na itsiv'ii jonhan na quit'uiivi'han'hin.

9 Ee tyi'ncüii cüii ts'an na its'aa juu 'nan natyia, nt'uiivi'han'hin, ndo' ntsi'ndaa'han' nchjii juu tsojnaan' joo natyia na jndë tots'aa juu. Navejndyee nque nn'an Israel ngenonhan na nnda', ndo' mantyi nque nn'an na mañoon tsjan conduihan, manincüajon ngenonhan.

10 Majo' nque nn'an na conan'jonhan yo juu na chuhan', tsoñ'en nan'ñeen ntyii' jonhan ntyja 'naan' na t'man condui nquii jon, ndo' ntsit'maan' jon joohin ndo' nninncyaa jon na nan'xuanhan na tajñuaan' ts'onhan na tonnon jon. Nts'aa jndyee jon na nnda' yo nque nn'an Israel, ndo' majo'ntyi yo mañoon nn'an na chito tuihan tsjan nan'ñeen.

11 Nnda' vaa na nguaa ng'e nquii Tyo'ts'on icüji' jon cüenta yo ncüii cüii ts'an 'nan na itsitjahin nnon jon.

12 Mangiö na tsoñ'en nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés na ico'xenhan', ngitsuhan na conan'tjahan, min' xe'co'xen Tyo'ts'on jnanhan ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Majo' 'o' nn'an judíos na m'anho' nacje 'naan' juu jñ'oonva', xia'ntyi ntyja 'naan'han' ncüji' jon cüenta joo 'nan na conan'tjaho'.

13 Ee juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan', chito ng'e na indyii ts'anhan', jo' na iquen Tyo'ts'on tsan'ñeen na tajnan tsixuan juu. Majo' nque nn'an na conan'quindëhan juuhan', joo nan'ñeen iquen jonhan na tajnan nan'xuanhan.

14 Quitquenho' cüenta ntyja 'naan nn'an na chito conduihan nn'an Israel. Juu jñ'oon na jndui na ico'xenhan', ta'nan cuaahan' ndueehan. Majo' xjen na cont'ahan cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon'ñeen ng'e na quityquii' n'on 'naanhin itsiquindyihan' nchu vaa na chuhan' na quint'ahan, nin'quitsohan' na juu na m'aan' n'onhan na nin 'nan icanhan' na quint'ahan, juu nan'ñeen conduihan' ntji na ico'xenhan'hin.

15 Ee ya na cont'ahan na nnda', itsi'manhan' na conan'quindëhan juu ntji na ico'xenhan' na jndë m'aanhan' quityquii' n'onhan. Ndo' ngiohan na ico'xenhan'hin ng'e ya na jndë jnt'ahan ncüii nnon natyia, covicjehin quii' ñuaanhin na jndë jnan'tjahan nnon Tyo'ts'on. Ndo' ya na cont'ahan cha'xjen na chuhan', juu na covicjehan quii' ñuaanhan ivañoon'han'hin.

16 Nguaa na nnda' juu xuee na mats'ia, ya na njñon ntcüe' Tyo'ts'on Jesucristo na ntco'xen jon nn'an na jndë tont'ahan 'nan natyia na ve' nty'iu. Joo nn'an na mancya jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëhan, ndö' vaa jñ'oon na matsiquindyihan.

Nn'an Israel ndo' ntji na ico'xenhan' na tquen Moisés

17 Majo' 'u' matsu' na condui 'u' ts'an Israel. Matsiquii tson' juu ntji na tquen Moisés na ico'xenhan'. Maco' s'a nquii 'u' na condui 'u' cüentaa' Tyo'ts'on.

18 Ndo' mavaa' tson' nchu vaa na nt'ue ts'on jon na quitsa'. Ndo' ng'e juu jñ'oon'ñeen jndë si'manhan' nnon' nin 'nan na quitsa', jo' ndëë ncüji' cüenta nin 'nan na icüji' yahan' na quitsa'.
19 Ndo' joo nn'an na tyi'quindiohan nchu vaa na ican Tyo'ts'on na quint'ahan, ntyjii ya tson' na ncu' condui 'u' ts'an na ya ntsi'man jñ'oon ntyja 'naan' jon ndëëhin. Macüji' cüenta na joo nn'an na tyi'covaa' n'onhin ntyja 'naan' jon, ya jndyi mancya' jñ'oon ndëëhan, cha'vijon na matsixue' chon nato jaan na co'o nn'an.
20 Nque nn'an na tyi'condyehan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, matsitiu' na ncu' condui 'u' ts'an na ya ntsi'manhan' ndëë nan'ñeen. Ndo' nque nn'an na itsijonhan'hin cha'vijon yotsca ntyja 'naan' Tyo'ts'on, macüji' cüenta ntyja 'nan' na ya ntsi'man' ndëëhan. Nnda' vaa na m'aan' tson' na ndëë ntsa' ng'e jñ'oon na tji Moisés na ico'xenhan', itsi'manhan' nnon' tsoñ'en na icanhan' na ncüaa' n'on nn'an, ndo' ntyja 'naan' juuhan' mavajnan' nchu vaa na chuhan' na quits'aa ts'an yo nin'juu na conduihan' na mayuu'.
21 Ndo' na nnda', 'u' na matsi'man' ndëë nn'an ntyja 'naan' jñ'oon na ico'xenhan', ¿Ndu na tyi'quitsa' cha'xjen juu 'nan na itsiquindyihan'? Mancya' jñ'oon na tyi'nch'uee ts'an, majo' 'u' mach'ue'.
22 Matsu' na tyi'quichuhan' na nc'oon ya ts'an yo ncüiichen tsanscu na ve' ndö' ro, majo' ñ'enho' na m'anho' yo ntcu ntyjeho'. Joo 'nan na conan'ya nn'an na conan't'maan'hinhan' na cha'vijon conduihan' Tyo'ts'on, matsu' na tayuu jnt'uehan', majo' joo 'nan na concya nn'an ndëëhan' quii' nt'aan'on naijon cotoo'han', ñ'enho' na conty'ueeho' 'nan na concya nan'ñeen ndëëhan'.
23 Macüji' s'a 'u' na nqueho' conan'y'onho' jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Majo' ya na tyi'cüangue' nchu vaa na ico'xen juuhan', matscüejnan'hin na mavenon' juu jñ'oon na ico'xenhan' 'nan na icanhan' na quitsa'.
24 'U' na condui 'u' ts'an Israel, tsojnaan' na matsa' nan'min', itsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "'O' nn'an Israel, ve' tsojnaan' nan'min' na conan'tjaho', jo' joo nn'an na mañoon tsjan conduihan, cotjue'han jñ'oon cjoo' nquii Tyo'ts'on na itscüejnaan'han' jon."
25 Juu ts'ian na 'o' nn'an tsjan Israel cont'aho' yo yonnon ndaho', njon jndyi ntyjii Tyo'ts'on na jndë tui ts'ian'ñeen yo 'u' xe na aa mavanguee' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan'. Majo' xe na aa matsitja 'u' ntyja 'naan' juu ntji'ñeen, jndë tquenhan' 'u' cha'vijon ts'an na tyí'condui ts'ian'ñeen yohin.
26 Majo' ntyja 'naan' ncüii ts'an na chito conduihin ts'an Israel, xe na aa itsue juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', iy'oon jon cüenta tsan'ñeen na cha'vijon na jndë tui ts'ian'ñeen yohin cha'xjen na cont'a nque nannon Israel.
27 Majo' juu ts'an na tyi'condui ts'ian'ñeen yo juu, ya na itsiquindë juu cha'xjen na ican jñ'oon na tquen Moisés, na its'aa juu na nnda', icüji' juu cüenta na 'u' ts'an Israel matsitja 'u' na tyi'quitsiquindë' cha'xjen na co'xenhan'. Ndo' na nnda', its'aahan' na ve' jn'aan na mana yon' juu jñ'oon'ñeen, ndo' mantyi ve' jn'aan na tui yo 'u' juu ts'ian na cont'a nn'an Israel yo yonnon ndahan.
28 Ee chito ng'e na aa matsue' nchu vaa na ico'xen jñ'oon na tquen Moisés, jo' tsi'manhan' na ityii' Tyo'ts'on 'u' cüentaa' nquii jon min na jndë tui ts'ian'ñeen yo 'u'.
29 Xia'ntyi iquenhan' 'u' na condui 'u' ts'an judío ya na mancya' na nquii Tyo'ts'on ico'xen jon 'u' juu na vja na vam'an', na mancya' na condui na nnda', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon juu ts'ian'ñeen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin. Juu na iquenhan' 'u' na condui 'u' ts'an judío chito conduihan' cha'xjen joo jñ'oon na co'xenhan' na cotquenhan' xjen, majo' conduihan' ncüii nnon na its'aa nquii Espíritu Santo. Joo nn'an na condui na nnda' ntyja 'naanhan, nquii Tyo'ts'on ya jñ'oon icüji' jon ntyja 'naanhan min na tyi'condue nn'an jñ'oon ya ntyja 'naanhan.

3

Ts'an Israel, ¿Aa vaa naya na tsixuan juu?

1 Ng'e na nnda' vaa, juu na condui 'u' ts'an Israel, ¿Aa vaa na njon ntyja 'naan'han', ndo' aa vaa naya 'nan' na yo juu si' ts'o 'nan' jndë tui cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonnon ndahan cha' quitsi'manhan' na condui 'u' ntyja 'naan' Tyo'ts'on?
2 Mayuu', t'man naya 'nan' vaa, ee joo ndochiho' na tom'an ndyu na toxen'chen, ndëë nan'ñeen tyincyaa jndyee Tyo'ts'on juu jñ'oon' jon.
3 Majo' ñ'en ntyjeho' nn'an Israel na tyí'covantyja n'onhan na ntsiquindë jon jñ'oon na totso jon. Ndo' ng'e na tyí'covantyja n'onhan jon, ¿Aa jnaan' jo' nts'aahan' na tyi'xe'quitsiquindë jon jñ'oon na jndë tso jon?

4 Tyi'xe'cuaa na nnda', ng'e nquii Tyo'ts'on ninnquii'chen conduihin jñ'oon na mayuu',
min na tsoñ'en nn'an conan'neinhan quintu. Ee vaa jñ'oon' jon na jndui na itsohan':
'U' Tyo'ts'on, nintyincyoo' ndëë nn'an na joo jñ'oon na matsinin', jñ'oon na mayuu'han',
ndo' juu xjen na cotji' nn'an cüenta na tyi'ya matsa', mancüiixjen ngüantjon'han.
Juu jñ'oon'ñeen, nnda' vaa na itsiquindyihan'.
5 Majo' ndëë nts'aahan' na ngitso ts'an na joo 'nan tyia na cont'a jaa conan'nchu'han' na
ninnquii'chen its'aa jon cha'xjen na chuhan'. Xe na aa mayuu' juu jñ'oon'ñeen, itscu'han'
na nnduë na min'chjo tyi'quichuhan' na its'aa jon na quityiön tsojnaan' na conan'tja jaa
nnon jon. (Matsjö na nnda' ng'e m'an nn'an na nnda' vaa jñ'oon na conan'ntcüe'han.)
6 Tyi'jon quits'aa jon na nnda' ng'e xe na aa tyi'quichuhan' na ntco'xen jon nn'an, yajo'
tyi'tsixuan jon na ntsijnda' jon jñ'oon na quit'uiihan' tsoñ'enhan.
7 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na tyi'quichuhan' na conan'nein nan'ñeen. Conduehan na nndëë ncüaa' nn'ön na njon jndyi joo jñ'oon na mayuu' na itsiquindyi Tyo'ts'on jaa.
Ng'e vaa t'man jndyi tejndyo jñ'oon na incyaa jon ndëë yo joo jñ'oon quintu na conan'nën.
Nnda' vaa na conduehan. Mang'e jo' conduehan cuaa nquii xe na aa conan'nën quintu,
min tyi'quichuhan' na ncüji' jon cüenta na conan'tja jaa nnon jon.
8 Ee conduehan: Tanin min na conan'tja jaa ng'e ntyja 'naan'han' itsi'manhan' na nquii
Tyo'ts'on conduihin na mayuu'. Ata conduehan na ncö nnda' vaa jñ'oon na mancya.
Jñoon'vahin na conan'neinhan, min'chjo tyi'yuu'han', ndo' nan'xuanhin na quit'uii jonhan
na quityionhan na nnda' vaa conduehan.

Majnda' na tsoñ'en jaa na conan'tja jaa

9 Ng'e na nnda', ¿Nin jñ'oon na nnan'ntcüë ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen? ¿Aa mayuu' já nn'an
judíos njonntyichen condui já na tonnon Tyo'ts'on? Min'chjo tojo', ng'e jndë jnduë na
cüajon vaa jnán já cha'xjen nque nn'an na mañoon tsjan conduihan. Mancha'ñ'en jaa
nan'xuan jnan na tonnon jon.
10 Ng'e joo jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, itsinin jndyoyuhan' ntyja 'naan' jo'. Itsohan':
Ta'nan ts'an na ndëë ngitso Tyo'ts'on na its'aa juu cha'xjen na chuhan'. Min'ncüii min'ncüii.
11 Min'ncüii ts'an ta'nan ivaa' ts'on juu nchu vaa na ican jon na quits'aa juu.
Tanin juu na ijoo' ts'on na nt'ue juu 'nan na nt'ue ts'on jon.
12 Tsoñ'enhan jndë jnty'ehan natoo' Tyo'ts'on. Min tyi'quinjonhan na tonnon jon.
Min'ncüii min'ncüiihan tyi'c'onhan na ya nn'anhan yo ntyjehan cha'xjen na chuhan'.
13 Jñ'oon na conan'neinhan tsijonhan' joohan' cha'vijon jndye c'ee na quindui' quii'
tsi'ts'ua na too' 'nan tö'.
Conan'neinhan jñ'oon quintu.
Joo jñ'oon na conan'nein nan'ñeen conan'ndaa'han' nn'an cha'xjen juu ndaa jndyue
quindu vje itscuee'han' ts'an.
14 Co'manjndohan ntyjehan. Ninnquii'chen jñ'oon vi' na cotjue'han cjo nn'an.
15 Ve' chjovi' jndyi jñ'oon ndo' cje ro nnan'cuee'han ts'an.
16 Minyuuchen na co'ohan, it'uiivi'han' nn'an ntyja 'naanhan, tsojnan joohan vi' vaa na
inchjehan' nn'an.
17 Min tyi'quita'jn'aanhan nchu vaa na ngita'yahan nn'an na too' tyia' yo ntyjehan.
18 Min'chjo tyi'c'oon' n'onhan na iquenhan' xjen na c'onhan na cüincyaahan Tyo'ts'on.
Jñ'oonmin' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio.
19 Majo' jaa nn'an judíos mangiö na tyincyaa Tyo'ts'on jñ'oon' jon ndëë ntyjëëhë nn'an
Israel cha' quitsi'manhan' ndëëhan nchu vaa na icanhan' na c'onhan tsonnanguevahin.
Tyincyaa jonhan' ndëë cha' juu ts'an na nin'quitso juu na tacotsitjahin nnon jon, ntscu'han'
na nnda' vaa m'aan' ts'on juu, ndo' cha' tsoñ'en nn'an ncüaa' n'onhan na nts'aa jon na
quityionhan tsojnaan' na jndë tonan'tjahan nnon jon.
20 Ng'e na nnda' vaa, ta'nan ts'an na ndëë na ngitso juu na tajnan tsixuan juu ng'e
itsiquindë juu cha'xjen na itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés na ico'xenhan'. Ee
ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, itsi'man nquii'han' ndëëhë na tsoñ'en jaa condui jaa nn'an na
jndë conan'tja tonnon Tyo'ts'on.

Na vantyja ts'on ts'an Tyo'ts'on, jo' na iquen jonhin na tajnan tsixuan juu

21 Majo' nanein jndë tityincyoo' jndyoyu nchu vaa na iquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan
tsixuan juu na tonnon jon min na aa tacotsiquindë juu jñ'oon na tquen Moisés. Juu
jñ'oon'ñeen na ico'xenhan', yo nin'jñ'oon na toninncya nn'an na tonan'neinhan ntyja nchu
vaa 'nan na nngua, cotji' jndyoyuhan' na its'aa jon na nnda'.
22 Naneinhin xia'ntyi nque nn'an na vantyja n'on Jesucristo, joo nan'ñeen iquen
Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan na tonnon jon. Nincüajon its'aa jon yo tsoñ'en nn'an,
min na aa ts'an judío ndo' min na aa ts'an na chito tuihin tsjan nn'an judíos.

23 Tsoñ'en nn'an nan'xuanhan jnan. Ta'nan ncüii nnon na tsixuan ts'an na ntyja
'naan'han' nninncyaahan' na ntsijonhin yo juu na taquintyja na t'man na condui nquii
Tyo'ts'on.
24 Majo' nanein ntyja 'naan' juu naya na condui nquii jon, ve' yu jndë siquindyaa jon jaa
jnan na nan'xuan. Condëë its'aa jon na nnda' xeng'e ntyja 'naan' nquii Cristo Jesús.
25 Nquii Tyo'ts'on, ntyja 'naan' na tue' Cristo, sijnda' jon na condëë ntsit'man ts'on jon
nn'an yo jnan na nan'xuanhan. Juu nan'ñeen conduihan' ya na vantyja ts'on ts'an juu
Cristo. Ndo' na its'aa Tyo'ts'on na nnda', itsi'manhan' na conduihin cha'xjen na chuhan'.
Ng'e na nnda' conduihin, jo' nque nn'an na tovantyja n'onhan jon ndyu na toxen'chen,
ta'nan t'uii jon nan'ñeen ntyja 'naan' jnanhan.
26 Tots'aa jon na nnda' cha' naneinhin, quitquën cüenta na its'aa jon cha'xjen na chuhan',
ndo' ng'e jo', joo nn'an na vantyja n'onhan Cristo, iquen jonhan na jndë jndyaahan yo jnan.
27 Mang'e na nnda', taje'quindëë nnan'saa' nn'ön na nnduë na itsit'man ts'on Tyo'ts'on
jaa ntyja 'naan' ncüii nnon na cont'a nquë, ng'e chito aa ng'e na conan'quindëë jñ'oon na
tquen Moisés, jo' na iquen jon jaa na tajnan nan'xuan. Ee xia'ntyi ng'e na vantyja nn'ön
Jesús, jo' na iy'oon Tyo'ts'on cüenta ts'an na itsintju' jon ñuaan' juu.
28 Mannda' vaa ng'e jndë tsjö ndëëho' min na aa tacotsiquindë ts'an juu jñ'oon'ñeen na
ico'xenhan', majo' ng'e na vantyja ts'on juu Jesucristo, jo' na iy'oon Tyo'ts'on cüentahin na
iquen jonhin na tajnan tsixuan juu.
29 Ee nquii Tyo'ts'on, chito xia'ntyi conduihin Tyo'ts'on cüenta nn'an Israel, mantyi
conduihin Tyo'ts'on cüenta nn'an na mañoon tsjan.
30 Nquii jon ninncüiihin na conduihin cüenta tsoñ'en nn'an. Ndo' iquen jon na tajnan
tsixuan ts'an na tonnon jon ng'e na vantyja ts'on juu Jesucristo, tanin min na aa jndë tui yo
juu juu ts'ian na cont'a ntyjehin nn'an nn'an Israel yo yonnon ndahin cha' quitsi'manhan
na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' min aa na tuihin tsjan mañoon nn'an.
31 Ndo' na nnda', yajo' ¿Aa ng'e na vantyja nn'ön Cristo, aa jo' cont'a na tyi'quinjon condui
juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan' na tquen Moisés? Tyi'jon jnda. Nanein ng'e na vantyja
nn'ön Cristo, njonntyichenhan' cont'a.

4

Jñ'oon na itsinchu'han' ntyja 'naan' Abraham

1 Cha' ntyja 'naan' tsochiihi Abraham, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen, ¿Aa vaa naya
'naan' jon na tonnon Tyo'ts'on ng'e na siquindë juu jñ'oon na tso jon nnon juu?
2 Ee xe na aa ve' ng'e cüii nnon na siquindë tsan'ñeen, jo' na tquen Tyo'ts'onhin na tajnan
tsixuan jon, yajo' nndëë ntsintsahin na taquinjon' s'aa jon. Majo' tyi'xe'ncyaahan' na ngitso
jon na nnda' ng'e tyí'incyaa Tyo'ts'on na vanaan na nts'aa ts'an na nnda'.
3 Ng'e jñ'oon' jon na jndui, nnda' vaa na itsiquindyihan': "Nquii Abraham tovantyja ts'on
jon Tyo'ts'on, ndo' ng'e ntyja 'naan' juuhan', jo' na tquen jonhin na conduihin ts'an na
tajnan tsixuan juu."

Nnda' vaa na tso jñ'oon'ñeen.

4 Ndo' ncüii ts'an na ityentjon nnon ncüiichen ts'an, xoquitu' na ivantjon juu,
tyi'cjaquee'han' na ve' yu. Chito nnda', ncy'oon juu cüenta xoquitu'ñeen ng'e na s'aa juu
ts'ian 'naan' tsan'ñeen.
5 Majo' juu ts'an na min'ncüii nnon tyi'quits'aa juu cha' quen Tyo'ts'onhin na tajnan
tsixuan juu, xia'ntyi na ivantyja ts'on tsan'ñeen jon, jo' na iy'oon jon cüentahin min na
conduihin ts'an na itsitjahin nnon jon.
6 Cha'na juu tsochiihi David, tsan na tom'aan ndyu na toxen'chen, ndö' vaa na si'man
jon. 'O' covañjoon' n'onho' na sinin jon ntyja 'naan' na neiin' ts'on ts'an na tajnan tsixuan
juu min na min'ncüii nnon 'nan tacots'aa juu cha' ntquen Tyo'ts'onhin na tajnaan' juu.
7 Ndö jñ'oon na itso David'ñeen:

Nn'an na nan'xuan jnan ndo' jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onhin, nein jndyihan ng'e jndë të'
na tonan'tjahin tonnon jon.

8 Juu ts'an na vantyja ts'on Tyo'ts'on ndo' ng'e jo' taxe'cy'oon jon cüenta na ninchujnan juu
nnon jon, neiin' jndyi tsan'ñeen.

Nnda' itsiquindyi jñ'oon na tyincyaa David'ñeen.

9 Juu na nnda' vaa na incyaahan' na neiin' ts'an, ¿Aa xia'ntyi nque nn'an judíos na jndë
tui ts'ian si'ts'o 'naanhan nan'xuanhinhan'? Mantyi vacüja'han' juuhan' nque nn'an na
tacondui ts'ian'ñeen yohan. Ee jndë jnduë xeng'e na tovantyja ts'on Abraham Tyo'ts'on, jo'
na tquen jonhin na tajnan tsixuan juu.

10 Ee juu Abraham, vitjachen na s'aa nquii jon juu ts'ian na cont'a ntyjëhin yo yonnon ndahin, juu xjen'ñeen mancüiixjen jndë tquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu, chito na tso jon na nnda' vi na jndë tui ts'ian'ñeen yohin.
11 Ee vi jndëcya sijnda' Tyo'ts'on na quits'aa nquii juu ts'ian'ñeen . Ndo' na s'aa jon na nnda', itsi'manhan' na condui Abraham'ñeen ts'an na tajnan tsixuan ng'e na tovantyja ts'on juu jon vitjachen na nts'aa nquii juu ts'ian'ñeen yohin. Ndo' ng'e jo', conduihin tye tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhin min na tacondui ts'ian'ñeen yohin. Its'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' nndëë ntquen jon nan'ñeen na tajnan nan'xuanhin.
12 Mantyi juu Abraham conduihin tye cüenta nque nn'an na jndë tuihan' yohin, chito xia'ntyi ng'e na jndë tuihan' yohan, majo' ng'e mantyi vantyja n'onhan Tyo'ts'on cha'xjen na tots'aa nquii Abraham vitjachen na s'aa nquii jon juu ts'ian'ñeen cha' quitsi'manhan' na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on.

Jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham, siquindë jonhan'

13 Nquii Tyo'ts'on tco' jon 'ndyo jon nnon Abraham yo jnda tsan'ñeen, yo ntsinda jnda jon na nquehan nndahin tsonnangue. Min chito na tso jon na nnda' ng'e na siquindë Abraham juu jñ'oon na tquen jon na ico'xenhan'. Nnda' vaa na tso jon ng'e na tovantyja ts'on juu jñ'oon na tso jon, jo' na tquen jonhin na tajnan tsixuan juu.
14 Ng'e xe na aa mayuu' na ve' xia'ntyi tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëë nn'an na cotsantyja ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen jon na ico'xenhan', yajo' juu na vantyja ts'on ts'anhin, nts'aahan' ve' jn'aanhan. Ndo' mantyi ntsi'manhan' na juu jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon, min tyi'quinjonhan'.
15 Ng'e juu ntji na cotquen nn'an na ico'xenhan', ncüii cüii ts'an na itsitjahin nnonhan', nt'uiihan'hin na quityion juu ntyja 'naanhan'. Majo' xia'ntyi ya na m'aan ntji na ico'xenhan', jo' juuhan' na itsijnda'han' na jndë sitja ts'an.
16 Ng'e nquii Tyo'ts'on t'man naya na itsixuan jon, jo' na tso jon na ve' yu nts'aa jon naya juu Abraham'ñeen, ng'e tëntyja ts'on juuhin. Ndo' tsoñ'en nn'an na mantyi vantyja n'onhan jon cha'xjen na tots'aa nquii Abraham, juu jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon nnon tsan'ñeen, mantyi itsiquindaa' Tyo'ts'onhan juu naya'ñeen. Ng'e itso jon na nts'aa jon naya tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon, chito xia'ntyi ndëë nn'an na conan'quindë juu na ico'xen ntji na tquen Moisés. Ndo' na nnda' vaa, iv'aahan' ntyja 'naan' Abraham na conduihin tyëëhë na nin'tsoñ'en jaa na vantyja nn'ön Tyo'ts'on, min na aa condui jaa nn'an judíos, ndo' min na aa mañoon tsjan nn'an condui jaa.
17 Cha'xjen juu jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham na itsohan': “Joo nn'an na m'anhin jndye ndyuaa na ninvaa tsonnangue, ja nts'a na nnduehan na condui 'u' tyehan.” Ng'e na nnda' tso jon, tsoñ'en jaa na vantyja nn'ön Jesús, juu Abraham conduihin x'ee jñ'oon ntyja njanhan na tonnon Tyo'ts'on. Nnda' vaa ng'e tovantyja ts'on jon na ndëë ninncyaa Tyo'ts'on na juu ts'an na tsixuan cha'vijon ts'oo, na ngüando' nnda' juu. Ndo' Tyo'ts'on, juu 'nan na ya ngüentyja na nnduihan', itsinin jon ntyja 'naan'han' na cha'vijon na jndë tuihan'.
18 Abraham ninvito tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on, min na s'aahan' nchjii jon na taje'c'oon jnda jon cha'xjen juu jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon juu. Tovantyja ts'on Abraham na nduihin x'ee jñ'oon ndëë jndye jndyi nn'an na ninvaa tsonnangue cha'xjen jndye jndyi ncjuu m'an tsjö'ndue, ng'e nquii Tyo'ts'on, nnda' vaa jñ'oon na tso jon nnon juu.
19 Min tatyii' tsan'ñeen xquen jon na jndë tenon xjen na nc'oon jnda jon ng'e mandyo ndë ncüii ciento chuu' jon, ndo' mantyi scuu' jon Sara, jndë tenon chu na nc'oon jnda jon. Majo' min na nnda' vaa, ninvito tovantyja ts'on Abraham na mancüiixjen ntsiquindë Tyo'ts'on juu jñ'oon'ñeen na tco' jon 'ndyo jon nnon juu.
20 Tat'oon jon na ve vaa na totsitiu jon na aa mayuu' jñ'oon na jndë tso Tyo'ts'on nnon jon na nc'oon jnda jon. T'oon jon na ninncüii ntyjii jon na mancüixjen ntsiquindë Tyo'ts'on juu jñ'oon'ñeen. Ndo' nquii Tyo'ts'on na t'man conduihin, totsit'maan' tsan'ñeen jon.
21 Ndo' ng'e na taa' ya ts'on juu na ntsiquindë jon jñ'oon na jndë tso jon nnon juu, jo' tovantyja ts'on jon na vaa najndei na condui Tyo'ts'on na nndëë ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen.
22 Ndo' ng'e na tovantyja ts'on Abraham na ntsiquindë Tyo'ts'on jñ'oon' jon, jo' juu jñ'oon' jon na jndui itsohan' na nquii Abraham, tquen jonhin na tajnan tsixuan juu.
23 Ndo' chito xia'ntyi ntyja 'naan' Abraham na jndui jñ'oon na conduihin ts'an na tajnan tsixuan jon ng'e na tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on.
24 Mantyi juu jñ'oon'ñeen jnduihan' ntyja njan jaa ng'e mantyi ityii' jon jaa na tajnan nan'xuan xe na aa covantyja nn'ön na tyincyaa jon na juu Jesús na itye'ntjon jon jaa, tando' xco jon quii' nt'an nt'oo.

25 Tyincyaa Tyo'ts'on na jnan'cuee' nn'an Jesús tsojnaan' na nquëhë nan'xuan jnan. Ndo' jndë jo', tyincyaa jon na tando' xco Jesús cha' ntyja 'naan' jo', condëë iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon.

5

Nn'an na vantyja n'on Jesús, jndë jndyaahan jnan na nt'uiihan'hin

1 Ng'e na vantyja nn'ön Jesucristo, jo' iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan, ndo' na m'an na tajñuaan' ts'on jaa na tonnon jon. Nnda' vaa xeng'e nquii Jesucristo na conduihin na ityentjon jon jaa.

2 Na ntyja 'naan' nquii jon, naneinhin nan'xuan jaa nayavahin na condui jaa nn'an na tajnan nan'xuan ng'e na vantyja nn'ön jon. Ndo' ng'e na contyja nn'ön na nnan'jön yo juu na taquintyja na t'man condui nquii Tyo'ts'on, jo' na m'an na nën jndyihi.

3 Ndo' chito xia'ntyi jo' na incyaahan' na nënhën. Com'an na nën min na cont'a vi' nn'an jaa ng'e na nan'xuan cüentaa' Cristo. Ng'e mangiö na joo navi' na coquenön, conan'jnda'han' na nndëë nnan'quii nn'ön ncüii cüii nnon 'nan na cotjön.

4 Ndo' juu na condëë na conan'quii n'ön, juuhan' itsi'manhan' na tyi'vacüaa' jaa na tonnon Tyo'ts'on, ndo' juuhan' incyaahan' na contyja nn'ön na ntsquë naijon na m'aan jon.

5 Ndo' juu na contyja nn'ön jon, tyi'xe'quintjo jnaan' jaa ng'e quityquii' nn'ön jndë tquen jon juu na venchjii jon jaa xeng'e nquii Espíritu Santo na jndë tyincyaa jon na nan'xuanhin quii' nn'ön.

6 Quitquenho' cüenta na majuuto xjen na min'ncüii min'ncüii nnon ta'nan nndëë nt'a cha' ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, majuu xjen'ñeen tue' Cristo ntyja njan na condui jaa nn'an jnan.

7 Ncüii ts'an je' na vam'aan ntyja 'naan' na chuhan', jndyaa' jndyi na ninjnda' ncüii ts'an na ninncyaahin na cue' juu ntyja 'naan' tsan'ñeen. Majo' tyi'nan ro na nninjnda' ncüii ts'an na nninncyaa nquiihin na cue' juu ntyja 'naan' ncüiichen tyje juu na ya ts'an tsan'ñeen.

8 Majo' nquii Tyo'ts'on, si'man jndyoyu jon na t'man vaa na venchjii jon jaa. Ee juu xjen na tonan'xuan jnan, xjen'ñeen tyincyaa Cristo na tue' jon ntyja njanhan.

9 Nanein ng'e nquii Cristo jndë tue' jon ntyja njanhan, jndë tquen Tyo'ts'on jaa na taviquichöjnan nnon jon. Ng'e jo' covaa' nn'ön xeng'e nquii Cristo, jo' taje'quit'uii Tyo'ts'on jaa juu xjen na nt'uiivi' jon nn'an na nan'xuan jnan.

10 Na toxen'chen tondui jaa nn'an na v'ii' nn'ön Tyo'ts'on. Majuuto xjen'ñeen ng'e tue' Cristo ntyja njanhan, jo' sitjon' ntcüe' Tyo'ts'on jñ'oon jaa yohin. Ndo' ng'e na jndë s'aa jon na nnda', majnda na ntsin'man jon ñuan njanhan ng'e na vando' xco Cristo.

11 Ndo' chito xia'ntyi na nnda' vaa, mantyi m'an na nën quityquii' navi' na coquenön ng'e nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa. Ntyja 'naan' nquii jon contjo ya nchjii Tyo'ts'on yo jaa.

Ntyja 'naan' Adán covje nn'an, majo' ntyja 'naan' Cristo cota'ndo' ñuaanhan

12 Juu Adán, tsan navejndyee, sitjahin nnon Tyo'ts'on. Ndo' tsojnaan' jo', tquenhan'hin na tsixuan juu jnan, tue' juu, ndo' mang'e na nnda', mantyi tijnda' na tsoñ'en jaa nan'xuan jnan na tonnon Tyo'ts'on, jo' mantyi ncüjë cha'xjen na tue' tsan'ñeen.

13 Na toxen'chen vitjachen na tquen Moisés jñ'oon na ico'xenhan', ninvaa na conan'tja nn'an nnon Tyo'ts'on. Majo' tyi'xe'quityii' jon cüenta na vaa jnaan' ts'an xe na aa ta'nan jñ'oon na ico'xenhan'.

14 Majo' juu na tonan'tja nn'an nnon Tyo'ts'on, min na tyi'quitsijonhan' juuhan' cha'xjen juu na sitja Adán xjen na tyí'cüanguee' jon jñ'oon na tquen Tyo'ts'on nnon jon, majo' juu na its'aa na covje nn'an, toquenhan' xjen 'naan'han' nan'ñeen. Tye' na condui na nnda' xjen na tue' Adán, ndo' ata xjen na jndui ntji na tquen Moisés na co'xenhan', ninvito jndyocahan' na tovje nn'an. Ee cha'xjen juu Adán conduihin tsan na tom'aan jndyee na totsitjahin, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Cristo, juu jon tsan navejndyee na totsiquindë. Manquii jon na sijnda' Tyo'ts'on na quindyo jon tsonnangue.

15 Majo' ntyja 'naan' juu 'nan na sitja Adán, tyi'quitsijonhan' juuhan' yo juu naya na incyaa Tyo'ts'on na tajnan nan'xuan jaa. Ng'e tsojnaan' na sitja tsan'ñeen, jo' covje nn'an na ninvaa tsonnangue. Majo' juu naya na tsixuan Tyo'ts'on na ve' yu na incyaa jon na tajnan nan'xuan, t'manntyichen conduihan'. Juuhan' ntyja 'naan' Jesucristo ivee'han' ndëë jndye nn'an.

16 Ndo' juu naya na iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan, t'manntyichen na condëë its'aahan', chintyi ntyja 'naan juu na sitja Adán. Ee ng'e ntyja 'naan' ncüii nnon na sitjahin, jo' nn'an na ninvaa tsonnangue, t'aa jnanhin na ngitsu ñuaanhan. Majo' nein ng'e juu naya na condui Cristo, t'manntyichen na itejndei Tyo'ts'on jaa, ee tsoñ'en na t'aahan' jaa ng'e na sitja Adán, itsinduu' jonhan' ntyja 'naan' Cristo.

17 Ng'e nquii Adán sitjahin, jo' juu na its'aa na covje nn'an, tye' na coxenhan' na cüjehan. Majo' naneinhin ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on na ve' yuhan', t'manntyichenhan', jo' ndëë ntquen jon jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon. Ndo' xeng'e juu naya'ñeen, nninncyaa jon na ntant'ö xcö yo Jesucristo naijon na ico'xen jon.

18 Mang'e na nnda', cha'xjen juu na sitja Adán sijnda'han' na tsoñ'en nn'an it'uii Tyo'ts'onhan tsojnaan' jnan, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' nquii Cristo. Totsiquindë jon cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ndo' ntyja 'naan'han', tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon, iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan yo na tyi'quintycüii na cota'ndo'han ntyja 'naan' Cristo.

19 Juu Adán ta'nan tanguee' jon Tyo'ts'on, ndo' ntyja 'naan'han', tsoñ'en nn'an tijnda' na nan'xuanhan jnan. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Jesús. Tovanguee' jon, ndo' ng'e jo' tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon, iquen Tyo'ts'onhan na tajnan nan'xuanhan tonnon jon.

20 Jndëcya t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon Moisés na tyincyaa jon jñ'oon na ico'xenhan' nt'ö juu. S'aa jon na nnda' cha' quitsi'manhan' ndëëhë na jndye jndyi nnon jnan nan'xuan jaa na tonnon jon. Majo' min na tëvijndyechen na conan'tja jaa tonnon jon, juu naya na tsixuan jon, vantjochen na condëë its'aahan'.

21 Ee juu jnan iquenhan' xjen na nque nn'an na conan'tjahan nnon Tyo'ts'on cüjehan. Macha'xjen juuhan' nnda' its'aahan', mantyi juu naya na tsixuan jon iquenhan' xjen na joo nn'an na vantyja n'on nquii Jesucristo na ityentjon jon jaa, condui nan'ñeen nn'an na tajnan nan'xuan. Ndo' ng'e jo', condahan na tyi'xe'quintycüii na cotando' ñuaanhan na tonnon jon.

6

Tsojnaan' jnan, jo' condui jaa cha'vijon nt'oo majo' cotant'ö ntyja 'naan' Cristo

1 Ndo' ng'e na nnda' vaa, ¿Nchu vaa na m'aan' n'onho'? Juu naya na condui Tyo'ts'on, ng'e vantjo'chen na condëë its'aahan', ¿Aa ng'e jo' na nnan'tjantyichen jaa nnon jon ata xjen na ngacjöhö?

2 Min'chjo tojo'. Ee jaa na condui nt'oo ntyja 'naan' jnan, taviquichuhan' na ntco'xenntyichenhan' jaa.

3 'O' je', ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na tsoñ'en jaa na jnt'ë ntyja 'naan' Jesucristo, juu nan'ñeen tquenhan' jaa na mantyi condui jaa nt'oo cha'xjen nquii jon iscuee'han'hin?

4 Xjen na jnt'ëhë, itsi'manhan' na tjë ndo' tanty'iu ja yohin. Ndo' nquii Tyo'ts'on na conduihin Tyëëhë ntyja 'naan' na t'man najndei na tsixuan jon, cha'xjen na tyincyaa jon na vando' xco Cristo, majo'ntyi its'aa jon yo jaa cha' tsoñ'en nchu vaa na cotsam'an, covixcohan'.

5 Ndo' ntyja 'naan' na tue' jon, cha'xjen na sijonhan' jaa cha'vijon nt'oo yo Cristo, mannda' vaa na conan'jön yo juu na tando' xco jon.

6 Ng'e mangiö na tsoñ'en 'nan ndyo na tonan'xuan na toxen'chen, tojnaan' jndë t'ionhan' joohan' tsonjn'aan yo nquii Cristo. Tui na nnda' cha' quitscuee'han' juu najndei na nan'xuan si'ts'o njanhan na nt'ue jndyi n'onhan' na quinan'tja jaa. Nnda' tui cha' ntsacüentyjëë' na cotye'ntjön nnon jnan.

7 Ng'e ts'an na jndë tue', taje'co'xenntyichen jnanhin, jndë jndyaahin ntyja na ico'xen jnan'ñeenhin.

8 Ndo' na t'ionhan' jaa tsonjn'aan yo Cristo na jñon nn'anhin jo', mantyi covantyja nn'ön na nnan'jön yohin ntyja 'naan' juu na vando' xco jon xjen na sue ntcüe' Tyo'ts'onhin.

9 Ng'e mangiö na nquii Cristo tando'xco jon, jo' tyi'je'cue' nnda' jon ng'e juu na its'aa na covje nn'an taxe'co'xenntyichenhan'hin.

10 Nquii Cristo, ninjon jnda tue' jon ntyja 'naan' jnan tsoñ'en jaa. Ndo' naneinhin ntyja na vando' jon, vando' jon cha' cüit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' jon.

11 Mang'e na nnda' vaa, mantyi chuhan' na quitji' nqueho' cüenta na conan'xuanho' cha'vijon nt'oo ntyja 'naan' jnan. Ndo' na nnda', na tonnon Tyo'ts'on conduiho' nn'an na cota'ndo' xco ng'e na conan'jonho' yo nquii Cristo Jesús.

12 Mang'e jo', joo si'ts'o 'naanho' na covjehan', taninncyaho' na juu jnan ngaca na ntco'xenntyichenhan' joohan' na nnan'tjantyichen jaa tonnon Tyo'ts'on. Tyi'nts'aahan' na nta'nguee'ho' joo natyia na nt'ue jndyi ts'onhan' yoho'.

13 Joo na quiñjon' si'ts'o 'naanho', min'ncüiihan' tavininncyaho' na ntco'xenntyichenhan' 'o' na nt'aho' ncüii nnon na tsixuanhan' jnan. Ndo' ng'e na conduiho' nn'an na cota'ndo' xcoho' na nintonan'xuanho' cha'vijon nt'oo, juu si'ts'o 'naanho' ninvaañ'enhan' ncyaho'han' nt'ö Tyo'ts'on, cha' ntyja 'naan' jo' nnts'aahan' ncüii cüii nnon na chuhan'.

14 Ng'e nanein tyi'quichuhan' na juu jnanho' ntquenntyichenhan' xjen 'naanhan' 'o', ee
chito cotsam'anho' nacje 'naan' jñ'oon na tquen Moisés, 'o' cotsam'anho' nacje 'naan' juu
naya na condui Tyo'ts'on.

Ncüii jñ'oon na tyi'quitsiquindyi nquii'han' ntyja 'naan' ts'an na tye'ntjontyen

15 Yajo' ¿Nchu vaa nduë? ¿Aa ng'e na tyi'c'ön nacje 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés na
ico'xenhan', majo' m'an nacje 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' tanin min na nt'a ya
na nnan'tjantyichen jaa? Tyi'jon quint'a na nnda'.

16 Ng'e covaa' jnda' n'onho' na juu ts'an na cota'nguee'ho' jñ'oon na iquen jon ndëëho',
conduiho' nn'an na cotye'ntjontyen nnon juu tsan'ñeen. Ee min'cya ro ts'an na itsiquindë
juu na ico'xen ncüiichen ts'anhin, conduihin ts'an na itye'ntjontyen juu nnon tsan'ñeen.
Mang'e jo', xe na aa matsijon 'u' yo 'nan natyia, condui 'u' ts'an na itye'ntjontyen nnonhan',
ndo' mats'iañ'en ngay'oonhan' 'u' na ngitsu ñuan 'nan'. Majo' xe na aa mavangue' jñ'oon
na iquen Tyo'ts'on, condui 'u' ts'an na itye'ntjontyen nnon nquii jon, ndo' ng'e na matsa'
na nnda', ntquen jon 'u' na tajnan tsixuan' na tonnon jon.

17 Na toxen'chen tondui 'o' nn'an na totyentjontyenho' nnon jnan, majo' nanein, ncya
ya Tyo'ts'on ng'e juu xjen na toninncyaa ts'an jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo ndëëho',
xoncüee' n'onho' na tota'nguee' 'o' juu jñ'oon'ñeen.

18 Ndo' na nnda', jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' na totye'ntjontyenho' nnon jnan na
tonan'xuanho'. Majo' nanein cojoo' n'onho' na ntyentjontyenho' nnon nquii jon cha'xjen
na chuhan'.

19 Juu jñ'oonva' matsinch'u jahan' cha'xjen jñ'oon na conan'nein nn'an tsonnangue
ng'e tyi'ndiquitji' yaho' cüenta. Juu si'ts'o 'naan'ho' na toxen'chen toninncyaho' na
tont'atoho' min'cya ro nnon natyia na tovay'oonhan' 'o' na jndyentyi natyia na totsan-
tyjaho'. Macha'xjen na tont'aho' na nnda', nanein yo na ninvaa najndëho', cjoo' n'onho'
na quint'aho' 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on cha' quitsi'manhan' na cotsam'anho' na ñuan
nquii'ho' na tonnon jon.

20 Majo' majuu xjen'ñeen na tom'antyenho' nacje 'naan' jnan, iscu'han' na nt'aho'
cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on.

21 Ndo' joo natyia'ñeen na tonan'jonho' yo joohan' juu xjen'ñeen, nanein jn'an jndyiho'
ngioho' ntyja 'naanhan'. Min min'ncüii naya tatantjonho' yohan'. Ee joo nan'ñeen
vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu.

22 Majo' naneinhin jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' yo juu jnan na tovay'oontyenhan' 'o',
nein conduiho' nn'an na cotyentjontyen nnon nquii jon. Ndo' juu nayava na cotan-
tjonho' ntyja 'naan'han', nan'xuanho' ñuan nquii', ndo' na mats'ia nninncyaa jon na
tyi'xe'quintycüii na nta'ndo'ho' yo jon quiñoon'ndue.

23 Juu tsan na tsixuan jnan tonnon Tyo'ts'on, ngüantjon juu na ncja juu naijon na
tyi'quintycüii na m'aan ts'an v'io. Majo' joo nn'an, ng'e na vantyja nn'onhin Jesucristo,
nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa, ve' yu itsiquindaa' Tyo'ts'on joohan na
tyi'quintycüii na cota'ndo'han ntyja 'naan' juu Jesucristo.

7

Itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ts'an na jndë toco

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesucristo na tuiho' tsjan nn'an judíos, covaa' n'onho' ntyja
'naan' jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés. Mangioho' na xia'ntyi viochen xjen na
vando' ts'an, jo' na m'aan juu tocje 'naan' jñ'oon'ñeen, majo' vi na jndë tue' juu, je'quindëë
ntco'xenntyichenhan'hin.

2 Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' ncüii tsanscu na jndë toco. Juu jñ'oon na
ico'xenhan', chuhan' na m'aan juu nacje 'naan' saa' juu viochen xjen na vando' tsan'ñeen.
Majo' xe na aa ngue' jon, juu jñ'oon'ñeen na toco'xenhan'hin na quintjotyenhin yo saa' juu,
jndë jndyaahin ntyja 'naan'han', ndëë ngoco nnda' juu.

3 Ng'e jo' xe na aa ncü'a juu 'ndyo ncüiichen tsans'a viochen xjen na vando' saa' juu, juu
jñ'oon na ico'xenhan' itsijnda'han' na jndë vaa jnaan' juu na ve' ndö' ro itsitjon'hin yo
ncüiichen tsans'a. Majo' xe na aa ngue' saa' juu, jndë jndyaahin ntyja 'naan' juu jñ'oon na
toco'xenhan'hin na tom'aan juu nacje 'naan' tsan'ñeen, tanin min na aa ngoco nnda' juu,
taxe'quitsohan' na vaa jnaan' juu.

4 'O' ntyjë, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho'. Nanein ng'e na vantyja n'onho'
Cristo na tue' jon nnon tsonjn'aan, jo' conduiho' nt'oo ntyja 'naan' juu ntji na tquen Moisés
na ico'xenhan'. Ndo' na nnda' vaa, naneinhin vanaan na nt'aho' 'ndyo ncüiichen na juu jon
co'xen jon 'o', manquii jon na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon vi jndë na tue' jon, jo'
nquii Cristo. Quint'aho' na nnda' cha' ntyja 'naan' jon ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanho'.

5 Viochen xjen na totsantyja jaa yo 'nan na tont'ue nn'ön nquë, joo jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', majndeichen totsijmiin'han' na nin'quint'achën 'nan tyia, ndo' joo 'nan tyia'ñeen, tonan'jnda'han' na ngitsu jaa.
6 Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, nanein condui jaa cha'vijon nt'oo ntyja 'naan'han'. Ndo' na nnda', juu najndei na tsixuanhan', jndë jndyaa jaa na tonachutyenhan' jaa. Mang'e jo', condëë na ntyë'ntjön xcö nnon nquii Tyo'ts'on ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, chito na tye'ntjöntyën nnon jon cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon'ñeen.

Itsichon jnan na cju'cje ts'an nnonhan'

7 Ng'e na nnda', ¿Nchu vaa na nduë ntyja 'naan' juu jñ'oonva'? Juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', ¿Aa juuhan' itsi'manhan' na quitsitja ts'an? Min'chjo tojo'. Majo' ntyja 'naan'han' tëvaa' ts'ön na tsixuan jnan. Ee juuhan' vaa jñ'oon na chuhan' na co'xenhan': "Tyi'ntscjaa' tson' 'naan' ncüiichen ts'an." Xe chito nnda' vaa na ico'xen juu jñ'oon'ñeen, min tyi'xe'quën cüenta na matscjaa' ts'ön 'naan' ncüiichen ts'an.
8 Majo' juu jnan, vi na jndë tquenhan' cüenta na nnda' vaa na itsiquindyi juu ntji'ñeen, tijnt'ue jnan'ñeenhan' na jndye nnon 'nan tyia na tots'a. Ee juu ts'an na tyi'quintjii juu na aa vaa jñ'oon na ico'xenhan', tyi'xe'cüaa' ts'on tsan'ñeen na ncüii cüii nnon na itsitjahin, tsixuanhan' jnan.
9 Toxen' xjen na tyí'covajn'an ja jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', tom'an na nën, ng'e sitiu vaquinjon' jöm'an na tonnon jon. Majo' xjen na taa' ya cüii ts'ön nchu vaa, na juu jñ'oon'ñeen ico'xenhan' na tyi'ntscjaa' ts'ön 'naan' ts'an, s'aahan' na vichen ts'ön na nin'quitsitja ja. Ndo' ng'e na nnda', taa' ts'ön na juu jnan isquioocjehan' ja, ndo' tëvaa' ts'ön ng'e na tsixuan jnan, jo' ngitsu ñuan njan.
10 Ndo' ng'e na nnda' vaa, totsi'manhan' nnön na joo jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na co'xenhan' na itsi'manhan' na ntyja 'naan'han' na ya nc'ön na tonnon jon, iscüequenhan' juuhan' na sijnda'han' na ngitsu ñuan njan.
11 Juu jnan tijnt'uehan' juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan', ndo' juu jnan'ñeen sivi'nn'anhan' ja, ee ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, tijnda' na quit'uiihan' ja na ngitsu ñuan njan.
12 Ndo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan', ninvaañ'enhan' conduihan' na ji'uahan'. Ncüii cüii jñ'oon'ñeen na iquenhan' xjen ts'an, ji'ua nan'xuanhan' ndo' coxenhan' cha'xjen na chuhan' ndo' mantyi ya jndyihan'.
13 Ndo' na nnda' vaa, ¿Aa nin'quitsi'manhan' na juu jñ'oon'ñeen na ya jndyihan', si-jnda'han' na ngitsu ñuan njan? Min'chjo chito jo'. Juu jñ'oon'ñeen tijnt'ue jnanhan' ndo' tovay'oonhan' ja na itsijnda'han' na ngitsu ja. Nnda' vaa na tui cha' quitsi'man nquii'han' na ji vaa tsixuan jnan. Ndo' xeng'e juu jñ'oon na ico'xen, itsi'man jndyoyuhan' ndëëhë na juu jnan tenonntyja xjen na ji vaa jndyi tsixuanhan'.

Ve nnon na tsixuan ts'an quii' ts'on juu

14 Covaa' nn'ön na nquii Espíritu Santo tyincyaa jon juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Majo' condui ja ts'an na tsixuan si' yo neon', ndo' ng'e na ico'xen jnan ja na matsitja ja, itsijonhan' ja cha'vijon ts'an na jndë sijnda ncüiichen ts'anhin na itye'ntjontyen juu nnon tsan'ñeen.
15 Ntyja njan je', ndicüaa' ts'ön ntyja 'naan' 'nan na maquenön, ng'e 'nan na nin'quits'a, min tyi'mats'ahan'. Majo' 'nan na jndö jndyi ntyji, majuutohan' mats'a.
16 Ndo' juu xjen na mats'a ncüii nnon 'nan natyia na tyi'nin'quits'a, ntyjii' ya jndyi ts'ön na juu jñ'oon na ico'xenhan', icüji' jndyoyuhan' ntyja njan na juu jñ'oon'ñeen ya jndyihan'.
17 Ndo' ng'e na nnda', itsi'manhan' na chito mancöntyë na mats'ahan', majo' tsoñ'en na m'aan quii' ts'ön na cont'ahan' na matsique' ts'ön tonnon Tyo'ts'on, joohan' cont'ahan' na nnda' vaa mats'a.
18 Ng'e mantyi condui ja ts'an tsonnangue, manchji na min'ncüii nnon 'nan ya tyi'c'oon quityquii' ts'ön, ndo' na nnda', min na nin'quits'a cha'xjen na chuhan', majo' min'ncüii najndei tyi'quitsixuan na ntsiquindëëhan'.
19 Ndo' jo', juu 'nan ya na nin'quits'a, ndiquindëë nts'ahan'. Ninnqui' 'nan tyia na tyi'nin'quits'a, joohan' vacachen mats'a.
20 Ndo' ng'e na mats'a 'nan na tyi'nin'quits'a, jo' covityincyoo' jndyoyu na chito mancöntyë na mats'ahan'. Ve' jnaan' juu jnan na m'aan quii' ts'ön, juuhan' iquenhan' xjen 'naan'han' ja na quits'a na nnda'.
21 Mang'e jo', ndö vaa na maquën cüenta na ico'xenhan' ja. Xjen na nin'quits'a cha'xjen na chuhan', juu jnan na m'aan quii' ts'ön, cje m'aanhan' na itscu'han' na nts'a na nnda'.
22 Joo 'nan na matsitiu ja quityquii' ts'ön, tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan' na ityentjonhan' ja, nënhan'.
23 Majo' quityquii' si'ts'o njan maquën cüenta na vaa ncüiichen nnon na nin'co'xenhan' ja na vay'oonhan' ja na nin'quits'a 'nan na nt'ue ts'onhan'. Juuhan' its'aahan' na vaa xjen

na matye'ntjön nnon jnan yo si'ts'o njan. Ndo' min na maquenön nan'min', yo na ntyjii' ya ts'ön na matye'ntjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen na chuhan', majo' yo si'ts'o njan, condui ja cha'vijon ts'an na m'aan navi'.

24 Nty'ia rö. Its'aahan' na tanin ts'an na ngüañoon' juu ja cha' juu si'ts'o njan tyi'ngay'oonhan' ja na matsitja ja, na ntyja 'naan'han' itsijnda'han' na cü'iö.

25 Majo' ncya ya jndyi Tyo'ts'on na ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, jo' itsiquindyaa jon jaa. Mang'e na tue' jon ntyja njanhan, jo' mancöntyë yo na macüji' ya cüenta matye'ntjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen na nt'ue ts'on jon, majo' ng'e na condui ja ts'an, juu jnan ninvaa nay'oonhan' ja cha'vijon ts'an na itye'ntjontyen juu nnon ncüiichen ts'an.

8

Itsi'man Espíritu Santo nchu vaa na ngotsam'an na tonnon Tyo'ts'on

1 Ndö vaa na tsi'man jñ'oonva', joo nn'an na m'anhan ntyja 'naan' Jesucristo, tyi'xe'quits'aa Tyo'ts'on na quit'uiivi'han'hin yo jnanhan. Nn'an na nan'xuan na nnda', tyi'cotsam'anhan cha'xjen na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanhan, majo' cotsanan'jonhan ntyja 'naan' na nt'ue ts'on nquii Espíritu Santo.

2 Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na iquenhan' xjen, nquii Espíritu Santo itsijnda' jon na condui jaa nn'an na cotando' xco xeng'e nquii Jesucristo, juu jñ'oon'ñeen jndë siquindyaahan' jaa ntyja 'naan' ncüiichen jñ'oon'ñeen na ico'xenhan' na tovay'oonhan' jaa na ngitsu jaa xeng'e jnan.

3 Juu ntji na ico'xenhan', tsojnaan' na condui jaa nn'an ntyja 'naan' tsonnangue, tyi'jon quindëë na ntco'yahan' jaa na tonnon Tyo'ts'on. Majo' nquii Tyo'ts'on, jndë s'aa jonhan'. Tui na nnda' xjen na jñon jon jnda jon na ninncüii ts'onhin. Cüejon tom'aan jon na ts'anhin cha'xjen nquëhë nn'an jnan. T'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na quitsityuii' jon juu najndei na tsixuan jnan. Ndo' na s'aa jon na nnda', juu najndei na tsixuan jnan na ico'xenhan' jaa, contycüihan'.

4 Sijnda' Tyo'ts'on na nguaa na nnda' cha' ntyja 'naan' jnda jon, quindë ya nan'xuan jaa cha'xjen juu jñ'oon'ñeen ico'xenhan' na quitsixuan ts'an na tonnon Tyo'ts'on. Manquëntyë na cotsantyja ntyja 'naan' Espíritu, chito ntyja 'naan' joo 'nan na nt'ue n'on si'ts'o njanhan.

5 Joo nn'an na cotsam'anhin yo 'nan na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanhan, ninnquii'chen m'aan' n'onhan natyia na conan'jonhan. Majo' joo nn'an na cotsam'anhan cha'xjen na nt'ue ts'on Espíritu Santo, ninnquii'chen ñjontyen n'onhan na nt'ahan cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon.

6 Juu ts'an na ninnquii'chen m'aan' ts'on juu 'nan na nancoo' ngio nn'an tsonnangue, condui tsan'ñeen ts'an na jndë tsu ñuaan'. Majo' juu ts'an na itsichon na nts'aa 'nan na nt'ue ts'on nquii Espíritu, macha'xjen ntsixuan tsan'ñeen na tajñuaan' ts'onhin na tonnon jon ndo' mantyi na tyi'je'quintycüii na vando' juu.

7 Ee juu ts'an na ninvito ndyii' ts'on juu yo 'nan na nt'ue ts'on si'ts'o 'naan' juu, conduihin ts'an na v'ii' ts'on juu Tyo'ts'on ng'e tyi'nin'cüanguee' juu jñ'oon na ico'xenhan', min tyi'je'quindëë ncju'cjehin ntyja 'naan'han'.

8 Ng'e na nnda', nque nn'an na ninnquii'chen conan'jonhan yo 'nan na nt'ue n'on si'ts'o 'naanhan, itscu'han' na cavee' ntyjii Tyo'ts'on yohan.

9 Majo' xe na aa mayuu' nquii Espíritu Santo m'aan jon quii' n'onho', tyi'xe'quitsam'anho' yo 'nan na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanho'. Ntsam'anho' cha'xjen na itsi'man jon. Ee minninchen ts'an na tyi'tsixuan juu Espíritu cüentaa' Cristo, tyi'condui tsan'ñeen ntyja 'naan' jon.

10 Ya na m'aan Cristo quityquii' n'onho', joo si'ts'o 'naanho' nan'xuanhan' nt'oo ntyja 'naan' jnan. Majo' ng'e na m'aan Espíritu Santo quii' n'onho', nan'xuanho' na cota'ndo'ho' tonnon Tyo'ts'on ng'e na iquen jon 'o' na jndë jndyaaho' ntyja 'naan' jnanho' xeng'e ntyja 'naan' nquii Cristo.

11 Juu Espíritu na condui Tyo'ts'on tyincyaa jon na vando' xco Jesús vi jndë na tue' jon. Xe na aa m'aan Espíritu quii' n'onho', yajo' cha'xjen na tyincyaa Tyo'ts'on na ta'ndo' xco Jesús, mantyi juu Espíritu Santo na m'aan quii' n'onho', joo si'ts'o 'naanho' na covjehan', nninncyaa jon na nta'ndo' xcohan'.

12 Mang'e jo', 'o' ntyjë, taviquichöjnan na nnan'jön yo 'nan tyia na nt'ue nn'ön nquë.

13 Ng'e xe na aa cotsantyjaho' yo joo 'nan na nt'ue n'on nqueho', jñ'oon na mayuu' ngitsu ñuaanho' ng'e na conan'tjaho'. Majo' xe ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo cotji'ho' cüenta na joo 'nan na its'aa si'ts'o 'naanho', conduihan' nt'oo, yajo' conduiho' nn'an na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'.

14 Ndo' nque nn'an na cotsantyja cha'xjen nquii Espíritu Santo itsi'man jon ndëëhan na quint'ahan, nan'ñeen conduihan ntsinda Tyo'ts'on.

15 Ng'e juu xjen na ty'onho' cüenta Cristo quii' n'onho', tquenhan' 'o' na conduiho' ntsinda nquii Tyo'ts'on, chito na tquenhan' 'o' na conduiho' nn'an na cotye'ntjontyen nnon ncüiichen. Mangioho' na toxen'chen tom'anho' na ncyaa jndyiho' na nt'uiivi' jon 'o' jnaan' na conan'tjaho'. Majo' nanein jndë ty'onho' Espíritu Santo quii' n'onho' na ntyja 'naan' jon conduiho' ntsinda Tyo'ts'on, jo' na conduë nnon jon: 'U' Tye' Tyo'ts'on.

16 Ndo' manquiintyi Espíritu Santo icüji' jndyoyu jon quii' nn'ön na mayuu' condui jaa ntsinda Tyo'ts'on.

17 Ndo' ng'e na condui jaa ntsinda jon, yajo' ncüii cüii nnon na ntsiquindaa' jon ntsinda jon, tsoñ'en nnonhan' ncy'ön cüentahan' yo nin'tsoñ'en na nts'aa jon naya nquii Cristo. Majo' cha'xjen na toquenon Jesucristo navi', mantyi icanhan' na quinan'jön yo juu navi'ñeen cha' mantyi nndëë nnan'jön ntyja 'naan' juu na ndit'maan' jon na nts'aa Tyo'ts'on.

Minnt'ö jaa na njnty'ia ndëë Jesús

18 Ngueemin coquenön navi' nnon tsonnanguevahin. Majo' macüji' ja cüenta na joo navi'min', min'chjo tyi'quitsijonhan' joohan' yo juu na nnan'jön na ndit'maan' Jesús navijon na m'aan jon.

19 Ee tsoñ'en nnon na tquen Tyo'ts'on, covendoo' tcüiihan' juu xjen ya na nnintyincyoo' jndyoyu nchu vaa na nan'xuan na condui jaa ntsinda jon.

20 Ee ng'e juu jnan, jo' tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on, tju'cjehan' joohan', tyi'cüijnt'uehan' cha'xjen na sijnda' jon ntyja 'naanhan', majo' chito joohan' nt'ue n'onhan' na tui na nnda'. Ng'e nquii jon sijnda' jon, jo' na nnda' vaa na tui. Majo' tsoñ'en na tquen jon, minndoo'han' na ntsixco jon ninvaañ'en.

21 Tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on, juu na iquenonhan' itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na tyen tyenhin na m'aan juu navi'. Cominndoo'han' na nndyaahan' navi' na coquenonhan' nanein. Juu xjen'ñeen, joohan' nnan'jonhan' juu naya na taquintyja na t'man na nninncyaa Tyo'ts'on ndëëhë na condui ja ntsinda jon.

22 Ee mangiö na ata xjen neinhin, ncüii cüii nnon na tquen Tyo'ts'on, vi' coquenonhan'. Juu 'nan na cotjonhan' itsijonhan' joohan' cha'vijon navi' na iquenon tsanscu xjen na ntsingui jon.

23 Ndo' chito ve' xia'ntyi tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on na coquenonhan' na nnda'. Mantyi mannda' vaa na itsijonhan' na coquenön. Nquëhë na tyincyaa jon Espíritu Santo quityquii' nn'ön, ncüii na itsi'manhan' na ntsiquindë jon tsoñ'en jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon ndëë. Mantyi jaa cotcüihi viochen xjen na cominnt'ö na ntsi'man jndyoyu Tyo'ts'on na condui jaa ntsinda jon. Juu xjen'ñeen nts'aa jon na ndixco si'ts'o njanhan na tavinin'quinan'tjantyihan'.

24 Xjen na sin'uan Tyo'ts'on ñuan njanhan, tondyë na ntsixco jon si'ts'o njanhan, ndo' mantyi contyja tcüii' nn'ön na nndui na nnda'. Majo' xe na aa jndë ty'ön cüenta ncüii nnon 'nan na jndë tso ts'an ndëë na ncy'ön cüentahan', taxe'cüent'öntyëchënhan'. Ee ncüii 'nan na jndë ty'ön cüenta, tyi'icanhan' na ngüent'ö tcüihan'.

25 Majo' ve' ng'e na tacojnty'ia na ntsixco Tyo'ts'on si'ts'o njanhan, jo' icanhan' na quintyja tcüii' nn'ön na ngüentyja xjen na nnduihan'.

26 Ndo' juu Espíritu Santo chito xia'ntyi ncyaa jon na ntyja tcüii' nn'ön na ngüentyja xjen na nndui na nnda', mantyi itejndei jon jaa quityquii' 'nan na tyi'ngüiquindëë nt'a cha'xjen na icanhan'. Ndo' min na ndicüaa' nn'ön nin cüii nnon na ngitan nnon Tyo'ts'on cha'xjen na nt'ue ts'on jon, majo' juu xjen na tyi'quindiö nchu vaa na nduë, ve' cotonto nn'ön, nquii Espíritu Santo yo juu nan'ñeen ican jon nnon Tyo'ts'on ntyja njanhan yo ncüii nnon na tyi'je'quindëë nnan'nch'u joohan' yo jñ'oon na mancüiixjen conan'nën.

27 Ndo' nquii Tyo'ts'on, nchjii jnda' jon nchu vaa na conan'tiuhu, ndo' mantyi nchjii jon nchu vaa m'aan' ts'on Espíritu Santo ntyja njanhan. Ee ican jon nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na quindui yo joohan cha'xjen na nt'ue ts'on jon.

Tsoñ'en na coquenön, nndëë nta'ntjön quityquii'han'

28 Ndo' covaa' nn'ön na ntyja 'naan joo nn'an na vengiohan Tyo'ts'on, tsoñ'en 'nan na coquenonhan, itsinchu' jonhan' cha' quitejndeihan'hin, manque nn'an na iqueen' jonhan cha'xjen na itsijnda' nquii jon.

29 Ndyu na toxen'chen, xjen na tquen Tyo'ts'on tsonnangue, vitjachen na ndui jaa, juu xjen'ñeen taa' ts'on jon na nnan'xuan cüentaa' jon. Ndo' xjen'ñeen sijnda' jon na nnan'xuan cha'xjen nquii jnda jon Jesucristo. S'aa jon na nnda' cha' nquii jnda jon conduihin tsan na conditque quii' nt'an jndye nn'an na vantyja n'onhin jon, nquë na condui ntyje jon.

30 Ndo' joo nn'an na tqueen' Tyo'ts'on na nnduihan nn'an cüentaa' nquii jon, tqueen' jonhan na quinan'jonhan yo jon. Ndo' manque nn'an na tqueen' jon, tquen jonhan na

tajnan nan'xuanhin. Ndo' nque nan'ñeen na tquen jonhan na tajnan nan'xuanhan, mantyi sijnda' jon na joo nan'ñeen nnan'jonhan ntyja na condit'maan' nquii jon.

31 Mang'e na nnda' vaa, ¿Nchu vaa na itsi'manhan' ndëëhë? Xeng'e nquii Tyo'ts'on m'aan jon ntyja njanhan, tanin min xe na jndye nnon min na nin'cju'cjehan' jaa.

32 Nquii jnda jon, ta'nan sintycüii' jonhin, ata tyincyaa jon na cue' tsan'ñeen cüenta tsoñ'en jaa. Ndo' ng'e na s'aa jon na nnda', majnda' na nndëë ntyja nn'ön na mantyi nninncyaa jon tsoñ'en nnon na icanhan' jaa ntyja 'naan' nquii jnda jon.

33 Ntyja 'naan nque nn'an na jndë tji Tyo'ts'on na conduihin cüentaa' jon, tanin juu na nndëë ntquen jñ'oon nacjohan. Ee nquii jon jndë tquen jon jñ'oon ntyja 'naanhin na tavijnan nan'xuanhin.

34 Min ta'nan ts'an na vanaan na ngitso na nan'xuan jaa na quit'uiihan' jaa ntyja 'naan' jnan cha' tyi'ntsquë naijon na m'aan Tyo'ts'on. Mangiö na nquii Cristo Jesús tue' jon ntyja njanhan. Ndo' chito ve' xia'ntyi na tue' jon, mantyi tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon ndo' naneinhin m'aan jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya na itsintyjaa' jon jñ'oon njanhan tonnon nquii Tyo'ts'on.

35 M'aan navi' na coquenön ndo' min 'nan na itsi'ndaa'han' ngiö. Vaa xjen na conty'e nn'an jaa tsojnaan' na vantyja nn'ön Jesús. Vaa xjen na itsitjahan' 'nan na ntcü'a oo ndiaa na ntcüë, ndo' m'aan na coquenön na toncuu'. Vaa xjen na coninc'uaa jñ'oon na nnan'cüje nn'an jaa yo xjo. Majo' min'ncüii joo nan'min' je'quindëë nt'ioo'han' na m'aan Cristo na venchjii jon jaa.

36 Ntyja 'naan' na coquenön nan'min', itsijonhan' cha'na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui nnon salmo na itsohan':

Ng'e na condui já ntsinda', jo' na 'io 'io vaa na toncuu' na nin'quinan'cüje nn'an já.

Cotji'hin cüenta na condui já cha'vijon quinuan na conan'cüjehan.

Nnda' vaa na itso juu jñ'oon'ñeen.

37 Majo' min na coquenön navi'min, quindë ya na cotantjön quityquii'han' yo ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan nquii Cristo na venchjii jon jaa na tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njanhan.

38-39 Mang'e jo' mantyji ya na juu na m'aan Tyo'ts'on na vi'ntyjii jon nn'an, min'ncüii nnon 'nan je'quindëë nts'aahan' na nt'ioo'han' yo ntyja njanhan. Xe'quits'aahan' min na conan'cüje nn'an jaa, min tsoñ'en ntyja na cotsam'an, min ángeles na m'an quiñoon'ndue tyi'je'quindëë nnt'ahan, min ángeles tyia na conintque, tyi'je'quindëë nnt'ahinhan', min nn'an na conintque tsonnangue, min joo 'nan na coquenön nanein, min joo 'nan na ngenön yandë, min nque natyia na conintque na conan tondye, min nque na conintque na m'aan tocjee' tsonnangue, min min'cya ro na tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on. Min'ncüii min'ncüiihan' tyi'je'quindëë na nt'ioo'han' na m'aan Tyo'ts'on na vi'ntyjii jon jaa xeng'e nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

9

Nn'an Israel, jndë tji Tyo'ts'onhan cüentaa' jon

1 Ng'e vantyja ts'ön Cristo, jo' na matsinën jñ'oon na mayuu', chito matsi'vi'nn'an. Nquii Espíritu Santo icüji' jndyoyu jon na mavicjë quii' ñuan njan na tyi'matsivi'nn'an 'o'.

2 Ja chjoo' jndyi ts'ön ndo' ninvito t'man vaa na itsi'ndaa' jndyihan' ntyji ntyja 'naan nque ntyjë nn'an Israel.

3 Ee xe na aa nndëë ncüji'han' ja ntyja 'naan' Cristo ndo' min na aa ngitsu ñuan njan v'io, contjo ya nchji na quindui na nnda' xe na aa ntyja 'naan'han' nndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naan nque nn'an Israel.

4 C'oon' n'onho' ntyja 'naan' juu naya na nan'xuanhan. Navejndyee tji Tyo'ts'onhan na conduihan nn'an 'naan' jon. Ndo' tyincyaa jon na conan'jonhan yo juu na t'man condui nquii jon. Ndëë joohan tyincyaa jon jñ'oon na tyi'je'quitscüejndyohan' joohan' ndo' mantyi juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan'. Ndo' totsi'man Tyo'ts'on ndëëhan nchu vaa nquii quint'ahin na quinan't'maan'han jon. Ndo' mantyi ndëë joohan tyincyaa jon joo jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon.

5 Nquë na condui nn'an Israel, tui já tsjaan na jndyocahan' ntyja 'naan' tsochí Abraham, Isaac, yo nin'Jacob. Ndo' ntyja 'naan tsjan nque nan'ñeen na jndyocahan', jo' nquii jon na conduihin Cristo tuihin na ts'anhin. Nquii jon conduihin Tyo'ts'on na taquintyja conintquehin. Tsoñ'en nn'an ninnquii'chen quinan't'maan'han jon. Quindui na nnda'.

6 Chito na nin'quitsjö na tasiquindë Tyo'ts'on joo jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon ndëë nn'an Israel. Xia'ntyi nin'quitsohan' na tonnon jon tyi'tsoñ'en nn'an na tuihan tsjan Israel na mayuu' conduihan cüentaa' jon.

7 Majo' min chito tsoñ'en nn'an na tuihan tsjan Abraham na iquen Tyo'ts'onhan na
conduihan tsjan 'naan tsan'ñeen na jndyocahan', ee cjoo' jñ'oon' jon, ndö vaa jñ'oon na
itso jon nnon juu: "Joo nn'an na nduihan tsjan cüentaa' jnda' Isaac, xia'ntyi joohan nty'i
jahan na conduihan ntsinda'."
Nnda' vaa jñ'oon tso Tyo'ts'on nnon Abraham'ñeen.
8 Juu jñ'oonva' itsi'manhan' na joo nn'an na tuihan ntyja 'naan' na siquindë Tyo'ts'on
jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon nnon nquii Abraham'ñeen, joo nan'ñeen ityii' jonhan na
conduihan cüentaa' nquii jon, chito its'aa jon na nnda' ng'e na aa tui ts'an tsjan juu Abraham
na jndyocahan'.
9 Ng'e juu jñ'oon'ñeen na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham ndyu'ñeenchen, ndö vaa
na itsohan': "Ngueemin chu ncy'ön, xjen na nndyö nnt'a, ndo' juu Sara jndë m'aan yujnt'a
jnda jon ncüii yus'a."
10 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na itsi'manhan' na nnda' vaa na its'aa Tyo'ts'on. Ee
xjen na jndë tentyja ndyuu' tsochí Isaac, toco jon yo Rebeca. Ndo' juu tsanscu'ñeen, xjen
na xejnda ñjon yon'ein tsiaa' juu, sinin Tyo'ts'on nnon juu ntyja 'naan' na nnda' vaa na
iquenon juu.
11-12 Joo yo'ñeen, ninvaa vitjachen na nnduihin, tyuaa'chen sijnda' Tyo'ts'on na ncüji jon
nin juu ncüii yo'ñeen na nt'ue ts'on jon. Ndo' chuhan' na nndui tsoñ'en cha'xjen na jndë
sijnda' jon, chito ntyja 'naan' ncüii nnon naya oo natyia na its'aa yujnt'a na nndui, jo' na
icüji jonhin. Juu xjen'ñeen itso Tyo'ts'on nnon juu Rebeca: "Juu jnda' yu na nndui jndyee,
ntye'ntjon juu nnon tyje juu."
13 Ndo' siquindëhan' juu jñ'oon'ñeen cha'xjen ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ntyja
'naan ve jnda Rebeca na itsohan': "Ventyji ja Jacob, majo' juu Esaú, tyi'cuee' ts'önhin.

Ndëë nts'aa Tyo'ts'on minninchen na nt'ue ts'on jon

14 Ndo' na nnda' vaa na itso juu jñ'oon'ñeen, ¿Aa nin'quitsiquindyihan' na its'aa Tyo'ts'on
ncüii nnon na tyi'quichuhan' xjen na icüji jon ncüii ts'an na ityii' jonhin na conduihin
cüentaa' nquii jon, majo' ncüiichen ts'an min tyi'xe'cüji jonhin na ntyii' jonhin ntyja 'naan'
nquii jon? Tyi'tsi'manhan' na nnda'.
15 Vanaan na nts'aa jon na nnda' ng'e itso jon nnon Moisés: "Min'cya ro ts'an na nt'ue
ts'ön, ja ncy'ön na ndyia' ro tsan'ñeen ntyji."
16 Yajo' chito ve' ng'e na aa nquii ts'an nt'ue ts'on juu, jo' na nc'oon Tyo'ts'on na ndyia'
ro juu ntyjii jon, min chito ve' ng'e aa ncüii nnon na its'aa tsan'ñeen. Chito jo'. Ee xia'ntyi
nc'oon Tyo'ts'on na ndyia' ro ts'an ntyjii jon, ya na nquii jon nt'ue ts'on jon.
17 Ndo' mantyi nacjoo' jñ'oon' jon na jndui, vaa ncüii jñ'oon na tso jon nnon
tsanm'aants'ian Faraón: "Mancöntyë t'ua ts'ian nnon' na condui 'u' ts'an na co'xen' nn'an
Egipto, cha' ntyja 'nan' ntsi'manhan' ndëë nn'an na ja vaa najndei na condui ja, ndo' cha'
nque nn'an na ninvaa tsonnangue nndyehan ntyja 'naan' 'nan na mats'a."
18 Ndo' itsi'manhan' na min'cya ro ts'an na icüji Tyo'ts'on na nc'oon jon na ndyia' ro juu
ntyjii jon, nts'aa jonhan'. Ndo' min'cya ro ts'an na nt'ue ts'on jon na ntsique' ts'on juu nnon
jon, incyaa jon na quitsique' ts'on juu.

Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on coxen

19 Nts'aahan' na m'aan ncüii 'o' na nndueho' nnön: "Xe na aa nnda' vaa na its'aa Tyo'ts'on,
yajo' tyi'quichuhan' na ninvaa icüji' jon cüenta na taconan'quindëë na tonnon jon, ee ta'nan
ts'an na jndëë ntscüejndyo 'nan na itsijnda' jon."
20 'U' na ve' ts'an 'u', tyi'tsixuan' na matsintcüe' jñ'oon nnon Tyo'ts'on. Cüii 'nan na sia
ts'an je', tyi'quichuhan' na juuhan' ntquenhan' xjen nquii ts'an na siahan' na ngitsohan'
nnon juu: "Tatëquinjon' sia' ja."
21 Ee juu ts'an na its'aa ts'ian yo ts'oquichu, vaa najndei na tsixuan juu na nts'aa juu ncüii
cüii nnon ts'ian cha'xjen na nt'ue ts'on juu. Vanaan na ntsia juu ncüii xuaa na njon ts'ian
covijnt'uehan', ndo' yo manin' juuntyi ts'oquichu'ñeen, ntsia juu ncüiichen nnon 'nan na ve'
ninntyi ro ts'ian na nninjnt'uehan'.
22 Ve nnon 'nan min na itsi'man Tyo'ts'on. Covityincyo na itsiv'ii matyen jon nn'an na
conan'tjahin nnon jon, ndo' mantyi t'man vaa na vendoo' tcüii jon na quintcüe n'onhan yo
natyia na cont'ahan, manquehan na chuhan' na cju'vi jonhan na quitsu ñuaanhan.
23 Ndo' s'aa jon na nnda' cha' cje ro quitsi'manhan' na iy'oon jon na nty'ia ro nn'an ntyjii
jon, ee na its'aa jonhan', covitincyoo' juu na taquintyja na t'man conduihin.
24 Manquëhë na icüji jon na condui jaa cüentaa' nquii jon. Ñ'en jaa na condui tsjan nn'an
Israel, ndo' ñ'en jaa na condui tsjan mañoon nn'an.
25 Cha'xjen juu jñ'oon tso jon na chuu' nnon tson na tji Oseas. Itsohan':
Nque nn'an na tatonan't'maan'han ja na toxen'chen, neinhin conan't'maan'han ja.

Ndo' joo nn'an na tyí'cy'ön jndyëë na venchjihin, nanein matsjö ndëëhan: Vi'nchji jndyi ja
'o'.
26 Ndo' naijon na tso Tyo'ts'on ndëë nn'an: "'O' tyí'conduiho' nn'an njan, manin' jo' vijon
na itsohan' conduihan ntsinda nquii Tyo'ts'on na vando'."
Nnda' vaa jñ'oon na tji Oseas'ñeen.
27 Ndyu na toxen'chen, sinin Isaías jñ'oon ntyja 'naan nn'an Israel na jaa' chjohan'. Itso
jon: "Cha'xjen jndye jndyi tei' na min'ndyuaa 'ndyo ndaandue, mannda' nndijndye nn'an
Israel, majo' nincüantyi rohan na ntsin'man Tyo'ts'onhan ntyja 'naan' jnanhan.
28 Ng'e nquii Tyo'ts'on nts'aa jon na nque nn'an na ninvaa tsonnangue, ndyionhan
ntyja 'naan' na conan'vehan cjoo' jon, ndo' macje ro ntsiquindë jon juu ts'ian'ñeen.
Tyi'xe'cüendoo'chen jon."
Ndö' itsiquindyi jñ'oon sinin Isaías.
29 Nguaa na nnda' cha'xjen ncüiichen jñ'oon na tji jon na itsohan':
Nquii jon na ityentjon jon tsoñ'en ángeles na m'an quiñoon'ndue ndo' mantyi jaa nn'an
tsonnangue, t'ua jon ts'ian na tyi'ncüjëñ'ën.
Xe tyí'quits'aa jon na nnda', yajo' jndë sijonhan' yo ntyja njan cha'xjen na tquenon nque
nn'an na tom'an tsjoon Sodoma yo Gomorra, tjëñ'enhan juu xjen'ñeen.

Tyí'caquinjon' tont'a nn'an Israel

30 Yajo' ndö vaa na itsiquindyi jñ'oonmin'. Nque nn'an na chito conduihan tsjan nn'an
Israel, jndë ty'onhan cüenta na tajnan nan'xuanhan tonnon Tyo'ts'on ng'e na vantyja
n'onhan Cristo.
31 Majo' nque nn'an Israel na jnan'tiuhan na nnan'quindëhan cha'xjen tsi'man juu jñ'oon
na tquen Moisés na ico'xenhan' cha' ncy'onhan cüenta na tajnan nan'xuanhan, ta'nan
tquenhan'hin na jo' conduihan.
32 Ndo' ¿Ndu na ta'nan jndëë conduihinhan'? Nnda' vaa ng'e na tacovantyja n'onhan
Tyo'ts'on cha' ntyja 'naan' jo' ntyii' jonhan na tajnan nan'xuanhan. Ee siquijñ'eenhan'
nan'ñeen na jnan'tiuhan na ve' ntyja 'naan' 'nan na cont'a nquehan cha'xjen na tso juu
jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés, jo' na ntyii'han'hin na tajnan nnan'xuanhin. Ndo'
na nnda' tont'ahan, ntyja 'naan' ta Jesús, itsijonhan' joohan cha'vijon ya na ncy'oon' tsjö'
ng'ee ts'an ndo' na nninnquehin.
33 Cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías, itsiquindyihan' na nquii Cristo itsijon-
han'hin cha'vijon tsjö' na ncy'oon' ng'ee ts'an. Itsohan':
Quitquenho' cüenta, tsjoon Jerusalén naijon vaa Tyo' Sión, jo' maquën ncüii ts'an na
itsijonhan'hin cha'vijon ncüii tsjö' t'man.
Nque nn'an judíos ngacüaa'han ntyja 'naan' jon na conduihin tsjö'. Ntyja 'naan' jon
ncju'cjehan' nan'ñeen.
Majo' min'cya ro ts'an na vantyja ts'on juu yo nquii jon na conduihin juu tsjö'ñeen,
tyi'xe'cüji' juu cüenta na ve' jn'aanhan'.
Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías'ñeen.

10

Tojnt'ue nn'an Israel na quityii'han'hin na tajnanhan

1 'O' ntyjë na mantyi covantyja n'onho' Cristo, yo na mancha'chen ts'ön mac'an vi naya
nnon Tyo'ts'on na ntsin'man jon ñuaan 'naan nque nn'an Israel na maninncüii tsjan na tui
ja yohan.
2 Ee macüji' jndyoyu ntyja 'naanhan na cojoo' jndyi n'onhan na nin'quint'ahan juu 'nan
na cavee' ntyjii Tyo'ts'on yohan, majo' juu 'nan na cont'ahan, tyi'xoncüehan' yo juu jñ'oon
na itsijnda' nquii jon.
3 Ee tsojnaan' na tatonan'jñ'oon'han juu na sijnda' Tyo'ts'on, na ntyja 'naan'han' iquen
jon nn'an na tajnan nan'xuanhan, joo nan'ñeen tonan'chonhan na nnan'jnda' nquehan
ncüii nnon na nt'ahan cha' ntyja 'naan'han' ntquenhan'hin na tajnanhin. Ndo' na nnda'
tont'ahin, tatjue'cjehan ntyja 'naan' juu jñ'oon na sijnda' nquii jon.
4 Ncüii cüii ts'an na vantyja ts'on Cristo, jndë tëcüentyjee' juu na itsichon juu na itsiquindë
juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan' cha' ntyja 'naan' jo' ntquen Tyo'ts'onhin na
conduihin ts'an na tajnaan' juu. Ee xia'ntyi ityii' jon ts'an na tajnan tsixuan juu xe na aa
vantyja ts'on juu Cristo.

Juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, vacüja'han' juuhan' tsoñ'en nn'an

5 Tivio totyentjon Moisés nnon Tyo'ts'on. Sinin jon ntyja 'naan' nchu vaa na icanhan' na
quits'aa ts'an cha' ntquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Icanhan' na quitsiquindë
juu tsoñ'en na ico'xen juu jñ'oon'ñeen. Itso Moisés: "Juu ts'an na itsiquindëñ'en cha'xjen
na ican jñ'oon'ñeen, nninncyaa Tyo'ts'on na ngüando' ñuaan' juu."

6 Majo' nque nn'an na vantyja n'on Cristo, ndö vaa na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja
'naanhin, ndo' ng'e ntyja 'naan'han', ityii' jonhan na tajnan conan'xuanhin tonnon jon.
Itso jñ'oon'ñeen: "Tyi'ntsitiu' quii' tson', nin ts'an na ngava quiñoon'ndue cha' nndëë
ndyoy'oon ntcüe' juu Cristo nnon tsonnangue.
7 Min tyi'ntsitiu' nin ts'an na ngacue juu quii' nt'an nt'oo na ndyoy'oon ntcüe' juu Cristo."
8 Majo' juu jñ'oon ntyja 'naan' na ityii' Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu tonnon jon,
ndö vaa itsiquindyihan': "Tyi'tycya na quijnt'ueho' jñ'oon'ñeen ng'e ndyo ndyo na m'anho'
vaahan'. Majuuhan' na conan'neinho' ndo' na vantyja n'onho'han'." Majuuto jñ'oon na
coninncyá ndëëho' na icanhan' na cantyja n'onho' Cristo.
9 Cha' nndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan', cüji' jndyoyu' ndëë nn'an na nquii Jesús
conduihin na itye'ntjon jon 'u' ndo' yo na xoncüee' tson' cantyja tson' na tyincyaa Tyo'ts'on
na tando' xco Jesucristo.
10 Ng'e ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an Jesucristo, jo' nndëë ntyii' Tyo'ts'onhin na
tajnan tsixuan juu. Ndo' mantyi cüji' jndyoyu juu ndëë nn'an na nquii Jesús conduihin na
itsin'man jon ñuaan' juu.
11 Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': "Min'cya ro ts'an na vantyja ts'on nquii
Cristo, tyi'je'quits'aahan' na ndëcya ncüji' juu cüenta na ve' jn'aanhan'."
12 Ee chito ng'e na condui 'u' ts'an judío, jo' ncy'oon jon cüenta 'u', majo' juu ts'an na
mañoon tsjan conduihin, tyi'xe'cy'oon jon cüentahin. Juu jon cüejon conduihin na itye'ntjon
jon tsoñ'en nn'an. Ndo' tsoñ'en nn'an na conan't'maan'han xuee' jon, tyi'vacuaa xjen na
ityio jon jn'aanhan.
13 Juu Joel sinin jon jñ'oon na jndui na itsohan': "Nquii jon na conduihin na co'xen jon
tsoñ'en, ncüii cüii ts'an na i'man juuhin na quitsin'man jon ñuaan' juu, ncy'oon jon cüentahin
yo na xoncüee' ts'on jon."
14 Majo' tyi'xe'quindëë na ngitan nn'an nnon jon na quitsin'man jon ñuaan 'naanhan xe
na aa tyi'covantyja n'onhan jon. Ndo' min tyi'xe'quindëë ngantyja n'onhan jon xe na aa
tyi'condyehan ntyja 'naan' jon. Ndo' min tyi'xe'quindëë nndyehan ntyja 'naan' jon xe na
aa ta'nan ts'an na nninncyaa jñ'oon' jon ndëëhan.
15 Ndo' min tyi'xe'cja ncyaa ts'an jñ'oon' jon ndëë nn'an xe na aa tanin juu na i'ua
ts'ian'ñeen nnon juu. Cha'xjen itsiquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui: "Nancoo' jndyi
ngiö yo ts'an na ijñon Tyo'ts'on ndëë na incyaa tsan'ñeen jñ'oon naya na nndyëë."
Nnda' tso jñ'oon'ñeen na tji Isaiás.
16 Majo' nque nn'an Israel, min na tondyehan juu jñ'oon naya'ñeen, tyi'jndyehan
jnan'jñ'oon'hinhan'. Itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'na ncüiichen jñ'oon na sinin Isaías. Itso
jon: "'U' ta Tyo'ts'on, tyi'jndyechen nn'an covantyja n'onhan jñ'oon na coninncyá ndëëhan."
Ndö' vaa na tso jon.
17 Ndo' na nnda' vaa, juu na vantyja ts'on ts'an, cotye'han' na ndyii juu jñ'oon' Tyo'ts'on.
Maninjuuntyi jñ'oon'ñeen na ndyii ts'an ntyja 'naan' Cristo.
18 Majo' matsjö ndëëho', nque nn'an Israel, ¿aa jndë tondyehan jñ'oonvahin? Jñ'oon na
mayuu' na jndë tondyehinhan', ng'e cjoo' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui nnon tson salmos,
itsohan':
Juu jñ'oon' jon, ninvaañ'en xi'jndio tsonnangue jndë tycyahan'.
Ndö' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen.
19 Ndo' matsjöntyëchën, nque nn'an Israel min na nan'xuanhan na cüaa' n'onhan jñ'oon
na tso Tyo'ts'on na ncy'oon jon cüenta mañoon nn'an na chito conduihin tsjan 'naanhan,
majo' tataa' n'onhin juu jñ'oon'ñeen. Majo' itsohan' na cüaa' n'onhan na nnda' ee nquehin
cjechen siquindyi jonhan yo juu jñ'oon na tso Moisés ndyu na toxen'chen. Itso jon:
'O' nn'an Israel, joo nn'an na cotji'ho' cüenta na tyi'quinjon conduihan, ja nninjnt'ue
nan'ñeen, ndo' na ntyja 'naanhan nts'aa na xueeho' yohin
Ndo' ng'e na nnda',
nts'a na vjeho'hin na conduihin nn'an na tyi'ndicüaa' n'on 'nan na cont'a.
Ndö' vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Moisés.
20 Jndëcya t'oon Isaías na sixuan jon ñuaan' jon na tyincyaa jon jñ'oonvahin na sinin
Tyo'ts'on:
Nque nn'an na tatojnt'uehan ja ndyu na toxen'chen, naneinhin cota'jn'aanhan ja.
Ndo' joo nn'an na tata'xee'han nchu vaa na nt'ue ts'ön, jndë si'man ndëëhan ntyja njan.
Ndö' vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías.
21 Ndo' nquii Isaías sinin nnda' jon ndëë nn'an yo jñ'oon na si'man Tyo'ts'on nnon jon, itso
jon: "'Io 'io mats'a ty'oo nanmin' na quintcüe' n'onhan yo jnanhin. Majo' tyí'quitquenhan
cüenta ng'e ninnquii'chen conan'vehan nacjö."

11

Nn'an Israel cüantyi rohan na icüji Tyo'ts'onhan na conduihan cüentaa' jon

1 Ndö vaa jñ'oon na matsjöntyëchën ndëëho'. Nque nn'an Israel, ¿Aa jndë tso Tyo'ts'on na
ndyiaa' ndya' jonhin? Tyi'xe'quits'aahan' na nnda' ng'e mantyi ts'an Israel ja. Tui ja tsjan
'naan' tsoAbraham na jndyocahan', tmaan' cüentaa' tsochí Benjamín.
2 Já nn'an Israel, vitjachen na nndui já ndo' nquii Tyo'ts'on tji jon já na conan'xuán
cüentaa' jon. Mang'e jo', taxe'qui'ndyii jon já. Mangioho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui ntyja
'naan' Elías, tsan na toninncyaa jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Nnon Tyo'ts'on
tquen tsan'ñeen jñ'oon nacjo ntyje jon nn'an Israel. Itso jon:
3 "'U' ta Tyo'ts'on, nque nn'an na maninncüii tsjanhan yo ja na coninncyahan jñ'oon
'nan' ntyja 'naan nchu vaa 'nan na nguaa, jndë jnan'cüje nn'anhan. Ndo' mantyi jndë
jnan'tyuii' nn'an ndëndyiu 'nan' naijon na conan't'mán' 'U'. Mantyi jndë jnty'ehan na
conan't'maan'han 'U'. Ndo' ninncö ts'on xquën jndë jnty'iihan' na matsit'man' 'U', ndo'
mantyi cojoo' n'onhan na nin'quinan'cuee'han ja."
4 Majo' sintcüe' Tyo'ts'on jñ'oon nnon Elías'ñeen, itso jon: "Min na nnda' vaa cont'ahan,
jndë macüji' nty'a ntyque' min nn'an na tacotonquityehan tonnon juu ty'öö Baal na jnan'ya
nn'an."
Ndö' vaa na t'a Tyo'ts'on 'ndyo Elías.
5 Ndo' mannda' vaa na itsijonhan' na vaa naneinhin, ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on,
jo' na cüanntyi ro nn'an Israel icüji jonhan na conduihan cüentaa' nquii jon.
6 Ndo' min chito yo 'nan na cont'ahin, jo' na icüji jon joohan cha' ntyja 'naan' jo' ngavee'
nchjii jon yohan, ng'e xe na aa ve' jo' 'nan na tuaa, yajo' tyi'xe'quits'aahan' na xia'ntyi ntyja
'naan' juu naya na condui jon, jo' na icüji jonhan.
7 Ng'e na nnda', quitquen ya yaho' cüenta jñ'oon na matsjö. Tyi'tsoñ'en nn'an Israel
jnt'uehan nchu vaa nquii nt'ahin na ntquenhan'hin na tajnan nan'xuanhin tonnon
Tyo'ts'on. Xia'ntyi joo nn'an na icüji jon na tyentjon jonhin, joohin ty'onhin cüenta na
tajnan nan'xuanhin. Ndo' ntyjehin na jnty'iihan', s'aa jon na tonan'que' n'onhin tonnon
jon, tom'an nan'ñeen cha'vijon nn'an na quita.
8 Ndo' ng'e na nnda' vaa ntyja 'naanhin, siquindëhan' juu jñ'oon na jndui na itsohan': "Si-
jnda' Tyo'ts'on na tyi'je'quindëë ntji'hin cüenta min na tojnty'ia ndëëhin 'nan na tots'aa jon
na tonan'manhan' juu najndei na conduihin, tataa' n'onhinhan'. Ndo' min na tondyehin
jñ'oon' jon na itsohan' na c'onhin na quityuehin, majo' taty'onhan cüenta juu jñ'oon'ñeen.
Ndo' mannda' na coquenonhan ata xjen neinhin."
Nnda' tso jñ'oon'ñeen.
9 Ndo' na nnda' vaa. Itsijonhan' juuhan' cha'na juu jñ'oon na sinin David nnon Tyo'ts'on.
Itso jon:
Tsoñ'en nguee na cont'a nn'an Israel, ve' jn'aanhan'.
Tsojnaan' jo' nt'uiivi'han'hin ndo' min xe'quindyaahin yo navi'ñeen.
10 Quintjohin na të' ndëëhin cha'vijon nn'an nchjan na ndiquijnty'ia,
quitsijonhan' joohan cha'vijon ya na chu ts'an xu na ja jndyi, itsiquix'enhan' naxen' juu.
Ndö' vaa itsiquindyi jñ'oon na sinin David.

Ndö vaa ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an na chito conduihan tsjan Israel

11 Min na nnda' vaa na itsiquindyihan', tyi'nc'oon' n'onho' na jndë iscyaa Tyo'ts'on nn'an
Israel na majo'ñ'en quintyja. Chito jo'. Ng'e na tonan'tja nan'ñeen nnon jon, jo' joo nn'an
na mañoon tsjan na conduihan, ncyaahan' na vanaan na ntsin'man jon ñuaanhan. Its'aa
jon na nnda' cha' ya na ntquen nn'an Israel cüenta na itsin'man jon ñuaan nan'ñeen, jo'
nts'aahan' na ntsixueehan'hin na quitye'ntjon nnda' jon joohan cha'xjen na ityentjon jon
joo nan'ñeen.
12 Xeng'e na tyí'cantyja n'onhan Tyo'ts'on, jo' tyincyaahan' na itsin'man jon ñuaan nn'an
na mañoon tsjan conduihan. Ndo' ng'e ntyja 'naan' na tju'cjehan' joo nn'an Israel, jo' nque
nn'an na mañoon tsjan, tyincyaahan' na tyii'han' joohan na conduihin ntsinda jon. Ndo'
ng'e nnda' vaa na its'aa jon, c'oon' n'onho' na t'manntyichen naya nnan'xuan nque nn'an
judíos xjen na nninncya ntcüe'hin na nquii Tyo'ts'on ntye'ntjon jonhin.
13 Ndo' ndëë 'o' na chito conduiho' nn'an judíos, mantyi vaa jñ'oon na matsjö. Nt'ue
ts'ön na cüaa' n'onho' na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë
ntyjeho'. Juu ts'ianvahin na mats'a, njon jndyihan'.
14 Mats'a na nnda' cha' joo nn'an Israel na ninncüii tsjan na tui ja yohin, juu xjen
na ntquenhan cüenta na ñ'enho' na ityii' Tyo'ts'onho' cüentaa' nquii jon, ntyja ts'ön na
nts'aahan' na nan'xueehin yo 'o' na i'ndyiihan' joohin na tonnon jon. Ndo' na nnda',
ngantyja n'onhan Cristo cha' ntyii' joohin na ndëë ntsin'man jon ñuaanhan.

15 Ndo' ng'e na jnty'ii Tyo'ts'onhan, tyincyaahan' na joo nn'an na mañoon tsjan conduihin, ntjo ya ntcüe'han yo nquii jon. Mang'e na nnda' s'aa jon, c'oon' n'onho' nchu vaa na t'manntyichen na nts'aahan' ya na ncy'oon ntcüe' jon cüenta nan'ñeen. Na nts'aa jon na nnda', ntsijonhan' ntyja 'naan nan'ñeen cha'vijon nn'an na jndë tjë ndo' na cota'ndo' xco nnda'han.

16 Nque nn'an Israel, xjen na cove' ntjon 'naanhan, cotuahan ntquen trigo xco, ndo' conan'yahan tyoo' yo juu jndë tyoo' xco'ñeen. Juu tyoo'ñeen cotquenhinhan' nnon Tyo'ts'on. Ndo' ntyja 'naan' juu Abraham yo Isaac yo nin'Jacob, itsijonhan' joohan juu tyoo'ñeen na ji'ua tsixuanhan'. Ndo' cha'xjen na ji'ua nan'xuan joo nan'ñeen, mantyi nque nn'an na conduihan tsjan 'naan nan'ñeen na jndyocahan', tsoñ'enhan ji'ua nan'xuanhan. Nquii Abraham conduihin nch'ioo' ts'oon, na juuhan' conduihan' na ji'uahan', ndo' ng'e na nnda', mantyi nt'ö juu ts'oon'ñeen conduihan' na ji'uahan'. Nque nn'an tsjan 'naan' jon na jndyocahan', itsijonhan' joo nan'ñeen yo joo nt'ö ts'oon'ñeen.

17 Nque nn'an Israel itsijonhan'hin cha'vijon nt'ö ts'oon olivo tsjan. Ndo' 'u' na chito ts'an Israel condui 'u', itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'oon olivo jndëë. Ndëë ntyjee ts'an nt'ö ts'oon olivo tsjan ndo' naijon na jnanhan', jo' ntsiquiñjon' juu nt'ö ts'oon olivo jndëë cha' nc'uhan' ntsuee' ts'oon olivo ya, ndo' ntyja 'naan' jo', nndei'han'. 'U' na vantyja tson' Cristo, itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon nt'ö ts'oon olivo jndëë na siquiñjon' ts'anhan'. Majo' ntyja 'naan' nt'ö juu ts'oon olivo tsjan'ñeen, ñ'en joohan' na cha'vijon na tcon Tyo'ts'onhan'. Ndo' 'u' na condui 'u' ts'oon olivo jndëë, jndë tyii' jon 'u' ntyja 'naan' Cristo.

18 Mang'e na nnda', tyi'ntco' s'a 'u' na t'manntyichen condui 'u', chichen nque nn'an na conduihan tsjan 'naan' Abraham, Isaac yo nin'Jacob. Ee xe na nin'co' s'a 'u' na condui 'u' cüentaa' Tyo'ts'on, cüa, cüaa' tson' na chito nt'ö ts'oon concyahan' na vando' nch'ioo' ts'oon. Nque nch'ioo' ts'oon coninncyahan' na condei' nt'öhan'.

19-20 Xe cüii 'o' ngitso juu: "Majo' nquii Tyo'ts'on, tyjee jon nt'ö ts'oon'ñeen cha' condëë ityii' jon ja ntyja 'naan'han", mayuu' jñ'oon na matsinin'. Majo' tji' jonhan ng'e na tyi'covantyja n'onhan Cristo, ndo' 'u' ng'e na vantyja tson' jon, jo' ityii' Tyo'ts'on 'u' ntyja 'naan' jon. Mang'e jo' quen' cüenta na tyi'ntco' s'a 'u' na vaquinjon' 'nan na matsa'. C'on' na ncya' na tyi'ncüji' ntcüe'han' 'u' tonnon jon.

21 Ee joo nn'an judíos na conduihan nt'ö ts'oon olivo tsjan, jnaan' na tyí'covantyja n'onhan jon, jo' na tyi'quitsit'man ts'on jonhin. Ndo' mantyi ncu', xe na aa tyi'covantyja tson' jon, mantyi min je'quitsit'man ts'on jon 'u'.

22 Mang'e jo' quitquenho' cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oonva', t'man jndyi vaa na m'aan Tyo'ts'on na vi'nchjii jon nn'an. Majo' yo nque nn'an na conan'tjahan tonnon jon, jndei'han' its'aa jon na quityionhan. Nque nn'an Israel tata'nguee'han cha'xjen na ico'xen jon, jo' na s'aa vi' jonhan. Majo' 'u', xe na aa ninvito vantyja tson' Cristo, ninnquii'chen ntsi'man jon na t'man vaa na vi'ntyjii jon 'u'. Majo' xe na aa tyi'quitsa' na nnda', mantyi ncüji' ntcüe' jon 'u', cha'xjen ts'oon ntyjee ts'an nt'öhan'.

23 Ndo' mantyi nque nn'an Israel na tji' jonhan, xe na aa nntcüe' n'onhan ndo' na ngantyja n'onhan Cristo, yajo' ntyii' nnda' Tyo'ts'onhan ntyja 'naan' nquii jon, ng'e condui jon najndei na nndëë nts'aa jonhan'.

24 Ee 'u' na chito ts'an Israel condui 'u', itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'oon olivo jndëë. Ndo' 'nan na its'aa Tyo'ts'on yo 'u', itsijonhan' ntyja 'nan' cha'vijon na tyjee ts'an nt'ö juu ts'oon'ñeen, ndo' siquiñjon' jon 'u' juu ts'oon olivo tsjan. Ee nquii Tyo'ts'on na tsixuan jon najndei na s'aa jon na nnda', majndeichen nndëë nts'aa jon na nque nn'an Israel ngoque' nnda'han ntyja 'naan' jon, joohin na conduihin ts'oon olivo tsjan.

Nque nn'an Israel, mantyi ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan

25 'O' ntyjé, nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' ncüii jñ'oon na tacotsi'man Tyo'ts'onhan' ndëë nn'an na toxen'chen. Xe na ncüaa' n'onho' juuhan', yajo' taxe'c'oon' n'onho' na vaquinjon' cont'aho' na covantyja n'onho' Cristo, majo' nque nn'an Israel tyí'caquinjon' jnt'ahan na tyi'covantyja n'onhan jon. Ndyii'han na jndë jnan'que' n'onhan tonnon Tyo'ts'on, jo' na ndiquindëë na nnan'quindëhan tonnon jon. Mannda' vaa ntyja 'naanhan ata xjen jndë siquindë jon tsa'nnda' nchu xjen nn'an na chito conduihan nn'an Israel, icüji jonhan cüentaa' nquii jon.

26 Ndo' ya na nndë xjen nan'ñeen, yajo' tsoñ'en nn'an Israel ntsin'man jon ñuaanhan, ng'e jñ'oon' jon na jndui, nnda' vaa na itsohan':

Quii' nt'an nn'an tsjoon Sión nnan nquii jon na ndyotsiquindyaa jon nque nn'an tsjoon'ñeen.

Nnts'aa jon na joo nn'an tsjan Jacob na jndyocahan', nnan't'maan' nnda'han Tyo'ts'on.

Ndo' ndö vaa na itso ncüiichen jñ'oon' jon na jndui:

27 Nque nn'an Israel, xjen na ntsint'u jnan na nan'xuanhan,

juu xjen'ñeen ntsiquindëë jñ'oon na sijnt'a yo nque ndochihin na tom'an ndyu na toxen'chen.

Nnda' jñ'oon tso Tyo'ts'on.

28 Ntyja 'naan' juu jñ'oon naya 'naan' Jesucristo, nque nn'an Israel conduihan nn'an na v'ii' n'onhan Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na nnda' jndë jnt'ahan, 'o' na mañoon tsjan nn'an na conduiho', condëë iquen jon 'o' ntyja 'naan' nquii jon. Majo' juu na icüji jon nn'an na conduihan cüentaa' jon, vi'ntyjii jon joo nan'ñeen ng'e nquii Abraham, Isaac, yo nin'Jacob, joohan tji jndyee jonhan na conduihan cüentaa' jon.

29 Ee nquii Tyo'ts'on, ncüii nnon naya na itsiquindaa' jon ts'an, tyi'jon xuee na ncüji' ntcüe' jonhan', min ya na iqueen' jon ts'an na quinduihin cüentaa' nquii jon, tyi'xe'quitso jon qui'ndyi ntcüe'han'hin.

30 'O' nn'an na mañoon tsjan conduiho', nguee na toxen'chen tonan'veho' nacjoo' Tyo'ts'on, majo' ng'e nque nn'an Israel tonan'tjahan nnon jon, jo' nanein itsijnda'han' na m'aan jon na nty'ia roho' nchjii jon.

31 Ndo' macha'xjen na toxen'chen ta'nan tota'nguee'ho' 'nan na nt'ue ts'on jon cha' cüityincyoo' na nty'ia roho' ntyjii jon, mantyi ntyja na nnda' ntyjii jon yoho', ngüentyja xjen na ntji' nnda' nan'ñeen cüenta na mantyi nty'ia rohan ntyjii jon.

32 Ee nquii jon cüejon icüji' jon cüenta na tsoñ'en nn'an na conan'tjahin nnon jon, cha' mantyi tsoñ'enhan cüejon ndëë nc'oon jon na nty'ia rohan nchjii jon.

Ncya ya jndyi Tyo'ts'on yo juu na jnda' xquen jon

33 Nquii Tyo'ts'on, taquintyja njon jndyi condui tsoñ'en nnon na its'aa jon yo nn'an, t'man jndyi vaa na jnda' xquen jon, tsoñ'en ivaa' ts'on jon. Ntyja 'naan tsoñ'en na itsijnda' jon, tamin'ncüii ts'an na nndëë ntsi'man ndëë ntyje juu 'nan na itsinchu' jon, min je'quindëë ncüaa' ts'on ts'an yo 'nan na its'aa jon.

34 Cha'xjen jñ'oon' jon na jndë jndui na itsohan': “Ta'nan ts'an quintjii nchu vaa na itsitiu jon, min tanin juu na nndëë ntsijnda' juu xquen jon.

35 Min tanin ts'an na jndë s'aa juu nayahin cha' ntcanhan' na quityion ntcüe' jonhan'.”

36 Ng'e nquii jon tquen jon tsoñ'en, ndo' macüentaa' jonhan', ndo' ivantyjee' jon joohan' ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii jon. Tyi'jon cacüentyjee' na cüit'maan' Tyo'ts'on. Nnda' vaa na chuhan' na quint'a nn'an.

12

Naya 'naan' ts'an na itye'ntjon Tyo'ts'on juu

1 'O' ntyjë, ng'e Tyo'ts'on m'aan jon na nty'ia rö nchjii jon, jo' maquen ja na mac'an ndëëho' na ncyañ'enho' si'ts'o 'naanho' na nninjnt'ue jonho'. Na nnt'aho' na nnda', itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na jndë tjëho' cha'xjen quioo' na conan'cüje nn'an judíos na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ji'ua ntyjii jon na nnt'aho' na nnda', ndo' cavee' ts'on jon na nnt'aho'han'. Mannda' vaa na chuhan' na quinan't'maan'ho'hin.

2 Tavinan'jonntyichenho' cha'xjen nque nn'an tsonnangue cotsam'anhan. Ncyaho' na nquii Tyo'ts'on ntscüejndyo jon 'o' tsoñ'en na ndyii' n'onho' cha' nndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa 'nan na nt'ue ts'on jon na quint'aho'. Ee juuhan' ya jndyi tsixuanhan', ndo' cavee' ts'on jon na quint'ahan' ndo' juuhan' quindë jndyi conduihan'.

3 Ng'e juu naya na condui Cristo na incyaa jon na tsixuan jahan', ntyja 'naan' juuhan' na matsjö ndëëho' min'ncüiiho' tyi'nc'oon' ts'on juu na t'man conduihin. Ncüii cüiiho' c'oon' n'onho' ntyja 'naan' ts'ian na i'ua jon ndëëho' yo na ntji' yaho' cüenta nchu vaa na conan'quindëho'han'. Quindui na nnda' xi' ncüii cha'xjen incyaa jon na vantyja n'onho' Cristo.

4 Si'ts'o njanhan jndye nnon quiñjon'han', majo' ncüii cüii na quiñjoon'han' covejndyo ts'ian na nan'xuanhan'.

5 Jaa na vantyja nn'ön Cristo, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja njanhan. Ee min na jndye jndyi jaa, majo' ninncüii si'ts'o 'naan' jon condui jaa ndo' itsijnda' jon nin ts'ian nan'xuan cha' quitejndeihan' ntyjëëhë, cha'xjen ncüii cüii nnon na quiñjon' si'ts'o njanhan cotejndeihan' ntyjehan'.

6 Xi'ncüii nchu xjen na incyaa Tyo'ts'on juu naya na tsixuan jon ndëë ncüii cüii jaa, jo' mantyi covejndyo joo ts'ian na vacüja'han' na i'ua jon ndëë. Nquii ts'an na tëcüja'han'hin na i'ua jon ts'ian nnon juu na incyaa juu jñ'oon na itsi'man jon nnon juu, chuhan' na quitsiquindë tsan'ñeen ts'ian na tijnoon' juu xi' ncüii nchu xjen na vantyja ts'on juu.

7 Juu ts'an na tëcüja'han'hin na quitye'ntjon juu ndëë ntyje juu na vantyja n'onhan, quitsichon juu na quitsiquindë juu ts'ian'ñeen. Mantyi juu ts'an na tijnoon' juu na quitsi'man juu jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, quitsiquindë juu ts'ian'ñeen yo na xoncüee' ts'on juu.

8 Juu ts'an na tëcüja'han'hin na itsinin juu jñ'oon na incyaahan' na xoncüii' n'on ntyje juu, icanhan' na cjoo' ts'on juu na quitsiquindë juu ts'ian'ñeen. Ndo' juu ts'an na tëcüja'han'hin na itejndei juu nn'an na vi' coquenon yo xoquitu', quitsiquindë juu ts'ian'ñeen yo na neiin' juu. Ndo' juu ts'an na tëcüja'han'hin na conintquehin quii' nt'anho', cjoo' ya ya ts'on juu quityquii' juu ts'ian'ñeen. Ndo' mantyi juu ts'an na tëcüja'han'hin na itejndei juu nn'an na vi' coquenonhan, quits'aa juu ts'ian'ñeen yo na neiin' juu.

Jaa nn'an na vantyja nn'ön Jesús, chuhan' na quitquën ya cüenta jñ'oonmin

9 Tsoñ'enho' cüivengioho' nn'an yo na xoncüee' n'onho' min tyi'nan'veho' na tyi'ya ngioho' yohin. C'onho' na cüijndo jndyiho' 'nan tyia na cont'a nn'an. Cjoo' ya ya n'onho' na quint'aho' tsoñ'en 'nan ya.

10 Nque ntyjeho' na vantyja n'onhan, quinan'vengio jndyiho'han. Quinachonho' na nque ntyjeho' ndit'manchen conduihan, chichen nqueho'.

11 Tyi'nan'ntyquenho' na cota'nguee'ho' ts'ian na i'ua ta Jesús ndëëho'. Ncüii cüii ts'ian na tëcüja'han'ho' na cotyentjonho' nnon jon, yo na incyaa Espíritu Santo, quita'nguee'ho'han' yo na njon jndyi Jesucristo ngioho'.

12 C'onho' na neinho' ng'e na ntyja n'onho' na ntsqueho' quiñoon'ndue. Xjen na covenonho' navi', cüentyjee' tyenho'. Ndo' ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on.

13 Nque ntyjeho' na vantyja n'onhan jon, xjen na itsitjahan' 'nan na nninjnt'uehan, ncyaho' 'nan na icanhan'hin. Ndo' nn'an na ve' cotsque ya na m'anho', quitixee' yaho'han.

14 Nque nn'an na conty'ehan 'o', quitanho' nnon Tyo'ts'on na quityio jon jn'aan nan'ñeen. Tyi'ntjue'ho' jñ'oonvi' nacjohan.

15 Joo nn'an na m'anhan na neiin' n'onhan, c'onho' na neiin' n'onho' yo nan'ñeen. Ndo' nque nn'an na m'anhan na chjoo' n'onhan 'nan na coquenonhan, mantyi cüichjoo' n'onho' yohan.

16 Nque ntyjeho' na vantyja n'on, tsoñ'enho' c'onho' na ninncüii nnon ngioho' yohan, min tyi'nan'chonho' na ndit'manho' ndëëhan. 'O' quinan'jonho' yo nn'an na tyi't'man condui, min tyi'ntji'ho' cüenta na xia'ntyi nqueho' na jnda' nquenho'.

17 Xe na aa its'aa vi' ts'an 'u', tyi'ntsa' na njonhan'. 'O' na tondëë tsoñ'en nn'an, ninnquii'chen quinan'chonho' na quint'aho' cha'xjen na chuhan'.

18 'O' tsoñ'en na icanhan' ntyja 'naanho', cjoo' n'onho' na quint'aho' ncüii cüii nnon na itsohan' cha' nc'onho' na tatyia' quichoho' yo tsoñ'en nn'an.

19 'O' ntyjë na vi'nchji 'o', juu natyia na conan'tja nn'an ndëëho', tyi'nt'aho' na njonhan', qui'ndyeho'han'. Ee nquii Tyo'ts'on ntyjii jon nchu vaa nts'aa jon na njon nan'ñeen na cont'avi'han 'o'. Ee nacjoo' jñ'oon' jon na jndui vaa jñ'oon na itsohan': "Ja tsixuan na nts'a v'i nn'an na conan'tja, ja ndyiönhan."

Ndö' vaa na itso jon.

20 'O' quint'aho' yo nan'ñeen cha'xjen na itsi'man ncüiichen jñ'oon' jon na jndui na itsohan': "Ts'an na v'ii' ts'on juu 'u', xjen na ninjndo' juu, ncya' 'nan na ntcüa' juu, ndo' xjen na nin'c'u juu ndaa, ncya' ndaa na nc'u juu. Ee xe na aa matsa' na nnda' yohin, ntsityiahan' ntyjii juu na its'aa vi' juu 'u'."

Juu jñ'oon'ñeen, nnda' vaa na itsiquindyihan'.

21 Natyia na cont'a nn'anho', tyi'ninncyaho' na ncju'cjehan' 'o' na mantyi nnan'ntcüe'ho' natyia. 'O' quint'aho' 'nan na ya yo nan'ñeen ee na nt'aho' na nnda', ntantjonho' juu natyia'ñeen.

13

Quinan'quindëë ndëë nanm'ann'ian

1 Ncüii cüiiho' icanhan' na quinan'quindëho' cha'xjen na cotoxen nanm'ann'ian, ng'e nquii Tyo'ts'on sinchu' jon na nan'xuanhan ts'ianmin', ndo' nquii jon i'ua jon ts'ian'ñeen ndëëhan.

2 Mang'e na nnda' vaa, nque nn'an na tyi'ta'nguee'han jñ'oon na itsijnda' tsanm'aants'ian na ico'xen jonhan, conan'vehan nacjoo' juu jñ'oon na ico'xen Tyo'ts'onhan. Ndo' nn'an na tyi'ta'nguee'han jñ'oon na tquen jon, nquehan nt'ahin na quit'uiivi'han'hin.

3 Majo' nque nn'an na cota'nguee' juu jñ'oon na condue nanm'ann'ian, tyi'c'onhan na ncyaahan tondëë nan'ñeen, xia'ntyi nn'an na conan'tjahin ndëë nan'ñeen, joohan m'anhan na itsity'uehan'hin tondëë nan'ñeen. Ndo' 'u' je', quitsa' cha'xjen na icanhan', min xe'quitsity'uehan' 'u' tonnon nquii tsanm'aants'ian, ndo' ngitso jon na ya matsa' na matsiquindë'.

4 Ng'e nquii jon jndë conduihin ts'an na ityentjon jon nnon Tyo'ts'on cha' quitejndeihan' 'u'. Majo' xe na aa matsitja 'u' nnon tsan'ñeen, c'on' na ncya', ng'e tyincyaa Tyo'ts'on na vaa najndei na condui tsanm'aants'ian na quen jon navi' nn'an na cont'a 'nan tyia.
5 Ng'e na nnda', ijndei'han' na quitsiquindë ts'an tondë nanm'ann'ian, chito ve' xia'ntyi na tyi'nt'uiivi' Tyo'ts'on 'u', majo' ng'e mavicje' quii' ñuan 'nan' na matsiquindë' tondëëhan.
6 Ndo' ng'e nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian ndëëhan, jo' na cotyehan s'onndyuaa ndëëho' ng'e juu jon itye'ntjonhan. Ndo' m'anhin na ts'iaan' n'onhan ntyja 'naan' ts'ian'ñeen.
7 Ng'e na nnda', tsoñ'en nanm'ann'ian, 'nan na vacüja'han' na ninncyaho' ndëëhan, ncyaho'han'. Ya na icanhan' na ndyionho' s'onndyuaa ndëëhan, quityionho'han'. Mantyi ncyaho' ts'ian tjon ya na cotanhinhan'. Ndo' tsoñ'en na chuhan' na quint'aho' na njonhin, cüinjonhin ngioho'.

Nan'min chöjnan na quint'a yo ntyjëëhë

8 C'onho' na min'ncüii nnon tyi'ngichojnanho' yo nn'an. Majo' ncüii nnon vaa na nan'xuanho' na chojnanho' na tyi'je'quit'io na chojnanho'han', juu na quinan'vengioho' nn'an. Juu ts'an na xoncüee' ts'on na venchjii juu nn'an, na its'aa juu na nnda', itsiquindë juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'.
9 Ndö vaa na cotoxen jñ'oon'ñeen: "Tyi'nc'on' ya' yo ts'an na ve' ndö' ro. Tyi'ntscue' ts'an. Tyi'nch'ue'. Tyi'ntsinin' quintu nacjoo' ts'an. Tyi'ntscjaa' tson' 'naan' ncüiichen ts'an." Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na ico'xenhan' na itsohan': "Cuivi'nchji' tsoñ'en nn'an cha'xjen na venchji nquii 'u'." Ya na mavangue' juu jñ'oonva', mantyi tsoñ'en jñ'oonmin na ico'xenhan', mavangue'han'.
10 Ng'e ts'an na venchjii juu nn'an, tyi'xe'quits'aa vi' juuhan. Mang'e jo', xe na aa conan'vengiö nn'an, yajo' cota'nc'uë joo jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan'.
11 Majndeichen na matsjö na quinan'quindëho' jñ'oonva' ng'e cotquenho' cüenta ntyja 'naan' juu xjen na cotsam'an. Ee xjen na tëntyja nn'ön Jesucristo, taa' nn'ön na vitja jndye na nndyoquichu jon jaa. Majo' nanein jndë tavijndye xjen vitja na nndui na nnda'.
12 Cha'vijon nduë nanein m'an natsjon ng'e na tyi'c'oon ta Jesús, majo' ng'e tajndye vitja na ncüjee' ntcüe' jon, itsijonhan' cha'vijon vavixuee. Mang'e jo', joo 'nan na tont'a vitjachen na nnan'jon jaa ntyja 'naan' Jesucristo, chuhan' na quitsacüentyjëë' na cont'ahan'. Tsoñ'en nnon na ncyaa Tyo'ts'on na itejndeihan' 'o', cüijnt'ueho' joohan' na nc'oho' nacjoo' 'nan natyia, cha'xjen ncüii sondaro covijnt'uehin nt'ö ts'ian tyia'.
13 Mang'e jo', joo 'nan na chuhan' na quint'a nn'an na vantyja n'on Cristo, ninnquii'chen joohan' quitsantyja. Cüa, quint'a ncüii cüii nnon na tyi'je'ncyaahan' na jn'an na cojnty'ia nn'an xjen naxuee. Min tyi'nan'jön yo nguee na cont'a nn'an na c'uaa jndyuehan na quindyehan, min tant'a cha'xjen cont'a nannon ndo' nanntcu na ve' cot'ue yahin ntyjehan, min tyi'nc'ön na conan'ntja' jaa yo nn'an, min tyi'nan'tëë' nn'önhan.
14 'O' chito yo nan'min' nan'jonho'. 'O' ncyañ'enho' na nquii Jesucristo na conduihin itye'ntjon jon jaa, na ntco'xenñ'en jon juu na cotsam'anho'. Min tanc'oon' n'onho' nchu vaa na nnan'quindëho' joo 'nan tyia na nt'ue jndyi n'on si'ts'o 'naanho'.

14

Ntyjeho' na tyi'jndëhan na vantyja n'onhan quitejndeiho'hin

1 Ntyja 'naan' ts'an na tyi'jndei juu tyquii' na vantyja ts'on juu Jesucristo, tyi'ngitë'ho' na vanaan na ntsijonhin juu tmaan' na condui 'o'. Majo' chito aa ncy'onho' cüentahin cha' na nnan'jndyeho' jñ'oon yohin ntyja 'naan' jñ'oon na ndicüaa' ts'on juu nchu vaa na icanhan' na quen juu cüenta.
2 Cha'na ts'an na vantyja ts'on Jesucristo na icüji' juu cüenta na tsoñ'en 'nan ntcüa' juu. Majo' ncüiichen ts'an na tyi'jndyechen na ivaa' ts'on juu ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on, itsitiu juu na xia'ntyi 'nan na cove' ntjon tsjan, vanaan na ntcüa' juu.
3 Ndo' na nnda', 'u' na macüa' tsoñ'en nnon 'nan na min, tyi'ntsitiu' na njonntyichen ntyjii Tyo'ts'on 'u', chintyi juu ty'iu' na ve' jnda' ro 'nan na icüa' juu. Ndo' mantyi 'u' na ve' jnda' 'nan na macüa', min tyi'ncüji' cüenta na conan'tja joo nty'iu' na cocüa'han tsoñ'en nnon 'nan, ng'e mantyi joohin jndë ty'oon Tyo'ts'on cüentahan.
4 Ee tyi'quichuhan' na ngüajñ'oon' cüii ty'iu' na ityentjon Tyo'ts'onhin. Ee xia'ntyi nquii patrón ngitso jon na aa ya its'aa ts'an na ityentjon juu nnon jon. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Jesucristo. Nquii jon ngitso na aa vaquinjon' nchjii jon na its'aa ncüii ts'an cüentaa' jon, ndo' aa tyi'ya, ee vaa najndei na conduihin na ngüentyjee'tyen tsan'ñeen ntyja 'naan' jon.
5 Ee m'aan ts'an na vantyja ts'on juu na icüji' juu cüenta na tonnon Tyo'ts'on t'manntyichen tsixuan ncüii xuee, chichen cüiichenhan', majo' m'an ntyjehin na conduehan

na cüejon nan'xuan tsoñ'en xuee. Ncüii cüii ts'an icanhan' na yo na xoncüee' ts'on juu cantyja ts'on juu na its'aa juu cha'xjen na chuhan'.
6 Juu ts'an na icüji' cüenta na t'man condui ncüii xuee, its'aa juu na nnda' ng'e na itsit'maan' juu Tyo'ts'on. Ndo' mantyi juu ts'an na tyi'quitsitiu na t'man condui ncüii xuee, its'aa juu na nnda' ng'e na itsit'maan' juu jon. Mantyi juu ts'an na icüa' tsoñ'en nnon 'nan, icüa' juu ng'e itsit'maan' juu Jesucristo, ndo' incyaa juu na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han'. Majo' ncüii ts'an na tyi'icüa' juu tsoñ'en nnon 'nan, its'aa juu na nnda' ng'e mantyi itsit'maan' juu Jesucristo, ndo' incyaa juu na ya jon ntyja 'naan' 'nan na icüa' juu.
7 Ng'e tanin ncüii jaa na ntquën nquë xjen nchu vaa na cotsam'an, min chito xjen njan nquë na covjë.
8 Jo' viochen xjen na incyaa Tyo'ts'on na cotant'ö, its'aa jon na nnda' cha' cüit'maan' jon ntyja njanhan. Ndo' xe na aa cje ro ncüjë, nnda' vaa cha' nc'ö na m'aan jon. Jo' viochen xjen na cotant'ö, ndo' mantyi vi na jndë tjë, ninnquii'chen nan'xuan cüentaa' jon.
9 Ng'e na nnda' vaa, juu ts'iaan' na tue' Cristo ndo' na jnanquintyja jon na vando' xco jon cha' quitsi'manhan' na conduihin na ityentjon jon nn'an na cotando' na vantyja n'onhan jon ndo' mantyi nque nn'an na jndë tjë na tovantyja n'onhan jon.
10 Ndo' ng'e na nnda', 'u' ts'an na ve' jnda' ro 'nan na macüa', tyi'tsixuan' na mavajñ'oon' juu ntyjeho' na vantyja ts'on juu Jesucristo. Ndo' mantyi 'u' ts'an na macüa' tsoñ'en, tyi'ntsa' na tyi'cuee' tson' juu ntyjeho' na ve' jnda' ro 'nan icüa' juu. Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' na ncüii ro ncüii jaa ngüentyjëë' tonnon Tyo'ts'on na ntco'xen jon jaa nchu vaa na jndë tont'a.
11 Ng'e jñ'oon' jon na jndë jndui, ndö vaa itsiquindyihan':
Ja Tyo'ts'on, ndö jñ'oon na matsjö, cha'xjen jñ'oon na mayuu' na vant'ö, mantyi jñ'oon na
mayuu' na tsoñ'en nn'an tsonnangue ntonquityehan tonnön,
ndo' tsoñ'enhan nndue jndyoyuhan na xia'ntyi ncö na tëquintyja t'man condui ja.
Nnda' vaa jñ'oon na tso jon.
12 Mang'e na nnda' itsiquindyihan', covaa' nn'ön na ncüii ro cüii jaa na ngüentyjëë' tonnon Tyo'ts'on na nnduë nnon jon 'nan na jndë tont'a.

Tant'aha ncüii nnon na nts'aahan' na ngacüaa' ncüii ntyjëëhë na vantyja ts'on

13 Mang'e jo', joo ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo, tavinta'jñ'öönntyë nchu vaa na cotsam'anhan. Majo' ncüii ro ncüiiho' c'oon' ya ya n'onho' na quint'aho' 'nan na ntejndeihan'hin, chito ve' nt'atoho' ncüii nnon na ngacüaa'han' na nts'aahan' na ntyii'han' ng'eehan'hin cha' nnan'tjahin nnon Tyo'ts'on.
14 Ng'e na condui ja cüentaa' ta Jesús, jo' na tonnon Tyo'ts'on manchji ya na tsoñ'en 'nan, ya ntcüa' ts'anhan'. Majo' nquii ts'an na icüji' juu cüenta na tonnon jon na tyi'ya na ntquii juu cüii nnon 'nan, ndo' xe na aa ntquii juuhan', itsitjahin.
15 Ee ncüii ts'an na vantyja ts'on juu Cristo, xe ntyja 'naan' ncüii nnon na macüa' its'aahan' na itsityiahan' ntyjii juu na nnda' vaa na matsa' ata 'ndyii juu na ntsijonntyichenhin yo jon. Ndo' na nnda' matsa', matsitja 'u' na tyi'venchji'hin. Ncüii ts'an na tue' Cristo cüentaa' juu, tyi'ntsa' ncüii nnon na nts'aahan' na n'ndyii juu natoo' Tyo'ts'on, tsojnaan' ncüii nnon 'nan na manchji' ncu' na ya na macüa'han'.
16 Ndo' ncüii nnon 'nan na nqueho' cotji'ho' cüenta na yahan', tant'aho' na juuhan' ntsixuanhan' ncüii nnon na ntyja 'naan'han' nnan'nein nn'an jñ'oontyia nacjoho'.
17 Ya na nninncyaa ts'an na itye'ntjon Tyo'ts'onhin, chito itsiquindyihan' na itsiquindë juu jñ'oon na coto'xenhan' ntyja 'nan na ntcüa' juu yo 'nan na tyi'cüanaan na nc'u juu. Chito 'nanmin' itsiquindyihan' na itye'ntjon Tyo'ts'onhin. Ya na itye'ntjon jon ts'an, itsi'manhan' na jndyoyu vam'aan juu na tonnon jon yo na tajñuaan' ts'onhin, yo na incyaa jon na neiin' ts'on juu xeng'e nquii Espíritu Santo.
18 Ya na nnda' vaa na cotyentjön nnon Cristo, cavee' nchjii Tyo'ts'on ndo' mantyi nque nn'an nnan'neinhan jñ'oon ya ntyja njanhan.
19 Mang'e jo', cüa, quinan'chön na nt'a tsoñ'en na itejndeihan' na ya ro nc'ön yo ntyjëëhë cha' nquë ndo' nquehin cüajon ngaque jaa na vantyja nn'ön Cristo.
20 Vanaan na ntcüa' 'o' min'cya ro nnon 'nan na jndë tquen Tyo'ts'on na ntju' tsixuanhan' na tonnon jon. Majo' min na nnda', tyi'quichuhan' na nt'aho' 'nan na nt'ue n'on nqueho' xe na aa ntyja 'naan'han' juu ntyjeho' na m'aan jon natoo' Tyo'ts'on ngacüaa'han'hin.
21 Mayantyichen na tyi'ntquii ts'an si', ndo' min na tyi'nc'u juu vinon, min tyi'nts'aa juu min'ncüii nnon 'nan xe na aa ntyja 'naan'han ngacüaa' ncüii ntyjëëhë na itsijonhin yo Cristo.
22 Ndo' juu na vantyja tson' ntyja 'naan' jñ'oonva', cuaa nquii na xia'ntyi ncu' nchji'han' yo nquii Tyo'ts'on. Ng'e minninchen ntyjëëhë na jndë sitiu ya juu ntyja 'nan na its'aa juu, ityio jon jn'aan tsan'ñeen. Ndo' ng'e na jndë tji' ya juu cüenta ntyja 'naan' jñ'oonva',

ndëcya tyi'xe'quits'aahan' na ve vaa na m'aan' ts'on juu ntyja 'naanhan', ng'e quii' ñuaan' juu nincjee' juu na ya its'aa juu na tonnon jon.
23 Majo' nquii ts'an na ve vaa na m'aan' ts'on juu na aa vanaan na ntcüa' juu ncüii nnon 'nan, ndo' xe na icüa' juuhan', nincjee' juu quii' ñuaan' juu na itsitjahin nnon Tyo'ts'on. Nnda' vaa ng'e chito icüa' juuhan' yo na vantyja ts'on juuhin. Ndo' min'cya ro nnon 'nan its'aa ts'an na tyi'vantyja ts'on juu jon, tsixuan juu jnan xe na aa its'aa juuhan'.

15

Quitsantyjaho' cha'xjen na tots'aa Cristo

1 Jaa na vaque jaa na covantyja nn'ön Cristo ntyja 'naan' jñ'oonva', chuhan' na quitejndei joo ntyjëëhë na tyi'covaquehin na m'aan' n'onhan ntyja 'naan jñ'oonmin', chito ve' nt'aha ntyja na cavee' ngiö nquë.
2 Ee ncüii cüii jaa nan'xuan na ninnquii'chen quint'a 'nan na ya ngio ntyjëëhë cha' quitejndeihan'hin na ngaquehan tyquii' na vantyja n'onhan Cristo.
3 Ng'e min nquii Cristo tatots'aa jon 'nan na tëvee' ts'on nquii jon. Toquenon jon navi' cha'xjen itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': “Joo nn'an na v'ii' n'onhan 'U', jñ'oon tsan' na conduehan cjo', mantyi conan'cüejnaan'han' ja.”
Ndö' vaa na itsiquindyi jñ'oon'ñeen.
4 Ndo' tsoñ'en jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, jnduihan' na nan'manhan' ndëëhë nchu vaa na ngotsam'an. Jnduihan' na ntejndeihan' na ninncüii c'oon' nn'ön ntyja 'naan' Cristo min na coquenön navi'. Jndui joo jñ'oon'ñeen na nninncyaahan' na t'man nn'ön, cha' ntyja 'naan'han' na ngontyja tcüii' nn'ön na ntsiquindë jon tsoñ'en na jndë tso jon na nts'aa jon yo jaa.
5 Nquii Tyo'ts'on conduihin x'ee jñ'oon na ndëë nc'ön na ninncüii m'aan' nn'ön min na coquenön navi' yo na nninncyaa jon na t'man nn'ön. Mac'an vi naya'ñeen nnon jon na quitejndei jon 'o' na cüejon nc'onho' na vengioho' ntyjeho' cha'xjen nquii Jesucristo.
6 Nnda' vaa jñ'oon na mac'an cha' yo na ninncüii jndyeeho' nnan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on na conduihin tye nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa.

Nt'ue ts'on Tyo'ts'on na mantyi quindyëë jñ'oon naya 'naan' jon

7 Mang'e jo', 'o' na cotji'ho' cüenta na covaqueho' ntyja 'naan' Cristo, joo ntyjeho' na ninvaa vitja na ngaquehin ntyja 'naan' jon, c'onho' na neinho'han. Ndo' mantyi 'o' na vitja na ngaqueho' ntyja 'naan' jon, c'onho' na neinho' nque ntyjeho' na covaquehan ntyja 'naan' jon. Chuhan' na tjon' na quint'aho' na nnda' ng'e mantyi nquii Cristo ty'oon jon cüenta 'o'. Na nt'aho' cha'xjen na matsjö, nnint'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanho'.
8 Ndö vaa jñ'oon na nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho': Jndyo Jesucristo nnon tsonnanguevahin cha' ntye'ntjon jon ndëë nn'an Israel. S'aa jon na nnda' cha' quitsi'manhan' na nquii Tyo'ts'on conduihin na mayuu', ndo' mantyi cha' quitsi'manhan' na itsiquindë jon juu jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon ndëë ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen.
9 Ndo' mantyi jndyo Cristo cha' nque nn'an na chito conduihan nn'an Israel, mantyi nduehan na t'man condui Tyo'ts'on ng'e nty'ia rohan nchjii jon. Ee mannda' vaa na itsiquindyi jñ'oon na tji nquii David ntyja 'naan' Cristo xjen na vitjachen na nnduihin. Itsohan':
Mantsit'man' ja 'U' quii' nt'an nn'an na tyi'conduihan nn'an tsjan Israel.
Ngita ja alabanzas na ntsit'man' ja 'U' ntyja 'naanhan'.
10 Ndo' vaa ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan':
'O' nn'an na chito conduiho' tsjan nn'an Israel, cha'xjen nque nan'ñeen m'anhan na neinhan na conduihan cüentaa' jon, mantyi c'onho' na neinho' na conduiho' ntsinda jon.
Ndö' vaa na itso jñ'oon'ñeen.
11 Ndo' vaa ncüiichen jñ'oon' jon na itsohan':
Tsoñ'enho' na chito conduiho' nn'an Israel. Quindueho' nnon Tyo'ts'on na xia'ntyi nquii jon taquintyja t'man conduihin.
'O' nn'an tsonnangue, tsoñ'enho' quindueho' na xia'ntyi nquii jon condui t'manhin.
12 Ndo' mantyi cjoo' tson na tji Isaías, vaa jñ'oon na itsohan':
Nquii Isaí tye David, nndui ncüii ts'an tsjan 'naan' jon. Juu tsan'ñeen na nndui, itsijonhan'hin cha'vijon ts'oon jnt'a na jndei' x'ee ts'oon na t'ua ts'an.
Nndui jon tsjan 'naan' David na vacahan', ndo' nque nn'an na tyi'conduihan nn'an Israel, ntyentjon jonhan. Joo nan'ñeen,
xia'ntyi nquii jon ngontyja tcüii' n'onhan.
13 Nquii Tyo'ts'on incyaa jon na contyja tcüii' nn'ön Cristo. Mac'an na ncyaa jon na ninvaañ'en quii' n'onho', c'onho' na neinho' ng'e na vantyja n'onho' jon ndo' c'onho' na

min'ncüii jñuaan' ts'onho' na tonnon jon. Mac'an na nnda' cha' nc'onho' na t'manchen na ngontyjatyen n'onho'hin ntyja najndei na condui nquii Espíritu Santo.

Condui Pablo ts'an na itye'ntjon ndëë nn'an mañoon tsjan

14 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ntyjii' ya ts'ön na 'o' conan'vengioho' ntyjeho'. Ndo' tsoñ'en jñ'oon na icanhan' 'o' cha' nndëë nnan'jonho' yo jon, quindë ya nnan'xuanho'han', ng'e jo' nque ntyjeho' na vantyja n'onhan, condëë conan'qui'maan'ho'hin.

15 Majo' 'o' ntyjë, ñ'en jñ'oon na chu tsonvahin na sinënhan' ndëëho' na min'ncüii tyi'quindyii' ts'ön. Mats'a na nnda' ng'e nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian nnön, jo' vaa najndö na matsixuan quityquii' ts'ianmin.

16 I'ua jon ts'ianva nnön na matye'ntjön nnon Jesucristo ntyja 'naan nque nn'an na mañoon tsjan conduihan. Mancya jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëhan cha' ngavee' nchjii jon na ncy'oon jon cüentahan, nquehan na conduihan cüentaa' Cristo na juu Espíritu Santo jndë tji' ntcüe' jonhan ntyja 'naan' tsonnangue, ndo' jndë tquen jonhan cüentaa' Tyo'ts'on, ncüii na incyaa ts'an nnon jon na quichi jndyihan' ntyjii jon.

17 Ng'e na condui ja cüentaa' Cristo Jesús, jo' na matsiquinjon nquii ja ntyja 'naan' juu ts'ian na matsixuan cüentaa' Tyo'ts'on.

18 Xia'ntyi matsinën ntyja 'naan' ts'ian na tijnt'ue Jesucristo ja. Itejndei jon ja cha' joo nn'an na chito conduihan nn'an Israel covantyja n'onhan jon. Jnt'ahin na nnda' xjen na jndyehan jñ'oon na toninncya ndëëhan ndo' ya na jnty'ia ndëëhan 'nan na tots'a quii' nt'anhan na chito tuihan' yo na jndö ncö.

19 Ng'e juu najndei nquii Espíritu Santo, tyincyaa Tyo'ts'on na tots'a jn'aan t'man yo ts'ian na tyi'je'quinduihan' na ve' ntyja 'naan' najndö ncö. Tomanty'i xjen Jerusalén ata xjen tuë ndyuaa Iliria. Xi'jndio ndyuaamin', quindë ya toninncya jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëë nan'ñeen. Totsjö ndëëhan xe na aa ngantyja n'onhan Cristo, ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan.

20 Ninnquii'chen matsichön na ninncya jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëë nque nn'an na min'jon tacondyehan ntyja 'naan' jon. Ee xe tyi'quits'a na nnda', ndue nn'an na maty'i nt'ö ts'ian na siquita' ncüiichen ts'an.

21 Ndo' ng'e na mats'a ts'ianmin', itsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':
Joo nn'an na tyí'condyehan jñ'oon ntyja 'naan' nquii jon na njñon Tyo'ts'onhan na
ntsin'man jon ñuaan nn'an,
ntsiquindyii ts'anhin ntyja 'naan' jon, ndo' jñ'oon na nndyehan, ncüaa' n'onhinhan'.

Nin'cja Pablo tsjoon Roma

22 Ng'e na mancya ja jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo ndëë nn'an na min'jon tacondyehinhan', jo' na jndë iscu'han' na ncjöquinty'ia 'o', min jndye jnda jndë sitiu na nin'cjö jo'.

23 Majo' naneinhin, ng'e juu tontyjavahin ta'nan ncüiichen joo na tacotsiquindyi nn'an jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo, ndo' ng'e tandyo chu na nin'cjö na m'anho',

24 Mang'e jo', mantyja ts'ön xjen na ncjö ndyuaa España, na ngüenön jndyëë na nnty'ia 'o'. Ndo' vi na jndë na tyincyaahan' na nën ja viochen xjen na m'an yoho', ndëjo' nndëë ntejndeiho' ja nato na ncjö tonnonchen na nguë España.

25-26 Majo' nanein jö jndyëë Jerusalén. Ee joo nn'an na m'an ndyuaa Macedonia na vantyja n'onhan Jesucristo yo nin'ntyjëëhë na m'an ntjoohin ndyuaa Acaya, xoquitu' na jnan'tjonhan cüenta nn'an na nty'ia ro na m'anhan Jerusalén, jöqui'ndyihan' jo'. Ee jndë tavee' ngio nan'ñeen na conan'cüenonhan xoquitu'ñeen na ja ncjöqui'ndyihan' ndëë ntyjëëhë na vantyja n'onhan Jesucristo na m'anhan juu tsjoon'ñeen.

27 Ya jndyi jnan'tiuhan na cont'ahan na nnda' ng'e chojnanhan ndëë nn'an Israel. Chojnanhan ndëë nan'ñeen ng'e ntyja 'naan nan'ñeen tye' na tondye jndyeehan jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo. Ndo' ng'e na nnda' vaa, nque nan'ñeen na mañoon tsjan nn'an conduihan, chojnanhan na quitejndeihan ntyjehan nn'an Israel 'nan na itsitjahan' nan'ñeen.

28 Mang'e jo', nque nn'an Jerusalén, vi na jndë ty'onhan cüenta joo s'on na jndë jnan'tjon nan'ñeen, yajo' ngüenön jndyëë na m'anho' nato na jö ndyuaa España.

29 Ndo' mavaa' ya cüii ts'ön, xjen na nguë quii' nt'anho', ninncüii t'man ndyio Cristo jn'aan 'o' yo ja.

30 'O' ntyjë, ng'e na vengioho' nquii ta Jesucristo ndo' na incyaa Espíritu Santo na conan'vengioho' ja, jo' mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na quitquen yantyiho' na nnan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njan na quitejndei jon ja.

31 Ng'e juu ndyuaa Judea m'an nn'an na tyi'covantyja n'onhan Jesucristo. Mang'e na nnda', tsoñ'enho' quitanho' nnon Tyo'ts'on na tyi'ninncyaa jon na nt'uehan ja. Ndo' mantyi quitanho' nnon jon na joo ntyjëëhë na vantyja n'on na m'anhan Jerusalén, ngavee' ngiohan na ncy'onhan cüenta joo xoquitu'ñeen na jöy'ön ndëëhan.

32 Ndo' vi na jndë tui na nnda', xeng'e na nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon, nguë na m'anho' yo na neiin' jndyi ts'ön, ndo' na nc'ön quii' nt'anho', ntsiteinhan' ñuan njan cha'vijon ts'an na ivajndyee.
33 Nquii Tyo'ts'on conduihin na tajñuaan' ts'onhin, mac'an nnon jon na nninnquii'chen c'oon jon yo tsoñ'enho'. Mantyjantyi jo' ro jñ'oon na matsjö ndëëho'.

16

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an na vajnaan' jon

1 Yo nt'ö juu ntyjëhö' tsanscu Febe, matscüenön tsonvahin na m'anho'. Itye'ntjon jon nnon Jesucristo quii' tmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan tsjoon Cencrea.
2 Ng'e na vengioho' ta Jesús, yo xuee' nquii jon cy'onho' cüenta Febe cha'xjen na chuhan' na jaa nn'an cüentaa' Cristo cy'ön cüenta ntyjëëhë na iquen Tyo'ts'onhan cüentaa' jon. Quitejndeiho' Febe'ñeen min'cya ro 'nan na itsitjahan'hin ng'e mantyi nquii jon jndye nn'an jndë itixee' jon, ndo' mantyi ncö.
3 Ncyaho' ts'on njan nnon ntyjë Priscila yo saa' juu Aquila. Joohan conan'jonhan ts'ian 'naan' Cristo Jesús yo ja.
4 Tañoon'han ja ncüii navi' t'man na tquenön na mavaa xjen na ntscuee'han' ja. Min chito xia'ntyi ninncö na mancya na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhin, ncüii cüii tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús quii' nt'an nn'an na chito conduihan tsjan nn'an Israel, mantyi coninncyahin na ya jon ntyja 'naan' Priscila yo nin'Aquila.
5 Ndo' ncyaho' ts'on njan ndëë tmaan' nn'an na covancüii v'aahin na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Mantyi juu ntyjë Epeneto na vi'ntyjii jahin, ncyaho' ts'on njan nnon juu. Manquii jon tsan na vejndyee na tëntyja ts'on jon Jesucristo ndyuaa Asia.
6 Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon ntyjë María, jndye vaa na totyentjon jon nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho'.
7 Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon juu Andrónico yo nin'Junias. Joohin ninncüii ndyuaa ndo' maninjuu tsjan na tui ja yohan. Tojnan' tom'anhan vancjo yo ja. T'man conduihan quii' nt'an nque nn'an na tji Jesucristo na i'ua jon ts'ian ndëëhan na cotsay'onhan juu jñ'oon naya 'naan' jon. Vitjachen na ngantyja ts'ön Cristo, ndo' joohan mancüiixjen jndë vantyja n'onhan jon.
8 Ventyji ja juu ntyjë Ampliato na vantyja ts'on jon Cristo. Ncyaho' ts'on njan nnon jon.
9 Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon juu Urbano, itejndei tsan'ñeen já ts'ian 'naan' Cristo Jesús ndo' mantyi nnon Estaquis na vi'ntyji jndyihin.
10 Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon nquii Apeles ng'e jndye jnda jndë si'man juu na conduihin ts'an na vantyja ts'on juu Cristo. Ndo' majo'ntyi ncyaho' ts'on njan ndëë nn'an vaa' Aristóbulo.
11 Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon juu ntyjë Herodión. Tuihin tsjan nn'an na maninjuu tyuaa na tui ja. Ndo' majo'ntyi ndëë nn'an vaa' Narciso na vantyja n'onhan Jesucristo.
12 Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon ntyjë tsanscu Trifena yo Trifosa. Conan'chonhan na cotyentjonhan nnon Cristo. Ndo' mantyi nnon ntyjë tsanscu Pérsida na njon jndyihin nchji. Jndye ts'ian 'naan' ta Jesús its'aa jon.
13 Ndo' mantyi ncyaho' ts'on njan nnon Rufo, t'man conduihin quii' nt'an nn'an na vantyja n'onhan Jesucristo. Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon ndyee jon. Totixee' jon ja na cha'vijon jnda nquii jon.
14 Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon Asíncrito yo Flegonte, yo Hermes, ndo' nnon Patrobas yo Hermas ndo' mantyi yo nin'nque ntyjëëhë na m'anhan yo joohan.
15 Mantyi ncyaho' ts'on njan nnon Filólogo yo Julia. Mantyi Nereo yo tsanscu tyje nquii juu, mantyi nnon Olimpas yo nin'tsoñ'en ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo na m'anhan yo joohan.
16 Nqueho' quindyots'aaho' ntyjeho' na ncyaho' ts'onhin. Tsoñ'en nn'an na m'an joo njoonmin na cotsantyjahan yo xuee' Jesucristo, conan'cüanonhan ts'on 'naanhan ndëëho'.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo

17 'O' ntyjë, matsiqui'man'ho' na quitquen ya yaho' cüenta ntyja 'naan nn'an na cotyi'han chon quii' nt'anho'. Jnan joohin na tyi'cüejon conan'tiuho' yo ntyjeho' na vantyja n'on Jesucristo, ata ñ'en ntyjeho' na conan'tjahin nnon Tyo'ts'on. Joo nan'ñeen mañoon jñ'oon conan'manhin ndëëho', chito cha'xjen juu jñ'oon na jndë ty'onho' cüenta. Tavinan'tjon'ho' yohin.
18 Ng'e chito conan'quindë nanmin' cha'xjen na nt'ue ts'on ta Jesucristo na cotyentjön nnon jon. Joohin xia'ntyi cotsam'anhan ntyja 'naan' na nt'ue n'on si'ts'o 'naanhin. Conan'neinhan jñ'oon nanncoo' ndëëho' na itsiquinjonhan' 'o', yo juu jñ'oon'ñeen conan'vi'nn'anhin nn'an na tyi'jnda' nquen.

19 Tsoñ'en nn'an jndë macondyehin nchu vaa na conan'quindëho' jñ'oon na conan'y'onho' ntyja 'naan' Jesucristo, jo' na coquioo na nën ntyja 'naanho'. Majo' min na nnda' vaa, nt'ue ts'ön na c'onho' na jnda' nqueho' na quint'aho' ncüii cüii nnon 'nan naya, chito 'nan tyia.
20 Ee xe na aa nnan'veho' jñ'oonva', ya jo' nquii Tyo'ts'on na conduihin na tajñuaan' ts'onhin, cje ro nts'aa jon na ntantjonñ'enho' yo juu yutyia Satanás. Nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa, quitejndei jon 'o'.
21 Juu ntyjëëhë Timoteo na itsijonhin ts'ian 'naan' Jesucristo na mats'a, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Mantyi juu Lucio, yo Jasón yo nin'Sosípater, coninncyahan ts'on 'naanhan ndëëho', joohin nn'an na ninncüii ndyuaa na tuihin yo ja.
22 Maja Tercio macüji tsonvahin jñ'oon 'ndyo Pablo. Mantyi mancya ts'on njan ndëëho' na conan'jonho' yo jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo.
23 Juu Gayo incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Itixee' jon ja ntjoohin vaa' jon, ndo' majuu v'aavahin covancüi tmaan' nn'an na conan't'maan'han Jesucristo. Ndo' Erasto incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho', juu jon ts'an na itsue s'on cüentaa' tsjoonvahin tsjoon Corinto. Ndo' mantyi nquii juu ntyjë Cuarto incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'.
24 Nquii Jesucristo na ityentjon jon jaa, mac'an nnon jon na t'man quityio jon jn'aanho'. Quindui na nnda'.

Jñ'oon na mats'ia na itsit'maan' Pablo Tyo'ts'on

25 Nan'xuan jaa na quinan't'maan' Tyo'ts'on. Nquii jon vaa najndei tsixuan jon na ninncyaa jon na ngüentyjee' tyenho' na tonnon jon xeng'e juu jñ'oon naya 'naan' Jesucristo na si'man jonhan' nnön na mancyahan' ndëë nn'an, nquii jon na itye'ntjon jon jaa. Jñ'oon nayavahin, vitjachen na nguaa tsonnangue, nquii Tyo'ts'on sijnda' jon na nnan'nein nn'anhan', juu jñ'oon'ñeen tyí'condye nn'anhan' ndyu na toxen'chen.
26 Majo' naneinhin, yo ntyja 'naan' joo jñ'oon na tji nn'an tivio na tonduehan nchu vaa 'nan na sijnda' jon na nguaa, itsi'man jndyoyu jon jñ'oon'ñeen ndëë. Condui na nnda' ng'e nquii Tyo'ts'on na mancha' xjen m'aan jon, ico'xen jon na quinduihan'. Mang'e jo' juu jñ'oon nayavahin covineinhan' ndëë nn'an ncüii cüii tsonnangue cha' ndëë ngantyja n'onhan Cristo ndo' ndëë nnan'quindëhan tonnon Tyo'ts'on.
27 Nquii Tyo'ts'on ninncüiihin. Juu jon taquintyja na jnda' xquen jon. Ntyja 'naan' Jesucristo, tsoñ'en nn'an ninnquii'chen quinan't'maan'han jon. Quindui na nnda'.

Tson Navejndyee Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Corinto

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an tsjoon Corinto

1 Maja Pablo macüji tsonva. Xeng'e nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon, jo' i'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon Jesucristo ndëë nn'an yo juu jñ'oon naya 'naan' jon. Juu ntyjëëhë Sóstenes itsijonhin yo juu jñ'oonvahin na macüji.

2 Conan'cüenőn tsonvahin ndëë 'o' na m'anho' tsjoon Corinto na conduiho' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nqueho' ng'e conan'jonho' ntyja 'naan' Jesucristo, jo' jndë iquen Tyo'ts'onho' na conduiho' cüentaa' nquii jon, ndo' mantyi yo ncüii cüii ts'an na minyuuchen na m'aan juu na njon jndyi ntyjii juu Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon nan'ñeen ndo' mantyi jaa.

3 Tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihin yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, cyahan na jndyentyichenhan' na ncy'onho' cüenta.

Ncyaa Pablo na ya Tyo'ts'on

4 Nquii Tyo'ts'on na matsit'man' ja, 'io 'io mancya na yahin ntyja 'naanho' ng'e juu naya na condui jon na ncya jonhan' quii' n'onho' ntyja 'naan' nquii Jesucristo.

5 Ee ntyja 'naan' juu naya na conduihin, taquintyja na t'man vaa na ityio jon jn'aanho', jo' ya jndyi conan'neinho' ndëë nn'an ntyja 'naan' na vantyja n'onho' Jesús, ndo' mantyi yo na covaa' n'onho' tsochen jñ'oon 'naan' jon.

6 Ndö' vaa ng'e jñ'oon na tonan'nën jndyoyú ntyja 'naan' Cristo quii' nt'anho', juuhan' itsi'manhan' na jndë scüejndyohan' na cotsam'anho' na contjotyenho' ntyja 'naan' jon.

7 Mang'e jo', juu naya na itsiquindaa' Tyo'ts'on ts'an cha' condëë ityentjon juu nnon jon, min'ncüii nnonhan' tyi'quitsitjahan' 'o' viochen xjen na cominndoo' tcüiho' na ncüjee' ntcüe' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

8 Manquiintyi jon ntsinchu' jon tsoñ'en ntyja 'naanho' cha' juu xjen ya nndyo ntcüe' jon na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, ngüentyjee' 'o' na tonnon jon na tavijnan nan'xuanho'.

9 Nquiintyi Tyo'ts'on na conduihin na itsiquindë jon tsoñ'en na itsijnda' jon, manquii jon iqueen' jon 'o' na quinan'jonho' yo jnda jon Jesucristo, majuu jon conduihin na itye'ntjon jon jaa.

Nn'an tsjoon Corinto na vantyja n'onhan Cristo, tyi'tjon' m'anhan

10 'O' ntyjë na vantyja n'onho' ta Jesucristo, yo xuee' jon mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na xoncüii ro quinan'cüejonho' jñ'oon yo ntyjeho', ee tyi'quichuhan' na ve vaa na m'anho'. C'onho' na ya ngioho' yohan, ndo' mantyi ninncüii quinan'tiuho' yo nquii jon ng'e nnda' vaa nt'ue ts'on jon.

11 'O' ntyjë, nnda' vaa matsjö ndëëho' ee jndë jndyi jñ'oon jndyue nn'an vaa' Cloé na conan'jndyeho' jñ'oon yo joo ntyjeho' na vantyja n'on.

12 Ndö vaa na matsjö ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Ñ'enho' na condueho': “Já conan'jőn ntyja 'naan' Pablo”, Majo' ñ'en ntyjeeho' conduehan: “Aa já conan'jőn yo Apolos”, Ndo' mañoon ntyjeho' conduehan: “Aa já yo Cefas na conan'jőn'”, Ndo' mantyi ñ'enho' na condueho': “Aa já xia'ntyi yo nquii Cristo na conan'jőn.”

13 Ndo' na condueho' jñ'oonmin', ¿Aa jndye Cristo m'aan na nndëë nnan'n'manhan 'o' jnan na nan'xuanho'? Min chito ja na jñon nn'an tsonjn'aan cha' cü'iö ntyja 'naan' jnanho'. Ndo' mantyi min chito yo xuë na jnt'ëho'.

14 Ncya ya Tyo'ts'on na xia'ntyi Crispo yo Gayo na siquint'ë.

15 Ndo' na nnda', ta'nan ts'an na nndëë ngitso na jndëë' juu yo xuë.

16 Ndo' mantyi mavañjoon' ts'ön na siquint'ë Estéfanas yo nin'nn'an vaa' jon, majo' taviquiñjonntyichen ts'ön na aa m'aan ncüiichen ts'an na siquint'ë.

17 Ng'e tyi'co'ua Cristo ts'ian nnön na quitsiquint'ë nn'an. T'ua jon ts'ian nnön na incyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Majo' chito mats'a juu ts'ian'ñeen yo jñ'oon na jnda' xquën ncö cha'xjen cont'a nn'an tsonnangue, ee xe na aa nnda' vaa mats'a, ntscu'han' na ncüaa' n'on nn'an na njon jndyi tsixuanhan' na tue' Cristo nnon tsonjn'aan.

Cristo conduihin najndei Tyo'ts'on ndo' na jnda' xquen jon

18 Coninncyá jñ'oon ndëë nn'an ntyja 'naan' na tue' Cristo na taquiñoon jon tsonjn'aan cha' na ntsinduu' jon jnan nn'an. Nn'an na cotsu ñuaanhin cotji'hin cüentaa na juu

jñ'oon'ñeen ve' jñ'oon tsan'han'. Majo' ntyja njan nquë na itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, juu jñ'oon'ñeen conduihan' najndei na tsixuan nquii jon.
19 Cha'xjen jñ'oon' jon na jndui tivio itsohan':
Ja ntsity'ui jñ'oon na jnda' nquen nn'an na jen ngiohan.
Ndo' joo jñ'oon na cotji'hin cüenta na njon jndyihan', nts'a na ve' jn'aanhan'.
20 Ng'e na tso jon na nnda', nque nn'an na jndye 'nan ngiohin, iju'cjehan'hin. Ndo' mantyi nn'an na jndye nnon na ndëë nduehin nchu vaa na covaa' n'onhan, min tyi'xe'caquee' cüentahan' ntyja 'naanhan na tonnon Tyo'ts'on, min nque nn'an tyi'quinan'jonhan ntyja 'naan' jon. Ee jñ'oon na mayuu' jndë si'man jon na tsoñ'en na jnda' nquen nn'an, ji ve' jñ'aanhan'.
21 Tyo'ts'on m'aan jon na jnda' xquen jon. Ntyja 'naan'han' itsijnda' jon na joo nn'an na cotji' nquehan cüenta na m'anhan na jnda' nquenhan, tyi'je'cüaa' n'onhan nchu vaa tsixuan jonhan'. Majo' nque nn'an na vantyja n'on jñ'oon na coninncyá, tëvee' nchjii jon na itsin'man jon ñuaanhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Ndö' vaa its'aa jon min na m'an nn'an na cotji'han cüenta na juu jñ'oon'ñeen, ve' jñ'oon tsan'han'.
22 Ee nque nn'an judíos cotanhin ndë na quint'á ncüii cüii nnon na tyi'je'quinduihan' na ve' ntyja 'naan' juu najndei nquii ts'an cha' ngantyja n'onhan Tyo'ts'on. Ndo' joo nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, joohan cotanhin na quinan'nën jñ'oon na ntsi'manhan' na jnda' nquën cha' ntyja 'naan'han' ngantyja n'onhan.
23 Majo' já coninncyá jñ'oon na t'ion nn'an Cristo tsonjn'aan cha' ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. Majo' nque nn'an judíos, xjen na condyehan juu jñ'oon'ñeen, itsijonhan' ntyja 'naanhin cha'vijon ts'an na ngaquiñjon tsjö' x'ee juu na nninnquehin. Ndo' mantyi joo nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, cotji'hin cüenta na juu jñ'oon na conincyá, ve' jñ'oon tsan'han'.
24 Majo' ntyja njan jaa na iqueen' Tyo'ts'on, tanin min xe na aa nn'an judíos condui jaa, ndo' aa nn'an na mañoon tsjan, ñoncya cotji' cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen. Xia'ntyi conan'nën ntyja 'naan' Cristo na condui jon juu najndei na tsixuan nquii Tyo'ts'on na itsin'man jon ñuaan nn'an. Juu jñ'oon'ñeen tsi'man jndyoyuhan' na conduihin jnda' jndyi xquen jon.
25 Ee juu na cotji' nn'an cüenta na tyi'xe'cüijnt'ue ntyja na jnda' xquen nquii Tyo'ts'on, juuhan' itsi'manhan' na jnda' xquen jon, t'manntyichen conduihan' chito juu na jnda' nquen nn'an. Ndo' juu na cotji' nn'an cüenta na ta'nan najndei conduihin na tyincyaa jon na tue' Cristo nnon tsonjn'aan, juuhan' na jndeintyichen conduihan', chintyi juu najndei na nan'xuan nn'an.
26 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, cañjoon' n'onho' nchu vaa na tom'anho' navendyee xjen na tqueen' Cristo 'o' na quinan'jonho' yohin. Ntyja 'naan' na cotji' nque nn'an cüenta, tyi'jndyeho' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. Mantyi min tyi'jndyeho' conduiho' nn'an na cotoxen. Min tyi'jndyeho' na tuiho' nda nn'an na t'man condui.
27 Nn'an na m'an ntyja 'naan' tsonnangue cotji'hin cüenta na tayuu jnt'ueho'. Majo' nquii Tyo'ts'on icüji jon 'o' na conduiho' cüentaa' nquii jon. Its'aa jon na nnda' cha' joo nn'an na cotji' nquehin cüenta na jnda' jndyi nquenhan, ntscüejnaan'han'hin. 'O' na tyi't'man conduiho', icüji jon 'o' cha' nque nn'an na cotji'han cüenta na njon jndyi conduihin, ntscüejnaan'han'hin.
28 Nque nn'an na tyi'njon nan'xuan, icüji jon na conduihan cüentaa' nquii jon, yo nin'nn'an na tyi'cuee' n'on nn'an joohan. Mantyi 'o' na tyi'quindue nn'an 'nanho', icüji jon 'o' cüentaa' nquii jon cha' nts'aa jon na tyi'njon joo nn'an na cotji' nquehin cüenta na nan'xuan jndyihin najndëhin.
29 Mannda' its'aa jon cha' ta'nan ncüii ts'an na ndëë ntsintsahin ntyja 'naan' nquii juu na tonnon jon.
30 Xeng'e ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na conduiho' nn'an na m'an ntyja 'naan' Cristo Jesús. Ee ntyja 'naan' nquii jon covaa' n'onho' juu na jnda' xquen jon. Nquii jon iquen jon 'o' na tajnan nan'xuanho'. Ntyja 'naan' jon conduiho' ñuan nquii'. Ndo' mantyi na conduiho' nn'an na sijnda ntcüe' Tyo'ts'on.
31 Mang'e jo', tyi'nan'ntsa jaa ntyja njan nquëhë, majo' quint'aha cha'xjen itsiquindyi juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui. Itsohan': "Juu ts'an na nin'quitsintsahin ndëë nn'an, quitsinin juu ntyja 'naan joo ts'ian t'man na its'aa Tyo'ts'on yohin."

2

Jñ'oon ntyja 'naan' na jñon nn'an Cristo tsonjn'aan

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, cañjoon' n'onho' juu xjen na tyjë na m'anho' na ntsiquindyiho' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na conduihan' na mayuu'han', chito totsinën

ndëëho' jñ'oon na jndyaa' na ncüaa' ts'on ts'an, min chito cha'xjen jñ'oon na concya nn'an tsonnangue na conan'ntsa nquehan nchu vaa na nan'xuanhin na jnda' nquenhan.
2 Ee jndë sitiu ya na viochen xjen na nc'ön yoho', xia'ntyi ntsinën ndëëho' ntyja 'naan' Cristo, nquii jon na jñon nn'anhin tsonjn'aan.
3 Xjen na tyjë na m'anho', tom'aan' jndyi ts'ön na aa ndëë nts'a, totsincyaa'han' ja ata toviquijnty'e ja.
4 Ndo' juu xjen'ñeen na toninncya jñ'oon ndëëho', min tatijnt'ue ja jñ'oon na jaa' jndyi. Min tatotsinën ndëëho' cha'xjen conan'nein joo nn'an na jnda' jndyi nquen. Xia'ntyi toninncya jñ'oon ndëëho' na tyincyaa Espíritu Santo nnön yo ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Joo jñ'oon'ñeen tijnt'ue jonhan' quityquii' n'onho'.
5 Tots'a na nnda' cha' juu na vantyja n'onho' Cristo, c'oonhan' ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on, chito ve' ntyja 'naan jñ'oon na totsinën ndëëho' yo na jnda' xquën.

Ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo ncyaa Tyo'ts'on na ngüajnaan' ts'anhin

6 Já nn'an na i'ua Cristo ts'ian ndë, nque nn'an na jndë tquehin ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, conan'nën ndëë nan'ñeen yo jñ'oon na jnda' nquën. Majo' juu na jnda' nquën, tyi'quitsixuanhan' cha'xjen juu na jnda' nquen nn'an tsonnangue, min chito cha'xjen na jnda' nquen nque nn'an na cotoxenhin nan'ñeen, ee juu na conduihan na cotoxenhan vantycüiihan'.
7 Tivio vitjachen na ntquen Tyo'ts'on tsonnangue, t'oon jon na jnda' xquen jon na ntsin'man jon ñuan njanhan cha' ya ro nc'ön. Majo' nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen, iscu'han' ndëëhan ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon na itsin'man jon ñuan nn'an. Majo' naneinhin ngiöhan', ndo' conan'quindyí nn'an ntyja 'naan'han'.
8 Nque nn'an na cotoxen tsonnanguevahin, ta'nan taa' n'onhan na nnda' vaa na sijnda' Tyo'ts'on, ee xe na aa taa' n'onhinhan', nquii jon na conduihin na quityentjon jon tsoñ'en na taquintyja na t'man tsixuan jon, tyí'xe'quit'ionhan jon tsonjn'aan.
9 Majo' ntyja 'naan na tui na nnda', vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na itsohan':
Joo nn'an na ve'ngiohan Tyo'ts'on, jndë sijnda' jon ncüii nnon naya cüentahin na min'jon tacondyiaa' ts'anhan',
min ta'nan jñ'oon condyii ts'an ntyja 'naan'han',
min na tacotsitiu ts'anhan'.
10 Majo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, juu jñ'oonva' na ndyu na toxen'chen tyí'condye nn'an ntyja 'naan'han', ndëë jaa jndë si'man Tyo'ts'onhan'. Ee nquii Espíritu Santo, chen jndyi itsi'man jon joo jñ'oon na itsijnda' Tyo'ts'on na tyi'quindio nn'anhan'.
11 Ee tanin ts'an na nchjii nchu vaa na ndyii' ts'on ncüiichen tyje juu. Xia'ntyi nquii ts'an na iquen nquii cüenta nchu vaa na itsiquindyihan' quii' ñuaan' juu, juu ntyjii ntyja 'naan'han'. Mannda' ro vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Xia'ntyi nquii Espíritu Santo ntyjii ya jon nchu vaa ndyii' ts'on Tyo'ts'on.
12 Nque nn'an tsonnangue m'aan' n'onhan nchu vaa na tsixuanhan', majo' jaa tyi'concyaa Tyo'ts'on na nan'xuan ntyja 'naan'han'. Nquii jon jndë tyincyaa jon na coy'ön cüenta nquii Espíritu na jndë jñon jonhin cha' condëë covaa' nn'ön tsoñ'en nnon na ncyaa jon ndëë.
13 Nque nn'an tsonnangue covijnt'uehan joo jñ'oon nchu vaa na jnda' nquen nquehan cha' cantyja n'on nn'an jñ'oon na coninncyahan. Majo' já tyi'cont'á na nnda'. Já conan'nch'ú jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nque nn'an na conan'xuanhan nquii Espíritu Santo. Ninnquii'chen covijnt'ue já jñ'oon na itsi'man jon na conan'mán ndëëhan.
14 Juu ts'an na tyi'tsixuan Espíritu Santo, tyi'nin'cy'oon juu cüenta jñ'oon na itsijnda' jon. Ee ve' jñ'oon tsan'han' nchjii juu, min ndicüaa' ts'on juuhan'. Nnda' vaa na iquenon juu ee xia'ntyi ntyja 'naan' nquii jon, nndëë ncüji' ts'an cüenta nchu vaa itsi'man joo jñ'oon'ñeen.
15 Ng'e nquii ts'an na tsixuan juu Espíritu Santo, condëë icüji' juu cüenta ntyja 'naan tsoñ'en, majo' juu ts'an na tyi'tsixuan Espíritu, je'quindëë ncüji' juu cüenta ntyja 'naan' na vam'aan ts'an na condui nquii Espíritu.
16 Cha'na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na itsohan': “Nquii Tyo'ts'on na ico'xen jon jaa, ta'nan ts'an na ivaa' ts'on nchu vaa na itsitiu jon. Tanin juu na nndëë ntsi'man nnon jon.”

Nnda' itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen. Majo' jaa na nan'xuan Espíritu Santo, nquii Cristo itscüenon jon jñ'oontiu 'naan' jon nquën.

3

Condui jaa nn'an na cotye'ntjön nnon Tyo'ts'on

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, xjen na vejndyee tyjë na m'anho', tatyincyaahan' na chen jndyi ninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho' ng'e taty'onho' cüenta joo jñ'oon na itsi'man

Espíritu Santo. Tcanhan' na quitsinën ndëëho' cha'xjen ndëë nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on, cha'vijon ndëë yotsca na vantyja n'on Cristo.

2 Mang'e jo', totsi'man ndëëho' jñ'oon ntyja ya ro. Joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' joohan' cha'vijon ndaatsu na itei' ncüii yujnt'a ng'e ndiquindëë ntquii juu si'. Nnda' vaa tots'a ee jndye jñ'oon ndiquitquen yaho' cüenta, min naneinhin ninvaa na ndicy'onho' cüenta joo jñ'oon na majnda'chen ts'on.

3 Mantyi naneinhin ninvaa na cotsam'anho' cha'xjen cont'a nn'an na nan'xuanhan ntyja 'naan' juu tsonnangue. Ee xjen na conan'tëë' n'onho' ntyjeho', ndo' ya na conan'ntja'ho' yohan, itsi'man jndyoyuhan' na cotsam'anho' quityquii' na tsixuan tsonnangue. Ninvaa na cont'aho' cha'xjen cont'a min'cya ro nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

4 Ee ñ'enho' na condueho': “Ja yo Pablo matsijön”, Ndo' ñ'enho' na condueho': “Ja matsijön yo Apolos”, Ndo' na condueho' na nnda' itsi'man jndyoyuhan' na itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'xjen joo nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on.

5 Nquii Apolos ¿Nin conduihin? Ndo' ja Pablo ¿Nin condui ja? Nquĕ xia'ntyi condui já nn'an na cotye'ntjon nnon Tyo'ts'on na ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen tëntyja n'onho' nquii Cristo, cha'xjen t'ua jon ts'ian ndĕ ncüii cüii já.

6 Itsijonhan' ntyja njá́n cha'vijon ts'an na jnon' 'nan tsjan ndo' ncüiichen ts'an ityii' juu ndaahan'. Ja jn'ön jñ'oon' Tyo'ts'on quii' nt'anho', ndo' juu Apolos jndëcya cha'vijon tyii' jon ndaahan', majo' nquii Tyo'ts'on s'aa na t'onhan' ndo' vaquehan'.

7 Mang'e na nnda', juu ts'an na inon', min tyi'njon conduihin, min juu ts'an na ityii' ndaahan'. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on njon conduihin ee nquii jon its'aa na co'onhan' ndo' vaquehan'.

8 Juu ts'an na inon', nincüajon conduihin yo nquii ts'an na ityii' ndaa, ndo' ncüii cüiihan ndyion Tyo'ts'onhan xi'ncüii ts'ian na jndë tont'ahan.

9 Ndo' xia'ntyi nquii jon t'man conduihin. Ee ja ndö yo nquii Apolos, xia'ntyi condui já nn'an na conan'jŏn yo jon quityquii' juu ts'ian 'naan' jon, ndo' 'o' conduiho' cha'vijon ncüii tyuaa na jndë s'aa ts'an ts'ian 'naan' jon. Ndo' mantyi itsijonhan' 'o' cha'vijon ncüii v'aa na condëhan' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon.

10 Ntyja 'naan' juu v'aavahin, condui ja cha'vijon ncüii albañil na jnda' xquen. Ntyjantyi naya na incyaa Tyo'ts'on nnön, matsi'man jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho'. Itsijonhan' juu ts'ian'ñeen cha'vijon na itsia ts'an tsjaan' v'aa ndo' ncüiichen ts'an itsivahan'. Ncüii cüii ts'an na itsia v'aa, icanhan' na c'oon' ya ya ts'on juu nchu vaa na ngaquindëhan'. Mantyi já na cotye'ntjŏn nnon Tyo'ts'on, icanhan' na quitquĕn yá cüenta nchu vaa na conan'mán jñ'oonmin' ndëë nn'an.

11 Ndö ro jñ'oon na matsjö, nquii Jesucristo conduihin cha'vijon tsjaan' v'aa. Mang'e jo' ta'nan ncüiichen jñ'oon na ntyja 'naan'han' ntquenhan' ts'an na conduihin jnda Tyo'ts'on.

12 Juu jñ'oon'ñeen conduihan' x'ee jñ'oon. Nacjoo'han' ndëë ntsiquindë ts'an ts'ian yo jñ'oon na njonhan' cha'na s'onijan oo s'onxuee oo yo ntjö' na njon jndyi. Oo mantyi ndëë ninjnt'ue ts'an n'oon ntcaa' oo yo jndë ndyue' oo yo nin'ntyu.

13 Majo' 'io cha juu xjen na nndyo nnda' Jesucristo, juu xjen'ñeen ntsi'man Tyo'ts'on nchu vaa tsixuan ts'ian na jndë tots'aa ncüii cüii ts'an. Juu xjen'ñeen ts'ian na tots'aa ts'an ngüenonhan' quii' chon t'man ee ntco'xen Tyo'ts'onhan'. Ndo' juu ts'ian'ñeen, xe na aa ntcohan', ntsi'manhan' na tatijnt'ue 'nan na tots'aa juu, majo' xe na aa tyi'ntcohan', yajo' ncüaa' ts'on juu na tijnt'ue juu ts'ian na tots'aa juu.

14 Xe na aa juu ts'ian na tots'aa juu, tyi'ntsco chon'ñeenhan', jo' nninncyaa Tyo'ts'on na ncy'oon juu cüenta naya 'naan' juu ntyja 'naan'han'.

15 Majo' xe na aa ntco ts'ian na tots'aa juu, juuhan' ngitsuhan'. Ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan tsan'ñeen, majo' cha'vijon ve' yo nc'ua nndui' juu quii' chon'ñeen.

16 Cañjoon' n'onho' na conduiho' vaa' Tyo'ts'on ndo' juu Espíritu na condui nquii Tyo'ts'on m'aan jon quii' n'onho'.

17 Mang'e na nnda', xe na aa m'aan nin juu na ntsi'ndaa' juu vaa' Tyo'ts'on na ndyuii'han', nts'aa jon na ngitsu tsan'ñeen, ee vaa' jon ji'ua conduihan' ndo' nqueho' conduiho' juu v'aa'ñeen.

18 Tyi'nan'vi'nn'an nqueho'. Xe na aa m'aan nin juu quii' nt'anho' na itsitiu juu na jnda' jndyi xquen juu, cha'xjen nque nn'an tsonnangue cotji' nquehan cüenta na m'anhan na jnda' jndyi nquenhan, tyi'ya na nnda' m'aan' ts'on juu. C'oon juu na cha'vijon ts'an na tyi'jnda' xquen cha' ntyja 'naan'han' nndëë nduihin ts'an na mayuu' na jnda' xquen.

19 Ee tonnon nquii Tyo'ts'on juu jñ'oon na jnda' nquen nn'an tsonnangue, ve' jñ'oon tsan'han' nchjii jon. Ee vaa jñ'oon' jon na jndui tivio na itsohan': “Juu na jnda' nquen nn'an tsonnangue, maninjuuntyihan' ninjnt'ue Tyo'ts'on na quit'uiihan' nan'ñeen.”

20 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon' jon na jndui tivio na itsohan': “Nque nn'an na cotji'hin cüenta na jnda' nquenhan, nquii Tyo'ts'on icüji' jon cüenta na ve' jn'aan na nnda' vaa na ndyii' n'onhan.”

Ndö' vaa na conan'quindyi jñ'oonmin'.

21 Mang'e na nnda', já na coninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on, min'ncüiiho' tyi'ndueho' na t'manntyi condui cüii já, chichen ncüiichen ntyjë. Ee tsoñ'en já condui já nn'an na cotye'ntjőn ndëëho'.

22 Min na aa maja Pablo, min Apolos, min Pedro, tsoñ'en na sijnda' Tyo'ts'on conduihan naya 'naanho'. Juu tsonnangue conduihan' naya 'naanho', mantyi ntyja na cotando' 'o' ndo' yo na covjeho', mantyi 'nan na coquenonho' nanein ndo' 'nan na ntquenonho' 'io cha, tsoñ'enhan' conduihan' naya 'naanho'.

23 Ndo' 'o' conduiho' ntyja 'naan' Cristo, ndo' nquii jon conduihin ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

4

Ts'ian na i'ua Jesucristo ndëë nn'an

1 Já na condui nn'an na cotye'ntjőn nnon Cristo, ndö vaa na icanhan' na c'oon' n'onho' ntyja njá*n*. Jñ'oon' Tyo'ts'on na tyí'cotsi'man jonhan' ndëë nn'an ndyu na toxen'chen, nanein jndë i'ua jon ts'ian ndë na coninncyáhan' ndëë nn'an.

2 Ndo' mangioho' na itsijonhan' jon cha'vijon ncüii patrón, ndo' juu ts'an na ityentjon nnon patrón, icanhan' na cüanguee' juu ts'ian na i'ua jon nnon juu.

3 Ntyja njan ndö, ta'nan itsi'ndaa'han' nchji nchu vaa cotji'ho' cüenta ntyja 'naan' juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na mats'a oo mañoon vendye nn'an nchu vaa cotji'han cüenta ntyja 'naan'han'. Ee xia'ntyi nquii ta Jesús conduihin na ntco'xen jon ja ntyja 'naan' juu ts'ian na mats'a.

4 Min xe na aa mavicjë quii' ñuan njan na matsiquindë juu ts'ian na i'ua jon nnön, chito ng'e aa na nnda', jo' itsi'manhan' na ya matsiquindëëhan'. Nquii Jesucristo na ityе'ntjon jon ja, nquii jon ncüji' jon cüenta na aa vaquinjon' na mats'a.

5 Mang'e jo', tyi'nt'aho' na cje ro cotji'ho' cüenta na aa itsiquindë ncüiichen ts'an. Cüendoo' 'o' na cüjee' jndyee nquii ta Jesús. Yajo' tsoñ'en nn'an na tont'ahan 'nan natyia na ve' nty'iu, ntco'xen jonhan ntyja 'naan' jnanhan yo ncüii cüii nnon na tyi'jndyoyu na tonan'tiuhan quii' n'onhan. Ndë jo' nquii Tyo'ts'on ndyion jon nn'an ncüii cüii nnon 'nan na jndë tont'ahan.

6 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, jndë matsinën jñ'oonva' ndëëho' ntyja njan yo juu Apolos, cha' ntejndeihan' 'o'. Mats'a na nnda' cha' ntsavaa' n'onho' na tangüenoon'ho' nchu vaa na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on. Min'ncüii 'o' tyi'nc'oon' ts'on juu na njonntyichen condui ncüii ts'an na ncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on, chito ncüiichen tyje juu.

7 Ee tanin juu tquen 'u' na njonntyichen tsixuan'. Ee nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon tsoñ'en na vaquinjon' ntyja 'nan'. Ndo' xe na aa vaa ncüii nnon na tyincyaa jon na matsixuan', tyi'quichuhan' na matsintsa 'u' na cha'vijon vaa na vaquinjon' ntyja 'nan' ncu'.

8 'O' cotji' nqueho' cüenta na min'ncüii nnon tacotsitjahan' 'o' na conduiho' ntyja 'naan' Cristo. Cochue' n'onho' na cotji'ho' cüenta na itsijonhan' 'o' cha'vijon nantya. Conan'tiuho' na conduiho' cha'vijon nn'an na cotoxen nn'an tsonnangue min nquë tyi'quijnt'ue já quii' jñ'oon'ñeen yo 'o'. Ya jndyi xe na aa conduiho' nn'an na cotoxenho' nn'an cha' mantyi já nan'jőn já yo 'o' yo juu ts'ian'ñeen.

9 Its'aahan' nchji na jndë tquen Tyo'ts'on na njonchen tsoñ'en nn'an, chichen já nn'an na cotsay'őn yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Ee itsijonhan' já cha'vijon ts'an na jndë tijnda'tyen na cue' juu tondëë nn'an, cha'vijon ncüii na ve' cojnty'iato nn'an tsonnangue ndo' mantyi nque ángeles na m'an tondye.

10 Ng'e na m'án já ntyja 'naan' Cristo, cotji' nn'an cüenta na nan' nquën, majo' nqueho' cotji' 'o' cüenta ntyja 'naanho' na jndye jndyi covaa' n'onho' ntyja 'naan' jon. 'O' cotji'ho' cüenta na já tyi'jndë yo juu na vantyja n'őn, majo' nqueho' nan'xuanho' na m'an jndyiho' na jndëho' na vantyja n'onho' jon. Cont'a nn'an na tyi'cuee' n'onhan já, majo' 'o' njon jndyiho' ngiohin.

11 Já ata xjen neinhin coquenőn na itsitjahan' 'nan na ntcü'á yo na ncüë ndo' mantyi ndiaa na ntcüë, cotja' nn'an já, cotsam'án cha'vijon ts'an na tyi'jnda' vaa'.

12 Itscüejndyaa'han' já na cont'á ts'ian cha' nta'ntjőn 'nan na ntcü'á . Xjen na cotyiojñ'oon' nn'an já, majo' cotán nnon Tyo'ts'on na quityio jon jn'aan nan'ñeen. Xjen na conty'e nn'an já, majo' conan'quii n'őn.

13 Ndo' mantyi ya na conan'nein nn'an jñ'oon tsan' ndë, conan'ntcü'ë jñ'oon ya ndëëhan. Ata xjen neinhin coquenőn nan'min', nque nn'an cont'ahan na condui já cha'vijon to' na cotyque'tohinhan'.

14 Chito macüji jñ'oonmin na quitscüejnaan'han' 'o'. Macüjihan' cha' quitsi'manhan' ndëëho' nchu vaa nquii nc'onho' ee na conduiho' cha'vijon ntsinda ncö na t'man vaa na vi'nchjiho'.
15 Majo' min xe na aa c'on cha'na nqui min nn'an na conan'manhin ndëëho' nchu vaa na quitsanan'jonho' yo Cristo, xia'ntyi ninncüii ts'an conduihin tyeho' ntyja 'naan' jon. Ng'e na tyincya ja jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëëho', jo' na condui ja tyeho'.
16 Mang'e jo', matsiqui'man' jaho' na cha vaa na cotquenho' cüenta na jöntyja ntyja 'naan' nquii Cristo, majo'ntyi quint'aho'.
17 Mang'e na nnda', jndë t'ua ts'ian nnon Timoteo na cja jon na m'anho', conduihin cha'vijon jnda ncö ndo' njon jndyihin nchji. Xoncüe ts'on jon na vantyja ts'on jon Jesucristo. Tyi'ncüii cüii tsjoon yuu na majöncya jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo, matsi'man ndëëhan nchu vaa na icanhan' na c'ön tsonnangue cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on ng'e na vantyja nn'ön Jesús. Tsochen ntmaan' nn'an na vantyja n'on, mannda' vaa jñ'oon na mancya ndëëhan. Juu Timoteo ntsinin nnda' juu ndëëho' jñ'oon na matsi'man.
18 Ñ'en vendyeho' na cotji's'a nqueho' na condueho' na tyi'xe'cjö nnt'a tsjoonho'.
19 Majo' xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, cje ro nguë na m'anho'. Ndo' nque nan'ñeen na cotji's'a nquehan ntyja 'naanhan, nty'ia nin najndei na nan'xuanhan, chito ve' xia'ntyi yo 'nan na conduehan.
20 Ee chito xeng'e ya jndyi itsitjon' ts'an jñ'oon, jo' itsi'manhan' na itye'ntjon Tyo'ts'onhin. Ya na itye'ntjon jon ts'an, covijnt'ue jon tsan'ñeen cha' ntsi'man jon juu najndei na conduihin.
21 Quitji'ho' cüenta nin ncüii na ve jñ'oonmin na nt'ue n'onho'. ¿Aa nguë nnt'a na m'anho' na ntsity'ia 'o'? Oo ¿Aa nguë quii' nt'anho' yo jñ'oon ya na ntsi'manhan' na ve'nchji 'o'? ¿Aa chi yantyichen na ncüan ja 'o' yo jñ'oon ya?

5

Juu ntyjeho' na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen tsanscu, quitji'ho'hin

1 Jndë jndyi jñ'oon na ncüii ntyje nqueho' m'aan juu yo ndyee t'man juu. Ndo' na nnda' vaa, t'man jndyi jnan na tsixuan tsan'ñeen. Min nque nn'an na tyi'covantyja n'onhin Tyo'ts'on min tyi'quint'ahin na nnda'.
2 Majo' 'o' ninvaa na cotji's'aho' na cota'nguee'ho' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' juu na nnda' vaa 'nan na m'aan quii' nt'anho', chuhan' na quitsichjoo' jndyihan' n'onho' na itsitja tsan'ñeen. Juu tsan'ñeen na nnda' its'aa juu, ijndei'han' na quitji'ho'hin quii' nt'anho' ndo' min tavininncyaho' na ntsijonntyichenhin yo 'o'.
3 Ja mayuu' tycya m'an yo 'o', majo' mats'a cha'vijon na ninm'an quii' nt'anho'. Jo' yo xuee' nquii ta Jesucristo na conduihin na ityentjon jon jaa, jndë tco'xën juu tsan'ñeen na tyia jndyi 'nan itsitjahin.
4 Xjen na ngatjonho' na nan't'maan'ho' ta Jesús, juu najndei na conduihin c'oonhan' yoho', yo juu ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, ndo' mantyi quitji' 'o' cüenta na m'an ja yo 'o'.
5 Ndo' juu xjen'ñeen quityioho' tsan'ñeen nt'ö Satanás. Na nt'aho'hin na nnda', nt'uiivi'han' sits'o 'naan' juu, majo' juu xjen na nndyo nnda' ta Jesús, ntsin'man jon ñuaan' tsan'ñeen.
6 Ndo' na nnda' vaa na conan'tjaho', tyi'ya na cotji's'a nqueho' na conduiho' nn'an na cota'nguee'. Juu jñ'oon na tyi'quitso nquii'han', cañjoon' n'onho' 'nan na itsi'manhan': “Tsquentë min na chjovi'han' na itsitjon' ts'an quii' tsquen tyoo', majo' itsiquindëñ'enhan' ninvaa tsquen tyoo'ñeen.”

Mannda' vaa itsijonhan' juu jnan na vaa quii' nt'anho', min na ve' chjovi'han', majo' ntsi'ndaa'ñ'enhan' 'o'.
7 Ndo' tsoñ'en 'nan na itsi'ndaa'han' 'o' na itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsquentë, quitji'ñ'enho'han' quii' nt'anho'. Ee na nnan'quindëho' na nnda', yajo' ntsijonhan' 'o' cha'vijon juu tyoo' na tatsquentë taquee' na cocüa' nn'an judíos xjen na covee' nguee pascua. Ee jndë sintju' Tyo'ts'on jnanho' yo neoon' Cristo xjen na tyincyaa jon na jnan'cuee' nn'anhin nnon tsonjn'aan. Conduihin Quitsman Chjo ntyja njanhan cha'xjen juu costumbre 'naan nn'an judíos xjen na covee' nguee'ñeen.
8 Jo' chuhan' na quitsam'an na tonnon Tyo'ts'on yo na ji'ua nan'xuan ndo' yo na mayuu' cha' nndëë nnan'xuan cha'xjen na nt'ue ts'on jon. Ee nan'min' itsijonhan' joohan' cha'vijon tyoo' na tatsquentë tyii' ts'an na coninjnt'ue nn'an judíos xjen na covee' juu nguee pascua. Ee tyi'quichuhan' na nc'oon' nn'ön ntyja 'naan' 'nan natyia oo min na nt'ahan', ng'e itsijonhan' joohan' cha'na tsquentë na ityii' ts'an quii' tsquen tyoo'.

9 Tji ja tson na scüenön na m'anho'. Nacjoo'han' tsjö na tyi'nan'jonho' yo nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an.
10 Majo' chito nin'quitsjö na tyi'nan'neinho' yo nn'an na conan'tja, cha'na nn'an na ve' ndö' ro m'anhin yo nn'an, oo min yo nn'an na conan'cjaa' n'onhan 'naan ntyjehan, oo min yo nn'an na conty'ueehin, oo min yo nn'an na conan't'maan'hin ncüii 'nan na sia ts'an na cha'vijon conduihan' Tyo'ts'on. Ee xe na aa nnan'quindëho' na tyi'c'onho' quii' nt'an nn'an na nnda' vaa na cotsam'an, tanchu ya na nnan'jndaho' 'nan na icanhan' 'o'.
11 Ntyja 'naan' juu tson'ñeen, ndö vaa na nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho'. Xe na aa m'aan ts'an na itso juu: Ja mavantyja ts'ön Cristo, majo' covityincyoo' na ve' ndö' ro m'aan juu yo ts'an, oo xe itscjaa' ts'on juu 'naan nn'an, oo xe na aa itsit'maan' juu 'nan na jnan'ya nn'an, oo xe na itsinin juu quintu nacjo nn'an, oo xe na aa tsanquindyihin, oo na ich'uee juu, min'chjo tyi'nan'jonho' yo juu tsan'ñeen, min na ntcüa'ho' yohin.
12-13 Nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Cristo, tyi'tsixuan na ja ntco'xën nan'ñeen yo 'nan na conan'tjahin. Nquii Tyo'ts'on conduihin na ntco'xen jonhan. Majo' joo nn'an na conduihan cüentaa' jon naijon na m'anho', 'o' nan'xuanho' na ngitoxenho'hin yo 'nan na conan'tjahin. Juu tsan'ñeen na nnda' vaa na itsitjahin, quitji'ho'hin quii' nt'anho'.

6

Nn'an na vantyja n'on Cristo, cotquenhin ntyjehan nnon ts'ian

1 Ncüii 'o' je', ya na ndyii' juu tyia' yo ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on tsan'ñeen Cristo, cüa tyi'jnaan' juu na ngaquen juu jñ'oon nnon jüe, ndo' nquii tsan'ñeen min tyi'c'oon jon ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Nquii ts'an na vantyja ts'on Cristo, yantyichen na quitsiquindyii juu nque ntyje juu na vantyja n'onhan jon na joohan quinan'jnda'han jñ'oon 'naan' juu.
2 Cañjoon' n'onho' na nquëhë na condui jaa nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, ngitoxën nn'an tsonnangue. Ndo' xeng'e na ngüentyja na ngitoxenho' nn'an tsonnangue, ndu na ndiquindëë na ngitoxenho' jñ'oonmin' na coquenonho' na min tyi't'manhan'.
3 Mantyi cañjoon' n'onho' na jaa ngitoxën ángeles 'naan' Tyo'ts'on. Mang'e na nnda', majndeichen nndëë nnan'jnt'aha joo jñ'oon na it'uiihan' jaa tsonnanguevahin.
4 Ndo' xjen na conan'ntja'ho' yo ncüiichen ntyjeho' na mantyi vantyja ts'on juu Cristo, yantyi na quit'uaho' ts'ian nnon ncüii ts'an na tyi't'man conduihin quii' nt'anho' na co'xen juu jñ'oon na it'uiihan' 'o'.
5 Ndö' matsjö cha' quitscüejnaan'han' 'o'. Xe'cantyja ts'ön na ta'nan min'cüii ts'an quii' nt'anho' na jnda' xquen jon na nndëë ntsijnda' jon joo jñ'oon na it'uiihan' 'o' yo ntyjeho'.
6 Majo' 'o' mañoonchen 'nan cont'aho'. Ncüiiho' vja juu vats'ian, vaquen juu jñ'oon nacjoo' ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on. Ndo' juu ts'ian'ñeen, cont'aho'han' na tondëë nn'an na tyi'covantyja n'on Tyo'ts'on.
7 Covityincyoo' jndyoyu na t'man vaa na conan'tjaho' na cotquenho' jñ'oon cjo ntyjeho' na mantyi vantyja n'onhan Cristo. 'U' ts'an na maquen' jñ'oon cjoo' ty'iu' na mantyi vantyja ts'on juu, yantyi na quintjo ntyji' min na tsu 'u' yo jñ'oon 'nan'. Yantyi na qui'ndyi' na icüji' tsan'ñeen 'nan'.
8 Majo' 'o' tyi'cuaa ya ngioho' na ngenonho' na nnda'. Ata nque ntyjeho' na vantyja n'on Cristo, manquentyiho' cont'aho' 'nan na tyi'quichuhan' yohan, ata conty'ueeho' 'naan nan'ñeen.
9 Cañjoon' n'onho' na joo nn'an na cont'a 'nan tyia tyi'xe'ncyaa Tyo'ts'on na nnan'jonhan ntyja 'naan' na itye'ntjon jon. Tyi'nan'vi'nn'an nqueho', nque nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an, tyi'xe'ncyaa jon na nnan'jon nan'ñeen ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon, min nque nn'an na conan't'maan'hin 'nan na jnan'ya nn'an na cotji'han cüenta na nquii Tyo'ts'on conduihan', min nque nn'an na conda yahin yo nanntcu, min joo nannon na cont'ahinhan' yo ntyje nonhan,
10 Min nn'an na conty'uee, min joo nn'an conan'cjaa' n'onhan 'naan ntyjehan, min nn'an na cove na condyehin, min nn'an na conan'neinhin jñ'oon tsan' nacjo nn'an, min joo nn'an na cotji'hin 'naan nn'an na ve' conan'vi'nn'anhin nan'ñeen, joo nn'an na cont'a nan'min', tyi'xe'ncyaa Tyo'ts'on na nnan'jonhan ntyja 'naan' juu na ico'xen jon.
11 Ndo' nqueho' ñ'enho' na tonan'jonho' yo ts'ian tyia'min', majo' naneinhin juu jnan na tonan'xuanho', jndë sintju' Tyo'ts'onhan', jndë tquen jon 'o' na nan'xuanho' ñuan nquii' na tonnon jon, ndo' mantyi jndë tquen jon 'o' na tajnan nan'xuanho' ng'e yo xuee' ta Jesucristo yo nquii Espíritu Santo na conduihin Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa.

Juu si'ts'o 'naan' ts'an conduihan' vaa' nquii Espíritu Santo

12 Ndëë nts'aahan' na ncüii ntyjeho' na vantyja ts'on Cristo, ngitso juu cuaa nquii na nts'aa juu min'cya ro nnon na nt'ue ts'on juu na tyi'quitsixuanhan' jnan. Majo' tyi'quichuhan' na nts'aa juu 'nan na nt'ue ts'on nquii juu, ee juu na nt'ue ts'on juu,

tyi'tsoñ'enhan' ntejndeihan'hin. Min ja tyi'quichuhan' na nninncya na ncüii 'nan na mats'a na quenhan' xjen 'naan'han' ja.

13 Ngitso ts'an na vanaan na ntcüa' juu min'cya ro nnon 'nan na nt'ue ts'on juu, mave' jo' na sijnda' Tyo'ts'on na vaa tsiaa' juu. M'an nn'an mannda' vaa na conduehan. Majo' ve joo nan'min, ngüentyja xjen na nts'aa jon na ntycüiihan'. Ee chito na tquen jon si'ts'o 'naan' ts'an cha' na ve' ndö' ro na nc'oon juu yo nn'an, tquen jon si'ts'o njanhan cha' ntye'ntjön nnon Jesús. Ndo' juu na cotsam'an, ya na coninncya na co'xen jon tsoñ'en ntyja 'naan'han', yajo' ya jndyi ngiö.

14 Ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on, tyincyaa jon na tando' xco ta Jesús vi na jndë na jnan'cuee' nn'anhin, ndo' majo'ntyi nts'aa jon yo si'ts'o njanhan.

15 Cañjoon' n'onho' na juu si'ts'o 'naanho' conduihan' ncüii cüii nnon na quiñjon' si'ts'o 'naan' nquii Cristo. Mang'e jo' min'chjo tyi'quichuhan' na ncüii ts'an na conduihin si'ts'o 'naan' jon na ntsitjon'hin yo tsanscuntjaa'.

16 Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' na juu ts'an na ntsitjon'hin yo ncüii tsanscuntjaa', ninncüii si'ts'o conduihin yo juu tsan'ñeen. Ee jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio itsohan': “Ve nan'ñeen ninncüii si'ts'o conduihan.”

17 Ndo' mantyi juu ts'an na itsijonhin yo ta Jesús, ninncüii conduihin yo jon xeng'e yo ntyja 'naan' nquii Espíritu.

18 Yajo' quinan'tycyaa'ho' yo ncüii cüii nnon na ve' ndö' ro m'an nn'an yo ntyjehan. Mañoon nnon na itsitja ts'an tyi'it'uiihan' si'ts'o 'naan' juu, majo' ts'an na nc'oon juu yo ncüiichen ts'an na ve' ndö' ro, jnaan' tsan'ñeen it'uiihan' si'ts'o 'naan' juu.

19 Jñ'oon na mayuu' na juu si'ts'o 'naanho' conduihan' vaa' nquii Espíritu Santo na m'aan jon quii' n'onho' na nquii Tyo'ts'on tyincyaa na ty'onho' cüentahin. Mang'e na nnda', tyi'nan'xuanho' na ntquen nqueho' xjen ntyja 'naanho',

20 Ng'e nquii Tyo'ts'on jndë sijnda jon 'o' yo ncüii na njon jndyihan'. Mang'e jo' nan'xuanho' na quinan't'maan'ho' jon yo ntyja 'naan' juu si'ts'o 'naanho'.

7

Cota'xee'hin nnon Pablo ntyja 'naan' na ngoco ts'an

1 Nanein ntsjö ncüii ve 'ndyo jñ'oon ntyja 'naan joo jñ'oon na tjiho' nnon tson na jnancüanonho' na m'an. Jaa na nannon, yantyi na tyi'jnt'uë ntcu.

2 Majo' jnaan' na jndye vaa na ve' ndö' ro m'an nn'an yo ntyjehan, jo' ncüii cüii tsans'a coco juu yo ts'an na ndiscuu' juu, ndo' ncüii cüii tsanscu coco juu yo ts'an na ndisaa' juu.

3 Nquii tsans'a, ng'e na conduihin saa' tsanscu, chuhan' na quitsiquindë tsan'ñeen nchu vaa na sijnda' Tyo'ts'on na c'oon juu yo scuu' juu. Ndo' mantyi nquii tsanscu na m'aan saa' juu, ng'e na conduihin scuu' jon, chuhan' na quitsiquindë juu cha'xjen na sijnda' Tyo'ts'on na c'oon juu yo tsan'ñeen.

4 Nquii tsanscu na jndë toco, tyi'iquen juu xjen si'ts'o 'naan' juu, nquii saa' juu iquen jon xjenhan'. Min nquii tsans'a je', tyi'iquen jon xjen si'ts'o 'naan' jon, nquii scuu' jon iquen juu xjenhan'.

5 Ndo' ng'e na nnda', 'u' ts'an na m'aan sa', tyi'ntsintycüi' si'ts'o 'nan' nnon jon. Ndo' mantyi 'u' na m'aan scu', min tyi'ntsa' na nnda'. Majo' xe na aa nin'quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ncüii jñ'oon, vanaan na ntsacüentyjee'ho' na ntjon'ho' yo ntyjeho' cüantyi ro xuee, ndë jo' ntjon' nnda' 'o'. Ee xe na aa tyi'nan'veho' jñ'oonva', nninncyaho' na vanaan na juu Satanás ntyii' juu ng'ee juu 'o' na nan'tjaho' ng'e na tyi'quii n'onho'.

6 Chito na matsjö jñ'oonmin' ng'e na nin'quën xjen 'o', matsjöhan' ng'e na matsiqui'man' ja 'o'.

7 Ntyja njan ja, ya ntyji xe tsoñ'en 'o' ntyjë nön m'anho' cha'na ncö, majo' tyi'ninncüii xjen its'aa Tyo'ts'on yo jaa. Cüii ts'an ndaa' juu na ngoco juu, ndo' ncüiichen ts'an mañoon nnon na ndaa' juu. Ncüii ncüii ts'an c'oon juu cha'xjen na incyaa Tyo'ts'on nnon juu.

8 Majo' 'o' nannon na tacotoncoho', ndo' mantyi 'o' nanntcu na ninnque, ndö jñ'oon na matsjö ndëëho'. Yantyi na quintjoho' na ninnqueho' cha'xjen na m'an ja.

9 Majo' xe na aa ndiquindëë na nnan'quii n'onho', cuaa nquii na ntoncoho' ee yantyi na ngoco ts'an, chito na nc'oon juu na ndiquindëë na ntsiquii ts'on juu.

10 Majo' ndëë 'o' na jndë toncoho', ndö jñ'oon na maquën ndëëho', majo' chito ja tquënhan', nquii ta Jesús iquen jonhan', tyi'cüanaan na n'ndyii tsanscu saa' juu,

11 Majo' xe na aa n'ndyii juu saa' juu, ijndei'han' na quintjohin na ninnquii juu, oo co' ya ntcüe'hin yo saa' juu. Ndo' mantyi nquii tsans'a, ijndei'han' na tyi'ntsityuii' jon tson na toncohin.

12 Ndo' ndëë mañoonchen 'o' ntyjë, ndö jñ'oon na matsjö, majo' chito aa ta Jesús t'ua ts'ian nnön na quitsjöhan'. Xe na 'u' na vantyja tson', majo' scu' tyi'covantyja ts'on juu, xe nin'quintjohin yo 'u', ya jndyi na nnda', tyi'ntsityui' tson na toma'co' yohin.
13 Ndo' cüajon jñ'oon na matsjö ntyja 'naan' juu tsanscu na vantyja ts'on na m'aan saa' juu na tyi'covantyja ts'on tsan'ñeen Jesús. Xe na aa contjo nchjii tsans'a'ñeen na nc'oon juu yo scuu' juu, ya jndyi na nnda', tyi'ntsityuii' tsanscu'ñeen tson na toco juu yohin.
14 Ee nquii tsans'a na tyi'covantyja ts'on, ityii'han'hin ntyja 'naan' Tyo'ts'on xeng'e nquii scuu' juu vantyja ts'on juu. Ndo' mantyi nquii tsanscu na tyi'covantyja ts'on, ityii'han'hin ntyja 'naan' jon xeng'e saa' juu vantyja ts'on juu jon. Ee xe chito na nnda' vaa, ntsijonhan' ndahan cha'na joo nda nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Majo' nda nn'an na chito ncha' vehan vantyja n'onhan Jesús, ityii' Tyo'ts'on joo ntyja 'naan' jon.
15 Majo' xe juu tsan'ñeen na tyi'covantyja ts'on juu, tyi'quintjo nchjii juu na ntjohin yo saa' juu oo scuu' juu, nndëë n'ndyehan ntyjehan. Ya na nnda' vaa, juu ntyjëëhë na vantyja ts'on juu Cristo, min tsans'a, min tsanscu, juu jñ'oon na toco'xenhan'hin na toncohin, jndë jndyaahin ntyja 'naan'han', ee iqueen' Tyo'ts'on jaa na tyi'ngichö tyia' yo nn'an.
16 Majo' 'u' tsanscu na vantyja tson' nquii Cristo, tyi'quintji' na aa ngantyja ts'on sa' yo jon xeng'e ntyja 'nan', ndo' mantyi 'u' tsans'a na vantyja tson' Cristo, min tyi'quintji' na aa ngantyja ts'on scu' yo jon xeng'e ntyja 'nan'.
17 Majo' chuhan' na ncüii cüiiho' quintjoho' cha'xjen na jndë sijnda' ta Jesús ntyja 'naanho' xjen na tqueen' Tyo'ts'on 'o'. Ndö' jñ'oon na matsi'man ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on ncüii cüii joo naijon na maca.
18 Ya na ncüii ts'an Israel vantyja ts'on juu Cristo, tyi'ntsichon juu na ntsinduu' juu ts'ian na tui yohin cha'xjen cont'a nn'an judíos yonon'ndaa ndahan na itsi'manhan' na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' mantyi juu ts'an na tyi'conduihin ts'an Israel, xjen na ngantyja ts'on juu Cristo, min tyi'icanhan' na quinduihan' yohin cha' na ntsi'manhan' na nnda'.
19 Ee min tyi'njon xe na aa tui ts'ian'ñeen yohin cha'xjen cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin. Juu jn'aan'ñeen, ta'nan itejndeihan'hin min xe na aa tuihan' yohin. Xia'ntyi na ngüanguee' ts'an juu jñ'oon na iquen Tyo'ts'on, jo' na itejndeihan' juu.
20 Yajo' ncüii cüii ts'an quintjohin cha'xjen na totsixuan juu xjen na tqueen' Tyo'ts'onhin na cantyja ts'on juu Cristo.
21 Xe na aa condui 'u' ts'an na matye'ntjon'tyen' nnon patrón 'nan' xjen na tqueen' Cristo 'u' na cantyja tson'hin, tanin. Majo' xe na aa ngacju'han' na nndëë nndyaa 'u' na matye'ntjon'tyen', cüa, quindui na nnda'.
22 Ee juu ts'an na itye'ntjontyen xjen na tantyja ts'on juu Jesús, conduihin ts'an na itsiquindyaa jonhin. Ndo' majo'ntyi nquii ts'an na min'jon taconduihin moso xjen na tantyja ts'on juu jon, conduihin ts'an cüentaa' Cristo na itye'ntjontyen juu nnon jon.
23 Nquii Tyo'ts'on njon jndyi vaa na siquitsu jon na sijnda jon 'o'. Mang'e jo' taninncyaho' na joo jñ'oon na conan'man nn'an ndëëho' na ntquenhan' xjen 'o' na nta'nguee'ho'han' cha'vijon ts'an na itye'ntjontyen juu nnon patrón.
24 Ndo' ng'e na nnda', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ncüii ro cüiiho', cha'xjen na nan'xuanho' xjen na tqueen' Tyo'ts'on 'o', jo' quintjoho' cha'xjen na sijnda' jon ntyja 'naanho'.

Jñ'oon ntyja 'naan nn'an na tyi'cotonco yo nanntcu ninnque

25 'O' nanntcu na tacotoncoho', tajñ'oon cotsi'man ta Jesús nnön ntyja 'naanho'. Majo' ntsjö ndëëho' juu jñ'oon na m'aan' ts'ön ntyja 'naan'ho'. Ndo' nndëë nnan'veho' jñ'oon na matsjö ng'e tyi'ndyiaa' ndya' jon ja.
26 Ee juu xjen na cotsam'an neinhin majndye nnon navi' min, jo' matsitiu yantyichen na quintjo ts'an cha'xjen na m'aan juu.
27 Juu ts'an na jndë toco, tyi'ntsitiu juu na ntsityuii' juu tson na toco juu yo scuu'. Ndo' mantyi juu ts'an na tyí'coco, tyi'nt'ue juu ts'an na ndiscuu' juu.
28 Majo' xe na aa ngoco ncüii tsans'a, tyi'itsitjahin, mantyi ncüii tsanscu je' xe na aa ngoco juu, tyi'tsitjahin. Majo' matsjö joo nn'an na ntoncohan, jndye nnon navi' na ntquenonhan, ndo' ntyja jndyi ts'ön na tyi'ntsichjuhan' 'o' ntyja 'naan'han' cha' nndëë ntye'ntjonho' nnon Cristo.
29 Jo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, ndö vaa na nin'quitsjö ndëëho': Jndë tichjo xuee na ncüjee' ntcüe' jon. Mang'e jo' 'o' na m'an ntcuho', quitye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on cha'vijon ts'an na tascuu'.
30 Xe vaa ncüii na iquenon ts'an na itsit'ioohan'hin, chuhan' na c'oon juu cha'vijon na m'aan juu nguee. Ndo' joo nn'an na itsijonhan'hin cha'vijon ts'an na m'aan juu nguee, chuhan' c'on nan'ñeen cha'vijon nn'an na m'anhin na chjoo' n'onhan. Ndo' mantyi juu

ts'an na itsijnda 'nan, cüji' tsan'ñeen cüenta ntyja 'naan'han' na cha'vijon na chito 'naan' jonhan',
31 Ndo' mantyi juu ts'an na jndye vaa na ndyii' ts'on juu ntyja 'naan' na tsixuan tsonnanguevahin, tyi'nc'oon' jndyi ts'on juuhan', ee ncüii cüii nnon na ntsixuanhan', vantycüii ntyja 'naanhan.
32 Ja tyi'quint'ue ts'ön na vaa ncüii 'nan na ntscu'han' 'o' na ntye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on. Ee ncüii ts'an na tascuu' juu, itsichon tsan'ñeen na ntye'ntjon juu nnon ta Jesús, nin'quits'aa juu ntyja na cavee' ts'on nquii jon yohin.
33 Majo' juu ts'an na m'aan scuu', m'aan' ts'on jon ntyja 'nan na icanhan'hin cha' ngavee' ts'on scuu' jon yohin.
34 Ndo' na nnda', ve vaa na m'aan' ts'on jon. Ndo' majo'ntyi cüii tsanscu na m'aan juu na ninnquii juu, yo nin'ntyja 'naan' ncüii tsanscu ndyua tque, ninncüii m'aan' n'onhin na quindui yohin cha'xjen na nt'ue ts'on ta Jesús. Conan'chonhin na ninvaa ntyja 'naanhin nnan'xuanhin cüentaa' jon. Majo' ncüii tsanscu na vantyja ts'on na jndë toco, jndye nnon m'aan' ts'on juu, nin 'nan nts'aa juu cha' ngavee' ntyjii saa' juu yohin.
35 Tyi'nan'tiuho' na matsjö jñ'oonmin' ndëëho' ng'e na tyi'quint'ue ts'ön na ntoncoho'. Matsjöhan' ng'e nt'ue ts'ön na nt'aho' cha'xjen na chuhan' cha' ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'ho, ndo' cha' ndëë ntye'ntjonho' nnon ta Jesús yo ninvaa ñuaanho'.
36 Juu jñ'oon na condueho' na m'aan ncüiiho' na m'aan jnda juu na yuscu ndyua tque na jndë vacüenon xjen na ngoco juu, ndo' nquii tye juu m'aan' ts'on jon na nninncyaa jon na ngoco jnda jon, ya xe aa ndui na nnda'. Tajnan quichu jon min xe na ntonco nan'ñeen.
37 Majo' ncüii ts'an na m'aan jnda jon tsanscu na vacüenon xjen na ngoco tsan'ñeen, na jndë sitiu ya jon ncüii na tyi'xe'ncyaa jon na ngoco juu, min ta'nan ncüii nnon na itsijaa'han' na ncyaa jon na ngoco tsan'ñeen, tanin min na tyi'nin'ncyaa jon na ngoco juu.
38 Ndo' juu ts'an na incyaa jon na ngoco tsanscu jnda jon, ya its'aa jon, majo' yantyichen its'aa juu ts'an na tyi'xe'ncyaa na ngoco tsanscu jnda.
39 Viochen xjen na ninvando' saa' ncüii tsanscu, chuhan' na quintjotyenhin yohin. Majo' xe na aa ngue' jon, ndëë ngoco nnda' juu yo min'cya ro tsans'a na nt'ue ts'on juu, majo' xia'ntyi yo ncüii tsans'a na vantyja ts'on Cristo.
40 Majo' ndö vaa na macüji' ja cüenta, juu tsanscu ninnquii, yantyichen its'aa juu na ntjohin na ninnquii juu. Ndö' vaa na m'aan' ts'ön, ndo' mantyi matsixuan Espíritu cüentaa' nquii Tyo'ts'on na matsjöhan'.

8

Ntyja 'nan na coninjnt'ue nn'an na conan't'maan'hin 'nan na jnan'ya nn'an

1 Ndo' ntyja 'naan' jñ'oon na jnan'cüanonho' na m'an na nchu nquii nt'aho' ntyja 'naan s'i quioo' na conan'cüje nn'an na yo juuhan' conan't'maan'han 'nan na jnan'ya nquehin. Vaa jñ'oon na condue nn'an na tsoñ'en jaa condui jaa nn'an na covaa' ya nn'ön. Juu jñ'oon'ñeen jñ'oon na mayuu'han'. Majo' juu ts'an na nnda' vaa na m'aan' ts'on, mantyi itsitiu juu na njonntyichen conduihin, chichen nque ntyje juu. Majo' juu ts'an na venchjii juu ntyje, nt'ue juu nchu vaa na ntejndei juuhan na ngaquehan ntyja 'naan' Tyo'ts'on.
2 Ee juu ts'an na m'aan' ts'on na jndye ivaa' ts'on juu, t'man vaa na itsitjahan' na nc'oon juu na jnda' xquen juu.
3 Majo' juu ts'an na venchjii juu nquii Tyo'ts'on, vajnaan' ya jonhin.
4 Ndo' juu jñ'oon na cota'xee'ho' nnön na aa icüji' yahan' na ntquiiho' s'i quioo' na covijnt'ue nn'an conan't'maan'hin 'nan na jnan'ya nn'anhan' na cotjihan cüenta na Tyo'ts'on conduihan', ndö jñ'oon na matsintcü'ë ndëëho'. Ncüii 'nan na conan't'maan' nn'an, covaa' nn'ön na tyi'njon conduihan'. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on m'aan, tanin ncüiichen.
5 Nnon tsonnanngue ndo' quiñoon'ndue, jndye nnon min na conan't'maan' nn'an na conduehin ndëëhan' ta, na cotye'ntjonhan ndëëhan'.
6 Majo' ntyja njanhan, ninncüii Tyo'ts'on m'aan, conduihin Tyëëhë. Tsoñ'en 'nan na min, nquii jon tquenhan'. Ndo' s'aa jon jaa na quint'a nchu vaa na nt'ue ts'on jon. Ndo' mantyi ninncüii jon m'aan na conduihin na itye'ntjon jaa, nquiintyi Jesucristo. Tsoñ'en 'nan na min, m'anhan' xeng'e ntyja 'naan' jon, ndo' ntyja 'naan' jon cotant'ö.
7 Mang'e na nnda', joo 'nan na covijnt'ue nn'an na conan't'maan'han ncüii 'nan na chito conduihan' Tyo'ts'on, ndëë ntcü'ahan', majo' joo nn'an na vantyja n'on, tyi'tsoñ'enhan covaa' n'onhan na icüji' yahan' na ntcüa'hinhan'. Ee joohin m'anhin na tyi'ya covicjehin quii' ñuaanhin. Mang'e jo' juu xjen na covijnt'uehin juu si'ñeen, jo' na cotji'hin cüenta na conan't'jahin ee na toxen'chen tovijnt'uehinhan' na tonan't'maan'hin 'nan na conan'ya nn'an.

8 Majo' chito ng'e na aa cocü'a ncüii 'nan, jo' na icüji' Tyo'ts'on cüenta na ya jndyi nan'xuan na tonnon jon. Min tyi'xe'quits'aahan' na yantyi nn'an jaa xe na aa cocü'a 'nan na covijnt'ue nn'an na conan't'maan'hin ncüii 'nan na jnan'ya nn'an, min xe na aa tyi'cü'ahan', jo' condui jaa nn'an na conan'tja jaa.

9 Majo' juu na incyaahan' na vanaan na ntquii ts'an si'ñeen, chuhan' na tyi'nin'ncyaho' na juuhan' ntsintcüe'han' ncüiichen ntyjeho' na ta'nan ya najndei juu vantyja ts'on juu Jesús.

10 Majo' ntyja 'naan' juu jñ'oonva' macüji' cüenta na condui 'u' ts'an na jnda' xquen. Majo' xe ncüii ts'an na vantyja ts'on juu Tyo'ts'on na tyi'ya vicjee' juu quii' ñuaan' juu na ndyiaa' juu na vaquityen' ncüii v'aa naijon na too' 'nan na conan't'maan' nn'an na cotji'han cüenta na Tyo'ts'on conduihan', na macüa' 'nan na covijnt'ue nan'ñeen jo', ng'e na nnda' vaa vicjee' tsan'ñeen quii' ñuaan' juu ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen, mantyi nts'aahan' ntyjii juu na ntcüa' juu joohan'.

11 Ndo' na nnda', 'u' na mavaa' ya tson' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, matsa' na ntsitja ncüiichen ts'an na ta'nan ya najndei juu na vantyja ts'on juu jon, ndo' tsan'ñeen mantyi conduihin ts'an na tue' Cristo cüentaa' juu cha' ntsin'man jon ñuaan' juu.

12 Ndo' na matsa' na nnda' yo tsan'ñeen na tyi'ya vicjee' juu quii' ñuaan' juu yo jñ'oon'ñeen, matsitja 'u' yohin, ndo' mantyi na tonnon Cristo, cha'vijon na jndë sque' ñuaan' tsan'ñeen.

13 Ng'e na nnda' vaa, xe ntyja 'naan' ncüii nnon 'nan na macü'a itsquioohan' ncüiichen ntyjë na vantyja ts'on juu Cristo na itsitjahin nnon Tyo'ts'on, tajon jnda vi cü'a nnt'ahan' cha' tyi'ntsintcüe'han'hin.

9

Vaa najndei na tsixuan ts'an na vay'oon juu jñ'oon na toninncyaa Jesucristo

1 Condui ja ts'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na majöncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Ta'nan min'ncüii ts'an na ntyii' juu 'ndyo ja ntyja 'naan' ts'ian 'naan' jon na mats'a. Jndë jnty'ia nnön nquii Jesucristo. Ndo' juu na vantyja n'onho' jon, itsi'manhan' na matsichön quityquii' ts'ian 'naan' jon na mats'a.

2 Ee min na m'an nn'an na conduehan na chito condui ja ts'an na vay'oon jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëë nn'an, majo' 'o' tyi'je'quindëë nndueho' na nnda'. Ee na covantyja n'onho' jñ'oon naya ntyja 'naan' jon na tyincyahan' ndëëho', itsi'manhan' na mayuu' condui ja ts'an na vay'oon jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an.

3 Nque nn'an na nin'quitquenhin xjen na aa condui ja ts'an na i'ua Cristo ts'ian nnön, ndö vaa jñ'oon na matsintcü'ë ndëëhan.

4 Ya na jöncya jñ'oon' Tyo'ts'on ncüii cüii tsjoon, min'ncüii nnon ta'nan na itscu'han' na ncy'ön cüenta 'nan na coninncya nn'an na ntcü'a ndo' na ncu'a.

5 Juu Pedro yo nque ntyje nquii ta Jesús, yo mañoon ntyjë na i'ua jon ts'ian ndëëhin na cotsay'onhin jñ'oon naya 'naan' jon, ya na cotsacondyi'han ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen, cotsay'onhin ntcuhin. Mantyi ja icüji' yahan' na ncjöy'ön ts'an na ntejndei ja.

6 Mañoon ntyjë na i'ua Cristo ts'ian ndëëhan na cotsancyahin juu jñ'oon naya 'naan' jon, xoquitu' na nque nn'an cüentaa' Cristo coninncya ndëëhan, covijnt'uehinhan'. Mang'e na nnda', mantyi ja yo juu Bernabé, ya icüji'han' na joo nn'an na vantyja n'onhan Cristo, ntixee'hin já.

7 ¿Aa tyi'cotji'ho' cüenta nchu vaa ntyja 'naan mancya ro nn'an? Cha'na ncüii sondaro, ivantjon juu na ityentjon juu nnon ts'an na iquen jon xjenhin. Mantyi ts'an na jnon' juu ntjon tëndö'ndyoo' tsjan, iquii juu të na cove'han'. Min tanin juu na ngitso na juu ts'an na ivantyjee' quinch'io tyi'nc'uto juu ndaatsu joo cho'ñeen.

8 Min chito xia'ntyi ntyja 'naan' na cotji' nn'an cüenta na matsjö na nnda' ndëëho'. Juu jñ'oon'ñeen nincüajonhan' cha'xjen juu jñ'oon na tquen Moisés.

9 Ee quityquii' jñ'oon na tji tsan'ñeen itsohan': "Tyi'ntyi'ho' ntqui' jndyue ntoro xjen na cont'aho' ts'ian yo joo o'. Tyi'ngitë' 'o' na ntcüa' cho'ñeen."

Ndö' vaa na itso ntji'ñeen. Ndo' ¿Aa cotji'ho' cüenta na ve' xia'ntyi m'aan' ts'on Tyo'ts'on ntyja 'naan ndoro'ñeen na nndaa' vaa jñ'oon na sijnda' jon?

10 ¿Aa chi mantyi tso jon na nnda' ng'e m'aan' ts'on jon ntyja njanhan? Majnda' na nnda'. Ee 'nan na jndë tue' na ntyjee ts'anhan', nquii ts'an na sitiuu tyuaa nninjnt'uehinhan', ndo' mantyi juu ts'an na icüja' ntquen.

11 Mang'e na nnda', nndëë ntixee' 'o' já ng'e na jndë tyincyá jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', cha'vijon na jndë jnŏn ntjon quii' n'onho'.

12 Mañoon nn'an co'oquijnty'iahin 'o' na coninncyahin jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', joo nan'ñeen cotixee'ho'hin. Mantyi já na jndë tonincyá jñ'oon naya 'naan' Cristo ndëëho', chuhan' na quitixee'ho' já 'nan na itsitjahan' já.

Majo' min na itsijnda'han' na nnda', tacotán na quitejndeiho' já, ve' tonan'quii n'ŏn cha' tyí'quityiŏ xu nacjoho' juu xjen na toninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'.
13 Cañjoon' n'onho' na nque ntyee na cotye'ntjon quii' vats'on t'man 'naan nn'an judíos, quioo' na conan'cüjehin na coninncya nan'ñeen na conan't'maanhin Tyo'ts'on, nque ntyee'ñeen cotquiihan si'ñeen. Ndo' mantyi joo 'nan na cotyio nn'an nnon tyiu t'man, joo ntyee'ñeen, jo' coy'onhin 'nan na cotquiihin.
14 Mantyi juu jñ'oon na jndë tquen nquii ta Jesús, manincüajon itsi'manhan' na juu ts'an na incyaa jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, ncy'oon tsan'ñeen cüenta 'nan na icanhan'hin.
15 Majo' min'jon tacoc'an na quinan'quindëho' jñ'oon na co'xenhan' na ninncyaho' 'nan nnön. Min chito na macüji tsonvahin ng'e na nt'ue ts'ön na ninncyaho' xoquitu' na ninjnt'ue ja. Tanin min na aa ncü'iö na itsitjahan' 'nan na nninjnt'ue ja, majo' juu na itsiquinjonhan' ja na ve' yu na toninncya jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëho', xe'ncya na ncüji' ntcüe' ts'an juuhan'.
16 Tyi'macüji' cüenta na njon jndyi condui ja ng'e na mancya jñ'oon naya 'naan' Cristo. Juu ts'ianva conduihan' ncüii xu na m'aanhan' nacjö na chöjnan na quitsiquindëëhan', na min ndiquindyaa ja ntyja 'naan'han'. Ng'e vi' jndyi ngats'aahan' ntyja njan xe na aa tyi'ninncya jñ'oon' Tyo'ts'on.
17 Xe na aa ve' ng'e na nt'ue ts'ön ncö, jo' mancya jñ'oon naya 'naan' Cristo, yajo' ngitsohan' na ngüantjön. Majo' ng'e nquii Tyo'ts'on i'ua jon juu ts'ianvahin nnön, min tyi'c'oon' ts'ön na aa ngüantjön.
18 Ndö vaa 'nan na mavantjön, na ncyaahan' na nën rö na tacots'a na chojnan nn'an nnön ya na mancya jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëëhin. Ndo' na mats'a na nnda', tyi'cüijnt'ue ja juu naya na tsixuan na ngüantjön ntyja 'naan' juu ts'ian na mats'a.
19 Tyi'condui ja moso 'naan' min'ncüii ts'an. Majo' min na nnda', ncö mats'a cha'vijon condui ja moso ndëë tsoñ'en nn'an cha' majndyehan ngüantjön na ngantyja n'onhan Cristo.
20 Xjen na m'an quii' nt'an nn'an Israel na conduihan ntyjö ncö, matsijon ja yohan na conan'vehin juu jñ'oon na iquenhan' xjen na tquen Moisés. Mats'a na nnda' cha' majndyentyichenhan nndëë ngüantjönhan ntyja 'naan' Cristo min na tyi'quintyja ts'ŏn na ncy'oon Tyo'ts'on cüenta ja xeng'e mavanc'uë jñ'oon'ñeen.
21 Ndo' mantyi ndëë joo nn'an na tyi'conduihin nn'an Israel, mats'a cha'na na its'aa ncüii nquehan na juu jñ'oon na tquen Moisés tyi'iquenhan' xjenhin ng'e tyi'icanhan' na nta'nguee'hinhan'. Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na iquenhan' xjen, ninnquii'chen maju'cje ja ntyja 'naan'han'. Tyi'mats'a na tyi'quitsijñ'ön'han'. Nnda' jöm'an quii' nt'an nan'ñeen cha' mantyi ngüantjönhin na ngantyja n'onhin Cristo.
22 Ya na m'an quii' nt'an nn'an na tyi't'man vantyja n'onhan Cristo, matsijon ja yohin na nnda' nan'xuanhin ee nin'cüantjönhin na ngaquehin na vantyja n'on. Nnda' vaa na mats'a ndëë tsochen nn'an. Min'ninchen na conduihan, matsijon ja yohin cha' ntyja 'naan' jo', ñ'enhin na ntsin'man Cristo ñuaanhin.
23 Tsoñ'en nan'min' mats'a cha' ngavee' ngio nn'an yo juu jñ'oon naya 'naan' Cristo cha' mantyi ntsijön ntyja 'naan' juu naya na ityio Tyo'ts'on jn'aan nn'an na itsin'man jon ñuaanhin.
24 Cañjoon' n'onho' xjen na covatjon nn'an na nnan'nonhin, tsoñ'enhan conan'nonhan, majo' xia'ntyi ninncüii ts'an na ngacüja'han' na nndaa' 'nan. Mantyi jaa mannda' vaa na chuhan' na quinan'chön quii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on cha'xjen na itsicje tsan'ñeen, na nt'aho' na nnda', mantyi 'o' nninncyaa Tyo'ts'on juu naya na ngacüja'han' 'o'.
25 Nque nan'ñeen na conan'nonhin, cotquen nquehin xjen cha' min'ncüii nnon tyi'ntsintcüe'han'hin. Cont'ahin na nnda' cha' nndëë ngüenoon'hin ntyjehin. Ndo' juu ts'an na cjentyi jnannon, 'nan na nndaa' jon, chjo ro xjen na nancoo'han'. Majo' jaa na conan'chön ntyja 'naan' Cristo, nninncyaa Tyo'ts'on ncüii naya ndëëhë na tyi'xe'quintycüiihan'.
26 Ng'e na nnda' vaa, ntyja njan ja, tyi'conanön na ve' mananöntö. Tyi'cotsijndö cha'na its'aa ts'an na ve' iju'to juu nda' cjoo' jndye.
27 Chito nnda' mats'a, ja maquën navi' juu si'ts'o njan cha' cüanguee'han' na maquën xjenhan' cha' vi na jndë tyincya jñ'oon ndëë nn'an, tyi'xe'quitso Tyo'ts'on na tyi'xe'cüijnt'ue ntyja njan.

10

'Nan na cotji' nn'an cüenta na njon jndyi nan'xuanhan', tyi'nan't'maan'ho'han'

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho' ntyja 'naan ndochiihi nn'an judíos xjen na jnanhin juu ndyuaa Egipto. Tsoñ'en nan'ñeen tomandyi'hin nacjee'

chincyu xjen na totsi'man Tyo'ts'on nato ndëëhan na tyeca' ng'ehin xjen na jndui'han juu ndyuaa'ñeen ndo' na tet'iohan juu Ndaandue Ve.
2 Juu xjen'ñeen ya na jnan'jonhan yo Moisés na toquintyja chincyu'ñeen nacjohan, ndo' na tenonhin ndaandue'ñeen, joo nan'min' na tquenonhan, itsijonhan' joohan' cha' ya na cont'ë yo xuee' Jesús.
3 Ndo' mantyi tsoñ'enhan tocüa'han juu maná na toninncyaa Tyo'ts'on na tonanhan' toquiñoon'ndue.
4 Ndo' mantyi tsoñ'enhan tëhan ndaa na toninncyaa jon ndëëhan. Ee mancha'chen xjen tom'aan jon yohan na toquiñjonhin nato'ñeen. Ndo' s'aa jon na jndui' ndaa quii' tsjö' t'man. Nquii Cristo conduihin juu tsjö'ñeen.
5 Majo' min na jndye nnon na totejndei Tyo'ts'on nan'ñeen, tata'nguee'hin 'nan na nt'ue ts'on jon yohan. Ndo' tsojnaan' jo', majndyentyihan tjëhin juu ndyuaa'ñeen naijon na tyi'cova' ya.
6 Tsoñ'en joo 'nan na toquenon nan'ñeen nan'xuanhan' ncüii 'nan na quitsi'manhan' ndëëhë, cha' quitscu'han' na nin'quinan'cjaa' nn'ön 'nan tyia cha'xjen na tont'a nan'ñeen.
7 Ng'e jo', joo 'nan na conan't'maan' nn'an na chito Tyo'ts'on conduihan', min tyi'nan't'maan' 'o'han'. Ee vaa jñ'oon na jndui nacjoo' jñ'oon' jon ntyja 'naan nan'ñeen na itsohan': "Tyecüendyuaahin na ntcüa'han ndo' na ncüehin, jndë jo' jnan'quintyjahan na jnan'jnonhan nnon juu quisondye chjo'ñeen na jnan'yahin."
8 Min tyi'nc'ön jaa yo nn'an na ve' ndö' ro cha'xjen jnt'a vendye joo nan'ñeen. Ndo' tsojnaan' na nnda' vaa na jnt'ahin, ninncüii xuee s'aa Tyo'ts'on na tjë ntcyu ncho'ndye minhan.
9 Min tyi'nt'a ncüii nnon 'nan natyia cha' nnintyincyoo' na aa ntycüii na t'man ts'on jon yo jaa, cha'xjen jnan'tja nn'an Israel, ndo' tsojnaan' jo' s'aa jon na tjëhan na totquii quindu vjehin.
10 Min tyi'nan'nc'uaa' nn'ön na tonnon jon cha'na tont'a vendye nan'ñeen. Ee xjen na jnt'ahin na nnda', jñon jon ángel 'naan' jon na scüje tsan'ñeen jndye jndyihan.
11 Tsoñ'en nan'min' na toquenon nn'an Israel'ñeen, conan'quindyihan' jaa na tanan'jön yo 'nan na tont'a nan'ñeen. Ee jñ'oonmin' tonduihan' cha' quitsi'manhan' ndëë nchu vaa ngotsam'an ndyu min juu na vavindyo na ngitsu tsonnangue.
12 Mang'e jo', juu ts'an na itsitiu na tyi'xe'quitsitjahin ng'e na t'manntyichen na vantyja ts'on juu, quits'aa juu cüenta na tyi'ntsquioocjehan'hin 'io cha.
13 Ee 'nan na coquenonho' na ityii'han' ng'eehan' 'o' na quinan'tjaho' tonnon Tyo'ts'on, manin'cüejonhan' cha'xjen na coquenon tsoñ'en nn'an. Majo' itsiquindë jon jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon, ee xia'ntyi 'nan na ntyjii jon na nndëë nnanho', mantyjantyi jo' ro na ncyaa jon na ngenonho'. Ndo' ngüañoon'jonho' quityquii'han', cha' nndëë nnanho' yohan'.
14 Mang'e na nnda', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji 'o', joo nn'an na conan't'maan'hin ncüii 'nan na jnan'ya nn'an, nqueho' cüingioho' ntyja 'naan'han' cha'vijon ts'an na inannon jndyi juu na vaa na toncuu'.
15 Matsinën jñ'oonmin' ndëëho', 'o' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. Nqueho' quitji'ho' cüenta nchu vaa itsiquindyihan'.
16 Juu xjen na covatjon jaa na concya naya Tyo'ts'on na covë juu 'nan na ñjon vaso, itsi'manhan' na conan'jön ntyja 'naan' juu neoon' Cristo. Ndo' mantyi ya na cotyjë tan' tyoo', itsi'manhan' na conan'jön ntyja 'naan' sii' jon na tenon jon navi' t'man nnon tsonjn'aan ntyja njanhan.
17 Juu tyoo'ñeen, min na ninncüiihan', ya na jndë tui xjen ntan'han', jndyehan' condë. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja njanhan, min na jndye jaa, ninncüii si'ts'o condui jaa.
18 C'oon' n'onho' ntyja 'naan' juu tmaan' nn'an Israel. Nque ntyee 'naan nan'ñeen na cotquiihin s'i quioo' na coninncya nan'ñeen na conan't'maan'hin Tyo'ts'on, conan'jon ntyee'ñeen ntyja 'naan' juu nnontyiu naijon na condui ts'ian'ñeen.
19 ¿Nchu vaa na nt'ue ts'ön na quitji'ho' cüenta yo jñ'oonmin' na matsinën? Joo 'nan na conan'ya nn'an na conan't'maan'hinhan' na cha'vijon conduihan' nquii Tyo'ts'on, ¿Aa nin'quitsjö na mayuu' vaa najndei na nan'xuanhan'? Ndo' joo 'nan na covijnt'ue nan'ñeen na coninncyahinhan' nnon juu nan'ñeen, ¿Aa mayuu' njon jndyi conduihan' na ntejndeihan'hin?
20 Joo 'nan na coninncya nn'an na conan't'maan'hin nan'ñeen, min'chjo tyi'quinjonhan'. Ee joo nan'ñeen na coninncyahin ndëëhan', coninncyahinhan' ndëë yotyia, ndo' ja min tyi'quint'ue ts'ön na ntsay'onho' jñ'oon yo yotyia.
21 Juu vaso na cove nn'an na conan'jonhin ntyja 'naan' Cristo, tyi'xe'quindëë nnan'jonho' ntyja 'naan'han' xe na aa mantyi conan'jonho' juu na cove nn'an ntyja 'naan yotyia. Min tyi'je'quindëë nnan'jonho' juu mesa ntyja 'naan' Cristo ndo' mantyi juu ntyja 'naan yotyia.

22 Nquii Tyo'ts'on xuehin yo jaa. Tyi'quint'ue ts'on jon na ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an, nt'a na njonchenhan', chichen nquii jon. Mang'e jo' tyi'quichuhan' na nt'a ncüii nnon na ntyja 'naan' jo' ndyiaa' ndya' jon jaa, ee juu jon jndeintyichen conduihin, chichen jaa.

Vanaan na nt'aha tsoñ'en, majo' xia'ntyi yo na vengiö ntyjë

23 M'an nn'an na conduehin na ya icüjihan' na nt'aha min'cya ro na nt'ue nn'ön. Jñ'oon'ñeen mayuu'han' majo' tyi'tsoñ'enhan' ntejndeihan' ts'an na ngaquehin na vantyja ts'on juu.

24 Majo' tyi'quichuhan' na ninnquii'chen nc'oon' nn'ön 'nan na nt'ue nn'ön nquëhë, mantyi c'oon' nn'ön nchu vaa nquii nt'aha cha' ngotejndeihan' nn'an.

25 Min'cya ro si' na coninjnt'ua ts'ua, ya na ntquiiho'han', ve' tyi'ngüaxe' na aa tijnt'uehan' na jnan't'maan' nn'an ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an na cotji'han cüenta na conduihan' Tyo'ts'on. Xe na aa nt'aho' na nnda', yajo' tyi'xe'quits'aahan' na tyi'ya nincjeho' quii' ñuaanho' ntyja 'naan'han'.

26 Ee juu tsonnangue yo tsoñ'en 'nan na min nnonhan', conduihan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on.

27 Xe ncüii ts'an na tyi'covantyja ts'on juu Tyo'ts'on, i'man jon 'o' na quinan'jonho' na ntcüa'ho' yohin, ta'nan ncüii nnon na itscu'han' na nc'oho' xe na aa nt'ue n'onho'. Ndo' ya na ntcüa'ho' min'cya ro 'nan na ninncyaa jon. Majo' min tyi'nta'xee'ho' na juu si' na cocüa'ho' aa tijnt'uehinhan' na jnan't'maan'han ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an. Tyi'nts'aahan' na tyi'ya nincjeho' quii' ñuaanho'.

28 Majo' xe na aa ngitso ts'an ndëëho' na juu si'ñeen tijnt'uehan' na jnan't'maan'han ncüii nnon 'nan na jnan'ya nn'an, jo' min tyi'ntquiiho'han'. Ee xe na aa ntquiiho'han', nts'aahan' na tyi'ya nincjee' tsan'ñeen quii' ñuaan' juu.

29 Chito matsjö na 'o' tyi'ya nnincjeho' quii' ñuaanho', ve' tyi'quint'ue ts'ön na juu ts'an na siquindyii jon 'o' nchu vaa na tijnt'ue si'ñeen, tyi'ya nincjee' juu quii' ñuaan' juu.

Majo' nndëë nts'aahan' na ncüii ts'an na vantyja ts'on Jesús m'aan' ts'on juu na ndu na tyi'quichuhan' na ntcüa' juu ng'e na tyi'ya nincjee' ncüiichen ts'an qui' ñuaan' juu.

30 Ee ntsitiu juu ng'e na incyaa juu na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan' 'nan na icüa' juu, jo' tyi'quichuhan' na ngitso ncüiichen ts'an na tyi'ya na its'aa juu ee jndë tyincyaa juu na ya jon ntyja 'naan'han'.

31 Ng'e na nnda', xe na aa cocüa'ho', oo min na aa coveho', oo min'cya ro nnon na cont'aho', quint'aho'han' cha' ntyja 'naan'han' cüit'maan' nquii Tyo'ts'on.

32 Ndo' juu na vja na cotsam'anho', min ncüii nnon tavint'aho' na nts'aahan' na ntsitja ncüiichen ts'an nnon jon, min tondëë joo nn'an judíos, min ndëë nque nn'an na chito judíos conduihin, min ndëë nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on.

33 Ja ntyja njan, ndö vaa na mats'a, mats'a tsoñ'en na condëë mats'a cha' tsoñ'en nn'an ngavee' ngiohin. Tyi'cotsichön na juu na mats'a na xia'ntyi ncö quitejndeihan', mant'uë na quitejndeihan' jndye nn'an, cha' ngüentyja xjen na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan.

11

1 Cha'xjen na cotquenho' cüenta na maju'cje ja nnon Cristo, jo' cü'aho' ja, ee ja jöntyja yo jon cha'xjen na tots'aa nquii jon.

Ndö vaa c'on nanntcu xjen na covatjon nn'an na conan't'maan'hin Tyo'ts'on

2 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, njon jndyi nchji na covañjoon' n'onho' joo jñ'oon na totsi'man ndëëho' min tyi'co'ndyeho'han'.

3 Majo' nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' jñ'oonva. Cha'xjen nquii Tyo'ts'on conintquehin nnon Cristo, mantyi nquii Cristo conintquehin ndëë ncüii cüii jaa. Mannda' vaa itsijonhan' na conintque ts'an nnon scuu' juu.

4 Mang'e na nnda', ncüii tsans'a xjen na itsinin juu nnon Tyo'ts'on oo na incyaa juu jñ'oon' jon ndëë nn'an, juu xjen'ñeen xe na aa ñjon 'nan xquen juu, itscüejnaan' juu nquii jon na conduihin xquen juu.

5 Majo' ncüii tsanscu, xe na aa tyi'quityion juu 'nan xquen juu xjen na itsinin juu nnon Tyo'ts'on oo na ncyaa juu jñ'oon' jon, itscüejnaan' juu nquii jon na conintquehin nnon juu. Ndo' na nnda', itsijonhan'hin na cha'vijon na jndë tinqui'ñ'en soxquen juu.

6 Ee xe na aa tyi'quint'ue ts'on tsanscu na ntscu' juu soxquen juu, yantyi na ninnqui'ñ'enhan'. Ndo' xe na aa jnaan' jndyi juu na nnda', yajo' quityion juu 'nan xquen juu.

7 Majo' tyi'ichuhan' na juu tsans'a ndyion juu 'nan xquen juu xjen na ntsinin juu nnon Tyo'ts'on ee jnduihin cha'vijon nquii jon ndo' condit'maan' jon ntyja 'naan' juu. Ndo' majo'ntyi nquii tsans'a condit'maan'hin ntyja 'naan' juu tsanscu.

8 Ee chito tsanscu tijnt'ue Tyo'ts'on na sia jon tsans'a, tijnt'uehin tsans'a na sia jon tsanscu.
9 Min chito na sia jon tsans'a na quitejndeihan' tsanscu, sia jon tsanscu na quitejndeihan' tsans'a.
10 Mang'e na nnda', icanhan' na quityion tsanscu 'nan xquen juu, cha' quitsi'manhan' na m'aan nin juu na co'xenhin, ndo' mantyi ng'e na cotquen ángeles cüenta nchu vaa na vam'aan juu.
11 Majo' ntyja njan jaa nn'an na m'an nacje 'naan' Cristo, xia'ntyi itsiquindëhan' tsans'a ya na m'aan scuu' juu, ndo' mantyi ntyja 'naan' tsanscu, itsiquindëhan'hin ya na m'aan saa' juu.
12 Ee cha'xjen jñ'oon na mayuu' na tijnt'ue Tyo'ts'on tsans'a na sia jon tsanscu, mantyi jñ'oon na mayuu' na m'aan tsans'a ng'e na singui tsanscuhin. Ndo' ve joohin yo tsoñ'en na tquen jon, m'anhin ng'e ntyja 'naan' nquii jon.
13 Manquentyiho' quitji'ho' cüenta na aa cüji'yahan' na itsinin tsanscu nnon Tyo'ts'on na tyi'quityion juu 'nan xquen juu.
14 Nn'an na ninvaa tsonnangue cotji'hin cüenta na itscüejnaan'han' tsans'a xe na aa tonco soxquen juu.
15 Majo' tsanscu, icüji' scuhan'hin xe na aa tonco soxquen jon. Mang'e na nnda', tyincyaa Tyo'ts'on na tonco sonquenhan cha' juuhan' ntscu'han' nquenhan.
16 Majo' xe na aa ñ'enho' na nin'quinan'jndyeho' jndyueho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na ñjon 'nan nquen nanntcu, ninnquii'chen nnda' vaa na conan'jnt'á, ndo' mantyi nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo ncüii cüii joo naijon na conan't'maan'han jon, mannda' vaa conan'jonhan ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen.

Ntyja 'naan' tyoo' yo vaso na tquen ta Jesús

17 Jñ'oon na macüjintyëchën, ndiquindëë na ntsjö na ya cont'aho'. Ee juu xjen na covatjonho' na conan't'maan'ho' Tyo'ts'on, tyi'itejndeihan' 'o' na ngaqueho' tyquii' na vantyja n'onho' jon, majndeichen itsintcüe'han' 'o'.
18 Ee jndë jndyi na juu xjen na covatjonho' na nnan't'maan'ho' jon, tyi'xoncüii m'anho' yo ntyjeho' na vantyja n'on jon. Ndo' vantyja ts'ön na cont'aho' na nnda'.
19 Ee its'aahan' na mayuu' na m'an nn'an quii' nt'anho' na tyi'ninncüii jñ'oon na conan'manhin cha' quitsi'manhan' nin 'o' na xoncüee' n'onho' ntyja 'naan' Cristo.
20 Ee juu xjen na covatjonho' na nan'jonho' na ntcüa'ho' na covañjoon' n'onho' na tue' ta Jesús, covityincyoo' na mayuu' na chito cocüa'ho'han' cha'xjen na sijnda' nquii jon.
21 Ee tyi'xoncüee' n'onho' yo ntyjeho' ya na cocüa'ho' ntyja 'naan' Cristo. Ee ñ'enho' na tyuaa' cota'ho' na ntcüa'ho'han', ndo' joo nn'an na tinioon' cotsque, ta'nan 'ndyihan' na nninjnt'uehin. Mantyi ñ'enho' na jndye coveho' ata xjen condyeho'.
22 Majo' xe na aa ninjndo' jndyiho', cüa'ho' ndo' cüeho' nt'aaho', ee juu 'nan na cont'aho' conan'man nquii'ho' na tyi'cuee' n'onho' nque ntyjeho' na conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on ndo' mantyi conan'cüejnaan'ho' joo ntyjë na mantyi vantyja n'on Cristo na jñen' jndyihin. Ndo' na nnda' cont'aho', ¿Aa conan'tiuho' na chuhan' na quitsjö na ya jndyi cont'aho'? Min'chjo ndincyaahan' na nts'ahan'.

Na sijnda' ta Jesús ntyja 'naan' tyoo' yo vaso
(Mt 26:26-29; Mr 14:22-25; Lc 22:14-20)

23 Ee nquii ta Jesús si'man jon nnön juu jñ'oon na totsi'man ndëëho'. Maninjuu tijaan na vitjachen na tyincyaa ts'an cüentahin nduee nn'an na t'uehan jon, ty'oon jon tyoo',
24 Ndo' vi na jndë tyincyaa jon na ya Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', tyjee jon tan'han', ndo' tso jon ndëë nn'an na cotsay'onhan jñ'oon yo jon: "Cy'onho' tyoo'va, juuhan' conduihan' si'ts'o njan na mancya na ncü'iö ntyja 'naanho'. Mannda' vaa quint'aho' ncüii cüii jnda na cocüa'ho'han' na covañjoon' n'onho' ja."
25 Mantyi macüajon s'aa jon yo vaso, vi jndë na tcüa'han, ty'oon jonhan', tso jon: "Ntyja na ncü'iö, juu vasova tsixuanhan' jñ'oon xco na macö' 'ndyö yo n'eön ncö. Mannda' vaa quint'aho' na cüeho'han' ncüii cüii jon na covañjoon' n'onho' ntyja na mats'a."
Ndö vaa jñ'oon na si'man jon nnön.
26 Ng'e na nnda', tyi'ncüii cüii jon na cocüa'ho' juu tyoo'va ndo' na coveho' na ñjon vasova, conan'man nquii'ho' ndëë nn'an juu na tue' ta Jesús ata xjen na nndyo ntcüe' nnda' jon.

Tyoo' yo vaso na tquen ta Jesús, quitquën cüenta na conan'jön ntyja 'naan'han'

27 Ee na nnda', juu jñ'oonva' nin'quitsiquindyihan' na min'ninchen ts'an na tyi'cüentahin na ve itsijontohin na cotyje nn'an tyoo' ndo' na covehin na ñjon vaso ntyja 'naan' na tue' ta Jesús, juu jnaan' tsan'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'na jnan nque nn'an na tanhin na cue' ta Jesús.

28 Mang'e na nnda', vitjachen na nnan'jonho' na ntcüa'ho' juu tyoo'ñeen ndo' na ncüeho' na ñjon juu vaso'ñeen, ncüii cüiiho' quitji' nqueho' cüenta na aa ya cotsam'anho' na tonnon Tyo'ts'on, ndë jo' ntcüa'ho' ndo' ncüeho'han'.
29 Ee min'ninchen ts'an na itsijonhin xjen na cocüa' nn'an ndo' na covehan ntyja 'naan' na tue' ta Jesús, xe tyi'iquen ya tsan'ñeen cüenta juu na njon jndyi condui si'ts'o 'naan' ta Jesús, ndo' na icüa' juu yo na i'u juu, itsijnda' nquiihan' na quit'uiihan'hin.
30 Mang'e na nnda' vaa na cont'aho', jo' majndyeho' m'anho' na v'iho' ndo' ta'nan na jndëho' yo si'ts'o 'naanho', ata ndyii' ntyjeho' na jndë tjëhan.
31 Majo' xe na aa ntji' nquë cüenta na aa xoncüee' nn'ön na cotsam'an ntyja 'naan' Jesús, tyi'xe'canhan' na ntco'xen Tyo'ts'on jaa.
32 Majo' xe na aa nt'uii jon jaa ng'e na conan'tja jaa, ncyaa jon na its'aavi'han' jaa nanein. Its'aa jon na nnda' cha' ya na nguee' xuee na ntco'xen jon nque nn'an na tyi'covantyja n'on Cristo, tyi'xe'canhan' na quit'uii jon jaa cha'xjen juu 'nan na nts'aa jon yo joo nan'ñeen.
33 Mang'e jo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ya na conan'jonho' na ntcüa'ho' juu na sijnda' ta Jesús, cüendoo' 'o' ntyjeho' cha' tojnaan' nnan'jonho' na ntcüa' 'o' juuhan'.
34 Ndo' xe ncüii 'o' m'aan na ninjndo' juu xjen na covancüiiho' na ntcüa'ho' ntyja 'naan' na tue' ta Jesús, cüa' jndyee juu vaa' juu, ndë jo' ntsijonhin ntyja 'naan'han'. Ee na nndui na nnda', tyi'xe'canhan' na quit'uiivi' Tyo'ts'on 'o'. Ndo' ntyja 'naan joo mañoon jñ'oon na cota'xee' 'o' nnön, cuëjndyëë na m'anho', ndo' ntsijnt'a jahan'.

12

Naya na itsiquindaa' Espíritu Santo jaa

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, vaa jñ'oon na nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' ntyja 'naan' ncüii ncüii nnon na itsiquindaa' Espíritu Santo jaa na ntyja 'naan joohan' na condëë cotye'ntjön nnon Tyo'ts'on.
2 'O' mangio yaho' na toxen'chen vitjachen na ndyeho' jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús, joo jñ'oon na tonan'nein nn'an ntyja 'naan 'nan na conan't'maan'han na ndiquinan'neinhan', tovachuhan' 'o' na tonan't'maan'toho' joohan'.
3 Mang'e na nnda', juu ts'an na m'aan nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, tandincyaahan' na ncju' tsan'ñeen ts'onnan' nacjoo' Jesús. Mantyi xia'ntyi xe na aa tsixuan ts'an Espíritu Santo, jo' na nndëë ngitso juu na nquii Jesús conduihin na itye'ntjon jonhin.
4 Nquii Espíritu Santo na nan'xuan, jndye nnon naya min na itsiquindaa' jon jaa cha' condëë cont'aha ts'ian 'naan' nquii ta Tyo'ts'on, majo' manquiintyi Espíritu Santo incyaa jon na conan'xuan ncüii cüii nnon ts'ian'ñeen.
5 Ndo' nquii Tyo'ts'on, jndye nnon min na itsijnda' jon cha' condëë cotye'ntjön nnon Cristo, majo' juu jon ninncüiihin na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en jaa.
6 Ndo' mantyi jndye nnon min na incyaa Tyo'ts'on ndëëhë na covijnt'ue jonhan' na condui ts'ian 'naan' jon. Majo' ninnquii jon itsijnda' jon ncüii cüii nnon na nan'xuan cha' condëë cont'a juu ts'ian'ñeen.
7 Ndëë ncüii cüii jaa na vantyja nn'ön Cristo, incyaa Espíritu Santo nin ncüii nnon ts'ian na nan'xuan cha' quitejndeihan' joo nn'an cüentaa' Cristo.
8 Nnon ncüii ts'an incyaa Espíritu na itsinin juu jñ'oon na itsijnda' juu nquen nn'an ntyja 'naan' Jesús, ndo' nnon ncüiichen ts'an majuuntyi Espíritu incyaa jon na ya itsi'man tsan'ñeen nchu vaa na itsiquindyi jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús.
9 Ndo' nnon ncüiichen ts'an nquiintyi Espíritu incyaa jon na t'manntyichen na vantyja ts'on juu Tyo'ts'on, ndo' nnon ncüiichen ts'an incyaa jon na condëë na itsin'man tsan'ñeen nn'an v'i.
10 Nnon ncüiichen ts'an ncyaa Espíritu na condëë its'aa tsan'ñeen ts'ian na tyi'xe'quinduihan' na ve' najndei nquii juu. Ndo' nnon ncüiichen ts'an incyaa jon na ya jndyi incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Mantyi nnon ncüiichen ts'an incyaa jon na ivaa' ts'on juu ntyja 'naan' ts'ian na tsixuan ncüii ro cüii ts'an, aa ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jo' na condui ts'ian'ñeen ndo' aa ntyja 'naan mañoon espíritu na conan'vi'nn'an. Ndo' m'an nn'an na incyaa jon na ya conan'neinhin mañoonchen nnon jñ'oon. Ndo' nnon ncüiichen ts'an incyaa jon na condëë itscüenon juu nchu vaa itsiquindyi joo jñ'oon'ñeen na vandya'han'.
11 Majo' xia'ntyi nquii Espíritu incyaa jon na condëë cont'a nn'an ncüii cüii nnon joo ts'ianmin', ndo' cha'xjen na itsijnda' nquii jon, jo' covejndyo ts'ian na incyaa jon nnon ncüii ncüii ts'an.

Tsoñ'en jaa ninncüii si'ts'o condui

12 Si'ts'o 'naan' ts'an, ninncüihan' min na jndye nnon na quiñjon'han'. Majo' min na jndye
nnon quiñjon'han', ninncüi si'ts'o conduihan'. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan'
nquii Cristo.
13 Tsoñ'en jaa s'aa Espíritu na ninncüi si'ts'o condui ng'e na jnt'ëhë yo xuee' Jesús, min na
aa nn'an judíos jaa oo min na aa condui jaa mañoon tsjan nn'an, aa nn'an na cotye'ntjontyen
ndëë patrón ndo' aa nn'an na m'an xjen 'naan nque. Tsoñ'en jaa itsijonhan' na cha'vijon
ninncüi ts'an condui jaa ng'e ncüi cüi jaa nan'xuan maninjuuntyi Espíritu na condui
Tyo'ts'on.
14 Si'ts'o 'naan' ts'an chito ninncüi nnon tsixuanhan', jndye nnon na quiñjon'han'.
15 Jo' xe na aa ngitso x'ee ts'an: "Ja tyi'tsixuan ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' tsanva' ng'e
chito nt'ö jon condui ja", Min xe na aa ngitsohan' na nnda', tyi'xe'quits'aahan' na juu x'ee
tsan'ñeen tyi'tsixuanhan' ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' juu.
16 Ndo' xe aa juu tsö'nqui ts'an ngitsohan': "Ng'e na chito tënnon tsanva' ja, jo'
na tyi'quitsixuan ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' juu." Min xe na aa ngitsohan' na nnda',
tyi'xe'quits'aahan' na juu tënnon tsan'ñeen tyi'quitsixuanhan' ntyja 'naan' si'ts'o 'naan' juu.
17 Ee xe ninvaa si'ts'o 'naan' ts'an xia'ntyi tsixuanhan' tënnon juu, yajo' ¿nchu ya na nndyii
juu? Ndo' mantyi xe ninvaa si'ts'o 'naan' juu tsixuanhan' tsö'nqui juu, tyi'je'quindëë na
ncy'oon juu jndyee' 'nan.
18 Majo' ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan, jndë tquen Tyo'ts'onhan' cha'xjen na nt'ue ts'on
nquii jon.
19 Ee xe na aa ninvaa si'ts'o 'naan' ts'an, ninncüii nnon tsixuanhan', tyi'je'quitsixuanhan'
na quindëhan'.
20 Majo' cha'xjen na cotquenho' cüenta, min na jndye nnon tsixuan juu si'ts'o 'naan' ts'an,
ninncüii conduihan'.
21 Mang'e na nnda', juu tënnon ts'an ndincyaahan' na ngitsohan' nnon nt'ö juu: "Tayuu
jnt'ue ja 'u'." Min xquen ts'an ndincyaahan' na ngitsohan' ndëë ng'ee ts'an: "Tayuu jnt'ue
ja 'o'."
22 Majo' chito na nnda' vaa. Ee ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan na cotji' cüenta na tyi'njon
tsixuanhan', joohan' jnt'uentyichenhan'.
23 Ndo' ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan na cotji' cüenta na tyi'njon nan'xuanhan', joohan'
yantyichen na cota'ntyjëë'han'. Ndo' ncüii cüii nnonhan' na jn'an ngiö na njnty'ia
nn'anhan', njonchenhan' cont'a na cot'ëhan'.
24 Majo' joo ncüii cüii nnon si'ts'o njanhan na tanin min na aa cojnty'ia nn'anhan',
tyi'icanhan' na ngit'ëhan'. Majo' nquii Tyo'ts'on jndë sitjon' jon ncüii cüii nnon si'ts'o
njanhan cha' ncüii cüiihan' na tyi'njon nan'xuanhan', caquinjonhan'.
25 Nnda' s'aa jon cha' tanin ncüii nnon si'ts'o na ntsitiu juu na tyi'cüijnt'ue ncüiichen
nnonhan'. Its'aa jon na nnda' cha' ncüii cüii nnonhan' cüejon c'oon' n'onhan ntyja 'naan
ntyjehan.
26 Ncüii nnon si'ts'o 'naan' ts'an, ya na vi' iquenonhan', vi' iquenon ninvaa si'ts'o 'naan'
juu, mantyi juu si'ts'o 'naan' ts'an xjen na itsit'maan'han' ncüii nnonhan', ninvaahan' ya
jndyi nchjiihan'.
27 Nqueho' mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho'. 'O' conduiho' si'ts'o 'naan' nquii
Cristo, ndo' ncüii cüiiho' conduiho' ncüii cüii nnon na quiñjon'han'.
28 Quii' nt'an tmaan' nn'an na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, t'ua jndyee jon ts'ian ndëë
nn'an na jñon jonhan ndëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' jon. Ndo' jndë ve i'ua jon ts'ian
ndëë nn'an na coninncyahin jñ'oon na itsi'man Tyo'ts'on ndëëhan, ndo' jndë ndye tquen
jon nn'an na conan'manhin nchu vaa itsiquindyi joo jñ'oon'ñeen. Jndë jo' sijnda' jon
nn'an na condëë cont'ahan ts'ian na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndë nquehan.
Mantyi t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na conan'n'manhin nn'an v'i cha'xjen na tots'aa nquii
Jesús, mantyi nn'an na cote'jndeihin ntyjehin. Ndo' ndëë nn'an na vantyja n'on, t'ua jon
ts'ian na quinan'jnda'han nchu vaa nc'oon ts'ian 'naan' jon, ndo' na mats'ia sijnda' jon
nn'an na condëë conan'neinhan mañoonchen nnon jñ'oon, chito jñ'oon na mancüiixjen na
conan'neinhan.
29 Chito tsoñ'enhan conduihan nn'an na jñon jonhan ndëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan'
Cristo. Min chito tsoñ'enhan conduihan nn'an na i'ua jon ts'ian ndëëhan na co'o ncyahin
juu jñ'oon naya. Mantyi chito tsoñ'enhan na i'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'manhin
nchu vaa itsiquindyi jñ'oon'ñeen. Min chito tsoñ'enhan tyincyaa jon na condëë cont'ahan
ncüii cüii nnon ts'ian na tyi'je'quinduihan' ntyja najndë nquehan.
30 Mantyi chito tsoñ'enhan tyincyaa jon na condëë conan'n'manhin nn'an v'i cha'xjen
na tots'aa nquii ta Jesús, min chito tsoñ'enhan tyincyaa jon na condëë conan'neinhan
mañoonchen nnon jñ'oon. Min chito tsoñ'enhan condëë conan'cüenonhan jñ'oon nchu vaa
nin'quitsiquindyi joo jñ'oon'ñeen na conan'nein nan'ñeen.

31 Majo' yo mancha'chen n'onho' quitanho' nnon Tyo'ts'on na ntsiquindaa' jon 'o' ncüii nnon ts'ian na njonntyichenhan'.

Ndo' naneinhin mantsi'man ndëëho' ncüii nnon na c'onho' na tonnon Tyo'ts'on na juuhan' njonntyichenhan', chintyi joo ts'ianmin'.

13

Njon jndyi tsixuanhan' na quinan've'ngiö nn'an

1 Min xe na aa condëë matsinën mañoonchen nnon jñ'oon na conan'nein nn'an, na chito jñ'oon na mancüiixjen na matsinënhan', ndo' aa mantyi jñ'oon na conan'nein ángeles, majo' xe na aa tyi'quitsivi'ntyji nn'an, itsijonhan' ntyja njan cha'vijon ncüii xjo na c'uaatohan' oo cha'na ncjo quintsein na c'uaa.

2 Ndo' min xe na aa incyaa Tyo'ts'on na condëë mancya jñ'oon na itsi'man jon nnön, ndo' xe na aa condëë mavaa' ts'on tsoñ'en jñ'oon na min'jon tacotsi'man jonhan' ndëë nn'an, ndo' xe aa mavaa' ts'ön tsoñ'en ntyja 'naan' jon, ndo' min xe aa t'man mavantyja ts'ön jon ata ndëë ntscüejndyö naijon na minntyjee' ntyo' t'man, xe na aa tyi've'nchji nn'an, tyi'quinjon ja.

3 Ndo' mantyi min xe na aa tsoñ'en 'nan na manay'ön, mancyahan' ndëë nanninñen', ndo' ata xe na aa mancya na nnan'cuee' nn'an ja yo chon, majo' xe tyi'tsivi'ntyji nn'an, min'chjo tyi'quinjon ja.

4 Juu ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, je'quityioon' ts'on juu yohan. Ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, ya ts'anhin yohan, tyi'xe'quitsitëë' ts'on juuhan, tyi'tsis'ahin, tyi'tsiscuhin, tyi'c'oon' ts'on juu na nquii juu taquintyja na t'man conduihin.

5 Ya na vi'ntyjii ts'an nn'an, tyiquits'aa juu na cüejnaan' ncüiichen ts'an, tyi'quitsichon juu na quindui 'nan na nt'ue ts'on nquii juu, tyi'tsitoncuu'hin yo nn'an, tyi'itsue juu natyia na cont'a nn'anhin.

6 Ts'an na m'aan na vi'nchjii juu nn'an, tyi'c'oon juu na neiin' jndyi juu natyia na cont'a nn'an, majo' neiin' jndyi tsan'ñeen na cotsam'an nn'an ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'.

7 Ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, tyije'qui'tsinin juu ndëë nn'an jñ'oon na tyi'ya ntyjii juu ntyja 'naan' ncüiichen ts'an, ninnquii'chen juu jñ'oon ya na ndyii juu ntyja 'naan' tsan'ñeen, juuhan' ngantyja ts'on juu. Ntyja ts'on juu na yantyichen nc'oon tsan'ñeen na tonnonchen, ndo' tyi'ndyii juu na minndoo' juu na yantyichen ntquenon tsan'ñeen.

8 Juu na vi'nchjii Tyo'ts'on nn'an, tyi'jon quintycüiihan'. Majo' mangüentyja xjen na ntycüii na conan'nein nn'an jñ'oon na itsi'man jon ndëëhan, ndo' mantyi ntycüii na conan'nein nn'an mañoon nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüiixjen na conan'neinhan. Mantyi juu na covaa' n'on nn'an ntycüii ntyja 'naan'han'.

9 Ee joo jñ'oon na covaa' nn'ön, ve' nintan'han', ndo' majo'ntyi ntyja 'naan' jñ'oon na coninncya, ve' nintan'han'.

10 Majo' juu xjen na ncüjee' nquii jon na conduihin na quindë condui jon, yajo' juu na ve' nintan'han' ntycüiihan', taje'cantyichenhan' juuhan'.

11 Xjen na tichjo ja, totsinën cha'xjen ncüii yuchjo, tom'aan' ts'ön cha'na ncüii joo yo'ñeen. Totsitiu cha'xjen joo joo. Majo' neinhin na jndë tque ja, tavijöm'anntyëchën cha'na ncüii yuchjo.

12 Mannda' vaa na itsijonhan' jaa na m'an nnon tsonnanguevahin. Chjo ro covaa' nn'ön jñ'oon na condyëë. Itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ts'an na indyiaa' juu nnon yo jnon na tsë nnonhan'. Naneinhin tyi'jndye vaa na mavaa' ts'ön, majo' ndëcya ncüaa' ya ts'ön cha'xjen na vajnaan' ya Tyo'ts'on ja.

13 Ndye nnon min na je'quintycüii na m'aanhan', juu na covantyja nn'ön Tyo'ts'on, yo juu na contyja tycüii' nn'ön na yantyichen nnc'ön na tonnonchen, ndo' yo nin'juu na itsivi'nchjii jon nn'an, majo' quii' nt'an na ndye nnon nan'min', juu na itsivi'ntyjii jon nn'an, juuhan' njonntyichenhan'.

14

Vaa ncüii na njonntyichen, chito na itsinin ts'an mañoon nnon jñ'oon

1 Jo' cjoo' ya ya n'onho' na quinan'vengioho' nn'an. Ndo' yo na mancha'chen n'onho' quitanho' nnon Tyo'ts'on na nquii Espíritu Santo ntsiquindaa' jon ncüii ncüii nnon ts'ian 'naan' jon 'o'. Mat'manntyichen quint'ue n'onho' na nndëë nninncyaho' jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan.

2 Ee minninchen ts'an na itsinin juu jñ'oon na vandya'han' yo jñ'oon na mancüiixjen itsinin juu, nnon Tyo'ts'on itsinin juuhan', chito ndëë nn'an ng'e tanin ts'an ivaa' ts'on nin nin'quitsiquindyihan'. Ee ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo itsinin juu jñ'oon na min'jon tyi'cotsiquindyi Tyo'ts'onhan' nn'an.

3 Majo' juu ts'an na ncyaa jñ'oon ndëë nn'an ntyja 'naan' na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan, na its'aa tsan'ñeen na nnda' itejndeihan' joohan na ngaquehin ntyja 'naan' na vantyja n'onhan, ee itsijnda'han' nquenhan nchu vaa na ngom'anhan na tonnon jon, ndo' mantyi ntsinjoon'han'hin quityquii' 'nan na coquenonhan.
4 Majo' juu ts'an na itsinin mañoonchen nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüiixjen itsinin juu, xia'ntyi itejndei nquiihin. Majo' juu ts'an na incyaa jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan, juu jñ'oon'ñeen covijnt'uehan' na joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo na ngaquehin ntyja 'naan' Tyo'ts'on.
5 Ya jndyi ntyji xe ncüii cüii 'o' nndëë nnan'neinho' mañoonchen nnon jñ'oon yo jñ'oon na mancüiixjen na conan'neinho', majo' yantyichen nchji xe na coninncyaho' jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quindyehan. Ee juu ts'an na incyaa jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quindye nn'an, t'manntyichen conduihin, chichen juu ts'an na itsinin mañoonchen nnon jñ'oon, xia'ntyi xe na aa ntscüenon tsan'ñeen jñ'oon nchu vaa itsiquindyi jñ'oon'ñeen cha' ntejndeihan' nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo.
6 'O' ntyjë na vantyja n'onho' jon, xe na nguë na m'anho', ta'nan ntejndeihan' 'o' xe na aa ntsinën mañoonchen nnon jñ'oon. Xia'ntyi ntejndeihan' 'o' xe na aa ntsi'man ndëëho' ncüii jñ'oon na itsi'man xco Tyo'ts'onhan' nnön, oo na ntsi'man ndëëho' jñ'oon na ntejndeihan' 'o' na ncüaa' yantyichen n'onho' jñ'oon' jon, oo xe na aa nninncya jñ'oon ndëëho' na nt'ue ts'on jon na quindyeho', oo xe na aa ntsi'manntyëchën ndëëho' nchu vaa na nc'onho' juu natoo' Cristo.
7 Min 'nan na cotja' nn'an cha'na tsman flauta oo arpa. Majo' icanhan' na jnda' cüja' ts'anhan' cha' cüaa' n'on nn'an nin son icüja' juu.
8 Ndo' mantyi ntyja 'naan sondaro je', xe na aa ncüii ntyjehan tyi'jnda' icüja' juu ndu, tyi'xe'cüaa' n'onhan na ngita' yahan na nc'ohin tyia'.
9 Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naanho', tyi'xe'cüaa' n'on nn'an jñ'oon na coninncyaho' xe na aa tyi'quinan'neinho' ndëëhan yo jñ'oon na mancüiixjen ngiohan. Ee xe na ndicüaa' n'onhan jñ'oon na conan'neinho' ndëëhan, ntsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na conan'xuaatoho' nnon jndye.
10 Jñ'oon na mayuu' jndye nnon jñ'oon min na covejndyo na conan'nein nn'anhan' nnon tsonnangue. Ndo' ncüii cüiihan', jnda' nchu vaa itsiquindyihan'.
11 Majo' ya na ndicüaa' ts'ön jñ'oon na itsinin ncüiichen ts'an, tonnon tsan'ñeen itsijonhan' ja cha'vijon ts'an na ve' venon ya, ndo' majo'ntyi itsijonhan'hin yo ntyja njan.
12 Ntyji na nt'ue jndyi n'onho' na nquii Espíritu Santo ntsiquindaa' jon ncüii cüii nnon ts'ian na quint'aho', ndo' ng'e na nnda', icanhan' na cjoo' n'onho' na nninncyaa Tyo'ts'on na nnt'aho' ncüii cüii nnon na ntejndeihan' nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo cha' ngaquehan ntyja 'naan' jon.
13 Yajo' xe ncüii 'o' na ntsinin juu mañoonchen nnon jñ'oon ndëë ntyjeho' na chito jñ'oon na mancüiixjen itsinin juu, can juu nnon Tyo'ts'on na ncyaa jon na nndëë ntscüenon juu 'nan na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen cha' cüaa' n'on nn'anhan'.
14 Ee xe na aa matsinën nnon Tyo'ts'on yo mañoon nnon jñ'oon, mayuu' matsinën nnon jon yo ñuan njan, majo' min'ncüii ts'an tyi'quitejndeihan'.
15 Ng'e na nnda', ndö vaa nts'a, ntsinën nnon Tyo'ts'on yo ñuan njan ndo' mantyi yo na mavaa' ya ts'ön nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na matsinën. Ngita ja alabanzas yo ñuan njan ndo' mantyi yo na mavaa' ya ts'ön nchu vaa itsiquindyi jñ'oon na mata.
16 Ee xe ncüii 'o' itsit'maan' juu Tyo'ts'on yo mañoon nnon jñ'oon, ndo' jo' m'aan ncüiichen ts'an na ndicüaa' ts'on juu jñ'oon na matsinin', 'u' min na taquinjon' na tyincya' naya Tyo'ts'on, majo' itscu'han' na ntcan juu nnon jon na quindui 'nan na macan', ng'e tataa' ts'on juu jñ'oon na sinin'.
17 Nts'aahan' na taquinjon' na tyincya' naya Tyo'ts'on, majo' tana tejndeihan' juu tsan'ñeen na ngaquehin ntyja na vantyja ts'on juu.
18 Mancya naya Tyo'ts'on na ncyaa jon na majndyentyi jñ'oon matsinën yo mañoon nnon jñ'oon, chinchen cha'xjen na conan'nein nqueho'.
19 Majo' juu xjen ya na m'an ja quii' nt'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo, yantyi nchji na nin'on 'ndyo jñ'oon na ntsinën ndëëhan na ntejndeihan'hin na ngaquehan ntyja 'naan' jon, chito na ntsinën nqui min jñ'oon na mañoonchen nnon jñ'oonhan'.
20 'O' ntyjë na vantyja n'onho', juu na covaa' n'onho' ntyja 'naan' jñ'oonva', c'onho' cha'na nn'an na jndë tque, chito cha' yotsca. Majo' ya na nin'quenhan' xjen 'o' na nin'quint'aho' 'nan tyia, quitsantyjaho' cha'na cont'a yoquijndë.
21 Ee nacjoo' jñ'oon' Tyo'ts'on vaa jñ'oon na itsohan': "Yo nn'an na jnan mañoon ndyuaa na conan'neinhin mañoon nnon jñ'oon, yo jñ'oon jndyue joohan ntsinën ndëë nanmin. Majo' min na nnda', tyi'xe'quitquenhin cüenta."
Mannda' vaa na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen na sinin Isaiás.

22 Incyaa Tyo'ts'on na ntsinin ncüii ts'an jñ'oon na chito jñ'oon na mancüiixjen tsinin juu. Juu ts'ian'ñeen tsixuanhan' jn'aan tondëë nque nn'an na tyi'covantyja n'onhan jon. Majo' ya na nninncyaa ts'an jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quitejndeihan' nn'an na vantyja n'onhan jon, juu ts'ian'ñeen tsixuanhan' jn'aan tondëë nan'ñeen, chito ndëë nn'an na tyi'covantyja n'on.

23 'O' na conduiho' tmaan' cüentaa' Cristo, quinan'tiuho' na nin 'nan nts'aahan' xe juu xjen na covatjonho' na conan't'maan'ho' jon, ndo' ncüii cüiiho' ngita'ho' na conan'neinho' mañoonchen nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüiixjen na conan'neinho'. Ndo' juu xjen'ñeen xe na aa ngaquee' ncüii ts'an na tyi'covaa' ts'on juu jñ'oon' Tyo'ts'on, oo na tyi'covantyja ts'on juu jon, ndo' na nndyii juu na nnda' vaa na conan'neinho', ¿Aa chi ncüji' juu cüenta na jndë tinan' 'o'?

24 Majo' xe juu xjen na coninncyaho' jñ'oon' Tyo'ts'on, ndo' ngaquee' ncüii ts'an na m'anho' na tyi'covaa' ts'on juu jñ'oon' jon oo na tyi'covantyja ts'on juuhin, nts'aahan' na ntsityiahan' nchjii juu ntyja 'naan' jnaan' juu, ee jñ'oon na conan'neinho' ntsi'manhan' nnon juu na vaa jnaan' juu.

25 Juu xjen'ñeen tsoñ'en 'nan natyia na m'aan quii' ts'on tsan'ñeen na ve'ntyʼiu, ntsiquinaan jñ'oon'ñeenhan', yajo' ntconxtye juu na ntsit'maan' juu Tyo'ts'on ndo' ncüji' jndyoyu juu na mayuu' nquii jon m'aan jon yo 'o'.

Quint'aho' tsoñ'en na ntejndeihan' ntyjeho' na vantyja n'on

26 'O' ntyjë, juu xjen na covatjonho' na conan't'maan'ho' juu Cristo, ndö vaa na chuhan' na quint'aho'. Ncüii ntyjeho' quitejndei jon yo alabanzas, ncüiihan nninncyaa jon jñ'oon na si'man Tyo'ts'on quii' ts'on juu. Ncüiichenhin ntsinin jon ncüii jñ'oon xco na si'man Tyo'ts'on nnon jon. Ncüiichenhin ntsinin jon mañoon nnon jñ'oon na tyincyaa Espíritu Santo nnon jon, yo na quitscüenon jon nchu vaa itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen. Tsoñ'en ts'ianmin' quint'aho'han' cha' quitejndeihan' na ngaque ntyjeho' na vantyja n'onhan jon.

27 Ndo' xe na aa m'aan nin juu na ntsinin mañoonchen nnon jñ'oon na chito jñ'oon na mancüiixjen na itsinin juu, xia'ntyi ve oo ndye ts'an na ntsinin, ncüii ncüiihan nnan'neinhan. Ndo' mantyi icanhan' na m'aan nin juu na quitscüenon juu jñ'oon'ñeen cha' cüaa' n'on nn'an nchu vaa na itsiquindyihan'.

28 Majo' xe na aa tanin juu na nndëë ntscüenon juu jñ'oon'ñeen, yajo' tyi'ntsinin juu quii' nt'an nn'an na tëtjonhan na conan't'maan'hin Tyo'ts'on, ve' quitsinin juu quii' ñuan 'naan' juu ndo' yo nnon Tyo'ts'on.

29 Ninve oo ninndye ts'an quinan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an ndo' tsoñ'enho' quitquenchenho' cüenta juu jñ'oon na coninncya nan'ñeen, na aa itsijonhan' juuhan' cha'xjen jñ'oon jndyoyu na jndë macondyeho'.

30 Ndo' xe na aa ntsi'man Tyo'ts'on ncüii jñ'oon xco nnon ncüii ts'an na vaquityen jo', yajo' juu tsan na incyaa jñ'oon, cje ro quitsindë juu jñ'oon cha' mantyi ntsiquinaanhan' na ntsinin ncüiichen tsan'ñeen.

31 Tsoñ'enho' na vaa jñ'oon na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na nninncyaho' ndëë ntyjeho', ya xe na aa ncüii ro cüiiho' nnan'neinho' ndëëhan cha' tsoñ'enhan nndëë ncüaa' n'onhan nchu vaa na itsi'man jon ndëëhan, ndo' na nnda' ngaqueho' na vantyja n'onho' jon.

32 Ndo' joo nn'an na coninncya jñ'oon' Tyo'ts'on, xe na aa nnon ncüiichen ntyjehin ntsi'man jon jñ'oon na nt'ue ts'on jon na quindye nn'an, nquii ts'an na sinin jndyee, ndëë ntquen nquiihin xjen na ntsichen juu 'ndyo juu.

33 Quint'aho' cha'xjen na matsjö ee nquii Tyo'ts'on juu ts'ian na its'aa jon, tyi'quijñ'eenhan'. Nquii jon its'aa jon ncüii cüii nnon na itejndeihan' nn'an.

Jaa na condui ncüii cüii tmaan' nn'an cüentaa' Cristo, mandö vaa na nt'ue ts'on jon na quint'aha.

34 Xjen na covatjon nn'an na conan't'maan'han Cristo, tyi'cüanaan na ncüii tsanscu nc'oon juu na tonnon, tyi'cacüja'han' na nnan'neinhan xjen'ñeen. Icanhan' na c'onhan nacje 'naan nnonhan cha'xjen juu jñ'oon na conan'y'on nn'an Israel na iquenhan' xjen.

35 Ndo' xe na aa vaa jñ'oon na nin'cüaa' n'on nanntcu na m'an jo', vi na jndë sque ntcüe'han nt'aahan, jo' quita'xee'han ndëë nnonhan. Ee tyi'quichuhan' na ncüii tsanscu na ntsinin juu xjen na covatjon nn'an na conan't'maan'hin Cristo.

36 ¿Aa tyi'quintjo ngioho' yo jñ'oonva'? Icanhan' na cañjoon' n'onho' xjen na tye' na coninc'uaa jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, chito quii' nt'anho' jnan juu jñ'oon'ñeen. Min chito xia'ntyi ninnqueho' na jndë ty'onho' cüentahan'.

37 Xe na aa ndyii' ncüii 'o' na icüji' juu cüenta na i'ua Jesús ts'ian nnon juu na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, oo vaa ncüii nnon ts'ian na nquii Espíritu Santo itsiquindaa' jonhin, jo' chuhan' na quitsi'man tsan'ñeen na juu jñ'oonva' na jndë tsjö, juuhan' conduihan' jñ'oon 'ndyo nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

38 Majo' xe na aa tyi'quitsijñ'oon' tsan'ñeen jñ'oonva', min tyi'nan'jñ'oon'ho' yo ntyja
'naan' juu.
39 Jo' 'o' ntyjë, quitquen yantyiho' na ninncyaho' jñ'oon ndëë nn'an na nt'ue ts'on
Tyo'ts'on na quindyehan, min tyi'ngitë'ho' nn'an na conan'neinhan mañoon nnon jñ'oon
na chito jñ'oon na mancüiixjen conan'neinhan.
40 Majo' ya na covatjonho', nchu' quint'aho' tsoñ'en yo cha'xjen na chuhan'.

15

Jñ'oon na mayuu' na tando' xco Cristo

1 Nanein, 'o' ntyjë, nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho' juu jñ'oon naya na toninncya ndëëho' na
ty'onho' cüentahan' xee'ñeen, ndo' na ntyja 'naan'han' na contjotyenho' na vantyja n'onho'
xjen nein.
2 Ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na toninncya ndëëho', itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho' xe
na aa tyi'cotji ntcüe'ho' ntyja 'naan'han'. Majo' xe na aa tyi'xoncüee' n'onho' na tentyja
n'onho'han', yajo' nts'aahan' na ve' jn'aan.
3 Ndö ro jñ'oon na t'manntyichen tsixuanhan' na si'man Tyo'ts'on nnön ndo'
totsi'manhan' ndëëho'. Juu jñ'oon'ñeen itsi'quindyihan' na tue' Cristo ntyja 'naan jnan
tsoñ'en jaa cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na tondui itsiquindyihan',
4 Na ty'iu nn'anhin, ndo' xee na jndë ndye tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon cha'xjen
juu jñ'oon' jon na tondui na itsiquindyihan'.
5 Jndë jo' tityincyoo'hin nnon Pedro, ndo' ndëcya ndëë nque nn'an ncho've na t'ua jon
ts'ian 'naan' jon ndëëhan.
6 Jndë jo' tenon 'on ciento nn'an na vantyja n'onhan jon, tityincyoo'hin ndëë nan'ñeen na
ninvi xjen. Jndyentyi nan'ñeen ninvaa vando'han xjen neinhin majo' ñ'enhan na jndë tjë.
7 Jndë jo' tityincyoo'hin nnon juu Santiago, ndo' jndëcya tityincyoo'hin ndëë tsoñ'en
nn'an na t'ua jon ts'ian ndëëhin na totsay'onhan jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an.
8 Ndo' na mats'iañ'en, mantyi tityincyoo'hin nnön. Itsijonhan' ntyja 'naan' ja cha'vijon
ncüii yujnt'a na ve' jndui'.
9 Ee ntyja 'naan tsoñ'en nan'ñeen na tji jon na t'ua jon ts'ian 'naan' jon ndëëhin, min
tyi'quitsixuan na ndue nn'an na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian'ñeen nnön ng'e tonty'ë
nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on.
10 Majo' ng'e juu naya na condui jon, jo' na i'ua jon ts'ianva nnön, min tyi've'jn'aan na
s'aa jon na nnda' yo ja. Ng'e ntyja 'naan' juu naya'ñeen, jo' mat'manntyichen na matsichön
quityquii' ts'ianva, chito nque nn'an na tji Cristo na t'ua jon ts'ian ndëëhan na cotsay'onhan
jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Majo' chito ncö mats'ahan', xia'ntyi ntyja 'naan' juu
naya na condui Tyo'ts'on, jo' na condëë mats'ahan'.
11 Majo' tanin, nin juu ts'an na incyaa jñ'oon, aa ja ndo' aa joohan, ninncüiixjen jñ'oon na
coninncyá, ndo' majuu jñ'oonva' na covantyja n'onho'.

Nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë

12 Coninncyá jñ'oon na vando' xco Cristo vi na jndë na tue' jon. Majo' ñ'en ntyjeho'
na conduehan na joo nn'an na jndë tjë taxe'quita'ndo' xcohan. Ndo' na nnda', cochue'
n'onhan na m'aan' n'onhan.
13 Ee xe na aa tyi'yuu' na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, yajo' min nquii Cristo ta'nan
tando' xco jon.
14 Ndo' xe na aa tyi'covando' xco jon, yajo' juu jñ'oon na coninncyá, ve' jn'aanhan' ndo'
mantyi ve' jn'aan na covantyja n'onho'hin.
15 Ndo' chito xia'ntyi jo', mantyi joo jñ'oon na cotjí' jndyoyú na conduě na tyincyaa
Tyo'ts'on na vando' xco Cristo, covityincyoo' jndyoyu na conan'vi'nn'án xe na aa mayuu'
na tyi'quita'ndo' xco nn'an na jndë tjë.
16 Ee xe na aa tyi'yuu' na incyaa Tyo'ts'on na cota'ndo' xco nn'an na jndë tjë, yajo' min
nquii Cristo tyí'cüando' xco jon.
17 Ndo' xe aa tyí'cüando' xco jon, yajo' ve' jn'aan na vantyja n'onho' jon, ninvaa
nan'xuanho' na jndë tsu ñuaanho' ng'e yo jnan.
18 Ndo' na nnda', mantyi xe na aa tyí'cüando' xco nquii Cristo, itsiquindyihan' na joo nn'an
na tovantyja n'onhan jon ndo' na jndë tjëhin, jndë tsu ñuaanhan.
19 Ee xe ve' xia'ntyi xjen na cota'nt'ö yo si'ts'o njanhan na incyaahan' na t'man qui nn'ön
Cristo, condui jaa nn'an na nty'iantyichen na tsoñ'en nn'an.
20 Majo' jñ'oon na mayuu'ntyichen na jndë vando' xco Cristo na tue' jon, ndo' ng'e juu
jon tando' xco na vejndyee, tsi'man nquiihan' ndëëhë na mantyi mangüentyja xjen na
nninncyaa jon na nta'nt'ö xcö vi na jndë tjë.

21 Ee cha'xjen ntyja 'naan' nquii Adán covje tsoñ'en nn'an, mantyi ntyja 'naan' nquii Cristo tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon nta'ndo' xcohin.
22 Joo nn'an na nan'xuanhin tsjan 'naan' Adán na jndyocahan', tsoñ'enhan covjehan. Mannda' vaa na itsijonhan' yo tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo, nta'ndo'xcohin yo si'ts'o 'naanhin.
23 Ndö vaa na sijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, navejndyee tyincyaa jon na ta'ndo' xco Cristo, ndëcya ya na ncüjee' ntcüe' jon, jaa na condui cüentaa' jon, nta'nt'ö xcö.
24 Jo' juu xjen'ñeen ntycüii tsonnangue. Ndo' vi na jndë sityuii' jon tsoñ'en nnon na cotoxen, yo min'cya ro na t'man condui, min ángeles, min nn'an na conan'vehan nacjoo' Tyo'ts'on, juu na t'man na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en, nninncyaa jonhan' nt'ö tye jon.
25 Ee condui jon na co'xen jon ata nguee' xjen na nquii Tyo'ts'on ncju'cje jon tsoñ'en na conan'vehan nacjoo' Cristo.
26 Juu na its'aa na covje nn'an, v'ii' ts'onhan' jaa. Na mats'ia juu najndei na tsixuanhan', nquii Tyo'ts'on ntsityuii' jonhan'.
27 Ee na xjen neinhin juu na iquen jon xjen, jndë tyincyaa jonhan' nt'ö nquii jnda jon, cha' nditquehin ndëë tsoñ'en. Vaa jñ'oon' jon na jndui na itsiquindyihan' na iquen jon tsoñ'en nacje 'naan' nquii Cristo. Majo' ya na itso jñ'oon'ñeen na nnda', itsi'man jndyoyuhan' na tyi'cy'oonhan' nquii Tyo'ts'on na nquii jon tquen jon tsoñ'en nacje 'naan' Cristo.
28 Ndo' vi na mats'iañ'en, xjen na jndë tantjon Cristo tsoñ'en joo na conan'vehan nacjoo' jon, yajo' manquiintyi jon na conduihin jnda Tyo'ts'on, nc'oon jon nacje 'naan' tye jon, ndo' na nts'aa jon na nnda', nquii Tyo'ts'on ntquenhan'hin na taquintyja na t'man conduihin.
29 Majo' xe na aa mayuu' na tyi'xe'quita'ndo' xco nn'an na jndë tjë, yajo' ve' jn'aan na cont'ë nn'an ntyja 'naan nt'oo. Ee xe na aa tyi'yuu' na nta'ndo' xco nn'an, tayuu jnt'ue na cont'ëhin ntyja 'naan nque nt'oo'ñeen.
30 Ndo' mantyi nquë, xe tyi'xe'quita'ndo' xco nn'an, ve' jn'aan na mancha'chen xjen na nc'ön na m'an 'nan na toncuu' nacjö.
31 Nën jndyi na 'o' vaqueho' ntyja 'naan' ta Jesús. Ng'e na nnda', tyi'quity'i cüenta min na 'io 'io nin'quitscuee'han' ja.
32 Nn'an ntjoohin tsjoon Efeso, t'man navi' na jnt'ahin ja. Juu navi'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon na t'ui ja yo quioo' vje. Majo' ta'nan naya njan na nnda' tquenön xe na aa mayuu' na tyi'je'quita'ndo' xco nn'an na jndë tjë. Ee xe na aa tyi'yuu'han', yantyi na quint'aha cha'na juu jñ'oon na condue nn'an: "Cüa 'o', ntcü'a ndo' ncüë chjo ee 'io cha mancüjëhë."
33 Tyi'ninncyaho' na joo jñ'oonmin' na condue nn'an nnan'vi'nn'anhan' 'o'. Ee mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na conduehan: "Juu xjen na conan'jön yo nn'an na mancüiixjen cont'a 'nan natyia, ntsityuii'han' joo ts'ian ya na tui jndyihi na cont'a."
34 C'oon' ya ya n'onho' na quinan'tiuho' ndo' quint'aho' cha'xjen na chuhan'. Quitsacüentyjee'ho' na conan'tjaho', ee ñ'enho' ninvaa m'anho' na të' nquenho' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Matsjö na nnda' cha' quitscüejnaan' jndyihan'ho'.

Ndö vaa na nnan'xuan si'ts'o 'naan nn'an vi na jndë ta'ndo' xcohan

35 Nts'aahan' na m'aan nin juu na tyi'cantyja ts'on juu na joo nn'an na jndë tjë, na nta'ndo' xcohan na ngüaxee' juu: "Nque nn'an na jndë tjë, ¿Nchu vaa nts'aahan' na nta'ndo' xcohin? Ndo' juu si'ts'o xco 'naanhin, ¿Nin ncüii nnon na nnan'xuanhan'?"
36 Tsan' 'u' na nnda' vaa mavaxe'. 'Nan tsjan na nnon' ts'an, nquiihan' cha'vijon ngue'han' quii' ts'o, jndahan', juuhan' co'on.
37 Chito ts'oon jnt'a na inon' ts'an, juu 'nan tsjan na nnon' ts'an, tanin aa ntquen trigo ndo' aa nnan.
38 Majo' vi na jndë jnon' ts'anhan', nquii Tyo'ts'on ncyaa jon na cuaahan' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon, ndo' ncüii cüii nnon 'nan tsjan, majnda' na sijnda' jon nchu vaa vaa ntyja 'naan'han'.
39 Ncüii cüii nnon sits'o, covejndyo na tsixuanhan'. Ee joo si'ts'o 'naan nn'an, tyi'cüejonhan' yo si'ts'o 'naan quioo'. Ee ncüii nnon si'ts'o na nan'xuan nn'an, ndo' si'ts'o nan'xuan quioo' na ma'ntyja, vandya'han', ndo' quioo' na m'aan quii' ndaa, mañoon nnon si'ts'o nan'xuan joo o'.
40 Mantyi 'nan na m'aan na tondye, tyi'cüejonhan' yo 'nan na min nnon tsonnanguevahin. 'Nan na min na tondye, ncüii nnon na nancoo' na nan'xuanhan', ndo' joo 'nan na min nnon tsonnanguevahin, vandya' na nancoo' nan'xuanhan'.
41 Juu ndo'cüjioon' covejndyo ntyja na quixueehan' yo juu na quixuee na tsixuan chi', ndo' mantyi vandya' na quixuee ncjuu. Ndo' nque ncjuu covejndyo na quixueehan' yo ntyjehan'.

42 Mannda' vaa na itsijonhan' juu si'ts'o na nnan'xuan jaa xjen na nta'nt'ö xcö. Juu xjen
na vanty'iu ts'oo quii' tyuaa, conduihan' 'nan na ngitö', majo' ya na ngüando' xcohan',
ntsixuanhan' ncüii na tyi'je'cüi'ndaa' nnda'han'.
43 Juu si'ts'o 'naan' ts'an na vanty'iuhan', min'chjo tyi'njon tsixuanhan'. Majo' ya na
ngüando' xcohan' ntsixuanhan' ncüii najndei ndo' na nancoo'.
44 Si'ts'o na nganty'iu tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangueva, majo' juu si'ts'o na
ngüando' xco ntsixuanhan' ntyja 'naan' nquii Espíritu. Ng'e m'aan si'ts'o na tsixuanhan'
ntyja 'naan' tsonnangueva, ndo' mantyi m'aan si'ts'o na tsixuanhan' ntyja 'naan' Espíritu.
45 Vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Adán, tsan na tquen jndyee Tyo'ts'on, s'aa
jon na ts'an na vando' tsan'ñeen."
Nnda' vaa itsiquindyi jñ'oon'ñeen. Tëca ndyu ndo' sijnda' Tyo'ts'on na ncüjee' ncüiichen
ts'an cha'xjen na tom'aan jndyee juu Adán, jo' nquii Cristo. Vandya' conduihin yo Adán, ee
ncyaa jon na cota'ndo' nn'an tonnon Tyo'ts'on ng'e cüejon conduihin yo nquii jon.
46 Navejndyee cota'nt'ö ntyja 'naan' juu tsonnangue, ndo' na jndë ve ntyja 'naan' nquii
Tyo'ts'on.
47 Juu tsan na tom'aan jndyee, sia jonhin yo ts'o, majo' tsan na conduihin Adán na jndë
ve, jo' nquii ta Jesús, jnan jon quiñoon'ndue.
48 Nque nn'an na nan'xuan ntyja 'naan' tsonnangue, itsijonhan'hin cha'na nquii Adán
na sia Tyo'ts'onhin yo ts'o. Majo' nque nn'an na nan'xuanhan ntyja 'naan' quiñoon'ndue,
itsijonhan'hin cha'na nquii Jesús na jnan jon jo'.
49 Ndo' juu si'ts'o njanhan na itsijonhan' juuhan' cha'xjen juu si'ts'o na totsixuan Adán,
mantyi mannda' vaa ntsijonhan' jaa cha'na nquii jon na jnan quiñoon'ndue.
50 'O' ntyjë, ndö vaa na matsjö ndëëho', joo si'ts'omin na conduihan' si' ndo' neoon',
tyi'je'quindëë nnan'jonhan' ntyja 'naan' na itye'ntjon Tyo'ts'on, min 'nan na cotö'
tyi'je'quindëë ntsijonhan' juuhan' yo 'nan na tyi'je'cüi'ndaa'.
51 Nt'ue ts'ön na cüaa' ya n'onho' ncüii jñ'oon na tyi'condye nn'an ntyja 'naan'han'.
Tyi'tsoñ'en jaa ncüjë, majo' ninjonto ntsiñoonhan' juu si'ts'o njanhan,
52 Cje ro na nndui na nnda' cha'xjen na nchoon' ts'an, juu xjen na nninc'uaa ndu na
mats'ia, ee nninc'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on. Juu xjen'ñeen nque nn'an na jndë tjë ntando'
xcohin na tyi'jon vi ncüje nnda'han, ndo' si'ts'o njanhan ntsiñoon jonhan'.
53 Ee juu si'ts'o njanhan na covjehan' na cotö'han', icanhan' na nninñoonhan' ndo'
ntscüequenhan' juuhan' si'ts'o xco, ndo' vi jndë na tui na nnda', tyi'jon cüi'ndaa' nnda'han',
ninnquii'chen nnan'xuan na tyi'quintycüii na cota'nt'ö.
54 Ndo' juu na its'aa na cotö' si'ts'o njanhan, vi jndë tenoon' na nnda' iquenonhan',
min tyi'xe'cüje nnda'han'. Juu xjen'ñeen ntsiquindëhan' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na
itsohan': "Jndë s'aa Tyo'ts'on na cacüentyjee' na covje nn'an. Jndë sityuii' jon juu na its'aa
na covjehan.
55 Naneinhin tyi'je'quindëë ngüantjonhan' yo jaa. Naneinhin juu najndei na tquenhan'
xjen 'naan'han' na tovjë, jndë tyuii'han'."
Jñ'oon'ñeen nnda' vaa itsiquindyihan'.
56 Juu jnan na nan'xuan, its'aavi'han' jaa na covjë, ndo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na
ico'xenhan', itsijnda'han' na conan'xuan jnan.
57 Majo' ncya ya jndyi ta Tyo'ts'on. Nquii jon ncyaa jon na condëë na cotantjön yo juu na
its'aa na covjëhë ng'e nquii ta Jesucristo na conduihin ityentjon jon jaa.
58 Mang'e jo', 'o' ntyjë na vi'ntyji jndyi ja 'o', ng'e na nnda' vaa, quintjotyenho' ntyja 'naan'
na vantyja n'onho' Cristo. Min'ncüii nnon tyi'ninncyaho' na ntsits'iihan' 'o' ntyja 'naan' jo'.
Cjoo' ya ya n'onho' na quint'aho' ts'ian na i'ua ta Jesús ndëëho', ng'e mangio jnda'ho' na
tyi've'jn'aan na cotyentjonho' nnon jon.

16

S'on na conan'tjonhan na nta'ñoon'han' ntyjehin na vantyja n'on Cristo

1 Jndë scüenön jñ'oon ndëë ntyjëëhë, tmaan' nn'an na conan't'maan'han ta Jesús na
m'anhin ndyuaa Galacia. Nnon tson'ñeen tsjö ndëëhin nchu vaa na quint'ahin na co-
nan'tjonhin s'on na ntejndeihan' nn'an na icüji Tyo'ts'on na conduihan cüentaa' nquii jon.
Ntyja 'naan joo s'on na conan'tjonho' na nta'ñoon'ho' ntyjëëhë na m'anhan ndyuaa Judea,
manincüajon quint'aho' cha'xjen na tsjö ndëë nan'ñeen.
2 Tyi'ncüii xuee nuinco', ncüii ro ncüiiho' quinan'veho' xi' ncüii nchu xjen na tantjonho'
suana na ntycüii. Tyi'nan'quitsuho' juuhan', yajo' juu xjen na nguë nnt'a quii' nt'anho',
tyi'xe'canhan' na nnan'tjonho' xoquitu' ee joo s'on'ñeen jndë vaa cjehan'.

3 Yajo' xjen na nguë na m'anho', quindueho' nnön nin joo vendye ntyjeho' na cotjiho' na ngoy'onhan joo xoquitu'ñeen ndëë ntyjëëhë na jñen' jndyihin na m'anhan Jerusalén. Ndo' ja ncüji tson na ngoy'onhan ndëë ntyjëëhë nan'ñeen cha' ncy'onhan cüentahan.
4 Ndo' xe na aa mantyi icanhan' na ncjö, nc'ohan yo ja.

Itsijnda' Pablo na vjaquindyiaa' nnda' jon nn'an Corinto

5 Ndo' vi na jndë tenön ndyuaa Macedonia, yajo' ngüenön nnt'a na m'anho' tsjoon Corinto.
6 Ndo' nndëë nts'aahan' na ntjo ja yo 'o' cüantyi ro xuee, oo ata ninvaa ngueetein, ndo' ya na ndëcya, nndëë ntejndeiho' ja ya na jndë tijnda' va ntyja na ncjö.
7 Ee tyi'quits'aahan' ts'ön na ve' ngüenön ntyja na nty'ia 'o'. Ee matsitiu na mavio chjo ntjo ja yo 'o' xe na aa nquii jon na itye'ntjon jon ja nt'ue ts'on jon na nnda'.
8 Majo' ntjontyichen ja ntjoohin Efeso ata nguee' nguee Pentecostés.
9 Ee t'man vaa na itsiquinaanhan' na mats'a ts'ian 'naan' ta Jesús tsjoonvahin ee jndye nn'an nin'quindyehin jñ'oon na mancya, majo' majndye nn'an conan'chonhin na nin'quitë'hin ja na mats'a ts'ianva.
10 Majo' xe na aa nguee'non juu Timoteo na m'anho', cy'onho' cüentahin yo na neinho' cha' tyi'nc'oon jon na chjoo' ts'on jon viochen xjen na m'aan jon quii' nt'anho', ee itye'ntjon jon nnon ta Jesús cha'xjen na mats'a.
11 Ndo' min'ncüiiho' tyi'nt'aho' na tyi'quinjonhin. Xjen na nndui' ntcüe' jon quii' nt'anho' na nndyo ntcüe' jon na m'an ja, quitejndeiho'hin 'nan na icanhan'hin. Minnt'ö na ncüjee' ntcüe' jon ntjoohin yo joo ntyjëëhë na nninncyo yohin.
12 Majndye jnda jndë tsjö nnon juu ntyjëëhë Apolos na juu xjen na co'ontcüe' ntyjëëhë na m'anho' na cja jon yohan, na caquindyiaa' jon 'o', majo' tyi'quits'aahan' ts'on jon na ncja jon na ninñoon'. Ncja jon ya na nninncyaahan' xjen.

Ncyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

13 Quitquen ya yaho' cüenta nchu vaa na cotsam'anntyichenho'. C'oon'tyen n'onho' na vantyja n'onho' Cristo. C'onho' na conan'xuanho' ñuaanho' ng'e na conduiho' cüentaa' Tyo'ts'on. Quinan'chonntyichenho' na m'anho' ntyja 'naan' jon.
14 Ndo' tsoñ'en na cont'aho', quinan'manho' na conan'vengioho' nn'an.
15 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, mangioho' na ninvaa ndyuaa Acaya, nquii Estéfanas yo nn'an vaa' jon, joohan tëntyja jndyee n'onhan Jesús. Ninncüii cotquenhan na cotejndeihan nn'an na vantyja n'on jon.
16 'O' ntyjë, matsiqui'man' ja 'o' na quitquenyaho' cüenta jñ'oon na conan'man nan'ñeen ndëëho', joohan ndo' mantyi nque nn'an na conan'jonhan ts'ian 'naan' ta Jesús yohan.
17 Nën jndyi na jndë tyjee'non juu Estéfanas na m'an ja yo Fortunato yo nin'Acaico, na jndë squehin ntjoo, itsijonhan' ntyji cha'vijon na manty'ia ndëë nqueho' na tycya m'anho' Corinto.
18 Ee ntyja 'naanhan icüji'han' na jndye nnon na tom'aan' ts'ön ntyja 'naanho' ndo' mantyi na jndye vaa tom'aan' n'onho' jñ'oon na jnan'cüanonho' na m'an. Nque nn'an na nan'xuan cha'na joohin, ninnquii'chen quint'aho' na njonhin.
19 Nque ntyjëëhë ncüii cüii tmaan' na vantyja n'onhan Jesús na m'anhin ntjoohin ndyuaa Asia, coninncyahin ts'on 'naanhan ndëëho'. Mantyi juu Aquila yo scuu' jon Prisca, jndye ts'on coninncyahin ndëëho' yo xuee' ta Jesús, ndo' mantyi juu tmaan' nn'an na covatjon v'aahan.
20 Tsoñ'en ntyjëëhë na m'an ntjoohin coninncyahin ts'on 'naanhin ndëëho'. Juu xjen na covatjonho' yo ntyjeho' na vantyja n'on, quitanho' ndueehin na nninncyaho' ts'on joohin.
21 Mancö Pablo macüji xuë nnon tsonvahin na mancya ts'on njan ndëëho'.
22 Minninchen ntyjeho' na tyi'njon ta Jesús ntyjii juu, cju'vi' ta Tyo'ts'onhin. Cje ro nndyo' nnda' ta Jesús.
23 Quityio ta Jesucristo jn'aan na tsoñ'enho'.
24 Juu na vi'ntyji ja 'o' ng'e Cristo Jesús, c'oonhan' yoho'.

Tson Na Jndë Ve Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Corinto

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an

1 Maja Pablo matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na conduiho' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Tyo'ts'on na m'anho' tsjoon Corinto. Yo na nt'ue ts'on jon, condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu ntyjëëhë Timoteo itsijonhin yo jñ'oonvahin na macüji. Nque ntyjëëhë na m'anhan ndyuaa Acaya na mantyi conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nt'ue n'őn na tsoñ'enhan quinan'jn'aanhinhan'.

2 Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhin na juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, quinan'jndyentyichenhinhan' na ncy'onho' cüenta.

Tsoñ'en navi' na toquenon Pablo yo ntyje jon, itsinjoon' Tyo'ts'onhan

3 Conan't'mán' Tyo'ts'on na m'aan jon na nty'ia ro nn'an ntyjii jon. Cha'xjen na itsinjoon' ts'an jnda juu, mannda' vaa its'aa jon na itsinjoon' jon jaa quityquii' joo navi' na coquenön. Condui jon tye nquii Jesucristo na juu jon ityentjon jon jaa.

4 Tsoñ'en navi' na coquenőn, itsinjoon' Tyo'ts'on já, cha' ntyja 'naan' juuhan', mantyi nndëë nnan'njőn' nn'an min'cya ro nnon navi' na coquenonhin.

5 Ee cha'xjen jndye nnon min nchu vaa na conan'jön ntyja 'naan' navi' na toquenon Cristo, ntyja 'naan' nquii jon incyaahan' na t'man vaa na na condëë na conan'njön' já nn'an quityquii' joo navi' na coquenonhan.

6 Ee ya na incyaa Tyo'ts'on na coquenőn navi', its'aa jon na nnda' cha' ntsinjoon'han' 'o' quityquii' joo navi' na coquenonho' yo na ncy'onho' cüenta na ntsin'man jon ñuaanho'. Ee itsinjoon' jon já cha' condëë na conan'njőn' 'o' quityquii' navi' na coquenonho'. Juu na itsinjoon'han' 'o', incyaahan' na ncy'onchenho' na jndëho' na ntjotyenho' ntyja 'naan' jon quityquii' joo navi' na coquenonho' na cüejon juuhan' cha'na joo navi' na coquenőn.

7 Ndo' contyja tcüii' n'őn tonnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho', ee mangiő cha'xjen na conan'jonho' yo joo navi' na coquenőn, mantyi conan'jonho' ntyja 'naan' juu na itsinjoon' jon já.

8 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue n'őn na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu navi' t'man na tquenőn xjen na tom'án ndyuaa Asia. Juuhan' jaa' jndyihan' ata s'aahan' n'őn na tandiquindëë nnan'quii n'őn quityquii'han'. Ata tondyii' n'őn na ntscuee'han' já.

9 T'oon' n'őn na cha'vijon jndë tijnda'tyen jñ'oon na cüjë. Nnda' vaa na tui cha' tyi'nan'qui n'őn yo na nndëë nt'á nquě. Xia'ntyi quinan'qui n'őn nquii Tyo'ts'on na itsintcüi jon nn'an na jndë tjë.

10-11 Siquindyaa jon já quii' juu navi' t'man'ñeen na nin'quitscuee'han' já, ndo' ninvaa na itsiquindyaa jon já navi' na coquenőn naneinhin. Ndo' ninm'án na conan'qui n'őnhin na ntsiquindyaantyichen jon já viochen xjen na cotejndeiho' já na cotanho' nnon jon na quityio jon jn'aan joo ts'ian na cont'á. Ng'e ya na jndye nn'an cotanhin na quitejndei jon já, mantyi majndye nn'an nnan't'maan'hin jon na ninncyahin na ya jon na indyii jon jñ'oon na cotanhin nnon jon.

Nan'minhin jnan'tsan'han' Pablo na tatja jon Corinto na macje

12 Vaa ncüii nnon ntyja ján na conan'ntsá já chjo ntyja 'naan'han'. Ee quii' ñuan ján covicjě na yo na ji'ua conan'xuán ndo' mantyi yo na xoncüee' n'őn na cotsam'án quii' nt'an tsoñ'en nn'an, ndo' majndeichen quii' nt'an nqueho'. Mantyi ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na cotyentjőn nnon jon yo ndëëho', chito cont'áhan' cha'xjen juu na jnda' nquen joo nn'an na tyi'quita'jn'aanhin jon.

13 Ee joo tson na cotjí na conan'cüanőn na m'anho', xia'ntyi nchu vaa na conan'jn'aanho' jñ'oon na chuhan', jo' conan'quindyiihan', ta'nan ncüiichen nnon. Ndo' ntyja jndyi ts'ön na nnda' vaa na ntji'ho' cüenta ata na ntycüii na conan'jn'aanho'han'

14 Ntyji na ñ'enho' na covaa' n'onho' ntyja ján nquě, jo' na m'anho' na neinho' na ityii' Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naan' nquii jon, cha'xjen mantyi na nc'őn na neiin' n'őn ntyja 'naanho' na tonnon jon juu xuee xjen na nndyo nnda' nquii ta Jesús.

15-16 Ndo' ng'e na ntyja jndyi ts'ön na ncüaa' ya n'onho' 'nan na mats'a, jo' na sitiu xjen na ngitsá ndyuaa Macedonia, ngüenőn jndyě na njnty'iá 'o', ndo' xjen na ngitsántyëchën ndyuaa Judea, ngüenőn nnt'á na m'anho'. Ndo' na nnt'á na nnda', ve jnda nnincyaa Tyo'ts'on na neinho'. Ndo' mantyi ndëë ntejndeiho' já nato na ngitsá Judea.

17 Majo' vi na si'jnt'á na nnda', tatëcju'han' na ncjö na m'anho'. Ndo' na tui na nnda', ¿Aa cotji'ho' cüenta na ve' mats'atö? ¿Aa conan'tiuho' na tyi'yuu' jñ'oon na sinën juu xjen na tsjö na ntsquë na m'anho'? ¿Aa ndyii' n'onho' na juu jñ'oon na tsjö itsijonhan' juuhan' cha'vijon jñ'oon na conan'nein nn'an na tyi'covantyja n'onhan Jesucristo, na ve' conduehin ncüii jñ'oon nnon ncüii ntyjehin, majo' ya na conan'neinhin jñ'oon'ñeen nnon ncüiichen ts'an, ñoncya vaa conduehinhan'?

18 Majo' cha'xjen nquii Tyo'ts'on itsiquindë jon jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon, majo' tyi'conduë jñ'oon ndëëho' na m'aan' n'ő́n na aa nnan'quindë́han' oo aa tyi'nan'quindë́han'.

19 Ja yo juu Silvano yo nin'Timoteo, toninncyá jñ'oon ndëëho' ntyja 'naan' Cristo Jesús na nquii jon conduihin jnda Tyo'ts'on. Juu jñ'oon'ñeen, chito ncüii jon tsixuanhan' jñ'oon na mayuu' ndo' ncüiichen jon chitojo'. Jñ'oon ntyja 'naan' jon ninnquii'chen conduihan' jñ'oon na mayuu'.

20 Ng'e ntyja 'naan' nquii Cristo, tsoñ'en jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon, itsiquindë jon joohan'. Mang'e jo', ntyja 'naan' Cristo, conan't'maan' jaa jon ya na conduë na quindui cha'xjen joo jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon ndëë.

21 Ja ndo' mantyi 'o', nquii Tyo'ts'on incyaa jon na conan'jön ntyja 'naan' Cristo. Nquii jon i'ua jon ts'ian 'naan' Cristo ndë.

22 Ndo' ng'e na incyaa jon Espíritu Santo quii' nn'ön, jo' tsi'manhan' na condui jaa ntsinda jon. Ndo' ng'e na nnda' its'aa jon, itsi'manhan' na ntsiquindë jon tsoñ'en jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon na ncy'ön cüenta.

23 Ntyja 'naan' juu jñ'oon ndu na tatyjë nnt'a tsjoonho' Corinto cha'xjen sijnt'a jndyë na nts'a, tatyjë cha' tyi'canhan' na ntsity'ia 'o'. Cüji' jndyoyu Tyo'ts'on xe tyi'yuu' jñ'oon na matsinën ndëëho' ntyja na nnda' sitiu.

24 Chito na nin'quinan'jndei' jndyuë ndëëho' na nin jñ'oon na icanhan' na cantyja n'onho'. Ng'e mantyji na t'man vantyja n'onho' nquii Tyo'ts'on, jo' nin'quitejndei 'o' na conan'jonho' yo Cristo cha' nc'onho' na nein jndyiho'.

2

1 Mang'e jo' sitiu yantyi na tyí'cjö nnt'a na m'anho', ng'e xe na aa tyjë quii' nt'anho', ntsichjoo'han' n'onho' jnaan' na ntsity'ia ja 'o'.

2 Ee xe ntyja njan na ntsichjoo'han' n'onho', yajo' ¿Nin ts'an na 'ndyiihan' na nninncyaa juu na nën? Ee xia'ntyi ntyja 'naan nqueho' na nc'ön na nën.

3 Mang'e na nnda', tji tson'ñeen na scüenönhan' na m'anho' cha' tyi'nc'ön na chjoo'to ts'ön xjen na nguë nnt'a quii' nt'anho', ee xia'ntyi ntyja 'naan nqueho' incyaahan' na neiin' ts'ön. Ng'e mavaa' ya ts'ön xjen na m'an na nën, mantyi 'o' nc'onho' na neinho'.

4 Vi na jndë tji juu tson'ñeen, t'man jndyi vaa na si'ndaa'han' ntyji ata tji'han' ndaa nnön. Ee taa' ts'ön na joo jñ'oon'ñeen ntsichjoo'han' n'onho'. Majo' chito scüenön tson'ñeen na m'anho' cha' quitsichjoo'han' n'onho', scüenönhan' ndëëho' cha' quitsi'manhan' na t'man vaa na venchji 'o'.

Quinan't'man n'onhin juu ts'an na sitjahin

5 Ndo' ntyja 'naan' nquii tsan'ñeen na tsojnaan' juu na sichjoo'han' n'onho', chito xia'ntyi ja na sichjoo'han' ts'ön ntyja 'naan' juu, mandyo tsoñ'enho' t'onho' na tyia ngioho' jnaan' na nnda' vaa na sitjahin. Majo' tyi'nin'quitsijndyë jñ'oon ntyja 'naan' tsan'ñeen.

6 Mayato na mandyo tsoñ'enho' jnan'jnda'ho' na quindui' tsan'ñeen quii' nt'anho'.

7 Majo' naneinhin chuhan' na quinan't'man n'onho'hin ndo' quita'ñoon'ho'hin, tyi'nts'aahan' na ntsichjoo'ñ'enhan' ts'on juu ndo' na n'ndyii juu na vantyja ts'on juu Jesucristo.

8 Ng'e jo' matsiqui'man' jaho' na quinan'man nnda'ho' nnon juu na conan'vengioho'hin.

9 Ee majuu ts'ian na tji tson'ñeen na scüenönhan' na m'anho' na quinan'qui'maan'ho' juu tsan'ñeen na sitjahin, ee nin'quinty'ia na aa nta'nguee'ho' jñ'oon na tquën ndëëho'.

10 Ndo' xe na aa conan't'man n'onho' ncüii ts'an, mantyi ja matsit'man ts'önhin. Ng'e xe na aa vaa ncüii nnon na sitja ts'an na icanhan' na quitsit'man ts'ön, tonnon Cristo matsit'man ts'önhin cha' juu tmaan' na conduiho' ntjo ya ntcüe'han'.

11 Mats'a na nnda' cha' ngit'ë na nin'cüantjon Satanás jaa ng'e mangiö ya manyan na tsixuan juu na nin'quitsi'ndaa' juu jaa.

Ve vaa nchjii Pablo xjen na tom'aan jon tsjoon Troas

12 Tyjë tsjoon Troas na nninncya jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an tsjoon'ñeen. Xjen'ñeen t'man vaa na tyincyaahan' na totyentjön nnon jon.

13 Majo' tyí'c'ön na xoncüii' ts'ön na tom'an jo' ng'e tantji juu ntyjëëhë Tito. Ng'e na nnda', tyincya ts'on njan ndëë nan'ñeen, jnt'ui na tondëëhin. Tyjë ndyuaa Macedonia.

Condëë cont'a ng'e nan'xuan ntyja 'naan' Cristo

14 Ncya ya jndyi Tyo'ts'on na ninnquii'chen its'aa jon na condui já nn'an na conan'jőn yohin ng'e m'aan Cristo quii' n'őn. Mang'e jo' minyuuchen na coninncyá juu jñ'oon naya 'naan' jon, coy'on nn'an cüentahin. Xjen na condye nn'an juu jñ'oon'ñeen, itsijonhan' ngiohan ntyja 'naan'han' cha'vijon tseonsu na quichi jndyihan', nquii Tyo'ts'on its'aa jon na cocya jñ'oon'ñeen cha'xjen na condyi' tseonsu.

15 Cavee' nchjii jon na concyá jñ'oon ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an. Ya na itsco ts'an su, quichi condyi' jndyee'han' ndëë tsoñ'en nn'an. Mannda' vaa na itsijonhan' na nchjii Tyo'ts'on na concyá juu jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na condyehinhan'. Nque nn'an na coy'onhin cüenta Cristo na ntsin'man jon ñuaanhin ndo' mantyi nincüajon its'aahan' quii' nt'an nn'an na cotsu ñuaanhan.

16 Ntyja 'naan nn'an na cotsuhin, juu jñ'oon'ñeen na condyehin na concyá, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii jndye na tsi'manhan' na co'ohan v'io. Majo' ntyja 'naan nque nn'an na conan'qui n'onhin Cristo na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanhin, joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii jndye quichi na ntyja 'naan'han' cotando' xcohin. Ninnquii'chen ng'e na incyaa Tyo'ts'on na jnda' nquěn, jo' na condëë cont'á ts'ianmin na jaa' jndyihan'.

17 Jndye nn'an m'an na conan'manhin jñ'oon ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an cha' ntantjonhin xoquitu'. Majo' juu jñ'oon na coninncyahin, quijñ'eenhan', tyi'cüji'han' juuhan' cha'xjen juu jñ'oon na sijnda' Tyo'ts'on. Majo' já tyi'cont'á cha'na cont'a joo nan'ñeen, ng'e tonnon Tyo'ts'on xoncüee' n'őn na cotyentjőn nnon Cristo, ndo' nquiintyi jon t'ua jon ts'ianmin ndě.

3

Itsi'man Pablo ntyja 'naan' jñ'oon xco na sijnda' Tyo'ts'on

1 Ya na matsjö na nnda', ¿Aa cotjiho' cüenta na conan'quinjon nque já yo ts'ian na cont'á? ¿Aa condyii' n'onho' na icanhan' na quint'á cha'xjen na cont'a mañoon nn'an, na quitji nn'an tson na ntsay'ónhan' na m'anho' na conduehan na taquinjon' ts'ian na tont'á quii' nt'anhin? Ndo' ¿Aa m'aan' n'onho' na chuhan' na quitán ndëëho' na quitjiho' tson na ntsay'őn tondëë nn'an mañoon njoon na ndueho' na taquinjon' ts'ian na cont'á quii' nt'anho'?

2 Majo' tyi'icanhan' ncüii tson na ntsi'manhan' na nnda'. Ee 'o' conduiho' cha'vijon tson na tji nquii Cristo quityquii' n'őn na tsi'manhan' nchu vaa tsixuan juu ts'ian na tont'á quii' nt'anho'. Ya na cotquen nn'an cüenta nchu vaa na cotsam'anho' naneinhin, juu nan'ñeen conduihan' ncüii tson na itsiquinjonchenhan' juu ts'ian na tont'á quii' nt'anho'.

3 Covityincyoo' jndyoyu na nquii Cristo tji jon tsonva na itscüenon jonhan' ndëë nn'an yo nduě. Majo' chito tijnt'ue ndaa tinta na jnduihan' cha' nnan'jn'aan nn'anhan'. Min chito tji jon ntji nacjoo' ntcaa' ntjö' cha'xjen na s'aa Moisés. Majo' nquii Tyo'ts'on na vando', its'aa jon juu ts'ian'ñeen quityquii' n'onho' ntyja 'naan' nquii Espíritu na conduihin.

4 Ntyja 'naan' nquii Cristo, jo' na tonnon Tyo'ts'on m'án na conan'qui n'őn na condëë cont'á na concyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an.

5 Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on incyaa jon najndě cha' condëë cont'á ts'ian 'naan' jon. Tyi'je'quindëë nt'áhan' na ve' na jnda' nquii nquěn.

6 Ee nquii jon incyaa jon najndei na tsixuan jon cha' condëë conan'quindyí nn'an ntyja 'naan' juu jñ'oon xcovahin na tquentyen jon. Juuhan' vandya'han' yo jñ'oon na tquen Moisés na jndui juu jñ'oon'ñeen cjo ntcaa' ntjö'. Ee nn'an na m'anhan nacje 'naan' juu jñ'oon'ñeen, cotsu ñuaanhan. Majo' joo nn'an na m'anhin nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, incyaa Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan.

7 'O' mangioho' na juu jñ'oon'ñeen na tquen Moisés na ico'xenhan' na jnduihan' nacjoo' ntcaa' ntjö', ntyja 'naan'han' covijnda' na tsu ñuaan nn'an Israel, tsojnaan' tata'nguee'hinhan'. Majo' min na nnda' vaa, juu xjen na tuee' ntcüe' Moisés quii' nt'an nn'an Israel na chu jon ntcaa' ntjö'ñeen, juu na quixuee na condui nquii Tyo'ts'on, jndë t'ahan' nnon tsan'ñeen, ata ndincyaahan' na quii njnty'ia nan'ñeen nnon jon ng'e toju'han' nduii'han' ndëëhan. Juu na quixuee'ñeen nion ro nion ro tanduu'han' nnon jon.

8 Majo' min na nnda' tovaa, juu jñ'oon na concyá na ico'xen Espíritu Santo ntyja 'naan' na cotsam'anhan, njonntyichen ts'ian'ñeen.

9 Ee juu jñ'oon na tquen Moisés sijnda'han' na cotsu ñuaan nn'an tsojnaan' na tyí'cota'nguee'hinhan'. Majo' min na nnda', juu nnon jon t'oon na quixuee jndyihan' xjen na ty'oon jon cüenta juu jñ'oon'ñeen nt'ö Tyo'ts'on. Majo' min tui na nnda', quitji'ho' cüenta ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na iquenhan' jaa na tajnan nan'xuan, njonntyichenhan', chichen juu jñ'oon'ñeen.

10 Ee juu na njon na totsixuan jñ'oon na tovaa jndyee, min'chjo tyi'tsijonhan' juuhan' cha'xjen juu jñ'oon naya na concyá naneinhin, juuhan' taquintyja na njonchen conduihan'.

11 Ndo' juu jñ'oon'ñeen na tquen Moisés, min na njon totsixuanhan' ndo' nion ro tantycüii na sijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', majo' juu jñ'oon na coninncyá, njonntyichen tsixuanhan' ng'e mancha'xjen m'aanhan', tyi'je'quintycüii na njon tsixuanhan' cha'xjen juu jñ'oon'ñeen na tquen Moisés, tantycüii na njonhan'.

12 Ncüii nnon na njonchen tsixuanhan', vatscüejndyohan' ncüiichen nnon na njonntyi'chenhan'. Ng'e na cotjí' cüenta na njonntyichen tsixuan juu jñ'oon xcovahin, jo' na conan'nĕn jñ'oon nquii' cha' cüaa' n'on nn'an na nnda' vaa tsixuanhan'.

13 Min tacont'á cha'xjen na tots'aa nquii Moisés. Juu jon scu' jon nnon jon yo ndiaa ng'e tyí'quint'ue ts'on jon na njnty'ia nn'an Israel na vantycüii na quixuee nnon jon na toju'han' nduii'han' ndëëhin.

14 Cha'xjen nque nn'an Israel'ñeen tyí'quindëë jnty'ia nnon Moisés ng'e na të' ndiaa nnon jon, joo tsjan nn'an Israel'ñeen, mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'xjen nn'an na m'an nanein, ng'e xjen na conan'jn'aanhin juu jñ'oon'ñeen na tquen Moisés, ndicüaa' n'onhinhan' tsojnaan' na jndë jnan'que' n'onhin, ng'e ninnquii'chen xjen na cantyja ts'on ts'an Cristo, jo' na nndëë ncüaa' ts'on juu nchu vaa na itsi'man juu jñ'oon'ñeen.

15 Nque nn'an Israel ata xjen neinhin ya na conan'jn'aanhin juu jñ'oon na tquen Moisés, vaa ncüii nnon na itscu'han' na jnda' nquenhan, ndicüaa' n'onhin nchu vaa itsi'manhan'.

16 Majo' juu xjen ya na ntcüe' ts'on ts'an jnaan' juu tonnon nquii Tyo'ts'on ndo' na ngantyja ts'on juu Jesucristo, jo' nninncyaahan' na ncüaa' ts'on juu jñ'oon'ñeen. Ndo' na nnda' vaa, itsijonhan' cha'vijon ts'an na jndë siquinan' juu ndiaa na të' nnon juu.

17 Nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa, conduihin Espíritu ndo' naijon na m'aan Espíritu na conduihin na ico'xen jon jaa, its'aahan' na jndë jndyaa jaa ntyja 'naan' jnan na totyentjonhan' jaa.

18 Majo' nan'xuan jaa cha'vijon ts'an na jndë siquinan' juu ndiaa na toquitë' nnon juu, ndo' ng'e na nnda', cotquën yantyëchën cüenta ntyja 'naan' juu na njon jndyi na condui Jesús. Ndo' ng'e na nnda', 'io 'io vatscüejndyontyichenhan' jaa na conan'jönntyëchën ntyja 'naan' na t'man conduihin. Nquii jon conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en jaa, juu jon its'aa jon ts'ian'ñeen, na mantyi conduihin Espíritu.

4

Condui jaa nn'an na cotye'ntjön nnon Cristo

1 Condui Tyo'ts'on na nty'ia ro nn'an nchjii jon. Ng'e jo' i'ua jon ts'ianmin ndĕ na coninncyá juu jñ'oon naya xco 'naan' jon ndëë nn'an. Min na jndye nnon min na nin'quitsichjoo'han' n'ŏn, majo' tyi'co'ndyĕhan'.

2 Juu natyia na cont'a nn'an na ve' nty'iu, tyi'quinan'jŏn yohan', min tyi'cont'á ncüii nnon na ntyja 'naan' jo' na ntscüejnaan'han' já. Min tyi'conan'jŏn yo jñ'oon na itsivi'nn'anhan' ts'an. Ncüii nnon na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on, tyi'conan'cüejndyŏ nchu vaa na itsiquindyihan'. Ntyjii jon na ninnquii'chen jñ'oon na mayuu' concyá. Ndo' na nnda', tsoñ'en nn'an nincjehin quii' ñuaanhan na juu jñ'oon na concyá conduihan' jñ'oon na mayuu'.

3 Ndo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na concyá na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, xe na aa m'an nn'an na ndicüaa' n'onhin juuhan', nnda' cotjonhin ng'e ñjonhan nato na co'o nn'an na ngitsu ñuaanhin.

4 Nn'an tsonnangue na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, juu yutyia conduihin tyo'ts'on ntyja 'naanhan. Juu juu jndë sinchjaan' juuhan, jo' na ndicüaa' n'onhin juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, na taquintyja t'man conduihin ndo' na cüejon conduihin yo nquii Tyo'ts'on.

5 Chito concyá jñ'oon na quitsiquinjon nquiihan' já. Concyá jñ'oon na nquii Jesucristo conduihin na ico'xen jon, ndo' nquĕ xia'ntyi condui já nn'an na cotye'ntjŏn ndëëho' ng'e na ve'ngiŏ Jesús.

6 Juu tsonnangue xjen na tovaahan' najaan, nquii Tyo'ts'on tso jon: "Cüixuee naijon najaan." Majuuntyi jon na s'aa na tixuee, jndë tyincyaa jon na covaa' nn'ön ntyja 'naan' nquii jon. Na s'aa jon na nnda', itsijonhan' ntyja 'naan'han' cha'vijon na jndë sixuee jon quii' nn'ön. Ntyja 'naan' juuhan' na incyaahan' na covaa' nn'ön na nquii jon taquintyja na t'man conduihin ng'e juu naquixuee na conduihin, covityincyoo'han' ntyja 'naan' Jesucristo.

Xia'ntyi nndëë ntsantyja Tyo'ts'on ng'e na vantyja nn'ön Jesucristo

7 Majo' cha'xjen 'nan na njon jndyi na conan've nn'anhan' quityquii' nguaa na jndë yo ts'oquindyu, mannda' vaa itsijonhan' ntyja njá. Nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian ndĕ na coninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo ndëë nn'an. Nn'an na tyi't'man condui, tji Tyo'ts'onhan cha' quitsi'man jndyoyuhan' na condëë condui ts'ianmin ng'e juu najndei na taquintyja na condui nquii jon, chito conduihan' xeng'e yo na jnda' nquii nquĕn.

8 Jndye jnda coquenõn navi', majo' itejndei Tyo'ts'on já na condëë cont'uí quityquii'han'. Ndo' min na jndye jnda na ndicüaa' n'õn nin 'nan icanhan' na quint'á, majo' tyi'co'ndyětõ.
9 Conty'e nn'an já, majo' nquii Tyo'ts'on tyi'co'ndyii jon já. Ndo' min na jndye jnda cotyii' yantyi nn'an na nin'quinan'cüjehan já, majo' nquii jon itsin'man jon já nduee nan'ñeen.
10 Minyuuchen na cotsá, ninnquii'chen nin'quinan'cüje nn'an já cha'xjen na jnan'cuee'han nquii Jesús. Majo' ng'e tyi'covjě, itsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an xeng'e na vando' xco jon, jo' na itejndei jon já.
11 Viochen xjen na cotsam'án, 'io 'io nin'quinan'cüje nn'an já ng'e na conan'jõn yo Jesús ndo' na concyá jñ'oon ntyja 'naan' jon, cha' juu na vando' xco jon ndityincyoo'han' ntyja 'naan' juu si'ts'o nján na conduihan' 'nan na covje.
12 Juu na iquenhan' xjen 'naan'han' na cüje nn'an, itsichon yantyihan' na quit'uiihan' já, majo' ng'e na nnda', incyaahan' na yantyichen condyeho' juu jñ'oon na incyaahan' na cota'ndo' xcoho' na tonnon Tyo'ts'on.
13 Quityquii' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio, vaa jñ'oon na sinin David, itso jon: “Mavantyja ts'ön Tyo'ts'on, ng'e jo' na sinën ndëë nn'an ntyja 'naan'han'.”
Ndö' jñ'oon na tso jon. Mantyi ng'e na vantyja n'õn, jo' cont'á cha'xjen na s'aa jon. Coninncyá jñ'oon ndëëho' ntyja 'naan' Jesucristo
14 Ee mangiõ yá na nquii Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, tyincyaa ta Tyo'ts'on na tando' xco jon vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin. Mang'e na nnda', mantyi covaa' n'õn na nninncyaa Tyo'ts'on na ntant'õ xcõ vi na jndë tjě ng'e na conan'jõn yo Jesucristo. Ndo' ninncüii tmaan' ngachu jon já yo 'o' na tonnon nquii Tyo'ts'on.
15 Majo' tsoñ'en na incyaa jon na coquenõn, cotjõnhan' cha' quitejndeihan' 'o', cha' majndyentyi nn'an nta'jn'aanhin juu naya na conduihin, ndo' na nnda' majndyentyichen nn'an ninncyahin na ya jon, ndo' ntyja 'naan' jo', t'manntyichen ndit'maan' jon.

Juu na qui ts'on Pablo incyaahan' na t'man ts'on jon

16 Mang'e na nnda' vaa, jo' tyi'c'õn na chjoo' n'õn ata na n'ndyětõ. Min na vantycüii najndei si'ts'o nján ng'e 'nan na coquenõn, majo' 'io 'io incyaa Tyo'ts'on na coy'õn najndë ntyja 'naan ñuan nján.
17 Ng'e 'nan na coquenõn naneinhin, tyi'cüentyja na jaa'han' min tyi'vioo'han'. Ntyja 'naan' juuhan' ncy'ön cüenta ncüii nnon naya na tyi'xe'quintycüiihan' quiñoon'ndue, na joo navi' na coquenön nein, min'chjo tyi'tsijonhan' joohan' yo juu naya'ñeen.
18 Mang'e jo', tyi'quity'í cüenta navi'min na coquenõn. Jndyentyichen na m'aan' n'õn 'nan na tyi'covityincyoo' na ndëcya nninncyaa Tyo'ts'onhan' ndëë. Ng'e navi' na iquenon ts'an vacüenonhan', majo' joo 'nan njon na condui Tyo'ts'on na ndëcya na nninncyaa jonhan' ndëë, joohan' tyi'jon quintycüiihan'.

5

Quiñoon'ndue vaa cje v'aa cüentaha

1 Joo si'ts'o njanhan, nan'xuanhan' cha'vijon nt'aa naijon na com'an jaa. Mangiö na joo si'ts'o njanhan vaquehan' ndo' ncüjë, majo' quiñoon'ndue jndë sijnda' Tyo'ts'on si'ts'o xco na ncy'ön cüentahan' vi na jndë tjë. Joohan' mancha'xjen m'aanhan', tyi'jon quintycüiihan', ee nquii Tyo'ts'on iquen jonhan'.
2 Viochen xjen na m'an tsonnanguevahin na chö si'ts'omin, its'aahan' na coton nn'ön ng'e nt'ue nn'ön jndyihi na nc'ön yo Tyo'ts'on quiñoon'ndue naijon na nninncyaa jon si'ts'o xco njanhan.
3 Ng'e juu xjen na ntcüëhë si'ts'o xco na nninncyaa jon, tyi'xe'quinan'xuan na cha'vijon na ninquintsi jaa xjen na jndë tjë.
4 Viochen xjen na cotant'ö yo joo si'ts'omin, coton nn'ön ntyja 'naan'han' ng'e na nt'ue nn'ön jndyihi na ntcüëhë juu si'ts'o xco, majo' chito ng'e nt'ue nn'ön na juu xjen na jndë tjë na ntjo jaa na cha'vijon ts'an na tandiaa cüe, jaa nin'cüë jndyihi juu si'ts'o xco na tyi'je'cue'han'. Juu xjen'ñeen si'ts'o na ngue'han', ntscüejndyohan' juuhan' si'ts'o na tyi'jon cue'.
5 Nquii Tyo'ts'on jndë sijnda' jon na ncy'ön juu si'ts'o xco. Ndo' jndë ncyaa jon Espíritu Santo quii' nn'ön cha' quitsi'manhan' na mayuu' ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen.
6 Mang'e na nnda', ninnquii'chen coy'õn na qui n'õn Tyo'ts'on, ng'e na ngiõ viochen xjen na cotant'õ yo si'ts'omin, ninvaa na tacotsquě na m'aan nquii ta Jesús.
7 Viochen xjen na cotsam'án, tyi'covityincyoo' nchu min na itsijnda' nquii Tyo'ts'on, majo' covantyja n'õn jñ'oon na incyaa jon ndě.
8 Mang'e na nnda' vaa, coy'õn na t'man qui n'õn na ntsquě naijon m'aan nquii ta Jesús, chito na ngüant'õntyěchén tsonnanguevahin yo joo si'ts'omin.

9 Ng'e jo' viochen xjen na cotant'ŏ, conan'chŏn na nt'á 'nan na cavee' nchjii jon, tanin
min na aa cotant'ŏntyĕchën yo si'ts'o njá*n* oo min na ncüjĕ na ngitsá naijon na m'aan jon.
10 Ng'e mangiŏ na ngüentyja xjen na tsoñ'en jaa na vantyja nn'ön Cristo, ngüentyjëë'hë na
tonnon jon na ngoco'xen jon ncüii ncüii jaa ntyja 'naan' 'nan na tont'a xjen na totant'ö. Juu
xjen'ñeen xi' ncüii nchu vaa 'nan na tont'a nnon tsonnanguevahin, ndyion jon jaa, aa 'nan
ya, ndo' aa 'nan tyia, majuuhan' ncy'ön.

Contjo nchjii Tyo'ts'on yo jaa xeng'e Cristo

11 Ndo' ng'e na nguaa na nnda', ndo' xeng'e itsity'ue jndyihan' ts'an na nt'uiivi'
Tyo'ts'onhin, jo' conan'chŏn na quioo' n'onhan yo jon. Covityincyoo' jndyoyu nnon jon
na xoncüee' n'ŏn na cont'á ts'ianva', ndo' mantyi ntyja' ts'ön na ndicje ya ñuan 'naanho' na
nnda' vaa ntyja njá*n*.
12 Ntyja 'naan' juu jñ'oon na conduĕ ndö, tyi'nan'tiuho' na ve' conduĕtŏhan' cha' na
ndueho' na vaquinjon' juu ts'ian na cont'á. Conduĕ na nnda' cha' ndëë nc'onho' na
neinho' ntyja njá*n* ndo' mantyi cha' ndëë nan'ntcüe'ho' jñ'oon ndëë nque nan'ñeen na
conan'ntsahin tyquii' na cont'a nquehin. Joohin ve' cotji' nquehin cüenta ntyja 'naan' na
covaa' n'onhan, chito cotji'han cüenta nchu vaa tsixuan ts'an quityquii' ts'on juu.
13 Nque nn'an na conduehin na nan' nquĕn yo 'nan na cont'á, nnda' vaa ng'e na
conan'chŏn na cüit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' juu ts'ian na cont'á. Ndo' xe na aa
conduehan na quindë ya na jnda' nquĕn, nnda' vaa ng'e na conan'chŏn quityquii' joo ts'ian
na cont'á cha' quitejndeihan' 'o'.
14 Covaa' n'ŏn na chuhan' na quint'á na nnda' ng'e itsivi'ntyjii Cristo nn'an. Mangiŏ na
tue' jon nnon tsonjn'aan ntyja njanhan cha' ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. Ndo'
ng'e na nnda' vaa na tjon jon, tsoñ'en jaa nan'xuan cha'vijon na jndë tjë.
15 Tue' jon cüenta tsoñ'en jaa cha' jaa na vantyja nn'ön jon nanein, chito na nc'ön cha'xjen
na nt'ue nn'ön nquëhë, majo' c'ön ntyja 'naan' nquii jon, nquiintyi jon na tue' jon ntyja
njanhan ndo' na tando' xco jon.
16 Mang'e jo' nanein na tonnon, taxe'quitjí' cüenta nchu vaa tsixuan ts'an cha'xjen
nque nn'an cotji'han cüenta ntyja 'naan ntyjehin. Nguee na toxen'chen totjí' cüenta ntyja
'naan' Cristo cha'xjen joo nn'an tsonnangue cotji'han cüenta ntyja 'naan ntyjehin, majo'
naneinhin ñooncya cotjí' cüenta ntyja 'naan' jon.
17 Mang'e jo', juu ts'an na m'aan ntyja 'naan' Cristo, its'aa Tyo'ts'on na conduihin ts'an
xco. Naneinhin jndë tejndyo ntyja nchu vaa na tots'aa jndyee juu. Ntyja na vam'aan juu,
condixco tsoñ'enhan'.

Juu 'nan na its'aa Tyo'ts'on cha' ntjo ya ntcüe' nn'an yohín.

18 Juu ts'ianva' xia'ntyi ng'e nquii Tyo'ts'on, jo' na conduihan'. Juu xjen na tom'á*n* na jndŏ
jndyihin, xjen'ñeen tquen jon já na ntjo ya nchjii jon yo já. Ndo' mantyi jndë t'ua jon ts'ian
ndĕ na nque nn'an na jndohan jon, quinduĕ ndëë nan'ñeen na quintjohan na ya jñ'oonhan
yo jon.
19 Juu ts'ian'ñeen, ndö vaa ntyja 'naan'han'. Ntyja 'naan' nquii Cristo, jo' nque nn'an
tsonnangue, iquen Tyo'ts'onhan na contjo ya ntcüe'hin yo nquii jon. Nein tyi'quityii' jon
cüenta joo jnan na jndë tonan'tjahan nnon jon. Juu jñ'oon'ñeen i'ua jon ts'ian ndĕ na
ncyáhan' ndëë nn'an.
20 Ndo' na nnda' vaa ts'ian na i'ua jon ndĕ, yo najndei na condui nquii Cristo na
cotsaconty'í cha' cüaa' n'on nn'an nchu vaa 'nan nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'ahin. Na
cont'á ty'oohin na quintcüe' n'onhin, cha'vijon nquii jon its'aa jon juu ts'ian'ñeen yo jñ'oon
jndyuĕ. Yo xuee' nquii Cristo, jo' cont'á ty'ooho' na quintjo ya jñ'oonho' yo Tyo'ts'on.
21 Nquii Cristo min'ncüii jnan tyi'tsixuan jon. Jaa nn'an tsonnangue, joo jnan na
nan'xuan, ninncüii nacjoo' Cristo tyio Tyo'ts'on joohan', ndo' jo' tyion quindë jonhan'. Ndo'
ng'e na nnda', naneinhin ntyja 'naan' nquii jon, jo' iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan
na tonnon jon.

6

Ts'an na ityentjon nnon Cristo, nan'min chuhan' na quitsixuan juu

1 Juu ts'ian na its'aa Tyo'ts'on, conan'jŏn yohin ntyja 'naan'han'. Mang'e jo', cont'á ty'oo
'o' na juu naya na condui jon, tyi'ntji' 'o' cüenta na tyi'njonhan'.
2 Ng'e nacjoo' jñ'oon' jon na jndui itso jon:
Majuu xjen na sitiu na ncy'ön na vi'ntyji ja 'u', majuuto xjen'ñeen tquën cüenta jñ'oon na
tcan' nnön.
Majuu xuee na sitiu na ntsin'man ñuan 'nan', majuuto xuee'ñeen sijnt'a na tejndei 'u'.

Nnda' vaa na tso jon. Naneinhin quitquenho' cüenta, xjenvahin na m'anho' naneinhin,
majuuto xjen na vi'ntyjii jon 'o'. Quitquenho' cüenta, naneinhin xjen na m'anho', majuu
xjen na itsin'man jon ñuaanho'.
3 Tyi'quint'ue n'ŏn na ncüii nnon ntyja 'naan' na cotye'ntjŏn nnon Tyo'ts'on na
ntsquioohan' ts'an na ngitso juu na tyi'quijnt'ue jñ'oon' jon na concyá.
4 Ee já vandya' cotsam'án ntyja 'naan' na cotye'ntjŏn nnon Tyo'ts'on. Covityincyoo'
jndyoyu na nnda' ng'e tyi'conan'ntyquen já quii' ts'ian 'naan' jon min na coquenŏn navi',
min na it'uiityenhan' já ndo' ndiquindëë nt'uí.
5 Nnda' cotsam'án min na jndye jnda jndë tja' nn'an já, ndo' mantyi jndye jnda jndë
tyi'han já vancjo. Nn'an na tyi'cuee' n'on ts'ian na cont'á, tonan'jndyehan jndyuehan na
tonan'vehin nacjŏ. Jndye jnda na itscüejndyaa' jndyihan' já ts'ianmin na cont'á, vaa xjen na
covejnt'ŏ tsantsjon, ndo' vaa xjen na ndicüinon 'nan na cocü'á.
6 Joo na ntju' na cotsam'án yo joo na ndyii' n'ŏn na ntyja 'naan' joohan' covityincyoo'
na cotye'ntjŏn nnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi yo na covaa' n'ŏn ntyja 'naan' jon yo Cristo, na
incyaa jon na conan'vengiŏ nn'an, mantyi yo na coy'ŏn na t'man n'ŏn nn'an, ndo' na cont'a
'nan na ya yo nn'an, nan'min' conan'manhan' na cotye'ntjŏn nnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi
ng'e nquii Espíritu Santo itejndei jon já ndo' incyaa jon na xoncüee' n'ŏn na vengiŏ nn'an
na vantyja n'on Cristo, jo' na condëë cont'á nan'min'.
7 Itsi'manhan' na cotye'ntjŏn nnon Tyo'ts'on ng'e jñ'oon na mayuu' 'naan' jon na
coninncyá. Cont'á ts'ianmin' yo naijndei na condui nquii jon. Cha'xjen ncüii ts'an na ica
juu tyia' coninjnt'uehin nt'ö ts'ian ndyia', majo'ntyi já coninjnt'ue já ncüii cüii nnon na
ntejndeihan' na ngitsá nacjoo' 'nan tyia ndo' na nta'ñoon'han' já na nin'quitsquioo yutyia
já.
8 Vaa xjen na cont'a nn'an na njon já, ndo' vaa xjen na conan'cüejnaan'hin já. M'an nn'an
na ya jñ'oon conduehin ntyja nján, ndo' mantyi m'an nn'an na tyia jñ'oon conduehin nacjŏ.
M'an nn'an na conduehin na ve' conan'vi'nn'án nn'an, majo' já ninnquii'chen jñ'oon na
mayuu' na conan'nĕn ndëë nn'an.
9 M'an nn'an na conduehin na tyi'jnda'to yuu jon jnán, majo' jndye nn'an cota'jn'aan
yahin na condui já nn'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndë. Min na jaa' jndyi navi' na nchjehan'
já na nin'quitscüjehan' já, nin'jo' cotant'ŏ.
10 Min na min 'nan na itsichjoo' jndyihan' n'ŏn, majo' tyi'contycüii na incyaa Tyo'ts'on
na neiin' n'ŏn. Min nanninñen' já, majo' majndye nn'an conduihin na tyahin ntyja 'naan'
Tyo'ts'on ng'e jñ'oon na conan'mán ndëëhin, Min na ta'nan nt'á, min tandyuaa njáin, majo'
tsoñ'en na njonntyichen nan'xuanhan' conduihan' 'nan njáin.
11 'O' ntyjë na m'anho' tsjoon Corinto na vantyja n'onho' Cristo, jndë jnan'manñ'ĕn nchu
vaa na m'aan' n'ŏn ntyja 'naanho' yo na conan'vengiŏho'.
12 Majo' chito tsojnán nquĕ na tyi'nin'cy'onho' cüenta já, jnan nqueho' na tyi'quinjon já
ngioho'.
13 'O' conduiho' ntsinda ncö. Matsinën ndëëho' cha'xjen na itsinin ts'an ndëë ntsinda
nquii jon, tyi'jnty'ia ndya'ho' já.

Jaa na vantyja nn'ön Cristo, condui jaa vaa' nquii Tyo'ts'on vando'

14 Tyi'ntsquiiho' yo nn'an na tyi'covantyja n'onhin juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ng'e nquii ts'an
na jndë tquen jonhin na tajnan tsixuan juu, min tyi'quichuhan' na ntsijonhin yo ts'an na
vam'aan juu ntyja 'naan' na condui natyia. Ee cha'xjen juu naxuee vandya'han' yo natsjon,
nnda' vaa na itsijonhan' na tyi'cüejon na cotsam'an ve nan'ñeen.
15 Juu Cristo tyi'je'quindëë na ntsijonhin yo Satanás, min juu ts'an na vantyja ts'on Cristo,
tyi'quichuhan' na ntsquiihin yo ts'an na tyi'covantyja ts'on.
16 Ng'e jaa condui vaa' Tyo'ts'on na vando', jo' joo nn'an na conan't'maan'han 'nan na
conan'ya nn'an, tyi'quichuhan' na nnan'quii jaa yo nan'ñeen, ng'e itso jon ndëëhë:
Ja nc'ön quii' nt'an nn'an na m'anhin ntyja njan, ndo' ntyja 'naanhin ndit'maan' ja.
Ja condui Tyo'ts'on na conan't'maan'hin ndo' joohin conduihan nn'an njan.
17 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na itsiquindyi Tyo'ts'on jaa. Tso jon:
Mang'e jo' quindui'ho' quii' nt'an nn'an na conan't'maan'hin 'nan na conan'ya nquehin.
Min'chjo tyi'nan'jonho' yo 'nan na cont'ahin.
Ndö vaa jñ'oon tsinin nquii jon na ityе'ntjon jon jaa:
'Nan na matsjö na tyi'ji'ua tsixuanhan', quitsacüentyjee'ho' na cot'ueho'han'.
Ndo' ncy'ön cüenta 'o'.
18 Na nt'aho' 'nan na matsjö, yajo' ja ndui tyeho',
ndo' 'o' nduiho' ntsinda nannon ndo' yo nin'nanntcu.
Ja Tyo'ts'on na tsoñ'en condëë mats'a, ndö' jñ'oon na matsjö ndëëho'.

7

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji 'o', joo jñ'oonmin' na jndë tco' Tyo'ts'on
'ndyo jon ndëë, nan'xuanhan' 'nan njanhan. Mang'e jo', tyi'ndyiicje jaa ntyja 'naan tsoñ'en
na itsi'ndaa'han' si'ts'o njanhan yo ñuan njanhan, chuhan' na c'ön na ntju' nan'xuan ntyja
'naan tsoñ'en. Ndo' ng'e na njon jndyihin ngiö, quinan'chön na nnan'xuan ñuan nquii' na
tonnon jon.

Neiin' Pablo na jndë ya ngio nn'an tsjoon Corinto yo jon

2 Ncya nnda' 'o' na ninncüii nc'oon' n'onho' yo já. Min'ncüii tyí'conan'tja já ndëëho'.
Min'ncüiiho' taconan'mán jñ'oon nnon juu na si'ndaa'han'hin. Min tanin juu ntyjeho' na
jnan'vi'nn'án cha' ntjo 'naan' juu nduë.

3 Chito matsjö jñ'oonvahin cha' quit'uiihan' jnanho'. Jndë tsjöhan' ndëëho' na yo
mancha'chen n'ŏn na vengiŏho' tsochen xuee na cotant'ŏ ata xjen na ncüjë.

4 Mantyji jnt'a na nnan'quindëho' jñ'oon na jndë tsjö ndëëho'. Jndë matsinën ndëë nn'an
ntyja 'naan' juu 'nan na xoncüe cont'aho'. Ndo' min na jndye nnon navi' na coquenŏn,
majo' ya na vañjoon' ts'ön 'nan na cont'aho', incyaahan' na t'man ts'ön ndo' na nën jndyi.

5 Juu xjen na squë ntjoohin ndyuaa Macedonia, tyí'c'ŏn na ya ngiŏ ng'e xi'jndio tom'aan
jñ'oon na it'uiihan' já. Tom'án tyia' yo nn'an na co'ohin nacjoo' Cristo ndo' totsity'uehan'
ñuan njan na m'aan' jndyi n'ŏn ntyja 'naan joo ntyjëëhë na conduihin cüentaa' jon na ve vaa
na cotsam'anhin.

6 Majo' min na nnda', nquii Tyo'ts'on na itsinjoon' jon nn'an na chjoo' n'onhin na
coquenonhin navi', juu xjen'ñeen sinjoon' jon já na tyjee' ntcüe' juu ntyjëëhë Tito na m'án.

7 Ndo' min chito xia'ntyi na tyincyaahan' na nën xeng'e na tyjee' ntcüe' jon na m'án,
t'manntyichen na tyincyaahan' na nën ya na tso jon ndë na totquen ya yaho' cüenta
jñ'oon na totsiqui'maan' jon 'o' xjen na tom'aan jon quii' nt'anho'. Siquindyii jon já
na nin'quijnty'ia nnda'ho' já ndo' na t'man vaa na sichjoo'han' n'onho' ntyja 'naan' juu
tsan'ñeen na sitjahin quii' nt'anho'. Tso jon nnön na cojoo' ya n'onho' na nta'nguee'ho'
juu jñ'oon na chu juu tson'ñeen na scüenön ndëëho'. Ndo' xjen na jndyi na nnda',
tyincyaantyichenhan' na nën jndyi.

8 Majo' min na ntyja 'naan' juu tson'ñeen na scüenönhan' ndëëho' na sichjoo'han' n'onho',
majo' tyi'quitsi'ndaa'han' nchji na tjihan'. Mayuu' navejndyee tyincyaahan' na tyia
ntyji, ya na taa' ts'ön na si'ndaa'han' ngioho' vi na jndë na ty'onho' cüentahan', majo' ve'
tyi'viochen.

9 Majo' naneinhin, nën jndyi na scüenönhan' ndëëho'. Chito matsjö na nën ng'e na
tyincyaahan' natyia ngioho'. Nën ng'e juu na sityiahan' ngioho' ntyja 'naan' jñ'oon'ñeen,
tay'oonhan' 'o' na jnan'chonho' na jnan'jonho' 'nan na tsjö na quint'aho'. Juu jñ'oon'ñeen,
tijnt'ue Tyo'ts'onhan' na ntcüe' n'onho' ntyja 'naan' juu natyia na tovaa quii' nt'anho', jo'
tsi'manhan' na juu tson'ñeen tejndeihan' 'o', tyi've'jn'aan na tjihan'.

10 Ntyja 'naan' juu ts'an na itsichjoo'han' ts'on juu ntyja na tyi'ya na vam'aan juu, nt'ue
ts'on Tyo'ts'on na quintcüe' ts'on juu ndo' cüji ntcüe'hin ntyja 'nan natyia na its'aa juu. Xe
na aa nts'aa juu na nnda', ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, min tyi'xe'quits'aahan' ntyjii juu
na ve' jn'aan na s'aa juuhan'. Juu na itsichjoo'han' ts'on ts'an cha'xjen 'nan na coquenon
nn'an tsonnangue, 'nan na cove' ntyja 'naan'han', jo' na ngue' ts'an.

11 Juu tson'ñeen na scüenönhan' na m'anho', quitquenho' cüenta nchu vaa na tijnt'ue
Tyo'ts'onhan' na s'aahan' na tyioo natyia ngioho' vi jndë na jnan'jn'aanho'han'. Ee tojoo'
n'onho' na jnan'jnda' yaho' juu jñ'oon'ñeen cha' tyi'ntjojnaan'ho'. Totsi'ndaa'han' ngioho'
na nnda' vaa na sitja tsan'ñeen, ata sity'uehan' 'o' xe na aa nt'uii Tyo'ts'onho' ng'e na nnda'
vaa na s'aa juu. Ndo' tontyja n'onho' na ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na quitsjö na quint'aho'
cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on. Mantyi tquen yantyiho' na tijnda' juu jñ'oon'ñeen
na t'uiihan' tsan'ñeen yo 'nan na sitjahin. Tsoñ'en nan'min' na jnt'aho' itsi'manhan' na
taconan'jonho' yo 'nan na sitjahin.

12 Juu tson'ñeen na scüenönhan' na m'anho', chito tjihan' ng'e na nt'ue ts'ön na
quit'uiivi'han' juu tsan'ñeen na sitjahin, min chito tjihan' cha' cüañoon'han' nquii ts'an
na sitja tsan'ñeen nnon. Ntyjii Tyo'ts'on na tjihan' cha' nqueho' ndëë ncüaa' n'onho' na
conan'chonho' na cont'aho' cha'xjen na conduë.

13 Ndo' ng'e na nnda', tyincyaahan' na xoncüii' n'ŏn.

Majo' chito na xia'ntyi jo' 'nan na s'aahan', mantyi incyaahan' na nën ng'e ya na tyjee'
ntcüe' juu ntyjëëhë Tito ntjoohin, neiin' ts'on jon ee xjen na tja jon na m'anho', t'man vaa
na tondyii' ts'on jon na aa ncy'onho' cüentahin. Ndo ng'e na xoncüee' n'onho' na ty'onho'
cüentahin, siteinhan' ts'on jon juu xjen na tom'aan jon quii' nt'anho'.

14 Vitjachen na ncja jon na m'anho', jndye jñ'oon ya totsjö nnon jon ntyja 'naanho'. Ndo'
ta'nan jnt'aho' na ngüejn'an na nnda' vaa tsjö. Ndo' cha'xjen joo jñ'oon na tonan'mán

ndëëho', jñ'oon na mayuu'han'. Mantyi joo jñ'oon'ñeen na jnduě nnon jon ntyja 'naanho', covityincyo na mayuu'han'.
15 Mang'e na nnda', nanein t'manntyichen na venchjii Tito 'o' ng'e vañjoon' ts'on jon na totquen yaho' cüenta tsoñ'en jñ'oon na totsinin jon ndëëho'. Tonan'ndyia'ho' ndo' tojoo' yantyi n'onho' na tonan'veho' jñ'oon na tso jon ndëëho'.
16 Ndo' na nnda', nën jndyi ng'e na mavaa' ts'ön na nin'quinan'quindëho' joo jñ'oon na matsiqui'man' jaho'.

8

Ntyja 'naan' na nan'tjonhin xoquitu' na nt'ahin naya nn'an na itsitjahan' 'nanhin

1 Ndo' naneinhin 'o' ntyjë, nt'ue n'ŏn na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu naya na its'aa Tyo'ts'on yo nque ntyjë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhin ntjoo njoon cüentaa' ndyuaa Macedonia.
2 Nquehin min na jaa'chen navi' na inchjehan'han, majo' cotsam'anhin na nein jndyihin. Joohin min na jñen' jndyihin, majo' conan'tjonhin xoquitu' na cha'vijon na tyahin na nnan'cüanonhinhan' na m'an nque nn'an judíos na vantyja n'on Jesús na itsitjahan' 'nan na nninjnt'ue nan'ñeen.
3 Macüji' jndyoyu ntyja 'naanhin, min na tyi'jndye xoquitu' minhin, majo' tyincyahin xi' ncüii nchu xjen na jndëë jnt'ahin. Ata tenonchen na toninncyahin, chintyi cha'xjen na ntsitiu ts'an na nt'ahin. Ndo' nquehin jnan'tiuhan na jnt'ahin na nnda'.
4 Majoo ntyjëëhë nan'ñeen na m'anhin ntjoo Macedonia, yo na mancha'chen n'onhin totanhin ndě na ninncyá na nnan'jonhan na ntejndeihin joo nan'ñeen na icüji Tyo'ts'onhan cüentaa' jon na m'anhin juu tsjoon Jerusalén.
5 Min tajnan'tiú na nt'ahin cha'xjen na jnt'ahin. Ee navejndyee nquehin tquenhin nt'ö Tyo'ts'on na cüijnt'ue jon joohin xi' ncüii nchu xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' vi ndëcya jnduehin na quinduě na nin 'nan nt'ue ts'on jon na quint'ahin.
6 Ndo' ya na jnty'iá na nnda', yajo' tsjö nnon juu ntyjëëhë Tito na cja nnda' jon na m'anho'. Ndo' juu naya na conan'tjonho' xoquitu'ñeen, quinan'quindëho' juu ts'ian'ñeen cha'xjen na jnan'quita'ho'han' yohin.
7 Quii' nt'an nn'an na vantyja n'on Cristo, 'o' t'manntyichen covantyja n'onho' jon, ndo' ntyja 'naan nn'an na conan'man jñ'oon naya 'naan' jon, 'o' yantyichen conan'manho'han', quii' nt'an nn'an na covaa' n'onhin jñ'oon'ñeen, 'o' yantyi covaa' n'onho' nchu vaa it-siquindyihan'. 'O' cojoo'ntyichen n'onho' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on ndo' na t'man vaa na conan'vengioho' já. Mang'e ts'ianmin' na nan'xuanho', mantyi cjoo' n'onho' na jndye xoquitu' na nnan'tjonho'.
8 Chito matsjö jñ'oonva' ng'e nin'quity'i 'ndyö 'o', chito jo'. Xia'ntyi matsi'man ndëëho' na joo mañoon ntyjeho' cojoo' n'onhan ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen. Mats'ahan' cha' quitsi'manhan' na xoncüee' n'onho' na vengioho' Jesucristo.
9 Ng'e jndë mangioho' ntyja 'naan' juu naya na condui ta Jesucristo. Juu jon ncüii cüii nnon na min tsonnangue yo quiñoon'ndue, ma'naan' jonhan'. Majo' ng'e na vi'ntyjii jndyi jon 'o', s'aa nquii jon na jñen'ntyichenhin, cha' ntyja 'naan' juu na jñen'hin, ntquen Tyo'ts'on 'o' na conduiho' na tyaho' ntyja 'naan' nquii jon.
10 Ndö vaa na matsijnt'a nquenho' na itsohan' na quint'aho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Chu tenönhö', 'o' tom'aan' jndyee n'onho' na nin'quitejndeiho' joo nan'ñeen na itsitjahan' 'naanhin, ndo' manqueho' ta' jndyeeho' na conan'tjonho' xoquitu' cha' quitejndeihan'hin.
11 Mang'e jo', naneinhin quinan'quindëho' juu ts'ian'ñeen. Ee na nt'aho' na nnda' ntsi'manhan' na cha'xjen na cojoo' n'onho' na nin'quint'aho' juu naya'ñeen, mannda' quinan'quindëho'han' xi' ncüii nchu xjen 'naanho' na min.
12 Ng'e ya na nin'quitejndei ts'an ncüii tyje juu 'nan na itsitjahan' tsan'ñeen, cavee' nchjii Tyo'ts'on yo tsan'ñeen na incyaa juu 'nan na min nt'ö juu, tyi'ican jon na ncyaa ts'an 'nan na tacuen.
13 Chito na nin'quinduě na quitsijaa'chenhan' xu nacjoho' ng'e na cotejndeiho'hin cha' tyi'icanhan' na nt'ahin ts'ian.
14 Nt'ue n'ŏn na cüejon cuen 'nan na ninjnt'uehin cha'xjen nqueho'. Naneinhin 'nan na min ndueeho' coninnonhan', tavi'nan itsitjahan' 'o'. Jo' joo 'naanho' ntsinonhan' 'nan na icanhan' nan'ñeen. Ndo' 'io cha xe na aa ntsitjahan' 'nan na ninjnt'ueho', ndo' joohan min 'naanhin, ndëë ninncyahin 'nan na ntsinonhan' na icanhan' 'o'. Ndo' na nnda', nts'aahan' na cüejon nguaa 'nan na covijnt'ue joohin ndo' mantyi nqueho'.
15 Na ndui na nnda' ntsijonhan' cha'xjen na itsiquindyii juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jn-dui ntyja 'naan nn'an Israel na itsohan': “Juu ts'an na jndye maná jñen', ta'nan na jnty'iichenhan' nt'ö juu. Ndo' juu ts'an na tyi'jndyehan' jñen', tyí'quitsitjahan' juu.”

Ndö' vaa na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.

Jñ'oon ntyja 'naan' Tito yo nn'an na cotejndeihin ts'ian 'naan' Tyo'ts'on

16 Ncya ya Tyo'ts'on na tyincyaa jon na cüejon m'aan' jndyi ts'on Tito ntyja 'naanho' cha'xjen ja.

17 Ee ya na tsjö nnon jon na nt'ue ts'ön na ngaquindyiaa' nnda' jon 'o', neiin' jndyi jon na jndyii jon na nnda', ng'e nquii jon tyii' yantyihin na nin'cja nnda' jon na m'anho'.

18 Yo juu jon conan'cüenőn ncüiichen ntyjëëhë na vantyja ts'on juu Jesucristo. Tsoñ'en ntyjëëhë na m'an ndyuaaminhin, ya jñ'oon conduehin ntyja 'naan' tsanvanhin ng'e ya jndyi na its'aa jon na incyaa jon jñ'oon naya ntyja 'naan' nquii Jesucristo.

19 Ndo' chito xia'ntyi nnda' vaa ntyja 'naan' jon. Mantyi nque nn'an na ncüii ncüii tmaan' na vantyja n'on Jesucristo, jndë tjihin juu ntyjëëhë tsanvahin ndo' t'uahan ts'ian nnon jon na cja jon yo já Jerusalén xjen na ntsaqui'ndyě xoquitu'ñeen. Ntyja n'ŏn na ninncyahin na ya Jesucristo ntyja 'naan' juu ts'ianva na conan'tjonho' xoquitu' ndo' na cüaa' n'onhin na 'o' ndo' já m'an na neiin' nn'ön na cotejndeiho' joohin.

20 Conan'jnt'á na nnt'á na nnda' cha' quitscu'han' na aa ntsitiu ts'an na nin ntyjiito aa nquě coninjnt'ue já joo s'on'ñeen na mayahan' na 'o' coninncyaho'han' yo nn'an mañoon tmaan' cüentaa' Cristo.

21 Ng'e chito xia'ntyi na tonnon Tyo'ts'on conan'chŏn na nt'á cha'xjen na chuhan', manin' cüejon cont'á tondëë nn'an.

22 Mantyi ncüiichen ntyjëëhë na vantyja ts'on juu Jesucristo, cojñőnhin na m'anho' yo joo nan'ñeen. Jndye jnda jndë si'man juu ndě na itye'ntjon juu nnon Tyo'ts'on yo mancha'chen ts'on juu. Mantyi neiin' juu na chi ncja juu na m'anho' ng'e ivaa' ts'on juu na ya jndyi cont'aho' na ntejndeiho' joo ntyjëëhë nan'ñeen.

23 Xe na aa ngüaxee' ts'an ndu na cojñőn Tito na m'anho', quindueho' na itsijonhin yo ja ts'ian na mats'a ndo' na conduihin na itye'ntjon jon ndëëho'. Ndo' xe na aa mantyi na nta'xee' nn'an ntyja 'naan joo ve ntyjëëhë na ntsquehin na m'anho' yo juu Tito, quindueho' na nque ntyjëëhë nn'an na m'an ntjoohin, tjihin ve nan'ñeen ndo' t'uahin ts'ian ndëëhin na quinan'jonhan yo juu Tito na nc'ohin na m'anho'. Nquii Cristo conin'tmaan' jon ntyja 'naanhin.

24 Mang'e jo', ya na ntsquehin na m'anho', quinan'manho' ndëëhin na conan'vi'ngioho'hin. Yajo' ndëë nn'an na mañoon ntmaan' na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, nintyincyoo' na mayuu' jñ'oon na jndë jnduě ndëëhin na 'o' t'man vaa na conan'vi'ngioho' ntyjeho' na vantyja n'onhin Jesucristo.

9

Nnan'tjonhan s'on na ntejndeihan' ntyjehan na vantyja n'on Jesucristo Jerusalén

1 Tyi'icanhan' na ncüjintyëchën jñ'oon ntyja 'naan' na ntejndeiho' nn'an na m'anhin Jerusalén na conduihin ntyjeho' na mantyi vantyja n'onhan Jesucristo,

2 Ng'e mantyji na m'ancjeho' na ntejndeiho'hin. Viochen xjen na manty'i ja ntjoohin ndyuaa Macedonia, jndë mac'ös'aho' ndëë ntyjeho' na mantyi m'anhin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, na 'o' na m'anho' ndyuaa Acaya, machu'chen ta'ho' na conan'tjonho' xoquitu' na ntejndeiho' ntyjëëhë nan'ñeen. Ndo' na nnda' m'aan jñ'oon na cont'aho', joo ntyjëëhë na m'an ntjoohin, majndyentyihan mantyi conan'chonhin na nnan'tjonhin s'on na ntejndeihin nan'ñeen cha'xjen na cont'aho'.

3 Majo' min na nnda', majñön ntyjëëhë nanmin na m'anho' cha' tyi'nts'aahan' na ve' c'uaa nquii 'ndyö na matsjö na jndë m'an cjeho' yo xoquitu'ñeen. Ee nt'ue ts'ön na vitjachen na nguë na m'anho' ndo' jndë jndë jnan'tjonho' joo s'on'ñeen.

4 Chito nts'aahan' na juu xjen na nguë nnt'a na m'anho' yo vendye ntyjëëhë nn'an ndyuaa Macedonia, ndo' na nnintyincyoo' na tyi'c'oncjeho' yohan'. Ndo' xe na aa nnda' ngacju'han', yajo' ntjo jnaan' já na jndë jnduě na m'ancjeho' yo juuhan', ndo' majndeichen mantyi nqueho' ntjo jnaan'ho' ng'e na jndë jnduě na jndë jnan'jnda'ho'han'.

5 Ng'e jo', jndë sitiu na yantyichen na tsjö ndëë ntyjë nanmin, na quint'ahin vi naya'ñeen na quitsaquijnty'iahin 'o' vitjachen na nguë nnt'a na m'anho' cha' caquindëñ'en juu ts'ian'ñeen. Yajo' nnintyincyoo' jndyoyu na coninncyaho'han' yo na neiin' n'onho', ndo' na nnda' tyi'je'quindëë ndue nn'an na ve' ng'e na jndei' 'ndyö, jo' na tyincyaho'han', min na tyi'xoncüee' n'onho'.

6 Majo' cañjoon' n'onho' juu jñ'oonvahin: Juu ts'an na tyi'jndye 'nan tsjan na nnon', chjo 'nan na ngue'. Majo' juu ts'an na jndyehan' nnon', jndyehan' ngue'.

7 Yajo' ncüii ncüiiho' ntyjantyi 'nan jndë jnan'tiuho' quii' n'onho', chuhan' na nninncyaho' xoquitu'ñeen. Chito na nninncyaho'han' na ve' yo nc'uaa'chen, min chito yo najndei'han'.

Ng'e juu ts'an na neiin' juu na incyaa juu 'nan na icanhan' na ninjnt'ue ntyje juu, nquii Tyo'ts'on venchjii jon tsan'ñeen.
8 Nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na vantjo'chen na ndëë ninncyaa jon tsoñ'en nnon 'nan na icanhan' 'o'. Mannda' vaa cha' tsoñ'enhan' ndinonhan'. Ata mantyi 'ndyiihan' 'nan na nt'aho' naya mañoon nn'an.
9 Cha'na itso jñ'oon' jon na jndui:
Juu ts'an na tyi'ntycüii' juu 'nan na minhin na its'aa juu naya nanninñen',
tyi'xe'quitsuu' ts'on Tyo'ts'on naya na its'aa tsan'ñeen.
Mannda' itsiquindyi juu jñ'oonva'.
10 Ndo' nquii Tyo'ts'on na incyaa jon 'nan tsjan na conon nn'an cha' ngue'han' na ntcüa'han, mantyi nninncyaa jon tsoñ'en 'nan na icanhan' 'o'. Ndo' nts'aa jon na nninjndyehan' cha' jndye vaa na nndëë ntejndeiho' nn'an na tyi'cüijndei' 'nan na nninjnt'uehin.
11 Ndo' na majndyentyichen 'nan na incyaa Tyo'ts'on na ityio jon jn'aanho', mat'manntyichen incyaahan' na nt'aho' naya nn'an. Ndo' juu nan'ñeen na concyaho' ndë na nninncyáhan' ndëë mañoon nn'an, ntyja 'naan joohan' jndyechen nn'an nnan't'maan'han jon na ncya ya jon.
12 Ng'e juu nayavahin na cont'aho', chito xia'ntyi itsinonhan' 'nan na itsitjahan' ntyjeho' nan'ñeen na vantyja n'on Cristo. Mantyi ntyja 'naan'han' jndye nn'an nnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on na nnduehin na ncya ya jndyi jon.
13 Ndo' ng'e na cotejndeiho'hin, conan'manho' na xoncüee' n'onho' yo Cristo. Jo' na nnan't'maan' nan'ñeen Tyo'ts'on ng'e tsi'manhan' na cha'xjen na conan'jonho' yo juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, jo' conan'quindëho'han'. Nnduehin na ncya ya jon na cotejndeiho' joohin, ndo' majo'ntyi nt'a joo ntyjeho' na m'an mañoon njoon na mantyi vantyja n'onhin jon.
14 Ndo' na nnda', xjen na conan'neinhin nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho', nts'aahan' n'onhan na nin'quijnty'ia jndyihan 'o' ndo' na nta'jn'aanhin 'o' ng'e t'man naya its'aa Tyo'ts'on joohin yo ntyja 'naanho'.
15 Ncya ya jndyi Tyo'ts'on ng'e juu naya na jndë s'aa jon na jñon jon jnda jon tsonnanguevahin. Juu naya'ñeen taquintyja na t'man conduihan', min ta'nan jñ'oon na ndë ntsi'man jnda'han' nchu vaa na njonhan'.

10

Vaa najndei na tsixuan Pablo ng'e conduihin ts'an na vay'oon jñ'oon yo Cristo

1 Cristo conduihin na ya ñuan tsixuan jon ndo' m'aan jon na ncjohin yo nn'an. Yo ntyja 'naan' joohan', mac'an nty'ia ndëëho, mancö Pablo, xjen na m'an quityquii' nt'anho', covic'uaa jñ'oon na condui ja ts'an xuan', majo' ya na tycya na m'an yo 'o', saa' ts'ön.
2 Majo' mac'an ndëëho' na tyi'nt'aho' na jndei'han' na quitsi'man na saa' ts'ön ndëëho' xjen na nguë nnt'a na m'anho', ng'e mayuu' na nndisaa' ts'ön ndëë joo nn'an na conan'tiuhan na já cont'á cha'xjen na cont'a nque nn'an na nan'xuan ntyja 'naan' tsonnangue.
3 Ee min na mayuu' mann'an já cha'xjen min'cya ro ts'an, majo' chito cotsanan've já nacjoo' natyia cha'xjen na cont'a nn'an tsonnangue yo na jnda' nquen nquehin.
4 Ng'e nt'ö ts'ian na covijnt'ue já na cotsanan've já nacjoo' juu natyia, chito nan'xuanhan' ntyja 'naan' juu najndei na tsixuan tsonnangue. Joo nt'ö ts'ianmin na covijnt'ue já quityquii' ts'ianvahin, nan'xuanhan' ntyja 'naan' najndei na incyaa nquii Tyo'ts'on ndë cha' nnan'ty'uí juu ts'ian na cont'a nn'an na conan'vehin nacjoo' jon.
5 Conan'ty'uí tsoñ'en jñ'oon na cotji' nn'an na taquintyja nquehin t'man conduihin na juuhan' itscu'han' na ncüaa' n'on nn'an ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Conan'chön na quitsindyia' ts'an ntyja na itsitiu nquii juu, xjen jo'ñeen ntsiquindë juu cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Jesucristo.
6 Ndo' xjen na nndityincyoo' na cota'nguee'ho' na tonnon Tyo'ts'on, yajo' m'ancjë na nt'á na quit'uiihan' joo nan'ñeen na tyi'nin'quita'nguee'han tonnon nquii jon.
7 'O' ve' ntyja 'nan na covityincyoo', jo' cotji'ho' cüenta. Majo' tyi'ya na nnda' conan'tiuho'. Min'cya ro ts'an na nchjii ya juu na condui juu cüentaa' Cristo, cüji' juu cüenta na cha'xjen na itye'ntjon juu nnon jon, majo'ntyi nan'xuán.
8 Juu najndei na condui nquii Jesús, tyincyaa jon na tsixuanhan' cha' ntyja 'naan'han' ngaqueho' na vantyja n'onho'hin. Min xe na aa maco's'a ja na tsixuanhan', majo' ta'nan ncüii nnon 'nan na tots'a xjen na tom'an quii' nt'anho' na ntyja 'naan'han' jndë ntjo jnaan' ja.
9 Ndo' na nnda' matsjö, matsjöhan' cha' tyi'nan'tiuho' na nin'quitsity'uë jaho' yo joo tson na matscüenön na m'anho'.

10 Ee m'an nn'an na tyi'ya jñ'oon conduehin na jaa' jndyi jñ'oon na chuu' joo tson'ñeen na matscüenön na m'anho'. Majo' conduehin juu xjen na m'an quii' nt'anho', ndiquindëë ntsitjön' jñ'oon na mancya ndëëho' ndo' ts'an na tyi'ngüi ja.
11 Nque nn'an na nnda' vaa na conduehin, icanhan' na cüaa' n'onhin na vi na jndë squë nnt'á quii' nt'anho', cüejon nnt'á cha'xjen juu jñ'oon na conduë ndëë joo tson'ñeen na jnan'cüanön na m'anho'.
12 Já tyi'xe'quinan'chön na cüejon condui já cha'nan ve ndye nn'an na condue nquehan na juu jñ'oon na coninncyahan taquintyja na quindëhan', min xe'quitjí' cüenta na aa tsijonhan' já yohin. Ee joohin ntyja 'naan na jnda' nquenhin cotji' nquehin cüenta ntyja 'naan' ts'ian na cont'ahin yo ntyjehin. Ndo' na nnda', itsi'manhan' na tyi'jnda' nquenhin.
13 Majo' tyi'xe'quita'ntyc'ë ntyja 'naan' na vanaan na ngita's'á já. Xia'ntyi cota's'á já ntyja 'naan' juu na jndë sijnda' nquii Tyo'ts'on ntyja nján, Ee juuhan' mantyi it'uiihan' juu ts'ian 'naan' jon na cont'á quii' nt'anho'.
14 Nquë squë jndyë na m'anho' yo juu jñ'oon naya 'naan' Cristo, ng'e na nnda', ta'nan ncüii ts'an na ndëë ngitso juu na juu najndei na nan'xuán, tantyc'ëhan' na conduë nin 'nan na quint'aho'.
15 Ndo' na nnda', juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na its'aa ncüiichen ts'an, xe na aa conduë ts'ian njánhan', ntsi'manhan' na juu najndei na incyaa jon na nan'xuán, cota'ntyc'ëhan'. Majo' juu na vantyja n'onho' Jesucristo, contyja n'ön na ngaqueho' ntyja 'naan'han', cha' juu ts'ian na jndë si'jnda' Tyo'ts'on quii' nt'anho', ngavit'manntyichenhan'.
16 Ndo' na nnda', ndëcya nndëë ngitsá na tonnonchen na ninncyá jñ'oon naya ndëë joo nn'an ndyuaa'ñeen. Majo' ts'ian na jndë s'aa ncüiichen ts'an je'quita's'á já ntyja 'naan'han'.
17 Yajo' juu ts'an na ico's'a nquiihin na vaquinjon' ts'ian na its'aa juu, cüa, co's'a tsan'ñeen nquii Jesús na conduihin na ico'xen jonhin.
18 Ng'e chito nquii ts'an na itso juu na vaquinjon' ts'ian na its'aa juu na tsi'man'han' na mayuu' yahan'. Majo' juu ts'an na itso Tyo'ts'on na taquinjon' ts'ian na s'aa juu, juu ts'ian'ñeen na mayuu' taquinjon'han'.

11

M'an nn'an na conduehin na jñon Cristohin, majo' conan'vi'nn'anhin

1 Ya jndyi nchji xe na aa nc'onho' chjo na t'man n'onho' yo ja viochen xjen na matsinën cha'vijon ts'an na tyi'jnda' tsinin, min na chito aa jo' tsixuan. Cüa, quita'nguee'ho' na nts'a na nnda'.
2 Xue ja 'o' cha'xjen nquii Tyo'ts'on m'aan na xuehin jaa. Ee tc'ö 'ndyö nnon Cristo na nquii jon nduihin s'aho'. S'a na nnda' cha' ndëë ninncya jaho' nt'ö jon na ntsijonhan' 'o' cha'vijon ncüii yuscundyua na tacom'aan juu yo tsans'a.
3 Juu quitsu yo na jnda' xquen juu, si'vi'nn'an juu Eva. Mantyi itsity'uehan' ja na nnda' vaa na itsijonhan' na coquenonho'. Ee nts'aa juu na tyi'ninncüii nc'oon' n'onho' ntyja 'naan' nquii Cristo na n'ndyeho' na xia'ntyi nquii jon na njonhin ngioho'.
4 Ng'e xe na aa ncüjee' ncüii ts'an na m'anho' na nninncyaa juu jñ'oon ndëëho' ntyja 'naan' Jesús na vandya'han', chito cha'xjen joo jñ'oon na toninncyá na tentyja n'onho', majo' conan'veho' jñ'oon 'ndyo tsan'ñeen. Ndo' xe na incyaa tsan'ñeen jñ'oon ndëëho' na chito nquii Espíritu na conduihin Tyo'ts'on sijnda'han', cje ro coy'onho' cüentahan'. Ndo' na nndyoy'oon tsan'ñeen mañoon jñ'oon na itso juu conduihan' jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo, min juu jñ'oon'ñeen chito conduihan' cha'xjen joo jñ'oon na toninncyá ndëëho', majo' conan'veho' jñ'oon na incyaa juu.
5 Yo ntyja njan, tyi'quits'aahan' nchji na tyi'cüentyja na t'man condui ja yo ntyja 'naan joo nan'ñeen na coninncyahin jñ'oon ndëëho' na conduehan na nquehin na conduihin nn'an njonntyichen na i'ua Cristo ts'ian ndëëhan.
6 Ee min xe na aa mayuu' na ndiquitsinch'u ja jñ'oon xjen na matsinën ndëë nn'an cha'na nque nan'ñeen, majo' tanin, jndye jñ'oon mava' ts'ön ntyja 'naan' nquii Jesucristo na jndë si'man'han' ndëëho'. Ndo' juu ts'ian'ñeen, jndë si'man jndyoyuhan' ndëëho' na nnda' vaa ntyja nján.
7 Juu xjen na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho', ve' ts'ian ndyia' tots'a cha' ninjnda' 'nan na tocanhan' ja. Tots'a na nnda' cha' ndit'manho' ndo' cha' min'ncüii tyí'quichojnanho' nnön. ¿Aa sitja ja ndëëho' na taty'ön xoquitu' ndueeho'?
8 Xjen na totsi'man jñ'oon naya ndëëho', joo ntmaan' nn'an na vantyja n'on Jesús na m'anhin mañoon njoon, nduee joo nan'ñeen ty'ön cüenta xoquitu' na tijnt'ue ja na totsijnda 'nan na tocanhan' ja, jo' na jndëë totye'ntjön ndëëho'.
9 Mantyi juu xjen na tom'an quii' nt'anho', ndo' na tatijndei' xoquitu' njan, ta'nan tyiö xu nacjoho' ng'e nque ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhin ndyuaa Macedonia,

juu xjen'ñeen squehin na m'an, ndo' tyincyahin s'on na tijnt'ue ja. Juu xjen'ñeen min ta'nan tyiö xu nacjoho', min je'quits'a na nnda' na tonnonchen.

10 Juu jñ'oon na mayuu' ntyja 'naan' Jesucristo m'aanhan' quii' ts'ön ya na matsjö na tyi'jon ncya na ncüii 'o' na m'anho' ndyuaa Acaya na nndëë nnan'tsan'ho' ja na matsjö nqui' na mats'a na nnda'.

11 Ndo' na nnda' matsjö ¿Aa cotji'ho' cüenta na tyi'vi'ntyji 'o'? Majo' nquii Tyo'ts'on ntyjii jnda' jon na vi'ntyji jaho'.

12 Ndo' na tonnonchen, ninncüii xjen nts'a cha'xjen na tots'a xjen na tom'an yoho'. Nts'ahan' cha' joo nan'ñeen na conduehin na nincüajon cont'ahin ts'ian 'naan' Tyo'ts'on cha'xjen na cont'á, ntscu'han' na conan'ntsa nquehin.

13 Joo nan'ñeen na matsinën ntyja 'naanhin ndö', conduehin ndëëho' na conduihin nn'an na i'ua Cristo ts'ian 'naan' jon ndëëhan, majo' tyi'yuu'han'. Ve' conan'vi'nn'anhin 'o', ve' cont'a nquehin na jo' conduihin.

14 Ndo' na nnda' cont'ahin, tyi'tsiñoonhan' na tsixuanhan' ng'e mantyi juu yutyia Satanás itscüequenhin cha' ncüii ángel na nancoo' jndyi quixuee.

15 Ndo' ng'e na nnda' vaa its'aa juu, covaa' nn'ön na joo nn'an na cotyentjon nnon juu, ts'ian na cont'ahin, ntsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'ian na cont'a nn'an na cotsam'anhin cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Majo' juu xuee na mats'iañ'en, nt'uiityenhan' nan'ñeen tsojnaan' na chito jo' na cont'ahan.

Navi' na toquenon Pablo ng'e na conduihin ts'an na i'ua Cristo ts'ian nnon jon

16 Ncüiichen jon matsjö ndëëho', tyi'nc'oon' n'onho' na condui ja ts'an na tyi'jnda' tsinin. Majo' tanin, xe na aa cotji'ho' cüenta na jo' condui ja, c'onho' na t'man n'onho' yo ja cha' nndëë ncüji's'a chjo ja ntyja njan, cha'xjen na coy'onho' na t'man n'onho' yo ts'an na tyi'jnda' itsinin.

17 Jñ'oonva' na matsinën na mats'a ncö na t'man condui ja, chito ta Jesús na sijnda' xquën na quitsjöhan'. Ve' matsinëntö cha'na ts'an na tyi'jnda' xquen.

18 Jndye nn'an cotsque na m'anho' na conan'saa' nquehin nchu vaa na conduihin cha'xjen cont'a nque nn'an tsonnangue. Mang'e na nnda' cont'ahin, mantyi ja ncüji's'a chjo ja.

19 'O' na jnda' jndyi nquenho', ntyjii' ya jndyi ts'ön na ndëë nnan'quii n'onho' yo ja na condui ja ts'an na tsan' xquen.

20 Ata contjo ngioho' min na cont'a nan'ñeen na jndei'han' na quityentjonho' ndëëhin. Cont'ahin na nqueho' quinan'quitsuho' cha' ntcüa'han, jndë t'uehin 'o' yo jñ'oon na conan'neinhin, cont'a nquehin na t'man conduihin ndëëho', ata cotuen'hin nda' jndyueho'. Majo' min na cont'ahin nan'min' yo 'o', contjo ngioho'.

21 Jn'an jndyi ja na macjüji' jndyoyu ndëëho' na tatisaa' ts'ön xjen na tom'an quii' nt'anho', na nts'a yoho' cha'xjen cont'a nanmin'. Cüa, cuaa nquii na ngita's'ahan ntyja 'naanhan ndëëho'. Majo' tanin, cüejon condui ja yohan. Quitquenho' cüenta na matsinën cha'xjen itsinin ncüii ts'an na tsan' xquen.

22 Conan'ntsahin ndëëho' na conduihin nn'an na conan'nein jñ'oon hebreo. Tanin, mantyi ja majuu jñ'oon'ñeen matsinën. Conan'ntsahin na conduihin nn'an tsjan 'naan Israel, mantyi jo' condui ja. Conan'ntsahin na conduihin tsjan 'naan' nquii Abraham na jndyocahan', majo'ntyi ja.

23 Conduehin ndëëho' na nnon nquii Cristo cotyentjonhin, majo' ja t'manntyichen ts'ian 'naan' jon mats'a, chito cha' na cont'ahin. Matsinën cha'vijon ts'an na tsan'chen xquen. Ja jaa'ntyichen ts'ian mats'a na matsiquindyi nn'an ntyja 'naan' Cristo, chito cha'xjen na cont'ahin. Jndyentyichen jnda jndë tyi' nn'an ja vancjo, chintyi na cotjon joohin. Ndo' jndyentyi jnda jndë tja' nn'an ja jnaan' na mancya jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' jndyentyi nnon na maquenön na nin'quitscuee'han ja.

24 Nque nn'an na conintque ndëë ntyjë nn'an Israel, 'on jnda tja'han ja yo tjantsi', tyi'ncüii na 'on jnda'ñeen, ntycu ncho'nqui vantyjo' ñjen tjantsi' na totuen'hin ja.

25 Ndo' nn'an na conintque ndëë nn'an Romanos, ndye jnda tja'han ja yo n'oon. Ncüii jon tuen' nn'an ntjö' ja. Ndye jnda tyuii' v'aandaa naijon na ñjön. Ncüii xuee ndo' ncüii tsjon na toquiñjön quityquii' ndaandue ng'e na jndë tyuii'han'.

26 Jndyechen na toncuu' na maquenön na manty'i na mancya jñ'oon naya, toncuu' na mavet'iö jndaahin'. Toncuu' na ncy'on nannty'uee ja. Toncuu' yo nn'an tsjan na tui ja na nin'quinan'cuee'hin ja, ndo' majo'ntyi nn'an na conduihin mañoon tsjan. Ncüii ncüii tsjoon yuu na mancya jñ'oon naya, m'aan na toncuu' na nnan'cuee' nn'an tsjoon'ñeen ja. M'aan na toncuu' na manty'i nato jndëë ndo' mantyi nnon ndaandue. Ndo' mantyi m'aan na toncuu' ntyja 'naan joo ntyjë nn'an judíos na ve' cont'a nquehin na conduihin nn'an na vantyja n'onhin Jesucristo.

27 Itscüejndyaa' jndyihan' ja na matsiquindëë ts'ian na i'ua Cristo nnön, ndo' jndye nnon navi' jndë maquenön ntyja 'naan'han'. Jndye jnda mavejnt'ö tsantsjon, jndye jnda itsitjahan' 'nan na ntcü'a. Jndye jnda ta'nan tocü'a. Vaa xjen na toviquijnt'e ja na tën jndyi na tatotsinonhan' ndiaa na ntcüë.

28 Ndo' vandya' nan'min, minchen mañoon nnon 'nan na maquenön. Nque nn'an na ncüii ncüii tmaan' na vantyja n'onhan Jesucristo, 'io 'io m'aan' jndyi ts'ön nchu vaa na coquenonhan.

29 Ncüii ntyjë na vantyja ts'on juu Cristo, na tyi'jndei ya juu ntyja 'naan' na vantyja ts'on juu, cha'vijon ncö maquenönhan' ntyji. Ndo' mantyi ncüii ntyjë na vantyja ts'on juu jon, xe na aa itsitjahin nnon jon, mantyi itsiquindya'han' ntyji na nnda' vaa iquenon juu.

30 Majo' xe na aa icanhan' na cüji's'a ja ntyja njan, ncüji's'a ja ntyja 'naan joo nan'min' na maquenön na conan'manhan' na ja ts'an na tyi'jndei ja ntyja na vantyja ts'ön.

31 Tyo'ts'on nchjii jon na mayuu' jñ'oon na matsinën ndëëho', chito jñ'oon quintuhan'. Condui jon tye nquii Jesucristo na itye'ntjon jon jaa. Chuhan' na mancha' xjen quinan't'maan' nn'an jon.

32 Juu xjen na tom'an tsjoon Damasco, nquii Aretas conduihin rey juu tsjoon'ñeen. Ndo' juu tsan na m'aan nacje 'naan' rey'ñeen na conduihin gobernado, t'ua jon ts'ian ndëë sondaro 'naan' jon na quindahin ja 'ndyo tsjoon'ñeen na ncy'onhin ja.

33 Mang'e jo', nque nn'an tsjoon'ñeen na vantyja n'onhan Jesucristo, jnan'jnda'han ncüii tsque t'man, tua quityquii'han', ndo' jnan'cüenonhan ja ncüii ventana vaa' ncüii ntyjehin, jo' jnan'quioohin ja tyuaa toxen' teonntjö' 'ndyo juu tsjoon'ñeen. Mannda' vaa na jn'uan ja nt'ö juu tsan'ñeen.

12

Min 'nan tityincyoo' nnon Pablo na si'man Tyo'ts'on nnon jon

1 Tayuu jnt'ue na macüji's'a ja ntyja njan ncö. Majo' tanin, ntsinënntyëchën ntyja 'naan joo 'nan na tityincyoo' nnön na jnty'ia, yo jñ'oon na si'man Tyo'ts'on nnön na tyi'cüanaan na ntscüenönhan' ndëë nn'an.

2 Mavajn'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on juu nquii Cristo. Jndë jndë nqui ncho' nenque chu na tay'oonhan'hin quiñoon'ndue na vja ndye. Majo' tyi'quintji na aa yo ninvaa si'ts'o 'naan' tsan'ñeen na tay'oonhan'hin jo' ndo' aa chito jo', nquii Tyo'ts'on ntyjii.

3 Ndo' manchji na tay'oonhan' tsan'ñeen jo', ve' tyi'quintji na aa yo si'ts'o 'naan' juu ndo' aa chito jo', majo' nquii Tyo'ts'on ntyjii.

4 Tay'oonhan' juu naijon na nancoo' jndyi na jndyuhan' paraíso. Ndo' jo' jndyii tsan'ñeen jñ'oon na min tyi'cüanaan na ntscüenon juuhan' ndëë nn'an.

5 Ntyja 'naan' na nnda' tjon tsan'ñeen, macüji's'a chjo ja, majo' ntyja njan ninnquii'chen macüji's'a ja ntyja 'naan joo 'nan na maquenön na conan'man jndyoyuhan' na ts'an na tyi'ngui ndëë nts'a.

6 Ee min xe na aa nts'aahan' na nin'cüji's'a ja ntyja njan, tyi'xe'quitsi'manhan' na tsan' xquën ng'e ninquii'chen jñ'oon mayuu' matsinën. Majo' tyi'xe'cüji's'a ja ntyja njan, tyi'nts'aahan' na ncüji' ts'an cüenta na t'manntyichen condui ja, chichen juu na iquen juu cüenta ntyja 'naan joo ts'ian na mats'a ndo' yo joo jñ'oon na mancya.

7 Ndo' ng'e ntyja 'naan joo 'nan'ñeen na njon jndyi na jnty'ia nnönhan', juu xjen'ñeen tyjee'non ncüii ángel na itye'ntjon nnon Satanás na m'an. Jo' s'aa juu na toquiihan' ja cha'vijon na cocja tseon. Juu na nnda' tjön, itscu'han' na ncüji's'a ja ntyja 'naan joo 'nan'ñeen na jnty'ia nnön.

8 Jo' ndye jnda tc'an nnon ta Jesús na quenaan' jon juu nan'ñeen na its'aa vi'han' ja.

9 Majo' sintcüe' jon jñ'oon nnön, itso jon: "Juu naya na condui ja, covinonhan' ntyja 'nan', ng'e ya na tyi'ngui ndëë nts'aa ts'an ntyja 'naan' nquii juu, yantyichen itsi'manhan' na condëë its'aa juu ntyja 'naan' juu najndei na condui ja." Mang'e na nnda' tso jon nnön, nën rö na ncüji's'achen ja nchu vaa na tsixuan na tyi'jndö, cha' juu najndei na tsixuan jon, cüityincyoo'han' yo ntyja njan.

10 Ng'e jo', nën na tsi'manhan' na ts'an na tyi'ngui ja, tanin min na conan'cüejnaan' nn'an ja, min na vaa xjen na tyi'cüijndei' 'nan na icanhan' ja, min na conan've nn'an nacjö na mancya jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo, min na vi' maquenön ng'e ts'ian 'naan' jon na mats'a, majo' nën rö ng'e mavaa' ts'ön ntyja 'naan' joo nan'min', covityincyoo' jndyoyu na nquii Cristo incyaa jon najndei na condui nquii jon cha' condëë mats'a ts'ian 'naan' jon.

Nn'an Corinto na vantyja n'on Cristo, jndye vaa na m'aan' ts'on Pablo ntyja 'naanhin

11 Mantyji na matsinën ndëëho' cha'vijon ts'an na tsan'chen xquen. Majo' juu 'nan na cont'aho' its'aahan' na ijndei'han' na ndö' vaa na matsinën. Min na tyi'njonchen condui ja, majo' tyi'cje tsixuan ja yo nan'ñeen na condue nquehin na joohan conduihin nn'an na

conan'quindyiihin nn'an ntyja 'naan' nquii Cristo, njonntyichenhan. Majo' 'o' chojnanho' na quindueho' ndëë nan'ñeen ntyja njan na vaquinjon' ts'ian 'naan' jon na mats'a.

12 Xjen na tom'an quii' nt'anho', ts'ian na tots'a totsi'manhan' na mayuu' condui ja ts'an na i'ua Cristo ts'ian nnön na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, min jndye nnon navi' toquenön na nin'quitsitsan'han' ja yo ts'ian na tots'a. Majo' yo na t'man ts'ön, jndye nnon ts'ian na tots'a na joohan' tyi'xe'quinduihan' xe na aa ve' ntyja najndö ncö, ndo' mantyi yo jn'aan t'man na tyincyaahan' na vacue m'aan' n'on nn'an ntyja 'naanhan', yo mañoon nnon ts'ian na tots'a na tonan'manhan' najndei na tsixuan nquii Tyo'ts'on.

13 Ndo' ng'e ts'ianmin' na tots'a, yajo' ¿Ndu na cotji'ho' cüenta na njonntyichen ntyji yo mañoon ntmaan' nn'an na conan't'maan'han Cristo, chichen nqueho'? ¿Aa jnaan' na tatyincya na ntixee'ho' ja xjen na tom'an yo 'o', aa ng'e jo' its'aahan' na nnda' vaa na ngioho' yo ja? Quinan't'man chjo n'onho' ja na nnda' vaa na sitja ja ndëëho'.

14 Naneinhin ndë ndye jnda na matsijnt'a na ncjöquinty'iaho'. Majo' tyi'xe'quityiö xu nacjoho' na quiti'xee'ho' ja, ng'e chito 'naanho' na nin'cüantjön, nqueho' nin'cüantjön cüentaa' nquii Cristo. Ee cañjoon' n'onho' na chito chuhan' na nque yotsca ntquen joo 'nan na ninjnt'ue tye joo yo ndyee joo, nque nantque ntquenhin 'nan na ninjnt'ue ndahin.

15 Majo' ntyja njan, nën rö min xe na aa tsoñ'en 'nan na min ja, ntsiquitsuhan' na ntejndei jaho'. Contjo ya nchji min xe na aa ntscuee'han' ja cha' ndëë ntjo yaho' tonnon nquii Tyo'ts'on. Min na icüan nchji na matsivi'ntyjintyëchën 'o', majo' 'o' chjo jndyi na conan've'ngioho' ja.

16 Tanin, cuaa nquii. Mangio yaho' na juu xjen na tom'an quii' nt'anho', tana s'a na quitixee'ho' ja. Majo' 'o' m'aan' n'onho' na condui ja ts'an na jnda' xquen na itsivi'nn'an juu nn'an cha' quindui cha'xjen na nt'ue ts'on nquii juu.

17 Ndo' na nnda' conan'tiuho', ¿Ndu? ¿Aa m'aan ncüii ntyjë na t'ua ts'ian nnon juu na cja juu na m'anho' na tijnt'ue jahin cha' ngüantjön nty'iu xoquitu' 'naanho'?

18 T'ua ts'ian nnon Tito na cja jon na m'anho' yo ncüiichen ntyjëëhë na tja juu yo jon. Ndo' na nnda' s'a, ¿Aa yo na jnda' xquën sivi'nn'an ja 'o' na tji' xoquitu' 'naanho'? Tyi'xe'quits'aahan' na nnda' ee ve já cüajon m'án nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, ninncüii xjen tots'aa Tito ya na tom'aan jon quii' nt'anho' cha'xjen tots'a ncö.

19 'O' ndyii' n'onho' na matsinën jñ'oonmin' cha' ngüañoon'han' ja. Majo' chito jo', ee iquen Tyo'ts'on cüenta na mats'ahan' ng'e nquii Cristo. 'O' ntyjë na vi'ntyji ja 'o', nnda' vaa cha' ntejndeihan' 'o' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon.

20 Ndö' matsjö ndëëho' ng'e m'an na ncya juu xjen ya na nguë nnt'a quii' nt'anho', tyi'nan ro na aa nnintyincyoo' na tyi'cotsantyjaho' ntyja 'naan' Cristo cha'xjen na mantyja ts'ön, ndo' mantyi na njnty'iaho' na tyi'c'ön tondëëho' cha'xjen na nt'ue n'onho'. M'aan' jndyi ts'ön na aa chi m'anho' na conan'jndyeho' jndyueho' yo ntyjeho', ndo' na nin'quinan'cjaa' n'onho' 'naan' ncüiichen ts'an. Ncya na nintyincyoo' na conan'vje jndyiho' ntyjeho'. M'aan' ts'ön aa chi cojnt'ueho' na conan'quinjon nqueho', chito cojnt'ueho' nchu vaa nt'aho' na quitejndeiho' nn'an. ¿Aa chi nnintyincyoo' na conan'neinho' jñ'oon cjo ntyjeho' na conan'cüejnaan'ho'hin? ¿Aa chi ñ'enho' na conan'neinho' jñ'oon nchu vaa condue nn'an nacjo ntyjehin? ¿Aa chi nnintyincyoo' na conan'ntsaho' nchu vaa na condui nqueho', na tyi'cüejon jñ'oonho' yohin? Ndo' xe na aa nnintyincyoo' na nnda' vaa m'anho', taxe'ncyaahan' na ntsinën ndëëho' cha'xjen na ntyja n'onho'.

21 M'aan' ts'ön xjen na nguë nnt'a na m'anho', nquii Tyo'ts'on na matsit'man' ja, nts'aa jon na ntsi'ndaa'han' ntyji ntyja 'naanho'. Ndo' na nnda', ntsit'ioohan' ja na ninm'an vendye ntyjeho' na tyi'contcüe' n'onhan natyia na tont'ahin juu xee'ñeenchen ya na tyjë jndyëë na m'anho', ndo' ninvaa na m'anho' yo nn'an na ve' ndö' ro ndo' yo joo 'nan na ji min na cont'aho' yo nn'an.

13

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo

1 Nanein ndë ndye jnda na majöquinty'ia ja 'o'. Nacjoo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsohan': “Cha' na nninjnda' ncüii ncüii 'ndyo jñ'oon na nin'quit'uiihan' ts'an, icanhan' na c'oon ve ndo' aa ndye ts'an na ntji' jndyoyuhin jñ'oon ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen.” Mannda' nts'a cha'xjen na itsijnda' jñ'oon'ñeen.

2 Ya na tyjë na m'anho' na vja ve, tsoñ'enho' totsjöhan' ndëëho', ndo' nanein matsjö nnt'ahan' vitjachen na nguë nnt'a na m'anho'. Xjen na nguë nnt'a na m'anho', joo ntyjeho' na cont'a natyiamin', minnchuchen nts'a na quit'uiihan'hin tsojnaan' na nnda' cotsam'anhin.

3 'O' nt'ue n'onho' na nnintyincyoo' ndëëho' ncüii nnon na quitsi'manhan' na nquii Cristo itsiqui'maan' jon 'o' yo juu jñ'oon na mancya ndëëho'. Ng'e nquii jon na iqueen' jon 'o', chito na tyi'jndei conduihin na nt'uii jon nque nn'an na cont'a 'nan natyia.
4 Ee chito ng'e na tue' jon na jñon nn'anhin tsonjn'aan, jo' tsi'manhan' na tyi'jndei condui jon. Majo' vando' xco jon ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on. Ndo' mantyi já na conanjőn yo ntyja 'naan' jon, itsijonhan' ntyja njáⁿ cha'na nquii jon. Tyi'quinan'xuáⁿ najndë ngioho', majo' min na nnda' cotji'ho' cüenta, cotant'ő yo jon ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Tyo'ts'on ndo' incyaa jon na nnda' nan'xuáⁿ cha' quitejndeí 'o'.
5 Juu na cotsantyjaho' yo Tyo'ts'on, quitji' nqueho' xjen na aa xoncüee' n'onho' na vantyja n'onho' Jesucristo. Quitquen nqueho' cüenta na aa mayuu' cotsantyjaho' yo jon ndo' aa min tyi'yuu'. Ndo' mantyi quitji'ho' cüenta na aa mayuu' m'aan jon quii' n'onho'. Ee xe tyi'yuu' na nnda', yajo' jndë tacüaa'ho' ntyja 'naan' nquii jnda Tyo'ts'on.
6 Majo' mantyja tcüii' ts'önⁿ na ntji' yaho' cüenta na tacovacüaa' já ntyja 'naan' juu Cristo.
7 Cotáⁿ nnon Tyo'ts'on na quitejndei jon 'o' na tant'aho' natyia na ntsijnda'han' na quit'ui ja 'o'. Chito xia'ntyi na cotáⁿ na nnda' cha' quitsi'manhan' na ya conan'quindë juu ts'ian na i'ua Cristo ndë. Chito jo', nt'ue n'őn na 'o' quint'aho' 'nan na chuhan', min na aa cotji'ho' cüenta na jndë tëcüaa' já.
8 Ts'ian na nan'xuáⁿ já na quitejndeihan' joo nn'an na quinan'jonhan ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, chito na nan'jon já yo 'nan natyia na vjahan' nacjoo' juu na conduihan' na mayuu'.
9 Nën jndyi já na m'áⁿ na tyi'jndë xe jo' tsi'manhan' na 'o' m'anho' najndëho' ntyja 'naan' Cristo. Jñ'oon na contyja tcüii' n'őn ntyja 'naanho' na ngaqueho' ntyja 'naan' nquii jon.
10 Mang'e jo' matscüenönⁿ tsonvahin na m'anho' vitjachen na nguë ncö, cha' vi na jndë tyjë quii' nt'anho', tyi'xe'canhan' na ntsijndei' 'ndyö ndëëho' yo juu najndei na tyincyaa ta Jesús na condui ja. Tyincyaa jon na tsixuanhan' cha' quitejndei 'o' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon, chito na ndyuii' ntyja na vantyja n'onho' jon.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhin

11 'O' ntyjë, jñ'oon na mats'ia na matsinënⁿ ndëëho', nquii Tyo'ts'on quitejndei jon 'o'. Quinan'chonho' na quitsantyjaho' ntyja 'naan' na ya. Quitquen yaho' cüenta chjo jñ'oon na matsjö ndëëho' yo juu tsonvahin. C'onho' na ninncüii conan'tiuho' yo ntyjeho' na vantyja n'on nquii Cristo, ndo' min tanc'on tyia'ho' yohan. Ee na nnt'aho' na nnda', yajo' nquii Tyo'ts'on na conduihin na venchjii jon nn'an ndo' na incyaa jon na tsixuan ts'an tajñuaan' ts'onhin na tonnon jon, nc'oon jon yo 'o'.
12 Nque ntyjeho' na vantyja n'on Jesucristo, ncyaho' ts'onhin yo na xoncüee' n'onho' ng'e na conduiho' ntsinda nquii Tyo'ts'on.
13 Tsoñ'en ntyjëëhë na m'an tsjoonvahin na vantyja n'onhin Cristo, conan'cüanonhin ts'on 'naanhin ndëëho'.
14 Juu naya na condui nquii Jesucristo, yo juu na m'aan Tyo'ts'on na vi'ntyjii jon nn'an, yo nin'juu na itsijon Espíritu Santo yo ts'an na vantyja ts'on Jesús, c'oon joohan' yo tsoñ'enho'. Majuu ñ'en jñ'oonmin' na matsjö.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Ndyuaa Galacia

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an ndyuaa Galacia

1 Ja Pablo mats'a ts'ian na condui tsonvahin. Condui ja ts'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön
na cjöy'ön juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu ts'ianva, chito ts'an i'uahan' nnön.
Nquii Jesucristo yo tye jon ta Tyo'ts'on na tyincyaa jon na tando' xco Jesús. Joohan t'ion
ts'ianva ja.
2 Tsoñ'en ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhin ntjoohin yo ja, conan'jonhan
yo juu jñ'oonva na macüji na matscüenönhan' ndëë 'o' na conduiho' ncüii cüii tmaan' na
m'anho' ndyuaa Galacia na vantyja n'onho' jon.
3 Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa,
mac'an ndëëhan na juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan,
quinan'jndyentyichenhinhan' na ncy'onho' cüenta.
4 Tyincyaa nquii Jesucristo na tue' jon nnon tsonjn'aan ng'e nan'xuan jaa jnan. S'aa jon
na nnda' cha' ntsiquindyaa jon jaa tsoñ'en nnon natyia na tsixuan juu tsonnanguevahin.
Nnda' tui ng'e nquii tyëëhë Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, nnda' vaa na nt'ue ts'on jon.
5 Ninvito cüit'maan'hin. Quindui na nnda'.

Ta'nan ncüiichen nnon jñ'oon na nndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan

6 Jndye jndyi m'aan' ts'ön na cje ro conan'tycyaa'ho' na conan'jonho' ntyja 'naan' nquii
Tyo'ts'on. Ee ntyja 'naan' juu naya na condui Cristo, jo' na tqueen' jon 'o' na nduiho' cüentaa'
nquii jon. Majo' 'o' je', cje ro conan'jonho' yo ncüiichen jñ'oon na m'aan' n'onho' na ntyja
'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naanho'.
7 Majo' tyi'yuu' na vaa ncüiichen jñ'oon naya. Ve' m'an vendye nn'an na co-
nan'quijñ'eenhan 'o' yo juu jñ'oon'ñeen. Joo nan'ñeen conan'cüejndyohan juu jñ'oon naya
ntyja 'naan' Cristo.
8 Majo' min xe na aa ncüii já ndo' aa ncüii ángel na nnan quiñoon'ndue nninncyaa juu
ncüii jñ'oon na tejndyohan' yo juu jñ'oon na toninncyá jndyě ndëëho' ntyja nchu vaa na
itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, cju'vi' Tyo'ts'on tsan'ñeen.
9 Ncüiichen jon matsjö nnt'a cha'xjen na jndë tsjö ndëëho' na toxen'chen, xe na aa incyaa
ts'an jñ'oon ndëëho' ntyja 'naan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an na ñooncya vaahan' yo
juu jñ'oon na ty'onho' cüenta, cju'vi' Tyo'ts'on juu tsan'ñeen.
10 Ja chito matsichön na joo nn'an cavee' ngiohan ntyja njan. Mant'uë na nquii Tyo'ts'on
ngavee' ntyjii jon yo ja. Ee xe na aa mant'uë na joo nn'an cüingiohan na nnda' yo ja,
tyi'je'quitsixuan na condui ja ts'an na itye'ntjontyen nnon Cristo.

Nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon Pablo na incyaa jon jñ'oon naya

11 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, cañjoon' n'onho', juu jñ'oon naya na toninncya
ndëëho', chito nn'an jnan'jnda'han'.
12 Ee juuhan' min chito ve' jñ'oon na jndyi jndyue nn'anhan', min tyí'conan'jn'aan
nn'anhan' ja. Nquii Jesucristo ninjon si'man jonhan' nnön, jo' na ty'ön cüentahan'.
13 Juu jñ'oon ntyja 'naan' na tëque ja quityquii' juu jñ'oon na vantyja n'on nn'an judíos,
jndë jndyeho' ntyja 'naan' na tojöm'an. Totsijaa' ja na tonty'ë nn'an na conduihan tmaan'
cüentaa' Tyo'ts'on. Nque nn'an na conan't'maan'han Cristo, na t'man qui n'onhan jon,
totsichön na ntsity'uiñ'ën juu ts'ian'ñeen.
14 Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon na conan't'maan' ntyjë nn'an judíos, joo ntyjë na cüejon
tque yo ja, toven'ön jahin tyquii' na tovanguëë'ntyëchën ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen,
chintyichen nquehin. Ee tojoo' yantyichen ts'ön na ntsivë tsoñ'en jñ'oon na nque ndochí
já nn'an judíos jnan'jnda'han nchu vaa na tonan't'maan'han nquii Tyo'ts'on.
15 Majo' vitjachen na ndui ja, nquii Tyo'ts'on tji jon ja na ntsixuan cüentaa' nquii jon, ndo'
ng'e juu naya na condui jon, jo' tqueen' jon ja na matye'ntjön nnon jon.
16 Ndo' tëvee' nchjii jon na ntyja njan ntsi'man jon na condui jnda jon. I'ua jon ts'ian
nnön na ninncya juu jñ'oon naya 'naan' jnda jon ndëë nn'an na chito conduihan tsjan nn'an
judíos. Ndo' vi na jndë taa' ts'ön na nnda', ta'nan s'a cha'xjen ntsitiu ts'an. Ta'nan nnon ts'an
na tc'an na quitsi'man juu nnön nin jñ'oon na ninncya ndëë nn'an.
17 Vitjachen na nquii ta Jesús tji jon ja na ntsixuan juu ts'ianva, tsjoon Jerusalén, jo'
m'an nque nn'an na i'ua jon ts'ian ndëëhan na quitsay'onhan jñ'oon naya 'naan' jon ndëë
nn'an. Majo' min tatyjë jo' na ncjöquinty'iahin. Nin'ñoon' jnt'ui tsjoon Damasco, tyjë ndyuaa
Arabia, ndo' ya na jnt'ui ntcü'ë jo', tyjë ntcü'ë Damasco.
18 Jndë na tëca ndye chu, ndo' tyjë ntcü'ë Jerusalén, tëquinty'ia juu Pedro. Ndo' ntjo ja
yohin vi quin'on xuee.

19 Majo' juu xjen'ñeen, ntyja 'naan nque nn'an na i'ua Jesús ts'ian ndëëhan na cotsay'onhan juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, tanin ncüiichen nan'ñeen na jnty'ia, xia'ntyi juu Santiago, tyje nquii ta Jesús.
20 Jñ'oonva na macüji na matscüenönhan' ndëëho', macüji' jndyoyu tonnon Tyo'ts'on, jñ'oon na mayuu'han'.
21 Vi jndëcya, tyjë nt'ö ndyuaa Siria yo Cilicia.
22 Majo' juu xjen'ñeen ntmaan' nn'an judíos na vantyja n'on Jesús na m'anhan ndyuaa Judea, tacotajn'aanhan ja.
23 Xia'ntyi tondyehan jñ'oon na tonan'nein nn'an. Ee tondue nn'an: "Majuuto tsan'ñeen na toxen'chen tonty'e jon joo nn'an na vantyja nn'on Cristo, naneinhin manquii jon na incyaa jon juu jñ'oon na cantyja n'on nn'an Cristo, ndo' juu xjen'ñeen totsichon yantyi tsan'ñeen na ntsityuii' jon juu ts'ian'ñeen."
Nnda' ro jñ'oon na tondue nan'ñeen.
24 Ndo' tonan't'maan'han nquii Tyo'ts'on ng'e na covijnt'ue jon ja yo ts'ian 'naan' jon.

2

Nn'an na jñon Jesucristo, ty'onhan cüenta Pablo

1 Jndë na tëca nqui ncho'ninque chu, ndo' tyjë nnt'a Jerusalén. Tja Bernabé yo ja ndo' mantyi juu Tito.
2 Tyjë ng'e nquii Tyo'ts'on jndë si'man jon nnön na nt'ue ts'on jon na cjö jo'. Tëncüi já jo' yo nque nn'an na conintque ndëë nn'an na vantyja n'on Cristo. Sinën na ninnquëchén yohan. Si'man ndëëhan nchu vaa jñ'oon naya na mancya ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos. S'a na nnda' ee tyi'quint'ue ts'ön na nts'aahan' na ve' jñ'aan na totsichön quii' juu ts'ian na jndë s'a yo ts'ian na ninmats'a.
3 Majo' juu ntyjëëhë Tito na tom'aan juu yo ja, min na chito conduihin ts'an judíohin, ta'nan jndue nan'ñeen na ijndei'han' na quindui yohin cha'xjen já nn'an judíos cont'á yo yonon'ndaa ndá.
4 Min taje'canhan' na nt'uiihan' juu jñ'oon'ñeen xe chito m'an vendye nn'an jo' na tyi'xoncüee' n'onhan na vantyja n'onhan Cristo. Tyentyjaa' nan'ñeen na tyequitquenhin cüenta na aa conan'quindë juu costumbre'ñeen. Ee tyí'cavee' ngiohan na jaa nn'an na vantyja nn'ön Cristo, jndë jndyaa jaa yo juu jñ'oon'ñeen. Jo' tonan'chonhan na ngonan'chutyen costumbre'ñeen jaa.
5 Majo' min' chjo tyí'cotjue'cje já ndëë nan'ñeen na tonan'chonhan na nin'quitquenhan xjen já. Ee nt'ue jndyi n'ŏn na juu jñ'oon na mayuu' 'naan' Tyo'ts'on na condyeho', na tyi'ntscüejndyohan' juuhan' ee xia'ntyi ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an, jo' na ntsin'man jon ñuaan' juu, chito ng'e na aa itsiquindë juu costumbre'ñeen.
6 Majo' nque nan'ñeen na conintquehin tondëë nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhin juu tsjoon Jerusalén, tontjo ngiohan yo jñ'oon na mancya ja, tavi'nan jnduehan na aa icanchenhan' ncüiichen nnon na ntscüantjö'ntyëchën jñ'oon. Min tyi'quity'i cüenta ntyja nin condui nan'ñeen, ee nquii Tyo'ts'on tyi'quityii' jon cüenta nin condui ts'an.
7 Ee taa' n'on nnan'ñeen na cha'xjen na jndë i'ua jon ts'ian nnon Pedro na incyaa jon jñ'oon naya 'naan Tyo'ts'on ndëë nn'an judíos, mantyi jndë i'ua jon ts'ian nnön na cjö ncyahan' ndëë nn'an na chito conduihan tsjan nn'an judíos.
8 Ee manquiintyi Tyo'ts'on na covijnt'uehin juu ts'ian na its'aa Pedro na conduihin ts'an na i'ua jon ts'ian nnon juu na cay'oon juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an judíos, mantyi covijnt'uehin juu ts'ian na mats'a na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na cjöy'ön jñ'oon'ñeen ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos.
9 Juu Santiago, yo Pedro yo nin'Juan, conintquehin ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Jerusalén. Jndë na taa' n'onhan na nquii Tyo'ts'on jndë incyaa jon na matsixuan ja ts'ianmin na mancya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an na chito tsjan nn'an judíos conduihan, yajo' yo na neinhan t'uehan nt'ö yo Bernabé. Ndo' na jnt'ahan na nnda', jnan'manhan na conan'jonhan yo já juu ts'ian na i'ua jon ndë na quitsay'ŏn juu jñ'oon' jon ndëë nn'an na chito judíos conduihan, viochen xjen joohin ngoy'onhinhan' ndëë nque nn'an judíos.
10 Xia'ntyi jnduehan ndë na tyi'ngitsuu' n'ŏn nn'an na nty'ia ro m'anhan. Ndo' mancüiixjen jndë s'aahan' xuee na matsichön na mats'a na nnda'.

Tsjoon Antioquía, jo' siqui'maan' Pablo juu Pedro

11 Majo' juu xjen na tuee' Pedro tsjoon Antioquía, siqui'man' jahin, ee juu 'nan na s'aa jon, si'man jndyayuhan' na xuen'on yo 'nan s'aa jon.
12 Ee juu xjen'ñeen nquii Santiago t'ua jon ts'ian ndëë mañoon ntyjehin na ty'ehan na m'an nn'an na vantyja n'on Jesús juu tsjoon'ñeen. Vitjachen na sque nan'ñeen, jo' nquii

Pedro tocüa' jon yo nque nn'an na vantyja n'on na chito conduihin tsjan nn'an judíos. Majo' nque nan'ñeen na t'ua Santiago ts'ian ndëëhin, vi na jndë squehin jo', juu Pedro tji ntcüe'hin na icüa' jon yo nan'ñeen ng'e na ncyaa' jon na nque nan'ñeen na jnanhan Jerusalén, nnan'quindyiihan ntyjehan nn'an judíos na vantyja n'on na m'anhin tsjoon Jerusalén, na itsitjahin ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés, xeng'e na icüa' jon yo nn'an na chito nn'an judíos conduihan.

13 Ndo' na tji ntcüe' Pedro na tocüa' jon yo nan'ñeen na vantyja n'on na m'an Antioquía, mantyi mañoon vendye nn'an judíos na vantyja n'on, jnan'jonhan yo na ve nnon 'nan vaa na s'aa jon. Ata mantyi juu Bernabé sijonhin yo 'nan na jnt'a nan'ñeen.

14 Ndo' vi jndë tquën cüenta na nnda' vaa na jnt'ahin, tyi'tsijonhan' juuhan' cha'xjen na chuhan' na tonnon juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on na mayuu'han', jo' si'qui'man' ya Pedro tondëë tsoñ'en nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan juu tsjoon'ñeen. Tsjö nnon jon: "'U' mancüiixjen ts'an judío 'u'. Majo' ntjoohin ntyja na vam'an', matsa' na cha'vijon na condui 'u' ts'an mañoon tsjan 'u'. Ndo' naneinhin ¿Ndu na matsichon' na joo ntyjëëhë na chito judíos conduihin, na quinan'quindëhan juu costumbre njanhan?"

Xia'ntyi ng'e na vantyja ts'on ts'an Cristo, jo' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu

15 Tsjöntyëchen nnon Pedro: "'U' yo ja tui jaa tsjan nn'an judíos, chito tsjan nn'an na ninnqui'chen na conan'tja tonnon ntji na ico'xenhan'.

16 Jaa mangiö xia'ntyi iquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu xeng'e na vantyja ts'on juu Jesucristo, chito ng'e na aa ivanguee' juu nchu vaa na ico'xen jñ'oon na tquen Moisés. Mang'e na nnda', mantyi jaa vantyja nn'ön Jesucristo cha' nndëë ntquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan na tonnon jon. Naneinhin chito ng'e na aa cota'nc'uëë juu jñ'oon na ico'xenhan', jo' na contyja nn'ön na ntquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan, ee tyi'jon quenhan' ts'an na tajnan tsixuan juu na tonnon jon xeng'e na its'aa juu cha'xjen na iquen juu jñ'oon'ñeen xjen.

17 "Majo' viochen xjen na cojnt'uë na quenhan' jaa na tajnan nan'xuan na tonnon Tyo'ts'on ng'e na vantyja nn'ön Cristo, ndo' xe na aa ntyja 'naan'han' nnintyincyoo' na mantyi condui jaa nn'an jnan, yajo' ¿Aa nin'quitsiquindyihan' na juu na vantyja nn'önhin itsijnda'han' na condui jaa nn'an jnan? Min'chjo chitojo'.

18 Ee juu jñ'oon na jndë sity'ui na cotji' nn'an cüenta na ntyja 'naan'han' na tajnan tsixuan ts'an na tonnon Tyo'ts'on, xe na aa mats'a na ninjnt'ue nnda'han', ncö matsi'man jndyoyu na condui ja ts'an na itsitjahin na tonnon juu jñ'oon'ñeen.

19 Ee ntyja 'naan' juu ntji na tquen Moisés, itsijnda'han' na condui ja ts'oo. Ndo' na nnda' vaa, jo' condëë na mavant'ö ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

20 Tojnaan' t'ionhan' ja nnon tsonjn'aan yo Cristo, neinhin chito na mavant'ö ntyja 'naan' ncüii nnon na tsixuan ncö, nquii Cristo vando' jon quii' ts'ön. Ndo' nanein juu na jöm'anntyë, mavant'ö ng'e na vantyja ts'ön nquii jnda Tyo'ts'on. Nquii jon ty'oon jndyee jon na vi'ntyjii jon ja ndo' tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njan.

21 Tyi'cots'a na tayuu jnt'ue juu naya na condui Tyo'ts'on. Ee xe na aa ng'e ivanguee' ts'an ntji na tquen Moisés, jo' na nndëë ntquenhan'hin na tajnan tsixuan juu, yajo' ve' jñ'aan na tue' Cristo.

Ndö' jñ'oon na siqui'man' ja Pedro.

3

Ntyja 'naan' ntji na ico'xenhan' ndo' ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an Jesucristo

1 'O' ntyjë na m'anho' ndyuaa Galacia, nan'xuanho' na nan' nquenho'. Itsijonhan' ntyja 'naanho' na cha'vijon jndë sindaa' tsanquindyua' 'o'. Ee na ntyja 'naan' jñ'oon na toninncyá ndëëho', s'aahan' cha'vijon jnty'ia ndëëho' na jñon nn'an Jesús tsonjn'aan.

2 Ninncüii vaa na nt'ue ts'ön na quindueho' nnön. Na ty'onho' cüenta nquii Espíritu Santo, ¿Aa tui na nnda' ng'e na tont'aho' cha'xjen na itsi'man juu ntji na tquen Moisés? Oo ¿Aa ng'e na vantyja n'onho' jñ'oon naya na tondyeho', jo' ty'onho' cüenta Espíritu Santo?

3 ¿Aa nndëë nts'aahan' na nan' nquenho'? Xjen na tye' na covantyja n'onho', taa' n'onho' na xia'ntyi ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo nc'onho' na tonnon Tyo'ts'on cha'xjen na nt'ue ts'on jon. Ndo' naneinhin, ¿Aa cotji'ho' cüenta na nc'onho' na tonnon jon ntyja 'naan' na jnda' nquen nqueho'? Ndo' naneinhin, ¿aa cotji'ho' cüenta na ntquen Tyo'ts'on 'o' na quindë conduiho' tonnon jon ng'e na conan'jñ'oon' 'o' nchu vaa na ico'xen juu ntji'ñeen ?

4 Tsoñ'en navi' na toquenonho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo, ¿Aa nts'aahan' na ve' jn'aanhan'? Tyi'quits'aahan' nchji na ve' jñ'aanhan'.

5 Incyaa Tyo'ts'on nquii Espíritu na conduihin quii' n'onho' ndo' mantyi its'aa jon ts'ian t'man quii' nt'anho' na tyi'jon quindëë nnduihan' ntyja 'naan' najndei nquii ts'an. Majo'

chito its'aa jonhan' ee ng'e na conan'quindëho' nchu vaa ico'xen juu jñ'oon na tquen Moisés. Its'aa Tyo'ts'on ts'ian'ñeen xeng'e na vantyja n'onho' jñ'oon na jndë macondyeho'.

6 Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' nquii Abraham. Tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on ndo' ng'e jo' tquen jonhin na tajnan tsixuan juu.

7 Mang'e na nnda', cüaa' n'onho' na xia'ntyi nque nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on, joohan conduihin ntsinda Abraham.

8 Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, tyuaa'ntyichen si'manhan' na joo nn'an na chito judíos condui, ntquen jonhan na tajnan nan'xuanhan. Ee ndö vaa jñ'oon naya na tso jon nnon juu Abraham'ñeen: "Yo ntyja 'nan' 'u' ndyiö jn'aan tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue."

9 Yajo' juu jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' na joo nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on, cüejon ityio jon jn'aanhan cha'xjen totyio jon jn'aan nquii Abraham, tsan na tovantyja ts'on.

10 Majo' nque nn'an na t'man qui n'onhan juu ntji'ñeen na tquen Moisés na ico'xenhan', na cojoo' n'onhan na nta'nguee'hinhan', ncju' Tyo'ts'on jñ'oonvi' nacjo nan'ñeen ee vaa jñ'oon' jon na jndui. Itsohan': "Min'cya ro ts'an na tyi'itsiquindë juu tsoñ'en jñ'oon na jndui nnon tson na chuhan' ntji na ico'xenhan', ncju'vi' Tyo'ts'on tsan'ñeen."

11 Ndo' min xe na aa itsiquindë ts'an cha'xjen na co'xen juu ntji'ñeen, covityincyoo' jndyoyu na tyi'xe'quen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Ee cüiichen jñ'oon' jon na jndui tivio itsiquindyihan': "Xia'ntyi na vantyja ts'on ts'an Tyo'ts'on, jo' na iquen jonhin na tajnan tsixuan juu. Ng'e na vantyja ts'on juu, jo' na ncy'oon juu cüenta na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu."

Ndö' vaa na tso juu jñ'oon'ñeen.

12 Majo' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', tyi'it'uiihan' ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an. Juuhan' itsi'manhan' na minninchen ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan'han', icanhan' na cüanguee' juu 'nan na co'xen jñ'oon na tquen jon.

13 Juu jñ'oon na tquen Moisés, min'cya ro ts'an na tyi'cüanguee' juuhan', i'ndyiivi'han'hin. Majo' jndë sijnda ntcüe' jon jaa na tom'an nacje 'naan' navi' ng'e na tonan'tja jaa tonnon juu ntji'ñeen. Ee juu navi'ñeen na ty'oonhan' jaa, t'ahan' nquii jon, ng'e vaa jñ'oon na jndë jndui na itsiquindyihan': "Ncüii cüii ts'an na cot'ion nn'an tsonjn'aan, i'ndyiivi' Tyo'ts'on tsan'ñeen."

Nnda' vaa na itsiquindyi jñ'oon'ñeen.

14 Juu navi'ñeen na t'ahan' Cristo, tjon jonhan' cha' juu naya' na tyio Tyo'ts'on jn'aan Abraham, nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, mantyi nndëë ncy'onhan cüenta juuhan'. Its'aa jon na nnda' cha' condëë coy'ön cüenta nquii Espíritu Santo na jndë tco' jon 'ndyo jon na nque nn'an na vantyja n'on Jesucristo ndahin jon.

Ntyja 'naan' ntji na tquen Moisés yo jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham

15 'O' ntyjë na vantyja n'onho', cha' ncüaa' n'onho' juu jñ'oon na ntsjö, ntsinën ndëëho' ncüii jñ'oon ntyja 'naan' 'nan cont'a nn'an. Mangioho' ya na itsijon ts'an ncüii jñ'oon yo ncüiichen tyje juu, vi na jndë tyio juu xuee' juu nnon tson na jndui juu jñ'oon'ñeen, contjotyenhan', min tyi'cüanaan na ntscüejndyo ts'anhan'. Min tyi'cüanaan na ndëcya na ntscüantjo'chen ts'an jñ'oon. Nnda' vaa na itsijonhan' yo ntyja 'naan' juu jñ'oonva.

16 Ee nquii Tyo'ts'on tco' jon 'ndyo jon nnon Abraham na ndëcya nndui ncüii jnda tsan'ñeen na ntyja 'naan' tsjan 'naan' jon na vacahan'. Majo' quitquenho' cüenta na tyí'quitso Tyo'ts'on na ntsiquindë jon juu jñ'oon'ñeen ndëë ntsinda nquii Abraham. Xia'ntyi tso jon na ntsiquindë jon juuhan' ntyja 'naan' ncüii jnda nquii Abraham, jo' itsiquindyihan' nquii Cristo.

17 Ndö vaa na nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Nquii Tyo'ts'on sijnda' jon jñ'oon yo Abraham na tyi'xe'quitscüejndyohan' juuhan' ndo' tco' jon 'ndyo jon na ntsiquindë jonhan'. Ndo' vi na jndë tëca ninque ciento vantjo' ntycu ncho'nqui ndyu, nnon Moisés tyincyaacya jon juu ntji na ico'xenhan'. Majo' juuhan', tyi'je'quindëë na ntsityuii'han' juu jñ'oon'ñeen na tco' jon 'ndyo jon nnon nquii Abraham.

18 Ee xe na aa ntyja 'naan' na itsiquindë ts'an juu ntji na tquen Moisés na ncy'oon juu cüenta na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan' juu, yajo' chito ntyja 'naan' jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon, jo' na ncy'oon ts'an cüentahan'. Majo' tyincyaa Tyo'ts'on na juu Abraham tsixuan jon juu naya'ñeen ng'e ntyja 'naan' juu jñ'oon na tco 'ndyo jon nnon juu.

19 Ndo' ng'e na nnda', juu ntji'ñeen na tquen Moisés na ico'xenhan', ¿Nin ts'iaan'han'? Nquii Tyo'ts'on jndëcya tyincyaa jonhan' cha' quitsi'man jndyoyuhan' ndëë nn'an na t'man vaa na conan'tjahan nnon jon. Sijnda' jon na cuaa juu jñ'oon'ñeen ata xjen na ncüjee' nquii jon na jndë si'man juu jñ'oon'ñeen, manquii jon na jndë tco' jon 'ndyo jon na nndyo. Nque ángeles tyincyahin jñ'oon'ñeen nnon Moisés, ndo' tyquii'han' tonduihin ts'an na tondijnt'uehin na tom'aan jon tonnon Tyo'ts'on yo tondëë nn'an Israel.

20 Majo' ya na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham, s'aa jonhan' na ninnquiintyi jon,
min ta'nan tijnt'uehin ts'an quii' nt'an jon yo na tonnon tsan'ñeen.

Ts'iaan' na tsixuan juu ntji na tquen Moisés

21 Ndo' ng'e na nnda' vaa, ¿Aa nin'quitsiquindyihan' na juu ntji na ico'xenhan' na tquen
Moisés, vjahan' nacjoo' joo jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon? Tyi'xe'quits'aahan' na nnda'.
Ee xe na aa vaa ncüii nnon jñ'oon na ico'xenhan' na ntyja 'naan'han' na nndaa' ts'an na
tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu, yajo' ntquenhan'hin na jndyoyu conduihin ng'e yo na
ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen.

22 Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, itsijnda'han' na tsoñ'en nn'an tsonnangue
m'anhan nacje 'naan' jnan. Its'aahan' na nnda' cha' nque nn'an na vantyja n'on Jesucristo,
ncy'onhan cüenta juu jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon na ndyio jon jn'aan nn'an.

23 Vitjachen na tityincyoo' juu jñ'oon na itsi'manhan' na cantyja nn'ön jon, juu ntji'ñeen
na ico'xenhan' tonan'y'oontyenhan' jaa na cha'vijon nn'an na m'an navi'. Mannda' vaa
tom'an jaa ata xjen na tityincyoo' na ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an ng'e na vantyja
n'onhan Jesucristo.

24 Juu ntji'ñeen na tquen Moisés totsixuanhan' ncüii na toquenhan' xjen jaa na
tsotsi'manhan' ndëëhë nchu vaa quint'aha ata xjen na ncüjee' nquii Cristo.

25 Majo' naneinhin, ng'e na vantyja nn'önhin, jo' jndë jndyaa jaa na toco'xen ntji'ñeen.

26 Majo' naneinhin ng'e na vantyja n'onho' Cristo Jesús, tsoñ'enho' conduiho' ntsinda
Tyo'ts'on.

27 Ndo' ng'e na jndë jnt'ëho' ntyja 'naan' Cristo, juu na tsixuan jon, mantyi jndë co-
nan'xuanho'han'.

28 Ndo' ng'e na nnda', nincüejon conduiho'. Ta'nan itscüejndyohan' na conduiho' min xe
na aa ts'an judío 'u', oo min mañoon tsjan nn'an 'u', min xe na aa ts'an na itye'ntjon nnon
patrón 'u', ndo' aa m'an' xjen 'nan' ncu', min xe na aa tsans'a 'u' oo tsanscu 'u'. Tsoñ'enho'
cüejon conduiho' ntyja 'naan' Cristo.

29 Ndo' ng'e na conan'xuanho' cüentaa' jon, yajo' conduiho' tsjan 'naan' nquii Abraham
na jndyocahan'. Ndo' ng'e na nnda', joo jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon nquii
Abraham'ñeen, tsoñ'en joohan' ntsiquindaa' jonhan' 'o'.

4

Xia'ntyi ng'e nquii Jesucristo, jo' na condëë iy'oon Tyo'ts'on cüenta jaa

1 Ndö vaa na nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oonva'. Ncüii yuchjo na
tyi'covee' ndyuu' juu na ncy'oon juu cüenta 'naan' tye juu xjen na ngue' jon, itsijonhan'
yu'ñeen cha'xjen ncüii moso na itye'ntjontyen juu nnon jon, min na tsixuan yuchjo'ñeen na
ncy'oon juu cüenta tsoñ'en 'naan' tye juu.

2 Viochen xjen na tyi'covee' ndyuu' juu, m'aan juu tocje 'naan nn'an na sijnda' tye juu na
quitquenhan cüentahin ndo' quinan'jnda'han na nndui ts'ian tyuaa 'naan' juu.

3 Ndo' mannda' vaa, itsijonhan' ntyja njanhan cha'na juu yuchjo'ñeen. Totsijonhan' jaa
cha'vijon yoquijndë na tyi'coventyja ndyu joo, ndo' viochen xjen na tonan'xuan na nnda',
joo costumbre na jndë tquen nn'an na conan't'maan'hin, tovay'oontyenhan' jaaha.

4 Majo' ya na tuee' nquii xjen na siquindëhan' ntyjii Tyo'ts'on, jñon jon jnda jon quii' nt'an
nn'an tsonnangue. Tuihin jnda ncüii tsanscu. Tom'aan jon nacje 'naan' juu ntji'ñeen na
tquen Moisés na toco'xenhan' nn'an.

5 Tui na nnda' cha' jaa na m'an nacje 'naan' juu ntji'ñeen, ntsiquindyaa jon jaa. Ntyja
'naan' juu ts'ian'ñeen, ndëë ncy'oon jon cüenta jaa na ndui jaa ntsinda nquii jon.

6 Ndo' cha' na quitsi'manhan' na condui jaa ntsinda Tyo'ts'on, jo' nqui Espíritu na
condui jnda jon, jñon jonhin quii nn'ön. Xeng'e nquii Espíritu, jo' na njon jndyi ngiö na
conan't'maan' Tyo'ts'on na conduëhë: "Tye' Tyo'ts'on."

7 Ndo' na nnda' na matsit'man'hin, itsi'manhan' na condui 'u' jnda jon, chito moso na
ityentjon'tyen 'u'. Ndo' ng'e na jnda jon 'u', iquen jon 'u' na condui 'u' ts'an na ngyon' cüenta
tsoñ'en nnon na its'aa jon naya nque nn'an na conduihan ntsinda nquii jon.

Ndyii' jndyi ts'on Pablo ntyja 'naan nn'an ndyuaa Galacia

8 Toxen'chen xjen na tyí'quitajn'aanho' nquii Tyo'ts'on, totye'ntjontyenho' ndëë 'nan na
conan't'maan' nn'an na min chito nquii jon conduihan'.

9 Ndo' naneinhin na cotajn'aanho' jon, oo yantyi nduë na ivajnaan' jon 'o', ¿Ndu na
contcüe' nnda' 'o' na cont'aho' na njon joo 'nan na jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' ntyja
'naanhan'? Joo costumbre na jndë tquen nn'an na min tanajndei nan'xuanhan' na
nnan'n'manhan' ñuaanho', ¿Aa vacüja' nnda'han' na ntye'ntjonho' ndëëhan'?

10 'O' ve' ndyii' xuee na cont'aho' na njonhan' na ntyja n'onho' na ntyja 'naan' juuhan'
na quitsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naanho'. Ndo' mantyi m'an ndyi' na njonhan' ngioho',

ndo' mantyi min nguee na juu jñ'oon na ico'xenhan' nn'an judíos, sijnda'han' na conan't'maan'han, ndo' mantyi yo na conan't'maan'ho' xjen na covejndyo ndyu.
11 Ndo' na nnda' cotsam'anho', juu ts'ian na tots'a quii' nt'anho', its'aahan' na maquity'uë na aa ve' jn'aan na tojoo' ts'ön na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'.
12 Yo ntyja 'naan' juu jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés, mats'a ty'oho' na c'onho' na conduiho' nn'an na jndë jndyaaho' ntyja 'naan'han'. Ee min na ts'an judío ja, itsijonhan' ntyja njan yo juu jñ'oon'ñeen cha'na nqueho', jndë jndyaa ja ntyja 'naan'han'. 'O' min'ncüii navi' ta'nan jnt'aho' ja.
13 Ee mangio yaho' na ntyja 'naan' ncüii nnon tycu na toquenön, jo' na tëcju'han' na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'.
14 Juu tycu na tquenön juu xjen'ñeen, s'aahan' na jndyaa' na ncy'onho' cüenta ja. Majo' min na nnda', tat'onho' na ty'aho' ja, min tajnt'aho' na tyi'cuee' n'onho' ja. 'O' yo na xoncüee' n'onho' ty'onho' cüenta ja, cha'vijon na ngioho' na condui ja ncüii ángel na itye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on, oo cha'vijon nquii Cristo.
15 Ndo' na nnda', ¿Aa jndë tsuu' tycya n'onho' na tondineinho' na tom'an ja yoho'? Ndo' naneinhin ¿Nin 'nan cotjonho' na jndë scüejndyohan' na ngioho' ntyja njan na tavineinho' ja? Ee macüji' jndyoyu ntyja 'naanho', xe na aa jndëë jnt'aho', jndë tji'ho' tëndëë nqueho' na nt'aho' nayahan' ja.
16 Ndo' naneinhin, ng'e na matsinën jñ'oon na mayuu' ndëëho', ¿Aa cotji'ho' cüenta na condui ja ts'an na jndo jndyi 'o'?
17 M'an nn'an quii' nt'anho' na cojoo' n'onhan cha' nnan'jonho' tmaan' na nan'xuanhan. Majo' juu 'nan na ndyii' n'onhan na quinduihan' yo 'o', tyi'xoncüehan', ee nt'ue n'onhan na tyi'ndueho' conduiho' nn'an nján. Ndo' xjen na conan'jonho' yohin, yajo' xia'ntyi nquehin na ntyja n'onho'.
18 M'an nn'an na cojoo' n'onhan na quinan'jon nn'an yo jñ'oon na coninncyahan. Ya jndyi na cont'ahan na nnda' xe tanin ncüiichen nnon na m'aan' n'onhan, na xia'ntyi na nin'quitejndeihan 'o' na cotsantyjantyiho' yo Cristo, majndeichen na quint'ahinhan' xjen na tyi'c'oon ja yo 'o'.
19 'O' ntyjë, conduiho' na cha'vijon ntsinda na vi'ntyjiho'. Ncüiichen jon iquiihan' ja ntyja 'naanho', juu na maquenön itsijonhan' juuhan' cha'na iquenon tsanscu na iquiihan'hin na itsingui juu. Mannda' vaa itsi'ndaa'han' ntyji ata ncüii ncüiiho' nninncyaho' na ntye'ntjon Cristo 'o'.
20 Ya jndyi xe na juuhan' aa m'an yoho' naneinhin cha' nndëë ntscüejndyö jñ'oon na matsinën ndëëho', ee jñ'oon na mayuu', t'man vaa ndicüaa' ts'ön nin jñ'oon na ntsitiu ja ntyja 'naanho'.

Juu jñ'oon ntyja 'naan' Agar yo Sara, vaa na itsiquindyihan'

21 'O' nn'an na m'aan' n'onho' na chuhan' na quita'nguee'tyenho' ntyja 'naan' juu ntji na ico'xenhan', ¿Aa tyi'covaa' n'onho' ntyja 'naan' na itsiquindyihan'?
22 Juu ntji'ñeen itsiquindyihan' na tui ve ntsinda Abraham. Ncüiihin jnda Agar, juu tsanscu'ñeen na totye'ntjontyen nnon Sara. Ndo' ncüiichenhin jnda nquii Sara, majo' juu jon chito ts'an na itye'ntjontyenhin, conduihin scuu' nquii Abraham.
23 Juu jnda Abraham na singui tsanscu na totye'ntjon, tuihin cha'xjen min'cya ro ts'an. Majo' nquii jnda jon na singui juu tsanscu na conduihin nquii scuu' Abraham, tui yu'ñeen ng'e juu jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon nquii Abraham'ñeen.
24 Ndo' juu jñ'oonva' ntyja 'naan ve nanntcu'ñeen, tsixuanhan' jñ'oon na tyi'quitsi'man nquii'han'. Ee tsijonhan' ntyja 'naanhin ve jñ'oon na sijnda' Tyo'ts'on yo nn'an. Ncüii jñ'oon'ñeen tyincyaa jonhan' nnon Moisés, juuhan' tsijonhan' juu Tyo' Sinaí. Juuhan' itsijonhan' Agar, tsanscu na totye'ntjon nnon Sara. Ndo' nn'an na t'man qui n'onhan juu jñ'oon'ñeen, ndiquitsiquindyaahan'hin, m'antyenhin xjen 'naan'han'.
25 Juu Agar'ñeen itsijonhan'hin juu Tyo' Sinaí na m'aanhan' ndyuaa Arabia. Ndo' juu Sinaí'ñeen itsijonhan' juuhan' tsjoon Jerusalén na m'an nn'an judíos. Joohan m'antyenhan nacje 'naan' juu ntji na tquen Moisés.
26 Majo' nquë na vantyja n'ön Cristo, condui jaa juu Jerusalén na m'aanhan' na ndye. M'an na jndë jndyaa jaa ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen na ico'xenhan'. Juu Jerusalén conduihan' nquii ndyëëhë.
27 Nnda' vaa ee vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':

'U' tsanscu na tat'on ntsinda', min'chjo tyi'quintji' nchu vaa na ntquiihan' tsanscu na ntsingui juu.

Majo' neinhin c'on' na neiin' tson'. Quitsixua' na t'man vaa na incyaahan' na nein'.
Ee 'u' na ta'nan ntsinda', jndyentyi ntsinda' nc'on, chichen juu ts'an na m'aan yo saa'.
Ndö' vaa jñ'oon na tji Isaías.

28 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, cha'xjen na tui Isaac ng'e siquindë Tyo'ts'on jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon nnon Abraham, mantyi 'o' conduiho' ntsinda Tyo'ts'on ng'e na itsiquindë jon jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon.
29 Majuu xjen'ñeen juu jnda Agar na cüejon tuihin cha'xjen min'cya ro ts'an, ninvito tots'aa vi' juu jnda Sara na tuihin yo najndei na condui nquii Espíritu Santo. Mannda' vaa ntyja njanhan naneinhin.
30 Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui, ¿Nchu vaa ico'xenhan'? Itso Tyo'ts'on nnon Abraham: "Juu tsanscu na itye'ntjontyen nnon scu', quinty'e'hin yo jnda juu, ee jnda juu tyi'xe'cy'oon juu cüenta 'nan 'nan' min na tye juu 'u'. Xia'ntyi jnda scu' ncu', juu tsan'ñeen ncy'oon juu cüenta joo 'nan' na min."
Nnda' tso Tyo'ts'on nnon Abraham.
31 Mang'e jo', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nquë chito condui jaa ntsinda tsanscu'ñeen na totye'ntjontyen juu. Chitojo'. Jaa condui ntsinda nquii tsanscu na chito conduihin ts'an na sijnda Abraham.

5

Ntyja 'naan' Cristo, jndë jndyaa 'o'

1 Nquii Cristo siquindyaa jon jaa ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', cha' na tavinc'önntyëchën nacje 'naan'han' na ntco'xenntyichenhan' jaa.
2 Quitquenho' cüenta jñ'oon na matsjö. Ja Pablo matsiqui'man' ja 'o', xe na aa cota'nguee'ho' na nndui yo 'o' cha'xjen cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, xe na aa ntyja 'naan'han' contyja n'onho' na ntquen Tyo'ts'on 'o' na tajnan nan'xuanho', yajo' tyi'je'ncyaahan' na ntquen Cristo 'o' na tajnan nan'xuanho'.
3 Ncüiichen jon matsjö nnt'a ndëëho', min'cya ro ncüii 'o' na nninncyaa juu na nndui juu nan'ñeen yohin, ijndei'han' na cüanguee' tsan'ñeen ninvaañ'en joo jñ'oon na ico'xen ntji'ñeen na tquen Moisés.
4 Ñ'enho' na conan'chonho' na nnan'quindëho' juu ntji'ñeen cha' ntquen Tyo'ts'on 'o' na tajnan nan'xuanho' na tonnon jon. Ndo' na cont'aho' na nnda', jndë jnan'tycyaa'ho' ntyja 'naan' nquii Cristo, jndë jnty'eho' juu naya na condui jon.
5 Jaa contyja tcüii' nn'ön na ntquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan tonnon jon ng'e na vantyja nn'ön Jesús. Nquii Espíritu Santo itejndei jon jaa na covent'ö na ngüentyja na nnduihan'.
6 Ee vi na jndë m'aan ts'an ntyja 'naan' Cristo Jesús, min xe na aa jndë tui yohin cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, ta'nan itejndeihan'hin, min tyi'itsitjahan'hin na tonnon Tyo'ts'on na tyi'conduihan' yohin. Na tonnon jon xia'ntyi itejndeihan' ts'an na cantyja ts'on juu jon ndo' quitsi'man juu na tsixuan juu na itsivi'ntyjii juu nn'an.
7 'O' ya jndyi tye' na conan'jonho' ntyja 'naan' Cristo. ¿Nin ts'an c'ioo' ndëëho' na co'ndyeho' na conan'quindëho' ntyja 'naan' juu jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on na conduihan' na mayuu'han'?
8 Nquii Tyo'ts'on tqueen' jon 'o' na cantyja n'onho' jñ'oon' jon na conduihan' na mayuu'. Jo' tyi'xe'quits'aahan' na nquii jon s'aa jon na taa' n'onho' na icanhan' na quinan'quindëho' juu ntji na tquen Moisés cha' nndëë ntquen jon 'o' na tajnan nan'xuanho'.
9 Mangioho' na chjovi' tsquentë itsiquindëhan' ninvaa tsquen tyoo'.
10 Majo' ng'e na m'an ja ntyja 'naan' Cristo na conduihin na itye'ntjon jon ja, na mantyja jndyi ts'ön na taje'quinan'jonntyichenho' yo ncüiichen jñ'oon na vandya'han' yo juu jñ'oon na totsi'man ndëëho'. Majo' juu tsan na itsiquijñ'een 'o' ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, tanin min nin ts'an conduihin, nts'aa Tyo'ts'on na nndyion juu jnaan' na nnda' vaa na itsi'man juu ndëëho'.
11 'O' ntyjë na vantyja n'onho', xe na aa ninvaa mancya jñ'oon na icanhan' na quint'a nn'an cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, cha' ntyja 'naan'han' ntquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu, yajo' joo nan'ñeen na conty'ehan ja, juu na m'anhan na tyi'ya ngiohan yo juu jñ'oon na mancya na tue' Cristo nnon tsonjn'aan, n'ndyehan na quindya' ngiohan yo ja.
12 Nque nan'ñeen na conan'quijñ'eenhan 'o' yo juu jñ'oon'ñeen, ntyja ts'ön na quityjeñ'enhan ntyja na nannonhin.
13 'O' ntyjë na vantyja n'onho', jndë tqueen' Tyo'ts'on 'o' na conduiho' nn'an na jndë siquindyaa jon yo ntyja 'naan' jnan. Ndo' ng'e na nnda' s'aa jon, tyi'ndijnt'ueho' juuhan' na ntsanan'jonho' yo joo 'nan tyia na nt'ue jndyi n'on nn'an. 'O' vandya' quint'aho'. Ng'e na jndë siquindyaa jon 'o', quitye'ntjonho' ndëë ntyjeho' na vantyja n'onhan yo na quinan've'ngioho'hin.

14 Ee ntyja 'naan' jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', juu jñ'oonva iv'añ'enhan' juu
jñ'oon'ñeen na itsohan': “Quitsivi'ntyji' tsoñ'en nn'an cha'xjen na vi'ntyjii nquii 'u'.”
Nnda' vaa tsi'man juu jñ'oon'ñeen.
15 Majo' xe ninnquii'chen na cotquiiho' nquen ntyjeho', ndo' na conan'tëë' n'onho'hin,
quitquen jndyiho' cüenta, ee na nnda' vaa na cont'aho', nnan'tyuii'ho' ncüii ro ncüii
ntyjeho' na vantyja n'on.

Nquii Espíritu Santo, m'aan tyia' jon yo 'nan tyia na nt'ue jndyi nn'ön

16 Mang'e na nnda', ndö jñ'oon na matsiqui'man' jaho'. Ncyaho' na nquii Espíritu Santo
ngotsi'man jon ndëëho' nchu vaa vja na m'anho' ee na nt'aho' na nnda', joo 'nan natyia na
cotquen jndyiho' na nin'quint'aho', tyi'xe'quita'nguee'ho' 'nan na nt'ue ts'onhan'.
17 Ee joo 'nan natyia'ñeen, conan'vehan' nacjoo' Espíritu, ndo' mantyi nquii Espíritu,
itsuehin nacjoo' joo 'nan natyia'ñeen. Ndo' ve joohan cota'hin ndëë ntyjehan. Ndo' ng'e
na nnda' vaa, jo' ndiquindëë nt'aho' 'nan na nt'ue n'on nqueho'.
18 Majo' xe na aa ninvito coninncyaho' na nquii Espíritu ngay'oon jon 'o' cha'xjen na nt'ue
ts'on jon, juu ntji na tquen Moisés na icoxenhan', tavije'co'xenntyichenhan' 'o'.
19 Joo 'nan tyia na nt'ue jndyi n'on nn'an, covityincyoo' jndyoyu nchu vaa nan'xuanhan'.
Com'anhan yo ntyjehan na ve'ndö' ro. Mantyi min 'nan na ji vaa na cont'ahan yo ntyjehan.
Ndo' conan'jontohan yo ntyjehan na cont'ahan ncüii cüii nnon 'nan min na tyi'jn'anhan
ntyja 'naan'han'.
20 Conan't'maan'han 'nan na chito Tyo'ts'on conduihan', ndo' coninjnt'uehan ts'ian
quindua'. Ndo' m'anhan na jndohan nn'an, ndo' na conan'ntja'han yo nn'an, ndo' m'anhan
na xueehin yo ntyja 'naan ntyjehan, ndo' min ve' ninntyi jñ'oon, majo' conan'quito'
ntjeinhan yo nn'an. Cojoo' n'onhan cha' quindui t'man nquehin, tanin ngiohan min na
cont'ahan 'nan na tyi'quichuhan'. Ndo' ntyja 'naanhan cot'on nn'an yo ntyjehan, ndo' nque
nn'an na tyi'quinan'jon yo joohan, tyi'cuee' n'onhan nan'ñeen.
21 Ndo' conan'tëë' n'onhan ntyjehan na min 'nan. Covehin, condyehan. Ndo' co-
mandyi'tohan ya na quindyehan, ndo' minchen mañoon nnon natyia na itsijonhan'
yo natyiamin' na cont'ahan. Nque nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan 'nan tyiamin',
tyi'je'cacüja'han' joohan ntyja nchu vaa na ityе'ntjon Tyo'ts'on. Toxen'chen na tot-
siqui'man' ja 'o' ntyja 'naan' jñ'oonmin', ndo' naneinhin matsiqui'man' nnt'aho'.
22 Majo' nque nn'an na cotsam'anhan nacje 'naan' nquii Espíritu Santo, ts'ian na its'aa
jon yo nan'ñeen itsijonhan' joohan' cha'vijon cove' të. Vengiohan nn'an. Neinhin na
cota'jn'aanhan Tyo'ts'on. Nan'xuanhan na tajñuaan' ts'onhan na tonnon jon. Quii n'onhan
navi' na cont'a nn'anhan. M'anhan na ya nn'anhin yo nn'an na itsitjahan' 'nanhin.
Conan'quindëhan jñ'oon na cota'hin jndyuehan ndëë nn'an.
23 Min na cont'avi' nn'anhan, majo' tyi'conan'ntcüe'han jñ'oon s'a, jñ'oon scu. Cotquen
nquehan xjen ntyja nchu vaa na nt'ue n'onhan. Ts'an na incyaa juu na its'aa Espíritu
ts'ianmin' yohin, juu ntji'ñeen na ico'xenhan', tavi'nan itsijnda'han' na aa itsitja tsan'ñeen.
24 Nque nn'an na conduihan cüentaa' Jesucristo, tsoñ'en 'nan na tondineiin' ts'on si'ts'o
'naanhan na yo mancha'chen n'onhan nin'quint'a jndyihinhan', jndë t'ionhan' joohan'
nnon juu tsonjn'aan naijon na tue' Cristo cha' juu najndei na nan'xuanhan' cüjehan'.
25 Xeng'e na cota'nt'ö ntyja 'naan' nquii Espíritu, cüa, mantyi ncya na cay'oon jon jaa
cha'xjen na nt'ue ts'on jon na quitsam'an.
26 Min tyi'nan'quinjon nque jaa ndëë nn'an. Ee nn'an na cont'a na nnda', conan'xuehan
yo ntyjehan ndo' ng'e jo', conan'tëë' n'onhan yo nan'ñeen.

6

Quitejndei jaa ntyjëëhë na vantyja n'on Cristo

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ya na covityincyoo' na itsitja ncüii ntyjeho', nqueho'
na cotsam'anho' nacje 'naan' Espíritu, quitejndeiho'hin na ncju' nnda'han'hin nato 'naan'
Cristo. Majo' tyi'nan's'aho', tyi'nan'ntcuho' nnon juu na cotejndeiho'hin. Ncüii cüiiho'
quitquen nqueho' cüenta ntyja 'naanho', tyi'nts'aahan' na mantyi nqueho' ntyii'han'
ng'eehan' 'o'.
2 Nque ntyjeho' na vantyja n'on Cristo, quitejndeiho'hin ncüii cüii nnon na iñchjehan'hin.
Ya na cont'aho' 'nan'min', conan'quindëho' juu jñ'oon na tquen jon na ico'xenhan'.
3 Ee ncüii ts'an na ndyii' ts'on juu na njon conduihin, min na ta'nan conduihin yu ro,
itsivi'nn'an nquiihin.
4 Xi' ncüii cüiiho' quitji' nqueho' cüenta nchu vaa na cotsam'anho' na tonnon Tyo'ts'on.
Xe na aa juu 'nan na cont'aho' yahan', yajo' nincjeho' na neinho' ntyja 'naan'han', min
tyi'xe'canhan' na ntji'ho' cüenta na aa yantyichen conan'quindëho', chichen ncüiichen
ntyjeho'.

5 Ee ncüii cüii 'o' icanhan' na c'oon' n'onho' na aa conan'quindëho' ndo' aa conan'tjaho' na tonnon Tyo'ts'on.
6 Nque nn'an na coninncya jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, joo nn'an na condyehan', chuhan' na joohin ninncyahin 'nan na icanhan' nan'ñeen.
7 Tyi'nan'vi'nn'an nqueho', nquii Tyo'ts'on tyi'jon quindëë ntonco ts'anhin. Ee min'cya ro nnon 'nan na nnon' ts'an, majuuhan' ngue' na ntyjee juu.
8 Ee juu ts'an na incyaahin na its'aa juu 'nan tyia na nt'ue jndyi ts'on si'ts'o 'naan' juu, joo natyia'ñeen ngoy'onhan'hin na ngitsu ñuaan' juu. Majo' juu ts'an na incyaahin na co'xen Espírituhin, manquii Espíritu ntsiquindaa' jon tsan'ñeen na conduihin ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.
9 Tyi'quichuhan' na nnan'ntquen jaa na nnt'aha 'nan na ya na tonnon Tyo'ts'on, ee ngüentyja xjen na ntyjii jon na ncy'ön cüenta na tyi'quintycüii na cotando' ñuan njanhan xe na aa tyi'qui'ndyi cje jaa.
10 Ng'e na nnda', ncüii cüii jon na incyaahan' na nnt'aha naya nn'an, quint'aha na nnda', majndeichen yo nque ntyjëëhë na vantyja n'onhan Jesucristo.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo nn'an ndyuaa Galacia

11 Quitquen yaho' cüenta na t'man ntji na macüji ncö ncüii ve 'ndyo jñ'oon na vantycüii juu tsonvahin.
12 Joo nan'ñeen na conan'chonhan na quita'nguee'ho' na nndui yoho' cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahan, conan'chonhan na quint'aho' juu nan'ñeen cha' ntji'ho' cüenta na joohan vaquinjon' cont'ahan. Majo' xia'ntyi cont'ahan na nnda', cha' cüiya ngio nn'an yo joohan, ndo' cha' tyi'nt'avi' nn'anhan tsojnaan' juu jñ'oon na t'ion nn'an Cristo nnon tsonjn'aan.
13 Ee min nque nan'ñeen na coninncyahan jñ'oon na quinan'quindë nn'an cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, min tyi'quinan'quindëhan jñ'oon na ico'xen juu ntji'ñeen na tquen Moisés. Xia'ntyi nt'ue n'onhan na quindui yo 'o' cha'xjen na cont'a nquehan, cha' vi na jndë tyincyaho' na tuihan' yo 'o', nndëë nnan's'ahin na tyincyaho' na tui cha'xjen na nt'ue n'on nquehan.
14 Majo' tyi'jon cüji's'a ja ntyja 'naan' ncüii nnon na mats'a ncö. Xia'ntyi ncüji's'a ja ntyja 'naan' na tue' Cristo ntyja njan xjen na t'ion nn'anhin nnon tsonjn'aan. Ntyja 'naan' na nnda' tjon jon, tsoñ'en natyia na tsixuan tsonnangue, jndë ñoonhan' nnon tsonjn'aan, ntyja njan tavinan'xuanhan' na vando'han'. Ndo' ng'e jo' mantyi ja condui ja ts'oo ntyja 'naan joo 'nan tyia'ñeen.
15 Ee tonnon nquii Tyo'ts'on, tanin min xe na aa jndë tui yohin cha'xjen juu 'nan na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin oo aa tyi'conduihan'. Xia'ntyi xe na aa tui xco ts'an ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jo' na njonchen.
16 Tsoñ'en nn'an na conan'jonhan yo jñ'oonva', mac'an na juu na condui Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'onhin yo ninjuu na m'aan jon na nty'ia ro nn'an nchjii jon, cy'onhan cüenta joohan'. Nquehan ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' jon.
17 Naneinhin na tonnonchen, min'ncüii ts'an tyi'ntscüetë' juu ja na aa condui ja ts'an na i'ua Cristo ts'ian 'naan' jon nnön. Ee jndye quitsan chu si'ts'o njan na conan'manhan' na condui ja ts'an na itye'ntjontyen nnon nquii Jesús.
18 'O' ntyjë na vantyja n'onho' ta Jesucristo, juu naya na conduihin, mac'an nnon jon na nnan'xuanho'han'. Quindui na nnda'.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Éfeso

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an Éfeso

1 Ja Pablo matscüenön tsonvahin ndëëho'. Ng'e na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, jo' condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na jöncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na covantyja n'onho' Jesucristo na m'anho' tsjoon Éfeso na conduiho' nn'an cüentaa' jon.

2 Nquii Tyo'ts'on conduihin tyëëhë ndo' nquii Jesucristo conduihin na itye'ntjon jon jaa. Juu naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhin, mac'an ndëëhan na jndyentyichenhan' ninncyahan na ncy'onho' cüentahan'.

Jndye nnon min na ityio Tyo'ts'on jn'aan jaa ntyja 'naan' Espíritu Santo

3 Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on na conduihin tye Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Ee na condui jaa nn'an na m'an ntyja 'naan' Cristo, jo' ntyja 'naan' Espíritu Santo, nquii Tyo'ts'on ityio jon jn'aan jaa xeng'e na m'aan Cristo quiñoon'ndue.

4 Vitjachen na ntquen Tyo'ts'on tsonnangue, ndo' juu xjen'ñeen tji jon jaa na condui jaa cüentaa' nquii jon ng'e juu ts'ian na siquindë Cristo. S'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' nnan'xuan ñuan nquii' yo na tajnan nan'xuan na tonnon jon. Ng'e na vi'nchjii jon jaa,

5 Jo' na tivio sijnda' jon na jaa na vantyja nn'ön Jesucristo, iquen jon na condui jaa ntsinda nquii jon. S'aa jon na nnda' ng'e tëvee' nchjii jon, ndo' mantyi ng'e na nt'ue ts'on jon.

6 Nnda' vaa its'aa jon cha' ninnquii'chen quinan't'maan' jaahin ntyja 'naan' juu naya na tsixuan jon na juuhan' tëquintyja na njon jndyi conduihan'. Tyi'vacuaa xjen na incyaa jon naya na tsixuan jon ng'e na vi'nchjii jndyi jon nquii Jesús.

7 Ntyja 'naan' nquii jon sijnda ntcüe' Tyo'ts'on jaa yo neoon' Cristo. Ndo' ng'e jo', itsit'man ts'on Tyo'ts'on jaa tsoñ'en nnon jnan na nan'xuan. Its'aa jonhan' ng'e juu naya na condui jon, njon jndyi conduihan'.

8 Juu naya'ñeen, vantjo'chen itsiquindaa' jonhan' jaa ntyja 'naan' juu na jnda' xquen jon na tëquintyja na njon tsixuanhan', ndo' yo na ivaa' ts'on jon nin 'nan na icanhan' jaa.

9 Tivio tyí'quindio nn'an nchu vaa na nt'ue ts'on jon na quint'ahan cha' ndëë ntsin'man jon ñuaanhan. Majo' naneinhin jndë si'man jonhan' ndëë xeng'e ntyja 'naan' nquii Cristo, jo' na tëvee' nchjii jon na sijnda' jonhan'.

10 Ntyjantyi na nnda' vaa na sijnda' jon, tsoñ'en na m'an quiñoon'ndue yo nnon tsonnangue, ncju'cje jon joohan nacje 'naan' nquii Cristo. Ya na ntyjii jon na jndë tentyja xjen, ntsiquindëñ'enhan' cha'xjen na sijnda' jon.

11 Tivio jndyi tji Tyo'ts'on jaa ndo' tquen jon na condui jaa cüentaa' nquii jon. S'aa jon na nnda' ntyjantyi na nt'ue ts'on jon na cuaa.

12 S'aa jonhan' cha' quii' nt'an nn'an tsonnangue, nquii jon na taquintyja na t'man conduihin, ndit'maan' jon ntyja njáⁿ já na tye' jndyee na conan'qui n'ön Cristo.

13 Ndo' 'o' nn'an na tyi'conduiho' tsjan já nn'an judíos, mantyi tyii'han' 'o' ntyja 'naan' Cristo xjen na tondyeho' juu jñ'oon naya na conduihan' na mayuu', jñ'oon'ñeen itsiquindyihan' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo. Juu xjen na tantyja n'onho'hin, tyincyaa Tyo'ts'on na ty'onho' cüenta Espíritu Santo cha'xjen na jndë tco' jon 'ndyo jon cha' quitsi'manhan' na conduiho' nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on.

14 Nquii jon incyaa jon Espíritu Santo quii' n'onho', ncüii na tyuaa' ya coy'ön cüenta viochen xjen na covent'ö na ntsiquindyaa jon jaa na m'an nacje 'naan' jnan cha' nndui jaa nn'an na itsijnda jon. Juu 'nan'ñeen na itsiquindaa' jon jaa, taquintyja ndit'maan'hin ntyja 'naan'han'.

Jñ'oon na ican Pablo nnon Tyo'ts'on

15 Mang'e na nnda' vaa, ntyjantyi xjen na jndë jndyi na vantyja n'onho' ta Jesús, yo na conan've'ngioho' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on,

16 Jo' tyi'cjöcüentyjë' na mancya na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho', ndo' xjen na matsinën nnon jon, mac'an na quitejndei jon 'o'.

17 Nquii Tyo'ts'on na totye'ntjon Jesucristo nnon jon, nquii jon na conduihin Tyëëhë, m'aan jon naijon na taquintyja na nancoo', mac'an nnon jon na ncyaa jon na jnda' nquenho' cha' juu 'nan na ntyjii jon, ntscüenon jonhan' quii' ñuaan 'naanho' na ncüaa' n'onho' 'nan na itsi'manhan'. Ndo' na yantyichen nta'jn'aanho'hin.

18 Nnda' vaa na mac'an cha' quii' n'onho' ndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa na nt'ue ts'on Espíritu na quint'aho' ndo' mantyi cha' nndëë ntji'ho' cüenta na juu na t'man qui

n'onho'hin, njon jndyihan', ndo' na ncüaa' n'onho' na juu na ntsiquindaa' jon joo nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon, njon jndyihan'.
19 Nquë na vantyja nn'ön Cristo, nquii Tyo'ts'on na taquintyja najndei conduihin, juuhan' taquityja t'man tsixuanhan', mac'an na cüaa' n'onho' ntyja 'naan'han'. Juu najndei'ñeen mayo juuntyihan'
20 na tyincyaa jon na tando' xco Cristo vi na jndë na tue' jon. Ndo' t'ua jon ts'ian na cacjo Cristo tongiaa' jon quiñoon'ndue naijon tsoñ'en conan't'maan'han jon.
21 Naijon na m'aan jon, t'manntyichen conduihin, chichen ncüii cüii nnon na cotoxen, min ángeles na nan'xuan najndë, min joo na conditque na cotoxenhan jo'. T'manntyichen condui Cristo, chichen cha'xjen na ncüii cüii na t'man condui nnon tsonnanguevahin, min xjen neinhin, min 'nan na ngue'ntyja na tonnonchen.
22 Ndo' tsoñ'en nnon na m'an, jndë tquen Tyo'ts'onhan na c'onhan nacje 'naan' nquii Cristo. Ndo' jndë t'ua jon ts'ian na nquii Cristo conduihin xquen jñ'oon ntyja 'naan' tsoñ'en, cha' quitejndeihan' juu tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon.
23 Jaa tmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' jon, condui jaa si'ts'o 'naan' Cristo, juu tmaan'ñeen na ntyja 'naan'han' itsiquindëhan' nquii jon. Manquiintyi jon na ntyja 'naan' jon itsiquindëhan' tsoñ'en.

2

Itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an ng'e t'man vaa na vi'ntyjii jonhan

1 Na toxen'chen tonduiho' nt'oo tsojnaan' na tonan'tjaho' ndo' na tom'anho' nacje 'naan' jnan.
2 Juu xjen'ñeen totsam'anho' cha'xjen na cotsam'an nn'an tsonnangue Tonan'jonho' yo juu yutyia na conduihin na co'xen juu tyquii' jndye, nquii juu na iquen juu xjen nn'an na conan'vehan nacjoo' Tyo'ts'on.
3 Ndo' nguee na toxen'chen, mantyi tsoñ'en jaa tonan'xuan cha'na joo nan'ñeen. Ntyjantyi 'nan na toquen si'ts'o njanhan xjen, joohan' tont'a. Tonan'jön yo min'cya ro nnon 'nan tyia na nt'ue ts'onhan', ndo' yo min'cya ro nnon natyia na tonan'tiu nquë. Ndo' ng'e na nnda', tondui jaa nn'an na quit'uii Tyo'ts'on jaa cha'xjen mantyi it'uii jon mañoon nn'an na conan'tjahan nnon jon.
4 Majo' nquii jon tenon ntyja xjen m'aan jon na nty'ia ro jaa nchjii jon ndo' na t'man vaa na vi'ntyjii jon jaa,
5 Ng'e na nnda', viochen xjen na tonan'xuan jaa nt'oo ng'e jnan, majuu xjen'ñeen tyincyaa jon na nan'xuan jaa na tyi'quintycüii na cotant'ö xeng'e Cristo. Ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na jndë sin'man jon ñuan njanhan.
6 Ndo' ng'e na vantyja nn'ön Cristo Jesús, jo' xjen na tondui jaa nt'oo, nquii Tyo'ts'on tyincyaa jon na cota'nt'öxcö xeng'e Cristo, ndo' i'ua jon ts'ian na conan'jön yo Jesús quiñoon'ndue naijon na vequityen jon na ico'xen jon.
7 Its'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' joo ndyu na vacachen na m'aanhan', ndëë tsoñ'en na jndë tquen jon, ntsi'man jon na juu naya na conduihin na m'aan jon na vi'ntyjii jon jaa ng'e Cristo Jesús, tëquintyja na t'man conduihan'.
8 Ee ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na itsin'man jon ñuaanho', ng'e na vantyja n'onho' Jesucristo. Min chito its'aa jon na nnda' ntyja 'naan' ncüii nnon na nan'xuan nqueho'. Nquii jon itsiquindaa' jonhan' 'o'.
9 Min chito its'aa jon na nnda' ng'e ncüii nnon na cont'a nqueho'. Its'aa jonhan' cha' quitscu'han' na ntsiquinjon ts'an ntyja nchu vaa na its'aa nquii juu.
10 Ndo' na conan'xuan na nnda' ng'e ts'ian na s'aa nquii jon, ee tquen jon jaa na ntejndei jaa nn'an ng'e Cristo Jesús. Tivio jndyi sijnda jon na cuaa na nnda' ntyja njanhan.

Ninncüii condui jaa na tonnon Tyo'ts'on ng'e Cristo

11 Ñ'enho' na chito tuiho' tsjan nn'an judíos. Tyi'ngitsuu' n'onho' nchu vaa na tonan'xuanho' xjen na tyí'quinan't'maan'ho' Tyo'ts'on. Nque nn'an judíos conduehan na 'o' tyi'conduiho' cüentaa' jon ng'e na tacont'aho' juu ts'ian na cont'a nquehan yo yonon'ndaa ndahin.
12 Majo' cañjoon' n'onho' na juu xjen'ñeen, 'o' tyí'c'onho' ntyja 'naan' Cristo. Ntyja 'naan nn'an Israel na icüji Tyo'ts'onhan na conduihan cüentaa' nquii jon, jnty'iihan' 'o', tyí'cacüja'han' 'o' ntyja 'naan' jñ'oon na tco' jon 'ndyo jon ndëëhan. Min tat'onho' na qui n'onho' jon, min tyí'c'onho' ntyja 'naan' jon.
13 Majo' nanein, 'o' na toxen'chen na tycya tom'anho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, jndë tyii' jon 'o' ntyja 'naan' nquii jon ng'e na jndui' neoon' Cristo na tyincyaa jon na t'ion nn'anhin tsonjn'aan.

14 Ng'e ntyja 'naan' nquii jon, jo' condui jaa na tajñuaan' ts'on na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' ng'e ntyja 'naan' nquii Cristo, jaa nn'an judíos yo 'o' nn'an na mañoon tsjan conduiho', s'aa Tyo'ts'on na ninncüii tmaan' condui jaa, jndë sityuii' jon juu jñ'oon na tovachuhan' tsoñ'en jaa na tyí'tjon' tom'an na tonan'vjë ntyjë.
15 S'aa jon na nnda' juu xjen na nquii Cristo na ts'anhin, tue' jon nnon tsonjn'aan. Ndo' ntyja 'naan' jo', its'aahan' na juu jñ'oon na tquen Moisés yo joo mañoon jñ'oon na tocanhan' na quita'nc'uëëhan' tavi ntco'xenntyichenhan' jaa. S'aa Cristo na nnda' cha' ve tmaan' jaa ninjnt'uehin na ntquen jon ninncüii tmaan' xco cüentaa' nquii jon. Ndo' ng'e na s'aa jon na nnda', joo na ve tmaan' jaa jndë ntycüii na m'an na tyi'quijnt'ö ntyjëëhë.
16 Ng'e ntyja 'naan na tyincyaa Cristo na tue' jon nnon tsonjn'aan, jo' sintycüii jon na tyi'ya tom'an nn'an judíos yo nn'an na mañoon tsjan conduihan. Ndo' na nnda', ntjo ntyjii Tyo'ts'on yohan. S'aa jon na ninncüii si'ts'o conduihan tonnon jon.
17 Ndëë 'o' na tyí'cacüja'han' 'o' ntyja 'naan' Tyo'ts'on, jndyo Cristo ndo' tyincyaa jon jñ'oon naya cha' ndëë nan'xuanho' na tajñuaan' ts'on c'onho' na tonnon jon. 'O' ndo' mantyi ndëë nn'an judíos na ndyontyi tom'anhan ntyja 'naan' jon.
18 Ee ntyja 'naan' nquii Cristo, tsoñ'en jaa, tanin min na aa condui nn'an judíos ndo' aa condui jaa nn'an na mañoon tsjan, naneinhin condëë conan'ndyoo' jaa na m'aan tyëëhë Tyo'ts'on ng'e nquii Espíritu cüentaa' jon.
19 Mang'e na nnda', naneinhin na tonnon jon taviquinan'xuanntyichenho' cha'vijon nn'an na cotsque ya, oo cha'na nn'an na ve' m'an yahan tsjoon mañoon nn'an. Naneinhin na tonnon jon, cüejon conduiho' yo nn'an cüentaa' jon cha'xjen mañoon nn'an na vantyja n'onhan Cristo, maninnquii' conduiho' nn'an vaa' jon.
20 Nque nn'an na jñon Jesucristo yo jñ'oon naya 'naan' jon, yo nin'nque nn'an na tonan'neinhan juuhan' ndëëho', ntyja na vantyja n'onho' jon, joo nan'ñeen conduihan cha'vijon tsjaan' v'aa. Ndo' quityquii' juu ts'ian'ñeen, nquii Cristo Jesús conduihin tsjö' nqui v'aa.
21 Ntyja 'naan' nquii jon, juu vaa' jon na condui jaa, vandëhan'. Vandit'manhan' na conduihan' ncüii vats'on na ji'ua tsixuanhan' cüentaa' Tyo'ts'on naijon na m'aan jon.
22 Ndo' ng'e na conan'jonho' yo Cristo, mantyi itsitjon'han'ho' yo tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon. Ntyja 'naan' jo' conduiho' ncüii v'aa naijon m'aan Tyo'ts'on ndo' nquii Espíritu na conduihin na m'aan jon quityquii' juu v'aa'ñeen.

3

Chu Pablo ts'ian na incyaa jon jñ'oon naya ndëë nn'an na tachito judíos

1 Mang'e na nnda' vaa na itsijnda' Tyo'ts'on, ja Pablo nty'i vancjo naneinhin ng'e na mancya jñ'oon ntyja 'naan' Cristo Jesús ndëë 'o' na chito conduiho' tsjan nn'an judíos.
2 M'aan' ts'ön na jndë condyeho' na ng'e juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na i'ua jon ts'ianvahin nnön cha' quitejndeihan' 'o'.
3 Juu jñ'oon na tyi'quindio nn'an ndyu na toxen'chen, jo' si'man jndyoyu jonhan' nnön. Juu jon incyaa jon na mavaa' ts'önhan', juuhan' jndë tji jaa vendye 'ndyo jñ'oon nnon tsonvahin.
4 Vi na jndë jnan'jn'aanho' jñ'oonva na macüji, ndëë ntji'ho' cüenta na mavaa' ts'ön juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo, jñ'oon na tacondye nn'anhan' ndyu' na toxen'chen.
5 Ee joo ndyu na jndyocahan', tyí'quitsiquindyi Tyo'ts'on nn'an juu jñ'oonva. Majo' naneinhin ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo, jndë si'man jonhan' ndëë joo nn'an na ncho've nn'an na totsay'onhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús na conduihan ñuan nquii' na tonnon Tyo'ts'on yo manin' nque nn'an na coninncyahin jñ'oon'ñeen ndëë nn'an.
6 Juu jñ'oonvahin na tyí'quindye nn'anhan', ndö vaa na itsiquindyihan'. Ng'e ntyja 'naan' jñ'oon naya 'naan' Jesucristo, jo' nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, cüejon coy'onhan cüenta juu naya na incyaa Tyo'ts'on cha'xjen juu naya na itsiquindaa' jon joo nn'an judíos. Nque nn'an na chito conduihan nn'an judíos, cüejon conduihan si'ts'o 'naan' Cristo cha'xjen nque nn'an judíos conduihinhan'. Nincüejon coy'onhan cüenta jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon na ndyio jon jn'aan nque nn'an na m'anhan ntyja 'naan' Cristo Jesús.
7 Min ncüii tyi'tsixuan ja na nc'ua jon ts'ian nnön, majo' tyii' jon ja quityquii'han' na ninncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an ntyja 'naan' juu najndei na conduihin.
8 Min na tyi'njon condui ja cha'na condui vendye nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, majo' i'ua jon ts'ian nnön na ninncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an na chito conduihan nn'an judíos, na quitsiquindyihan ntyja 'naan' joo jñ'oon na taquintyja na njon conduihan' ntyja 'naan' Cristo.
9 I'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na joo nn'an na m'an ncüii cüii joo, quits'a na ngovaa' n'onhan nchu vaa na sijnda' jon na ntsin'man jon ñuaan nque nn'an na chito judíos conduihan.

Nnda' vaa sinchu' nquii jon na tquen jon tsoñ'en na min, majo' ata ngueemin si'man jon na ndui na nnda'.
10 Its'aa jon na nnda', cha' neinhin xeng'e ntyja 'naan' juu tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' jon, ndëë joo ángeles na cotoxen quiñoon'ndue yo mañoon nnon na conintque na m'anhan jo', ntsi'man jon ndëëhan ncüii cüii nnon na conduihin na jnda' xquen jon.
11 Juu xjen na vitjachen na tquen jon tsonnangue, sijnda' jon na ndui na nnda'. Ndo' ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, jo' siquindë jonhan'.
12 Nein nquii jon incyaa jon na qui nn'önhin ndo' ng'e jo', itsijnda' jon nquën na quinan'ndyoo' jaa na tonnon Tyo'ts'on, yo na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na nnt'a na nnda' ng'e na vantyja nn'önhin.
13 Mang'e na nnda', mac'an ndëëho' na tyi'ntsichjoo'han' n'onho' ntyja 'naan' juu navi'va na maquenön na nty'i ja vancjo ntyja 'naanho', na ntyja 'naan'han' itsiquinjonhan' 'o'.

Vi'ntyjii Cristo jaa

14-15 Ya na ndyii' ts'ön ntyja 'naan' juu na jnda' xquen Tyo'ts'on na sijnda' jon na ntsin'man jon nn'an, maco'xtyë tonnon nquii jon na conduihin Tye tondëë tsoñ'en na tquen jon, ñ'en joohan na m'an quiñoon'ndue ndo' mantyi ñ'enhan na m'an nnon tsonnanguevahin.
16 Tsoñ'en joo na conan'manhan' na taquintyja na njon conduihin, mac'an nnon jon na ntyja 'naan joohan' nninncyaa jon na ntsay'onho' na jndëho' ntyja 'naan' juu najndei na conduihin ng'e nquii Espíritu Santo.
17 Nnda' vaa na mac'an cha' ninvito nc'oon Cristo quii' n'onho' ng'e na vantyja n'onho' jon. Mantyi mac'an na nninncyaa Tyo'ts'on na juu na m'aan jon na vi'ntyjii jon 'o', quintjotyen na nan'xuanho'han'.
18 Nnda' vaa na mac'an cha' 'o' yo nin'tsoñ'en nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na ngaqueho' na ncüaa' n'onho' tsa'nnda' t'man tsixuan juu na vi'ntyjii Cristo 'o'. Juuhan' t'manntyichen tsixuanhan', chintyi na ve' ntyja 'naan juu na tuen nnon tsonnangue. Ntyja na vi'ntyjii jon 'o' tcontyichenhan', chintyi xueechuu' ts'an. Ndyentyihan', chito ve' cha'na nandye tsjö'ndue. Ndo' ndaandue min na njoonhan', juu na vi'ntyjii jon nn'an tjantyichen na njoonhan', chichen ndaandue.
19 Mantyi mac'an na juu na vi'ntyjii Tyo'ts'on nn'an na nnintyincyoo' yahan' ntyja 'naanho'. Juuhan' ivenoon'han' nchu vaa na nndëë ncüaa' nn'ön. Nnda' vaa na mac'an cha' quindë ya nnan'xuanho' tsoñ'en na condui Tyo'ts'on.
20 Nquii jon jndyentyichen ndëë nts'aa jon, chintyi na cotan na quits'aa jon oo na ndyii' nn'ön na aa ndëë nts'aa jon. Condëë its'aa jonhan' ntyja 'naan' juu najndei na conduihin na m'aanhan' quityquii' nn'ön.
21 Cüit'maan' nquii Tyo'ts'on na m'aan jon quii' nt'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon, ndo' mantyi cüit'maan' Cristo Jesús. Mancha'xjen quindui na nnda' ndo' min tyi'jon cacüentyjee' na quinduihan'.

4

Ninncüii tmaan' condui jaa ng'e Espíritu Santo

1 Ng'e na matye'ntjön nnon Jesucristo, jo' na m'an vancjo ntjoohin. Jo' mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na viochen xjen na cotsam'anho', c'onho' cha'xjen na chuhan' ng'e na tqueen' Tyo'ts'on 'o' na quinan'jonho' yo Cristo.
2 Quinan'ndyia' n'onho' tondëë nn'an. C'onho' na cüiya ngioho' yo nn'an. C'onho' na t'man n'onho' tsoñ'en 'nan na tyi'ya na cont'a nn'an 'o'. Nque ntyjeho' na vantyja n'on Cristo, yo na conan'vengioho'hin quinan't'man n'onho'hin yo 'nan na cont'ahinho'.
3 Quita'nguee'ho' na nquii Espíritu Santo ngotsi'man jon ndëho' nchu vaa na quitsam'anho', yajo' ya nc'onho' yo ntyjeho'.
4 Ee jaa na vantyja nn'ön Jesucristo, ninncüii si'ts'o 'naan' jon condui jaa. Ndo' ninncüii Espíritu m'aan, cha'xjen na ninncüii vaa na t'man qui nn'ön Tyo'ts'on xjen na tqueen' jon jaa na quinan'jön ntyja 'naan' na ico'xen jon.
5 Tondëë jaa na vantyja nn'ön Cristo, xia'ntyi nquii jon conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en jaa, ndo' ninncüii jñ'oon na vantyja nn'ön na nquii jon conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, ndo' juu na cont'ëhë yo xuee' jon, ninncüiihan'.
6 Tondëë tsoñ'en jaa, ninncüii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë ng'e na vantyja nn'ön Cristo. Xia'ntyi nquii jon co'xen jon tsoñ'en. Its'aa jon yo tsoñ'en cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' m'aan jon yo ncüii ro ncüii jaa.
7 Majo' ncüii cüii jaa, nquii Cristo itsiquindaa' jon ts'ian 'naan' jon na quint'ahan' cha'xjen na jndë sijnda' jon.
8 Ng'e na nnda', nnon tson salmos vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan':

Xjen na tëva ntcüe' Cristo quiñoon'ndue vi jndë na tando' xco jon jndë na jnan'cuee' nn'anhin,
tsoñ'en joo na conduihan na jndë tju' cje jon, tëchu jonhan, ndo' itsiquindaa' jon jaa ncüii cüii nnon na itejndeihan' jaa.
Mannda' itsiquindyi tson salmos.
9 Ndo' ng'e na itso jñ'oon'ñeen na tëva ntcüe' jon quiñoon'ndue, mantyi itsiquindyihan' na jo' jnan jon, na jndyocue jon nnon tsonnangueva.
10 Nquii jon na jnan quiñoon'ndue na jndyocue jon nnon tsonnanguevahin, manquiintyi jon tëva ntcüe' jon quiñoon'ndue na ndyentyichen, cha' condëë c'oon jon na ninvaañ'en.
11 Jaa na vantyja nn'önhin, manquii jon itsiquindaa' jon ncüii cüii nnon ts'ian jaa cha' condëë cotye'ntjön nnon jon, cha' ntejndeihan' nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. Ñ'en já na condui nn'an na i'ua jon ts'ian ndë na cotsay'ön jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, ndo' ñ'en vendye nn'an na coninncyaa jñ'oon' jon ndëë nn'an nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' ñ'en vendye nn'an na comandyi'han ndëë nn'an na coninncya jñ'oon' Tyo'ts'on cha' ntcüe' n'onhan jnanhan. Ndo' ñ'en vendyehan na itsiquindaa' jon ts'ianhan na coninncyahan jñ'oon' jon yo nin'nn'an na conan'man yahin juuhan' ndëë nn'an na vantyja n'on, cha ngaquehan ntyja 'naan' jon.
12 Ts'ianmin' i'ua Cristo ndëë nan'ñeen cha' cüijnda' ncüii cüii nnon ts'ian na cotye'ntjon nn'an cüentaa' Tyo'ts'on nnon jon, cha' ntyja njan jaa na condui sits'o 'naan' Cristo, ngaque jaa quityquii' na vantyja nn'önhin.
13 Its'aa jon na nnda' cha' tsoñ'en jaa cüejon c'ön na vantyja nn'ön yo nquii jon na conduihin jnda Tyo'ts'on, ndo' cha' cüejon cüaa' nn'ön ntyja 'naan' na condui jnda jon. Yajo' nnan'xuan jaa nn'an na jndë tque ntyja 'naan' Cristo na quindë ya nan'xuan jaa cha'xjen na tsixuan nquii jon.
14 Ya na nan'xuan nan'min, taxe'quitsijonhan' jaa cha'na yotsca, ee joo yo'ñeen majndye jnda conan'cüejndyo joo nchu vaa na m'aan' n'on joo. Min tyi'xe'quinan'jñ'öön' jaa ncüii cüii nnon jñ'oon na conan'man nn'an na ndyii' manyan nquenhan na yo joo jñ'oon'ñeen conan'vi'nn'anhan ntyjehan.
15 Majo' tyi'quichuhan' na nnda' vaa nnc'ön. Icanhan' na quinan'nën jñ'oon na mayuu' ndëë nn'an ndo' mantyi quinan'man na conan'vi'ngiöhan. Ya na cont'aha na nnda', yajo' ngaque jaa ntyja 'naan' Cristo, na nquii jon conduihin xquen ntyja 'naan' tmaan' jaa na vantyja nn'ön jon.
16 Juu si'ts'o 'naan' ts'an, it'uii'han' jndye nnon ndui, yo jndye nnon quinjon'han'. Ncüii cüiihan' itejndeihan' ntyjehan'. Mannda' vaa na itsijonhan' ntyja njanhan na condui jaa ntyja 'naan' Cristo. Ncüii cüii jaa, vaa ncüii cüii nnon na itsijnda' Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' cotejndei ntyjëëhë na vantyja n'on Cristo. Ya na cont'a na nnda', yajo' tsoñ'en jaa covaque jaa ntyja 'naan' Tyo'ts'on ndo' m'an na conan'vi'ngiö ntyjë na vantyja n'on.

Cüixco ntyja na cotsam'an

17 Mang'e na nnda', ndö ro jñ'oon na matsjö ndëëho' ndo' maquënhan' ndëëho' ng'e juu najndei na condui nquii ta Jesús. Quitsacüentyjee'ho' na itsijonhan' 'o' cha'na nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on. Ee joohan ve' jn'aan jñ'oontiu 'naanhan nchu vaa na cotsam'anhan.
18 Ee juu na covaa' n'onhan nchu vaa na condui Tyo'ts'on, tsijonhan' juuhan' cha'vijon juu najaan tsue'. Ndo' ng'e na nnda' nan'xuanhin, jo' jndë sitycyaa'han'hin ntyja 'naan' na ntsixuan ts'an na vando' ñuaan' juu na tonnon Tyo'ts'on. Ndö' vaa na coquenonhan ng'e na m'anhan na que' n'onhan na tonnon jon.
19 Ndo' jnaan' jo', tyi'tyia ngiohan nin ncüii nnon natyia na nin'quint'ahan. Coninncyatohan na nt'ahan min'cya ro nnon na its'aa jndyihan' n'onhan na nin'quint'ahan. Min tyi'quinan'xjen n'onhan, m'anhan na cotquenhan na cha'chen n'onhan na nin'quint'antyichenhan natyia.
20 Majo' 'o' na conan'jonho' ntyja 'naan' Cristo, chito nan'min' na tonan'man nn'an ndëëho' na ntsanan'jonho'.
21 Ee 'o' tondye yaho' jñ'oon na mayuu' ntyja 'naan' Jesús, ndo' jndë tonan'man nn'an ndëëho' jñ'oon ntyja 'naan' jon na conduihan' jñ'oon na mayuu'.
22 Ee ntyja 'naan' na totsam'anho' na toxen'chen, jndyeho' jñ'oon na quitji ntcüe'ho' ntyja 'naanhan'. Ee xe na aa ngacachen na nnda' m'anho', ndi'ndaa'ñ'en nchu vaa na cotsam'anho', ee joo nan'ñeen conan'vi'nn'anhan'.
23 Chuhan' na ncyaho' na ntsixco Tyo'ts'on tsoñ'en nchu vaa na m'aan' n'onho'.
24 Quityquii' na cotsam'anho', chuhan' na nnintyincyoo' na conduiho' nn'an xco, ts'ian na nquii Tyo'ts'on its'aa jonhan', na cüityincyoo'han' nchu vaa na its'aa ts'an 'nan na chuhan' ndo' na vam'aan juu na ñuaan nquii'hin cha'xjen condui nquii jon.

25 Mang'e na nnda', tavinan'neinntyiho' jñ'oon quintu ndëë nn'an. Xia'ntyi quinan'neinho' jñ'oon na mayuu'. Ee jaa nn'an na vantyja nn'ön Cristo, ninncüii tmaan' condui jaa cha'xjen ninncüii tsixuan ts'an min na jndye vaa na quiñjon'hin.
26 Xe na aa conan'vjeho' ncüii ts'an, taninncyaho' na juuhan' ngay'oonhan' 'o' na nnan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. Vitjachen na ngua ndo'cüjioon', quint'aho' na quintycuii na conan'vjeho' nn'an.
27 Ee xe na aa mavio na conan'vjeho' ts'an, nninncyaho' xjen nnon juu yutyia na ntquen juu xjen 'naan' juu 'o'.
28 Minninchen ts'an na toch'uee juu, tanch'ueentyichen juu. Quits'aa juu ts'ian cha'xjen na chuhan' cha' nninjnda' 'nan na icanhan'hin, ndo' mantyi cha' nndëë ntejndei juu nn'an yo 'nan na itsitjahan'hin.
29 Tanan'neinho' jñ'oon tsan'. Ninnquii'chen quinan'neinho' jñ'oon ya na ntejndeihan' nn'an ntyjantyi na icanhan'hin. Quint'aho' na nnda' cha' ntyja 'naan'han' ngaquehan na conan'jonhan yo Cristo.
30 Min'ncüii nnon 'nan tant'aho' na ntsichjoo'han' ts'on nquii Espíritu Santo. Ee incyaa Tyo'ts'on jon quii' n'onho', cha' juu xuee ya na quindë ya nndyotsin'man Tyo'ts'on 'o', vaa na tsi'manhan' na conduiho' cüentaa' jon.
31 Tant'antyiho' na ntji'ho' jñ'oonvi' nacjo nn'an na ntsi'ndaa'han' ngiohan. Tanan'jmiin'toho' ndëëhan min tanan'vjeho'hin. Tanc'onho' na ve' c'uaato jndyueho' ndëëhan. Tanan'neinho' jñ'oon tsan' na itscüejnaan'han'hin. Min min'ncüii nnon tyi'nan'tëë' n'onho' nn'an.
32 'O' c'onho' na ya nn'anho' yo nn'an. Ncüii cüiiho' na vantyja n'onho', c'onho' na nty'ia rohan ngioho'. Ndo' cha'xjen nquii Tyo'ts'on jndë sit'man ts'on jon 'o' xeng'e Cristo, mantyi quinan't'man n'onho' joo nan'ñeen.

5

Jaa na condui ntsinda Tyo'ts'on, ndö vaa na ichuhan' na quitsam'an

1 Ng'e na conduiho' ntsinda Tyo'ts'on na vi'ntyjii jonho', quitsam'anho' cha'xjen na condui nquii jon.
2 Tsoñ'en ntyja 'naan' na cotsam'anho', quinan'vengioho' nn'an cha'xjen nquii Cristo m'aan jon na vi'ntyjii jon 'o', na tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njanhan. Na tyincyaa jon na tui na nnda', itsijonhan' na nchjii Tyo'ts'on yo jon cha'vijon ya na conan'cuee' nn'an judíos quitsman cha' ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen ntsit'man ts'on jon jnanhan. Juu na nnda' s'aa Cristo, tsixuanhan' cha'vijon cüii jndye quichi na tonnon Tyo'ts'on.
3 Ng'e na conduiho' nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, jo' tyi'jon ninncyaho' na ninc'uaa jñ'oon na ncüiiho' m'aan juu yo ts'an na ve' ndö' ro. Tant'aho' min'ncüii nnon 'nan na tyi'ji'ua tsixuanhan' na tonnon Tyo'ts'on, min tyi'nan'cjaa' n'onho' 'naan' ncüiichen ts'an.
4 Min tyi'quichuhan' na nnan'neinho' ntyja 'naan nan'min'. Min tyi'nan'xuanho' na nnan'neinho' jñ'oon na jnaan' jndyi vaahan' oo jñ'oon tsan', min jñ'oon na nninncyaahan' natyia ngio nn'an na condyehinhan'. Jñ'oonmin' tyi'ya na ntsinin ts'anhan'. Majo' 'o' quinan'neinho' jñ'oon na ntsit'maan'han' Tyo'ts'on na yo concyaho' na ya jon.
5 Ee ngio yaho' ncüii ts'an na m'aan ya juu yo ts'an na ve' ndö' ro, je'quindëë ntsijonhin tyquii' juu na ico'xen Tyo'ts'on yo Cristo nchu vaa na cotsam'an nn'an. Min joo nn'an na conan'jonhan yo 'nan na ji vaahan' ntyjii Tyo'ts'on, je'quindëë nnan'jonhan yohan', min nn'an na conan'cjaa' n'onhin 'naan mañoon nn'an. Ee ts'an na its'aa na nnda', conduihin ts'an na itsit'maan' juu 'nan, chito nquii Tyo'ts'on.
6 Min'ncüii ts'an tyi'ninncyaho' na ntsivi'nn'an juu 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin', na ngitso juu na tanin, cuaa nquii na jaa na vantyja nn'ön Cristo na nt'aha nan'min'. Ee tsojnaan' joohan' na nt'uiivi' Tyo'ts'on joo nn'an na tyi'nin'quitañguee'hin ntyja 'naan' na ico'xen jon.
7 Mang'e na nnda', min'chjo tyi'nan'jonho' yo nn'an na cont'ahin joo jnanmin'.
8 Ndyu na toxen'chen, tonan'jonho' yo nan'min' na conduihan' ntyja 'naan' najaan, majo' naneinhin conduiho' ntyja 'naan' juu naxuee na condui nquii Jesucristo. Quinan'jonho' ntyja 'naan'han'.
9 Ee ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan' jon na conduihin naxuee, its'aa juu 'nan ya, yo 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on. 'Nan na its'aa juu yo juu 'nan na ndyii' ts'on juu, m'aanhan' ntyja 'naan' juu na mayuu'.
10 'O' quinan'chonho' na ncüaa' n'onho' na nt'aho' ncüii cüii nnon 'nan na nquii Cristo ngavee' ts'on jonhan'.
11 Tanan'jonho' yo joo 'nan na tyi'cüijnt'ue na ve' jn'aanhan' na nque nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on conan'jonhin yohan'. Ndo' chito xia'ntyi jo', mantyi quinan'quinaanho' joo 'nan tyia'ñeen.

12 Ee itscüejnaan'han' xe na aa nnan'nën ntyja 'naan joo natyia na ve' nty'iu cont'a nan'ñeen.
13 Ee nquii Cristo condui jon naxuee. Jo' ncüii cüii nnon natyia, vi na jndë itsiquinaan jon ntyja nchu vaa na tsixuanhan', covityincyo jndyoyu ntyja 'naan'han'.
14 Ee juu naxuee itsiquinaanhan' na ji vaa na tsixuan natyia'ñeen. Mang'e jo' vaa jñ'oon na jndui na itsohan':
'U' ts'an na matsitja 'u' nnon Tyo'ts'on, itsijonhan' 'u' cha'vijon ts'an na itso ndo' cha'na ts'oo.
Ng'e na tsixuan' nan'min', quinaquintyja'.
Ndo' nninncyaa Cristo na ncüaa' tson', cha'vijon na incyaa jon naxuee ntyja na vam'an'.
Nnda' itsiquindyi jñ'oon'ñeen.
15 Mang'e jo' nqueho' quitquen yaho' cüenta nchu vaa na cotsam'anho', tyi'nc'onho' cha'na nn'an na ve' cotsam'antohan. 'O' tyquii' na cotsam'anho', quitsi'manhan' na conduiho' nn'an na jnda' nquen.
16 Ncüii cüii jon na incyaahan' na nt'aho' 'nan na chuhan', cüijnt'ue yaho' juuhan', ee joo ndyumin tyia jndyi 'nan na condui.
17 Ndo' tyi'nc'onho' cha' na nque nn'an na nan' cont'ahan. 'O' cjoo' ya ya n'onho' na ncüaa' n'onho' 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'aho'.
18 'O' tyi'ncüeho' ntajmin', ee juuhan' vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu. Majo' 'io 'io ncyaho' na juu Espíritu Santo ntquen jon xjen 'o' na ninvaañ'en quii' n'onho' cha'xjen juu ntajmin' iquenhan' xjen 'naan'han' juu tsanquindyi.
19 Xjen na conan'neinho' yo ntyjeho' na vantyja n'onhan Cristo, cüijnt'ueho' jñ'oon na chuu' tson salmos. Ndo' mantyi quitaho' alabanzas na cüit'maan' Cristo ntyja 'naanhan', yo mañoon nnon na cont'aho' na ntyja 'naan' ndit'maan'hin. Quint'aho'han' yo na xoncüee' n'onho',
20 Nquii Tyo'ts'on na conduihin Tyëëhë, ninquii'chen quindueho' nnon jon na ncya yahin ntyja 'naan' tsoñ'en yo xuee' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

Nan'min chuhan' na c'oon tsanscu tonnon saa' juu ndo' na c'oon tsans'a tonnon scuu' jon

21 Yo na njon ngiö nquii Cristo, jo' quitjue'cjeho' ndëë ntyjeho' na vantyja n'onhan jon.
22 'O' nanntcu na jndë toncoho', quita'nguee'ho' jñ'oon na condue nnonho' ndëëho' cha'xjen na cotjue'cjeho' nnon nquii Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa.
23 Ee nquii tsans'a conduihin xquen jñ'oon ntyja 'naan' scuu' jon cha'xjen nquii Cristo conduihin xquen jñ'oon ntyja 'naan' nque nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Nquii Cristo conduihin na itsin'man jon ñuaan nan'ñeen na conduihan si'ts'o 'naan' jon.
24 Ndo' cha'xjen jaa nn'an na condui tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on m'an nacje 'naan' Cristo, mannda' chuhan' na nque nanntcu na jndë tonco, quitjue'cjehan tondëë nnonhan ntyja 'naan tsoñ'en.
25 Cha'xjen nquii Cristo t'oon jon na vi'ntyjii jon jaa nn'an na condui tmaan' cüentaa' jon, ndo' tyincyaa nquiihin na tue' jon cha' ndëë ntsin'man jon jaa, mannda' quinan'vengioho' ntcuho'.
26 S'aa Cristo na nnda' cha' ntquen jon na ntju' condui jaa na tonnon Tyo'ts'on xeng'e juu jñ'oon naya 'naan' jon ndo' yo na jnt'ë jaa yo ndaa yo ntyja 'naan' xuee' jon.
27 Tue' jon cha' nquëhë na condui tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nndëë ncy'oon jon cüenta jaa cha'xjen juu tsans'a ncy'oon jon cüenta yuscu yo na icoco jon. Ndo' cha'xjen juu yuscu'ñeen na tëquintyja na nancoo' na tycüi'hin na min'ncüii nnon 'nan tity'a na itsi'ndaa'han' ndiaa' juu, ndo' cha'xjen tijnty'ui ya ndiaa' juu, min tavi 'nan ncüiichen nnon na ntyja 'naan'han' na nts'aahan' na tyi'nancoo'hin na minntyjee' juu na tongiaa' ts'an na nndui saa' juu, mannda' vaa itsijonhan' jaa tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ngüentyjë' na tonnon jon na ninvaañ'en ntyja njanhan cüentaa' jon, na minncüii ta'nan itsi'ndaa'han' jaa na tonnon jon.
28 Ndo' cha'xjen na vi'ntyjii tsans'a si'ts'o 'naan' nquii jon, mannda' ro chuhan' na c'oon jon na vi'ntyjii jon scuu' jon. Juu ts'an na vi'ntyjii scuu', vi'ntyjii nquiihin.
29 Ee ta'nan ts'an na jndoo' jndyi juu yo si'ts'o 'naan'. Chito jo'. Int'ue juu 'nan na ntquii juu ndo' ivantyjee' ya juu si'ts'o 'naan' juu. Mannda' vaa its'aa Cristo yo tmaan' nn'an na vantyja n'onhan jon,
30 Ee jaa na vantyja nn'ön jon condui jaa si'ts'o 'naan' jon, ndo' ncüii cüii jaa itsijonhan' ntyja njanhan ncüii cüii nnon na itsiquiñjon'han' jon.
31 Cha'xjen juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui itsiquindyihan': “Ng'e na nnda' vaa, juu tsans'a n'ndyii juu tye juu ndyee juu na nc'oon jon yo scuu' jon, ndo' ve joohan ninncüii si'ts'o nduihan.”

32 Jñ'oonva' na matsjö, t'man tsi'manhan'. Ndëë nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen, juu jñ'oon'ñeen vanty'iu tom'aanhan'. Majo' ja mavaa' ts'ön na vacy'oonhan' ntyja 'naan' Cristo yo juu tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' jon.
33 Ng'e na nnda', mantyi 'o' ntyjënnön, ncüii cüiiho' quinan'vengioho' ntcuho' cha'xjen na conan'vengio nqueho'. Ndo' mantyi 'o' nanntcu na m'an nnonho', ncüii cüiiho' icanhan' na quint'aho' na njon s'aho'.

6

Ndö vaa icanhan' na c'on nda nn'an na vantyja n'on

1 'O' yotsca, quita'nguee'ho' 'nan na condue tyeho' yo ndyeeho', ee tonnon Cristo ya icüji'han' na quint'aho' na nnda'.
2 Ee quii' jñ'oon' Tyo'ts'on na tquen Moisés, vaa jñ'oon na ico'xenhan' na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na itsohan': "Juu tye' yo 'ndyo', cüinjonhan ntyji'."
3 Quitsa'han' cha' nninjnda' 'nan na icanhan' 'u', ndo' cha' tco xeechu' nnon tsonnangueva." Juu jñ'oon'ñeen ndö' vaa na itsiquindyihan'.
4 'O' nannon na m'an ndaho', chito ninnquii'chen nt'aho' na conan'tyia'toho'hin ee xe na aa nt'aho' na nnda', nc'on yo'ñeen na vje joo 'o'. Majo' 'o' quinan'queho'hin yo jñ'oon na nnan'jnda'han' nquen joo nchu vaa na nnan'jonhin yo Cristo.

Jñ'oon na itsiqui'maan'han' nn'an na cotye'ntjon ndëë patrón

5 'O' nn'an na conduiho' moso ndëë patrón 'naanho', yo na xoncüii' n'onho' quita'nguee'ho' ts'ian na cot'ua nan'ñeen ndëëho'. Quint'aho' na njonhin, ndo' cjoo' ya n'onho' na quint'aho' cha'xjen 'nan na nt'ue n'onhan. Quint'aho'han' na cha'vijon nnon nquii Cristo na cotye'ntjonho'.
6 Min chito xia'ntyi na cont'aho' na nnda' ya na cotquenhan cüenta nchu vaa na cont'aho', cha' ngavee' ngiohan yo 'o'. 'O' quitye'ntjonho' ndëëhan yo na xoncüee' n'onho' ng'e na conduiho' nn'an na cotye'ntjontyen nnon nquii Cristo. Na nt'aho' na nnda', mantyi nt'aho' 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on.
7 Joo patrón 'naanho', quitye'ntjonho' ndëëhan yo na xoncüee' n'onho', cha'vijon na cotye'ntjonho' nnon nquii Cristo.
8 Ee mangio yaho' na ncüii cüii nnon ts'ian ya na cont'aho', ndyion ta Jesús 'o' ntyja 'naan'han', tanin min na aa ts'an na m'aan tyen juu moso ndo' aa ts'an na m'aan juu xjen 'naan' nquii.
9 Ndo' mantyi 'o' na m'an nn'an na cotye'ntjonhan ndëëho', ninncüii xjen quint'aho' yohan cha'xjen na jndë tsjö na quint'ahan na tondëëho'. Min tavint'a yaho' na nnan'ty'ueho'hin na nndueho' jñ'oon vi' ndëëhan. Quiñjontyen n'onho' na juu Cristo na m'aan jon quiñoon'ndue, xia'ntyi nquii jon conduihin ty'ooho', nqueho' ndo' mantyi joohan. Min tyi'quits'aa jon na njon nchjii jon ncüii ts'an, majo' ncüiichenhin xe'quits'aa jonhan'.

Min nt'ö ts'ian na ninjnt'ue jaa na nc'ö cjoo' juu yutyia

10 'O' ntyjë, ndö jñ'oon na mats'ia na matsjö ndëëho'. Nquii ta Jesús conduihin na taquintyja najndei jon, jo' c'onho' najndëho' ntyja 'naan' juuhan'.
11 Incyaa Tyo'ts'on ncüii cüii nnon na icanhan' jaa cha' nndëë nnan'ty'ui joo 'nan na itsijnda' juu yutyia na nin'quitsi'ndaa' juu jaa. Cüijnt'ueho'han' cha' nndëë ngüentyjee'tyenho' quityquii' tsoñ'en na itsijnda' juu na nin'cju'cjehan' 'o'.
12 Juu tyia' na m'an, chito yo nn'an m'anhan', Juuhan' m'anhan' nacjoo joo yotyia na coto'xen na vaa najndë na conduihan, joohan na coto'xenhan nn'an tsonnanguevahin na conduihan' na jaan. Juu tyia' na cotsam'an m'aanhan' yo joo natyia na m'an ntjö'ndue.
13 Ng'e na nnda' vaa, cüijnt'ueho' tsoñ'en nt'ö ts'ian tyia' na incyaa Tyo'ts'on ndëëho', cha' juu xjen na vja yutyia cjoho' yo ntyje yotyiahin, nndëë nta'ntjonho'hin. Ndo' vi na jndë tenon tyia' na co'oho' cjohan, nnintyincyoo' na coventyjee'tyenho'.
14 Cha'xjen ncüii sondaro itsityen juu tsiaa', mantyi 'o' quintjotyenho' yo jñ'oon na mayuu' 'naan' Tyo'ts'on. Ndo' cha'xjen juu coton xjo na cüe sondaro ivañoon'han'hin na tyi'ntquee' juu, mantyi cüijnt'ueho' juu na iquen Tyo'ts'on 'o' na tajnan nan'xuanho' na cüañoon'han'ho'.
15 Ndo' cha'xjen ncüii sondaro m'aan cje jon na ñjon ntcoon' jon ng'ee jon, mantyi ninnquii'chen c'oncjeho' na nnan'quindyiiho' nn'an juu jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo na incyaahan' na ntjo ya ntyjii ntcüe' Tyo'ts'on yohan.
16 Ndo' vantjo'chen nan'min', cantyjatyen n'onho' jon ee juuhan' ntsityuii'han' tsoñ'en navi' na iju' yutyia nacjoho', cha'xjen juu tjan t'man na ñooncjehan' nt'ö sondaro, itsinduu'han' chon na ntjo nnon ncjo isaa' cha' tyi'ntjon sondaro'ñeen natë'.

17 Cüijnt'ueho' juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho' na ngüañoon'han' nquenho' yo joo
jñ'oon na m'aan' n'onho'. Ndo' mantyi cüijnt'ueho' juu jñ'oon' jon na incyaa Espíritu na
juuhan' conduihan' xjotë.
18 Tsoñ'en na coquenonho', ncyaho' na nquii Espíritu ntsi'man jon ndëëho' nin jñ'oon na
ngitanho' nnon Tyo'ts'on. Quindueho' nnon jon 'nan na coquenonho' yo 'nan na icanhan'
'o'. Ndo' tyi'ntsacüentyjee'ho' na quitanho' na quitejndei jon tsoñ'en nn'an na conduihan
cüentaa' Tyo'ts'on.
19 Ndo' mantyi quitanho' nnon jon ntyja njan na ya ntsixuan ñuan njan, na ninncya
jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëë nn'an, juu jñ'oon'ñeen ndyu na toxen'chen, vanty'iuu'
tom'aanhan' ndëë nn'an. Ndo' mantyi quitanho' na ntejndei jon ja na ya ntsitjön' jñ'oon
na mancya ndëëhan.
20 Ndo' mantyi juu xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, cañjoon' n'onho' ja cha' na
min'cya ro xjen na ntsiquinaanhan' na ntsinën ntyja 'naan' Cristo ndëë nn'an, nts'ahan'
yo na ntsixuan ñuan. Juu jñ'oon'ñeen na vanty'iuu' tom'aanhan' ndyu na toxen'chen.

Jñ'oon na mats'ia na incyaa Pablo

21 Juu ntyjëëhë Tíquico vay'oon jon tsonvahin na m'anho'. 'O' na njon jndyihin ngioho'
ndo' mantyi ja. Xoncüee' ts'on jon quityquii' ts'ian 'naan' ta Jesús. Chen chen ntsiquindyi
jon 'o' tsoñ'en ntyja njan cha' ncüaa' jnda' n'onho' nchu vaa 'nan na maquenön yo juu na
jöm'an.
22 Majuu ts'ianva' na majñönhin na m'anho', cha' nndëë ncüaa' n'onho' nchu vaa na
coquenőn, cha' nninncyaahan' na xoncüii' n'onho'.
23 Nquii tyëëhë ta Tyo'ts'on yo Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu na
conduihan na tajñuaan' ts'onhan, mac'an ndëëhan na c'oonhan' yo 'o', ndo' mantyi yo na
quinan'vengioho' ntyjeho' na m'anhan ntyja 'naan' Cristo, yo juu na covantyja n'onho' jon.
24 Juu naya na condui ta Tyo'ts'on, c'oonhan' yo tsoñ'en nn'an na tyi'quintycüii na
conan'vengiohan nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaaha.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Filipos

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

1 Ja Pablo yo Timoteo condui já nn'an na cotye'ntjőn nnon Cristo Jesús. Conan'cüanőn
tsonvahin ndëë 'o' ntyjë na vantyja n'onho' jon na m'anho' tsjoon Filipos, ndo' mantyi ndëë
'o' na conintqueho' quityquii' juu tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Jesús, ndo' mantyi ndëë
nqueho' na cotye'ntjonho' ndëë ntyjeho' juu tmaan'ñeen.
2 Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu
naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhin, mac'an ndëëhan na
ncyahan na jndyentyichenhan' na ncy'onho' cüenta.

Ican Pablo ntyja 'naan nn'an na vantyja n'on

3 Ncüii cüii jon na vañjoon' ts'ön 'o', mancya naya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'.
4 Ndo' ncüii ncüii jnda na mac'an na quitejndei jon 'o', mats'ahan' yo na nën rö,
5 Ng'e conan'jonho' yo ja yo juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on xee na vejndyee tye' na tondyeho'
jñ'oon naya 'naan' jon ata xjen nein.
6 Ee ntyjii' ya ts'ön, nquii Tyo'ts'on ta' jon juu ts'ian yavahin quii' n'onho', ndo' ngüantyjee'
jonhan' ata xjen na jndë siquindëhan' juuhan' juu xuee ya na nndyo nnda' Jesucristo.
7 Chuhan' na nnda' vaa na m'aan' ts'ön ntyja 'naanho' ng'e na t'man vaa na vi'ntyji 'o'.
Ee conan'jonho' yo ja ntyja 'naan' juu naya na tsixuan Tyo'ts'on min na aa vancjo nty'i ja
oo min na minntyjë' tondëë nanm'ann'ian na macüji' jndyoyu ndëëhan juu jñ'oon naya na
itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an.
8 Ee ntyjii ya Tyo'ts'on na vi'ntyji jndyi ja 'o' yo manin'juu na vi'ntyjii Cristo 'o'.
9 Ndö vaa jñ'oon na mac'an nnon jon ntyja 'naanho', na juu na conan'vengioho' nn'an,
nninncyaahan' na yantyichen ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' jon yo tsoñ'en na icanhan'ho' na
ntji'ho' cüenta 'nan na chuhan' na quint'aho' ndo' yo 'nan na tyi'quitsohan',
10 Cha' nndëë ntji'ho' cüenta nin 'nan na yantyichen, ndo' cha' juu na cotsam'anho',
nc'onhan' na ntju'han', yo na ta'nan ncüii nnon na nts'aahan' na vaa jnan 'o' xjen na ncüjee'
ntcüe' Cristo,
11 Cha' ntyja 'naanho' jndye nnon naya nnintyincyoo' na cont'aho', xeng'e Jesucristo, na
ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan joohan'.

Viochen xjen na vant'ö ntye'ntjön nnon Cristo

12 'O' ntyjë, nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' na juu navi' na maquenön na nty'i vancjo,
itejndeintyichenhan' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on. Ee ntyja 'naan'han' itsiquinaanntyichenhan'
na covineinntyichen jñ'oon naya 'naan' jon.
13 Ata tsoñ'en sondaro na cota'ntyjee'han vats'ian 'naan' tsanm'aants'ian t'man, co-
nan'neinhan xeng'e na condui ja cüentaa' Cristo, jo' na covityen ja yo carena.
14 Ndo' min na m'an ja vancjo, nque ntyjë na vantyja n'on Jesús, majndyentyi-
han coy'onhan na t'man n'onhan na coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on yo na min'ncüii
tyi'quindyii' n'onhan ndo na min'ncüii tyi'tsity'uehan'hin.
15 Mavaa' ts'ön na ñ'en nan'ñeen na coninncyahan juu jñ'oon'ñeen ve' ng'e na tëë'
n'onhan ja, na tyi'quintjo ya ngiohan na condijnt'ue Tyo'ts'on ts'ian na mats'a. Majo'
minndyechenhan xoncüee' n'onhan na cont'ahan ts'ian'ñeen.
16 Cont'ahinhan' na ya ngiohan ng'e na vengiohan ja, ee covaa' n'onhan na nquii
Tyo'ts'on tquen jon ja ntjoohin na ngüentyjë' tondëë nanm'ann'ian na cüji' jndyoyu ndëëhan
jñ'oon na ngüañoon'han' juu jñ'oon nayava.
17 Majo' minndyechen nan'ñeen na tëë' n'onhan ja, coninncyahin jñ'oon ntyja 'naan'
Cristo na contyja n'onhan na nndue nn'an na nquehin njonhin, tyi'xoncüee' n'onhan na
cont'ahan ts'ian'ñeen. Ndo' ndyii' n'onhan na ntyja 'naan' 'nan na cont'ahan, nchjen-
tyichenhan' ja na m'an vancjo.
18 Majo' tyi'cotsi'ndaa'han' ntyji min na cont'ahan na nnda'. Ata incyaahan' na nën na
nnda' vaa na maquenön, ee minninchen na cont'ahan, min na aa xoncüee' n'onhan ndo'
min na aa ve' cont'a nquehan, majo' juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo vja na condye nn'anhan'.
Ndo' ng'e na nnda', ninvito nc'ön na nën rö,
19 Ee mavaa' ya ts'ön na ntyja 'naan tsoñ'en nan'min', ndyaa ja vancjo ng'e na cotejn-
deiho' ja na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njan, ndo' yo na nninncyaa Jesucristo na
nquii Espíritu Santo ntejndei jon ja.
20 Ee mancha'xjen ndyii' ts'ön na tyi'xe'quits'a ncüii nnon na ncju'cjehan' Cristo na ntyja
'naan'han' ntjo jnaan' ja. Ndo' ntyja vichen ts'ön nanein yo na matsixuan ñuan, ntsinën

ndëë nn'an cha'xjen jndë tots'a na toxen'chen, cha' nnint'maan' Cristo ntyja njan, tanin min xe na aa ngüant'öntyëchën, oo min xe na aa nnan'cuee'han ja.

21 Ee ntyja njan, viochen xjen na vant'ö, Cristo mac'ö na tonnön. Ndo' min xe na aa nnan'cuee' nn'an ja, majo' yantyi nc'ön ee na ncjö naijon na m'aan jon.

22 Majo' xe na aa ngüant'öntyëchën, nninncyaantyichenhan' xjen na nntye'ntjön nnon ta Jesús, majo' ndicüaa' ts'ön nin ncüii na ve nan'min' na ncüji.

23 Ee ve vaa na m'aan' ts'ön, min ndicüji' cüenta nin ncüii na ve nan'min' na yantyichen. Ee ncüii ntyja cuaa nquii min xe na aa nnan'cuee'han ja cha' ncjö na m'aan Cristo. Ntyja na macüji' ja cüenta, juuhan' yantyichen.

24 Majo' cüiichen ntyja mat'manntyi icanhan' na ntjontyichen ja cha' ntejndeintyëchën 'o'.

25 Ndo' ng'e ntyjii' ya ts'ön na xe'cü'iö ty'ua, mancüiixjen ngüant'öntyë cha' ntejndeihan' 'o' na ngaqueho' tonnon nquii Tyo'ts'on ndo' na nc'onho' na neinntyichenho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' jon.

26 Ndo' na nnda', na ntyja 'naan' nquii Jesucristo, ninncyaahan' na nein jndyiho' na nguë nnt'a quii' nt'anho'.

27 Majo' min'cya ro na ve nan'min' ngenön, quitquenho' cüenta na ngom'anho' cha'xjen na chuhan' na c'oon ts'an na jndë sintju' Jesucristo quii' ts'on juu. Yajo' min xe na aa nguë ntcü'ë na m'anho', ndo' aa ve' nndyi jñ'oon ntyja 'naanho', majo' ncüaa' ts'ön na tyen ventyjee'ho' na ninncüii m'aan' n'onho' ntyja 'naan' Cristo, ninncüii jñ'oontiu nan'xuanho' na conan'chonho' na vantyja n'onho' juu jñ'oon naya,

28 Min tyi'nan'tyueho' nchu vaa nnt'a nn'an na jndohan 'o' ng'e na conan'jonho' yo juu jñ'oon' Tyo'ts'on. Ng'e na tyi'conan'tyueho' tondëë nan'ñeen, itsi'man jndyoyuhan' ndëëhan na ñjonhan nato na vaquitsu ñuaanhan, majo' nqueho' vay'oonhan' 'o' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'.

29 Ee nqueho' chito xia'ntyi incyaa Tyo'ts'on juu naya 'naanho' na vantyja n'onho' Cristo, mantyi incyaa jon na cont'avi' nn'an 'o' ng'e na conduiho' ntyja 'naan' nquii jon.

30 Maninjuu navi' na jnty'iaho' na tquenön xjen na tom'an quii' nt'anho', nanein majuuntyihan' covenon nqueho'. Ndo' mantyi tsjoonva m'an nn'an na conan'chonhan na quinchjentyichenhan' ja cha'xjen juu jñ'oon na condyeho' ntyja njan.

2

Nquii Cristo sindyia'hin, ndo' mantyi taquintyja t'man conduihin

1 'O' na ninncüii conduiho' ntyja 'naan' Cristo, juuhan' xe na aa incyaahan' na jndëho' na tonnon Tyo'ts'on, ¿Aa ntejndeiho' ja ng'e na vi'nchjii jon 'o'? ¿Aa njon jndyi ngioho' na condui jaa ntyja 'naan' Cristo, na nquii Espíritu Santo itsitjon' jaa ntyja 'naan' jon? ¿Aa conan'vengioho' ntyjeho' na vantyja n'on? ¿Aa m'anho' na nty'ia rohan ngioho'?

2 Xe conan'xuanho' nan'min', yajo' ncyaho' na nën rö na quinan'manho' na vengioho' ntyjeho' ndo' na conan'jonho' yohan, na ninncüii 'nan ndyii' n'onho' ndo' ninncüii na ntyja n'onho' na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanho'.

3 Min min'ncüii nnon 'nan tavint'aho' na ntsiquinjonhan' nqueho' min cha'na nan's'aho' oo na nan'ntcuho', tsoñ'en 'nan, quint'aho'han' yo na ndyia' n'onho', ndo' ncüii cüiiho' quitji'ho' cüenta na nque ntyjeho' njonchenhin chichen nqueho'.

4 Ncüii cüiiho' chito xia'ntyi nc'oon' ts'on juu nchu vaa na ntejndeihan' nquii, mantyi c'oon' ts'on juu nchu vaa nts'aa juu cha' quitejndeihan' ntyje juu.

5 C'oon' n'onho' ntyja 'naan ntyjeho' cha'xjen tots'aa nquii Cristo Jesús xjen na tom'aan jon.

6 Ee nquii jon min na Tyo'ts'on conduihin, majo' tyi'quitsichon jon na nnintyincyoo' na cüejon conduihin na co'xen jon cha'xjen nquii Tyo'ts'on,

7 Majo' tji nquiihin juu na totsixuan jon. S'aa nquii jon na conduihin ts'an na itye'ntjon jon ndëë nn'an, ndo' tuihin cha'xjen na tui jaa.

8 Ndo' vi na jndë tuihin na ts'anhin, mantyi tju'cjentyichenhin nnon tye jon, ndo' na siu' jon na t'ua tye jon ts'ian nnon jon, tyincyaa jon na jnan'cuee' nn'anhin na jñon nan'ñeen jon tsonjn'aan.

Juu nan'ñeen na tquenon jon, itscüejnaan'ntyichenhan', chito cha'na ncüiichen nnon na conancüje nn'an ntyjehan.

9 Ndo' ng'e na nnda' s'aa jon, jo' jndë sit'maan' Tyo'ts'onhin na tëquintyja na t'man conduihin. Ndo' jndë tquen Tyo'ts'on na njonntyichen tsixuan xuee' Jnda jon, chichen xuee' min'cya ro ts'an. Ta'nan ts'an na njonntyichen xuee' cha'na xuee' nquii Jesucristo.

10 Ndö' vaa s'aa Tyo'ts'on cha' tsoñ'en na m'aan quiñoon'ndue, yo nin'nn'an na m'an nnon
tsonnangue, yo nn'an na jndë tjë, xjen na ndyehan xuee' Jesús, ninncüii ngita'han
ngitongityehan tonnon jon na nnan'tmaan'han jon,
11 Ndo' na ntji' jndyoyuhan na nquii Jesucristo conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'enhan. Na
ndui na nnda', ntsit'maan'han' nquii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë.
Mannda' vaa na itsiquindyi jñ'oon'ñeen ntyja 'naan' Cristo.

Nan'xuan jaa cha'vijon chon na coninxuee ndëë nn'an

12 Jo', 'o' ntyjë na venchji ja 'o', ya na tom'an quii' nt'anho', tojoo' jndyi n'onho' na
tota'nguee'ho' jñ'oon na totsjö ndëëho'. Ndo' majndeichen nanein na taja c'oon quii'
nt'anho', chuhan' quitquenntyichenho' na quinan'quindëho' jñ'oon na matsjö. Ng'e na
conduiho' nn'an na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho', quinan'manho' na njon jndyihin ngioho'
yo na incyaaho' na nnan'tjaho' nnon jon.
13 Ndëë nt'aho' na nnda' ng'e nquii Tyo'ts'on its'aa jon na conan'n'onho' na nin'quint'aho'
'nan na cavee' ts'on jon, ndo' ninncyaa jon najndëho' na nnan'quindëho'han'.
14 Tsoñ'en ntyja na cotsam'anho', tyi'nan'neinho' jñ'oon cjo nn'an, min tyi'nan'jndyeho'
jndyueho' yohin.
15 Quint'aho' na nnda' cha' nnan'xuanho' nn'an na tyi'quinan'tja na ji'ua conduiho'
tonnon Tyo'ts'on. 'O' conduiho' ntsinda jon ndo' icanhan' na quinan'quindëho' quii' nt'an
nn'an na cont'a 'nan tyia na covineiin' n'onhan na cont'ahinhan'. Quii' nt'an nan'ñeen
itsijonhan' 'o' cha'vijon ncjuu na coninxuee ndëëhan na m'anhan ntyja 'naan' juu najaan
na tsixuan tsonnangue.
16 Nnda' vaa na chuhan' na quitsam'anho' viochen xjen na conan'quindyiiho' nn'an juu
jñ'oon na incyaahan' na cota'ndo' ñuaanhan. Na nnt'aho' na nnda', yajo' juu xuee na nndyo
nnda' Cristo, nninncyaahan' na nën jndyi ntyja 'naanho'. Ee ntsi'manhan' na tyi've' jn'aan
na sichön na tots'a ts'ian 'naan' Tyo'ts'on quii' nt'anho'.
17 Nndëë nts'aahan' na ntscuee'han' ja jnaan' na toninncya jñ'oon 'naan' Cristo na ntyja
'naan' juuhan' na vantyja n'onho' jon. Xe na aa ntscuee'han' ja, ntsijonhan' na condui ja
cha'vijon quioo' na conan'cüje nn'an judíos na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Na nndui na
nnda', ntsiquindëhan' juu na cotye'ntjonho' nnon jon na vantyja n'onho' jon. Majo' tanin,
m'an na nën rö xe na aa nnan'cuee' nn'an ja, ndo' mantyi nën rö na ityio Tyo'ts'on jn'aanho'.
18 Ng'e na nnda', mantyi chuhan' na cüineiin' n'onho' yo ja.

Xoncüee' ts'on Timoteo yo Epafrodito

19 Xe na aa nquii ta Jesús nt'ue ts'on jon, ntyja ntcüii' ts'ön na cje nndëë nc'ua ts'ian nnon
Timoteo na ngaquindyiaa' jon 'o'. Ndo' ya na nndyo ntcüe' jon, jñ'oon na nndyoy'oon jon
ntyja 'naanho', nninncyaahan' na ya ntyji.
20 Ee xia'ntyi nquii jon m'aan jon na xoncüee' ts'on jon ntyja 'naanho', ta'nan ncüiichen
ts'an na m'aan' ts'on ntyja 'naanho' cha'xjen ja.
21 Ee tsochen nn'an na m'an ntjoohin, xia'ntyi m'aan' n'onhan ntyja 'naan' ts'ian
'naanhan, min tyi'cjoo' n'onhan ntyja 'naan' ts'ian 'naan' nquii Cristo Jesús.
22 'O' mangio yaho' nchu vaa na si'manhan' na t'man coninjnt'ue Timoteo na totye'ntjon
juu na toninncyaa juu jñ'oon naya yo ja. Tots'aa juu ts'ian yo ja cha'vijon itejndei ts'an tye
nquii juu.
23 Ya na ncüaa' jnda' ts'ön nchu vaa 'nan ngenön, yajo' njñön nnt'ahin na m'anho'.
24 Mantyi incyaa ta Jesús na qui ts'önhin na cje ro na nndëë ncjöquinty'ia nnt'a 'o'.
25 Min na nnda', jndë taa' ts'ön na chuhan' na quitscüenön ntcü'ë juu ntyjëëhë Epafrodito
na m'anho'. 'O' t'uaho' ts'ian nnon jon na quitejndei jon ja yo ts'ian 'naan' Tyo'ts'on na
mats'a. Totsichon jon yo ja na totye'ntjön nnon Jesucristo. Manqueho' jñonho'hin na
quindyoy'oon jon xoquitu' na ndijnt'ue ja.
26 Nt'ue jndyi ts'on jon na ndyiaa' nnda' jon 'o', ndo' si'ndaa'han' ntyjii jon na jndë
jndyeho' jñ'oon na tivii' jon.
27 Ee mayuu' mioon jndyi tivii' jon ata mavaa xjen na ntscuee'han'hin. Majo' m'aan
Tyo'ts'on na ndyia' ro juu nchjii jon ndo' sin'man jonhin. Ndo' na t'oon jon na ndyia'
juu ntyjii jon, mantyi t'oon jon na nty'ia rö ntyjii jon, ee xe na aa tue' tsan'ñeen,
ntsichjoo'ntyichenhan' ts'ön.
28 Mang'e jo', cje matscüenön ntcü'ëhin na m'anho' cha' nninncyaahan' na neinho' na
njnty'ia nnda'ho'hin, yajo' tavije'c'önntyëchën jñuaan' ts'ön.
29 Cy'on ntcüe'ho' cüentahin yo na nein jndyiho' ng'e na conduihin ncüii ntyjë na
vantyja ts'on jon ta Jesús. Quint'aho' na njonhin, ndo' mantyi yo nin'tsoñ'en nn'an na
cotyentjonhan nnon Tyo'ts'on cha'na juu jon.

30 Machjontyi ntscuee'han'hin ng'e na totsichon jndyi jon yo ts'ian na t'ua Cristo nnon jon. Ninvito tquenhin quityquii' ts'ian'ñeen min na tovaa na toncuu' na ntscuee'han'hin ng'e na totejndei jon ja, majo' ts'ian na t'uaho' nnon jon, itsiquindë jonhan' yo ja.

3

Njon jndyi na vajnaan' ts'an Cristo

1 Nanein 'o' ntyjë, c'onho' na neinho' ng'e na nan'xuanho' cüentaa' nquii ta Jesús. Juu jñ'oon na jndë tji na toxen'chen, tyi'tscüetë'han' ja na matsjö nnt'ahan' ndëëho', ndo' na mats'a na nnda', ntejndeihan' 'o' na tyi'ntsivi'nn'anhan' 'o'.

2 Taninncyaho' na joo nn'an na tyi'conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na nnan'vi'nn'anhan 'o'. Joo nan'ñeen conan'manhan na ijndei'han' na quinan'quindëho' juu costumbre cha'xjen cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, ndo' conduehan xe na aa tyi'cont'aho'han', yajo' tyi'xe'quen Tyo'ts'on ts'an na conduihin cüentaa' nquii jon.

3 Ee nquë condui nn'an na ityii' Tyo'ts'onhan cüentaa' nquii jon, manquëhë na conan't'man' jaahin ntyja 'naan' nquii Espíritu na conduihin. Jaa tyi'c'ön na qui nn'ön yo 'nan na cont'a nquëhë na cha' ntyii' Tyo'ts'on jaa ntyja 'naan' nquii jon.

4 Majo' ntyja 'naan nn'an na cotji'han cüenta na njon jndyihan, xe na aa nnda' vaa, ja t'manntyichen ndëë ntsiqui ts'ön na ntsin'man Tyo'ts'on ja ntyja 'naan' na matsixuan ncö. Ta'nan ncüiichen ts'an na ndëë ntsiquintyichen ts'on juu nchu vaa na tsixuan nquii juu, chichen ja.

5 Jndë nen xuee na tui ja ndo' tui yo ja cha'xjen na cont'a nn'an judíos yonon'ndaa ndahin. Tui ja tsjan Israel na jndyocahan' ntyja 'naan' jnda jon Benjamín. Condui ja ts'an hebreo ndo' majo'ntyi tsotyë yo tsondyö. Totsijön yo jñ'oon na tquen nquii Moisés cha'xjen juu jñ'oon na conan'man nn'an tmaan' fariseos.

6 Jaa' jndyi tots'a na tyi'quint'ue ts'ön na n'ndye nn'an judíos jñ'oon na tquen juu Moisés, ata nn'an na tentyja n'onhan Cristo, toty'ihan vancjo. Ntyja 'naan' 'nan na co'xen jñ'oon'ñeen na quits'aa ts'an cha' ntquenhan'hin na jndyoyu conduihin na tonnon Tyo'ts'on, ta'nan min'ncüii ts'an na ndëë ntsi'man na matsitja ja ntyja 'naan'han'.

7 Tsoñ'en nanmin', na toxen'chen tocüji' cüenta na njon jndyihan', majo' nanein macüji' cüenta na ve' jn'aanhan', je'cüijnt'uehan' na ntyii'han' ja ntyja 'naan' Cristo.

8 Ndo' chito xia'ntyi jo'. Nein tsoñ'en nnon 'nan na cotji' nn'an cüenta na ntquenhan'hin na nduihan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, macüji' cüenta conduihan' 'nan na ve' jn'aanhan'. Mats'a na nnda' ng'e ntyja 'naan' na ngüajn'an Cristo, juuhan' taquintyja na njonchenhan'. Min'cya ro ncüiichen nnon 'nan na ntsitiu ts'an na ngüañoon'han'hin tonnon Tyo'ts'on, tsoñ'enhan' macüji' cüenta na conduihan' to'.

9 Maquen ja na ntsi'manhan' na condui ja ts'an na jndë tyii'han'hin ntyja 'naan' Cristo, na chito condui ja ts'an na tajnan tsixuan juu ng'e na itsiquindë juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan'. Iquenhan' ja na tajnan tsixuan ng'e na vantyja ts'ön Cristo. Maninjuuntyihan' na covijnt'ue Tyo'ts'on na iquen jon ts'an na ta'nan jnan tsixuan juu ng'e na vantyja ts'on juuhin.

10 Xia'ntyi nt'ue ts'ön na ya ya ngüajn'anchën Cristo, yo maninjuu najndei na tsixuan nquii jon juu xjen na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon. Ndo' mantyi na ntsijön yohin yo joo navi' na toquenon jon cha' joo na nt'ue jndyi ts'ön na tyi'cavee' ntyjii Tyo'ts'on joohan', ntsixuan ja ts'oo ntyja 'naanhan' cha'xjen nquii Cristo tue' jon.

11 Nnda' vaa na maquen ja ee ntyja ts'ön vi na jndë t'iö, nninncyaa Tyo'ts'on na ngüant'ö xcö cha'xjen na tyincyaa jon na tando' xco nquii Cristo.

Quinan'chonho' cha' ya ntsqueho' nquii na vijon na m'aan Cristo

12 Chito na matsjö na jndë matsixuan tsochen nan'min', min chito matsiquindëëñ'ën tonnon Tyo'ts'on, majo' matsichön yantyë na ntsixuan ntyja 'naan' na sijnda' Cristo Jesús na nt'ue ts'on jon yo ja xjen na tji jon ja na ntsixuan cüentaa' jon.

13 'O' ntyjë na vantyja n'onho' jon, joo na jndë sijnda' jon na nt'ue ts'on jon yo ja, chito macüji' cüenta na matsixuanhan'. Xia'ntyi ncüii vaa na nt'ue ts'ön. Mats'a ya na cotsuu' ts'ön nchu vaa na totsixuan na toxen'chen. Ndo' cojoo' ya ya ts'ön ntyja 'naan' 'nan na icanhan' na quits'a na tonnonchen.

14 Juu 'nan na itsijnda' Tyo'ts'on na quits'aa ts'an cha' nguee' juu na m'aan jon, matsichön yantyë na nguë jo'. Jo' iquen' jon jaa na ninncyaa jon na ncy'ön cüenta ncüii na njon jndyi conduihan' ng'e nquii Cristo Jesús.

15 Tsoñ'enho' na conduiho' na vaqueho' na vantyja n'onho' Cristo, ntyja ts'ön na nnan'jonho' yo ja ntyja 'naan' jñ'oonmin'. Majo' xe chito na nnda' vaa ngioho' ntyja 'naan'han', ntyji na ntsi'man Tyo'ts'on jñ'oon'ñeen ndëëho',

16 xe na aa cota'nguee'ho' juu jñ'oon na mayuu' na jndë ty'onho' cüenta.

17 'O' ntyjë na vantyja n'onho', quitsam'anho' cha'xjen na mats'a. M'an nn'an quii' nt'anho' na co'om'anhan cha'xjen na tojnty'iaho' na tont'á juu xjen na tom'án quii' nt'anho'. Quitquenho' cüenta ntyja 'naan nan'ñeen cha' ncü'aho' nchu vaa na cotsam'anhan.
18 Quint'aho' na nnda' ng'e jndye nn'an m'an na tyi'quijndoo'han juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo na tue' jon nnon tsonjn'aan. Jndë tijndye jnda na totsjöhan' ndëëho', ndo' cocyaa ndaa nnön na matsjö nnt'ahan'.
19 Majo' nts'aa Tyo'ts'on na quit'uiivi'han' nan'ñeen tyquii' v'io. Ee tyi'quint'ue n'onhan na nt'ahan 'nan na nt'ue ts'on nquii jon, xia'ntyi nin'quint'ahan 'nan na juu si'ts'o 'naanhan nt'ue ts'onhan'. Min tyi'c'onhan na tyia ngiohan ntyja 'naan 'nan na cont'ahan, ata conan'saa' n'onhan ntyja 'naan'han'. Nin'nquii'chen m'aan' n'onhan 'nan tyia na min nnon tsonnangue.
20 Majo' jaa nan'xuan ntyja 'naan' quiñoon'ndue. Nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, covent'ö tycüiihi na nnan jon jo' na ntsin'man jon ñuan njanhan.
21 Ee joo si'ts'o ndyia' na nan'xuan jaa nnon tsonnanguevahin, ntscüejndyo jonhan' cha' nnan'xuanhan' cha'na si'ts'o na tsixuan nquii jon quiñoon'ndue. Nts'aa jon na nnda' xeng'e juu najndei na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en.

4

Mancha'xjen c'ön na nën na condui jaa cüentaa' ta Jesús

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho', nt'ue jndyi ts'ön na ncjöquinty'ia nnt'aho'. Vi'ntyji jndyi ja 'o' ndo' conduiho' cha'vijon ncüii nnon na njon jndyihan' na ncy'ön cüenta. Ng'e na conduiho' cüentaa' ta Jesús, matsijnt'a ja nquenho' na quitsam'antyenho' ntyja 'naan' jon cha'xjen na jndë totsjö ndëëho'.
2 Juu Evodia yo Síntique, mats'a ty'oohin na quinan'ntycüiihan jñ'oon yo ntyjehan ng'e conduihan ntyjehan na vantyja n'onhan ta Jesús.
3 Ndo' mantyi mac'an vi naya'ñeen nnon', 'u' ntyjë na xoncüee' tson' na jndë sa' ts'ian yo ja, quitejndei' ve nanntcumin' na quintjo ya ntcüe'han. Ee ve joohan tonan'jonhan yo ja na ninncüii t'oon' n'onhan na tonan'quindyiihan nn'an jñ'oon naya, mantyi Clemente yo mañoon vendye ntyjë na tonan'jonhan yo juu ts'ian'ñeen yo ja. Joohan jndë jndui ngueehan nnon tson 'naan' Tyo'ts'on na itsiquindyihan' nin joo nn'an na conduihan na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan.
4 Mancha'chen xjen cüineinho' ng'e na conan'jonho' yo ta Jesús. Matsjö nnt'a, cüineinho'.
5 Quint'aho' tsoñ'en na ntsi'manhan' ndëë nn'an na ya ñuan nan'xuanho'. Ee mavaavi' xjen na nndyo nnda' ta Jesús.
6 Min'ncüii jñuaan' ts'on tanc'onho'. Tsoñ'en 'nan na coquenonho', ncyaho' cüentahan' nnon Tyo'ts'on, ndo' quitanho' nnon jon tsoñ'en nnon 'nan na icanhan' 'o'. Ndo' mantyi quindueho' na ncya ya jon.
7 Juu na incyaa Tyo'ts'on na c'oon ts'an na tajñuaan' ts'onhin na tonnon jon, ta'nan ts'an na ndëë ncüaa' ts'on juu ntyja 'naan'han'. Ncyaho' na juuhan' ngüantyjee'han' quii' n'onho' yo nin'joo na m'aan' jndyi n'onho'.

C'oon' n'onho' tsoñ'en nnon 'nan na ya

8 Jñ'oon na mats'ia na matsiqui'man' ja 'o' ntyjë, ninnquii'chen c'oon' n'onho' ntyja 'naan' tsoñ'en jñ'oon na conduihan' na mayuu', yo tsoñ'en na ntyja 'naanhan' ndit'maan' cüiichen ts'an, yo tsoñ'en na nt'aho' cha'xjen na chuhan', yo tsoñ'en na condui na ntju' na tonnon Tyo'ts'on, yo tsoñ'en na nts'aahan' na nque nn'an ndive'ngiohan 'o', yo tsoñ'en na ninncyaahan' na cotji' nn'an cüenta na ya ñuan nan'xuanho'. Min'ninchen jñ'oonmin' na nan'xuanhan' na njonhan', na chuhan' na cüit'maan' ncüiichen ts'an, c'oon'tyen n'onho' ntyja 'naanhan'.
9 Min jñ'oon na jndë totsi'man ja ndëëho' na jndë ty'onho' cüentahan'. Joo jñ'oon'ñeen na jndë tondyeho'han' ndo' na jndë tojnty'ia ndëëho' 'nan na tots'a, joo jñ'oonmin' quita'nguee'ho'han'. Ee na nt'aho' na nnda', nquii Tyo'ts'on na incyaa jon na tajñuaan' ts'on ts'an na tonnon jon, nc'oon jon yoho'.

Ncya ya 'o' na tejndeiho' ja

10 Ng'e na matsijon ja yo ta Jesús, nën jndyi na cüiichen jon itsi'manhan' na ñjon n'onho' ja. Manchji na tyi'cotsuu' n'onho' ja, ve' tyi'itsijonhan' na nninncyaahan' xjen na ntejndeintyiho' ja.
11 Chito na matsjö jñ'oonva' ng'e vaa ncüii nnon na itsitjahan' ja na mantyja ts'ön na quint'aho' naya ja, ng'e nquii Tyo'ts'on jndë si'man jon nnön na quintjo nchji yo tsoñ'en 'nan na maquenön.

12 Ntyji nchu vaa nc'ön min na maya 'nan y'ön ndo' min na aa chjohan'. Jñ'oon na mayuu', jndë si'manhan' nnön nchu vaa nc'ön na në rö min'cya ro ncüii nnon 'nan na maquenön, min na aa nndinon 'nan na macü'a, ndo' min na aa nin'jnt'ö, min na aa covinon 'nan na mana chö oo min na itsitjahan' 'nan na nninjnt'ue ja.
13 Min'cya ro na maquenön, condëë manan yohan' ng'e nquii Cristo incyaa jon na condëë mats'a.
14 Majo' min na nnda', ya jndyi jnt'aho' na tejndei nnda'ho' ja juu xjen na sitjahan' 'nan na ninjnt'ue ja.
15 'O' ntyjë na m'anho' tsjoon Filipos, mangioho' na ninnqueho' totejndeiho' ja xjen na tëncya jñ'oon naya ndëë nn'an mañoon njoon. Ee ta'nan ncüiichen tmaan' nn'an na vantyja n'onhan Cristo na tejndeihan ja, xia'ntyi nqueho' tonan'cüanonho' xoquitu' na totejndeiho' ja yo juu ts'ian'ñeen vi na jndë jnt'ui ndyuaaho' nt'ö Macedonia.
16 Ndo' juu xjen na tom'an tsjoon Tesalónica, chito ninjon jnda jnan'cüanonho' xoquitu' na totejndeihan' ja xjen na totsitjahan' 'nan na ninjnt'ue ja.
17 Tyi'ndyii' n'onho' na xia'ntyi m'aan' ts'ön na nnan'cüanonho' xoquitu' na ntejndeiho' ja. Jñ'oon na m'aan' ts'ön na t'man naya na nts'aa Tyo'ts'on na ngaquee' cüenta 'naanho' na tonnon jon ng'e na cotejndeiho' ja.
18 Jndë ty'önñ'ën cüenta 'nan na jnan'cüanonho'. Ata vantjo'chen na tinonhan'. Yo xoquitu' na jndyoy'oon juu Epafrodito, mayahan' y'ön. Juu xoquitu'ñeen na jnan'cüanonho', itsijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii na ntyja jndye na quichihan', ncüii na coninncyaho' nnon Tyo'ts'on na cavee' nchjii jonhan'.
19 Ndo' nquii jon na matsit'man'hin, ntsinon jon tsoñ'en nnon 'nan na itsitjahan' 'o' ntyjantyi joo na taquintyja na njon conduihan' na tsixuan jon ng'e Cristo Jesús.
20 Nquii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë, ninnquii'chen cüit'maan'hin naneinhin ndo' na tonnonchen. Quindui na nnda'.

Ndëë tsoñ'enhan incyaa Pablo ts'on

21 Mancya ts'on njan ndëë tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' nquii Tyo'ts'on na conan'jonhan yo Jesucristo. Nque ntyjë na vantyja n'on Jesús na m'anhan ntjoohin tsjoon Roma yo ja, mantyi coninncyahan ts'on 'naanhan ndëëho'.
22 Ndo' mantyi tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, coninncyahan ts'on 'naanhan ndëëho', majndeichen nque nn'an na cotyentjonhan vaa' tsanm'aants'ian t'man tsjoonvahin.
23 Nquii ta Jesucristo quityio jon jn'aanho' ntyja 'naan' juu naya na tsixuan jon. Mantyjantyi ndö' ro jñ'oon na matsjö ndëëho'.

Tson Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Colosas

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an tsjoon Colosas

1 Ja Pablo mats'a ts'ian na condui tsonvahin. Ng'e na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, jo' na condui ja
ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na mancya juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu ntyjëëhë
Timoteo itsijonhin yo juu jñ'oonvahin.
2 Nqueho' na vantyja n'onho' Cristo na conduiho' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anho'
tsjoon Colosas, ndëë 'o' matscüenön tsonvahin. Nnon nquii tyëëhë Tyo'ts'on mac'an na
juu naya na condui jon yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhin, ncyaa jon na
nan'xuanho'han'.

Jñ'oon na ican Pablo ntyja 'naan nn'an na vantyja n'on

3 Nquii Tyo'ts'on conduihin tye Jesucristo ndo' juu jon conduihin na itye'ntjon jon jaa.
Xjen na conan'nĕn nnon Tyo'ts'on, macha'chen xjen coninncyá na yahin ntyja 'naanho'.
4 Cont'á na nnda' ntyjantyi xjen tye' na condyĕ na vantyja n'onho' Cristo Jesús. Ndo'
mantyi na conan'vengioho' tsoñ'en nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on.
5 Juu na vantyja n'onho'hin, yo juu na conan've'ngioho' nn'an na conduihan cüentaa' jon,
joohan' nan'xuanho'han' xeng'e ntyja n'onho' nquii Tyo'ts'on. Juu na vantyja n'onho' jon
vavehan' quiñoon'ndue. Jndë macondyeho' ntyja 'naan'han' xeng'e juu jñ'oon naya 'naan'
jon.
6 Juu jñ'oon nayavahin na coninncya nn'an ndëëho', jndë vjacyahan' ninvaa tsonnangue.
Ndo' minyuuchen na ivee'han', jndye nnon covityincyoo' na ico'yahan' nn'an. Ndo'
mantyi nqueho', xjen na tye' condyeho'han' ata xjen neinhin, covityincyoo' na jndye nnon
its'aahan' quii' nt'anho'
7 Juu naya'ñeen, nquii ntyjëëhë Epafras totsi'man jon ndëëho' ntyja 'naan'han'. Juu jon
vengiŏ jndyihin, conduihin na itye'ntjontyen jon nnon Cristo yo já. Xoncüee' ts'on jon na
its'aa jon ts'ian'ñeen quii' nt'anho'.
8 Nquii jon jndë siquindyi jon já ntyja 'naanho', na incyaa Espíritu Santo na co-
nan'vengioho' nn'an.
9 Ndo' ng'e na nnda' vaa jñ'oon na condyĕ, xjen na vejndyee na jndyĕhan' ata xjen
neinhin, ninnquii'chen conan'nĕn nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Cotán na nquii jon
ntsijnda' jon nquenho' nchu vaa na nt'ue ts'on jon na quitsam'anho' na tonnon jon, yo na
ncüaa' n'onho' nin 'nan chuhan' na quint'aho' ndo' nin 'nan na tyi'quichuhan'.
10 Ndö' vaa na cotán cha' ntyja 'naanhan' nndëë nc'onho' cha'xjen na chuhan' na c'on
nn'an na conduihan cüentaa' Cristo, cha' ngavee' ntyjii jon nchu vaa na cotsam'anho' ndo'
na nnt'aho' jndye nnon naya viochen xjen na covaqueho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on.
11 Ndo' mantyi cotán na ngaqueho' ntyja 'naan' juu najndei na conduihin na tëquintyja
na tsixuanhan', cha' ntyja 'naan' jo' nndëë nc'onho' na t'man n'onho' tsoñ'en navi' na
coquenonho', min tyi'xe'quityi'ho' cüenta yo 'nan na cont'a nn'anho'. Ata nninncyaahan'
na neinho' juu xjen na covenonho' joo navi'ñeen.
12 Ndo' na nninncyaho' na ya nquii tyëëhë Tyo'ts'on. Nquii jon na sijnda' jon na
ngacüja'han' jaa na ncy'ön cüenta juu naya na itsiquindaa' jon tsoñ'en nn'an na conduihan
cüentaa' jon, naijon naxuee na itye'ntjon Jesucristo.
13 Juu naijon ico'xen nquii yutyia, jaan jndyihan'. Majo' nquii Tyo'ts'on, jndë siquindyaa
jon jaa na tom'an nacje 'naan'han', ndo' tyii' jon jaa ntyja 'naan' juu na ityentjon jnda nquii
jon na vi'ntyjii jndyi jonhin, na nnan'jön yo juu na itye'ntjon jon.
14 Ng'e ntyja 'naan' jnda jon, jo' jndë siquindyaa jon jaa ntyja 'naan' jnan, ndo' jndë
sit'man ts'on jon jaa na nnda' nan'xuan.

Cristo taquintyja na t'man conduihin

15 Cristo conduihin na jnduihin nquii Tyo'ts'on na nquii jon ndiquijnty'ia nn'an jon. Quii'
nt'an tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on, nquii Jesús taquintyja na t'man conduihin.
16 Ee ntyja 'naan' jon, jo' tquen Tyo'ts'on tsoñ'en na min quiñoon'ndue yo nnon
tsonnangue, 'nan na covityincyoo' yo na tyi'covityincyoo'. Mantyi yo ncüii cüii nnon
na cotando' na tonnon Tyo'ts'on na cotoxen, yo mañoon nnon na conintque na chito
conduihan nn'an. Ntyja 'naan' Cristo tquen Tyo'ts'on tsoñ'en joohan, cha' ntyja 'naanhan
ndit'maan' nquii Cristo.
17 Vitjachen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en, mancüiixjen m'aan Cristo, ndo' ntyja 'naan' nquii
jon, tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on, contjo na m'anhan' cha'xjen na tquen jon.

18 Ndëë jaa tmaan' nn'an na vantyja nn'ön, Cristo conduihin tsö'xquenhan'. Ntyja 'naan' nquii jon tye' tsoñ'en. Manquii jon na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon na vejndyee quii' nt'an tsoñ'en nn'an na jndë tjë. S'aa Tyo'ts'on na nnda' cha' quii' nt'an tsoñ'en na m'an, nc'oon Cristo na tëquintyja na t'man conduihin.
19 Ee nquii Tyo'ts'on tavee' ntyjii jon na tsoñ'en na condui nquii jon, mantyi juu jnda jon Cristo, cüejon quinduihin.
20 Ndo' ntyja 'naan' na tue' jon na jndui' neoon' jon na jñon nn'anhin tsonjn'aan, jo' na sijnda' Tyo'ts'on na ntyja 'naan' jo' ntjo ya ntcüe' nchjii jon yo tsoñ'en. Its'aa jon na nnda', yo manquëntyë na m'an tsonnanguevahin, ndo' majo'ntyi yo nque joo na m'an quiñoon'ndue.
21 Xjen na toxen'chen tatom'anho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Juu xjen'ñeen tonduiho' nn'an na v'ii' n'onho'hin nchu vaa na tonan'tiuho', ndo' yo ntyja 'naan natyia na tont'aho'.
22 Majo' naneinhin ng'e na tquiihan' si'ts'o 'naan' Cristo na tue' jon, jo' jndë ntjo nchjii Tyo'ts'on yoho'. Tyincyaa jon na tennon Cristo na nnda', cha' nndëë ntquen jon 'o' na ñuan nquii' 'o' na tonnon jon na min'ncüii jnanho', na ta'nan ts'an na nndëë ngitso na vaa ncüii nnon ntyja 'naanho' na nt'uiivi'han' 'o'.
23 Ndo' na nnda', icanhan' na ninvito cantyja n'onho' Cristo, ndo' na quintjotyenho' ntyja 'naan' juuhan'. Min tyi'nan'vee' n'onho' yo juu jñ'oon naya na condyeho' na incyaahan' na t'man qui n'onho' Tyo'ts'on na ntsin'man jon ñuaanho'. Maninjuu jñ'oon naya na jndë macondyeho' na coninncya nn'anhan' ndëë nn'an tsonnangue. Ndo' mantyi ja Pablo, i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na matye'ntjön nnon jon na mancya jñ'oon'ñeen ndëë nn'an.

Itye'ntjon Pablo ndëë nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on

24 M'an na nën quityquii' joo navi' na maquenön ntyja 'naanho'. Ng'e na nnda' vaa na maquenön yo si'ts'o njan, itsiquindëhan' joo navi' na iquenon Cristo ntyja 'naan navi' na coquenon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon.
25 Nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na matye'ntjön ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. Its'aa jon na nnda' cha' juu jñ'oon' jon, quindë ya ndyeho'han', ndo' na ntejndeihan' 'o'.
26 Juu jñ'oonva, nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen, tyí'quindyehan juuhan', majo' naneinhin jndë itsi'man jndyoyu Tyo'ts'onhan' ndëë tsoñ'en nn'an na iquen jon na conduihan cüentaa' jon.
27 Juu jñ'oon'ñeen, nquii jon jndë sijnda' jon na ntsi'man jonhan' ndëë tsoñ'en nn'an na chito conduihan nn'an judíos. Juu jñ'oonva na tyí'condye nn'anhan', taquintyja njon jndyi conduihan'. Ndö vaa na itsiquindyihan', nquii Cristo m'aan jon quii' n'onho'. Juuhan' incyaahan' na t'man qui n'onho' na nnan'jonho' yo Tyo'ts'on naijon na tëquintyja na t'man conduihin.
28 Mang'e jo', min'cya ro naijon na cotsá, coninncyá jñ'oon ntyja 'naan' Cristo. Yo na jnda' nquĕn conan'qui'mán' nn'an na cantyja n'onhan jon ndo' mantyi yo na conan'mán ndëëhan nin 'nan itsiquindyihan' ntyja 'naan' jon. Cont'á na nnda' cha' ncüii cüiihan ntquenhan'hin na quindë conduihan na tonnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' Cristo.
29 Ndo' ng'e ntyja 'naan'han', jo' matsichön yantyë yo ntyja 'naan' juu najndei na taquintyja na condui Cristo na incyaa jon na matsixuan jahan'. Cüityincyoo'ntyichenhan' yo ntyja njan.

2

M'aan' jndyi ts'on Pablo ntyja 'naan nn'an Colosas

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue ts'ön na cüaa' n'onho' na yo na ninvaa najndö, maquen yantyi ja ntyja 'naanho', ndo' mantyi ntyja 'naan nque ntyjëëhë na m'anhan tsjoon Laodicea. Ndo' majo'ntyi ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo min na tyi'quitajn'aanhan ja.
2 Mats'a na nnda' cha' quitsay'onhan na jndëhan ndo' na quinan'vengiontyichenhan ntyjehan na vantyja n'on Cristo. Mats'ahan' cha' ngüentyja na nan'xuanhan tsoñ'en nnon na ntquenhan'hin na cha'vijon na tyahin ntyja 'naan' Cristo, na quindë ya ncüaa' n'onhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na tacotsi'man Tyo'ts'onhan' ndëë nn'an ndyu na toxen'chen. Juuhan' itsiquindyihan' na nquii Cristo m'aan jon quii' n'onho'.
3 Ntyja 'naan' nquii jon, tsoñ'en na njon jndyi conduihan' na jnda' xquen Tyo'ts'on yo juu na ivaa' ts'on jon, vanty'iuu' m'anhan'.
4 Matsjö na nnda' ndëëho' cha' joo jñ'oon na conan'nchu' nn'an na coninncyahan ndëëho', tyi'nan'vi'nn'anhan' 'o', tanin min na aa its'aahan' ngioho' na njon jndyi nan'xuan joo jñ'oon'ñeen.

5 Ee min na tyi'c'oon ja quii' nt'anho', nndëë ntji'ho' cüenta na cha'vijon na m'an yoho'. Ndo' incyaahan' na nën rö na maquën cüenta na nchu' vja 'nan na cont'aho' ntyja 'naan' Cristo, ndo' na cotsanan'chonho' na vantyja n'onho'hin.

Ng'e na vantyja nn'ön, jo' juu na cotsam'an covixcohan'

6 Ndo' cha'xjen na ty'onho' cüenta Cristo Jesús na itye'ntjon jon 'o', ninvito quitsam'anho' na conan'jonho' yohin.

7 Quitsam'antyenho' ntyja 'naan' jon, cha'xjen na tyen too' nch'ioo' ts'oon quii' tyuaa. Ndo' juu na vantyja n'onho'hin, ncyaho' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon cha'xjen jñ'oon na totsi'man Epafras ndëëho'. Ndo' na ninnquii'chen quinan't'maan'ho' Tyo'ts'on na ncya ya jon ntyja 'naan' tsoñ'en.

8 Ndo' quint'aho' cüenta na tanin ts'an ngachu juuho' na cha'vijon ts'an na m'aan navi' yo jñ'oon na incyaa juu. Ee nin'quinan'vi'nn'an nan'ñeen 'o' yo jñ'oon na cotji'han cüenta na juuhan' ve' jn'aanhan'. Ee juu jñ'oon na coninncyahin, x'eehan' na m'aan' n'on nn'an nchu vaa na icanhan' na quint'ahan cha' ntjo ya ntyjii Tyo'ts'on yohan, majo' juu jñ'oon'ñeen vat'io vjahan', chito cha'xjen juu jñ'oon ntyja 'naan' Cristo.

9 Ee nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en na conduihin, mantyi nquii Cristo quindë ya condui jonhan' xjen na tom'aan jon tsonnangue na ts'anhin.

10 Ndo' juu na quindë na condui Cristo, nquii Tyo'ts'on incyaa jon na nan'xuanho'han'. Ee nquii Cristo tëquintyja na t'man conduihin tondëë tsoñ'en na conintque quiñoon'ndue yo mañoon nnon na cotoxen, majo' chito conduihan ntyja 'naan' tsonnanguevahin.

11 Ntyja 'naan' jon jndë tui yoho' ncüii nnon na itsijonhan' juuhan' cha'vijon juu ts'ian na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin. Juu natyia na toquenhan' xjen 'naan'han' 'o' xjen na tyí'covantyja n'onho' Cristo, itsijonhan' ntyja 'naan'han' cha'vijon na jndë jnanhan'. Xia'ntyi nquii Cristo its'aa jon ts'ian'ñeen quii' n'onho'.

12 Juu xjen na jnt'ëho' yo xuee' jon, sijonhan' 'o' cha'vijon nt'oo, tanty'iuho' yohin. Ndo' yo najndei na condui nquii Tyo'ts'on na tyincyaa jon na tando' xco Cristo, mantyi incyaa jon na cotando' xcoho' yo Cristo ng'e na vantyja n'onho'hin.

13 Na toxen'chen tonduiho' nt'oo ng'e juu jnan na tonan'xuanho'. Xjen'ñeen juu 'nan na toquioo' jndyi n'onho' na tont'aho' jnan, cha'vijon tacotyjeho'han'. Majuu xjen'ñeen tyincyaa Tyo'ts'on na cota'ndo'ho' xeng'e Cristo, ndo' sit'man ts'on jonho' tsoñ'en jnanho'.

14 Juu ntji 'naan' Tyo'ts'on na toco'xenhan' jaa, yo joo jñ'oon na tonan'jnda'han' nin 'nan na quint'aha, nquii Cristo sityuii' jonhan'. Joohan' jndë tyii' jon co'han' nnon tsonjn'aan.

15 Ndo' tsoñ'en na tonditque na toco'xenhan' na conan'tja jaa, sityuii' jon najndë na tonan'xuanhan'. Ndo' ndëë tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on, si'man tyincyo jon na nquii jon tantjon jonhan' xjen na tue' jon nnon tsonjn'aan.

Quijnt'uë yantyë jaa na ncy'ön cüenta tsoñ'en na min na m'aan Cristo

16 Mang'e na s'aa Cristo na nnda', tyi'nan'jñ'oon'ho' joo jñ'oon na ngitso ts'an ndëëho' na conan'tjaho' yo 'nan na cocüa'ho' yo 'nan na coveho'. Min tyi'ntyi'ho' cüenta ya na conduehan na conan'tjaho' tsojnaan' na tyi'cont'aho' na njon ncüii xuee na condue nn'an judíos na t'man tsixuanhan', oo ya na covee' chi' jnt'a, oo xuee na cota'jndyee nan'ñeen.

17 Ee tsoñ'en jñ'oonmin', ve' cha'vijon ncüan'han', chito 'nan nquii'han'. Joo jñ'oon'ñeen tonan'manhan' 'nan na nguaa vi na jndë tyjee' Cristo. Majo' juu 'nan na mayuu' na conan'man jñ'oon'ñeen, itsiquindëhan' joohan' ntyja 'naan' nquii Cristo.

18 Ndo' m'an nn'an na cont'a ya na conduihan nn'an na nty'ia jndyi na conan't'maan'han ángeles. Taninncyaho' na ngitë' nan'ñeen 'o' ntyja 'naan' juu naya na nan'xuanho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo. Nn'an na nnda' vaa nan'xuan, jndye jñ'oon conan'neinhan ntyja 'naan' jñ'oon na jndë jnty'iahan quii' tsantsjon, ndo' ntyja 'naan'han' conan'quinjon nquehan.

19 Ndo' na nnda' xjen nn'anhin, jndë t'ioo'hin ntyja 'naan' nquii Cristo na conduihin tsö'xquen na co'xen jon jaa. Ntyja 'naan' nquii jon, nquë na condui si'ts'o 'naan' jon, tsoñ'en jaa na quiñjon' ntyja 'naan' jon, covaque jaa cha'xjen nquii Tyo'ts'on incyaa jon.

20 Ntyja 'naan' na tue' Cristo, mantyi itsijonhan' ntyja 'naanho' cha'vijon na jndë tjëho'. Mang'e na nnda', joo jñ'oon na cotji' nan'ñeen cüenta na cotoxenhan' na nin 'nan na quint'aha cha' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, conduiho' nt'oo ntyja 'naan joo jñ'oon'ñeen. Jo' ndö vaa jñ'oon na mavax'ë ndëëho': ¿Ndu na cotsam'anho' na cha'vijon ninvaa nan'xuanho' ntyja 'naan' tsonnangue? Ndo' ¿Ndu na ninvaa na conan'veho' jñ'oon na condue nan'ñeen?

21 Cha'na conduehan: "Tyi'cüanaan na nt'ui' 'nanva'. Nan'min tyi'cüanaan na ntqui'han' ee t'man xuee. Min tyi'ninncyu' 'nanvahin ee ntsiv'ii Tyo'ts'on." Joo jñ'oonmin' jñ'oon na njon jndyi ngio nan'ñeen.

22 Ee joo 'nan na icüa' ts'an ndo' na i'u juuhan', contycüiihan' na covijnt'ue ts'anhan'. Majo' jñ'oonmin' na cotquenhin na ico'xenhan', ve' jñ'oon na cotquen nquehinhan' na conan'manhin joohan' ndëë nn'an.
23 Its'aahan' ntyjii ts'an na jnda' jndyi nquen nan'ñeen na nnda' vaa jñ'oon na cotquenhan na cotoxenhan'. Ee cojoo' n'onhan yo 'nan na conan't'maan'han na conan'quindëhan jñ'oon na cotquenhan. Cont'a nquehan na ndyia' jndyi n'onhan ndo' jaa' m'aanhan' na cotquen nquehan xjen si'ts'o 'naanhan ntyja nchu vaa na cotsam'anhan. Majo' jñ'oon'ñeen min'chjo tyi'quitejndeihan' ts'an na ntquen juu xjen si'ts'o 'naan' juu na juuhan' nin'quits'aahan' 'nan na nt'ue ts'onhan'.

3

Jñ'oon na cotoxenhan' cha' nc'ön na ñuan nquii' jaa tonnon Tyo'ts'on

1 'O' conan'jonho' ntyja 'naan' na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco Cristo. Quiñoon'ndue naijon vequityen Cristo silla na manin' ts'iaan' tontyjaya ngiaa' Tyo'ts'on, jndye nnon min na condui jon na ntejndeihan' 'o'. Jo' quijnt'ue yantyiho' tsoñ'en nnon na itsijnda' jon ntyja 'naanho'.
2 Ninvito quindyi' n'onho' ntyja 'naan joo naya na m'anhan' naijon m'aan nquii jon. Tyi'ntyi'ho' cüenta 'nan na coquenonho' nnon tsonnanguevahin.
3 Ee ng'e na tue' Cristo, nein nan'xuanho' cha'vijon nt'oo tondëë 'nan na itsixuan tsonnangue. Ndo' ng'e na conan'jonho' yo Cristo, juu na cotsam'anho' na tonnon Tyo'ts'on, vanty'iuu' m'anhan' tondëë nn'an tsonnangue.
4 Nquii Cristo conduihin na cotando' ñuan 'naanho'. Juu xjen na nndyo nnda' jon, ndo' mantyi tojnaan' nc'onho' yohin naijon na taquintyja na t'man conduihin.

Juu na totsam'anho' tejndyohan' yo na cotant'ö xcö

5 Yajo' tsoñ'en natyia na nt'ue jndyi n'on nn'an tsonnangue, quitji'ho' cüenta na nan'xuanhan' nt'oo ntyja 'naanho'. Cha'na juu 'nan tyia na nin'c'oon ya ts'an yo ncüiichen ts'an na ve' ndö' ro, ndo' na iquen ts'an na itsitiu ya juu 'nan tyia na ninquits'aa jndyi juu yo ncüiichen ts'an, yo juu 'nan tyia na incyaatohin yo 'nan na nt'ue jndyi ts'on si'ts'o 'naan' juu, tyi'nin'quen nquiihin xjen ntyja 'naan'han', yo na itscjaa' ts'on juu 'naan' ts'an, ee juu ts'an na nnda' vaa na itsitjahin, jnaan' juu cüejon tsixuanhan' cha'xjen jnaan' ts'an na itsit'maan' juu 'nan na jnan'ya nn'an na chito Tyo'ts'onhan'.
6 Joo 'nan tyiamin' jndë tso Tyo'ts'on na tyi'nt'a nn'anhan'. Majo' jnaan' na cont'a yahin na cont'ahinhan', jo' nt'uii matyen jon nque nn'an na tyi'cota'nguee'hin na tonnon jon.
7 Mantyi 'o' na toxen'chen cüejon totsantyjaho' ntyja 'naan joo jnan'ñeen cha'xjen cont'a mañoon nn'an.
8 Majo' naneinhin ijndei'han' na quitsacüentyjee'ho' na cont'aho' nan'min. Nein tyi'nan'vje matyenho' nn'an, min tyi'nan'vjeho'hin na ninjonto. Min tyi'nan'tiuho' na nt'avi'ho' nn'an. Min tyi'nan'cüejnaan'ho'hin. Min tyi'nan'neinho' jñ'oon tsan' cjoo' ncüiichen ts'an.
9 Tavi nnan'neinho' quintu ndëë ntyjeho'. Ee joo natyia na tonan'jonho' yohan vitjachen na ngantyja n'onho' Cristo, jndë siquindyaa Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naanhan'.
10 Ndo' ncyaho' na nquii Cristo ntsixco jon tsoñ'en nchu vaa na cotsam'anho'. Juuhan' ninvito quindixcohan' cha' ncüaa'ntyichen n'onho' nchu vaa na chuhan' na ntsam'anho' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on.
11 Ntyja 'naan' juu ts'ian xco na its'aa jon, tanin min na aa condui ts'an ts'an judío oo min na aa conduihin ts'an na mañoon tsjan. Na m'aan ts'an ntyja 'naan' Cristo, tanin min na aa jndë tui yo si'ts'o 'naan' juu cha'xjen na cont'a nn'an judíos yo yonon'ndaa ndahin, ndo' tanin min na aa tyi'conduihan'. Tanin min na aa conduihin ts'an na jnda' jndyi xquen, oo min na tyi'jnda' xquen juu. Tanin min na aa conduihin ts'an na itye'ntjonhin nnon patrón 'nan' juu oo aa m'aan juu xjen 'naan' nquii. Na m'aan Cristo, xia'ntyi juuhan' taquintyja njon conduihan', ndo' juu jon m'aan jon quii' n'onho'.
12 Ng'e na icüji Tyo'ts'on 'o' na conduiho' nn'an 'naan' jon, na iquen jon 'o' na ñuan nquii' conduiho' ndo' na vi' ntyjii jndyi jon 'o', jo' c'onho' na nty'ia ro nn'an ngioho', ndo' quitejndeiho'hin. Tyi'nan'ntsaho' na njonchen conduiho', chichen mañoon nn'an. Quinan'ndyia' n'onho' ndëë nn'an. Nque nn'an na conan'cüejnaan'han 'o', tyi'nan'tëë' n'onho'hin. Ndo' min tyi'ninncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho' ya na conan'vje nn'anho'.
13 Nque ntyjeho' na mantyi vantyja n'onhan Cristo, tyi'ndyioon' n'onho' ya na conan'tjahan ndëëho'. Ndo' quinan't'man n'onho'hin ya na vaa ncüii nnon na tyi'quichuhan' na jnt'ahin yo 'o'. Ndo' cha'xjen nquii Cristo Jesús sit'man ts'on jonho', mannda' ro quinan't'man n'onho' nan'ñeen.

14 Ndo' ndö jñ'oon na njonntyichen quii' nt'an tsoñ'en jñ'oonmin', quinan'vengioho' ntyjeho' na vantyja n'on Cristo ee juu na conan'vengioho'hin itsiquindëhan' tsoñ'en jñ'oonmin' na tonnon Tyo'ts'on.
15 Nquii Cristo condui jon na tajñuaan' ts'onhin. Ncyaho' na juuhan' co'xenhan' tsoñ'en ntyja na m'aan' n'onho'. Ee ng'e na nnda' tsixuan jon, jo' tqueen' jon 'o' na conduiho' na ninncüii tmaan' cüentaa' nquii jon, ndo' nt'ue ts'on jon na quitsam'anho' na tajñuaan' ts'onho' yo ntyjeho' nn'an na conduihan cüentaa' jon. Ndo' ninvito ncyaho' na yahin.
16 Quint'aho' na juu jñ'oon na tyincyaa Cristo, quintjo tyenhan' quii' n'onho' yo tsoñ'en na taquintyja na njon tsixuanhan'. Quint'aho' na nnda' viochen xjen na conan'manho' jñ'oon ntyja 'naan' jon ndëë nn'an na conduihan cüentaa' jon ndo' yo na jnda' nquenho' na conan'qui'maan'ho'hin nchu vaa na ngonan'jonhan yo jon. Quint'aho'han' viochen xjen na cotaho' salmos yo alabanzas na njon jndyi ngioho' Tyo'ts'on, ndo' yo mañoon nnon jñ'oon na conan't'maan'ho'hin. Ndo' na concyaho' na ncya ya jon ntyja 'naan'han'.
17 Ndo' tsoñ'en na cont'aho', min xe na aa jñ'oon na conan'neinho' oo aa ncüii nnon 'nan na cont'aho', tsoñ'enhan' quint'aho'han' na concyaho' naya nquii Tyëëhë Tyo'ts'on ntyja 'naan' jon.

Ng'e na condui xco jaa, icanhan' na quinan'vëhë jñ'oonmin

18 'O' nanntcu na jndë toncoho', quinan'quindëho' jñ'oon na condue s'aho' ndëëho', ee na tonnon nquii jon na itye'ntjon jon jaa, ya icüji'han' na quint'aho' na nnda'.
19 Ndo' mantyi 'o' nannon na m'an ntcuho', quinan'vengioho'hin. Tant'aho' na ve' vat'io na m'anho' yo joohan.
20 'O' yotsca, nque nn'an na ndahin 'o', quita'nguee'ho' tsoñ'en nnon 'nan na conduehan ndëëho', ee nquii Tyo'ts'on cavee' ts'on jon na quint'aho'han'.
21 Ndo' mantyi 'o' nannon na m'an ndaho', tyi'nt'aho' na ninnquii'chen condueho' ndëë yo'ñeen na tyi'cüijnt'ue 'nan na cont'a joo, ee xe na aa cont'aho' na nnda', nts'aahan' na taje'quinan'chonhan na nt'ahan 'nan na cavee' n'onho' yohan.
22 Ndo' 'o' na conduiho' nn'an na cotye'ntjonho' ndëë patrón 'naanho', tsoñ'en na condue nan'ñeen ndëëho', quinan'quindëho'han'. M'an nn'an na xia'ntyi xjen na cotquen patrón cüenta, jo' cota'nguee'han ts'ian na cot'ua nan'ñeen ndëëhan cha' ngavee' n'on nan'ñeen yohan. Majo' 'o' tyi'nt'aho' na nnda'. 'O', ng'e na njon jndyi Cristo ngioho', yo mancha'chen n'onho' quita'nguee'ho' ts'ian na cot'uahan ndëëho'.
23 Min'cya ro nnon 'nan na cont'aho', quint'aho'han' yo na mancha'chen n'onho'. Quint'aho'han' na cotji'ho' cüenta na nnon nquii ta Jesús cotye'ntjonho', chito xia'ntyi ndëë nn'an.
24 Ee mangioho' na nquii Jesucristo ntsiquindaa' jonho' ncüii na njon jndyihan'. Manquiintyi jon na conduihin na i'ua jon ts'ian ndëëho', nnon jon cotye'ntjonho'.
25 Majo' mincya ro ts'an na its'aa juu 'nan natyia, ndyion Tyo'ts'onhin ntyja 'naan'han' ee nincüajon ntco'xen jon tsoñ'en jaa, chito ve' jnda' ro ts'an na vay'oon jon jñ'oon yohin, majo' yo ncüiichen ts'an tyi'cuee' ts'on jon.

4

1 Ndo' mantyi 'o' na m'an nn'an na cotye'ntjonhan ndëëho', tyi'nan'tjaho' ndëë nan'ñeen, quint'aho' yohan cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on. Cañjoon' n'onho' na joo 'nan na cont'aho' na mantyi nninncyaho' cüenta nnon nquii jon na conduihin ty'ööhö na m'aan jon quiñoon'ndue.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pablo joohan

2 Ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on, tyi'ndintyquenho' ntyja 'naan'han'. C'oon' ya n'onho' na cont'aho' na nnda' ndo' ninvito ncyaho' na ya jon.
3 Ndo' mantyi nquë, quitanho' nnon jon ntyja njá́n na ntsiquinaan jon na nninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Juu jñ'oon'ñeen ndyu na toxen'chen, sijnda' Tyo'ts'onhan' na ntsin'man jon ñuaan nn'an xeng'e Cristo, majo' naneinhin itsi'man jndyoyu jonhan' ndëë nn'an. Ee tsojnaan' na tsixuan ts'ianva, jo' na nty'i ja vancjo ntjoohin.
4 Quitanho' nnon jon na ntejndei jon ja na ntsinën jñ'oon naya'ñeen cha'xjen na chuhan' na quits'a cha' ngovaa' n'on nn'anhan'.
5 C'onho' na jnda' nquenho' na cotsam'anho' quii' nt'an nn'an na tyi'covantyja n'onhan Cristo, tyi'nts'aahan' na ncüii nnon ntyja 'naanho' ntscu'han' na ngantyja n'onhan jon. Ndo' cüijnt'ueho' ncüii cüii jon na incyaa Tyo'ts'on na vanaan na nnan'neinho' ndëëhan ntyja 'naan' na vantyja n'onho' Cristo.
6 Ya na covatjonho' yo nan'ñeen, ninnquii'chen quinan'neinho' ndëëhan jñ'oon na ntsi'manhan' na m'anho' na neinho' na conduiho' ntyja 'naan' Cristo. Ya na nt'aho' na

nnda', ntsijnda'han' nquenho' nin jñ'oon na nnan'ntcüe'ho' ndëëhan xjen na cota'xee'han ndëëho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' jon.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

7 Juu ntyjëëhë Tíquico ntsiquindyi jon 'o' nchu vaa na maquenön. Vi'ntyji jndyi jahin. Yo mancha'chen ts'on jon na itejndei jon ja na itye'ntjon jon nnon ta Jesús.
8 Mang'e na nnda' vaa, ma'ua ja ts'ian nnon jon na chi ncja nnda' jon na m'anho' cha' ncüaa' jnda' n'onho' nchu vaa na jöm'an, ndo' yo joo jñ'oon na ntsiquindyi jon 'o' nninncyaahan' na jndëho'.
9 Mantyi yo juu jon vja Onésimo. Juu juu ncüii ts'an tsjoonho'. Vi'nchji jndyihin ndo' yo mancha'chen ts'on juu na vantyja ts'on juu ta Jesús. Chen chen nnan'neinhan ndëëho' tsoñ'en na maquenön ntjoohin tsjoon Roma.
10 Aristarco m'aan jon navi' vancjo ntjoohin yo ja. Incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Ndo' mantyi juu Marcos, ts'an chuu'hin yo Bernabé. Jndë jndyeho' jñ'oon ntyja 'naan' Marcos xe na aa nguee' jon na m'anho', cy'onho' cüentahin yo na njon jndyihin ngioho'.
11 Ndo' mantyi juu Jesús, tsan na xuee' juu vja ve Justo, incyaa juu ts'on 'naan' juu ndëëho'. Quii' nt'an nn'an judíos na covantyja n'onhan Cristo, xia'ntyi ndye nanmin' conan'jonhan yo ja na coninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan' nchu vaa na itye'ntjon Tyo'ts'on nn'an juu na cotsam'aanhan. Ntyja 'naan joo nan'ñeen t'man vaa na itsinjoon' jon ja quityquii' 'nan na maquenön.
12 Mantyi ncüii nqueho', juu Epafras, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Conduihin ts'an na itye'ntjon juu nnon Cristo Jesús. Iquen yantyihin na ican juu nnon Tyo'ts'on na ncyaa jon na ngaqueho' tonnon jon cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' mantyi yo na covaa' ya n'onho' na quindë ya nan'xuanho' ntyja 'naan' jon.
13 Macüji' jndyoyu ja ntyja 'naan' juu na ijoo' jndyi ts'on juu ts'ian na its'aa juu ntyja 'naan nqueho' na m'anho' Colosas ndo' yo nque ntyjëëhë na vantyja n'on na m'anhan tsjoon Laodicea yo tsjoon Hierápolis.
14 Nquii Lucas, tsan na incyaa nasi nn'an, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Vi' nchji jndyi jahin. Ndo' mantyi juu Demas incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'.
15 Ncyaho' ts'on njan ndëë nque ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo na m'anhan tsjoon Laodicea, ndo' mantyi nnon juu Ninfa yo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na covatjonhan vaa' tsanscu'ñeen na conan't'maan'han Tyo'ts'on.
16 Ndo' vi na jndë jnan'jn'aanho' tsonva, yajo' quinan'cüenonho'han' na m'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhin tsjoon Laodicea, na quinan'jn'aan nan'ñeen juuhan'. Ndo' mantyi juu tson na matscüenön ndëëhan, quinan'jn'aanho'han'.
17 Ndo' nnon nquii Arquipo, quindueho' na matsjö quenhin na quitsiquindë jon ts'ian na i'ua ta Jesús nnon jon.
18 Maja Pablo macüji jñ'oonva na mancya ts'on njan ndëëho'. Cañjoon' ya n'onho' na tyen m'an ja vancjo ntjoohin. Nquii Tyo'ts'on quityio jon jn'aanho'.

Tson Na Vejndyee Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Tesalónica

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

1 Maja Pablo matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na m'anho' tsjoon Tesalónica na conduiho' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Jesucristo. Juu Silvano yo Timoteo conan'jonhan na conduihan'. Coninncyá ts'on njáη ndëë 'o' na conduiho' cüentaa' tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhin, cotán ndëëhan na cy'onho' cüenta joohan'.

Ncya ya Tyo'ts'on ng'e nn'an Tesalónica vantyja n'onhan Jesucristo

2 Tsoñ'enho', 'io 'io coninncyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Cotán nnon jon na quitejndei jon 'o'.

3 Conan't'mán' Tyo'ts'on, nquii jon na conduihin Tyëëhë na ninnquii'chen covañjoon' n'ŏn nchu vaa na cotye'ntjonho' nnon jon ng'e na covantyja n'onho' Jesús. Min tyi'cotsuu' n'ŏn na vengioho' jon na conan'chonho' quii' ts'ian 'naan' jon, ndo' ng'e na t'man qui n'onho'hin min na coquenonho' navi', majo' contjotyenho' ntyja 'naan' jon.

4 'O' ntyjë na vantyja n'onho' nquii Jesús, mangiŏ na vi'ntyjii Tyo'ts'on 'o', ndo' mantyi covityincyoo' jndyoyu na nquii jon jndë tji jon 'o' na conduiho' cüentaa' jon.

5 Ee xjen na squĕ na m'anho' na toninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho', chito ng'e jñ'oon na tonan'nĕn, jo' na tantyja n'onho'. 'O' tantyja n'onho' xeng'e juu najndei na condui nquii Espíritu Santo. Juu jon s'aa ts'ian na taa' ya n'onho' na juu jñ'oon'ñeen, jñ'oon na mayuu'han'. Totquenho' cüenta nchu vaa na tonan'xuán xjen na tom'án quii' nt'anho' cha' quitejndeihan'ho'.

6 Ndo' min na t'man navi' na toquenonho' na tont'a nn'anho', majo' 'o' tye' na cotsam'anho' cha'xjen na cojnty'iaho' na cotsam'án já, ndo' mantyi yo ntyja 'naan' nquii ta Jesús. Ndo' yo na tyincyaa Espíritu Santo na nein jndyiho', jo' na ty'onho' cüenta joo jñ'oon na toninncyá.

7 Ndo' na nnda', tondëë tsoñ'en nn'an ndyuaa Macedonia yo nin'Acaya na vantyja n'onhan, conduiho' ncüii na itsi'manhan' ndëë nan'ñeen nchu vaa na quinan'jonhan yo Jesucristo.

8 Juu jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús jnanhan' na m'anho', tëcyahan' ndëë nn'an na m'an ndyuaaho', juu ndyuaa Macedonia, ndo' mantyi ndëë nn'an ndyuaa Acaya, yo nin'nque nn'an na m'an xi'jndio. Naijon na cotsaconty'í, conan'nein nan'ñeen ndĕ nchu vaa na vantyja n'onho' Cristo, min tyi'icanhan' na quinan'nĕn ndëëhan ntyja 'naanho'.

9 Ee nquehan conan'neinhan ndĕ ntyja 'naan' na ty'onho' cüenta já xjen na squĕ na m'anho'. Conduehan ntyja 'naan' nchu vaa navejndyee na tonan't'maan'ho' 'nan na tonan'ya nn'an na chito Tyo'ts'onhan'. Majo' ntcüe' n'onho' ntyja 'naanhan' cha' ntye'ntjonho' nnon nquii Tyo'ts'on na vando' na conduihin na mayuu'.

10 Ndo' na covendoo'ho' na nndyo ntcüe' jnda jon na nnan juu quiñoon'ndue, manquii Jesús na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon jndë na tue' jon. Manquiintyi jon na ntsiquindyaa jon jaa quii' navi' t'man juu xjen ya na ngüentyja na nt'uiivi' Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan.

2

Totye'ntjon Pablo nnon Tyo'ts'on tsjoon Tesalónica

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, mangioho' na tyi've'jn'aan na squĕ na m'anho'.

2 Ee mangioho' juu xjen na tom'án tsjoon Filipos, nque nn'an tsjoon'ñeen tenonntyja xjen jnt'a vi'han já, ndo' na jnan'cüejnaan'hin já. Majo' vi na jndë squĕ na m'anho', nquii Tyo'ts'on na conan't'mán', tyincyaa jon na xoncüii' n'ŏn na toninncyá jñ'oon naya 'naan jon ndëëho' min na jndye jndyi nn'an ty'ehan nacjŏ.

3 Ee juu jñ'oon na coninncyá, tyi'conduihan' ncüii na ngachuhan' nn'an ncüii nato na tyi'cüijnt'ue, min chito coninncyáhan' ng'e na nin'quint'á ncüii nnon 'nan na tyi'quichuhan' oo na nin'quinan'vi'nn'án nn'an.

4 Majo' cha'xjen nquii Tyo'ts'on jndë tji' jon cüenta na conan'quindĕ ts'ian na i'ua jon ndĕ, jo' conan'chŏn na coninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Min chito cont'áhan' cha' ngavee' ngiohan yo já, cont'áhan' cha' nquii Tyo'ts'on ngavee' ts'on jon, ee nquii jon ntquen jon cüenta na aa cont'á ts'ian'ñeen yo mancha'chen n'ŏn.

5 Ee mangio yaho' na min'jon taconan'nĕn jñ'oon na ve' nnon jndyuĕ na quinan'jonho' yo já, min tyi'cont'á 'nan na ve'nty'iu cha' nta'ntjŏn 'naanho', ndo' nquii Tyo'ts'on ncüji' jndyoyu jon na mayuu' na nnda'.
6 Min taconan'chŏn na ntsiquinjonhan' já tondëëho', oo tondëë mañoon nn'an.
7 Majo' ng'e na condui já nn'an na ijñon Cristo yo juu jñ'oon naya 'naan' jon, vaa najndë na condui já na ngitán na quitixee'ho' já. Majo' tyí'quint'á na nnda'. Ee juu xjen na tom'án quii' nt'anho', tom'án cha'vijon ncüii tsanscu na ya ñuan tsixuan jon na itixee' jon ntsinda jon.
8 Ng'e na nĕn jndyiho' ngiŏ, jo' chito xia'ntyi na tom'án cjĕ na nninncyá jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on ndëëho', majo' ng'e na vi'ngiŏho', mantyi tanin min xe na aa ncüjĕ na cotye'ntjŏn ndëëho', majo' contjo ngiŏ.
9 'O' ntyjë, covañjoon' n'onho' na t'man vaa totscüejndyaa'han' já na tont'á ts'ian, chjo ro xjen na tota'jndyĕ. Tont'áhan' cha' tyi'quityiŏ xu nacjoho' na quitixee'ho' já viochen xjen na toninncyá jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'. Jo' naxuee ndo' natsjon tont'á ts'ian cha' nta'ntjŏn 'nan na tocanhan' já.
10 Nqueho' na vantyja n'onho' Jesucristo, conduiho' nn'an na cotji' jndyoyuho' nchu vaa na totsam'án quii' nt'anho', ndo' mantyi nquii Tyo'ts'on jndyiaa' jon na nnda' tonan'xuán. Tom'án na ji'ua tonan'xuán tondëëho'. Tont'á cha'xjen na chuhan', min min'ncüii nnon tatonan'tja já ndëëho'.
11 Ncüii cüiiho' mangioho' na cha'xjen ncüii tsans'a na incyaa jon jñ'oon ya ndëë ntsinda jon, mannda' vaa totsam'án quii' nt'anho'.
12 Juu xjen'ñeen na tonty'e nn'an 'o', toninncyá na t'onho' na nan'xuanho' ñuaanho'. Ndo' xjen na si'ndaa'han' ngioho' ng'e 'nan na toquenonho', toninncyá na t'man n'onho'. Tonan'jnt'á nquenho' na c'onho' quii' nt'an nn'an tsjoonho' ncüii cüii nnon na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naanho', nquii jon na iqueen' jon 'o' na quinan'jonho' ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon naijon na taquintyja na quixuee na m'aan jon.
13 Ndo' mantyi tyí'quitsacüentyjë' na coninncyá na ya Tyo'ts'on, ng'e juu xjen na toninncyá jñ'oon naya 'naan' jon ndëëho', ty'onho' cüentahan' na mayuu' conduihan' jñ'oon' jon, chito ve' jñ'oon na tonan'jnda' nn'an. Juuhan' mayuu' conduihan' jñ'oon na mayuu', na 'o' na vantyja n'onho' na its'aahan' yo 'o' cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon.
14 Mantyi nqueho', 'o' ntyjë, cüejon toquenonho' cha'xjen na toquenon ntmaan' nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhan ndyuaa Judea. Ee nque nn'an ndyuaaho', mantyi tont'avi'han 'o' cha'xjen joo nn'an judíos'ñeen tont'ahan yo nque ntyjehan na vantyja n'on Jesucristo.
15 Ee manque nn'an judíos'ñeen jnan'cuee'han nquii ta Jesús. Ndo' manincüajon tont'ahan yo nque ntyjehan na ndyu na toxen'chen toninncya nan'ñeen jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëhan ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' mantyi jnty'ehin já. Ndo' juu na nnda' cont'a nn'an judíos'ñeen, tyi'cavee' ntyjii Tyo'ts'onhan', ndo' mantyi m'anhan na conan'vehan cjo tsochen nn'an.
16 Ata nin'quitë'hin já na tavinan'nĕn jñ'oon naya ndëë nn'an na mañoon tsjan conduihan cha' ntyja 'naan' jo' nndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naan nan'ñeen. Ndo' na cont'a nn'an judíos na nnda', covaquintoo'chen jnanhan. Ndo' naneinhin, juu na itsiv'ii Tyo'ts'onhan, quindë ya it'uiihan'hin ntyja 'naan' na conan'tjahin nnon jon.

Nn'an Tesalónica na vantyja n'on, nin'quindyiaa' nnda' Pablohin

17 'O' ntyjë na vantyja n'onho', min na ve' chjovi' xjen na tji'han' já tondëëho', majo' ta'nan cotsuu' ts'ön 'o'. Ee s'aahan' na nt'ue jndyi n'ŏn na njnty'iá nnt'áho', jo' jndye jnda tonan'chŏn na ntsquĕ nnt'á na m'anho'.
18 Tojoo' n'ŏn na ngitsá nnt'á, ja Pablo jndye jnda totsichŏn na nguë nnt'a na m'anho', majo' iscu' Satanás na nnt'áhan'.
19 Ee juu xjen ya na nndyo nnda' ta Jesús, ntsit'maan' jon já ntyja 'naanho'. Ee xeng'e ntyja 'naanho', jo' na incyaahan' na ntyja n'ŏn na ntsit'maan' jon já yo na incyaahan' na nĕn rŏ na tonnon jon. Juu xjen'ñeen ntsi'man jndyoyuhan' na taquinjon' ts'ian 'naan' jon na tont'á quii nt'anho'.
20 Jñ'oon na mayuu', ng'e ntyja 'naanho', jo' na itsi'manhan' na taquinjon' ts'ian na cont'á, ndo' na incyaahan' na nĕn ntyja 'naan'han'.

3

M'aan' jndyi ts'on Pablo ntyja 'naan nn'an na vantyja n'on

1 Ndo' juu xjen na tandiquindëë na nnan'quiintyichen n'ŏn na iscu'han' na ntsaquijnty'iá nt'aho', sijnt'a na ntjo nquii ja tsjoon Atenas.

2 Jo' t'ua ts'ian nnon juu ntyjëëhë Timoteo na cja jon na m'anho'. Conduihin ts'an na
its'aa jon ts'ian yo já na itye'ntjon jon nnon Tyo'ts'on na coninncyá jñ'oon naya ntyja 'naan'
Cristo ndëë nn'an. T'ua ts'ian nnon jon na cja jon na m'anho' cha' quitejndei jon 'o' na
ngaquentyichenho' quityquii' na vantyja n'onho' ta Jesús yo na nninncyaahan' na t'man
n'onho' ntyja 'naan'han'.
3 Jnt'á na nnda' cha' joo navi' na coquenonho' na conty'e nn'anho', tyi'ntji' ntcüe'ho' na
vantyja n'onho'. Ee mangioyaho' na joo navi'min' na coquenön, coquenönhan' xeng'e nt'ue
ts'on jon.
4 Covañjoon' n'onho' na viochen xjen na tom'án quii' nt'anho', tonan'quindyího' na
mayuu' ntquenön navi', ndo' juu jñ'oon'ñeen jndë tiyuu'han'.
5 Mang'e na nnda', ng'e na tajñ'oon jndyi ntyja 'naanho', xjen na tandiquindëë na
ntsiquiintyichen ts'ön, jo' jñön Timoteo na caquindyiaa' jon na aa ninvaa na vantyja
n'onho' Cristo. Ee tom'an ja na ncya na aa ndëë nts'aahan' na nquii yutyia jndë tyii' juu
ng'ee juu 'o', ndo' xe na aa nnda', nts'aahan' na ve' jn'aan na toninncyá jñ'oon ndëëho'.
6 Majo' naneinhin, jndë tyjee' ntcüe' juu Timoteo na tja jon na m'anho', ndo' na ya jndyi
jñ'oon na jndyoy'oon jon ntyja 'naanho'. Ee tso jon na ninvaa na vantyja n'onho' Jesús
ndo' na conan'vengioho' jon. Mantyi tso jon na neinho' na covañjoon' n'onho' já ndo' na
nin'quijnty'ia nnda'ho' já cha'xjen mantyi nquë nin'quitsaquijnty'iáho'.
7 'O' ntyjë mang'e na nnda', jo' coy'ŏn na t'man n'ŏn ntyja 'naanho' min na jndye nnon
navi' na coquenŏn, juu na vantyja n'onho' Cristo incyaahan' na xoncüii' n'ŏn.
8 Ng'e na contjotyenho' tyquii' na vantyja n'onho' ta Jesús, jo' cha'vijon na incyaahan' na
vant'ŏ xcŏ.
9 Xe'cüinon cha'xjen na ntyji na ninncya na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho', ng'e na nën jndyi
tonnon jon.
10 Naxuee ndo' natsjon, cotquen já na cotán vi naya nnon jon na nninncyaa jon na njnty'iá
nt'áho' na ntejndeintyĕho' ncüii nnon na icanchenhan'ho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho'
Jesús.
11 Nquii tyëëhë ta Tyo'ts'on yo nin'nquii ta Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, cotán
ndëëhan na nquehan nnan'jnda'han nato cha' nndëë ntsaquijnty'iá nnt'áho'.
12 Ncyaa ta Jesús na cüit'manntyichen na ve'ngioho' ntyjeho' na vantyja n'onhan jon ndo'
na vantjo'chen na quinan'xuanho'han', ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an. Nnda' cotán cha'
nnan've'ngioho' nn'an cha'xjen na conan'vengiŏho'.
13 Ncyaa jon na quintjotyenho' ntyja 'naan' jon cha' juu xjen ya na nndyo nnda' jon yo
tsoñ'en nn'an na conduihan ñuan nquii', min'ncüii jnan tyi'nan'xuanho' na tonnon nquii
tyëëhë ta Tyo'ts'on.

4

Nan'min quint'a cha' ngavee' ts'on Tyo'ts'on yo jaa

1 Ndo' naneinhin 'o' ntyjë na vantyja n'onho', co'nan'mán ndëëho' ndo'
conan'qui'maan'ho' nchu vaa na icanhan' na c'onho' na tondëë nn'an cha' ngavee'
ntyjii Tyo'ts'on yoho'. Ndo' mayuu' na conan'quindëho' juuhan'. Majo' naneinhin yo xuee'
ta Jesús coty'í jndy'uĕho' na quint'antyichenho'han'.
2 Ee mangio yaho' jñ'oon na toninncyá ndëëho' yo juu najndei na condui nquii jon.
3 Juu 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yoho', na c'onho' na ñuan nquii'ho' na tonnon jon, chito
na ve' ndö' ro na nc'onho' yo ncüiichen ts'an.
4 'O' nannon na m'an ntcuho', cüaa' n'onho' na chuhan' na c'onho' yohan yo na ji'uaho'
na tonnon Tyo'ts'on ndo' yo na t'man ngioho' yohin na conduihin ntcuho'.
5 Min chito na nc'onho' yohan na jen venonchen na its'aa jndyihan' n'onho' cha'xjen
cont'a nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on.
6 Ntyja 'naan' juu jñ'oonva', 'o' nannon, min'ncüiiho' tyi'nt'a vi'ho' ncüiichen ntyje
nnonho', na ntsitjon' 'u' yo scuu' tsan'ñeen. Ee jaa' jñ'oon na tonduĕ ndëëho' na nt'uiivi'
ta Jesús nque nannon na cont'a na nnda'.
7 Ee chito tqueen' Tyo'ts'on jaa na nc'ön yo nn'an na ve' ndö' ro. Tqueen' jon jaa na
quinan'xuan ñuan nquii' nchu vaa na cotsam'an na tonnon jon.
8 Ndo' min'ninchen ts'an na tyi'quitsijñ'oon' juu jñ'oonva' na conan'mán, chito já its'aa
tsan'ñeen na tyi'cuee' ts'on juu. Its'aa juu na tyi'cuee' ts'on juu nquii Tyo'ts'on na incyaa
jon Espíritu Santo quii' nn'ön.
9 Nque ntyjeho' na vantyja n'onhan, tyi'icanhan' na cüji nnt'a jñ'oon na
quinan'vengioho'han, ee nquii Tyo'ts'on jndë si'man jon ndëëho' na quinan'vengioho'hin,
ndo' jndë macont'aho'han'.

10 Ndo' na mayuu', 'o' conan'vengioho' tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhan
ndyuaa Macedonia. Majo' coty'í jndy'uě 'o' na cüive'ngiontyichenho'hin.
11 Quinan'chonho' na ya ro c'onho' yo nn'an cha' ndiya ngiohan yoho'. Ndo' 'o' quint'aho'
ts'ian cha' nninjnda' 'nan na icanhan' 'o' cha'xjen jñ'oon na tonduě ndëëho' xjen na tom'án
quii' nt'anho'.
12 Ee xe na aa nnt'aho' na nnda', yajo' joo nn'an na tyi'covantyja n'on Tyo'ts'on nt'ahan
na njonho'. Min tyi'xe'canhan' na ngitanho' ndëë nn'an na quitejndeihanho'.

Mandyo nnda' ta Jesús

13 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, nt'ue jndyi n'ŏn na cüaa' ya n'onho' nchu vaa na
mayuu' na coquenon nn'an na jndë tjë, cha' tyi'nc'onho' na chjoo' n'onho' cha' na coquenon
joo nn'an na tyi'quintyja n'onhin na nnta'ndo' xcohin.
14 Jaa vantyja nn'ön na tue' Jesús ndo' na tyincyaa Tyo'ts'on na vando' xco jon. Mang'e
na nnda', mantyi covantyja nn'ön xjen na nndyo nnda' jon, ndo' nque nn'an na jndë tjë na
tovantyja n'onhan jon, juu xjen'ñeen nninncyaa Tyo'ts'on na ntando' xcohan.
15 Maninjoo jñ'oon na toninncyaa ta Jesús, joohan' conduě ndëëho' na jaa nn'an na
ninvaa na cota'nt'ö xjen na nndyo nnda' jon, chito jaa na ncju' jndyeehan' na tondëë joo
ntyjëëhë na jndë tjë.
16 Ee nndye nn'an jndyee' nquii jon na itye'ntjon jon tsoñ'en, ndo' yo jndyee' nquii
ángel na conintque ndo' na nninc'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on, juu xjen'ñeen nnan ta Jesús
quiñoon'ndue, nndyocue jon, ndo' joo nn'an na jndë tjë na tovantyja n'onhan na nquii jon
conduihin Cristo, joohan ntando' xcohan navejndyee.
17 Ndë jo' jaa nn'an na ninvaa m'an, ntsitjon Tyo'ts'on jaa na ngancüi jaa yo joo nan'ñeen
quityquii' chincyu naijon na ntjon jaa yo Jesús, ndo' ninnquii'chen na ntjo jaa yo jon.
18 Mang'e na nnda', joo ntyjeho' na m'aan' jndyi n'onhan ntyja 'naan ntyjehan na jndë
tjë, quinan'njoon'ho'hin yo jñ'oonmin'.

5

C'ön cjëhë na ncüjee' nnda' ta Jesús

1 'O' ntyjë, tyi'icanhan' na cüji ja jñ'oon na ntsi'man ndëëho' ntyja 'naan' ndo'cüan oo nin
xuee na itsijnda'han' na nndyo nnda' ta Jesús.
2 Ee nqueho' ngio yaho' na cha'xjen na tyi'quintjii ts'an yuu xjen na nndyoquee'
tsanch'uee vaa' juu, mannda' vaa itsijonhan' na tyi'quindiö ndo'cüan na nndyo nnda' jon.
3 Ee majuuto xjen na conan'tiu nn'an na ta'nan na toncuu', ya ro m'anhan, juu xjen'ñeen
ninjonto nnt'uii navi' t'manhin, ndo' min tanchu ya nnt'ahan na tyi'nt'uiityenhan'hin. Juu
nan'ñeen na ntquenonhan, itsijonhan' juuhan' cha'xjen na ninjonto na ngitye' na iquiihan'
tsanscu na ntsingui jon.
4 Majo' o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, tyi'nan'xuanho' ntyja 'naan' juu najaan. Joo
nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' jon, tyi'cjehin yuu xjen na nncüjee' nnda' jon. Ntyja na
nnda' ngenonhan, itsijonhan' juuhan' cha'na ntjon ts'an na ninjonto ncüjee' tsanch'uee
vaa' juu.
5 Ee 'o' conduiho' ntsinda nquii jon na conduihin naxuee. Jaa chito condui jaa cha'na
nn'an na cotsam'anhan nacje 'naan' najaan.
6 Mang'e na nnda', nan'xuan na quitquën ya cüenta cha'vijon ts'an na tyi'tso. Ee m'an
nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Cristo, ve' m'antohan, min tyi'c'oon' n'onhan na aa nndyo
nnda' jon.
7 Ng'e natsjon conda nn'an, ndo' natsjon condyehan.
8 Majo' ng'e condui jaa nn'an na cotsam'an ntyja naan' juu naxuee, icanhan' na quitquën
ya cüenta tsoñ'en yo nquë. C'ön na t'man covantyja nn'ön Tyo'ts'on yo na conan'vengiö
nn'an ee joohan' nta'ñoon'han' jaa na nin'quitsi'ndaa' yutyia jaa. Ndo' ng'e na covent'ötyën
na ntsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan, juuhan' ivañoon'han' juu na m'aan' nn'ön.
9 Ee nquii Tyo'ts'on, chito tji jon jaa cha' nt'uiivi' jon jaa. Tji' jon jaa quii' navi' t'man.
Its'aa jon na nnda' cha' cy'ön cüenta juu na itsin'man jon ñuan njanhan ntyja 'naan' nquii
Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa.
10 Tue' jon ntyja njanhan cha' nta'nt'ö yo nquii jon, tanin min xe na aa jndë tjëhë oo aa
ninvaa na cota'nt'ö xjen na ncüjee' ntcüe' jon.
11 Mang'e na nnda', nque ntyjeho' na jndë tjë nn'an 'naanhin, yo joo jñ'oonmin'
quinan'njoon'ho'hin, cha' ntyja 'naan'han' ngaquehan quityquii' na vantyja n'onhan,
cha'xjen na mancüiixjen cont'aho'.

Jñ'oon ma mats'ia na itsiqui'maan' Pablo joohan

12 'O' ntyjë, joo nn'an na m'anhan quii' nt'anho' na cojoo' n'onhan na cont'ahan ts'ian
'naan' ta Jesús, quinan'njonho' nan'ñeen. Ee iquen jon joohan na conintquehin ndëëho' na
conan'qui'maan'hinho' nchu vaa na ngom'anho' na tonnon jon.
13 Quint'a jndyiho' na njonhin yo na conan'vengioho'hin ng'e cont'ahin ts'ian 'naan' jon.
Ndo' mantyi quitsam'an yaho' yo tsoñ'en ntyjeho' na vantyja n'on.
14 'O' ntyjë, jñ'oonmin conduë ndëëho', joo nn'an na conan'ntyquen, quindueho' ndëëhan
na quint'ahan ts'ian. Joo nn'an na m'anhan na chjoo' n'onhan na coquenonhan navi',
ncyaho' na t'man n'onhan. Joo nn'an na min 'nan na nchjehan'hin na i'ndyiihan' joohan na
tavijndëhan na tonnon Tyo'ts'on, quitejndeiho'hin na ntjo tyenhan ntyja 'naan' jon. Ndo'
c'onho' na t'man n'onho' yo tsoñ'en nn'an.
15 Xe ncüii ts'an nts'aa vi' juu 'o', tyi'nan'ntcüe'ho' navi' cjoo' tsan'ñeen. Ninnquii'chen
quint'aho' na ya nn'anho' yo ntyjeho' na vantyja n'onhan ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an.
16 Ninnquii'chen c'onho' na neinho'.
17 Ndo' mancha'chen xjen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on tsoñ'en na coquenonho'.
18 Min'ninchen na coquenonho', quindueho' na ncya ya jon ntyja 'naan'han' ee nquii jon
nnda' vaa na nt'ue ts'on jon na quitsam'anho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo Jesús.
19 Tyi'quitë'ho' juu Espíritu yo ntyja 'naan' ts'ian na its'aa jon.
20 Min tyi'nt'aho' na tyi'cuee' n'onho' jñ'oon na conan'nein nn'an na conduehin na
Tyo'ts'on tyincyaa jñ'oon na conan'manhin ndëëho'.
21 Quitji'ho' cüenta na aa mayuu' na nquii jon incyaa jon jñ'oon na conan'neinhan, ndo'
tsoñ'en jñ'oon na itejndeihan'ho', quinan'veho'han'.
22 Ndo' mantyi quinan'tycaa'ho' yo tsoñ'en nnon natyia.
23 Nquii Tyo'ts'on na conduihin na tajñuaan' ts'onhin, ncyaa jon na quindë ya na
nan'xuanho' ñuan nquii'. Juu na ndyii' na vando' 'o', yo juu ñuaan 'naanho' yo nin'juu si'ts'o
'naanho', cüantyjee' jon tsoñ'enhan'. Quindui na nnda', cha' juu xjen na ncüjee' ntcüe' nquii
Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, ta'nan min'ncüii nnon jñ'oon na nts'aahan'
jnanho'.
24 Nquii Tyo'ts'on na iqueen' jon 'o', conduihin na itsiquindë jon, juu jon nts'aa jon
tsoñ'en jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon.

Coninncyahin ts'on 'naanhin

25 'O' ntyjë, ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njáan.
26 Xjen na covatjonho' yo ntyjeho' na covantyja n'onhan, ncyaho' ts'onhin na co-
nan'manho' na xoncüee' n'onho' na conan'vengioho'hin.
27 Nquii ta Jesús tyincyaa jon juu najndei na matsixuan ja. Mang'e jo' mat'iön ts'ianho'
na quinan'jn'aanho' tsonva ndëë tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan.
28 Quityio ta Jesucristo jn'aanho' ntyja 'naan' juu naya na condui jon.

Tson Na Jndë Ve Na Scüenon Pablo Ndëë Nn'an Tsjoon Tesalónica

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

1 Ja Pablo matscüenön tsonvahin ndëë 'o' na m'anho' tsjoon Tesalónica na conduiho' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Jesucristo. Juu Silvano yo nin'Timoteo conan'jonhan juu tsonvahin. Coninncyá ts'on njáⁿ ndëë 'o' na conduiho' cüentaa' tyëëhë ta Tyo'ts'on yo ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

2 Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhan, cotáⁿ ndëëhan na na cy'onho' cüenta joohan'.

Xjen na nndyo nnda' Cristo ntco'xen Tyo'ts'on nn'an

3 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, 'io 'io chuhan' na concyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Chuhan' na cont'á na nnda' ng'e na vandit'manntyi na vantyja n'onho' Cristo ndo' na ncüii cüiiho' conan'vengiontyichenho' ntyjeho' na vantyja n'onhan jon.

4 Mang'e jo' ncüii cüii tmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, conan'nën jñ'oon ya ntyja 'naanho' ndëëhan. Cotji's'a já ndëëhin ntyja 'naanho' na conan'quii n'onho' min na conty'e nn'anho' ndo' mantyi yo navi' na coquenonho'. Conduë ndëëhan na contjotyenho' na vantyja n'onho' Jesús min na it'uiivi' nan'min' 'o'.

5 Ndo' na conan'quii n'onho' quityquii' navi'min', joohan' conan'man jndyoyuhan' na juu na ico'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' jnanhan, its'aa jonhan' cha'xjen na chuhan'. Ndo' joo navi'min' na coquenonho', covijnt'ue jonhan' na itsijnda'han' na conan'jonho' ntyja 'naan' juu na itye'ntjon jon nn'an.

6 Condui Tyo'ts'on na its'aa jon 'nan na chuhan'. Ng'e na nnda', nque nn'an na cont'avi'han 'o', nts'aa jon na quityion nan'ñeen na mantyi quenonhan navi'.

7 Ndo' 'o' na coquenonho' navi', ntsiquindyaa jon 'o' na nndui'ho' quityquii'han', nqueho' ndo' mantyi yo nquë, nguaa na nnda' juu xjen na nnaan jon quiñoon'ndue yo tsachon t'man na ncüjee' ntcüe' jon yo ángeles 'naan' jon na jndë jndyi conduihan.

8 Juu xjen'ñeen nnt'uiivi' jon joo nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, min tyi'quinan'jñ'oon'han juu jñ'oon naya ntyja 'naan' nquii ta Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

9 Juu na nt'uiivi' Tyo'ts'on joohan, tyi'jon quintycüiihan' ndo' ntscu'han' na nc'onhan naijon na m'aan nquii jon na taquintyja najndei conduihin.

10 Juu xuee t'man'ñeen, xjen na nndyo nnda' jon, tsoñ'en nn'an na nan'xuan ñuan nquii', ndit'maan' jon ntyja 'naanhin. Tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon, jndye jndyi nc'oon' n'onhan ntyja 'naan' jon. Ndo' mantyi 'o' iv'ahan' 'o' yo nan'ñeen ee jndë tantyja n'onho' jñ'oon na tonan'quindyího'.

11 Ndo' ng'e na nndui nan'min', nquii Tyo'ts'on na tqueen' jon 'o' cha' nan'xuanho' cüentaa' jon, mancha' xjen cotáⁿ nnon jon na ninnquii'chen ngotsam'anho' cha'xjen na cavee' nchjii jon. Ndo' ntyja 'naan' juu najndei na conduihin, mantyi cotáⁿ na nndëë nnt'aho' ncüii cüii nnon 'nan ya tondëë nn'an ndo' mantyi yo tsoñ'en nnon na cont'aho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo.

12 Ndö' vaa jñ'oon na cotáⁿ cha' cüit'maan' xuee' ta Jesús ntyja 'naanho' ndo' mantyi nquii jon ntsiquinjon jonho'. Nguaa na nnda' ng'e juu naya na condui nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa yo nquii ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

2

Nquii ts'an na nninncyaañ'enhin yo jnan

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho', conan'ntcüí nnt'á jñ'oonva ndëëho' ntyja 'naan' na nndyo nnda' ta Jesucristo na ntsitjon jon jaa naijon na m'aan jon.

2 Cotáⁿ ndëëho' na tyi'ninncyaho' na ntsiquijñ'eenhan'ho' na coninc'uaa jñ'oon na jndë tyjee' ntcüe' jon. Min tyi'ninncyaho' na ntsi'ndaa'han' ngioho' ya na condyeho' jñ'oonmin'. Min xe aa cotsque nn'an na m'anho' na conduehan na ntyja 'naan' nquii Espíritu Santo na si'man Tyo'ts'on jñ'oon'ñeen ndëëhan, oo min na aa conduehan na jndë tji jahan' nnon tson, majo' tyi'nan'jñ'oon'ho' jñ'oon na condue nan'ñeen.

3 Minchjo tyi'ninncyaho' na nan'vi'nn'an nn'anho' ntyja 'naan' na aa jndë tyjee' ntcüe' ta Jesús. Ee vitjachen na nndyo ntcüe' jon, jndye nn'an ncy'on tanhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'

Tyo'ts'on. Ndo' mantyi nnintyincyoo' nquii ts'an na nninncyaañ'enhin yo jnan. Nquii Tyo'ts'on ncju' jon tsan'ñeen quii' v'io ng'e tsixuan juu na ngitsuhin.
4 Juu tsan'ñeen ngitso jon na min'chjo tayuu jnt'ue na conan't'maan' nn'an Tyo'ts'on, min tyi'quinjon 'nan na cotji'hin cüenta na njon jndyihan'. Ndo' mantyi ngitso tsan'ñeen na njonntyichen condui nquii jon, chichen tsoñ'en na conan't'maan' nn'an. Ata ntquen jon silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon quityquii' v'aa t'man vaa' Tyo'ts'on na ngacjo jon jo', ndo' ngitso jon na manquii jon conduihin nquii Tyo'ts'on.
5 Mangioho' viochen xjen na tom'an yoho', totsjö ndëëho' na nguaa nan'min', ndo' nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho'han'.
6 Majo' naneinhin m'aan nquii jon na itscu' na ncüjee' tsan'ñeen, ndo' covaa' n'onho' nchu vaa na itscu'han' na tyi'cüjee'non juu ata na jndë tentyja xjen na ngacüja'han' na nndyo juu.
7 Juu natyia na vanty'iu m'aanhan', vaa najndei na tsixuanhan'. Juuhan' its'aahan' 'nan na nt'ue ts'onhan' quii' n'on nn'an, majo' nquii jon na itscu' jon na juu natyia'ñeen nts'aañ'enhan' 'nan na nt'ue ts'onhan', ninvito ntscu' jonhan' ata nguee' xjen na ncüji' Tyo'ts'onhin.
8 Ndo' vi na jndë tji' jonhin, yajo' nnintyincyoo' juu tsan'ñeen na vja nacjo tsoñ'en jñ'oon na jndë tso Tyo'ts'on. Majo' vi na jndë tyjee' nnda' ta Jesús, ntscuee' jonhin yo jndye 'ndyo jon ndo' yo juu na nancoo' na quixuee na conduihin. Ndo' juu najndei na tsixuan tsan'ñeen, ntsityuii'ñ'en jonhan'.
9 Ya na ncüjee' juu na conduihin natyia'ñeen, nquii Satanás nninncyaa na quitsixuan tsan'ñeen najndei na conduihin. Mang'e jo' ngondëë ngots'aa tsan'ñeen ncüii cüii nnon ts'ian t'man na tyi'je'quinduihan' na ve' yo najndei na tsixuan ts'an. Mantyi nts'aa tsan'ñeen jn'aan t'man yo 'nan na nnts'aahan' na vacue nc'oon' n'on nn'an, joo ts'ian'ñeen chito conduihan' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, ata nts'aahan' na nnan'tiuhin na m'aan tsan'ñeen ntyja 'naan' nquii jon.
10 Ndo' mantyi nts'aa tsan'ñeen ncüii cüii nnon ts'ian tyia na ngonan'vi'nn'anhan' nque nn'an na mancüiixjen cotsuhan. Nnda' vaa na ngenonhan ng'e tyi'cy'onhan cüenta jñ'oon na mayuu', tyi'njonhan' ngiohan cha' na ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'naanhin.
11 Mang'e na nnda', njñon jon ncüii nnon na ntsivi'nn'anhan' nan'ñeen na nts'aahan' na ngantyja n'onhan juu quintu na itsi'man juu tsantyia'ñeen.
12 Its'aa jon na nnda' cha' tsoñ'en nn'an na tyi'covantyja n'on jñ'oon na mayuu', majo' tovineiin' n'onhan yo 'nan tyia, ntco'xen jonhan na vaa jnan nan'xuanhan na ngitsuhan.

Tji Tyo'ts'onho' na ntsin'man jon ñuan 'naanho'

13 'O' ntyjë na vi'ntyjii ta Jesús, chuhan' na ninnquii'chen concyá na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanho'. Itsohan' na cont'á na nnda' ng'e juu xjen'ñeen na tye' tsoñ'en, nquii jon tji jon 'o' na ntsin'man jon ñuan 'naanho'. Ee ntyja 'naan' nquii Espíritu iquen jon 'o' na conduiho' nn'an cüentaa' nquii jon xeng'e juu jñ'oon na mayuu' 'naan' jon na vantyja n'onho'han'.
14 Ee ntyja 'naan' juu jñ'oon naya na toninncyá ndëëho', jo' tqueen' jonho' na conduiho' cüentaa' nquii jon. S'aa jon na nnda' cha' nndëë nnan'jonho' ntyja 'naan' na ntsit'maan' Tyo'ts'on nquii ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jaa.
15 Yajo' 'o' ntyjë, quintjotyenho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho'. Tyi'ndyeho' juu jñ'oon naya na tonan'mán ndëëho' xjen na tom'án quii' nt'anho', ndo' mantyi yo juu tson'ñeen na jnan'cüanǒn jndyë ndëëho'.
16 Nquii Jesucristo conduihin na itye'ntjon jon jaa ndo' nquii Tyo'ts'on conduihin Tyëëhë. Juu jon m'aan na ve'nchjii jon jaa, na ntyja 'naan' juuhan' conda na tyi'quintycüii na itsinjoon' jon jaa ndo' mantyi ng'e juu naya na condui jon incyaa jon na coy'ön juu na contyja nn'önhin na ya jndyihan'.
17 Mac'an na ninncyaa jon na t'man n'onho' quityquii' joo navi' na coquenonho', ndo' ntyja 'naan nquehan ntsay'onho' najndëho' cha' tsoñ'en na nnan'neinho' ndo' na nnt'aho', nndui' yahan'.

3

Quitanho' na quitejndei Tyo'ts'on já

1 'O' ntyjë, jñ'oon na mats'ia na conduě ndëëho', quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njá́n. Quitanho' na cje ro ngocya jñ'oon naya 'naan' ta Jesús ndo' na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan'han', cha'xjen na s'aahan' quii' nt'anho'.
2 M'an nn'an na tyia jndyi nan'xuanhan. Mantyi quitanho' na tyi'ninncyaahan' na nt'a vi' nan'ñeen já, ee tyi'tsoñ'en nn'an vantyja n'onhan jñ'oon ntyja 'naan' ta Jesús.
3 Majo' nquii jon na itye'ntjon jon jaa conduihin na itsiquindë jon. Nts'aa jon na ntsay'onho' na jndëho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho'hin ndo' mantyi ngüañoon' jonho' quityquii' tsoñ'en nnon navi' na nin'quits'aa yutyia 'o'.

4 Incyaa ta Jesús na coy'ŏn na t'man qui n'ŏn na cota'nguee'ho' jñ'oon na conduĕ ndëëho',
ndo' mantyi na ninvito ngotsam'anho' ntyja 'naan'han'.
5 Quitejndei ta Jesús 'o' na nan've'ngioho' nn'an cha'xjen nquii Tyo'ts'on itsivi'ntyjii
jonhan. Ndo' na nnan'xuanho' na ntsay'onho' najndëho' quityquii' navi' na coquenonho'
cha'xjen tots'aa Cristo.

Chuhan' na quint'a ya ts'ian njanhan

6 'O' ntyjë, min'ninchen ntyjeho' na vantyja ts'on juu Cristo na tyi'nin'quits'aa juu ts'ian,
min tyi'nin'quitsindë juu jñ'oon na tonan'mán ndëëho', yo xuee' ta Jesucristo coty'í jndy'uĕ
'o' na tyi'nan'jonho' yo juu tsan'ñeen.
7 Ee nqueho' mangioho' na icanhan' na c'onho' cha'xjen na tojnty'iaho' na tont'á xjen na
tom'án quii' nt'anho'. Ee juu xjen'ñeen, chito t'ŏn na tats'ian tont'á.
8 Min chito tocü'á 'naan' ncüiichen ts'an na tyí'quityiŏnhan', min tyi'jndye xjen na
tota'jndyĕ. Xjen'ñeen vaa xjen naxuee ndo' natsjon na tont'á ts'ian cha' na tyí'quityiŏ xu
cjo min'ncüiiho'.
9 Min chito tont'á na nnda' ng'e na tyi'cüanaan na ninncyaho' 'nan na nninjnt'ue já.
Tont'áhan' cha' quitsi'manhan' ndëëho' na quint'aho' cha'xjen na tont'á.
10 Ee viochen xjen na tom'án quii' nt'anho', totquĕn jñ'oonva' ndëëho', xe na aa m'aan
nin juu na tsinchqueen'hin, tanin, min tyi'cüa' juu.
11 Majo' naneinhin condyĕ na ñ'en ntyjeho' na jndë jnty'ehan na cont'ahin ts'ian cha'
nnan'jnda'hin 'nan na icanhan'hin, majo' coma'ndyi'tohan na cot'ioo'hin ts'ian na cont'a
ntyjehin.
12 Cotquĕn jñ'oon ndëë nan'ñeen yo xuee' ta Jesucristo, ndo' conan'jnt'á nquenhin,
ijndei'han' na quint'ahin ts'ian cha' cuen 'nan na nninjnt'uehin na ntixee'hin nn'an
'naanhin. Ndo' mantyi c'onhin quii' nt'an ntyjehin cha'xjen na chuhan', min tyi'ntyii'hin
na nt'ioo'hin nchu vaa na m'an nan'ñeen.
13 Ndo' ndëë mañoonchen 'o' ntyjë, maninjuu tmaan' na m'anho', tyi'nan'ntyquenho' na
cont'aho' 'nan ya.
14 Mantyi quitquenho' cüenta xe na aa m'aan nin juu na tyi'nin'cüanguee' juu jñ'oon na
conduĕ nnon tsonvahin, min tyi'nan'quiiho' yohin cha' c'oon juu na jnaan' juu.
15 Majo' tyi'nt'aho' yohin cha'vijon na conduihin ts'an na jndoho'hin. 'O'
quinan'qui'maan'ho'hin xeng'e na conduihin ntyjeho' na vantyja ts'on juu Jesús.

Jñ'oon na mats'ia na tji Pablo tsonva

16 Nquii ta Jesús conduihin na tajñuaan' ts'onhin. Mancha'xjen ncyaa jon na c'onho'
na tajñuaan' ts'onho' tsoñ'en nnon 'nan na coquenonho'. Ninnquii'chen c'oon jon yo
tsoñ'enho'.
17 Ncö Pablo macüji jñ'oonva na mancya ts'on njan ndëëho'. Ndö vaa na maquën xuë
ncüii cüii tson na macüji, cha' quita'jn'aanho' na ja matscüenönhan'.
18 Mac'an nnon ta Jesucristo na quityio jon jn'aanho' na tsoñ'enho' ntyja 'naan' juu naya
na tsi'xuan jon.

Tson Navejndyee Na Scüenon Pablo Na M'aan Timoteo

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Timoteo

1-2 Ja Pablo macüji tsonvahin na mancya ts'on njan nnon' 'u' Timoteo. Condui 'u' jnda ncö ng'e na vantyja tson' Jesucristo. Ja condui ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na jöncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Nquii Tyo'ts'on na conduihin na itsin'man jon ñuaan njanhan, nquii jon i'ua jon ts'ianvahin nnön yo Jesucristo na nquii jon conduihin na contyja nn'ön na ntsquë na m'aan Tyo'ts'on.

Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Cristo Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, mac'an ndëëhan na juu naya na conduihan yo juu na nty'ia ro nn'an ngiohan, yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, na nan'xuanho'han'.

Quen Timoteo xjen nn'an na tyi'yuu' jñ'oon conan'man

3 Juu jñ'oon na tsjö nnon' xjen na jnt'ui tsjoon Éfeso na tyjë ndyuaa Macedonia, matsintcüi nnt'ahan'. Xjen'ñeen tc'an na quintjo 'u' jo' cha' joo vendye nn'an na conan'man mañoon nnon jñ'oon na tyi'yuu'han', quen' jñ'oon ndëëhan na tant'ahan na nnda'.

4 Quitsu' ndëë nan'ñeen na min tanc'oon' n'onhan joo jñ'oon na ve' cüentohan', min joo jñ'oon na tyi'contycüii ntyja 'naan nguee ndochiihi nn'an judíos na tom'an ndyu na toxen'chen. Ee ya na m'aan' n'onhan jñ'oonmin', ve' conan'jndyehan jndyuehan yo nn'an, tyi'tejndeihan' nan'ñeen na nnan'nchu'han nchu vaa na ngom'anhan ntyja 'naan' na vantyja n'onhan.

5 Jo' ts'ian na siquichu jñ'oon 'u' na quitsi'man' jñ'oon ndëë nn'an tsjoon Éfeso na quinan've'ngiohan nn'an cha'xjen nquii Tyo'ts'on vi'nchjii jonhan. Quint'ahan na nnda' yo na ntju' conan'tiuhan yo ntyjehan ndo' na mantyi nan'xuanhan na ya covicjehan quii' ñuaanhan, ndo' mantyi na xoncüee' n'onhan na vantyja n'onhan Jesús.

6 Ee m'an cüanntyi nn'an na tyi'conan'jñ'oon'han cha'xjen na matsjö ndö', ndo' tsojnaan' jo' jndë jnty'ehan na vantyja n'onhan Tyo'ts'on. Ndo' ng'e jo', ve' cotsantyjatohan ntyja 'naan' jñ'oon na ve' jn'aanhan' na itsiquijñ'eenhan'hin.

7 Joo nan'ñeen nt'ue n'onhan na quitji' nn'an cüenta ntyja 'naanhan na conduihan nn'an na ya jndyi conan'manhan jñ'oon na tquen Moisés, majo' min nquehan tyi'covaa' n'onhan jñ'oon na conan'manhan ndëë nn'an, min ndicüaa' n'onhan nchu vaa conan'quindyi jñ'oon'ñeen na jen conan'chonhan ntyja 'naanhan'.

8 Mangiö juu jñ'oon na tquen Moisés, njon jndyihan' xe na aa nninjnt'ue ts'anhan' cha'xjen na sijnda' Tyo'ts'on na tsixuanhan'.

9 Majo'ntyi icanhan' na cañjoon' nn'ön na chito sijnda' Tyo'ts'on jñ'oon'ñeen ntyja 'naan nque nn'an na cont'ahan cha'xjen na chuhan'. Ts'iaan' na sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na conan'que'to n'onhan tonnon jñ'oon na iquenhan' xjen ndo' na quit'uiihan'hin na tyi'nin'quita'nguee'hin jon. Sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na conan'vehan nacjoo' Tyo'ts'on ndo' yo ntyja 'naan nn'an na tyi'quinan't'maan'han jon, ndo' mantyi ntyja 'naan nn'an na conan'tjahan nnon jon. Sijnda' jonhan' na quit'uiihan' joo nn'an na tyi'njon ngiohan juu na covantyja n'on nn'an Tyo'ts'on, ndo' mantyi ntyja 'naan nn'an na concohan joo ntyjehan na vantyja n'on jon. Sijnda' jon jñ'oon'ñeen na quit'uiihan' joo nn'an na conan'cüjehan tyehan, ndyeehan oo min'cya ro ts'an.

10 Mantyi sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an, ndo' na quit'uiihan' nannon na m'anhan yo ntyje nnonhan. Sijnda' jonhan' na quit'uiihan' nn'an na conty'ueehan nn'an ndo' na quit'uiihan' nn'an na ve' quintu na conan'neinhan cjoo' ncüiichen ts'an, ndo' ntyja 'naan nn'an na conduehan na ntyjii Tyo'ts'on na mayuu' ncüii jñ'oon, majo' ngio yahan na ve' quintuhan', ndo' yo min'cya ro mañoon nnon na vjahan' nacjoo' jñ'oon na taquintyja na ya tsixuanhan' na conan'man nn'an ntyja 'naan' jon.

11 Nquii Tyo'ts'on na taquintyja na ya conduihin, i'ua jon ts'ian nnön na nninncya juu jñ'oonva, majuu jñ'oon naya na tëquintyja na t'man conduihan' na ntyja 'naan'han' na itsin'man jon ñuaan nn'an.

Ncyaa Pablo na ya Tyo'ts'on na ndyia' ro juu nchjii jon

12 Mancya na ya nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa na incyaa jon na condëë mats'a ts'ianva. Ncya ya jon na tji' jon cüenta na tsixuan ja ts'an na itsiquindë, jo' na sijnda' jon na matye'ntjön nnon jon.

13 Its'aa jon na nnda' min na toxen'chen totsinën jñ'oon tsan' cjoo' jon, ndo' tonty'ëhin ndo' totsitëë' ts'önhin na tots'a v'i nn'an na vantyja n'on jon. Majo' min nan'min' tots'a,

tom'aan jon na nty'ia rö ntyjii jon ng'e ve' tots'atöhan' ee juu xjen'ñeen ta'nan taa' ts'ön min tyí'covantyja ts'önhin.
14 Ndo' ng'e na nnda' vaa na totsixuan, jo' ntyja 'naan' juu naya na condui jon, tyi'vacuaa xjen na tyio jon jn'aan ja. Mantyi incyaa jon na vantyja ts'ön Jesús na vi'nchji ja jon yo nn'an ng'e na m'an jaa ntyja 'naan' Cristo Jesús.
15 Juu jñ'oonvahin, jñ'oon na mayuu'han' ndo' icanhan' na tsoñ'en nn'an cantyja n'onhinhan', na jndyo Cristo Jesús tsonnanguevahin cha' itsin'man jon ñuaan nn'an na nan'xuan jnan. Ndo' quii' nt'an tsoñ'en nn'an, mancö na vejndyee na vaa jnan.
16 Ng'e min na nnda', ty'oon Tyo'ts'on na nty'ia rö nchjii jon cha' nndëë ntsi'man Cristo Jesús na tyi'quintycüii na m'aan jon na t'man ts'on jon yo nn'an. S'aa jon na nnda' cha' quitsi'manhan' nchu vaa nts'aa jon yo nque nn'an na ngantyja n'onhan jon na tonnonchen na nninncyaa jon na nnan'xuanhan na tyi'quintycüii na vando' ñuaanhan.
17 Nquii Tyo'ts'on na tyi'quintycüii na co'xen jon, nquii jon na mancha'chen xjen m'aan jon, na min'ncüii ts'an ndiquindëë ndyiaa' juuhin, xiaa'ntyi nquii jon conduihin Tyo'ts'on, ta'nan ncüiichen. Ninvaa na vjahan' na tonnonchen cüit'maan'hin ntyja 'naan tsoñ'en. Quindui na nnda'.
18 'U' Timoteo na condui 'u' jnda ncö, ndö vaa na matsiqui'man' ja 'u'. Matyiö xu 'u' na quen' xjen nn'an cha'xjen na jndë totsjö nnon'. Xuee'ñeenchen nque nn'an na vantyja n'on Cristo, jnduehan jñ'oon nchu vaa na ntsixuan' quityquii' ts'ian 'naan' jon. Juu jñ'oon'ñeen cañjoon' tson'han' cha' nndëë ntsijonhan' 'u' ncüii sondaro 'naan' ta Jesús na its'aa juu tyia' 'naan' jon.
19 Ndo' viochen xjen na matsijon 'u' juu tyia'ñeen, quintjotyen 'u' na vantyja tson' jñ'oon na mayuu' ndo' xia'ntyi quitsa' 'nan na mavicje' quii' ñuan 'nan' 'nan na chuhan'. Ñ'en nn'an na tyi'quinan'jñ'oon'han jñ'oonva', ndo' tsojnaan' jo' jndë tyuii' juu na covantyja n'onhan.
20 Mannda' vaa tots'aa Himeneo yo Alejandro. Mang'e jo' jndë tyiöhan nt'ö Satanás cha' quitsi'manhan' ndëëhan na tanan'neinhan jñ'oon tsan' cjoo' Tyo'ts'on.

2

Jñ'oon na conan'manhan' nchu vaa na nan't'maan' jaa Tyo'ts'on

1 Ndö vaa jñ'oon na matsiqui'man' jndyëë 'u', na tsoñ'en nn'an na vantyja n'on, quinan'neinhan nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan' tsoñ'en na coquenonhan. Quitanhan nnon jon 'nan na icanhan'hin, ndo' na ncyahan na ya jon yo na quitanhan na quityio jon jn'aan tsoñ'en nn'an.
2 Quitanhan na quitejndei jon nanm'ann'ian t'man yo nin'tsoñ'en nanm'ann'ian na cotsantyja, quindui na nnda' cha' nndëë nc'ön na tatyia' yo nn'an. Ee na nt'ahan', yajo' nts'aahan' nquii Tyo'ts'on njon jndyihin ngiö, yo na nc'ön na ñuan nquii' jaa na tonnon jon.
3 Ya jndyi na nt'aha na nnda', ng'e nquii Tyo'ts'on na itsin'man jon ñuan njanhan, cavee' ts'on jon na nc'ön na nnda'.
4 Ee nquii jon nt'ue jndyi ts'on jon na tsoñ'en nn'an ncyahan na ntsin'man jon ñuaanhan. Ndo' mantyi ngüentyja xjen na tsoñ'enhan ncy'onhan cüenta juu jñ'oon na mayuu' 'naan' jon.
5 Jñ'oonva' vacüja'han' tsoñ'en nn'an ndo' ng'e ninncüii Tyo'ts'on m'aan cüenta tsoñ'enhan ndo' mantyi ninncüii ts'an na iv'a jon nn'an na tonnon Tyo'ts'on, manquiintyi Cristo Jesús na mantyi ts'anhin.
6 Juu jon tyincyaa nquiihin na tue' jon. Na s'aa jon na nnda' tyionñ'en jon na chöjnan jaa nnon Tyo'ts'on, jo' ndëë ntsin'man jon ñuaan nn'an. Juu jñ'oonvahin si'man Tyo'ts'onhan' ndëë nn'an vi na taa' ts'on jon na jndë tuee'xjen na ndyehinhan'.
7 Mang'e na nnda', t'ua jon ts'ian nnön na condui ja ts'an na ijñon jon ja yo jñ'oon naya 'naan' jon na mancyahan' ndëë joo nn'an na chito conduihan nn'an judíos. Jñ'oon na mayuu' na nnda', chito quintu matsinën. Condui ja na quitsi'man ndëë nan'ñeen juu jñ'oon na mayuu' yo jñ'oon na cantyja n'onhan.
8 Minyuuchen joo naijon na covatjon nn'an na conan't'maan'han Tyo'ts'on, nt'ue ts'ön na nque nannon quinan'neinhan nnon jon, na nnan'vehan ndueehan na tonnon jon na ji'ua ntyja na cotsam'anhan, min chito conan'vjehan nn'an, min chito conan'ntja'han yo ntyjehan.
9 Mantyi ntyja 'naan nanntcu, nt'ue ts'ön na cüehan ndiaa na ya ro xjenhan juuhan', ndo' quitji' yahan cüenta nchu vaa na cotsam'anhan, min tyi'ngüenonchen na conan'tycüi'han sonquenhan, min tyi'ngüenonchen na covijnt'uehan 'nan na jndë yo s'on ijan ndo' yo të' perlas, min ndiaa na jnda jndyi.

10 Majo' quint'ahan ncüii cüii nnon 'nan naya na conduihan nanntcu na conan't'maan'han Tyo'ts'on yo na xoncüee' n'onhan. Ee na nt'ahan na nnda', joohan' nts'aahan' cha'vijon na conan'tycüi'han.
11 Viochen xjen na incyaa ts'an jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, icanhan' na joo nanntcu c'onhan na machen jndyuehan. Quitjue'cjehan ntyja 'naan jñ'oon na condyehan.
12 Ee tyi'mancya ja na ncüii tsanscu na ntsi'man juu ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, min na ntco'xen jon nannon, xia'ntyi na c'onhan na machen jndyuehan jo'.
13 Matsjö na nnda' ee Adán sia jndyee Tyo'ts'on, jndë jo' sia jon Eva.
14 Ndo' min chito Adán sivi'nn'an Satanás, juu Eva sivi'nn'an juu. Ndo' ng'e na nnda', sitja tsanscu'ñeen ntyja 'naan' juu jñ'oon na tquen Tyo'ts'on. Jo' sijnda'han' na vaa jnaan' juu.
15 Majo' itsin'man Tyo'ts'on nanntcu na conan'nguihan ndahan xe na aa ninvito covantyja n'onhan jon, ndo' c'onhan na conan've'ngiohan nn'an, ndo' mantyi c'onhan tonnon jon cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ndo' na quitquen nquehan cüenta ntyja nchu vaa na cotsam'anhan.

3

Nn'an conditque quii' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nan'min quinan'xuanhan

1 Jñ'oon na mayuu' na minninchen ts'an na nt'ue jndyi ts'on jon na ngüantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, ya jndyi ts'ian na nin'c'oon tsan'ñeen.
2 Mang'e na nnda', nquii ts'an na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on, icanhan' na tsoñ'en ntyja na vam'aan jon, c'oon jon na itsiquindë jon, na ninncüii scuu' jon, ndo' na conduihin ts'an na jnda' itsitiu, ndo' tque its'aa jon quityquii' na vam'aan jon. Icanhan' na quitejndei jon nn'an na cotsque ya na m'aan jon na cotsancyahan jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesús, ndo' mantyi na conduihin ts'an na ya itsi'man jon jñ'oon' Tyo'ts'on.
3 Tyi'quichuhan' na tsanquindyihin, min ts'an na icüja' jon nn'an. Icanhan' na tyi'ndyioon' ts'on jon yo nn'an, chito na itsintja'hin yo nan'ñeen, min chito na nin'quitsit'ue jndyi jon xoquitu'.
4 Icanhan' na conduihin ts'an na ya ico'xen jon nn'an vaa' jon, ndo' na quita'nguee' ntsinda jon tonnon jon na quint'a joo na njonhin ntyja 'naan tsoñ'en.
5 Icanhan' na cuaa na nnda' ee xe na ndiquindëë na ntquen nquii jon xjen nn'an vaa' jon, majndeichen xe'quindëë ntquen jon xjen joo nn'an na conduihin tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on.
6 Ncüii ts'an na tyi'covijndye xuee na vantyja ts'on juu Jesucristo, tyi'quichuhan' na ngaquee' juu ts'ian'ñeen, ee xe na aa nnda', nndëë nts'aahan' na ntsintsahin, ndo' tsojnaan' jo' nt'uii Tyo'ts'onhin cha'xjen na s'aa jon yo juu yutyia.
7 Ndo' mantyi icanhan' na joo nn'an na tyi'covantyja n'on Tyo'ts'on, mantyi ya jñ'oon conan'neinhan ntyja 'naan' tsan'ñeen, cha' tyi'ntscüejnaan'han'hin tondëë nan'ñeen, ee xe na aa ndui na nnda', nts'aahan' na cha'vijon tyioohin xiu' na sijnda' yutyia na quit'uiihan'hin.

Nn'an na cotejndei ts'ian quii' tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nan'min chuhan' na quinan'xuanhin

8 Mantyi joo nn'an na cotejndei ts'ian quii' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na quinduihan nn'an na tque cont'ahin na cotsam'anhan, ndo' na ninncüii tjon' jñ'oon conan'neinhan ndëë nn'an. Min tyi'quichuhan' na jndye vinon na ncüehan, min tyi'nc'onhan na jen nin'quita'ntjonhan xoquitu' yo ncüii nnon ts'ian na tyi'cüji' yahan' na nt'ahinhan'.
9 Joo nn'an nan'xuanhan juu ts'ian'ñeen, icanhan' na quintjotyenhan ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' na vantyja nn'ön na min'ncüii nnon tyi'quits'aahan' na tyi'ya covicjehan quii' ñuaanhan.
10 Icanhan' na joo nn'an na vantyja n'on, quitquen jndyeehan cüenta na aa conan'quindë nan'ñeen jñ'oonmin', ndo' xe covityincyoo' na cont'ahan cha'xjen na tsjö ndö', jo' vanaan na ntejndeihan ts'ian quii' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on.
11 Ndo' mantyi ntcu nan'ñeen icanhan' na quinduihan nn'an na tque cont'ahan quityquii' na cotsam'anhan, chito na conan'neintohan ninntyi jñ'oon na condyehan na conan'nein nn'an. Ndo' mantyi icanhan' na jnda' na quinan'tiuhan ndo' na xoncüee' n'onhan tsoñ'en 'nan na cont'ahan.
12 Ndo' nquii tsans'a na conduihin na itejndei jon yo juu ts'ian na vaa quii' tmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na ninncüii scuu' jon. Ndo' mantyi na iquen ya jon xjen ntsinda jon yo nin'tsoñ'en nn'an vaa' jon.
13 Ng'e joo nan'ñeen na cotejndeihin yo ts'ian'ñeen, xe na aa ya ts'ian cont'ahan, yajo' itsiquinjonhan' ntyja 'naanhan, yo na t'man n'onhin nninncyaahan' na nnan'nein jndyoyuhan ndëë nn'an ntyja 'naan' na vantyja n'onhan Cristo Jesús.

Ndyu na toxen'chen ve' nty'iu tom'an jñ'oon na njon tsixuanhan'

14 Macüji tsonva na matscüenönhan' nnon', majo' mantyja ts'ön na cje ncjöquinty'ia 'u'.
15 Majo' xe na aa ntsichjuhan' ja na tyi'nguë ty'ua, tanin, mancüiixjen ncüaa' tson' nchu vaa na chuhan' na ngom'an nque nn'an na condui cüentaa' Tyo'ts'on. Joohan conduihan tmaan' nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on na vando' na conan'vehan jñ'oon na mayuu' 'naan' jon ndo' na cota'ntyjee'hinhan'.
16 Juu jñ'oon na vantyja nn'ön na ve' nty'iu tom'aanhan', tanin juu na nndëë ngitso juu na tyi'njon tsixuanhan'. Ndö vaa na itsohan':
Tui Cristo tsonnangue na ts'anhin,
Nquii Espíritu Santo si'man jon na siquindë Cristo tsoñ'en cha'xjen na itsohan'.
Nque ángeles chen chen tondo'njoonhan na tojnty'ianhan 'nan ntyja 'naan' jon.
Juu jñ'oon ntyja 'naan' jon toninncya nn'anhan' ndëë nn'an na ninvaa tsonnangue.
M'an nn'an na vantyja n'onhan jon,
ndo' nquii Tyo'ts'on ty'oon ntcüe' jonhin quiñoon'ndue.

4

Nn'an na cotji ntcüe'han ntyja 'naan' jñ'oon na vantyja n'onhin

1 Nquii Espíritu Santo itsi'man jndyoyu jon na joo nguee na mats'ia, nc'on nn'an na ngotji ntcüe'han ntyja 'naan' jñ'oon na vantyja n'onhan. Ndo' nnan'jonhan yo jñ'oon na conan'vi'nn'anhan' na conan'man joo nn'an na m'an nacje 'naan yotyia.
2 Nque nn'an na ve vaa na cotsam'anhan nnan'manhan joo jñ'oon'ñeen na conan'vi'nn'anhan'. Joo nan'ñeen min tyi'tsi'ndaa'han' ngiohan na cont'ahinhan'.
3 Cotë'hin na nnonnco nn'an ndo' conan'jaa'han jñ'oon na tyi'ntcüa' nn'an minndye 'nan. Majo' nan'ñeen cochue' n'onhan ee nquii Tyo'ts'on sijnda' jon na joo nn'an na vantyja n'on Cristo na conan'vehan jñ'oon na mayuu', ntcüa'han joohan' yo na concyahan na ya Tyo'ts'on ntyja 'naanhan'.
4 Ee tsoñ'en 'nan na tquen jon, tëquintyja na ya tsixuanhan'. Tanin'nan na chuhan' na tyi'ndijnt'ue jaahan' xe na aa ncy'ön cüentahan' yo na conincya na ya jon ntyja 'naan'han'.
5 Ee joo 'nan na cocü'a, iquen jon na ji'uahan' ntyja 'naan' jñ'oon' jon ndo' mantyi ng'e na incyaa ts'an na ya jon ntyja 'naan'han'.

Ts'an na ya itye'ntjon nnon Jesucristo

6 Joo jñ'oonmin' xe na aa ntsi'man'han' ndëë ntyjëëhë na vantyja n'onhan Cristo, ndui 'u' ts'an na ya itye'ntjon juu nnon Jesucristo cha'xjen na chuhan'. Ngaque 'u' ntyja 'naan' jon yo joo jñ'oon na vantyja nn'ön yo ntyja 'naan' juu jñ'oon na jndyoyu conduihan' na matsijon 'u' yohan'.
7 'U' tyi'ntsijñ'oon' joo cüento na ve' conan'neinto nn'an nchu vaa na m'aan' n'onhan na icanhan' na quit'ahan cha' ncy'on Tyo'ts'on cüentahan, ee conduihan' jñ'oon tsan'. 'U' quitsichon' na condui 'u' ts'an na m'aan na jndu' na tonnon Tyo'ts'on.
8 Ee juu na itsichon ts'an cha' ndëë ntsixuan juu najndei juu yo si'ts'o 'naan' juu, itejndei chjohan'hin. Majo' juu ts'an na iquen yantyihin na quinduihin ts'an na m'aan jndyi na jndei juu cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on yohin, nanein vaa naya 'naan' juu na its'aa juuhan' ndo' mantyi na ngüando' juu na m'aan jon.
9 Jñ'oonva' jñ'oon na mayuu'han' ndo' chuhan' na tsoñ'en nn'an cy'onhan cüentahan'.
10 Mang'e na nnda', conan'cüejndyaa' jaa na conan'chön na cont'a ts'ian 'naan' Tyo'ts'on ee conan'quityën nn'ön jon, nquii jon conduihin Tyo'ts'on na vando' ee xia'ntyi nquii jon condui jon na itsin'man jon ñuaan nn'an, majndeichen nque nn'an na jndë vantyja n'onhan Cristo.
11 Jñ'oonmin', ninnquii'chen quitsi'man'han' ndëë nn'an na vantyja n'on. Quitsu' ndëëhin na quita'nguee'hinhan'.
12 Tyi'ninncya' na ntji' nn'an cüenta na tyi'quinjon condui 'u' ng'e na tyi'tque 'u'. 'U' ntyja na vam'an', quitsa' na juu jñ'oon na matsinin', yo juu na vam'an', yo juu na vi'ntyji' nn'an, yo juu na vantyja tson' Tyo'ts'on, yo nin'juu na ntju' ntyja 'nan', tsoñ'en nan'min' quinan'manhan' ndëë nn'an na vantyja n'onhan Cristo, nchu vaa na ngom'anhan.
13 Ndo' viochen xjen na minndo' na nguë na m'an', quen ya 'u' na matsijnan' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, cüijnt'ue 'u' juuhan' na ncya' jñ'oon ndëëhan ndo' na matsi'man'han' ndëëhan.
14 Nque nn'an na conintque quii' nt'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, juu xuee'ñeen xjen na tyiohan ndueehan cjo', jnduehan nin ncüii nnon ts'ian 'naan' jon na i'ua jon nnon'. Cjoo' tson' na cüijnt'ue 'u' juu naya'ñeen na itsiquindaa' jon 'u'.

15 Ninnquii'chen quitsa' nan'min', cjoo' ya ya tson' na ninvito m'aan' tson' ntyja 'naan'han' cha' ntquen nn'an cüenta na vja' tonnonchen na condui 'u' ntyja 'naan' Jesucristo.
16 Quen nquii 'u' cüenta ntyja nchu vaa na vam'an' ndo' mantyi ntyja 'naan' jñ'oon na matsi'man' ndëë nn'an. Ninvito juuhan' quitsa' ee ntyja 'naan'han' ntsin'man Tyo'ts'on ñuan 'nan' ndo' mantyi joo nn'an na condyehan jñ'oon na mancya'.

5

Ndö vaa c'oon ts'an quii' tmaan' nn'an na vantyja n'on

1 Ncüii ntyjeho' tsantque na vantyja ts'on jon, tyi'ndic'uaa 'ndyo' nnon jon, majo' quitsiqui'man'hin na cha'vijon conduihin tye', cha' yantyichen ntsijonhin yo Cristo. Ndo' nque nannon ndyua na vantyja n'onhan na conduihan cha'vijon nty'iu' ncu', quitsinchu' ndëëhan nchu vaa na chuhan' na quitsam'anhan.
2 Ndo' mantyi nque nanntcu tque na vantyja n'onhan, ncya'ya' na jnda' nquenhan na cha'vijon na conduihan 'ndyo'. Ndo' joo yontcu ndyua na mantyi vantyja n'onhan, c'on' quii' nt'anhan na cha'vijon conduihan nty'iu' ncu'. Ninquii'chen c'on' na ntju' na m'aan' tson' ntyja 'naanhan na tonnon ta Jesús.
3 Joo nanntcu ninnque na ndicüijnda' 'nan na ndijnt'uehan, quitejndeiho'han.
4 Majo' ncüii tsanscu ninnquii, xe na aa m'an ntsinda jon oo ntsindantyjo jon, chuhan' na joo nan'ñeen cüaa' jndyee n'onhan na quinan'manhan na vantyja n'onhan Jesucristo na quitixee'han ndyeehan oo chi'tanhan. Ee xe na nnt'ahan na nnda', nt'iohan na chojnanhan ndëë nn'an na ndahan. Cavee' nchjii Tyo'ts'on na nndyiaa' jon na nnda' cont'a.
5 Majo' nquii tsanscu ninnquii na tanchu ya na ntixee' nquiihin, xia'ntyi nquii Tyo'ts'on itsiquii ts'on juu. Naxuee ndo' natsjon itsixuaa juuhin na quitixee' jonhin.
6 Majo' juu tsanscu ninnquii na vam'aan juu yo 'nan na neiin' n'on nn'an tsonnangue, min na vando' juu, itsijonhan'hin cha'vijon ts'oo na tonnon Tyo'ts'on.
7 Ninnquii'chen quen' jñ'oonmin' ndëë nn'an na vantyja n'on na quinan'quindëhinhan' cha' tanin juu na ngitso na vaa jnanhan.
8 Ee ts'an na vantyja ts'on Cristo, majo' tyi'nin'quitixee' juu nn'an 'naan' juu, ndo' majndeichen nque nn'an vaa' juu, conduihin ts'an jndë tji ntcüe'hin ntyja 'naan' jñ'oon na vantyja nn'ön. Juu tsan'ñeen vi'ntyichen tsixuan juu, chichen nn'an na tyi'covantyja n'onhan Tyo'ts'on.
9 Juu tson na chuhan' nguee nanntcu ninnque, ndö vaa na icanhan' cha' ndëë ntyi'ho' ngueehan nnon juu tson'ñeen. Najndë tënonhan ndyenn'an chu ndo' na ninncüii jnda na jndë toncohan.
10 Mantyi icanhan' na vaa jñ'oon na ngio nn'an na ya jndyi tots'aa tsanscu'ñeen, cha' na aa sque jon ntsinda jon, ndo' na totsintjoo' jon nn'an na totsque ya vaa' jon, ndo' na aa totye'ntjon jon ndëë nn'an na conduihan cüentaa' Cristo na min'cya ro nnon na tocanhan' nan'ñeen, ndo' na aa totejndei jon nn'an na coquenon navi', ndo' na aa tots'aa jon tsoñ'en na tondëë nts'aa jon na ntejndei jon nn'an.
11 Majo' joo nanntcu ninnque na tyi'tquechenhin, tyi'ntyi'to' ngueehan nnon juu tson'ñeen ng'e xjen na its'aa jndyi n'onhan na nin'quitonco nnda'han, ndo' na cont'ahan na nnda', conan'tycyaa'hin ntyja 'naan' Cristo.
12 Ee xe na aa ndonco nnda'han, vaa jnanhan na jndë jnan'tyuii' ntcüe'han juu jñ'oon na ta'han jndyuehan nnon Cristo na nnt'ahan.
13 Ndo' mantyi xe m'aan ngueehan nnon juu tson'ñeen, ndo' na ta'nan ts'ian 'naanhan, ve' comandyi'tohan, ve' v'aa ndo' v'aa nn'an covenonhan, ndo' na nnda' conan'ntyquenhan. Ndo' chito ve xia'ntyi na m'antohan, mantyi ve' conan'neintohan ninntyi jñ'oon na condyehan jndyue nn'an, cotyii'han ntyja nchu vaa na cotsam'an nn'an min tyi'quichuhan' na nnt'ahan na nnda'.
14 Mang'e na nnda', matsiqui'man' ja 'u' na joo nanntcu ninnque na tyi'tquechen, quitonco nnda'han na nc'on ndahin, ndo' na quita'ntyjee' yahin nt'aahan, ndo' min'ncüii nnon tyi'nt'ahan na ntyja 'naan' jo' nninncyaahan' na joo nn'an jndohan jaa nnduehan jñ'oon tsan' nacjö.
15 Ndö' vaa na matsjö ng'e vendye nanntcu ninnque na tyi'tquechen, jndui'han natoo' Cristo ndo' conan'jonhin ntyja 'naan' Satanás.
16 Ndo' minninchen tsanscu na vantyja ts'on Cristo, xe aa m'aan cüii nn'an 'naan' juu na tsanscu ninnquii, chuhan' na nquii juu quitixee' juu tsan'ñeen. Tyi'ndyio juu xu cjo nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na quitixee'han tsanscu'ñeen. Xe na aa nts'aa juu na nnda', yajo' joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on nndëë ntixee'han nque nanntcu ninnque na ta'nan ncüiichen ts'an na ya ntixee'han.

17 Chuhan' na joo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, nque ntyjehan na conintque ndëëhan, yo na t'man ngiohan, quint'ahan na njon nan'ñeen, ndo' joo nan'ñeen ncy'onhan cüenta xoquitu' ntyjantyi na cont'ahan ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, majndeichen nque nn'an na coninncyahan jñ'oon' jon yo manin' joo nn'an na conan'manhinhan' ndëë nn'an.

18 Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio, ndö vaa na co'xenhan': "Tyi'ntyi'ho' tsqui' 'ndyo toro xjen na its'aa o' ts'ian." Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na nincüajon na itsiquindyihan': "Ts'an na m'aan ts'ian ntjon, chuhan' na cy'oon juu cüenta 'nan na ivantjon juu."

Ndö' vaa conan'quindyi joo jñ'oon'ñeen.

19 Ya na vaa jñ'oon na iquen ts'an nacjoo' ts'an na conintque tondëë nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, tyi'ntsijñ'on' jñ'oon'ñeen xe chito ve ndo' aa ndye ts'an na ngiohan nchu vaa na ntyja 'naan' tsan'ñeen.

20 Nque nn'an na ninvito conan'tjahan, quitsi'qui'man' nan'ñeen na tondëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, cha' ntsity'uehan' mañoon ntyjehan na vantyja n'on na tyi'nan'tjahin.

21 'Ü' Timoteo, yo na ndyiaa' Tyo'ts'on yo Cristo Jesús ndo' mantyi tondëë nque ángeles na icüji Tyo'ts'onhan na cotye'ntjonhan nnon jon, ma'ua ja ts'ian nnon' na quitsiquindë' jñ'oonmin na matsjö. Ncüii jñ'oon ntyja 'naan' ncüii ts'an na conintque, tyi'ntsijnda'han' vitjachen na nndyi' chu vaa jñ'oon na ntsintcüe' nquii jon ntyja 'naan' jñ'oon na cotquen nn'an cjoo' jon. Tyi'ncja' ntyja 'naan' nquii jon, min ntyja 'naan joo nn'an na cotquen jñ'oon nacjoo' jon.

22 Tyi'ntsicje 'u' na ntyio' nt'ö' cjoo' ncüii ts'an na nc'ua' ts'ian nnon juu na nnditquehin tondëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ee xe cje ro ntsa' na nnda', ndo' xe na aa vaa na itsitja tsan'ñeen, yajo' nt'uiihan' 'u' na matsijon 'u' yo juu 'nan na itsitjahin. Mantyi na tonnon Tyo'ts'on quen' cüenta na tyi'ntsitja 'u' nchcu vaa na vam'an'.

23 Ng'e na jndye jnda vi' tsia' ndo' mantyi ntyja 'naan mañoon ntycu na maquenoon', tyi'ntsa' na xia'ntyi ndaa ma'ua'. C'ua' chjo vinon.

24 M'an nn'an covityincyo jndyoyu na conan'tjahan ndo' vitjachen na ntco'xen ts'anhan, majnda' 'nan na conan'tjahan. Ndo' mantyi m'an nn'an na ve' nty'iu na conan'tjahan na tyi'xe'vityincyoo' na jo' cont'ahan ata na jndë tji' ts'an cüenta ntyja 'naanhan.

25 Manincüajon vaa na itsijonhan' ntyja 'naan nn'an na covityincyo na cont'a 'nan na ya, ndëë nn'an tsi'man jndyoyuhan' na nnda'. Ndo' mantyi m'an nn'an min na cont'ahan 'nan na ya, tacovityincyoo'han', majo' joo ts'ian ya na cont'ahan tyi'xe'quintjohan' na ve' nty'iu.

6

Icanhan' na joo nn'an na cotyentjon, quint'ahan na njon patrón 'naanhin

1 Joo nn'an na vantyja n'on Cristo na conduihan nn'an na cotyentjonhan ndëë patrón 'naanhin, tsoñ'en 'nan na condue nan'ñeen, quita'nguee'hinhan'. Icanhan' na quint'ahan na nnda' cha' tyi'ndue nn'an na ve' jn'aan na vantyja n'onhan yo xuee' Tyo'ts'on, min tyi'ndue nn'an na tayuu jnt'ue jñ'oon na coninncya ntyja 'naan' Cristo.

2 Nque nn'an na cotyentjon na mantyi vantyja n'on patrón 'naanhin, ijndei'han' na quita'nguee'hin jñ'oon na condue patrón'ñeen ng'e conduihin ntyjehin na cüejon na vantyja n'onhin Cristo. Ata chuhan' na cjoo' ya ya n'onhan na cotyentjonhan ndëë nan'ñeen ng'e joohan na cont'ahan ts'ian 'naan' patrón'ñeen, condui nan'ñeen ntyjehan na vantyja n'on ndo' mantyi venchjii Tyo'ts'on joo patrón'ñeen. Quitsi'man' jñ'oonmin ndëë nn'an. Ndo' quitsichon' na quita'nguee'hinhan'.

Ntyja 'naan nque nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na conan'man

3 Minninchen ts'an na itsi'man juu mañoon nnon jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo na ityentjon jon jaa, na juu jñ'oon'ñeen tyi'itsijonhan' juuhan' yo jñ'oon na toninncyaa jon min tyi'itsijonhan' yo jñ'oon na itsi'manhan' ndëë nchu vaa nt'ue ts'on Tyo'ts'on na c'ön na tonnon jon.

4 Tsan na nnda' vam'aan, conduihin ts'an na itsintsa nquiihin, min na tyi'covaa' ts'on juu min'chjo. Ve' na nin'quitsijndye juu jñ'oon ntyja nchu vaa na icüji' juu cüenta na nin'quitso ncüii cüii 'ndyo jñ'oon. Ndo' na nnda' tsixuan tsan'ñeen, ityii' juu tyia' nn'an. Ntyja 'naan' tsan'ñeen na conan'tëë' n'on nn'an ntyjehan, ndo' na cotjue'han jñ'oonvi' cjo ntyjehan ndo' conan'tiuhan na nin'quint'avi'han ncüiichen ts'an.

5 Juu tsan'ñeen, ng'e na tsixuan juu na nnda', tyi'contycüii na conan'ntja'hin yo nn'an ng'e na ti'ndaa' ntyja na m'aan' n'onhan. Jndë tsu na tonan'y'onhan jñ'oon na mayuu'. Conan'tiuhan na ve' incyaa ts'an jñ'oon ntyja 'naan' Tyo'ts'on cha' ya ngüantjon juu.

6 Majo' juu ts'an na vam'aan cha'xjen na cavee' ntyjii Tyo'ts'on, t'man naya 'naan' tsan'ñeen vaa na ntjo ya nchjii juu yo 'naan' juu na min.
7 Ee juu xjen na tui jaa nnon tsonnangue, minncüii 'nan tajndyoy'ön, ndo' mantyi xjen na ncüjë, min'ncüii 'nan je'quitsay'ön.
8 Yajo' xe na aa vaa 'nan na ntcü'a ndo' yo ndiaa na ntcüë, quintjo ngiö.
9 Majo' ñ'en nn'an na nin'cüityahin, ndo' ntyja 'naan' juuhan' ityii'han' ng'eehan'hin na nnan'tjahan, cha'vijon na t'uii xiu'han. Jndye nnon nt'ue n'onhan na nguaahan' ndueehan na tsan' nan'xuanhan', na ntyja 'naan' jo' conan'ndaa'han'hin ata cotsu ñuaanhan.
10 Ee juu na njon ntyjii ts'an na nin'quitsit'ue juu xoquitu', conduihan' x'ee jñ'oon jndye nnon navi'. Ñ'en nn'an ng'e na cojoo' n'onhan na nnan't'uehan xoquitu', jndë jnty'ehan na conan'jonhan yo jñ'oon na conduihan' na mayuu', ndo' tsojnaan' s'on'ñeen, jndye nnon navi' jndë coquenonhan.

I'ua Pablo ts'ian nnon Timoteo

11 Majo' 'u' ntyjë na condui 'u' cüentaa' Tyo'ts'on, quitsitycyaa' 'u' ntyja 'naan tsoñ'en nan'min' na tyi'nt'uiihan' 'u'. Ninvito quitsijon 'u' yo 'nan na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, c'on' cha'xjen na nquii jon, c'on' na mancha' xjen na vantyja tson'hin. Ninnqui' cüivenchji' nn'an ndo' quintjotyen 'u' min'ninchen na maquenoon' yo na matsindyia' tson' ndëë nn'an.
12 Quitsichon' quityqui' na matye'ntjon' nnon Tyo'ts'on. Nquii jon tqueen' jon 'u' na tsixuan' na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'nan'. Quintjotyen 'u' ntyja 'naan'han'. Ee jndye nn'an jndyehan jñ'oon na tji'jndyoyu' ntyja 'naan'han'.
13 Mantyi nquii Jesucristo tji' jndyoyu jon jñ'oon ya ntyja 'naan' nquii jon nnon Poncio Pilato. Na tonnon Jesucristo yo nnon Tyo'ts'on na incyaa jon na cotando' tsoñ'en, ndö vaa ts'ian na mat'iön 'u', Timoteo.
14 Juu jñ'oonva' na ico'xenhan', cüangue'han' ata xuee na ncüjee' ntcüe' nquii Jesucristo na ityе'ntjon jon jaa. Min'ncüii tyi'ntsitja 'u' ntyja 'naan ts'ian'ñeen cha' tanin ts'an nndëë ngitso juu na tyi'ya matsa'.
15 Vi na jndë tentyja xjen na ntyjii Tyo'ts'on, nquii jon ntsinchu' na ncüjee' ntcüe' Cristo. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na ityio jon jn'aan nn'an ndo' na co'xen jon tsoñ'en. Mantyi nquii jon conduihin na taquintyja na itye'ntjon jon tsoñ'en nn'an na t'man condui na cotoxen ndo' joo nanm'ann'ian na cotoxenhan, itye'ntjon jonhan,
16 Xia'ntyi nquii jon conduihin na tyi'jon cue' jon. Naijon na m'aan jon taquintyja na quixueentyichenhan', ata tanin juu na nndëë ntsindyoo'hin jo'. Min'jon tacondyiaa' ts'anhin min tyi'xe'quindëë na ndyiaa' ts'an jon. Ninnquii'chen cüit'maan'hin. Tyi'jon ntycüii na ico'xen jon. Quindui na nnda'.

Jñ'oon na itsiqui'maan'han' nantya

17 C'ua' ts'ian ndëë nantya na tyi'nan'ntsahin min tyi'nc'onhan na t'man qui n'onhan yo joo 'nan na conan'tyahan'hin ng'e tyi'je'quindëë ncüaa' ts'on ts'an tsa'nnda' xuee na nguenhan'. Majo' icanhan' na t'man quinan'quichen n'onhan nquii Tyo'ts'on ee nquii jon tyi'vacuaa xjen na incyaa jon tsoñ'en nnon 'nan na icanhan' jaa cha' nc'ön na nën rö.
18 C'ua' ts'ian ndëëhan na quint'ahan naya nn'an. Ndo' mantyi quijnt'uehan nchu vaa nt'ahan cha' nninjndyentyi nnon naya na nt'ahan. Tyi'nan'ntycüii'han 'naanhan, ndo' c'oncjehan na quint'ahan naya nn'an.
19 Ee na nnt'ahan na nnda', conan'vehan naya 'naanhan na njonntyichen tsixuanhan', chito s'on. Juuhan' itsijonhan' cha'vijon tsjan' v'aa. Juu nan'ñeen na njonntyichenhan' contjotyenhan' na ngüañoon'han'hin na tonnonchen. Quint'ahanhan' cha' cüityincyoo' na mayuu' conduihin nn'an na nan'xuanhan na vando' ñuan 'naanhan.

Jñ'oon na mats'ia na siquichu Pablo Timoteo

20 'U' Timoteo, cüantyje' ya' juu ts'ian na i'ua Tyo'ts'on nnon'. Tyi'ntsijñ'on' joo jñ'oon na conan'nein nn'an na ve' jñ'oon yuhan', joo jñ'oon'ñeen tyi'quitejndeihan' ts'an na ncja juu na tonnon ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Condue nan'ñeen na ya covaa' n'onhan ntyja 'naan' jon, majo' cochue n'onhan.
21 Matsjö na nnda' ng'e m'an vendye nn'an na cont'a nquehan na jndye jñ'oon ngiohan ndo' jndë tji ntcüe'han na vantyja n'onhan.
Quityio Tyo'ts'on jn'aanho' na tsoñ'enho'.

Tson Na Jndë Ve Scüenon Pablo Na M'aan Timoteo

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Timoteo

1 Ja Pablo matscüenön tsonvahin. Condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na mancya
jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an ng'e na nnda' nt'ue ts'on Tyo'ts'on. Tco' jon 'ndyo jon na
joo nn'an na vantyja n'on Jesucristo, nnan'xuanhan na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanhan.
2 'U' Timoteo na condui 'u' jnda na vi' ntyji jndyi 'u', mancya ts'on njan nnon'. Nquii
tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Cristo Jesús na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya na
nan'xuanhan yo juu na nty'ia ro nn'an ngiohan, ndo' mantyi yo nin'juu na tajñuaan' ts'on
conduihan, cyahan na ntsixuan'han'.

Siqui'maan' Pablo Timoteo

3 Xjen na matsinën nnon Tyo'ts'on, min na aa naxuee ndo' aa natsjon, mancya na yahin
ntyja 'nan'. Matyentjön nnon jon na min'ncüii tyi'quits'aahan' na tyi'ya vicjee' ñuan njan,
cha'xjen mantyi nque ndochi tsjan nn'an na tui ja na tom'anhan na tonnon jon.
4 Nin'quinty'ia jndyi 'u' cha' nninncyaahan' na neiin' ts'ön ee vañjoon' ts'ön na juu xjen
na jnty'i 'u', si'ndaa'han' nchji' ata tji'han' ndaa nnon'.
5 Vañjoon' ts'ön na xoncüee' tson' na vantyja tson' Jesucristo. 'U' ndo' mantyi chitan' Loida
yo 'ndyo' Eunice, joohan tëntyja jndyee n'onhan jon. Ndo' nanein ntyjii' ya jndyi ts'ön na
mantyi 'u' vantyja tson' jon cha'xjen joohan.
6 Mang'e na vantyja tson', matsintcüi ja jñ'oonva nnon' na cjoo' ya ya tson' na
matye'ntjon' nnon Jesucristo. Ee ya na tyiö nt'ö cjo', juu xjen'ñeen siquindaa' jon 'u' ncüii
nnon naya cha' condëë matsa' ts'ian 'naan' jon.
7 Ee chito incyaa Tyo'ts'on na nan'xuan na ncyaa' n'ön. Incyaa jon na nan'xuan najndei
na condui nquii jon. Incyaa jon na conan'vengiö nn'an ndo' na cotquën nquë xjen nchu
vaa na cotsam'an.
8 Ng'e na nnda', tyi'ndyijnan' na ncüji' jndyoyu' ntyja 'naan' ta Jesús na conduihin na
itye'ntjon jon jaa, min tyi'ndyijnan' na nty'i vancjo ng'e na mancya jñ'oon naya 'naan' jon.
Mantyi 'u', quitsijon 'u' yo ja navi' na maquenön. Nndëë ntsa' na nnda' ng'e na incyaa jon
na matsixuan' ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii jon.
9 Nquii Tyo'ts'on tji' jon jaa quii' navi', jo' sin'man jon ñuan njanhan, ndo' tqueen' jon jaa
na nnan'xuan nn'an cüentaa' nquii jon. Chito s'aa jon na nnda' ng'e vaa ncüii nnon na cont'a
na cavee' nchjii jon. S'aa jonhan' ng'e nnda' vaa na sijnda' jon ndo' ng'e na vi'nchjii jon jaa
ntyja 'naan' Cristo Jesús. Vitjachen na nguaa tsonnangue, ndo' m'aan jon na vi'nchjii jon
jaa.
10 Majo' nanein juu naya na conduihin, jndë tityincyoo' jndyoyuhan' ndëëhë ng'e na
jndyo Cristo Jesús na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan. Ee juu najndei na
itsijnda'han' na covje nn'an, jndë sityuii' jonhan', ndo' totsi'man jon jñ'oon naya 'naan'
Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' coy'ön cüenta na tyi'quintycüii na cotant'ö.
11 Ndo' i'ua Tyo'ts'on ts'ian nnön na ninncya jñ'oon naya 'naan' jon ndo' mantyi iquen
jon na condui ja ts'an na ijñon jon ja ndëë nn'an yo juu jñ'oon'ñeen, na quitsi'man jahan'
ndëëhan.
12 Ndo' ng'e juu ts'ian'ñeen na mats'a, jo' na maquenön navi'min'. Majo' tanin, min'chjo
tyi'jn'an na nnda' its'aahan' ee ntyjii' ya jndyi ts'ön na nquii jon na vantyja ts'ön, ndo'
mantyi nchji jnt'a na tsoñ'en ts'ian na i'ua jon nnön, nquii jon ngüantyjee'han' yo juu
najndei na conduihin ata juu xuee na nndyo ntcüe' jon.
13 Joo jñ'oon na mayuu' na jndë si'man nnon', quintjotyen 'u' ntyja 'naanhan'. Ncya' na
nnan'xuan joohan' ncüii na ntsijnda'han' nchu vaa na vam'an'. Tyi'ntsiquindyaa 'u' na
vantyja tson' Cristo Jesús yo ntyja 'naan' na vi'nchjii Tyo'ts'on nn'an.
14 Yo na ntejndei Espíritu Santo na m'aan jon quii' nn'ön, cüantyje'tyen' juu jñ'oon naya
'naan' Tyo'ts'on, na juu ts'ian'ñeen t'ua jon nnon', juuhan' cüii na njon jndyihan'.
15 Mantyji' na tsochen nn'an na vantyja n'on Cristo na m'anhin ndyuaa Asia, tji ntcüe'hin
na tonan'jonhan yo ja, quii' nt'an joohan ñ'en Figelo yo Hermógenes.
16 Joo nn'an vaa' Onesíforo, quits'aa Tyo'ts'on na nty'ia rohan nchjii jon. Ee ntyja 'naan'
tsan'ñeen, jndye jnda tyincyaahan' na tondineiin' ts'ön quityquii' navi' na toquenön, min
tyi'jnaan' jon na tyen ja nty'i vancjo.
17 Ee xjen na tyjee' jon tsjoon Roma, jnt'ue vichen ts'on jon ja ata xjen ntjii jon ja.

18 Juu xuee ya na nndyo nnda' ta Jesús na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan,
quits'aa ta Tyo'ts'on na ndyia' ro juu Onesíforo'ñeen nchjii jon. Ndo' mantyji' ya' na jndye
nnon tejndei tsan'ñeen ja xjen na tom'an Éfeso.

2

Ts'an na vantyja ts'on Jesucristo, conduihin sondaro 'naan' jon

1 Ntyja 'nan' 'u' ntyjë na condui 'u' jnda ncö, cayon'ntyi' najndu' ntyja 'naan' juu naya na
itsiquindaa' Tyo'ts'on 'u' xeng'e Cristo Jesús.
2 Tsoñ'en jñ'oon na jndë tondyi' na toninncya quii' nt'an nn'an na jndye jndyi'hin, joo
jñ'oon'ñeen ncya'han' ndëë nn'an na vantyja n'on na quitquenhan cüentahan', na joohin
mantyi nnan'manhinhan' ndëë mañoon nn'an.
3 Nque sondaro conan'quii n'onhan navi' na coquenonhan. Mantyi 'u' quintjo ntyji' yo
navi' na coquenön xeng'e na condui 'u' sondaro 'naan' Jesucristo.
4 Tanin ts'an na m'aan juu ts'ian sondaro na ityii'hin ts'ian na cont'a min'cya ro nn'an.
Ee juu sondaro na ivanguee' juu na ityе'ntjon juu, itsichon juu na nquii comandante 'naan'
juu ngavee' ts'on jon yohin, mang'e jo' tyi'ityii'hin yo ninntyi ts'ian na cont'a min'cya ro
nn'an.
5 Mantyi ts'an na itsijonhin xjen na conanon nn'an na co'ohan x'iaa', joo nan'ñeen
njnty'iahan nin ncüii joohan na jndeichen inannon. Ndo' min na jndeintyichen jnannon
ncüiihan, majo' xe na aa tasiquindë jon jñ'oon na jnan'jnda' jndyeehan, tyi'xe'cy'oon jon
cüenta 'nan na tantjon jon.
6 Mantyi ntyja 'naan' nquii ts'an na yo mancha'chen ts'on its'aa ts'ian jndëë, chuhan' na
juu jon nninjnt'ue jndyeehin 'nan na tue'.
7 C'oon' ya tson' nchu vaa conan'man jñ'oonmin' na matsinën nnon' ee nquii ta Jesús
nninncyaa jon na ncüaa' ya tson' nchu vaa na conan'quindyihan'.
8 Nquii Jesucristo na tuihin tsjan David na jndyocahan', cañjoon' tson' ntyja 'naan' jon na
tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon vi jndë na tue' jon. Ndö' jñ'oon naya na mancya ndëë
nn'an.
9 Ndo' jnaan' na mancya jñ'oonvahin, jo' na maquenön navi', ata tyen tyen ja yo carena
cha'na ts'an na t'man jnaan' vaa. Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on tyi'c'oonhan' na tyenhan'
cha'na tyen m'aan ncüii ts'an na m'aan navi'.
10 Mang'e na nnda', matsiquii ts'ön tsoñ'en 'nan na maquenön cha' joohan' ntejndei-
han' joo nn'an na icüji Tyo'ts'on na conduihan cüentaa' jon. Ee nt'ue ts'ön na mantyi
nnan'xuanhan juu na itsin'man jon ñuaan nn'an na vantyja n'on Cristo Jesús, na nc'onhan
yo jon naijon na quixuee na tyi'quintycüii na condit'maan' jon.
11 Jñ'oonvahin jñ'oon na mayuu'han':
Xe na aa conan'jön ntyja 'naan' na iscuee'han'hin, mantyi nnan'jön yo jon yo juu na vando'
jon.
12 Ndo' xe aa conan'quii nn'ön navi' na coquenön, mantyi nnan'jön yo jon ntyja 'naan' na
ntye'ntjon jon nn'an tsonnangue.
Majo' xe na aa conduë na tyi'nan'xuan ntyja 'naan' jon, mantyi nquii jon ngitso jon na
tyi'condui jaa ntyja 'naan' jon.
13 Mantyi jaa, xe na aa tyi'c'ön na vantyja nn'önhin, majo' nquii jon conduihin na itsiquindë
jon.
Ee ntyja 'naan' na condui nquii jon, tyi'je'quindëë ncüjihin ntyja 'naan'han'.
Mannda' vaa itsiquindyi jñ'oonva'.

Ts'an na vaquinjon' ntyjii Tyo'ts'on na itye'ntjon juu nnon jon

14 Nque nn'an na matsi'man' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë, quitsintcüi' jñ'oonmin' ndëëhan.
Ng'e na ndyiaa' jon tsoñ'en, jo' tonnon jon quitsu' ndëëhan na tanan'jndyehan jndyuehan
ntyja 'naan jñ'oon, ee ve' jn'aan na nnda' vaa cont'ahan, ee juu ts'ian'ñeen ninnquii'chen
itsityuii'han' nn'an na condyehinhan'.
15 Quitsichon' quityquii' na vam'an' cha' ntyja 'naan'han' ngavee' ts'on Tyo'ts'on yo 'u',
na condui 'u' ncüii mosoo' jon na ta'nan ncüii nnon na ncüji' jnaan'han'hin na tonnon jon,
ng'e jndyoyu matsinchu' jñ'oon na mayuu' 'naan' jon ndëë nn'an.
16 Joo jñ'oon na ve' jn'aan na conan'nein nn'an na coñ'eento jndyuehan, cüji 'u' ntyja
'naanhan' ee ts'an na iquen juu cüenta jñ'oon'ñeen, ngay'oonhan'hin na nts'aantyichen juu
'nan tyia.
17 Ee jñ'oon na conan'manhan tsixuanhan' cha'vijon cüii chje' na vacahan'. Mannda' vaa
nan'xuan jñ'oon na tsi'man Himeneo yo Fileto.

18 Joo nan'ñeen jndë jnty'ehan jñ'oon na mayuu'. Conduehan juu na ninncyaa Tyo'ts'on na ntando' nnda' nn'an na jndë tjë, jndë tenonhan'. Ndo' na nnda' conduehin, co-nan'ndaa'hin n'on vendye ntyjëëhë na vantyja n'on.
19 Majo' min na nnda', vaa jñ'oon na jndë tquentyen Tyo'ts'on cha'vijon tsjaan' v'aa, juu jñ'oon'ñeen tyi'xe'quityuii'han'. Ndö vaa na itsiquindyihan': "Vajnaan' Tyo'ts'on nin nn'an na conduihan cüentaa' nquii jon". Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na itsohan': "Ncüii cüii ts'an na tso juu na Cristo conduihin na itye'ntjon jonhin, quitsitycyaa'hin ntyja 'naan' ncüii cüii nnon natyia." Mannda' vaa na conan'quindyi jñ'oon'ñeen.
20 Ncüii v'aa t'man je', jndye nnon 'nan min na covijnt'ue jo'. Ñ'enhan' na jndë yo s'onijan ndo' mantyi yo s'onxuee. Ndo' mañoon nt'ö ts'ian na min v'aa'ñeen na jndë yo ntcaa' yo ts'oquichu. Ñ'enhan' na covijnt'uehan' ts'ian na njon ndo' ñ'enhan' na ve' ninntyi ro na coninjnt'uehan'.
21 Joo 'nan natyia nan'xuan, xe na aa ncüji ts'an ntyja 'naanhan', na ntquenhin na ji'uahin, yajo' nduihin ncüii nnon nt'ö ts'ian na ninjnt'ue nquii jon na itye'ntjon jon jaa. Ndui tsan'ñeen ncüii nnon nt'ö ts'ian na ji'uahan' na vacje'han' na ninjnt'ue Tyo'ts'onhan' ncüii cüii nnon na ntyja 'naanhan' na ndit'maan' jon.
22 Tsoñ'en nnon 'nan natyia na nin'c'ontyja nanndyua, quitsicje 'u' na quitsitycaa' 'u' ntyja 'naan'han'. 'U' cjoo' tson' na ngantyja' ntyja 'naan tsoñ'en na itsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on na ntsa' 'nan na chuhan'. C'on' na ninvito vantyjatyen tson' Cristo. Quitsivi'ntyji' nn'an. C'on' na tajñuaan' ts'on 'u' yo tsoñ'en nn'an. Ee tsoñ'en nn'an na contcüii'han xuee' ta Jesús, cont'ahin nanmin' yo na ji'ua nan'xuanhan. Jo' mantyi 'u' quitsa'han'.
23 Majo' nque nn'an na conan'nein jñ'oon tsan' na tayuu ntejndeihan' ts'an, min tyi'ntsijon 'u' yo jñ'oon'ñeen ee ve' conan'quijñ'eentohan' nn'an. Nn'an na conan'jonhan yo jñ'oon'ñeen conan'ntja'han yo nn'an.
24 Ee juu ts'an na itye'ntjon nnon ta Jesús, tyi'quichuhan' na ntsintja'hin yo ts'an. Icanhan' na conduihin ts'an na vaquinjon' na itsi'man jon ndëë nn'an. Min na conan'tja nan'ñeen nnon Tyo'ts'on, tyi'ndyioon' ts'on juu cha' nndëë ntsiquindyi jon joohin nchu vaa tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on.
25 Ndo' mantyi joo nn'an na co'o cjoo' jon, icanhan' na qui'man ya jon nan'ñeen yo na ndyia' ts'on jon na t'man qui ts'on jon Tyo'ts'on na nninncyaa jon na ntcüe' n'on nan'ñeen cha' ncüaa' n'onhan nchu vaa tsixuan jñ'oon na mayuu'.
26 Yajo' ngioo nnda' na jnda' nquenhan ndo' nndui'han juu xiu' na sijnda' yutyia na t'uii juuhan na nt'ahan cha'xjen na nt'ue ts'on juu, cha'vijon ts'an na m'aan navi'.

3

Ndyu na mats'ia, ndö vaa nnan'xuan nn'an

1 Ndö vaa icanhan' na cüaa' tson'. Joo ndyu na mats'ia, ji vaa jndyi 'nan na nguaa.
2 Xia'ntyi nc'oon' n'on nn'an na nquehan njon jndyihan, nc'onhan na nein jndyihan xoquitu', nnan'ntsahin nchu vaa na nan'xuanhan, nc'oon' n'onhan na ta'nan ncüiichen ts'an na njon conduihin, xia'ntyi nquehin. Nnan'neinhan jñ'oon tsan' na vjahan' cjoo' Tyo'ts'on. Tyi'xe'quita'nguee'han nchu vaa 'nan na itso tyehin ndyeehin. Min tyi'ncyahan na ya Tyo'ts'on na ivantyjee' jonhan, min ndëë nn'an. Tyi'quinjon ngiohan ntyja 'naan' jon.
3 Tyi'xe'c'onhan na nan'vi'ngiohan tyehan ndyeehan, ndahan. Tyi'xe'quintjo ya ngiohan yo nn'an na too'han tyia'. Nnan'neinhan quintu nacjo nn'an. Nnt'ahan 'nan na cavee' n'on nquehan, tyi'xe'quitquen nquehan xjen ntyja 'naanhan. Ngüenonchen na nnt'avi'han nn'an, cha'xjen ncüii quioo' v'ii na ivenonchen na it'uii o' cüiichen tyje v'ii o'. Nan'ñeen tyi'neinhan nn'an na cont'a 'nan ya.
4 Nnt'a yahan na quit'uiivi'han' nn'an na ya jñ'oon yohan. Ve' na nnt'atohan nchu vaa na nin'quint'ahan, tyi'xe'quinan'tiuhan na aa ntsi'ndaa'han'hin. Conan'tiuhan na ta'nan cüiichen ts'an na t'man conduihin cha'xjen nquehan. Joo 'nan na incyaahan' na neinhan, vi'ngiontyichenhinhan', chichen nquii Tyo'ts'on.
5 Nnt'ahan na quitquen nn'an cüenta na njon jndyi jon ngiohan, majo' 'nan na cont'ahin itsi'manhan' ndëë nn'an na tyi'yuu' na m'anhin ntyja 'naan' juu najndei na condui jon.
Ts'ianmin' nnan'xuan nn'an ndyu na mats'ia.
Majo' 'u' je', min tyi'ntsijon 'u' yo nn'an na nan'xuan nan'min'.
6 Ee quii' nt'an nan'ñeen m'an nn'an na cotsquehin nt'aa nn'an yo jñ'oon na it-sivi'nn'anhan'. Joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' joohan' cha'vijon xiu' na nnt'uiihan' nanntcu na ndiquitji' yahan cüenta na its'aahan' ngiohan na juu jnan na nan'xuanhan, tsijonhan' juuhan' cha'vijon xu ja. Ndo' joo jnan'ñeen vachuhan'hin quii' xi'jndui' nnon 'nan tyia na nt'ue ts'onhan'.

7 Nque nanntcu'ñeen ninnquii'chen condyehin jñ'oon, majo' ndicüentyja na ncüaa' n'onhan yuu va nquii jñ'oon na mayuu'.
8 Juu tsanquindua' Janes yo tyjequindua' jon Jambres, jnduehan na juu najndei na tondui Moisés, chito ntyja 'naan' Tyo'ts'on tovaahan'. Ndo' cha'xjen joo nan'ñeen jnan'vehan nacjoo' Moisés, majo'ntyi nque nn'an na conan'manhin jñ'oonmin' ndëë nanntcu'ñeen, co'ohan nacjoo' jñ'oon na mayuu'. Nn'an na conan'tiu jñ'oonmin', jndë si'ndaa' yutyiahan, ndo' juu na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, jndë tacüaa'han ntyja 'naan'han'.
9 Majo' joo nan'ñeen na conan'manhan ndëë nanntcu'ñeen, tyi'jndye nn'an na ntantjonhan ee ncüaa' ya n'on nn'an na joo ve' nn'an nan'hin cha'xjen juu Janes yo Jambres.

Ts'ian na mats'ia na siquichu Pablo Timoteo

10 Majo' 'u' ntyjë, 'u' jndë tquen' ya' cüenta jñ'oon na matsi'man. Mantyji' jnda' nchu vaa na jömʼan. Mantyji' nchu vaa na matsijnt'a na nts'a. Mantyji' ntyja 'naan' na mavantyja ts'ön Tyo'ts'on. Mantyji' na may'ön na t'man ts'ön yo nn'an. Maquen' cüenta na vi'ntyjihan. Maquen' cüenta na contjotyen ja min'ñeenchen nnon navi' na maquenön.
11 Mantyji' 'nan na toquenön na tonty'e nn'an ja, tsoñ'en navi' na toquenön na tont'a nn'an tsjoon Antioquía ja, Iconio yo nin'Listra, na t'man jndyi navi' tont'a nn'an ja. Majo' siquindyaa ta Jesús ja quii' ts'oñ'en joo navi'ñeen.
12 Ee jñ'oon na mayuu' ncüii cüii ts'an na nin'quitsijonhin yo Jesucristo cha' na ngavee' ntyjii Tyo'ts'on yohin, nt'a vi' nn'anhin.
13 Majo' joo nn'an na tyia cont'a na conan'vi'nn'anhin nn'an, nnduihin nn'an na tyiantyichen nn'anhan. Nnan'vi'nn'anhan nn'an ndo' mantyi nquehin nnan'vi'nn'an nan'ñeenhan.
14 Majo' 'u', joo jñ'oon na jndë tonan'man nn'an nnon', quintjotyen 'u' ntyja 'naan'han' ng'e mantyji' ya' na mayuu'han'. Manchji' nin nn'an na tonan'manhan' nnon'.
15 Ee xjen chjo 'u' tajnan' jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui tivio na nan'xuanhan' na conan'jnda'han' xquen' na vantyja tson' Jesucristo na tsin'man jon ñuan 'nan'.
16 Nquii Tyo'ts'on sijnda' jon nquen nn'an na tjihan tsoñ'en jñ'oon' jon. Juuhan' covijnt'uehan' na ntsi'man jon ndëëhë 'nan na nt'ue ts'on jon na cüaa' nn'ön nchu vaa na nc'ön na tonnon jon, covijnt'uehan' na ntsi'manhan' ndëë nn'an yo 'nan na conan'tjahan. Mantyi covijnt'uehan' na juu ts'an na jndë jnty'ii juu jñ'oon na mayuu', ntquen ya ntcüe'han'hin. Ndo' covijnt'uehan' na ntsi'manhan' ndëëhë nchu vaa na nc'ön tonnonchen cha'xjen na chuhan'.
17 Nnda' vaa na sijnda' Tyo'ts'on na covijnt'ue jñ'oon' jon cha' min'ninchen ts'an na condui cüentaa' jon, quindë' ya na ntsixuan juu na conduihin ts'an na nts'aa juu ts'ian 'naan' jon.

4

Cya' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an

1 Mang'e na nnda', na tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi na tonnon Cristo Jesús, ndö vaa jñ'oon na matsiquichu ja 'u'. Juu xjen na nndyo ntcüe' jon, ntco'xen jon nn'an na cotando' yo nin'nn'an na jndë tjë ntyja 'naan' na jndë tonan'tjahan nnon Tyo'ts'on, ndo' na ngitye' na ntye'ntjon jon nn'an tsonnangue.
2 Ng'e na nnda', ncya' jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, cjoo' tson' na ntsa' ts'ian'ñeen, min na aa ncyaahan' xjen ndo' min na aa ndincyaahan'. Cüijnt'ue 'u' juuhan' na juu ts'an na chue n'on juu, ntyii' nnda'han'hin natoo' Tyo'ts'on. Juu ts'an na itsique' ts'on, cüijnt'ue 'u' jñ'oon'ñeen na ntsityia'hin, ndo' mantyi cüijnt'ue 'u' juuhan' na nninncya' na t'man ts'on ts'an na chjo vantyja ts'on juu. Tsoñ'en ts'ianmin' quitsa'han' yo na tsixuan ñuan' na matsi'man' ndëëhin.
3 Ee mangüentyja xjen ya na tyi'xe'quinan'jñ'oon' nn'an jñ'oon na jndyoyu ntyja 'naan' Cristo. Ng'e na nnda', ngontyjahan yo 'nan na nt'ue n'on nquehan, nnan't jonhan nn'an na nnan'man nan'ñeen ndëëhan jñ'oon na cavee' n'on nquehan.
4 Ndo' juu jñ'oon na mayuu' tavixe'quinduehan 'nanhan', ndo' ngonan'jonhan yo jñ'oon na conan'jnda' nque nn'an na ve' jn'aanhan'.
5 Majo' 'u', ninnquii'chen cüji' ya' cüenta nchu vaa na vam'an'. Quitsiquii tson' navi' na maquenoon' ng'e na mancya' jñ'oon naya. Ninnquii'chen cayon' jñ'oon' Tyo'ts'on ncüii cüii joo. Quitsiquindë' tsochen ts'ian na i'va jon nnon' na matye'ntjon' nnon jon.
6 Ntyja njan ja, nt'ö Tyo'ts'on ma'ndyiñ'ën juu na vant'ö. Jndë tichjovi' xuee na vi nc'ön, ee mant'ui ja tsonnanguevahin.
7 Cha'xjen ncüii sondaro itsichon yantyi juu na its'aa juu tyia', mannda' vaa itsijonhan' ntyja njan. Jndë jndëë s'a na matsichön quityquii'han'. Jndë matsiquindëëñ'ën ntyja 'naan' na mavantyja ts'ön Cristo.

8 Naneinhin xia'ntyi minndoo'han' na juu Cristo na itye'ntjon jon ja na ntco'xen jon
jñ'oon ntyja njan na aa jndë tots'a cha'xjen na tso jon, na nninncyaa jon cüii corona nnön
na ndit'maan' ja ntyja 'naan'han'. Nndui na nnda' juu xuee xjen na nndyo nnda' jon. Ndo'
chito xia'ntyi nnön nninncyaa jonhan', mantyi nninncyaa jonhan' nnon ncüii ro cüii ts'an
na ntyja jndyi ts'on juu na ncüjee' ntcüe' jon.

Nan'min quits'aa Timoteo

9 Quitsichon' na macje na quindyo' na m'an,
10 Ee juu Demas jndë jnty'ii juu ja. Ee joo 'nan na tsixuan tsonnanguevahin, neiin'ntyi
jonhan', jo' tja jon Tesalónica. Crescente tja jon ndyuaa Galacia. Ndo' juu Tito jndë tja jon
ndyuaa Dalmacia.
11 Ninnquiintyi Lucas na vi m'aan jon yo ja. Quindyoyon' Marcos ya na nndyo' ee nndëë
ntejndei jon ja ts'ian 'naan' Cristo na vaa.
12 Juu Tíquico, t'ua ja ts'ian nnon jon na tja jon Éfeso.
13 Jnty'i ja ndiaatco njan vaa' Carpo tsjoon Troas, quindyoyon'han' xjen na nndyo'. Ndo'
mantyi joo tson njan, na tentcüiihan' na chuhan' jñ'oon' Tyo'ts'on, mantyi quindyochu'han'.
14 Juu Alejandro, tsan na icüja' ncjo, t'man navi' s'aa juu ja. Nndyion Tyo'ts'on tsan'ñeen
ntyja 'naan'han'.
15 Ya ya quen' 'u' cüenta ntyja 'naan' juu, ee jen vaa jndyi na sijndei vichen ts'on juu cjoo'
jñ'oon na concya.
16 Najndyee na tyjë vats'ian tondëë nanm'ann'ian na ntsinch'u ja jñ'oon na
ngüañoon'han' ja, min'ncüii ts'an tasijonhin yo ja cha' na ntejndeihan' ja. Tsoñ'enhin
jnty'ehan ja. Mac'an nnon Tyo'ts'on na tyi'ntyii' jon cüenta na nnda' jnt'a joohan.
17 Majo' nquii ta Jesús tëntyjee' jon nc'ia ndo' tyincyaa jon na sixuan ja juu najndei na
conduihin cha' ntyja 'naan'han' tsochen nn'an na chito conduihan nn'an judíos, jndëë
tyincya jñ'oon naya 'naan' jon ndëëhan. Ndo' na nnda', tji' Tyo'ts'on ja quii' navi' na mavaa
xjen na ngenön, jn'man quityquii'han'.
18 Ndo' ncüii cüii nnon na conan'jnda' nn'an na nt'uiivi'han' ja, ntsiquindyaa jon ja
quityquii'han'. Ndo' ngüantyjee' jon ja cha' nndëë ntsijon ja yohin naijon na ico'xen jon
quiñoon'ndue. Ninnquii'chen cüit'maan'hin. Quindui na nnda'.

Ncyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë nn'an

19 Mancya ts'on njan nnon Prisca yo saa' jon Aquila, ndo' mantyi ndëë nn'an 'naan'
Onesíforo.
20 Juu Erasto ntjohin tsjoon Corinto ndo' nquii Trófimo ty'oon tycuhin, jnty'ihin tsjoon
Mileto.
21 Quitsichon' na ncüje' ntjoohin vitjachen na ntsac'ë ngueetein. Eubulo incyaa jon
ts'on 'naan' jon nnon', mantyi Pudente, Lino, Claudia yo nin'tsoñ'en ntyjëëhë na m'an
tsjoonvahin na vantyja n'on Jesús.
22 Mac'an na c'oon ta Jesucristo yo 'u'. Quityio Tyo'ts'on jn'aan tsoñ'enho'.

Tson Na Scüenon Pablo Nnon Tito

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Tito

1 'U' Tito, ja Pablo, matscüenön tsonvahin nnon'. Condui ja ts'an na itye'ntjon nnon
Tyo'ts'on. Ndo' mantyi condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na ninncya jñ'oon
naya 'naan' jon ndëë nn'an. Its'aa jon na nnda', cha' nque nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa'
jon, ngantyjantyichen n'onhan Jesucristo, ndo' mantyi cha' ngay'oonhan'hin na quindë ya
ncüaa' n'onhan juu jñ'oon mayuu' na juuhan' vay'oonhan' ts'an na ncü'ahin ntyja 'naan'
nquii Tyo'ts'on.

2 Chuhan' na quint'a na nnda' ng'e contyja tcüii' nn'ön na ncy'ön cüenta na tyi'quintycüii
na cota'nt'ö yo ñuan njanhan. Nquii jon, vitjachen na tquen jon tsonnangue, tco' jon 'ndyo
jon na nque nn'an na conduihin cüentaa' jon, ncy'onhan cüentahan'. Ndo' nquii jon min
tyi'xe'quitsivi'nn'an jon.

3 Nquii Tyo'ts'on na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an, nin'juu xjen na taa' ts'on
jon na chuhan', jo' si'man jon juu jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an, majuu jñ'oon'ñeen na
t'ua jon ts'ian nnön na mancyahan' ndëë nn'an.

4 'U' ntyjë Tito, xeng'e juu jñ'oonvahin na covantyja nn'ön Jesús, jo' condui 'u' jnda.
Nquii Tyo'ts'on conduihin tyëëhë ndo' juu Jesucristo conduihin na itsin'man jon ñuan
njanhan. Mac'an ndëëhan na juu naya na nan'xuanhan, yo nin'juu na conduihan na
tajñuaan' ts'onhan, c'oonhan' yo 'u'.

Ts'ian na t'ua Pablo nnon Tito

5 Juu ts'iaan' na jnty'i ja 'u' ndyuaa Creta na m'aan ndaandue xi'jndio ngiaa'han', na
quitsijnda' joo ts'ian na vitja ndui, ndo' na nninjnda' nn'an na nnintquehin ndëë nn'an
na vantyja n'onhan Jesús ncüii cüii tsjoon.

6 Nquii ts'an na nnintquehin ndëë nn'an na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, chuhan' na
quinduihin ts'an na vaa jñ'oon ya ntyja 'naan' juu na tyi'cotsitjahin, na ninncüii scuu'
jon, na mantyi ntsinda jon vantyja n'on, min chito vaa jñ'oon ntyja 'naan nan'ñeen na
conan'jonhan yo 'nan na tsixuan tsonnangue, min chito m'anhin na conan'que' n'onhan
nnon nquii tyehan.

7 Ee nquii ts'an na conintquehin tondëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on,
nquii jon xuu' jon juu ts'ian'ñeen. Ng'e jo' chuhan' na itsiquindë jon tonnon Tyo'ts'on ndo'
mantyi tondëë nn'an. Icanhan' na chito conduihin ts'an na itsichon jon na xia'ntyi 'nan na
ngitso jon, jo' na nndui, min chito conduihin ts'an na cje ro na itsiv'ii, min chito ts'an na
quindyihin, min chito conduihin ts'an na ityio jon 'nan nn'an. Mantyi ng'e na conduihin
jnda Tyo'ts'on, joo s'on na vantjon jon, cüantjon jonhan' yo ncüii nnon ts'ian na chuhan'.

8 Juu jon, nque nn'an na cotsque yahan na m'aan jon na cotsacondyi'han yo ts'ian 'naan'
Tyo'ts'on, c'oon cje jon na cy'oon jon cüentahin na ntixee' jonhan. Chuhan' na conduihin
ts'an na neiin' jon na itejndei jon nn'an, na mantyi conduihin ts'an na iquen nquii jon
xjen ntyja 'naan' na vam'aan jon, na conduihin ts'an na jnda' 'nan na itsitiu jon na tonnon
Tyo'ts'on yo na tondëë nn'an, na conduihin ts'an na its'aa jon 'nan na cavee' ntyjii Tyo'ts'on,
mantyi na conduihin ts'an na itsiquindë juu na tonnon jon.

9 Ndo' mantyi juu ts'an na conintquehin ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa'
Tyo'ts'on, icanhan' na quintjotyenhin ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' cha'xjen juu jñ'oon na
conan'mán, cha' mantyi nndëë nninjnt'uehinhan', cha' nque nn'an na condyehan jñ'oon
na ncyaa jon, nnan'jonhan yo jñ'oon na mayuu', ndo' mantyi yo juu jñ'oon'ñeen ngüantjon
jon joo nn'an na co'manjndo juu jñ'oon na coninncyá.

10 Ee jndye nn'an m'an na co'manjndohin, na nan' jñ'oon na conan'neinhan na yo joo
jñ'oon'ñeen conan'vi'nn'anhan nn'an. Majndeichen nque nn'an na quii jndyuehan na
conduehan na juu ts'an na vantyja ts'on Jesús na icanhan' na quitsiquindë juu costumbre
na cont'a nn'an judíos yonon'ndaa ndahin.

11 Icanhan' na quitsichen' jndyue nan'ñeen xeng'e ntyja 'naan joo jñ'oon na co-
nan'neinhan, jndye nn'an conan'ndaa'han'. Mannda' vaa na cont'ahin ng'e na cotquen
yantyihin na nin'quita'ntjonhan xoquitu', min tajn'anhan na cont'ahin ts'ian'ñeen.

12 Ncüii nquehin, tsan na tuihin juu ndyuaa Creta, na tonduihin ts'an na tonincyaa
juu jñ'oon ntyja 'naan' 'nan na nndui, tso juu na tsoñ'en ntyjehin nn'an na m'an juu
ndyuaa'ñeen, mancüiixjen conduihan nanquintu, itsijonhan' joohan cha'vijon quioo' vje
na vi' jndyi 'nan cont'ahin. Itso tsan'ñeen na condui nan'ñeen nanntyquen na nin'cüa'
quintcuhin min tats'ian cont'ahan.

13 Juu jñ'oon na tso tsan'ñeen, mayuu'han'. Ng'e jo' cüan' yantyi ndëë nn'an Creta na
vantyja n'on Jesús, cha' quen yantyihan'hin ntyja 'naan' na vantyja n'on.
14 Cüan' ndëëhan na quitsacüentyjee'han na conan'jñ'oon'han joo jñ'oon na conan'jnda'
nn'an judíos yo joo jñ'oon na nque nn'an conan'jnda'han na coto'xenhan'. Nn'an na cont'a
na nnda', conduihan nn'an na tyi'cuee' n'onhan juu jñ'oon na mayuu'.
15 Nque nn'an na jndë tquen Tyo'ts'onhan na conduihin na ntju' ñuaanhan, ntyja 'naan
joohan tsoñ'en nnon conduihan' na ntju'. Majo' ntyja 'naan nque nn'an na m'aan' n'onhan
'nan natyia, min tyi'cantyja n'onhan Cristo, juu na cotji'han cüenta, min ncüii nnon
tyiquitsixuanhan' na ntju'. Ata juu na m'aan' n'onhan yo nin'juu na vicjee' ñuaanhan,
m'aanhan' na ty'ahan' na tonnon Tyo'ts'on.
16 Joo nan'ñeen yo na saa' n'onhan, conduehan na cota'jn'aanhin Tyo'ts'on, majo' juu na
cotsam'anhan, itsi'man jndyoyuhan' na cotjihan ntyja 'naan' nquii jon. Ji vaa jndyi ntyjii
jon ntyja 'naanhin. Min tyi'nin'quinan'quindëhan na tonnon jon. Min'ncüii nnon ts'ian na
ya tyi'xe'cüijnt'uehin ntyja 'naan'han'.

2

Chuhan' na quitsi'man ts'an jñ'oonmin

1 Majo' ntyja 'nan', ninvito quitsi'man' ndëë nn'an na 'u' vam'an' tyquii' joo jñ'oon na
itejndeihan' na conan'nchu'han' nchu vaa na icanhan' na c'on nn'an na vantyja n'onhan
Cristo Jesús.
2 Nque nannon tque, quitsu' ndëëhan na quitquen nquehin xjen ntyja 'naan' na cot-
sam'anhan, c'onhan na conduihan nn'an na tque cont'a cha' ngioo' ngio nn'an ntyja
'naanhan, quinduihan nn'an na jnda' 'nan na cotji'han cüenta. Mantyi c'onhan na xoncüii'
n'onhan ntyja 'naan' juu na vantyja n'onhan, ndo' mantyi cüivengiohan nn'an, ndo' mantyi
c'onhan na t'man n'onhan quityquii' joo navi' na coquenonhan.
3 Ndo' majo'ntyi nanntcu tque, quitsi'man' ndëëhin na quitsam'anhin yo na xoncüii'
n'onhan, min chito conan'tja'han quintu nn'an, min chito na conduihan nanntcu na
nan'cüenonhan xjen na covehan. Ndo' ndëë ntyjentcuhin na tyi'tquechen, quinan'manhan
ndëë nan'ñeen 'nan na chuhan' na quint'ahan.
4 Quint'a nanntcu tque nan'min cha' nque ntyjentcuhan na tyi'tquechen, ntsi'manhan'
ndëë nan'ñeen na quinan'vengiohan s'ahin yo ndahin.
5 Nque nanntcu tque, quinan'manhan ndëë nan'ñeen na quitquen nquehin xjen ntyja
nchu vaa na cotsam'anhin. Na c'onhan na ntju' ntyja 'naan' 'nan na conan'tiuhan, ndo'
mantyi quityi'xee' yahan s'ahin yo ndahin, ndo' c'onhan na ya ñuan nan'xuanhan yo
tsoñ'en. Ndo' mantyi quinan'man nanntcu'ñeen ndëë ntyjentcuhan na quitjue'cjehin ndëë
s'ahan, cha' ntscu'han' na nndue nn'an na juu jñ'oon' Tyo'ts'on tyi'quijnt'uehan'.
6 Macha'xjen juu jñ'oon na jndë tsjö, mantyi nque nn'an ndyua, quitsijnda' nquenhan na
quitsam'anhan na xoncüii' n'onhan.
7 Majo' ncu' tyquii' tsoñ'en na vam'an', quitsa' na ncüaa' n'onhan nchu vaa na icanhan'
na c'onhan na cotquenhan cüenta ntyja 'naan' na vam'an'. Xjen na matsi'man' jñ'oon'
Tyo'ts'on ndëëhan, quitsa'han' yo na xoncüee' tson' na tonnon Tyo'ts'on, ndo' mantyi na
matsa' na juu ts'ian na tsixuan' njon jndyi conduihan'.
8 Joo jñ'oon na matsi'man' ndëë nan'ñeen, quitsinin' jñ'oon na ntejndeihan'hin na
ngaquehan ntyja 'naan' na vantyja n'onhan, ncüii jñ'oon na tyi'xe'ncyaahan' na nnduehan
na tyi'cüijnt'ue juu jñ'oon na matsinin'. Na ntsa' na nnda', juu ts'an na tyi'cüji' yahan'
jñ'oon na incyaa, ngüejnaan' juu ndo' ntsichenhan' 'ndyo juu na ta'nan jñ'oon tyia na nndëë
ntsinin juu nacjo'.
9 Ndo' nque nn'an na cotye'ntjontyenhan ndëë patrón 'naanhin, quitsu' ndëëhan na
quita'nguee'han tsoñ'en 'nan na condue nan'ñeen, cjoo' n'onhan na ngavee' ngio nan'ñeen
yo joohan, min tyi'nan'ntcüe'han jñ'oon ndëë nan'ñeen.
10 Min tyi'nty'ueehin 'naan nan'ñeen, majo' quinan'manhan na conan'quindëhin tondëë
nan'ñeen. Quint'ahin cha'xjen na matsjö ndö', ee na aa nt'ahinhan', ntyja 'naanhin
ntsiquinjonhan' juu jñ'oon na conan'man ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na conan't'maan'
jaa na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan.
11 Ee juu naya na tsixuan jon, jndë tityincyoo' jndyoyuhan' ndëë tsoñ'en nn'an. Ntyja
'naan' juuhan' na itsin'man jon ñuan 'naan' minninchen ts'an.
12 Juu naya'ñeen itsi'manhan' ndëëhë na quitji ntcüe' jaa ntyja 'naan min'cya ro
nnon natyia na itsuehan' nacjoo' Tyo'ts'on, ndo' tsoñ'en nnon na cojoo' n'on nn'an na
nin'quinan'jonhan yo juu na tsixuan tsonnangue, quitquen nque jaa xjen ntyja 'naan'han,
yo na quint'aha tsoñ'en cha'xjen na chuhan' na tondëë nn'an, yo nchu vaa na quitsam'an
quii' nt'an nn'an tsonnanguevahin.

13 Ndo' viochen xjen na cotsam'anntyëhë, cominnt'ö tcüihi na ncüjee' ntcüe' nquii Jesucristo na conduihin Tyo'ts'on na taquintyja na t'man conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan.

14 Tyincyaa nquiihin na tue' jon ntyja njanhan, cha' ncüji' ntcüe' jon jaa quii' tsoñ'en 'nan tyia, ndo' cha' ntquen jon jaa na ntju' cüentaa' nquii jon, ndo' na icüji jon jaa yo na ntquen jon nquë na condui jaa nn'an ntyja 'naan' nquii jon. Its'aa jon na nnda' cha' na quitquen yantyi jaa na nt'aha ts'ian na ntyja 'naanhan' na ndit'maan' jon.

15 Ninnquii'chen quitsi'man' jñ'oonmin' ndëë nan'ñeen yo juu najndei na matsixuan'. Tyi'ntsinchqueen' 'u' na mancya'han' ndëëhin. Joo nn'an na tyi'nin'quinan'jñ'oon'han jñ'oon 'ndyo', cuan' ndëëhin, min tyi'ninncya' na ncüji' ts'an cüenta na tyi'quinjon condui 'u'.

3

Ts'ianmin icanhan' na quint'a

1 Nque nn'an na vantyja n'on Cristo, quitsa' na cañjoon' n'onhan na quitjue'cjehin tondëë nanm'ann'ian yo nin'ndëë nn'an na cotsantyja nanquen' nan'ñeen, quita'nguee'hin ntyja 'naan tsoñ'en, ndo' na c'on cjehan na nt'ahin minninchen ts'ian na ya na conan'jnda' nanm'ann'ian'ñeen.

2 Min tanan'neinhan jñ'oonvi' nacjoo' min'ncüii ts'an. Majo' joo nn'an na chohan tyia' yo ntyjehan, quinan'chonhan na nan'ntycüiihan tyia' 'naan nan'ñeen ndo' na quint'ahan ncüii cüii nnon naya yo nn'an. Ndo' ndëë tsoñ'en nn'an quinan'manhan na ya ñuan nan'xuanhan.

3 Ee mantyi jaa ndyu na toxen'chen tom'an na tataa' nn'ön nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na c'ön, tatota'nc'uë 'nan na nt'ue ts'on jon. Jñ'oon na tonan'man nn'an ndëëhë, tju'ndya'han' jaa nato na tyi'ya. Joo natyia na tovineiin' nn'ön yohan' yo cüii nnon natyia na nt'ue jndyi ts'on ts'an na nin'quits'aa juu, totye'ntjöntyën ndëëhan', ninnquii'chen tonan'jön yo tsoñ'en nnon 'nan tyia. Tonan'tëë' nn'ön nn'an, tondijndö joohan ndo' mantyi nquehan tondijndohan jaa.

4 Majo' nquii Tyo'ts'on na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, juu xjen na s'aa jon na tityincyoo' na ya ñuan tsixuan jon yo ntyja njanhan, yo juu na vi'nchjii jon nn'an,

5 juu xjen'ñeen sin'man jon ñuan njanhan. Min chito s'aa jon na nnda' ng'e jaa jndë jnt'a 'nan na ya jndyi na tonnon jon. S'aa jonhan' xeng'e nty'ia ro nn'an nchjii jon. S'aa jonhan' juu xjen na tyincyaa jon na tui xco jaa na tman jon jaa, yo ntyja 'naan' juu najndei na condui nquii Espíritu Santo.

6 Ndo' ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, jo' nquii Tyo'ts'on tyi'vacuaa xjen na incyaa jon Espíritu Santo quii' nn'ön.

7 Ng'e juu naya na condui Jesucristo, jo' na iquen Tyo'ts'on jaa na tajnan nan'xuan. Ndo' na nnda', incyaahan' na itsiquindaa' jon jaa na tyi'quintycüii na cota'nt'ö yo ñuan njanhan, 'nan na contyjatycüii' nn'ön na ncy'ön cüentahan'.

8 Joo jñ'oonmin' conduihan' jñ'oon na mayuu', ndo' nque nn'an na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, nt'ue ts'ön na jaa' quitsinin'han' ndëëhan cha' nnan'chonhan na nt'ahan ncüii cüii nnon ts'ian na ya. Ee joo jñ'oonmin' njon jndyihan', ndo' t'man naya nan'xuanhan' na ntejndeihan' tsoñ'en nn'an.

9 Majo' juu jñ'oon na conan'nein nn'an na vay'oonhan' nn'an na ic'onhan'hin yo ntyjehan, oo na conan'nchu'han nin nn'an tsjan na jndyocahan' na tuihan, oo na conan'ntja'hin yo ntyjehan nchu vaa na itsi'man ncüii 'ndyo jñ'oon na tquen Moisés, 'u' tyi'ntyii' 'u' ntyja 'naan' na cotji' nan'ñeen cüenta. Ee joo jñ'oonmin' tyi'quitejndeihan' ts'an, ve' jn'aanhan'.

10 Ncüii ts'an na incyaa jñ'oon na ntyja 'naan'han' na ic'onhan' nn'an yo ntyjehan na vantyja n'on, ncüii oo aa ve jnda na quitsiqui'man'hin, ndo' xe aa tyi'quitsijñ'oon' juu jñ'oon na matsu' nnon juu, cüji'hin quii' nt'anho'.

11 Ee ndëë ncüji' cüenta na juu tsan'ñeen tyi'ndyoyu nato na m'aan juu, juu jnan na its'aa juu, it'uiihan'hin.

Jñ'oon na itsiqui'maan' Pablo Tito

12 Ya na njñön juu ntyjëëhë Artemas oo Tíquico na m'an', quitsichon' na ngaquindyia' ja tsjoon Nicópolis, ee jndë sijnt'a na juu tsjoon'ñeen, jo' nguenön ngueetein.

13 Juu Zenas, tsan na tsintyjaa' jñ'oon 'naan nn'an, yo juu Apolos, xjen na nndui'han na m'anho', ncyaho' tsoñ'en na icanhan'hin cha' ndëë nc'ohan na tonnonchen nato na ñjonhan, na min'cüii 'nan tyi'quitsitjahan'hin.

14 Ee nque ntyjëëhë na vantyja n'on Jesús, icanhan' na cjoo' n'onhan na quint'ahan ncüii cüii nnon 'nan naya, ndo' quitejndeihin nque nn'an na itsitja jndyihan' 'nan na

ninjnt'uehan, ee xe na aa tyi'quint'ahan na nnda', juu na vantyja n'onhan itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'oon na tatë cove'.

*Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëë*han

15 Tsoñ'en ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo na m'anhan ntjoohin yo ja, concyahin ts'on 'naanhan nnon'. Ndo' mantyi ncya' ts'on njan ndëë nque nn'an na conan'vengiohan já ng'e na mantyi vantyja nn'ön jon. Juu naya na tsixuan nquii Tyo'ts'on, ncyaa jon na nnan'xuanho'han'.

Tson Na Scüenon Pablo Na M'aan Filemón

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon nnon Filemón

1 Maja Pablo macüji tsonvahin na matscüenönhan' na m'an' Filemón, 'u' na condui 'u' ts'an
na matsijon 'u' yo ts'ian na mats'a. M'an ja vancjo ng'e na condui ja ts'an cüentaa' Jesucristo.
Juu ntyjëëhë Timoteo itsijonhin yo juu jñ'oonva na macüji.
2 Ndo' mantyi mancya ts'on njan nnon juu ntyjëëhë tsanscu Apia yo nnon juu ntyjëëhë
Arquipo na mantyi conduihin sondaro 'naan' Jesucristo, ndo' yo ndëë nn'an na conduihin
tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na covatjonhan va'.
3 Nquii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë, yo nin'nquii Jesucristo na conduihin na
itye'ntjon jon jaa, juu naya na conduihan yo nin'juu na tajñuaan' ts'onhan, ncyahan na
nnan'xuanho'han'.

Vi'nchjii jndyi Filemón nn'an

4 'U' ntyjë, xjen na matsinën nnon Tyo'ts'on, ninquii'chen na mancya naya jon na
mavañjoon' ts'ön 'u'.
5 Condue nn'an nnön ntyja 'naan' juu na vantyja tson' nquii Jesús na conduihin na
itye'ntjon jon jaa yo na vi'nchji'hin, ndo' mantyi matsa'han' yo tsoñ'en nn'an na iquen
jonhin na conduihan cüentaa' nquii jon.
6 Mac'an nnon Tyo'ts'on na juu na mavantyja tson' Cristo ngay'oonhan' 'u' na yantyichen
ncüaa' tson' ntyja 'naan joo na ityio Tyo'ts'on jn'aan na coy'ön cüentahan' ng'e na condui jaa
cüentaa' nquii Jesucristo.
7 'U' ntyjë, juu na vi'ntyji' nn'an, t'man vaa na ncyaahan' na nën yo na may'ön na t'man
ts'ön na nnda' tsixuan', ee ntyja 'naan' na vi'ntyji' nn'an, jo' itsiteinhan' ñuaan 'naan nque
ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo, yo tsoñ'en 'nan na matsa' ntyja 'naanhin.

Ican Pablo vi naya'ñeen ntyja 'naan' Onésimo

8 Mang'e juu jñ'oon ya'ñeen na conan'nein nn'an nnön ntyja 'nan', min na vaa najndö na
ncyaa Cristo na condui ja ts'an na i'ua jon ts'ian nnön na cjöncya jñ'oon naya 'naan' jon na
ntsjö na quitsa' 'nan na chuhan',
9 majo' min na nnda', yantyi ntyji na ntc'an na quitsa' vi nan'ñeen ng'e na vi'ntyji' nn'an.
Mancö Pablo, nein na tsantque ja ndo' na m'an vancjo xeng'e na condui ja ts'an ntyja 'naan'
nquii Jesucristo.
10 Juu naya na mac'an nnon', iv'aahan' nquii Onésimo. Ee viochen xjen na m'an vancjo
ntjoohin, siu' juu jñ'oon na totsinën nnon juu. Nein vantyja ts'on juu Jesucristo, ndo' na
nnda', jo' condui ja tye juu.
11 Juu juu nguee na toxen'chen s'aahan' ntyji' ntyja 'naan' juu na conduihin ts'an na
tyi'cüijnt'uehin quityquii' ts'ian 'nan'. Majo' naneinhin ntyja njan ve jaa, mancu' ndo'
mantyi ncö, t'man nninjnt'uehin.
12 Majñön ntcü'ëhin na m'an', ndo' mac'an nnon' na cyon' cüentahin na cha'vijon ncö na
mayon' cüenta.
13 Vi jndë vantyja ts'on juu Cristo, s'aahan' na nt'ue jndyi ts'ön na ntsintjö'hin. Nnda'
matsitiu cha' ntyja na ndiquindëë na ntejndei' ncu' ja juu xjen na nty'i vancjo tsojnaan' na
mancya jñ'oon naya ntyja 'naan' Jesucristo, juu juu nndinonhin na ntye'ntjon juu nnön.
14 Majo' min tyi'nin'quitsintjö'hin na chito yo jñ'oon 'nan', chito na nninncya'hin na
ntejndei juu ja ng'e na maju 'u', majo' na ntsa'han' xeng'e ncu' nt'ue tson'.
15 Ndëë nts'aahan' na ve' vitan' xjen na sitycyaa'hin nnon', majo' naneinhin na ngyon'
ntcüe' cüentahin, mancha'chen xjen ntjohin yo 'u'.
16 Nanein chito xia'ntyi na conduihin ncüii ts'an na itye'ntjon juu nnon', nein con-
duihin ncüii ty'iu' na ve'nchjii Tyo'ts'onhin. Ja vi'nchji jndyihin, majo' 'u' chuhan' na
mat'manntyichen nchji' yohin, navejndyee ng'e na conduihin ts'an na itye'ntjon juu nnon',
ndo' na jndë ve na mantyi conduihin ts'an na cüajon vantyja ts'on juu Jesús cha'xjen ncu'.
17 Mang'e na nnda', xe na aa macüji' cüenta na condui ja ts'an na nin'ncüii matye'ntjön
nnon Jesucristo yo 'u', yajo' cyon' ntcüe' cüenta juu Onésimo na cha'vijon ncö na mayon'
cüenta.
18 Ndo' mantyi xe na aa vaa 'nan na tyí'quichuhan' na s'aa juu ntyji', oo xe na aa chujnan
juu xoquitu' nnon', quityi' cüenta xoquitu'ñeen na ncö chöjnanhan' nnon'.
19 Ja Pablo, ndöhin matyiö xuë, ja nndyiön na chujnan juu. Min tyi'icanhan' na nts'a
na cañjoon' tson' na t'manntyi chu'jnan' nnön, ee ntyja na condui 'u' jnda Tyo'ts'on, jo' na
chu'jnan' nnön.

20 Jo' nanein, 'u' ntyjë, ng'e na condui 'u' ts'an na vantyja ts'on, quitsa' vi naya'ñeen na
mac'an nnon' ng'e na vi'ntyji' Cristo, juuhan' nninncyaahan' na tein ro quityquii' ñuan
njan. Jo' ntyja 'nan' ncy'ön na jndö quityquii' joo 'nan na maquenön.
21 Ndö' vaa jñ'oon na macüji ng'e ntyjii' ya ts'ön na jndyentyichen 'nan na ntsa', chito ve'
xia'ntyi cha'xjen juu 'nan na mac'an.
22 Ndo' mantyi vaa ncüiichen naya na nin'c'an nnon'. Ntyja ts'ön na ncjöquinty'ia ja 'o'. Jo'
vi naya'ñeen quitsijnda' ncüii v'aa naijon na nc'ön ya yo 'o'. Jo' quinan'neinho' jñ'oonvahin
nnon Tyo'ts'on, cha' xe na aa nt'ue ts'on jon nninncyaa jon na nguënön na m'anho'.

Incyaa Pablo ts'on 'naan' jon ndëëhan

23 Juu Epafras, incyaa jon ts'on 'naan' jon ndëëho'. Ntjoo m'aan jon vancjo yo ja jnaan' na
incyaa jon jñ'oon naya 'naan' Cristo Jesús.
24 Ndo' mantyi Marcos, Aristarco, Demas yo nin'Lucas, coninncyahin ts'on 'naanhin
ndëëho'. Joohin conan'jonhin yo ja quityquii' juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on.
25 Nquii ta Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, quityio jon jn'aanho' na ncüii
cüii 'o'.

Tson Na Ty'on Nn'an Hebreos Cüenta

Tyo'ts'on si'man jon ndëë nn'an nchu condui jnda jon

1 Ndyu na toxen'chen, jndye jnda totsinin Tyo'ts'on ndëë ndochihi yo jndyue nque
nn'an na toninncyahan jñ'oon 'nan na xejnda ngüentyja na nguaa. Jndye vaa nnon na
totsiquindyi jonhan ntyja 'naan' 'nan na itsijnda' jon na nts'aa jon.
2 Majo' nanein ndyu na mats'ia, yo jñ'oon 'ndyo jnda nquii jon, itsi'man jon ndëë ntyja
nchu vaa conduihin. Nquii jnda jon tquen jon tsjö'ndue yo tsonnangue, yo nin'tsoñ'en 'nan
na m'aan. Ndo' t'ua Tyo'ts'on ts'ian na tsoñ'en nnon na jndë tquen jon, macüentaa' jnda
jonhan'.
3 Nquii Tyo'ts'on manin' conduindui' na quixueehin, ndo' Jnda jon cüajon conduihin.
Tsoñ'en na condui nquii Tye jon, cüajon conduihin. Nquii jon ivantyjee' jon tsoñ'en na
tquen Tye jon yo ntyja 'naan' jñ'oon' jon na t'man najndei conduihan'. Vi najndë na tue' jon
na s'aa jon ts'ian cha' ndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nn'an, tacjo jon tontyjaya ngiaa'
Tyo'ts'on, nquii jon na taquintyja na t'man conduihin.

Njonntyichen condui jnda Tyo'ts'on chichen ángeles

4 Ng'e na nnda', iquenhan'hin na njonntyichen conduihin, chichen ángeles, cha'xjen
xuee' jon na siquindaa' tye jonhin, njonntyichen tsixuanhan', chintyi nguee joo
ángeles'ñeen.
5 Ee vaa jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na tso jon nnon jnda jon:
Xia'ntyi nquii 'u' condui 'u' jnda,
xeevahin ma'ua ts'ian nnon' na cüejon matyentjon' yo ja.
Majo' minjon tacotso jon jñ'oon nnon ncüii ángel cha'na juu jñ'oon'ñeen na tso jon nnon
jnda jon. Itso jon:
Ja nts'a na ncüaa' n'on nn'an na condui ja tye jon, ndo' juu jon conduihin jnda.
6 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na tso Tyo'ts'on xjen na jñon jon jnda jon na ninncüii
ts'onhin quii' nt'an nn'an na m'an nnon tsonnangue, tso jon:
'O' ángeles, tsoñ'enho' quitongityeho' nnon jnda.
7 Majo' ya na itsinin Tyo'ts'on ntyja 'naan joo ángeles 'naan' jon, itso jon:
Mats'a na joo ángeles njan cje rohan cha'xjen na cje ro m'aan jndye.
Cotye'ntjonhan nnön ndo' itsijonhan'hin cha'vijon tsachon.
8 Majo' nnon nquii jnda jon ñoncya tso jon. Itso jon:
'U' jnda, Tyo'ts'on condui 'u'.
'U' ntyja na matye'ntjon', tyi'xe'quintycüiihan'.
'U' matye'ntjon' cha'xjen na chuhan'.
9 'U' nein' na quits'aa ts'an cha'xjen 'nan na chuhan'.
Majo' jndo' joo ts'ian tyia na cont'a nn'an.
Mang'e jo', ja Tyo'ts'on na matye'ntjön 'u',
mancya na t'manntyichen na nein' 'u' yo nty'iu' na vantyja n'onhan ja.
Ndö' vaa jñ'oon na tso jon nnon jnda jon.
10 Mantyi ndö vaa ncüiichen jñ'oon na itso Tyo'ts'on nnon jnda jon:
'U' na matye'ntjon' tsoñ'en, xjen na tye' tsoñ'en, tquen' tsonnangue.
Mantyi tsoñ'en na covityincyoo' tsjö'ndue,
ma'U' tquen'han'.
11 Nngue'ntyja xjen na juu tsonnangue yo tsjö'ndue, ntscüejndyohan' juuhan', majo' 'U'
m'an' ndo' m'an'.
Joohan' ndi'ndaa'ñ'enhan' cha'vijon ndiaa ntsa.
12 Ndo' cha'xjen ts'an na itscüejndyo juu ndiaa' juu na ntcüe juu ndiaa xco,
mannda' vaa itsijonhan' na ntscüejndyo' tsonnangue yo tsjö'ndue.
Majo' ng'e na mancha'xjen na m'an',
mang'e jo' tyi'je'canhan' na ngüejndyo 'u'.
Nnda' jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon jnda jon.
13 Majo' min'jon tatso jon ncüii jñ'oon nnon cüii ángel cha'xjen juu jñ'oon na tso jon nnon
jnda jon. Itso jon nnon juu:
Quijman' ndöhin nc'ia ntyjaya naijon na tojnaan' na ngitoxën viochen xjen na nque nn'an
yo nin'yotyia na conan'vehan nacjo', ncju'cjëhin.
Jñ'oonmin' tso Tyo'ts'on nnon jnda jon.

14 Yajo' joo ángeles, ¿Nchu vaa na nan'xuanhan? Joohan ninnquii'chen conduihin na cotye'ntjonhan nnon Tyo'ts'on. I'ua jon ts'ian nndëëhan na condyotejndeihan joo nn'an na itsiquindaa' jonhan na tyi'jon quintycüii na cotando' ñuan 'naanhan.

2

Juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an, toncuu' jndyi xe na aa tyi'quinan'jñ'öön'han'

1 Mang'e juu jnda Tyo'ts'on njonntyichen conduihin, chichen ángeles, jo' chuhan' na quitquënntyëchën cüenta joo jñ'oon na condyëë na tyincyaa jnda jon, ng'e xe na aa tyi'nan'jñ'öön'han', ngitsuu' nn'önhan', ndo' n'ndyëëhan'.

2 Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on na ico'xenhan' na tyincya ángeles joohan' ndëë nn'an, njon jndyi tonduihan'. Ndo' ncüii ncüii nnon jñ'oon'ñeen na totsitja ts'an ntyja 'naan'han', min tyi'cüanguee' juuhan', tot'uiihan'hin cha'xjen na chuhan'.

3 Mang'e na nnda', xe na aa tyi'cotquën ya cüenta juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo, tanchu ya nt'aha na ngit'ë na tyi'nt'uii Tyo'ts'on jaa. Ee nquii Jesucristo tyincyaa jndyee jon jñ'oon na njonntyichenhan' na ntyja 'naan'han' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an. Ndo' nque nn'an na tondye jndyee juu jñ'oon'ñeen, tonan'quindyiihan jaa ntyja 'naan'han'.

4 Ndo' nquii Tyo'ts'on jndye nnon min na totsi'man jon na juu jñ'oon'ñeen na toninncya nan'ñeen conduihan' na mayuu'han'. Ee tont'ahan ts'ian t'man na tyi'je'quinduihan' ntyja 'naan' najndë nquehan, yo jndyechen nnon na tont'ahan na tots'aahan' na vacue tom'aan' n'on nn'an na jnty'iahinhan'. Tui na nnda' ng'e tyincyaa Tyo'ts'on juu najndei na condui nquii jon ndëëhan. Ndo' nquii Espíritu Santo, itsiquindaa' jon ncüii cüii nnon ts'ian'ñeen nan'ñeen na tondëë tont'ahan jndye nnon ts'ian na ya cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon.

Jesucristo totsixuan jon cha'na condui jaa ndö

5 Majo' tsonnangue xco ya na nguaahan', na ntyja 'naan' juuhan' na conan'nën, chito na tyincyaa Tyo'ts'on na joo ángeles ngitoxenhan.

6 Ng'e vaa jñ'oon nnon tson Salmos na sinin David nnon Tyo'ts'on, itso jon.
Já nn'an min tyi'quinjon condui já. Ndo' ng'e na nnda' ¿Ndu na jen m'aan' tson' ntyja njáñ?
Ndicüaa' ts'ön nin 'nan condui já nn'an na mavantyje' já.
7 Chjochen xjen sijnda' na t'manntyi condui ángeles, chintyi já nn'an,
majo' chito na ninnquii'chen na nguaa na nnda'.
Ee ndëcya nntsa' na nndit'maan' já,
ndo' mantyi jndë sijnda' na já ngitoxën tsoñ'en na jndë tquen'.
8 'U' jndë sijnda' na já ntye'ntjön tsoñ'en na jndë tquen'.

Nnda' jñ'oon na tji David. Majo' quitquenho' cüenta na tso jon na jaa nn'an ntye'ntjön tsoñ'en na min. Ndo' na nnda' vaa, itsiquindyihan' ta'nan 'nan jnty'iihan' na tyi'c'oonhan' nacje 'naan nn'an. Majo' ata xjen nein tacojnty'ia na nguaa na nnda'.

9 Majo' ntyja 'naan' Jesús, cotquën cüenta na chjovi'xjen tquen Tyo'ts'on na tyí't'man tonduihin yo ntyja 'naan joo ángeles. Majo' naneinhin, nquii Jesús, taquintyja itsiquinjonhan'hin yo na itsit'maan' Tyo'ts'onhin ng'e na tyincyaahin na tquiihan'hin na tue' jon. Tui na nnda' cha' ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on, jo' na t'uiihan' jon na tue' jon ntyja 'naan' jnanhan.

10 Ee ng'e nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en nnon na min na tquen jon, m'an ndo' m'anhan'. Nt'ue jndyi ts'on jon na nque nn'an na conduihan ntsinda jon, nnan'jonhan juu na condit'maan' jon. Ng'e na nnda', tcanhan' na c'ua jon ts'ian nnon Jesús na quenon jon navi' tman, cha' ntyja 'naan' juuhan' ntquenhan'hin na quindë conduihin na ntsin'man jon ñuaan nn'an.

11 Ee nquii jon na iquen nn'an na conduihan ñuan nquii', ndo' mantyi yo nin'nque nn'an na conduihan ñuan nquii'han, vehan ninncüii tyehan. Mang'e jo' neiin' Jesús na tso jon na condui jaa ntyje nquii jon.

12 Ee cha'vijon nquii Jesús sinin jon nnon Tyo'ts'on juu jñ'oon na jndui, itso jon:
'U' Tye', ntsinën ndëë ntyjö ncö ntyja 'nan',
quii' juu tmaan' nn'an na conan't'maan'han 'u',
ngita alabanza na mats'a na njon 'u'.

13 Ndo' ndö vaa ncüiichen jñ'oon jndui, itso jon:
Ja nquii Tyo'ts'on mantyja ts'ön. Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na jndui, itso jon:
Ndö m'an ja yo nn'an na incyaa Tyo'ts'on na conduihin ntsinda.

Nnda' tso joo jñ'oon'ñeen.

14 Jaa na condui ntsinda jon, nan'xuan si'ts'o ndo' neon'. Mang'e jo', mantyi nquii Jesús tuihin na ts'anhin na chu jon si'ts'o ndo' neon'. Tyincyaa nquiihin na jnan'cuee' nn'anhin, cha' ntyja 'naan' na tue' jon, ndëë ntsityuii' jon juu najndei na tsixuan yutyia na its'aa juu na covjë.

15 Ndo' ng'e na nnda', tsoñ'en nn'an na conan'qui n'onhan jon, itsiquindyaa jonhan na
m'anhan na coviquityuehan na ncüjehan. Majo' nque nn'an na tyi'quinan'qui n'onhan jon,
joohan mancha'chen xjen m'anhan na ncyaahan na ncüjehan.
16 Majo' nquii Jesús, chito tyjee' jon tsonnanguevahin na ntejndei jon joo ángeles na
cotye'ntjonhan nnon Tyo'ts'on. Jndyo jon na ntejndei jon jaa nn'an na vantyja nn'ön jon
na condui jaa tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan'.
17 Mang'e jo' ntyja 'naan tsoñ'en, tcanhan' na nquii Jesús, cüejon ntsixuan jon cha'xjen jaa
ntyje jon cha' ndëë nduihin tyee tque na taquintyja na t'man tondëëhë, ncüii tyee na nty'ia
rö ntyjii jon ndo' na itsiquindë jon tsoñ'en jñ'oon na itsinin jon. Ndo' ng'e na conduihin
na nnda', jo' nque nn'an na vantyja n'onhan jon, nndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan na
nan'xuanhan, ng'e nquii Jesús tyincyaa jon na tue' jon ntyja 'naanhan.
18 Ng'e na toquenon jon navi' xjen na sichon yutyia na quityii'han' ng'eehan' jon, jo'
nndëë ntejndei jon jaa mincya ro xjen na itsichon yutyia na ityii' juu ng'ee juu jaa na
quinan'tja jaa.

3

Njonntyichen condui Jesús, chichen Moisés

1 Mang'e jo', 'o' ntyjë na jndë tquen Tyo'ts'on 'o' na conduiho' cüentaa' jon ndo' na iqueen'
jon 'o' na quinan'jonho' yo jon quiñoon'ndue, chuhan' na chen jndyi c'oon' n'onho' ntyja
'naan' Jesús. Ee jñon Tyo'ts'onhin ndëë nn'an tsonnanguevahin, ndo' t'ua jon ts'ian nnon
Jesús na quitsiquindyi jon jaa juu jñ'oon naya na vantyja nn'ön, ndo' na conduihin tyee na
taquintyja na t'man tondëëhë.
2 T'ua Tyo'ts'on ts'ianmin' nnon Cristo, ndo' siquindë jonhan' cha'xjen nquii Moisés
siquindë jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon quii' nt'an nn'an Israel na conduihan cüentaa'
Tyo'ts'on.
3 Ee ntyja 'naan' juu ts'ian na condui Jesús, njonntyichen conduihin, chichen Moisés.
Ndo' na nnda' vaa na tsixuan jon, itsijonhan'hin cha'na ts'an na itsia v'aa. Nquii tsan'ñeen
njonntyichen conduihin, chichen juu v'aa na sia jon.
4 Ndo' m'an nn'an na cont'a ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, cha'na tots'aa Moisés, majo' tsoñ'en
ts'ian'ñeen, nquii Tyo'ts'on itsijnda' jonhan'.
5 Juu Moisés'ñeen tonduihin cha'vijon ts'an na ityе'ntjon na siquindë jon quii' ts'ian
'naan' Tyo'ts'on. Juu ts'ian na tots'aa jon na tocüji' jndyoyuhan' ntyja nchu vaa na nts'aa
Tyo'ts'on ndëcyachen.
6 Majo' nquii Cristo, conduihin cha'vijon jnda ts'an na t'ua jon ts'ian nnon juu na co'xen
juu vaa' jon. Ndo' jaa condui juu v'aa'ñeen xe na aa yo na xoncüee' nn'ön na contjotyen jaa
na vantyja nn'ön ata xjen na nndyo nnda' Cristo. Ndo' yo na nën rö na mantyja nn'ön na
nguaa na nnda'.

Sijnda' Tyo'ts'on na nque nn'an cüentaa' jon nta'jndyee ñuaanhan

7 Icanhan' na c'oon' nn'ön juu jñ'oon na jndui na tso Espíritu Santo, na itsiquindyihan':
Xeevahin, xe aa condyeho' na itsiqui'maan' Tyo'ts'on 'o',
8 Yajo' tanan'que' n'onho' juu jñ'oon na itsiquindyi jon 'o' cha'xjen tont'a ndochiiho' juu
xjen na tomandyi'han juu ndyuaa na xjen cova'.
Juu xjen'ñeen totquenhin xjen 'naanhin Tyo'ts'on na njnty'iahan na aa ntycüii na t'man
ts'on jon yohan.
9 Ng'e na nnda', nquii Tyo'ts'on sinin jon ntyja 'naan nan'ñeen:
Venn'an ndyu na totquenhan xjen 'naanhan na njnty'iahan na aa ntycüii na t'man ts'önhan.
Nnda' tont'ahan min na tojnty'ia ndëëhin ncüii ncüii nnon ts'ian t'man na tots'a na
totsi'manhan' ndëëhan na t'man condui ja.
10 Mang'e jo' t'ön na v'i nanmin', ndo' ng'e jo' tsjö: "Mancha'chen xjen cont'ahan ncüii ncüii
nnon na tyi'quint'ue ts'ön,
min tyi'nin'quitquenhan cüenta nato na sijnt'a cüentahan."
11 Ndo' jnaan' na jndë siv'ihan,
jo' jaa' jñ'oon tsjö na xe'quitscüejndyöhan' na tyi'jon xuee ninncya na nc'oque'han naijon
na jndë sijnt'a na nta'jndyeehan.
Jñ'oonmin' na sinin Tyo'ts'on.
12 Ve' ng'e jo', 'o' ntyjë na vantyja n'onho', quitquen ya yaho' cüenta na tanin ncüii 'o'
m'aan juu na tyia jndyi ñuan tsixuan juu na tyi'covantyja ts'on juu nquii Tyo'ts'on na
vando', na ntsitycyaa'hin ntyja 'naan' jon.
13 Majo' nque ntyjeho' na vantyja n'on, 'o' ñoncya vaa quint'aho'. 'O' 'io 'io
quinan'qui'maan'ho'hin viochen xjen na incyaa Tyo'ts'on na vanaan na ntquën cüenta

jñ'oon na itsi'man jon ndëë. Ee xe na aa nnt'a na nnda', yajo' joo ts'ian'ñeen ntscu'han' na juu 'nan natyia ntsivi'nn'anhan' jaa ndo' min taje'quinan'que' nn'ön na tonnon jon.
14 Ee xe na aa ntjotyen jaa na conan'qui nn'ön Cristo cha'xjen tont'a xjen najndyee na tye' na covantyja nn'önhin, yajo' tsoñ'en na itsixuan jon, nnan'jön yohin ntyja 'naanhan'.
15 Itsi'manhan' na nnda' ng'e ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on, nnda' vaa na itsiquindyihan'. Itsohan':
“Nanein i'man Tyo'ts'on 'o', quitquen ya yaho' cüenta jñ'oon na itsiquindyi jon 'o'.
Xe na aa condyeho' jñ'oon na itsiquindyi Tyo'ts'onho' nanein,
tyi'nan'que' n'onho' nnon jon cha'xjen tont'a nque nn'an Israel'ñeen na jnan'vehan cjoo' jon.
Ndö' vaa jñ'oon sinin Tyo'ts'on.
16 Ndo' ¿Nin nn'an nan'ñeen na tondyehin jñ'oon na totso jon, majo' tonan'que' n'onhin nnon jon? Manqueto nn'an na totsantyja toxen' Moisés xjen na tji' jonhin ndyuaa Egipto.
17 Venn'an ndyu totsiv'ii Tyo'ts'on joo nan'ñeen na tonan'que' n'onhan na tatyi'han nquenhan jñ'oon na totsiquindyi jonhan. Jo' tyincyaa jon na ncüii ro ncüii rohan tovjehan viochen xjen na toma'ndyi'hin juu ndyuaa'ñeen.
18 Ndo' ¿Nin nn'an nan'ñeen na sinin Tyo'ts'on jñ'oon nquii' ndëëhan na tyi'jon xuee ninncyaa jon na nc'oque'han naijon na jndë sijnda' jon na nta'jndyeehan? Manquentyi nn'an na tyí'quita'nguee'han jñ'oon na tquen jon.
19 Yajo' itsi'man nquii'han' ndëëhë, tsojnaan' na tyí'cantyja n'onhan jñ'oon na siquindyi Tyo'ts'onhan, jo' na tatincyaa jon na ntsaque'han juu ndyuaa na jndë tco' jon 'ndyo jon na ntsiquindaa' jonhan' joohan.

4

Jndë sijnda' Tyo'ts'on na nque nn'an cüentaa' jon nta'jndyeehan
1 Mangiö na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na nndëë nc'ön na m'aan jon naijon na nancoo' na nta'jndyëë. Mang'e jo' icanhan' na quitquën jndyi cüenta na tyi'nan'que' nn'ön na tonnon jon cha'xjen na tont'a joo nan'ñeen, ee xe na aa cont'a na nnda', je'ncyaa jon na ntsac'ë na m'aan jon.
2 Mantyi jaa macondyëë jñ'oon naya cha'xjen nque nn'an Israel'ñeen tondyehin nchu vaa na nc'onhan naijon na m'aan jon. Majo' juu jñ'oon'ñeen tatejndeihan'hin ng'e tatëntyja n'onhan juuhan'.
3 Majo' jaa na covantyja nn'ön jñ'oon na incyaa Tyo'ts'on, jndë cotsac'ë naijon na m'aan nquii jon na nta'jndyëë. Majo' nque nn'an Israel, ta'nan jndëë tyeque'han naijon na itso jon na nta'jndyeehan, ee vaa jñ'oon na tso jon ntyja 'naanhin:
Jnaan' na jndë siv'i jahin, jo' jaa' jñ'oon na tsjö na tyi'je'quitscüejndyöhan' na tyi'jon xuee ninncya na nc'oque'han naijon na jndë sijnt'a na nta'jndyeehan.
Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on ntyja 'naan' nan'ñeen. Majo' ntyja 'naan' jon, vi na jndë tquen jon quiñoon'ndue yo nin'tsonnangue, tyincyaahan' na neiin' jon, cha'vijon ts'an na vajndyee.
4 Ee quii' jñ'oon' jon na jndui, vaa jñ'oon ntyja 'naan' juu xuee na jndë ntyque'. Itsohan' na nin'yon xuee tquen jon quiñoon'ndue, tsonnangue, nn'an yo quioo' yo nin'tsoñ'en 'nan na min. Ndo' xee na jndë ntyque' ta'nan ncüiichen nnon 'nan na tcanhan' na quits'aa jon, jo' ta'jndyee jon.
5 Ndo' mantyi quii' jñ'oon'ñeen na jndui, sinin Tyo'ts'on ntyja 'naan nn'an Israel na tonan'jonhin yo Moisés. Itsohan':
Tyi'jon xuee ninncya na ngoque' nanmin' navijon na jndë sijnt'a na nta'jndyeehan.
6 Yajo' ninvaa na vanaanchen na nnan'jon nn'an yo Tyo'ts'on naijon na nta'jndyeehan ntyja 'naan' nquii jon. Majo' joo nn'an na tyenan'jonhan yo Moisés, tatyincyaahan' na nta'jndyeehan ntyja 'naan' Tyo'ts'on ng'e tata'nguee'han jñ'oon na tso jon.
7 Mang'e na nnda', covityincyoo' jndyoyu na nnda' vaa ng'e jndye ndyu jndyocahan' ndo' sijnda'cya jon ncüiichen xjen na nta'jndyee nn'an ntyja 'naan' jon. Juu xjen'ñeen itsiquijndyu jonhan' xeeva, cha'xjen jñ'oon na sinin nquii David. Itso jon:
Xeeva i'man Tyo'ts'on 'o'.
Majo' tyi'nan'que' n'onho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na itsiquindyi jon 'o'.
Ndö' vaa jñ'oon na tji David.
8 Ndo' vi na jndë na tue' Moisés, t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon Josué na tachu jon joo nn'an Israel'ñeen na tyeque'han ndyuaa na tyincyaa Tyo'ts'on cüentahan naijon nta'jndyeehan. Majo' xe na aa tyincyaa Josué na ta'jndyee joo nn'an Israel'ñeen ntyja 'naan' jon, je'cy'ooncya Tyo'ts'on ncüiichen xjen na nninncyaahan' na nta'jndyee nn'an ntyja 'naan' jon.

9 Mang'e jo', nanein itsi'man jndyoyuhan' na ninvaa na ninncyaa jon xjen na jaa nn'an
na vantyja nn'önhin, nta'jndyëë ntyja 'naan' jon.
10 Ee min'ninchen ts'an na ntsijonhin yo juu na ivajndyee Tyo'ts'on, mantyi jndë jnty'ii
juu na iquenhin na nin'quits'aa juu ncüii nnon na ntyja 'naan'han' na ntsin'man jon ñuaan'
juu. Ntyja na vam'aan juu, itsijonhan'hin cha' ya na tajndyee jon vi na jndë tquen jon
tsoñ'en.
11 Mang'e na nnda' vaa, chuhan' na tsoñ'en jaa quinan'chönhön cha' ya ro ntsquë naijon
na incyaa jon na cota'jndyee nn'an. Tyi'ntsijonhan' jaa yo nque nn'an Israel'ñeen na
tonan'que' n'onhan na tajnan'jñ'oon'hin jñ'oon na totso Tyo'ts'on ndëëhan.

Vaa najndei na condui jñ'oon' Tyo'ts'on

12 Ee juu jñ'oon' Tyo'ts'on, conduihan' na vando'han' ndo' t'man najndei tsixuanhan'. It-
sijonhan' juuhan' cha'vijon ncüii xjotë ve ntyjaquio. Juuhan' tëntyichenhan' vequindyi'han'
quityquii'chen ñuaan' ts'an yo na njoonntyichen na ndyii' na vando' juu, itsiquinaanhan'
'nan na xia'ntyi nquii ts'an ntyjii, ico'xenhan' tsoñ'en na ndyii' ts'on ts'an yo joo 'nan na
itsitiu juu na nin'quits'aa juu.
13 Tsoñ'en na jndë tquen Tyo'ts'on, minncüiihan' je'quindëë ngüanty'iuhan' na tonnon
jon. Ndo' ncüii cüii jaa ninncyaa cüenta ntyja njanhan nnon nquii jon na tsoñ'en vanaan
nt'ëëhan' na tonnon jon.

Condui Jesús tyee na taquintyja t'man

14 Juu Jesús jnda Tyo'ts'on, taquee' jon quiñoon'ndue. Nanein conduihin tyee na
taquintyja t'man ntyja njanhan. Ng'e jo' icanhan' na quintjotyen na vantyja nn'önhin.
15 Nquii jon na conduihin tyee na taquintyja t'man ntyja njanhan, ndëë ntsijonhin yo jaa
quityquii' joo 'nan na coquenön na conan'manhan' na ta'nan najndë na tonnon Tyo'ts'on.
Ng'e ncüii cüii 'nan na ityii'han' ng'eehan' jaa, nincüajon jndë tjon jonhan', majo' tatyincyaa
jon na juuhan' ngüantjonhan'hin.
16 Mang'e na tantjon Jesús, jo' yo na qui nn'ön quitsquë tonnon juu silla na manin' ts'iaan'
'naan' Tyo'ts'on, jo' vaa naya na conduihin. Quint'a na nnda' cha' ncy'ön cüenta juu na
m'aan jon na nty'ia rö nn'an ntyjii jon, ndo' mantyi na ntquën cüenta na itejndei jon jaa
xjen na vaa ncüii nnon na coquenön.

5

1 Ndyu na toxen'chen, nque nn'an Israel quii' nt'an ntyjehan totjihan ncüii ts'an na
nduihin tyee na taquintyja t'man tondëëhan. Joo ntyee'ñeen viochen xjen na tom'aan
ncüiihan, tocan juu na quityio Tyo'ts'on jn'aan ntyjehin nn'an Israel'ñeen. Ndo' mantyi
toninncyaa tsan'ñeen quioo' nnon Tyo'ts'on na tonan'cüje nan'ñeen cüentaa' jon, cha'
ntsit'man ts'on jon jnanhan.
2 Ncüii ncüii tyee'ñeen viochen xjen na tom'aan ncüiihan, cüejon na ts'anhin cha'xjen
nque nn'an Israel na t'uahan ts'ian'ñeen nnon jon. Ndo' juu jon mantyi conduihin ts'an
na totsitjahin nnon Tyo'ts'on, ng'e jo' je'quityioon' ts'on jon yo ntyje jon nn'an Israel xjen
na tonan'tjahan tonnon Tyo'ts'on na tyí'quitsanjonhin nato na si'man jon ndëëhan.
3 Ng'e na mantyi juu tyee'ñeen conduihin ts'an na totsitjahin, jo' nquii jon totscuee'
jndyee juu quioo' na toninncyaa juu nnon Tyo'ts'on na quitsit'man ts'on jon jnaan' nquii
juu. Majo'ntyi ts'ian tots'aa juu cha' ntsit'man ts'on jon tsoñ'en nn'an Israel jnan na
nan'xuanhan.
4 Min'ncüii ts'an Israel, ta'nan sitiu nquii juu na nc'oon juu ts'ian tyee na taquintyja na
t'man conduihin. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on tji jon nin ts'an ntsixuan juu ts'ian'ñeen cha'xjen
na tji jon Aarón ntyja 'naan'han'.
5 Ndo' ng'e na nnda' vaa, itsijonhan' juuhan' yo 'nan na tui ntyja 'naan' Cristo, ee chito
sitiu nquii jon na nc'oon jon tyee na taquintyja na t'man conduihin. Nquii Tyo'ts'on t'ua
ts'ian'ñeen nnon Cristo cha'na juu jñ'oon na jndui na itso Tyo'ts'on:
'U' condui 'u' jnda, xeevahin ma'ua ts'ian nnon' na ntsijon 'u' na maco'xen' yo ja.
Ndö' vaa tso Tyo'ts'on nnon Cristo.
6 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na jndui na itso jon nnon Cristo. Itsohan':
'U' tyi'je'quintycüii na condui 'u' tyee na taquintyja t'man,
ts'ian na ma'ua nnon', itsijonhan' juuhan' cha'na juu ts'ian na t'iön Melquisedec.
Mannda' vaa itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.
7 Viochen xjen na tom'aan Cristo tsonnangue, nin'nquii'chen tocan jon na quitejn-
dei Tyo'ts'onhin ng'e taa' ts'on jon na nquii Tyo'ts'on taquintyja najndei na conduihin
na ntsin'man jonhin min na nnan'cuee' nn'anhin. Totsichon yantyi jon na tocan jon
naya'ñeen, ata xi' tocüji'han' ndaa nnon jon. Ndo' tyincyaa Tyo'ts'on jñ'oon na tcan jon,
ng'e na tju'cjehin na ta'nguee' jon 'nan na nt'ue ts'on jon.

8 Ndo' nquii Cristo, min na conduihin jnda Tyo'ts'on, majo' ntyja 'naan joo navi' na
toquenon jon, quityquii'han' tonan'manhan' nnon jon na vii' ngenon juu ts'an na vanguee'
juu na tonnon Tyo'ts'on.
9 Ndo' ng'e 'nan na s'aa Cristo, tquenhan'hin na quindë ya conduihin, mang'e jo' na
incyaa Tyo'ts'on na tsoñ'en nn'an na vantyja n'on jon, conan'xuanhan na tyi'quintycüii
na vando' ñuaanhan ntyja 'naan' nquii jon.
10 Ndo' ng'e na siquindë jon, nquii Tyo'ts'on tquen jonhin na conduihin tyee na taquin-
tyja na t'man ntyja njanhan, cha'xjen juu ts'ian na totsixuan Melquisedec.

Cjoo' nn'ön na ngaque jaa nchu vaa na vantyja nn'ön

11 M'anchen jñ'oon na nin'quitsinën ndëëho' ntyja 'naan' na condui Jesús tyee na
taquintyja na t'man condui. Majo' ndicüji' cüenta nchu vaa ntsjöhan' ndëëho' ee 'o' jndyaa'
jndyi na ncüaa' n'onho' 'nan tsi'manhan'.
12 'O' tandyo xuee na vantyja n'onho' Jesucristo. Ng'e jo', nanein chuhan' na conduiho'
nn'an na conan'man jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an. Majo' 'o' tyi'c'oon' n'onho' na nnda',
'o' ninvaa icanhan' na quitsi'man nnda' ts'an ndëëho' joo x'ee jñ'oon na tondye jndyeeho'
ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na nnda' vaa, itsijonhan' 'o' cha'vijon yo'ndaa na
cotei' na ndiquindëë ntcüa' joo 'nan na cocüa' nn'an na jndë tijnda' n'on.
13 Ng'e mangioho' na yuchjo na ninnquii'chen itei' juu, ninvaa jnt'ahin, ndo' ts'an na
nnda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' juu, tyi'coquehin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, tyi'je'quindëë
ncüji' juu cüenta 'nan na chuhan' na quits'aa juu yo 'nan na tyi'ya.
14 Majo' jñ'oon' Tyo'ts'on na jaa'ntyichenhan', itsijonhan' juuhan' cha'vijon 'nan na
cocüa' nn'an na jndë tijnda' n'on. Ng'e ninnquii'chen m'aan' n'onhin juu jñ'oon'ñeen,
covaa' n'onhan nchu vaa na itsohan' na ngom'anhan na tonnon Tyo'ts'on ndo' mantyi yo
na tyi'nt'ahan 'nan na tyi'ya nchjii jon.

6

1 Mang'e na nnda', cüaa' yantyichen nn'ön ntyja 'naan' na condui Cristo tyee na taquin-
tyja na t'man ntyja njanhan, chito xia'ntyi na ntjo ja yo joo jñ'oon na conduihan' x'ee
jñ'oon ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an. Ee tyi'quichuhan' na ninnquii'chen ntsi'man
ts'an ndëëho' juu x'ee jñ'oon na quintcüe' nnda' n'onho' yo joo 'nan na vay'oonhan' ts'an na
ngitsu ñuaan' juu. Min tyi'quichuhan' na ninnquii'chen quitsi'man ja ndëëho' na icanhan'
na cantyja n'onho' Tyo'ts'on.
2 Min yo na ntsi'man ts'an ndëëho' juu x'ee jñ'oon ntyja 'naan' na cont'ë nn'an yo
xuee' Jesucristo. Min tyi'quichuhan' na quindye nnda'ho' juu x'ee jñ'oon ntyja 'naan' na
cotyio nn'an na vantyja n'on ndueehan nacjo ntyjehan na cotanhin na cüijnt'ue Tyo'ts'on
nan'ñeen quii' ts'ian 'naan' jon. Min tyi'quichuhan' na quitsi'man nnda' ts'an ndëëho' juu
x'ee jñ'oon na nta'ndo' xco nn'an na jndë tjë, min tyi'quichuhan' na ntsi'man ts'an ndëëho'
na joo nn'an na jndë tco'xen Tyo'ts'on jnanhin, na tyi'quintycüii na nc'oon ñuaanhin navi'.
3 Ndo' nanein, xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, njnt'uë nin ncüii nnon 'nan na ntejndeihan'
na ngaqueho' ntyja 'naan' Cristo.
4 M'an nn'an na jndë jndyehan jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' ntyja 'naan' jo' coy'onhan cüenta na
tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan, ndo' na m'aan Espíritu Santo quityquii' n'onhan.
5 Mangiohan na juu jñ'oon' Tyo'ts'on ya jndyi tsixuanhan'. Ndo' jndë tjihan cüenta ntyja
'naan joo najndë ntsixuan juu tsonnangue na ya na ndëcya na nguentyja na nguaahan',
6 Ndo' vi na jndë totsam'anhan quii' jñ'oonmin', xe na aa ntji ntcüe'han ntyja 'naan'
Cristo ndo' na 'ndyehan jñ'oon' jon, yajo' taje'quindëë ntcüe' nnda' n'onhan, ng'e vi na
jndë jnt'ahinhan', cüajon cont'ahan cha'na jnt'a nn'an na t'ionhan Jesús tsonjn'aan, ee
itscüejnaan'han'hin tondëë nn'an na nnda' cont'a nan'ñeen.
7 Itsijonhan' ntyja 'naan'han cha'vijon tyuaa. Ncüii ncüii jon na cova', co'uhan' tyuaa,
yajo' ntjon na conon nn'an, co'onhan'. Ndo' ya na ityio Tyo'ts'on jn'aan ntjon'ñeen,
cove'han'.
8 Majo' xe na aa co'ndyë na conan'vë jñ'oon' jon, itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ncüii
tyuaa na tayuu jnt'uehan' na ve' neon yo tscojndëë na co'on nnonhan'. Juu tyuaa na nnda'
vaa na tsixuanhan', ta'nan ngüantjon ts'an na 'naan'han', ndo' na mats'ia njñoon tsan'ñeen
chonhan'.

Jñ'oon' Tyo'ts'on na contyja nn'ön, itejndeihan' na contjotyen jaa na tonnon jon

9 'O' ntyjë na vi'ntyji jndyiho', min na jndë tsjö jñ'oonmin' ndëëho', ntyjii' ya ts'ön na
conduiho' cha'vijon tyuaa ya yo jndye nnon ntyja 'naanho' na conan'manhan' na jndë
sin'man Tyo'ts'on ñuaanho'.

10 Ee nquii Tyo'ts'on, ng'e na tyi'its'aa jon 'nan na tyi'quichuhan', jo' na tyi'je'quitsuu' ts'on jon na cotye'ntjonho' nnon jon na totejndeiho' mañoon ntyjeho' na vantyja n'onhan jon, ndo' ninvaa na cotejndeiho' nan'ñeen ng'e na vengioho' jon.
11 Nt'ue n'ön na ncüii ro ncüiiho' cjoo' ya ya n'onho' na quint'aho' cha'xjen na cavee' ts'on jon ata xjen na nndyo nnda' Cristo, cha' quitsi'manhan' na xoncüee' n'onho' na contyja n'onho' jon.
12 Ee tyi'quint'ue n'ön na nan'ntyquenho' ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on. C'onho' na vantyja n'onho' jon cha'na tont'a nn'an na tom'an tivio. Ee joohan min chito maninñoon' ty'onhan cüenta joo 'nan na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhan na nts'aa jon nayahin, majo' tasacüentyjee'han na tovendoo'hin na nndui cha'xjen na tso jon ndëëhan. Ninvito tovantyja n'onhan jon.

Joo jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon tsoñ'enhan' itsiquindë jonhan'

13 Ee xjen na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham, ng'e na ta'nan ncüiichen nin juu na t'man conduihin cha'xjen nquii jon, ng'e jo' tijnt'ue nquiihin xuee' jon cha' quitsi'manhan' na ntsiquindë jon jñ'oon'ñeen.
14 Itso jon nnon juu: "Jñ'oon na mayuu' na t'man ndyiö jn'aan 'u', ndo' joo ntsinda' na nc'on na tonnonchen, nts'a na nninjndyehin."
15 Abraham'ñeen yo na t'man ts'on juu, tovendoo' juu na ngue'ntyja na nndui cha'xjen jñ'oon na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon juu, ndo' juu jñ'oon'ñeen ty'oon jon cüentahan'.
16 Nque nn'an je', xjen na conan'neinhan jñ'oon nquii', coninjnt'uehin xuee' ncüiichen na t'manntyichen conduihin, chichen nquehan. Ndo' ya na conan'jnda'han jñ'oon yo ntyjehan, contycüii jñ'oon na conan'neinhan vi na jndë jnduehan na nquii jon na taquintyja na t'man conduihin, ndyiaa' jon na nnan'quindëhan jñ'oon na jnan'jnda'han.
17 Cha'xjen na nnda' vaa na cont'a nn'an, mantyi nquii Tyo'ts'on mannda' its'aa jon. Ng'e ndëë nn'an na nndahan juu na tco' jon 'ndyo jon, nt'ue ts'on jon na quitsi'manhan' na tyi'xe'quitscüejndyo jon nchu vaa na itsijnda' jon, jo' sinin jon jñ'oon nquii'.
18 Yajo' m'aan ve nnon na tyi'je'quitsivi'nn'an Tyo'ts'on jaa na tyi'je'quitscüejndyo jonhan'. Juu jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon ndo' yo nin'juu na tijnt'ue nquii' jonhin xuee' jon na tsi'manhan' na ntsiquindë jonhan'. Toxen'chen tovaa na nin'quit'uiihan' jaa na ngitsu ñuan njanhan. Majo' nein ntyja 'naan ve joo jñ'oon'ñeen, m'an na qui nn'ön na ncy'oon jon cüenta jaa quiñoon'ndue.
19 Juu na qui nn'ön jon, ntyja 'naan'han' na contjotyen ñuan njanhan. Ntyja 'naan' juuhan', tyi'je'qui'ndyiihan' jaa na ngitsu ñuan njanhan. Juu na qui nn'önhin jndë tëquee'han' naijon m'aan nquii jon.
20 Nquii Jesús, jo' vijon na jndë taquee' jon na itsi'man jon nato na vachuhan' jaa. Nanein tyi'quintycüii na conduihin tyee na taquintyja t'man ntyja njanhan cha'xjen juu ts'ian na totsixuan juu Melquisedec.

7

Jesús cüejon conduihin tyee, cha'xjen na totsixuan Melquisedec

1 Juu Melquisedec'ñeen tonduihin tsanm'aants'ian t'man tsjoon Salem ndo' mantyi tonduihin tyee ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on na taquintyja t'man najndei na conduihin. Xjen na jndyo ntcüe' Abraham vi na jndë tantjon jon joo rey na jnt'ahan tyia' yo nn'an tsjoon Sodoma, juu tyee Melquisedec'ñeen, taquitjonhin jon. Ndo' tcan Melquisedec na quityio Tyo'ts'on jn'aan tsan'ñeen.
2 Ndo' juu Abraham, tsoñ'en 'nan na tji' jon nduee joo rey'ñeen, 'nan na itsiquindëhan' nquihan', jo' tyincyaa jon ncüii ncüii nnonhan' nnon juu tyee Melquisedec'ñeen. Juu xuee' Melquisedec itsiquindyihan' na ico'xen jon nn'an cha'xjen na chuhan'. Ndo' xuee' tsjoon naijon na toco'xen jon itsiquindyihan' na joo nn'an tsjoon'ñeen ya tom'anhan, tatyia' quichohan ng'e ya toco'xen jon.
3 Juu Melquisedec'ñeen, tyi'jnda' nchu jndyu tsotye jon min tsondyee jon, ndo' min tyi'jnda' nin nn'an tsjan na tuihin, min yuu xjen na tuihin ndo' non'cüan na tue' jon. Yajo' juu tsan'ñeen mancha'xjen conduihin tyee cha'xjen nquii jnda Tyo'ts'on.
4 Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' na t'man jndyi totsixuan juu Melquisedec'ñeen. Ng'e nquii tachiihi Abraham, vi na jndë tantjon jon yo joo nn'an na s'aa jon tyia', tji' jon 'nan nduee nan'ñeen. Ndo' 'nan na condë nqui na tji' jon nduee nan'ñeen, 'nan na yantyichen tyincyaa jon ncüii ncüii nnonhan' nnon juu Melquisedec'ñeen.
5 Jñ'oon na mayuu' nque nn'an tsjan Leví na jndyocahan', tacüja'han' na tonduihin ntyee ndëë ntyjehin nn'an Israel. Juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', co'xenhan' na nque ntyjehan nn'an Israel, ncüii cüii nnon na condë nqui 'naanhin na min, ncyahinhan' ndëë

ntyee'ñeen. Nnda' vaa na tco'xen juu jñ'oon'ñeen min na nque ntyee'ñeen conduihan tsjan 'naan' Abraham na jndyocahan'.

6 Majo' nquii Melquisedec, chito tuihin tsjan Leví. Ndo' min na nnda', joo 'nan na condë nqui 'nan na tji' Abraham nduee joo rey'ñeen, ty'oon tsan'ñeen cüenta ncüii ncüii nnonhan'. Ndo' juu Abraham conduihin nquii tsan na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon juu na nndijndye ntsinda juu, majo' min na nnda' conduihin, Melquisedec tcan jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan nquii Abraham'ñeen.

7 Ndo' mangiö na nquii ts'an na ican na quityio Tyo'ts'on jn'aan ncüiichen ntyje juu, t'manntyichen conduihin, chichen juu tsan'ñeen na ican jon ntyja 'naan' juu.

8 Ntyja 'naan nque ntyee'ñeen na tuihan tsjan Leví, coy'onhan cüenta ncüii ncüii nnon na condë nqui 'nan na coninncya nn'an Israel, ndo' nque ntyee'ñeen conduihan nn'an na covje. Majo' ntyja 'naan' nquii Melquisedec'ñeen, vaa jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja 'naan' jon na ninvaa vando' jon.

9 Ndo' ng'e na nnda', ndëë ncüaa' nn'ön na tsoñ'en nn'an tsjan Leví na jndyocahan' na conduihan ntyee ndëë nn'an Israel, itsijonhan' ntyja 'naanhin na cha'vijon nquehan na tyionhan diezmo nnon Melquisedec'ñeen.

10 Mantyi juu Leví'ñeen, min na tyí'conduihin juu xjen'ñeen, majo' cha'vijon nquii jon tyion jonhan'.

Nquii Jesús itsijonhan'hin cha'vijon nquii Melquisedec

11 Nque ntyee ntyja 'naan tmaan' nn'an Israel na conduihan tsjan Leví, juu jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés ty'onhan cüentahan'. Nque ntyee'ñeen, ts'ian na tonan'xuanhan, cüejonhan' cha'xjen juu ts'ian na totsixuan Aarón. Majo' xe na aa ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuaan nn'an ntyja 'naan' ts'ian na tont'a ntyee'ñeen, tyi'xe'canhan' na ninjnda' ncüiichen tyee na ntsixuan juu ts'ian cha'na na totsixuan juu Melquisedec'ñeen.

12 Ng'e xjen na covejndyo ts'ian na nan'xuan ntyee, mantyi juu ntji na ico'xenhan' ntyja 'naan' juu ts'ian na nan'xuan nan'ñeen, chuhan' na cüejndyohan'.

13 Ndo' juu tyee na taquintyja na t'man conduihin ntyja njanhan, nquii Jesús, tuihin tsjan na jndyocahan' tmaan' Judá, ndo' min'ncüii jon tatso Moisés na ncüii ts'an tsjan Judá quitsixuan juu ts'ian tyee cüenta nn'an Israel.

14 Ee si'man nquii'han' na nquii jon na itye'ntjon jon jaa, tuihin tsjan tmaan' Judá. Ndo' juu jñ'oon na tquen Moisés, ta'nan siquindyihan' na ncüii ts'an tsjan tmaan'ñeen na caquee' juu ts'ian tyee.

15 Ndo' itsi'man nquii'chenhan' na nnda' vaa ng'e na jndë tityincyoo' ncüiichen tyee na tsixuan jon ts'ian cha'na juu ts'ian na totsixuan Melquisedec'ñeen.

16 Ee chito m'aan Jesús ts'ian tyee ng'e ncüii jñ'oon na ico'xenhan' cha'xjen juu jñ'oon na tquen Moisés na sijnda'han'. Juu jñ'oon'ñeen toco'xenhan' na joo nn'an tsjan Leví nc'onhan ts'ian tyee. Majo' nquii Jesús, m'aan jon ts'ian tyee ng'e na vaa najndei na conduihin na tyi'quintycüii na vando' jon.

17 Ng'e ndö vaa na tsi'man jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon Jesús. Itsohan':

'U' condui tyee na tyi'jon quintycüii na vando'. Itsijonhan' ntyja 'nan' cha'na nquii tyee Melquisedec.

Nnda' jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon Jesús.

18 Nque ntyee na tuihan tsjan Leví na jndyocahan', covityincyoo' jndyoyu na jndë jnty'iihan'hin yo ts'ian na tonan'xuanhin. Nnda' tui ng'e juu ntji na conan'y'onhan, tanajndei tsixuanhan' na ntquenhan' nn'an Israel na tajnan nan'xuanhan ntyja 'naan' juu ts'ian na tont'a nque ntyee'ñeen.

19 Ng'e juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', ndiquenhan' nn'an na tajnan nan'xuanhan. Mang'e jo' sijnda' Tyo'ts'on ncüiichen jñ'oon na incyaahan' na t'manntyichen na contyja n'on nn'an. Ndo' naneinhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen condëë conan'ndyoo' jaa na m'aan jon.

20 Majo' ntyja 'naan' na tijnt'ue nquii Tyo'ts'on xuee' jon, si'man jndyoyu jon na mayuu' juu jñ'oon'ñeen. Majo' joo nn'an tsjan Leví, ya na tyeque'han juu ts'ian ntyee, ta'nan tijnt'ue nquiihin xuee' jon cha' quitsi'manhan' na juu jñ'oon'ñeen ntjotyenhan'.

21 Majo' ntyja 'naan' Jesús, t'ua Tyo'ts'on ts'ian nnon jon na quinduihin tyee na taquintyja na t'man ntyja njanhan, ndo' tijnt'ue nquii Tyo'ts'on xuee' jon ntyja 'naan' Jesús. Ee itso jon nnon juu:

Ja ta Tyo'ts'on, covijnt'ue nquii ja xuë cha' quitsi'manhan' na tyi'xe'quitscüejndyö jñ'oon na matsjö.

"'U' tyi'jon quintycüii na matsixuan' ts'ian tyee cha'na juu ts'ian na totsixuan Melquisedec."

Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon jnda jon.

22 Mang'e jo', naneinhin yantyichen jñ'oon na vaa ntyja 'naan' Jesús, chichen juu jñ'oon
na tovaa jndyee ntyja 'naan ntyee na tyeque'han ts'ian'ñeen ntyja 'naan' juu jñ'oon na
tquen Moisés.
23 Joo ntyee na tom'anhin ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, ncüii ro ncüiihan totsaque'han
juu ts'ian'ñeen, tovjehan, ndo' mañoon ntyjehan to'oque'. Mang'e jo' jndyechenhan
to'onan'xuanhan juu ts'ian'ñeen.
24 Majo' nquii Jesús, mancha'xjen vando' jon, ndo' ng'e jo' tyi'icanhan' ncüiichen ts'an na
nninnon ntyja 'naan' jon.
25 Mang'e jo', min'cya ro ts'an na nin'quitsindyoo'hin na m'aan Tyo'ts'on, ndëë ntsin'man
Jesús ñuaan' tsan'ñeen. Ndëë nts'aa jon na nnda' ng'e ninnquii'chen vando' jon. Jo'
tyi'cacüentyjee' na ican jon na quitejndei Tyo'ts'on jaa.
26 Mang'e na nnda' vaa, nquii Jesús, ya jndyi tacüji'han' na conduihin tyee na taquintyja
t'man cha'xjen nquii tyee na icanhan' ntyja njanhan. Condui jon ñuan nquii', min'jon
tyi'quitsitjahin, min nnon ts'an, min nnon nquii Tyo'ts'on, vandya' conduihin yo joo 'nan
tyia na nan'xuan nn'an. Ndo' jndë tay'oon Tyo'ts'onhin quiñoon'ndue naijon na ntsit'maan'
jonhin.
27 Nque ntyee na taquintyja na t'man conduihin ntyja 'naan nn'an Israel, joohin 'io 'io
tocanhan' na tonan'cuee'han quioo' na toninncyahan joo cho'ñeen nnon Tyo'ts'on. Tont'a
jndyeehan na nnda' ntyja 'naan' jnan nquehan, ndo' jndë jo' mantyi ntyja 'naan' jnan
nn'an. Majo' nquii Jesús, ñoncya vaa ntyja 'naan' jon. Tyí'quits'aa jon cha'xjen tont'a joo
ntyee'ñeen. Ee jon ninjon tyincyaahin na tue' jon ntyja 'naan jnan tsoñ'en jaa xjen na
taquiñoon jon nnon tsonjn'aan, tyi'icanhan' na ngue' nnda' jon.
28 Ee jñ'oon na ico'xenhan' na tquen Moisés, sijnda'han' na ve' nn'an na tonan'tjahin
nnon Tyo'ts'on, na tyeque'han juu ts'ian'ñeen na taquintyja na t'man tonduihan. Majo'
vi na jndë na tquen Moisés juu jñ'oon'ñeen, tëca jndye ndyu ndo' nquii Tyo'ts'on tijnt'ue
nquiihin xuee' jon xjen na t'ua jon ts'ian nnon jnda jon na quinduihin tyee. Ntyja 'naan'
na tijnt'ue nquii Tyo'ts'on xuee' jon, jo' tquenhan' jnda jon na conduihin tyee na quindë
ts'ian na tsixuan jon.

8

Condui Jesús tyee na taquintyja ntyja 'naan' juu jñ'oon xco na itsijnda' Tyo'ts'on

1 Ndö jñ'oon na manjonntyichen na tsoñ'en na jndë tsjö. Jaa m'aan ncüii tyee njanhan
cha'xjen na jndë jnduë na icanhan' jaa. Jndë tava ntcüe' jon quiñoon'ndue. Nein vaquityen
jon ngiaa' silla na manin' ts'iaan' na vaquityen nquii Tyo'ts'on na taquintyja na t'man
conduihin.
2 Jo' ijon na conduihin tyee na taquintyja na t'man na itye'ntjon jon quii' vats'on na
ji'uantyichenhan' na vaahan' quiñoon'ndue. Quiñoon'ndue itsijonhan' juuhan' cha'vijon
ncüii vats'on na sia nquii Tyo'ts'on, na chito nn'an jnan'yahan'.
3 Jñ'oon na tquen Moisés na toco'xenhan', iu'ahan' ts'ian nnon nquii tyee na taquintyja
t'man conduihin, na joo 'nan na condyoy'on nn'an na nt'ahan naya Tyo'ts'on, incyaa
tyee'ñeen joohan' nnon jon. Ndo' mantyi ntscuee' jon quioo' na juu jñ'oon'ñeen co'xenhan'
na nninncya nn'an cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nan'ñeen. Ndo' ng'e na nnda' vaa
ts'ian na tont'a ntyee'ñeen, mantyi co'xenhan' na nquii Jesús vaa ncüii nnon na nninncyaa
jon nnon Tyo'ts'on.
4 Ndo' nquii Jesús, xe na aa ninvaa m'aan jon tsonnanguevahin, tyi'xe'quitsixuan jon tyee
ng'e ninm'an ntyee na coninncyahan 'nan nnon Tyo'ts'on cha'xjen na ico'xen juu jñ'oon na
tquen Moisés.
5 Juu vats'on naijon cont'a ntyee'ñeen ts'ian na nan'xuanhan, jnduihan' juu vats'on na
vaahan' quiñoon'ndue. Ng'e na nnda', siqui'maan' Tyo'ts'on Moisés juu xjen na ngita' jon
na ntsia jon vats'on ndiaa. Tso jon nnon juu: "Quen' ya' cüenta na ntsia' tsoñ'en 'nan
cüentaa' vats'on cha'xjen na si'man nnon' xjen na ninm'an' juu tyo' Sinaí."

Ndö' vaa na tso Tyo'ts'on nnon Moisés.
6 Majo' juu ts'ian tyee na tsixuan Jesús, njonntyichen conduihan', chichen juu ts'ian na
tonan'xuan ntyee na totye'ntjonhan quityquii' vats'on 'naan nn'an judíos. Nnda' tsixuan
jon ee condëë itsitjon' jon jaa yo nquii Tyo'ts'on xeng'e juu jñ'oon na itsijnda' Tyo'ts'on yo
jaa, njonntyichenhan', chichen juu jñ'oon jndyo na sijnda' jndyee jon. Ee juu jñ'oon xcova
contjotyenhan' na cjoo' jñ'oon na njonntyichenhan' na tco' jon 'ndyo jon.
7 Ee juu jñ'oon na sijnda' jndyee Tyo'ts'on yo ntyjëëhë nn'an Israel, xe na aa tquenhan'
joohan na tajnan nan'xuanhan, yajo' min tyi'xe'canhan' na quitsijnda' jon ncüiichen jñ'oon
na jndë ve.

8 Majo' nquii Tyo'ts'on, tatyincyaahan' na ntjo ya ntyjii jon yo joo nn'an na tom'an nacje
'naan' juu jñ'oon'ñeen na tquen Moisés ng'e tyí'quita'nguee'hinhan'. Ng'e jo' tso jon:
Mangüentyja xjen ya na ntquën jñ'oon xco yo nn'an ndyuaa Israel ndo' yo nin'ntyjehin
nn'an ndyuaa Judá.
9 Juu jñ'oon xco'ñeen tyi'je'quitsijonhan' juuhan' yo jñ'oon na sijnt'a yo nque ndochihan na
tom'an ndyu na toxen'chen xjen na jndyochöhan,
ya na tom'anhan ndyuaa Egipto.
Majo' nan'ñeen je', juu jñ'oon na tquën ndëëhan, tata'nguee'hinhan', ndo' jnaan' jo',
ja Tyo'ts'on na matye'ntjön tsoñ'en, jnty'ihan.
10 Ndo' mantyi tsontyichen Tyo'ts'on:
Ndö vaa jñ'oon na ntquën yo 'o' nn'an Israel ya na ngüentyja juu xjen'ñeen:
Ja nts'a na nc'oon' n'onho' joo jñ'oon na maco'xënho' na quint'aho'han',
ndo' nts'a na nc'onho' na neinho' na ntjotyen jñ'oon'ñeen quii' n'onho'.
Yajo' ja na condui Tyo'ts'on,
xia'ntyi ninncö na nnan't'maan'ho' ndo' 'o' nnduiho' ntsinda.
11 Juu xjen'ñeen min tyi'xe'canhan' na nnan'manho' ndëë ntyjeho' cha' nta'jn'aanhin ja,
ee tsoñ'en nn'an nta'jn'aanhin ntyja njan,
tanin min na aa ts'an na ndicüaa' ts'on ndo' aa ts'an na t'man conduihin.
12 Ndo' ya na nguee'ntyja juu xjen'ñeen, taxe'c'oon'ntyichen ts'ön 'nan tyia na jndë to-
nan'tjahin nnön,
ng'e jndë sit'man ts'önhin.
Jñ'oonmin' jñ'oon na sinin nquii Tyo'ts'on.
13 Xjen na tso jon na nguaa ncüii jñ'oon xco na ntejndeihan' nn'an, tsi'manhan' na
iquen jon jñ'oon na juu jñ'oon na tovaa jndyee, vantycüii najndei na tsixuanhan' ndo'
min tavijaa'han', jñ'oon jndyohan', jndë tenoon' na tovijnt'uehan', ndo' na nnda', jndë
va'ndyiihan' juuhan'.

9

Ts'ian tyee na tsixuan Cristo quiñoon'ndue, mañoonhan'

1 Juu jñ'oon na sijnda' jndyee Tyo'ts'on yo nn'an Israel, totsi'manhan' nchu vaa na
quinan't'maan'han jon. Si'man jon ndëëhin na quinan'yahin vats'on ndiaa, jo' vijon na
tonan't'maan'han jon.
2 Ntyja 'naan' juu vats'on ndiaa'ñeen, juu cüarto na vejndyee, jnan'quijndyuhinhan' na
ji'ua tsixuanhan', jo' tominntyjee' xjo na toquintyjo chon na tonan'xueehan', ndo' mantyi
yo ncüii mesa. Nnon juu mesa'ñeen, nque ntyee'ñeen totyiohan tyoo' na joo nn'an Israel
totquenhinhan' na conduihan' cüentaa' Tyo'ts'on.
3 Ndo' naijon na tjon' cuarto'ñeen yo cuarto na jndë ve, jo' toquintyja ndiaa tco ata xjen
tyuaachen. Juu cuarto'ñeen jndyuhan' na taquintyja na ji'ua tsixuanhan' naijon na m'aan
nquii Tyo'ts'on.
4 Quityquii' juu cuarto'ñeen tovaa nnontyiu na ninvaañ'enhan' tcüe s'on ijan, nquii tyee
na taquintyja na t'man conduihin, jo' vijon na totsco jon su. Mantyi jo' tovaa ncüii iston na
tcüe s'on ijanhan'. Quityquii' juu iston'ñeen, jnan've nn'an ncüii xuaa na jndë yo s'on ijan
na jnan'quitoo'hinhan' yo maná, ndo' mantyi jo' jnan'vehan juu tsonjnt'ei 'naan' Aarón na
jndui' tsco jnt'ahan'. Mantyi jo' jnan'vehan ve ntjö' na su ndëëhan' na tji Tyo'ts'on jñ'oon
na ico'xen jon nan'ñeen.
5 Tscaa' na të' 'ndyo juu iston'ñeen tcüe s'on ijanhan'. Cjoo'han' jndui ve ángeles na
jndyuhan querubines na nancoo' jndyi na quixuee na jndëhan' yo s'on ijan. Itsi'manhan'
ntyja 'naanhin na m'aan Tyo'ts'on quii' nt'an nn'an. Ndo' ntsquii joo querubines'ñeen,
tsincüan'han' nacjoo' juu tscaa'ñeen na nquii tyee na taquintyja na t'man conduihin, jo'
ijon totsindë jon n'eon quioo' na tonan'cüje joo ntyee na cotsantyja cha' ntsit'man ts'on
Tyo'ts'on jnan nn'an. Joo jñ'oon'ñeen jndye nnon min na itsi'man ncüii ncüiihan', majo'
nanein tyi'icanhan' na chen chen quitsinën ntyja 'naanhan'.
6 Ndo' vi na jndë tijnda' tsoñ'en ntyja 'naan' juu vats'on ndiaa'ñeen cha'xjen na si'man
Tyo'ts'on nnon Moisés, yajo' joo ntyee, 'io 'io to'tsaque'han cuarto na vejndyee naijon na
tonan'quindëhan tsoñ'en ts'ian na t'ua Tyo'ts'on ndëëhin nchu vaa na tonan't'maan' nn'an
jon.
7 Majo' juu tyee na taquintyja na t'man conduihin, xia'ntyi nquii jon vanaan na tovaquee'
jon juu cuarto na jndë ve. Ninjon jnda na tovaquee' jon jo' na ncüii chu. Ncüii ro cüii jon
na tovaquee' jon jo', tovay'oon jon n'eon quioo' na totsindë jonhan' cjoo' tscaa'ñeen cha'
quitsit'man ts'on Tyo'ts'on jnaan' nquii jon, ndo' mantyi jnan ntyje jon nn'an Israel xjen
tsoñ'en na tyí'quitquenhan cüenta na conan'tjahin.

8 Ng'e na tovaa na nnda', viochen xjen na tovaa vats'on ndiaa'ñeen, nquii Espíritu Santo
totsi'man jon ndëëhë na tyi'cüanaan na ngoque' nn'an naijon na taquintyja na ji'ua na
m'aan nquii Tyo'ts'on.
9 Juu vats'on'ñeen conduihan' ncüii na itsi'manhan' ndëëhë ntyja 'naan' ndyu na m'an
jaa nanein. Ts'ian na tondui jo' na toninncya nn'an 'nan na ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja
'naanhan', yo na tonan'cüjehan quioo' cha' ntsit'man ts'on jonhan jnanhan, majo' juu
ts'ian'ñeen, ndiquindëë ntquenhan'hin na ya ndicjehin quii' ñuaanhin na tonnon jon.
10 Ee ts'ian na tondui ntyja 'naan' juu vats'on'ñeen, it'uiihan' 'nan na tocüa'han yo 'nan na
tovehan ndo' yo ncüii nnon na tont'ahan na totquenhan'hin na ji'ua nan'xuanhan tonnon
nquii Tyo'ts'on ntyja 'naan' si'ts'o 'naanhin. Majo' juu ts'ian'ñeen, xia'ntyi tonduihan' ata
xjen na jñon Tyo'ts'on Cristo na sijnda' jon ncüii ts'ian na njonntyichen tsixuanhan'.

Neoon' Cristo, itsinchu'han' jñ'oon xco

11 Nquii Cristo conduihin tyee na taquintyja t'man conduihin ntyja 'naan' juu ts'ian na
quindëntyichen na vaahan' tondëëhë nanein. Juu xjen ya na ta' jon ts'ian'ñeen, taquee' jon
juu vats'on na t'manntyichen ts'ian tsixuanhan' ndo' njonntyichenhan', chintyi juu 'nan
na tovaa jndyee. Juuhan' tyi'tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnanguevahin.
12 Ndo' juu vats'on naijon na its'aa jon ts'ian, min chito incyaa jon n'eon quinch'io yo
ntoro quijndë. Juu jon ninjon taquee' jon naijon na condue nn'an na taquintyja na ji'ua
conduihan'. Tay'oon jon neoon' nquii jon. Ndo' na nnda', ityionñ'en jon na chöjnaan nnon
Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' conda na tyi'quintycüii na cotant'ö.
13 Juu jñ'oon' Tyo'ts'on na toco'xenhan' na toxen'chen, xe na aa vaa ncüii nnon na
tquenhan' ts'an na tyi'ji'uahin, yajo' cha' ntquen ntcüe'han'hin na ji'uahin cha'xjen na tcan
juu jñ'oon'ñeen, chuhan' na quitsindë tyee neoon' ncüii toro yo quinch'io cjoo' tsan'ñeen yo
tsjaa' na tco ncüii quisondye cu chjo nnon tyiu. Ntyja 'naan' juu ts'ian'ñeen tquen ntcüe'han'
tsan'ñeen na ji'uahin na jndë tity'ahin.
14 Xe nan'min' toquenhan' nan'ñeen na ji'ua tonduihan tonnon Tyo'ts'on, juu neoon'
Cristo majndeintyichen ntquenhan' na ntju' covicjëhë quii' ñuan njan na ntyja 'naan' joo
'nan na tont'aha na tovachuhan' jaa na ngitsu ñuan njanhan, cha' ntyja 'naan' juu na
cota'nt'ö xcö ndëë ntyë'ntjön nnon nquii Tyo'ts'on na vando'. Ntyja 'naan' nquii Espíritu na
mancha'xjen m'aan jon, jo' tyincyaa Cristo na cue' jon ntyja njanhan, ncüii na quindëhan'
na ntyjii Tyo'ts'on.
15 Ng'e na nnda', nquii Cristo conduihin ts'an na itsijnda' jon ncüii jñ'oon xco, cha' ntyja
'naan' na tue' jon, ndëë ndyaa joo nn'an na tonan'tjahin tonnon juu ntji na tovaa jndyee,
cha' nque nn'an na iqueen' Tyo'ts'onhan ndëë ncy'onhan cüenta tsoñ'en na jndë tco' jon
'ndyo jon na ntsiquindaa' jonhin, ncüii na tyi'jon quintycüiihan'.
16 Ya na itsijnda' ts'an na ndë tson nin nn'an nduee na ntjo 'naan' jon vi na jndë na tue'
jon, cha' nndëë ncy'onhan cüenta 'naan' tsan'ñeen, jndei'han' na ngüendoo'han ata xjen na
jndë tue' jon, xjen'ñeen nndui cha'xjen na sijnda' jon.
17 Nnda' vaa ng'e tyi'je'quindëë ntsiquindëhan' juu jñ'oon na sijnda' tsan'ñeen viochen
xjen na ninvaa vando' jon. Majo' vi na jndë na tue' jon, yajo' ntsiquindëhan' juu jñ'oon'ñeen.
18 Mang'e na nnda', xjen na sijnda' Tyo'ts'on jñ'oon na tquen jndyee jon yo ndochiihi
jaa nn'an Israel, t'ua jon ts'ian ndëëhan na quinan'cuee'han quioo' na jndui' n'eon o' cha'
quitsi'manhan' na contjotyen juu jñ'oon'ñeen.
19 Na vejndyee joo jñ'oon na ico'xenhan', tsoñ'enhan' sinin Moisés joohan' ndëë ndochi-
ihi nan'ñeen. Ndë jo' sitjon' jon n'eon quitsondye quijndë ndo' yo n'eon quinch'io yo
ndaatioo. Ndo' ty'oon jon vi sëë' tsconda' hisopo, yo soo' quitsman sove. Yo joohan' sindë
jon juu neon'ñeen nn'an Israel'ñeen, ndo' majo'ntyi s'aa jon juu tson na chuu' jñ'oon na
ico'xenhan' joohin.
20 Ndo' tso jon: "Ntyja 'naan' neon'va, itsi'man Tyo'ts'on ndëëho' na juu jñ'oon na itsijnda'
jon yoho', contjotyenhan'. Iquen jon jñ'oon ndëëho' na quita'nguee'ho' juuhan'".
21 Ndë jo' mantyi sindë Moisés neon' juu vats'on ndiaa'ñeen yo tsoñ'en nt'ö ts'ian
cüentaa'han' na toninjnt'ue nan'ñeen na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.
22 Ndo' jñ'oon'ñeen na tquen Moisés na ico'xenhan', mandyo tsoñ'en 'nan quinan'ndë
nn'an neon'han' cha' ntsiji'uahan' joohan' na ninjnt'uehinhan' na conan't'maan'han
Tyo'ts'on. Ee xe'quindëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnan nn'an xe na tyi'ntcüe' neon'.

Na tyincyaa Cristo na jnan'cuee' nn'anhin, jo' contju' jnan nn'an

23 Mang'e na nnda', joo 'nan na toninjnt'ue nn'an Israel na tonan't'maan'han quityquii'
juu vats'on ndiaa 'naanhan na jnduihan' 'nan na min quiñoon'ndue, tcanhan' na quen
ji'uahan' joohan' yo n'eon quioo'. Majo' joo 'nan na min quiñoon'ndue na jndui joo
nan'ñeen, tcanhan' na cue' ncüii na njonntyichen conduihin cha' quen ji'uahan' joohan'.

24 Jnan'ya nn'an juu vats'on ndiaa'ñeen. Quityquii'han' totyentjon ntyee nnon Tyo'ts'on. Juuhan' jnduihan' juu vats'on ji'ua na m'aan quiñoon'ndue. Majo' ya na tue' Cristo ntyja njanhan, tyí'caquee' jon juu vats'on ndiaa'ñeen. Taquee' jndyoyu jon quiñoon'ndue, ndo' nanein m'aan jon tonnon Tyo'ts'on, na iv'a jon jaa.
25 Juu tyee 'naan nn'an judíos na taquintyja na t'man conduihin, chu ro chu ro tovaquee' jon cuarto na taquintyja na ji'ua tsixuanhan'. Tovay'oon jon n'eon quioo' na totsindë jonhan' nnontyiu quii' juu cuarto'ñeen. Majo' Cristo, ninjon taquinjon tyincyaa jon na tue' jon cha' ndyion quindë jon jnan njanhan.
26 Ng'e xe na aa s'aa jon cha' na tont'a joo ntyee'ñeen, yajo' ntyjantyi xjen na jndyocahan' na m'aan tsonnangue, jndye jnda ntcanhan' na quiihan'hin na ngue' jon. Majo' chito nnda' s'aa jon. Ninjon tyincyaahin na tue' jon cha' ntsintju' jon jnan nn'an. Ngueemin na vantycüii na m'aan tsonnangue, ninjon tyincyaa jon na tue' jon ntyja 'naan jnan nn'an cha' ndëë ntsityuii' jon juu najndei na tsixuanhan'.
27 Majnda' na ninncüii jon na ngue' ts'an, ndo' ndë jo' na ntco'xen Tyo'ts'onhin na aa nt'uiivi'han'hin ndo' aa nc'oon juu naijon na m'aan jon.
28 Ndo' cha'xjen ninncüii jnda na ngue' ts'an, mantyi nquii Cristo ninjon tyincyaa nquiihin na jnan'cuee' nn'anhin cha' ntyja 'naan' jo' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on tsoñ'en nn'an na vantyja n'onhan jon. Ndo' ngue'ntyja xjen na nndyo nnda' jon na ndë ve, chito cha' nngue' nnda' jon na ndyion jon jnan nn'an. Nndyo jon cha' nque nn'an na vantyja n'onhan jon ntsin'man jon ñuaanhan.

10

Ninjon tyincyaa Cristo na tue' jon cüenta jnan nn'an

1 Juu jñ'oon na toco'xenhan' na tquen Moisés, xia'ntyi tsi'manhan' ndëëhë joo 'nan ya jndyi na ndëcya nguaahan' na tonnonchen, chito 'nan nquii'han'. Mang'e na nnda' vaa, juu ts'ian'ñeen na maninjuu maninjuuhan' na tont'ahin na chu ro chu ro tonan'cüjehan quioo', joo nan'ñeen na nnda' vaa na tonan't'maan'hin Tyo'ts'on, tyi'je'quenhan'hin na tajnan nan'xuanhan na tonnon jon.
2 Ndo' joo quioo' na tonan'cüje nan'ñeen na toninncyahan nnon jon, xe na aa ng'e na tont'ahan juu ts'ian'ñeen jndëë tquenhan'hin na ntju'han' yo jnan na tonan'xuanhan, yajo' jndë sacüentyjee'han na tonan'cüjehan quioo'.
3 Majo' ng'e nnda' vaa na tont'ahan, tyi'cacüentyjee' na totsiquindyihan'hin na ninvaa nan'xuanhan jnan tonnon Tyo'ts'on.
4 Ng'e chito ve' yo n'eon ntoro yo quinch'io na conan'cüje nn'an, jo' na ntsintju' Tyo'ts'on jnan nn'an.
5 Mang'e na nnda', xjen na jndyo Cristo tsonnangue, tso jon nnon tye jon ta Tyo'ts'on:
Conan'cüje nn'an quioo' cha' quitsit'man tson'hin,
ndo' min 'nan na coninncyahan na conan't'maan'hin 'u'.
Majo' ta'nan tëvee' ntyji' yo juu ts'ian'ñeen.
Ng'e jo' matsa' na ts'an ja na nninncya na ncü'iö cha' ndyiön jnan nn'an.
6 Ee nein'ntyichen' na quits'a na nnda',
chintyi na conan'cüje nn'an quioo' na conan'cohan cha' na ngavee' ntyji' yohan ndo' yo n'eon o' na conan'ndëhan na cotanhan na quitsit'man tson' jnanhan.
7 Jo' tsjö nnon' cha'xjen juu jñ'oon na jndui ntyja njan nacjoo' tson na jndui jñ'on' na itsohan':
'U' tye' Tyo'ts'on, jndë jndyö na ncü'iö ntyja 'naan jnan nn'an cha'xjen na nt'ue tson'.
8 Tso Cristo na ntyjii jon na nquii Tyo'ts'on tyi'ndincyaahan' na ya ntyjii jon na conan'cüje nn'an quioo' na coninncyahan cho'ñeen nnon jon cha' ntsit'man ts'on jonhan, min tyi'quint'ue ts'on jon na conan'cohan cho'ñeen cha' ntsintju' jon ñuaanhan. Nnda' tso Cristo min na juu jñ'oon na tquen Moisés co'xenhan' na quinan'quindë nn'an Israel joo ts'ian'ñeen.
9 Tsontyichen jon jñ'oon'ñeen nnon Tyo'ts'on: "'U' tye', ndö m'an, jndë jndyö na quits'a cha'xjen na nt'ue tson'". Juu jñ'oonvahin itsi'manhan' na icüji' ntcüe' Tyo'ts'on ts'ian na toco'xen juu jñ'oon na tquen Moisés na tonan'cüje nn'an quioo' cha' quitsit'man ts'on Tyo'ts'on jnanhan. Tui na nnda' cha' ntjotyen juu jñ'oon na tso Cristo.
10 Ndo' ng'e na s'aa Jesucristo cha'xjen na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, jo' na jndë tquen jon na nan'xuan jaa ñuan nquii'. Its'aa jon na nnda' ng'e na ninjon tyincyaa Jesucristo na jnan'cuee' nn'anhin. Tyi'icanhan' na cue' nnda' jon.
11 Joo ntyee 'naan nn'an Israel, tyi'ncüii xuee yu tonan'cüjehan quioo' cha' quitsit'man ts'on Tyo'ts'on ntyjehan nn'an Israel. Tont'ahan na nnda' min na juu n'eon quioo'ñeen tyi'je'quenaan'han' jnan nn'an.

12 Majo' nquii Cristo ninjon tyincyaahin na tue' jon ntyja 'naan' jnan njanhan. Ng'e
jo' tyi'icanhan' na cue' nnda' jon. Ndo' vi jndë na tue' jon, tacüetyen jon ngiaa' Tyo'ts'on
tontyjaya naijon na covit'maan'hin.
13 Jo' nc'oon jon ata xjen tsoñ'en na jndohan jon, ncju'cje Tyo'ts'onhan nacje 'naan' nquii
Cristo.
14 Mannda' vaa ng'e ntyja 'naan' juu ts'ian na tyincyaa jon na tue' jon ntyja 'naan' jnan
nn'an, juu ts'ian'ñeen ityii'han' joo nn'an na iquen Tyo'ts'onhan na ji'ua conduihin, icüji'
jon cüenta ntyja 'naanhan na min'ncüii nnon tyi'quitsitjahan nan'ñeen na tonnon jon.
15 Ndo' mantyi nquii Espíritu Santo itsinin jon jñ'oon jndyoyu ntyja 'naan' jñ'oonvahin
cha' ncüaa' nn'ön na mayuu'han'. Tso jon:
16 Ja Tyo'ts'on, ndö vaa jñ'oon na ntsijnt'a yo nanmin' ya na ngüentyja xjen.
Joo jñ'oon njan na coto'xenhan', ntquënhan' quii' n'onhan,
ndo' nty'i joo jñ'oon'ñeen quityquii' na jnda' nquenhan.
17 Ndo' tsontyichen jon:
Min tyi'xe'cañjoon' ts'ön jnan na conan'xuanhan,
min joo ts'ian tyia na jndë tont'ahan.
Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on.
18 Yajo' vi na jndë sit'man ts'on jon jnan na nan'xuan nn'an, tyi'icanhan na cue' ncüiichen
cha' ntyja 'naan'han' quitsit'man ts'on jon jaa.

Nan'xuan na quinan'ndyoo' jaa na tonnon Tyo'ts'on

19 Ndo' nanein 'o' ntyjë, ng'e na tue' Jesucristo ndo' tcüe' neoon' jon cha' condëë itsintju'
Tyo'ts'on ñuan njanhan, m'an jaa na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na ntsac'ë jndyoyu na
m'aan Tyo'ts'on na tajñuaan' ts'on jaa.
20 Na s'aa jon na nnda', tsixuanhan' ncüii nato xco na ntyja 'naan' jo' cotant'ö xcö.
Na toxen'chen tyquii' vats'on 'naan nn'an judíos, toquintyja ncüii ndiaa tco na iscu'han'
na ntsquehan na naijon na m'aan Tyo'ts'on. Majo' naneinhin ntyja 'naan' si'ts'o 'naan'
Jesucristo na tue' jon ntyja njanhan, jo' siquinaanhan' na cotsac'ë jndyoyu na m'aan nquii
Tyo'ts'on quiñoon'ndue.
21 Jesús conduihin tyee na taquintyja t'man ntyja njanhan na condui jaa nn'an cüentaa'
nquii Tyo'ts'on.
22 Ng'e jo', yo na xoncüee' nn'ön quinan'ndyoo' jaa na m'aan jon yo na covaa' ya nn'ön
na ncy'oon jon cüenta jaa ng'e na vantyja nn'önhin. Quint'a na nnda' ng'e jndë sintju' jon
ñuan njanhan ncüii cüii nnon na tovicjëhë na tonan'tja ja tonnon jon, ndo' na jndë jnt'ë yo
ndaatioo ninnquii'.
23 Juu na cotji' jndyoyu jaa na mantyja nn'ön Jesucristo, quintjotyen jaa ntyja 'naan'han'.
Ee jñ'oon na ico' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhë itsiquindë jonhan'.
24 Ndo' quinan'chön na cüicjë yaha ntyja 'naan ntyjëëhë na mantyi vantyja n'onhan
Jesucristo, na juu 'nan na cont'aha ntsi'manhan' na conan'vengiöhan yo na nt'aha ncüii
cüii nnon na ntejndeihan'hin.
25 Tyi'ntsacüentyjëë' na covancüi jaa na conan't'maan' Tyo'ts'on. Ñ'en ntyjëëhë na
vantyja n'onhan Cristo na jndë jnty'ehan na covancüihan yo ntyjehan. Nan'xuan na
nninncya na jndëhan tyquii' na ngantyja n'onhan jon. Majndeichen na chuhan' na quint'a
na nnda', ng'e jndë tindyo na ncüjee' nnda' jon.

Jñ'oon ntyja 'naan nn'an na cont'a yahan conan'tjahin

26 Ee vi na jndë covaa' ya nn'ön juu jñ'oon na mayuu', xe na aa ve' cont'a yaha na conan'tja
jaa tonnon jon, ta'nan ncüiichen nnon na itsijnda' Tyo'ts'on na ntyja 'naan'han' na ndëë
ntsit'man ts'on jon jaa.
27 Nn'an na cont'a na nnda', xia'ntyi ivendoo'han' na ntco'xen Tyo'ts'onhan 'nan na
itsity'ue jndyihan' ts'an na nc'oon' ts'on juu ntyja 'naanhan'. Ee tsoñ'en nn'an na co'ohan
nacjoo' nquii Tyo'ts'on, ntsiquitsu jonhan yo chon na ji vaa tsixuanhan'.
28 Ndo' cañjoon' n'onho' juu jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan' na itsohan' xe aa
ve oo ndye nn'an Israel na ngio jnda'han na ncüii ntyjehin s'aa ya juu na sitjahin nnon
jñ'oon'ñeen, icanhan' na quinan'cuee'hanhin. Ndo' juu jñ'oon'ñeen tyi'xe'cy'oonhan' na
ndyia' ro tsan'ñeen ntyjiihan'.
29 Ng'e na nnda' vaa na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen, c'oon' n'onho' na juu ts'an na tyi'cuee'
ts'on juu jnda nquii Tyo'ts'on, its'aa juu na juu neon'ñeen na sijnda'han' na vaa najndei juu
jñ'oon xco na tquen Tyo'ts'on na tyi'quinjonhan', majuuntyi neon' na yo na tquen jonhin
na conduihin cüentaa' nquii jon, majo' juu juu its'aa juu na juu neon'ñeen na ve' minncya
'nan conduihan'. Ndo' itscüejnaan' tsan'ñeen nquii Espíritu na conduihin nquii Tyo'ts'on.
Ts'an na nnda' vaa ntyja 'naan', jaa'ntyichen nts'aa Tyo'ts'on na quit'uiihan'hin.

30 Ng'e cota'jn'aan jaa nquii Tyo'ts'on na itso jon: “Ncö vacüja'han' na nts'a 'nan na
chuhan' yo nn'an na conan'tjahin nnön, ndo' nts'a na quityionhin.” Mantyi vaa ncüiichen
jñ'oon na itso jon: “Nn'an njan na cont'a yahin na conan'tjahin nnön, ja ntco'xënhin ntyja
'naan'han'”.
31 Ng'e na nnda' vaa na itso jon, juu ts'an na itsitjahin, ji vaa jndyi 'nan na ngenon juu na
ngioohin nt'ö nquii Tyio'ts'on na vando' na nt'uiivi' jonhin.
32 Majo' cañjoon' ya n'onho' juu xjen ya na tye' na tondye jndyeeho' ntyja 'naan' Cristo,
tajnty'i cjeho' min na jndye nnon navi' na tont'a nn'anho'.
33 Juu xjen'ñeen ñ'enho' na tonan'cüejnaan' nn'anho' tondëë nn'an, tonty'ehan 'o', ndo'
ñ'enho' na tonan'jonho' yo ntyjeho' na nnda' vaa na toquenonhan.
34 Joo ntyjeho' na tyi' nn'anhin vancjo, t'onho' na nty'ia rohan ngioho' na totyixee'ho'hin.
Ndo' nque nn'an, xjen na tji'han 'naanho' yo naijndei'han', tom'anho' na neinho' ng'e taa'
ya n'onho' ng'e na vantyja n'onho' Cristo, jo' quiñoon'ndue min 'naanho' na njonntyichen
nan'xuanhan' na tyi'je'quintycüiihan'.
35 Juu na conan'qui n'onho'hin, tyi'ndyeho'han' ng'e njon jndyi tsixuan juu naya na
ngay'oon Tyo'ts'on 'o' naijon na m'aan nquii jon.
36 Icanhan' na quinan'quii n'onho' tsoñ'en navi' na coquenonho' cha' nnt'aho' cha'xjen
na nt'ue ts'on jon, yajo' ncy'onho' cüenta juu na tco' jon 'ndyo jon na nninncyaa jonhan'
ndëëho'.
37 Ng'e vaa jñ'oon na jndui ntyja 'naan' Cristo na itsohan':
Nquii ts'an na nc'ua ts'ian nnon na cja jon na m'anho',
mavaavi' xjen na ncüjee' jon, mataje'quitsichjuntyichen jon.
38 Juu ts'an na jndë tquën na tajnan tsixuan, icanhan' na cam'aantyen juu na vantyja ts'on
juu ja.
Majo' xe na aa ncüji ntcüe' ts'an yo na vantyja ts'on juu ja,
tyi'xe'cavee' ts'ön yo tsan'ñeen.
Nnda' vaa jñ'oon na tso Tyo'ts'on.
39 Majo' nquë na covantyja nn'ön Tyo'ts'on, chito condui jaa nn'an na cotji ntcüe' jaa. Ee
joo nan'ñeen cotsu ñuaanhan. Majo' jaa ninvito covantyja nn'önhin, jo' condui jaa nn'an na
itsin'man jon ñuan njanhan.

11

Nn'an na tovantyja n'on Tyo'ts'on, jndye nnon 'nan tui ntyja 'naanhan

1 Ts'an na vantyja ts'on Tyo'ts'on, juu na minndoo' juu, nchjii jnda' juu na ncy'oon juu
cüentahan', ndo' mantyi ntyja 'naan' juu na vantyja ts'on juu, jo' itsi'manhan' nnon juu na
tsoñ'en nnon na tyi'covityincyoo', minnchuchen m'aanhan'.
2 Nquii Tyo'ts'on, tovavee' nchjii jon yo nque ndochiihi na tom'an ndyu na toxen'chen
ng'e na tovantyja n'onhan jon.
3 Ng'e na vantyja nn'ön, jo' covaa' nn'ön ng'e na tso jon c'oon tsjö'ndue yo tsonnangue,
ndo'cüjioon' yo nin'ncjuu, ng'e jo' na minhan', min tatijnt'uehin 'nan na covityincyo na
tquen jon joohan'.
4 Juu Abel tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on, yantyichen ts'ian s'aa juu na iscuee' juu quitsman
na tyincyaa juu o' nnon jon. Majo' xio juu Caín, sique' ts'on juu na tyi'xe'quits'aa juu na
nnda', ng'e jo' tyí'cavee' ts'on Tyo'ts'on yohin. Majo' juu Abel'ñeen ng'e na tovantyja ts'on
jon, jo' tquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu. Ndo' naneinhin, min na jndë tue' juu,
ntyja 'naan' 'nan na s'aa juu, itsi'manhan' ndëë na cantyja nn'ön Tyo'ts'on cha'xjen nquii
juu.
5 Juu Enoc mantyi tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on, ng'e jo' tay'oon jonhin, tatue' juu.
Matavitityincyoo'hin ndëë nn'an. Ee itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on na vitjachen na ngay'oon
jonhin, tavee' ts'on jon yo juu.
6 Ndo' cha' na nc'oon Tyo'ts'on na cavee' nchjii jon yo ts'an, icanhan' na cantyja ts'on
juuhin. Ee min'cya ro ts'an na nin'quitsit'maan' juuhin, icanhan' na cantyja ts'on juu na
vando' jon ndo' mantyi minninchen ts'an na int'uehin yo na xoncüee' ts'on, ityion jon
tsan'ñeen cha'xjen na chuhan'.
7 Ndo' nquii Noé, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Siquindyii jonhin na ntsiquitsu jon
tsonnangue. Si'man juu na njon jndyihin ntyjii juu. Sia Noé'ñeen ncüii v'aandaa na ntyja
'naan'han' jn'man nn'an vaa' jon. Ndo' na s'aa jon na nnda', jo' joo nn'an na m'an juu
xjen'ñeen, si'man jon na chuhan' na quit'uii Tyo'ts'onhan, ndo' ng'e na siquindë jon juu
ts'ian'ñeen, tquen Tyo'ts'onhin na conduihin ts'an jndyoyuhin ng'e na tovantyja ts'on juu
jon.

8 Ndo' mantyi Abraham tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on. Ndo' ng'e na nnda', ya na itso jon nnon juu na cja juu ncüiichen ndyuaa na tycya, juu ndyuaa'ñeen ntsiquindaa' jonhan'hin, jo' ta'nguee' juu jñ'oon na tso jon. Jndui' tsan'ñeen ndyuaa tsjoon' jon, ty'oon jon, to'tja jon min na tyi'quintjii jon yuu vaa tontyja m'aanhan'.

9 Ndo' ng'e na tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on xjen na tuee' jon jo', tonduihin ts'an na ve' tom'aan ya jon quii' nt'an nn'an juu ndyuaa'ñeen, ndo' juuhan' tyuaa na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon na ntsiquindaa' jonhan'hin. Juu jon yo jnda jon Isaac ndo' mantyi jnda ntyjo jon Jacob, ve' v'aa ndiaa tom'an yahan juu ndyuaa'ñeen. Mantyi tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhan na nts'aa jon naya juu ndyuaa'ñeenhan.

10 Juu Abraham ta'nan si'ndaa'han' nchjii jon na ve' v'aa ndiaa tom'aan jon, ng'e tominndoo' jndyi jon na ngüentyja xuee na chi ncja jon juu tsjoon na m'aan nquii Tyo'ts'on. Juu tsjoon'ñeen nquii jon tquen xjenhan' ndo' sia jonhan'.

11 Ng'e na tovantyja ts'on Abraham Tyo'ts'on, jo' tyincyaa jon najndei juu cha' nc'oon jnda juu yo Sara. Ndo' juu juu tsanndue'hin. Nnda' vaa naya na s'aa Tyo'ts'on Abraham ng'e tovantyja ts'on juu na ntsiquindë jon jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon nnon juu.

12 Ndo' ng'e na tovantyja ts'on jon, min na mavaa xjen na ngue' jon na jndë tquehin, majo' totsijndyehan' nn'an tsjan 'naan' jon cha'xjen na jndye ncjuu na m'an tsjö'ndue ndo' cha'vijon na jndye tei' 'ndyo ndaandue, ta'nan ts'an na nndëë nts'aa cüenta nchu xjen jndyehan'.

13 Nquii Abraham, Isaac yo nin'Jacob, juu xjen na tjëhin, ninvaa na vantyja n'onhan Tyo'ts'on, min na taty'onhan cüenta 'nan na jndë tco' jon 'ndyo jon ndëëhan. Majo' min na nnda', ta'nan sivee'han' n'onhan. Tovantyja n'onhan na nts'aa jon cha'xjen na jndë tso jon. Ee taa' ya n'onhan na viochen xjen na tom'anhan tsonnanguevahin, totsijonhan'hin cha'vijon ts'an na ve' m'aan ya juu quii' nt'an nn'an ncüiichen ndyuaa. Ee taa' n'onhan na conduihin nn'an na ve' covenon yahin tsonnanguevahin.

14 Ndo' ng'e na taa' n'onhin na ta'nan tsonnangue cüentahin ntjoohin, itsi'man jndyoyuhan' na tojnt'ue jndyihan ncüiichen ndyuaa naijon na nc'onhan.

15 Ee xe na aa tëñjoon' n'onhan tsjoonhan naijon jnanhan, tyi'nan ro vanaan na nc'o ntcüe'han jo'.

16 Majo' tont'ue jndyi n'onhin na ntsquehin ncüii ndyuaa na yantyichen, majo' juu quiñoon'ndue. Mang'e jo', tyi'c'oon Tyo'ts'on na jnaan' jon ntyja 'naanhin na tonduehin na nquii jon conduihin Tyo'ts'on na connan't'maan'hin ee nquii jon jndë sijnda' jon ncüii tsjoon cüentahin.

17 Nquii Tyo'ts'on nin'quindyiaa' jon na aa ntsiquindë Abraham. Ndo' ng'e na nnda', t'ua jon ts'ian nnon tsan'ñeen na quits'aa jon yo jnda jon Isaac cha'xjen cont'a nn'an judíos na conan'cüjehan quioo' na conan't'maan'han Tyo'ts'on. Ndo' juu Abraham'ñeen tovantyja ts'on jon, tanguee' jon na ntscuee' jon nquii jnda jon na ninncüii ts'onhin, min na ntyja 'naan' Isaac'ñeen na tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon nnon Abraham na ncüii ts'an tsjan 'naan' jon na nndui, jo' ndyio Tyo'ts'on jn'aan nn'an na ninvaa tsonnangue.

18 Manquii tsan'ñeen na jndë tso Tyo'ts'on nnon jon: “Xia'ntyi ntyja 'naan' jnda' Isaac, jo' nty'i cuenta tsjan 'nan'”.

Mannda' jñ'oon tso Tyo'ts'on.

19 Ee juu Abraham, taa' ts'on jon na nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na condëë ncyaa jon na ntando' nnda' joo nn'an na jndë tjë. Ndo' ta'nguee' Abraham jñ'oon'ñeen na tso Tyo'ts'on nnon juu, its'aahan' cha'vijon na tue' jnda juu, ndo' ndë jo' ntcüi nnda' tsan'ñeen.

20 Ndo' mantyi juu Isaac, tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on. Ng'e jo' tcan jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan ntsinda jon Jacob yo Esaú.

21 Ndo' mantyi nquii Jacob, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Ndo' ng'e jo', xjen na vivave' jon, tcan jon na quityio Tyo'ts'on jn'aan ntsinda ntyjo jon, ntsinda José. Ve' vi yo tsonnch'io 'naan' jon na iy'oon jon najndei jon na ventyjee' jon xjen'ñeen na sit'maan' jon Tyo'ts'on.

22 Ndo' mantyi juu José, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Ng'e jo', ya na mavaa xjen na ngue' jon, tso jon ndëë nn'an 'naan' jon nn'an Israel, na ndëcya na nndyaahin navi' na cotyentjontyenhan ndëë nn'an Egipto na ngontcüe' nnda'han Canaán. Jo' t'ua jon ts'ian ndëëhan xjen na nndui'han jo', quitsachohan ndeii' jon na nty'iuhinhan' ndyuaa Canaán.

23 Ndo' nque nn'an na nda Moisés, mantyi tovantyja n'onhan Tyo'ts'on. Ng'e jo' vi na jndë na tui ndahin Moisés'ñeen, ndye chi' t'oon nty'iu juu tont'ahan. Ee taa' n'onhin na juu ndahin t'man conduihin, tyi'tsijonhan'hin cha'xjen min'cya ro ts'an. Jo' min nquii tsanm'aants'ian t'man ndyuaa Egipto tquen jon jñ'oon na quinan'cüje nn'an Israel ndahin, nn'an na nda Moisés, tyí'quityuehin, min tajnan'jñ'oon'hin juu jñ'oon'ñeen na itso nquii tsan na coxen'ñeen.

24 Ndo' mantyi nquii Moisés, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on. Ng'e ya na tuee' jon na xoncüe ts'an, tasiu' jon na juu tsanscu jnda tsanm'aants'ian Faraón, na ndue nn'an na condui tsan'ñeen ndyee jon.
25 Nnda' s'aa jon ng'e taa' ts'on jon na njonntyichen tsixuanhan' na quenon jon navi' cha'xjen na toquenon ntyje jon nn'an Israel, chichen na ntco'xen jon nn'an Egipto xjen na ngue' Faraón'ñeen, xe aa ntyja na ntco'xen jon nan'ñeen n'ndyii jon Tyo'ts'on.
26 Ee tji' jon cüenta na njonntyichen tsixuanhan' na tyi'cuee' n'on nn'anhin cha'xjen na tyi'cuee' n'onhin nquii Cristo, chito na njon tsixuanhan' min xe na aa ntco'xen jon nn'an ninvaa ndyuaa Egipto. Nnda' tji' jon cüenta ng'e taa' ts'on jon na ngüentyja xjen na nc'oon jon na m'aan Tyo'ts'on.
27 Ng'e na tovantyja ts'on Moisés Tyo'ts'on, tyí'quitsity'uehan'hin min na v'ii jndyi tsanm'aants'ian'ñeenhin xuee na jndui' jon ndyuaa Egipto. Sisaa' ts'on jon tontjotyenhin quii' ts'ian na tyii' Tyo'ts'onhin ng'e nchjii juu na nquii jon na tyi'ndyiaa' juuhin m'aan jon yohin.
28 Ndo' ng'e na tovantyja ts'on juu jon, jo' na t'ua jon ts'ian ndëë ntyje jon nn'an Israel na quinan'cüjehan quinman ndo' quinan'ndëhan n'eon cho'ñeen jndyue nt'aahan. Ng'e na nt'ahin na nnda', tyi'je'quitscüje ángel 'naan' Tyo'ts'on ndahin yonon na tui jndyee.
29 Ndo' mantyi nque nn'an Israel, ng'e na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on, jo' xjen na tët'iohan Ndaandue Ve, s'aahan' ncüii nato tcan cha' jndëë tenonhan jo'. Majo' nque nn'an Egipto, xjen na tet'iohan juuhan', ntjon ntcüe' ndaa'ñeen cjohan, mana tjëhin na tëhin ndaa.
30 Mantyi nn'an Israel, totantconhan ntyque' xuee xi'jndio tsjoon Jericó. Ndo' ng'e na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on, juu teonntjö'ndye toquindyii' juu tsjoon'ñeen, s'aa jon na tyuii'han'.
31 Juu tsjoon'ñeen tom'aan ncüii tsanscuntjaa' na jndyu juu Rahab na tovantyja ts'on juu Tyo'ts'on. Sque ve nn'an Israel juu tsjoon'ñeen na tyequitquenhan cüenta nchu vaahan' ndo' ty'oon Rahab cüenta nan'ñeen. Ndo' ng'e na nnda', xjen na jnan'cüje sondaro Israel joo nn'an tsjoon'ñeen, tyí'quinan'cuee'han juu yo nin'nn'an vaa' juu.
32 Tsoñ'en nanmin' jndye jñ'oon jndë tsjö ndëëho' ntyja 'naan' na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on. Majo' ndincyaahan' xjen na ntsinëntyëchën ndëëho' ntyja 'naan' Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na tonan'neinhan jñ'oon na tso Tyo'ts'on ndëëhin yo 'nan na ndëcya nguaa.
33 Ng'e na tovantyja n'onhin jon, ñ'enhin na tantjonhan sondaro 'naan mañoon nanm'ann'ian t'man, toto'xenhan nn'an cha'xjen na chuhan'. Ndo' mantyi ty'onhan cüenta naya cha'xjen juu jñ'oon na jndë tco' Tyo'ts'on 'ndyo jon ndëëhin. Ndo' ñ'enhan ng'e na tovantyja n'onhan jon, iscu'han' jndyue lión na tyí'ntquii o'han.
34 Ndo' ñ'en joohan ng'e na tovantyja n'onhin Tyo'ts'on, ta'nan iscüje chonhin xjen na tjue' nn'anhin quityquii' nton' na tinonchen na jmin'han'. Ndo' ñ'enhan ng'e na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on, jo' jn'manhin xjen na mavaa xjen na nnan'cüje nn'anhin yo xjo. Ndo' ñ'enhin min na tandiquinanhin, majo' ng'e na tovantyja n'onhin Tyo'ts'on, jo' na tyincyaa jon najndëhin, tantjonhan sondaro 'naan mañoon nanm'ann'ian na sque ndyuaahin na jnan'quita' nan'ñeen tyia' yo joohin.
35 Mantyi tom'an nanntcu xjen na tjë nn'an 'naanhin, tando' nnda' nan'ñeen ng'e na tovantyja n'on nanntcu'ñeen Tyo'ts'on.

Ndo' ñ'en nn'an min na tovantyja n'onhin jon, tjëhan na totja' nn'anhin yo nonnch'io. Tondue nn'an ndëëhan xe na aa ntji ntcüe'han ntyja 'naan' jon, ya jo' ndyaahan navi' na cont'a nan'ñeenhan. Majo' tatjihan ng'e taa' n'onhin na ntsue nnda' jonhin na nta'ndo' xcohin naijon na m'aan nquii jon.
36 Ñ'en ntyjehin na tonan'cüejnan jndyi nn'an joohin, ndo' ñ'enhin na tonan'tja' nn'an tjantsi'hin, ndo' mantyi ñ'enhin na jnan'tyen nn'anhin yo carena ndo' ñ'en ntyjehin na tyi' nn'anhin vancjo.
37 Ndo' mantyi ñ'en ntyjehin na tonan'cüje nn'anhin yo ntjö', ñ'en ntyjehan na tan' xoncüe nn'anhin yo xjo na itan' n'oon, ñ'enhin na tenonntyja xjen na tont'a vi' nn'anhin cha' quitjihan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, ñ'enhan na jnan'cüje nn'anhin yo xjo espada. Ñ'enhan na tonty'e nn'anhin, jo' ndovanjan toma'ndyi'hin, ve' ntjan quinman tocüehin yo ntjan quinch'io na min'chjo ta'nan 'nan cuen na ya ninjnt'uehin. Ninnquii'chen tont'avi' nn'anhin ng'e na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on.
38 Toma'ndyi'to nan'ñeen ndyuaa na tann'an c'oon, yo quityquii' työ ntjö' naijon na tanty'iuhan quityquii' ndue' yo nin'ndue' na cotoo' quioo' jndëë. Tsoñ'en navi'min' toquenon nan'ñeen na tovantyja n'onhin Tyo'ts'on. Ndo' joo nn'an tsonnangue, min tyi'quinan'xuanhan na tom'an nan'ñeen quii' nt'anhan.

39 Ndo' tsoñ'en nan'ñeen na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on, tëvee' ntyjii jon yohan. Majo' min na nnda', juu naya na jndë tco' jon 'ndyo jon, tajndahinhan'.
40 Ee ndyii' ts'on Tyo'ts'on ncüii nnon na njonntyichenhan' na nts'aa jonhan' yo jaa. S'aa jon na nnda' cha' nque nan'ñeen yo nin'yo jaa ntquen jon na quindë condui jaa.

12

Quitquën ya cüenta nchu vaa nt'ue ts'on Jesús yo jaa

1 Ng'e na cotquën cüenta na xi'jndio na m'an jndye jndyi nan'ñeen na tovantyja n'onhan Tyo'ts'on, mantyi jaa quinan'chön na quitji jaa ntyja 'naan' min'cya ro nnon na itsintcüe'han' na ngantyjantyichen nn'ön jon, yo min'cya ro nnon 'nan natyia na tajndyaa' na ngay'oonhan' jaa na quinan'tja jaa. Ndo' yo na contjotyen na ninncüii na m'aan' nn'ön, quinan'chön na ntsquë naijon na jndë sijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naan' ncüii ncüii jaa.
2 Tyi'tsacüentyjëë' na quit'iön tëndëë yo nquii Jesús, ee nquii jon conduihin x'ee jñ'oon na vantyja nn'ön Tyo'ts'on, ndo' mantyja 'naan' jon itsiquindëhan' juuhan'. Tyincyaahin na t'ion nn'anhin tsonjn'aan min tyí'quityii' jon cüenta na itscüejnaan' jndyihan' ts'an na ngue' juu nnon tsonjn'aan. S'aa jon na nnda' ng'e taa' ts'on jon vi na jndë tenon jon juu navi' t'man'ñeen, ninncyaahan' na neiin' jon ntyja njan jaa na vantyja nn'önhin. Ndo' vi na jndë na siquindë jon juu ts'ian'ñeen, tava ntcüe' jon quiñoon'ndue, jo' vijon vequityen jon ngiaa' Tyo'ts'on na covit'maan'hin.
3 Mang'e na nnda', c'oon' n'onho' ntyja 'naan' 'nan na toquenon Jesús. Juu jon totsiquii ts'on jon yo 'nan na tont'a nn'an jnanhin na tonan'vehan nacjoo' jon. Xe na aa nt'aho' 'nan na matsjö, yajo' xe'ncyaahan' na n'ndicjeho', min tyi'ntsivee'han' n'onho'.
4 Ng'e tanin ncüii 'o' na jndë jnan'cuee' nn'anhin ng'e na itsichon juu na juu jnan tyi'ngay'oonhan'hin xjen 'naan'han'.
5 'O' jndë tsuu' n'onho' juu jñ'oon na itsiqui'maan' Tyo'ts'on na incyaahan' na t'man n'onho' na itsohan':
'U' jnda, xjen na matsitja 'u' nnön, tyi'ntsitiu' na ve' jn'aan na macoxën 'u',
min tyi'nin'ncya' na ntsivee'han' tson' juu xjen na matsiqui'man' 'u' ng'e condui ja tye'.
6 Ee nque nn'an na venchji, maco'xënhan xjen na conan'tjahin nnön.
Ndo' juu ts'an na conduihin jnda na may'ön cüentahin,
xjen na tyi'quitsiquindë juu jñ'oon na matsjö, macüja'hin.
Ndö' jñ'oon na tso Tyo'ts'on.
7 Yajo' joo navi' na coquenonho', cy'onho' cüentahan' yo na cotji'ho' cüenta na nquii Tyo'ts'on co'xen jon 'o', ee na nnda' coquenonho' itsiquindyihan' na iquen jon 'o' na conduiho' ntsinda jon. Ee ta'nan ncüii ts'an na venchjii juu ntsinda na tyi'co'xen juu yo'ñeen.
8 Majo' xe 'u' condui 'u' ts'an na tyi'co'xen Tyo'ts'on 'u' xjen na matsitja 'u' nnon jon cha'xjen na its'aa jon yo ntsinda jon, yajo' tsi'man nquiihan' na chito condui 'u' jnda jon. Ndo' na nnda', its'aahan' ntyja 'nan' cha'vijon ts'an na tyi'jnda' tye.
9 Ndo' nque nn'an na nda jaa, tonan'quehan jaa ndo' totoxenhan jaa min'cya ro xjen na taa' n'onhin na tocanhan', ndo' to'ndyiicje jaa ndëëhin. Ndo' ng'e na nnda' vaa, mat'manntyichen itsohan' na qui'ndyiicje jaa nnon nquii tyëëhë Tyo'ts'on cha' nta'nt'ö ntyja 'naan' jon.
10 Xjen na tovaque jaa, nque nn'an na nda jaa totoxenhin jaa ndyu na tom'an nacje 'naanhin xi' ncüii cüii na taa' n'onhan na tocanhan'. Majo' nquii Tyo'ts'on, ico'xen jon jaa na ntejndeihan' jaa cha' juu na conduihin ñuan nquii', mantyi nnan'xuaanhan'.
11 Jñ'oon na mayuu', xjen na ico'xen ts'an jnda juu, tyi'neiin' yu'ñeen na nnda' itjon juu, vi' ntyjii jndyi juu. Majo' ndëcya ivaa' ts'on juu ng'e ya 'nan tui yohin, jo' na tju'han'hin na its'aa juu 'nan na chuhan' ndo' incyaahan' na tajñuaan' ts'onhin na tonnon Tyo'ts'on.

Toncuu' xe na aa tyi'quitsijñ'oon' ts'an jñ'oon na tso Tyo'ts'on

12 Cüa je', joo ndueho' na tycyaahan', quinan'nqueho'han', ndo' cüentyjee'tyenho' yo ndi'quityeho' na coviquijnty'ehan'.
13 Quita'yuho' ng'eho' nato na ñjonho' cha' juu ts'an na ntjein vaca, tyi'xe'cacüaa'hin nato na ñjon juu, majo' ntco'yahan'hin.
14 Cjoo' n'onho' na tavingichoho' tyia' yo tsoñ'en nn'an. Mantyi cjoo' n'onho' na nnan'xuanho' ñuan nquii' ntyja 'naan' na cotsam'anho' ee ts'an tyi'tsixuanhan', je'quindëë na nguee' juu naijon m'aan nquii Tyo'ts'on.
15 Quitquenho' cüenta na ta'nan nin ncüii ntyjeho' na ntsitycyaa'hin ntyja 'naan' juu naya na condui Tyo'ts'on. Tyi'nts'aahan' na nnduihin cha'vijon nt'öö ja, ee na nnda' ntsixuan juu, ntsi'ndaa' juu ntyje juu na vantyja n'on Cristo, cha'xjen juu ts'öö ja itsi'ndaa'han' ts'an.

16 Min'ncüiiho' tyi'nc'onho' yo nn'an na ve' ndö' ro. Juu 'nan na njon nchjii Tyo'ts'on, min tyi'nt'aho' na tyi'cuee' n'onho'han' cha'xjen na s'aa nquii Esaú. Juu jon tui jndyee, ndo' ng'e jo' tovaa naya 'naan' jon na njon jndyihan' na tonnon tye jon. Majo' ve' ncüii xio ndaanan, jo' jndëë jon juu naya'ñeen nnon tyje nquii jon.
17 Ndo' mangioho' na jndëcya nt'ue jndyi ts'on jon na ncy'oon ntcüe' jon cüenta juu naya'ñeen. Majo' tanchu ya na nguaa nnda'han' min na t'ioo jndyi jon na s'aa jon ty'oo tye jon.
18 Majo' ya na conan'ndyoo'ho' na m'aan Tyo'ts'on, tyi'coquenonho' cha'na ndochihi nn'an Israel ya na tyincyaa Tyo'ts'on jñ'oon na co'xenhan' joohan. Ee ngioho' juu xjen'ñeen na jndyocue jon xquen tyo' Sinaí, juu tyuaa'ñeen t'ahan' yo chon ndo' tondinon neoon nton ñon, sijaanhan' na m'an nan'ñeen, ndo' tyioo jndye t'man.
19 Ndo' mantyi juu xjen'ñeen jndye nan'ñeen na tic'uaa ndu 'naan' Tyo'ts'on, ndo' nquii jon sinin jon yohan. Ndo' na nnda', tyue jndyihin ata tanhin nnon Moisés na quitso jon nnon Tyo'ts'on na tavintsininntyichen jon ndëëhan.
20 Nnda' vaa jñ'oon tanhin ng'e jndë tso jon ndëëhin min xe ve' na aa nc'oon quioo' na ngava o' juu tyo'ñeen, jndei'han' na quinan'cuee' nn'an o' yo ntjö' ndo' aa yo xjo lantsa.
21 Juu 'nan na tityincyoo' ndëëhin, sity'ue jndyihan'hin, ata nquii Moisés tso jon: "Mantyi coviquijnty'e ja na maquity'uë."
22 Majo' 'o', juu 'nan na coquenonho' vandya'han', chito cha'na tjon nque nan'ñeen. 'O' cotsqueho' na m'aan juu Tyo' Sión, juu tsjoon cüentaa' nquii Tyo'ts'on na vando'. Juuhan' conduihan' Jerusalén ntyja 'naan' quiñoon'ndue, naijon na m'an minchen ángeles 'naan' jon na covatjonhan na conan't'maan'han jon.
23 'O' jndë saque'ho' quii' nt'an tmaan' nn'an na conduihan nn'an navejndyee na jndë jndui ngueehan quiñoon'ndue. Jndë saque'ho' naijon na m'aan nquii Tyo'ts'on na vando' na conduihin na co'xen jon tsoñ'en nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahin. Jndë saque'ho' naijon na m'an nque nn'an na jndë ty'entyihan quiñoon'ndue, nque nan'ñeen na jndë ty'oon Tyo'ts'on cüentahan na jndë tquen jonhan na tavijnan nan'xuanhan tonnon jon.
24 'O' jndë saque'ho' na m'aan Jesús, nquii jon na ivañoon' jon jaa yo ntyja 'naan' jñ'oon xco na sijnda' jon. Cotsaque'ho' jo' ng'e neoon' jon sintju'han' 'o'. Juu neon'ñeen njonntyichen jñ'oon na itsiquindyihan', chito juu neoon' Abel na tcüe'. Ee neoon' juu tsan'ñeen tsiquindyihan' na nt'uiihan' xio juu na iscuee' jonhin.
25 Ng'e jo' icanhan' na quinan'vë juu jñ'oon na incyaa Tyo'ts'on ndëë. Ee mangiö na tots'aavi' jon ndochiihi ya na tatonan'quindëhin jñ'oon' jon na totsiqui'maan' Moisés joohan. Mantyi nquëhë min xe'quindyaa jaa juu navi' na nndyo xe na aa tyi'nta'nc'uë cha'xjen na itsi'man joo jñ'oon na itsinin jnda Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue.
26 Juu jñ'oon na sinin Tyo'ts'on xjen na jndyocue jon Tyo' Sinaí, s'aahan' na sitoncüii'han' juu tyuaa'ñeen. Majo' nanein itsininntyichen jon: "Mangüentyja xjen ya na chito ve' tsonnangue na ntsitoncü'i jahan', mantyi juu tsjö'ndue ntsitoncü'ihan'."
Nnda' vaa na itso jon.
27 Ndo' ng'e jndë itso jon na ntsitoncüii' nnda' jon juu tsonnangue yo tsjö'ndue, itsi'manhan' ndëëhë na tsoñ'en 'nan na tquen jon na cojnty'iahan', ndi'ndaa'ñ'enhan'. Ndo' joo 'nan na cojnty'ia naneinhin, ya na tavicuenhan' majo' nquii jon na iquen jon 'nan na tyi'je'cüitoncüii'han', ninvaa m'aan jon.
28 Ncya ya jndyi jon na jndë incyaa jon na conan'jön yo juu na ico'xen jon, ncüii nnon na tyi'jon quinditoncüii'han'. Mang'e na nnda', chuhan' na quinan't'maan' jaa jon yo na xoncüee' nn'ön, ndo' yo na ncyaa' nn'ön na tant'a 'nan na tyi'cavee' nchjii jon.
29 Ng'e juu Tyo'ts'on na conan't'maan' jaa, itsijonhan'hin cha'vijon chon na icüa'ñ'enhan' tsoñ'en.

13

Nan'min quint'a cha' ngavee' nchjii Tyo'ts'on yo jaa

1 Mancha'chen xjen quinan'vengiö ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo.
2 Joo ntyjeho' na tyi'quita'jn'aanho'hin, xjen na cotsque yahin na m'anho', tyi'ngitsuu' n'onho' na ntixee'ho'hin. Ichuhan' na quint'aho' na nnda' ng'e ñ'en nn'an na tixee'hin ángeles xjen na sque ya nan'ñeen na m'anhin min na tataa' n'onhin na condui nan'ñeen ángeles.
3 Ndo' nque ntyjeho' na vantyja n'on Jesucristo na jndë tyi' nn'anhin vancjo, tyi'ngitsuu' n'onho'hin. C'oon' n'onho' ntyja 'naanhin na cha'vijon nqueho' too'ho' vancjo yohin na tyenho' yo carena. Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' ntyjeho' na cont'a vi' nn'anhin. Quint'aho' nayahin cha'xjen contyja n'onho' na ntejndei nn'an 'o' xe na aa cont'a vi' nn'anho'.
4 Juu na jndë toncoho', cüinjonhan' ngioho'. Mang'e na nnda', ninnquii'chen c'oon ts'an yo scuu' nquii juu, saa' nquii juu. Ee min'cya ro ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo ncüiichen

ts'an, nt'uiivi' Tyo'ts'on tsan'ñeen, min ts'an na jndë toco, oo min tsans'a oo aa tsanscu na ve' cotjon yahin yo ntyjehin.

5 Tyi'nc'onho' na t'man ngioho' yo s'on, c'onho' na contjo ya ngioho' yo tsa'nnda'ntyi 'nan minho' ng'e itsijnda' Tyo'ts'on nquenho' yo jñ'oon' jon na jndui na itsohan': “Mancha'xjen nnincya 'nan na icanhan' 'o'. Tyi'jon xuee n'ndyi ja 'o', ninnquii'chen m'an yo 'o'.”

Nnda' vaa jñ'oon na tso jon.

6 Mang'e jo', yo na t'man qui nn'ön ndëë nduë:

“Nquii jon na itye'ntjon jon jaa,
itejndei jon ja. Taxe'c'ön na ncya na nin 'nan na nin'quint'a nn'an ja.”

Mannda' vaa na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.

7 Tyi'ngitsuu' n'onho' ntyja 'naan nque nn'an na jndë tonan'manhin jñ'oon' Tyo'ts'on ndëëho'. Quiñjontyen n'onho' nchu vaa na tom'anhin na tovantyja n'onhan jon. Ndo' cantyja n'onho' jon cha'xjen na tont'a joo nan'ñeen.

8 Nquii Jesucristo, cha'xjen na totsixuan jon ndyu na toxen'chen, macüajon conduihin naneinhin yo na tonnonchen.

9 Jndye nn'an mañoon jñ'oon na conan'manhin ndëë nn'an na vandya'han' ndo' tejndyohan' yo jñ'oon ntyja 'naan' juu Cristo. Tyi'ninncyaho' na joo jñ'oon'ñeen nnan'vi'nn'anhan' 'o'. Ee joo ñuan njanhan coquehan' yo juu naya na tsixuan Tyo'ts'on. Majo' joo 'nan na cotquii nn'an judíos xjen na conan't'maan'han jon, tyi'quitejndeihan' nan'ñeen na tonnon jon.

10 Jaa na vantyja nn'ön Jesús, vaa ncüii nnontyiu na nan'xuan na nque nn'an na cotsantyja yo jñ'oon na tquen Moisés, ndincyaahan' na nnan'jonhan ntyja 'naan'han'.

11 Juu tyee na taquintyja t'man conduihin tondëë nn'an judíos, vi na jndë iscuee' jon quioo' na coninncya nan'ñeen nnon Tyo'ts'on, vay'oon jon neoon' quioo'ñeen quityquii' juu cuarto na taquintyja na ji'ua tsixuanhan' cha' ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jnaan' nquii jon yo nin'nque nan'ñeen. Majo' si'ts'o 'naan joo cho'ñeen tonan'cohan joohan' 'ndyo tsjoon.

12 Mannda' vaa na itsijonhan' juu 'nan na tquenon Jesús. 'Ndyo tsjoon jnan'cuee' nn'anhin. Tui na nnda' cha' ntyja 'naan' neoon' jon na tcüe', joo nn'an na vantyja n'onhin jon, nndëë ntquen Tyo'ts'onhin na nan'xuanhan ñuan nquii' tonnon jon.

13 Ng'e jo' nan'xuan na quinan'jon jaa yo Jesús yo juu na jnan'cuee' nn'anhin. Nanein tavinan'jon jaa yo juu jñ'oon na contyja n'on ntyjëëhë judíos min xe na aa nnan'vjehan jaa.

14 Quint'a na nnda' ng'e viochen xjen na cotant'ö, ta'nan tsjöön ntjoohin na ntjotyen jaa. Cominnt'ö na ntsquë ncüii tsjoon na ntjotyenhan', juu quiñoon'ndue, na jo' vijon nc'ön.

15 Yajo' ntyja 'naan' Jesucristo, cüa, ninvito quinan't'maan' Tyo'ts'on yo tsoñ'en na conan'nën. Ninnquii'chen quinduë na ncya ya jon.

16 Ndo' min tyi'ngitsuu' n'onho' na quint'aho' jndye nnon naya yo nque ntyjeho' na vantyja n'onhin Jesucristo. Xi' ncüii na ndëë nt'aho', quitejndeiho'hin yo 'nan na icanhan'hin. Nquii Tyo'ts'on neiin' jon na quint'aho' na nnda'. Ee na nt'aho'han', itsijonhan' juuhan' cha'na juu 'nan na cont'a nn'an Israel na conan'cüjehan quioo' na conan't'maan'han jon.

17 Joo nn'an na conintquehin quii' nt'anho' quityquii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, quita'nguee'ho' jñ'oon na conduehin ndëëho'. Quitjue'cjeho' ntyja 'naan' na nan'xuanhan na cotquenhan xjenho'. Nnda' quint'aho' ng'e joohin cotquenhin cüenta ntyja 'naanho' cha' yantyichen ngantyja n'onho' jon. Icanhan' na quint'aho'han' ng'e ntcan Tyo'ts'on na nninncyahin cüenta nnon jon yo tsoñ'en ts'ian 'naan' jon na cont'ahin. Ndo' xe na aa tyi'quita'nguee'ho' cha'xjen na conduehan, xu'ñeen ntsijaa'han' nacjohan, ndo' nc'onhan na chjoo' n'onhan, chito na neinhan, ndo' jo' min tyi'xe'quitejndeihan' 'o'.

18 Tyi'ntsacüentyjee'ho' na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja njan ja. Juu na mavicjë quii' ñuan njan, manchji jnt'a na mats'a cha'xjen na nt'ue ts'on jon, ng'e nt'ue jndyi ts'ön na ninnqui'chen quits'a na ndit'maan'hin ntyja 'naan' 'nan na matsijnt'a.

19 Mat'manntyichen na mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na quitanho' nnon jon na cje ro ntsiquinaanhan' na ncjö nnt'a naijon na m'anho'.

Nquii Tyo'ts'on incyaa jon na tajñ'oontiu c'oon quii' n'on nn'an

20 Nquii Tyo'ts'on conduihin na tajñuaan' ts'onhin. Nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon vi na jndë jnan'cuee' nn'anhin. Juu Jesús na taquintyja t'man conduihin na vantyjee' jon nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, tyincyaa jon na tue' jnda jon cha' ntyja 'naan' neoon' juu, juu jñ'oon xco na sijnda' jon, mantjotyenhan'.

21 Mac'an vi naya nnon jon na nninncyaa jon tsoñ'en na icanhan' 'o' cha' ndëë nt'aho' 'nan na nt'ue ts'on jon. Quits'aa jon yo jaa min'cya ro na cavee' nchjii jon xeng'e juu najndei na condui nquii Jesucristo. Ninnquii'chen quinan't'maan' jaa jon. Mandö' ro jñ'oon na mac'an.

22 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesucristo, tyi'jndye jñ'oon na tji ja na matscüenönhan' ndëëho'. Mac'an vi naya'ñeen ndëëho' na quindye yaho' juu jñ'oonvahin na matsijnt'a nquenho'.
23 Matsiquindyi jaho' na jndë jndyaa juu ntyjëëhë Timoteo vancjo. Xe na aa cje ncüjee' jon na m'an, yajo' ncja jon na ntsaquijnty'iá 'o'.
24 Ncyaho' ts'on njan ndëë tsoñ'en nn'an na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndëëhin na conan'manhin jñ'oon' jon ndëëho' ndo' na cota'ntyjee'hin 'o' na tonnon jon. Tsoñ'en ntyjeho' na vantyja n'onhan jon na m'anhin tsjoonho', mantyi ncyaho' ts'on njan ndëëhin. Nque ntyjeho' na m'an ntjoohin ndyuaa Italia na vantyja n'onhan Jesucristo, mantyi concyahin ts'on 'naanhin ndëëho'.
25 Quityio Tyo'ts'on jn'aan na tsoñ'enho'. Mantyjantyi ndö' ro jñ'oon na macüji.

Tson Na Tji Santiago

Incyaa Santiago ts'on 'naan' jon ndëë nn'an Israel na jndë tycyahin

1 Ja Santiago macüji tsonvahin. Condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Tyo'ts'on yo nnon Jesucristo, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa. Mancya ts'on njan ndëë 'o' na conduihan ncho've tmaan' jaa nn'an Israel na jndë tycyaho' ninvaa tsonnangue.

C'oon ts'an na neiin' juu min vaa 'nan iquenon juu

2 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, vaa xjen jndye nnon min na iquenhan' xjen 'naanhan' 'o' na nin'quitscyaahan' 'o' na m'anho' na vantyja n'onho' jon. Ya na nnda' vaa, c'onho' na cüineiin' jndyi n'onho'.

3 Ee juu na vantyja n'onho', xjen na vaa 'nan na iquenhan' xjen juuhan', juu nan'ñeen na coquenonho' vay'oonhan' 'o' na contjotyenho' ntyja 'naan' Tyo'ts'on.

4 Majo' juu na ntjotyenho' quityquii' joo navi'ñeen, ncyaho' na quindë ya na ngay'oonhan' 'o' na ngaqueho' ntyja 'naan' jon, na quindë ya na nan'xuanho' na conduiho' ntyja 'naan' Cristo.

5 Ndo' xe na aa ndyii' ncüiiho' ndicüaa' ts'on juu nchu vaa quits'aa juu quityquii' joo na iquenhan' xjenhin, can juu na ncyaa Tyo'ts'on na jnda' xquen juu. Na nts'aa juu na nnda', yajo' nninncyaa jon jñ'oon na ican tsan'ñeen ee juu jon tyi'vacuaa xjen na ncyaa jon ndëë nn'an, min tyi'tsityia' jon ts'an na icanhan'.

6 Majo' ya na itsinin juu nnon Tyo'ts'on, cantyja ts'on juu na nninncyaa jon juu jñ'oon na ican juu. Min tyi'nc'oon juu na ve vaa na itsitiu juu. Ee ts'an na ve vaa na m'aan' ts'on xjen na ican juu vi naya nnon Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen itsijonhan'hin cha'vijon juu ndaandue xjen na ijuuhan' na ntyque jndyehan' ncüii cüii ntyja.

7 Ts'an na nnda' vaa m'aan' ts'on, tyi'ndyii' ts'on juu na ncy'oon juu cüenta jñ'oon na ican juu nnon jon.

8 Ee xeevahin ncüii nnon na m'aan' ts'on juu, ndo' ncüiichen xuee mañoon nnon 'nan na m'aan' ts'on. Tyi'cüejon its'aa juu.

Ntyja 'naan' tsanndyia' yo tsantya

9 Juu ntyjëëhë na vantyja ts'on Cristo na tsanndyia'hin, chuhan' na cüicjee' juu na njon conduihin ng'e na itsue Tyo'ts'onhin na conduihin jnda jon.

10 Majo' juu ntyjëëhë na tyahin na mantyi vantyja ts'on juu Cristo, xjen na conan'cüejnaan' ntyje tya juuhin ng'e na conduihin cüentaa' Tyo'ts'on, mantyi cüineiin' jndyi juu. Ee cha'xjen ntjaa' jndëë na tyi'vioo'han', cje co'uaahan', mannda' vaa na itsijonhan' na ngenon tsantya.

11 Ee xjen na ndyova ndo'cüjioon' na jmin' jndyihan', co'uaa tsco jndëë, ndo' cocyaa ntjaa' 'naanhan', juu na nancoo' ntjaa'ñeen, cotsuhan'. Mandö' vaa itsijonhan' ntyja 'naan' tsantya, ntycüii ntyja 'naan' jon viochen xjen na itsichon jon na nnintyantyichenhin.

Juu na iquenhan' xjen ts'an yo juu na ityii'han' ng'eehan'hin

12 Juu ts'an na minntyjee'tyen quityquii' joo na iquenhan' xjen 'naanhan'hin na nin'quitsquioohan'hin, min tyi'vacüaa'hin ntyja 'naanhan', neiin' tsan'ñeen, ee vi na jndë tenonhan' ndo' tyi'qui'ndyicjehin nnonhan', nquii Tyo'ts'on ntsiquindaa' jonhin na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Ee jndë tco' jon 'ndyo jon na joo nn'an na ve'ngiohan jon, ncy'onhan cüentahan'.

13 Ya na vaa ncüii nnon na ityii'han' ng'eehan' ts'an na quitsitjahin, tyi'nc'oon' ts'on juu na nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian na quits'aa juuhan'. Ng'e nquii jon, min'ncüii nnon natyia tyi'xe'quindëë ngay'oonhan'hin na ntsitjahin, min tyi'xe'quits'aa jon ncüii nnon na ntyja 'naan'han' ntsitja ts'an.

14 Ee ncüii cüii ts'an ityii'han' ng'eehan'hin xjen na nquii juu ncyaa juu na juu 'nan natyia na nt'ue jndyi ts'on juu na nin'quits'aa juu, vay'oonhan'hin xjen 'naan'han'.

15 Ndo' juu na vay'oonhan' tsan'ñeen na quitsitjahin, vi na jndë tantjonhan'hin, itsi-jnda'han' na vaa jnaan' tsan'ñeen, ndo' juu jnan'ñeen, vi na jndë siquindëñ'enhan' xjen 'naan'han', itsijonhan' ntyja 'naan' juu cha'vijon ts'oo.

16 'O' ntyjë na vi'nchjiho' na vantyja n'onho' Cristo, tyi'nan'vi'nn'an nqueho' na nnan'tiuho' na nquii Tyo'ts'on its'aa jon na vay'oonhan' ts'an na quitsitjahin.

17 Ee nquii tyëëhë Tyo'ts'on, ninnquii'chen ncyaa jon tsoñ'en 'nan na coy'ön cüenta na cote'jndeihan' jaa. Tsoñ'en 'nan na cojnty'ia na conan'xueehan' tsjö'ndue, nquii jon tquen-han'. Majo' nquii jon min tyi'tsijonhan'hin yo joohan', ee covejndyo na conan'xueehan', majo' nquii jon tyi'jon quitscüejndyo jon ntyja 'naan' na its'aa jon yo jaa.

18 Ntyjantyi na nt'ue ts'on jon, tyincyaa jon na cota'nt'ö xcö ya na tantyja nn'ön juu jñ'oon naya 'naan' jon na mayuu'han'. Nnda' vaa na s'aa jon cha' njonntyichen iquenhan' jaa quii' nt'an tsoñ'en na tquen jon.

Quita'nguëë' nchu vaa na ico'xen jñ'oon' Tyo'ts'on

19 'O' ntyjë na vi'ntyji na vantyja n'onho' Cristo, cüaa' n'onho' jñ'oonmin. Tsoñ'enho' c'oncjeho' na quindyeho' jñ'oon' Tyo'ts'on. Majo' tyi'nan'cjeho' na jen nin'quindueho' nchu vaa itsi'manhan', ndo' mantyi c'onho' na nion m'anho' na conan'vjeho' nn'an.

20 Ee xjen na conan'vjëëhë ntyjëëhë, itscu'han' na quint'a cha'xjen na chuhan' na quitsam'an na tonnon Tyo'ts'on.

21 Mang'e na nnda', tsoñ'en na itsi'ndaa'han' ts'an na tonnon jon, ndo' mantyi yo nin'joo 'nan tyia jndyi nan'xuanhan', quitjiñ'enho' ntyja 'naanhan'. Ndo' yo na ndyia' n'onho', cy'onho' cüenta juu jñ'oon naya 'naan' jon na conduihan' najndei na yo juuhan' nndëë ntsin'man jon ñuaanho'.

22 Majo' quinan'manho' ndëë nn'an na conan'quindëho' nchu vaa na itsiquindyi jñ'oon' Tyo'ts'on. Ee xe na aa ve' condye ngueho'han' min tyi'quita'nguee'ho'han', ve' conan'vi'nn'an nqueho'.

23 Ee minninchen jaa na ve' condyëë nguë jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' tyi'quita'nguëë'han', itsijonhan' ntyja njanhan cha'vijon ts'an na ve' ndyiaa' ngue juu nnon yo jnon.

24 Ndo' vi na jndë jndyiaa' juu nchu vaa nnon juu yo jnon'hin, vja juu, ndo' maninñoon' ngitsuu' ntcüe' ts'on juu nchu vaa nnon juu.

25 Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on, itsijonhan' juuhan' cha'vijon jnon. Juu jñ'oon'ñeen na taquintyja na quindë conduihan' na ntyja 'naan'han' jndë jndyaa jaa na tom'an nacje 'naan' jnan. Xe na aa cotquën cüentahan' ndo' ninnquii'chen m'aan' nn'ön ntyja 'naan'han', ndo' min tyi'cotsuu' nn'ön na nt'aha cha'xjen na co'xenhan', yajo' t'man vaa na ndyio jon jn'aan jaa.

26 Minninchen ts'an na itsitiu nquii na quindë ya na itsit'maan' juu Tyo'ts'on, majo' tyi'iquen nquii juu xjen tsa juu, itsivi'nn'an nquiihin. Ve' jn'aan ntyja na itsit'maan' juu jon.

27 Ntyja na icüji' Tyo'ts'on cüenta na aa quindë ya na itsit'maan' ts'an jon, ndö vaa na itsi'manhan'. Nque yotsca na jndë tjë tye yo ndyee, quitejndei ts'an yo'ñeen navi' na coquenon joo, ndo' majo'ntyi joo nanntcu ninnque. Ndo' mantyi quen nquii ts'an cüenta na tyi'ntsijonhin natyia na cont'a nn'an na conan'jonhan nchu vaa na tsixuan tsonnangue.

2

Cüejon quint'aho' yo nn'an, min nanninñen', min nantya

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa na taquintyja na t'man conduihin, tant'aho' na njon ngioho' ncüii ts'an, majo' ncüiichenhin tyi'quinjon ngioho.

2 Cüa, nnduë xe na aa ntsque ve nn'an naijon na covatjonho' na conan't'maan'ho' nquii Tyo'ts'on, ndo' ncüii joohin tsantyahin na cüe jon ndiaa na yantyichen, ndo' ñjon tsi'x'ee s'on ijan nt'ö jon. Majo' ncüiichen tsan'ñeen tsanjñen'hin, ve' ndiaa tjaa' cüe juu.

3 Majo' juu tsan'ñeen na cüe jon ndiaa na yantyichen, xe na aa conan'jñ'oon'ho'hin ndo' nndueho' nnon jon: “Nnda' ta, quijman' chjo ndöhin naijon na yantyichen.” Majo' nnon juu tsanjñen' nndueho': “Ndö cüentyje'”, Oo xe na aa nndueho' nnon juu: “Quijman' tyuaa ndyo na vequityën.”

4 Ya na cont'aho' na nnda', yajo' tyi'cüejon cont'aho' yo nn'an. Ñ'enhan na njonhin ngioho', majo' ndyii' nn'an na tyi'quinjonhan ngioho'. Ndo' na nnda', itsi'manhan' na conduiho' nn'an na tyia conan'tiu na tyi'jndyoyu cotji'ho' cüenta nchu vaa na njon condui ncüii cüii ts'an.

5 'O' ntyjë na vantyja n'onho' na vi'ntyjiho', quindyeho' chjo jñ'oon na matsjö. Covaa' nn'ön na icüji Tyo'ts'on nanninñen' na conduihan cüentaa' nquii jon. Its'aa jon na nnda' cha' ntyja 'naan' na vantyja n'onhan jon ntsijonhan' joohan cha'vijon tsantya na min'ncüii nnon tyi'itsitjahan'hin. Ndo' joo nn'an na conan'vi'ngiohan jon, jndë tco' jon 'ndyo jon na tsoñ'en na condui jon na itye'ntjon jon, ntsiquindaa' jonhan' joohan.

6 Majo' 'o' cont'aho' na tyi'quinjon nque nanninñen'. Ndo' mangioho' na nque nantya'ñeen cont'avi'han 'o'. Manquehin cotsachohinho' nt'ö jüe cha' quit'uiivi'han'ho'.

7 Ndo' manquentyi nantya na conan'neinhan jñ'oon tsan' cjoo' xuee' Cristo, nquii jon na taquintyja na t'man conduihin ntyja 'naanho', majo' 'o' xuee' jon njon jndyihan' ngioho', manquii jon na tyii' Tyo'ts'on 'o' ntyja 'naan' jon.

8 Vaa jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na taquintyja na t'man ico'xenhan'. Itsohan': “Cüivi'ntyji' minninchen ts'an cha'xjen na vi'ntyji nquii 'u'.” Juu jñ'oonva' xe na aa mavanguee'han' vaquinjon' matsa'.
9 Majo' xe ve' cotjiho' nin nn'an na cont'aho' na njon, yajo' itsijnda'han' na conan'xuanho' jnan, ee jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', juuhan' itsinchu'han' na jndë conan'tjaho'.
10 Ee xe na aa vanguee' ts'an tsochen jñ'oon na tquen Moisés na ico'xenhan', ndo' xe na aa itsitjahin ntyja 'naan' min ve' ninncüiihan', condui tsan'ñeen ts'an na ta'nan siquindë juu joo jñ'oon'ñeen, ndo' na nnda', chujnan juu nnon Tyo'ts'on ntyja 'naan tsoñ'en jñ'oon' jon na ico'xenhan'.
11 Ee manquiintyi jon na itso jon: “Tyi'nc'on' yo ts'an na ve' ndö' ro”, mantyi itso jon: “Tyi'ntscue' ts'an.” Ndo' xe na aa mavangue' na tyi'com'an'ya' yo ts'an na ve' ndö' ro, majo' xe na aa iscue' ts'an, jndë chujnan' ndëë tsoñ'en ntji 'naan' jon na ico'xenhan'.
12 Vaa jñ'oon na ico'xenhan' na ntyja 'naan'han' itsiquindyaa Tyo'ts'on 'o'. Ndo' ntyja 'naan' majuuntyihan', jo' ntco'xen jon 'o' na aa conan'veho'han', ndo' aa ta'nan. Mang'e jo' quint'aho' cüenta nin jñ'oon na nan'neinho' ndo' nin 'nan na nt'aho'.
13 Ee xe naneinhin na tyi'c'ön na nty'ia ro nn'an ngiö, yajo' juu xjen na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, min tyi'xe'c'oon jon na nty'ia rö ntyjii jon. Majo' xe naneinhin m'an na nty'ia ro nn'an ngiö, yajo' mantyi ncy'oon jon na nty'ia rö jaa ntyjii jon juu xjen na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan.

'Nan na its'aa ts'an, tsi'manhan' na aa vantyja ts'on juu Tyo'ts'on

14 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, xe na aa conduë na vantyja nn'önhin, majo' xe tyi'quitejndei jaa ts'an 'nan na itsitjahan'hin, xe na aa nnda' vaa na cont'a, juu na vantyja nn'önhin, ve' jn'aanhan'. Ndo' nquii Tyo'ts'on, ¿Aa ntsin'man jon ñuan njanhan ve' ng'e na conduë na nnda'? Tyi'je'quindëë.
15 Cüa, nduë, xe na ncüii ntyjëëhë tsans'a, oo ncüii tsanscu na vantyja ts'on juu Cristo, juu xjen na itsitjahan' ndiaa na ntcüe juu oo 'nan na ntcüa' juu,
16 Ndo' xe ncüiiho' ngitso juu nnon tsan'ñeen: “Ya ntyjë, cja' ntcüe' va'. Quityio Tyo'ts'on jn'aan 'u' na nninjnda' ndiaa na ntcüe' yo 'nan na ntcüa'.” Ndo' na nnda' jñ'oon tsu' nnon tsan'ñeen, xe tyi'ninncya' 'nan na icanhan'hin, ¿Yuu vaa na itejndeihan'hin?
17 Ndo' mantyi ntyja 'naan' na vantyja ts'on ts'an Cristo, majo' tyi'nin'ncyaa juu 'nan na itsitjahan' ncüiichen ts'an, juu na vantyja ts'on tsan'ñeen, ve' jn'aanhan'. Nn'an na vantyja n'onhan na cont'a na nnda', juu na vantyja n'onhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'oo.
18 Majo' m'aan ts'an na ntsintcüe' juu jñ'oon nnön na ngitso juu: “'U' xia'ntyi na vantyja tson' Tyo'ts'on, majo' ja matejndei nn'an 'nan na icanhan'hin.” 'U' na nnda' vaa na matsu', quitsi'man' nnön nchu vaa na vantyja tson'hin na tyi'cotejndei' nn'an 'nan na icanhan'hin, ndo' ja yo na matejndei nan'ñeen, ntsi'man nnon' na vantyja ts'ön jon.
19 Matsu' na vantyja tson' na ninncüii Tyo'ts'on m'aan. Juu jñ'oon'ñeen mayuu'han', majo' itsiquijñ'eenhan' 'u' na m'aan' tson' na xia'ntyi jo' 'nan icanhan' ntyja 'nan'. Ee nque yotyia na cotyentjonhan nnon yutyia tque, mantyi vantyja n'onhan na ninncüii Tyo'ts'on m'aan, ndo' na nnda' cotji'hin cüenta, coquityuehin ata coviquijnty'ehin.
20 Condui 'u' ts'an na tsan' xquen'. Aa icanhan' na quitsi'man nnon' na ncüii ts'an na vantyja ts'on juu, majo' min tyi'cotejndei juu nn'an, juu na vantyja ts'on tsan'ñeen ve' jn'aanhan'.
21 Cha' ntyja 'naan' tsochiihi Abraham. Juu jnda jon Isaac, tyincyaa jonhin nnon Tyo'ts'on na tyio juuhin cjoo' ncüii nnontyiu cha'vijon na ninncyaa ts'an quioo' nnon jon. Ndo' ng'e na siquindë tsan'ñeen jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon juu, jo' tquen jonhin na tajnan tsixuan juu.
22 Yajo' quitquenho' cüenta na juu na tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on, juuhan' si'manhan' yo 'nan na s'aa jon. Ndo' ng'e na nnda', juu na vantyja ts'on jon, tquenhan' juuhan' na quindëhan'.
23 Ndo' na nnda', juu jñ'oon na tji Moisés, siquindëhan' juuhan'. Itsohan': “Nquii Abraham, tovantyja ts'on jon Tyo'ts'on, ndo' ng'e na nnda', jo' tquen jonhin na conduihin ts'an na tajnan tsixuan.” Ndo' mantyi na itsininhan' na condui tsan'ñeen ts'an na ya jñ'oonhin yo Tyo'ts'on.
24 Yajo' itsi'manhan' na tquen Tyo'ts'on ts'an na tajnan tsixuan juu xeng'e ntyja 'naan' 'nan na its'aa juu, chito ve' xia'ntyi ng'e na vantyja ts'on juuhin.
25 Ndo' majo'ntyi itsijonhan' ntyja 'naan' tsanscuntjaa' Rahab. Ee nque nn'an na jñon Josué tsjoon' tsanscu'ñeen na tyequitquenhan cüenta nchu vaa juu tsjoon'ñeen, tejndei juu nan'ñeen ndo' jñon ntcüe' juuhan ncüiichen nato, cha' nque sondaro tsjoon' juu

tyí'nan'cüjehan joo nan'ñeen. Ndo' ng'e na nnda' vaa 'nan s'aa juu, tquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu na tonnon jon.

26 Juu si'ts'o 'naan' ts'an, vi na jnde jndui' juu na ndyii' na vando' juu, conduihan' ts'oo. Mannda' vaa na itsijonhan' juu ts'an na ve' vantyja ngue ts'on juu Tyo'ts'on, majo' tyi'quitejndei juu ncüiichen ts'an yo 'nan na icanhan'hin, juu na vantyja ts'on tsan'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'oo.

3

Ntyja 'naan' tsa ts'an

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho', nque nn'an na conan'manhan jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, jantyichen na ntco'xen jon joo nan'ñeen. Ng'e jo', yantyichen na tyi'jndyeho' na ntsaque'ho' juu ts'ian'ñeen.

2 Tsoñ'en jaa jndye nnon min na tyi'caquinjoon' 'nan cont'aha. Majo' xe na aa tyi'cotsitja ts'an ntyja 'naan jñ'oon na itsinin jon, conduihin tsan na tque its'aa, ee xe na aa iquen jon cüenta 'ndyo jon, nndëë ntquen jon xjen ninvaa si'ts'o 'naan' jon.

3 Cha' ntyja 'naan' quitso, coty'i frenon jndyue o' cha' ntquën xjen o' na c'o o' yuu va na nt'ue nn'ön, ndo' yo joo frenon'ñeen cotquën xjen ninvaa si'ts'o 'naan o'.

4 Ndo' mantyi c'oon' n'onho' ntyja 'naan' nt'aandaa. T'manhan' ndo' jndei m'aan jndye na vantyquehan' joohan'. Majo' juu ts'an na vay'oonhan', chjo tscaa' pala 'naan'han', majo' yo juuhan' its'aa jon na cjahan' min'cya ro yuu va na nt'ue ts'on jon.

5 Mantyi ntyja 'naan' tsa ts'an. Chjohan' quityquii' si'ts'o njanhan, majo' yo joohan' conan's'a jaa, conan'ntcu jaa, na jndye nnon 'nan na vaquinjon' cont'a. Ndo' mantyi ncüii ntqueen'chon chjo, min na chjohan', majo' nndëë ntscü'ahan' ninvaa ncüii jndëë tque. Mannda' vaa na itsijonhan' natë' na cont'a ya na conan'nën jñ'oon tyia cjoo' ncüiichen ts'an.

6 Ntyja 'nan na its'aa tsa ts'an natë', itsijonhan' juuhan' cha'vijon chon. Ee joohan' mat'manntyi jnan nan'xuanhan', chito min'cya ro ncüiichen nnon si'ts'o njanhan. Ndo' joohan' cont'ahan' na ninvaa si'ts'o njanhan nan'xuanhan' jnan. Ee yo joohan' conan'jmiin' jaa ndëë nn'an tso xuee na cotsam'an. Joo yotyia na m'anv'io, joohan cotyi'han chon jaa na conan'nën jñ'oon tyia.

7 Nque nn'an condëë conan'xion'han ncüii cüii nnon quioo' na cotsaca' yo ncüii cüii nnon quintsa yo tsoñ'en quioo' na cotsaman' tsia, yo nin'quioo' na m'an quityquii' ndaandue, ndo' tondëë tonan'xion' nan'ñeen joo quioo'ñeen.

8 Majo' juu tsa ts'an, ta'nan ts'an na nndëë ntsixion'han' cha' na tyi'nan'nën jñ'oon tsan'. Juu tsa ts'an itsichonntyichenhan', ndiquindëë ntquen ts'an xjenhan'. Itsi'ndaa'han' nn'an, itsijonhan' joohan' cha'vijon ndaa 'ndyo quitsu ntscuee'han' ts'an.

9 Yo ndaha conan't'maan' jaa nquii Tyo'ts'on na conduihin tyëëhë, ndo' mayo joontyihan' conduë jñ'oon tsan' cjo nn'an na mantyi sia jonhan na jndui joohan cha'na nquii jon.

10 Conan't'maan' Tyo'ts'on yo jndyuë, ndo' mantyi mayo joohan' conan'nën jñ'oon tsan' cjo nn'an. 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, taviquichuhan' na cont'aha na nnda'.

11 Ndaa ya yo ndaa jaquitson, mangiö na je'quindui'han' na manin'juuntyi tsui'.

12 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, mangioho' tyi'je'quit'uii' tëquichi ts'oon tëmanco, min tyi'je'quit'uii' tëndë' ts'oon tëndë. Mantyi ndaa ya yo ndaaja quitson, min tyi'xe'quindui'han' na manin'juuntyi tsui'.

Juu na jnda' nquen nn'an, ve nnonhan' min

13 Xe na aa m'aan ts'an quii' nt'anho' na jnda' xquen juu ndo' t'man vaa na ivaa' ts'on juu, c'oon juu na nty'ia ro nn'an nchjii juu, ndo' quits'aa juu tsoñ'en cha'xjen na chuhan' cha' cüityincyoo' na conduihin ts'an na jnda' xquen.

14 Majo' xe na aa conan'tëë' jndyi n'onho' nn'an, ndo' yo na conan'quinjon nqueho', chintyi ntyjeho', yajo' tyi'nan'ntsaho' na conan'tiuho' na conduiho' nn'an na jnda' nquen. Ee ya na cont'aho' na nnda', nnintyincyoo' jndyoyu na conan'vi'nn'an nqueho' na condueho' na mayuu' na jnda' nquenho'.

15 Ts'an na nnda' tsixuan, juu na jnda' xquen juu, chito nquii Tyo'ts'on tyincyaahan', cüejonhan' juuhan' tsixuanhan' ntyja 'naan' tsonnangueva. Cüejonhan'han' yo cha'xjen juu na jnda' nquen nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on. Juu na nnda' vaa na jnda' nquenhan, nquii yutyia incyaa juu na nan'xuanhinhan'.

16 Ee minninchen ts'an na itsitëë' jndyi ts'on juu ntyje, ndo' na itsiquinjon nquiihin, chito nque ntyje juu, tsojnaan' jo' conan'ntja' nn'an ndo' cont'ahan tsoñ'en nnon natyia.

17 Majo' juu na incyaa Tyo'ts'on na jnda' xquen ts'an, nein min 'nan na its'aahan'. Navejndyee juu ts'an na tsixuanhan', m'aan juu na ntju' 'nan na itsitiu juu. Jndë jo' majuuntyihan' its'aahan' na int'ue juu nchu vaa cha' joo nn'an na conan'ntja'han, quintjo ya ntcüe'han yo ntyjehan. Ndo' mantyi conduihin ts'an na ya ñuan tsixuan juu yo ntyje

juu, ndo' min vandya' ntyjii ncüii ts'an yo juu, majo' its'aa juu na njon nchu vaa na ntyjii tsan'ñeen. T'man vaa na m'aan juu na nty'ia nn'an ntyjii juu. Tyi'quits'aa juu na vay'oon juu jñ'oon yo ncüii ts'an, majo' ncüiichen tsan'ñeen, min tyi'quitsue juu nnon juuhin. Ndo' mantyi tyi'quits'aa juu na ve vaa ntyja na vam'aan juu. Mantyi jndye vaa na itejndei juu nn'an.

18 Cha'xjen ncüii ts'an innon' juu 'nan cha' ngue' ntjon, mannda' vaa na itsijonhan' ntyja 'naan' ts'an na itsichon juu na quintjo ya ntcüe' nn'an na conan'ntja'hin yo ntyjehan. Juu na itsichon tsan'ñeen, ts'ian na its'aa juu na quintjo ya nan'ñeen, jndye nnon 'nan ya cove' ntyja 'naan' ts'ian'ñeen.

4

Quitjue'cjeho' nnon Tyo'ts'on

1 ¿Ndu ñ'enho' na conan'quinanho' ndyia' yo ntyjeho', conan'ntja'ho' yohan? ¿Nin ts'iaan' na nnda' vaa m'anho'? Aa chi nnda' vaa ng'e na nt'ue jndyi n'onho' na cuaa 'nan ndueeho'. Joohan' cotquenhan' xjen 'naanhan'ho' na conan'quita'ho' tyia' yo ntyjeho'.

2 Min 'nan na conan'cjaa' jndyi n'onho' na cuenhan' ndueeho', majo' ng'e na nndiquindëë nt'aho' na nnda', jo' nnan'cuee'ho' tsan'ñeen cha' 'naan' juu ntjohan' ndueeho'. Nt'ue jndyi n'onho' na cuen 'naan nn'an ndueeho', ndo' jnaan' na tacuenhan', jo' conan'quinanho' ndyia' yo nn'an, conan'ntja'ho' yohan. Ndo' 'nan na nt'ue jndyi n'onho', tyi'cuenhan' ndueeho' ng'e na tyi'cotanho' nnon Tyo'ts'on na nninncyaa jonhan' na ninjnt'ueho'.

3 Ndo' xjen na cotanho' nnon jon na 'nan na nt'ue n'onho', itscu'han' na ninncyaa jonhan' ng'e cochue' n'onho' ntyja 'naan' na cotanho'han'. Ee ve' cotanho' na quitejndei jonho', cha' nguein 'nan na nninjnt'ueho'han' cha'xjen na cavee' n'onho'.

4 Ndo' na nnda' xjen nn'anho', itsijonhan'ho' cha'vijon nanntcu na m'an s'ahan, majo' cot'ahan jndyue mañoon nannon. ¿Aa tyi'covaa' n'onho' na joo nn'an na neiin' jndyi n'onhan ntyja 'naan' juu na tsixuan tsonnangue, conduihan nn'an na tyi'quijndoo'han Tyo'ts'on? Ndo' ng'e na nnda', minninchen ts'an na nt'ue ts'on juu na ntsijonhin yo juu 'nan na tsixuan tsonnangue, nquii juu its'aa juu na conduihin ts'an na jndoo' juu Tyo'ts'on.

5 Oo ¿Aa m'aan' n'onho' na ve' jn'aan juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itso jon: "Juu Espíritu Santo na tyincya Ja na c'oon Jon quii' n'onho', t'man vaa na vi'ntyjii Jon 'o', ndo' nt'ue jndyi ts'on Jon na xia'ntyi Ja quinan'vengioho'?"

Nnda' vaa na itsiquindyi jñ'oon'ñeen.

6 Majo' nquii Tyo'ts'on t'man vaa na itejndei jon jaa cha' nndëë ntji jaa ntyja 'naan 'nan na nt'ue jndyi nn'ön na tyia nan'xuanhan'. Ee mantyi vaa ncüiichen jñ'oon na jndui na sinin Salomón na itsohan': "Joo nn'an na conan'ntsahin, ico' Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen, majo' nque nn'an na conan'ndyia'hin na tonnon jon, itejndei jonhan."

7 Mang'e na nnda' itsiquindyihan', jo' quitjue'cjeho' nnon jon. Juu xjen na itsichon yutyia na quinan'tjaho', quita'ho' nnon juu. Ee xe na aa nt'aho' na nnda', yajo' nnannon juu 'o'.

8 Quinan'ndyoo'ho' na m'aan Tyo'ts'on, yajo' mantyi nquii jon ntsindyoo'hin yoho'. 'O' na nan'xuanho' jnan, quitjiho' ntyja 'naanhan' cha' nduiho' na ntju' ntyja 'naan' na cotsam'anho'. 'O' na ve vaa na m'aan' n'onho' na conan'jonho' yo Tyo'ts'on, quintcüe' n'onho' cha' nndëë nan'xuanho' na ji'uaho' na tonnon jon.

9 Ng'e na ngioho' na conan'tjaho' nnon Tyo'ts'on, jo' ncyaho' na quitsichjoo' jndyihan' n'onho', quityueeho' ntyja 'naan'han'. 'Nan na incyaahan' na neinho' ndo' na concoho' natyia na conanjonho', quitsityia jndyihan' ngioho' ata na ntycyaa ndaa ndëëho'.

10 Quitjue'cjeho' nnon Cristo, nquii jon na conduihin na ityе'ntjon jon jaa. Quindue jndyoyuho' nnon jon 'nan na conan'tjaho', yajo' ntsiquinjon jonho'.

'U' tyi'ncüji' cüenta na aa itsitja ts'an na vantyja ts'on

11 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, tanan'neinho' jñ'oon tyia nacjo ntyjeho'. Ee na itsinin ts'an jñ'oon tyia nacjo ntyje juu na mantyi vantyja n'onhan Cristo, ndo' na icüji' juu cüenta na conan'tja nan'ñeen, icüji' tsan'ñeen jñ'oon tyia nacjoo' jñ'oon na iquen Tyo'ts'on na ico'xenhan'. Ndo' its'aa nquii juu na conduihin jüe na icüji' juu cüenta nin jñ'oon na co'xenhan', chito conduihin ts'an na itsiquindë juu jñ'oon'ñeen.

12 Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on tquen jon jñ'oon na ico'xenhan', ndo' na manquiintyi jon ntco'xen jon jaa ntyja 'naan' na conan'tja jaa na tonnon jon. Juu jon tsixuan jon na ntsin'man jon ñuan njanhan oo na aa ncju' jon jaa v'io. Ng'e na nnda', tyi'nan'xuanho' na ngitoxenho' ntyjeho' na aa conan'tjahin tonnon nquii jon.

Joo 'nan na conan'jnt'a na nnt'a, min tyi'jnda' na aa nnduihan'

13 Vaa jñ'oon na nin'quitsjö ndëë 'o' na condueho' na xeevahin oo 'io cha nc'oho' ncüiichen tsjoon, na ntjoho' jo' ncüii chu na nnt'aho' jnda s'on.

14 Ndo' min tyi'quindioho' nin 'nan na ngenonho' 'io cha. Ee itsijonhan' ntyja na cotsam'an cha'vijon chincyuts'o na chjovi' xjen covityincyoo'han', ndë jo' cotsu ntcüe'han'.
15 Yantyichen na quindueho': “Xe na aa nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ndo' xe na aa nninncyaa jon na cotsam'anntyë, nt'a 'nan na m'aan' nn'ön.”
16 Majo' ya na conan'jnda'ho' na nin ncüii nnon 'nan na nnt'aho' na min tyi'cotan jndyeeho' nnon Tyo'ts'on na aa nt'ue ts'on jon na nnduihan', ndo' na nnda' xjen nn'anho', conan'ntsa nqueho' ntyja 'naan' 'nan na nnt'aho'. Ndo' juu nan'ñeen tyia tsixuanhan'.
17 Ndo' juu jñ'oon'ñeen, itsiquindyihan' na juu ts'an na ntyjii juu nin 'nan na chuhan' na quits'aa juu, min tyi'quits'aa juuhan', majnda' na vaa jnaan' juu.

5

Nantya na vat'io cont'a, quitquenhan cüenta

1 'O' nantya, quitquen yaho' cüenta jñ'oon na mantsjö ndëëho'. Quitsichjoo'han' n'onho' ndo' jndei quityueeho' ng'e jndë mangüentyja xjen na ngenonho' navi'.
2 Ee 'nan na conan'tjonho' na itsityahan'ho', jndë vandi'ndaa'han'. Ndo' mantyi joo ndiaa ya 'naanho', cocüa' quinty'uahan'.
3 Ndo' mantyi joo s'on 'naanho', s'on ijan yo s'on xuee, co'on tscüahan', ndo' juu tscüa'ñeen icüji' jndyoyuhan' na conan'tycüii' 'o' s'on'ñeen ndëë nn'an. Mangüentyja xjen na vi' jndyi ntquenonho', ndo' juu navi'ñeen ntsijonhan' juuhan' cha'vijon chon na ntscohan' ninvaa si'ts'o 'naanho'. Majo' ngueemin na mats'ia conan'jndyentyichenho' s'on ndo' naneinhin jndë tindyo na ntco'xen Tyo'ts'on nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan.
4 Majo' matsjö ndëëho', c'oon' n'onho' nchu vaa tont'aho' yo moso 'naanho' na totyjehan 'naanho' na tue'. Tonan'vi'nn'anho' nan'ñeen na tyi'quindë xoquitu' na totyionho'hin. Ndo' nquii Tyo'ts'on na tsoñ'en najndei na conduihin, jndë indyii jon na conan'xuaa nan'ñeen ndëëho' na nnda' cont'aho'.
5 'O' taquintyja na ya m'anho' tsonnanguevahin. Coninncyatoho' yo minninchen nnon 'nan na cavee' ngioho'. Cha'xjen conan'qui'mën quioo' na ndëcya nnan'cuëë' juu o', mannda' ro itsijonhan' 'o' na coninncyañ'enho' yo tsoñ'en nnon 'nan na nt'ue n'onho', ndo' min tyi'quitquenho' cüenta na mavaavi' xjen na nt'uiivi' Tyo'ts'on 'o'.
6 Majo' 'o' cont'aho' na nque nanm'ann'ian quityi'han joo nn'an cüentaa' Tyo'ts'on vancjo cha' quit'uiivi'han'hin, ata cont'aho' na quinan'cüje nan'ñeen joohan, ndo' min tanchu ya na nndëë ngita'hin na tyi'nt'aho' natë'hin.

C'onho' na t'man n'onho' quityquii' na inchjehan' 'o'

7 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, cüendoo'ho' na mancüjee' nnda' jon, tyi'ndyioon' n'onho' na coquenonho' nan'min'. Quitquenho' cüenta ntyja 'naan' ts'an na inon' ntjon. Juu tsan'ñeen iminndoo' jon ndaatsua' na ngioo jndyee yo ndaatsua' na mats'ia cha' ngue' ntjon 'naan' jon na ntyjee jonhan' na nninjnt'uehinhan'.
8 Ng'e na tajndye xjen vitja na ncüjee' ntcüe' ta Jesús, jo' yo na t'man n'onho' cüendoo'tyenho'hin, cha'xjen juu tsan'ñeen na iminndoo' jon na ngue' ntjon 'naan' jon.
9 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesús, tyi'ntyioo' jnan ntyjeho' yo 'nan na coquenonho', ee xe na aa cont'aho' na nnda', ncüji' Tyo'ts'on cüenta na nqueho' vaa jnanho'. Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' na nquii jon na conduihin na ntco'xen jon nn'an ntyja na conan'tjahan, mavaavi' xjen na nndyo ntcüe' jon.
10 'O' ntyjë na vantyja n'onho', joo nn'an na toninncya jñ'oon na si'man Tyo'ts'on ndëëhin ntyja 'naan' 'nan na nguaa, tom'anhan na t'man n'onhan quityquii' joo navi' na toquenonhan. Mantyi nqueho' ncyaho' na joo jñ'oon ntyja 'naan' 'nan na toquenon nan'ñeen, nnan'manhan' ndëëho' na mantyi c'onho' na t'man n'onho' quii' 'nan na coquenonho'.
11 'O' mangioho' na nque nn'an na contjotyenhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on min na coquenonhin navi', joo nan'ñeen conduihin nn'an na m'anhan na neinhan. Jndë jndyeho' jñ'oon ntyja 'naan' juu Job, na tontjotyenhin ntyja 'naan' Tyo'ts'on min na jndye nnon navi' na toquenon jon. Ndo' mantyi cotquenho' cüenta na joo 'nan ya na tots'aa Tyo'ts'on yohin vi na jndë tenon navi'ñeen. Ee nquii jon, ya ñuan tsixuan jon ntyja 'naan nn'an ndo' nty'ia rohan ntyjii jon.
12 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, ndö jñ'oon na t'manntyichen na matsjö ndëëho'. Ya na ncüiiho' nin'quitsi'man nquii' juu na mayuu' cüii jñ'oon na itso juu, tyi'ngitso juu na ntyjii Tyo'ts'on. Min tyi'ngitso juu na nquii jon na m'aan quiñoon'ndue ndyiaa' jon na nnda' vaa cha'xjen na tso juu. Min tyi'ngitso juu na nquii jon na tquen tsonnangue ntyjii jon ntyja 'naan' 'nan na itso juu. Xjen na itso juu na mayuu' ncüii jñ'oon, cüiyuu'han'. Ndo' xe na aa itso juu na tyi'yuu' ncüii jñ'oon, cüityincyoo' na tyi'yuu'han'. Ya na conan'neinho' cha'na tsjö ndö', tana itsijnda'han' na quit'uii Tyo'ts'onho'.

Jndye nnon its'aa Tyo'ts'on xeng'e na conan'nën nnon jon

13 Xe na aa ndyii' ncüii 'o' na vaa ncüii nnon 'nan na nchjehan'hin, quitsinin juu nnon Tyo'ts'on cha' quitejndei jonhin. Ndo' mantyi xe na aa ndyii' ncüii 'o' na neiin' juu, quitsit'maan' juu Tyo'ts'on na ita juu alabanzas.
14 Ndo' xe na aa m'aan nin 'o' na vii' juu, queen' juu nn'an na conintquehan ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na c'ohan na m'aan juu. Ndo' vi na jndë squehan jo', quitanhan nnon Tyo'ts'on na quitsin'man jonhin, ndo' yo xuee' ta Jesús quityeehin nchen'hin.
15 Ndo' juu jñ'oon na cotan nan'ñeen ntyja 'naan' juu ng'e na vantyja n'onhan jon, ntyja 'naan' juuhan' ntsin'man jon tsanvii'ñeen ndo' ntsue jonhin. Ndo' mantyi juu tsan'ñeen, xe na aa vaa jnaan' juu, ntsit'man ts'on jonhin.
16 Mang'e na nnda', joo ntyjeho' na vantyja n'on jon, ncüii ro ncüiiho' quitji' jndyoyuho' ndëëhan ntyja 'naan' ncüii cüii nnon 'nan na conan'tjaho'. Ndo' mantyi nque ntyjeho' na it'uii tycuhin, ninnquii'chen quinan'neinho' nnon Tyo'ts'on ntyja 'naanhin na quitsin'man jonhan. Juu ts'an na vantyja ts'on juu Cristo na jndë tquen Tyo'ts'onhin na tajnan tsixuan juu, nquii najndei na condui jon, t'man vaa na covityincyoo'han' ntyja 'naan' jñ'oon na ican tsan'ñeen nnon jon.
17 Nquii Elías tonduihin ts'an na toninncyaa jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndyu na toxen'chen totsinin jon jñ'oon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa. Mats'anhin cha'xjen min'cya ro jaa. Nquii jon yo mancha'chen ts'on jon tcan jon na tyí'ngua', ndo' siquindë Tyo'ts'on jñ'oon na tcan jon ee ndye chu xoncüe tatua'.
18 Ndo' vi ndëcya, tcan jon na quits'aa Tyo'ts'on na cua' nnda', ndo' tua', ndo' ntjon na jnon nn'an tue'han'.
19 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, xe ncüiiho' na vajnaan' juu jñ'oon na mayuu' ndo' ntsitycyaa'hin ntyja 'naan'han', ndo' ncüiichen ntyjeho' ntejndei jonhin na ntcüe' juu,
20 Cañjoon' n'onho' na minninchen ncüii 'o' na itsintcüe' juu tyje juu nato na tyi'ya na njon tsan'ñeen na itsitjahin nnon Tyo'ts'on, tsin'man jonhin na tyi'quitsu ñuaan' juu. Ndo' xeng'e na nnda' s'aa tsan'ñeen yohin, its'aa jon na juu jnan na nintotsixuan juu, jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onhin.

Tson Navejndyee Na Tji Pedro

Incyaa Pedro ts'on 'naan' jon ndëë nn'an na jndë tycya

1 Ja Pedro macüji tsonva. Condui ja ts'an na i'ua Jesucristo ts'ian nnön na jöncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. 'O' ntyjë na vantyja n'onho' jon, matscüenön tsonvahin ndëëho' xeng'e juu navi' na coquenonho' na jndë tycyaho', ndo' naneinhin ve' m'an yaho' ndyuaa Ponto, yo Galacia, yo Capadocia, ndo' Asia yo nin'Bitinia.

2 Vitjachen na tquen tyëëhë Tyo'ts'on tsoñ'en, ndo' ntyjii ya jon na ncüji jon 'o' na nnduiho' cüentaa' nquii jon. Ndo' neinhin, majndë conduiho' cüentaa' jon ng'e nquii Espíritu Santo ityii' jon 'o' ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Condui na nnda' cha' nnan'quindëho' tonnon jon ndo' na ntsintju' jon ñuaanho' yo neoon' Jesucristo. Mac'an nnon Tyo'ts'on na juu naya na tsixuan jon, jndyentyichenhan' cy'onho' cüenta yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhin.

Ncya ya Tyo'ts'on juu na contyja nn'önhin vando'han'

3 Nquii Tyo'ts'on na conduihin tye nquii Jesucristo na juu jon conduihin na itye'ntjon jon jaa, cüit'maan'hin. Juu jon taquintyja na t'man vaa na nty'ia ro jaa ntyjii jon. Ntyja 'naan' juuhan', jo' jndë tyincyaa jon na tui xco jaa ng'e na tando' xco Jesucristo. Ng'e na nnda', jo' juu na contyja nn'ön, mantyi vando'han'.

4 Na ntyja 'naan' juuhan' ninncyaa Tyo'ts'on na nndaho' ncüii naya na vavehan' quiñoon'ndue na ncy'onho' cüentahan'. Juu na ntsiquindaa' jonho', je'quintycüiihan', min je'cüi'ndaa'han', ndo' juu na nanncoo' tsixuanhan', mancha' xjen m'anhan'.

5 Ng'e na vantyja n'onho' Jesucristo, jo' ivantyjee' Tyo'ts'onho' yo maninjuu najndei na conduihin. Ng'e na ntyja 'naan'han', ntsin'man jon ñuaanho'. Ntsi'man jon na nts'aa jonhan' juu xuee na mats'ia.

6 Mang'e na ngioho' na ntsin'man jon ñuaanho', jo' t'man incyaahan' na neinho', min na chjo ro xjen itsichjoo'han' n'onho' ng'e jndye nnon navi' na coquenonho'.

7 Ee juu na vantyja n'onho' itsijonhan' juuhan' cha'xjen ts'ian na condui yo s'on ijan. Conan'co nn'an juuhan' quityquii' chon na jmin'ntyichen cha' ntsixuan s'on'ñeen na njonntyichenhan'. Majo' juu na covantyja nn'ön Cristo xjen na covenön 'nan na nin'quenhan' xjen 'naan'han' jaa, juuhan' njonntyichen tsixuanhan' na tonnon Tyo'ts'on, chichen s'on ijan, 'nan na ndëë ntycüii na njonhan'. Juu na vantyja n'onho' Jesús, vi na jndë covityincyoo' na ya jndui' 'o' quityquii' joo navi'min' na coquenonho', juu xjen na ncüjee' ntcüe' Jesucristo, ntsiquinjon Tyo'ts'on 'o', ndo' nts'aa jon na nnan'jonho' yo Cristo naijon condit'maan' jon.

8 Nquii Jesucristo, min na tacojnty'ia ndëëho'hin, majo' conan'vi'ngioho'hin. Ndo' min nanein tacojnty'iaho'hin, mancüiixjen covantyja n'onho'hin, ndo' juuhan' incyaahan' na nein jndyiho' ngioho' ata ndicüijnda' nchu vaa nquii jñ'oon na nndueho' na ntyja 'naan' jo' ntsi'manhan' na taquintyja na njon jndyihin ngioho', ndo' ndit'maan'hin ntyja 'naan'han'.

9 Ee ng'e juu na vantyja n'onho' Jesucristo, jo' na coy'onho' cüenta juu na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'.

10 Ntyja 'naan' juu jñ'oon'ñeen, nque nn'an na tom'an ndyu na toxen'chen na toninncyahan jñ'oon' jon ntyja 'naan 'nan na nguaa, tojoo' yantyi n'onhan na nin'cüaa' n'onhinhan' ntyja 'naan'han'. Chen jndyi tonan'jn'aanhan jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na nincüaa' n'onhan ntyja 'naan' juu na itsin'man jon ñuaan nn'an.

11 Nquii Espíritu na condui nquii Cristo na itscüenon jonhin quii' nn'ön, tom'aan jon yo nan'ñeen. Mantyi totsi'man jon ndëëhan joo navi' t'man na ngenon Cristo, ndo' mantyi yo ntyja 'naan' na ndëcya ndit'maan' nquii jon. Tonan'chon jndyi nan'ñeen na nin'cüaa' ya n'onhan nin ts'an tsi'manhan' na ntsixuan juu ts'ian'ñeen ndo' cüan na nnduihan'.

12 Majo' totsi'man Tyo'ts'on ndëë nan'ñeen na joo jñ'oon na toninncyahan, tyí'vacüja'han' joohan. Joo jñ'oon'ñeen na jndë macondyeho'han' nanein, macüenta nqueho'han'. Nque nn'an na jndë tonan'neinhan jñ'oon naya ntyja 'naan' Cristo ndëëho', tonan'quindyihan 'o' ntyja 'naan jñ'oonmin' yo maninjuu najndei na tsixuan nquii Espíritu Santo. Joo jñ'oonmin', nque ángeles nin'cüaa' jndyi n'onhinhan'.

Iqueen' Tyo'ts'on jaa na quinan'xuan ñuan nquii' na tonnon jon

13 Ng'e na nnda' vaa ntyja 'naan jñ'oonmin', quitquen xoncüeho' 'nan na m'aan' n'onho' yo na jnda' nquenho'. Juu na cotsam'anho', quitquen nqueho' xjenhan'. Xia'ntyi c'onho' na cüendoo' tcüiho' juu naya na ntsiquindaa' Tyo'ts'on 'o' xjen na nndyo nnda' Jesucristo.

14 Ndo' ng'e na conduiho' ntsinda Tyo'ts'on, jo' quita'nguee'ho' na tonnon jon. Min tyi'nan'jonho' yo joo 'nan tyia na tonan'jontoho' yohan' juu xjen na tyí'quitajn'aanho'hin.

15 Nquii Tyo'ts'on na tqueen' jon 'o', conduihin ñuan nquii'. Mang'e na nnda', tsoñ'en
ntyja na cotsam'anho', mantyi 'o' quinan'xuanho' ñuan nquii' na tonnon jon.
16 Ee jndui jñ'oon' jon na itsohan': “Ng'e na condui Ja ñuan nquii', mantyi 'o'
quinan'xuanho'han'.”
17 Ya na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, condueho' tyeho'hin ndo' na ngioho' na cüejon
ntco'xen jon ncüii cüii ts'an nchu vaa na its'aa juu. Mang'e na nnda', xuee na tonnonchen
na ve' m'an yaho' ncüii cüii tyuaa naijon jndë tycyaho', jo' c'onho' na cüincyaa' n'onho' jon.
18 Ee mangioho' na nque ndochiho' tonduehan jñ'oon nchu vaa 'nan na quint'aho' cha'
ntsiquindyaa Tyo'ts'on ñuaanho'. Majo' juu jñ'oon'ñeen tyi'cüijnt'ue jonhan', ve' jn'aanhan'.
Ee mangio yaho' na chito sin'man jon ñuaanho' yo s'on ijan oo yo s'on xuee, joohan'
contycüii na njonhan'.
19 Sin'man jon ñuaanho' yo juu neoon' nquii Cristo, na taquintyja na njon conduihan'.
Nquii jon conduihin Quitsman Chjo na jnan'cuee' nn'anhin na min'ncüii jnaan' jon,
min'ncüii nnon ta'nan its'aahan' na tyi'ntju' conduihin.
20 Vitjachen na ntquen Tyo'ts'on tsonnangue, ndo' jndë t'ua jon ts'ian nnon Cristo na
ngenon jon na nnda'. Majo' ata ndyumin na mats'ia, tyincyaa jon na jndyo Cristo na
ntejndei jon 'o'.
21 Naneinhin ntyja 'naan' jon na vantyja n'onho' Tyo'ts'on. Nquiintyi jon tyincyaa jon na
vando' xco Cristo vi na jndë tue' jon ndo' sijnda' Tyo'ts'on na cüit'maan'hin. Ndo' ng'e na
s'aa jon na nnda', ninnquii'chen ntyja 'naan' Cristo m'anho' na vantyja n'onho' Tyo'ts'on
ndo' na t'man qui n'onho'hin.
22 Nein na co'ndyiiho' na juu jñ'oon na mayuu' co'xenhan' 'o', juuhan' jndë tquenhan'
na ntju' ñuaanho' na conan'vengioho' ntyjeho' na vantyja n'onhan Jesucristo, jo' cjoo' yaya
n'onho' na cüivengioho'hin yo na xoncüii n'onho'.
23 Ee chito jndë tui xcoho' ntyja 'naan' ncüii nnon tsjan na contycüiihan'. 'O' ntyja 'naan'
juu jñ'oon' Tyo'ts'on na vando'han' na je'quintycüii na m'aanhan', ntyja 'naan' juuhan'
jndë tui xcoho'.
24 Cha'na jñ'oon' jon na tji Isaías na itsohan':
Itsijonhan' ncüii cüii ts'an cha'vijon tsco jndëë.
Ndo' tsoñ'en ntyja 'naanhan na njon conduihan' itsijonhan' juuhan' cha'vijon ntjaa' jndëë,
ee vi na jndë t'uaa tsco jndëë,
cocyaa ntjaa' 'naanhan'.
25 Majo' juu jñ'oon' Tyo'ts'on,
tyi'jon quintycüi m'aanhan'.
Ndö' vaa itsiquindyi jñ'oon na tji Isaías. Ndo' majuuntyi jñ'oon'ñeen, conduihan' jñ'oon
na toninncya nn'an ndëëho' na ntyja 'naan'han' na itsin'man Tyo'ts'on ñuaanho'.

2

1 Mang'e jo', tsoñ'en nnon natyia yo nin'tsoñ'en na itsivi'nn'anhan' nn'an,
quinan'tcyaa'ho' ntyja 'naanhan'. M'an nn'an na cont'a nquehan na conan't'maan'han
Tyo'ts'on cha' quitscu'han' ncüii nnon natyia na cont'ahan, majo' 'o' tavint'aho'han'.
Tyi'nan'tëë' n'onho' joo nn'an na min 'naan, ndo' 'o' na ta'nanhan'. Quitsacüentyjee'ho' na
conan'neinho' jñ'oonvi' nacjo nn'an.
2 Yo'ndaa na xe jnda xco na tuihin, ninnquii'chen ndaatsu ndyee yo'ñeen na nin'quitei'
joo. Juu jñ'oon' Tyo'ts'on conduihan' ndaatsu ninnquii'. Quitquen yantyiho' na cüijnt'ueho'
juu jñ'oon'ñeen cha' ngaqueho' ntyja na itsin'man jon ñuaanho'.
3 Quint'aho' na nnda' xe na aa mayuu' cotquen yaho' cüenta na nquii jon na conduihin
na itye'ntjon jon 'o', t'man vaa na nty'ia roho' nchjii jon.

Condui Cristo tsjö' na vando'

4 Ninnquii'chen quinan'ndyoo'ho' na m'aan Jesucristo, nquii jon na conduihin tsjö' na
vando'. Nque nn'an tji'han cüenta na tyí'cüijnt'ue jon, majo' nquii Tyo'ts'on tji jonhin na
conduihin tsjö' na njon jndyi.
5 Mantyi nqueho' na vantyja n'onho' Cristo, conduiho' ntjö' na cota'ndo'. Ng'e jo'
ncyaho' na nquii Tyo'ts'on ninjnt'ue jon 'o' na ntsia jon v'aa naijon na nc'oon nquii jon.
Quityquii'han' i'ua jon ts'ian ndëëho' na conduiho' ntyee na ji'ua nan'xuanhan na xia'ntyi
nnon jon na cotye'ntjonho', yo na ninncyaho' na nquii Espíritu Santo ntco'xen jon 'o' yo
ntyja 'naan' na cotsam'anho'. Joo ts'ianmin' na cavee' ntyjii Tyo'ts'on ng'e Jesucristo.
6 Mang'e jo' nacjoo' jñ'oon' Tyo'ts'on na tji Isaías vaa jñ'oon na itsiquindyihan':
Quitquenho' cüenta, quityquii' juu tsjoon Sión, jo' maquën tsjö' naijon na tji'han' nqui
tsjaan' v'aa, ncö tji tsjö'ñeen ntyja njan, ndo' njon jndyi conduihin.

Minninchen ts'an na vantyja ts'on juu jon, tyi'je'quits'aahan' na ncüji' tsan'ñeen cüenta na ve' jn'aanhan'.

7 Ntyja 'naan 'o' na vantyja n'onho', nquii jon na conduihin tsjö'va', njon jndyihin ngioho'. Majo' ntyja 'naan joo nn'an na tyi'covantyja n'on, itsiquindëhan' ncüiichen jñ'oon' Tyo'ts'on na itsohan:
Nque nn'an na conan'va v'aa, tyque'han tsjö', jnduehan na tyi'je'cüijnt'uehan'.
Majo' nquii Tyo'ts'on tquen jon na conduihin tsjö' nqui tsjaan' v'aa.
8 Ndo' mantyi vaa ncüiichen jñ'oon ntyja 'naan' jo' na itsohan':
Juu tsjö'vahin conduihin ncüii na ntyja 'naan' jon itscyaahan' nn'an.
Ee jnaan' na tyí'cantyja n'onhan nchu vaa na itso juu jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nquii jon na conduihin juu tsjö'ñeen, jo' na itscyaahan'hin. Nnda' vaa na sijnda' jon na ntquenonhan ng'e tajnan'quindëhan cha'xjen juu jñ'oon na tquen jon.

Nn'an na condui cüentaa' Tyo'ts'on

9 Majo' 'o' conduiho' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon. Ndo' mantyi conduiho' ncüii tmaan' ntyee na cotyentjon nnon nquii jon na taquintyja na conintquehin, jo' nquii Cristo. Ndo' mantyi conduiho' ncüii tmaan' nn'an na iquen Tyo'ts'on na nan'xuan ñuan nquii'. Conduiho' nn'an na sijnda jon cüentaa' nquii jon. Nquii jon na tqueen' jon 'o', nan'min' its'aa jon yoho' cha' quitji' jndyoyuho' ndëë nn'an na taquintyja nquii jon t'man conduihin. Nquii jon tqueen' jon 'o' na jndui'ho' ntyja 'naan' najaan na tsixuan jnan ndo' na saque'ho' ntyja 'naan' juu naxuee na condui nquii Cristo na taxjen ya jndyi conduihan'.

10 Ndyu na toxen'chen tyí'conduiho' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on, majo' naneinhin manqueho' conduiho' nn'an cüentaa' nquii jon. Toxen'chen tyí'quindioho' na nty'ia roho' ntyjii jon, majo' naneinhin covaa' n'onho' na nnda' vaa nchjii jon yo 'o'.

Ndö vaa c'onho' tondëë nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on

11 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji 'o', conduiho' nn'an na ve' m'an yaho' ndyuaamin' naijon jndë tcyaho'. Mats'a ty'oho' na taninncyaho' xjen ndëë joo 'nan na tyia na nt'ue jndyi n'on nn'an.

12 Juu na cotsam'anho' quii' nt'an nn'an na tyi'c'onhan nacje 'naan' Tyo'ts'on, quint'aho' cha'xjen na chuhan' cha' min na aa conan'neinhan jñ'oon tsan' ntyja 'naanho', jo' mancüiixjen ntquenhan cüenta na cotsam'anho' ntyja 'naan' na ityе'ntjon Tyo'ts'on, ndo' na nnda', juu xuee na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, nnan't'maan' nan'ñeen jon xeng'e na jndyoyu na totsam'anho' quii' nt'anhan.

Quitjue'cje jaa ndëë nanm'ann'ian

13 Ng'e na conduiho' cüentaa' ta Jesús, jo' quitjue'cjeho' ndëë tsoñ'en nn'an na conduihan nanm'ann'ian. Navejndyee nnon nquii tsanm'aants'ian t'man, ee nquii jon taquintyja t'man conduihin na ico'xen jon.

14 Ndo' mantyi nque nn'an na co'ontyja na i'ua jon ts'ian ndëëhan na mantyi conduihan nanm'ann'ian yo jon. Ee i'ua jon ts'ian ndëëhan na quit'uevi'han joo nn'an na tyi'ya cont'a, ndo' nnan'neinhan jñ'oon ya ntyja 'naan nn'an na cotsam'anhan cha'xjen na chuhan'.

15 Ee Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon na quint'aho' cha'xjen na chuhan' cha' ntyja 'naan'han' ntsichenhan' jndyue nn'an na tyi'jnda' nquen na ve' jñ'oon tsan' na conduehan cjoho'.

16 'O' conduiho' nn'an na jndë siquindyaa Tyo'ts'on quityquii' juu 'nan natyia. Majo' tyi'ntji'ho' cüenta na s'aa jon na nnda' cha' nninncyaahan' na vanaan na nnt'achenho' 'nan natyia. Quint'aho' tsoñ'en 'nan na ntsi'manhan' na conduiho' nn'an na cotyentjontyenho' nnon jon.

17 Ncüii cüii ts'an, quinan'manho' nnon juu na njonhin ngioho'. Quinan'vengioho' nn'an na vantyja n'on Jesús. Ninnquii'chen quinan't'maan'ho' Tyo'ts'on na quitsincyaa'han' n'onho' na nnt'aho' 'nan na tyi'quichuhan' ntyjii jon. Ndo' mantyi nquii ta tsanm'aants'ian t'man, quint'aho' na njonhin.

Juu navi' na tenon Cristo, vaa na itsi'manhan' ndëë

18 'O' na conduiho' moso ndëë patrón 'naanho', yo na xoncüee' n'onho' quitjue'cjeho' ndëëhan na quita'nguee'ho' tsoñ'en 'nan na conduehan. Chito xia'ntyi na quint'aho' na nnda' ndëë joo nan'ñeen na ya nn'anhan ndo' na vi'ngiohan 'o', majo'ntyi quint'aho'han' yo joo patrón na tëë' n'onhan 'o'.

19 Ee nquii Tyo'ts'on cavee' nchjii jon xe na aa nan ts'an joo navi' na iquenon juu min na tyi'yuu' na sitjahin ng'e na ntyjii juu na nquii jon m'aan jon yohin.

20 Ee tyi'tsit'maan'han' Tyo'ts'on xe na aa conan'quii n'onho' na cotja' patrón 'o' jnaan' na jnan'tjaho' ndëëhan. Majo' xe na aa cotja'han 'o' ng'e ncüii nnon 'nan naya na cont'aho', ndo' na conan'quii n'onho' na nnda' coquenonho', juu nan'ñeen na cont'aho' cavee' ntyjii jonhan'.

21 Ee nqueho' na tqueen' jon 'o', sijnda' jon na ntquenonho' navi'min', ng'e mantyi
nquii Cristo tquenon jon navi' ntyja 'naanho'. Ndo' na nnda' tjon jon, itsi'manhan' na
cotsanan'jonho' ntyja 'naan' na tots'aa nquii jon.
22 Juu jon min'ncüii tacotsitjahin min tacotsinin jon jñ'oon quintu.
23 Ee juu xjen ya na tonan'cüejnaan' nn'anhin, tajñ'oon jnaan' sintcüe' jon. Min juu xjen
na tont'avi' nn'anhin, ta'nan tso jon na ndyionhan nnon jon. Jnty'ii jon na nquii Tyo'ts'on
na ico'xen jon tsoñ'en cha'xjen na chuhan', quitsijnda' jon tsoñ'en ntyja 'naan' juu cha'xjen
na nt'ue ts'on nquii jon.
24 Manquiintyi Cristo, tëchu jon jnan jaa juu xjen na t'ion nn'an jon nnon tsojn'aan,
cha' nndëë nnan'xuan jaa nt'oo ntyja 'naan'han' ndo' ngotsam'an ntyja 'naan' na jndyoyu
condui nquii Tyo'ts'on. Cüii cüiii nnon joo na tquee' Cristo, yo joohan' na itsin'man
Tyo'ts'on ñuaanho'.
25 Ee ntyja 'naan nqueho', totsijonhan' 'o' cha'vijon quinman na 'io 'io cocya o', majo'
naneinhin jndë ntcüe'ho' yo nquii Cristo. Conduihin na ivantyjee' jon 'o' ndo' ic'ioo' jon
ndëëho' cha' na its'aa ts'an na ivantyjee' quinman.

3

Ndö vaa na icanhan' na c'on nn'an na jndë tonco

1-2 Mantyi 'o' nanntcu na m'an s'aho', quita'ngue'ho' 'nan na n'onhan jñ'oon' Tyo'ts'on,
xjen na cotquenhan cüenta nchu vaa na cotsam'anho' tondëëhan na conan't'maan'ho' jon
yo na xoncüee' n'onho', jo' ntcüe' n'onhan ndo' ngantyja n'onhan ta Jesús min na taty'oo
cont'aho'hin.
3 Chito xia'ntyi yo 'nan na cojnt'ue nqueho' na cüinancoo'ho' ndëëhan, cha' ntyja 'naan'
na conan'tycüi'ho' sonquenho', oo na conan'tycüi'ho' yo 'nan na jndë yo s'on ijan, oo na
cocüeho' ndiaa na ya jndyi.
4 Chuhan' na quityquii' n'onho' quinan'xuanho' ncüii nnon na tyi'covityincyoo'han' ndëë
nn'an. Juu nan'ñeen na c'onho' na nancoo'ho' na tonnon Tyo'ts'on na vengioho' nn'an, min
tyi'nan'tëë' n'onho'hin, ya na nnda' vaa na conduiho' na nancoo' 'o', juuhan' njon jndyihan'
ntyjii jon.
5 Ndyu na toxen'chen nque nanntcu na yo ji'ua tonan'xuanhin na tonan'qui n'onhan jon,
mannda' vaa tont'ahan na sinancoo'han'hin. Totjue'cjehan ndëë nnonhan.
6 Nquii Sara, mannda' vaa tots'aa jon. Tovanguee' jon jñ'oon na totso Abraham. Totso juu
ntyja 'naan' jon na conduihin na toco'xen jonhin. Ndo' naneinhin 'o' nanntcu, conduihin
cha'vijon ndyeeho' xe na aa cont'aho' 'nan ya min tyi'c'onho' na ncyaa' n'onho'.
7 Ndo' mantyi 'o' nannon na m'an ntcuho', manincüajon quitsam'anho' yohan yo na jnda'
nquenho'. C'oon' n'onho' ntyja 'naanhan ng'e na tyi'jndëchenhan cha'na nqueho', ng'e jo'
cüinjonhin ngioho' cha' tyi'ntscu'han' na nndyii Tyo'ts'on jñ'oon na conan'neinho' nnon
jon. Ee cüejon incyaa jon naya na cota'ndo' xcoho' ntyja 'naan' jon cha'xjen incyaa jon na
conan'xuanhinhan'.

Coquenon nn'an navi' ng'e na cont'ahin 'nan ya

8 Jñ'oon na mats'ia na matsjö ndëëho' ntyja 'naan' jñ'oonmin, nque ntyjeho' na vantyja
n'on Jesús na vi' coquenonhan, tsoñ'enho' c'onho' na ninncüii m'aan' n'onho' ntyja 'naan
nan'ñeen. Juu 'nan na coquenonhan, quint'aho' na conduihan' cha'vijon xu na cho
nqueho'. Mantyi quinan'vengioho'hin. C'onho' na conan'ndyia' n'onho' ndëë nn'an. Min
tyi'nan's'aho', tyi'nan'ntcuho' ndëëhan.
9 Natyia na cont'a nn'anho', tyi'nan'ntcüe'ho'han', min na cotjue'han jñ'oon tsan'
nacjoho', tyi'nan'ntcüe'ho'han'. 'O' vandya' 'nan quint'aho', quitanho' nnon Tyo'ts'on
na quityio jon jn'aan joo nan'ñeen. Ee jo' ts'ian na tqueen' jon 'o' cha' tsoñ'en nnon na
nin'quitsiquindaa' jonho' na ndyio jon jn'aanho', ncy'onho' cüentahan'.
10 Ee nnon tson Salmos vaa jñ'oon na itsohan':
Minninchen ts'an na nt'ue ts'on juu na ya ngam'aan juu, ndo' na nin'c'oon juu na neiin'
juu,
chuhan' na quen nquii jon xjen tsa juu,
min tyi'ntsinin juu quintu.
11 Chuhan' na cüjihin ntyja 'naan' 'nan tyia ndo' quits'aa juu 'nan ya.
Ndo' quint'ue juu
na c'oon juu na tatyia' quichu juu yo nn'an. Ninnquii'chen nnda' quits'aa juu.
12 Ee nque nn'an na jndë tquen Tyo'ts'onhin na tajnan nan'xuanhan,
iquen jon cüenta 'nan na coquenonhan.
Ndo' mantyi iquen jon cüenta jñ'oon na conduehan nnon jon.
Majo' nque nn'an na cont'a 'nantyia, vja jon nacjo nan'ñeen yo 'nan na cont'ahan.

Mannda' itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.

13 Xe cojoo' n'onho' na nt'aho' 'nan ya, ta'nan ts'an nts'aa vi' 'o'.

14 Majo' min xe na aa cont'avi' nn'anho' ng'e na cont'aho' cha'xjen na chuhan', majnda' ityio Tyo'ts'on jn'aanho'. Tyi'ndyueho' na nin 'nan na nndëë nnt'a nan'ñeen 'o', min tyi'ninncyaho' na ntsiquijñ'eenhan' 'o' na nnda' vaa na coquenonho'.

15 Majo' quii' n'onho' quitquenho' Cristo na nquii jon conduihin na itye'ntjon jonho'. Ndo' nque nn'an na cota'xee'han ndëëho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na contyja tycüii' n'onho' Cristo, c'oncjeho' na nndueho' jñ'oon'ñeen ndëëhan.

16 Majo' quint'aho'han' yo na ndyia' n'onho' ndo' yo na cont'aho' na njonhin min ta'nan ncüii nnon na itsi'ndaa'han' na covicjeho' quii' ñuaanho'. Quint'aho' na nnda' cha' nque nn'an na conan'tja'han quintu cjoho', ntscüejnaan'han'hin na cotquenhan cüenta na cotsam'anho' cha'xjen na nt'ue ts'on Cristo.

17 Ee yantyichen na njnty'iaho' navi' na ngüejn'anho' ng'e na cont'aho' ncüii nnon naya xe na aa nquii Tyo'ts'on nt'ue ts'on jon na nnda', chito na ngüejn'anho' jnaan' ncüii nnon natyia na jndë jnan'tjaho'.

18 Ee mantyi nquii Cristo ninjon tquenon jon navi' na tue' jon ntyja 'naan' jnan na nan'xuan. Nquii jon conduihin ts'an na min'ncüii jnaan'. Jaa na condui nn'an jnan na tonnon Tyo'ts'on, tue' jon ntyja njanhan. S'aa jon na nnda' cha' ndëë ngachu jon jaa na m'aan Tyo'ts'on. Ntyja 'naan' na ts'anhin, jnan'cuee' nn'anhin, majo' ntyja 'naan' nquii Espíritu, jo' tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon.

19 Ndo' vitjachen na tyincyaa Tyo'ts'on na tando' xco jon ntyja 'naan' nquii Espíritu, tja jon naijon na m'antyen nt'oo. Jo' tyincyaa jon jñ'oon ndëëhan.

20 Joo nan'ñeen, ndyu na toxen'chen, tominndoo'chen Tyo'ts'on na ntcüe' n'onhan jnanhan. Juu Noé, viochen xjen na totsia jon v'aandaa t'man, toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen. Xjen na siquitoo'han' tsonnangue yo ndaa, tyi'jndye nn'an jn'man quii' juu navi'ñeen, ninnenhan.

21 Juu ndaa'ñeen vat'uiihan' juuhan' yo ndaa na cont'ë, na ntyja 'naan' jo' naneinhin itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. Chito ng'e na itsintju'han' juu na ty'a na chuu' si'ts'o njanhan, majo' ntyja 'naan' juuhan' mantyi incyaahan' na ya covicjëhë quii' ñuan njanhan na tonnon Tyo'ts'on. Ntyja 'naan' na cont'ëhö' itsin'man jon 'o' ng'e na tyincyaa jon na vando' xco Jesucristo.

22 Naneinhin jndë tjantcüe' jon quiñoon'ndue. Jo' m'aan jon ngiaa' Tyo'ts'on tontyjaya naijon nque ángeles yo nin'nque na conintque ndëë ángeles tyia, yo nin'tsoñ'en na cotoxenhin jo', cotjue'cjehan nnon nquii jon.

4

Xia'ntyi cha'xjen na itsiquindaa' Tyo'ts'on jaa, jo' condëë na cotye'ntjön nnon jon

1 Ng'e nquii Cristo tyincyaahin na tquenon jon navi' ata iscuee'han'hin, mantyi 'o' quintjo ya ngioho' navi' na coquenonho'. Ee juu ts'an na jndë tquenon navi' yo si'ts'o 'naan', juu najndei na tsixuan jnan, jndë ntycüii na ico'xenhan'hin.

2 Mang'e na nnda', viochen xjen na m'anntyë, c'ön cha'xjen na nt'ue ts'on nquii Tyo'ts'on, chito cha'xjen juu 'nan natyia na njnt'ue jndyi n'on nn'an na cotsam'anhan ntyja nchu vaa na tsixuan tsonnangue.

3 Nque nn'an tsonnangue, jndye nnon min na cont'ahan na tyi'cuaa ya ntyjii Tyo'ts'on yohan'. Mantyi 'o' ndyu na toxen'chen, majndye xjen na tacahan' na tonan'jonho' yo joo natyia na cont'a nan'ñeen. Cha'na totquenhan na nin'c'onhan yo nn'an na ve' ndö' ro. Nin'quint'a jndyihan 'nan na tyi'quichuhan'. Tondyeho' na toveho'. Xjen na tocüa' quintcu nn'an ndo' na tove quintcuhan, tonan'jonho' yohan. Ndo' mantyi tonan't'maan'ho' 'nan na chito Tyo'ts'on conduihan', ndo' juu nan'ñeen, jndë tquen jon jñ'oon na tavinduihan'.

4 Majo' naneinhin nque nan'ñeen ndicüaa' n'onhan ndu na cotji ntcüe'ho' na toninncyañ'enho' na tonan'jonho' yo 'nantyia na cont'ahan. Ndo' ng'e na nnda' cont'aho', jo' na conan'cüejnaan'han 'o'.

5 Majo' ngüentyja xjen na yo na ijndei'han' ntji' jndyoyuhan nnon nquii jon na m'aan cje jon na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' jnanhan, min na aa cotando'han ndo' min na aa jndë tjëhan.

6 Mang'e na nnda', jo' sijnda' Tyo'ts'on na joo nn'an na jndë tjë, jndyehan juu jñ'oon naya 'naan' jon. S'aa jon na nnda' cha' ntyja 'naan' na tonan'xuanhan xjen na tom'anhan, nincüajon ntco'xen jonhan cha'xjen na ntco'xen jon min'cya ro ts'an. Nnda' vaa na s'aa jon cha' nndëë nnan'jonhan yo juu na incyaa jon na tsixuan ts'an na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu yo ntyja 'naan' espíritu 'naanhan.

7 Jndë vavindyo na ntycüii tsoñ'en. Mang'e na nnda', quinan'xuanho' na xoncüii' n'onho', ndo' na conan'chonho' na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on.
8 Ndo' na t'manntyichen na tsoñ'en, yo na mancha'chen n'onho', cüivengioho' ntyjeho' na vantyja n'onhan Cristo, ee ya na cont'aha na nnda', itsiquinaanhan' na conan't'man nn'önhan ntyja 'naan' na conan'tjahin ndëëhë.
9 Nque ntyjëëhë na cotsque yahin na m'anho', ncüii ro cüiiho' quitixee'ho'hin, yo na xoncüii' n'onho' ntyja 'naanhan.
10 Minninchen nnon ts'ian na itsiquindaa' Tyo'ts'on 'o', cüijnt'ueho' joohan' na ntejndeihan' ntyjeho'. Ee na nt'aho' na nnda', ntsi'manhan' na cota'ntyjee' yaho' juu naya na condui Tyo'ts'on.
11 Min'ninchen ts'an na jndaa' juu na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on ndëë nn'an, quitscüenon juuhan' cha'xjen na itsinin nquii Tyo'ts'on. Ndo' min'ninchen ts'an na jndaa' juu na ityentjon juu ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon, quitsiquindë juu ts'ian'ñeen yo najndei na condui nquii jon. Xe na aa nts'aa juu na nnda', tsoñ'en ndit'maan' Tyo'ts'on ntyja 'naan' Jesucristo. Xia'ntyi nquii jon vacüja'han'hin na mancha'chen xjen cüit'maan'hin. Taquintyja nquii jon conduihin tsoñ'en najndei. Quindui cha'xjen na conduë.

Juu ts'an na vantyja ts'on na conty'e nn'anhin, ndö vaa quits'aa juu

12 'O' ntyjë na vi'ntyji 'o', naneinhin coquenonho' ncüii nnon na jaa' jndyihan' ngioho' na itsichonhan' na ngacüaa' 'o'. Itsijonhan' juuhan' cha'vijon na covenonho' quii' chon. Majo' tyi'nc'oon' n'onho' ntyja 'naan'han' na jen mañoonhan'.
13 Majo' cüineiin' n'onho' na coquenonho' na nnda', ee ntyja 'naan' jo' conan'jonho' juu navi' na tquenon Cristo, cha' juu xjen na ntsi'man Tyo'ts'on na taquintyja na t'man condui nquii Cristo, mantyi 'o' juu xjen'ñeen nc'onho' na nein jndyiho'.
14 Xjen na conan'cüejnaan' nn'an 'o' ng'e na conduiho' nn'an cüentaa' Cristo, vaa t'man jndyi na ityio Tyo'ts'on jn'aanho'. Ee na coquenonho' na nnda', itsi'manhan' na nquii Espíritu na condui jon na taquintyja na njon conduihin, m'aan jon yoho'.
15 Xe na aa ngüejn'aan ncüii 'o', chito ntjon juu na nnda' ng'e conduihin ts'an na iscuee' juu ts'an, oo ng'e na x'uee juu 'naan' ts'an, oo ng'e ncüiichen nnon na sitjahin ndëë nanm'ann'ian, oo na ityii' yahin nchu vaa na tsixuan ncüiichen ts'an.
16 Majo' xe na aa ng'e na condui ts'an cüentaa' Cristo, ndo' ng'e jo' cont'avi' nn'anhin, tyi'nc'oon juu na jnaan' jndyi juu na nnda' vaa iquenon juu. Quitsit'maan' juu nquii Tyo'ts'on yo ncya juu naya jon na condui juu ntyja 'naan' Cristo.
17 Ee jndë tentyja xjen na quit'uiihan' jaa nn'an na condui cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' xe aa yo jaa cotye'han', yajo' jantyichen 'nan na ntquenon joo nn'an na tyi'ta'nguee'han jñ'oon' jon.
18 Cha'na juu jñ'oon' Tyo'ts'on na jndui na itsohan': "Juu ts'an na itsin'man Tyo'ts'onhin na jndë tquen jonhin na tajnan tsixuan juu, xe ve' yo nc'ua na n'man ñuan 'naan' juu, yajo' juu ts'an na tyia ts'anhin yo nin'juu ts'an na vaa jnaan', vi'ntyichen ngenon tsan'ñeen."
Mannda' itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.
19 Mang'e na nnda', 'o' na coquenonho' navi' ntyjantyi yo 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, ninvito quint'aho' 'nan ya ndo' juu na cotsam'anho', qui'ndyeho'han' nt'ö nquii jon na tquen jon 'o'. Ee joo jñ'oon na jndë tco' jon 'ndyo jon, tsoñ'enhan' ntsiquindë jonhan'.

5

Itsiqui'maan' Pedro nn'an na conintque quii' nt'an nn'an tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on

1 Naneinhin, 'o' ntyjë na conintqueho' quii' nt'an nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, matsiqui'man' ja 'o'. Ee mantyi ja ndö, cüejon condui ja ts'an na conintque yoho'. Ncö jnty'ia nnön juu navi' t'man na tquenon Cristo na jñon nn'anhin tsonjn'aan. Ndo' juu xjen na nndityincyoo nnda'hin, mantyi ntsijon ja yo na ntsit'maan' Tyo'ts'on jon.
2 Nquii Tyo'ts'on i'ua jon ts'ian ndëëho' na cota'ntyjee'ho' nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon, ee nquii jon nt'ue ts'on jon na nnda'. Quinan'quindëho' juu ts'ian'ñeen yo na xoncüee' n'onho', chito yo na ijndei'han', min chito ng'e na nt'ue jndyi n'onho' na ngioo xoquitu' ndueeho'.
3 'O' na i'ua Tyo'ts'on ts'ian ndëëho' na quitquenho' cüenta nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii jon, tyi'nan'quinjon nqueho' ndëë nan'ñeen. Juu na cotsam'anho', quinduihan' 'nan na ntsi'manhan' ndëëhin nchu vaa nc'onhan.
4 Nquii Cristo conduihin na taquintyja na conintquehin na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on. Xjen na nndyo nnda' Jesús, nqueho' na cotyentjonho' nnon jon ncy'onho' cüenta na tyi'xe'quintycüii na ntsit'maan' jon 'o'.

5 Mantyi 'o' nn'an ndyua, quita'nguee'ho' jñ'oon na conan'jnda' nque nn'an na conintque ndëë nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on, quitjue'cjeho' ntyja 'naan' na conan'jnda'han. Tsoñ'enho' c'onho' na ndyia' n'onho' yo nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' jon. Ee vaa jñ'oon' jon na itsiquindyihan':
Joo nn'an na conan'quinjon nquehin, nquii Tyo'ts'on icoʼhin ndëë nan'ñeen,
majo' nque nn'an na conan'ndyia' n'onhan, incyaa jon juu naya na condui jon ndëëhan.
Nnda' vaa na itsiquindyi juu jñ'oon'ñeen.
6 Nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na ityeʼntjon jon tsoñ'en, mangʼe jo', quinan'ndyia'ho' na tonnon jon. Ee na nt'aho' na nnda', yajo' ntsiquinjon jon 'o' juu xjen na ivaa' ts'on jon na jndë tentyja xjen.
7 Tsoñ'en 'nan na ndyii' jndyi n'onho', ncyaho' na nquii Tyo'ts'on ngichu jonhan' ee ninnquii'chen m'aan' jndyi ts'on jon ntyja 'naanho' ndo' iquenchen jon cüenta tsoñ'en 'nan na coquenonho'.
8 Quitquen nqueho' xjen nchu vaa na cotsam'anho' ndo' ninnquii'chen quitquen ya yaho' cüenta, ee m'aan ncüiichen na ninnquii'chen v'ii' ts'on juuho', nquii yutyia. Imandyi' juu na int'ue juu nin ts'an na ntsi'ndaa' juu. Itsijonhan'hin chaʼvijon lión na itsixuaa o', na imandyi' o' na int'ue o' quioo' na ntquii o'.
9 Xjen na nin'quen yutyia xjen 'o', tyi'ndyicjeho' nnon juu, tyen cüentyjee'ho' quityquii' na vantyja n'onho'. Yajo' xe'quindëë ngüantjon juu yoho'. Nque ntyjeho' na m'anhin ninvaa tsonnangue na mantyi vantyja n'onhan Cristo, mangioho' cüejon vi' coquenonhan chaʼxjen juu 'nan na coquenonho'.
10 Nquii Tyo'ts'on na tsoñ'en naya tsixuan jon, nquii jon tqueen' jon 'o' na quinan'jonho' ntyja 'naan' juu na tyi'quintycüii na ntsit'maan' jon Cristo. Chjo ro xjen na coquenonho' navi', ndo' ndë jo' manquiintyi jon nts'aa jon na ntco' ya ntcüe'han' 'o'. Nninncyaa jon najndëho' chaʼ nnanho' yo tsoñ'en nnon na coquenonho' ndo' chaʼ ntjotyenho' ntyja 'naan' jon.
11 Xiaʼntyi nquii jon tsixuan jon na iquen jon xjen nanein ndo' na ninvaa na tonnonchen. Quindui na nnda'.

Incyaa Pedro tsʼon 'naan' jon ndëë nnʼan

12 Majñön tsonvahin na m'anho' yo nt'ö Silvano. Yo na macüji' cüenta, conduihin ts'an na xoncüee' ts'on jon na vantyja ts'on jon Jesucristo. Nnonhan' jndë tsjö ncüii ve 'ndyo jñ'oon na ntejndeihan' na ngüentyjee'tyenho' quityquii' juu navi' na coquenonho'. Ndo' na macüji' jndyoyu na juu nayavahin na condui Tyo'ts'on na jndë conan'jonho' ntyja 'naan'han', conduihan' na mayuu'. Quintjotyenho' ntyja 'naan'han'.
13 Joo nn'an na m'an tsjoon Babilonia na mantyi icüji Tyo'ts'onhan na conduihan cüentaa' jon, coninncyahin ts'on 'naanhan ndëëho'. Ndo' mantyi nquii Marcos. Conduihin jnda.
14 Ncüii cüiiho' ncyaho' ts'on ntyjeho' yo na xoncüee' n'onho' na conan'manho' na conan'vengioho'han.
Tsoñ'enho' na conan'jonho' yo Cristo, ncyaa Tyo'ts'on na nan'xuanho' na tajñuaan' ts'onho' na tonnon jon.

Tson Na Jndë Ve Na Tji Pedro

Incyaa Pedro ts'on 'naan' jon

1 Ja Simón Pedro macüji tsonva. Condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Jesucristo ndo' mantyi
na i'ua jon ts'ian nnön na jöncya jñ'oon naya 'naan' jon ndëë nn'an. Matscüenön tsonva ndëë
'o' na mantyi conduiho' na vantyja n'onho' cha'xjen já. Juu na vantyja nn'ön, njon jndyi
conduihan'. Ng'e nquii Tyo'ts'on na conan't'maan' yo nquii Jesucristo na conduihin na
itye'ntjon jon jaa, condui jon na jndyoyuhin, jo' conincyahan na nan'xuan juu na vantyja
nn'ön.

2 Nquii Tyo'ts'on yo nin'nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, juu naya
na nan'xuanhan yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhan, mac'an ndëëhan na
nninncyahin na nan'xuanho'han'.

Ts'an na itsijonhin yo Jesucristo, nan'min icanhan' na quitsixuan juu

3 Ee viochen xjen na cotsata'jn'aanho'hin, yo juu najndei na taquintyja na conduihin,
nninncyaa jon tsoñ'en na icanhan'ho' cha' nta'ndo' 'o' na tonnon jon na ndit'maan' jon
ntyja 'naanho'. Nguaa na nnda' ng'e na cota'jn'aanho' nquii Jesús na tqueen' jon 'o' na
nnan'jonho' na ndit'maan'hin yo nin'juu na taquintyja na quindë tsixuan jon.

4 Ntyja 'naan joo nan'min' incyaa Cristo jñ'oon na ico' jon 'ndyo jon ndëë. Joo jñ'oon'ñeen
njon jndyihan', ndo' taquintyja na t'man nan'xuanhan'. Incyaa jon joo jñ'oon'ñeen
cha' condëë conan'jonho' yo juu na condui Tyo'ts'on ndo' cha' ntyja 'naan'han' nndëe
nndyaaho' tsoñ'en nnon 'nan na min tsonnangue na conan'ndaa'han' nn'an ng'e na
nin'quint'a jndyihan 'nan tyia.

5 Majo' chito xia'ntyi icanhan' na cantyja n'onho' Cristo. Mantyi chuhan' na
quinan'chonho' na quint'aho' ncüii cüii nnon 'nan ya. Ndo' yo joohan' quinan'quiñjon'ho'
na ntsavaa' n'onho' nchu vaa na nt'ue ts'on Tyo'ts'on yoho',

6 Ndo' yo juuhan' mantyi quinan'quiñjon'ho' nchu vaa na ntquen nqueho' xjen ncüii
cüii nnon na nt'ue ts'on si'ts'o 'naanho' na nin'quint'ahan'. Ndo' yo juuhan' chuhan' na
quinan'quiñjon'ho' na quinan'quii n'onho' navi' na coquenonho'. Ndo' yo juuhan' chuhan'
na quinan'quiñjon'ho' na nnan't'maan'ho' Tyo'ts'on cha'xjen na chuhan',

7 Ndo' yo juuhan' mantyi chuhan' na quinan'quiñjon'ho' na m'anho' na neinho' nn'an,
ndo' yo juuhan' na quinan'vengioho' tsoñ'en nn'an.

8 Ee ya na conan'xuanho' joo nan'min', ndo' na vandyijndyentyichen joohan' ntyja
'naanho', nninncyaahan' na ya nninjnt'ue Jesucristo 'o' na cotye'ntjonho' nnon jon. Ndo'
mantyi jndye nnon nnintyincyoo' na nnan'manhan' na covaa' ya n'onho' ntyja 'naan' nquii
jon na itye'ntjon jon jaa.

9 Majo' minninchen ts'an na tyi'quitsixuan juu joo nan'min', tonnon Tyo'ts'on itsijonhan'
ntyja 'naan' juu cha'vijon ts'an na tsë tënnon, jndë ntjohin na nchjaan' juu ntyja 'naan' jon.
Ndo' jndë tsuu' tycya ts'on juu na sintju' jon jnan na totsixuan juu.

10 Mang'e na nnda', 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo, quinan'chon yantyiho' na juu na
cotsam'anho' ntsi'manhan' na jndë tqueen' Tyo'ts'on 'o' ndo' jndë tji jon 'o' na conduiho'
cüentaa' nquii jon. Ee xe na aa nt'aho' cha'xjen na matsjö ndö', tyi'xe'cüji' ntcüe'han' 'o'
ntyja 'naan' jon.

11 Xe na aa cont'aho' nan'min', jo' neiin' jndyi Tyo'ts'on na nninncyaa jon ts'on 'o' juu xjen
ya na ntsqueho' naijon na tyi'jon quintycüii na itye'ntjon nquii Jesucristo tsoñ'en, nquii jon
na conduihin na itye'ntjon jon jaa ndo' na itsin'man jon ñuan njanhan.

Ts'iaan' na tji Pedro tsonva

12 Mang'e jo', ninvito ntsintcüi jñ'oonmin' ndëëho' min na mangioho' joohan', ndo' na
contjotyenho' ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' na jndë ty'onho' cüenta.

13 Ee macüji' cüenta na chuhan' na quitsintcüintyëchënhan' ndëëho' viochen xjen na
ninvaa vant'ö cha' tyi'ngitsuu' n'onho'han'.

14 Ng'e mantyji ya na tajndye vitja ndo' ncü'iö, cha'xjen nquii Jesucristo na itye'ntjon jon
jaa jndë si'man jon nnön.

15 Ndo' ntsichön yantyë na ntsijnt'a nchu ya na nts'a cha' vi na jndë t'iö, tyi'ngitsuu'
n'onho' jñ'oonmin'.

Pedro ñ'enhin xjen na sit'maan' Tyo'ts'on Jesucristo

16 Ee juu xjen na jnan'quindyího' ntyja 'naan' juu najndei na condui Jesucristo na
conduihin na itye'ntjon jon jaa, ndo' yo ntyja 'naan' na ncüjee' ntcüe' jon, juu jñ'oon'ñeen

na jnan'quindyího', chito ve' cüento na conan'jnda' nn'anhan'. Ee nquĕ jnty'iá ndĕ juu na t'man conduihin.

17 Ñ'en já yo jon juu xjen'ñeen na nquii tyëëhë Tyo'ts'on sit'maan' jonhin. Ndo' jndyĕ jndyee' nquii jon na jnanhan' naijon na taquintyja na quixuee na m'aan jon, xjen na tso jon ntyja 'naan' Jesús: "Tsanvahin conduihin jnda na vi'ntyji jahin. Cavee' jndyi nchji yohin."

18 Ndo' manquĕntyĕ jndyĕ juu jndye'ñeen na jnanhan' quiñoon'ndue xjen na ninm'án yo Jesús juu tyo'ñeen na ji'uahan'.

19 Ndo' na jndyĕ juu jñ'oon'ñeen, itsinchu'han' na mayuu' joo jñ'oon na toninncya nque nan'ñeen na tonan'neinhan jñ'oon' Tyo'ts'on ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Mang'e jo', joo jñ'oon'ñeen quitquen yaho' cüenta nchu vaa conan'quindyihan'. Ee joohan' conduihan' cha'vijon ncüii lámpara na itsixueehan' chon naijon najaan ata xjen na nnonnco. Nquii Cristo na conduihin quixjuu nco, ncüjee' ntcüe' jon, ndo' na nninncyaa jon na ncüaa' n'onho' tsoñ'en.

20 Ee joo jñ'oon na toninncya nan'ñeen nchu vaa 'nan na nguaa, ndö vaa na icanhan' na cüaa' n'onho' ntyja 'naanhan', na chito nque nan'ñeen tonan'jnda'han nchu vaa na conan'man jñ'oon na tjihan.

21 Ee joohan chito tonan'neinhan nchu vaa na tont'ue n'on nquehan. Joo jñ'oon'ñeen na nin'quitsiquindyi Tyo'ts'onhan, nquii Espíritu Santo totsinchu' jonhan' quii' n'onhan, jndë jo' tonan'neinhan joohan' ndëë nn'an.

2

Ntyja 'naan nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na conan'man
(Judas 4–13)

1 Ndyu na toxen'chen quii' nt'an nn'an Israel tom'an nn'an na toninncyahan jñ'oon ndëë nan'ñeen, majo' tyi'yuu' na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian'ñeen ndëëhan. Mannda' ro itsijonhan' na nnc'on nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na nnan'manhan ndëëho'. Cüenta cüenta ro ntsatyi'han jñ'oon'ñeen ndëëho' na joohan' nnan'tyuii'han' juu na vantyja n'onho'. Ata nnduehan na tyi'yuu' na sijnda ta Jesús joohan yo neoon' jon. Ndo' na nnda', nquehin nnt'ahan na ninjonto na quit'uiityen Tyo'ts'onhin na ngitsuhan.

2 Nan'ñeen nnduehan na ta'nan jnan tsixuan ts'an na ve' ndö' ro m'aan juu yo mañoon ts'an. Ndo' juu jnan'ñeen, jndye nn'an nnan'jonhan yohan'. Ndo' ng'e na nnt'ahan na nnda', nnan'cüejnaan' nn'an juu nato na mayuu' ntyja 'naan' Cristo.

3 Ndo' joo nan'ñeen na ve' conan'vi'nn'anhin, ng'e na conan'cjaa' jndyi n'onhan na nta'ntjonhan s'on 'naanho', jo' na nnan'manhin ndëëho' jñ'oon na nnan'jnda' nquehan min na tyi'yuu'han'. Majo' tivio ndyu tso Tyo'ts'on na nt'uiityen jonhan ntyja 'naan' na nnt'ahan na nnda'. Ndo' juu jñ'oon'ñeen vaa cjehan' na ntsiquindëhan' juuhan'.

4 Ee joo ángeles na jnan'tjahin nnon jon, ta'nan sit'man ts'on jonhan, ata tyii' jonhan quityquii' v'io naijon najaan tsue', tyen tyenhan yo carena. Sijnda' jon na quintjotyenhan jo' ata juu xuee ya na ngüentyja xjen na ntco'xen jon tsoñ'en nnon jnan.

5 Min ta'nan sit'man ts'on jon nque nn'an na tom'anhan xjen na s'aa jon na tsu tsonnangue, isquioo jon ndaatsua' na tua' ty'a. Yo juuhan' siquitsu jon nan'ñeen na tyí'quint'ahan na njon jon. Juu xjen'ñeen tom'aan Noé. Conduihin ts'an na toninncyaa jon jñ'oon ndëë nan'ñeen na c'onhan na jndyoyuhin na tonnon Tyo'ts'on. Xia'ntyi nquii jon sin'man Tyo'ts'onhin yo ntyque' nn'an 'naan' jon quityquii' juu navi'ñeen.

6 Ndo' mantyi joo nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra, sijnda' jon na t'uiityenhan' nan'ñeen na iscohan'hin. Ninnquii' tsjaa' scüequenhan' joo njoon'ñeen jnaan' na tenon ntyja xjen na ji vaa 'nan natyia na tont'ahan. Ndo' na nnda' tui, itsi'manhan' ndëëhë nin 'nan na ntquenon nn'an na conan'jonhan yo 'nan tyia.

7 Majo' juu tsan na jndyu Lot, sin'man Tyo'ts'onhin quityquii' juu navi'ñeen. Ee tsan'ñeen tonduihin ts'an na jndyoyuhin na tonnon jon. Totsi'ndaa'han' nchjii juu ntyja 'naan' natyia jndyi na tont'a joo nan'ñeen yo ntyjehan.

8 Juu Lot'ñeen tonduihin ts'an na jndyoyuhin. Tom'aan ya jon quii' nt'an nn'an juu tsjoon'ñeen. 'Io 'io tondyiaa' jon 'nan tyia na tont'a nan'ñeen ndo' tondyii jon jñ'oon tsan' na tonan'neinhan, ndo' na nnda', totsi'ndaa'han' nchjii jon.

9 Ng'e na nnda' conan'quindyi jñ'oonmin', itsi'manhan' na nchjii Tyo'ts'on nchu vaa nts'aa jon yo nn'an na conduihin cüentaa' nquii jon na ntsiquindyaa jonhan quityquii' navi' na ityii'han' ng'eehan'hin. Ndo' mantyi ntyja 'naan joo nn'an na cont'a 'nan natyia, nchjii jnda' jon nchu vaa nts'aa jon yo nan'ñeen ee juu na nt'uiivi'han'hin, m'aan cjehan'. Nndui na nnda' juu xuee ya na ntco'xen jon nn'an na ninvaa tsonnangue ntyja 'naan' na conan'tjahin.

10 Majndeichen nts'aa jon na nnda' yo joo nn'an na ve' coninncyatohin yo 'nan natyia jndyi na nt'ue n'onhan. Min tyi'cuee' n'onhan na quen jon xjenhan. Ee joo nan'ñeen na ve' quintu jñ'oon na coninncyahin, tyi'ncyaahan min nquii Tyo'ts'on, majndeichen nn'an. Tyi'je'ncyahin na ntsixjen ts'an 'nan na cont'ahan. Min tyi'tsity'uehan'hin na conan'cüejnaan'hin joo ángeles na t'man jndyi conduihin na m'anhin naijon na nancoo' na m'aan nquii Tyo'ts'on.

11 Majo' nque ángeles na cota'nguee'han na tonnon Tyo'ts'on, min na t'manntyi conduihin ndo' jndëntyichenhan, chito joo nan'ñeen, joo ángeles'ñeen tyi'c'onhan na saa' n'onhan, min tyi'conan'neinhan jñ'oon tsan' nacjo ntyjehan na tonnon nquii Tyo'ts'on.

12 Majo' joo nan'ñeen na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin, tanin min jñ'oon na ndicüaa' n'onhan, conan'cüejnaan'hinhan'. Itsijonhan'hin cha'vijon quioo' na tyi'jnda' nquen o', ee quioo' ve' cont'ato o'. Tui o' na ve' na ncy'on nn'an o' ndo' na nnan'cüjehan o'. Ndo' cha'na conan'cüje nn'an quioo', mannda' vaa nt'uiityenhan' joo nan'ñeen na ngitsu ñuan 'naanhan.

13 Juu navi' na coquenon nn'an tsojnan nan'ñeenhan', ndyionhinhan'. Ee joohan xia'ntyi m'aan' n'onhan na ninncyatohan yo min'cya ro nnon 'nan na its'aahan' na neiin' si'ts'o 'naanhan min na aa naxuee. Ndo' na nnda' xjen nn'anhin, jo' ya na tojnaan' na cocüa'ho' yo ntyjeho' na vantyja n'on Cristo, ndo' na ñ'en nan'ñeen quii' nt'anho', itsijonhan' joohan cha'vijon ndiaa na jndë t'a 'nan ty'ahan'.

14 Joo nan'ñeen ve' na njnty'iahan nanntcu, nin'c'on jndyihan yo nan'ñeen. Tyi'c'ocüentyjee'han na conan'tjahan. Yo jñ'oon na conan'neinhan, cot'uehan nn'an na tyi'tyen m'anhan natoo' 'naan' Tyo'ts'on, cha'vijon na jndë ty'oon xiu' quioo'. Conan'cjaa' jndyi n'onhan 'naan nn'an na cojnt'ue nchu vaa nquii nnt'ahan cha' nnin'naanhinhan'. Ndo' ng'e na nnda' xjen nn'anhan, m'anhan nacje 'naan' na iju'vi' Tyo'ts'onhan.

15 Juu nato jndyoyu na ntsiquindë ts'an na tonnon jon, jndë jnty'e nan'ñeenhan'. Vat'io cont'ahan, ve' cotsantyjatohan ntyja 'naan' juu natyia na s'aa juu Balaam, tsan na totso nchu vaa 'nan na nguaa. Tye juu tsan na jndyu Beor. Juu Balaam'ñeen nt'ue jndyi ts'on juu na ngüantjon juu s'on na ncju' juu jñ'oonvi' nacjo nn'an 'naan' Tyo'ts'on.

16 Ndo' ng'e na tyí'quint'ue ts'on Balaam'ñeen na ntsiquindë juu jñ'oon na tso Tyo'ts'on nnon juu, jo' na sityia' jonhin yo jñ'oon 'ndyo snon tsjuen' juu, quioo' na ndiquitsinin. Ee tic'uaa jndyee' ts'an 'ndyo juu cho'ñeen. Ndo' na tui na nnda', sitsan'han' juu Balaam'ñeen na tsan' sitiu juu yo 'nan na nin'quits'aa juu.

17 Nque nan'ñeen na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin, itsijonhan'hin cha'vijon ndui' na tandaa quindui', cha'vijon chincyu na itscyaato jndyehan' na min'chjo ndaa tsua' taquichuhan'. Nquii Tyo'ts'on jndë sijnda' jon na ntyii' jon nan'ñeen naijon na taquintyja najaan.

18 Joo nan'ñeen, jñ'oon na conan'neinhan, min'ncüii ta'nan itejndeihan' ts'an. Conan'quinjon nquehin nchu vaa na conduihan. Tsoñ'en 'nan tyia na nt'ue ts'on si'ts'o 'naan' ts'an, covijnt'uehin joohan'. Nnda' vaa na cont'ahan cha' nque nn'an na tyi'covijndye xuee na jndui'han quiityquii' nt'an nn'an na tyi'c'onhin nacje 'naan' Tyo'ts'on, quitsintcüe' nnda'han' nan'ñeen.

19 Joo nanmin' na tyi'yuu' jñ'oon na conaneinhan, conduehan xe na aa ntsijon ts'an yo jñ'oon na coninncyahin, vanaan na c'oon juu cha'xjen na cavee' ntyjii nquii juu. Ndo' na nnda' jñ'oon na conan'manhin, ninvaa na cotye'ntjonhan nnon jnanhan. Ndo' min'cya ro ncüii nnon na vay'oonhan' ts'an xjen 'naan'han', condui tsan'ñeen ts'an na itye'ntjontyen juu ntyja 'naan'han'.

20 Ee vi na jndë tajnaan' ts'an Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon ts'an, ndo' na itsin'man jon ñuaan' juu, na ntyja 'naan' jo' jndë jndyaahin joo 'nan ty'a na tsixuan tsonnangue, xe na aa ntsijon nnda'hin yo nan'min' na ji minhan', ndo' na nninncyaa juu na joohan' ntye'ntjon nnda'han'hin, jen vantyichen ntsixuan tsan'ñeen, chichen na totsixuan juu vitjachen na tëntyja ts'on juu Jesús.

21 Ee na nnda' nan'xuan nan'ñeen, juu jñ'oon na iquenhan' ts'an cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on, yantyichen xe na aa tatajn'aan nan'ñeenhan', chito vi na jndë tajn'aanhin juu jñ'oon'ñeen, ndo' na ntji ntcüe'hin ntyja 'naan'han'.

22 Ndo' na nnda' cont'ahan, itsi'manhan' na mayuu' juu jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' na itsohan': “Juu quitsë', 'nan na jndë tan o', i'u ntcüe' o'han'. Ndo' quitscu xque, vi na jndë siquindëë' ts'an o', ivantcüe' o' quii' ndoo'.”

3

Ntyja 'naan' na nndyo nnda' Jesucristo

1 'O' ntyjë na vantyja n'onho' Jesucristo na vi'ntyji jaho', ndö tson na jndë ve na
matscüenön na m'anho'. Yo vehan' na mats'a na ninvito quinan'chonho' na ninncüii
quitquenho' na c'oon' n'onho' ntyja 'naan' joo jñ'oonmin'.
2 Tivio tom'an nn'an na tji Tyo'ts'onhan na tonan'xuanhan ñuan nquii' na toninncyahin
jñ'oon' jon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Joo jñ'oon'ñeen nt'ue ts'ön na cañjoon'
n'onho'han'. Ndo' mantyi icanhan' na cañjoon' n'onho' juu jñ'oon na ico'xenhan' na
toninncyaa Jesucristo, nquii jon na itye'ntjon jon 'o' yo na conduihin na itsin'man jon ñuaan
nn'an. Nque nn'an na jñon jon yo jñ'oon naya 'naan' jon, jnan'manhan joo jñ'oon'ñeen
ndëëho'.
3 Ndö 'nan quitquen jndyeeho' cüenta, nguee na mats'ia nc'on nn'an na ngom'anhan yo
natyia na nt'ue n'on nquehan. Nnan'cüejnaan'han 'o'.
4 Nndue nan'ñeen ndëëho' na juu jñ'oon na tco' ta Jesús 'ndyo jon ndëëho' na nncüjee'
ntcüe' jon, tyi'xe'quitsiquindëhan' juuhan'. Ee conduehan na nque nn'an na tovantyja
jndyee n'onhan jon, tovjehan, ndo' cüejon vja tsoñ'en cha'xjen na jndyocahan' xjen na
tquen Tyo'ts'on tsonnangue, ndo' maninjuu ro xjen vacahan' xjen nein.
Nnda' nndue nan'ñeen.
5 Majo' ya na conduehan na nnda', cont'a yahan na cotsuu' n'onhan na tiviontyichen
na tquen Tyo'ts'on jñ'oon na cuaa ntjö'ndue yo tsonnangue. Quityquii' ndaa ndo' ntyja
'naan'han', jo' sia jon tyuaa tcüi.
6 Ndo' mantyi yo ndaa na tova' ty'a, jo' siquitoo'han' juu tsonnangue na tovaa juu
xjen'ñeen, ndo' ntyja 'naan' juu ndaa'ñeen, tsu tsonnangue'ñeen.
7 Ndo' mantyi joo ntjö'ndue yo tsonnangue na vaahan' nanein, iquen Tyo'ts'on jñ'oon
na c'oonntyichenhan' ata na nguee' xjen na jndë sijnda' jon na ntcohan'. Ntsco chonhan'
juu xuee ya na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na jndë tonan'tjahin ndo' na nt'uiivihan'
nan'ñeen na ngitsuhin.

Xuee na ncüjee' ntcüe' ta Jesús

8 Mantyi 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji jaho', nt'ue ts'ön na cañjoon' n'onho'
juu jñ'oonva. Nquii Tyo'ts'on, mavio ncüii xuee ntyjii jon cha'xjen na ngiö na mavio ncüii
min ndyu, ndo' ncüii min ndyu itsijonhan' juuhan' na nchjii jon cha'na ngiö na vio ncüii
xuee.
9 M'an minndye nn'an na cotji'hin cüenta na jen nion na itsiquindë Cristo jñ'oon na
tco' jon 'ndyo jon ntyja 'naan' na ncüjee' ntcüe' jon. Majo' tyi'tsichju jon na ntsiquindë
jon jñ'oon'ñeen. Juu jon t'man vaa na ivendoo' jon na ntcüe' n'on nn'an yo jnan na
nan'xuanhan. Ee min'chjo tyi'quint'ue ts'on jon na ngitsu ñuaan' ts'an.
10 Majo' ya na ngüentyja xuee na ncüjee' ntcüe' ta Jesús, itsijonhan' juu xuee'ñeen cha' ya
na icüjee' tsanch'uee. Juu xjen'ñeen nninc'uaa vi na jndei na ntycüii ntjö'ndue, cha'vijon
na c'uaa chon t'man na coco ncüii jndëë tque. Ndo' 'nan na sinchu' Tyo'ts'on na tijnt'uehin
na tquen jon tsonnangue, nndyi'ñ'enhan' yo ncüii chon na tenonntyja xjen na jmin'han',
ntcohan'. Ndo' tsonnangue yo tsoñ'en na tquen jon na min nnonhan', nndyuii'ñ'enhan'.
11 Ng'e na nnda' vaa na jndë sijnda' jon na nndyuii' tsoñ'en nan'min', chuhan' na joo xuee
na tonnonchen, quitsam'anho' na cota'nguee'ho' na conan'xuanho' ñuan nquii' na tonnon
Tyo'ts'on yo na cont'aho' na njon ngioho' jñ'oon' jon.
12 Quint'aho' na nnda' viochen xjen na cominndoo'tyenho' na ngüentyja xuee ya na
ncüjee' ntcüe' ta Jesús. Tsoñ'en na ico'xen jñ'oon' jon, quita'nguee'ho'han' cha' ntsi-
tyuaa'han' na ngüentyja juu xuee'ñeen. Juu xjen'ñeen nninc'uaa ntjö'ndue ndo' nt-
coñ'enhan', ndo' 'nan na sinchu' jon na yo na tquen jon tsonnangue, nndyi'han' na tenon
ntyja xjen na jmin' juu chon'ñeen.
13 Majo' nquii Tyo'ts'on jndë tco' jon 'ndyo jon ndëehë na nguaa ntjö'ndue xco yo
tsonnangue xco. Cominnt'ö joohan' yo na t'man qui nn'ön. Ndo' joo na nnc'on juu
quiñoon'ndue xco yo tsonnangue xco, tsoñ'enhan ninnquii'chen nnc'onhan cha'xjen na
chuhan' na tonnon jon.

Jñ'oon na mats'ia na itsiqui'maan' Pedrohin

14 Mang'e jo' 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', viochen xjen na cominndoo' 'o' na ngüentyja joo
nan'min', quinan'chon yantyiho' na juu na tsixuan tsonnangue tyi'ncü'ahan' 'o', min
min'ncüii nnon na nts'aahan' na va jnaanho', cha' nc'onho' na tajñuaan' ts'onho' na tonnon
jon.
15 Cañjoon' n'onho' ntyja 'naan' na iminndoo' ta Jesús na ncüjee' ntcüe' jon, ng'e na
nnda' vaa incyaahan' na jndyentyi nn'an ntsin'man jon ñuaanhan. Juu tsanntyjëëhë Pablo,
cha'xjen na incyaa Tyo'ts'on na jnda' xquen jon, mannda' ro jñ'oon na tji jon na scüenon
jonhan' na m'anho'. Joo jñ'oon'ñeen itsijonhan' joohan' cha'xjen juu jñ'oon na jndë tsjö
ndö'. Juu Pablo'ñeen, ve'ngiö' jndyihin.

16 Tsoñ'en tson na icüji jon na itscüenon jon ndëë nn'an na vantyja n'on, itsinin jon ntyja 'naan' na nndyo nnda' ta Jesús na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahin. Joo tson'ñeen, ñ'en jñ'oon na chuhan' na jndyaa' na ncüaa' n'on nn'anhan'. Joo nn'an na tyi'covaa' n'on nin tsi'man jñ'oon' Tyo'ts'on, yo joo nn'an na chjo vantyja n'on, joo nan'ñeen vandya' cotji'han cüenta na conan'man joo jñ'oon'ñeen, cüajon cont'ahan cha'xjen cont'a yo vendyechen jñ'oon' jon. Ndo' na cont'ahan na nnda', nquehin cont'ahan na quit'uiihan'hin.

17 Ng'e jo' 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', mangioho' na nc'on nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin. Mang'e jo', ninvito quitquen jndyiho' cüenta ntyja 'naanho', tyi'nts'aahan' na joo jñ'oon'ñeen na coninncya nan'ñeen na tyia nn'anhin na conan'vi'nn'anhan, ntscyaahan' 'o', ndo' na nnda' ntji' ntcüe'han' 'o' ntyja 'naan' na tyen m'anho' yo Jesucristo.

18 Mac'an na nninncyaa jon na ngaquentyichenho' ntyja 'naan' juu naya na condui nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, yo na itsin'man jon ñuan njanhan. Ncyaa Tyo'ts'on na t'manntyichen na ncüaa' n'onho' ntyja 'naan' nquii Jesucristo. Cüit'maan' jon nanein, ndo' mancha'xjen quinduihan'. Quindui na nnda'.

Tson Navejndyee Na Tji Juan

Ntyja 'naan' nquii jon na conduihin jñ'oon na incyaahan' na vando' ts'an

1 Ja Juan macüji jñ'oonvahin ntyja 'naan' nquii jon na conduihin jñ'oon na incyaahan' na cotando' ñuan njanhan. Mancüiixjen m'aan jon xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en. Nquĕ tondyĕ jñ'oon na toninncyaa nquii jon na conduihin juu jñ'oon'ñeen. Ndo' tojnty'iá ndĕ nchu vaa na tots'aa jon. Mantyi totquĕn cüenta nchu vaa na totsixuan jon ndo' tot'uĕ nduee ntyjĕ yohin.

2 Manquii jon na incyaa na cotando' ñuan njanhan, tityincyoo'hin tondëë nn'an, ndo' totsi'man jon ntyja 'naan' na conduihin. Tojnty'iá na mats'anhin ndo' cotjí' jndyoyú ndëëho' ntyja 'naan' juu na incyaa jon na tyi'quintycüii na vando' ñuan 'naan' ts'an. Tom'aan jon yo tyëëhë nquii Tyo'ts'on, ndo' vi jndëcya, tyjee' jon quii' nt'an nn'an tsonnangue.

3 Tojnty'iá ndĕ joo 'nan na tots'aa jon ndo' tondyĕ jñ'oon na toninncyaa jon. Ndo' conan'quindyí 'o' ntyja 'naan'han' cha' ndëë nnan'jonho' yo já ee já conan'jŏn yo tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii jnda jon Jesucristo.

4 Ng'e jo' macuji jñ'oonmin na matscüenönhan' ndëëho' cha' quindëya na cotsam'án na nĕn.

Tyo'ts'on conduihin naxuee

5 Ndö vaa jñ'oon na toninncyaa Jesucristo na conan'mánhan' ndëëho'. Tso jon na nquii Tyo'ts'on conduihin naxuee. Juu jñ'oonva' tsi'manhan' na taquintyja na ya conduihin, min'chjo tyi'quitsixuan jon ntyja 'naan' juu na condui najaan.

6 Majo' xe na aa conduë na conan'jön yohin, ndo' cotsam'an ntyja 'naan' juu na jaan'ñeen, condui jaa nanquintu. Ndo' juu jñ'oon na mayuu' min tyi'quita'nc'uë nchu vaa na ico'xenhan'.

7 Nquii Tyo'ts'on conduihin naxuee. Majo' xe na aa cotsam'an ntyja 'naan' juu naxuee na conduihin, ya jo' conan'jön yo ntyjëëhë na vantyja n'on Jesucristo na conduihin jnda Tyo'ts'on. Ndo' juu neoon' Jesús, ninnquii'chen itsintju'han' ncüii cüii nnon jnan na nan'xuan.

8 Majo' xe na aa conduë taconan'tja jaa nnon Tyo'ts'on, conan'vi'nn'an nque jaa, min tyi'conan'jön yo jñ'oon na conduihan' na mayuu'.

9 Majo' juu jnan na nan'xuan, xe na aa cotji' jndyoyu jaahan' nnon jon, nquii jon na conduihin na itsiquindë jon ndo' na its'aa jon cha'xjen na chuhan', ntsit'man ts'on jon ndo' ntsintju' jon ñuan njanhan tsoñ'en nnon 'nan na conan'tja jaa.

10 Majo' xe na aa conduë na ta'nan conan'tja jaa nnon jon, cont'a na nquii jon conduihin tsanquintu, ndo' jñ'oon' jon min tyi'quita'nc'uëhan'.

2

Condui Cristo na iv'a jon jaa tonnon Tyo'ts'on

1 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', macüji jñ'oonnmin na matscüenönhan' ndëëho' cha' quitejndeihan' 'o' na tavinan'tjaho' nnon Tyo'ts'on. Majo' xjen na aa conan'tjaho' nnon jon, m'aan ncüii jon na iv'a jaa tonnon nquii Tyo'ts'on, manquii Jesucristo na jndyoyu conduihin

2 Cha' ntjo nchjii Tyo'ts'on na jndë tonan'tja jaa nnon jon, tcanhan' na cue' ncüiichen ntyja njanhan. Nquii Jesucristo tinonhin na siquindë jon juu ts'ian'ñeen. Ndo' chito xia'ntyi na tue' jon ntyja 'naan jnan njanhan, mantyi iv'ahan' nn'an na ninvaa tsonnangue.

3 Ndëë ntji' jaa cüenta na cota'jn'aan Tyo'ts'on xe na aa cota'nc'uë juu jñ'oon' jon na ico'xenhan'.

4 Majo' minninchen ts'an na ngitso: “Ja vajn'anhin”, majo' xe tyi'cüanguee' juu jñ'oon na ico'xen jon, juu tsan'ñeen, ve' tsanquintuhin, min tyi'c'oon juu ntyja 'naan' nquii jon na conduihin jñ'oon na mayuu'.

5 Majo' minninchen ts'an na vanguee' juu cha'xjen na co'xen jñ'oon' Tyo'ts'on, juu na vi'ntyjii jon nn'an, quindë ya its'aahan' quii' ts'on tsan'ñeen cha'xjen na nt'ue ts'on nquii jon. Ndö vaa na itsi'manhan' ndëëhë na aa mayuu' cotsam'an yo Cristo.

6 Minninchen ts'an na itso juu na itsijonhin yo Cristo, chuhan' na c'oon tsan'ñeen cha'xjen na tom'aan nquii jon.

Jñ'oon xco na iquenhan' xjen

7 'O' ntyjë na vi'ntyji 'o', jñ'oonva na macüji na iquenhan' xjen na matscüenönhan' ndëëho', chito jñ'oon xcohan', jñ'oon jndyohan'. Manin'juuntyihan' na jndë tondyeho' na toxen'chen na quinan'vengiö ntyjëëhë.
8 Majo' juu jñ'oon na macüji na iquenhan' xjen jaa, conduihan' jñ'oon xco. Ee juu na tovam'aan Cristo, yo nin'juu na conan'veho' jñ'oon'ñeen, conan'manhan' na mayuu'han'. Nnda' matsjö ng'e juu na condui najaan, jndë tye' na vacüenon juu na ico'xenhan' quii' n'on nn'an, ndo' juu na condui naxuee na mayuu', condixueehan'.
9 Ndo' minninchen ts'an na itso juu na vam'aan juu ntyja 'naan' Cristo na nquii jon conduihin naxuee, majo' jndoo' juu ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on, ninvaa tsixuan tsan'ñeen ntyja 'naan' najaan.
10 Majo' minninchen ts'an na vi'ntyjii juu tyje juu na mantyi vantyja ts'on tsan'ñeen Cristo, ninnquii'chen vam'aan juu ntyja 'naan' juu na condui naxuee. Ndo' na nnda', tavi'nan ncüii nnon jnan na nts'aahan' na ngacüaa'hin tonnon Tyo'ts'on.
11 Majo' juu ts'an na jndoo' juu tyje juu na mantyi vantyja ts'on Cristo, ninm'aan tsan'ñeen ntyja 'naan' najaan, ndo' vam'aan juu ntyja 'naan'han'. Ndo' ng'e juu najaan'ñeen jndë sinchjaan'han'hin, jo' ndincyaahan' na ncüaa' ts'on yuu va nato na vja juu.
12 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', macüji tsonvahin ng'e na jndë sit'man ts'on Tyo'ts'onho' jnan na nan'xuanho', ng'e na njon jndyi xuee' Cristo ngioho'.
13 'O' ta na conintqueho', macüji jñ'oonvahin na matscüenönhan' ndëëho' ng'e cotsata'jn'aanntyiho' ntyja 'naan' Cristo. Juu jon mancüiixjen m'aan jon xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en. 'O' ntyjë nn'an ndyua, macüji jñ'oon nnon tsonvahin na matscüenönhan' ndëëho' ng'e condëë cota'ntjonho' juu yutyia.
14 'O' na conduiho' ntsinda ncö, macüji jñ'oonva na matscüenönhan' ndëëho', ng'e jndë cotsata'jn'aanho' nquii tyëëhë Tyo'ts'on. 'O' ta na conintqueho', macüji jñ'oonva na matscüenönhan' ndëëho' ng'e cotsata'jn'aanntyiho' ntyja 'naan' Cristo na juu jon mancüiixjen m'aan jon xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en. Ndëë 'o' ntyjë nn'an ndyua, macüji jñ'oonva na matscüenönhan' na m'anho' ng'e na nan'xuanho' najndëho' ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on, ndo' jñ'oon' jon m'aanhan' quii' n'onho' ndo' na condëë cotantjonho' juu yutyia.

Tyi'nan'vengiö juu na tixuan tsonnangue

15 Tyi'nan'vengioho' juu na tsixuan tsonnangue min 'nan na min nnonhan'. Ee xe na aa itsivi'ntyjii ts'an joo 'nan na itsixuanhan', itsi'manhan' na tyi'yuu' na vi'ntyjii juu tyëëhë Tyo'ts'on.
16 Ee tsoñ'en na tsixuan juu tsonnangue, cha'na juu na nt'ue jndyi ts'on si'ts'o 'naan' ts'an, yo juu na its'aahan' na conan'cjaa' nn'ön 'nan na nin'cüinjanhan', yo nin'juu na conan'ntsa jaa yo ntyja 'naan' 'nan na nan'xuan, ninnquii'chen juu na tsixuan tsonnangueva its'aahan' na cojoo' nn'ön ntyja 'naan' nan'min', chito nquii tyëëhë Tyo'ts'on its'aahan'.
17 Majo' juu na tsixuan tsonnangue yo tsoñ'en natyia na nt'ue jndyi n'on nn'an ntyja 'naan'han', vantycüiihan'. Majo' juu ts'an na its'aa 'nan na nt'ue ts'on Tyo'ts'on, je'quintycüii na m'aan juu.

Nquii na conduihin natyia na itsuehin cjoo' Cristo

18 'O' ntyjë, conduiho' ntsinda ncö. Joo ndyumin, ndyu na mats'iahan' ntyja 'naan' 'nan na tsixuan juu tsonnangue. Ndo' jndë jndyeho' jñ'oon na nnintyincyoo' nquii juu na tyi'quindo' juu Cristo. Ndo' naneinhin jndye nn'an m'an na conduihan na tyi'quijndoo'han Cristo. Mang'e na nnda', covaa' nn'ön na xjen neinhin juu na tsixuan tsonnangue vantycüiihan'.
19 Joo nan'ñeen, tjihan quii' nt'an jaa, min tyi'yuu' na tonduihan tmaan' na condui jaa. Ee xe na aa mayuu' na vantyja n'onhan jon cha'xjen na chuhan', je'quitjihan quii' nt'an. Majo' jnty'ehan jaa cha' quitsi'man jndyoyuhan' na tyi'c'onhan ntyja 'naan' tmaan' na condui jaa.
20 Majo' 'o' jndë tyincyaa Jesucristo na nan'xuanho' Espíritu Santo, ndo' ng'e na nnda', tsoñ'enho' cotsata'jn'aanho' nin jñ'oon na conduihan' na mayuu'.
21 Chito macüji jñ'oonvahin na matscüenönhan' ndëëho' ng'e na tyi'quindioho' nchu vaa tsixuan jñ'oon na mayuu', matscüenönhan' ng'e mancüiixjen cota'jn'aan juu jñ'oon'ñeen. Mats'a na nnda' ee mangioho' na juu jñ'oon na mayuu' je'quitscüequenhan' juuhan' jñ'oon quintu,
22 ¿Nin ts'an conduihin tsan quintu? Manquiintyi ts'an na icüji' juu jñ'oon na Jesús, chito conduihin Cristo. Tsan na nnda' vaa jñ'oon na incyaa, conduihin ts'an na tyi'quindo' juu Cristo ee incyaa juu jñ'oon na nquii Jesús, chito jnda Tyo'ts'onhin, yo nin'jñ'oon na icüji' tsan'ñeen na nquii Tyo'ts'on chito conduihin tye Jesús.
23 Ndo' minninchen ts'an na incyaa juu jñ'oon na nquii Jesús chito conduihin jnda Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen min tyi'c'oon juu ntyja 'naan' nquii jon na conduihin Tyëëhë. Majo'

juu ts'an na icüji' jndyoyu na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen m'aan juu ntyja 'naan' tyëëhë Tyo'ts'on.

24 Majo' nqueho', quitquen ya yaho' cüenta joo jñ'oon na tondye jndyeeho', quinan'veyaho'han' quii' n'onho'. Ee xe na aa cont'aho' na nnda', yajo' ninnquii'chen conan'jonho' ntyja 'naan' jnda Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nquii jon na conduihin Tyëëhë.

25 Ee ndö vaa jñ'oon na jndë tco' Jesucristo 'ndyo jon ndëëhë na nninncyaa jon na tyi'quintycüii na cotant'ö yo ñuan njanhan.

26 Macüji jñ'oonmin ng'e m'an nn'an na nin'quitjue'han 'o' juu nato na itsivi'nn'anhan'.

27 Majo' 'o' jndë ty'onho' cüenta Espíritu Santo. Nquii jon im'aan jon quii' n'onho'. Ndo' ng'e na nnda', tyi'icanhan' ncüiichen ts'an na ntsi'man ndëëho' nchu vaa na icanhan' na nt'ue ts'on Tyo'ts'on na quint'aho'. Ee nquii Espíritu Santo itsi'man jon ndëëho' tsoñ'en ng'e conduihin jñ'oon na mayuu', chito itsivi'nn'an jon. Jo' chuhan' na quinan'jontyenho' yo Cristo, cha'xjen jndë si'man Espíritu Santo ndëëho'.

28 Ndo' 'o' ntyjë na conduiho' ntsinda na vi'ntyji 'o', c'ontyenho' ntyja 'naan' Cristo, cha' juu xjen ya na ncüjee' ntcüe' jon, nc'ön na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na tonnon jon, min je'c'ön na jn'an.

29 'O' covaa' n'onho' na nquii Jesucristo jndyoyu conduihin. Ndo' ng'e na nnda' vaa, mantyi covaa' n'onho' na ncüii cüii ts'an na vam'aan juu ntyja 'nan na chuhan', condui tsan'ñeen ts'an na tui ntyja 'naan' nquii jon.

3

Nn'an na condui ntsinda Tyo'ts'on

1 Vaa t'man jndyi na njon juu na vi'ntyjii Tyëëhë jaa. Xe ng'e juuhan', jo' na itsiqui-jndyuhan' jaa ntsinda nquii jon. Ndo' mancüiixjen jo' condui jaa. Majo' joo nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan' juu na tsixuan tsonnangue, ndiquitji'hin cüenta na nnda' condui jaa ng'e min nquii jon tataa' n'onhan ntyja 'naan' na condui jon.

2 'O' ntyjë na vantyja n'onho' na vi'ntyji 'o', naneinhin condui jaa ntsinda nquii Tyo'ts'on, majo' vitjachen na ntsi'man jon nchu vaa nnan'xuan na tonnonchen. Majo' covaa' nn'ön xjen na nnintyincyoo' nnda' Cristo, yajo' ntsijonhan' jaa yo nquii jon ng'e njnty'ia ndëë nchu vaahin.

3 Ndo' ncüii cüii ts'an na nnda' vaa na ntyja ts'on juu Cristo, iquen nquiihin na ji'ua conduihin, cha'xjen nquii Cristo conduihin na ji'uahin.

4 Majo' ncüii cüii ts'an na its'aa ya juu na itsitjahin, tyi'nin'cüa'nguee' tsan'ñeen juu ntji na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', ee juu ntji'ñeen itsijnda'han' na juu ts'an na its'aa na nnda', vaa jnaan' juu.

5 Ndo' 'o' covaa' n'onho' na jndyo Cristo na tuihin na ts'anhin cha' quitsinduu' jon jnan na nan'xuan, ndo' juu jon min'ncüii jnan tyi'quitsixuan jon.

6 Minninchen ts'an na ninnquii'chen vam'aan juu ntyja 'naan' jon, chito na ninnquii'chen itsitjahin. Majo' juu ts'an na i'ndyii nquiihin na itsitjahin, tyi'cocüji' juu cüenta ntyja 'naan' nquii jon, min tyi'covaa' ts'on juu ntyja 'naan' jon.

7 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda, taninncyaho' na ntsivi'nn'an ts'anho' na ngitso juu cuaa nquii na itsitja ts'an nnon Tyo'ts'on. Juu ts'an na ninnquii'chen its'aa juu 'nan na chuhan' cha'xjen na sijnda' Tyo'ts'on na quitsam'an, condui tsan'ñeen na jndyoyuhin na tonnon nquii jon cha'xjen na condui nquii Cristo.

8 Majo' juu ts'an na ninnquii'chen its'aa 'nan na tsixuanhan' jnan, m'aan tsan'ñeen ntyja 'naan' yutyia. Ee ntyjantyi xjen na tye' tsoñ'en, itsixuan yutyia jnan. Mang'e na nnda', nquii jnda Tyo'ts'on jndyo jon cha' ntsityuii' jon joo 'nan its'aa yutyia.

9 Minninchen ts'an na tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen tyi'xe'ncyaahin na vi ntyja ngaca na ntsitjahin ncüii cüii nnon jnan, ng'e nquii jon m'aan jon quii' ts'on juu. Jo' ng'e na jndë tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, xe'ncyaahin na ninvito ntsitjahin.

10 Ndö vaa na ncüaa' nn'ön nin nn'an na condui ntsinda Tyo'ts'on ndo' nin nn'an conduihan ntsinda juu yutyia. Juu ts'an na tyi'vam'aan ntyja 'naan' 'nan na chuhan', min tyi'vi'ntyjii juu ntyje juu na vantyja n'onhan Cristo, chito jnda Tyo'ts'on condui tsan'ñeen.

Tyi'nt'aaha na ve' conduë nquë na conan'vengiö ntyjë na vantyja n'on Cristo

11 Ndö vaa jñ'oon na tondye jndyeeho' xjen na tëntyja n'onho' Cristo, na chuhan' na cüivengiö ntyjë na vantyja n'onhan jon.

12 Min tyi'nt'aho' cha' na s'aa Caín. Juu tsan'ñeen tom'aan jon ntyja 'naan' yutyia, mang'e jo' iscuee' jon tyje jon. Ndo' ¿Ndu na iscuee' jonhin? S'aa jon na nnda' ng'e tovam'aan jon ntyja 'naan' 'nan tyia, majo' tyje jon tovam'aan juu cha'xjen na chuhan' na tonnon Tyo'ts'on.

13 Mang'e jo', 'o' ntyjë na vantyja n'onho', tyi'nan'tiuho' na jen ñoncya na coquenonho' na
joo nn'an na nan'xuan ntyja 'naan' tsonnangue m'anhan na jndohan 'o'.
14 Ee covaa' nn'ön na jndë jnt'ui jaa nato na cotsu nn'an ndo' jndë sac'ë juu nato na ntyja
'naan'han' na cota'ndo' ñuan njanhan. Nnda' vaa na covaa' nn'ön ng'e conan've'ngiö ntyjë
na vantyja n'onhan Jesús. Minninchen ts'an na tyi'vi'ntyjii juu nn'an, ninvaa m'aan juu
nacje 'naan' na cotsu ñuaan nn'an.
15 Majo' minninchen ts'an na itso na vantyja ts'on juu Jesús, majo' ninm'aan juu na jndoo'
juu ncüii tyje juu na mantyi vantyja ts'on, juu tsan'ñeen conduihin ts'an na itscüje nn'an.
Ndo' covaa' n'onho' ncüii ts'an na itscüje nn'an, ntyja 'naan' nquii juu tyi'itsixuan juu na
tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu.
16 Ndö vaa na itsi'manhan' na vi'ntyjii Jesucristo jaa ee tyincyaa nquiihin na jnan'cuee'
nn'anhin ntyja njanhan. Ndo' ng'e na nnda', icanhan' na quinan'vengiö ntyjëëhë na
vantyja n'onhan jon, cuaa nquii min xe na aa nnan'cüje nn'an jaa ntyja 'naanhan'.
17 Majo' xe na aa m'aan ncüii ts'an na vantyja ts'on juu Jesucristo, ndo' min 'naan'
jon, ndo' iquen jon cüenta na ncüiichen tyje jon na mantyi vantyja ts'on juu na itsitjahan'
'nanhin, majo' tyi'nin'ncyaa jon 'nan na icanhan' tsan'ñeen, ndo' na nnda', juu na vi' ntyjii
Tyo'ts'on nn'an, ta'nan covitincyoo' na ico'xenhan'hin ntyja 'naan' na vam'aan juu.
18 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', chito ve' xia'ntyi na nduë na conan'vengiö
nn'an, mantyi quinan'man na nnda' nchu vaa na vja na cotsam'an.

Ndö vaa na nninncyaahan' na t'man qui nn'ön Tyo'ts'on.

19 Ndö vaa na itsi'manhan' na conan'jön yo juu jñ'oon na conduihan' na mayuu', ndo'
ntyja 'naan'han' m'an na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön na tonnon Tyo'ts'on,
20 Ee min'cya ro na covicjë quii' ñuan njanhan na conan'tja jaa na tonnon jon, covaa'
nn'ön na nquii jon t'manntyichen conduihin, chichen joo jñ'oon'ñeen na m'aan' nn'ön, ndo'
joo na covicjë, tsoñ'enhan' ntyjii jnda' jonhan'.
21 Yajo' 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', xe tyquii' ñuan njanhan covicjë na tyi'conan'tja jaa,
itsi'manhan' condëë conan'ndyoo' jaa na tonnon jon yo na min'ncüii tyi'quindyii' nn'ön.
22 Ndo' ng'e jo', nninncyaa jon jñ'oon na cotan nnon jon ng'e na cota'nc'uë joo jñ'oon na
iquen jon ndëë na cotoxenhan', ndo' mantyi yo joo 'nan na cont'a na cavee' nchjii jon.
23 Ndo' ndö vaa jñ'oon na iquen jon ndëë na iquenhan' xjen jaa, na cantyja nn'ön yo nquii
jnda jon Jesucristo. Tquen jon jñ'oon na quint'a na nnda' ndo' cüivengiö ntyjëëhë na mantyi
vantyja n'on jon, cha'xjen nquii Jesucristo tquen jon na quint'ahan'.
24 Minninchen ts'an na ivanguee' juu jñ'oon na ico'xen jon, itsijon tsan'ñeen yo nquii
Tyo'ts'on, nquii jon m'aan jon quii' ts'on juu. Ndo' ndö vaa na itsi'manhan' ndëë nn'an
na m'aan jon quii' nn'ön ng'e na incyaa jon na nan'xuan nquii Espíritu Santo.

4

Vaa na itsijnda'han' nin jñ'oon conduihan' na mayuu', ndo' nin jñ'oon na tyi'yuu'

1 'O' ntyjë na vi'ntyji 'o', m'an min'ndye nn'an na coma'ndyi'han na conduehan na
joo jñ'oon na coninncyahan, nquii Espíritu Santo itsi'man jonhan' ndëëhan. Majo' 'o'
tyi'ngantyja n'onho'han'. Joo jñ'oon'ñeen, quitquen jndyeeho' cüenta na aa itsijonhan'
joohan' cha'xjen joo jñ'oon' Tyo'ts'on na jndë ty'oonho' cüenta. Icanhan' na quint'aho'
na nnda', ng'e jndye nn'an coma'ndyi'han na conan'vi'nn'anhin na conduehin na nquii
Tyo'ts'on incyaa jon jñ'oon na conan'manhan.
2 Ndö vaa na ndëë ncüaa' n'onho' na aa mayuu' na nquii Espíritu Santo itsi'man jon jñ'oon
na incyaa ts'an. Minninchen ts'an na icüji' jndyoyu juu na nquii Jesús conduihin Cristo,
ndo' na tuihin na ts'anhin, itsixuan tsan'ñeen Espíritu na conduihin nquii Tyo'ts'on.
3 Majo' minninchen ts'an na itso juu na nquii Jesús tyi'yuu' na conduihin Cristo, min chito
na tuihin na ts'anhin cha'xjen nquë, tsixuan tsan'ñeen ntyja 'naan' nquii juu na itsuehin
cjoo' Cristo, tyi'c'oon tsan'ñeen ntyja 'naan' juu Espíritu na conduihin Tyo'ts'on. Ndo' 'o'
jndë macondyeho' na nquii juu na itsuehin cjoo' Cristo ncüjee' nnon juu, ndo' naneinhin
jndë m'aan juu ntjoohin tsonnangue.
4 'O' ntyjë na conduiho' ntsinda, nan'xuanho' cüentaa' nquii Tyo'ts'on. Ndo' jndë tejndei
jon 'o' cha' joo nn'an na tyi'yuu' jñ'oon na coninncya, ta'nan jndëë jnan'vi'nn'an nan'ñeen
'o'. Ee nquii Espíritu Santo na m'aan jon quii' n'onho', t'manntyichen najndei conduihin,
chichen nquii yutyia na m'aan juu yo nan'ñeen na nan'xuanhan ntyja 'naan' tsonnangue.
5 Joo nan'ñeen na conan'vi'nn'anhan na conduehan na coninncyahan jñ'oon' Tyo'ts'on,
nan'xuanhan ntyja 'naan' juu tsonnangue. Mang'e na nnda', conan'neinhan ntyja na tsix-
uanhan', ndo' ng'e jo' joo nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan'han', neinhan na condyehan
jñ'oon na coninncya nan'ñeen.

6 Majo' nquë condui jaa nn'an cüentaa' nquii Tyo'ts'on. Ndo' minninchen ts'an na m'aan juu ntyja 'naan' jon, indyii tsan'ñeen jñ'oon na coninncya. Majo' juu ts'an na tyi'c'oon ntyja 'naan' jon, min tyi'nin'quindyii tsan'ñeen jñ'oon na conduë, ndo' ng'e na nnda' vaa, ndëë ncüaa' nn'ön na juu jñ'oon na coninncya nn'an, aa conduihan' jñ'oon na mayuu' ndo' aa jñ'oon na itsivi'nn'anhan'.

Tyo'ts'on conduihin na vi'ntyjii jon nn'an

7 'O' na vi'ntyji jaho', nque ntyjë na covantyja n'onhan Jesucristo, chuhan' na quinan'vengiöhan. Ee juu na conan'vengiöhan, conanhan' na m'aan nquii Tyo'ts'on. Min'cya ro ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, condui tsan'ñeen jnda nquii Tyo'ts'on, ndo' vajnaan' juu jon.

8 Majo' min'cya ro ts'an na tyi'vi'ntyjii juu nn'an, min tyi'cüajnaan' juu Tyo'ts'on ee nquii jon ninnquii'chen conduihin na vi'ntyjii jon nn'an.

9 Nquii Tyo'ts'on, juu jnda jon na ninncüii ts'onhin, jñon jonhin na m'an jaa nn'an tsonnangue. S'aa jon na nnda' cha' ndëë nc'ön na tyi'quintycüii na cotant'ö yo ñuan njanhan. Nnda' vaa na si'man jon na vi'ntyjii jon jaa.

10 Ndö vaa na cotsavaa' nn'ön ntyja 'naan' na vi'ntyjii Tyo'ts'on jaa, chito jaa ty'ön jndyëë na vengiöhin. Nquii jon ty'oon jndyee jon na vi'nchjii jon jaa, ndo' t'ua jon ts'ian nnon jnda jon Jesús na cue' jon ntyja 'naan' jnan na nan'xuan, ng'e jo' ndëë ntsit'man ts'on Tyo'ts'on jaa.

11 'O' ntyjë na vantyja n'onho' na vi'ntyji 'o', ng'e na nnda' vaa na vi'ntyjii Tyo'ts'on jaa, jo' mantyi chuhan' na quinan'vengiö ntyjëëhë na vantyja n'onhan jon.

12 Min'ncüii ts'an ta'nan condyiaa' juu Tyo'ts'on. Majo' ya na ninvito m'aan na conan'vengiö nn'an, itsi'manhan' na m'aan jon quii' nn'ön ndo' juu na vi'ntyjii jon nn'an, itsiquindëhan' juuhan' ntyja njanhan.

13 Ndö vaa na tsi'manhan' na cotsam'an jaa yo Tyo'ts'on ndo' na m'aan jon quii' ñuan njanhan ng'e jndë tyincyaa jon Espíritu Santo quii' nn'ön.

14 Ndo' jndë tojnty'iá ndë nquii jnda Tyo'ts'on. Ndo' cotjí' jndyoyú na jñon jonhin quii' nt'an nn'an tsonnangue cha' ntsin'man Jesús ñuaan nn'an jnan na nan'xuanhan.

15 Minninchen ts'an na icüji' jndyoyu na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, m'aan Tyo'ts'on quii' ts'on tsan'ñeen ndo' juu tsan'ñeen ityii'han'hin ntyja 'naan' nquii jon.

16 Jo' jndë cotsavaa' nn'ön na m'aan Tyo'ts'on na vi'nchjii jon jaa ndo' vantyja nn'ön na nnda'. Nquii Tyo'ts'on conduihin na vi'nchjii jon nn'an. Yajo' minninchen ts'an na vi'ntyjii juu nn'an, vam'aan juu ntyja 'naan' jon, ndo' mantyi m'aan jon quii' ts'on juu.

17 Juu na vi'ntyjii Tyo'ts'on nn'an, ndö vaa na tsi'manhan' na itsiquindëhan' juuhan' ntyja njanhan. Ya na ngue'ntyja xjen na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan nnon jon, tyi'je'quindyii' nn'ön na mantyi nt'uii jon jaa, ng'e covaa' nn'ön na cha'xjen na vi'ntyjii Cristo nn'an, mannda' vaa cotsam'an quii' nt'an nn'an.

18 Ya na vantyja nn'ön na vi'ntyjii Tyo'ts'on jaa, icüji'han' na coviquityuë na ntco'xen jon jaa ntyja 'naan' jnanhan. Ee ya na m'an na ncyaa na nt'uii jon jaa tsojnaan' na conan'tja jaa, tsi'manhan' na juu na conduihin na vi'ntyjii jon nn'an, tyi'quindë conan'xuanhan'.

19 Ee navejndyee nquii Tyo'ts'on ty'oon jon na vi'ntyjii jon jaa, mang'e jo' conan'vengiö nn'an.

20 Ncüii ts'an, xe na aa ngitso juu na vi'ntyjii juu nquii Tyo'ts'on, majo' tyi'cuee' ts'on juu ncüiichen tyje juu na mantyi vantyja ts'on, ve' ts'an quintuhin. Ee xe tyi'vi'ntyjii juu tyje juu na ninnquii'chen indyiaa' juuhin, majndeichen je'quitsivi'ntyjii juu nquii Tyo'ts'on na min tyi'condyiaa' juuhin.

21 Ndö vaa jñ'oon na ico'xenhan' na tyincyaa Cristo ndëë jaa. Itsohan' na minninchen ts'an na vi'ntyjii juu Tyo'ts'on, chuhan' na cüivi'ntyjii juu tyje juu na vantyja ts'on juu jon.

5

Ndö quint'a cha' ntantjön yo juu na tsixuan tsonnangue

1 Tyi'ncüii cüii ts'an na vantyja ts'on juu na nquii Tyo'ts'on t'ua jon ts'ian nnon Jesús na conduihin na itsin'man jon ñuaan nn'an, iquen Tyo'ts'on tsan'ñeen na conduihin jnda nquii jon. Ndo' minninchen ts'an na vi'ntyjii juu Tyo'ts'on na condui jon Tyëëhë, mantyi vi'ntyjii tsan'ñeen ntsinda Tyo'ts'on.

2 Xe na aa conan'vengiö Tyo'ts'on, ndo' cota'nc'uë jñ'oon na ico'xen jon, covityincyoo' na mayuu'han' ya na conan'vengiö nn'an na condui ntsinda jon.

3 Ndö vaa na itsi'manhan' na condui jaa nn'an na conan'vengiö Tyo'ts'on, na quita'nc'uë jñ'oon na ico'xen jon jaa. Ndo' joo jñ'oon'ñeen, tyi'jahan' cha'xjen na ja xu.

4 Minninchen ts'an na jndë tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, condëë ivantjon juu yo 'nan tyia na tsixuan tsonnangue. Juu na tsixuanhan', condëë cotantjönhan' ng'e juu na vantyja nn'ön Jesucristo.
5 ¿Nin ts'an na nndëë ngüantjon yo juu 'nan tyia na tsixuan tsonnangue cha' tyi'ngüantjonhan'hin? Xia'ntyi juu ts'an na vantyja ts'on na nquii Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, juu tsan'ñeen ngüantjon juu yo 'nan tyia'ñeen.

Jñ'oon na icüji' jndyoyuhan' ntyja 'naan' jnda Tyo'ts'on

6 Nquii Jesucristo tyjee' jon tsonnangue. Jndëë' jon quii' ndaa, ndo' manquiintyi jon tyincyaahin na jnan'cuee' nn'anhin na tcüe' neoon' jon, chito xia'ntyi na jndëë' jon quii' ndaa, mantyi tyincyaa jon na tue' jon na tcüe' neoon' jon nnon tsonjn'aan. Majuuntyi Espíritu Santo conduihin na icüji' jndyoyu jon ntyja 'naan'han', ndo' nquii jon ninnquii'chen conduihin jñ'oon na mayuu'.
7 Ee m'aan ndye nnon na cotji' jndyoyu ntyja 'naan' Jesucristo ndëëhë,
8 Manquiintyi Espíritu Santo, yo ndaatioo na jndëë' Jesús, yo neoon' jon na tcüe' na jñon nn'anhin tsonjn'aan. Ndo' ncüii ncüii na ndye nnon jñ'oon'ñeen, covijnt'ue Tyo'ts'onhan' na icüji' jndyoyu jon na juu Jesucristo conduihin jnda jon.
9 Joo jñ'oon na cotji' jndyoyu nn'an ndëë ntyjehan, coy'on nan'ñeen cüentahan'. Majo' juu jñ'oon na icüji' jndyoyu Tyo'ts'on ndëëhë, njonntyichen conduihan', ee juuhan' it'uiihan' yo juu jñ'oon na icüji' jndyoyu jon ntyja 'naan' jnda nquii jon.
10 Ndo' minninchen ts'an na vantyja ts'on juu na Jesús conduihin jnda Tyo'ts'on, juu jñ'oonva' conduihan' na icüji' jndyoyuhan' quii' ts'on juu. Majo' min'cya ro ts'an na tyi'cantyja ts'on juu jñ'oon na icüji' jndyoyu Tyo'ts'on ntyja 'naan' jnda jon, its'aa tsan'ñeen na nquii Tyo'ts'on quintuhin, ng'e tyi'covantyja ts'on juu juu jñ'oon'ñeen.
11 Ndo' ndö vaa jñ'oon na icüji' jndyoyu Tyo'ts'on ndëë na incyaa jon na tyi'quintycüii na cotando' ñuan njanhan, ndo' juuhan' nan'xuan jaahan' ntyja 'naan' nquii jnda jon.
12 Ndo' minninchen ts'an na nquii jnda Tyio'ts'on m'aan jon quii' ts'on juu, tsixuan juu na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Majo' min'cya ro ts'an na tyi'c'oon juu ntyja 'naan' jnda jon, tyi'quitsixuan tsan'ñeen na vando' ñuaan' juu.

Naneinhin nan'xuan na tyi'quintycüii na cotant'ö

13 Macüji jñ'oonmin na matscüenönhan' ndëë 'o' na vantyja n'onho' nquii jnda Tyo'ts'on cha' cüaa' jnda' n'onho' na nan'xuanho' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaanho'.
14 Ndö vaa na incyaahan' na t'man qui nn'ön Tyo'ts'on na conan'ndyoo' jaa na tonnon jon. Xjen na cotan cüii jñ'oon nnon jon, xe na aa juu jñ'oon'ñeen m'aanhan' ntyja 'naan' na nt'ue ts'on jon, mangiö jnt'aha na ndyii jonhan'.
15 Ndo' ng'e covaa' nn'ön na iquen jon cüenta jñ'oon na cotan nnon jon, mantyi ngiö yaha na nninncyaa jonhan'.
16 Xe ncüiiho' ndyiaa' juu ncüiichen tyje juu na itsitja tsan'ñeen ncüii nnon jnan na tyi'xe'cay'oonhan'hin na ngitsuhin, chuhan' na can juu nnon Tyo'ts'on na ntcüe' ts'on tsan'ñeen. Ndo' nninncyaa jon na ntsixuan tsan'ñeen na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. M'aan jnan na vay'oonhan' ts'an na ngitsu ñuaan' juu. Tyi'quitsjö na can ts'an na quitejndei Tyo'ts'on tsan'ñeen.
17 Ncüii cüii nnon 'nan na itsitja ts'an, tsixuanhan' jnan na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' min jnan na xe'quitsu ñuaan' ts'an ntyja 'naan'han'.
18 Juu ts'an na jndë tui xcohin ntyja 'naan' Tyo'ts'on, mangiö na juu tsan'ñeen tavi 'nan itsitjahin nnon jon na ninvito. Ee nquii jnda Tyo'ts'on ivantyjee' jon tsan'ñeen ndo' ng'e na nnda', juu yutyia ndiquindëë nt'uii juu tsan'ñeen.
19 Mangiö na condui jaa ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Majo' tsoñ'en nn'an na cotsam'an ntyja 'naan' juu na tsixuan tsjonnangue, m'anhan nacje 'naan' juu yutyia.
20 Ndo' mantyi mangiö na nquii jnda Tyo'ts'on jndë jndyo jon. Ndo' incyaa jon na jnda' nquën, jo' na cota'jn'aan nquii Tyo'ts'on na conduihin na mayuu'. Nanein cotsam'an yo nquii jon na conduihin na mayuu' ng'e na cotsam'an ntyja 'naan' nquii Jesucristo. Juu jon conduihin Tyo'ts'on na mayuu'. Ndo' ntyja 'naan' nquii jon nan'xuan na tyi'quintycüii na cotant'ö.
21 'O' na conduiho' ntsinda na vi'ntyjiho', min jñ'oon na coninncya nn'an na min tyi'yuu'han' ntyja 'naan' joo 'nan na conan't'maan'han. Taninncyaho' na joohan' ntquenhan' xjen 'naan'han' 'o'

Tson Na Jndë Ve Na Tji Juan

Ntyja 'naan' jñ'oon na mayuu' yo na quitsivi'ntyjii ts'an tyje juu

1 Mancö na conintque ja quityquii' ts'ian 'naan' Tyo'ts'on, macüji tsonva na matscüenönhan' ndëë 'o' na conduiho' tmaan' nn'an na icüji jonho' cüentaa' nquii jon yo nin'nque nn'an na conan'jon yo 'o'. Vi'ntyji ja 'o' yo na xoncüee' ts'ön, ndo' min chito xia'ntyi ncö, mantyi tsoñ'en nn'an na conan'jonhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu'.

2 Mayuu' na vi'ntyji jndyi ja 'o' ee juu jñ'oon na mayuu'ñeen m'aanhan' quii' nn'ön ndo' mancha'chen xjen nc'oonhan' yo jaa.

3 Nquii tyëëhë Tyo'ts'on yo nquii Jesucristo na conduihin jnda jon, mac'an ndëëhan na nnan'quindaa'hin 'o' juu naya na conduihan yo juu na nty'ia ro nn'an ngiohan, yo nin'juu na conduihan na tajñuaan' ts'onhan. Ncyahan na nan'xuanho' joo nan'min' viochen xjen na cotsam'anho' ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu' yo na conan'vengioho' nn'an.

4 T'man incyaahan' na nën jndyi jnty'ia vendye ntyjeho' na cotsam'anhan ntyja 'naan' juu jñ'oon na mayuu' cha'xjen nquii tyëëhë Tyo'ts'on tquen jon jñ'oon na quint'a.

5 Ndo' nanein 'o' ntyjë na vi'ntyjiho', vaa jñ'oon na nin'quitsiqui'man' ja 'o' na quinan'vengiö ntyjë na vantyja n'onhan Jesús. Juu jñ'oonva chito jñ'oon xcohan', majo' maninjuuntyihan' na jndë tondyeho' xjen na tye' na condyeho' ntyja 'naan' Jesucristo.

6 Ndö vaa na itsi'manhan' na vi'ntyjii ts'an Tyo'ts'on, na vanguee' juu jñ'oon na iquen jon na ico'xenhan'. Ndo' juu jñ'oon'ñeen cüejonhan' cha'xjen juu jñ'oon na tondye jndyeeho' na quinan'vengiö nn'an.

Nn'an na conan'vi'nn'an

7 Nnda' matsjö ndëëho' ng'e jndye nn'an m'an na coma'ndyi'han tsonnangue na conduehan na nquii Jesucristo tyi'yuu' na jndyo jon na ts'anhin cha'xjen nquë. Majo' min'ninchen ts'an na itsi'man juu jñ'oonva', itsivi'nn'an tsan'ñeen nn'an. Conduihin ts'an na v'ii' ts'on juu Cristo.

8 Majo' quitquenho' cüenta na tyi'nan'vi'nn'an jñ'oon'ñeen 'o'. Ee xe nnda' vaa 'nan na ntquenonho', juu ts'ian na jndë jnt'aha, nts'aahan' na ve' jn'aanhan'. Quinan'chonho' na quindë ya ncy'onho' cüenta tsoñ'en nnon na ntsiquindaa' Tyo'ts'on 'o'.

9 Min'ninchen ts'an na nin'cüenoon' juu nchu vaa na itsiquindyi jñ'oon na si'man Cristo, tyi'quitsixuan tsan'ñeen ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Majo' minninchen ts'an na contjohin yo jñ'oon'ñeen, condui tsan'ñeen ntyja 'naan' tyëëhë Tyo'ts'on ndo' yo jnda nquii jon.

10 Xe na aa nguee' ts'an na m'anho' na ngitso juu na incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' juu jñ'oon na incyaa juu ntyja 'naan' Cristo, xe na aa tyi'cüejonhan' cha'xjen na matsjö ndö', yajo' min tyi'ntixee'ho'hin nt'aaho', min tyi'ninncyaho' ts'onhin.

11 Ee xe na aa ngitso ts'an nnon tsan'ñeen: 'U' ntyjë, cüenoon', xe na aa nts'aa juu na nnda', itsijonhin yo juu ts'ian tyia na tsixuan tsan'ñeen.

Jñ'oon na mats'ia na chu tsonva na tji Juan

12 Jndye jñ'oon min na icanhan' na quitsjö ndëëho', majo' xia'ntyi jñ'oonmin' na macüji nanein. Ee ntyja ts'ön na ncjö quinty'iaho', yajo' nnan'nën yo ntyjë, ndo' na nnda', nninncyaahan' na nën jndyihi.

13 Nque nn'an na mantyi icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon na m'anhin ntjoohin, mantyi coninncyahin ts'on 'naanhin ndëëho'.

Tson Na Jndë Ndye Na Tji Juan

Itsiquinjon Juan Gayo

1 Maja Juan na conintque ja, macüji tsonva na matscüenönhan' na m'an 'u' ntyjë Gayo. Yo
na xoncüee' ts'ön vi'ntyji 'u'.
2 'U' ntyjë na vi'ntyji, mac'an nnon Tyo'ts'on na tyi'ndivi'. Ncyaa jon na ya ro ngam'an'
tyquii' tsoñ'en cha'xjen na vja' na tonnonchen yo nquii jon yo ntyja 'naan' ñuan 'nan'.
3 Minndye ntyjëëhë na vantyja n'on Cristo, sque ntcüe'han na m'an. Ndo' conduehan
nnön na xoncüee' tson' na vam'an' na vantyja tson' juu jñ'oon na mayuu', vam'an'tyen'
ntyja 'naan'han'. Ndo' na nnda' vaa na mandyi, incyaahan' na nën jndyi.
4 Ee ta'nan ncüiichen nnon na incyaahan' na nëntyëchën cha' ya na mandyi na joo nn'an
na tantjön cüentaa' Cristo na conduihin ntsinda, na cotsam'anhan ntyja 'naan' juu jñ'oon
na mayuu'.

Ya its'aa Gayo

5 'U' ntyjë Gayo na vi'ntyji, joo ntyjëëhë na vantyja n'onhan na ve' cotsque yahan na
m'an', ya jndyi matsa' na matixe'hin, min na toxen'chen tyí'cüajnan'han.
6 Minndyehan na jndë jndui' ntcüe'han naijon na m'anho', ndo' jnan'neinhan ndëë nque
nn'an na condui tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on ntyja 'naan' na matsi'man' na vi'ntyji'han. Ndo'
quitsa' vi naya'ñeen xjen na ntsque nnda'han na m'anho', mantyi quitejndei'ntyichen'han
'nan na icanhan'hin na cotsacondyi'han juu ts'ian 'naan' Tyo'ts'on. Ee nnda' vaa na
icanhan' na quitejndei jaa ntyjëëhë na cotsanan'neinhan jñ'oon' jon.
7 Ee jndui' nan'ñeen tsjoonhan, tyencyahan jñ'oon ntyja 'naan' Jesucristo, min taty'onhan
cüenta xoquitu' nduee nn'an na tyi'covantyja n'on.
8 Mang'e jo', icanhan' na jaa quitix'ënhin ee na nt'aha na nnda', ntsi'manhan' na
conan'jön yo ts'ian na cotsancyahin juu jñ'oon na mayuu'.

Sitsan' Diótrefes nn'an na cotye'ntjon nnon Tyo'ts'on

9 Tji ja ncüii tson na scüenönhan' na m'an nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Cristo.
Majo' juu Diótrefes tyi'quitsijñ'oon' juu na vaa najndö na tyincyaa Tyo'ts'on yo jñ'oon na
tsjö, ng'e ya jndyi nchjii juu na ityii' juu 'ndyo joohan.
10 Mang'e jo', juu xjen ya na nguë na m'anho', yajo' ntsintcüi ja ntyja 'naan' 'nan na
its'aa juu. Ee i'man jndoo' juu já. Min tyi'quintjo nchjii juu na its'aa juu na nnda', mantyi
min tyi'cy'oon juu cüenta nque ntyjëëhë na cotsquehin na m'anho' na comandyi'han na
concyahan jñ'oon' Tyo'ts'on. Ndo' joo ntyjëëhë na nin'cy'onhan cüenta nan'ñeen, mantyi
itsi'ndaa' juu n'onhan, ata icüji' juuhin quii' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Cristo.
11 'U' ntyjë Gayo na vi'ntyji ja 'u', joo nn'an na cont'a 'nan tyia, tyi'ncü'a 'u' yo nan'ñeen.
Majo' joo nn'an na cotsantyja 'nan naya, cü'a 'u' ntyja 'naan'han. Ee ts'an na ninnquii'chen
itsijonhin yo 'nan ya, m'aan juu ntyja 'naan' nquii Tyo'ts'on. Majo' juu ts'an na nin-
nquii'chen its'aa juu 'nan tyia, tyi'c'oon tsan'ñeen ntyja 'naan' jon.

Ya its'aa Demetrio

12 Tsoñ'en nn'an ya jñ'oon conduehan ntyja 'naan' Demetrio. Covityincyoo' na itsijonhin
yo juu jñ'oon na conduihan' na mayuu'. Ndo' mantyi ncö matsjö na itsiquindë juu. Ndo' 'u'
mantyji' na juu jñ'oon na matsinën, mayuu'han'.

Jñ'oon na mats'ia na icüji Juan

13 Jndye jñ'oon min na nin'quitsjö nnon' majo' xia'ntyi ndö' ro na macüji naneinhin,
14 Ee ntyja ts'ön na cje ro nnty'ia ja 'u', yajo' nnan'nën yo ntyjë.
15 Nquii Tyo'ts'on ncyaa jon na tajñuaan' ts'on 'u' na tonnon jon. Nque ntyjëëhë na m'an
ntjoohin na vantyja n'on Cristo, coninncyahan ts'on 'naanhan nnon'. Ncya' ts'on njan ndëë
tsoñ'en ntyjëëhë na m'anhin jo'.

Tson Na Tji Judas

Incyaa Judas ts'on 'naan' jon ndëë nn'an cüentaa' Tyo'ts'on

1 Ja Judas condui ja ts'an na itye'ntjon nnon Jesucristo. Xiö Santiago. Macüji tsonva na matscüenönhan' ndëë 'o' nn'an na iqueen' tyëëhë Tyo'ts'on 'o' cha' nnduiho' ntsinda nquii jon, nqueho' na vi'ntyjii jon na ivantyjee' jon 'o' ng'e Jesucristo.

2 Juu na nty'ia ro nn'an na ntyjii Tyo'ts'on, yo juu na incyaa jon na tajñuaan' ts'on ts'an na tonnon jon, yo nin'juu na vi'ntyjii jon nn'an, ncyaa jon na ncy'onho' cüentahan'.

Ts'iaan' na tji Judas tsonva
(2 Pedro 2:1-17)

3 Tots'aa jndyihan' ts'ön na ncüji ncüii tson na ntscüenönhan' ndëëho' ntyja 'naan' juu na conan'xuan na itsin'man Tyo'ts'on ñuan njanhan. S'aahan' ts'ön na jndei' icanhan' na quity'i 'ndyöho' na cüentyjee'tyenho' quityquii' na vantyja n'onho' Jesucristo. Juuhan' ninjon tyincyaa Tyo'ts'on na nque nn'an na ityii' jonhan ntyja 'naan' nquii jon, nan'xuanhinhan'.

4 M'an nn'an na jndë squehin tyquii' nt'anho'. Joohan conduihan nn'an na tyi'quita'nguee'hin tonnon Tyo'ts'on. Joohan conan'cüejndyohan juu naya na condui nquii jon na conan'manhan na tanin min na ve' ndö ro m'aan ts'an yo ncüiichen tyje juu. Tivio jndui jñ'oon ntyja 'naan nan'ñeen na nt'uivi' Tyo'ts'on joo nn'an na cont'a na nnda'. Ndo' na nnda' conduehan, cotji ntcüe'han ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin ty'öhö yo na co'xen jon jaa.

Min jñ'oon na conan'manhan' nchu vaa ntquenon nn'an na conan'que'to n'onhan

5 Juu 'nan na s'aa Tyo'ts'on tivio, mangio yaho'han', majo' min na nnda', mats'a na cañjoon' n'onho'han'. Siquindyaa jon nn'an Israel navi' na tom'anhan ndyuaa Egipto, majo' ndëcya jndyehan iscüje jonhan tsojnaan' na tatovantyja n'onhan jon.

6 Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' nchu vaa na tjon minndye ángeles, tyí'quintjohin quityquii' juu ts'ian na t'ua Tyo'ts'on ndëëhan, jnty'ehin naijon na sijnda' jon cüentahan. Jo' na jndë tyii' jonhan ncüii joo na cha'vijon vancjo na taquintyja najaanhan'. Sijnda' jon na quintjotyenhan jo' ata juu xuee t'man ya na ntco'xen jon ángeles yo nque nn'an xeng'e na tonan'tjahan nnon jon.

7 Ndo' mantyi cañjoon' n'onho' ntyja 'naan nn'an tsjoon Sodoma yo Gomorra yo nin'njoon tom'aan xi'jndio. Cha'xjen joo ángeles tyia'ñeen tonan'tjahin, mantyi joo nn'an njoon'ñeen tonan'tjatohan na ve' ndö' ro tom'anhan yo ntyjehan, ata nannon tom'anhan yo ntyje nonhan. Ndo' tsojnaan' jo', siquitsu Tyo'ts'onhan yo chon. Ndo' juu 'nan na tquenon nan'ñeen, ata xjen nein conduihan' 'nan na itsi'manhan' ndëë na nquii Tyo'ts'on nt'uiivi' jon nn'an na nan'xuan jnan yo chon na tyi'je'quinduu'.

8 Min na nnda' vaa, joo nan'ñeen na tyi'xoncüe jñ'oon na conan'manhin ndëëho', nquehan conan'ty'ahan si'ts'o 'naanhan na ve' ndö' ro m'anhan yo nn'an. Ndo' juu najndei na condui ta Jesús na co'xen jon, tyi'quitjue'cjehan ntyja 'naan'han'. Ndo' ata conan'neinhan jñ'oon tsan' nacjo ángeles na conditque na m'aan Tyo'ts'on.

9 Min tyi'quint'a nan'ñeen cha'xjen s'aa juu ángel na conditque, tsan na jndyu Miguel. Sijndei' 'ndyo yutyia tque nnon juu Miguel'ñeen na nin'cay'oon juu si'ts'o 'naan' Moisés. Majo' tyí'quitsinin Miguel jñ'oon tsan' nnon yutyia tque'ñeen na quitscüejnaan'han'hin. Xia'ntyi tso jon: “Nquii Tyo'ts'on quitsityia' jon 'u'.”

Mannda' jñ'oon tso jon nnon juu. Tyí'c'oon' ts'on jon na ntscüejnaan' jonhin na ngitso jon na tyi'ya its'aa juu.

10 Majo' nanmin' na m'anhin quii' nt'anho' na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahan, conan'manhan jñ'oon na itscüejnaan'han' min'ninchen jñ'oon na ndicüaa' n'onhan joohan'. Tyquii' na covaa' n'on nan'ñeen joo jñ'oonmin', itsijonhan'hin cha'vijon quioo' na ve' cont'ato o', na ndiquindëë ntji' o' cüenta 'nan na chuhan'. Ndo' jnaan' na nnda' vaa na cont'a nan'ñeen, tyi'je'quintycüii na it'uiivi' Tyo'ts'onhan.

11 Joo nanmin' na conan'vi'nn'anhan 'o' yo jñ'oon na conan'manhan ndëëho', nt'uiivi' jonhan ee cüejon cont'ahan cha'xjen tots'aa Caín. Ndo' cha'xjen juu Balaam nin'cüantjon jon xoquitu' yo juu natyia na si'man jon ndëë nn'an Israel, majo'ntyi cont'a nanmin'. Ndo' cha'xjen t'uiivi'han' Coré na suehin cjoo' Moisés, mantyi nt'uiivi'han' nanmin' na cüajon conan'vehan cjoo' Tyo'ts'on.

12 Nanmin' ñ'enhan quii' nt'anho' xjen covancüiho' na tojnaan' cocüa'ho' ntyja 'naan' na vi'ngioho' ntyjeho' na vantyja n'on Cristo. Ndo' na conan'jon nan'ñeen yoho', itsijonhan'hin cha'vijon 'nan ty'a quii' nt'anho', ndo' jo' itscüejnaan'han'ho'. Majo' nan'ñeen

min tyi'jn'anhin na cocüa'hin ndo' covehin yoho'. Joohan conduihan cha'vijon quito na ve' xia'ntyi na m'an n'onhin na cotixee' nquehan. Itsijonhan'hin cha'vijon chincyu na itscyaa jndyehan' na tandaatsua' quichuhan'. Itsijonhan'hin cha'vijon n'oon na tatë cove', itsijonhan'hin cha'vijon 'nan ve jnda jndë tjëhan', cüii nnon na jndë tye ts'anhan'.

13 Mantyi itsijonhan'hin cha'na ndaandue na ndicüichen na ijuuhan'. 'Nan na cont'a nan'ñeen, jnaan' jndyi vaahan', itsijonhan' joohan' cha'na chon' ty'a na icüji' ndaandue xjen na ijuuhan'. Ndo' mantyi itsijonhan' nan'ñeen cha'na ncjuu na tajnda'to yuu jon co'ohan'. Ndo' na nnda' xjen nn'anhin, jndë sijnda' Tyo'ts'on na nt'uiivi' jonhan. Ntyii' jonhan yuu jon na taquintyja najaan na quintjotyenhan jo'. Tyi'jon vi nndui'han jo'.

14 Nquii Adán, jon ts'an na tom'aan jndyee. Ndo' Enoc conduihin ts'an na jndë ntyque' jnda na jndyocahan' tsjan 'naan' juu Adán. Juu Enoc'ñeen sinin jon jñ'oon na si'man Tyo'ts'on nnon jon ntyja 'naan nanmin' na m'anhan quii' nt'anho'. Tso jon: “Quitquenho' cüenta, nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon tsoñ'en, jndë ndyo jon yo jndye min ángeles cüentaa' jon na ñuan nquii' conduihin.

15 Ndyoco'xen jon tsoñ'en nn'an ntyja 'naan' na tonan'tjahan. Nnts'aa jon na quit'uiityenhan' nque nn'an na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, tsojnaan' tsoñ'en nnon na tont'ahan na tonan'vehan cjoo' jon. Ndo' mantyi ntyja 'naan' tsoñ'en jñ'oon tsan' na tonduehan cjoo' jon.”

Ndö' vaa jñ'oon sinin Enoc'ñeen.

16 Nanmin' na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahan, nin'quii'chen conan'ncyjoo'hin, cota'jñ'oonhan 'nan na cont'a nn'an, joo nn'an na conduihan nn'anjnan na tyi'xe'ncyahan na ntco'xen Tyo'ts'onhan. Cotsam'anhan yo ntyja 'naan' natyia na nt'ue jndyi n'onhan. Ndo' conan'ntsa jndyihin nchu vaa na conduihin. Mantyi conan'neinhan jñ'oon ntyja 'naan nquehin ndëë nn'an cha' quitji' nan'ñeen cüenta na t'manntyichen na vaquinjon' 'nan cont'ahan. Nnda' cont'ahan cha' nninncya nan'ñeen yo 'nan na ninjnt'uehan.

Itsiqui'maan' Judas nn'an na vantyja n'on

17 Majo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Cristo na vi'ntyji jaho', cañjoon' n'onho' joo jñ'oon na jndë tondyeho'. Nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, t'ua jon ts'ian ndëë nn'an na tji jon, ty'ecyahan jñ'oon naya 'naan' jon.

18 Jndue nan'ñeen ndëëho' na joo ndyu na mats'ia nc'on nn'an na nnan'cüejnaan'han nn'an na vantyja n'on Tyo'ts'on. Joohan xia'ntyi na nta'nguee'han yo 'nan natyia na nt'ue jndyi n'onhan.

Nnda' vaa jñ'oon na tonan'quindyii nan'ñeen 'o'.

19 Joo nanmin' na tyi'yuu' jñ'oon na coninncyahin, cont'ahin na joo nn'an na vantyja n'on Cristo, cot'on nan'ñeen yo ntyjehan. Cotsam'an nanmin' cha'xjen na nt'ue jndyi n'on s'ihan, min tyi'c'oon Espíritu Santo quii' n'onhan.

20 Majo' 'o' ntyjë na vantyja n'onho' Jesucristo na vi' ntyji jndyi 'o', juu na vantyja n'onho' jon na ji'uahan', caqueho' ntyja 'naan'han'. Xjen na conan'neinho' nnon Tyo'ts'on, nquii Espíritu Santo quitsi'man jon ndëëho' nin jñ'oon ndueho'.

21 Nquii Tyo'ts'on m'aan jon na vi'ntyjii jon 'o'. Ninnquii'chen quintjotyenho' ntyja 'naan'han'. Viochen xjen na covendoo' tcüiiho' juu xuee na yo na nty'ia roho' ntyjii Jesucristo na nndyoy'oon jon na nnan'xuanho' na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanho'. Nquii jon na conduihin na itye'ntjon jon jaa.

22 M'an nn'an na ve vaa na m'aan' n'onhan yo juu jñ'oon' Tyo'ts'on. C'onho' na nty'ia ro nan'ñeen ngioho'.

23 Ñ'en ntyjehan na juu 'nan na conan'tjahin itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na jndë tyioohin qui tyquii' chon. Juu na vay'oonhan'hin na itsi'ndaa'han' joohan, quitji' ntcüe'ho'han quityquii'han' cha' ndëë ntsin'man Tyo'ts'on ñuaanhan. Ndo' ndëë mañoon ntyjehan na t'man jndyi na jndë jnan'tjahan, quinan'manho' na nty'ia rohan ngioho', majo' quitsincyaa' jndyihan' n'onho' na juu jnan na nan'xuanhan, tyi'ngachuhan'ho'. Tsoñ'en nnon 'nan na itsi'ndaa'han'hin yo 'nan na itsity'ahan'hin na tonnon Tyo'ts'on, cüijndo' jndyiho'han'.

Jñ'oon na mats'ia na itsit'maan'han' Tyo'ts'on

24 Nquii Tyo'ts'on vaa najndei na conduihin na ngüantyjee' jon 'o' na juu jnan tyi'ntscyaahan'ho'. Na mayo juu najndei'ñeen nninncyaa jon na nc'onho' naijon na nancoo' jndyi na m'aan jon na min'ncüii jnan tyi'nan'xuanho'. Na nndui na nnda', nninncyaahan' na nein jndyiho'.

25 Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan, cüit'maan'hin. Ntyja 'naan' nquii Jesucristo na conduihin na itye'ntjon jon jaa, quitji' nn'an cüenta na nquii Tyo'ts'on taquintyja t'man conduihin. Juu jon tsoñ'en najndei conduihin. Xia'ntyi nquii

jon conduihin na co'xen jon. Vitjachen na tui tsoñ'en, nan'min' conduihin, ndo' macüajon conduihin nanein yo ninvaa na tonnonchen. Quindui na nnda'.

'Nan Na Tityincyoo' Nnon Juan Na Si'man Jesucristo

Jñ'oon na si'man Jesucristo 'nan na xejnda ngüentyja

1 Jñ'oonmin chuhan' jñ'oon na tyincyaa Tyo'ts'on nnon Jesucristo na quitsi'man jonhan' ndëë nn'an na cotyentjonhan nnon jon. Joo jñ'oonmin conan'quindyihan' ntyja 'naan' 'nan na cje ro na ngüentyja. Ja Juan na matye'ntjön nnon Cristo, t'ua jon ts'ian nnon ángel 'naan' jon na tyjee' tsan'ñeen na m'an na quitsiquindyi tsan'ñeen jñ'oonmin ja.

2 Macüji' jndyoyu ntyja 'naan' tsoñ'en 'nan na tityincyoo' nnön. Tsonvahin chuhan' jñ'oon ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on yo jñ'oon na mayuu' na si'man nquii Jesucristo.

3 Ityio Tyo'ts'on jn'aan nquii ts'an na itsijnaan' joo jñ'oon na chu tsonva. Ndo' mantyi ityio jon jn'aan joo nn'an na condyehinhan' ndo' cota'nguee'hin nchu vaa tsi'manhan'. Ee jndë mavaa xjen na nndui cha'xjen na conan'quindyi jñ'oonmin.

Incyaa Juan ts'on 'naan' jon ndëë nn'an cüentaa' Tyo'ts'on ndyuaa Asia

4 Ja Juan matscüenön jñ'oonmin ndëë 'o' na conduiho' ntyque' tmaan' nn'an na vantyja n'onho' Jesucristo na m'anho' ndyuaa Asia. Nquii Tyo'ts'on mancüiixjen m'aan jon, mantyi tom'aan jon ndyu na toxen'chen vitjachen na nc'oon tsonnangue, ndo' ngüentyja xjen na nncüjee'non jon. Mac'an na nninncyaa jon na ncy'onho' cüenta juu naya na tsixuan jon, yo nin'juu na conduihin na tajñuaan' ts'onhin. Ndo' mantyi joo ntyque' espíritus na m'anhan tonnon juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon, ncyahan na nan'xuanho' joo nayamin'.

5 Ndo' mantyi nquii Jesucristo ncyaa jon na nndaho' joo nayamin', nquii jon na conduihin na tocüji' jndyoyuhin ntyja 'naan' Tyo'ts'on. Manquii Jesús na conduihin ts'an navejndyee na jnanquintyja jon quii' nt'an nn'an na jndë tjë na tando' xco jon. Conintquentyichenhin ndëë tsoñ'en nn'an na conduihan nanm'ann'ian na cotoxenhan nn'an tsonnangue. Vi'ntyjii jndyi jon jaa, ndo' ng'e na jnan'cuee' nn'anhin na tcüe' neoon' jon, jo' juu jnan na tonan'xuan, jndë siquindyaa jon jaa na tonan'y'oonhan' jaa.

6 Ndo' nquii Cristo jndë tquen jon na condui jaa tmaan' nn'an na ityе'ntjon jon. Mantyi jndë tquen jon na condui jaa ntyee na cotye'ntjön nnon tye jon, nquii ta Tyo'ts'on. Ninnquii'chen cüit'maan'hin xeng'e juu najndei na conduihin yo nin'juu na ityе'ntjon jon tsoñ'en. Ninnquii'chen quindui na nnda'.

7 Quitquenho' cüenta, jndë mandyo Cristo quityquii' chincyu.

Tsoñ'en nn'an njnty'iahan jon yo nque nn'an na jnan'jonhan na cue' jon, ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue.

Juu xjen na njnty'iahan jon, jndei nnan'xuaahan na itsi'ndaa'han' ngiohan.

Mayuu' na nndui cha'xjen na matsjö.

Nnda' vaa na tso tsan'ñeen.

8 Nquii Tyo'ts'on na taquintyja najndei conduihin, itso jon:

"Ja m'an vitjachen na tui tsoñ'en, ndo' nc'önntyëchën vi na jndë tenon tsoñ'en." Ndö' vaa tso nquii jon na mancüiixjen m'aan jon vitjachen na nguaa tsonnangue yo tsjö'ndue, ndo' mantyi ngüentyja xjen na ncüjee'non jon.

Nnon Juan tityincyoo' Cristo na quixueehin

9 Ja Juan na macüji tsonvahin, condui ja ntyjeho' na mavantyja ts'ön Jesucristo. Matsijon ja yoho' ntyja 'naan' na ico'xen jon. Mantyi condui ja ts'an na itsijonhin yo navi' na coquenonho' ng'e na vantyja n'onho' Jesús. Ndo' mantyi yo nin'juu na contjotyenho' ntyja 'naan' jon yo na t'man n'onho' minninchen nnon 'nan na inchjehan' 'o'. Tom'an ja tyuaa chjo na jndyu Patmos na m'aan ndaandue xi'jndiohan'. Tyii' gobiernon ja jo' tsojnaan' na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' na tocüji' jndyoyu ntyja 'naan' nquii Jesús.

10 Juu xuee na covañjoon' nn'ön na tando' xco Jesús, tom'an ja nacje 'naan' Espíritu Santo. Ndo' juu xjen'ñeen tox'ën jndyi na cha'vijon jndyee' ts'an na c'uaa jndyi tsinin. Itsijonhan' na c'uaahan' cha'vijon ya na icüja' ts'an ndu.

11 Jndyi na itso jon nnön:

—Joo 'nan na mandyia', chen jndyi cüji'han' nnon ncüii tson. Quitscüenon'han' ndëë joo ntyque' ntmaan' nn'an na vantyja n'on ja na m'anhan ndyuaa Asia, juu tsjoon Éfeso, yo Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, ndo' yo nin'Laodicea.

Ndö' vaa jñ'oon na jndyi.

12 Tequën cha' nty'ia nin nquii jon na itsinin yo ja. Yajo' jnty'ia ntyque' ncjo na jndëhan' yo s'on ijan na contyjo chonhan'.

13 Ndo' xoncüe quii' nt'anhan' jnty'ia minntyjee' ncüii cha' vaa ts'an. Cüe jon ncüii ndiaa tco xjen tyuaachen. Ndo' tsi'jndya jon, tyen ncüii 'nan na jndëhan' yo s'on ijan.
14 Soxquen jon quichi'tyenhan' cha'vijon soo' quitsman quichi', cha'vijon quichi' tein. Ndo' tënnon jon quixueehan' cha'vijon tsachon t'man.
15 Mantyi ng'ee jon quixuee jndyihan' cha'na colo tsixuan s'on ve xjen na jndë jndui'han' quityquii' ton' na conein ncjo na sijnty'ui ya ts'anhan'. Ndo' jndyee' jon c'uaahan' cha'vijon na c'uaa vja ndaa jndaa.
16 Nt'ö jon tontyjaya too' ntyque' ncjuu, ndo' quii' 'ndyo jon jndui' xjo na të ve ntyjaquio. Ndo' xuee jndyi nnon jon cha'xjen naxuee ndo'cüjioon' na yajmin'.
17 Ndo' xjen na jnty'iahin, jnaan' na ty'uë jndyi, tyiooto ja tong'ee jon cha'vijon ts'oo. Yajo' nt'ö jon ntyjaya tyio jonhan' nacjö. Itso jon nnön:
—Tyi'nty'ue'. Ja condui nquii jon na tom'aan navejndyee vitjachen na nguaa tsonnangue ndo' min na quintycüiihan', majo' ja ninvaa m'an.
18 Ja ninnquii'chen mavant'ö. Ndo' min na jndë t'iö, majo' naneinhin m'an na tyi'quintycüii na mavant'ö. Ndo' juu na co'xenhan' na covje nn'an, condui ja na matye'ntjönhan', juuhan' ndo' mantyi naijon na m'an nn'an na jndë tjë na tyí'c'onhan ntyja njan.
19 Ndo' itsontyichen jon nnön: 'Nan na jndë jndyia' na tityincyoo' nnon' yo mantyi tsoñ'en nnon na nnintyincyoo'ntyi na minhan' nanein yo 'nan na xejnda ndui, cüji'han'.
20 Ndo' ntyja 'naan' juu jñ'oon na vanty'iu m'aanhan' na tacovaa' n'on nn'anhan', ndö vaa na itsi'manhan'. Joo ntyque' ncjuu na jndyia' na too' nt'ö ntyjaya, conduihan' joo ntyque' ángeles na cotquenhan cüenta joo ntyque' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on. Ndo' mantyi joo ntyque' ncjo na jndëhan' yo s'on ijan na contyjo chon, joohan' conduihan' joo ntyque' tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' nquii Tyo'ts'on.

2

Jñ'oon na tyincyaa Jesucristo ntyja 'naan ntyque' tmaan' nn'an Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Éfeso

1 Tsochen Jesús nnön: "'U' Juan, cüji' jñ'oon na matsjö nnon' ndo' quitscüenon'han' na m'aan nquii ángel na ivantyjee' jon tmaan' nn'an na conduihan cüenta na m'anhan tsjoon Éfeso. Quitsu' ndëëhan: Ndö vaa na matsjö ncö na too' ntyque' ncjuu nt'ö ntyjaya. Mancö na manty'i quii' nt'an joo ntyque' ncjo na jndëhan' yo s'on ijan na contyjo chonhan'.
2 Ja ntyji ya ncüii cüii nnon na cont'aho' ntyja njan, ndo' mantyi yo na conan'jonho' na cotye'ntjonho' nnön. Ndo' mantyi ntyji na contjotyenho' ntyja njan. Ntyji na tyi'quintjo ya ngioho' yo joo nn'an na conan'jonhan yo 'nan tyia. Ndo' mantyi maquën cüenta na joo nn'an na conduehan na nquii Jesucristo jñon jonhan ndëë nn'an yo jñ'oon naya 'naan' jon, cotji'ho' cüenta na condui nan'ñeen nn'an na ve' conan'vi'nn'anhin.
3 'O' ng'e na njon jndyi ngioho' yo xuë, m'anho' na t'man n'onho' conan'quii n'onho' quityquii' tsoñ'en navi' na coquenonho', min tyi'qui'ndyeho' ntyja njan.
4 Majo' ndö vaa na tyi'cavee' ntyji ntyja 'naanho'. 'O' tyi'conan'vengioho' ja cha'xjen na vejndyee.
5 Ng'e na nnda', cañjoon' n'onho' nchu vaa na tom'anho' na tonnön na toxen'chen, nanein jndë tycyaaho' na nnda' tonan'xuanho'. Jo' quintcüe' n'onho' 'nan na conan'tjaho' ndo' quint'a nnda'ho' cha'xjen na tont'a jndyeeho'. Majo' xe na aa tyi'ntcüe' n'onho', yajo' ncüjenön ndo' ncüji' ntcü'ë juu xjo cüentaho' na ntyjo chonhan'.
6 Majo' min na nnda', vaa ncüii nnon na nan'xuanho' na cavee' ntyji. M'anho' na jndoho' joo ts'ian na cont'a nn'an tmaan' nicolaítas. Ndo' mantyi ja jndö jndyi 'nan na cont'a nan'ñeen.
7 "Min'cya ro ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Juu ts'an na condëë its'aa yo natyia, ninncya ja na ntquii juu tëë' ts'on na incyaahan' na tyi'quintycüii na vando' ñuaan' juu. Juu ts'oon'ñeen minntyjee'han' quii' paraíso naijon na m'aan nquii Tyo'ts'on."

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Esmirna

8 Tsontyichen Jesús nnön: "Juu jñ'oon na matsjö nnon', cüji'han', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Esmirna. Quitsu' ndëëhan: Jñ'oonmin matsinën ncö, ja na mancüiixjen m'an navejndyee ndo' na mats'iañ'en. Mancö na jnan'cuee' nn'an ja, majo' vant'ö xcö.
9 Joo navi' na coquenonho', nchji jnt'a ntyja 'naan'han', ndo' mantyi nchji na jñen' jndyiho'. Majo' na tonnon Tyo'ts'on conduiho' na tyaho'. Manchji jñ'oon tsan' na conan'nein minndye nn'an nacjoho'. Nan'ñeen tuihan tsjan nn'an judíos, majo' ng'e na cont'a vi'han 'o', jo' tsi'manhan' na chito conduihan nn'an judíos, conduihan tmaan' cüentaa' Satanás.

10 Tyi'nan'tyueho' ntyja 'naan' juu navi' na mavaa xjen na ntquenonho'. Ee juu yutyia
nts'aa juu na ntyi' nn'an vendyeho' vancjo cha' quitsi'manhan' na aa mayuu' na vantyja
n'onho' ja. Juu navi'ñeen, nincüanntyi ro xuee na ngenonho'han', majo' quintjotyenho' na
vantyja n'onho' ja min xe na aa nan'cüje nn'anho', ndo' nninncya na ncy'onho' cüenta na
tyi'quintycüii na cota'ndo'ho', na juuhan' tsixuanhan' cha'vijon corona na njon jndyihan'.
11 Minninchen ts'an na nincüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii
Espíritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Nquii ts'an na
condëë its'aa yo 'nan tyia, juu na covje nn'an na vja ve, tyi'je'quit'uiihan' tsan'ñeen".

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Pérgamo

12 Tsontyichen Jesús nnön ja Juan: "Joo jñ'oonmin na matsjö nnon', cüji'han', ndo'
quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa'
Tyo'ts'on tsjoon Pérgamo. Quitsu' ndëëhan: "Ndö vaa jñ'oon na matsjö ncö na y'ön xjo na të
ve ntyjaquio.
13 Mantyji ya ntyja 'naan' na cotsam'anho' xoncüe quii' nt'an nn'an na m'an tocje 'naan'
Satanás. Majo' min na nnda', contjotyenho' ntyja njan. Tacotjiho' na vantyja n'onho' ja
min na xoncüe quii' tsjoonho' jnan'cuee' nn'an juu ntyjeho' Antipas. Juu tsan'ñeen yo
mancha'chen ts'on jon tocüji' jndyoyu jon ntyja njan ndëë nn'an tsjoonho' na m'anhan
nacje 'naan' Satanás.
14 Majo' m'aan cüanntyi ro jñ'oon na nchji na tyi'cotsam'anho' na tonnön cha'xjen na
chuhan'. Ndyii' ntyjeho' na tyi'nin'qui'ndyehan jñ'oon na totsi'man Balaam. Tsan'ñeen
si'man jon nnon Balac jñ'oon na s'aahan' na tonan'tja nn'an Israel nnon Tyo'ts'on. Ee juu
Balaam'ñeen itso juu na ya quinan't'maan' nan'ñeen 'nan na ve' tonan'ya nn'an. Ndo' tanin
min na aa ntquiihan s'i quioo' na conan'cüje nn'an na conan't'maan'han juu nan'ñeen. Min
tanin xe na aa m'anhan yo ntyjehan na ve' ndö' ro.
Ndö' ro jñ'oon na totsi'man juu Balaam'ñeen.
15 Ndo' tsontyichen Jesús: Mantyi vaa ncüiichen 'nan na ntyji yoho', na ñ'en ntyjeho' na
conan'jontyenhan yo juu jñ'oon na conan'man nn'an tmaan' nicolaítas.
16 Mang'e jo' quintcüe' n'onho' jnanho' nan'min', ee xe tyi'ntcüe' n'onho', cje na nguënön
ndo' ntsiquit'a ja tyia' yo nan'ñeen yo xjo na ndyii'han' quii' 'ndyö. 17 Minninchen ts'an na
nin'cüaa' ts'on joo jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo
nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on. Ncüii ncüii ts'an na xe'ncyaa juu na juu
'nan tyia ntco'xenhan'hin, nninncya na ntcüa' juu 'nan na itsijonhan' juuhan' cha'vijon
maná, ncüii nnon na tyi'covaa' n'on nn'an ntyja 'naan'han'. Ndo' mantyi nnon tsan'ñeen
nninncya ja ncüii tsjö' chjo na quichi'. Nnonhan' nnintyincyoo' xuee' tsan'ñeen na xcohan'
na tji ja na xia'ntyi nquii juu ncüaa' ts'on juu nchu vaa tsi'manhan'.

Jñ'oon cüenta nn'an Tiatira

18 Tsontyichen Jesús nnön: "Joo jñ'oonmin na matsjö nnon', cüji'han', ndo'
quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa'
Tyo'ts'on tsjoon Tiatira. Quitsu' ndëëhan: "Ndö jñ'oon na matsinën ncö na condui ja jnda
Tyo'ts'on. Maja na quixuee jndyi tënnön cha'vijon tsachon, manty'ia ata quityquii' n'on
nn'an. Ndo' quixuee ng'ë cha'vijon colo s'on ve xjen na jndë jndui'han' quii' ton' na conein
ncjo ndo' na sijnty'ui ya ts'anhan'.
19 Chen jndyi ntyji 'nan na cont'aho'. Mantyji ntyja 'naan' na conan'vengioho' nn'an yo
juu na vantyja n'onho' ja. Ndo' maquën ya cüenta na xoncüee' n'onho' na cotyentjonho'
nnön na conan'quii n'onho' navi' na coquenonho'. Mantyi maquën cüenta nchu vaa
na conan'jonho' yo ja, majndyentyi nnon 'nan na cont'aho' cha'xjen na chuhan', chito
cha'xjen na tom'an jndyeeho'.
20 Majo' vaa 'nan na ntyji na tyi'quichuhan' ntyja 'naanho'. Ee tyquii' nt'anho' m'aan
ncüii tsanscu na itsi'man juu jñ'oon tsan' ndëëho'. Ve' itso nquii juu na conduihin ts'an na
incyaa juu jñ'oon' Tyo'ts'on, majo' ve' its'aa juu cha' tots'aa tsanscu na jndyu Jezabel, ndo'
na nnda' joo nn'an na vantyja n'on ja, itsiví'nn'an juu nan'ñeen. Ee itsi'man juu na tanin
min na ve' ndö' ro m'an nn'an yo ntyjehan, ndo' na cuaa nquii min na conan't'maan'han
'nan na conan'ya nn'an, ndo' mantyi ya min xe na aa cotquiihan s'i quioo' na conan'cüje
nn'an na conan't'maan'hin joo nan'ñeen.
21 Jndë tyincya xjen nnon juu tsanscu'ñeen na quintcüe' ts'on juu na ve' ndö' ro m'aan juu
yo nn'an, majo' tyi'nin'qui'ndyii juu na nnda' vaa na vam'aan juu.
22 Majnaan' jo' ntsquiö tycu v'ii nacjoo' juu. Ndo' nts'a na nque nn'an na ve' ndö' ro
m'anhan yohin, xe na aa tyi'ntcüe' n'onhan 'nan na jndë cont'ahan na si'man juu ndëëhan,
cüejon t'man navi' ntquenonhan cha'xjen nquii tsanscu'ñeen.
23 Ndo' mantyi joo nn'an na conduihan cha'vijon ntsinda juu ng'e na conan'jonhan yo
jñ'oon na incyaa juu, ntscüjëhan. Yajo' nque nn'an na conduihan ncüii ncüii tmaan' na icüji

Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon, ncüaa' n'onhan na chen chen ntyji ja nchu vaa 'nan itsitiu ts'an yo nchu vaa na m'aan' ts'on juu. Ja ndyiön ncüii ncüii 'o' xi' ncüii nchu vaa 'nan na cont'aho'.
24 Majo' m'an minndyeho' tsjoon Tiatira na tyi'conan'jonho' yo juu jñ'oon na itsi'man juu tsanscu'ñeen. Joo nan'ñeen na conan'jonhin yo juu, conduehin na min jñ'oon na njon jndyi nan'xuanhan' ntyja 'naan' Satanás. Majo' 'o' na tyi'conan'jonho' yo jñ'oon'ñeen, tavi'nan ncüiichen xu na matyiö nacjoho'.
25 Xia'ntyi na quintjotyenho' tyquii' na vantyja n'onho' ja ata xjen na nguëntcü'ë na m'anho'.
26 Ntyja 'naan nque ntyjeho' na cont'ahin 'nan na nt'ue ts'ön, na tyi'xe'ncyahan na juu natyia ntquenhan' xjen 'naan'han'hin, ja nninncya na nditquehin ndëë tsoñ'en nn'an tsonnangue.
27 Joohan ngitoxenhan nan'ñeen yo naijndei'han', ndo' ya na tyi'nin'quita'nguee' nan'ñeen, nan'tyuii'han joo nan'ñeen cha'vijon ya na itsityuii' ts'an xuaa na jndëhan' yo ts'oquichu. Nquii Tyëhö' jndë tyincyaa jon najndei na tsixuan ja na ntco'xën. Ndo' cha'xjen na s'aa jon na nnda', manda' vaa na ninncya na quinan'xuan nan'ñeen na jndë'han na quitoxenhan.
28 Ndo' mantyi nninncya na nndahan quixjuunco.
29 Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo ntmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on".

3

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Sardis

1 Tsontyichen Jesús nnön: "Cüji' jñ'oon na matsjö nnon', ndo' quitscüenon'han' na m'aan ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan tsjoon Sardis. Quitsu' ndëëhan: "Ndö jñ'oon matsjö, ncö na matsixuan ntyque' Espíritu cüentaa' Tyo'ts'on yo joo ntyque' ncjuu'ñeen. Ntyji 'nan na cont'aho' ndo' ntyji na condue nn'an na 'o' t'man cojoo' n'onho' ntyja njan, majo' 'o' conduiho' cha'vijon nt'oo.
2 Jo' quintcüiho' ndo' quinan'chonho' ntyja 'naan' na vantyja n'onho' ja, na itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na vave'. Ee juu na cotsam'anho', maquën cüenta na ncüii cüii nnon ntyja 'naan' na cotye'ntjonho' nnon Tyo'ts'on, tyi'quindëhan' cha'xjen na chuhan'.
3 Jo' cañjoon' n'onho' juu jñ'oon na ty'onho' cüenta. Quita'nguee'ho'han' ndo' quintcüe' n'onho' jnanho'. Majo' xe tyi'nan'jñ'oon'ho' 'nan na matsjö ndëëho', ninjonto ncüjënön cha'vijon na icüjee' tsanch'uee, min tyixe'cüaa' n'onho' yuu xjen nguë.
4 Majo' tsjoonho' Sardis m'an vendye ntyjeho' na tyi'cov'ahan yo juu 'nan tyia ee cotsam'anhan cha'xjen na nt'ue ts'ön. Mang'e jo' nninncya ndiaa quichi' na ntcüehan na nnan'jonhan yo ja ee nan'xuanhan na ncy'onhan cüenta juu naya'ñeen.
5 Nque ntyjeho' na tyi'xe'ncyahan na ntco'xen 'nan tyiahan, joohan ntcüehan ndiaa quichi'. Min tyi'xe'quitsint'u ngueehan nnon tson na chuhan' nguee nn'an na incyaa Tyo'ts'on na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na vando' ñuaanhan. Ndo' nnon Tyëhö' yo ndëë ángeles 'naan' jon, ncüji' jndyoyu na condui nan'ñeen nn'an na m'anhin ntyja njan.
6 Min'ninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo ntmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on na conduihan cüentaa' nquii jon."

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Filadelfia

7 Tsontyichen Jesús nnön: "Cüji' jñ'oonmin na matsjö nnon', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon tmaan' nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na m'anhan tsjoon Filadelfia. Quitsu' ndëëhan: Condui ja ñuan nquii', ndo' mantyi juu jñ'oon na mayuu'. Nquii David totsixuan jon najndei na tocoxen jon ninvaa ndyuaa 'naan' jon. Cha'xjen na totsixuan jon, mantyi ja vaa najndö na nninncya na vanaan na ngaquee' ts'an quiñoon'ndue oo aa tyi'cüanaan. Ncö matsiquinan ndo' tanin ts'an nndëë ntscu'tyen, oo matsc'utyën ndo' ta'nan ts'an na ndëë ntsiquinaan.
8 Ntyji nchu vaa na cotsam'anho'. Quitquenho' cüenta, jndë siquinan tondëëho' cha'vijon ncüii 'ndyo v'aa cha' ndëë ntji' jndyoyuho' ntyja njan. Ndo' juu na jndë siquinan, ta'nan ts'an na nndëë ntscu'han'. Ee min na tyi't'man najndei na nan'xuanho' quii' nt'an nn'an, majo' conan'veho' jñ'oon njan ndo' min tyi'cotji ntcüe'ho' ntyja njan.
9 Ndö vaa na nts'a. Tsjoonho' m'an nn'an judíos na conduehan na joohan mayuu' judíos conduihan. Majo' 'nan na cont'ahan tsi'manhan' na tyi'yuu' na nnda'. Ee ninnquii'chen quintu conan'neinhan. Joohan conduihan tmaan' nn'an cüentaa' juu Satanás. Quitquenho' cüenta, nts'a na ngonan'ndyoo'han na m'anho' na ntonquityehan tondëëho'. Ndo' na ntsavaa' n'onhan na vi'ntyji ja 'o'.
10 Ng'e 'o' jndë jnan'quindëho' jñ'oon na tsjö ndëëho', ndo' yo na t'man n'onho' conan'quii n'onho' ncüii cüii nnon 'nan na coquenonho'. Ng'e na nnda', mantyi ja ngüantyjë' 'o' juu

xjen na nndyohan' na nt'uiivi'han' nn'an. Juu xjen'ñeen nn'an na ninvaa tsonnangue na tyi'c'onhan ntyja 'naan' Tyo'ts'on, vaa t'man jndyi navi' na ntquenonhan cha' ntsi'manhan' nchu vaa na nan'xuanhan tonnon jon.

11 Cje ro nguë ntcü'ë na m'anho'. Tsoñ'en naya na jndë ty'onho' cüenta, quita'ntjee' yaho'han' na juuhan' tsijonhan' cha'vijon corona na njon jndyihan', tyi'nts'aahan' na ncüji' ts'anhan' ndueeho'.

12 Ndëë joo ntyjeho' na tyi'xe'ncyahan na ntquen juu natyia xjen 'naan'han'hin, nninncya na nntjotyenhan na tongiaa' Tyo'ts'on. Ntsijonhan' joohan cha'vijon nont'eii' juu vats'on quiñoon'ndue. Ndo' tyi'jon ncüji'han'hin na m'anhan jo' yo jon. Ndo' nacjohan ncüji xuee' nquii Tyëhö' Tyo'ts'on yo xuee' Jerusalén xco, tsjoon' nquii jon na nnanhan' quiñoon'ndue na nndyocuehan'. Ndo' mantyi ncüji xuë na xcohan' nacjo nan'ñeen.

13 Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' nn'an cüentaa' Tyo'ts'on."

Jñ'oon cüenta nn'an tsjoon Laodicea

14 Tsontyichen Jesús nnön: "Joo jñ'oonmin na matsjö nnon', cüji'han', ndo' quitscüenon'han' na m'aan juu ángel na ivantyjee' jon nn'an na conduihan tmaan' cüentaa' Tyo'ts'on tsjoon Laodicea. Quitsu' ndëëhan: "Ndö jñ'oon na matsjö na condui ja jñ'oon na tyi'je'quitscüejndyohan' juuhan'. Condui ja jñ'oon na macüji' jndyoyu ja, mancö na matsiquindëë, ncö na condui ja jñ'oon na nndëë ngantyja ts'on ts'an. Ndo' condui ja x'ee jñ'oon ntyja 'naan tsoñ'en na tquen Tyo'ts'on.

15 Chen jndyi ntyji ntyja 'naan' tsoñ'en na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on. 'O' min tyi'quitsijonhan' 'o' cha'na ndaatioo tein, min cha'na ndaatioo jmin'. Nt'ue jndyi ts'ön na ncüii na ve nan'min' na ntsijonhan' 'o'.

16 Majnaan' jo', ng'e na itsijonhan' 'o' cha'vijon ndaatioo na ngue ro vi, min chito na tein nan'xuanho', min chito na jmin' nan'xuanho', jo' na ncüji' 'o' ntyja njan, cha'xjen ya na itan ts'an.

17 Ee condueho': Condui jaa nn'an tya ntyja 'naan' Tyo'ts'on yo ntyja 'naan' tsonnangue. Jndë tijndye 'nan njáⁿ. Tanin 'nan vi itsitjahan' já. Ndö' vaa na condueho'. Majo' ndicüaa' n'onho' na conduiho' nn'an na nty'iachen, naninñen' jndyiho'. Itsijonhan' 'o' na cha'vijon nannchjan, cha'vijon na ninquintseiho'.

18 Mang'e jo' matsiqui'man' ja 'o' na quijnt'ueho' naya na tsixuan. Ee na nt'aho' na matsjö, cha'vijon na conan'jndaho' s'on ijan na jndantyi njonhan', yajo' nnan'xuanho' na tyaho' na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' nnön quijnt'ueho' ndiaa quichi' na ntcüeho', cha' ntscu'han' na jn'anho' na ninquintseiho'. Ndo' mantyi nnön quijnt'ueho' na cha'vijon nchen' nasi na ndyionho'han' tëndëëho' cha' xuee njnty'iaho'.

19 Tsoñ'en nn'an na vi'ntyji, ya na conan'tjahin nnön, jaa' jñ'oon na mamanhan ndo' mac'öyuhan. Mang'e jo', cjoo' ya ya n'onho' na quintcüe' n'onho'.

20 Quitquenho' cüenta, minntyjë' to'ndyo v'aa ndo' matsicü'ahan'. Xe na aa m'aan nin juu na nndyii juu jndyëë ndo' ntsiquinaan juuhan', ncjöc'ë na m'aan juu. Ndo' ntsijon ja yohin na icüa' juu, ndo' mantyi ntsijonhin yo ja.

21 Ja tantjön yo juu 'nan tyia na nin'co'xenhan' ja. Mang'e jo' jndë taquijman ngiaa' Tyëhö' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon naijon na ico'xen jon. Ndëë joo ntyjeho' na mantyi tyi'xe'ncyahan na juu 'nan tyia quenhan' xjen 'naanhan'hin, nninncya na ntsacüendyuaahan juu silla na manin' ts'iaan' njan naijon na maco'xën."

22 Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on jñ'oonmin', quindyii juu jñ'oon na itsinin nquii Espíritu Santo ndëë joo nn'an na conduihan ntmaan' cüentaa' Tyo'ts'on."

4

'Nan na min quiñoon'ndue, tityincyoo'han' nnon Juan

1 Vi na jndë jndyi jñ'oonmin', tityincyoo' ncüiichen nnon 'nan na jnty'ia. Jnty'ia ncüii 'ndyo v'aa quiñoon'ndue na vanaanhan'. Ndo' juu ts'an na t'man jndyee ja na jndyi jndyee' jon na itsijonhan' juuhan' cha'vijon na icüja' ts'an ndu, sinin nnda' jon nnön. Itso jon:

—Quindyovaa' ntjoohin, ndo' ntsi'man nnon' 'nan na majnda' na ngüentyja na nnduihan' vi na jndë na tenoon' joo nan'min'.

2 Ndo' vi na jndë jndyi jñ'oonmin', ninñoon' t'ön ja nacje 'naan' nquii Espíritu. Ndo' quityquii' quiñoon'ndue, jo' jnty'ia na ventyjee' ncüii silla na manin' ts'iaan', ndo' m'aan ncüii juu na vequityenhan'.

3 Quixuee jndyihin. Itsijonhan' na nancoo'hin cha'vijon tsjö' jaspe yo tsjö' cornalina na vando' jndyi colohan'. Ndo' xi'jndio juu silla'ñeen ntyjo quitsujn'an na itsijonhan' colo 'naan'han' cha'na tsjö' esmeralda na nancoo'han'.

4 Ndo' mantyi xi'jndio juu silla'ñeen ventyjee' mañoon ntcyu ncho' nenque silla na manin' ts'iaan'. Ndo' nacjohan' vendyuaa ntcyu ncho' nenque nn'an na conintque. Cüehan ndiaa quichi' ndo' nquenhan ñjon corona na jndëhan' yo s'on ijan.
5 Juu silla na minntyjee' xoncüe, condui' chonntsuee ndo' c'uaa na co'manhan'. Ndo' tonnon juu silla'ñeen ventyjee' ntyque' lámparas na conan'xueehan'. Joohan' conduihan' ntyque' espíritu cüentaa' nquii Tyo'ts'on.
6 Mantyi tonnon juu silla'ñeen vaa ncüii na itsijonhan' juuhan' ndaandue na quixuee jndyihan' cha'vijon ndioo.
Ndo' xi'jndio na nennque ngiaa' juu silla'ñeen, ncüii ncüii ntyjaa'han' m'an nenque na cota'ndo'. Tondëëhan ndo' na tonquen'hin, too'chen na t'uii' tëndëëhan.
7 Juu na vejndyee na nenque na cotando'ñeen, itsijonhan'hin cha'na lión. Ndo' juu na jndë ve, itsijonhan'hin cha'na ncüii toro. Ndo' juu na jndë ndye, itsijonhan' nnon jon cha'na nnon ts'an. Ndo' juu na jndë nenque, itsijonhan'hin cha'na quichi na mantyja.
8 Ncüii ncüii joo na nenque na cota'ndo'ñeen, min yon yon ntsquiihin, ndo' ninvaañ'enhan chuu' tëndëëhan. Naxuee ndo' natsjon tyi'quitsacüentyjee'han na conduehan:
Ñuan nquii', ñuan nquii', ñuan nquii' condui nquii Tyo'ts'on na taquintyja najndei na conduihin.
M'aan ndo' m'aan jon, mancüiixjen m'aan jon vitjachen na nguaa tsonnangue yo tsjö'ndue ndo' mantyi ngüentyja xjen na ncüjee'non jon.
9 Ndo' nque joo na cotando'ñeen, ncüii ncüii jon na contcüii'han, conan't'maan'han ndo' coninncyahan na ya nnon nquii jon na m'aan ndo' m'aan jon na vaquityen jon juu silla'ñeen.
10 Juu xjen na cont'ahin na nnda', yajo' joo ntcyu ncho' nenque nn'an na conditque'ñeen, cotongityehan tonnon nquii jon na m'aan ndo' m'aan jon na vaquityen jon juu silla'ñeen na manin' ts'iaan'han'. Conan't'maan'han nquii jon na tayuu ntycüii na vando' jon. Mantyi cotyiohan corona 'naanhan tonnon juu silla'ñeen. Conduehan:
11 'U' na condui 'u' na matye'ntjon' já,
mancu' na condui 'u' nquii Tyo'ts'on na conan't'mán', tsoñ'en na tquen' chuhan' na quindit'maan' 'u' ntyja 'naanhan', chuhan' na caquinjon 'u' ntyja 'naan'han'.
Ee ntyja 'naan' juu najndei na condui 'u', jo' na tquen' tsoñ'en.
Ntyja 'naan' na nt'ue tson', jo' na tquen'han' ndo' na ninm'anhan'. Maquen' xjen já. Tsoñ'en na tquen' tsixuan' na quintcüii'han' 'u'.
'U' tsoñ'en najndei na condui 'u'. 'U' tquen' tsoñ'en na min.
Tuihan' cha'xjen na nt'ue tson' ncu', ndo' ninvaa m'aanhan' ng'e ntyja 'nan'.

5

Tson na ty'oon Quitsman Chjo cüenta

1 Yajo' jnty'ia nquii jon na vaquityen jon silla'ñeen na manin' ts'iaan'han', ndyii' ncüii tson nt'ö jon ntyjaya na tentcüiihan' na ncha' ve ntyjaquiohan' chuu' ntji. Ntyque' joo na të'tyenhan'.
2 Ndo' jnty'ia ncüii ángel na m'aan jndyi najndei jon, jndei tic'uaa 'ndyo jon, taxee' jon: "¿Nin ts'an chuhan' na ntyjee na ntyque' joo na të'tyen tsonvahin?"
3 Majo' min juu quiñoon'ndue, min nnon tsonnangue, min na quii' nt'an nt'oo, min'ncüii tatijnda' na vaa najndei na conduihin na ntsiquinaan juu tson'ñeen, min na ntsijnaan' juuhan'.
4 Ndo' ng'e na nnda', tot'iö jndyi jnaan' na min'ncüii ts'an tatijnda' na chuhan' na ntsiquinaan juu tson'ñeen, min na ntsijnaan' juuhan'.
5 Yajo' ncüii joo nantque'hin, tso jon nnön: "Nnda', tant'io', ee nquii jon na jndë tju'cje jon juu natyia, conduihin lión cüenta nn'an tmaan' Judá, ndo' conduihin tsjan nquii David na jndyocahan'. Ng'e jo' tsixuan jon na nquii jon ntyjee jon na ntyque' joo naijon na të'tyen tson'va' ndo' na ntsijnaan' jonhan'."
Nnda' jñ'oon tso tsan'ñeen nnön.
6 Ndo' jnty'ia ncüii ts'an na itsijonhan'hin cha'vijon Quitsman Chjo na jndë jnan'cuee' nn'an. Ventyjee' jon na tonnon juu silla'hin quii' nt'an joo nenque na cota'ndo'ñeen yo tondëë nan'ñeen na conditque. Min ntyque' ndi'ndyee' jon ndo' ntyque' tënnon jon. Joo ntyque' tënnon jon conduihan' ntyque' espíritu na condui nquii Tyo'ts'on na i'ua jon ts'ian ndëëhan na cont'ahan ts'ian 'naan' jon na ninvaa tsonnangue.
7 Ndo' juu Quitsman Chjo'ñeen sindyoo'hin na m'aan nquii jon na vaquityen jon juu silla'ñeen. Tson'ñeen na ndyii'han' nt'ö jon ntyjaya, ty'oon Quitsman Chjo cüentahan'.
8 Ndo' vi na jndë ty'oon jon cüentahan', yajo' joo nenque na cota'ndo'ñeen yo nin'nque ntcyu ncho' nenque nantque'ñeen, tongityehan na tonnon jon. Tsoñ'en nantque'ñeen

ty'onhan arpa, ndo' y'onhan ngio na jndëhan' yo s'on ijan na too'chenhan' yo su. Juu su'ñeen conduihan' jñ'oon jndyue nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na conan'neinhan nnon jon.
9 Ndö vaa alabanza xco na tahan nnon jon:
'U' tsixuan' na cyon' cüenta tsonva' ndo' na ntyje' naijon na të'tyenhan'.
Ee jnan'cuee' nn'an 'u' ndo' yo neon' sijnda ntcüe' Tyo'ts'on nn'an na ncüii ncüii tmaan' na m'anhan nnon tsonnangue,
ndo' mantyi nn'an na ncüii ncüii nnon jñ'oon na conan'nein yo manin' nn'an na ncüii cüii tyuaa.
10 'U' jndë tquen' joohan ncüii tmaan' nn'an na ico'xen Tyo'ts'on,
ncüii tmaan' nn'an na conduihan ntyee na cotye'ntjonhan nnon jon,
ndo' mantyi ngitoxenhan nn'an tsonnangue yo nquii jon.
11 Ndo' viochen xjen na jnty'ia, jndyi na c'uaa jndyue ángeles na cam'anhan xi'jndio juu silla'ñeen yo nque nenque na cota'ndo'ñeen ndo yo manin' joo nn'an na conditque. Joo ángeles'ñeen, tenonntyjachen na jndye minhin ata vantjo'chen minhan.
12 C'uaa na conan'xuaa ángeles'ñeen, jnduehan:
Juu Quitsman Chjo na jnan'cuee' nn'an,
condui jon na co'xen jon tsoñ'en.
Condui jon na taquintyja cy'oon jon cüenta tsoñ'en na quinan't'maan'han' jon,
condui jon na jnda' xquen jon.
Condui jon najndei na siquindë jon ts'ian na t'ua Tyo'ts'on nnon jon.
Mantyi tsixuan jon na quindue nn'an jñ'oon ya ntyja 'naan' jon ndo' na nc'oon jon naijon na condit'maan' Tyo'ts'on,
tsoñ'en jaa, ninnquii'chen quinduë na ya jndyi condui jon.
13 Ndo' nquii Tyo'ts'on, ncüii ncüii nnon na tquen jon na m'an quiñoon'ndue, yo nnon tsonnanguevahin, yo naijon na m'aan nt'oo, yo tsoñ'en na m'an ndaandue, tsoñ'en na tquen jon na m'an joohan', ndö vaa jñ'oon na jndyi na jnduehan:
Conduë na taquintyja na ya condui nquii jon na vaquityen juu silla na manin' ts'iaan' yo nquii jon na conduihin Quitsman Chjo.
Conan't'maan' jaa joohan.
Xia'ntyi nquehan na taquintyja t'manntyichen conduihan.
Ninnquehan conduihan na cotoxenhan nanein ndo' ninvaañ'en na tonnonntyichen.
14 Ndo' joo nenque na cotando'ñeen jnduehan: “Ninnquii'chen quindui na nnda'.”
Mantyi joo ntcyu ncho' nenque nantque'ñeen, tongityehan na tonan't'maan'han Tyo'ts'on.

6

Ityjee Quitsman Chjo naijon na të'tyen tson

1 Ndo' jnty'ia na nquii Quitsman Chjo tyjee jon naijon na vejndyee na të'tyen juu tson'ñeen. Yajo' ncüii joo na nenque na cota'ndo'ñeen, sinin jon, tic'uaa jndyee' jon cha'na ya na co'man ntsuee. Jndyi na tso jon nnön:
—Quindyo' ndo' quindyia'.
2 Jo' tëquinty'ia, ndo' jnty'ia ncüii quiso quichi'. Vantjo ts'an juu o'. Juu tsan'ñeen y'oon jon ncüii isaa'. Ndo' jndë ty'oon jon cüenta ncüii corona. Tomandyi' jon na jndë tantjon jon na s'aa jon tyia' yo nn'an ncüii cüii tsonnangue, ndo' nt'ue jon yuu vijon minchen ndyuaa na nts'aantyichen jon tyia'.
3 Jndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon naijon na jndë ve na të'tyen juu tson'ñeen. Ndo' joo nenque na cota'ndo'ñeen, nquii jon na jndë ve, tso jon nnön:
—Quindyo' ndo' quindyia'.
4 Ndo' jndi'non ncüiichen quiso quioo' ve. Ndo' ts'an na vantjo o', ty'oon juu cüenta na tsixuan juu na quityii' juu tyia' quii' nt'an nn'an tsonnangue cha' quintycüii na ya m'anhan yo ntyjehan, cha' quinan'cüjehan ntyjehan. T'man jndyi xjo espada na ty'oon tsan'ñeen cüenta.
5 Ndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon naijon na jndë ndye na të'tyen juu tson'ñeen. Yajo' joo nenque na cota'ndo'ñeen, juu jon na jndë ndye tso jon nnön:
—Quindyo' ndo' quindyia'.
Jnty'ia nnt'a, ndo' minntyjee' ncüii quiso nton. Juu tsan na vantjo o' y'oon jon ncüii tsö'xjo.
6 Ndo' quii' nt'an joo nenque na cota'ndo'ñeen, jndyi na tic'uaa cha'vijon jndyee' ts'an na tsohan':
—S'on na ivantjon ts'an na ncüii xuee, xia'ntyi nninnonhan' na ntsijnda juu ncüii kilo ntquen trigo, oo ninndye kilos ntquen cebada. Majo' tyi'ntsa' na ntsitjahan' nchen' n'oon olivo yo vinon.

7 Jndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon naijon na jndë nenque na të'tyen juu tson'ñeen. Ya
jo' nquii juu na jndë nenque na cota'ndo'ñeen, tso jon nnön:
—Quindyo' ndo' quindyia'.
8 Të quinty'ia nnt'a ndo' jnty'ia ncüii quiso colo ijan chioo. Ndo' ts'an na vantjo o', jndyu
jon nquii na vaa najndei na covje nn'an. Ndo' yo jon itsijon nquii juu na co'xen naijon na
cotoo' nt'oo. Ve joohan ty'onhan najndëhan na ncüii ncüii na nenque nn'an tsonnangue,
cue' ncüii tsan'ñeen yo tyia', oo aa yo jndo' t'man, oo aa yo ntycu na v'iichenhan' ndo' yo na
nnan'cüje quioo' vjehan.
9 Ndë jo' juu Quitsman Chjo tyjee jon naijon na jndë 'on na të'tyen juu tson'ñeen.
Yajo' tocje nnontyiu, jo' jnty'ia ñuan 'naan nque nn'an na jnan'cüje nn'anhin ng'e na
tontjotyenhan ntyja 'naan' jñ'oon' Tyo'ts'on ndo' ng'e na totji' jndyoyuhan ntyja 'naan'
Jesús.
10 Jndei tic'uaa jndyuehan, jnduehan:
—'U' ta, xia'ntyi ncu' maco'xen' tsoñ'en, 'u' na condui 'u' ñuan nquii' ndo' na matsiquindë'
jñ'oon na maco' 'ndyo'. ¿Tsa'nnda' xjen na ngacahan' ata nguee' xjen na ntco'xen' nn'an
tsonnangue tsojnaan' na jnan'cüjehan já? ¿Yuu xjen ntsa' na quit'uiivi'han'hin tsojnaan' na
nnda' tont'ahan?
11 Ndo' ncüii ncüii nan'ñeen, tyincyaa Tyo'ts'on ndiaa quichi' ndëëhan na toncohan'. Ndo'
tso jon ndëëhan na cüendoo' yahan chjo. Ee tyi'cotsiquindëhan' xjen na tsa'nnda' ntyjehan
na cotye'ntjonhan nnon Cristo na mantyi nnan'cüje nn'an nan'ñeen cha'xjen na tonan'cüje
nn'an nquehan.
12 Nquii Quitsman Chjo, jnty'ia xjen na tyjee jon naijon na jndë yon na të'tyen juu
tson'ñeen. Yajo' jndei s'ii. Ndo' s'aahan' na nton nnon ndo'cüjioon' cha'na ncüii ndiaa nton,
ndo' chi' je', s'aahan' na ve nnonhan' cha'na neon'.
13 Ndo' ncjuu, jnan o' tsjö'ndue, tycyaa o' tsonnangue. Sijonhan' ntyja 'naanhan'
cha'vijon ya na jndei m'aan jndye na itscyaahan' të higo 'nda.
14 Ndo' juu tsjö'ndue tquenaan'han', itsijonhan' na tjonhan' cha'na ya na itsintcüii ts'an
tsue na tyen tëntcüiihan'. Ndo' ncüii ncüii tyo' yo ncüii cüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue
xi'jndiohan', tquenaan'han' naijon na mancüii xjen m'aanhan'.
15 Yajo' joo nn'an na t'manntyi condui na cotoxenhan nn'an, yo tsoñ'en ntyjehan na
condui nanm'ann'ian yo nn'an na cotquen xjen sondaro, yo nque nantya, yo joo nn'an
na jn'aan jndyi, yo nn'an na cotye'ntjontyen ndëë patrón, yo nn'an na m'anhin xjen 'naan
nquehan, tanty'iuhan quityquii' ndë'ntjö' ndo' quii' nt'an ntjö' ngia' ntyo'.
16 Tonan'xuaahan ndëë ntyo'ñeen yo ndëë ntjö'ty'a, tonduehan:
—Cüa, maninjon ro cyaho' nacjõ cha' nndëë nta'nty'iu nnon nquii jon na vequityen jon
silla na manin' ts'iaan' yo nnon nquii Quitsman Chjo na t'man vaa itsiv'ii jon já.
17 Ee juu xuee t'man na conan'vjehan, jndë tuee' xjenhan'. Ndo' ta'nan ts'an na nndëë
ncüjihin quityquii'han' cha' tyi'nt'uiihan'hin.

7

T'ion ángeles sello ndö'quita nn'an Israel

1 Juu Quitsman Chjo, vi na jndë tenon na tyjee jon yon joo naijon na të'tyen juu tson'ñeen,
yajo' jnty'ia nenque tontyja tsonnangue, jo' min'ntyjee' nenque ángeles. Cotë'han joo
nenque jndye cha' tyi'ngioohan' nnon tsonnangue, min nnon ndaandue min nacjo n'oon.
2 Joohan jndë tyincyaa Tyo'ts'on na vaa najndëhan na quint'ahan natë' tsonnangue yo
ndaandue. Ndo' mantyi jnty'ia ncüiichen ángel na jnan jon tontyja na quindui' ndo'cüjioon'.
Tava jon na m'an nenque ángel'ñeen, y'oon jon sello 'naan' nquii Tyo'ts'on na vando'. Jndei
sixuaa jon ndëë joo nenque ángel'ñeen.
3 Tso jon ndëëhan:
—Tyi'nt'aho' natë' juu tsonnangue, min ndaandue min n'oon, ata na jndë t'iõn sello
'naan' Tyo'ts'on ndö'quita joo nn'an cüentaa' jon na cotye'ntjonhan nnon jon.
4 Ndo' jndyi nchu xjen jndye nn'an na t'ionhan sello ndö'quita. Nan'ñeen tuee' ncüii
ciento min vantjo' venn'an vantjo' nenque minhan quii' nt'an na ncho've tmaan' nn'an
Israel.
5 Ncho've min nn'an tsjan Judá t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Rubén
t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Gad t'ionhan sello.
6 Ndo' ncho've min nn'an tsjan Aser t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Neftalí
t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Manasés t'ionhan sello.
7 Ndo' ncho've min nn'an tsjan Simeón t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Leví
t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan Isacar t'ionhan sello.

8 Ndo' ncho've min nn'an tsjan Zabulón t'ionhan sello. Ndo' ncho've min nn'an tsjan José
t'ionhan sello. Mantyi yo nin'tsjan Benjamín t'ionhan sello ncho've minhan.

Tmaan' nn'an jndye jndyi na cüehan ndiaa quichi'

9 Vi jndë na tenon nan'min', jnty'ia ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyi na tanin ts'an na
nndëë nts'aa cüentahan. Ñ'en nan'ñeen na jnanhan ncüii ncüii tsonnangue, ncüii ncüii tsjan
nn'an yo ncüii cüii nnon jñ'oon na conanein nn'an. Minntyjee'han tonnon juu silla na
manin' ts'iaan' naijon na m'aan Tyo'ts'on yo nquii Quitsman Chjo. Cüehan ndiaa quichi'
na toncohan', ndo' ndueehan too' njon ntsqui tëncy'a.

10 Jndei jnan'xuaahan, jnduehan:
Nquii Tyo'ts'on cüenta jaa na vaquityen jon silla na manin'ts'iaan' yo nquii Quitsman Chjo,
xia'ntyi ntyja 'naanhan nan'xuan na n'man ñuan njanhan.

11 Ndo' xi'jndio juu silla'ñeen ventyjee' tsoñ'en ángeles, yo joo na conintque ndo' yo joo na
nenque na cota'ndo'. Tsoñ'enhan tyetangiohan tonnon juu silla'ñeen. Tque' ndö'quitahan
tyuaa. Jnan't'maan'han Tyo'ts'on.

12 Jnduehan:
Quindui cha'xjen na conduë.
Tsoñ'en na jndë tquen Tyo'ts'on quinduehan na taquintyja na ya its'aa jon.
Tsoñ'enhan quinan't'maan'hin nquii jon.
Tsoñ'enhan quitquenhan cüenta na taquintyja na jnda' xquen jon.
Tsoñ'enhan quinduehan na ncya ya jon yo na cüit'maan'hin.
Tsoñ'enhan quinduehan na quitsiquinjonhan' nquii jon; mantyi tsoñ'enhan quitquenhan
cüenta na nquii jon taquintyja najndei conduihin.
Tyi'jon cjacüentyjee' na condui nan'min' cha'xjen na conduë.
Quindui cha'xjen na conduë.

Ndö' ro jñ'oon na jnduehan.

13 Ndo' ncüii nque na conintque'hin, taxee' jon nnön, tso jon:

—Joo nanmin' na cüehan ndiaa tonco na quichi'han', ¿Nin nn'anhin, ndo' yuu jon
jnanhan?

14 Jo' t'a, tsjö nnon jon:

—Aa ja tyi'quintji ta, 'u' nchji'.

Ndo' tso jon nnön:

—Nanmin' nn'an na jn'man na jndui'han quityquii' juu navi' na t'manntyichenhan'. Ng'e
na vantyja n'onhan nquii Quitsman Chjo, jo' na jndë sintju' jonhan yo neoon' jon. Mang'e
jo' na cüehan ndiaa quichi' na ntju'han'.

15 Mang'e jo' m'anhan na tonnon juu silla manin' ts'iaan'ñeen na vequityen nquii
Tyo'ts'on, naxuee ndo' natsjon cotye'ntjonhan nnon jon, tyquii' vats'on na m'aan jon, ndo'
nquii jon na vequityen juu silla'ñeen, ninnquii'chen m'aan jon yohan na ivantyjee' jonhan.

16 Ndo' joo nan'ñeen tavijon jnda na nc'on nnda'han na nin'jndo'han oo na nin'cüehan
ndaa, min tyi'xe'quindyiaa' ndo'cüjioon' nacjohan, min na ntscohan'hin.

17 Ee nquii Quitsman Chjo na m'aan jon tonnon juu silla na manin' ts'iaan', ngüantyjee'
jonhan cha'xjen ivantyjee' ts'an quinman, ngachu jon joohan naijon na m'aan tënnon ndaa
na nninncyaahan' na cota'ndo'han, ndo' nquii Tyo'ts'on nngue' jon ndaa ndëëhan.

8

Sello na jndë ntyque'

1 Nquii Quitsman Chjo tyjee jon juu sello na jndë ntyque' na të'tyen juu tson'ñeen. Ndo'
juu xjen'ñeen tsoñ'en na m'an quiñoon'ndue, cha' na xoncüe hora tichen jndyuehan.

2 Jndë jo' jnty'ia nnt'a nque ntyque' ángeles'ñeen na ventyjee'han na tonnon Tyo'ts'on,
ty'onhan cüenta ntyque' ndu.

3 Ndo' mantyi tyjee' ncüiichen ángel. Tacüentyjee' jon na tonnon nnontyiu. Y'oon jon ncüii
xiosu na jndëhan' yo s'on ijan. Ndo' juu jon jndye su ty'oon jon cüenta, na ntsco jonhan'
nnon nnontyiu'ñeen na jndëhan' yo s'on ijan na minntyjee'han' na tonnon silla na manin'
ts'iaan' na vequityen nquii Tyo'ts'on. Juu su'ñeen tijnt'ue ángel'ñeenhan' yo jñ'oon jndyue
nn'an cüenta Tyo'ts'on na conan'neinhan nnon jon na yo joohan' itsit'maan' ángel'ñeen jon.

4 Ndo' na s'aa ángel'ñeen juu ts'ian'ñeen, ninncüii tojnaan' tava tseonsu'ñeen yo jñ'oon na
conan'nein nn'an cüentaa' Tyo'ts'on nnon jon.

5 Ndo' siquitoo' ángel'ñeen xiosu yo ñon na cov'a na ntyjohan' nnontyiu'ñeen. Jndë jo'
tju' jonhan' xjen nnon tsonnanguechen, ndo' na nnda' tui, tic'uaa na co'man ntsuee,
conduindui' choon' tsuee ndo' s'ii.

Ntyque' ndu na conan'cho ntyque' ángeles

6 Ndo' joo ntyque' ángeles'ñeen na chohan ntyque' ndu, jnan'jnda'han na ntja'hinhan'.
7 Juu ángel na vejndyee tja' jon ndu 'naan' jon, ndo' tua' tsan yo chon, tjon'han' yo neon', tycyaahan' nnon tsonnangue. Ndo' ncüii ncüii ndyuaa, quii' nt'an tsoñ'en na min, joo na vja ndye na nan'xuanhan', quii' nt'anhan' iscohan' ncüii cüiihan'. Ndo' ncüii ncüii na ndye ts'oon, iscohan' ncüiihan' ndo' majo'ntyi s'aahan' yo nin'tsoñ'en jndëë ndei.
8 Yajo' juu ángel na jndë ve, mantyi tja' jon ndu 'naan' jon. Ndo' ncüii na itsijonhan' tyo' t'man na jndë t'ahan' yo chon, tju' Tyo'ts'onhan' quii' ndaandue. Yajo' juu ndaandue'ñeen, xjen joo ninvaañ'en quityquii'han' scüaquenhan' neon'han'.
9 Ndo' na nnda' tui, ncüii ncüii na ndye quioo' na m'an juu ndaandue, tue' ncüii o', ndo' mantyi ncüii ncüii na ndye nt'aandaa na min jo', sityuii'han' ncüii joohan'.
10 Ndo' juu ángel na jndë ndye, mantyi tja' jon ndu 'naan' jon, jo' jnan ncüii quixjuu t'man tsjö'ndue. Cov'ahan' cha'vijon ncüii sca t'man. Ndo' ncüii ncüii na ndye ndaa jndaa yo tënnon ndaa na ninvaa tsonnangue, tycyaa quixjuu'ñeen nacjoo' ncüii joohan'.
11 Juu quixjuu'ñeen jndyuhan' Ndaa Ja. Ndo' yuu na tacyaa quixjuu'ñeen, ncüii cüii na ndye ndaatioo'ñeen scüaquenhan' na ja ncüiihan', ndo' joo nn'an na tijnt'uehan ndaa'ñeen, jndyehan tjë.
12 Ndo' juu ángel na jndë nenque, tja' jon ndu 'naan' jon, ndo' juu ndo'cüjioon', quii' nt'an na ndye tan'han', si'ndaa'han' ncüii tan' nnonhan', majo'ntyi s'aahan' yo chi' yo nin'ncjuu. S'aahan' na tyi'cüentyja na conan'xueehan'. Juu ndo'cüjioon', s'aahan' na cha'na nenque hora na ncüii ncüii xuee na tyi'cüixueehan', ndo' majo'ntyi chi', tyi'quixueehan' nenque hora natsjon.
13 Ndo' jndë jo' jnty'ia ncüii quichi na mantyja o' xoncüe tontyja na m'aan ndo'cüjioon' xjen na yajmin'. Jndei sixuaa o', itso juu:
—Manndyo na ntja' minndyechen ángeles ndu 'naanhan. Ndo' na nnda', ji vaa vi' jndyi ntquenon nn'an tsonnangue.

9

Ncüiichen ángel tja' jon ndu

1 Ndo' juu ángel na jndë 'on tja' jon ndu 'naan' jon. Ndo' jnty'ia ncüii quixjuu na jnan tsjö'ndue na tyioohan' nnon tsonnangue. Ndo' nnon juu quixjuu'ñeen, tyincyaa Tyo'ts'on nt'ö v'aa cüentaa' ncüii tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan'.
2 Siquinaan juu quixjuu'ñeen 'ndyo tsë'tsjoon'ñeen. Yajo' jndui' neonhan' cha'vijon ya na condui' neon ton' t'man. Ndo' jnaan' joo neon'ñeen, sijaanhan' tsjö'ndue na ndicüityincyoo' ndo'cüjioon'.
3 Ndo' quityquii' joo neon'ñeen jndye jndyi quintycaa ndyue' jnan'. Tcyaa o' nnon tsonnangue. Ty'on o' cüenta najndë o' na quint'a vi' o' nn'an cha'xjen cont'a quintjö na m'an nnon tsonnangue.
4 Ty'on o' cüenta ts'ian na xia'ntyi quint'a vi' o' joo nn'an na ta'nan tëquiñoon sello 'naan' Tyo'ts'on ndö'quitahan. Tyi'ntcüa' o' jndëë na min nnon tsonnangue, min ntjon, min tsco n'oon.
5 Mantyi t'ua ts'ian ndëë cho'ñeen na vanaan na quint'a o' na quiihan' nan'ñeen ncüii 'on chi'. Juu na ntquiihan' nan'ñeen, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ya na ico' quitsjö ts'an. Majo' cho'ñeen tyi'cüanaan na nnan'cüje o' joo nan'ñeen.
6 Viochen xjen joo na 'on chi'ñeen, njnt'ue jndyi nn'an nchu ya nnt'ahan cha' na ncüjetohan, majo' tyi'je'quindiohan nchu vaa nnt'ahan. Nt'ue jndyi n'onhan na nin'cüjehan, majo' taje'quindëë ncüjehan.
7 Ndo' joo quintcaa'ñeen na jnty'ia, itsijonhan' joo o' cha'na quitso na m'an chenjnaan' o' na nc'o o' tyia'. Juu 'nan ñjon nquen o', sijonhan' joohan' cha'vijon corona na jndë yo s'on ijan, ndo' itsijonhan' ndëë o' cha'na ndëë nn'an.
8 Ndo' sonquen o' itsijonhan' cha'na sonquen nanntcu. Ndo' ndi'n'on o' itsijonhan' joohan' cha'na ndi'n'on lión.
9 Ndi'ndya o' të'han' yo ncjo ntuen. Ndo' c'uaa jndyi ntsquii o', cha'vijon na jndye jndyi carreta c'uaahan' xjen najndei conan'non quitso na contyja o'han' na co'o o' tyia'.
10 Ndo' n'aan joo quintcaa'ñeen, itsijonhan' joohan' cha'na n'aan quintjö. Ndo' ndaa x'ioon o' vje jndyihan'. Vaa najndei na nan'xuan quioo'ñeen na vanaan na nnt'a vi' o' nn'an ncüii 'on chi'.
11 M'aan ncüii ángel na taquintyja na t'man conduihin na co'xen jon joo quintcaa'ñeen. Tsixuan jon na iquen jon cüenta juu tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan'. Xuee' ángel'ñeen, yo jñ'oon hebreo jndyu jon Abadón, majo' yo jñ'oon griego Apolión. Xuee' jon tsi'manhan' nquii na ntyja 'naan' juu cotsu nn'an.

12 Jndë tenon juu navi' t'man na vejndyee, majo' ninm'aan ve nnon navi' t'man na xejnda ngüentyja.

Angel na jndë yon tja' jon ndu

13 Ndo' juu ángel na jndë yon, tja' jon ndu 'naan' jon. Jndë jo' jndyi jndyee' ts'an. Jnanhan' tontyja nenque nqui juu nnontyiu'ñeen na jndëhan' yo s'on ijan na mintyjee'han' na tonnon Tyo'ts'on.

14 Juu ángel'ñeen na jndë yon na y'oon jon ndu'ñeen, itso tsan'ñeen nnon juu:

—Joo nenque ángeles na m'antyenhan tontyja jndaa t'man Eufrates, quitsiquindya'hin.

15 Ndo' juu ángel'ñeen, tatsiquinan' jon joo nenque ángeles'ñeen cha' ncüii ncüii na ndye nn'an na ninvaa nnon tsonnangue, nnan'cuee'han ncüii joo nan'ñeen. Jndë tijnda' na c'on chenjnaan' ángeles'ñeen na nnt'ahan ts'ian'ñeen juu horava', ndo' yo xueeva', ndo' yo chi'va', yo nin'chuva'.

16 Ndo' jndyi ntyja 'naan sondaro 'naanhan na tantjohan quitso, joo nan'ñeen jndë ve ciento minyonhan.

17 Ndo' quityquii' 'nan na tityincyoo' nnön, jnty'ia quitso'ñeen yo sondaro na tantjohan joo o'. Ndi'ndya nan'ñeen cüe ncjo na ivañoon'han'hin na tyi'ntc'ehan. Chu ncjo'ñeen colo chon ve, yo colo su cha'na colo tsjö' jacinto yo colo ijan cha'na sufre. Ndo' quitso'ñeen, nquen o' itsijonhan' joohan' cha'na nquen lión. Quii' jndyue o' condui' chon yo neon yo sufre.

18 Ntyja 'naan joo ndye nnon navi'ñeen na jndui' quii' jndyue quitso'ñeen, chon yo neon yo sufre, jo' ncüii ncüii na ndye nn'an na ninvaa nnon tsonnangue, tjë ncüii joo nan'ñeen.

19 Juu najndei na nan'xuan quitso'ñeen na nnan'cüje o' nn'an, m'aanhan' quii' jndyue o' yo n'aan o'. Ee tontyja na tantycüii n'aan o', jo' ntyjo nquen quindu. Yo joohan' cont'a o' natë' nn'an.

20 Majo' joo nn'an na jnty'iihan' na tatjëhan yo navi'ñeen, ta'nan ntcüe' n'onhan. Min tatecüentyjee'han na conan't'maan'han 'nan na tonan'ya nquehan. Ninvito conan't'maan'han yotyia yo 'nan na jndëhan' yo s'on ijan, s'on xuee, s'on ve, ntjö', yo nin'ts'oon. Nan'min' na conan't'maan'han ndiquijnty'iahan' min ndiquindyehan', min na ndicondyi'han'.

21 Majo' min na nnda', ta'nan ntcüe' n'on nan'ñeen na conan'cüjehan ntyjehan. Min ta'nan jnty'ehan ts'ian quindua' na cont'ahan, min juu na m'anhin yo nn'an na ve' ndö' ro, min na conty'ueehan.

10

Ángel na y'oon tson chjo na tëntcüiihan'

1 Jndë jo' jnty'ia ncüiichen ángel na t'man jndyi conduihin. Jnan jon quiñoon'ndue. Ninvaahin ndyii' jon chincyu. Xquen jon ntyjo nduii' quitsujn'an cha'vijon tjan na ñjon xquen ts'an. Xuee nnon jon cha'xjen naxuee ndo'cüjioon', ndo' ng'ee jon itsijonhan' joohan' cha'vijon colo tsachon na toncohan'.

2 Ndo' ncüii nt'ö jon, ndyii' ncüii tson chjo na jndë sinueen' jonhan'. X'ee jon ntyjaya tco' jonhan' nnon ndaandue, ndo' x'ee jon ntyjatymaan', juuhan' tco' jonhan' tyuaa tcüi.

3 Jndei sixuaa jon cha'na itsixuaa lión. Ndo' vi na jndë sixuaa jon, yajo' joo ntyque' ntsuee, tic'uaa co'manhan'.

4 Ndo' vi na jndë na t'man joo ntyque' ntsuee'ñeen, sijnt'a na ncüji juu jñ'oon na jnduehan, majo' tic'uaa ncüiichen jndye na jndyi na jnanhan' quiñoon'ndue. Itsohan':

—Joo jñ'oon na jndyi' na jnan'nein joo ntyque' ntsuee'ñeen, min tyi'ntsi'manhan', min tyi'ncüji'han'.

5 Ndo' juu ángel'ñeen na jnty'ia na minntyjee' ncüii x'ee jon nnon ndaandue ndo' ncüiichenhan' nnon tyuaa tcüi, sue jon nt'ö jon ntyjaya toquiñoon'ndue.

6 Tji' jon xuee' nquii Tyo'ts'on na tayuu ntycüii m'aan jon na tquen jon quiñoon'ndue yo tsonnangue yo tsoñ'en na min nnonhan', yo ndaandue yo tsoñ'en na min jo'. Ndö jñ'oon na tso jon:

—Taxe'cüendoo'ntyichen Tyo'ts'on.

7 Ee ya na ngüentyja xjen na juu ángel na jndë ntyque' ncüja' jon ndu 'naan' jon, yajo' ntsiquindëhan' juu jñ'oon na ntyjii Tyo'ts'on, cha'xjen joo jñ'oon na siquindyii jon nn'an na totye'ntjonhan nnon jon na toninncyahan jñ'oon' jon ntyja nchu vaa na itsijnda' jon na nguaa.

8 Jndë jo' jndyi nnt'a jndyee' nquii jon na c'uaahan' toquiñoon'ndue. Tso jon nnön:

—Cja', cacyon' juu tson chjo na minnueen'han' na ndyii'han' nt'ö juu ángel'ñeen na minntyjee' jon nnon ndaandue yo nnon tyuaa tcüi.

9 Ndo' tyjëntyj'a nnon juu ángel'ñeen. Tsjö nnon jon na nninncyaa jon tson chjo'ñeen nnön. Yajo' tso jon nnön:

—Cyon' cüentahan' ndo' cüa'han', nts'aahan' na chi quii' 'ndyo', majo' ndëcya nts'aahan' na ja quitson quii' tsia'.

Ndö' jñ'oon na tso jon nnön.

10 Ndo' ty'ön cüenta juu tson chjo'ñeen na ndyii'han' nt'ö juu ángel'ñeen, ndo' vi na jndë tcü'ahan', s'aahan' na chi quii' 'ndyö, majo' ndëcya s'aahan' na ja quitson quii' tsia.

11 Ndo' jndyi na icanhan' na quitsinën nnt'a jñ'oon na itsiquindyi Tyo'ts'on ntyja nchu vaa ngenon nn'an na ninvaa tsonnangue. Quitsinën ntyja 'naan jndye nnon gobiernon na m'an nn'an ndo' jndye nnon jñ'oon na conan'neinhan, ndo' ntyja 'naan jndye nn'an na conditquehan ndëë nan'ñeen.

11

Ve ts'an na tji' jndyoyu ntyja 'naan' Tyo'ts'on

1 Ndo' ty'ön cüenta ncüii ts'oon. Ts'iaan' na covijnt'uehan' na icüji' ts'an xjen 'nan. Ndo' jndyi na cjö cüji' xjen juu vats'on cüentaa' Tyo'ts'on yo nnontyiu 'naan'han'. Ndo' mantyi na quits'a cüenta nchu xjen jndye nn'an na conan't'maan'han jon jo'.

2 Ndo' viochen xjen na macüji' ja xjen juu vats'on'ñeen, tyí'ncüji' ja xjen toch'een'han', ee jndë tyincyaa Tyo'ts'on na joo nn'an na chito nn'an judíos conduihan, vanaan na ngondyi'han juu tsjoon'ñeen venn'an vantjo' ve chi. Ndo' na ntquenhan xjen 'naanhan juu tsjoon'ñeen, tsjoon na ji'ua cüentaa' nquii Tyo'ts'on

3 Ndo' tso jon na nc'ua jon ts'ian ndëë ve ts'an na ntji' jndyoyuhan ntyja 'naan' jon ncüii min vantjo' ve ciento vantjo' ndyenn'an xuee. Nan'ñeen ntcüehan ndiaa nton na të.

4 Ve joo nan'ñeen ninnquii'chen m'anhan na tonnon Tyo'ts'on. Conduihan ve ts'oon olivo ndo' yo ve ncjo na ntyjo chon na minntyjee'han' tonnon nquii jon na iquen jon xjen ninvaa tsonnangue.

5 Ndo' xe na aa m'aan nin juu na nin'quits'aa natë' ve joo nan'ñeen, yajo' nndui' chon jndyuehan na ntscohan' ts'an na jndoo'han. Mannda' ro vaa na ntscuee'han' minninchen ts'an na ntsichon juu na nts'aa juu natë'han.

6 Joo nanmin' viochen xjen na conincyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, vaa najndei na conduihan na ngitë'han tsjö'ndue na tyi'ngua'. Ndo' mantyi vaa najndëhan na juu ndaatioo ngüequen neon'han'. Ndo' min'cya ro xjen na nt'ue n'onhan, nndëë nnan'quioohan mincya ro nnon navi' nacjo nn'an tsonnangue.

7 Vi jndë jndë joo ts'ian na t'ua Tyo'ts'on ndëëhan na cotji' jndyoyuhan, yajo' juu quioo'jndyi t'man na m'aan o' tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan', nndui' o' jo', ntsiquita' o' tyia' yo ve joo nan'ñeen. Ndo' ngüantjon o' joohan ndo' ntscüje o' nan'ñeen.

8 Ndo' si'ts'o 'naanhan ngüendyuaatohan' nata quii' tsjoon t'man naijon na t'ion nn'an ta Jesucristo tsonjn'aan. Nquii jon conduihin na itye'ntjon jon joo ve nan'ñeen. Yo jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' itsiquijndyuhan' juu tsjoon'ñeen Sodoma ndo' Egipto.

9 Ndo' si'ts'o 'naan ve nan'ñeen, ndye xuee xoncüe ngüendyuaahan' quii' tsjoon'ñeen. Ndo' nque nn'an tsonnangue na ncüii cüii tsjan condui, ndo' nn'an na ncüii cüii nnon tmaan' na nan'xuan, ndo' nn'an na ncüii cüii nnon jñ'oon na conan'nein yo nin'nn'an na ncüii cüii tyuaa, ve' na njnty'iatohan si'ts'o 'naan nan'ñeen, min tyi'je'ncyahan na nganty'iu nan'ñeen.

10 Ndo' nque nn'an tsonnangue nc'onhan na nein jndyihan na jndë iscüje quioo' t'man'ñeen ve nan'ñeen. Nnan't'maan'han ndo' nnt'ahan naya ntyjehan ng'e conduehan na ve joo nan'ñeen na tyincyahan jñ'oon' Tyo'ts'on, t'man vaa na tonan'cüetë'han nn'an tsonnangue.

11 Majo' vi na jndë ndye xuee xoncüe na minndyuaato si'ts'o 'naan nan'ñeen, ndo' s'aa Tyo'ts'on na tja nnda'hin jndyee na tyincyaahan' na tando' xcohan. Ndo' quintyjachen sacüentyjee'han. Ndo' tsoñ'en nn'an na jnty'ia na tui na nnda', tyue jndyihan.

12 Ndo' joo ve nan'ñeen jndyehan ncüii jndye na jndei tic'uaahan' tondye quiñoon'ndue, itsohan':

—Quindyovaho' ntjoohin.

Ndo' joo nn'an na vjehan nan'ñeen, viochen xjen na cojnty'iahan, teva ntcüe' nan'ñeen quiñoon'ndue quii' chincyu.

13 Ndo' majuuto xjen'ñeen, jndei jndyi s'ii, ndo' ncüii cüii na nqui nt'aa nn'an na minntyjee'han' quii' tsjoon'ñeen, tyuii'ñ'en ncüiihan'. Ndo' nn'an na m'an juu tsjoon'ñeen, tjë ntyque' minhan. Ndo' nn'an na jnty'ihan', tyue jndyihan. Ta'han na ntcüii'han nquii Tyo'ts'on na m'aan quiñoon'ndue.

14 Juu navi' t'man na jndë ve, jndë tenonhan'. Majo' cje ro ngüentyja navi' t'man na jndë ndye.

Tja' ndu na jndë ntyque'

15 Ndo' juu ángel na jndë ntyque', tja' jon ndu 'naan' jon. Yajo' quityquii' quiñoon'ndue jndei tic'uaa na condinein. Conduehan:
Ndyu na toxen'chen,
nque nn'an na ncüii cüii tsonnangue totoxenhan ntyjehan.
Naneinhin nquii Tyo'ts'on na conan't'mán',
yo nquii Cristo na conduihin ntyja 'naan' jon,
joohan ncy'onhan cüenta juu ts'ian'ñeen.
Ndo' nquii Cristo tyi'jon quintycüii na itye'ntjon jon tsoñ'en.
16 Yajo' joo ntcyu ncho' nenque nn'an na conintque na minndyuaahan silla na manin' ts'iaan' na tonnon Tyo'ts'on, tyetangiohan, ndo' tque' ndö'quitahan nnon tyuaa, ndo' mantyi tonan't'maan'han Tyo'ts'on.
17 Jnduehan:
'U' ta Tyo'ts'on na tsoñ'en najndei na matsixuan', 'U' m'an' na toxen'chen ndo' m'an' nanein,
'U' ntyja 'naan' juu najndei na matsixuan'.
Jo' jndë tye' na matye'ntjon'.
Ncya ya 'u' na nnda' vaa.
18 Nn'an tsonnangue tonan'vjehan 'u',
majo' jndë tentyja xjen na ntsiv'i'han,
ndo' na ntco'xen' nn'an na jndë tjë nchu vaa na tonan'tjahan nnon'.
Ndo' mantyi nque nn'an na totyentjonhan nnon' na toninncyahan jñ'oon 'nan' ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, ndyion'han.
Joohan yo nque nn'an na maquen'han cüenta' na conan't'maan'han xue',
nque nn'an na tyi'tque ndo' mantyi joo nn'an na jndë tque,
yo manin' joo nn'an na conan'ndaa'hin nn'an na ninvaa tsonnangue,
nanein jndë tentyja xjen na ntsityui'han.
19 Yajo' juu vats'on cüentaa' Tyo'ts'on na m'aanhan' quiñoon'ndue jnaanhan', ndo' quityquii'han' tityincyoo' juu iston na ji'ua tsixuanhan'. Jñ'oon na sijnda' jon na tyi'je'quitscüejndyo jonhan', jo' vavehan'. Yajo' tota' ntsuee chon ndo' to'manhan'. S'ii tyuaa ndo' tycyaa tsan tman.

12

Juu tsanscu yo quitsoontyia colo ve

1 Yajo' quii' tsjö'ndue tityincyoo' ncüii jn'aan t'man na s'aahan' na vacue na m'aan' n'on nn'an. Jnty'ia ncüii tsanscu, cüe ndo'cüjioon'hin, cha'vijon na cüe ts'an ndiaa. Minntyjee' juu nacjoo' chi' ndo' corona na ñjon xquen juu chu' ncho've ncjuuhan'.
2 Ndo' ñjon jnda juu. Ta' juu na itsixuaa juu na iquiihan'hin na mavaa xjen na ntsingui juu.
3 Ndo' quen' cüenta, juu xjen'ñeen tityincyoo' ncüiichen jn'aan t'man tsjö'ndue. Mantyi jnty'ia ncüii quitsoontyia na t'man o' ndo' ve o' cha' colo chon. Vaa ntyque' xquen o' ndo' nqui ndi'ndyee' o'. Ndo' ncüii cüii na ntyque' xquen o' ñjon corona.
4 Ya na tuein' o' ts'aan o' tsjö'ndue, ncüii cüii na ndye ncjuu na m'an jo', ncüii quixjuu'ñeen tatyjohan', ndo' tju' o' joohan' tyuaa. Jndë jo' juu quitsoontyia'ñeen, tacüentyjee' o' na tonnon tsanscu'ñeen na mavaa xjen na ntsingui juu, cha' vi na jndë tui jnda juu, maquintyjachen ntquii o' juu yujnt'a'ñeen.
5 Ndo' juu tsanscu'ñeen, yujnt'a na singui juu, yus'ahin. Juu yujnt'a'ñeen, tsixuan jon na quitye'ntjon jon nn'an ncüii cüii tsonnangue yo jñ'oon najndei'han', cha'vijon na y'oon jon tsonjnt'ei xjo. Majo' nquii Tyo'ts'on tji' jon juu yujnt'a'ñeen nt'ö tsanscu'ñeen. Tay'oon jonhin naijon na vaa silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon.
6 Ndo' juu tsanscu'ñeen, jnannon jon ncüii joo na tojndëë naijon na jndë sijnda' Tyo'ts'on na ntjohin. Jo' m'an nn'an na ntixee'han jon ncüii min vantjo' ve ciento vantjo' ndyenn'an xuee.
7 Ndë jo' tye' tyia' tsjö'ndue. Nquii Miguel yo ángeles 'naan' jon jnt'ahan tyia' yo juu quitsoontyia'ñeen. Ndo' mantyi juu quitsoontyia'ñeen yo ángeles na ico'xen juu, jnan'chonhan, jnt'ahan tyia' yo nquii Miguel yo ángeles 'naan' jon.
8 Majo' juu quitsoon'ñeen yo ángeles 'naan' juu, ta'nan jndë s'aa juu, min tajndëë na ntjontyichenhin tsjö'ndue yo ángeles'ñeen.

9 Ndo' tji'han juu jo', jnan'quioohanhin nnon tsonnanguechen. Mantyi jnan'cyaahan ntyje yotyia juu. Xjen na tye' tsoñ'en, itsiquijndyuhan'hin quitsu tque, yutyia ndo' Satanás. Itsivi'nn'an juu nn'an na ninvaa tsonnangue.

10 Jndë jo' jndyi na jndei tic'uaa na conan'nein nn'an na m'an quiñoon'ndue. Ninncüii tjon' jndyeehan, jnduehan: Nquii Tyo'ts'on cüenta jaa, nanein jndë siquindë jon na itsin'man jon ñuan njanhan quii' najndei na totsixuan juu yutyia tque. Na s'aa jon na nnda', itsi'manhan' juu najndei na conduihin yo nin'ntyja na ityentjon jon, yo juu na conduihin Cristo. Ee nquehan jndë tji'han juu yutyia tque. Majuu juu naxuee ndo' natsjon na tots'aa juu ts'ian toninncyaa juu jnan ntyjëëhë na tonnon Tyo'ts'on.

11 Joo nn'an cüentaa' jon jndë tantjonhan juu yutyia yo ntyja 'naan' neoon' nquii Quitsman Chjo na tovantyja n'onhan jon, ndo' mantyi yo jñ'oon na totji' jndyoyuhan ndëë nn'an nchu vaa na s'aa Tyo'ts'on yo joohan. Tom'anhan na tanin ngiohan min na jnan'cüje nn'anhin.

12 Mang'e na nnda', tsoñ'enho' na m'anho' quiñoon'ndue, c'onho' na neinho'. Majo' 'o', nn'an na m'anho' nnon tsonnangue, yo 'o' na m'anho' ndaandue, nty'ia jndyiho' ee juu yutyia jndë isquioohan'hin na m'anho'. V'ii jndyi juu ng'e nchjii ya juu na jndë tichjo xuee ntyja 'naan' juu.

13 Ndo' juu quitsoontyia'ñeen, vi na jndë jndyiaa' juu na tjue'hanhin nnon tsonnangue, yajo' tantyja juu toxen' juu tsanscu'ñeen na singui jon yujnt'a na yus'a.

14 Majo' tyincyaa Tyo'ts'on ve ntsquii quichi t'man nnon juu tsanscu'ñeen cha' nndëë nnanva jon na nnannon jon juu quitsu tque'ñeen. Yajo' juu tsanscu'ñeen, tja jon ncüii joo ndyuaa naijon ta'nan nn'an c'oon naijon na ndiquindëë na nts'aa quitsu tque'ñeen natë'hin. Jo' ntixee' Tyo'ts'on jon ndye chu xoncüe.

15 Ndo' juu quitsu tque'ñeen, s'aa juu na jndui' ndaa jndye jndyi 'ndyo juu na tantyjahan' toxen' juu tsanscu'ñeen. S'aahan' cha'vijon ncüii jndaahan' cha' ntyja 'naan'han' ngavja tsanscu'ñeen.

16 Majo' nquii tyuaa tejndeihan' juu tsanscu'ñeen na sinueen'han' 'ndyohan', na t'uhan' jndaa'ñeen na jndui'han' 'ndyo juu quitsoontyia'ñeen

17 Mang'e na nnda', juu quitsoontyia'ñeen, tyionhan' na quindya' ntyjii juu ntyja 'naan' nquii tsanscu'ñeen. Jndë jo' tja juu, tëquits'aa juu tyia' nacjo tsoñ'en nn'an na conduihan tsjan 'naan' tsanscu'ñeen na conan'quindëhan jñ'oon na tquen Tyo'ts'on na ico'xenhan', ndo' na contjotyenhan ntyja 'naan' jñ'oon na toninncyaa Jesús.

13

1 Yajo' juu quitsoontyia'ñeen tacüentyjee' juu 'ndyo ndaandue. Ndo' jnty'ia quityquii' ndaandue, jo' vandui' ncüii quioo'jndyi t'man. Min nqui ndi'ndyee' o' yo ntyque' xquen o'. Ndo' ncüii cüii tsi'jndyee' o' ñjon ncüii corona. Ndo' cjoo' ncüii cüii xquen o', jndë jndui jñ'oon tsan' na itscüejnaan'han' nquii Tyo'ts'on.

Ve quioo'jndyi t'man na jndui' quii' ndaandue

2 Juu quioo'jndyi t'man'ñeen na jnty'ia, itsijonhan' juu o' cha'vijon ncüii quitsian ntji. Majo' ng'ee o' cha'vijon ng'ee oso, ndo' 'ndyo o' cha'vijon 'ndyo lión. Ndo' juu quitsoontyia'ñeen, tyincyaa juu juu najndei na tsixuan juu nnon quioo'jndyi t'man'ñeen. Mantyi tyincyaa juu na ngüaquityen o' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' juu, ndo' yo nin'juu na t'man conduihin na co'xen juu.

3 Ncüii xquen juu quioo'jndyi t'man'ñeen, mioon jndyi tquee'han' ata mavaa xjen na ngue'han', s'aahan' na tyi'je'cüiyahan'. Majo' jndë ntyjaa' naijon na mioon tquee' xquen juu o'. Ndo' tsoñ'en nn'an na ninvaa tsonnangue, vacue tom'aan' n'onhan ntyja 'naan' na mioon jndyi na tquee' juu cho'ñeen, majo' ta'nan tue' o'. Ndo' tëvee' jndyi ngio nan'ñeen, ndo' tonan'jonhan yo juu quioo'jndyi t'man'ñeen.

4 Ndo' juu quitsoontyia'ñeen, tonan't'maan' nn'anhin na cha'vijon nquii Tyo'ts'onhin na ngiohan ng'e na jndë tyincyaa juu juu najndei na tsixuan juu nnon juu quioo' jndyi'ñeen. Mantyi tonan't'maan'han juu quioo'ñeen. Tonduehan ndëë ntyjehan na tanin juu na itsijonhan' na t'man conduihin cha'xjen nquii quioo'jndyi t'man. Tanin juu na nndëë ntsuehin nacjoo' o'.

5 Mantyi jnty'ii Tyo'ts'on na vanaan na quitsinin o' jñ'oon tsan' nacjoo' nquii jon yo jñ'oon na icüji' s'a nquii o'. Ndo' jndaa' o' na quits'aa o' nin 'nan na nin'quits'aa juu ncüii venn'an vantjo' ve chi'.

6 Ndo' juu quioo'jndyi'ñeen, ta' juu na itsinin juu jñ'oon ji vaa nacjoo' nquii Tyo'ts'on ndo' nacjoo' xuee' jon yo nacjoo' quiñoon'ndue naijon na m'aan jon yo nin'tsoñ'en joo na m'an jo'.

7 Ndo' mantyi jndaa' o' na vanaan na quits'aa juu tyia' nacjo nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on ndo' na ngüantjon o' joohan. Ndo' mantyi jndaa' o' na co'xen juu ncüii ncüii tmaan' tsjan nn'an tsonnangue, yo ncüii cüii nnon nn'an na m'an ncüii ncüii ndyuaa yo ncüii cüii tmaan' nn'an na mañoon jñ'oon na conan'nein ndo' yo nn'an na ncüii cüii tsonnangue.
8 Tsoñ'en nn'an tsonnangue na tyi'quinan'xuanhan cüentaa' Tyo'ts'on, nnan't'maan'han juu quioo'jndyi t'man'ñeen na cha'vijon nquii Tyo'ts'onhin na ngiohan. Manque nn'an na tajndui ngueehan nnon tson 'naan' juu Quitsman Chjo na jnan'cuee' nn'an. Ee ntyjantyi xjen na tquen Tyo'ts'on tsoñ'en, vaa tson na jndui nguee nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cota'ndo'han.
9 Minninchen ts'an na nin'cüaa' ts'on juu, cüa, quindyii juu jñ'oonvahin:
10 Ncüii cüii ts'an na tijnda' na quit'uiivi'han'hin, majnda' na nndui na nnda', ndo' ncüii cüii ts'an na tijnda' na ngue' yo xjo, mayo xjo ngue' juu. Mang'e na nnda' vaa na itsiquindyi juu jñ'oonva', joo nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na quinan'quii n'onhan navi' na ngoquenonhan ndo' yo na xoncüee' n'onhan cantyjatyen n'onhan jon.

Quioo'jndyi t'man na jndui' o' quii' tyuaa

11 Jndë jo' jnty'ia ncüiichen quioo'jndyi t'man na vandui' o' quii' tyuaa. Juu quioo'ñeen ntyjo ve ndi'ndyee' o' cha'na ndi'ndyee' ncüii quitsman chjo. Majo' sinin o' cha'na itsinin nquii juu quitsoontyia.
12 Tsoñ'en najndei na totsixuan juu quioo'jndyi t'man na vejndyee, majuuntyihan' tsixuan juu o' na m'aan juu ntyja 'naan' quioo'jndyi tque t'man'ñeen. Yo naijndei'han' its'aa o' na joo nn'an na ninvaa tsonnangue na quinan't'maan'han juu quioo'jndyi tque, majuu quioo'ñeen na mioon jndyi tquee' xquen na jndë jn'man ntcüe'.
13 Ndo' jndye jndyi nnon ts'ian t'man na tots'aa o' na tyi'je'quindëë nduihan' yo najndei nquii ts'an. Mantyi yo jn'aan t'man na tots'aahan' na vacue tom'aan' n'on nn'an. Ata s'aa o' na jnty'ia nn'an na jnan chon tsjö'ndue, tyioohan' tyuaa.
14 Ndo' ng'e ntyja 'naan joo ts'ian t'man'ñeen na tots'aa o' na tonnon juu quioo'jndyi t'man na vejndyee, jo' totsivi'nn'an o' joo nn'an tsonnangue. Mantyi t'ua o' ts'ian na quinan'ya nn'an ncüii 'ndyonnon juu quioo'jndyi tque t'man'ñeen na quinan't'maan' nn'anhan' na cha'vijon conduihan' nquii Tyo'ts'on. Majuuntyi quioo' na mioon jndyi tquee' xquen yo xjo, majo' ninvaa vando' juu.
15 Ndo' vi na jndë jnan'ya nn'an juu 'ndyonnon quioo'jndyi tque t'man'ñeen, juu quioo'jndyi na jndë ve jndaa' o' najndei o' cha' nninncyaa o' na ndëë ncüjahan' jndye ndo' na ntsininhan'. Ndo' minninchen ts'an na tyi'nin'quitsit'maan' juu 'ndyonnon juu quioo'jndyi tque t'man'ñeen, its'aa juu quioo' jndyi na jndë ve na cue' tsan'ñeen.
16 Ndo' mantyi tyincyaahan' na tsixuan o' na yo naijndei'han' ncüii cüii ts'an quiñoon jn'aan nt'ö juu ntyjaya oo tsö'sta juu. Tanin min xe na aa ts'an tyi'tquehin oo min na aa jndë tquehin. Tanin min na aa tyahin oo min na aa jñen'hin. Tanin min xe na aa ts'an na ityentjontyen juu nnon patrón, oo min xe na aa nquii patrón.
17 Ndo' minninchen ts'an na tyi'coñoon jn'aan'ñeenhin, je'quindëë ntsijnda juu oo na njndëë juu 'nan. Juu jn'aan'ñeen tsi'manhan' xuee' juu quioo'jndyi tque t'man oo juu número na tsixuan xuee' o'.
18 Juu jñ'oonva icanhan' na c'oon ts'an na jnda' xquen juu. Ncüii cüii ts'an na ivaa' ts'on juu, cüji' juu cüenta ntyja 'naan' juu número na tsixuan juu quioo'jndyi'ñeen, ee tsi'manhan' xuee' ncüii ts'an. Juu número 'naan' tsan'ñeen ndö vaahan', yon ciento vantjo' ndyenn'an vantjo' yon.

14

Alabanza xco na cota minchen nn'an

1 Jndë jo' jnty'ia nnon tyo' Sión, jo' ventyjee' juu Quitsman Chjo. Yo nquii jon tojnaan' m'an ncüii tmaan' nn'an na jndye jndyihan. Tuee' número joo nan'ñeen ncüii ciento min vantjo' venn'an vantjo' nenque minhan. Quitahan, jo' jndë jndui xuee' nquii jon yo xuee' Tye jon.
2 Ndo' tondye quiñoon'ndue jndyi na tic'uaa. Juuhan' sijonhan' cha'vijon na coquioo jndaa t'man ndo' cha'vijon na jndei co'man ntsuee. Juu jndye'ñeen na jndyi, sijonhan' juuhan' cha'na na cotja' nn'an jndye jndyi arpa.
3 Joo nan'ñeen minntyjee'han na tonnon juu silla na manin' ts'iaan' na vaquityen nquii Tyo'ts'on yo na tondëë nenque na cota'ndo'ñeen yo joo na conditque. Cotahan ncüii alabanza xco. Ndo' xia'ntyi nque joo nn'an na ncüii ciento min vantjo' venn'an vantjo' nenque min na sijnda Tyo'ts'onhan quityquii' nt'an nn'an tsonnangue, joohan vanaan na nnan'jn'aanhan juu alabanza'ñeen, tanin ncüiichen ts'an.

4 Joo nanmin' nn'an na tyi'conan'ndaa'hin na nc'onhan yo nanntcu na ve' ndö' ro,
tota'ntyjee' nquehan cha' nan'xuanhan ñuan nquii' na tonnon Tyo'ts'on. Co'onan'jonhan
yo nquii jon na conduihin Quitsman Chjo minyuuchen na vja jon. Sijnda Tyo'ts'on
nan'ñeen quii' nt'an nn'an ndo' tquen jonhan na conduihan nn'an navejndyee cüentaa'
nquii jon yo cüentaa' juu Quitsman Chjo.
5 Nan'ñeen taconan'neinhan jñ'oon quintu. Ndo' min'ncüii nnon taconan'tjahan nnon
Tyo'ts'on.

Jñ'oon na coninncya ndye ángeles

6 Jndë jo' jnty'ia ncüiichen ángel. Mantyja jon na tondye. Y'oon jon juu jñ'oon naya
na tyi'quintycüii na m'anhan' na nquii Tyo'ts'on sijnda' jonhan' vitjachen na tquen jon
tsoñ'en. Incyaa ángel'ñeenhan' ndëë nn'an tsonnangue, mantyi ndëë joo nn'an na ncüii cüii
tsonnangue, yo joo nn'an na xi'jndui' nnon tsjan, ndo' yo joo nn'an ncüii cüii nnon jñ'oon
na conan'neinhan.
7 Jndei sinin jon, itso jon:
—Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on cüinjonhin ngioho'. Quinan't'maan'ho'hin, ee jndë tentyja xjen
na ntco'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan'tjahan nnon jon. Quinan't'maan'ho'hin na
nquii jon na tquen ntjö'ndue yo tsonnanngue yo ndaandue yo nin'ncüii cüii joo naijon na
m'aan tëndëë ndaa.
8 Ndo' ncüiichen ángel, tsan na jndë ve, tantyja jon toxen' juu ángel'ñeen. Tso jon:
—Tsjoon t'man Babilonia, jndë tyuii', jndë tyuii'han'. Ntyja 'naan joo natyia na cont'a
nn'an juu tsjoon'ñeen, jndë conan'ndaa'han nn'an na ninvaa tsonnangue. Juu natyia'ñeen
tsijonhan' juuhan' cha'vijon vinon na totsc'u jon nn'an na si'ndaa'han'hin, s'aahan' joohan
cha'vijon na quindyehan.
9 Jndë jo' ncüiichen ángel na jndë ndye, tëntyja jon na nquen' ve joo ángel'ñeen. Jndei sinin
jon, tso jon:
—Minninchen ts'an na ntsit'maan' juu quioo'jndyi tque yo 'ndyonnon o', vi' jndyi ngenon
tsan'ñeen. Ndo' majo'ntyi ngenon juu ts'an na ninncyaa na nñoon jn'aan tsö'sta juu oo nt'ö
juu ntyja 'naan' juu quioo'ñeen.
10 Ee xe na aa nñoon jn'aanhin, majnda' na nt'uiityen Tyo'ts'onhan, na juuhan' ji vaa
tsixuanhan'. Juu na itsiv'ii matyen jonhan, itsijonhan' juuhan' cha'vijon vinon nquii' na
ntsiquitoo' jon vaso yohan' na ntsc'u jonhan' joo nan'ñeen. T'man jndyi navi' na ngenon
nan'ñeen na ntcohin quii' chon yo sufre tondëë ángeles cüentaa' jon na ji'ua nan'xuanhan
ndo' mantyi na tonnon nquii Quitsman Chjo.
11 Quii' chon na ñjon nan'ñeen na cojnty'iahan navi', ninvito cotsava neonhan'. Min nax-
uee ndo' min natsjon, tyi'je'ncyaahan' na nta'jndyeehan chjo, jnaan' na tonan't'maan'han
juu quioo' jndyi tque'ñeen yo 'ndyonnon o', joohan ndo' mantyi minninchen ts'an na nñoon
jn'aan xuee' quioo' jndyi'ñeenhin.
Ndö' vaa jñ'oon na tso nquii ángel'ñeen.
12 Mang'e na nnda' vaa, joo nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on, icanhan' na
quita'nguee'han jñ'oon na iquen jon na ico'xenhan', ndo' quintjotyenhan ntyja 'naan'
na vantyja n'onhan Jesús, ndo' yo na t'man n'onhan, quinan'quii n'onhan navi' na
coquenonhan.
13 Ndo' jndyi ja ncüii jndye na jnanhan' toquiñoon'ndue, itsohan' nnön:
—Ndö ro jñ'oon cüji': "Nanein na tonnonchen, joo nn'an na m'anhan ntyja 'naan' ta
Jesucristo xjen na ncüjehan, ityio Tyo'ts'on jn'aan nan'ñeen."
Ndo' nquii Espíritu Santo sintcüe' jon jñ'oon. Itso jon: Mayuu' nnda' ee nta'jndyeehan
quiñoon'ndue ng'e na tonan'chonhan quityquii' joo ts'ian na i'ua Tyo'ts'on ndëëhan. Min
tyi'co'tsuu' ts'on jon nchu vaa na totyentjonhan nnon jon.

Cont'a ángeles cha'na ts'an na ityjee juu ntjon na jndë tue'

14 Jndë jo' jnty'ia ndo' na tonnön tityincyoo' ncüii chincyu quichi'. Nacjoo'han' vequityen
ncüii cha'vijon ts'an. Xquen jon ñjon ncüii corona na jndëhan' yo s'on ijan ndo' nt'ö jon
ndyii' ncüii xjo quix'en na të 'ndyohan'.
15 Jndë jo' quii' vats'on quiñoon'ndue naijon na m'aan Tyo'ts'on, jo' jndui' ncüiichen ángel.
Juu ángel'ñeen jndei sixuaa juu nnon nquii jon na vequityen nacjoo' chincyu'ñeen. Itso juu:
—Cüa je', cju' xjo quix'en 'nan'. Quityje' ntjonmin', ee jndë tentyja xjen na nt'uiihan' nque
nn'an tsonnangue tsojnaan' na conan'tjahan. Itsijonhan' ntyja 'naanhan cha'vijon ntjon
na jndë tman.
16 Ndo' nquii jon na vequityen nacjoo' juu chincyu'ñeen, tju' jon xjoo' jon nnon tson-
nangue, jo' tyjee jon ntjon na min jo', juu nan'ñeen, conduihan' nn'an.
17 Jndë jo' jndui' ncüiichen ángel quityquii' juu vats'on quiñoon'ndue. Mantyi y'oon juu
ncüii xjo quix'en na të 'ndyohan'.

18 Ndo' mantyi jndui' ncüiichen ángel na ivantyjee' juu chon na ntyjo nnontyiu quii' juu
vats'on'ñeen. Jndei tic'uaa 'ndyo juu nnon nquii jon na y'oon xjo'ñeen. Itso juu:
—Cüa, cju' xjo quix'en 'nan'. Quityje' n'ein tëndöndyoo' tsjan, joo nt'öö na ventyjee' nnon
tsonnangue, ee të na chuu'han', jndë jndëëhan'.
19 Ndo' ta' juu ángel'ñeen na iju' jon xjo'ñeen nnon tsonnangue. Sitjon jon n'ein tëndöndyoo'
tsjan'ñeen, joo nt'öö na ventyjee' jo'. Ndo' tyion jon të'ñeen nnon ncüii tsjö' na quinjoon yuu
na nndui' ndaa'han'. Ts'ian'ñeen itsijonhan' juuhan' juu navi' t'man jndyi na ntquenon
nn'an na itsiv'ii Tyo'ts'onhan.
20 'Ndyo tsjoon, jo' m'an joo na tondyuehan tëndöndyoo' tsjan'ñeen. Ndo' na tui ts'ian'ñeen,
jo' jndui' n'eon nn'an ata sijonhan' juu neon'ñeen cha'vijon ncüii jndaa. Njoonhan' ata
tuee'han' frenon jndyue quitso. Ndo' tycya tanoonhan', tuee' ndye ciento kilómetros na
tjahan'.

15

Ntyque' navi' t'man na conan'cyaa ntyque' ángeles

1 Ndo' jnty'ia ncüiichen jn'aan t'man quiñoon'ndue. S'aahan' na vacue m'aan' ts'ön na
ndicüaa' ts'önhan'. Jnty'ia ntyque' ángeles na conan'y'onhan ntyque' nnon navi' t'man.
Joohan' nan'xuanhan' navi' na mats'ia, ee ya na ngüenon na nnduihan', mana contycüii
na itsiv'ii Tyo'ts'on nn'an.
2 Mantyi jnty'ia ncüii ndaandue na sijonhan' juuhan' cha'vijon ndioo na tjon'han' yo
chon. To'ndyohan', jo' jnty'ia ventyjee' nn'an na jndë tantjonhan yo juu quioo' jndyi tque
yo 'ndyonnon juu o' ndo' yo número na tsixuan xuee' o'. Nduee nan'ñeen, jo' too' arpa na
tyincyaa Tyo'ts'on ndëëhan.
3 Cotahan alabanza ntyja 'naan na sin'man jon ñuaanhan. Juu jñ'oon'ñeen itsijonhan'
juuhan' cha'na juu jñ'oon na si'man Moisés ndëë nn'an Israel xjen na totye'ntjon jon nnon
Tyo'ts'on. Mantyi juu alabanza'ñeen itsit'maan'han' nquii Quitsman Chjo. Conduehan:
'U' ta Tyo'ts'on, tsoñ'en najndei condui 'u'.
Joo ts'ian na matsa',
t'man jndyi nan'xuanhan',
ndo' cavee' jndyi ngiöhan'.
'U' condui 'u' na matye'ntjon' nn'an na ninvaa tsonnangue.
'U' ninnquii'chen matsa' cha'xjen na chuhan',
tsoñ'en ntyja 'nan' conduihan' na mayuu'.
4 'U' ta, ta'nan ts'an c'oon na tyi'ncyaa' juu 'u', tsoñ'en nn'an nnan't'maan'han xue'.
Ee xia'ntyi ncu' condui 'u' ñuan nquii'.
Nn'an ncüii cüii tsonnangue nninncyohan na nnan't'maan'han 'u',
ee ndëë tsoñ'en nn'an covityincyoo' na matsa' cha'xjen na chuhan'.
Ndö' vaa jñ'oon na ta nan'ñeen.
5 Vi jndë na tenon nan'min', yajo' jnty'ia na jndë vanaan quityquii' juu vats'on
quiñoon'ndue na quiñoon'ntyichen naijon na m'aan nquii Tyo'ts'on. Majuuhan' yuu na
tonan've nn'an Israel ntjö' na jndui joo nqui jñ'oon na ico'xenhan' xjen na tonan'y'onhan
juu vats'on ndiaa.
6 Quityquii' juu vats'on'ñeen jndui' ntyque' ángeles'ñeen. Conan'chohan ntyque' nnon
navi' t'man na ntquenon nn'an. Joo ángeles'ñeen cüehan ndiaa ntju' na jndëhan' yo tsan lino
quichi' jndyi. Ndo' ndi'ndyahan tyen ncüii 'nan na jndëhan' yo s'on ijan.
7 Ndo' ncüii joo na nenque na cota'ndo'ñeen, ndëë joo ángeles'ñeen tyincyaa jon ntyque'
xio na jndëhan' yo s'on ijan. Ngio'ñeen too'chenhan' na ñjon navi' t'man na ntquenon nn'an
tsonnangue ng'e nquii Tyo'ts'on na ninnquii'chen vando' jon, itsiv'ii matyen jonhan.
8 Ndo' juu vats'on naijon na m'aan jon, siquitoo'han' juuhan' yo neon ntyja 'naan' na
quixuee jndyi na condui nquii jon yo na taquintyja najndei na tsixuan jon. Ndo' ata xjen
na jndë tenon joo na ntyque' navi' t'man'ñeen na conan'cho joo ntyque' ángeles'ñeen, tanin
juu na nndëë ngaquee' naijon na m'aan Tyo'ts'on.

16

Ntyque' ngio na too'han' ñjon juu na v'ii jndyi Tyo'ts'on

1 Ndo' jndyi ja na jndei itsinin Tyo'ts'on quityquii' vats'on quiñoon'ndue. Tso jon ndëë
joo ntyque' ángeles'ñeen:
—Joo ntyque' ngio na choho' na t'man vaa na matsiv'i nn'an tsonnangue, c'oho' na
quitsanan'cüetanho'han' jo'.
2 Ndo' juu ángel navejndyee tja jon, ndo' xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan'
nnon tsonnangue. Ndo' na nnda', joo nn'an na ñoon jn'aan 'naan' juu quioo'jndyi tque'ñeen

oo nn'an na tonan't'maan'han 'ndyonnon o', joo nan'ñeen, jnan' ntyje'han. Tsojnaan' ntyje'ñeen, mioon jndyi toquiihan'hin.

3 Ndo' juu ángel na jndë ve, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nnon ndaandue, ndo' ndaandue'ñeen scüequenhan' cha'vijon tyoncüe neon'. Ndo' tsoñ'en na cota'ndo' quityquii' ndaandue'ñeen, tjëhan.

4 Ndo' juu ángel na jndë ndye, xio 'naan' jon na ñjon navi', mantyi tatscüetan jonhan' nacjo ndaa jndaa yo tsoñ'en joo naijon na m'aan tëndëë ndaa. Ndo' ndaa'ñeen, scüaquenhan' neon'han'.

5 Ndo' jndyi na itsinin juu ángel na tsixuan juu na ivantyjee' juu ndaa. Itso juu nnon Tyo'ts'on:

—'U' ta Tyo'ts'on, condui 'u' ñuan nquii'. 'U' m'an' ndo' m'an'. Vitjachen na ngitye' tsoñ'en, mancüiixjen m'an'. 'U' matsa' cha'xjen na chuhan' ndo' ng'e na conan'tja nn'an nnon', jo' na maco'xen'han yo joo nanvi'min'.

6 Ee nque nn'an na tji'han cüenta', yo joo nn'an na tonan'neinhan jñ'oon na totsi'man' ndëëhan ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, jndë jnan'cüje nn'anhin. Ndo' na nnda' tont'ahin yo nan'ñeen, nanein mancya' n'eon nn'an na covehinhan'. Cuaa nquii ee chuhan' na nnda' quitjonhan. Nnda' tso ángel'ñeen.

7 Ndo' nquii ángel na iquen cüenta chon na ntyjo nnontyiu, jndyi na itsinin jon. Tso jon:

—'U' ta Tyo'ts'on na matye'ntjon' na taquintyja najndei na condui 'u' ntyja 'naan' na mayuu' ndo' yo na chuhan' na maco'xen' nn'an ng'e na conan'tjahin nnon'.

8 Jndë jo' juu ángel na jndë ninque, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nnon ndo'cüjioon'. Ndo' ng'e na nnda', s'aahan' na jmin'ntyichen ndo'cüjioon' na iscohan' nn'an.

9 Ata siquineinhan'hin. Majo' min na nnda', tyi'quintcüe' n'onhan min tyí'quinan't'maan'han jon. Majndeichen totji'han jñ'oon ntjein, jñ'oon tsan', nacjoo' xuee' nquii jon na vaa najndei jon na tyi'nt'uii navi'min'han.

10 Jndë jo' juu ángel na jndë 'on, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nacjoo' silla na manin' ts'iaan' naijon na vequityen nquii quioo'jndyi tque'ñeen. Ndo' sijaanhan' ninvaañ'en naijon na iquen jon xjen. Ndo' joo nan'ñeen totquiihan ndahan ng'e na vi' jndyi na coquenonhan.

11 Majo' min na nnda', ta'nan ntcüe' n'onhan 'nan natyia na cont'ahan. Ndo' jnaan' joo ntyje'ñeen yo na iquii jndyihan'hin, jo' totji'ntyichenhan jñ'oon tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on na m'aan jon quiñoon'ndue.

12 Jndë jo' juu ángel na jndë yon, xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nacjoo' juu jndaa t'man Eufrates. Mana iscanhan' juu jndaa'ñeen. Nnda' tui cha' joo nn'an na cotoxenhan nn'an ndyuaa tontyja na ndyova ndo'cüjioon', ndëë ngüet'iohinhan'.

13 Ndo' jnty'ia ndye jndyetyia. Cüiihan' jndui' 'ndyo juu quitsoontyia. Ncüiichenhan' jndui' 'ndyo juu quioo'jndyi tque, ndo' ncüiichenhan' jndui' 'ndyo juu tsan na incyaa jñ'oon quintu ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Itsijonhan' joo espíritu'ñeen cha'vijon quinda.

14 Joo jndyetyia'ñeen conduihan' yotyia na condëë cont'ahan jn'aan t'man. Cotsanan'ndyoo'han na m'an nque nn'an na conditquehin na cotoxenhan nn'an na ninvaañ'en tsonnangue. Nquii Tyo'ts'on na tsoñ'en najndei na conduihin, nnguaa ncüii xuee na taquintyja na t'manhan' ntyja 'naan' jon. Joo jndyetyia'ñeen conan'ncüihan nan'ñeen na nt'ahan tyia' cjoo' jon.

15 Ndo' jndyi na tso nquii Jesucristo: “Quitquenho' cüenta, ninjonto ncüjënön na m'anho' cha' na its'aa tsanch'uee. Neiin' jndyi juu ts'an na m'aan chenjnaan' juu xjen'ñeen na ivantyjee' ya juu ndiaa' juu. Ee xe na aa nndui' ndiaa' juu, nc'oon juu na jnaan' juu na cojnty'ia nn'an na ninquisihin.”

16 Yajo' joo ndye espíritu'ñeen, jnan'ncüihan nque nn'an na cotoxenhan nn'an ncüii cüii tsonnangue ncüii joo na yo jñ'oon hebreo jndyuhan' Armagedón.

17 Jndë jo', juu ángel na jndë ntyque', xio 'naan' jon na ñjon navi', tatscüetan jonhan' nacjoo' jndye. Ndo' nquii Tyo'ts'on na vequityen jon silla na manin' ts'iaan' quityquii' vats'on quiñoon'ndue, jndei tic'uaa na sinin jon. Tso jon:

—Jndë siquindëhan' tsoñ'en.

18 Ndo' cota' chon ntsuee ndo' chen to'manhan', c'uaa jndyi s'aahan' ndo' jndei jndyi s'ii. Ntyjantyi xjen na m'an nn'an nnon tsonnangue, min'jon tacots'ii cha'xjen na s'ii juu xjen'ñeen.

19 Ndo' ng'e na nnda' tui, juu tsjoon t'man tji'han' ndye tan'han' na tiuuhan'. Ndo' joo njoon na m'aan xi'jndio tsonnangue, tyuii'han'. Majo' tañjoon' ts'on Tyo'ts'on nn'an tsjoon t'man Babilonia. Ndo' s'aa jon na joo nan'ñeen cüeñ'enhan juu vinon na ñjon vaso 'naan' jon ntyja 'naan' na t'man vaa na itsiv'ii jonhan.

20 Ndo' ncüii cüii tyuaa chjo na m'aan ndaandue xi'jndiohan', tsuhan'. Ndo' tsoñ'en ntyo' tyuii'han'.

21 Ndo' totsjö'ndue jnan tsan t'man na tycyaahan' cjo nn'an. Joo tsan'ñeen, tenon venn'an
kilos xjen na ja na ncüiihan'. Ndo' jnaan' na tycyaahan' nacjohan, jo' tonan'neinhan jñ'oon
tsan' cjoo' nquii Tyo'ts'on, ee juu navi'ñeen ji vaa jndyihan'.

17

It'uiivi'han' tsanscuntjaa' na ji vaa its'aa

1 Ndo' ncüii joo na ntyque' ángeles'ñeen na tonan'chohan ntyque' xio'ñeen, tyjee'non jon
na m'an. Tso jon nnön:

—Cja yo ja ndo' ntsi'man nnon' na nt'uiivi' Tyo'ts'on joo nn'an na m'anhan tsjoon t'man
na vequityenhan' naijon na jndye ndaa m'an. Itsijonhan' juu tsjoon'ñeen cha'vijon ncüii
tsanscuntjaa' na ji vaa jndyi its'aa juu.

2 Cha'xjen nque nn'an na ve' ndö ro m'anhan yo ncüii tsanscuntjaa', mannda' vaa
itsijonhan' na conan'ntjein nanm'ann'ian t'man tsonnangue yo na conan'jonhan yo juu
tsjoon t'man'ñeen. Cotsantyjahan tsoñ'en nnon jnan na cotquenhan cüenta na cont'a joo
nn'an tsjoon'ñeen. Nque nn'an na ninvaa tsonnangue na conan'jonhan yo 'nan natyia jndyi
na tsixuan juu tsjoon'ñeen, its'aahan' na cha'vijon na jndë jndyehan na tëhin vinon.

3 Yajo' quityquii' juu na tityincyoo' nnön, yo ntyja 'naan' nquii Espíritu, tay'oon juu
ángel'ñeen ja ncüii joo naijon na tann'an c'oon, jo' jnty'ia ncüii tsanscu na ntjo juu ncüii
quioo' jndyi na ve o'. Ninvaa o' chuu' jñ'oon tsan' na conan'cüejnaan'han' Tyo'ts'on. Juu
cho'ñeen min ntyque' xquen o' ndo' nqui ndi'ndyee' o'.

4 Juu tsanscu'ñeen je', cüe juu ndiaa colo venton yo colo ve, ndo' tycüi'hin yo s'on ijan yo
jndye nnon të' ntjö' na njon jndyihan', yo të' perlas. Nt'ö juu ndyii' ncüii vaso na jndëhan'
yo s'on ijan. Too'chen juu vaso'ñeen na ñjon 'nan ty'a vaa yo na ve' ndö' ro m'aan juu yo
nn'an.

5 Ndo' tsö'sta juu tsanscu'ñeen, jo' jndui jñ'oon na tyi'quitso nquii'han' ntyja nchu vaa
na tsixuan juu. Ndö vaa na itsohan': "Ndö juu tsjoon t'man Babilonia. Juu tsjoon'ñeen
conduihan' ndyee nanntcuntjaa' ndo' mantyi x'ee tsoñ'en nnon 'nan na ji vaa na condui
nnon tsonnangue."

6 Ndo' tquën cüenta na itsijonhan' juu tsanscu'ñeen cha'vijon ncüii tsanquindyi jnaan' na
jndye jndyi nn'an cüentaa' Tyo'ts'on na totscüje juuhin ndo' mantyi nque nn'an na totji'
jndyoyuhan ntyja 'naan' Jesús.

Ya na jnty'iahin, t'man vaa na vacue m'aan' ts'ön.

7 Ndo' ta'xee' ángel'ñeen nnön:

—¿Ndu na vacue m'aan' tson'? Ja ntsi'man nnon' ntyja 'naan' juu jñ'oon na vanty'iu
m'aanhan' na tsixuan tsanscuva' yo ntyja 'naan' juu quioo'jndyi na ntjo juu na min ntyque'
xquen o' ndo' nqui ndi'ndyee' o'.

8 Juu quioo'jndyi'ñeen na jndyia', nintovando' o' ndo' naneinhin tyi'cüando' o', majo'
ngüentyja xjen na nndui' nnda' o' quii' tsë'tsjoon na tayuu ntycüii na njoonhan', ndo' ncju'
Tyo'ts'on juu o' naijon na cotsu ñuaan nn'an. Ee ntyjantyi xjen na tui tsonnangue, vaa
tson na jndui nguee nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cota'ndo' ñuaanhan. Majo'
nque nn'an na tacondui ngueehan nnon juu tson'ñeen, nts'aahan' vacue nc'oon n'onhin na
ndicüaa' n'onhan na njnty'iahan quioo'jndyi'ñeen na tom'aan o' ndyu na toxen'chen, ndo'
tyi'cüando' 'o' nanein, majo' nnintyincyoo' nnda' o'.

9 "Jñ'oonva' icanhan' na c'oon ts'an na jnda' xquen juu. Joo ntyque' xquen juu quioo'
jndyi'ñeen, tsi'manhan' ntyque' ntyo' naijon na vequityen juu na conduihin tsanscu'ñeen.
Ndo' mantyi tsi'manhan' ntyque' rey na cotoxen.

10 'On nan'ñeen yo na ijndei'han' tji'han'hin na cotoxenhan, ncüiihan ninvaa na ico'xen
jon, ndo' ncüiichenhin xejnda nc'oon jon. Majo' ya na nc'oon jon, tyi'jndye xjen na ntco'xen
jon.

11 Ndo' juu quioo'jndyi'ñeen na tovando' o' ndyu na toxen'chen, majo' tyi'cüando' o'
nanein, juu o' condui ncüiichen ts'an na condë nen na co'xen ndo' mantyi conduihin ncüii
joo na ntyque' joo nan'ñeen. Majo' ncju' Tyo'ts'on juu naijon na cotsu ñuaan nn'an.

12 "Ndo' joo nqui ndi'ndye na jndyia' na ntyjo xquen o', conduihan' nqui nn'an na ndëcya
na ngüentyja xjen na ngotoxenhan nn'an. Majo' tojnaan' ncy'onhan cüenta na ntoxenhan
nn'an yo juu quioo'jndyi'ñeen, majo' tyi'vio xjen, nin'ncüii hora.

13 Joo nqui nan'ñeen ninncüii nnon 'nan conan'jnda'han. Tsoñ'en juu najndei na
conduihan na m'anhan ts'ian, nninncyahinhan' nnon nquii quioo'jndyi'ñeen.

14 Ndo' joo nqui nan'ñeen yo nquii quioo'jndyi, nnt'ahan tyia' nacjoo' nquii jon na
conduihin Quitsman Chjo, majo' ngüantjon jon joohan. Ngüantjon jonhin ng'e nquii jon
conduihin na ico'xen jon nn'an na condui nanm'ann'ian yo na taquintyja conduihin na

ico'xen jon nanm'ann'ian na njonchenhan. Nque nn'an na iqueen' jon na icüji jonhan cüentaa' nquii jon na contjotyenhan ntyja 'naan' jon, nnan'jon nan'ñeen yo jon."

15 Ndo' tsontyichen ángel'ñeen nnön:

—Joo ndaa jndye jndyi na jndyia' naijon na vequityen tsanscuntjaa'ñeen, conduihan' nn'an na jndye jndyi na m'anhan ncüii cüii tsonnangue, yo xi'jndui' nnon tsjan nn'an, yo nn'an na ncüii cüii jñ'oon na conan'nein.

16 Ndo' joo ndi'ndye na jndyia' na ntyjo xquen quioo' jndyi'ñeen, conan'manhan' nqui nn'an na cotoxen, ngüentyja xjen na nc'onhan na jndohan juu tsanscuntjaa'ñeen. Nnan'tyuii'han juu ndo' n'ndyehanhin na quisihin. Nntquiihan sii' juu ndo' nnan'cohanhin yo chon.

17 Ee nan'ñeen na cotoxen, s'aa Tyo'ts'on quii' n'onhan na nnta'nguee'han cha'xjen na sijnda' jon na nguaa. Mang'e jo', nque ntyjehan na mantyi cotoxenhan ncüii cüii tsonnangue, jnan'jonhan jñ'oon yo nan'ñeen na nninncyahan juu najndei na conduihan nnon juu quioo' jndyi'ñeen. Mannda' nguaa ata xjen na jndë siquindëhan' tsoñ'en na tso Tyo'ts'on.

18 Ndo' juu tsanscuntjaa'ñeen na jndyia', itsi'manhan' juu tsjoon t'man'ñeen na iquenhan' xjen tsoñ'en nn'an na taquintyja na t'man conduihan na cotoxenhan nn'an tsonnangue.

18

Juu tsjoon Babilonia tyuii'han'

1 Jndë tenon na tui nan'min', jnty'ia ncüiichen ángel na jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon. T'man jndyi najndei na tsixuan jon. Ndo' juu na nancoo' quixuee'hin, sixueehan' nnon tsonnangue.

2 Jndei sinin jon, tso jon:

—Juu tsjoon t'man Babilonia, ji vaa na jndë tjonhan', jndë tyuii'han'. Nanein tsixuanhan' v'aa cüenta yotyia yo naijon na m'an tsoñ'en jndyetyia na ji min. Naijon na contjo ncüii cüii nnon quintsa na jen n'ian o'.

3 Ee tsoñ'en nn'an tsonnangue jndë tëhan vinon na tsixuan jon, jnaan' na ve' ndö ro m'anhan yo jon na ntyja 'naan' jo' itsintjeinhan'hin. Nque nn'an tsonnangue na taquintyja na t'man conduihan na cotoxenhan, juu na tonan'jonhan ntyja 'naan' Babilonia, itsijonhan' juuhan' cha'vijon ts'an na ve' ndö ro m'aan juu yo ncüiichen ts'an, ndo' joo nn'an ncüii cüii tsonnangue, na cont'ahan jnda s'on, tityahan ng'e nque nn'an tsjoon'ñeen jnan'jndahan 'nan na taquintyja na yahan', min tajnt'ahan xjen. Ndö' jñ'oon na tso ángel'ñeen.

4 Jndë jo' jndyi jndyee' nquii Tyo'ts'on na itsinin jon toquiñoon'ndue, itso jon:

—'O' nn'an na conduiho' ntyja njan, quindui' 'o' quii' nt'an nn'an tsjoonva' cha' tyi'ngacüja'han' 'o' jnanhan, ee xe tyi'nt'aho' 'nan na matsjö, juu navi' t'man na ntquenonhan, mantyi nt'uiihan' 'o'

5 Ee ata quiñoon'nduechen jndë taquinto' jnanhan, ndo' vañjoon' ts'ön tsoñ'en natyia na jndë cont'ahan.

6 Jo' quityionho' joo nn'an tsjoon'ñeen cha'xjen na tyincyahan na tjon nn'an. Ve jnda ncyaho' na quitjon joo nan'ñeen cha'xjen na tont'ahan yo nn'an. Quii' vaso na concya nan'ñeen na cove nn'an, quinan'tjon'ho' 'nan na ncüehan na ve vee' jnda na v'iichenhan'.

7 Ntyjantyi na tont'a nan'ñeen na tondit'maan'hin, ndo' cha'xjen na taquintyja na ya tom'anhan min tyi'quint'a nquehan xjen, mannda' ro quint'aho' na quii jndyihan'hin yo na quitsi'ndaa'han' ngiohan. Ee jnan'tiu nan'ñeen cha'xjen na itsitiu ts'an quii' ts'on juu: Ndö mavaquityën, condui ja tsanscu na macoxën, tyic'ön na itsi'ndaa'han' ntyji cha'na ncüii tsanscu na jndë tue' saa'. Tyi'je'quits'aahan' na ntsit'ioohan' ja na ncüje ntsinda.

8 Mang'e na nnda' na itsiscuhin, jo' na ninncüii xuee nt'uii joo navi'ñeenhin, ncüje ntsinda juu ndo' ntsit'ioohan'hin. Ndo' jndo' t'man nt'uiihan'hin, ndo' ntcohin yo chon, ng'e nquii Tyo'ts'on na ico'xen jon jnaan' juu, tëquintyja najndei conduihin.

9 Ndo' nque nn'an na taquintyja na t'man conduihan na cotoxenhan nn'an tsonnangue, mantyi ve' ndö' ro tom'anhan yo juu na conduihin tsanscu'ñeen. Mantyi tonan'jonhan yohin yo juu na tëquintyja na ya tovam'aan jon. Xjen na njnty'iahan na cotsava neon na coco juu tsjoon'ñeen, nndyueehan ndo' nnan'chjoo' jndyihan' n'onhan.

10 Tcya ngüentyjee'han ng'e m'anhan na coquityuehan xe juu navi' t'man na iquenon juu, mantyi aa na nnt'uiihan' joohan. Nnan'xuaahan, nnduehan:

—'U' tsjoon t'man Babilonia, ay, ay, ji vaa jndyi maquenoon'. 'U' na t'man jndyi najndei na totsixuan'. Taxjen jndye jndë tyjee' na it'uiihan' 'u'.

Mannda' ro jñ'oon na nnan'xuaahan.

11 Ndo' mantyi nque nn'an tsonnangue na cont'ahin jnda s'on, nndyueehan ndo' ntsi'ndaa'han' ngiohan ntyja 'naan' juu tsjoon'ñeen. Nnt'ahan na nnda' ng'e tanin ncüiichen ts'an na ntsijnda joo quichu t'man na condëëhan.
12 Quichu s'on ijan, yo s'on xuee, ntjö' na njon jndyihan', ndo' yo të' perlas. Quichu ndiaa lino na tëquintyja na yahan' yo ndiaa seda, yo ndiaa colo venton yo ndiaa ve. Yo ncüii cüii nnon quichu n'oon na quichi, yo 'nan na jndëhan' yo tsi' 'ndyo elefante, yo 'nan na jndëhan' yo n'oon na njon jndyihan', yo 'nan na jndëhan' yo s'on ve, yo xjo hierro, ndo' yo tsjö' mármol,
13 Quichu ntcüa canela yo jndye nnon 'nan na quichi, ndo' yo su, yo ntsue n'oon mirra ndo' yo ndaa quichi, ndo' yo quichu vinon, ndo' yo aceite, ndo' yo quichu jndë tyoo' na yantyichen, ndo' yo quichu ntquen trigo. Yo quichu quitsondye yo quinman, quitso yo carreta na contyja joo o' ndo' yo quichu nn'an na condëëhan na ntye'ntjontyen nan'ñeen ndëë nn'an na juu ts'ian'ñeen itsijonhan' juuhan' na cha'vijon condëëhan ñuaan nque nn'an.
14 Joo nan'ñeen na cont'ahin jnda s'on, nnduehan nnon juu tsjoon'ñeen:
—Tsoñ'en të na taquintyja na ya jndyihan' na nt'ue jndyi tson' na cuenhan', tsoñ'en 'nan na toqui' na tëquintyja na yahan', jndë ti'ndaa'han'.
Ndo' mantyi tsoñ'en 'nan na njon jndyi na totsitycüi' 'u', tajon jnda na nguaa nnda'han' nt'ö'.
Nnda' ro jñ'oon na jndue nan'ñeen.
15 Ndo' nque nan'ñeen na cont'ahin jnda s'on yo nan'min', jndë tityahin na tondëëhan joohan' ndëë nn'an juu tsjon'ñeen, tycya ngüentyjee'han ng'e mantyi ncyaahan juu navi' t'man na coquenon nn'an juu tsjoon'ñeen. Nndyueehan ndo' nnan'xuaahan na ntsichjoo' jndyihan' n'onhan.
16 Ndo' mantyi nnduehan:
—'U' tsjoon t'man, ay, ay, ji vaa jndyi matjon'. Totsijonhan' 'u' cha'vijon ncüii tsanscu na tocüe jon ndiaa lino na yantyichen. Tocüe' ndiaa colo venton yo ndiaa colo ve. Totsintycüi' 'u' yo s'on ijan yo të' perlas yo ntjö' na njon jndyi.
17 Majo' ninvitan' xjen jndë tsu tsoñ'en 'nan na s'aahan' na tya jndyi 'u'.
Nnda' vaa jñ'oon na nndue nan'ñeen ndëë nn'an juu tsjoon'ñeen.
Ndo' cüii cüii nn'an na conan'chohan nt'aandaa, yo tsoñ'en nn'an na ñjonhinhan', yo nan-ntjon cüentahan', yo nin'tsoñ'en nn'an na cota'ntjon ntyja 'naanhan', tycya tentyjee'han.
18 Ndo' viochen xjen na cojnty'iahan neon na coco juu tsjoon'ñeen, tonan'xuaahan, tonduehan:
—Min'ncüii tsjoon tacovaahan' cha'na juu tsjoon t'manvahin.
Ndö' ro jñ'oon na jndue nan'ñeen.
19 Totyiohan ts'ojndë nquenhan cha' quitsi'manhan' na itsi'ndaa'han' ngiohan. Totyueehan na chjoo' n'onhan. Tonan'xuaahan, tonduehan:
—Joo nn'an tsjoon t'man, ay, ay, vi' jndyi coquenonhan. Ng'e na tya jndyi nn'an tsjoonvahin, jo' tsoñ'en jaa na cotantjön yo nt'aandaa, mantyi s'aahan' na titya jaa ntyja 'naan nque nn'an juu tsjoon'ñeen. Majo' ninvitan' xjen jndë tsuñ'en ntyja 'naan'han'.
Ndö' vaa jñ'oon na jnan'xuaa nan'ñeen.
20 Ndo' mantyi jndyi ja ncüiichen jñ'oon na itsohan': 'O' na m'anho' quiñoon'ndue, yo 'o' na conduiho' cüentaa' nquii Tyo'ts'on, yo 'o' nn'an na t'ua Jesucristo ts'ian ndëëho' na cotsancyaho' jñ'oon naya 'naan' Tyo'ts'on, yo nin'o' na toninncyaho' jñ'oon' jon ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, cüineiin' n'onho', ee xeng'e nquii Tyo'ts'on jndë it'uiivi' jon joo nn'an tsjoon'ñeen, jndë sijnda' jon jñ'oon 'naanho' cha'xjen na chuhan'.
Nnda' vaa jñ'oon na jndyi.
21 Jndë jo' jnty'ia ncüii ángel na m'aan jndyi najndei jon. Sue jon ncüii tsjö' t'man na itsijonhan' juuhan' cha'vijon tosu t'man na cotua. Tju' jonhan' quityquii' ndaandue. Tso jon:
—Juu tsjoon t'man Babilonia, mannda' vaa itsijonhan' ntyja 'naan'han'. Cha'xjen na tju' tsjö'va, min taje'cüityincyoo' nnda'han'.
22 Quii' tsjoon 'naanho' taje'cüic'uaa nnda' na icüja' ts'an arpa, oo tsman, oo ndu. Min'ncüii ts'an taje'c'oon tsjoonho' na nts'aa ncüii nnon ts'ian, min taje'cüic'uaa nnda' na cotua yo tosu t'man.
23 Tajon jnda na nninxuee nnda' chon lámpara quii' tsjoonho'. Ndo' min taxe'cüic'uaa nnda' jo' na conint'maan' na cotonco nn'an. Nn'an tsjoonho' na tont'ahan jnda s'on, tom'anhan na t'man tonduihan quii' nt'an nn'an tsonnangue. Ndo' joo ts'ian quindua' na tont'aho', yo juuhan' tonan'vi'nn'anho' nn'an na ninvaa tsonnangue. Ndö' vaa itsiquindyi jñ'oon na sinin juu ángel'ñeen.
24 Ee joo nn'an tsjoon'ñeen, jnan'cüjehan nn'an na toninncya jñ'oon' Tyo'ts'on nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' mantyi yo nn'an na conduihan cüentaa' jon. Nque nn'an tsjoon'ñeen,

nnt'uiihan'hin ntyja 'naan tsoñ'en nn'an na vantyja n'on Cristo na jnan'cüje nn'an tsonnanguehan.

19

Joo na m'an quiñoon'ndue, conan't'maan'hin

1 Jndë na tenon nan'min', jndyi na jndei tic'uaa quiñoon'ndue cha'vijon jndyee ncüii tmaan' t'man nn'an. Jnduehan:
Cüit'maan' Tyo'ts'on,
conduihin na itsin'man jon ñuan njanhan.
Nquii jon tsixuan jon na conan'vë xuee' jon.
Xia'ntyi nquii jon taquintyja najndei conduihin.
2 Ico'xen jon nn'an ntyja 'naan' na conan't'jahan cha'xjen na chuhan' ndo' yo jñ'oon na mayuu'.
Nanein jndë t'uiityen jon juu tsanscuntjaa'ñeen na t'man vaa na totsitjahin.
Nquii juu na jndë totsi'ndaa' juu nn'an tsonnangue yo ts'ian 'naan' juu natyia jndyihan'.
Ndo' nanein its'aa Tyo'ts'on yohin cha'xjen na totscüje juu joo nn'an na totye'ntjonhan nnon jon, mannda' vaa quit'uiihan'hin na quityion juuhan'.
3 Ndo' ncüiichen jon jnduehan:
Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on.
Tyi'caminntyjee' na cotsava neon na coco juu tsjoon'ñeen.
4 Ndo' joo ntcyu ncho' nenque nn'an na conintque yo nin'joo nenque na cota'ndo'ñeen, tyetangiohan tonnon nquii jon na vequityen jon silla na manin' ts'iaan'ñeen. Jnan't'maan'han jon, jnduehan:
—Quindui na nnda'. Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on.
5 Ndo' tonnon juu silla'ñeen tic'uaa jndyee' ncüii na itso:
Tsoñ'enho' na cotyentjonho' nnon Tyo'ts'on, quinan't'maan'ho'hin.
Tsoñ'enho' na njon jndyihin ngioho',
'o' na tyi'tqueho',
ndo' 'o' na tqueho',
quinan't'maan'ho' nquii jon.

Nguee na ngoco nquii Quitsman Chjo

6 Ndo' jndyi ncüii na itsijonhan' cha'na conan'nein ncüii tmaan' nn'an, cha'vijon na c'uaa yuu na coquioo ndaa jndaa t'man ndo' cha'vijon na jndei co'man ntsuee. Jnduehan:
Cüit'maan' nquii ta Tyo'ts'on. Ee juu jon conduihin Tyo'ts'on ntyja njanhan, ndo' nquii jon taquintyja najndei na conduihin. Jndë tye' na ico'xen jon.
7 Cüa, c'ön na nën, tyi'nc'ön na chjoo' nn'ön. Quinan't'maan' jaa nquii jon, ee jndë tentyja xjen na ngoco nquii jon na conduihin Quitsman Chjo.
Ee nquii juu na conduihin scuu' jon jndë sijnda' juu.
8 Cüe juu ndiaa lino na ya jndyihan' na quixueehan' ndo' ntju' jndyihan'.
Juu ndiaa lino'ñeen tsi'manhan' joo ts'ian na cont'a nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts'on na totsam'anhan cha'xjen na chuhan'.
9 Ndo' itso ángel'ñeen nnön:
—Joo jñ'oon na matsjö nnon', cüji'han': "Nque nn'an na iqueen' Tyo'ts'on na quinan'jonhan na ngoco nquii Quitsman Chjo, nein jndyihan."
Ndo' mantyi tsontyichen ángel'ñeen nnön:
—Jñ'oonmin' conduihan' jñ'oon na mayuu' na itsinin nquii Tyo'ts'on."
10 Ndo' tëco'xtyë tong'ee juu ángel'ñeen na ntsit'man'hin. Majo' tso jon nnön:
—Tyi'ntsa' na nnda', ee mantyi nnon nquii Tyo'ts'on matye'ntjön cha'xjen ncu', 'u' ndo' mantyi nque nty'iu' na contjotyenhan yo jñ'oon na toninncyaa Jesús. Xia'ntyi nquii Tyo'ts'on quitsit'man'.
Ee juu jñ'oon ntyja 'naan' Jesús conduihan' jñ'oon na totsijnda'han' nquen joo nn'an na toninncyahin jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa na nguaa.

Ts'an na ntjo quiso quichi'

11 Ndo' jnty'ia na vanaan quiñoon'ndue ndo' tityincyoo' ncüii quiso quichi'. Ndo' nquii jon na ntjo o', itsiquijndyuhan'hin nquii jon na ivanguee' jon ndo' mantyi na conduihin jñ'oon na mayuu'. Nque nn'an na conan'tjahan na tonnon Tyo'ts'on, ico'xen jonhan cha'xjen na chuhan', ndo' mantyi its'aa jon tyia' yo nque nn'an na conan'vehan nacjoo' jon.
12 Xuee tënnon jon cha'xjen tsachon ndo' jndye corona na ñjon xquen jon. Vaa ncüii xuee' jon na jnduihan' na xia'ntyi nquii jon ntyjii nchu vaa tsi'manhan'.
13 Cüe jon ncüii ndiaa tco na tcoo' neon'han'. Ndo' xuee' jon na cotajn'aan nn'an jon, jo' jñ'oon' Tyo'ts'on.

14 Ndo' nque na conduihan sondaro quiñoon'ndue tentyjahan toxen' jon, tantjohan
quitso quichi'. Cüehan ndiaa lino ya, na quichi'han' ndo' na ntju'han'.
15 Quii' 'ndyo jon condui' ncüii xjo na të jndyihan', yo juuhan' its'aavi' jon nn'an
tsonnangue. Ntco'xen jonhan yo naijndei'han'. Cha'xjen na condyue nn'an tëndöndyoo'
tsjan cha' cüji'han' ndaa'han', mannda' ro itsijonhan' na nts'aa jon yo nn'an na
tyi'nin'quitjue'cjehan ntyja 'naan' jon. Ee nquii Tyo'ts'on na taquintyja najndei conduihin,
ntyjantyi xjen na itsiv'ii jndyi jon nn'an, mannda' vaa itsijonhan' na nts'aa jon na
quit'uiivi'han' joo nan'ñeen.
16 Ndo' cjoo' ndiaa' jon yo cjoo' tcüi' jon, jo' jndë jndui xuee' jon na itsohan': "Ncö condui
tsan na taquintyja na coxen tsoñ'en nn'an na cotoxen. Tëquintyja na t'man condui ja ndëë
tsoñ'en nn'an na t'man condui."
17 Jndë jo', jnty'ia ncüii ángel na minntyjee' jon nnon ndo'cüjioon'. Jndei itsixuaa jon ndëë
quintsa na ma'ntyja o' tsjö'ndue. Itso jon:
—Ncyoho', cancüiho' na ntquiiho' jndye nnon si' na itsijnda' Tyo'ts'on cüentaho'.
18 Ncyoho' na ntquiiho' si'ts'o 'naan nn'an na taquintyja na t'man conduihan na cotox-
enhan, yo si'ts'o 'naan nn'an na t'man condui na cotquenhan xjen sondaro, yo si'ts'o 'naan
nn'an na taxjen vaa m'aan jndyi na jndëhan. Ndo' yo si'ts'o 'naan quitso yo nque nn'an na
tantjohan joo o', si'ts'o 'naan nn'an na cotye'ntjontyen ndo' mantyi yo nn'an na m'anhan
xjen 'naan nquehan. Nn'an na quijndë ndo' mantyi nn'an na jndë tque.
19 Ndo' jnty'ia juu quioo'jndyi tque'ñeen yo joo nn'an na taquintyja na cotoxenhan nn'an
tsonnangue ndo' yo nin'sondaro 'naanhan. Tëncüihan na nnt'ahan tyia' yo nquii jon na ntjo
juu quiso quichi'ñeen ndo' yo sondaro 'naan' jon.
20 Ndo' t'uehan juu quioo'jndyi tque'ñeen yo juu tsan'ñeen na toninncyaa jñ'oon quintu
na tonnon nquii jon. Tots'aa tsan'ñeen jn'aan t'man yo najndei nquii quioo' jndyi tque'ñeen.
Ntyja 'naan joo jn'aan t'man'ñeen, totsivi'nn'an juu joo nan'ñeen na tyincyahan na
tëquiñoon jn'aan 'naan' quioo'ñeen ndö'quitahan oo ndueehan, ndo' na tonan't'maan'han
'ndyonnon juu cho'ñeen. Yajo' nquii jon na ntjo jon quiso quichi'ñeen, joo ve nan'ñeen,
ninvaa vando'han, tju' jonhan quityquii' ndaandue chon na coco sufre.
21 Ndo' nquii jon na ntjo quiso quichi'ñeen, iscüje jon tsoñ'en sondaro 'naan nan'ñeen
yo xjo të na jndui'han' 'ndyo jon. Ndo' tsoñ'en quintsa tcüa' quintcu o' si'ts'o 'naan joo
nan'ñeen.

20

T'uiityenhan' Satanás ncüii min ndyu

1 Jndë jo' jnty'ia ncüii ángel na jnan jon quiñoon'ndue, jndyocue jon. Y'oon jon nt'ö v'aa
cüentaa' tsë'tsjoon na tyi'quintycüii na njoonhan' ndo' mantyi y'oon jon ncüii carena t'io.
2 Ndo' t'uii jon juu quitsoontyia'ñeen na mantyi jndyu juu nquii quitsu tque na tivio jndyi
m'aan juu jo', nquii yutyia ndo' Satanás. Sityen jon juu yo carena'ñeen na quintjotyenhin
ncüii min ndyu.
3 Ndo' tju' jonhin quii' tsë'tsjoon'ñeen na tayuu ntycüii na njoonhan'. Jndë jo' iscu'tyen
jonhan' ndo' cha' quitsi'manhan' na vaa najndei na conduihin, t'ion jon sello 'ndyo juu
tsë'tsjoon'ñeen, cha' tanin juu na ntsiquinaanhan' ndo' na nndui' ntcüe' juu yutyia na
ntsivi'nn'anntyichen juu nn'an tsonnangue. Ya na nndë ncüii min ndyu'ñeen, yajo' chuhan'
na quindyaa yahin chjo ro xjen.
4 Jndë jo' jnty'ia silla cüenta jndye na manin' ts'iaan'han'. Ndo' nque joo na vendyuaahan
joo silla'ñeen, jndë ty'onhan cüenta na jndëhan na ngitoxenhan nn'an ntyja 'naan' na jndë
tont'a nan'ñeen. Ndo' mantyi jnty'ia ñuaan nque nn'an na jndë tyje nn'an nquenhan
tsojnaan' na totji' jndyoyuhan ntyja 'naan' Jesús ndo' mantyi ng'e na toninncyahan jñ'oon'
Tyo'ts'on. Nan'ñeen tajnan't'maan'han juu quioo' jndyi'ñeen, min 'ndyonnon juu. Min
tatyincyahan na nñoon jn'aan 'naan' juu quioo'ñeen ndö'quitahan oo ndueehan. Jnty'ia
na ta'ndo' nnda'han ndo' tonan'jonhan yo nquii Cristo na ngocoxen jon nn'an ncüii min
ndyu.
5 Nan'va' tsixuanhan' juu navejndyee na cota'ndo' xco nnda' nn'an. Majo' mañoon nn'an
na jndë tjë, tyi'contcüi nnda'han ata xjen jndë tenoon' joo ncüii min ndyu'ñeen.
6 Joo nn'an na conan'jonhan yo nn'an na cotando' xco navejndyee, nein jndyihan ee
jndë tquen Tyo'ts'onhan cüentaa' nquii jon. Juu na its'aa na covje nn'an na jndë ve, min
taxe'cacüja'han'hin, ee juuhan' tavinajndeihan' na nt'uiihan'han. Joohan conduihan ntyee
cüentaa' Tyo'ts'on yo nquii Cristo. Ndo' mantyi ngitoxenhan yo jon ncüii min ndyu.

Iju'cjeñ'enhan' Satanás

7 Vi na jndë tenon joo ncüii min ndyu'ñeen, nndyaa ntcüe' Satanás na jndë
t'uiityenhan'hin.

8 Ndo' ngondyi' juu quii' nt'an nn'an na ninvaa tsonnangue na ntsivi'nn'anntyichen
juuhan yo nque nn'an Gog yo Magog. Nts'aa juu na ngancüi nan'ñeen na nnt'ahan tyia'.
Tenonntyja xjen vaa jndye jndyi nan'ñeen, cha'vijon na jndye tei' 'ndyo ndaandue.
9 Jnan nan'ñeen ninvaa tsonnangue, jnt'ahan tjon joo nn'an cüentaa' Tyo'ts'on ndo' man-
tyi yo juu tsjoon na vi'ntyjii jon. Majo' isquioo jon chon nacjo nan'ñeen, iscoñ'enhan'hin.
10 Ndo' juu yutyia na sivi'nn'an juuhan, tju' Tyo'ts'onhin quityquii' ndaandue chon na
coco sufre. Jo' m'aan quioo'jndyi tque yo juu tsan na toninncyaa jñ'oon quintu. Jo' naxuee
ndo' natsjon, ninvito coquenonhan navi'.

Nn'an na jndë tjë, ico'xen Tyo'ts'onhan xeng'e na tonan'tjahan

11 Jndë jo' jnty'ia ncüii silla quichi' na manin' ts'iaan' na t'man jndyi najndei tsixuanhan',
ndo' mantyi jnty'ia nquii jon na vaquityen jon nacjoo'han'. Ndo' juu tsonnangue yo
tsjö'ndue, tsuhan' na tonnon jon. Tavi tityincyoo'ntyichenhan'.
12 Ndo' mantyi jnty'ia nt'oo, joo nn'an na t'man tonduihan yo joo nn'an na cje to-
nan'xuanhan. Tsoñ'enhan minntyjee'han na tonnon juu silla quichi'ñeen na manin'
ts'iaan'han'. Jndë jo' sinueen' Tyo'ts'on joo tson na chohan' jñ'oon na tsiquindyihan'
xi' ncüii 'nan na tont'a nt'oo'ñeen. Ndo' ntyja 'naan joo jñ'oon na cho tson'ñeen, jo'
ntco'xenhan'hin ntyja 'naan' 'nan na jndë tonan'tjahin. Ndo' mantyi vaa ncüiichen tson na
sinueen' jon na chuhan' nguee nn'an na nan'xuanhan na tyi'quintycüii na cotando'han.
13 Ndo' nn'an na tjëhan quityquii' ndaandue, mantyi ta'ndo' nnda'han. Tëntyjee'han
na tonnon Tyo'ts'on. Ndo' mantyi yo nn'an na jndë tjë na covendoo'han na ntco'xen
Tyo'ts'onhin. Ncüii cüii nan'ñeen tco'xen jonhan yo xi' ncüii cüii nnon 'nan na jndë
tont'ahan.
14 Jndë jo' juu na its'aa na covje nn'an, yo nin'juu naijon na contjo nt'oo na vitjachen na
ntsijnda' Tyo'ts'on ntyja 'naanhan, mantyi tju' jonhin quii' ndaandue chon. Juu ndaandue
chon'ñeen tsixuanhan' juu na jndë ve na covje nn'an.
15 Ndo' minninchen ts'an na tyi'condui xuee' juu nnon juu tson na chuhan' nguee
nn'an na nan'xuanhan na cota'ndo' ñuaanhan, mantyi tju'han' nan'ñeen quii' ndaandue
chon'ñeen.

21

Tsjö'ndue xco yo tsonnangue xco

1 Ndo' jnty'ia tsjö'ndue xco yo tsonnangue xco. Ee juu tsjö'ndue yo tsonnangue na
tom'aan jndyeehan', jndë tsu ntyja 'naan'han'. Ndo' min tavindaandue cuaa.
2 Ndo' mantyi jnty'ia juu tsjoon Jerusalén xco, tsjoon cüentaa' nquii Tyo'ts'on jnanhan'
tondye na m'aan nquii jon, jndyocuehan'. Tycüi'han' cha'vijon na tycüi' ncüii yuscundyua
na ngoco juu yo ts'an na ndisaa' juu.
3 Ndo' jndyi na jndei tic'uaa cha'vijon jndyee' ts'an tontyja na minntyjee' juu silla na
manin' ts'iaan'ñeen na m'aan Tyo'ts'on, itso:
—Nanein m'aan Tyo'ts'on yo nn'an. Nc'oon jon yohan ndo' joohan nnan'xuanhan nn'an
cüentaa' nquii jon. Ntjohin yo nan'ñeen ndo' nnduihin Tyo'ts'on cüentahan.
4 Ncüii cüiihan ngue' jon ndaa ndëëhan. Juu xjen'ñeen tavi'nan ts'an na ngue', min
taje'c'onhan na chjoo' n'onhan. Taje'quityueehan min taje'quiihan'hin. Ee tsoñ'en na
tomin navejndyee, jndë tenonhan'.
5 Ndo' nquii jon na vequityen juu silla'ñeen na manin' ts'iaan'han', sinin jon. Tso jon:
—Matsixcö ja tsoñ'en.
Ndo' mantyi jndyi na tso jon nnön:
—Cüji' jñ'oonmin ee conduihan' jñ'oon na mayuu' na nndëë ngantyja ts'on ts'anhan'.
6 Jndë jo' tsontyichen jon nnön:
Jndë jndë tsoñ'en cha'xjen na tijnda'. Tsoñ'en nnon na min, vitjachen na nduihan', ja
mancüiixjen m'an ndo' ninm'an ja xjen na ntycüiihan'. Mancö na condui ja navejndyee ndo'
nc'önntyëchën na ntycüii tsoñ'en. Minninchen ts'an na ivaa' ts'on juu na ja matejndeihin,
itsijonhan' tsan'ñeen cha'vijon ts'an na ninc'u juu ndaa. Ja ve' yu nninncyahan' na nc'u
tsan'ñeen. Juu ndaa'ñeen conanhan' tsui' na incyaahan' na tyi'quintycüii na cotando' ñuaan
nn'an.
7 Minninchen ts'an na condëë ivantjon juu yo 'nan natyia, ntsiquindahin tsoñ'en joo
jñ'oonmin'. Ndo' nndui ja Tyo'ts'on cüentaa' juu ndo' juu juu nduihin jnda.
8 Majo' joo nn'an na ncyaahin na nt'uiivi'han'hin na nnan'jonhan ntyja njan,
ncju'han'hin quii' ndaandue chon na coco sufre. Majo'ntyi ngenon joo nn'an na tyi'cantyja
n'onhan ja, joohan ndo' mantyi yo tsoñ'en nn'an na tyi'ntju' nan'xuanhan na tonnön. Ndo'
nn'an na conan'cüjehan ntyjehan, majo'ntyi ntjonhan, ndo' majo'ntyi nn'an na ve' ndö ro
m'anhan yo nn'an. Ndo' nque nn'an na cont'ahan ts'ian quindua', majo'ntyi ncju'han'hin

jo', ndo' mantyi yo joo nn'an na conan't'maan'han 'nan na chito Tyo'ts'on conduihan', ndo' manin' yo nn'an na conan'neinhan quintu. Tsoñ'en nan'ñeen majnda' na ncju'han'hin quii' ndaandue chon'ñeen. Juu nan'ñeen tsixuanhan' na jndë ve na covje nn'an.

Tsjoon Jerusalén xco

9 Ndo' ncüii joo na ntyque' ángeles'ñeen na nintonan'chohan ntyque' xio na toquiñjon joo ntyque' nnon navi' na mats'ia, tyjee'non jon na m'an. Ndo' tso jon nnön:

—Quindyo' ndöhin, ndo' ntsi'man ja nnon' nquii jon na nduihin scuu' Quitsman Chjo.

10 Yajo' quityquii' na tityincyoo' na s'aa nquii Espíritu na jnty'ia, tay'oon ángel'ñeen ja na m'aan ncüii tyo' t'man na ndyehan'. Ndo' juu tsjoon Jerusalén na conduihan' cüentaa' nquii Tyo'ts'on, jo' si'man ángel'ñeenhan' nnön. Quiñoon'ndue jnanhan', jndyocuehan'.

11 Juu tsjoon'ñeen quixuee jndyihan' yo juu na quixuee na condui nquii Tyo'ts'on. Juu na quixueehan', itsijonhan' juuhan' cha'vijon tsjö' jaspe, tsjö' na njon jndyihan', ndo' juu tsjoon'ñeen, quixueehan' cha'vijon ndioo cristal.

12 Xejndio juu tsjoon'ñeen vaa teonntjö' t'man na ndye jndyihan'. Ndo' m'aan ncho've 'ndyohan', ndo' ncüii cüii 'ndyohan' minntyjee' ncüii cüii ángel na cota'ntyjee'han joohan'. Ncüii cüii 'ndyo juu teon'ñeen jndë jndui ncüii cüii nguee na ncho've ntsinda Israel.

13 Ndye jndyuent'aa'ñeen cojnty'iahan' tontyja na quindui' ndo'cüjioon', ndo' ndyehan' cojnty'iahan' tontyja na m'an ncjuu ntyque', ndo' ndyehan' cojnty'iahan' tontyja na m'an ncjuu tsonjn'aan, ndo' ncüiichen ndyehan' cojnty'iahan' tontyja na vacue ndo'cüjioon'.

14 Ndo' juu tsjaan' teonntjö' tsjoon'ñeen, tequee' ncho've tsjö' t'man. Nacjo joo ntjö'ñeen jndui nguee nque ncho've nn'an na juu Quitsman Chjo t'ua jon ts'ian ndëëhan na tot-say'onhan yo jñ'oon na toninncyaa jon.

15 Nquii ángel'ñeen na sinin jon yo ja, y'oon jon ts'oon na condui' xjen na jndëhan' yo s'on ijan. Yo juuhan' ncüji' jon xjen juu tsjoon'ñeen yo teonntjö' na ndyii' xi'jndiohan', ndo' yo jndyuent'aa 'naan'han'.

16 Juu tsjoon'ñeen nincüajon xjen na ninque nquihan', ninncüii xjen na tcohan' yo na tuenhan'. Ya na tji' jon xjen ncüii ntyjaa' juu tsjoon'ñeen yo juu ts'oon'ñeen, tuee' cha'na ve min vantyjo' ve ciento kilómetros na tcohan'. Ninncüii xjen na tcohan' yo na tuenhan' yo na ndyehan'.

17 Mantyi tji' jon xjen juu teonntjö'ñeen tsa'nnda' xjen na ndyehan'. Ndo' tuee' ndyenn'an ncho'nqui vantjoo' 'on metros na ndyehan'. Juu ts'oon'ñeen na condui' xjen na tijnt'ue ángel'ñeen, itsijonhan' na tcohan' cha'xjen ts'oon na coninjnt'ue nn'an na cotji'han xjen.

18 Juu teonntjö'ñeen, jndëhan' yo tsjö' jaspe, ndo' nquii tsjoon je', jndëhan' yo s'on ijan nquii'. Itsijonhan' juu s'on ijan'ñeen cha'vijon ndioo na quixuee.

19 Ndo' juu tsjaan' teonntjö' juu tsjoon'ñeen, tycüi'han' yo jndye nnon ntjö' na njon jndyi. Tsjö' navejndyee na tequee'han' tsjaan' juu teonntjö'ñeen, jo' tsjö' quichuii' na jndyuhan' jaspe. Tsjö' t'man na jndë ve na tequee'han' jo', juuhan' tsjö' zafiro. Tsjö' t'man na jndë ndye, jo' tsjö' ágata. Tsjö' t'man na jndë nenque, jo' tsjö' esmeralda.

20 Tsjö' t'man na jndë 'on, juuhan' tsjö' ónice. Tsjö' t'man na jndë yon, jo' tsjö' cornalina. Tsjö' t'man na jndë ntyque', juuhan' tsjö' crisólito. Tsjö' t'man na jndë nen, jo' tsjö' berilo. Tsjö' t'man na jndë ñjen, juuhan' tsjö' topacio. Tsjö' t'man na jndë nqui, jo' tsjö' crisoprasa. Tsjö' t'man na jndë nqui ncho' ncüii, juuhan' tsjö' jacinto. Ndo' juu tsjö' t'man na jndë ncho've, jo' tsjö' amatista.

21 Joo ncho've jndyue nt'aa na min juu teonntjö'ñeen, jndëhan' yo të' perlas. Ncüii cüii 'ndyo v'aa jndëhan' yo ncüii të' perla t'man. Ndo' juu nata t'man quii' juu tsjoon'ñeen, jndëhan' yo s'on ijan nquii'. Itsijonhan' juu s'on ijan'ñeen cha'vijon ndioo na quixuee.

22 Majo' juu tsjoon'ñeen, tavi vats'on na jnty'ia tyquii'han' ee nquii ta Tyo'ts'on na taquintyja najndei na conduihin yo nquii Quitsman Chjo, joohan conduihan juu vats'on cüentaa' juu tsjoon'ñeen.

23 Ndo' tsjoon'ñeen min tyi'icanhan' ndo'cüjioon' min chi', ee juu na quixuee na condui nquii Tyo'ts'on, itsixueehan' jo'. Ndo' mantyi nquii Quitsman Chjo na conduihin cha'vijon lámpara, incyaa jon naxuee jo'.

24 Joo nn'an tsonnangue nc'onhan ntyja 'naan' juu naxuee chon juu tsjoon'ñeen. Ndo' mantyi nque nn'an na taquintyja na cotoxenhan tsonnangue, ninnquii'chen na nc'ohan tsjoon'ñeen cha' juu na njon conduihin, cüit'maan' nquii Tyo'ts'on ntyja 'naanhan.

25 Juu tsjoon'ñeen, tavi'nan natsjonhan', min tyi'quitë' jndyue nt'aa teonntjö' xi'ndiohan', ee quii' tsjoon'ñeen mancha' xjen xueehan'.

26 Ndo' tsoñ'en nn'an nc'ohan juu tsjoon'ñeen na nnan't'maan'han nquii Tyo'ts'on, tsoñ'en juu na tondit'maan'han, nnt'ahan na nquii jon cüit'maan' ntyja 'naanhan'.

27 Min'ncüii 'nan na tyi'ntju' tsixuanhan', tyi'je'caquee'han' juu tsjoon'ñeen, min min'ncüii ts'an na its'aa juu ncüii nnon na ji vaahan', min ts'an na itsivi'nn'an. Vaa

tson cüentaa' Quitsman Chjo na jndui na chuhan' nguee nn'an na conan'xuanhan na tyi'quintycüii na cota'ndo'han. Xia'ntyi nque nan'ñeen ngoque'han juu tsjoon'ñeen.

22

Jndaa na ntyja 'naan'han' na cota'ndo' nn'an

1 Ndo' juu ángel'ñeen si'man jon nnön juu ndaa jndaa na incyaahan' na cota'ndo' ñuaan nn'an. Quixuee jndyihan' cha'vijon ndioo. Juuhan' jnanhan' naijon vaa silla na manin' ts'iaan' 'naan' Tyo'ts'on ndo' mantyi yo nquii Quitsman Chjo.

2 Juu jndaa'ñeen vjahan' xoncüe nata t'man quii' tsjoon'ñeen. Ncüii cüii ntyjaa' jndaa'ñeen, jo' minntyjee' juu ts'oon na incyaahan' na tyi'quintycüii na cota'ndo' nn'an. Juu ts'oon'ñeen t'uii' ncho've nnon tëhan', ndo' ncüii cüii nnon të'ñeen condëëhan' ncüii cüii chi'. Ndo' tsco juu ts'oon'ñeen conduihan' nasi na itsin'manhan' nn'an tsonnangue.

3 Nquii Tyo'ts'on taje'quitsquioontyichen jon navi' cha'xjen na s'aa jndyee jon. Ndo' juu silla na manin' ts'iaan' 'naan' jon yo Quitsman Chjo, quii' tsjoon'ñeen, jo' m'aanhan', ndo' nque nn'an na cotye'ntjonhan nnon jon, nnan't'maan'han jon jo'.

4 Njnty'ia ndëëhan jon ndo' xuee' jon, ññoonhan' ndö'quitahan.

5 Min taje'c'oonntyichen natsjon, ndo' nn'an na m'an jo', taje'canhan' chon lámpara min ndo'cüjioon', xe ng'e nquii ta Tyo'ts'on conduihin chon na tsixueehan' ndëëhan. Min je'quintycüii na conan'jonhan na cotoxenhan yo jon.

Manndyo na nndyo nnda' Jesucristo

6 Ndo' tsontyichen ángel'ñeen nnön:

—Jñ'oonmin' conduihan' jñ'oon na ngatsiquindëhan' joohan'. Conduihan' jñ'oon na mayuu'. Nquii ta Tyo'ts'on incyaa jon Espíritu na condui jon quii' n'on nn'an na coninncyahan jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa nguaa na tonnonchen. Ng'e jo', jndë t'ua jon ts'ian nnon ángel cüentaa' jon na quitsi'man juu ndëë nn'an na cotye'ntjonhan nnon jon joo 'nan na mavaa xjen na ndui.

7 Itso Jesucristo:

—Quitquenho' cüenta, macje ncüjënön na m'anho'. Juu ts'an na itsue jñ'oon na jndui nnon tsonvahin ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa, neiin' jndyi tsan'ñeen.

8 Maja Juan, tsoñ'en nan'min' tityincyoo'han' nnön. Ndo' vi na jndë jnty'ia ndo' jndyi, jo' tëco'xtyë na tonnon ángel'ñeen na ntsit'man' jahin ng'e na si'man jonhan' nnön.

9 Majo' tso jon nnön:

—Tyi'ntsa' na nnda' ee mantyi condui ja na matye'ntjön nnon Tyo'ts'on cha'xjen 'u'. 'U' ndo' mantyi nque nty'iu' na coninncyahan jñ'oon' jon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa, ndo' yo nin'tsoñ'en nn'an na conan'vehan joo jñ'oon na chu tsonvahin. 'U' xia'ntyi nquii Tyo'ts'on quitsit'man'.

10 Mantyi itsontyichen jon nnön:

—Joo jñ'oon na chu juu tsonvahin ntyja 'nan na xejnda na nguaahan', ncya' na c'oon tyincyohan' ndëë nn'an, ee ng'e jndë tichjo xjen na ntsiquindëñ'ehan' joohan'.

11 Juu ts'an na its'aa natyia, quits'aatochen juu 'nan natyia. Ndo' juu ts'an na min'cyantyi vam'aan, quintjohin ntyja 'naan'han'. Ndo' juu ts'an na vam'aan juu ntyja 'naan' na ya, ninvito c'oon juu ntyja 'naan'han. Ndo' mantyi juu ts'an na itsiji'ua Tyo'ts'onhin, ninvito cam'aan jon ntyja 'naan'han'.

12 Itso Jesucristo:

—Quitquenho' cüenta macje ncüjënön. Ndo' na ncjöy'ön naya na ngacüja'han' ncüii cüii ts'an xi' ncüii yo 'nan na tots'aa juu.

13 Ja mancüiixjen m'an vitjachen na nguaa tsoñ'en, ndo' nc'ön xjen na jndë tenon tsoñ'en. Ja m'an navejndyee ndo' mantyi juu xjen na mats'ia, ninvaa m'an. Condui ja x'ee tsoñ'en ndo' mantyi ntyji nchu vaa contycüiihan'."

Nnda' jñ'oon na tso jon nnön.

14 "Nein jndyi joo nn'an na cotmanhan ndiaahan cha' na nnincyaahan' na vanaan na ngüenonhan jndyuent'aa na ngoque'han quii' juu tsjoon Jerusalén xco naijon na m'aan juu ts'oon na nninncyaahan' na cota'ndo'han, na ntquiihan tëë'han'.

15 Majo' na toxen' teonntjö' juu tsjoon'ñeen, jo' m'an joo nn'an na ntjein cont'ahan yo ntyjehan yo joo nn'an na cont'a ts'ian quindua', yo joo nn'an na ve' ndö ro m'anhan yo nn'an, ndo' nn'an na conan'cüjehan ntyjehan, ndo' mantyi yo nn'an na conan't'maan'han 'nan na chito Tyo'ts'onhan', yo nin'tsoñ'en nn'an na conan'vi'nn'anhan ntyjehan ndo' na conan'neinhan jñ'oon quintu.

Jñ'oon na mats'ia na icüji' jndyoyuhan'

16 —Ja Jesús jndë jñön juu ángel cüenta na m'anho' na quitsi'man jon tsoñ'en jñ'oonmin' ndëë 'o' na conduiho' tmaan' nn'an na icüji Tyo'ts'on cüentaa' nquii jon. Ja condui tsjan 'naan' David na jndyocahan'. Ndo' mantyi condui ja quixjuunco na quixuee jndyihan'.
17 Nquii Espíritu Santo yo joo nn'an na conduihan scuu' Quitsman Chjo conduehan:
—'U' ta Jesús, quindyo'.
Ndo' minninchen ts'an na indyii juu jñ'oonmin', mantyi quitso juu:
—Quindyo' ta Jesús.
Ndo' min'cya ro ts'an na nin'c'u juu ndaa, quitsindyoo'hin. Na ve' yu quindyoc'u juu ndaa na incyaahan' na cota'ndo' nn'an.
18 Tsonvahin chuhan' jñ'oon ntyja 'naan' nchu vaa 'nan na nguaa. Nnon ncüii cüii ts'an na indyiihan', macüji' jndyoyu ja jñ'oon na toncuu'. Xe na aa ntscüantjo' juu jñ'oon na itsiquindyi jñ'oonmin', yajo' nacjoo' tsan'ñeen ntscüantjo' Tyo'ts'on ncüii cüii nnon navi' na itsiquindyi tsonvahin.
19 Ndo' mantyi xe na aa ncüji' ndya' ts'an minndye jñ'oon na chu tsonvahin ntyja nchu vaa 'nan na nguaa, taxe'ncyaa Tyo'ts'on na vanaan na ntquii tsan'ñeen tëë' juu ts'oon na incyaahan' na cota'ndo' nn'an, min tyi'je'ncyaa jon na vanaan na ngaquee' tsan'ñeen quii' tsjoon cüentaa' jon. Juu tsonvahin itsiquindyihan' ntyja 'naan ve nnon jñ'oonmin'.
20 Manquiintyi Jesús na icüji' jndyoyu jon jñ'oonmin', itso jon:
—Jñ'oon na mayuu', cje na ncüjënön na m'anho'.
Quindui na nnda'. Quindyo' 'u' ta Jesús.
21 Juu naya na condui nquii ta Jesús, c'oonhan' yo nque nn'an na conduihan cüentaa' Tyo'ts''on.